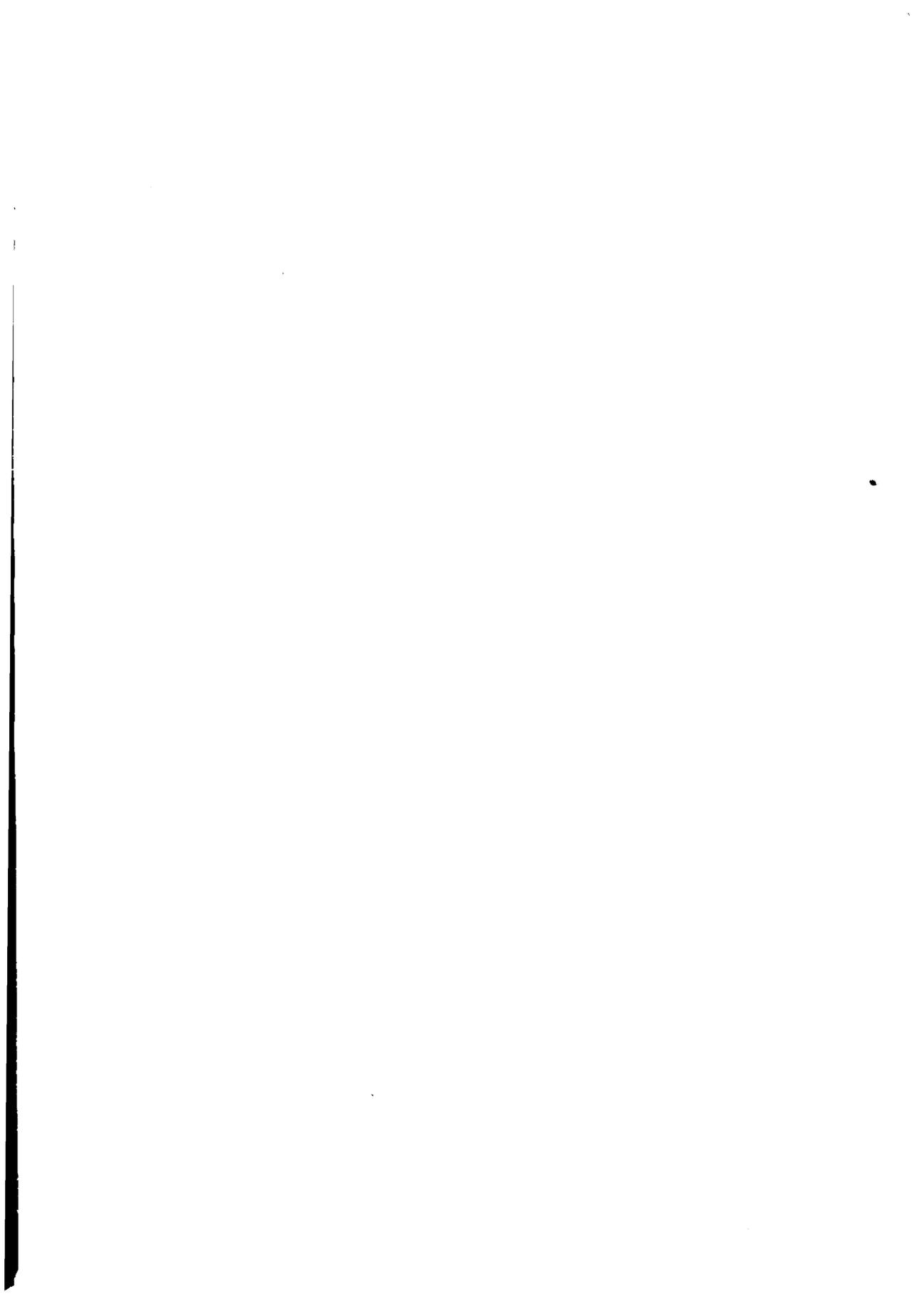

**DÁLNOKI MIKLÓS BÉLA KORMÁNYÁNAK
(IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNY)
MINISZTERTANÁCSI JEGYZŐKÖNYVEI
1944. december 23.–1945. november 15.**

B kötet

MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR, BUDAPEST

DÁLNOKI MIKLÓS BÉLA KORMÁNYÁNAK
(IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNY)
MINISZTERTANÁCSI JEGYZŐKÖNYVEI

A MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR KIADVÁNYAI

II.

FORRÁSKIADVÁNYOK

28.

Sorozatszerkesztő

LAKOS JÁNOS

DÁLNOKI MIKLÓS BÉLA KORMÁNYÁNAK

(IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNY)

MINISZTERTANÁCSI JEGYZŐKÖNYVEI

1944. december 23.–1945. november 15.

DÁLNOKI MIKLÓS BÉLA KORMÁNYÁNAK
(IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNY)
MINISZTERTANÁCSI JEGYZŐKÖNYVEI
1944. december 23.–1945. november 15.

B kötet

Szerkesztette, a jegyzeteket
és a bevezető tanulmányt írta
Szűcs László

MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
BUDAPEST, 1997

Készült
a Magyar Országos Levéltárban
a Nemzeti Kulturális Alap,
a Magyar Tudományos Akadémia Országos
Kiemelésű Társadalomtudományi Kutatások Kollégiuma és
az Országos Tudományos Kutatási Alap
támogatásával

Lektorálta
Föglein Gizella

ISSN 0073-4055
B kötet: ISBN 963 631 073 3 Ö
ISBN 963 631 081 5 II. k.

Kiadja a Magyar Országos Levéltár
© Szűcs László
Felelős kiadó a Magyar Országos Levéltár főigazgatója
Kiadói szerkesztő Puresi Barna Gyula
Akadémiai Nyomda, Martonvásár
Felelős vezető: Reisenleitner Lajos

Tartalomjegyzék

A kötet

Bevezető	9
A magyar válság és szovjet megoldása	9
A hatalom szovjet birtokosai	12
A közhatalom új tényezői	17
Az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása	23
A kormány felelőssége, hatásköre és hatóköre	27
A miniszterek, a kormány összetételének változásai	32
A minisztériumok személyi állománya és a kormány szervei	41
A minisztertanács működése	49
Az Ideiglenes Nemzeti Kormány teljesítménye	59
Tájékoztató a kötetről	79
A minisztertanácsi ülések jegyzőkönyvei	81
1. 1944. december 23.	83
2. 1944. december 28.	94
3. 1945. január 4.	103
4. 1945. január 12.	112
5. 1945. január 18. és 19.	121
6. 1945. január 25. és 26.	142
7. 1945. február 1.	152
8. 1945. február 3.	170
9. 1945. február 5.	179
10. 1945. február 9.	188
11. 1945. február 15.	205
12. 1945. február 22.	218
13. 1945. február 24.	227
14. 1945. március 8.	236
15. 1945. március 9.	249
16. 1945. március 10.	273
17. 1945. március 17.	282
18. 1945. március 19.	288
19. 1945. március 28.	300
20. 1945. március 29.	311
21. 1945. április 18.	332
22. 1945. április 19.	343
23. 1945. április 23.	357
24. 1945. április 25.	368
25. 1945. április 27.	381
26. 1945. május 4.	390

27. 1945. május 18.	421
28. 1945 május 19.	442
29. 1945. május 23.	464
30. 1945. május 25.	468
31. 1945. május 29.	500
32. 1945. május 30.	507
33. 1945. június 8.	510
34. 1945. június 13.	543
35. 1945. június 15.	554
36. 1945. június 20.	567
37. 1945. június 27.	584
38. 1945. július 4.	615
39. 1945. július 11.	646
40. 1945. július 18–19.	667
41. 1945. július 25.	688

B kötet

42. 1945. augusztus 1.	9
43. 1945. augusztus 8.	31
44. 1945. augusztus 13.	58
45. 1945. augusztus 16.	75
46. 1945. augusztus 22.	111
47. 1945. augusztus 29.	137
48. 1945. augusztus 31.	147
49. 1945. szeptember 4. délelőtt.....	178
50. 1945. szeptember 4. este	188
51. 1945. szeptember 10.	193
52. 1945. szeptember 11.	200
53. 1945. szeptember 12.	204
54. 1945. szeptember 17.	207
55. 1945. szeptember 20.	239
56. 1945. szeptember 25.	274
57. 1945. szeptember 26.	280
58. 1945. október 3.	308
59. 1945. október 12.	335
60. 1945. október 13.	361
61. 1945. október 15.	378
62. 1945. október 24.	423
63. 1945. október 25.	478
64. 1945. október 30.	496
65. 1945. november 2.	530
66. 1945. november 12.	558
67. 1945. november 15.	562

I. sz. Függelék. Jegyzék a körözés útján jóváhagyott minisztertanácsi előterjesztésekről	567
Belügyminisztérium	567
Földművelésügyi Minisztérium	569
Igazságügyminisztérium.....	571
Iparügyi Minisztérium	571
Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium	571
Közellátásügyi Minisztérium.....	572
Külügyminisztérium	573
Népjóléti Minisztérium	573
Pénzügyminisztérium.....	574
Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium	574
II. sz. Függelék. A gazdasági miniszteri értekezletek (gazdasági minisztertanácsi ülések) jegyzőkönyvei és irományai	575
II.F. 1. 1945. március 10.	576
II.F. 2. 1945. április 27.	584
II.F. 3. 1945. május 3.	584
II.F. 4. 1945. május 11.	585
II.F. 5. 1945. augusztus 23.	588
II.F. 6. 1945. augusztus 30.	589
II.F. 7. 1945. szeptember 13.	598
II.F. 8. 1945. szeptember 21.	599
II.F. 9. 1945. szeptember 27.	607
II.F. 10. 1945. október 8.	611
II.F. 11. 1945. október 11.	615
II.F. 12. 1945. október 22.	618
II.F. 13. 1945. október 25.	621
A minisztertanácsi ülések napirendi pontjainak jegyzéke	622
I. sz. Függelék napirendi pontjainak jegyzéke	686
II. sz. Függelék napirendi pontjainak jegyzéke	690
Napirendi pontok tárgymutatója	694
Földrajzi nevek mutatója	735
Személynevek mutatója	746
Jegyzék a források hivatkozásánál használt rövidítésekről	770
Jegyzék az iratokban előforduló, nem teljesen közhasználatú rövidítésekről	772
Fényképek	775
Fényképek jegyzéke	787
Resumé.....	788
Kimutatás az egyes ülések résztvevőiről mellékletként	

42.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi augusztus hó 1-jén du. 3 órakor dálnoki Miklós Béla elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Dr. Ries István igazságügyminiszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter képviselőjében Kelemen Gyula államtitkár
Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
gr. Teleki Géza vallás- és közoktatásügyi miniszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Balogh István min. elnökségi államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter képviselőjében Pozsgay Gyula államtitkár	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

1

[Miklós] *Miniszterelnök* üdvözlö a minisztertanácson ezalkalommal először megjelent minisztereket, dr. Oltványi Imrét, Rónai Sándort és dr. Ries Istvánt.¹

Ez után felkéri dr. Balogh István államtitkárt, hogy a miniszterelnöki bejelentéseket terjessze elő.

¹ A bekezdést ceruzavonással megjelölték.

Valentiny Ágoston, Vásáry István és Faragho Gábor lemondását, s helyettük a pártok által javasolt Ries István, Oltványi Imre, valamint Rónai Sándor kinevezését július 21-én tárgyalta meg a Nemzeti Főtanács; eskütételükre július 26-án került sor. (MOL-XVIII-4)

Dr. Balogh István előterjeszti dr. Mikó Tibor miniszteri titkár és dr. Birkás Géza miniszteri titkárok osztálytanácsosokká való kinevezését. Továbbá dr. Tamássy Jenő bírósági jegyző, dr. Márky Tamás törvényszéki aljegyző, dr. Balogh Barna, dr. Horony Pálffy László, Brencsán János, Erney Tibor, Nagy Kázmér és Beke Gábor miniszterelnökségi előadókat miniszteri segédtitkárokká javasolja kinevezni.

Minisztertanács a kinevezésekhez hozzájárult.

2

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a Legfőbb Állami Számvevőszéknél leendő kinevezések tárgyában. dr. Füzéry Lajos és dr. Szolcsányi Gyula számvevőszéki segédtitkárok számvevőszéki titkárokká, dr. Szabó József próbaszolgálatra berendelt p.ü. fogalmazó számvevőszéki segédtitkárrá, végül Hübner Gizella számvevőszéki II. o. irodasegédtsízt, számvevőszéki I. o. irodasegédtsízt leendő kinevezését javasolja.

Minisztertanács a kinevezésekhez hozzájárult.

3

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a Miniszterelnökségnek a külkereskedelmi tárcaközi értekezleten való képvisellete tárgyában.²

Minisztertanács a javaslatához hozzájárult.

4

Dr. Balogh István javaslatát Fürjes Vilmos volt statisztikai ellenőr reaktíválása tárgyában a

minisztertanács elfogadta.

5

Dr. Balogh István javasolja dr. Gallia Béla ny. kúriai bíró kinevezését a Magyar Kúriához tanácselnökké.³

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

6

Dr. Balogh István előterjeszti a Belügyminisztériumba kinevezett alább felsorolt tisztviselők képesítési kellékének elengedése tárgyában javaslatát:

Kiss Roland adm. államtitkár, Ékes István min. osztálytanácsos, Komló László, Tőkés Ottó, Császár Ernő, Pataki Szilveszter min. titkárok és Szücs Zoltán min. s. titkárnak az 1929. évi XXX. tc. 65. §-ának (1) bekezdésében előírt képesítést (jogi vagy

² Lásd a 27. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját.

³ *Dr. Gallia Béla* (1870–1954) jogász. 1913-tól bíró a budapesti ítélőtáblánál, 1923-tól kúriai bíró, 1939-ben nyugdíjazták. 1945-ben visszahelyezték hivatalába s a kúria tanácselnöke lett.

államtudományi tudori oklevél) és az 1933. évi XVI. tc. 39. §-ának (1) bekezdésében előírt képesítést (gyakorlati közigazgatási vizsga),⁴

Dr. Karczag Iván, dr. Zilahy László, dr. Földes Imre, dr. Lengyel Balázs, min. osztálytanácsosoknak, dr. Halász György, dr. Zák Ferenc, dr. Takács Ernő min. titkároknak és dr. Szalay Géza min. segédtitkárnak az 1933. évi XVI. tc. 39. §-ának (1) bekezdésében előírt képesítést (gyakorlati közigazgatási vizsga),

Dr. Szebenyi Endre, dr. Bibó István min. tanácsosoknak és dr. Szentiványi József min. osztálytanácsosnak a belügyi vizsgát,

Tarczali Kornél és Fábian Ferenc min. fogalmazóknak az 1929. évi XXX. tc. 65. §-ának (1) bekezdésében előírt képesítést (jogi vagy államtudományi tudori oklevél).

Minisztertanács az előírt hiányzó képesítést az 1150/1945. ME sz. rendelet 2. §⁵ alapján elengedte.

7

Dr. Balogh István előterjeszti a pénzügyminiszter javaslatát dr. Simor István miniszteri titkárnak a VI. fizetési osztályba, miniszteri osztálytanácsossá való kinevezéséhez.

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

8

Dr. Balogh István előterjeszti a kultuszminiszter úr kérelmét, melyben dr. Keresztury Dezsőnek, a br. Eötvös József Collegium megbízott igazgatójának az V. fizetési osztályba való kinevezése iránt a miniszterelnök úrhoz előterjesztést kíván tenni.⁶

Minisztertanács a kinevezés előterjesztéséhez hozzájárult.

⁴ Az 1929. évi XXX. tc. a közigazgatás rendezéséről szolt. Ennek 65. §-a kimondta, hogy a „közigazgatás körében a fogalmazási tennivalók ellátására hivatott állásokra – az Igazságügyminisztériumnál és alárendelt hatóságainál, továbbá a Külügyminisztériumnál és a külügyi szolgálatnak fogalmazási szakán rendszeresített állások kivételével – gyakornokként is csak az alkalmazható, akinek a tudományegyetemen szerzett jogi vagy államtudományi tudori vagy a közgazdaságtudományi karon a közigazgatási szakosztály elvégzése után szerzett közgazdaságtudományi tudori oklevele van. Ez a rendelkezés irányadó a közigazgatás bármely ágának, tehát az államrendőrségnek fogalmazási szakában való alkalmazásra is.”

Az 1933. évi XVI. tc. a közigazgatás rendezéséről szóló 1929. évi XXX. tc. módosításáról és kiegészítéséről szolt. Ennek 39. §-a az említett törvényben megjelölt feltételeken túlmenően írta elő a gyakorlati közigazgatási vizsga sikeres letételét.

⁵ Az 1150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) 2. §-a közszolgálati alkalmazáshoz előírt képesítési kellékek elengedésének lehetőségét szabályozta, kimondva azonban, hogy végleges alkalmazás esetén csak a kormány adhat felmentést, ha az adott állás betöltéséhez az érvényes tövények, vagy rendeletek főiskolai képesítést írtak elő.

⁶ Keresztury Dezső (1904–1996) 1929-től 1936-ig Berlinben a Humboldt Egyetem Magyar Intézetének könyvtárosa, 1936-tól az Eötvös Kollégiumban a magyar irodalom tanára. 1945 májusától kapott megbízást a kollégium vezetésére. 1945. november 15-től 1947. május 14-ig vallás- és közoktatásügyi miniszter. 1948-tól a Magyar Tudományos Akadémia főkönyvtárosa. 1950-től 1970-ig a Széchenyi Könyvtár főosztályvezetője.

9

Dr. Balogh István előterjeszti a kultuszminiszter úr kérelmét Katona János v. min. irodafőtiszt rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

10

Dr. Balogh István előterjeszti a kultuszminiszter úr javaslatát dr. Kolozsváry Bálint ny. r. tanár szolgálatban való visszatartása iránt.⁷

Minisztertanács dr. Kolozsváry Bálint ny. r. tanár szolgálatba való visszatartásához hozzájárult.

11

Dr. Balogh István előterjeszti a kultuszminiszter javaslatát dr. Zichy István, a Nemzeti Múzeum igazgatójának nyugdíjazása és dr. Jánossy Dénes, az Országos Levéltár igazgatójának, a Nemzeti Múzeum megbízott elnökének a IV. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.⁸

Minisztertanács a javaslatához hozzájárult.

12

Dr. Balogh István előterjeszti az iparügyi miniszter javaslatát Wollner Sándor miniszteri osztálytanácsosi kinevezése és képesítési kellékének elengedése tárgyában.⁹

Minisztertanács hozzájárult.

13

Dr. Balogh István előterjeszti a közellátásügyi miniszter javaslatát dr. Farkas Ernő volt miniszteri segédtitkár rehabilitálása és kinevezése tárgyában.¹⁰

Minisztertanács hozzájárult ahhoz, hogy dr. Farkas Ernő miniszteri tanácsossá az V. fizetési osztály 2. fokozatába leendő kinevezésére a közellátásügyi miniszter a miniszterelnök úrhoz előterjesztést tegyen. [sic!]

⁷ *Dr. Kolozsváry Bálint* (1875–1954) jogász. 1906-tól a kolozsvári, 1921-től a szegedi, majd 1928-tól 1947-ig a budapesti egyetem tanára.

⁸ *Dr. Zichy István* (1879–1951) történész, festő. 1913-tól 1919-ig a Szépművészeti Múzeum történeti képcsarnokának vezetője. 1934-től 1945-ig a Magyar Történeti Múzeum főigazgatója.

Dr. Jánossy Dénes (1890–1966) levéltáros. 1916-tól a Magyar Országos Levéltár munkatársa, 1936-tól osztályigazgatója, 1942-től főigazgatója. 1945-től 1949-ig a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke is egyben.

⁹ Az Iparügyi Minisztérium 2153/1945. eln. sz. előterjesztése szerint *Wollner Sándor* (1909–?) közgazdász oklevéllel rendelkezett, a magángazdaságban fűrészfűrész- és faipari vállalatoknál tevékenykedett. Az Iparügyi Minisztérium anyaggazdálkodási csoportjának faipari osztályán vezetővé kívánták kinevezni, osztálytanácsosi rangban. (MOL XIX-K-1-b 1945-6908)

¹⁰ *Dr. Farkas Ernő* (1887–?) Ungvárott volt rendőrfogalmazó. 1912-től az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár munkatársa. 1918 novemberétől közéleti-kezelési miniszteri biztos, majd segédtitkár volt a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban; a Tanácsköztársaság idején a szállodák országos biztosának helyettese volt. 1920-ban állásából elbocsátották.

14

Dr. Balogh István előterjeszti a Miniszterelnökségen 1944. március 19. után történt egyes kinevezések hatálytalanítása tárgyában javaslatát.

Minisztertanács a javaslatot elfogadta azzal, hogy Sztójay Döme, dr. Huszovszky Lajos és dr. Kolosváry-Borcsa Mihály kinevezését hatálytalanította. [sic!]¹¹

15

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a Legfőbb Állami Számvevőszék elhelyezése szolgáló kincstári épület tetőzetének helyreállítására 2 millió pengő hitel engedélyezése tárgyában.¹²

Minisztertanács a 2 000 000 P hitel engedélyezéséhez hozzájárult.

16

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát Csorba János a Magyar Közigazgatási Bíróság elnökének szolgálaton kívül töltött idejének az 1912:LXV. tc. 127. §-a 2. bekezdése¹³ alapján a nyugdíjba való beszámítása tárgyában.

Minisztertanács a javaslatot elfogadta és Csorba János, a Magyar Közigazgatási Bíróság elnökének 1930. évi január hó 21. napjáig ügyvédi gyakorlatban eltöltött idejét nyugdíjaztatása esetére szolgálati idejéhez való hozzászámításához hozzájárult. [sic!]

17

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár nyugdíjaztatása esetére szolgálaton kívül töltött idejének a szolgálati időhöz való hozzászámítása tárgyában.

Minisztertanács a javaslatot elfogadta azzal, hogy dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár nyugdíjaztatása esetére 1926. május hó 1. napjától 1945. február hó 16. napjáig ügyvédi gyakorlatban eltöltött idejéből 15 év az 1912. évi LXV. tc. 127. §-a 2. bekezdése alapján szolgálati idejéhez hozzászámítható.

¹¹ Sztójay (Sztajakovits) Döme (1883–1946) altábornagy, 1935-től berlini követ. 1944. március 19-e után 1944. augusztus 23-ig miniszterelnök; háborús bűnösként halálra ítélték és kivégezték.

Dr. Huszovszky Lajos (1894–?) jogász, 1925-től a Futura jogügyi osztályán dolgozott, később ügyvéd lett, 1935-től kormánypartii országgyűlési képviselő, a Sztójay-kormányban miniszterelnökségi államtitkár volt.

Dr. Kolosváry Borcsa Mihály (1896–1946) 1938–1939-ben a Miniszterelnökség sajtóosztályának vezetője. A sajtókamara elnöke. 1944 áprilisától a sajtó, a rádió, a könyvkiadás és a külföldi hírszolgálat kormánybiztosa. A Sztójay-kormány államtitkára. 1946-ban háborús bűnösként kivégezték.

¹² A Legfőbb Állami Számvevőszék székháza Budapesten, a II., Fő utca 81., illetve a Margit (ma Bem) rakpart 47. sz. alatt volt.

¹³ Az 1912. évi LXV. tc. az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szolt. A 127. § (2) bekezdése arról intézkedett, hogy azoknak, „akik mint ügyvédek vagy közjegyzők nevezettek ki bírákká vagy királyi ügyészekké, az igazságügyminiszter – a pénzügyminiszter előzetes hozzájárulásával – a kinevezéskor biztosíthatja azt, hogy az önálló ügyvédi vagy királyi közjegyzői gyakorlatban eltöltött idő vagy annak egy meghatározott része, az ellátás megállapításával a jelen törvény értelmében beszámítható szolgálati időhöz hozzá fog számíttatni.”

18

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a Magyar Miniszterelnökség autóvásárlása céljaira 3 millió pengő kiutalása tárgyában.

Minisztertanács a 3 millió pengő kiutalásához hozzájárult.

19

Dr. Balogh István előterjeszti a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak azon javaslatát, mely szerint *dr. Abonyi András* miniszteri titkárnak 25 000 P segélyt óhajt kiutaltatni.¹⁴

Minisztertanács az összeg kiutalásához hozzájárult.

20

Dr. Balogh István előterjeszti a népjóléti miniszter javaslatát a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének támogatása céljára 100 000 pengő egyszeri államsegély kiutalása tárgyában.¹⁵

Minisztertanács az összeg kiutalásához hozzájárult.

21

Dr. Balogh István előterjeszti a népjóléti miniszter úr javaslatát a Magyar Partizánok Bajtársi Szövetségének támogatása céljára 500 000 pengő egyszeri államsegély kiutalása tárgyában.¹⁶

Minisztertanács az összeg kiutalásához hozzájárult azzal, hogy a kiutalandó segély egyszeri támogatásul szolgál.

22

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter napirend előtti felszólamlásra kér engedélyt.

A miniszterelnök megadja.

¹⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 10 642/1945. sz. előterjesztése szerint *dr. Abonyi András* Teleki Géza személyi titkára volt Debrecenben, februárban Budapestre küldte, hogy minisztériumi tisztviselőket vigyen Debrecenbe. Budapesten – ahol akkor még harcok folytak – súlyosan megsérült. Gyógykezeltetésére, egészsége helyreállítására kért számára segélyt a miniszter.

¹⁵ A Népjóléti Minisztérium 1948/1945.Eln. sz. előterjesztésében röviden ismertették a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének – elsősorban szociális, gyermek- és nővédelmi – célkitűzéseit, egyben ezzel indokolva az államsegély kiutalásának kérését. A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége 1945. februárjában alakult, elnöke Tildy Zoltánné, majd 1949-ig Rajk Lászlóné, később Vass Istvánné volt. 1956-ban beolvadt a Hazafias Népfrontba.

¹⁶ A Népjóléti Minisztérium 23 299/1945.IV/2. sz. előterjesztése szerint az állami segélyt az elesett partizánok hozzátartozóinak, illetve az arra rászoruló partizánok anyagi támogatására, valamint az elesettek emlékének ápolására kérték.

A Magyar Partizánok Bajtársi Szövetsége 1945-ben alakult meg. 1948-ban beolvasztották a Magyar Szabadságharcosok Szövetségébe. 1956 júliusa után újjászervezték, ma Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetsége néven működik.

Nagy Ferenc a földreform-törvény végrehajtásával kapcsolatban szóvateszi, hogy a 100, illetve 200 holdon aluli ingatlanokat is – különböző ürügyek alatt –, megváltási, vagy elkobzási eljárás alá vonják s emiatt komoly elégedetlenség és nyugtalanság támadt. Szükségesnek tartja, hogy a kisbirtokos osztályt a kormányzat védje meg. Elkobzási eljárást csak bírói eljárás alapján lehet folytatni. Ugyanis egyesek ellen a népellenes magatartás vádját emelik, utóbb rendszerint kiderül, hogy egyéni bosszú vezette a panaszosokat, de akkor már nem lehet jóvátenni az elvétellel járó sérelmeket, viszont az esetlegesen fizetendő magasabb szorzat sem felel meg az ingatlanok forgalmi értékének és megfelelő kártalanítást nem nyújt.

Nagy Imre, Rónai Sándor és Erdei Ferenc miniszterek hozzászólásainak lényege az, hogy kevés a föld, a parasztság részéről is meglehetősen nyugtalanság van és ha vannak is kilengések ezekkel számolni kellett. Nem oly mérvűek ezek, hogy lerontanák a földreform végrehajtásának értékét.¹⁷

Minisztertanács felkéri Nagy Imre földművelésügyi minisztert, tegye meg azokat a szükséges intézkedéseket, amelyek a népbíróság ilyen természetű ügyekben sürgős ítélezését előmozdítják.

23

[Oltványi] Pénzügyminiszter javaslatot tesz, hogy a miniszterek reprezentációs költsége augusztus hó 1-jétől kezdődőleg havi 20 000 pengőre emeltessék.

Minisztertanács a javaslatához hozzájárult.

24

[Oltványi] Pénzügyminiszter benyújtja előterjesztését a mesterséges édesítőszeres engedélyilletékének újabb megállapítása tárgyában javaslatát.¹⁸

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

25

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a Hangya pénzügyi helyzete tárgyában.¹⁹

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

¹⁷ Ez után Teleki tintával, saját kezűleg írt következő kiegészítése olvasható: „Teleki Géza követeli, hogy mindenkor a földreformrendelet betartása mellett történjék a végrehajtás, mert ezért felelős a kormány.”

¹⁸ A Pénzügyminisztérium 1132/1945.X.a. sz. előterjesztésében jelezte, hogy a cukor- és a pótnanyagok hiányára tekintettel kénytelen volt eltűrni a mesterséges édesítőszeres szabadkereskedelmi forgalmát, aminek következtében ezek korábbi kilónkénti 880 pengős ára 60 000 pengőre szökött. Megkezdték a mesterséges édesítőszer hazai gyártását, amit kilónként 20 000 pengős áron kívánt forgalomba hozni, az engedélyilletéket pedig 40 pengőben kívánta megállapítani. (MOL XIX-G-1-a 1945-8194) Lásd az 5630/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 5.

¹⁹ A Pénzügyminisztérium 85 276/1945.VI. sz. előterjesztésében 20 millió pengő kölcsön folyósítását javasolta, tekintettel arra, hogy a Hangya Szövetkezet 1944 őszén a kormány utasítására folytatott üzleti tevékenységet a Kárpátalján, amire kapott ugyan a kormánytól garanciát, de a vesztesége a tényleges kártérítésnél jóval nagyobb volt. A Hangya működése összeszorult: az előző évi forgalmának csak az 1,2 %-át teljesítette. Ugyanakkor hibának tartotta volna, ha lemondanak a Hangya hálózatában rejlő értékekről; ezért javasolta, hogy a vele szemben fennálló állami követelések teljesítését egyelőre ne szorgalmazzák. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 919)

26

[Oltványi] Pénzügyminiszter a hatósági kényszerintézkedések folytán foglalkozásuk folytatásában gátolt korlátolt felelősségű társaság[ok] tárgyában benyújtani szándékolt javaslatát leveszi a napirendről.²⁰

Minisztertanács ezt tudomásul veszi.

27

[Oltványi] Pénzügyminiszter benyújtja javaslatát a melasz után fizetendő fogyasztási adó megállapítása tárgyában.²¹

Minisztertanács a javaslathoz hozzájárult.

28

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti a Magyar Háziiparosok hiteligényének kielégítésére a Magyar Parasztszövetség rendelkezésére 10 millió pengő kiutalására javaslatát.²²

Minisztertanács az összeg kiutalásához hozzájárult azzal, hogy az Újjáépítési, az Iparügyi és a Földművelésügyi Minisztérium együttesen irányítják az ellenőrzést.

29

[Oltványi] Pénzügyminiszter a minisztertanácsi tárgysorban szereplő 6. és 7. számú előterjesztést leveszi a napirendről. A 8. alatt felvett előterjesztést dr. Balogh István államtitkár adta elő.²³

Minisztertanács ezt tudomásul veszi.

²⁰ A Pénzügyminisztérium 120 870/1945./VIII. sz. előterjesztése, utalva arra, hogy a 798/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 6.) értelmében minden olyan adózó, aki az előző kormányok intézkedései folytán általános kereseti-adóköteles foglalkozásában gátolva volt, erre az időre eső általános kereseti adójának törlésére jogosult. Kérte az ilyen korlátolt felelősségű társaságok társulati adójának törléséhez a hozzájárulást. (MOL XIX-1-1-s 1945-Eln.-12-10 798)

²¹ Lásd az 5910/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. augusztus 5.), valamint a 910/1945. PM sz. rendeletet (uo).

²² A Pénzügyminisztérium 60 562/1945.IV.a. sz. előterjesztésében előadta, hogy a Magyar Parasztszövetség fordult hozzá azzal a kéréssel, hogy a háziiparosok hiteligényének kielégítésére – a kisiparosokéhoz hasonló – önálló hitelszervet hozzanak létre. A Pénzügyminisztérium rámutatott arra, hogy ez a törekvés ellenkezik a hitelszervezet racionalizálására irányuló elgondolásokkal s helyesebbnek találná, ha egy már működő hitelintézetre bíznák ezt a feladatot. Ez azonban hosszabb előkészületet igényelt. Addig is, amíg a kérdés meg nem oldódik, javasolta, hogy a Magyar Parasztszövetség háziipari szakosztályának bocsássonak a rendelkezésére 10 millió pengőt erre a célra.

²³ A minisztertanácsi ülés előzetesen elkészített napirendi jegyzéke nincs a jegyzőkönyv mellett, így nem állapítható meg, hogy mely kérdések megtárgyalására nem került sor.

30

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a 3630/1945. ME sz. rendelet kiadására tárgyában, amely szerint a zsidótörvények alapján megvont italmérési engedélyek visszaadásával kapcsolatban az üzleti berendezések átvételéről és a beruházások értékének megtérítéséről szóló rendelet 3. §-a akként módosuljon, hogy az egyeztető bizottságot a pénzügyigazgatóság székhelyén levő járásbíró mellett kell megalakítani s a bizottság elnöke a járásbíró elnöke, illetve az általa kijelölt ítéldbíró, – továbbá, hogy az egyeztető bizottságok előtti eljárás részletes szabályait a pénzügyminiszter az igazságügyminiszterrel együtt állapítja meg.²⁴

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

31

[*Gyöngyösi*] *Külügyminiszter* benyújtja előterjesztését a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Gazdasági Hivatala részére 1945. augusztus és szeptember hónapokra szolgáló hitelkeret tárgyában.²⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta és a kért hitelkerethez hozzájárult.

32

[*Gyöngyösi*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság és a Jótételi Kormánybizottság létesítése tárgyában.²⁶

Minisztertanács a javaslatához hozzájárult.

33

[*Vörös*] *Honvédelmi miniszter* a tárgysorozatban szereplő javaslatát – a népbírók hatáskörébe utalt bűncselekménnyel gyanúsított katonai egyének elleni nyomozati eljárás módosítása tárgyában – leveszi a napirendről.

Minisztertanács ezt tudomásul veszi azzal, hogy a honvédelmi miniszter az igazságügyminiszterrel és a belügyminiszterrel együttesen fogja a tervezetet megtárgyalni és a legközelebbi minisztertanács elé terjeszteni.²⁷

²⁴ A 3630/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 1.) 3. §-a a zsidótörvények alapján megvont italmérési engedélyek visszajuttatásával kapcsolatban a vitás kérdések rendezésére a pénzügyminiszter által létrehozott egyeztető bizottságok összetételéről és eljárási szabályairól szólt. A módosításról lásd az 5990/1945. ME sz. rendeletet. (MK 1945. augusztus 8.) és a 235 160/1945.XV. PM sz. rendeletet (uo.)

²⁵ A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatala 529/G.H.1945. sz. előterjesztésében 1945. augusztus és szeptember hónapra összesen 300 000 000 pengő hitelkeretet kért, amit augusztus 1-jétől minden héten csütörtöki napon 33 000 000 pengős részletekben kért átutalni. Az előterjesztés részletezte az összeg tervezett felhasználását. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 933)

²⁶ Lásd a 42/a. sz. mellékletet, valamint az 5840/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 5.

²⁷ A Honvédelmi Minisztérium 30 796/Eln.bjogi.-1945. sz. előterjesztése arra vonatkozott, hogy a népbírók hatáskörébe utalt bűncselekmények nyomozását és a gyanúsított letartóztatását a honvédség tényleges szolgálatot teljesítő tagjaival szemben ne a rendőrség, hanem a honvéd rendészeti szervek végezzék. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 888)

34

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát a honvéd büntetőbíráskodás körében kártalanítási eljárás szabályozása tárgyában.²⁸

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

35

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát a becsület védelmére szolgáló tiszti fegyverhasználat megszüntetése tárgyában.²⁹

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

36

[Téleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Szent-Györgyi Albert Biokémiai Intézetének fejlesztésére 1 millió P hitel tárgyában.³⁰

Minisztertanács az elvi hozzájárulást megadja, a végleges döntéshez részletes pénzügyi tervet terjesszen a pénzügyminiszter a minisztertanács elé.

37

[Téleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* a Műegyetem épületeinek helyreállítására előirányzat nélküli póthitelt kér.

Minisztertanács hozzájárul.

38

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti kérelmét a földművelésügyi tárca beszerzési csoportja részére 1 millió pengő összegű kamatmentes kölcsön engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács a kölcsön folyósításához hozzájárult.

²⁸ A Honvédelmi Minisztérium 31 491/Eln.bjogi.-1945. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy az ártatlanul elszenvedett előzetes letartóztatás, vizsgálati fogság és büntetés esetére megállapítható kártalanítás kérdésében a honvéd büntetőbíráskodás korábban nem határozott, hanem a kártalanítási igényt polgári per keretében döntötték el. A javaslat arra irányult, hogy a következőkben az ilyen kártalanítás kérdésében a honvéd büntetőbíráskodás dönthesse a polgári büntetőbíráskodás szabályainak alkalmazásával. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 890) Lásd az 5750/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 8.

²⁹ A Honvédelmi Minisztérium 28 504/Eln.bjogi.-1945. sz. előterjesztése a katonai büntetőtörvénykönyvet tartalmazó 1930. évi II. tc. 38. §-ának 3. pontja által a tisztek, tisztjelöltek részére, becsületüket ért támadás esetén, büntetlen fegyverhasználatot biztosító jog eltörlését célozta. Rámutatott az előterjesztés arra, hogy ez a rendkívüli kedvezmény a múltban számtalan esetben súlyos visszaélésre adott alkalmat s egyben – különösen fiatalabb tisztknél – nagyon alkalmas volt a gőg és indokolatlan magatartás kifejlesztésére. A rendelkezéssel a tiszti és a polgári társadalom közötti válaszfal lebontását kívánta elősegíteni. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 889) Lásd az 5480/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 8.

³⁰ Lásd a 42/b. sz. mellékletet.

39

[Nagy Imre] Földművelésügyi miniszter előterjeszti Lázár Vilmos okleveles gazdának a Földművelésügyi Minisztérium központi fogalmazási személyzetének létszámába miniszteri tanácsossá való kinevezésével kapcsolatban a fogalmazási szakon megkívánt főiskolai képesítés kelléke és a gyakorlati közigazgatási vizsga kötelezettsége alóli felmentése tárgyában javaslatát.³¹

Minisztertanács hozzájárult.

40

[Ries] Igazságügyminiszter a házasságjogról szóló 1894. évi XXXI. tc. valamint az ezzel kapcsolatos eljárási rendelkezések kiegészítése és módosítása tárgyában benyújtja szándékolt javaslatát leveszi a napirendről.³²

Minisztertanács ezt tudomásul veszi.

41

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti a népbíráskodás körében a távollevő terhelt ellen folyó eljárásra vonatkozó szabályok kiegészítése tárgyában javaslatát.³³

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

³¹ Lázár Vilmos (1895-?) 1915-ben Berlinben szerzett mezőgazdasági oklevelet. 1919-ben a Földművelésügyi Népbizottság földbirtokpolitikai főosztályán dolgozott. Rövid emigráció után hazatérve egy nagybirtokon talált munkát. Részt vett az ellenállási mozgalomban, ezért 1944-ben letartóztatták. 1945 júliusától a Földművelésügyi Minisztérium termelési főosztályának főnöki teendőit látta el. (MOL XIX-A-1-j 1945 IV-6422)

³² Az 1894. évi XXXI. tc. a házassági jogról, a kötelező polgári házasságról szól. A tervezettel kapcsolatban – elsősorban a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium részéről – súlyos aggályok merültek fel olyan értelemben, hogy az a házasság intézményének tartósságát, állandóságát veszélyezteti, amennyiben lelép arról az elvi alapról, hogy a házasság csak olyan esetben bontható fel, ha azt közérdek teszi kívánatossá. Különösen a rendelettervezet 6. §-át kifogásolták, amely szerint ha a házasságkötés óta legalább három hónap eltelt, a házastársak a bíróságnál közös kérvénnyel kérhették volna a házasság felbontását.

Aggályosnak tartották azt is, hogy ilyen nagy fontosságú tervezet alapos tanulmányozására, az egyházak véleményének a kikérésére nem nyílt lehetőség. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 963)

Balogh István 1945. augusztus 2-án külön levélben köszönte meg Révai Józsefnek – aki feltehetőleg a Nemzeti Főtanács tagjaként nyilvánította véleményét – azt, hogy a rendelettervezet tárgyalása során osztotta az ő aggodalmait, főleg a „három hónapos próbaházasságot” illetően. „A bármely valláshoz tartozó hívők óriási tömege meglepetéssel szerezte tudomást a rendeletről és kétségtelenül bizalmatlanságot keltene a kormány, illetőleg a pártok iránt. Emlékezetes – folytatta Balogh –, hogy az elmúlt esztendőben a Szovjetunió elleni rágalmak fő témája az ottani állítólagos gyors válási lehetőség és az ezzel kapcsolatos züllött családi élet pertraktálása volt. Semmi sem volna könnyebb, mint hogy a reakció a múlt propagandáját ezzel a rendelettervezettel okozati összefüggésbe hozza, holott a Szovjetunióban érvényes válási formát hajlandó vagyok teljes egészében beiktatni az inkriminált paragrafus helyére.” (PIL 274. f. 7. cs. 212. ö.e. 50. l.)

A rendelet kereszttülerőszakolásának indokait illetően érdekes adalékokkal szolgál Balogh István visszaemlékezése. (PIL 867/1-286.)

Lásd még a 45. sz. jegyzőkönyv 45. napirendi pontját.

³³ Az Igazságügyminisztérium T.964/1945. sz. előterjesztése rámutatott a népbírásgról szóló jogszabályoknak arra a hiányosságára, hogy a szökésben lévő terhelttel szemben nem tette lehetővé a büntetés kiszabását, csak a bűnösség megállapítását. Külföldi példákra is hivatkozva, de főleg annak elkerülése végett, nehogy Magyarország irányában vád legyen emelhető a fegyverszüneti egyezmény 14. cikkelyében (7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. melléklet) vállalt és a háborús bűnösök fokozott üldözésére vonatkozó kötelezettség meg nem felelő teljesítése miatt, kérte, hogy legalább a legsúlyosabb esetekben váljék lehetővé a szökésben lévő terheltekkel szemben a büntetés megállapítása. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 968) Lásd az 5900/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 5.

42

[Ries] Igazságügyminiszter az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeteknél közgyűlés tartása tárgyában benyújtani szándékolt javaslatát leveszi a napirendről.³⁴

Minisztertanács ezt tudomásulveszi.

43

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a büntetőjogi értékhatároknak, úgyszintén a pénzbüntetés és a pénzbírság mértékének felemelése tárgyában.³⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja.

44

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a fegyverszüneti egyezmény alapján kiűritett területekről Magyarország területére költözött ügyvédek kamarai felvétele tárgyában.³⁶

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

45

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát egyes részvénytársaságok és szövetkezetek korábbi cégének visszaállítása tárgyában.³⁷

Minisztertanács a javaslatához hozzájárult.

³⁴ Az előzményt illetően lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját és 41/c. sz. mellékletét.

A Magyar Parasztszövetség Országos Központjának igazgatója, Kiss Sándor 1945. július 30-án kelt s a különböző tárcák államtitkáraihoz intézett levelében a tervezettel kapcsolatos aggályainak adott hangot. Megfontolandónak találta, hogy széleskörű hatáskör biztosítható-e hosszabb időre egy olyan pártközi testületnek, amely átmeneti időben átmeneti szükségességből jött létre a Budapesti Nemzeti Bizottság határozata nyomán. Nem tartotta helyesnek e szervezet törvényesítését, és hogy a magyar nemzeti vagyon jelentős részét kitevő és túlnyomóan az agrárnépesség kezében lévő szövetkezetek felett aránytalanul nagy rendelkezési jogkört kapjon, miközben paritásos alapon a Parasztszövetségnek is csak két képviselője vesz részt benne, ugyanúgy, mint az öt párt mindegyike. Elfogadhatatlannak találta, hogy a tanács a tagok akarata ellenére feloszlatthasson bármely szövetkezetet, továbbá, hogy új szövetkezetet csak a tanács hozzájárulásával lehessen létrehozni, illetve a meglévők alapszabályait módosítani. Általában hangsúlyozta, „hogy a gazdasági demokrácia elvéből kifolyólag, az ország túlnyomó többségét kitevő mezőgazdaságban dolgozó népesség részére a szövetkezés szabadsága minden vonatkozásban a legteljesebb mértékben biztosíttassék.” Kérte, hogy a kérdés minisztertanácsi tárgyalása alkalmával e szempontok érvényesítésére törekedjenek. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 265)

A napirendi pont tárgyalásának elhalasztásában minden bizonnyal szerepe volt ennek az állásfoglalásnak. Lásd a 45. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját, illetve az 57. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját.

³⁵ Lásd a 6000/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 5.

³⁶ Lásd az 5880/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 5.

³⁷ Az Igazságügyminisztérium T.672/1945. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy a háború alatt német nemzetiszocialista nyomásra száműztek a cégek nevéből minden olyan utalást, amely nyugati, elsősorban angol kapcsolatra mutatott. Így lett pl. az Angol-Magyar Bank Rt. neve Magyar Bank és Kereskedelmi Rt. Jelezte, hogy a cégek szerették volna visszaállítani eredeti nevüket, de ehhez közgyűlést kellett volna összehívni, ami viszont nem volt lehetséges a 817/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 6.) folytán. Ezért kérte, hogy az 1939. szeptember 1-je után megváltoztatott cégneveket igazgatósági határozat alapján is visszaváltoztathassák. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 966) Lásd az 5870/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 5.

46

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti a gazdasági munkavállalók társadalombiztosításának átmeneti rendezése tárgyában javaslatát.

Dr. Oltványi Imre, Nagy Ferenc és dr. Ries István módosító javaslatainak előterjesztése után

a Minisztertanács a rendelettervezetet elvileg elfogadja. A módosításokat a népjóléti miniszter az előterjesztő társmiszterekkel tárgyalja le és állapodják meg a kifogásolt szövegrészek végleges formájában.³⁸

47

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* az állam szociálpolitikai feladatairól és a szociálpolitikai szervekről szóló rendelettervezetét leveszi a napirendről.³⁹

Minisztertanács ezt tudomásulveszi.

48

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát és kéri a minisztertanács hozzájárulását a vezetése alatt álló minisztérium alapfelszerelésének kiegészítésére és gépkocsik beszerzésére 1 800 000 P hitel rendelkezésre bocsájtását.

Minisztertanács a javaslatához hozzájárult.

49

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti a Magyar Zsidó Deportáltakat Gondozó Országos Bizottsága kérelmét, melyben arra kéri a kormányt, hogy tegye lehetővé a hazatért deportáltak egy részének, mintegy 1000 személynek tizennégy napos balatoni üdülését.

Minisztertanács a javaslatához hozzájárul azzal, hogy súlyosan beteg és idősebb deportáltakat és hadifoglyokat részesítsenek a segélyből üdülésben. Az arány kétharmad deportált és egyharmad hadifogoly.⁴⁰

³⁸ Lásd a 42/c. sz. mellékletet, valamint a 6180/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 14.

³⁹ Lásd a 43. sz. jegyzőkönyv 55. napirendi pontját.

⁴⁰ A Népjóléti Minisztérium 71 843/1945.VIII. sz. előterjesztésében 1,4 millió pengőt kért a jelzett célra, s felhatalmazást arra, hogy a Balatoni Intéző Bizottság is hozzájárulhasson 200 ezer pengővel az üdültereti akcióhoz. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 962)

A Magyar Zsidó Deportáltakat Gondozó Bizottság 1945 májusában alakult (Budapest, Bethlen Gábor tér 2.) a külföldön maradt deportáltak hazatérésének segítése, segélyezése, nyilvántartásuk megszervezésének céljából. 1946 nyarán szüntette be működését.

A Balatoni Intéző Bizottságot a 2820/1931. ME sz. rendelet (MRT 1931. 438–445. p.) alapján a balatoni üdülőhelyek ügyeinek egységes irányítása céljából hozták létre.

Lásd még a 45. sz. jegyzőkönyv 55. napirendi pontját.

50

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter előterjeszteni szándékolt és a minisztertanácsi tárgysorozatba felvett 2., 3., 4. számú javaslatait a napirendről leveszi.⁴¹

Minisztertanács ezt tudomásul veszi.

51

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter előterjeszti javaslatát a gazdasági miniszteri és államtitkári értekezletek tartásának rendszeresítése tárgyában.⁴²

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

52

Az iparügyi [képviseletében Kelemen Gyula] és a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviseletében Pozsgay Gyula] a tárgysorozaton nem szereplő javaslatokat kíván előterjeszteni. A tervezetek a társminiszterekhez és a Miniszterelnökséghez még csak a minisztertanács előtt pár órával érkeztek meg.

[Oltványi] Pénzügyminiszter a javaslatokhoz hozzá kíván szólni, de megfelelő előkészületre ideje nem volt.

[Miklós] Miniszterelnök felhívja a társminisztereket, hogy a szerdai minisztertanácsra előterjesztendő javaslatukat legkésőbb hétfőn de. 10 óráig juttassák el, mert csak az ily módon előterjesztett javaslatokat lehet a tárgysorozatra felvenni. Megfelelő idő kell az előkészületekre és a hozzászóláshoz. Ha rendkívül sürgős javaslatok vannak, nincs akadálya annak, hogy ezen előterjesztések tárgyában külön minisztertanács tartassék, ha ezen javaslatok áttanulmányozására szükséges idő rendelkezésre áll.

Minisztertanács ezt tudomásul vette.

Minisztertanács este 1/2 8 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépelt tisztázat a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek, illetve az államtitkárok az első oldalon, a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Itt olvasható Teleki Géza saját kezűleg, tintával írt következő megjegyzése „7. old. történt bejegyzéssel elfogadom Teleki”⁴³ Nem szerepel a jegyzőkönyvön Nagy Imre és Molnár Erik aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 19–21., a 28. és a 46. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés; közülük a 46. napirendi pont előterjesztését 42/c. sz. mellékletként közöljük.

A 32., a 36. és az 51. napirendi ponthoz tartozó előterjesztéseket 42/a–b., illetve 42/d. sz. mellékletként más irategyüttesekben fellelhető példányok alapján közöljük.

⁴¹ Hiányzik az előzetesen összeállított napirendi jegyzék, így nem tudtuk megállapítani a napirendről levett előterjesztések tárgyát.

⁴² Lásd a 42/d. sz. mellékletet.

⁴³ Lásd a 17. sz. jegyzetet.

42/a. sz. melléklet (a 42/32. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

Kérem a Minisztertanácsot, járuljon hozzá ahhoz, hogy a Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság és a Jóvátételi Kormánybiztosság létesítése tárgyában az idemellékelt szövegű kormányrendelet kerüljön kibocsátásra.

II.

A minisztertanács az 1945. évi július hó 4. napján tartott ülésében⁴ „Tárcaközi Jóvátételi Hivatal” felállítását határozta el, azzal, hogy a hivatal vezetője a Külügyminisztériumban működő Fegyverszüneti Bizottság elnöke legyen, aki egyben kormánybiztosi hatáskörrel ruháztassék fel.

Szükségesnek mutatkozván a minisztertanács vonatkozó határozatának minisztériumi rendelet formájában való közzététele, a rendelettervezet az érdekelt minisztériumokkal megbeszéltetett és ezen megbeszélések eredménye a jelen előterjesztésemhez mellékelt tervezetnek az említett minisztertanácsi határozattal összhangban lévő 5–10. §-a.

A tárcákkal folytatott említett tárgyalások során az a nézet alakult ki, hogy a fegyverszüneti egyezményben Magyarország által vállalt kötelezettségek gyors és hiánytalan teljesítése érdekében szükséges egy oly szervet is létesíteni, amely a tárcák döntésre jogosult képviselőiből állíttatnék össze és összetételénél fogva alkalmas lenne arra, hogy a felmerülő kérdésekben mind a Külügyminisztériumban működő Magyar Fegyverszüneti Bizottság, mind a Jóvátételi Kormánybiztosság által előterjesztett ügyekben döntsön és az egyes tárcák szempontjait közös nevezőre hozza. Ennek a célnak a megvalósítására állítaná fel a jóváhagyni kért rendelettervezet a Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottságot, amelynek elnöke a Külügyminisztérium fegyverszüneti osztályának vezetője, tagjai a miniszterelnöknek és valamennyi miniszternek egy-egy képviselője volnának, azzal, hogy a bizottságba képviselőül államtitkárt vagy olyan magasabb rangú minisztériumi tisztviselőt kell kijelölni, akit a miniszter mint ebben a vonatkozásban helyettesét, a nevében való döntésre jogosít fel (az ide mellékelt tervezet 1–4. §-ai). Az ilymódon létesítendő „Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság”-ra való tekintettel a jóvátétel lebonyolítására szolgáló és a július 4-i minisztertanácsi határozat szerint „Tárcaközi Jóvátételi Hivatal”-nak nevezendő szerv a mellékelt rendelettervezet szerint [a] „Jóvátételi Kormánybiztosság” elnevezést kapná.

Budapest, 1945. július 27.

MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 946

Gépelv, aláírás nélküli tisztázata karbonpapírral készített másolata.

⁴ Lásd a 38. sz. jegyzőkönyv 24. napirendi pontját.

Magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől

10 769/1945.eln. szám

Minisztertanácsi előterjesztés

Dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi nyilvános rendes tanár a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem egyhangú meghívására ehhez az egyetemhez kapott kinevezést.⁴⁵ Szent-Györgyi Albert világhírű kutatásait most már Budapesten kívánja folytatni, elhárítván magától azokat a külföldi meghívásokat, amelyek gazdag anyagi feltételekkel és a mi viszonyainkhoz képest korlátlan lehetőségekkel biztosítanak számára a szabad és eredményes tudományos kutatást.

Abból a célból, hogy az élettan legalapvetőbb kérdéseire vonatkozó tudományos vizsgálatokat Szent-Györgyi Albert az adott viszonyok között legmegfelelőbb módon folytathassa, hozzájárultam ahhoz, hogy a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem egyik intézete részére átalakíttassék, továbbá ahhoz is, hogy a szegedi tudományegyetem intézetének felszereléséből az a rész, amelyet Szent-Györgyi Albert szerzett és használt, ebbe a budapesti intézetbe szállíttassék.

Szent-Györgyi Albert hozzám intézett beadványában előadja, hogy az előtte álló élettani vizsgálatok gazdag felszerelést, megfelelő személyzetet, tágas intézetet és viszonylag bőséges anyagi eszközöket tesznek szükségessé. Szent-Györgyi Albert természetesen nem érzi magát hivatottnak, hogy elbírálja: vajon az ország elesett állapotában és nyomorúságos anyagi helyzetében megadhatja-e az ő tudományos vizsgálataihoz az általa kívánt összegeket és nem kíván annak elbírálásába sem bocsátkozni, hogy vajon ezeket az összegeket nem kell-e pillanatnyilag fontosabb vagy szükségesebb célokra fordítani.⁴⁶ Ebben a kérdésben a nemzeti kormánynak kell állást foglalnia, nekem pedig az állásfoglalás kialakítása végett javaslatot tenni.

A minisztertanács előterjesztésemre már egy ízben foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy Szent-Györgyi Albert professzor kutatásainak céljára szolgáló Biokémiai Intézetet helyre kell állítani, illetőleg el kell látni mindazokkal a kellékekkel, amelyek az eredményes kutatás érdekében nélkülözhetetlenek. A minisztertanács kedvező állásfoglalása és a pénzügyminiszter úr támogatása alapján az akkori költségvetési árák szerint mutakozó pénzüsszeget fokozatosan rendelkezésre bocsátottam. Az intézet tartozása azonban részben az árák változása, részben előre nem látott körülmények alakulása következtében még 1 millió pengő hitel biztosítását tenné szükségessé. Kívánatosnak tartja Szent-Györgyi Albert továbbá azt is, hogy a tudományos munka megszervezéséhez szükséges személyeket már most lekössék és azokat alkalmazják. Erre a célra azonnali rendkívüli hitelképpen 100 000 pengő kiutalását kéri. Ami az intézeti személyzet tekintetében támasztott igényeit illeti,⁴⁷ 4 intézeti tanári, 3 tanársegédi,

⁴⁵ Lásd a 24. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját.

⁴⁶ Lásd a 19. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

⁴⁷ A fogalmazványban ez után a következő, utólag áthúzott szöveg olvasható: „a jelenleg rendelkezésére bocsátott egy intézeti tanári, egy gyakornoki és két altiszti álláson felül”.

4 gyakornoki, 1 gondnoki, 1 titkárnői, 2 gyorsírónői,⁴⁸ 2 laboránsi, 3 műszaki altiszt, 6 altiszt és 3 takarítói állás szervezését és betöltését kívánja. Azt az óhaját is előadja, hogy intézetének egész személyzete kiemeltessék az egyetemi személyzet köréből és helyzetüket különleges szervezet jellemezze.

Végül azt kívánja, hogy intézete számára évi 100 000 aranypengőnek megfelelő állandó támogatást biztosítsanak és pedig olyképpen, hogy a támogatás kiutalása a kormánytól és annak esetleges változásaitól épp úgy független legyen, mint a fizetési eszközök értékromlásától.

A fentiekben felsorolt kívánságokat a magam részéről minden körülmények között teljesítendőnek vélem. Az ország mai helyzetében, nemzetközi vonatkozásaiban, újjáépülésében és felemelkedési vágyában a tudományos kutatás jelentősége felbecsülhetetlen érték. Különösen áll ez a természettudományos kutatásra. Ennek a kutatásnak a megbecsülése világszerte emelkedett és elsősorban alkalmas arra, hogy Magyarország felé a tudományos rokonszenv ismét feltámadjon. Az élettani kutatásoknak ezenfelül gyakorlati és közvetlen haszna is van.

Azt is helyesnek tartom, hogy az intézet felállítását, kibővítését, kivételes javadalmazását – amennyire az az állami igazgatás szervezetében egyáltalán lehetséges – Szent-Györgyi Albert professzor személyéhez fűzzék. Az intézet jelentőségét ugyanis a világhírű kutató személye szabja meg és a rendkívüli áldozatot is egyedül az indokolja, hogy az intézet rendkívüli jelentőségű kutatások színhelye lehet. Mihelyt ez a lehetőség a személyes kapcsolat esetleges megszűnésével elesik, az áldozathozatalt újból mérlegelni kell.

Célszerűnek tartanám azt is, ha az intézet javadalmazására szolgáló állami támogatás összegét valóban úgy lehetne megállapítani, hogy az a helyzet, a forgalom és a piaci érték változásától teljesen független legyen. A tudományos munkatervet ugyanis előre meg kell állapítani. A munkaterv megállapításában viszont előre számolni kell bizonyos állandó tényezőkkel, ezek között elsősorban az anyagi és személyi lehetőségekkel. Ha ezek a feltételek nem állandóak, akkor a tudományos munkatervet végrehajtani és a kutatásokat sikerre vezetni nem lehet. E részben tehát olyan megoldásra kellene törekedni, amely akár egy nagyobb kiterjedésű állami erdőbirtok mindenkori jövedelmének – szinte dologi jellegű – lekötésével biztosítaná a kutatás személyi és anyagi feltételeit.

Tisztában vagyok azzal, hogy az előadott kérdés megvalósítása sok részletkérdés tárgyalásától és a gyakorlati megoldások módozatainak hosszadalmas mérlegelésétől is függ. Éppen ezért a kérdést most csak elvi vonatkozásban vetem fel és csak elvi vonatkozásban terjesztek javaslatot a minisztertanács elé. Javaslatom az: határozza el a minisztertanács, hogy elvben megadja Szent-Györgyi Albert professzor számára a tudományos kutatás általa kívánt anyagi és személyi feltételeit és utasítja a vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogy ennek részletes megoldása tárgyában a pénzügyminiszter úrral, az iparügyi miniszter úrral és az újjáépítési miniszter úrral haladéktalanul tárgyalásokat kezdjen. Egyben felhatalmazza a vallás- és közoktatásügyi minisztert arra is, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány elvi állásfoglalását Szent-Györgyi

⁴⁸ A fogalmazványban eredetileg 3 intézeti tanári, 3 gyakornoki és 1 gyorsírónői állás szerepelt; utólag, tintával javították át a számokat.

42. 1945. augusztus 1.

Albert professzorral már most közölhesse abból a célból, hogy kutatómunkájának ter-
veit kidolgozhassa és hogy személyét és tudományos erejét a magyar tudományos ku-
tatás javára végleg lekötthesse.

Budapest, 1945. július 20.

Teleki

MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-5-10 769

Gépellt fogalmazvány Teleki Géza saját kezű aláírásával. A fogalmazvány mellett megtalálható az előterjesz-
tés karbonpapírral készített másodpéldánya, továbbá Szent-Györgyi Albert Teleki Gézához intézett levele, va-
lamint egy összeállítás a Biokémiai Intézet építési költségeiről.

Az előadói első oldalán, részben gépírással, részben Teleki által saját kezűleg írva a következő szöveg ol-
vasható: „Az 1945. évi aug. hó 1. napján tartott minisztertanács a Biokémiai Intézet állami támogatását hatá-
rozta el, azzal a kikötéssel, hogy a pénzügyi részletek konkrét terv alapján a pénzügyminiszterrel megtárgya-
landók. A helyreállításához és elindulásához szükséges 1 000 000 és 100 000 P-t elfogadta.

Bp. 1945. VIII. 1.

Teleki

42/c. sz. melléklet (a 42/46. napirendi ponthoz)

Magyar Népjóléti Minisztérium
11 090/1945. II.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A gazdasági munkavállalók társadalombiztosításának átmeneti rendezéséről a mellé-
kelten bemutatott kormányrendelet-tervezetet készítettem. Tisztelettel kérem a Mi-
nisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy azt mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány
rendeletét kihirdethessem és hatályba léptethessem.

Azokat az indokokat, amelyek a mellékleten bemutatott kormányrendelet-tervezet
elkészítésénél vezettek az alábbiakban tárom a Minisztertanács elé:

A gazdasági munkavállalók társadalombiztosításának intézményes megoldása már
igen hosszú idő óta foglalkoztatja a magyar társadalmat. Nem szólva arról, hogy az ér-
dekeltek munkavállalók szervezetei állandóan szorgalmazták e kérdés megoldását, a tár-
sadalmi egyesületeket, sőt az országgyűlést is sokszor foglalkoztatta ez a probléma. A
képviselőház már az első önálló társadalombiztosítási törvényünk – az 1891:XIV. tör-
vénycikk⁴⁹ – tárgyalása során házhatározattal hívta fel a kormányt, hogy a gazdasági
munkavállalók szociális biztosításának kérdését is tűzze napirendre. Ezek a házhatá-
rozatok azután minden ipari társadalombiztosítási törvény országgyűlési tárgyalása
alkalmával megismétlődtek, anélkül, hogy kitűzött céljukat, a gazdasági munkásság
társadalombiztosításának átfogó, szerves megoldását elérték volna.

Kétségtelen, hogy a gazdasági munkavállalók társadalombiztosítására vonatkozóan
Magyarországon több törvény jött létre, azonban ezekkel szabályozott biztosítás egy-
részt szolgáltatásainak mértéke és minősége tekintetében nagyon szegényes volt, más-
részt csak egyes munkavállalói kategóriákra terjedt ki, azoknak a társadalombiztosí-
tását is csak egyes vonatkozásokban oldotta meg és így távol maradt a gazdasági mun-
kásság társadalmi biztosításának egységes és teljes megoldásától.

⁴⁹ Az 1891. évi XIV. tc. az ipari és gyári alkalmazottaknak betegség esetén való segélyezéséről szól.

A gazdasági munkavállalók társadalmi biztosítása jelenleg egyes munkavállalói csoportok kötelező balesetbiztosítására, a gazdasági munkavállalók egy részének kötelező öregségi biztosítására, valamint a gazdatisztek kötelező öregségi, rokkantsági és haláleseti biztosítására terjed ki. *A betegségi biztosítás a gazdasági társadalombiztosításunk rendszeréből teljesen hiányzik.*

A kötelező balesetbiztosítást a gazdasági cselédekre vonatkozóan már az 1900:XVI. törvénycikk⁵⁰ bevezette és ezzel kétségtelenül úttörő munkát végzett, mert az ipari munkásság kötelező balesetbiztosítását csak jóval később az 1907:XIX. törvénycikk⁵¹ valósította meg. A balesetbiztosítási kötelezettséget azután az 1902:XIV.⁵² és az 1912:VIII.⁵³ törvénycikkek fokozatosan a gazdasági gépek mellett dolgozó munkásokra valamint a víztársulatoknál és a földművelésügyi tárca házikézelésben végzett vízi és erdei munkálatoknál alkalmazott munkásokra is kiterjesztették.

A gazdasági munkavállalók balesetbiztosításának szolgáltatási rendszerét egyébként a Földművelésügyi Minisztérium egymást követő rendeletei elég korszerűvé építették ki és pénzünk vásárlóerejének csökkenése előtt a biztosítás szolgáltatásainak mértéke is elfogadható volt. Komoly hiánya azonban ennek a biztosításnak az, hogy a biztosítási kötelezettség nem terjed ki minden gazdasági munkavállalóra, továbbá az, hogy az egymást módosító jogszabályok tömege a biztosítási kötelezettség tekintében való tájékozódást az érdekeltek részére nehezíti.

Az öregségi, rokkantsági és haláleseti biztosítást az 1900:XVI., az 1902:XIV. és az 1912:VIII. törvénycikkek önkéntes alapon kívánták megvalósítani. E törvények végrehajtása során mutatkozó eredmények azonban arra mutatnak, hogy Magyarországon a szociális biztosítást önkéntes alapon eredményesen megvalósítani nem lehet. Az említett törvényekkel szervezett biztosítási csoportok ugyanis az erős propaganda ellenére a gazdasági munkavállalók összességének alig öt-hat százalékát tudták a biztosítás intézményébe bekapcsolni és ennek a kis hányadnak jelentékeny részét is az állami birtokok jelentették be, tehát nem önként jelentkeztek. Az első világháború után az önkéntes öregségi, rokkantsági és haláleseti biztosítási csoportok taglétszáma teljesen leapadt és a biztosítás elsovadt.

A jelenleg működő gazdasági öregségi biztosítás az 1938:XII. törvénycikken⁵⁴ alapszik. E törvénynek elvitathatatlan szociális jelentősége az, hogy a hatálybalépése idején már hatvanöt éves vagy idősebb gazdasági munkavállalók részére minden járulékfizetés nélkül járadékot adott. Ezzel szemben igen súlyos hiánya az, hogy szolgáltatásai – részben éppen az ingyenes járadékoknak a biztosítás fedezeti rendszerébe való beépítése miatt – már a békebeli árviszonyok mellett is nagyon alacsonyak voltak, emellett ez a biztosítás a megrokkant munkásnak és a munkavállaló árvájának még az

⁵⁰ Az 1900. évi XVI. tc. a gazdasági munkás- és cselédpénztárakról szóló s a Földművelésügyi Minisztérium felügyelete alatt létrehozta az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédpénztárt.

⁵¹ Az 1907. évi XIX. tc. az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak betegség és baleset esetére való biztosításáról intézkedett.

⁵² Az 1902. évi XIV. tc. a gazdasági munkás- és cselédpénztárakról szóló 1900. évi XVI. tc. kiegészítését tartalmazta.

⁵³ Az 1912. évi VIII. tc. az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédségélypénztárról intézkedő 1900. évi XVI. és az 1902. évi XIV. tc. kiegészítéséről szól.

⁵⁴ Az 1938. évi XII. tc. a gazdasági munkavállalók kötelező öregségi biztosításáról intézkedett.

1939: XVI. törvénycikkkel⁵⁵ történt kiegészítés után sem nyújt semmiféle szolgáltatást és végül a gazdasági munkavállalók közül csak a 18. és 65. év között lévő, két kataszteri holdnál nagyobb birtokkal nem rendelkező férfiakra terjed ki.

A betegségi biztosítás teljes hiányát az eddigi törvényes rendelkezések a munkaadó betegellátási kötelezettségével kívánták pótolni. Ez a betegellátási kötelezettség azonban kizárólag a gazdasági cselédeknel jelentett számottevő – bár koránt sem kielégítő – segítséget, mert itt a munkaadót negyvenöt napon át tartó betegellátási kötelezettség terhelte. A nem cselédi minőségben szerződött gazdasági munkavállalónál azonban a munkaadó betegellátási kötelezettsége csak az idegen községből szerződött gazdasági munkással szemben áll fenn és csak nyolc napra terjed. A gyakorlatban tehát a gazdasági munkással szemben fennálló munkaadói betegellátási kötelezettségnek komoly értéket tulajdonítani nem lehet.

A bemutatott kormányrendelet-tervezet a gazdasági munkavállalók társadalombiztosítását minden gazdasági munkavállalóra és a hazai társadalombiztosítás keretébe tartozó minden biztosítási kockázatra vonatkozóan szabályozni kívánja. A biztosítás átszervezésénél a tervezet az ipari és kereskedelmi munkavállalók tekintetében fennálló társadalombiztosítási szabályokat veszi alapul, de figyelembe veszi és a lehetőséghez képest méltányolja azokat az eltéréseket is, amelyek a gazdasági munkavállalóknak az ipari munkásoktól erősen különböző munkalehetőségeiből és települési viszonyaiból folynak. Ezek az eltérések, amelyeket a kormányrendelet-tervezet a társadalombiztosítás általános szabályaitól eltérően a gazdasági munkavállalók tekintetében bevezetni kíván, biztosítékot nyújtanak egyrészt arra, hogy a gazdasági munkavállalók a társadalombiztosítás terén nem csak jogilag lesznek egyenlő helyzetben a városokban lakó ipari munkásokkal, hanem a gyakorlatban is teljes mértékben élvezhetik a társadalombiztosítás előnyeit, másrészt arra, hogy a gazdasági munkaadók sem legyenek olyan feladatok elé állítva, amelyeknek minden nehézség nélkül eleget ne tudnának tenni. Ezeket a különleges rendelkezéseket egyébként röviden az alábbiakban foglalhatom össze:

1. Az a gazdasági munkavállaló, aki a gazdasági munkaidény alatt rendszeresen dolgozik, a betegségi biztosítás szolgáltatásaira a téli kényszerű munkanélküliség idején is jogosult lesz.

2. Az előbbi pontban említett kedvezménnyel szemben a téli időszakban csak az a gazdasági munkavállaló kap táppénzt, aki a betegség által okozott munkaképtelensége miatt valóságos kereseti lehetőségtől esik el. Ez a rendelkezés elejét veszi annak, hogy a táppénzviasszaélések a segélyezésre valóban rászoruló munkavállalóktól elvonják a szükséges anyagi fedezetet.

3. A tervezet a gazdasági munkavállalók változó bérének vizsgálata nélkül, két biztosítási csoportba sorolja a gazdasági munkavállalókat.⁵⁶ Ezzel egyrészt mentesíti a

⁵⁵ Az 1939. évi XVI. tc. az 1938. évi XII. tc. alapján biztosított gazdasági munkavállalók özvegyeinek járadékban részesítéséről szól.

⁵⁶ Tekintettel arra, hogy a mezőgazdaságban a bér egy részét terményjárandóságban fizették s ennek pénzürtékre való átváltása a munkaadókra nagy terhet jelentett volna, másrészt azt is figyelembe véve, hogy a valóságos bért illetően a gazdasági munkavállalók esetében nem voltak akkora különbségek, mint az ipari munkásoknál, csak két biztosítási csoportot állapított meg: az első csoportba tartoztak a tizennyolcadik évüket betöltött férfiak, a második csoportba pedig a nők, valamint a tizennyolc évesnél fiatalabb férfiak.

munkaadókat a munkabérváltozások bejelentésével járó adminisztratív munkától, másrészt elhárítja a terménybérek értékének megállapításából eredő vitákat.

4. A szüléssel kapcsolatos készpénzszolgáltatást egységes összegben állapítja meg és ezzel lehetővé teszi, hogy ezt a szolgáltatást a városi központoktól távol lakó szülő nő minden utánjárás nélkül gyorsan megkaphassa.

5. A biztosítás díját egységesen, egy tételben állapítja meg, hogy a munkaadó a díj kivetésének helyességét könnyen ellenőrizhesse.⁵⁷

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata.

42/d. sz. melléklet (a (42/51. sz. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés

gazdasági miniszteri és államtitkári értekezletek tartásának rendszeresítése tárgyában.

Kérem a t. Minisztertanácsot, méltóztassék a gazdasági miniszteri és államtitkári értekezletek rendszeresítése tárgyában hozott korábbi, eddig még hatályba nem lépett minisztertanácsi határozat mielőbbi végrehajtását elrendelni.⁵⁸ Tisztelettel kérem továbbá a közellátásügyi miniszter úr 1945. évi május hó 15-én kelt 101 249/1945. számú javaslata alapján hozott minisztertanácsi határozatnak olyképpen való módosítását, hogy a gazdasági miniszteri, illetve államtitkári értekezletek anyagának előkészítését és határozatainak az illetékesekkel való közlését ellátó titkárság az Újjáépítési Minisztérium kebelében szervezendő meg.

A gazdasági miniszteri, illetve államtitkári értekezletek rendszeres tartását kimondó korábbi minisztertanácsi határozat mielőbbi hatályosítása iránti előterjesztésem indokolásul azokra az indokokra való utalás mellett, amelyek a jelen előterjesztéssel hatályosítani kívánt minisztertanácsi határozat meghozatalánál tekintetbe vétettek, legyen szabad a t. Minisztertanács figyelmét még az alábbiakra felhívnom:

Az újjáépítési miniszter ügykörének megállapítása és az Újjáépítési Minisztérium szervezése tárgyában kiadott 2660/1945. ME számú rendelet⁵⁹ igen szoros és sűrű érintkezést kívánó kapcsolatba állította az újjáépítési miniszter működését a gazdasági tárcák minisztereinek tevékenységével. E kapcsolat keretében gyakran és rendszeresen igényelnek közérdekből tartósabb haladékokat nem tűrő kormányzati intézkedéseket olyan fontos ügyek, melyeknek célirányos és zökkenésmentes elintézése érdekében a gazdasági minisztereknek és az újjáépítési miniszternek – az esetek jelentékeny részében a Magyar Nemzeti Bank elnökének bevonásával történő – közvetlen tárgyalásai látszanak szükségeseknek.

E tárgyalásoknak az összes miniszterek részvételével folyó minisztertanácsokban

⁵⁷ Az előterjesztés a továbbiakban a rendelettervezet egyes paragrafusainak részletes ismertetését tartalmazza, ezt a részt terjedelmi okokból elhagytuk.

⁵⁸ Lásd a 25. sz. jegyzőkönyv 11. és a 27. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját.

⁵⁹ MK 1945. június 3.

való lebonyolítása most már mind gyakrabban jelentkező esedékességük és mindinkább bővülő anyaguk következtében előreláthatóan a minisztertanácsoknak alig elviselhető túlterhelését és a nem gazdasági ügykörű tárcák minisztereinek kellően nem indokolható nagy igénybevételét fogja jelenteni.

Az Újjáépítési Minisztérium működésének egyre fokozottabb ütemű kibontakozása óta igen gyakran kerülnek napirendre az Újjáépítési Minisztérium és a gazdasági jellegű minisztériumok együttműködésével foganatosítandó kormányintézkedések sorában azok az ügyek, amelyeknek elintézésénél a végleges döntés államtitkári hatáskörben történik.

Az ilyen ügyek elég számottevő részénél a kielégítő ügymenet biztosítása céljából alig mellőzhető a miniszterek helyett végleges állásfoglalásra hivatott államtitkároknak a minisztériumoként sokszor eltérően alakuló álláspontokat tisztázó személyes értekezése. Az államtitkári értekezletek feladata elsősorban a hiteligénylések rangsorának megállapítása volna.⁶⁰

A gazdasági minisztertanácsok rendszeresítését annál fontosabbnak tartom, mert az újjáépítési országos terv előkészítése folyamatban van. Ennek elkészítése csupán a gazdasági miniszterekkel való szoros együttműködéssel lehetséges. Ezt az együttműködést vélem a gazdasági minisztertanácsokkal, illetőleg a gazdasági államtitkári értekezletekkel biztosítani.

Az előbbieken előadott körülmények indítottak egyúttal arra, hogy a gazdasági miniszteri, illetőleg államtitkári értekezletek titkárságának a vezetésem alatt álló minisztérium kebelében való szervezését javasoljam.

Budapest, 1945. évi július hó 25.-én.

Nagy Ferenc s.k.

MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 910

Gépelte, aláírás nélküli, karbonpapírral készített másolat.

⁶⁰ E javaslat nyomán jött létre a Gazdasági Államtitkári Hitelvéleményező Értekezlet, amely augusztus 23-tól, az Újjáépítési Minisztérium előkészítése alapján véleményezte a magánjellegű hiteleket és állást foglalt a közületi jellegű beruházási hitelek esetében is.

43.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi augusztus hó 8-án du. 3 órakor dálnoki Miklós Béla
elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Dr. Ries István igazságügyminiszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter képviseletében Kelemen Gyula államtitkár
Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatásügyi miniszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Balogh István min. elnökségi államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter képviseletében Pozsgay Gyula államtitkár	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt, hogy a miniszterelnöki bejelentéseket terjessze elő.

1

Dr. Balogh István előterjeszti a Legfőbb Állami Számvevőszék két személygépkocsi beszerzése céljából 800 000 pengő összegű hitelkérelmét. A pénzügyminiszter a hitelnyújtás ellen 5341/1945. I.a. szám alatt nem emelt kifogást.

Minisztertanács a 800 000 pengő hitel engedélyezéséhez hozzájárult.

2

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát, hogy a VIII. fizetési osztályban és ennél magasabb fizetési osztályba történő kinevezésekre csak abban az esetben legyen előterjesztés tehető, ha [a] szóbanforgó kinevezéshez a pénzügyminiszter előzetesen hozzájárult. Ugyanis a 2500/1945. ME számú rendelet a közalkalmazottak kinevezését és előléptetését is szabályozta azáltal, hogy bizonyos kereteket és irányelveket állított fel.

Ezen túlmenően azonban szükségesnek látszik, hogy egyrészt a hivatkozott rendeletben foglaltak betartása, másrészt a személyi kívánalmak egyöntetű elbírálása, végül az államháztartás terén követendő költségvetési elvek érvényesítése céljából a kinevezési előterjesztések előzetes tárgyalás alá kerüljenek.¹

A minisztertanács a javaslatához hozzájárult.

3

Dr. Balogh István a 2500/1945. ME számú rendelet 49. szakasza alapján kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy *Dr. Pordány Tibor* próbaszolgálatra berendelt vármegyei számellenőr legfőbb állami számvevőszéki segédtitkárrá kinevezhető legyen.

A minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

4

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát, hogy a folyó hónapban tartandó Sportnapok támogatására a minisztertanács 2 millió pengő segélyt engedélyezzen, amit a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium útján bocsát az érdekelt sportszervek rendelkezésére.²

A minisztertanács a 2 millió pengő segély folyósításához hozzájárult.

5

Dr. Balogh István előterjeszti a pénzügyminiszter *Molnár Ferenc* pénzügyminisztériumi tisztviselőre vonatkozó kinevezési javaslatát, amely szerint a VII. fizetési osztályba való kinevezését a minisztertanács engedélyezze.

A minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

6

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter előterjeszti javaslatát az újjáépítési miniszter ügykörének megállapításáról és az Újjáépítési Minisztérium szervezéséről szóló 2660/1945. ME számú rendelet kiegészítése tárgyában.

Nagy Ferenc, Oltványi Imre, Nagy Imre miniszterek és *Kelemen* államtitkár hozzászólása után az újjáépítési miniszter a tervezetet napirendről leveszi, mert előbb a gazdasági minisztertanácsnak e kérdést tárgyaló üléséről készített jegyzőkönyvet nem ismerjük. A 2660/1945. ME sz. rendelet a MK 1945. június 3.-i számában jelent meg.³

A minisztertanács az előterjesztést tudomásul veszi.

¹ A közszolgálati illetmények és nyugellátások rendezése tárgyában kiadott 2500/1945. ME sz. rendeletet lásd a MK 1945. június 17. számában.

² 1945. augusztus 15 és 20-a között rendezték meg az I. Országos Sportnapokat és augusztus 17–18-án országos sportkongresszus volt Budapesten.

³ Lásd a 43/a. sz. mellékletet, az előzményeket illetően pedig a 40. sz. jegyzőkönyv 52. napirendi pontját. A gazdasági minisztertanácsnak e kérdést tárgyaló üléséről készített jegyzőkönyvet nem ismerjük. A 2660/1945. ME sz. rendelet a MK 1945. június 3.-i számában jelent meg.

7

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* bejelenti, hogy a minisztertanács előtt szétosztott tervezetét, amely a közérdekű munkakötelezettség szabályozásáról szól, még a gazdasági minisztertanács előtt kívánja megfontolás tárgyává tenni, éppen ezért most nem kívánja előterjeszteni.⁴

A minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

8

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti a Magyar Államrendőrség felállításáról szóló 1700/1945. ME számú rendelet kiegészítését.⁵

A minisztertanács az előterjesztést elfogadja.

9

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti a német nemzetiségi területekkel kapcsolatos közigazgatási intézkedésekről szóló javaslatát.⁶

A minisztertanács az előterjesztést elfogadja.

10

[Erdei] *Belügyminiszter* a vármegyei közérdekű határozatok közszemlére tételének, kihirdetésének és azzal kapcsolatban a jogorvoslati határidőnek átmeneti szabályozásáról szóló tervezetét egyelőre a tárgysorozatról leveszi.⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

⁴ A gazdasági minisztertanácsnak e kérdést tárgyaló üléséről készített jegyzőkönyvet nem ismerjük. Lásd a 45. sz. jegyzőkönyv 61. napirendi pontját.

⁵ A Belügyminisztérium 139 573/1945. VI. sz. előterjesztésében – arra való tekintettel, hogy az új kinevezések során olyanok is bejutottak a rendőrség kötelékébe, akik ellen kifogás merült fel – kérte, hogy az alkalmazottak kinevezése ideiglenes legyen, s a véglegesítésről a szaktanfolyam sikeres elvégzése után történjék csak döntés. Rámutatott továbbá arra, hogy a kinevezési gyakorlat hosszadalmas a megyei és városi főkapitányok, a járási és a megyei városi kapitányok, valamint a főkapitányok, és kapitányságok politikai osztályainak vezetői esetében, mivel ki kell kérni az illetékes önkormányzat törvényhatósági bizottságának, illetve a képviselőtestület javaslatát. Kérte, hogy ezeket az állásokat a belügyminiszter közvetlenül, jelölés nélkül tölthesse be. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 124) Lásd a 6290/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 12.

⁶ A napirendi ponthoz formális előterjesztés nem készült. A Belügyminisztérium iratai között megtalálható a rendelet tervezete, kísérlőlevele és egyes hozzászólások szövege. A rendelet ekkor nem jelent meg, a tervezetet 43/b. sz. mellékletként közöljük.

⁷ A Belügyminisztérium 94 075/1945. IV. sz. előterjesztésében a vármegyei hivatalos lapok megjelentetéséhez szükséges papiros hiánya miatt kérte, hogy a vármegyei szabályrendeleteket és más közérdekű határozatokat közszemlére tétel útján hirdethessék ki – és a jogorvoslati határidőt a törvényben előírt 15 naptól eltérően állapíthassa meg. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 122)

11

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti a közalkalmazottak igazolásáról szóló 1080/1945. ME sz. rendelet egyes intézkedéseinek módosítására vonatkozó javaslatát.⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

12

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti a mezőgazdasági motorok hajtására szolgáló ásványolajtermékek kedvezményeinek megszüntetésére vonatkozó javaslatát.⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

13

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a háborús cselekmények folytán előállott hadikárok következtében földadó elengedése tárgyában.¹⁰

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

14

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti az 1945. évre járó italmérési engedélyilletékek előírásaira vonatkozó javaslatát.¹¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁸ A Belügyminisztérium 94 264/1945.IV. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a közalkalmazottak igazolásáról szóló 1080/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 2.) a vármegyék, városok és községek esetében nem volt keresztülvihető, tekintettel arra, hogy az ottani állások jelentős részét választás útján kellett betölteni, az áthelyezést kimondó igazolóbiztosági határozatot tehát nem lehetett végrehajtani. Másrészt rámutatott arra, hogy a járási főjegyzőségeken, illetve községi jegyzőségeken általában csak egy-egy állás volt, tehát ezek esetében nem vagy csak nagyon nehezen lehetett végrehajtani a vezetői állásra való alkalmatlanságot kimondó határozatot. Ezért egyrészt az előléptetésből való kizárást, másrészt fegyelmi eljárás kezdeményezését javasolta ilyen esetekben büntető rendelkezésként alkalmazni. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.- 12-11 125) Lásd a 6320/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 12.

⁹ A Pénzügyminisztérium 160 465/1945.X.a. sz. előterjesztése a mezőgazdasági termékek árának nagymértvű emelkedésével, illetve – mivel pénzügyigazgatósági engedély és ellenőrzés mellett volt lehetőség a kedvezményes üzemanyag igénybevételére – az ellenőrzés költséges voltával indokolta a kedvezmény megvonását. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 088) Lásd a 1442/1945. PM sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 1.

¹⁰ A Pénzügyminisztérium 150 456/1945.VIII. sz. előterjesztésében, hivatkozva a több oldalról érkezett panaszra a földbirtok állapotát, a talaj minőségét és termőképességét károsan befolyásoló hadieseményeket illetően, javasolta, hogy a földadó törölhető legyen, különös tekintettel az újonnan földhözjutottak helyzetére. (MOL XIX-G-1-a 1945-8233) Lásd az 5950/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. augusztus 17.) és a 150 601/1945. PM sz. rendeletet, uo.

¹¹ Lásd a 6160/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. augusztus 11.), amely az 1945. évre járó italmérési engedélyilletékek kivetési eljárás mellőzésével való előírásáról szól. Lásd továbbá az illetékek felemeléséről intézkedő 235 300/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 5.

15

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti a háborús helyzet következtében 1944/45. gazdasági évben vetetlenül maradt szántóterületek földadójának elengedése tárgyában javaslatát.¹²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

16

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát nyersolaj, illetve nyersolajból előállított ásványolajtermékek kincstári részesedése stb. tárgyában.¹³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

17

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti a 60 337/1945. számú javaslatát 5 milliárd pengő névértékű kölcsönnek a szükséghez képest kibocsátandó kincstári jegyek ellében a pénzügyintézetek útján való felvételére szóló felhatalmazás tárgyában.¹⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

18

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter* előterjeszti a rombolások fényképfelvételeinek elkészítésére 1 500 000 pengős hitel iránti javaslatát.

[Miklós] *Miniszterelnök* bejelenti, hogy van egy bizottság, amelynek elnöke Varga Béla, helyettese Kállai Gyula államtitkár és ez a bizottság a rombolások fényképfelvételeinek elkészítésével már foglalkozott. Össze kell kapcsolni a két szervezet, legalábbis alkalmazni ennek a bizottságnak működését és felhasználását, a már meglévő anyagot. [sic!]¹⁵

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

¹² A Pénzügyminisztérium 150 455/1945.VIII. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a pénzügyigazgató-ságoktól beérkezett jelentések ugyan arról szóltak, hogy az ország 9 762 000 katasztrális hold szántóterületének mintegy 10 %-a maradt vetetlenül, a községi eljárásokról származó adatok szerint azonban valójában a szántóterület 20 %-a nem került bevetésre. Ezért méltányosnak találta ennek figyelembevételét a szántóterületek földadójának kivetésénél. Lásd az 5930/1945. ME sz. rendeletet (MK 2945. augusztus 17.) és az 150 600/1945. PM sz. rendeletet, uo.

¹³ A Pénzügyminisztérium 160 464/1945/X.a. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy a benzin, a petróleum, a gázolaj és a fűtőolaj ára 1943-hoz képest általában tízszeresére emelkedett, ezzel szemben a termékek adótételei csak kétszerszükre emelkedtek. Utalt arra, hogy ezek az árak sem lesznek tartósak, mivel a finomítókat nyersolajjal ellátó Magyar Amerikai Olajipari Rt. ekkor már az árai 100 %-os emelését tervezte, másrészt a feketepeciacon a hatósági árak tízszereséért lehetett csak kapni egyes termékeket. Kérte ezért az ásványolajadó és kincstári árrészesedés 7–12-szeresére való felemeléséhez a hozzájárulást. Jelezte egyben, hogy így sem fogják elérni az 1944 előtti adóbevételeknek megfelelő adóértéket, mivel az ásványolajfinomító vállalatok a Vörös Hadsereg ellenőrzése alatt álltak és csak az általuk engedélyezett mennyiségek kerülhettek forgalomba. Lásd az 1370/1945.-X.a. PM sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 19.

¹⁴ Lásd a 40. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját és a 40/b. sz. mellékletet.

¹⁵ A Külgügyminisztérium 2500/1/1945. sz. előterjesztésében a németek által okozott rombolások dokumentálására kérte a pénzt, azzal, hogy a békeelőkészítés során kívánja azt hasznosítani. (MOL-XIX-G-1-a 1945-8238)

A fényképek tudomásunk szerint a Magyar Nemzeti Múzeum Legújabbkori Történelmi Múzeumában lévő ilyen tárgyú gyűjteménybe, illetve a Budapest Történelmi Múzeum kiscelli gyűjteményébe kerültek. Varga Béla (1903–1995) katolikus pap, a Független Kisgazdapárt alapító tagja. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945–1946-ban a Nemzeti Főtanács tagja, majd a Nemzetgyűlés elnöke. 1947 tavaszán külföldre távozott, az emigráció kiemelkedő alakja volt. 1991-ben hazatért.

19

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter* bejelenti, hogy a békeelőkészítés munkálataival kapcsolatban mind az egyes tárcáknál, mind [az] intézményeknél a munkálat folyik. Tudomására jutott, hogy a Miniszterelnökség mind a társmisztériumoktól, mind az egyes intézményektől különböző kimutatásokat és tájékoztatást kért, ezzel megnehezíti a Külügyminisztérium ugyanilyen tárgyú működését. A megkeresett szervek is tájékoztatlanok abban a tekintetben, hogy miként járjanak el és ezért újból kéri a minisztertanács határozatát abban a tekintetben, kihez tartozik a békeelőkészítés kérdése.

[Miklós] *A miniszterelnök* bejelenti, hogy miután a külügyminisztertől megfelelő felvilágosításokat nem kapott, annak ellenére, hogy a július hó 25. napján tartott minisztertanács a miniszterelnök legteljesebb ellenőrzési és irányítási jogát biztosította, megfelelő tájékoztatást kért a különböző minisztériumoktól és szakintézményektől. Különösen az Ellenőrző Bizottság egyes tagjaival való érintkezése során megfelelő adatokra van szüksége és az információkat csak úgy adhatja meg, ha minden részletkérdésben a megfelelő kimutatások stb. rendelkezésére állanak. Felkéri a külügyminisztert, hogy minden egyes részletre nézve tájékoztassa és az egyes írásbeli munkálatokból duplikátumot kapjon.¹⁶

Miniszterelnök bejelentését a minisztertanács tudomásul veszi.

20

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* bejelenti, hogy javaslatát a Műegyetem Erdőmérnöki Karának a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium fennhatósága alá helyezése tárgyában a tárgysorozatról leveszi.¹⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

21

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előadja, hogy a színházak részéről olyértelmű bejelentéseket kapott, [hogy] nem képesek a színházak működését biztosítani. Egyrészt a súlyos házbérterheket, másrészt a közszolgáltatásokat nem tudják teljesíteni és szükségesnek tartja, hogy ez a kérdés komoly megfontolás tárgyává tétessék.

Minisztertanács felkéri a pénzügyminisztert, hogy a felvetett kérdés megoldását a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel részletes megbeszélés tárgyává tegye.

22

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti a „Köznevelés” című lap papírigényét. A lap széleskörű szükségletet elégít ki és a jövőbeni papírszükségletre nézve támogatást kér.¹⁸

Dr. Balogh István államtitkár bejelenti, hogy az igény teljesíthető.

A minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

¹⁶ Lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

¹⁷ Lásd a 43/c. sz. mellékletet. Az előzményeket illetően lásd a 37. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját, míg a további fejleményekről az 54. sz. jegyzőkönyv 18. és az 57. sz. jegyzőkönyv 27. napirendi pontját.

¹⁸ A Köznevelés c. folyóiratot a Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium adta ki. Első felelős szerkesztője dr. Bíró Lajos Pál volt. 1945. július 15-én jelent meg az I. évfolyam 1–2. száma. A beköszöntő cikket Teleki Géza írta.

23

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti dr. Hevesi Ferencnek, a budapesti Izraelita Hitközség főrabbijának szerződéses minőségben való alkalmazására javaslatát, és pedig az írásbeli előterjesztéstől eltérőleg azzal, hogy nevezett részére az „izraelita tábori vezetőlelkész” címet kívánja megadni.¹⁹

Minisztertanács az alkalmazáshoz hozzájárult.

24

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az ipari növénytermesztés biztosítása tárgyában.²⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

25

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Földművelésügyi Minisztérium „7. Cím Vízügyi Szolgálat” műszaki tisztii és mérnöki személyzetének létszámába (Balogh György szerződéses szakelődöt a „7. Cím Vízügyi Szolgálat” műszaki tisztii személyzetének létszámába a VII. fizetési osztály 3. fokozatába műszaki főfelügyelővé, Pálmai Sándor okl. mérnököt a „7. Cím. Vízügyi Szolgálat” mérnöki személyzetének mérnöki létszámába a VII. fizetési osztály 3. fokozatába műszaki tanácsossá, Lomb (Lemberger) Marcell okl. mérnököt ugyancsak a „7. Cím Vízügyi Szolgálat” mérnöki személyzetének létszámába főmérnöké) tervezett kinevezésekhez való hozzájárulás tárgyában.

Minisztertanács a kinevezésekhez hozzájárult.

26

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti a magvak tisztításával foglalkozó telepek működésének rendelettel való korlátozására felhatalmazás adása iránti javaslatát.²¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

¹⁹ A Honvédelmi Minisztérium 27 924/Eln.Elnökség.1945. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a honvédelemről szóló 1939. évi II. tc. lehetővé tette az izraelita tábori lelkészet felállítását s az ország demokratikus átalakulása után az egyenlő elbánás és vallási egyenjogúság megkívánja a szervezet életre hívását. Jelezte, hogy a rendelkezésre álló nem teljes adatok szerint 181 nyilvántartott izraelita vallású személy lelki gondozásáról volt szó. Egyben intézkedni kívánt az izraelita tábori lelkészet többi alkalmazottjának – ideértve a lelki gondozást ellátó többi lelkészt – kinevezéséről is, az országos tábori vezetőlelkész javaslata alapján. Dr. Hevesi Ferencet lelkész vezérőrnaggyá kívánta kinevezni. (MOL XIX-G-1-a 1945-8606)

Hevesi Ferenc (1898–1952) 1922-től székesfehérvári főrabbi volt, 1930-ban meghívták a pesti hitközség Dohány utcai templomába rabbinak; számos zsidó társadalmi és irodalmi egyesület tagja s az Országos Zsidó Szövetség egyházi elnöke volt. Az 1940-es évek végén külföldre távozott, az Egyesült Államokban telepedett le.

Az 1939. évi II. tc.-nek a 18. §-a tartalmazott általános rendelkezéseket a tisztii, lelkészi és tisztviselői karra vonatkozóan.

²⁰ A Földművelésügyi Minisztérium 20 510/1945.I.I. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a földbirtokreformból következően bizonyos kérdéseket, így többek között az ipari növénytermesztést, – ami korábban a nagybirtokhoz kötődött – központilag kell megoldani és szervezni. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 996) Lásd a 6710/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 23.

²¹ A Földművelésügyi Minisztérium 130 880/1945.IV.2. sz. kísérőlevelével megküldött előterjesztések – a jövátelteli szállítások biztosítása érdekében – arra vonatkozó javaslatot tartalmaztak, hogy a magtisztító telepeket a Magyar Magiroda ellenőrzése és irányítása alá kell helyezni. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 132) Lásd a 131 200/1945. FM sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 26.

27

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjesztést tesz egyes mezőgazdasági termékek (magvak) szállításának a jótételi szállítások érdekében történő korlátozásokhoz [sic!] felhatalmazás megadása iránt.²²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

28

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] előterjesztést tesz az államvasutak szénellátásának biztosítása tárgyában.²³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

29

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] bejelenti, hogy javaslatát a vasúti alkalmazottak szolgálatban való visszatartása tárgyában a tárgysorozatról egyelőre leveszi.²⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

30

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] előterjeszti javaslatát a vasúti üzletszabályzat egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában.²⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

31

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] bejelenti, hogy [a] július havi helyreállítási munkák és beruházások fedezésére 220 000 000 pengő hitel tárgyában tett javaslatát körözés útján már a minisztertanács elfogadta és így a mai minisztertanácson való tárgyalása már nem szükséges.²⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

²² Lásd a 6010/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 19. A rendelet korlátozta a jótételi szállítók lebonyolítása érdekében egyes vetőmagvak vasúton, hajón, vagy tehergépkocsin való szállítását, illetve utalt arra, hogy a magtiszító telepek működését külön rendeletben szabályozza.

²³ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 22 507/II./1945. sz. előterjesztésében jelezte, hogy az államvasutak szénkészlete – a kívánatos 25 napra elegendő mennyiséggel szemben – csak 7,2 napra elegendő; kérte hogy mindaddig, amíg legalább a 15 napos szénkészlet el nem érik, a bányák csak a vasutak részére dolgozzanak, sőt ezt követően is hetente három napon át. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 094)

²⁴ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 22 561/1945/II.1. sz. előterjesztésében jelezte, hogy a vasúttól való kilépéseknek egyrészt jobb fizetés és ellátás biztosításával kíván gátat vetni, másrészt szükségesnek találta olyan rendelet kiadását, amely alapján megtorlással élhet abban az esetben, ha a kilépések a vasút újjáépítésének ütemét veszélyeztetnék. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 145)

²⁵ Lásd a 8360/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. augusztus 14.), amely a 6810/1938. ME sz. rendeletben (MRT 1938. 2686-2830 old.) megállapított szállítási díjakat a tizszeresükre emelte fel.

²⁶ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 14 414/1945.II/2. sz. előterjesztése szerint az államvasutak 1945. évi július havi helyreállítási munkálataira, illetve részben járműbeszerzésre igényelte a 220 milliárd pengőt. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 021)

32

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviseletében Pozsgay Gyula] bejelenti, hogy a Magyar Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat helyreállítási munkálatainak elvégzésére 15 millió pengő hitel tárgyában tett javaslatát körözés útján már a minisztertanács elfogadta és így a mai minisztertanácson való tárgyalása már nem szükséges.²⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

33

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviseletében Pozsgay Gyula] bejelenti, hogy Valentiny Ágoston dr. nyugdíjbeszámítási ügyében tett javaslatát körözés útján már a minisztertanács elfogadta és így a mai minisztertanácson való tárgyalása már nem szükséges.²⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

34

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviseletében Pozsgay Gyula] bejelenti, hogy [a] 700 000 pengő póthitelkérelmet a Dob utca 75–81. sz. épület helyreállítási költségeire vonatkozólag a tárgysorozatról leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

35

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviseletében Pozsgay Gyula] előterjeszti javaslatát a közlekedési tanfolyamok épületeinek helyreállítása tárgyában.²⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

36

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviseletében Pozsgay Gyula] előterjeszti javaslatát a Ferenc Csatorna Rt. engedélyének meghosszabbítása tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²⁷ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 17 759/II/3/1945. sz. előterjesztése hangsúlyozta, hogy a 15 millió pengő csak a legsürgősebb munkálatok költségeire kellett, a további igényeket az Újjáépítési Minisztériummal egyeztetve kívánta a minisztertanács elé terjeszteni. Lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 19. napirendi pontját.

²⁸ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 7246/1945.Eln. sz. előterjesztése szerint Valentiny Ágoston 1906. október 1-jétől a Magyarországi Központi Leszámoló Hivatalnál teljesített szolgálatot. A Tanácsköztársaság idején tanúsított magatartásáért 1920. március 16-tól 1921. február 5-éig internálva volt, majd 1922-ben fegyelmi úton elbocsátották az állásából. Ezért a 285/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 27.) alapján az 1944. október 14. napjáig eltelt időt kérte nyugdíjába beszámítani. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 976)

²⁹ Nem egészen pontos a jegyzőkönyv szövege. A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 19 004/1945.II/1. sz. előterjesztése szerint a Közlekedésügyi Tanfolyamok Budapest, VIII., Luther u. 3. sz. alatti épületének helyreállításáról volt szó. A legszükségesebb feladatok ellátására kért 85 000 pengőt. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 101)

³⁰ A Ferenc Csatorna Rt. engedélyokiratát az 1870. évi XXXIV. tc. tartalmazza. A csatorna kihasználásának engedélyét a részvénytársaság részére a 6150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 10.) 1947. augusztus 10-ig meghosszabbította.

37

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviseletében Pozsgay Gyula] előterjeszti a MFTR részére a balatonfüredi hajógyárban megrendelendő vontatóhajókra hitelfedezet (13 millió pengő) tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

38

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviseletében Pozsgay Gyula] előterjeszti javaslatát a MFTR részére tankuszályhajó fedezetére szükséges 5 millió pengő hitel engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács a hitel folyósításához hozzájárult.

39

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* a minisztertanács hozzájárulását kéri ahhoz, hogy a magyar Igazságügyminisztériumban segédhivatali főigazgatói állásra Hajnal Ferenc budapesti törvénytudományi irodaigazgatót és Szőnyi Sándor igazságügyminisztériumi segédhivatali igazgatót kinevezhesse.

Minisztertanács a kinevezésekhez hozzájárult.

40

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a hatásköri bíróság tagjai javadalmazásának újabb megállapítása tárgyában.³¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

41

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a népbírák és az igazolóbizottsági tagok díjainak felemelése tárgyában.³²

Minisztertanács a javaslatot elfogadta azzal a kiegészítéssel, hogy a közvédők részére ülésenkénti díjazásképpen 1945. évi április hó 1. napján kezdődő hatállyal 100 pengőt állapít meg.

42

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát egyes váltókon alapuló keresetek és visszkeresetek elévülési idejének, valamint a jelzálogjogi ranghely előzetes biztosítására vonatkozó feljegyzés hatályának meghosszabbítása tárgyában.³³

³¹ Lásd a 6250/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 11.

³² Lásd a 6210/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 12.

³³ Az Igazságügyminisztérium T.555/1945. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a váltótörvényben előírt elévülési határidők betartása az 1944. március 19-e után bekövetkezett események folytán sokak számára önhibájukon kívül nem volt lehetséges, mivel a váltói jogviszonyban állt felek valamelyikének holléte sokszor nem volt megállapítható. Ezért javasolta a határidők megfelelő meghosszabbítását. Hasonló okokból vált szükségessé a zálogjogi ranghelyet biztosító feljegyzés hatályának a meghosszabbítása is. (MOL XIX-1-1-s 1945-Eln.-12-11 143)

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

43

[Ries] *Igazságügyminiszter* bejelenti, hogy a népbíráskodás körében szolgálatot teljesítő közszolgálati alkalmazottak pótdíjának újabb megállapításáról szóló tervezetét a tárgysorozatról leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

44

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát a munkaközvetítés szabályozása tárgyában.³⁴

A minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal a változtatással, hogy az 1. § (1) bekezdésben a „szellemi” szó kimarad. Az 1. § (2) bekezdésben,³⁵ az első mondat kiegészül „a testi munkások tekintetében” mondatrészsel és a második mondatban „a testi munkásokra vonatkozóan” mondatrészsel. A 2. § (2) bekezdés utolsóelőtti mondata kiegészítendő a következő mondatrészsel: „a munkaközvetítő irodák és ezek fiókjai”.³⁶ A 2. § (3) bekezdésben „munkavállaló” helyett „testi munkás” szerepel. A 3. § első mondatában a „munkás” szó felcserélendő a „munkavállaló” szóval. A 4. § első mondatá-

³⁴ Az Iparügyi Minisztérium 62 125/I/2./1945. sz. előterjesztése hangsúlyozta, hogy az ország gazdasági nehézségei következtében szükségessé váltak a munkaerővel való gazdálkodás terén is olyan intézkedések, amelyek a munkavállalás szabadságába mélyen belenyúlnak. Így kívánatosnak jelezte, hogy a munkáltatók csak a szakszervezeti munkaközvetítő útján vegyenek fel új alkalmazottat. Korlátozni kívánta a munkavállalók kilépését – sőt egyes vállalatok többlet munkaerőszükségletének kielégítésére akár kényszer alkalmazásával is lehetőséget kívánt biztosítani. Másrészt a munkaerő tömeges elbocsátásának eltiltására, illetve a munkakedvet serkentő „Munka Hőseinek Rendje” kitüntetés alapítására tett javaslatot. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 821) Lásd továbbá a 6490/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 15.

Az előterjesztés és a rendelet tervezete eredetileg minden munkavállalóra vonatkozó előírásokat tartalmazott. A jegyzőkönyvből is kitűnően azonban a rendelet hatályát csak a testi munkavállalókra korlátozták. Az iparügyi miniszter azonban szükségesnek tartotta továbbra is, hogy a szellemi munkásokra is lényegében ugyanazok az előírások vonatkozzanak, mint a testi munkásokra, különös tekintettel arra, hogy az érintett munkavállalók legnagyobb része a tárcája ügkörébe tartozó vállalatoknál volt foglalkoztatva (mérnökök stb.). Megtárgyalta a kérdést augusztus 24-én az érintett szakszervezetekkel is, amelyek részéről nem merült fel érdemleges ellenvélemény. Mindezek alapján 68 648/I.2./1945. sz. alatt új minisztertanácsi előterjesztést juttatott el a társmiszterekhez és a miniszterelnökhöz. Az új rendelettervezet csak azt mondta volna ki, hogy a 6490/1945. sz. rendeletet a szellemi munkavállalókra is vonatkoztatni kell, kivéve a bizalmi állásra alkalmazni kívánt munkavállalókat, akiket a vezetőállásúakkal vett egy tekintet alá.

Az új tervezet ellen elsősorban a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak voltak észrevételei, rámutatva arra, hogy a művészek (színészek, zenészek), tudományos területen dolgozók munkavállalási lehetőségeit nem lenne szerencsés korlátozni, azt javasolta, hogy az egyes munkaterületeken (kereskedelem, bank és pénzváltóüzlet stb.) dolgozó szellemi munkások munkaközvetítését a testi munkások munkaközvetítésére irányadó szabályokhoz hasonlóan külön-külön jogszabályban rendezzék, de ne alkossanak általános érvényű rendeletet. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 170) A javaslat nem került a minisztertanács elé.

³⁵ A rendelet 1. §-ának (1) bekezdése kimondta, hogy a munkaközvetítés a testi munkakereslet és munkakínálat esetében kizárólag a szabad szakszervezetek feladata. A (2) bekezdés arról intézkedett, hogy minden más munkaközvetítést meg kell szüntetni.

³⁶ A 2. § (2) bekezdése a tanoncok közvetítésének kérdésével foglalkozva kimondta, hogy ezt Budapesten és Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében a Szakszervezeti Tanács végzi.

ban a „munkavállaló” szó helyett „testi munkás” írandó. A 4. § (3) bekezdésében törlendő a „vezető” szó.³⁷ A mondat további részében „munkavállalók” helyett „munkások” írandó. Az 5. § első mondatában „munkavállaló” szó helyett „testi munkás” írandó. Második mondatban „munkavállaló” helyett „munkás” írandó. Utolsó mondatban „munkavállaló” helyett „munkás” írandó. A 6. §-ban „munkavállaló” helyett „munkás” írandó. A (2) bekezdés első mondatában „A munkanélkülivé vált munkavállaló” kiegészítés írandó, továbbá „köteles az illetékes szakszervezeti munkaközvetítőhöz” kiegészítő mondatrész.³⁸ A 13 § (2) bekezdésében „a pénzbüntetés legmagasabb mértéke” után írandó: „a 6000/1945. ME sz. rendelet (Magyar Közlöny 95. száma) rendelkezéseire tekintettel” nyolcvanezer pengő.³⁹

45

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát és a népruházati akció első részletének pénzügyi lebonyolítására 250 000 000 pengő hitelkeret engedélyezését kéri.⁴⁰

A minisztertanács a 250 000 000 pengő hitelkeretet engedélyezi, – magát az elosztást a pénzügy- és a közellátási miniszter egyetértőleg szabályozzák.

46

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát a bánya-, illetve iparvállalatok támogatására 500 000 000 pengő összegű hitel engedélyezése tárgyában.⁴¹

A minisztertanács az 500 000 000 pengő hitel folyósításához hozzájárult.

47

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát az Iparügyi Minisztérium beszerzési csoportja részére 1 millió pengő forgótőke-kölcsön engedélyezését kéri és hozzájárulást ahhoz, hogy ezen összeget a tárcán 1945. évi kezelésében

³⁷ A 4. § (3) bekezdése arról szól, hogy a munkáltató, ha bizalmi állásra akar alkalmazni munkást, akkor nem köteles a szakszervezeti munkaközvetítést igénybe venni.

³⁸ A 6. § (2) bekezdése azt mondta ki, hogy a munkaviszony megszűnését mind a testi munkás, mind pedig a munkáltató – szakszervezeti tagságtól függetlenül – tartozik bejelenteni három napon belül az illetékes szakszervezeti munkaközvetítőhöz.

³⁹ A 13. § a rendeletet megszegő, vagy kijátszó személy büntetéséről szól – tizenöt napi elzárást helyezve kilátásba – s a 2. bekezdés az ezen túl fizetendő pénzbüntetés mértékét határozta meg.

A 6000/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 5.) a büntetőjogi értékhatárnak, úgyszintén a pénzbüntetés és a pénzbírság mértékének felemeléséről intézkedett.

⁴⁰ Az Iparügyi Minisztérium 64 289/1945.V/5. sz. előterjesztésében bejelentette, hogy 160 000 ipari munkás felruházására indított akciót. Mivel a gyárak előre igényelték a szállítandó anyagok vételárát, kérte, hogy a kormány 250 milliós hitelkeretet biztosítson számára. Az előterjesztéshez mellékelte az akció lebonyolításának részletes tervét. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-10 978)

⁴¹ Az Iparügyi Minisztérium 61 330/1945/V.5. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a vállalatok még ekkor sem rendelkeztek szabadon termékeik felett s így bevétel hiányában nem voltak képesek fizetni munkásaikat. A kért összeget tisztán csak munkabérek fizetésére kívánta felhasználni. (MOL XIX-I-1-s 1945- Eln.-12-11 086)

[sic!] a – központi igazgatás – címnél előirányzatnélküli átmeneti kiadásként elszámolhassa.

A minisztertanács az 1 millió pengő forgalmi-tőke kölcsön engedélyezéséhez hozzájárult.

48

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát az elhagyott javak tekintetében az ipari termelés érdekeinek biztosítása tárgyában.

A minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal a módosítással, hogy az 1. §-ban „csak az iparügyi miniszter, egyéb javak tekintetében pedig az újjáépítési miniszter előzetes jóváhagyásával tehet az említett javak nyilvántartásán és biztosításán túlmenő intézkedéseket” – változtatás eszközendő.⁴²

49

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula] bejelenti, hogy a csepeli üvegyár részére 50 millió pengő hitel tárgyában szóló javaslatát a napirendről leveszi.⁴³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

50

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Czövek István, dr. Pehr Sándor, Iván Gyula képesítési kellékek elengedése tárgyában.⁴⁴

Minisztertanács Czövek István, dr. Pehr Sándor és Iván Gyula képesítési kellékeinek meglétét elengedi.

⁴² Az Iparügyi Minisztérium 64 793/I/2./1945. sz. előterjesztése azt az igényt rögzítette, hogy az ipari termelés céljára szolgáló berendezések, félkészgyártmányok, nyers- és segédanyagok tekintetében az elhagyott javak kormánybiztosa csak az iparügyi miniszter előzetes jóváhagyásával intézkedhessenek. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 084) Lásd a 6140/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 10.

⁴³ Az Iparügyi Minisztérium 65 530/1945/II/7. sz. előterjesztésében jelezte, hogy a németek által leszerelt Zagyvapálfalvai Üvegyár pótlása céljából adott engedélyt a Salgótarjáni Üvegyár Rt., a Weiss Manfréd Rt. és a Forgó István vegyész mérnök által alapított Csepeli Üvegyár Rt. létesítéséhez. Ennek havi 160 000 m² üvegtermelésétől várta az országban keletkezett közel 20 millió m² épületüveggár enyhítését. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 120)

⁴⁴ A Közellátásügyi Minisztérium 104 450/1945. eln. sz. előterjesztésében Czövek István miniszteri osztályfőnökké, dr. Pehr Sándor miniszteri osztálytanácsossá, Iván Gyula közellátási felügyelővé történő kinevezésére, illetve a szolgálati kellékek megléte alóli felmentésükre tett javaslatot.

Czövek István (1893–?) teológiai tanulmányokat folytatott, majd 1914-től 1918-ig tartalékos tüzérfőhadnagyként részt vett a háborúban, 1919-ben mint ütegparancsnok harcolt a magyar Vörös Hadseregben. Román fogságba került, ahonnan szabadulva hat hónapi börtönbüntetésre ítélték; a nyilas időkben letartóztatott. A Nemzeti Parasztpárt Borsod megyei tagozatának vezetője volt, 1945-ben megszervezte a vármegyei rendőrséget. Főkapitányi állásáról 1945. július 24-én lemondott és a Közellátásügyi Minisztérium munkatársa lett.

Dr. Pehr Sándor (1913–?) közgazdaságtudományi oklevelet szerzett, 1924-től tanítóképzőben oktatott, majd munkaszolgálatra hívták be. A Szociáldemokrata Párt aktív tagja volt. A Közellátásügyi Minisztérium munkatársa lett.

Iván Gyula (1921–?) 1941-től Zsdenován segédjegyző volt. 1944 végén a szovjet hadsereg tolmácsa lett, majd a Közellátásügyi Minisztériumban nyert alkalmazást. (MOL XIX-G-1-a 1945-8497)

51

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a fegyverszüneti szerződés 11. §-a alapján és az ezenfelüli bőrigénybevétel tárgyában.⁴⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

52

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* felkéri a társmisztereket, hogy az export-import vonalon ne kössenek olyan megállapodás[okat], amelyek a közellátást érintik, mert az ország szükségletének ellátása is akadályokba ütközik és így ezen túlmenő igényeket a termelés nem tud kielégíteni.

Minisztertanács ezt a bejelentést tudomásul veszi.

53

[Molnár] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy a Magyar Vöröskereszt felügyelete tárgyában előterjesztett javaslatát egyelőre nem kívánja tárgyalni és a napirendről leveszi.⁴⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

54

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát az 1938:XXXIV. tc. módosítása tárgyában.⁴⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

55

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti a magyar szociálpolitika feladatairól és a szociálpolitikai szervekről szóló javaslatát.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁴⁵ Lásd a 43/d. sz. mellékletet.

⁴⁶ A Népjóléti Minisztérium 22 562/IV/3. sz. előterjesztése arra irányuló javaslatot tartalmazott, hogy a Magyar Vöröskereszt feletti felügyeleti, ellenőrzési és irányítási hatáskör a honvédelmi minisztertől kerüljön át a népjóléti miniszterhez. Indokai között felemlítette, hogy a Vöröskereszt csak háborúban áll a honvédelmi igazgatás rendelkezésére, mint a honvéd egészségügyi szolgálat kisegítő szerve, békében viszont olyan szociális, egészségügyi, oktatási és nevelési feladatokat lát el, amelyek felügyelete a Népjóléti Minisztérium hatáskörébe tartozik. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 007)

⁴⁷ Valójában az ipar, kereskedelemben valamint a bányászatban és a kohászatban alkalmazott munkások gyermeknevelési pótlékról szóló 1938. évi XXXVI. tc. módosításáról határoztak. Az e tárgyban kiadott 6900/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 24.) felhatalmazta a népjóléti minisztert, hogy a rendelet hatálybalépésének időpontjáig befolyt járulékoknak a gyermeknevelési pótlékra ki nem fizetett részéből a szakmai családpénztárak újjászervezésére és igazgatási költségeire kölcsönt engedélyezhessen.

⁴⁸ Lásd a 43/e. sz. mellékletet, valamint a 6300/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 12.

56

[Molnár] Népjléti miniszter előterjeszti javaslatát a Népjléti Minisztérium beszerzési csoportja részére 750 000 pengő forgótőke engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács a 750 000 pengő folyósításához hozzájárult.

Minisztertanács este 1/2 8 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gévelt tisztázat a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek, valamint az államtitkárok az első oldalon, a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Nagy Imre és Molnár Erik aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1., a 15–16., a 26. és a 32. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés vagy levél. 43/a–e. sz. mellékletként közöljük a 6., a 9., a 20., az 51. és az 55. napirendi ponthoz tartozó előterjesztéseket, amelyeket más irategyüttesekben találtunk meg.

43/a. sz. melléklet (a 43/6. napirendi ponthoz)

Előterjesztés a minisztertanácshoz

Tisztelettel kérem a Minisztertanácsot, hogy az újjáépítési miniszter ügykörének megállapításáról és az Újjáépítési Minisztérium szervezéséről szóló 2660/1945. ME számú rendelet⁴⁹ kiegészítése tárgyában készített kormányrendelet tervezetét elfogadni és annak kibocsátásához hozzájárulni sziveskedjék.

Alkotmányjogunknak 1848 óta szilárdan kialakult és a politikai változások által nem érintett alaptétele az, hogy a kormány egyes tagjait, a minisztereket, az ügykörükbe utalt kérdésekre nézve általános érvényű, minden állampolgárra – tehát nemcsak az alájuk rendelt tisztviselőkre – kötelező rendeletek alkotásának joga illeti meg; a kibocsátott rendeletekért, mint minden más hivatali cselekményükért, természetesen felelősséggel tartoznak a népképviselőnek. Első tekintetre szokatlannak és feleslegesnek tűnhetik fel tehát annak kormányrendelettel leendő kimondása, hogy az újjáépítési miniszter a maga ügykörét illetően – a többi miniszterekhez hasonlóan – közvetlenül a nagyközönséghez intézett rendeleteket tehet közzé.

Ilyen irányú javaslatomat elsősorban a vezetésem alatt álló minisztérium fennállásának eddigi ideje alatt igen határozottan felismert az a követelmény indokolja, hogy az újjáépítés végrehajtását a nemzeti gazdaság további jóvátehetetlen károsodásának elhárítása céljából, minden eszközzel gyorsítani kell. Munkám során ismételtelen kerültem olyan egészen újszerű feladatok elé, amelyek a háborús károk helyreállításával és az ország erőforrásainak a felemelkedés szolgálatába állításával kapcsolatban jelentkeznek és amelyek éppen újdonságuknál fogva egyik szakminiszter úr hatáskörébe sem tartoznak. Példaként csupán az újjáépítési közmunka, illetőleg a munkaerőgazdálkodás megszervezésének és a háborús károkat szenvedett épületek megjavításához szükséges anyagi eszközök előteremtésének bonyolult problémáira kívánok itt rámutatni. Ezeket a kérdéseket nekem – természetesen különböző vonatkozásaikban érdekelt miniszter

⁴⁹ MK 1945. június 3.

urakkal egyetértve – közvetlenül kell megoldanom, mert a szükséges és halasztást nem tűrő intézkedések végrehajtásának irányítása csak egy központból lehetséges.

Ehhez képest azzal az eredeti elgondolással szemben, amely a hatásköröm alapjául szolgáló 2660/1945. ME számú rendelet kibocsátására irányuló javaslatom megtételekor vezetett, fel kellett ismernem, hogy a gazdaságpolitika tervszerűségének és összhangjának biztosítását, s átfogó újjáépítési tervek kialakítását célzó tevékenységem mellett bizonyos igazgatási feladatok ellátását is vállalnom kell. Ezzel – amint erre már utaltam – nem érintem más miniszter urak ügykörét, minthogy itt olyan teendők forognak szóban, amelyeket eddig a közigazgatás egyáltalán nem végzett és így egyik tárca keretébe sem tartoznak. Ilyen irányú munkám kifejtése mindenestre azzal jár, hogy minisztériumomnak a társminisztériumokon kívül az alsóbbfokú közigazgatási szervekkel és a nagyközönséggel is közvetlen kapcsolatba kell lépnie. Ennek sem elvi, sem gyakorlati akadálya nincs, mert ügykörömet kezdettől fogva nem tárcanélküli miniszterként, hanem megfelelő személy-zettel bíró központi kormányhatóságként látom el. Megjegyzem, hogy az alsóbbfokú közigazgatási hatóságok közül különösen az önkormányzati közületek (törvényhatóságok, községek) számára kívánok utasításokat adni, illetőleg reájuk meghatározott feladatok végrehajtását hátrítani, míg a társminiszter urak felügyelete alatt álló kirendelt állami szervek (pl. gazdasági felügyelőségek, államépítészeti hivatalok) esetleges igénybevételét az érdekelt szakminiszter úron keresztül, vagy vele egyetértésben óhajtanám eszközölni.

A most körvonalazott adminisztratív munka irányítása, illetőleg kifejtése csak úgy lehetséges, ha a gondozásomba vett feladatkörben felmerülő kérdéseket mindenkinek szóló rendeletekkel magam szabályozhatom. Ellenkező esetben ugyanis mindig ahhoz a sok idővesztéssel járó megoldáshoz kellene folyamodnom, hogy az egyes konkrét kérdéskörökre vonatkozólag kormányrendelet alkotására tegyek javaslatot és ebben kérjek felhatalmazást a végrehajtás közelebbi módozatainak megállapítására, avagy az egyes szakminiszter urakat kellene esetenként megfelelő rendeletek alkotására felkérnem. Ezért tartom szükségesnek annak kormányrendeletben való kimondását, hogy a sajátos ügykörömet képező, speciális újjáépítési problémák megoldásának módját általános érvényű rendeletekkel írhattam elő.

Az elfogadni kért rendelettervezetben külön le kívánom szögezni azt, hogy a ré- szemre, az említett különleges körülményekre tekintettel kifejezetten biztosítandó rendeletalkotási jog nem vonatkoznék azokra a városrendezési, műszaki, építkezési stb. kérdésekre, amelyek tekintetében a 3950/1945. ME számú rendelet 3. §-ának (2) bekezdése a felügyeletem alatt álló országos építésügyi kormánybiztosnak⁵⁰ adta meg a rendeleti szabályozás jogát.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 6-án.

MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 144

Gépelte, aláírás nélküli tisztázata karbonpapírral készített másolata. Az iraton az újjáépítési miniszter körbélyegzőjének lenyomata látható. Az irat mellett megtalálható a rendelet tervezete.

⁵⁰ Az országos építésügyi kormánybiztos feladatának és hatáskörének megállapításáról és az Országos Építészeti Tanács létesítéséről szóló 3950/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 1.) 3. §-ának (2) bekezdése szerint az 1870. évi X. tc. és az 1937. évi VI. tc. alapján az iparügyi minisztert és a belügyminisztert, valamint a köz- és magánépületek helyreállítása és létesítése terén az illetékes szakminisztereket megillető hatáskör – ideértve a rendeleti szabályozásra vonatkozó felhatalmazást is – a kormánybiztosra szállt át.

43/b. sz. melléklet (a 43/9. napirendi ponthoz)

A minisztérium /1945. ME számú rendelete a túlnyomórészt német lakosságú területeken szükséges közigazgatási intézkedésekről.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés által 1944. évi december hó 22-ik napján adott felhatalmazás alapján a minisztérium a következőket rendeli:

1. §

(1) A 3820/1945. ME számú rendelet,⁵¹ valamint a magyarországi német nemzetiségű lakossággal kapcsolatban később kibocsátandó rendelkezések végrehajtásának fokozottabb biztosítása érdekében a magyar miniszterelnök a belügyminiszter előterjesztésére meghatározott területi hatáskörrel kormánybiztosokat nevezhet ki.

(2) A kormánybiztos a belügyminiszter felügyelete alatt áll.

2. §

(1) A kormánybiztos feladata a 3820/1945. ME számú rendeletnek, valamint a magyarországi német nemzetiségű lakossággal kapcsolatban később kibocsátandó rendelkezéseknek a közigazgatási hatóságok által történő végrehajtását irányítani, biztosítani és ellenőrizni, különösen gondoskodni arról, hogy a közigazgatás helyi szervezetéből a fenti feladatokra nem alkalmas tisztviselők eltávolíttassanak.

(2) A kormánybiztos feladatának végrehajtása érdekében az állami és önkormányzati hivatalokhoz és hatóságokhoz – a bíróságokat és az ügyészségeket kivéve – közvetlenül adhat ki rendelkezéseket s azok alkalmazottaival közvetlenül rendelkezhetik. Ha az intézkedésre hivatott, vagy a kormánybiztos által az előbbieket szerint utasított hivatal hatósági, illetőleg közszolgálati alkalmazott az intézkedést megtenni vonakodik, vagy azzal késlekedik, vagy ha az intézkedések végrehajtása haladéktalanul szükséges, a kormánybiztos helyettük maga intézkedhetik.

3. §

(1) A kormánybiztos a hatósága alá tartozó területen a 2. §-ban említett hivatalok és hatóságok alkalmazottait, amennyiben a 3820/1945. ME számú rendelet, valamint a magyarországi német nemzetiségű lakossággal kapcsolatban kibocsátandó rendelkezések végrehajtási teendőinek ellátására szolgálati helyén, vagy egyáltalán nem alkalmas, a hatósága alá tartozó területen belül meghatározott időre áthelyezheti vagy a szolgálattól azonnali hatállyal véglegesen felmentheti.

(2) Amennyiben a 2. §-ban említett hivatal vagy hatóság valamely alkalmazottja a kiadott rendelkezéseknek nem engedelmeskedik vagy azokat késedelmesen teljesíti, a kormánybiztos az áthelyezéssel vagy felmentéssel egyidejűleg fegyelmi eljárás megindítását is indítványozhatja az alkalmazott erre illetékes felügyelő hatóságánál. Az, hogy a fegyelmi eljárást az illetékes hatóság nem indítja meg, vagy az felmentő határozattal végződik, az áthelyezés vagy a szolgálat alól való felmentés hatályát nem érinti.

(3) A szolgálatuk alól felmentett közalkalmazottak esetleg más beosztásban való elhelyezéséről, illetőleg rendelkezési állományba való helyezéséről az ide vonatkozó általános jogszabályok szerint felügyelő hatóságuk gondoskodik.

⁵¹ MK 1945. július 1.

(4) Az áthelyezett vagy felmentett közszolgálati alkalmazottak helyettesítéséről a kormánybiztos gondoskodik.

(5) A jelen § rendelkezéseit a községi előljáróság tagjaira megfelelően alkalmazni kell.

4. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.
Budapest, 1945.

MOL XIX-B-1-c-5 1945-20 406(20 273/1945)

Gévelt tisztázat stencil eljárással készült másolata.

A rendelettervezetet a következő szövegű kísérőlevéllel juttatta el a belügyminiszter a miniszterelnökhöz illetve a többi miniszterhez:

„Csatoltan megküldöm a német lakosságú területekkel kapcsolatban szükségessé vált közigazgatási intézkedésekről szóló rendelettervezetet.

Az idő rövidségére való tekintettel külön minisztertanácsi előterjesztés helyett indoklásul előadom, hogy általános panasz szerint a német lakosságú területeken a közigazgatási tisztviselők sok helyen oly mértékben a német lakosság mellett és a menekült és telepes magyar lakosság ellen foglaltak állást, hogy ez által a 3820/1945. ME sz. rendelet és esetleges későbbi rendelkezések és áttelepítési intézkedések végrehajtása is veszélyeztetetté vált. Budapest, 1945. augusztus 6.”

A levéltervezet alatt Bibó István saját kezű aláírása látható. Kiss Roland még ugyanazon a napon kiadmányozta s augusztus 7-én Erdei Ferenc is kiadmányozta.

Az ügyirat előadóián olvasható feljegyzések szerint a tervezetet elfogadottként kezelték, majd az utolsó, ceruzával írt feljegyzés szerint „Később a szövegezés az igazságüggyel készítenőd.”

Az előterjesztés mellett megtalálható Dabasi Schweng Loránd pénzügyminisztériumi államtitkár szeptember 4-én és szeptember 13-án kelt, a rendelet szövegének módosításával kapcsolatos javaslata. Mindkét javaslat a felállítani szándékolt kormánybiztos közvetlen intézkedési jogkörének korlátozását célozta. A szeptember 13-i levelében ki is mondta: „megfontolandónak tartom mennyiben tekinthető indokoltnak, hogy a szóbanlevő és egyébként szintén a főispáni hatáskörbe tartozó feladatok ellátására – az állam jelenlegi súlyos pénzügyi helyzetében – most külön kormánybiztosi állások rendszeresíttessenek.”

Lásd még a 61. sz. jegyzőkönyv 61/e. sz. mellékletét.

43/c. sz. melléklet (a 43/20. napirendi ponthoz)

Magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől
29 688/1945. sz.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A Magyar József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem szervezéséről szóló 1934. évi X. tc.⁵² a selmecbányai, majd a trianoni békeszerződés megkötése után Sopronba helyezett Bányászati és Erdészeti Főiskolát Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kar megjelölésével a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem szervezetébe olvasztotta bele. A kar ebben a szervezetben immár több mint tíz év óta minden tekintetben kiválóan oldotta meg a reábizott tudományos és nevelési feladatokat.

A mezőgazdasági szakoktatási intézmények egységes felügyeletének és vezetésének szabályozásáról szóló 4050/1945. ME számú rendelet⁵³ az ugyancsak a József Nádor Műegyetem szervezetébe foglalt Mezőgazdasági és Állatorvosi Kart, továbbá a Bá-

⁵² Lásd a 37. sz. jegyzőkönyv 37/e. sz. mellékletét és 78. sz. jegyzetét.

⁵³ MK 1945. július 1.

nya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karnak erdőmérnöki osztályát a jövő tanévtől kezdődőleg kiveszi a nevezett egyetem szervezetéből és működését a földművelésügyi miniszter főhatósága alá helyezi.

E rendelet megjelenése után a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kar tanári kara, majd ugyanennek a karnak az ifjúsága felterjesztést intézett hozzám, amelyekben reá mutatnak arra, hogy a 4050/1945. ME számú rendelet rendelkezései milyen nehézségeket okoznak.

Ezekben a felterjesztésekben foglaltak, valamint a kérdésre vonatkozó saját állásfoglalásomat lényegében az alábbiakban van szerencsém összefoglalni, annak megjegyzésével, hogy ezúttal a Mezőgazdasági és Állatorvosi Karral nem kívánok foglalkozni, hanem kizárólag az erdőmérnöki osztály más miniszter főhatósága alá való helyezése alkotja előterjesztésem tárgyát.

Magyarországon az erdészeti képzésnek a bányászattal és kohászattal közös intézetben való folytatását elsősorban az indokolta, hogy bányászatunk és kohászatunk erősen reá volt utalva a fatermékekre. Ez a körülmény döntőleg hatott korszerű erdőgazdaságunk kifejlesztésére. Már a múltban is felmerültek olyan törekvések és elgondolások, amelyek az erdészeti felsőoktatást önálló erdészeti felsőoktatási intézet vagy az erdészeti felsőoktatásnak valamely hazai egyetemhez való hozzákapcsolása révén kívánta megoldani. Ezek a tervezetsek végeredményben az 1934. évi X. tc.-ben foglalt megoldáshoz vezettek, amely meghagyta teljes egységében a tudományos működéseket illetően erősen egymásra utalt régi selmecbányai Bánya- és Erdőmérnöki Főiskolát, amelynek jövő fejlődését viszont egy nagyobb főiskolai testbe való beolvadással igyekezett biztosítani.

Ez az átszervezés figyelembe vette a szakszerűség követelményeit is. Nevezetesen az erdőmérnöki osztály szervezeti, tanulmányi, tanszékbetöltési és általában a személyi kérdésekre vonatkozó ügyekben, nemkülönben az erdészeti szaktárgyak körében mozgó egyes szigorlatokon a földművelésügyi miniszternek lényeges befolyást biztosított.

Az erdészeti szaktudományok lényegükben véve az erdőgazdasági termelés és az erdőfenntartás céljaira alkalmazott természettudományok. Az erdészeti szaktudományok alapját szinte kizárólag olyan tudományágak adják, amelyeknek a tudományok világában elfoglalt általános szerepe nemcsak célszerűvé, de egyenesen kívánatosá teszi, hogy ezeknek oktatása annak a miniszternek a főfelügyelete alatt álljon, akinek főhatósága alá tartozik a felsőoktatás általában, tágabb körben pedig a magas művelődés, tudósképzés és tudományos művelődés. Itt elsősorban az erdészeti tudományok alapját tevő geológiára, fizikára és matematikára, nemkülönben az erdészeti szakban is nélkülözhetetlen és az ún. kulturmérnöki oktatás tárgyát képező tudományzakokra gondolok. Ezek oktatásának főfelügyeleti jogkörömből való elvonása, ha csak az erdészeti osztályon is, mindenesetre csorbítja azt a jogkörömet és egyben kötelességemet is, amelyek éppen a tudományágak fejlődésének előmozdításában tárcám hagyományos ügykörénél fogva elsősorban engemet illetnek.

Ezeknek az elméleti szempontoknak a felsorakoztatása után reá kell mutatnom a kérdésnek néhány gyakorlati oldalára is.

Ezidőszerint nem állapítható meg, hogy a megkötendő békében Magyarország milyen területeket fog megtartani, továbbá, hogy a megmaradó területeken való mező- és erdőgazdasági, nemkülönben bányaművelési tényezők e művelési ágakat illetően minő követelményeket fognak támasztani. Ebből viszont az következik, hogy bányá-

szati és erdészeti termelésünk, talán még nagyobb egymásrautaltságban mint eddig, lényeges változások küszöbén áll. Nem volna tehát célszerű, ha éppen ilyen fordulópont előtt bontanók meg az immár két évszázad óta egybetartozó bányászati és erdészeti felsőoktatásunkat.

Időszerűtlenne teszi továbbá a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kar megosztását az a körülmény is, hogy az elmúlt télen Sopronban lezajlott légitámadások, nemkülönbön egyes kari épületeknek az orosz hadsereg által való lefoglalása arra kényszerítette a kart, hogy a bánya- és kohómérnöki és az erdőmérnöki osztály gyűjteményeit egyesítse. Minthogy a háborús események ezekben a gyűjteményekben több-kevesebb kárt is okoztak, csak ilyen együttes elhelyezésben vált lehetővé a gyűjteményanyagok kölcsönös kiegészítése. Az így egybeolvasztott gyűjtemények szétválasztása az oktatás nagyobb kára nélkül a mai nehéz anyagbeszerzések közepette nehezen képzelhető el.

A bánya- és kohómérnöki osztálynak az erdőmérnöki osztállyal való hagyományos együttműködése és egymásrautaltsága következtében a két osztálynak más-más miniszter főhatósága alá való helyezése e főhatóságból folyó főfelügyeleti jogkör konkrét gyakorlása szempontjából is áthidalhatatlan nehézséget jelent. Nehezen képzelhető el ugyanis, hogy az egyik osztály részére a főfelügyeleti hatóság által eszközölt intézkedés, éppen e két osztály egymásrautaltsága folytán, ne vonná maga után a másik főfelügyeleti hatóság részéről hasonló intézkedés megtételének a szükségességét. Hogy ez a körülmény igazgatási szempontból milyen hátrányokat jelent, feleslegesnek tartom tovább fejtegetni. A fejtegetések végső eredménye csak annak a megállapítása lehetne, hogy szoros együttműködésre utalt két intézményt különféle főhatóságok eredményesen nem igazgathatnak.

Végül nem hagyhatom figyelmen kívül az ifjúság hozzám intézett emlékiratából erősen visszatükröződő hagyományos szellemet, amely a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kar ifjúságát ehhez a karhoz, annak változatlan fenntartásához, nemkülönbön Sopron városához fűzi. Ugyanis a közelmúltban tartott egyik minisztertanácson felvetődött a gondolat, hogy a soproni bánya- és erdőmérnöki kart az ország más részébe helyezik át. Nyilván ez készítette az ifjúságot arra, hogy a Műegyetem Sopronban működő többi osztályához való ragaszkodásának adjon kifejezést.

Rá kell még mutatnom arra, hogy az egykori Bánya- és Erdőmérnöki Főiskola immár két évszázad óta működik szorosan egymással kapcsolatban. Ez a főiskola volt Európának legelső ilyen szakú főiskolája. Ez egymagában véve is érthetővé teszi, hogy a soproni kar ifjúságában fokozottan él a hagyományok szeretete. De ettől eltekintve köztudomású, hogy a bányászatban és erdészeten foglalkoztatottak körében ezeknek a művelési ágaknak sajátos természeténél fogva a hagyomány tisztelete világszerte fokozott mértékben található fel. Az ifjúságnak Sopronhoz való ragaszkodását pedig nyilván az indokolja, hogy tagadhatalan érdeme van abban, hogy ez a város magyar maradt és a legutóbbi válságos időben is tanúságot tett magyarsága mellett.

Ezek a szempontok azok, amelyeknél fogva az ifjúság hallani sem akar arról, hogy a bánya- és kohómérnöki osztálynak az erdőmérnöki osztállyal való hagyományos egysége megbontassék. Nézetem szerint a mai válságos időkben felesleges ennek az egységnek a megbontásával az ifjúságnak, nemkülönbön a kar tanárainak elkeseredettségét a felsőbb hatóságok intézkedései ellen ok nélkül kihívni.

Végül tisztelettel utalok a minisztertanács egyik legutóbb hozott ama határozatára, amely szerint a szakiskoláknak a szakminisztériumok főfelügyelete alá rendelése nem

vonatkozik az egyetemekre. Ezen minisztertanácsi határozat tulajdonképpen már önmagában állást is foglal most előterjesztett javaslatom mellett.⁵⁴

A fentiek alapján előterjesztést teszek a minisztertanácshoz, hogy méltóztassék hozzájárulni olyan rendelet kibocsátásához, amely a mezőgazdasági szakoktatási intézmények egységes felügyeletének és vezetésének szabályozásáról szóló 4050/1945. ME számú rendeletnek azt a rendelkezését, amely a József Nádor Műegyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karának erdőmérnöki osztályát a földművelésügyi miniszter főhatósága alá helyezi, akként változtatja meg, hogy az erdőmérnöki osztály ismét a vallás- és közoktatásügyi miniszter főhatósága alá helyeztetik.

MOL XIX-G-1-a 1945-8487

Gépet, aláírás és keltezés nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata.

43/d. sz. melléklet (a 43/51. napirendi ponthoz)

Magyar Közellátásügyi Minisztérium

450 614/1945.

VII.

Minisztertanácsi előterjesztés

A fegyverszüneti szerződés 11. §-a⁵⁵ alapján a Vörös Hadsereg ellátására 1945. év II. negyedére 1000 tonna készbőr szállítása igényeltetett.

F. év I. negyedében több mint 820 tonna, II. negyedében pedig több mint 1548 tonna, összesen tehát 2368 tonnán felüli készbőr mennyiséget vettek át a Vörös Hadsereg szervei, szerződés alapján vagy szerződés nélkül, *azonban minden esetben aláírt átvételi elismervény ellenében bőrgyárainktól.*

F. év július havában, miután a II. negyedévi ellátásra szóló szállítások egyéb cikkekben is befejeződtek, ismét 1380 tonna készbőr leszállítását írták elő, mint a II. negyedről elmaradt mennyiséget, azon indokolással, hogy *a már leszállított több mint 2368 tonnányi mennyiséget nem ismerik el*, mint a 11. § alapján a Vörös Hadsereg ellátására történt szállítást, hanem a Vörös Hadsereg alakulatai által eszközölt *magánjellegű vásárlásnak tekintik.*

Az utólag előírt 1380 tonnás rendelést sikerült a Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal közvetlenül folytatott tárgyalás eredményeként, egyenlőre cca. 800 tonnára leszorítani, mely mennyiség megrendelése a bőrgyáraknál már megtörtént.

A fentiek alapján, kérem a t. Minisztertanácsot, méltóztassék odahatni, illetve a szükségesnek mutatkozó intézkedéseket megtenni, hogy

- a. az eddig történt szállítások a fegyverszüneti szerződés 11. §-a alapján ismertessenek el és a már kiadott újabb 800 tonna rendelés vonassék vissza,
- b. Magyarországon a Vörös Hadsereg által eszközölt állatvágásokból származó nyersbőr bocsátassék a magyar bőripar rendelkezésére: készpénz térítés ellenében,

⁵⁴ Az egész bekezdést piros ceruzával aláhúzták. Az említett határozatot a minisztertanácsi jegyzőkönyvben nem rögzítették.

⁵⁵ Lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

c. minden lehető eszközzel mozdíttassék elő nyersbőr és cserzőanyag behozatala Oroszországból vagy más vámkülföldről, esetleg készbőrszolgáltatás ellenében is,

d. a bőrgyárak formai átadása után, történjen meg a bőripari vállalatok *tényleges átadása is*, hogy a kormány a 11. és 12. § alapján vállalt kötelezettség, valamint egyéb szükséges gyártás beosztása fölött szabadon rendelkezessen,

e. az általunk a Szövetséges Ellenőrző Bizottságtól több ízben kért 200 tonna gépszíjkrupon kölcsönképpen rendelkezésünkre bocsáttassék, azon célból, hogy azt jóvátételi szállításra dolgozó üzemek megkaphassák,

f. végül téessék lehetővé, hogy az *orosz katonai hatóságoktól az igényléseket mindenkor írásban kapjuk meg* és az ezzel kapcsolatban szükségessé váló tárgyalásokba a közelítési minisztérium bőrosztálya mindenkor közvetlenül bevonassék.

Felhívom a t. Minisztertanács figyelmét a magyar bőripar és bőrgazdálkodás rendkívül súlyos helyzetére és amennyiben jelen előterjesztésem nem nyerne kedvező elintézet, úgy számolni kell azzal, – miután az újabb orosz követelés a gyárakban lévő teljes nyers és félkész készleteket felemészti, – hogy *nemcsak hazai ellátásról nem fogunk gondoskodhatni*, hanem bőrben vállalt *jóvátételi kötelezettségünknek sem fogunk eleget tehetni* és a jóvátételi szállításokat végző mezőgazdasági és ipari üzemek bőrszükségletét, – gépszíj, bakancs, technikai bőrárak stb. – sem fogjuk elláthatni.

Budapest, 1945. év augusztus hó 6.-án.

Rónai Sándor s.k.

A másolat hitelélül:

Budapest, 1945. augusztus 6.

Horváth

miniszteri ir. segédtiszt.

MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 121

Gépel, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata. Az irodasegédtiszt aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton, mellette a Közellátásügyi Minisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

43/e. sz. melléklet (a 43/55. napirendi ponthoz)

Előterjesztés a minisztertanácshoz

Az 1945. évi február hó 23-án 40 530/1945.II.NM sz. alatt rendelettervezetet nyújtottam be a „nép- és családvédelmi alap és a közjóléti szövetkezetek működésének átmeneti szabályozásáról”, amely a minisztertanács elfogadása alapján az Ideiglenes Nemzeti Kormány 347/1945. ME sz. rendeletként szabályozta a fenti állami feladatot.⁵⁶ Annak idején rámutattam, hogy az ország egész területén a szociális helyzet a legsürgősebb intézkedések megtételét teszi szükségessé és ezért elsősorban a rendelet 2. §-ában lefektetett intézkedések megindítását (napközi otthonok és városokban népkonyhák felállítását, pénz- és természetbeni segélyek nyújtását) kívántam biztosítani.

A rendelettervezet előterjesztésekor kifejeztem, hogy „az egész rendeletet csak az átmeneti időkben és csak addig kívánom fenntartani, amíg a nép- és családvédelmi

⁵⁶ Lásd a MK 1945. március 31-i számát, valamint a 15. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját.

alap és a közjóléti szövetkezetek működéséről teljesen tiszta képet nyerhetek és míg nem leszek abban a helyzetben, hogy a kérdést a mai szociális felfogás által meghatározott módon a maga teljes egészében szabályozom.”

A Népjóléti Minisztérium szervezetének felépítése során elsőrendű feladatomban volt a fenti kérdésnek országos érvényű jogszabály megalkotása útján való végleges rendezése. Az eddigi állami szociálpolitika legfontosabb alaptörvénye tulajdonképpen az 1940:XXIII. törvénycikk volt, amely az Országos Nép- és Családvédelmi Alap felállításáról intézkedett.⁵⁷ Ennek végrehajtó szerveként a 7000/1940. ME sz. kormányrendelet⁵⁸ az Országos Szociális Felügyelőséget létesítette, a szakszolgálat kiegészítése tárgyában pedig a szociális szakelődök működésére vonatkozó 480/1944. ME sz. kormányrendelet⁵⁹ intézkedett.

A kérdés beható és gondos tanulmányozása alapján világosan kitűnt, hogy részleges módosításokkal, kiegészítő rendeletekkel a szociális feladatok állami rendezéséről nem gondoskodhatom, hanem feltétlenül szükséges az alaptörvény: az 1940:XXIII. törvénycikk hatályon kívül helyezése. Ez természetesen maga után vonja a 7000/1940. ME sz. és a 480/1944. ME sz. kormányrendeletek, valamint az Ideiglenes Nemzeti Kormány átmeneti rendezéséről szóló 347/1945. ME sz. rendeletének egyidejű hatályon kívül helyezését.

A szóbanforgó törvény ugyanis csak részfeladatot tűz ki maga elé, amikor a támogatásra leginkább rászoruló néprétegek gazdasági, erkölcsi és szellemi felemelése érdekében a sokgyermekes családok intézményes támogatását említi, tehát már eleve megszabott korlátok között mozog. Ezzel szemben, felfogásom szerint – mint azt az önálló Népjóléti Minisztérium felállítása is igazolja -, gondoskodni kell a tulajdonképpeni állami szociálpolitika szervezetének megalakításáról és kiépítéséről.

A nép- és családvédelemről szóló törvény helyébe lépő kormányrendelet ennek megvalósítását tűzi ki és a dolgozó néposztályok (tehát nemcsak a sokgyermekes családok) szociális helyzetének megjavítását közfeladatként jelöli meg. (1. § /1/)

A rendelet 2. §-ában az állami költségvetésben külön hitelösszeg előirányzását tartom szükségesnek, szemben a hivatkozott törvény 1. §-ában meghatározott Országos Nép- és Családvédelmi Alappal. Felfogásom szerint ugyanis a dolgozó néposztályok szociális helyzetének megjavítása olyan fontos feladat, amely mindenkor igényelheti az állam pénzügyi támogatását, tehát a szükséges hitelfedezetet nem kell külön alappal biztosítani. Különben a törvény rövid fogalmazása már a múlt években számos jogvitára adott alkalmat, amely főként a 7000/1940. ME sz. rendeletben létesített végrehajtó szervezet: az Országos Szociális Felügyelőség jogi helyzetének megítélésére hatott ki és tiszta helyzetet nem teremtett. Ellenben a törvényhatóságoknál és megyei

⁵⁷ A törvény 2. §-a szerint az alap célja “a leginkább támogatásra szoruló néprétegek gazdasági, erkölcsi és szellemi felemelése útján az életviszonyok javítása és a társadalmi kiegyenlítődés segítése; továbbá a népesség szaporodásának előmozdítása” volt. Ezt a célt a sokgyermekes családok támogatása, gyermekvédelmi feladatok felvállalása és főként a megélhetésükben veszélyeztetett mezőgazdasággal foglalkozó családok boldogulásának szerves megalapozása: házhozjuttatás, telepítés, közjóléti szövetkezetek létesítése útján kívánta előmozdítani.

⁵⁸ A 7000/1940. ME sz. rendelet (MRT 1940. 2662–2664. old.) az Országos Nép- és Családvédelmi Alap szervezetéről és működéséről szól.

⁵⁹ Az Országos Nép- és Családvédelmi Alappal kapcsolatos szakszolgálat ellátásáról szóló 480/1944. ME sz. rendeletet illetően lásd a MRT 1944. 125–128. old.-t.

városoknál külön szociális alap létesítését tartom szükségesnek, hogy a népjóléti miniszter által juttatott ellátmányok ne a háztartási költségvetésben, hanem attól elkülönítve szerepeljenek és a törvényhatóságok továbbra is viseljék saját háztartásuk keretén belül a szociális megsegítésnek azokat a terheit, amelyekről eddig gondoskodtak, illetőleg amelyek fenntartásához eddig hozzájárultak.

A rendeletben megjelölt közfeladat ellátására állami szociálpolitikai szervezet kiépítése, azaz szakigazgatási szolgálat felállítása szükséges, amely a régi Országos Szociális Felügyelőség helyébe lép és szorosan beleilleszkedik a Népjóléti Minisztérium szervezetébe.

A gyakorlati tapasztalatok szerint az Országos Szociális Felügyelőség szervezetének kiépítése helytelenül *felülről* indult el és a 7000/1940. ME sz. rendelet csak a VI. fizetési osztályba sorolt szociális felügyelőkről szól. A 480/1944. ME sz. rendelet magán viselve a kiindulási alaptörvény, illetőleg rendelet hibáit – a szakelőadói szolgálattal még mindig nem tudja szervezen kiépíteni a szolgálatot, amennyiben az alap végrehajtó szerve a törvényhatóság első tisztviselője (előadója a közjóléti előadó) és állandó a bizonytalanság továbbra is a szociális szakelőadó hivatali jogállását, munkakörét, a törvényhatóságokhoz való viszonyát illetőleg, amely országszerte a legváltozatosabb alakban jut kifejezésre.

Az állami igazgatás egyszerűsítésének és ésszerű megszervezésének követelményeként a szervezetet *alulról-felfelé* – a községtől a minisztériumig – kívánom kiépíteni és más minisztériumok szakigazgatásához hasonlóan megszervezni. A Földművelésügyi Minisztérium két külső szakszolgálati szerve: a gazdasági felügyelőségek és az állat-egészségügyi szakszolgálat erre bizonyos példaképet mutat. A Népjóléti Minisztériumhoz a Belügyminisztériumtól átkerült ágazatok közül az egészségügyi igazgatás a tisztiorvosi szolgálat vonalán már egyik irányban megfelelően kiépített és szabályozott szervezettel bír. Ennek másik ágazatát kívánom kiépíteni a szociális szakszolgálat megeremtésével.

Ebből a szempontból alapelvnek tekintem, hogy az állami igazgatásban a közvetlen ügyintézés, tehát az ún. decentralizáció felé haladjunk és a szorosan vett miniszteriális ügykör valóban csak a legfelsőbb irányítás és ellenőrzés feladatát végezze el. Természetesen a törvényhatóságoknak az autonómia új életrekeltesével és régi jogállásuk visszanyerésével fokozottabb felelősséget is kell vállalniuk a szociálpolitikai feladatok megoldásában.

A törvényhatóságoknál a nép- és családvédelmi alappal összefüggő tevékenységet a közjóléti előadók (városokban népjóléti tanácsnokok) látták el. Vármegyei vonalon a belügyminiszter annak idején egy aljegyzői (IX. fiz. o.) állás szervezését engedélyezte, azonban tisztviselőhiány és más körülmények között ez nem valósult meg és a közjóléti előadó továbbra is több ügykört látott el és munkájának csak kis részét képezte a szociális ügyigazgatás. Városokban változott a helyzet, aszerint, hogy önálló népjóléti ügyosztállyal rendelkezett-e a törvényhatósági, illetve megyei város, vagy sem.

A leegyszerűsített és decentralizált szociális szakigazgatás megvalósítása érdekében feltétlenül szükséges:

1. A törvényhatósági szociális felügyelőségek (5. § /2/) felállítása a szociális felügyelők vezetése alatt, akiknek beosztott szakszemélyzetét a vármegyei, városi, járási és községi szociális titkárok képezik.

2. A volt Országos Szociális Felügyelőség szervezetével természetesen beleolvadt a Népjóléti Minisztériumba, amelynek keretében külön szociális igazgatási osztály szervezetett és itt nyertek beosztást a szociális felügyelők (jövőben főfelügyelők), mint a szociális felügyelői kerületek vezetői (az ország területén a közegészségügyi felügyelői kerületekhez hasonlóan I-VI. szociális felügyelői kerület szervezetett).

A szociális szakigazgatási ágazat kiépítésénél figyelembe vettem az államháztartás pénzügyi helyzetét és ennek megvalósítása semmi új terhet nem jelent, sőt az ország-határok új megvonása által előállított tisztviselő-csökkentést is figyelembe véve nem haladja túl az ún. ONCSA-költségvetés 30 %-al csökkentett régi kereteit. Ezt elsősorban a nagyobb fizetési osztályok szűkítésével kívánom elérni (pl. 16. a VI. fiz. osztályba sorozott állás csökkentésével). Alkalmazkodik a rendelet a tisztviselői rangbeosztást illetően a többi állami szakigazgatási ágazathoz (pl. közegészségügyi, gazdasági felügyelői szolgálat), amikor a szociális felügyelőt a VII-VIII., a főfelügyelőt pedig az V-VI. fizetési osztályokba sorolta. A 480/1944. ME sz. rendeletben megjelölt szociális „szakelőadó”-i megnevezést mellőztem, mert az előadó elnevezés nem hivatali állást jelent, hanem szolgálati beosztást. Helyesebbnek látszott a „titkár” megnevezés használata, amely a beosztás – vármegye, város, járás, község – szerint változik.

Külön súlyt helyezek arra, hogy a szakszolgálat keretében való alkalmazásnál (4. §) az iskolai képzés *kifejezetten* nem előfeltétel, s csak az egyéb általános képzési kellek kívántatnak meg. Ugyanis a szociális szakigazgatás s különösen egy tisztán demokratikus felépítésű államszervezetben – az a különleges terület, ahol nem a szorosan vett iskolai képzése, hanem valóban a *rátermettség* szerepelhet döntő tényezőként. Szociális érzést – az e téren való igazgatás igazi és döntő alaptényezőjét – nem lehet tanulás útján elsajátítani. Természetesen ez nem jelentheti azt – és a demokrácia eszméjének kicsúfolását jelentené – ha ezzel az iskolai képzést mellőző kitéttel azt akarnám biztosítani, hogy a szociális igazgatásban csak iskolázatlan, tanulatlan egyének nyerjenek alkalmazást. A képzett (tehát főiskolai és középiskolai végzettséggel rendelkező) tisztviselők nem kerülhetnek hátrányos helyzetbe, mert a 3. § (2) bekezdésében biztosítani kívánja a rendelet számukra azt az előlépési lehetőséget, amelyet a 2500/1945. ME sz. rendelet 2. §-a⁶⁰ előír.

Az iskolai képzés korlátozatlanágát az a gyakorlati tapasztalat is megkívánja, hogy a nép- és családvédelmi munka törvényhatósági végrehajtása keretében igen gyakran olyan megbízott előadók látták el legnagyobb érzékkel és meglátással a szociális segítés körültekintő feladatát, akik az előírt képzéssel nem rendelkeztek (segédhivatali, számvéveségi alkalmazottak stb.) akiknek szakelőadói kinevezését a szigorúan előírt képzési rendelet meggátolta.

Hangsúlyozni kívánom azonban, hogy az iskolai képzés általános mellőzése nem a tanulatlanok korlátnélküli érvényesülését kívánja elősegíteni. Éppen ezért külön követelményként állítja fel a rendelet a szociális szakképzettség megszerzését. Ezt a rendelet hatálybalépése után külön kívánom szabályozni a gyakorlati követelményeknek megfelelően, azonban előre is jelzem, hogy függetlenül a 4150/1942. ME sz.

⁶⁰ A közalkalmazottak illetményeinek és nyugellátásának rendezéséről szóló 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) 2. §-a határozta meg a közalkalmazottak egyes kategóriáira nézve a kezdő fizetési osztályt s azt, hogy mely fizetési osztályba juthattak el pályájuk során.

rendeletben⁶¹ szervezett egyetemi szociális tanfolyamoktól, amelyek fenntartását a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium – egy rövid előzetes tárgyalás folyamán – ugyancsak feleslegesnek minősített[e].

Az állami szociálpolitika a dolgozó néposztályok szociális helyzetének megjavítását közfeladatként csak úgy láthatja el, ha demokratikus alapon az érdekeltek is megfelelő véleménynyilvánító és javaslattevő szervek lehetnek. A szociális segítségnek a jövőben a dolgozó néposztályok nemcsak tárgyai, hanem egyúttal alanyai is. Ezt a tisztán demokratikus felfogást kívánja a rendelet biztosítani az Országos Szociálpolitikai Tanács és a törvényhatósági szociálpolitikai tanácsok, alsóbb fokon pedig a megyei városi, járási és községi szociálpolitikai bizottságok létesítésével. (11-13. §)

Ezek keretén belül minden politikai és társadalmi szervnek aktív véleménynyilvánítási és javaslattevői szerepet kíván a rendelet biztosítani. A taglétszám megállapításánál arra voltam figyelemmel, hogy ne egy nagy, inaktív és szóáradatba fúló testület létesüljön, hanem az oda kinevezettek valóban biztosítékot nyújtsanak arra, hogy komoly és értékes tényezői az állami szociálpolitikának.

A tervezet 17. §-ában a Pénzügyminisztérium illetékosztályának kifejezett kívánságára oly szövegezést alkalmaztam, hogy a szociális juttatásokkal kapcsolatos illetékmentesség a számlákra nem terjed ki. Véleményem szerint az a juttatások drágítását vonja maga után, amelynek terhét végeredményben az államkincstár fogja viselni, ezért helyesnek tartanám ennek megváltoztatását, azaz az illetékmentességnek a szociális juttatásokkal kapcsolatos számlákra való kiterjesztését.

Rá kell mutatnom arra is, hogy az 1940:XXIII. törvénycikk 2. §-ának (2) c. pontja általános említést tesz a közjóléti szövetkezetekről, amelyek ténykedését a 3500/1941. ME sz., illetőleg alapszabályait a 700/1941. BM sz. rendelet szabályozta.⁶² Köztudomású, hogy a közjóléti szövetkezetek valójában és egész szerkezeti felépítésükben álszövetkezetek voltak és a fenti rendeletekkel a magyar szövetkezeti jogrendszerbe tételesen [, mint] álszövetkezeti közintézmény illesztetett bele. Nyilvánvaló, hogy demokratikus államéletünk kialakításakor, amikor a legteljesebb őszinteséggel kívánjuk állami törekvéseinket és feladatinkat kifejezésre juttatni, ilyen álintézmények is átszervezésre szorulnak. A rendelet életbelépése után előterjeszttem a közjóléti szövetkezetek átszervezésére vonatkozó renDELETErvezetet, amely megszünteti ezt a „hatóságimagán” – „szövetkezeti állami-támogatott” alakulást. Ellenben magát a szervezetet, mint gazdasági lebonyolító szervet (pl. egyesületet) fenn kívánom tartani, mert a szociális segítőakciók lebonyolítása ezt feltétlenül kívánatosnak teszi és az újjáépítés munkájában a legutolsó hónapok beszámolóit arról győztek meg, hogy a közjóléti szövetkezetek – különösen az újonnan földhözjuttatottak gazdasági és szociális megsegítése terén – jelentős munkát végeztek. Átszervezésük alkalmával úgy kívánom az új szervezetet kiépíteni, hogy az más kormányzati ágazatok sürgős gazdasági feladatainak elvégzésére is rendelkezésre állhasson és arra alkalmas legyen.

Az állami szociális igazgatás szervezetének megalkotását a demokratikus Magyar-

⁶¹ Az egyetemi szociális tanfolyamokról szóló 4150/1942. ME sz. rendeletet illetően lásd a MRT 1942. 1620-1621. old.-t.

⁶² A 3500/1941. ME sz. rendelet (MRT 1941. 1114-1118. old.) a közjóléti szövetkezetekről szólt, míg a 700/1941. BM sz. rendelet (MRT 1941. 2158-2176. old.) a közjóléti szövetkezetek részére szolgáló alapszabály-mintát tartalmazta.

43. 1945. augusztus 8.

ország igazi építő feladatának tekintetem és ennek mielőbbi életrehívását kívánja a rendelet megvalósítani.

Kérem a t. Minisztertanácsot, hogy az ismertetett rendelettervezetet elfogadni és annak részéről kormányrendeletként való kiadásához hozzájárulni szíveskedjék.

Budapest, 1945. évi július hó 27-én.

dr. Molnár Erik s.k.
népjóléti miniszter

MOL XIX-I-1-s 1945 Eln.-12-10 941

Gépetl, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata.

[44.]

Jegyzőkönyv

az 1945. augusztus 13-án de. 11 órakor dálnoki Miklós Béla elnöklete alatt tartott rendkívüli minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Erdei Ferenc belügyminiszter képviselő- letében Kiss Roland államtitkár	Bán Antal iparügyi miniszter képviselőletében Kelemen Gyula államtitkár
Erdei Ferenc belügyminiszter (a minisztertanács végén)	Rákosi Mátyás a Magyar Kommunista Párt részéről
Gyöngyösi János külügyminiszter	Tildy Zoltán, a Kisgazdapárt részéről
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Bechtler Péter, a Szociáldemokrata Párt részéről
Nagy Ferenc újjáépítési miniszter	Szent-Iványi Sándor, a Polgári Demokrata párt részéről
Teleki Géza vallás- és közoktatásügyi miniszter	Kovács Imre, a Nemzeti Parasztpárt részéről
Vörös János honvédelmi miniszter	Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, jegyző- könyvvezető]

[Miklós] *Miniszterelnök* ismerteti Szviridov altábornagy közlését a magyarországi svábkérdés rendezése tárgyában.¹ A Marsall² úr Moszkvából olyan értesítést adott, hogy 400–450 000 svábot kell Magyarországról áttelepíteni. Az altábornagy úr kéri a magyar kormányt, hogy a legsürgősebben, lehetőleg 3–4 napon belül mutasson be egy munkatervet, amely a kitelepítés kérdésével foglalkozik.³ Ez részletezze, hogy milyen terület-

¹ A jegyzőkönyv mellett megtalálható a Miklós Béla és Szviridov altábornagy között 1945. augusztus 9-én lefolyt megbeszélésnek e tárggyal kapcsolatos részéről készített feljegyzés. Ez csaknem szó szerint megegyezik a jegyzőkönyvben foglaltakkal. A feljegyzés végén azonban, a jegyzőkönyvben rögzítettekén túl a következő mondat olvasható: „A miniszterelnök közli, hogy még ma érintkezésbe lép a belügyminiszterrel a munkaterv kidolgozása ügyében s hogy legkésőbb e hó 13-ára minisztertanácsot hív össze a kitelepítés kérdésében.”

Szviridov, Vlagyimir Petrovics (1897–1963) szovjet altábornagy. A második világháborúban az 54., a 67., majd a 42. hadsereg parancsnokaként vett részt. 1945. júliusától a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökhelyettese volt. 1949-ben a szovjet hadsereg Középső (majd Déli) Hadseregcsoportjának parancsnoka lett.

² Vorosilov marsall

³ Lásd a 44/a., valamint a 44/b. sz. mellékletet.

ről mennyi főnyi svábot kell kitelepíteni, hol lesznek a kitelepítendőek összpontosítva, mennyi idő szükséges a koncentráláshoz, egy vagy több, illetőleg hány koncentrációs táborra gondol a kormány létesíteni, mennyi időt venne igénybe a koncentráció végrehajtása stb. Az altábornagy úr felhívta a kormány figyelmét arra, hogy kívánatosnak tartja a magyar közvélemény alapos előkészítését a kitelepítéssel kapcsolatban, nehogy félreértsék, vagy elégedetlenség keletkezzen a lakosság körében. Annak a véleményének adott kifejezést, hogy minisztertanács bírálja el a kérdést, mert valamennyi szakminisztériumot is érdekel az ügy. Kifejezte továbbá, hogy magától értetődően a kormány a saját hatáskörében dönti el a sváb lakosság közül kiket tekint kitelepítendőnek. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság segítségére lesz a magyar kormány a felmerülő esetleges nehézségekkel kapcsolatban, mert az a felfogása, hogy a telepítés az egész magyar nemzet érdekében áll és a magyar demokrácia fejlődésének ügyét segíti elő. Megjegyezte, hogy annak idején a magyar hatóságok nem segítettek az orosz hatóságokat a német kitelepítésben.⁴ A szovjet kormány tudomása van arról, hogy a magyarországi svábok jelentős része egyenesen ellentámadásba ment a demokrácia ellen, a lakosság a svábok egy részét bűjtatja és támogatja őket.⁵ Éppen ezért a magyar kormányelnöknek már kihangsúlyozott álláspontjának megfelelően a kérdés erélyes megoldása kívánatos.

[Miklós] *Miniszterelnök* szükségesnek tartja ezen közlések folytán, hogy a rendkívüli minisztertanács foglaljon álláspontot, éspedig a pártok bevonásával.⁶ A mai ülésnek ez képezi egyetlen tárgyát. A közvélemény előkészítését sajtóközleményekkel látja biztosítottaknak.⁷

Belügyminiszter képviselőtében Kiss Roland államtitkár: Azok a németek, akik magukat német anyanyelvűnek vallották 477 966 főt képviselnek, német nemzetiségűnek vallotta magát 303 527 fő.⁸ Ennélfogva a Marsall által felvetett és kitelepítendő tömeg csupán az anyanyelv alapján volna összeállítható.

⁴ A szovjet hatóságok közvetlenül a front átvonulása után igyekeztek összegyűjteni – a Szovjetunióba történő kényszermunkára vitel céljából – a német lakosságot. Ehhez nem nyújtott segítséget a magyar kormány és a helyi szervek sem.

A jegyzőkönyv mellett található feljegyzés szerint ezt a kérdést Szviridov altábornagy a következő formában vetette fel: „annak idején a magyar hatóságok egy része nemcsak nem segítette az orosz hatóságokat a német kitelepítésben, hanem egyenesen akadályozták őket munkájukban.”

⁵ Több jelentésben szó esett ezekről a jelenségekről. 1945. július 20-án pl. a Népgondozó Hivatal Telepítési Osztálya felhívta a Külügyminisztérium figyelmét arra, hogy a hazai svábság panaszaival a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz fordult, s hogy a „magyar hatósági intézkedéseket ferdén állítják be és a szövetségeket félrevezetik.” ... „A telepítésre jelentkezők visszahúzódnak, mert a svábok azzal ijesztgetik őket, hogy a földet úgyszólván vissza kell hogy adják.” ... „Rendet már azért sem lehet tartani, mert ezekben a községekben a rendfenntartó közegek még a régi reakciós irányzatot képviselik. Ugyanis a rendőrségi személyzetet még nem váltották fel. Így történhetett meg, hogy Dunabogdányban, Budaörsön stb. megverték a Földigénylő Bizottság tagjait, sőt tüzeltek is rájuk. Az is nehezíti a svábkérdés megoldását, hogy a járási nemzeti bizottságok sváb tagjai, akik épp a svábok politikai magatartását volnának hivatva felülbírálni, rokonai kapcsolatokban vannak a volksbundistákkal.” (MOL XIX-J-1-k Vegyes 127. doboz 30 986-31 257/1945.)

⁶ A pártok képviselőit meghívták a minisztertanács ezen ülésére; ezt jelzi Rákosi Máttyás felszólalásának a jegyzőkönyvben rögzített szövege, valamint Erdei Ferencnek és Kiss Rolandnak az ülés lefolyásáról vezetett feljegyzése. (Lásd e jegyzőkönyv kommentárját.)

⁷ Ebben az időszakban hivatalos közlemény nem jelent meg a sajtóban, csak egyes cikkek érintették ezt a kérdéskört.

⁸ Az adatok az 1941. évi népszámlálásra utalnak, bár attól némileg eltérnek. 1941-ben – a népszámlálás 1947-ben közzétett végleges adatai szerint – a trianoni Magyarországon német anyanyelvűnek 477 157-en, német nemzetiségűnek pedig 303 419-en vallották magukat.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A magyar közvélemény totális kitelepítést kíván, azonban óvatosan kell a kérdéssel foglalkozni, mert nagy sajtóvisszhangja volt az ügynek és kell kerülni mindenféle junktimot magyar kisebbségnek más államban élő tömegével kapcsolatos intézkedéseknél. A szlovákiai magyarokat gyűlöletesen kezelik.⁹ A potsdami értekezlet előtt nem volt a szövetségesek között kialakult álláspont¹⁰ és éppen ezért a Szövetséges Ellenőrző Bizottságtól tájékozódást kért a követendő eljárás tekintetében.

Az Egyesült Államok kifejezte már álláspontját egy alkalommal, éspedig, hogy csak nemzetközi egyezmény alapján van kitelepítésnek helye. Az eljárás fokozatos és emberséges legyen és a Szudeta-vidék németisége tekintetében általános kijelentéseket közölt a cseh kormánnyal. Úgy látja, hogy a népi okokból való kitelepítést az amerikai kormány a múltban ellenezte. A kollektív felelősséget a maga részéről nem fogadja el, csak egyéni felelősség alapján kell a kitelepítendőket ügyét elbírálni.¹¹

Rákosi Mátyás kérdésére megjegyzi, hogy a washingtoni kormány ezt a közlést május 26-án,¹² tehát a potsdami értekezlet előtt tette meg.

[Miklós] *Miniszterelnök* véleménye szerint 200–250 000 főnyi kitelepítendő tömeg fog kialakulni. A magyar kormányra van bízva az egész megoldás, ez a Marsall elvi fel fogása, de az ügyet erélyesen és nem enyhén kell kezelni. Mindenesetre úgy kell megoldani, hogy ne prejudikáljon a magyarság esetleges kitelepítésének kérdésében. Ha elkerülhetetlen, akkor meg kell közelíteni a 400 000 főben megjelölt kitelepítendő tömegszámot, de ez esetben is hangsúlyozni kell a kollektív felelősség kizárását, az egyéni elbírálat.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Régi kívánság, hogy a svábság és németiség ártalmas tömegétől minél előbb megszabaduljunk, örül, hogy erre nemzetközileg is mód nyílik. Meg kell mutatni az egész kérdés jogosságát, figyelemmel az amerikai jegyzékben foglalt álláspontra. Az 1944.¹³ évi népszámlálás alkalmával kettős irányban volt felvetve a kérdés, éspedig, hogy milyen nemzetiségű és az anyanyelv milyen. Aki erre válaszolt az tudta, hogy miről van szó. Heves propaganda előzte meg a kérdést és így mindenki felel nyilatkozatáért. 303 000 főből álló tömeg német nemzetiségűnek vallotta magát és így kevés kivételével ezeket mind ki kell telepíteni. Kedvező elbárára csak azokat tartja érdemesnek, akik a németiség elleni küzdelemben részt vettek. [sic!] Nem valószínű, hogy 3000 főnél nagyobb számú kivételezésről lehetne szó. A német anyanyelvűnek minősülő 776 000 főből álló tömeg 177 000-nél több, mint a né-

⁹ Lásd a 24. sz. jegyzőkönyv 18., a 25. sz. jegyzőkönyv 14. és a 34. sz. jegyzőkönyv 14. napirendi pontját.

¹⁰ A szövetséges hatalmak 1945. július 17. és augusztus 2. között megtartott potsdami értekezlete határozott többek között a Lengyelországban, a Csehszlovákiában és a Magyarországon maradt németek vagy egy részük Németországba való áttelepítéséről. Ezt megelőzően a szovjet álláspont is formálódott. Gyöngyösi Jánosnak Puskin követtel 1945. július 9-én folytatott megbeszéléséről készített feljegyzés is jól tükrözi ezt. „A sváb-kérdéssel kapcsolatban – olvasható ebben – a követ úr kifejtette előttem, hogy a svábok kitelepítése és Németországba való elhelyezése igen nehéz feladat, tekintettel arra, hogy Németországnak egy jelentős része Lengyelországhoz kerül és egyébként is Németország igen nehéz néppeségi és gazdasági helyzetben van. A követ úrnak ez az észrevétele igen meglepett, mert ellentétben áll azzal a sugalmazással, amelyet a magyarországi sváb kitelepítési kérdésben orosz oldalról kaptunk.” (MOL XIX-J-1-j 1945-IV-100.2)

¹¹ Gyöngyösi felszólalásának teljes szövege megtalálható a Külgügyminisztérium iratai között; ezt 44/c. sz. mellékletként közöljük.

¹² Elírásról lehet szó; mint a 44/c. sz. mellékletből kitűnik: 1945. június 12-én kelt a szóbanforgó emlékirat.

¹³ Nyilván elírás, helyesen: 1941.

met nemzetiségű és kitelepítésre maradó létszám. [sic!] Ebből a csoportból kb. 80 000 lehet, aki a nemzetiségükkel azonos elbírálásba vonandó, éspedig ez a tömeg a városi lakosságnak az a része lenne, amely magát német anyanyelvűnek vallotta. Mindenestre a 400 000 főben meghatározott minimálisnak minősülő kívánalmat meg kell közelíteni. A kivételezés rendkívüli legyen.

Rákosi Máttyás: A 400 000-es számból kell kiindulni és ezt kell alapul venni. El kell kerülni a junktimot a környező államokban lakó magyarság tekintetében annál is inkább, mert hiszen a kitelepítés a potsdami döntéssel van összefüggésben. A kérdés Szlovákiában van kedvezőtlenül kezelve. Jugoszláviában tiszteletben tartják a magyar demokrácia jogait és Romániában távolról sem merülnek fel olyan aggodalmak, mint az amerikai jegyzékben.¹⁴ Az volna a kívánatos, hogy a 400 000 főn felül menjünk. A kitelepítés voltaképpen a magyarság megerősítését fogja jelenteni. Felhívja a figyelmet arra, hogy a német anyanyelvűek között osztrákok is vannak, akik voltaképpen a német nemzetiségűekkel nem azonos elbírálásba esnek. Az anyanyelv alapulvétele nem volna célszerű és helyteleníti, hogy ez tiszta „sváb” kérdés legyen. A nemzetiségi alapon álló németek kitelepítéséről kellene beszélni és csak hozzávetőleges számban az 1941. évi népszámlálás adatai alapján. Kivétel lenne, aki bekapcsolódott a demokratikus fejlődésbe.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* álláspontja az, hogy számszerűleg nem jellelhetünk és csak azok telepíthetők ki, akik a Statisztikai Hivatalnál lévő összeíró íveken német nemzetiségűeknek vallották magukat és ezek is csak akkor, ha a három nagyhatalom ehhez együtt járul hozzá és ezt velünk írásban közli. Ezek száma nem haladja meg a 250 000 főt, tekintettel arra, hogy már sokan nyugatra menekültek.

Az egész kérdést nem szabad kollektív felelősségre vonás alapján kezelni, a „sváb” megjelölést helytelennek tartja, mert mindkét esetben a határainkon túl élő magyarságot is ilyen kollektív vád alá helyezhetik, – ezért pedig felelősséget vállalunk a béke Európá érdekében nem lehet.

Ugyancsak javasolja, hogy tétessék különbség németországi németek és osztrákok közt, nehogy ebből nemzetközi konfliktus keletkezzék, hiszen Ausztriát szabad és független államnak ismerték el és az Anschlusst hatálytalanították. Ezért az Anschluss előtti népszámlálási adatok veendő figyelembe.¹⁵

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter:* Közellátásunk tragikus helyzetére figyelemmel az esetben, ha táborokba vinnék a kitelepítendőket, előírandónak tartja, hogy kizárólag csak saját élelmiszerkészletük legyen az ellátás alapja.

Iparügyi miniszter képviselőjében Kelemen Gyula államtitkár felveti az ipar szempontjait is. Nem ismeri a statisztikai adatokat arra nézve, hogy az ipar kibírná-e a németek teljes kitelepítésével járó elvesztéseket.

Erdei belügyminiszter időközben megérkezett s a kérdéshez hozzászólni kíván: Elődöntendő elvi kérdés elsősorban az, hogy egységes kollektív politikai felelősség alá vonjuk a németiséget, vagy pedig nemzetiségi alapon oldjuk meg a telepítést.¹⁶

¹⁴ Az előző két mondatot a lap szélén ceruzával megjelölték.

A beállítás helytelen: a jugoszláviai helyzetről lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 2. és 3., a 8. sz. jegyzőkönyv 8. és a 15. sz. jegyzőkönyv 25. napirendi pontját; Romániában is komoly formában merült fel a magyar lakosság kitelepítésének terve, lásd a 24. sz. jegyzőkönyv 18. napirendi pontját.

¹⁵ Azaz Ausztria 1938. március 11-én történt német megszállása előtti adatok figyelembevételét kívánta.

¹⁶ Nyilvánvalóan úgy értette, hogy kollektív elmarasztalást alkalmazzanak-e, avagy csak azok kitelepítésével foglalkozzanak, akik 1941-ben német nemzetiségűnek vallották magukat.

Minisztertanács akként határoz, hogy a hazai német nemzetiség kitelepítését tartja szükségesnek éspedig a magyarság akaratából.

[Erdei] *Belügyminiszter* a [német] nemzetiség fogalmát úgy határozza meg, hogy községekben az a lakosság telepítendő ki, amely német nemzetiségűnek, városban pedig, amely német anyanyelvűnek tartja magát.

Minisztertanács a belügyminiszter javaslatát elfogadja.

[Erdei] *Belügyminiszter* preventív intézkedést tart szükségesnek a német javak elidegenítésének megakadályozása és az állatállomány megsemmisítésének elhárítása végett.

Minisztertanács a belügyminiszter bejelentését tudomásul veszi.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter*: Figyelemmel arra, hogy a potsdami határozatot még egészében nem ismerjük, legcélszerűbb lenne pontos, vagy megközelítő számot nem közölni. Kizárni továbbá a junktimot és harcolni is a két kérdés összekapcsolásával szemben.

Minisztertanács a földművelésügyi miniszter bejelentését tudomásul veszi.

Minisztertanács de. 2 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépel tisztazat, a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. Egykorúlag nem készítették el a jegyzőkönyv felzetét, amely a jelenlévők felsorolását is tartalmazni szokta, így a jelen volt miniszterek, államtitkárok és meghívottak sem látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet, a megjelentek jegyzékét a hozzászólások alapján állítottuk össze.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható Miklós Béla és Szviridov altábornagy között folyt megbeszélésről készített feljegyzésnek a német kitelepítésről illető része.

Megtalálható továbbá a jegyzőkönyv mellett a Belügyminisztérium 20 290/1945.I.o. sz., 1945. augusztus 10-én kelt kísérőlevele, amellyel a magyarországi németek kitelepítése ügyében készített előterjesztést küldte meg Bojta Béla miniszterelnökségi államtitkárnak. Ezen dr.Bibó István miniszteri tanácsos neve szerepel, mint aki a miniszter rendeletéből küldte a levelet.

Végül a jegyzőkönyv mellett található a rendkívüli minisztertanácsi ülésre szóló, 1945. augusztus 11-én kelt meghívó.

A minisztertanácsi előterjesztés szövegét a belügyminiszter iratai (MOL XIX-B-1-n 6. dosszié) között található példány alapján 44/a. sz. mellékletként közöljük.

Gyöngyösi János külügyminiszter előadásának teljes szövegét a Külügyminisztérium iratai között található szöveg alapján 44/c. sz. mellékletként közöljük.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak adott választ Erdei Ferenc belügyminiszter iratai között található fogalmazvány alapján 44/b. sz. mellékletként közöljük.

Ugyancsak Erdei Ferenc iratai között található egy, részben Kiss Roland belügyminisztériumi államtitkár által, részben Erdei által vezetett feljegyzés a minisztertanácsi ülés egy részéről, főleg a pártok képviselőinek véleményéről. Ezt, mivel a jegyzőkönyv kiegészítésének tekinthető, az alábbiakban közöljük:

„Gyöngyösi: Igyekezzünk elérni 400-as számot, de ne kollektív megoldás legyen.

Kormány lépjen aktivitásba: hogy bánnak a kisebbséggel? kitelepítük?

- Rákosi:* ne hozzuk junktimba
ne kössük a számot, inkább 400
formaság lényegtelen
- Tildy:* Számolni kell mégis a szlovákiai magyarság kitelepítésével
Javak felhasználása – nehéz
- Bechtler:* csak politikai elbírálás egyéni fel. alapján
- Kovács I.¹⁷:* Nem lehet politikai megítélés, hanem a nemzetiség.
Csak ebből külön kivétel.
Inkább 500 000-t, mint 400 000-t.
- Szent-Iványi¹⁸:* Elfogadja az előterjesztést.
- Téleki:* Ne legyen junktim a magyar kisebbséggel
Tisztázni az alapot: nemzetiségi v. anyanyelvi?
Nemzetiségi alapon kell, de nem utalva kisebbségre
Ne mondjunk számot.
Minél több német menjen. Kivéve akiket kivesszünk
A vagyon: áll.-i tartalékalap
az illetékes min. rend. alatt
Ne sváb kérdés, hanem német kérdés
- Kelemen:* a németek megosztása fogl.-sz.:
Az ipari munkást kimélni. 20 000 fő
- Vörös:* Nemzetiségi kérdés
A javak kezelése nagyon felelős legyen.”

44/a. sz. melléklet

Magyarországi németek kitelepítésének előkészítése

Minisztertanácsi előterjesztés

Magyarország felszabadulása után súlyos és égető kérdésként jelentkezett a hazai németek kitelepítése. Ez a kérdés már az év elején felmerült a sajtóban és kezdeményezések is történek ebben az irányban. A kormány magáévá tette ezt a törekvést és a kérdés megoldása irányában határozott lépéseket tett. Többszöri pártközi meg tárgyalás után a minisztérium rendeletet adott ki, egyfelől olyan hivatal (Népgondozó Hivatal) felállítására (1710/1945. ME¹⁹), amely ezt a feladatot ellássa, másfelől pedig meghatározta azokat az eljárásokat, amelyeket a hazai németiség tekintetében követni kíván. (3820/1945. ME sz. rendelet.²⁰)

A Népgondozó Hivatal az idézett rendeletek alapján meg is kezdte működését. Ez az eljárás elvileg nem azon alapult, hogy a német nemzetiségű magyar állampolgáro-

¹⁷ *Kovács Imre* (1913–1980) író, publicista. Bekapcsolódott a falukutató mozgalomba, majd részt vett a Márciusi Frontban. 1939-től a Nemzeti Parasztpárt vezetőségében foglalt helyet. Később a Kisgazdapártból kivált független Magyar Demokrata Párt egyik vezetője lett. 1948-ban külföldre távozott, 1954 után a Szabad Európa Bizottság propaganda osztályán dolgozott.

¹⁸ *Szent-Iványi Sándor* (1902–1983) unitárius lelkész. 1934-től 1939-ig a kolozsvári unitárius teológiai akadémia tanára, 1939-től 1945-ig budapesti lelkész, illetve főlelkész, majd a Magyarországi Unitárius Egyház püspöki vikáriusa, elnöke. 1945-től 1947-ig nemzetgyűlési képviselő, a Polgári Demokrata Párt elnöke. 1945-1946-ban a Magyar Vöröskereszt elnöke. 1947-ben az egyesült Államokba távozott, részt vett az emigrációs politikai életben.

¹⁹ MK 1945. május 10.

²⁰ MK 1945. július 1.

kat különleges elbánás alá vonja, hanem az volt az alapja, hogy a fasiszta németeket politikailag felelősségre vonja és ennek következtében kövessen velük szemben különleges eljárást. Ennek az elvnek megfelelően a rendelet 5 csoportját különböztette meg a hazai német nemzetiségű személyeknek.

Az első csoportba tartoznak, akik vezető szerepet töltöttek be Volksbundban, valamint azok, akik önként beléptek az SS kötelékébe.

Második csoportba sorozza a rendelet azokat, akik egyszerű Volksbund-tagok voltak.

Harmadik csoportba soroztatnak, akikről nem bizonyult be, hogy volksbundista tagok voltak, ellenben igazolást nyert az, hogy támogatták a német törekvéseket.

Negyedik csoportot képeznek az olyanok, akik sem hitlerista tevékenységet nem fejtettek ki, sem pedig a magyar néphez való hűségüket nem dokumentálták.

Végül az ötödik csoportot azok alkotják, akik tevőlegesen kimutatták a magyar nemzethez való hűségüket.

A rendelet az egyes csoportokhoz a következő jogkövetkezményeket írja elő:

az első csoportba sorolandók internáló táborba kerülnek,

a második csoportbeliek munkatáborba,

a harmadik csoportba tartozók széttelepítésre kerülnek az ország mostohább vidékeire,

a negyedik csoportba tartozók szükség esetén kisebb hátrányok viselésére (össze-költöztetés stb.) kötelezettek,

míg az ötödik csoportbeliek, mint kivételt képezők érintetlenül maradnak.

Távolabbi szándéka ennek a rendeletnek az, hogy az első, második és harmadik csoportba tartozók azok, akik kitelepítésre készíttetnek elő.

Ebben a vonatkozásban pedig a következők történtek.

1. Még a Népgondozó Hivatal felállítása és az idézett rendelet kibocsátása előtt nem egészen tisztázott megbízás alapján, egyes vidékeken megtörtént, hogy a német nemzetiségű lakosságot egyes falurészekből kitelepítették és oda magyar telepéseket helyeztek el. Ilyen módon létesült Lengyel községben egy hevenyészett internálótábor kb. 115 000 német nemzetiségű lakos összegyűjtésével. Ezt a mobilizációt nyomban a Népgondozó Hivatal felállítása után megszüntettem és azokat, akik ezen eljárás során kifogásolható tevékenységet fejtettek ki, felelősségre vontam. Így többen letartóztatásba is kerültek.

2. Szintén a Népgondozó Hivatal felállítása előtt történt még, hogy részben az érdekeltektől főispánoknak adott felhatalmazás útján, részben külön megbízottak kiküldése révén, egyes német nemzetiségű falvak lakossága áttelepítettett más falvakba, vagy a község más részébe, hogy ezzel lehetővé váljék hontalan magyar menekültek elhelyezése. Kapcsolatos volt ez az eljárás a földreform végrehajtásával is azon a réven, hogy a volksbundista tagok elkobzott birtokát kapták juttatásként az új telepések.

3. A Népgondozó Hivatal felállítása óta ebben az irányban csak a Népgondozó Hivatal fejtett ki tevékenységet és minden más kezdeményezést megszüntettem. Részben a Népgondozó Hivatal munkáját, [sic!] részben ennek biztosításaként eddig a következők történtek:

a. A Népgondozó Hivatal szervezete kiépült, az összes német nemzetiségűek által lakott területekre mindenütt körzeti és kerületi kirendeltség létesült, amely megteremtette a szükséges eljárás feltételeit és számba vette a szóba kerülhető lakosságot, valamint annak javait.

b. Megkezdték munkájukat azok az igazolóbizottságok, amelyek a 3820/1945. ME számú rendelet alapján hivatottak arra, hogy a német nemzetiségű lakosságot politikai magatartásuk szerint minősítsék. Az elfogadott terv szerint 65 ilyen igazolóbizottság működésére van szükség és ebből eddig 40 folytatja munkáját.

c. Miután a kérdés illetéknél felvetése mozgásba hozta az érdekelt lakosságot és mind a pártok, mind a közigazgatási tisztviselők, mind ügyvédek közbenjárásának óriási rohama indult meg, szükségessé vált, hogy a közigazgatási szerveket elszakítsuk minden helyi érdekeltégtől, illetve befolyástól. Ennek érdekében a minisztérium felhatalmazást adott a belügyminiszternek, hogy az érdekelt helyekre kormánybiztosokat állítson, akiknek az a feladatuk, hogy az érdekelt és befolyás alatt álló tisztviselőket felváltsák.²¹

d. Múlhatatlan rendészeti feltétele az eljárás biztosításának az, hogy a rendőrség keretében is megtörténjék ugyanolyan szelektálás, mint a közigazgatásban, éppen ezért ennek előkészítését is elvégezte a Belügyminisztérium.

Sarkalatos feladata a rendőrségnek ezen kívül az is, hogy megszervezze azokat az internáló- és munkatáborokat, amelybe az igazoló eljárás során minősített német nemzetiségű személyek kerülnek. Ez a munka folyamatban van.

e. Miután az érintett vidékeken a német nemzetiségű lakosság több alkalommal agresszív fellépést tanúsított, szükségessé vált mozgó karhatalmi alakulatok szervezése a rend és nyugalom biztosítása érdekében.

f. Szükséges előmunkákat folyt aban az irányban, hogy kijelöltesse azokat a települési vidékeket, ahová a széttelepítésre ítélt német nemzetiségűek telepíthetők legyenek. [sic!]

Az a tevékenység, amely a felsorolt vonalakon folyamatban van előreláthatóan azzal az eredménnyel fog járni, hogy kb. 2 hónap után, tehát október hó 1-jére lehetővé teszi a rendeletben foglalt célok megvalósítását, másszóval a hazai német nemzetiségű népcsoportok felszámolását. Számszerint megközelítően a következő eredmény várható ettől az eljárástól. Mintegy 100 000 személy kerül így internálásra, ugyanannyi munkaszolgálatra és kb. 50 000 főre becsülhető az áttelepítésre kerülők csoportja. Mindezek szerint ennek az eljárásnak a során kb. 200 000 politikailag megbélyegzett német nemzetiségű személy áll készen kitelepítésre.

Az az út, amelyet a magyar kormány a hazai német nemzetiségűekkel szemben így követni kívánt, politikailag méltányos és korrekt, éppen ezért alkalmas arra, hogy visszaélésre nyújtson alkalmat. Népi szempontból tűrhető eredményt ígér azzal, hogy a hazai németiség nagy részét kikapcsolja az ország vérkeringéséből és ezzel lehetővé teszi a másik rész asszimilálódását. E megoldás gazdaságilag mind a termelés folyamatossága szempontjából, mind pedig a hátramaradt javak ellenőrzése szempontjából szintén megfelelőnek ígérkezett, miután a lebonyolítás kimért folyamata lehetővé teszi a körültekintő gondoskodást. Mindamelllett ez az eljárás egészében véve hosszás és kínos folyamat, amely megteremti a lehetőségét annak, hogy hosszás zavar, nyugtalanság és összeütközés kísérje végigvitelét.

A potsdami értekezlet határozatainak megfelelően, közelebbről pedig Vorosilov marsall üzenete alapján gyorsabb és radikálisabb eljárásnak a lehetősége merült fel. Megnyílt a lehetősége annak, hogy Magyarország teljesebben és gyorsabban megsza-

²¹ Erre ekkor nem került sor, lásd a 43. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját és 43/b. sz. mellékletét.

baduljon attól a nemzetiségtől, amelynek nagy része van abban, hogy az ország mai állapotába jutott. Vorosilov marsall üzenete 400–450 000 német nemzetiségű magyar állampolgár kitelepítésének lehetőségéről szól és azt a kívánságot fejezi ki, hogy e kitelepítés lebonyolítására a magyar kormány sürgősen készítsen munkatervet.

Ez a lehetőség szükségessé teszi, hogy gyorsabb és radikálisabb eljáráshoz folyamodjunk és ennek a terhét állapítsuk meg.

1/ [sic!] 400–450 000 német nemzetiségű magyar honos kitelepítése került szóba. Ez azt jelenti, hogy a magyarországi némettség zöme bele kell, hogy kerüljön ebbe a keretbe. Az 1941-es népszámlálás során az 1937. év előtti országhatárok között 477 966 személy vallotta magát német anyanyelvűnek és 303 527 német nemzetiségűnek.

Miután 400 000 körüli számról van szó, lehetetlen másból kiindulni, mint a német anyanyelvűek számbavételéből. Minthogy továbbá nem kollektív felelősségre vonásról, hanem a németeknek, mint népnek a kimozdításáról, méghozzá gyors ütemben, nem lehet elkerülni azt, amit eddig mellőzni kívántunk: számba kell vennünk a Központi Statisztikai Hivatal irattárában fekvő számláló lapokat, amelyek egyenként és név szerint mutatják ki a német anyanyelvűeket.

Miután nem minden német anyanyelvű vallotta magát német nemzetiségűnek és ezen kívül is köztudomású, hogy a német anyanyelvűek közül számosan nem tekintethetők németeknek, hanem a magyar nép tagjainak, szükséges és elkerülhetetlen, hogy kivételeknek adjunk helyet.

A kivételek egyik csoportjának kell tekintenünk azokat az eseteket, amikor az illető német anyanyelvű egyén magyar nemzetiségű és anyanyelvű személynek a házastársa, vagy pedig vegyes házasságból származott az a gyermek, akit német anyanyelvűnek írtak be. Gondoskodni kell ezzel kapcsolatban a családi egység kezeléséről.

A kivételek második csoportját kell, hogy alkossák azok, akik politikai okból részesítendők külön elbírálásban. Ilyen kivételekként veendőek számításba:

- azok, akik németellenes magyar nemzeti mozgalomban vettek tevékenyen részt, akik baloldali politikai mozgalomban tevékenykedtek,
- akik kimagasló teljesítményt nyújtottak a magyar szellemi, vagy gazdasági életben,
- akik köztudomásúan és igazolhatóan szemben álltak hitlerista, vagy német népi törekvésekkel, anélkül, hogy ilyen mozgalomban vettek volna részt.

Ilyen elvek alapján szükséges megejtenünk a kivételezésre irányuló kérelmek elbírálását és erre a feladatra alkalmasak azok az igazolóbizottságok, amelyeket a Népgondozó Hivatal szervezett meg, azzal a korrigálással, hogy a német nemzetiségű tag helyére magyar bizottsági tagot kell állítani.

A lebonyolítás végrehajtására a Belügyminisztérium szervei illetékesek, annál is inkább, mert az eddigi ilyenirányú előkészületeket is azok végezték. A kivételezésre irányuló kérelmek elbírálását és a kitelepítendő személyek vagyonának számbavételét, valamint a helyükre való telepítést a Népgondozó Hivatalnak kell végezni, amely egyenesen erre a célra alakult. A végrehajtáshoz szükséges rendészeti, illetve karhatalmi segítséget pedig a rendőrségnek kell nyújtani, szükség szerint egészítve ki a honvédség egyes alakulatainak a támogatásával. Ennek megfelelően nélkülözhetetlen, hogy a Belügyminisztérium kebelében egy 3–5 tagú bizottság vegye a kezébe az így módon történő lebonyolítást, melyben helyet foglalnak a belügyminiszter, a honvédség, valamint a Népgondozó Hivatal megbízottai és esetleg a jogi és gazdasági szempontból megfelelő képviselői.

Ilyen módon a kitelepítés előkészületei befejezést nyerhetnek szeptember hó 1-jére, amikor felállíthatók, illetve átszervezhetők az igazolóbizottságok, megszervezhető a szükséges karhatalmi alakulatok és előkészíthetők a gyűjtőtáborok.

Nem érinti Vorosilov marsall üzenete azt a kérdést, hogy a kitelepítésre kerülő személyek vagyonukból mit vihetnek magukkal. Miután gyorsan lefolyó kitelepítési akcióról van szó, helyesnek látszik, hogy csak néhány napra szóló legszükségesebb élelmiszert és a szükséges ruha- és ágyneműt vihessék magukkal a kitelepítendő, fejeként kb. 50–60 kg súlyban.

Az egész akciónak magyar részről való lebonyolításában döntő szempont az, hogy semmiképpen meg nem engedhető, hogy a németek kitelepítése, melynek a potsdami értekezlet szándéka és az orosz hatóságok kitelepítési gyakorlata szerint emberséges műveletnek kell lennie, magyar részről akár elveiben, akár gyakorlatában a tavalyi zsidó deportálásokat akár csak távolból is összehasonlítható akcióként jelentkezzék, mert ez helyrehozhatatlan kárt jelentene a magyar demokrácia erkölcsi tőkéje számára, mind idehaza, mind kifelé. A helyes irány pedig nemcsak intenciók és szándék kérdése, hanem a tavalyinál aránytalanul rosszabb közlekedési, közellátási és szervezési viszonyok kérdése is. Szükség van tehát arra, hogy a lebonyolítás felelős irányítói mindenféle felelőtlen beavatkozással, végig nem gondolt tetszetős ötletekkel és rálicitálásokkal szemben az összes kormánysszervek, pártok és a sajtó legteljesebb támogatását élvezzék és abban a helyzetben legyenek, hogy minden nem felelős kezdeményezést a legteljesebben letörhessenek.

A kifejezett szempontok szerint az alábbi *munkaterv* keresztülvitele szükséges.

1/ A német anyanyelvűek alapulvételével, a kivételek leszámításával, valamint a nem magyar állampolgárságú német nemzetiségűek hozzáadásával kb. 400 000 német nemzetiségű személy kerülhet kitelepítésre.²²

2/ A kitelepítendő elszállításukat közvetlenül megelőzően és lakóhelyükhöz közeli gyűjtőtáborban gyűjtendő, tekintetbevéve a közlekedési lehetőséget, valamint a német nemzetiségűek elhelyezkedését, 22 ilyen gyűjtőtábor felállítása szükséges a következő helyeken: Budaörs, Zsámbék, Csolnok, Mosonszolnok, Mosonszentjános, Mosonszentpéter, Fertőrákos, Sopronbánfalva, Herend-Városlőd, Lókút, Pusztavám, Etyek, Mágócs-Egyházaskozár, Németboly-Babarc, Hidas-Püspöknádasd, Kőkény, Hárságy, Kunbaja, Vaskút, Hajós, Mucsi-Tével, Dunakömlőd, Alsónána-Mórág, Szulok, Almáskamarás.²³

3/ A gyűjtőtáborok felállítása mindenütt vasútvonal mellett történik, ahonnan a szállítás vasúti vagonokban történhet.

4/ A gyűjtőtáborokba kitelepítendő személyek csak a megengedett súlyú ingóságot vihetik magukkal.

5/ A lebonyolítás irányító szervezetét egy bizottság létesítendő a belügyminiszter vezetése alatt a honvédség, a Népgondozó Hivatal és esetleg még más szervek képviselőiből.²⁴

6/ Az előkészületek szeptembr 1-jére befejezhetők és ettől az időponttól kezdve a végrehajtás bármikor megkezdhető.

²² A lap szélén Erdei Ferenc tintával írt következő megjegyzése olvasható: „Szám csak hozzávetőleg, kivételek leszögezve.”

²³ E bekezdéshez Erdei a következő megjegyzést fűzte: „mely vidékről”. Lásd erről a jelen irat legendáját.

²⁴ A lap szélén Erdei a következőt írta: „a belügymin.”

7/ A sajtón keresztül gondoskodni kell arról, hogy a közvélemény a kitelepítés kérdései és jelentősége tekintetében megfelelő beállítódást kapjon, de ugyanakkor biztosítani azt, hogy felesleges hangulati kilengésekkel a lebonyolítás sima és emberséges voltát ne veszélyeztesse.²⁵

Budapest, 1945. év augusztus hó 10-én.

Erdei s.k.
belügyminiszter

MOL XIX-B-1-n 6. dosszié 1945-20 290

Gépetl, aláírás nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata. Az iraton Erdei Ferenc tintával írt megjegyzései láthatók, ezeket jegyzetben közöljük. Az előterjesztéshez tartozik a következő feljegyzés:

		„Tervezet		
		az internálótáborok helyeiről		
1.	Budaörs	9 814 lakos	86 %	német
2.	Zsámbék	4 525 lakos	90 %	német
				83 864 német
3.	Csolnok	3 845 lakos	70 %	német
4.	Mosonszolnok- -Mosonszentjános- -Mosonszentpéter	10 132 lakos	70-90 %	német
5.	Fertőrákos	3 745 lakos	92 %	német
6.	Sopronbánfalva	3 391 lakos	85 %	német
7.	Herend-Városlőd	3 363 lakos	71-84 %	német
8.	Lókút	2 217 lakos	73 %	német
9.	Pusztavám	2 584 lakos	83 %	német
10.	Etyek	4 033 lakos	79 %	német
				125 194 német
11.	Mágocs-Egyházaskozár	4 820 lakos	70-96 %	német
12.	Németboly-Babarc	4 534 lakos	74-90 %	német
13.	Hidas-Püspöknádasd	4 855 lakos	94-93 %	német
14.	Kökény-Hárságy	1 336 lakos	99-92 %	német
15.	Kunbaja	2 930 lakos	85 %	német
16.	Vaskút	4 705 lakos	82 %	német
17.	Hajós	5 311 lakos	80 %	német
				138 489 német
18.	Mucsi-Tevel	4 805 lakos	98-96 %	német
19.	Dunakömlőd	2 210 lakos	96 %	német
20.	Alsónána-Mórággy	3 277 lakos	98-99 %	német
21.	Szulok	1 742 lakos	78 %	német
				88 654 német
22.	Amáskamarás	2 465 lakos	93 %	német
				14 868 német.”

Az előterjesztés utolsó oldalán, majd külön lapon folytatva Erdei következő, tintával írt feljegyzése olvasható:

„A munkaterv

1. mennyi

2. mely vidékekről

3. milyen gyűjtőhelyekről

Szállítás

Elvihető javak

A végrehajtó szervek

²⁵ A lap szélén Erdei következő megjegyzése olvasható: „néhány szempont”.

Mikor szept. 1-jére kész a szervezet
egy hét alatt az összegyűjtés

Belső munkaterv

A föld megművelése

Nehézségek

Bpest

mezőgazd.

Elvi kérdések: 1. egyéni – pl.-i felelősség
vagy koll. – nemzetiségi
2. A kivételek
3. A visszamaradt javak²⁶

Gyakorlati kérdések

1. anyanyelv – nemzetiségi

2. a szám elővezetése

3. kivihető javak: élelem, valuta

4. visszamaradt javak kezelése

5. a végrehajtás

6. Preventív intézkedések

állat

értéktárgyak.”

44/b. sz. melléklet

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Elnökének

Budapest

Hivatkozással Vorosilov Marsall Úr 1945. augusztus 9-én Szviridov altábornagy úr útján közölt üzenetére, mely szerint Magyarországról 400–450 000 főnyi német lakosságot kell kitelepíteni, a magyar kormány a kifejezett kívánságának megfelelően az alábbi munkatervet terjeszti elő.

1/²⁷ Magyarország jelenlegi területén az 1941-ben tartott népszámlálás alkalmával 303 419 egyén vallotta magát német nemzetiségűnek és 477 057 egyén német anyanyelvűnek. Tekintetbe veendő, hogy a német anyanyelvűek jelentékeny része nem számítható német nemzetiségűnek. Ennek figyelembevételével a kitelepíthető németek számát csak ezt²⁸ megközelítőleg és mindenesetre a német anyanyelvűek száma alatt lehet megállapítani. Arra is tekintettel, hogy több²⁹ kivételt kell tenni annak alapján, hogy német anyanyelvűek, sőt német nemzetiségűek³⁰ bizonyosságát adták a magyarsághoz való tartozásuknak és részt vettek baloldali mozgalmakban,³¹ legkevesebb 300 000 és leg több 400 000 lehet a kitelepítésre kerülő németek száma.³²

2/ A kitelepítésre kerülő német lakosság, települési helyének megfelelően, az alábbi vidékekről az alábbi gyűjtőtáborokba³³ gyűjthető kitelepítés végett:

²⁶ Ezt a pontot utólag áthúzták.

²⁷ A szöveg fejezeteit jelző 1-5/ sorszámot utólag, tintával római I-V. számozásra javították.

²⁸ Ezt a szót tintával áthúzták.

²⁹ Ez után tintával a következő szót írták be a szövegbe: esetben

³⁰ Ez után a tintával utólag beírt „is” szó olvasható.

³¹ Ezt követően részben a szöveg fölött, részben pedig a levéltervezet bevezető szövegét tartalmazó külön lapon a következő kiegészítés olvasható: „valamint annak folytán, hogy nagyobb számú német lakosság a háború folytán elmenekült.”

³² Az előző tizenegy szót tintával aláhúzták.

³³ A „gyűjtőtáborokba” szót tintával áthúzták és fölírták: „községekbe”.

1. Budapest-környékéről, kivéve Szentendrét és vidékét Budaörsre,³⁴
2. Szentendre és vidékéről Zsámbékra,
3. Komárom és Esztergom vármegyéből Csolnokra,
4. Győr-Moson-Pozsony vármegyéből Mosonszentjános-Mosonszentpéter-Moson-szolnokra,
5. Sopron vármegyéből Fertőrákosra,
6. Sopron városból Sopronbánfalvára,
7. Veszprém vármegyéből Herend-Városlódra,
8. Vas- és Zala vármegyéből Felsőrönökre,
9. Fejér vármegye Móri járásából Pusztavámra,
10. Fejér vármegye Váli, Adonyi, Sárbogárdi és Fejérvári járásából Etyekre,
11. Baranya vármegye Hegyháti járásából Mágocs-Egyházaskozárra,
12. Baranya vármegye Mohácsi járásából Németboly-Babarcra,
13. Baranya vármegye Pécsváradi járásból Hidas-Püspöknádasdra,
14. Baranya vármegye Pécsi, Villányi, Siklósi és Szentlőrinci járásából Kőkény-Hárságyra,
15. Bács-Bodrog vármegye Bácsalmási járásából Kunbajára,
16. Bács-Bodrog vármegye Bajai és Jánoshalmi járásából Vaskútra,
17. Pest vármegye Kalocsai, Kiskörösi, Dunavecsei járásából Hajósra,
18. Tolna vármegye Simontornyai, Dombóvári, Tamási járásából Mucci-Tevelre,
19. Tolna vármegye Dunaföldvári és központi járásából Dunakömlődre,
20. Tolna vármegye Völgységi járásából Alsónána-Mórágyra,
21. Somogy vármegyéből Szulokra,
22. Bihar, Békés, Csanád, Csongrád vármegyékből Almáskamarásra.

E tervbevevett gyűjtőtáborok³⁵ majdnem teljesen német lakosságú községek, amelyek alkalmasak arra, hogy egyenként megközelítően 20 000³⁶ kitelepítendő német lakosságot a kiszállításig befogadjanak.

3/ Az összegyűjtött német lakosság kiszállítására nézve a magyar kormány csak vasúti vagonokban történő elszállítást lát lehetségesnek. Ennek megfelelően mindegyik kijelölt gyűjtőtábor vasútvonal mellett fekszik. A vasúti szállításhoz azonban feltétlenül szükséges a Szövetséges Ellenőrző Bizottság segítségével,³⁷ mert a magyar kormány³⁸ szükséges vagonokat rendelkezésre bocsátani nem tudja.

4/ A kitelepítés tervezett végrehajtásához szükség van az eljáró szervek összeállítására és előkészítésére. Ez az előkészület végrehajtható szeptember hó 1-jére. Maga a³⁹ gyűjtés és kiszállítás megközelítőleg legkevesebb két heti időt kíván,⁴⁰ tehát leghamarabb szeptember 15-ére hajtható végre a kitelepítés.

5/ A kitelepítés végrehajtását a magyar kormány a belügyminiszterre bízta, aki a

³⁴ Ezt a szót – és következő huszonegy összetelepítési cél-község nevét – tintával aláhúzták.

³⁵ A „táborok” szót tintával áthúzták és fölírták: „helyek”.

³⁶ Az ez után olvasható „főnyi” szót utólag, tintával írták be a szövegbe.

³⁷ Ezt a szót utólag tintával áthúzták.

³⁸ A mondat ezt követő részét tintával áthúzták és fölírták: „nem rendelkezik kellő számú vasúti kocsival”.

³⁹ Ez után pótlólag, tintával írták be az „össze” szót.

⁴⁰ Az előző három szót részben áthúzva, részben kiegészítve tintával a következő módon alakították át: „hét alatt bonyolítható le”.

végrehajtás irányítására vezetése⁴¹ valamint a szükséges tagokból álló bizottságot szervez⁴² és biztosítja a szükséges rendőri karhatalmat is.⁴³

A németek kitelepítésével kapcsolatban megjegyzi a magyar kormány, hogy a szovjet kormányhoz folyó évi május 26-án intézett jegyzékében rámutatott arra, hogy „azokat a németeket, akik Magyarország ügyét elárulták és a hitlerizmus szolgálatában állottak, szükséges volna az ország területéről eltávolítani, mert csak ilyen módon lenne biztosítható, hogy többé a német szellem és német elnyomás ne lehessen” az országban”.⁴⁵

Amint a jegyzékben kifejezésre jutott, a magyar kormány a kitelepítést nem a faji alapon álló, a hitlerizmusra emlékeztető kollektív eljárással, hanem a magyar nemzet ellen elkövetett bűnösség és a nemzeti szocializmus mellett való állásfoglalás megtorlásaként szándékozott végrehajtani.

Az itt kifejezett elvek alapján a magyar kormány rendeletet is hozott és e rendelet alapján ma is folyamatban van a magyarországi német lakosság elbírálása politikai felelőssége szempontjából. Ez az igazoló eljárás ma is folyik és megközelítően két hónap után eredményezi azt, hogy az ilyen alapon kitelepítésre ítélt német lakosság megszűnjen.⁴⁶

MOL XIX-B-1-n 6. dosszié 1945-20 290

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli fogalmazvány; feltehetőleg Erdei Ferentől származó, tintával írt javítással, ezeket jegyzetben közöljük.

44/c. sz. melléklet

Feljegyzés a németek kitelepítéséről

A magyar kormány a Szovjetunió kormányához folyó év május 26-án intézett jegyzékében⁴⁷ rámutatott arra, hogy „azokat a németeket, akik Magyarország ügyét elárulták és a hitlerizmus szolgálatában állottak, szükséges volna az ország területéről eltávolítani, mert csak ilyen módon lenne biztosítható, hogy többé a német szellem és német elnyomás ne lehessen úrrá az országon”.

Tájékoztatásul még azt közölte a magyar kormány, hogy mintegy 200–250 000 ilyen fasiszta németről lehet szó.

E jegyzéket megelőzően a külügyminiszter úr, Erdei belügyminiszter úr véleményére hivatkozva, Puskin követhoz folyó év május 16-án intézett levelében⁴⁸ 300 000-re tette a kitelepítendő Volksbund-tagokat.

⁴¹ Az ezt követő öt szót tintával áthúzták s a „vezetése” szó után az „alatt” szót írták be.

⁴² Ez után tintával a következőket írták be a szövegbe: „valamint kormánybiztosokat küld ki.”

⁴³ Itt egy nagyobb sorköz hagyására utasító jel látható.

⁴⁴ Ez után tintával, utólag írták be az „úrrá” szót.

⁴⁵ Lásd a 44/c. sz. mellékletet, s ennek kommentárját.

⁴⁶ Az előző három szót tintával áthúzták és a következő formán javították át: „megállapítható lenne”.

⁴⁷ A jegyzék szövege megtalálható a feljegyzés mellett BE 1945. 41/res sz. alatt.

⁴⁸ Erre a 100/MK-1945. sz. levélre utalt egy, a 47. sz. jegyzetben említett levélhez fűzött megjegyzés, bizonyítandó, hogy magyar részről a kitelepítendő magasabb száma korábban hivatalosan nem merült fel.

Az Egyesült Államok budapesti politikai missziójának vezetője által átnyújtott, folyó évi június 12-én kelt emlékirat⁴⁹ utal az Egyesült Államok kormányának a Csehszlovák Köztársaságból kitelepítendő németek kérdésében elfoglalt előzetes álláspontjára, amely az említett köztársasághoz ez év januárjában intézett jegyzékben az alábbiakban jutott kifejezésre:

„1/ Ennek a problémának megoldásánál nem csupán Csehszlovákia szükségleteit kell tekintetbe venni, hanem általános természetű megfontolásokat is, amelyek érintik Európa jövődő békéjét és biztonságát, különösen pedig azokat a problémákat, amelyek előtt a szövetséges megszálló hatóságok állanak Németországban.

2/ Kisebbségeket csak a nemzetközi igazságosság elveinek megfelelően és ilyen célból kötött nemzetközi egyezmények végrehajtásaként szabad áttelepíteni.

3/ Az áttelepített személyek letelepítésének megfelelő módon való megkönnyítése végett az áttelepítésnek csak fokozatosan szabad történnie.

4/ Amíg az előbb említett nemzetközi egyezmények megkötése függőben van, egyetlen nemzetnek sem szabad nagyszámú embercsoportok áttelepítését fogadtatni.”

Az emlékirat azután hozzáfűzi a fentiekhez, hogy a „Csehszlovák Köztársaság kormányához intézett fent említett jegyzékben foglalt elveket az Egyesült Államok kormánya minden további nélkül alkalmazhatóaknak tartja a magyarul beszélő kisebbségeknek Romániából, Jugoszláviából valamint Csehszlovákiából történő kiutasítására.

Ezeknek az államoknak kormányait elsősorban a magyaroknak azon állam ellen elkövetett bűncselekményeiből folyó felelőssége érinti, amely államnak az illető magyarok polgárai. Az Egyesült Államok kormánya azonban nem tartaná igazságosnak megkockáztatni, hogy egy kisebbséget alkotó etnikai csoport minden tagját, mint államellenes cselekményben bűnöst kezeljék és lakóhelyéről pusztán népi származásánál fogva kiűzzék.”

A magyar kormány az emlékiratra küldött folyó év június hó 19-én kelt válaszjegyzékében⁵⁰ határozottan állást foglalt a szlovákiai magyaroknak kollektív eljárás alapján való üldözése ellen. Ugyanakkor a maga részéről is kifejezésre juttatta azt az álláspontot, hogy „szigorúan meg kell büntetni mindazokat, akiket háborús bűnök és atrocitások terhelnek. Hasonlóképpen meg kell büntetni a fasiszta és náci ideológia terjesztőit, továbbá mindazokat, akik ilyen szervezkedésben tevékeny részt vettek”.

A fentiekből kitűnőleg a magyar kormány a hazai németiséget nem a népi származás alapján akarta kitelepíteni, hanem a kifejezett hazaárulás kritériumát tekintette mérvadónak. Hasonló elvi állásfoglalás jutott kifejezésre az Egyesült Államok kormányához intézett jegyzékében is. Az Egyesült Államok kormányának emlékiratából szintén egész világosan kitűnik, hogy az áttelepítés nem csupán népi származás, hanem az áttelepítendő lakosok által elkövetett államellenes bűncselekmény miatt fog történni.

Az 1941-ben tartott népszámlálás alkalmával a jelenlegi Magyarország területén 303 419 egyén vallotta magát német nemzetiségűnek és 477 057 német anyanyelvűnek. Egészen bizonyos, hogy a német anyanyelvűek között számos zsidó és más nem

⁴⁹ Az emlékiratot nem ismerjük.

⁵⁰ Egykori iktatószám: 30 588/pol-1945 volt.

német származású elemek is voltak. Figyelembeveendő továbbá az is, hogy azok a német származású elemek, akik 1941-ben magukat magyar nemzetiségűnek vallották, az akkori viszonyok között komoly kockázatot vállaltak s így a népszavazásnál tanúsított magatartásuk a magyarság mellett való kiállást jelentette.

Figyelemmel a fentiekre és arra is, hogy a német nemzetiségűek között is vannak baloldaliak, a magyarokkal összeházasodott és egyéb, a kitelepítés alól mentesítendő elemek, megállapítható, hogy a jelenlegi Magyarország területéről kitelepítendő németek száma semmiesetre sem haladja meg a 300 000-t. Ha tekintetbe vesszük azt is, hogy különösen a német férfilakosság jelentős része a megvert német hadsereggel együtt elhagyta az ország területét, valószínűnek látszik, hogy a kitelepítendő német lakosság száma tekintetében a magyar kormány 1945. évi május hó 26-i jegyzékében megadott 200–250 000 fő látszik reálisnak.

Minden egyéb szemponttól eltekintve, semmiképpen sem látszik kívánatosnak, hogy a demokratikus Magyarország kormánya tisztán származásbeli ok miatt kollektív büntetést alkalmazzon és ezzel tulajdonképpen annak a faji alapon álló hitlerizmusnak elveit tegye magáévá, amely országunkat katasztrófába döntötte. Ha Magyarország sponte sua⁵¹ a kollektív felelősségrevonás alapján járna el, ezzel olyan praecedens teremtene, amely adott esetben könnyen a szomszéd államokban lakó magyar kisebbség ellen fordítható.

A fentiek mérlegelésével a magyar kormánynak az lehetne az álláspontja, hogy a maga részéről továbbra is fenntartja azoknak a németeknek kitelepítése iránti kérését, akik a magyar haza ügyét elárulták.

Ha azonban a potsdami tanácskozásra összeült hatalmak a németység kitelepítését nem a bűnösségi kritérium, hanem kizárólag a népi származás elve alapján tartanák szükségesnek, akkor a magyar kormány kérhetné, hogy a szövetséges főhatalmak ezt kifejezetten elrendeljék. Feltétlenül rá kellene azonban mutatni arra, hogy azok a német származású személyek, akik magukat 1941-ben nem német nemzetiségűnek vallották, csupán a származást kutató fajelmélet alapján volnának németnek minősíthetők. Tekintettel a magyar kormányra háruló nagy felelősségre, mindenképpen kívánatos volna, hogy a németek kitelepítésének ügyében a kritériumokat is meghatározó írásbeli közlés történjék a potsdami döntésben részt vett főhatalmak részéről.

A kérdés elvi része mellett kívánatos volna már most arra rámutatni, hogy a kitelepítés technikai lebonyolításához jelentékeny vasúti gördülő-anyagot és egyéb járműveket kellene kapnunk, mert a jelenleg rendelkezésre álló szállítóeszközök az ország normális szükségletének biztosítására sem tekinthetők elégnek.

Budapest, 1945. augusztus 13.

Kertész⁵²

MOL XIX-J-1-a Be 1945.II.28. 42/res

Gépellt tisztázat karbonpapírral készített másolata, Kertész István saját kezű aláírásával.

Az irat előadóján a következők olvashatók:

⁵¹ saját magától

⁵² *Kertész István* (1904–1987) nemzetközi jogász, diplomata. 1945-től a Külügyminisztérium békeelőkészítő osztályának vezetője. 1946-ban a magyar béke delegáció főtitkára, 1947-ben római magyar követ, 1947 szeptemberében lemondott az állásáról; az Egyesült Államokban élt.

44. 1945. augusztus 13.

„Feljegyzés.

A németek kitelepítésére vonatkozólag a Be. osztály a csatolt szöveget készítette. A külügyminiszter úr a szöveget előadta a f. hó 13-án tartott minisztertanácson.

A minisztertanács állásfoglalása értelmében a szovjet kormány kívánságára a magyar kormány végrehajtja a németek kitelepítését.

A külügyminiszter úr megbízásából a Be. oszt. vezetője f. hó 13-án felkereste Erdei belügyminiszter urat és felkérte, hogy a németek kitelepítése tárgyában adandó orosz válaszigjegyzékbe az alábbi szöveget iktassa be:

„A németek kitelepítésével kapcsolatban tisztelettel megjegyzi a magyar kormány, hogy a szovjet kormányhoz már f. év május hó 26-án intézett jegyzékében rámutatott arra, hogy azokat a németeket, akik Magyarországon ügyét elárulták és a hitlerizmus szolgálatában állottak, szükséges volna az ország területéről eltávolítani, mert csak ilyen módon lenne biztosítható, hogy többé a német szellem és német elnyomás ne lehessen úrrá az országon.

Amint a jegyzékben is kifejezésre jutott, a magyar kormány a kitelepítést nem a faji alapon álló hitlerizmusra emlékeztető kollektív bűnösség, hanem a magyar nemzet ellen pozitív cselekménnyel elkövetett bűnösség és a nemzeti szocializmus mellett való állásfoglalás megtorlásaként fogja fel és hajtja végre.

Budapest, 1945. augusztus 14.-én.

Kertész”

Az ennek a megfelelő szöveg csakugyan bekerült a 44/b. sz. mellékletként közölt válaszlévlébe.

45.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi augusztus hó 16-án du. 3 órakor dálnoki Miklós Béla
elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter képviselő- letébn Kelemen Gyula államtitkár
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás ügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István min. elnökségi államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Kállai Gyula min. elnökségi államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter képviselőletében Pozsgay Gyula államtitkár	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnök- ségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője
Dr. Ries István igazságügyminiszter	

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt, hogy a miniszterelnöki bejelentéseket terjessze elő.

1

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát és kéri a minisztertanács hozzájárulását, hogy a pénzügyminiszter előterjesztésére dr. Sulyok Dezsőnek a Pénzügyintézeti Központ elnökévé leendő kinevezése iránt a Nemzeti Főtanácshoz javaslatot tegyen.¹

¹ *Sulyok Dezső* (1897–1965) ügyvéd, 1935-ben a Nemzeti Egység Pártjának, majd 1937-től a Kisgazdapártnak a parlamenti képviselője volt. 1945 elejétől Pápa város polgármestere, 1945. június 24-étől az Ideiglenes Nemzetgyűlés, majd a Nemzetgyűlés tagja. 1945. augusztusától a Pénzügyintézeti Központ elnöke; 1946 márciusában kizárták a Kisgazdapártból, a Magyar Szabadság Párt elnöke lett. 1947. július 22-én lemondott mandátumáról, külföldre ment. A Magyar Nemzeti Bizottmányban 1950-ig a belügyi bizottságot vezette, majd részt vett a Demokratikus Magyar Pártok Szövetségében. Később létrehozta a Magyar Október 23 Mozgalom nevű szervezetet.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

2

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát és kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a pénzügyminiszter előterjesztésére Farkas Ferencnek az Országos Földhitelintézet elnökévé leendő kinevezése iránt a Nemzeti Főtanácshoz javaslatot tegyen.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

3

Dr. Balogh István kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a pénzügyminiszter előterjesztésére Propper Sándornak az Országos Központi Hitelszövetkezet elnökévé leendő kinevezése iránt a Nemzeti Főtanácshoz javaslatot tegyen.²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

4

Dr. Balogh István kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy dr. Taródi Nagy Bélát a Magyar Miniszterelnökség fogalmazási karában miniszteri segédtitkárrá kinevezhesse.

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

5

Dr. Balogh István előterjeszti, hogy dr. Vásáry István ny. pénzügyminiszter a Debrecen városánál viselt polgármesteri állásából baloldali politikai magatartása miatt 1935. évi november 1. napján kényszernyugdíjaztatott, – ezen időponttól 1944. évi december hó 22. napjáig nyugdíjban eltöltött idejének a 285/1945. ME sz. rendelet alapján nyugdíjba beszámítható idejéhez hozzászámítását kéri.³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

6

Dr. Balogh István bejelenti, hogy folyó évi augusztus hó 20. napján d.u. 4 órakor, Szent István király ünnepén könyörgő körmenet lesz Grósz József kalocsai érsek vezetésével a Ferenczesek Belvárosi templomából a Szent István Bazilikához.

² *Propper Sándor* (1877–1956) szociáldemokrata politikus. 1919-től 1939-ig a pártvezetőség tagja, a Népszava helyettes főszerkesztője, 1922-ből 1939-ig nemzetgyűlési, illetve országgyűlési képviselő. 1945 augusztusától 1947-ig az Országos Központi Hitelszövetkezet elnöke, 1947-től 1948-ig az Országos Szövetkezeti Hitelintézet alelnöke volt.

³ Az előterjesztést Oltványi Imre pénzügyminiszter 1335/1945. Eln. sz. alatt kezdeményezte; a 285/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 27.) a Tanácsköztársaság alatt és azt követően baloldali magatartás miatt hátrányt szenvedett személyek rehabilitálásáról szólt.

Azoknak, akik részvételüket bejelentik, a megfelelő helyet az Actio Catholica biztosítja.⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

7

Nagy Imre földművelésügyi miniszter napirend előtti felszólaláshoz kért engedélyt.

A miniszterelnök az engedélyt megadja.

Nagy Imre bejelenti, hogy az esztergomi bazilika súlyosan sérült állapotban van, – nemzeti és történelmi értékekkel bír és a kormány saját kötelességének tekintse a helyreállítási munkálatok elvégzését. A bazilika nem egyházi, hanem általános nemzeti vagyon. Javasolja, hogy egy bizottság alakíttassék, amely a szükségleteket megállapítja és a helyreállítási költségeket mindenkor a pénzügyminiszterrel egyetértve határozza meg.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárul.

8

Nagy Imre földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát és a Győrffy Kollégium rendkívül sürgős és halaszthatatlan helyreállítási munkálataira 20 millió pengő hitel folyósítását kéri.⁵

Minisztertanács a 20 millió pengő folyósításához hozzájárult.

9

Rónai Sándor közellátási miniszter napirend előtti felszólaláshoz kér engedélyt.

A miniszterelnök az engedélyt megadja.

Rónai Sándor tájékoztatást kér, hogy az árkérdésben a villanyszolgáltatással kapcsolatban milyen álláspontra helyezkedjék.

Olványi Imre pénzügyminiszter általános ármegállapítás körébe kívánja vonni a villanyszolgáltatás árkérdését is.

Minisztertanács a pénzügyminiszter előterjesztését magáévá teszi.

⁴ Az Actio Catholica XI. Pius pápa kezdeményezésére a katolikus mozgalmak, világi intézmények összefogó szervezeteként alakult. Magyarországi szervezetét 1935-ben hozták létre.

⁵ A Győrffy Kollégium 1942-ben, a Győrffy István néprajzprofesszor támogatásával alakult Bolyai Kollégiumból jött létre; Budapesten az V. Királyi Pál u. 12. sz. alatti épületben működött, 1946-ban pedig az Apponyi tér 1. sz. alatti épületbe költözött. A kollégium igazgatója 1945. augusztus 7-én kelt beadványában 50 millió pengő segélyt kért eredetileg. (MOL XIX-B-1-n 1945-84-102)

10

[Erdei] Belügyminiszter előterjeszti a csendőrség feloszlataásáról és az Államrendőrség megszervezéséről szóló 1690/1945. ME sz. rendelet kiegészítési és módosítási javaslatát.⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

11

[Erdei] Belügyminiszter bejelenti, hogy a víziutak használatával kapcsolatos folyamrendőri szolgálat megszervezése tárgyában az 1690/1945. ME és az 1700/1945. ME sz. rendeletek egyes rendelkezéseinek módosítására vonatkozó javaslatát a napirendről leveszi.⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

12

[Erdei] Belügyminiszter bejelenti, hogy a magyar tűzoltóság megszervezéséről előterjesztett javaslatát a napirendről leveszi.⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

⁶ A Belügyminisztérium 142 718/1945.VI/1. sz. előterjesztésében azt javasolta, hogy rendőri ügyekben az Államrendőrség vidéki főkapitányságának vezetője legyen az általános másodfokú hatóság, ennek következtében a vármegyei főkapitányságoknak csak általános felügyelő és ellenőrző jogkörük legyen. Ezen felül, a megtakarítás érdekében módor kívánt nyújtani egyes rendőrhatsóságok osztályainak összevonására. Utlványozási jogkört kívánt biztosítani továbbá a vármegyei főkapitányságok vezetőinek. Végül a rendőrség mellé rendelt számvéveségek egységes státusba foglalásáról kívánt intézkedni.

A Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték az előterjesztéshez: „Túlságosan szétfolyóvá teszi a rendőrség szervezetét, azonban általános politikai szempontból nem lehet ellene észrevétel, mert megfelel a régi beosztásnak. Legfeljebb szóljon hozzá a pénzügy és igazságügyminiszter.” E mellett a következő ceruzával írt megjegyzés olvasható: „Kinevezés a vármegyei és thj városi rendőrkapitányok a miniszterelnök elé tartoznak” Ehhez Miklós Béla, ugyancsak ceruzával írva a következőket fűzte: „Kinevezés nincs érintve! Mi.”

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérőlevelük.

Lásd a 6690/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 19. Az 1690/1945. ME sz. rendeletet lásd a MK 1945. május 10-i számában.

⁷ A Belügyminisztérium 20 270/1945.I. sz. előterjesztése egyrészt a víziutak használatának megindulásával, másrészt a vízi közlekedést akadályozó körülményekkel (hidroncs, hajóroncs, akna) indokolta a folyamrendőri szolgálat megszervezésére irányuló kezdeményezését. E tárgyban ekkor nem adtak ki rendeletet. Az 1700/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 10.) az Államrendőrség felállításáról intézkedett.

⁸ A Belügyminisztérium szám nélküli előterjesztése hangsúlyozta, hogy a tűzoltóság vezetőségének nagy része kiszolgálta a németeket, a felszerelés 70–80 %-át elvitték, korábban a tűzoltóság különböző elnevezések alatt, különböző szervezetekhez tartozott. Átszervezését és a továbbiakban állami szervezetkénti működtetését javasolta. Lehetőséget kívánt teremteni, hogy a tűzoltóság alkalmazottai a szakszervezetekhez csatlakozzanak, az új vezetők számára az iskolai végzettség alóli esedleges felmentés mellett a szakképzettség megszerzésére kínált lehetőséget. A felszerelés és a fenntartás költségeit – az állami hozzájáruláson túlmenően – az önkormányzatok által kivetendő tűzrendészeti járulék, továbbá a biztosító vállalatoktól beszedendő járulék formájában tervezte biztosítani.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük. A Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték a tervezethez: „Magasabb állások miniszterelnöki kinevezés.”

Ekkor nem került sor a tűzoltóság átszervezésére.

13

[Erdei] *Belügyminiszter* a Közigazgatási Bíróság alkalmazottai élelmiszerellátásának megszervezésére 220 000 pengő igénybevételének engedélyezését kéri.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy az élelmiszervásárlási engedélyt a közellátásügyi miniszter megadja.

14

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti a közzolgálati alkalmazottak részére lakbérpótlék engedélyezésére vonatkozó javaslatát.⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

15

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti a cukor után fizetendő fogyasztási adó és kincstári árrészesedés felemelésére vonatkozó javaslatát.¹⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

16

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Pénzintézeti Központra vonatkozó jogszabályoknak és a Pénzintézeti Központ alapszabályainak módosítása, illetve kiegészítése tárgyában.¹¹

⁹ A Pénzügyminisztérium 1143/1945.II. sz. előterjesztése a közzolgálati alkalmazottak, nyugdíjasok és özvegyek lakáspénz pótlékának 150 %-os felemelését javasolta 1945. augusztus 1-jétől, tekintettel az általuk is fizetett helyreállítási pótléokra és a felemelt közüzemi díjakra. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 146) Lásd a 6720/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 19.

¹⁰ A Pénzügyminisztérium 160 506/1945.X.a. sz. előterjesztésében bejelentette, hogy 1010/1945. PM sz. rendeletével (MK 1945. augusztus 19.) a cukor után fizetendő fogyasztási adó és kincstári árrészesedés mérvét 100 kg-onként 8000, a keményítő cukor esetében 2000, az ipari cukor esetében pedig a rendes fogyasztási adón és kincstári árrészesedésen felül 16 000 pengőben állapította meg. Ennek indoklásául az államkincstár rendkívül súlyos helyzetét, valamint azt a körülményt említette, hogy a Szovjetunió által kölcsönzött cukor visszaadására fedezetet kellett teremteni. Így is alacsonynak minősítette az adó és az árrészesedés mérvét, figyelemmel arra, hogy a cukor világgiaici ára ekkor q-ként 100 svájci frank volt, ami 33 000 pengőnek felelt meg, de ennél magasabb adótételek bevezetését szociális szempontból agályosnak tartott volna.

Kérte egyben, hogy a fogyasztási adók és a kincstári árrészesedés ügyében korábban kiadott 813/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. május 6.) helyezték hatályon kívül. Az előzményt illetően lásd a 40. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

¹¹ A Pénzügyminisztérium 1289/IV.a. sz. előterjesztésében azt kérte, hogy a Pénzintézeti Központ irányítására a Budapesti Nemzeti Bizottság által kiküldött ügynevezett ötös bizottság helyébe olyan szerv lépjen – addig is, amíg alkotmányos szerveit közgyűlésen meg nem választja –, amely „tagjainak szakismerete és tapasztalatai folytán a közhitel érdekeinek fokozottabb mértékben való érvényesítését teszi lehetővé.” Intézőbizottság létrehozását javasolta, amely meghatározott ideig az igazgatóság és a választmány jogkörét gyakorolhatja. Az intézőbizottság tagjává az intézet elnökét, két alelnökét, vezérigazgatóját, a pénzügyminiszter kiküldöttjét, valamint a tagintézetek képviselői sorából a pénzügyminiszter által kijelölt személyt javasolta.

A Miniszterelnökségen a Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e kérdéssel kapcsolatban a következő észrevételeket vezették: a tagintézetek képviselői közül az egyik budapesti a másik vidéki legyen; megfontolásra ajánlották, hogy a Nemzeti Banknak is legyen képviselője, sőt a Miniszterelnökségnek is, s ez utóbbi vétőjoggal rendelkezék, „mert általános politikai szempontból a pénzügyi ellenőrzést gyakorolnia kell és ez csökkenti a felelősséget is.” Lásd a 6200/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 19.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

17

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a kiskereskedői hitelakció körének a közszükségleti cikkeket árusító valamennyi kiskereskedőre való kiterjesztésére. Kéri a minisztertanács felhatalmazását, hogy az eddigi 15 millió pengős keretösszeget ezen kiterjesztés folytán 45 millió pengőre emelhesse fel.¹²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta és a 15 millió pengős keret összegének 45 millió pengőre való felemeléséhez hozzájárult.

18

[Oltványi] Pénzügyminiszter a 285/1945. ME. sz. rendelet alapján kéri, hogy a pénzügyi fogalmazási tisztviselők egyesített létszámában dr. Sebes Salamon miskolci ny. pénzügyi tanácsos részére az V. fizetési osztály 2. fokozata, az adóhivatali és központi állampénztári tisztviselők létszámában Antal Márton budapesti nyugalmazott állampénztári főtanácsos részére az V. fizetési osztály 2. fokozata, Vajda Adolf zalaegerszegi, Göndör Aladár budapesti, Schwartz József mátészalkai, Szücs Imre bonyhádi, Holéczy Béla szarvasi ny. állampénztári főtanácsosok, Feldner Áron makói, Grünwald Samu zalaegerszegi, Toldi Dezső szegedi, Halmos József kispesti és Fogel Ábrahám nagykállói ny. állampénztári tanácsosok részére a VI. fizetési osztály 3. fokozata szerint járó illetmények figyelembevételével állapítsa meg a nyugellátást és folyósíthassa a nyugdíjösszegeket.¹³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

19

[Oltványi] Pénzügyminiszter bejelenti, hogy a Magyar Nemzeti Bank Főtanácsának újjáalakításáig a főtanács hatáskörét az üzletvezetőség gyakorolja, akként azonban, hogy az elnökön kívül legalább két igazgatónak a jelenléte szükséges.¹⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

¹² A Pénzügyminisztérium 60 923/1945.IV.a. sz. előterjesztése javasolta, hogy ne csak a közellátási, hanem általában a közszükségleti cikkeket árusító kereskedők is hozzájuthassanak a kölcsönhöz. Külön felhívta a figyelmet a deportálásból, illetve hadifogságból visszatért kiskereskedők hiteligényére, számukra kívánta biztosítani a hitelakció egyharmadát, s esetükben az egyébként igényelhető 25 000 pengő helyett 50 000 vagy ennél is magasabb kölcsön engedélyezésére kért felhatalmazást, továbbá a pénzügyintézetek irányában vállalt 33,3 %-os kincstári hiányszavatosságot ilyen kölcsönvevőknél 50 %-ban javasolta megállapítani.

¹³ A Pénzügyminisztérium 1310/1945.XVI. sz. előterjesztése szerint ezek a tisztviselők származásuk miatt az előléptetésben történt mellőzésük következtében alacsonyabb fizetési osztálynak megfelelő nyugellátást kaptak, mint a velük azonos szakban szolgálatot teljesített, azonos szolgálati idővel rendelkező, de mellőzés által nem érintett kartársaik, ezért méltányosnak jelezte e hátrány felszámolását. A rehabilitálásokról intézkedő 285/1945. ME sz. rendelet a MK 1945. február 27.-i számában jelent meg.

¹⁴ Lásd a 6670/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 19.

20

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter* előterjeszti javaslatát a konzuli illetékek felemeléséről.¹⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

21

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter* bejelenti, hogy a szövetségesek kormányaihoz a háború győzelmes befejezése alkalmából üdvözlő táviratokat küldött a kormány.¹⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

22

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a megüresedett győri egyházmegyei püspöki székek betöltésével kapcsolatban dr. Beresztóczy Miklós, dr. Drahos János, dr. Halász Pál, Pokorny Miklós, dr. Szendy László személyét jelölhesse meg.¹⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a földreform végrehajtása következtében előállott egyházi és alapítványi kulturális célvagyonok anyagi helyzetére vonatkozólag. Javasolja, hogy a kulturális célvagyonok erdőbirtokainak állami tulajdonba átvétele függőben tartassék és erre vonatkozólag megfelelő kormányrendelet bocsáttassék ki.

Nagy Imre földművelésügyi miniszter: A 600/1945. ME sz. rendelet alapján a célvagyonok állami tulajdonba mentek át. Nem feltétlenül szükséges, hogy a megkívánt összegeket az ingatlanokból fedezzék. Hajlandó több évre biztosítani a jövedelmet, amíg más erőforrás nem fogja fedezni az előterjesztésben szereplő kulturális célokat.

Balogh István dr. miniszterelnökségi államtitkár: A földművelésügyi miniszter nyilatkozata kielégítő és megnyugtató, az egyház nem is kéri a tulajdonjog visszaadását, mert ez az alaprendelet szellemének nem felelne meg. A 600/1945. ME sz. rendeletet eredeti szellemében kell végrehajtani és akkor a célvagyonok kulturális missziója érvényesül.

Nagy Imre földművelésügyi miniszter: Erre figyelemmel is van a Földművelésügyi Minisztérium. Meg kell találni a lehetőségeket, éspedig kormányintézkedések körében, hogyan lehet a célokról más módon gondoskodni.

Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatásügyi miniszter: Legegyszerűbb az volna, ha a ke-

¹⁵ A Külgügyminisztérium 1920/1/1945. sz. előterjesztése a konzuli illeték 1931-ben megállapított összegének 200 %-os felemelésére vonatkozó javaslatot tartalmazott. Lásd a 9060/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 14.

¹⁶ Miklós Béla miniszterelnöknek Sztálinhoz, Trumanhoz és Attlechez a háború befejezése alkalmával intézett sürgönyéről az augusztus 18-i lapokban jelent meg a közlemény.

¹⁷ Lásd a 45/a. sz. mellékletet.

Báró Apor Vilmos (1891–1945) volt a győri püspök, aki híveinek védelmezőjeként halt meg: egy szovjet főhadnagy lőtte agyon.

zelés ugyanazon termelés folytatása végett az egyházi- és alapítványi intézményeknél maradhatna egyelőre és így a létalap meglenne.

Olványi Imre pénzügyminiszter: Ezeknek a célvagyonoknak jövedelméről az állam rendelkezésére álljon, – természetesen gondoskodják a kívánt célok kielégítéséről is.

Nagy Imre földművelésügyi miniszter: Nem járulhat ahhoz hozzá, hogy az erdők az általános szabályokból kivéttesenek és így nem maradhat meg külső kezelésben, mert ezek egységes üzemi tervek szerinti gazdálkodás alá esnek.

Teleki Géza vallás- és közoktatásügyi miniszter: Sérelmes az, hogy a száz hold ingatlanokat is elveszik, holott ezek megmaradásának lehetősége a rendeletben biztosítva van és az elvétel folytán a cél szolgálatát nem tudják az egyes intézmények teljesíteni.

Minisztertanács a földművelésügyi miniszter bejelentéseit tudomásul veszi. Az erdőjövödelmek a folyó éven túlmenőleg fedezték a célvagyonok szükségletét, amíg más fedezet biztosítva nincs.¹⁸

24

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti a Magyar Filmügylek Országos Bizottsága létesítése tárgyában javaslatát.

Erdei Ferenc dr. belügyminiszter a javaslatot tárgyalásra alkalmasnak tartja, azonban különböző szempontokat össze kell egyeztetni, mert a Belügyminisztérium már a javaslat tárgyát képező egyes kérdésekben különböző intézkedéseket tett.

Teleki Géza vallás és közoktatásügyi miniszter a javaslatot összeegyeztetés és megtárgyalás lehetősége végett egyelőre a napirendről leveszi.¹⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

25

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát nőknek a tudomány-egyetemek jogi és államtudományi karára való felvétele tárgyában.²⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

26

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az általános iskola szervezés[e] tárgyában.

Erdei Ferenc dr. belügyminiszter a javaslatnál hiányolja, hogy nincs határidő és kétsége van aziránt, hogy a szervezeti változásokat megfelelő idő alatt keresztül lehet vinni.

[*Iparügyi miniszter képviseletében*] *Kelemen Gyula iparügyi államtitár* bevenni kívánja a következő szövegrészt: az 1. § 2. bekezdésében „a tananyag által érintett szakminiszterek meghallgatása után.”

¹⁸ Lásd a 45/b. sz. mellékletet.

¹⁹ Lásd a 45/c. sz. mellékletet. Az előzményeket illetően lásd a 30. sz. jegyzőkönyv 42. napirendi pontját; a későbbi fejleményekről pedig a 64. sz. jegyzőkönyv 26. napirendi pontját.

²⁰ Lásd a 45/d. sz. mellékletet, valamint a 6660/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 18.

Teleki Géza vallás- és közoktatásügyi miniszter: A tankönyvek készen vannak és szeptember 1-jén megkezdődhet a tanítás. Ha megfelelő tankönyv nem lesz szétosztható, akkor is legalább két példány fog minden egyes iskola részére jutni és ez esetben jegyzetek alapján történik a tanítás.

Minisztertanács az előterjesztést eredeti szövegében elfogadta.²¹

27

[Vörös] Honvédelmi miniszter előterjeszti javaslatát a haditörvényszékek megalakítása és az ezzel kapcsolatos szükséges rendelkezések tárgyában.²²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

28

[Vörös] Honvédelmi miniszter előterjeszti javaslatát a háború idejére szóló különös anyagi büntetőjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetése és az ezzel kapcsolatban szükséges rendelkezések tárgyában.²³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

29

[Vörös] Honvédelmi miniszter előterjeszti a szolgálati elsőbbség és a felállított sorrend szolgálati szabályzati részeinek megváltoztatására vonatkozó javaslatát.²⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

30

[Nagy Imre] Földművelésügyi miniszter a háborús események folytán egyes hasznos háziállatoknak marhalevéllal ellátása s az ország állatállományának fejlesztése tárgyában előterjesztett javaslatát²⁵ egyelőre a napirendről leveszi, mert a társmiszteriumok hozzászólását a minisztertanács még nem kapta meg.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

²¹ Lásd a 45/e. sz. mellékletet, valamint a 6650/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 18. Az 1. § (2) bekezdése azt mondta ki, hogy az új iskolafajtára áttéréssel kapcsolatos intézkedéseket a vallás- és közoktatásügyi miniszter teszi meg.

²² Lásd a 45/f. sz. mellékletet, valamint a 7290/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 6.

²³ Lásd a 45/g. sz. mellékletet, valamint a 7300/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 6.

²⁴ A Honvédelmi Minisztérium 29 473/Elnöki 1945. sz. előterjesztés a 27 000/Eln.szerv.1945. sz. alatt kiadott Szolgálati Szabályzat (Honvédségi Közlöny 1945. 8. sz.) I. részének a 67–69. pontjaiban foglalt módosítására vonatkozó javaslatot tartalmazza a különböző állománycsoportba tartozó, egy helyen jelenlévő honvéd egységek szolgálati és felállási elsőbbségét illetően.

²⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 145 586/1945.III.1. sz. előterjesztése a háborús események során az egyes gazdától – esetleg csereállat ellenében – igénybe vett jószágok tulajdonjogát kívánta rendezni; javasolta, hogy 1946 végéig a kiállított marhalevélen tüntessék fel azt, hogy az állat milyen módon került a gazdához; végül javasolta, hogy a tenyésztésre alkalmas, de nem erre a célra használt állatot térítés ellenében igénybe vehessék, más igénybevételről, illetve közmunkától mentesítsék.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük. Lásd még a 48. sz. jegyzőkönyv 24. napirendi pontját.

31

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* a mező- és erdőingatlanok forgalmának szabaddátétele tárgyában előterjesztett javaslatát²⁶ egyelőre a napirendről leveszi, mert a társmiszteriumok hozzászólását még nem kapta meg.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

32

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát, hogy a minisztérium központi fogalmazási személyzetének létszámában a VIII. fizetési osztályba való kinevezés kapcsán Garami Dezső miniszteri számtanácsost és Juhos László hírlapírót a fogalmazási szakra megkívánt képesítési kellékek, valamint a gyakorlati közigazgatási vizsga alól a VII. fizetési osztályba való kinevezés kapcsán dr. Nechay Olivér II. o. mezőgazdasági kísérletügyi fővegyészt, dr. Fraknói László járásbíró, dr. Keleti Imre OMBI titkárt és dr. Végh Zoltán miniszteri fogalmazót a gyakorlati közigazgatási vizsga kötelezettsége alól mentesíthesse, továbbá a 2500/1945. ME sz. rendelet 2. § (3) bekezdése alapján dr. Fraknói Lászlót, dr. Keleti Imrét és dr. Végh Zoltánt a VII. fizetési osztályba miniszteri titkárrá, Juhos Lászlót, Garami Dezsőt a VIII. fizetési osztályba miniszteri segédtitkárrá kinevezhesse.²⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

33

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Bóta Jenő okl. gazdának a gazdasági felügyelői személyzeti létszámba, a VII. fizetési osztályba, ideiglenes minőségű m.[agyar] áll.[ami] gazdasági felügyelővé való kinevezése iránt.²⁸

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

²⁶ A Földművelésügyi Minisztérium 71 130/1945.VIII.2. sz. előterjesztése az 1720/1944. ME sz. rendelet (MRT 1944. 755–756. p.) hatályon kívül helyezése ügyében tervezett intézkedést. Az említett rendelet a mező- és erdőgazdasági ingatlanok forgalmát – a németek ingatlanszerzési lehetőségének mérséklése céljából – csaknem egészében leállította. E veszély elmúltával, birtokpolitikai szempontból is kívánatosnak jelezte a tilalom feloldását. Fenntartotta azonban a hatósági tudomásulvételre, a tudomásulvétel megtagadására, illetve az állami elővásárlási jog gyakorlására vonatkozó korábbi rendelkezéseket. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük.

Lásd még a 48. sz. jegyzőkönyv 23. napirendi pontját.

²⁷ A Földművelésügyi Minisztérium 6453/el.n.1945. sz. előterjesztése szerint dr. Nechay Olivér (1913–?) államtudományi és vegyészeti képesítéssel a minisztériumban a fűszerpaprika és gyógynövény ügykört látta el. Dr. Végh Zoltán (1910–?) közgazdász, a Magyar Általános Hitelbank közgazdasági tanulmányi osztályán, 1943-tól a Földművelésügyi Minisztérium sajtó és propaganda osztályán dolgozott. Ekkor a jóvátételi ügyekbe vették be. Garami Dezső (1913–?) közgazdász, 1938-tól számenlőrként dolgozott a Földművelésügyi Minisztériumban. Dr. Fraknói László (1912–?) igazságügyi területen dolgozott, 1944-től a Földművelésügyi Minisztériumban törvényelőkészítési feladatokat látott el. Dr. Keleti Imre (1903–?) mezőgazda, 1928-tól az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet nyugdíjbiztosítási osztályának vezetője volt. Juhos László (1913–?) lelkész, a Magyar Föld c. hetilap szerkesztője, a Nemzeti Parasztpárt ügyvezető igazgatója volt.

²⁸ A Földművelésügyi Minisztérium 110 881/1945.XII.1. sz. előterjesztése szerint Bóta Jenő (1901–?) gazdasztiként 1922-től állt az egri főkáptalan szolgálatában. Állását a főkáptalani birtok felosztása miatt hagyta el.

34

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az „ármentesítő és belvízszabályozó társulatok védműveiben lövedék- és bombatalálatok, robbantások, lőállás, valamint fedezék-beásás stb. folytán előállott háborús sérülések és károk megszüntetésének támogatása” rovaton 20 millió pengő hitel igénybevételének engedélyezése iránt.²⁹

Minisztertanács a 20 millió pengő hitel folyósításához hozzájárult.

35

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a halászatra vonatkozó jogszabályok módosítása és kiegészítése tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

36

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti a haltermelés fokozására 10 millió pengő rendkívüli hitel rendelkezésre bocsátása iránti javaslatát.³¹

Minisztertanács a 10 millió pengő rendkívüli hitel folyósításához hozzájárult.

37

Kereskedelem és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] előterjeszti javaslatát, miszerint államépítészeti hivatali székházak helyreállítására 2 500 000 pengő beruházási hitel engedélyezését kéri.³²

Minisztertanács a 2 500 000 pengő beruházási hitel folyósításához hozzájárult.

²⁹ A Földművelésügyi Minisztérium 41 649/1945.VI.2. sz. előterjesztése a fentiekben túl azzal indokolta a kérelmet, hogy a társulások járulékjai, ugyancsak a háborús események következtében nem folytak be, a tartalékaikhoz pedig a postatakarékpénztári követelések zárolása miatt nem juthattak hozzá.

³⁰ A Földművelésügyi Minisztérium 42 190/1945.VI.1. sz. előterjesztésében jelezte, hogy a földbirtokreformról szóló rendelet a nagybirtokhoz fűződő halászati jogot állami tulajdonba vette ugyan, ez azonban a mintegy 250–300 000 katasztrális hold kiterjedésű természetes vízterületnek csak 50–60 %-át érintette, mivel a földreform alá eső egyéb ingatlanokhoz fűződő halászati jogra nem terjedt ki. Javasolta az összes természetes víz halászati jogának állami tulajdonba vételét. Ugyanakkor e vizek halászati bérleti jogát a halászati szövetkezetek számára kívánta biztosítani, másrészt a természetes vizekkel kapcsolatos közfeladatok ellátására megfelelő állami szervezet létrehozását tervezte. Gondoskodni kívánt a halászok szakképzéséről, a megfelelő halászati tilalmi idők újbóli rendezéséről s az elharapódzott káros halászat felszámolásáról. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 6700/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 23.

³¹ A Földművelésügyi Minisztérium 7271/eln.-1945. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a földbirtokreform következtében a tógazdaságok jelentős része, kb. 15–20 000 katasztrális hold állami tulajdonba került. Ezek azonban a háborús viszonyok következtében tönkrementek, megrongálódtak: a zsillipeket, töltéseket jó részét felrobbantották és mindenütt takarmányhiány állt elő. A jótételi kötelezettség teljesítése és a lakosság ellátása szempontjából jelezte sürgős feladatnak a tógazdaságok helyreállítását. A kért 10 millió pengő legálább 5000 katasztrális hold kiterjedésű halastó rendbehozására kívánta felhasználni.

³² A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 8385/1945.Eln. sz. előterjesztése az államépítészeti hivatalok épületein túl elsősorban az állami útgépjávitó műhelyek megrongálódott épületeinek helyreállítására kérte a beruházási hitelt.

38

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviseletében Pozsgay Gyula] a Mértékügyi Intézet helyreállítási munkálatai költségeire 540 000 pengő hitel engedélyezését kéri.³³

Minisztertanács az 540 000 pengő hitel folyósításához hozzájárult.

39

[Ries] Igazságügyminiszter: Egyes értékpapírok megsemmisítéséről szóló 4090/1945. ME sz. rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában tett javaslatát egyelőre a napirendről leveszi.³⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

40

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a legfőbb fegyelmi bíróság szervezetiének módosítása tárgyában.³⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

41

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a német állampolgárságú háborús bűnösök által Magyarországon elkövetett bűncselekmények felkutatásának hatályosabbá tétele és egységes irányítása tárgyában.³⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

42

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát az egyes fasiszta hírközvetítő részvénytársaságok vagyonának elkobzása tárgyában, azzal a módosítással, hogy a 2. § 2. sorában „ingyenes használatra” kitétel helyett „külön szerződéssel” módosítással kéri a javaslat elfogadását.³⁷

³³ A Mértékügyi Intézet Németvölgyi út 37–39. sz. alatti épületének helyreállítására kérte az összeget.

³⁴ Lásd a 46. sz. jegyzőkönyv 47. napirendi pontját.

³⁵ Az Igazságügyminisztérium T.1013/1945. sz. előterjesztése azért kívánta átalakítani az ítélembírák és az ügyészség tagjainak fegyelmi felelősségét szabályozó 1936. évi III. tc.-ben meghatározott legfőbb fegyelmi bíróságot, mert e szerint a testület tagjainak egyharmad része a felsőház tagjaiból került ki, a felsőház pedig megszűnt. Javasolta, hogy a legfőbb fegyelmi bíróság a következőkben csupán bírói tagokból, mégpedig a Kúria és a Közigazgatási Bíróság rangban legidősebb tizennyolc-tizennyolc tanácselnökéből, illetőleg bírájából alakuljon meg.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérőlevelük. Lásd a 6760/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 12.

³⁶ Lásd a 45/h. sz. mellékletet, valamint a 6740/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 22.

³⁷ Az Igazságügyminisztérium T.963/1945. sz. előterjesztése a rendelet indoklását feleslegesnek mondta és csak a §-ok tartalmát ismertette. A rendelet a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt., a Magyar Távirati Iroda Rt., a Magyar Országos Tudósító Rt., a Magyar Filmiroda Rt. és a Magyar Hirdetőiroda Rt. vagyonának elkobzásáról és a Magyar Központi Híradó Rt.-nak való átengedéséről intézkedett. A 2. § szövege arról, hogy a magyar állam tulajdonába kerülő vagyontárgyakat a Magyar Központi Híradó Rt.-nak adja át.

A 2. § módosítására vonatkozó javaslat az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítóiúvre a Miniszterelnökségen rávezetett észrevétel formájában is megfogalmazást nyert. Lásd a 6770/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 22.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

43

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeteknél közgyűlés tartásáról szóló minisztériumi rendelettervezet tárgyában tett javaslatának a napirendről való levételét.³⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

44

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Horváth Ákos budapesti főállamügyész helyettes özvegyének nyugellátása és kártalanítása tárgyában.³⁹

Minisztertanács a nyugellátás és kártalanítás megállapításához elvileg hozzájárult, – a részleteket az igazságügyminiszter a pénzügyminiszterrel együttesen tárgyalhatja le.

45

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. tc., valamint az ezzel kapcsolatos eljárási rendelkezések kiegészítéséről és módosításáról szóló rendelettervezet tárgyában.

Nagy Imre, Nagy Ferenc, dr. Balogh István, dr. Oltványi Imre hozzászólásukkal a 6. § (1) bekezdésében megállapított három hónapi határidő felemelését javasolják.

[Ries] *Igazságügyminiszter* a meghosszabbítás ellen nem emel kifogást.

Nagy Imre földművelésügyi miniszter két évben javasolja megállapítani a házasságkötés óta eltelt időt.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a 6. § (1) bekezdésében körülírt határidőt két évben határozza meg.⁴⁰

³⁸ Az előzményeket illetően lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 28. és a 42. sz. jegyzőkönyv 42. napirendi pontját.

T.1145/1945. sz. alatt elődje előterjesztését Ries István módosított formában nyújtotta be. Ebben a korábbi szöveggel szemben kihagyta a Polgári Demokrata Párt és az Országos Parasztszövetség küldöttjeit a tanácsból; továbbá az Országos Szövetkezeti Tanács alá vonta az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó hitelszövetkezeteket és közjóléti szövetkezeteket. Végül a tervezet olyan rendelkezéseket is tartalmazott, amelyek szerint a közgyűlési tilalom (817/1945. ME sz. rendelet, MK 1945. május) a szövetkezetekre nézve megszünt volna, csupán az a korlátozás maradt volna meg, hogy a szövetkezetek közgyűlése a mérleg megállapításával és a nyereség felosztásával ne foglalkozzék. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 265)

Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen ehhez a napirendi ponthoz a következő megjegyzést fűzték: „P.D.P. [Polgári Demokrata Párt] nem hagyható ma ki! Ellenkezik a Nemzetgyűlés alapvető határozataival és a jelenlegi alkotmánnyal; erre nincs felhatalmazása a kormánynak, hogy eltérőleg rendelkezék; megfontolandó, hogy ME úr ezt kiélezheti-e.”

Lásd az 57. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját.

³⁹ Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját és jegyzetét.

⁴⁰ Az előzményét illetően lásd a 42. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontját.

Lásd a 45/1. sz. mellékletet, valamint a 6800/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 22.

A rendelettervezet 6. §-ának (1) bekezdésében eredetileg az állt, hogy ha a házasságkötés óta legalább három hónap eltelt, a házastársak a házassági perre illetékes bíróságnál előterjesztett közös kérvénnyel, megegyezésük alapján kérhetik a házasságuk felbontását.

46

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát az árdragítási visszaélések büntetésének szigorítása tárgyában.⁴¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

47

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a 81/1945. ME sz. rendelet 15. §-ának kiegészítése tárgyában.⁴²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

48

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula] bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő Répay Béla képezési kellékeinek elengedését már körözés útján a minisztertanács elfogadta és így a minisztertanácson való tárgyalása nem szükséges.⁴³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

49

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát az üzemi felszerelési tárgyak és anyagkészletek igénybevételéről szóló felhatalmazás tárgyában kiadott 5410/1945. ME sz. rendelet módosítása tárgyában.

Molnár Erik népjóléti miniszter a gyógyszergyárak feletti rendelkezésnél a népjóléti miniszter kiküldöttjének közreműködését kéri.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy gyógyszerfelszerelési tárgyak és anyagkészletek igénybevételével kapcsolatos intézkedésnél a népjóléti miniszter kiküldöttje is a bizottság tagja.⁴⁴

⁴¹ Az Igazságügyminisztérium T.980/1945. sz. rendelettervezetének indoklása nincs a jegyzőkönyv mellett, csak maga a tervezet; lásd a 6730/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 19.

⁴² A népbíróságokról szóló 81/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 5.) 15. § a népellenes büntettségben való bűnösség fogalmát határozta meg. A kiegészítés nem jelent meg a közlönyben.

⁴³ Az Iparügyi Minisztérium 2489/1945. eln. sz. előterjesztése szerint Répay Béla (1900–?) 1933-tól miniszteri számvetvésségi tanácsos, majd az elnöki osztály fogalmazója volt, jog- és államtudományi végbizonnyítvánnyal rendelkezett.

⁴⁴ Az 5410/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 28.) 3. §-át módosította az új rendelet; e § arról szólt, hogy ha a felek az igénybevett dolgokért járó térítés, vagy kártérítés összegében és a fizetés időpontjában megállapodni nem tudnak, a bírói út fenntartásával, ezt bizottság állapítsa meg. Az Iparügyi Minisztérium 66 306/1945. I/2. sz. előterjesztése szerint a pénzügyminiszter kérte, hogy a bizottságban – az esetleges államkincstári érdekekre tekintettel – az ő képviselője is részt vehessen. Ennek az igénynek –, valamint a népjóléti miniszter itt felmerült igényének tett eleget a szóban forgó tervezet. Lásd a 6860/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 24.

50

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát a szabadalmi ügyvivők igazolása tárgyában.⁴⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

51

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula] bejelenti, hogy az iparjogosítványok kiadásának, a meglévő üzlethelyiségeken felül új üzlethelyiségek nyitásának, továbbá az üzlethelyiségek áthelyezésének szabályozása tárgyában tett javaslatát a napirendről leveszi azzal, hogy a legközelebbi minisztertanácscon kívánja előterjeszteni.⁴⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

52

[Molnár] Népjóléti miniszter bejelenti, hogy a Takarékpénztárak és Bankok Országos Nyugdíjpénztára részére 1 millió pengő készpénz államkölcsön folyósítása iránti javaslatát a napirendről leveszi.⁴⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

53

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát az Országos Társadalombiztosító Intézet részére újabb 44 millió pengő államkölcsön folyósításának engedélyezése tárgyában.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁴⁵ Az Iparügyi Minisztérium 63 828/1945.I/2. sz. előterjesztése kérdésesnek jelezte, hogy az igazolási eljárások ügyében kiadott korábbi rendeletek jól alkalmazhatók-e a szabadalmi ügyvivők esetében. Kívánatosnak mondta, hogy a Szabadalmi Bíróság és a Kúria előtt folyó szabadalmi ügyekben a fél képviselőivel egy tekintet alá eső szabadalmi ügyvivők az ügyvédekhez hasonló igazoló eljárás alá vonassanak. Lásd a 6890/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 24.

⁴⁶ Az előzményt illetően lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját, az ügyben az augusztus 22-én tartott minisztertanácsai ülésen (46. sz. jegyzőkönyv 53. napirendi pont) döntöttek.

⁴⁷ A Népjóléti Minisztérium 10 939/1945.II. sz. előterjesztése azzal indokolta a kérést, hogy a nyugdíjpénztár mobilizálható tartalékai nem elegendők a járadékok, az alkalmazottak és a megrongált bérházaik helyreállítási költségeinek fizetésére; a pénzt elsősorban a járadékok céljára kérték.

⁴⁸ A Népjóléti Minisztérium 11 143/1945.II. sz. előterjesztése szerint a korábban megítélt 40 millió pengő államkölcsön nem volt elegendő az OTI legszükségesebb kiadásainak fedezésére, mivel a bevételek részben elmaradtak s csak szeptember utánra várták az egyensúlyi helyzet kialakulását.

54

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* bejelenti az egyesített gyógyszerárzsabás újabb módosítására vonatkozó javaslatát, amely szerint negyvenszeres szorzószám volna megállapítandó.⁴⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

55

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság balatoni üdületési tervével kapcsolatban akként, hogy az állami támogatás összegéből a zsidó deportáltakra 932 400 pengő, – a nem zsidó üdülőkre pedig 467 600 pengő esnék. Kéri a felosztás ilyen megváltoztatásához való hozzájárulást.⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

56

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a baleseti biztosítási díj mértékének megállapítása iránt.⁵¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁴⁹ A Népjóléti Minisztérium 50 642/1945.VI. sz. előterjesztésében előadta, hogy a gyógyszeralapanyagok, a csomagolási anyagok árában és a munkadíjban olyan mérvű emelkedés következett be, hogy az 1944 decemberében érvényben volt árakhoz képest július 15-én (39. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pont) megállapított húszszoros szorzószám helyett – a gyógyszergyártók és a gyógyszerertulajdonosok érdekképviseleteinek kérését figyelembe véve – kénytelen javasolni a negyvenszeres szorzószám bevezetését. Tekintettel azonban a kérdés nagy szociális jelentőségére, jöllehet a rendelkezések e vonatkozásban a döntést a népjóléti miniszter hatáskörébe utalták, a végleges döntést a minisztertanács állásfoglalása alapján kívánta meghozni.

Az előterjesztés mellett megtalálható a népjóléti miniszter kísérőlevele.

A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen és napirendi ponttal kapcsolatban ráírták: „Már túlhaladott álláspont, mert újabb emelés lesz szükséges rövidesen; éppen ezért adja meg a minisztertanács a népjóléti miniszternek a felhatalmazást, hogy a jövőben külön minisztertanácsi felhatalmazás nélkül a szükség szerint állapítsa meg, hogy a termelés folyamatossága és az anyagbeszerzés zavartalan legyen és a kezdeményezés a vállalatok részéről akadályokba ne ütközzék.”

Lásd a 44 750/1945. NM sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 22.

⁵⁰ Lásd a 45/j. sz. mellékletet.

⁵¹ Az előzményt illetően lásd a 38. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

A Népjóléti Minisztérium 10 707/1945.II. sz. előterjesztésében, tekintettel a baleseti biztosítási költségek megnövekedésére, javasolta, hogy a költségnövekedést – ha nem is teljes egészében, de túlnyomórészt – az érdekeltek, vagy a díjfizetésre kötelezett munkaadókra hárítsák át. Korábban hetenként és dolgozónként tíz fillér biztosítási díjat fizettek a munkaadók, most javasolta ennek, ugyancsak hetenként és dolgozónként, két pengőben való megállapítását. Így – figyelembe véve azt, hogy a kereskedelemben és iparban dolgozó kb. 300 ezer munkavállalóból mintegy 100 ezer volt azok száma, akik után a munkaadók baleseti biztosítási díjat voltak kötelesek fizetni – mintegy 10 millió pengőre becsülte az elérhető évi bevételt, ami már fedezni látszott a várható költségeket.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 6480/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 25.

57

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a magánjogi szolgálati viszony alapján járó nyugdíjak összegének felemelése tárgyában.⁵²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

58

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete részére újabb 25 millió pengő államkölcsön folyósítása iránt.⁵³

Minisztertanács a 25 millió pengő államkölcsön folyósításához hozzájárult.

59

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a társadalmi biztosításra vonatkozó egyes rendelkezések módosítása és kiegészítése tárgyában.⁵⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

60

[*Molnár*] *Mépjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a sokgyermekes anyák megsegítéséről.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal a módosítással, hogy a javaslat 4. §-a kihagyandó.⁵⁵

⁵² A Népjóléti Minisztérium 11 232/1945.II. sz. előterjesztése – miközben külön előterjesztést tett a kötelező társadalombiztosítás járadékyszerű szolgáltatásainak felemelésére (lásd e jegyzőkönyv 59. napirendi pontját) – szükségesnek jelezte azok nyugdíjának felemelését is, akik valamely más nyugdíjpénztártól, vagy esetleg volt munkaadójuktól kaptak járadékot. Hangsúlyozta azonban, hogy csak az alacsonyabb nyugdíjak esetében tartotta szükségesnek azok ötszörösére emelését, míg a magasabb nyugdíjaknál az emelés szorzószámát depresszív alapon csökkenteni javasolta s az évi 72 000 pengőt meghaladó nyugdíjak kötelező emelését nem írta elő.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 6830/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 25.

⁵³ A Népjóléti Minisztérium 11 167/1945.II. sz. előterjesztése szerint a járadékra, továbbá az orvosok, alkalmazottak fizetésére, valamint a törökbálinti tüdőbeteggondozó és a balatonlellei gyógyüdülő helyreállítási költségeire kívánták fordítani a kért összeget.

⁵⁴ A Népjóléti Minisztérium 10 804/1945.II. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy az eredetileg sem kielégítő, általánosságban ha 60-100 pengő között mozgó öregségi, baleseti, rokkantsági járadék az árak nagyarányú emelkedése következtében mélyen alatta maradt annak a szintnek, amely a legszűkösebb létfenntartást biztosíthatta volna. Ezért a korábban élvezett járadék ötszörösére emelését javasolta. Felhatalmazást kért arra, hogy a baleseti járadékot az árszínvonal alakulása szerint rendelettel szabályozhassa, továbbá hogy – az inflációra tekintettel – a járadék kiszámításának alapjául szolgáló keresményt a korábbi jogszabályokban foglalt ötvenkét hét helyett négy hétben állapíthassa meg. Javaslatot tett az öregségi és rokkantsági járadék felemelése következtében jelentkező többletkiadás fedezésének módjára; javasolta ugyanakkor a járulékpótülék kirovására vonatkozó rendelet hatályon kívül helyezését. Végül a mezőgazdasági munkavállalók és hozzátartozóik részére folyósított öregségi és rokkantsági pótléknak az ipari alkalmazottakéval azonos mértékű emelését kezdeményezte.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 6820/1945. ME sz. rendelet, MK 1945. augusztus 25.

⁵⁵ Lásd a 45/k. sz. mellékletet, valamint a 7080/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 1.

A rendelettervezet 4. §-a arról szólt, hogy a sokgyermekes anya, – amennyiben arra más címen nem igényjogosult – az államvasutakon és a kezelésükben lévő magánvasutakon külön menetdíjkezdményben részesítendő. A kedvezmény mértékét és az igénybevétel módját a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter a népjóléti miniszterrel együtt állapította volna meg.

61

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter előterjeszti a közérdekű munkakötelezettség szabályozására vonatkozó tervezetét.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta, a 3. § olyan módosításával, hogy a (2) bekezdésben női munkakötelezettség a mezőgazdasági munkában rendszeresen foglalkozó személyeknek is 42 életév. [sic!]⁵⁶

Minisztertanács este 7 órakor ért véget.

K.m.f.

dr. Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépelt tisztázat, a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok az első lapon, a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézi jegyükkel a jegyzőkönyvet.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az ülés előzetesen elkészített napirendi jegyzéke; ezen a minisztertanács jegyzője ceruzával vezette azt, hogy mely előterjesztést fogadták el, mely javaslatához, bejelentéshez járultak hozzák, vagy vették le a napirendről. Külön lapon található – gépelt formában – a miniszterelnöki bejelentések felsorolása; erre a lapra írta – feltehetőleg az ülés folyamán – a minisztertanács jegyzője az egyes miniszterek napirend előtti, vagy tárgyalás közben tett javaslatait és bejelentéseit.

A jegyzőkönyv mellett megtalálhatók az 1–5., a 10–13., a 15–17., a 20., a 22–37., a 40–42., a 45–46., a 48–50. és az 52–61. napirendi ponthoz tartozó előterjesztések; ezek közül a 22–28., a 41., a 45., az 55. és 60–61. sz. előterjesztést, illetve egyes esetekben az indoklásnak csak egy részét 45/a–l. sz. mellékletként közöljük.

Az előterjesztéseket a Miniszterelnökségen tárcánként csoportosítottan borítólapokba helyezték, ezeken feltüntették a napirendi pontok tárgyát és a Miniszterelnökség részéről esetlegesen megfogalmazott észrevételeit (vagy jelezték, hogy „Nincs kifogás”), valamint a minisztertanács határozatának egyes elemeit. Ezeket jegyzetben közöljük.

⁵⁶ Lásd a 45/l. sz. mellékletet, valamint a 7000/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 18.

A tervezet 3. §-ának (2) bekezdésében a mezőgazdasági munkára igénybevehető női munkaerő korhatára ötvenöt évben volt meghatározva, szemben más foglalkozási ágban dolgozó nők negyvenkét éves korhatárával.

45/a. sz. melléklet (a 45/22. napirendi ponthoz)

Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

11 079/1945.eln.szám

Szigorúan bizalmas!

Minisztertanácsi előterjesztés

A főkegyúri jog szünetelése óta a főpapi székek betöltése Gasparri Péter bíbornok államtitkár és Barcza György vatikáni magyar követ között 1927. évi május hó 10. napján levélváltás formájában létrejött megegyezés szerint történik.⁵⁷

E megegyezés értelmében a megüresedett egyházmegye püspökének kinevezése a Szentszéket illeti meg, a magyar kormánynak azonban módjában van, hogy a főpapi szék betöltésére vonatkozó különleges észrevételeit megtegye s az alkalmas személyeket megjelölje.

A közltek alapján a megüresedett győri római katolikus egyházmegye püspökének kinevezésével kapcsolatban betűrend szerinti felsorolásban, *aequo loco*⁵⁸ a következő személyeket kívánom megjelölni:

Dr. Beresztóczy Miklós vallás- és közoktatásügyi minisztériumi miniszteri tanácsos, pápai kamarás. 1905-ben Budapesten született. Előbb hittanár volt a Notre Dame de Sion zárdában, majd 1929-től 1939-ig dr. Serédi Jusztinián hercegprímás titkára. 1939-től a magyar Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumban a katolikus egyházi ügyeket intéző ügyosztály vezetője.⁵⁹

Dr. Drahos János esztergomi kanonok, káptalani helynök. 1884-ben Brazován született. Komjátón és Selmecebányán volt káplán. 1912-től az esztergomi primási udvarban szolgál mint primási titkár, irodaigazgató, vikárius generális. 1924-től kanonok. Dr. Serédi Jusztinián hercegprímás halála óta káptalani helynök.⁶⁰

⁵⁷ *Pietro Gasparri* (1852–1934) bíboros, 1914-től 1930-ig vatikáni külügyi államtitkár volt.

Az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről szóló 1920. évi I. tc.-nek a kormányzói hatalomról intézkedő fejezetében, a 13. §-ban külön kimondta, hogy a kormányzó a főkegyúri jogot nem gyakorolhatja. Ennek következtében új katolikus főpapok kinevezése alkalmával ismételtelen szembe kellett nézni a nem rendezett helyzettel. Gasparri bíboros 1927. május 10-én kelt levelében általános megoldást ajánlott a kérdésekre. E szerint valamely püspöki szék megüresedése alkalmával a magyar kormány számára lehetővé kellett tenni, hogy a Vatikánnal bizalmasan közölje néhány olyan egyházi személy nevét, akik közül bárkinek a kinevezését szívesen látná. A Vatikán azonban nem volt kötelezve arra, hogy csak ezek közül válasszon, de további jelöltjét tartozott ugyancsak előzetesen bizalmasan megnevezni s ha ellene a magyar kormánynak politikai kifogása volt, újabb tárgyalások kezdődtek.

Ehhez Barcza követ a következő kiegészítést javasolta: „Mikor ezen megbeszélések folyamán a Szentszék saját ítélete szerint a conversatiót lezárni kívánja, a magyar kormánytól 15 nap alatt adandó kategórikus választ kér arra nézve, hogy a kormány kizárólag politikai okokból elfogadná-e vagy nem azon személyt, akit a Vatikán kinevezni szándékozik. A kormány igenlő válaszának vétele után a Szentszék – amikor alkalmasnak találja – hivatalosan értesíti a magyar kormányt, hogy a kinevezés a fenti megállapodáshoz képest történt, de azt a szóban forgó hivatalos közléstől számított 15 nap eltelté előtt nem hozza nyilvánosságra.” A kérdésről lásd bővebben Cszizmadia Andor: A magyar állam és egyházak jogi kapcsolatainak kialakulása és gyakorlata a Horthy-korszakban (Akadémiai Kiadó, 1966.) c. művét, illetve ennek „Az intesa semplice (1927)” c. fejezetét (301–312. p.).

⁵⁸ egyenlő helyen, azaz nem fontossági sorrendben

⁵⁹ *Beresztóczy Miklós* (1905–1973) 1948–1957-ben a budapesti Actio Catholica igazgatója. 1953-tól 1973-ig országgyűlési képviselő; az Országos Béketanács Katolikus Bizottságának főtítkára volt.

⁶⁰ *Drahos János* (1884–1950) 1937-től 1950-ig volt általános érseki helynök.

Dr. Halász Pál csanádi kanonok, Szeged belvárosi plébános. 1895-ben Szegeden született. Budapesten volt hittanár, majd helyettes plébános.⁶¹ Dr. Glattfelder Gyula csanádi püspök⁶² hívta meg Szegedre móravárosi plébánosnak. Szegeden lett az Actio Catholica egyházmegyei igazgatója, később belvárosi plébános és kanonok.

Pokorny Miklós győri kanonok, káptalani helynök. 1892-ben Győrött született. Sopronban és Győrött volt káplán, majd 1921-től 1936-ig aulista a győri püspöki udvarban. 1936-óta Győr-belvárosi plébános, c. apát és kanonok. Dr. báró Apor Vilmos győri püspök halála óta káptalani helynök.⁶³

Dr. Szendy László szombathelyi egyházmegyei áldozópap, a szombathelyi székes-egyház prépost-plébánosa. 1896-ban Szombathelyen született. Káplán és hitoktató volt Nagyszentmihályon, később Szombathelyen, 1923-tól 1940-ig pedig aulista a szombathelyi püspöki udvarban. 1940-től Szombathely-belvárosi plébános, prépost.⁶⁴

Tisztelettel kérem a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a megüresedett győri egyházmegye püspöki székének betöltésével kapcsolatban a fentközltek értelmében a további lépéseket megtegyem.

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázata. Az előterjesztés mellett megtalálható a vallás- és közoktatásügyi miniszter augusztus 6-án kelt kísérőlevele.

A Miniszterelnökségen a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítóívre a következő megjegyzést vezették: „Halász Pál román származású, kihagyandó lenne.”

Apor Vilmos utóda 1946. május 3-ától *Papp Kálmán* (1886–1966) korábbi soproni városi plébános lett.

⁶¹ *Halász Pál* (1890–1958) születésének időpontja tévesen szerepel az előterjesztésben.

⁶² *Glattfelder Gyula* (1874–1943) 1896-ban szentelték pappá. 1911-ben csanádi püspök lett, 1923-ban Temesvárról Szegedre tette át székhelyét.

⁶³ *Pokorny Miklós* (1892–1946) haláláig ellátta az egyházmegye ideiglenes vezetését.

⁶⁴ *Szendy László* (1896–1969) Innsbruckban szerzett teológiai doktorátust. Helyesen Nagyszentivánon volt káplán, majd Szombathelyen hitoktató, 1920-tól teológiai tanár. 1922-től 1925-ig püspöki titkár, majd ismét tanár a szombathelyi főiskolán. 1931-ben az Actio Catholica igazgatója, püspöki tanácsos lett. 1937-től volt a szombathelyi székesegyház esperes plébánosa.

45/b. sz. melléklet (a 45/23. napirendi ponthoz)

Magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől

28 431/1945. szám

IX.ü.o.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A földreform végrehajtása alapjaiban rendíti meg az egyházi és alapítványi kulturális célvagyonok anyagi helyzetét.

Erre tekintettel 5824/1945.VKM eln. szám alatt megkereséssel fordultam a miniszterelnök úrhoz, továbbá a földművelésügyi, pénzügy és újjáépítésügyi miniszter urakhoz, akik előtt utaltam a 600/1945. ME számú rendelet 17. §-ára,⁶⁵ amely szerint amennyiben az említett célvagyonok megmaradó része a cél betöltésére nem elégséges, „a kormány más eszközökkel gondoskodik a cél eléréséről”.

A hivatkozott megkeresésben utaltam arra is, hogy az említett „más eszköz” állhat az alapítványi célok fedezetének az állami költségvetés keretébe való beállításában, vagy állhat a kulturális célvagyonok tekintetében a már kiadott földreform-jogszabályok utólagos enyhítésében és hozzátettem, hogy addig is, amíg a felvetett megoldások bármelyikére sor kerülhet, szükségesnek mutatkozik, hogy az egyházak és alapítványok további intézkedésig hagyassanak meg legalább erdőbirtokaik használatában és jövedelmének élvezetében, hogy ily módon a legfontosabb és a legsürgősebb szükségletek kielégítésében ne álljon be fennakadás.

A pénzügyminiszter úr a fenti megkeresésre hozzám intézett 4892/1945.I.a. számú válasziratában közölte velem, hogy az ország kulturális és szociális újjáépítése szempontjából is indokoltnak tartja, hogy az egyházi és alapítványi erdőbirtokok, valamint általában a közérdekű kulturális célvagyonok erdőbirtokainak állami tulajdonba és kezelésbe átvétele egyelőre függőben tartassék, annál is inkább, minthogy az államháztartás jelenlegi helyzetében az alapítványi célok részbeni fedezetét sem biztosíthatja az állami költségvetés keretében.

Ezzel ellentétben viszont a földművelésügyi miniszter úr 80 687/1945.V.1. számú válasziratában azt közölte, hogy az állami tulajdonbavétel mellőzése annyira eltér a 600/1945. ME számú rendeletben kifejezésre juttatott céloktól, és alapelvektől, hogy a kért rendelet kiadása a 600/1945. ME számú rendelet 51. §-a⁶⁶ értelmében hatáskörét meghaladja és így a kérdés teljesítése nem áll módjában.

A miniszterelnök úrtól és az újjáépítési miniszter úrtól mindezeideig válasz nem érkezett. A miniszterelnök urat azonban a Tiszántúli Református Egyházkerület Püspö-

⁶⁵ A 600/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 18.) 17. §-a arról intézkedett, hogy a különleges célokra rendelt, továbbá a Közalapítványi Ügyigazgatóság felügyelete alá tartozó valamennyi földbirtokban fekvő célvagyont felül kell vizsgálni abból a szempontból, hogy a kulturális vagy alapítványi cél közérdekű-e s tudja-e nélkülözni a földbirtokot. Kilátásba helyezte a közérdekű célt szolgáló alapítvány kormánytámogatását, ha földbirtokát igénybe veszik a földreform során.

⁶⁶ A 600/1945. ME sz. rendelet 51. §-a a rendelet végrehajtása során felmerülő kérdések rendezését a földművelésügyi miniszter hatáskörébe utalta, az esetben is, ha a kérdés szabályozása a törvényhozás körébe tartozna.

kének a debreceni kollégium és a sárospataki főiskola válságos helyzetére vonatkozó komorhangú felterjesztése kapcsán, melyet a miniszterelnök úr 4343/1945. miniszterelnöki szám⁶⁷ alatt sürgős hozzászólás végett küldött meg nekem, időközben tájékoztattam a pénzügyminiszter úr válasziratáról és egyben rámutattam arra is, hogy a pénzügyminiszter úr állásfoglalása folytán most már legcélszerűbb megoldás a földreform-alaprendeletnek oly értelmű kiegészítésében állhat, amiként errenézve a miniszterelnök úrhoz eljuttatott novellatervezetben javaslatot tettem⁶⁸ és amely a földreform főbb elveivel sem ellenkezik.

Addig is, amíg a kormánynak módja lesz az említett javaslat tárgyában határozni, vagy általában a kulturális célvagyonok részére a szükséges anyagi fedezetről valami módon gondoskodni, szükségesnek mutatkozik, hogy a kulturális célvagyonok erdőbirtokainak állami tulajdonba átvétele függőben tartassék és erre vonatkozólag megfelelő kormányrendelet bocsáttassék ki.

Elhhez kérem a Minisztertanács elhatározását és intézkedését megfelelő miniszterelnöki rendelet kibocsátása iránt.

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztaát karbonpapírral készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható a vallás- és közoktatásügyi miniszter kísérőlevele.

⁶⁷ Révész Imre református püspök 1945. június 21-i levelében tiltakozott az ellen, hogy a debreceni és a sárospataki református kollégium vagyonának az ügyében eljáró tárcaközi bizottság a két kollégium részére összesen 100 hold meghagyása mellett döntött. Kérte, hogy kollégiumonként 100–100 holdat mentesítsenek a földreform hatálya alól. Felhaborodottan utasította vissza azt az állítólagos indokot, hogy „a debreceni és a sárospataki kollégiumok a múltban ügysem neveltek elegendő számban parasztfiúkat”. Ennek valótlanágát statisztikai adatokkal is bizonyította. Rámutatott arra, hogy anyagi források hiányában a következő tanévben már nem nyithatna ki az intézet. „Amikor az elmúlt év decemberében a megkönnyebbülés és a felszabadulás boldog érzései közt adtunk a kollégium falai közt hajlékot az Ideiglenes Magyar Nemzetgyűlésnek s az új magyar hajnalhasadás hirdetését hallottuk ki a nemzetgyűlést üdvözlő Rákóczi-harangunk szavából – olvasható a beadványban –: káromlásnak tartottuk volna arra még csak gondolni is, hogy ez a harangszó egyszersmind a boldogan vendéglátó kollégium halálharangja, és az új korszak hajnalhasadása egyúttal e négyzászesztendő magyar érték alkonyának kezdete.” (MOL XIX-A-1-j 1945-XXIII-4343) Az ügyiratban található Teleki Géza válas- és közoktatásügyi miniszter 25 506/1945.IX. sz. levele, amelyben a 600/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 18.) kiegészítését, illetve módosítását javasolta.

⁶⁸ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztése olyan értelmű javaslatot tartalmazott, hogy a kulturális célvagyonok erdőbirtokai, szőlőbirtokai, gyümölcsösei, halastavai, mezőgazdasági ipari üzemei, halászati és kisebb bányajogosítványai a megváltás alól teljesen, a mezőgazdasági birtokok pedig nagyobb mértékben mentesítenek, s a megváltott mezőgazdasági birtok után erdőbirtokok formájában, vagy más módon kapjanak kárpótlást.

45/c. sz. melléklet (a 45/24. napirendei ponthoz)

Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

10 683/1945.eln.szám

Minisztertanácsi előterjesztés

A mozgókép mint az emberi kultúra egyik tényezője nem tekinthet vissza hosszú múltra. A filmügy fejlődése hazánkban is zaklatott korra esik, s így nem lehet csodálni, hogy a filmüggyel sok más sürgető feladat mellett általában csak esetlegesen foglalkoztak és az új és új sürgető kérdéseket úgy oldották meg, ahogyan az pillanatnyilag legalkalmasabbnak látszott, mellőzve az egységes átgondolást. A filmügy egy-egy kérdésével így mindig az a miniszter foglalkozott, akinek ügykörében bizonyos szabályozásra sürgető szükség mutatkozott. A film ügye tehát felaprózódott a belügyminiszter, az iparügyi miniszter, a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, sőt a pénzügyminiszter és a külügyminiszter ügyköre között. Ez a felaprózódás természetesen lehetővé tette a filmügy egységes irányítását és maga után kellett, hogy vonja a most már annyira szembetűnő hibákat: a magyar film, mint kultúreszköz kiesett a magyar államhatalom irányítása alól, a filmügy fejlődését, a mozgóképek tartalmát, irányát a magánvállalkozás csupán üzleti szempontok figyelembevételével határozta meg.

A film művészi szempontjainak védelme és köznevelő jelentőségének felhasználása céljából kellett a filmügyet a vallás és közoktatásügyi miniszter ügykörébe vonni. Az erre vonatkozó jogszabály (az 1880/1944. ME számú rendelet,⁶⁹ megjelent a Budapesti Közlöny 157. számában) azonban szerencsétlen időben született. Az akkor uralkodó rendszer a szabályozást is úgy hajtotta végre, ahogy céljainak legjobban megfelelt; a filmügy élére kormánybiztosot helyezett és a kormánybiztosnak minden jogot megadott ahhoz, hogy a magyar filmet az akkor uralkodó politikai rendszer szolgálatába állítsa.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány a 2800/1945. ME számú rendeletével⁷⁰ a mozgóképek felülvizsgálata megindításának sürgősségére tekintettel az 1880/1944. ME. számú rendeletnek az Országos Mozcóképvizsgáló Bizottságra vonatkozó rendelkezéseit hatályon kívül helyezte és egyelőre – a végleges rendezésig – a mozgókép felülvizsgálata tekintetében az 1880/1944. ME számú rendeletet megelőző állapotot állította vissza. Az 1880/1944. ME számú rendelet egyéb részeiben azonban továbbra is hatályban maradt.

Ebben a tekintetben megfelelő rendelet kiadása volna kívánatos. A magyar film további sorsa tekintetében végzetes lenne az, ha teljesen kiesne az a tényező, amely a filmügyekben a magyar kultúra szempontjából egyedül értékes művészi és köznevelő szempontok érvényesítésére hivatott. Erre a feladatra legalkalmasabbnak egy olyan

⁶⁹ 1880/1944. ME sz. rendelet (MRT 1944. 1477–1478. p.) a filmügyek egységes rendezéséről szólt.

⁷⁰ A 2800/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 7.) hatályon kívül helyezte az Országos Mozcóképvizsgáló Bizottságra vonatkozó, valamint a mozcóképvizsgáló Bizottságok által 1944. március 19-e után kiadott rendeleteket. A már forgalomban lévő mozcóképek felülvizsgálatát a belügyminiszterre bízta.

bizottság látszanék, amelyben minden érdekelt miniszter képviselője jelen van és amely állandó jellegénél fogva a filmügy minden területén az illetékes miniszternek átfogó szempontok szerint tehetne javaslatot. A bizottság, e tennivalóira tekintettel, a vallás- és közoktatásügyi miniszter ügykörébe eső feladatkört tölt be és így felügyelet alatt működnek.

A fenti megfontolások alapján létesítendő bizottság szervezése tárgyában a rendelettervezet 1. §-a a bizottság szervezése és címe tekintetében rendelkezik. A bizottság címe is utal arra, hogy az összes magyar filmügyek egységes irányítását kell a bizottságnak előmozdítania.

A bizottság feladatát a 2. § részletezi. A bizottság feladata kettős. Részben közvetlenül intézkedik, részben javaslatot tesz, illetőleg véleményt nyilvánít. A bizottság közvetlenül intézkedik a magyar filmgyártás keretében készülő film művészi értékelése és gyártási költségei tekintetében, szabályozza az elkészült filmek bemutatásának idejét és engedélyezi a mozgóképek nyilvános előadását és forgalombahozatalát. Ezek a feladatok egymásból adódnak és egymástól el nem választhatók. A bizottság véleményezési ügykörében minden szakminiszter rendelkezésére áll. Ezen a módon lehetne legegyszerűbben lehetővé tenni, hogy az egyes szakminiszterek a filmügyeknek tárcájuk ügykörébe vágó részét maguk intézzék és mégis átfogó szempontok érvényesüljenek az ügyintézésben. A szakminiszter a bizottság véleményét kérheti, azonban ha a bizottság javaslatától eltérően kíván rendelkezni, a bizottságot értesíti azokról a közérdekű szempontokról, amelyek ezt az eltérést szükségessé tették. Az az értesítés egyúttal a bizottságnak felvilágosítására is szolgál, sőt esetleg útmutató lesz a bizottság későbbi állásfoglalásaira.

A rendelettervezet 3. §-a intézkedik a bizottság tagjai tekintetében. A bizottságba minden érdekelt miniszter és a szóbajöhető érdekeltségek egy-egy taggal képviselhetik magukat. A bizottság tagjait kijelölik s e jelölések alapján nevezi ki őket a vallás és közoktatásügyi miniszter.

A bizottság ügyintézését és tanácskozását kormányrendeletben nem volna kívánatos szabályozni, ezért a 4. § csak irányelveket állapít meg. A bizottság leginkább szakbizottságokban jár el. Ezek a kisebb létszámú szakértőkből álló szakbizottságok alkalmasaknak látszanak a szakszerű ügyintézésre.

A rendelet kiadásával feleslegessé válik az 1880/1944. ME számú rendelet, ezért annak hatályon kívül helyezéséről gondoskodni kell.

Az előadottak alapján tisztelettel kérem a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a Magyar Filmügyek Országos Bizottsága létesítése tárgyában készült és bemutatott rendelettervezet, mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete kiadassék.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázat.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a vallás- és közoktatásügyi miniszter kísérőlevele.

45/d. sz. melléklet (a 45/25. napirendi ponthoz)

Magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől

11 060/1945.eln.szám.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A tudományegyetemek jog- és államtudományi kara ezidőszereint a nők elől el van zárva.

Történeti visszapillantásként megjegyezni kívánom, hogy az 1918. évben a tudományegyetemek jog- és államtudományi karát a nők előtt is megnyitották, majd a zárt létszámnak az egyetemeken való bevezetése után a nőket az egyetemek jogi karáról fokozatosan elzárták.⁷¹ A nőknek a hazai egyetemre való felvételét szabályozó és ezidőszereint hatályban lévő 63 000/1927.IV. VKM számú rendelet⁷² szerint az egyetemek jog- és államtudományi karára a nők egyáltalán nem vehetők fel.

A vezetésem alatt álló minisztériumba a közelmúltban érkezett kérvényekből, majd általában az ezirányban való nagyfokú érdeklődésből arra kellett következtetnem, hogy az egyetemek jogi és államtudományi karának a nők előtt való megnyitásának kérdése nem vesztett jelentőségéből, következésképpen ezzel a kérdéssel foglalkozni és annak megfelelő és megnyugtató megoldását keresni kell.

A kérdésnek rendezése előtt meghallgattam az e tárgyban leginkább érdekelt hatóságokat, illetve szerveket. Ezeknek a válaszból az alábbi kép nyerhető.

A Budapesti Ügyvédi Kamara és a Szocialista Jogászok Szervezete a nőknek a tudományegyetemek jog- és államtudományi karára való felvételét helyesli, sőt kívánatosnak tartja.

Az igazságügyminiszter úr célszerűségi okoknál fogva egyelőre elzárkózik a nőknek az egyetemek jogi karára való felvétele elől és egyelőre az eddigi állapot fenntartását kívánja. Hasonló értelemben, ti. elvi hozzájárulással, de mégis halasztó javaslattételel foglalt állást a budapesti és a pécsi tudományegyetem jogi kara.

A belügyminiszter úr kívánatosnak tartaná, hogy a nők előtt is megnyissák a jogi életpályákat.

Az eddigi állapot fenntartását kívánó vélemények is hangsúlyozzák, hogy állásfoglalásuk alapja csupán a célszerűség és nem elvi jellegű, továbbá korántsem óhajtják a nőknek jogi tanulmányok elvégzéséhez való és a férfiakkal minden szempontból teljesen egyenértékű képességeit tagadásba venni.

Az igazságügyminiszter úr okfejtésének lényege az, hogy az 1937. évi IV. tc. 45. §-a⁷³ értelmében az Ügyvédi Kamara névjegyzékébe csak a férfi nemhez tartozó nagykorú

⁷¹ A nőknek az egyetemre való felvételéről, valamint a gyógyszerészeti pályára lépésüket korlátozó intézkedések hatályon kívül helyezéséről a 206 626/1918. VKM sz. rendelet (MRT 1918. 2879. p.) szolt. Az egyetemekre, jogakadémiákra felvehető hallgatók számának korlátozásáról az 1920. évi XXV. tc. (numerus clausus) intézkedett.

⁷² A 63 000/1927. VKM sz. rendelet (MRT 1927. 2257–2258. p.) 3. §-a mondta ki a tilalmat.

⁷³ Az ügyvédi rendtartásról szóló 1937. évi IV. tc. 45. §-a az ügyvédi kamarába való felvétel feltételei között az első helyen említette, hogy a névjegyzékbe „csak” a férfi nemhez tartozó nagykorú magyar állampolgárt lehet felvenni; s csak ezt követően sorolta fel az egyéb feltételeket.

állampolgárt lehet felvenni. Nemkülönb, hogy bár az 1869:IV. tc., illetve az 1871:XXXIII. tc.⁷⁴ értelmében a bírói és ügyészi hivatal viselésének kellékei között a férffi nemhez tartozás nem szerepel, mégis e törvények alkalmazása során az [az] értelmezés alakult ki, hogy bírói (ügyészi) hivatalt csak férfiak viselhetnek. A törvénynek ez az értelmezése nyilván azért alakult ki, mert a nő lelki alkatánál fogva nem képes arra a mindentől elvonatkoztatott feltételen tárgyilagosságra, amely ezeknek a hivataloknak az ellátásához szükséges személyi tulajdonság. Az igazságügyminiszter úr az említett törvények értelmezése körül kialakult ezt az álláspontot ugyan nem teszi magáévá, de reámutat arra, hogy következetlenség lenne a bírói és ügyész pályát szabadnak tekinteni a nők előtt addig, amíg az ügyvédi pályát a törvény határozottan elzárja előlük. Viszont az ügyvédi pályának a nők előtt való megnyitását azért nem tartja kívánatosnak, mert a háború után előállott gazdasági helyzetben az ügyvédi pályára törekvők számának intézményes szaporítása nem indokolt. Ugyanezt a célszerűségi szempontot kell a viszonyok kényszerűsége folytán szerinte a közszolgálati állások betöltésénél is szem előtt tartani. Ennélfogva egyelőre csak olyan megoldást tartana megengedhetőnek, amely csupán a jogi képezést biztosítaná a nők részére, anélkül, hogy ügyvédi vagy közhivatali pályán e képezés alapján elhelyezkedésüket lehetővé tenné.

Lényegében hasonló okfejtést tartalmaz a budapesti és a pécsi tudományegyetemek felterjesztése is.

Az ismertetett vélemények végeredményben elvi alapon nem foglalnak állást a nőknek a tudományegyetemek jogi és államtudományi karára való felvétele ellen, hanem csupán célszerűségi szempontból a kérdést átmenetileg nem tartják megoldhatónak.

Ezzel szemben a kérdéssel kapcsolatos és széles rétegeket megmozgató érdeklődés azt követeli, hogy ebben a kérdésben mielőbb állásfoglalás történjék.

Figyelembe véve azt, hogy a körülöttünk lévő, továbbá a nyugati nagy államokban a nők a felsőfokú jogi oktatás és képezés megszerzése előtt elzárva nincsenek, figyelemmel továbbá a felsőoktatásunkhoz tapadó tudományos szabadságra és felsőoktatásunknak az eszményi demokratikus elvek irányvonalába állítására, a jövőben aligha lehetne elzárkózni az elől, hogy a tudományegyetemek jogi és államtudományi kara a nők előtt meg ne nyitassék.

Az igazságügyminiszter úr által felsorakoztatott és kétségkívül komoly megfontolást igénylő érvek jelentősége egyelőre még úgysem domborodhatik ki kellőképpen, mert amikor a következő tanulmányi évben egyetemi tanulmányaikat megkezdő nőhallgatók tanulmányaikat befejezik a viszonyoknak várható kedvezőbb alakulása remélhetőleg lehetővé fogja tenni, hogy a jogvégzett nőknek az egyes jogi képezéshez kötött pályákon való elhelyezkedése is lehetővé válik.

Ennélfogva kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a bemutatott rendelettervezet mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete, kibocsátassék.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázat.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a vallás- és közoktatásügyi miniszter kísérelvele.

⁷⁴ Az 1869. évi IX. tc. a bírói hatalom gyakorlásáról; az 1871. évi XXXIII. tc. a királyi ügyészségről szól.

45/e. sz. melléklet (a 45/26. napirendi ponthoz)

Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

11 275/1945.eln.szám.

Minisztertanácsi előterjesztés

A demokratikus pártok kifejezték azt a kívánságukat, hogy oktatásunk alapja az iskolaköteles korban (6–14 éves gyermekek oktatásában) egy egységes nyolcosztályos iskola legyen. Az Országos Köznevelési Tanács a demokrata pártok kívánságának megfelelően elkészítette ennek az „általános iskolának” elnevezett új iskolatípusnak az I. és V. osztályára irányadó tantervét, s azt javasolja, hogy ezt az új iskolatípust már az 1945/46. iskolai évben vezessék be.

Az „általános iskola” szervezésével azonban módosítani kell mind a népiskolára, mind a polgári iskolára, illetőleg gimnáziumra vonatkozó jogszabályokat. Az új iskolatípusra való áttérés igen sok részletkérdés szabályozását teszi kívánatossá, ezért jogszabályalkotási szempontból az látszik a legjárhatóbb útnak, hogy a minisztérium rendelettel hatalmazza fel a vallás- és közoktatásügyi minisztert az „általános iskola” megszervezésére és az iskola kiépítésével kapcsolatos jogszabályok kiadására.

A Minisztertanácsnak bemutatott rendeletervezet ilyen értelmű felhatalmazást ad.

Tisztelettel kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy ezt a rendeletervezetet, mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletét kiadhassam.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázat. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint a vallás- és közoktatásügyi miniszter kísérőlevele.

45/f. sz. melléklet (a 45/27. napirendi ponthoz)

[A haditörvényszékek megalakítása]

Az előterjesztés indokai:

1. §-hoz

A katonai bűnvádi perrendtartás már a régmúlt időkben is az ítéldbíróságok, az úgynevezett haditörvényszékek összeállításánál a legdemokratikusabb elveket követte. Az 1914. évi érvényben volt Kbp. alapján a haditörvényszékekben tisztek és legénység vegyesen vettek részt. Így a legénység is részt kapott az ítélezésben. Az 1914-ben életbelépett Kbp. ezt a rendszert annyiban változtatta meg, hogy a legénységi állományú egyéneket a haditörvényszékekből kihagyta, megtartotta azonban az esküdtbíró-sághoz hasonló laikus elemeket is magukba foglaló haditörvényszékeket.⁷⁵ A laikus

⁷⁵ Az 1912. évi XXXIII. tc.-ről, vagyis a katonai bűnvádi perrendtartásról van szó, ami az első világháború kezdetével lépett hatályba. Ezt megelőzően a katonai bűnvádi perrendtartás kérdését a csendőrségről szóló 1881. évi III. tc. 8. §-a, a népfőlkelésről szóló 1886. évi XX. tc. 6. §-a és a véderőről szóló 1889. évi VI. tc. 62. §-a szabályozta.

elemek csapattisztekből álltak, akik a csapatnak a szempontjait képviselték, így az ilyen összetételű haditörvényszékek is tulajdonképpen demokratikus színezetűek voltak.

Ezek a haditörvényszékek öt tagból állottak.

A közelmúltban az újabb jogfejlődés szellemének megfelelően a jogalkotó az öttagú haditörvényszéket háromtagúra csökkentette.

E három tag közül az egyik hadbíró, kettő pedig csapattiszt volt. A Háb⁷⁶ a polgári büntetőbíráskodáshoz hasonlóan a csekélyebb súlyú bűnügyekben az egyes-bírói intézményt rendszeresítette.

A mai politikai rendszer jegyében való átalakulás megkívánja, hogy a haditörvényszékeket is a korszellemnek megfelelően, de a szakértelem biztosításával állítsuk össze. Ezért azokba a legénységet is feltétlenül be kell vonni.

Az egyes-bírói intézményt azonban meg kellene szüntetni, mert bár ez a szakértelmet teljes mértékben biztosítja, azonban nem felel meg a mai fejlődési iránynak.

Fenn kellett tartani a hármas tagú tanácsot, mert az ítékezés, illetve a szavazás eredményessége szempontjából az felelt meg a múltban is legjobban. Ebben biztosítva van egyfelől a szakértelem a tárgyalásvezető hadbíró személyében, másfelől a csapaterdek is a két laikus ülnök személyében.

Tisztek bűnügyeiben fegyelmi szempontok indokolják azt, hogy kizárólag tisztekből állítsassék össze a haditörvényszék. A fegyelem rovására és a tisztii tekintély aláásására vezetne ugyanis az, ha legénységi állományú egyén is ítélezhetne tisztek felett.

Az európai demokratikus államok katonai bűnvádi perrendtartásainak vizsgálatánál is azt láthatjuk, hogy Svájc kivételével egyik oly államban sem vesznek részt legénységi állományú ülnökök tisztek bűnügyében a haditörvényszékben, amelyben egyébként legénységi egyének felett ítélező haditörvényszékben helyet foglalnak. Ezekben az államokban is a fegyelem megóvása vezette a törvényhozót a haditörvényszékek ilyen összeállítására. Meg kell jegyezni, hogy Szovjet-Oroszországban a haditörvényszék kizárólag szakértő elemekből áll.

Ezért nálunk is, midőn új honvédségünkben az egészséges fegyelmet feltétlenül fenn akarjuk tartani, e szempont figyelembevételével csakis legénységi bűnügyben rendszeresíthetjük a legénységi állományú ülnök részvételét.

Ugyancsak fegyelmi szempontok indokolják azt is, hogy az ülnök a vádlottnál alacsonyabb rendfokozatú, illetve rangú ne legyen.

Polgári személyek bűnügyében is a katonai fegyelmi szempontokra való tekintettel kellett a tartalékállományban viselt rendfokozatokat irányadóknak tekinteni a haditörvényszék összeállításánál. Ha pedig a polgári személyek rendfokozatot nem viselnek, a haditörvényszéket a demokratikus elvek szerint a legénységi állományú ülnök bevonásával indokolt megalakítani.

Az együttesen vádolt katonai és polgári személyek, valamint külföldi, illetve hadifogoly tiszt ügyében megalakítandó haditörvényszékre vonatkozó rendelkezéseket a tervezet a Háb. 15. §. 3. bekezdéséből, illetve a 16. §-ból szószerint vette át és azokat a fentebb elmondottak indokolják.

⁷⁶ Az 1420/1944. ME sz. rendelet (MRT 1944. 363–391. p.) a hadrakelt seregnél követendő bűnvádi eljárás szabályairól és a háború idejére vonatkozó egyéb büntetőjogi rendelkezésekről szolt.

2. §-hoz

Az eddigi jogállapot szerint a haditörvényszék legmagasabb rendfokozatú, vagy rangban legidősebb tagja elnökölt a tárgyalásokon. Őt illették meg a Kbp-ben biztosított, főleg a rend és fegyelem fenntartására szolgáló jogok, valamint a tárgyalás megnyitásának, berekesztésének, felfüggesztésének és a bizonyító eljárás befejezetté nyilvánításának joga.

E jogokat azonban az elnök, mint e tárgyban laikus, kizárólag a tárgyalásvezető sugalmazására gyakorolta. A valóságban tehát ezeket a jogokat a tárgyalásvezető tartotta kezében. Szükségtelen ezt, az eddig is csak névleg fennálló állapotot fenntartani. Helyesnek mutatkozik mindezeket a jogokat és kötelelességeket de jure is a tárgyalásvezető kezébe adni, aki, mint neve is mutatja az egész tárgyalást vezeti. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy ezzel az újítással a tárgyalás menete is meggyorsul.

Természeteszerűleg az eddigi elnöki jogok közül a tárgyalás folyamán elkövetett feyelmetlenségek miatti fegyelmi megtorlás jogát nem lehet a tárgyalásvezetőnek megadni, azt már csak a katonai szempontok is kizárják. De helyesebb is, ha az ilyen esetekben a tárgyalás alatt levő ügytől teljesen függetlenül az illetőt a tárgyalásvezető előljáró parancsnokánál feljelenti.

3. §-hoz

E rendelettel szükséges volt a 3. §-ban említett §-okat hatályon kívül helyezni, mert azok rendelkeztek a haditörvényszékek eddigi összeállításáról.

A Kbp. 56. §-át értelemszerűen kellett módosítani. E § a nem katonaaállományú tiszt, illetve tisztviselő vádlott ügyében ítélező haditörvényszék összeállításáról rendelkezik akként, hogy a legalacsonyabb rendfokozatú két ülnök helyébe a vádlott állománycsoportjához tartozó két tiszt, illetve tisztviselő hivandó be. Minthogy a haditörvényszék 3 tagra csökkent, a vádlott állománycsoportjához tartozó tisztek, illetve tisztviselők számát is eggyel csökkenteni kellett.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tiszttázat stencil eljárással készített másolara. Az indoklással azonos íven található a rendelet tervezete és a Honvédelmi Minisztérium 32 236 eln.Bjogi-1945. sz. kísérőlevele.

45/g. sz. melléklet (a 45/28. napirendi ponthoz)

[A háború idejére szóló rendelkezések részbeni megszüntetéséről]
Az előterjesztés indokai

Az 1930. évi II. tc.⁷⁷ (Ktbt) 4. §-a előírja, hogy „A háború idejére szóló különös rendelkezéseket határvédelmi zavarok vagy az ország belső békéjét súlyosan veszélyeztető lázadás idején is alkalmazni kell. A minisztérium rendeletben határozza meg és teszi közzé azt a napot, amelyen az ily rendelkezések alkalmazása kezdődik és végződik, valamint azt a területet, illetőleg azt a köteléket, ahol az ily rendelkezéseket alkalmazni kell.”

⁷⁷ Az 1930. évi II. tc. a katonai büntetőtörvénykönyv megújítását tartalmazta.

E rendelkezések alkalmazását a 2750/1941. ME számú, továbbá a 4850/1941. ME számú rendeletek⁷⁸ a háború kezdetén elrendelték. A háború befejeződött. Ezért a fenti rendelkezéseket időszerűen mielőbb hatályon kívül helyezni és az említett rendelkezések alkalmazásának végső napját rendeleti úton közzétenni.

A háború befejezésével ugyancsak megszűntek azok az okok is, amelyekre annak idején a polgári személyeknek az 1930:III. tc. 8. §-ában⁷⁹ felsorolt bűncselekmények miatt honvéd-büntetőbíráskodás alá helyezését alapították. Ezért ezeket a rendelkezéseket is hatályon kívül kellett helyezni.

Szükségesnek mutatkozik azonban az 1420/1941. ME számú rendeletben⁸⁰ foglalt rövidített bünvádi eljárási szabályokat egyelőre továbbra is fenntartani. A háborús időkről a békére való átmeneti időben, midőn még a közbiztonsági, közlekedési, ipari és kereskedelmi viszonyok kellően nem állapodtak meg, a bünvádi eljárás gyorsított foganatosítása jobban megfelel az életviszonyoknak. Ugyancsak fontos szempont az is, hogy a katonai fegyelem a veszített háború után minél jobban megszilárduljon, amit legjobban úgy lehet elérni, ha a bűncselekményt a lehető leggyorsabban követi a büntetés. Ezt pedig legjobban a rövidített és jól bevált eljárási szabályok biztosítják.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról stencil eljárással készített másolat. Az előterjesztéssel egy íven található a rendelet tervezete, valamint a Honvédelmi Minisztérium 32 237 eln.bjogi-1945. sz. kísérőlevele.

⁷⁸ A 2750/1941. ME sz. rendelet (MRT 1941. 1008-1013. old.) a hadrakelt seregbéli bünvádi eljárás gyorsításáról és egyszerűsítéséről szól.

A 4850/1941. ME sz. rendelet (MRT 1941. 1839-1840. old.) a háború idejére szóló különös büntetőjogi rendelkezések alkalmazásának kezdőnapjáról és területi hatályának meghatározásáról, valamint a polgári büntetőbíráskodás alá tartozó egyének honvéd-büntetőbíráskodás alá helyezéséről szól.

⁷⁹ Az 1930. évi III. tc. a katonai büntetőtörvénykönyv életbeléptetéséről és a közönséges büntetőtörvények egyes rendelkezéseinek ezzel kapcsolatos módosításáról és kiegészítéséről szól. A 8. § kimondta, hogy háború idején a minisztérium a polgári büntetőbíráskodás alá tartozó egyéneket rendelettel honvéd-büntetőbíráskodás alá helyezheti jogosulatlan toborzással elkövetett lázadás, katonai büntett vagy vétség elkövetésére rábírás, részesség, hűtlenség, katonai titok megsértése, hűtlenség jelentésének elmulasztása, fegyveres erő elleni büntett, hadifogoly megszőktetésében való részesség, behívó-parancs iránti engedetlenség miatt.

⁸⁰ Az 1420/1941. ME sz. rendelet (MRT 1941. 284-285. p.) bizonyos fizetési egyezmény alá eső tartozások és követelések elévülésével, a határidők módosításával kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazott. Ezért feltételezhető, hogy elírásról van szó s valójában az 1420/1944. ME sz. rendeletre (MRT 1944. 363-391. p.) vonatkozik az utalás, amely a hadrakelt seregnél követendő bünvádi eljárás szabályairól és a háború idejére szóló büntetőjogi rendelkezésekről intézkedett.

45/h. sz. melléklet (a 45/41. napirendi ponthoz)

ad T.1070/1945.

Minisztertanácsi előterjesztés
a német állampolgárságú háborús bűnösök által Magyarországon
elkövetett bűncselekmények felkutatásának hatályosabbá tétele
és egységes irányítása tárgyában

A németek által Magyarországon sorozatosan elkövetett háborús bűncselekmények minél hatályosabb felkutatása és ezáltal a német háborús bűnösök ellen indítandó eljáráshoz és esetleges egyéb intézkedések megtételéhez – pl. Németországtól jóvátétel követeléséhez – szükséges adatok összegyűjtésének megkönnyítése céljából elkerülhetetlenül szükség van arra, hogy az ezirányban máris folyamatban lévő munkálatok egységes irányítás alá kerüljenek, mert csupán így lehet biztosítani azoknak egységes szempontok szerint való gyors és alapos végrehajtását.

A csatolt rendelettervezet ehhez képest az említett munkálatok egységes vezetésével és irányításával az igazságügyminisztert bizza meg. Ebben a feladat körben a vezetés alatt álló Igazságügyminisztériumban különleges megbízással ellátott tisztviselőket kívánok foglalkoztatni, akiknek kezébe futnának össze a politikai rendőrség által végzett nyomozások anyaga, úgyszintén a különböző hatóságok és magánszemélyek részéről készített jelentések tömege. A kijelölt tisztviselők elgondolásom szerint az így nyert adatok összegyűjtésén, rendszerezésén és egységbefoglalásán felül maguk is részt vennének a német háborús bűncselekmények felderítésében olyképpen, hogy a kiemelkedően fontos országos jelentőségű ügyekben maguk is kihallgatásokat fogadatosítanak és általában beszereznek a bűncselekményekre vonatkozó bizonyítékokat. A kijelölt tisztviselő akadálytalan működésének biztosítása végett a tervezet úgy rendelkezik, hogy a tisztviselő idézésének mindenki köteles eleget tenni és tanúvallomását a legjobb tudása szerint a valóságnak megfelelően előadni. Biztosítani kívánja a rendelettervezet, hogy a német háborús bűnösök bűncselekményeinek felkutatása körül a politikai rendőrség által már eddig is végzett jelentős munka a jövőben rendszeresen, egységes szempontok szerint menjen végbe. Evégből a rendelettervezet értelmében a belügyminiszter az államrendőrség politikai osztályain külön előadókat jelöl ki, akik a rendelettervezetben részletezett elvek szerint kötelesek a németek által elkövetett cselekményeket felderíteni és ennek eredményéről megfelelően összefoglaló, és az okozott károkra is kiterjedő jelentést tenni. A munkálatok teljességének biztosítása érdekében végül a rendelettervezet minden hatóságnak, sőt minden magánszemélynek is kötelességévé teszi, hogy a tudomásukra jutott német háborús bűnökről jelentést tegyenek.

Az előadottak alapján kérem a t. Minisztertanácsot, hogy a rendelettervezetet elfogadni méltóztassék.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 7. napján.

Dr. Ries István s.k.

Gépelte, aláírás nélküli tisztázott karbonpapírral készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és az igazságügyminiszter kísérlévele.

Minisztertanácsi előterjesztés
a házassági jogról szóló 1894:XXXI. törvénycikk, valamint az azzal
kapcsolatos eljárási rendelkezések kiegészítéséről és módosításáról
szóló rendelettervezet tárgyában

Az 1894:XXXI. törvénycikkbe foglalt és az 1895. évi október hó 1. napján, tehát néhány hónap híján kerek ötven évvel ezelőtt hatályba lépett házassági törvényünk reformja a magyar jogéletnek évtizedes kívánsága, habár az erre vonatkozó törekvések – az idők változásához képest – sok tekintetben egymással homlokegyenest ellenkező reformokra irányultak. Maga a házassági törvény is tulajdonképpen kompromisszum eredménye volt az egymással szembenálló felfogások között, amelyek egyrészt a me-rev egyházi álláspont érvényesítésére, másrészt pedig az akkori liberális korszaknak megfelelő szabályozásra törekedtek. A törvénnyel szemben megnyilvánuló reformtörekvések gyors jelentkezését és egymással ellentétes irányát is éppen ez a kompromisszum teszi érthetővé, de ez a magyarázata annak is, hogy az egyszer már létrejött és az 1894:XXXI. törvénycikkkel jogszabállyá vált egyensúlyi helyzet meg-bolygatása elől a régebbi magyar törvényhozás évtizedeken át állandóan és követke-zetesen kitért.

A házassági törvény módosítására irányuló javaslatok között kétségtelenül mindig azoknak a törekvéseknek volt a legnagyobb súlyuk és jelentőségük, amelyek a házasságok felbontását szabályozó rendelkezések megváltoztatására irányultak s kétségtelen az is, hogy éppen ezek a törekvések álltak mindig a közérdeklődés előterében. Ebben a szűkebb körben, a házasságok felbontásának a kérdésében szintén világosan felismerhető a módosítást célzó törekvések kettős iránya, természetes azonban, hogy a demokratikus rendszer azoknak a hol gyengébben, hol erősebben megnyilvánult, de soha meg nem szűnt évtizedes kívánságoknak a teljesítését követeli meg, amelyek a demokratikus életfelfogásnak megfelelően a csupán alakilag fennálló házasságok foly-tán előállott helyzetet a közérdeknek, de egyszersmind az érdekelt házaspárak jogos magánérdekeinek és kívánságainak szem előtt tartásával kívánja rendezni. Ezt céloz-a a csatoltan bemutatott rendelettervezet, amely a 4470/1945. ME számú rendelet (Magyar Közlöny 72. szám) alapján a Miniszterelnökség mellett szervezett jogi reformbizottság⁸¹ kezdeményezésének megfelelően lehetővé kívánja tenni, hogy a házasságok tekintetében a valóságos és a jogi helyzet között oly gyakran mutatkozó el-térések – habár kellő óvatossággal és az érdekelt felek érzékenységének lehető kímé-lésével s rendszerint ellentétes érdekek méltányos kiegyenlítésével, de egyszersmind az élet kívánalmainak ésszerű figyelembevételével is – kiküszöbölhetőek legyenek.⁸²

⁸¹ MK 1945. július 10. A jogi reformbizottságot Magyarország jogrendjének demokratikus szellemű átala-kítása céljából hozták létre.

⁸² Az előterjesztés ezt követő mintegy hét gépelt oldalra terjedő részében a rendelettervezet egyes §-ainak ismertetését tartalmazza, ennek közlésétől terjedelmi okokból eltekintettünk.

A fentiekben röviden vázolt szempontok alapján készült rendelettervezetet, amely a magyar jog demokratikus szellemében való megújítása szempontjából szükséges új jogalkotásnak egyik igen fontos lépése, azzal a kéréssel terjesztem a t. Minisztertanács elé, hogy annak minisztériumi rendeletként való kibocsátásához hozzájárulni méltóztassék.

Budapest, 1945. évi július hó 30. napján.

dr. Ries István sk.
igazságügyminiszter

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és az igazságügyminiszter kísérőlevele.

A Miniszterelnökségen az Igazságügyminisztériumtól beérkezett előterjesztéseket összefogó borítólapra gépírással a következő megjegyzést fűzték ehhez az előterjesztéshez:

„Felmerül a kérdés, hogy aktuális-e most ezen rendelet? Nem kelt-e visszatetszést, hogy más sürgős jogterületek helyett éppen ez a jogrész nyer változtatást? Ha ilyen aggály nincs, akkor is a 6. §-ban írt idő egy évre meghosszabbítandó, ezt a felek kibírják és nem lesz próbaházasság színe az egésznek.” E mellett a következő ceruzával írt megjegyzés olvasható: „-bontás bármikor bejelenthető (1 év múlva a bíró dönt:) Svéd 1 év.”

45/j. sz. melléklet (a 45/55. napirendi ponthoz)

Magyar Népjóléti Minisztérium
11 330/1945.II.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság – amint azt a t. Minisztertanácsnak a folyó évi augusztus hó 1. napján tartott ülésén⁸³ bejelentettem – azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy 1000 deportált balatoni üdültetéséhez a t. Minisztertanácstól állami támogatást eszközöljek ki, minthogy a bizottságnak erre a célra a csupán 1 400 000 P áll rendelkezésre, mely a költségeket nem fedezi.

A minisztertanács, méltányolva a deportáltak támogatásához fűződő emberiességi szempontokat, akként határozott, hogy az üdültetéshez az államkincstár terhére 1 400 000 pengő támogatást nyújt és megengedi, hogy az akciót a felügyeletem alatt működő Balatoni Intéző Bizottság szervezési költségek címén még külön 200 000 pengővel dotálja. Kikötötte azonban a t. minisztertanács, hogy az üdültetésben nem csak az úgynevezett „faji” deportáltak vehetnek részt, hanem más olyan személyek is, akik az utóbbi időben a hadi és politikai események következtében súlyos megpróbáltatásokon estek át, így elsősorban a politikai deportáltak és a hadifoglyok. Kikötötte továbbá a minisztertanács, hogy az üdültetésben a deportáltak 2/3, az egyéb elemek pedig 1/3 arányban részesedjenek.

Igy az 1 400 000 P állami hozzájárulásból 932 400 P esik a nemzsidó résztvevők költségeire és 467 600 P a deportáltak javára.

A Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság ezzel szemben azt az újabb kérelmet terjesztette elő nálam, hogy az állami támogatás 1 400 000 pengős költsége akként osztassék meg, hogy a zsidó deportáltak részvételük arányában az összeg kétharmadát

⁸³ Lásd a 42. sz. jegyzőkönyv 49. napirendi pontját.

kaphassák. A kérés teljesítése esetében a zsidó deportáltak 932 400 pengő, a nemzsidó üdülőkre pedig 467 600 pengő esnék. A felosztás megváltoztatása esetében a nemzsidók üdültetéséhez szükséges további költséget a Nemzeti Segélynek⁸⁴ kellene fedeznie, amely erre hajlandó. A Nemzeti Segély ezzel ugyanolyan mértékű megterhelést vállalna a nem zsidó résztvevők irányában, mint aminő megterhelés a Joint-ra⁸⁵ hárul azáltal, hogy a zsidó vallású deportáltak részére az állami segéllyel egyenlő költséghozzájárulást ad. S ehhez képest a Joint hozzájárulása az üdültetési akció költségeihez 1 400 000 P-ről 932 400 P-re csökkenne.

Mínthogy nem érzem magamat feljogosítva arra, hogy a minisztertanácsi határozattól eltérően intézkedjem, másrészt azonban afelől sem zárkozhatom el, hogy a Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság újabb kérését a t. Minisztertanács elé terjeszsem, az ügyet a t. Minisztertanács döntése alá bocsátom.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 11.

A kiadmány hitelélű
Gáll
irodavezető

Dr. Molnár Erik s.k.
népjóléti miniszter

Gépel, aláírás nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata, a kiadmányt hitelesítő irodavezető saját kezű aláírásával, az aláírás mellett a Népjóléti Minisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

45/k. sz. melléklet (a 45/60. napirendi ponthoz)

Előterjesztés a Minisztertanácshoz

Az anya, aki sok gyermeknek⁸⁶ adott életet s azokat kifogástalanul tartja, minden támogatásra érdemes. A múlt kormányok nem gondoskodtak intézményesen a sokgyermekes anyáknak támogatásáról, csupán egy társadalmi bizottság osztott közöttük ki jelentéktelen pénzsegélyt évenként egyszer, Szent István napján.

Úgy vélem, hogy a magyar kormány az anyaság jelentőségét értékelné azzal, ha az anyák megbecsülését és előnyökhöz juttatását törekedne intézményesen biztosítani.

Az említett erkölcsi értékelést juttatja kifejezésre a sokgyermekes anyák megsegítéséről szóló kormányrendelettervezet, amely a sokgyermekes anyák részére a hatóságoknál, a hivataloknál, s egyebütt is soronkívüliséget biztosít és a betegellátás, a közlekedés és a gyermekneveltetés terén nyújt előnyöket.

A rendeletnek anyagi kihatása meg nem állapítható, de bizonyos, hogy az, – a ma már általánosnak tekinthető társadalombiztosítás következtében, – jelentéktelen. Ez utóbbit igazolja az a tény, hogy az 1941. évi népszámlálás adatai szerint a hat vagy en-

⁸⁴ A Nemzeti Segély 1945-ben az elhagyott gyermekek, betegek, a háborús viszonyok következtében nehéz helyzetbe került személyek támogatására alakult szervezet volt, anya- és csecsemővédelmi feladatokat is ellátott. 1948-ban beolvadt a Magyar Vöröskeresztbe.

⁸⁵ A Joint Distribution Committee, az első világháború idején létesült zsidó segélyszervezet, a második világháború idején nemzetközi szervezetté alakult. Magyarországi irodája 1945 után jelentős tevékenységet fejtett ki, 1953-ban megszűnt.

⁸⁶ A rendelet szerint sokgyermekes anyának az minősült, akinek hat vagy ennél több ellátásra szoruló gyermeke volt.

nél több gyermekes anyák és gyermekeik száma hozzávetőlegesen 480 000 lélek. Ha figyelembe vesszük, hogy ez a szám a társadalombiztosítás által ellátottak és a szegénységjogon igényjogosultak, továbbá egyébként ellátott gyermekek számával csökken, úgy a törvényhatósági szociális alapok megterhelése alig lehet jelentős.

Ismétlem, hogy a rendelet kiadását inkább erkölcsi hatása, semmint a nyújtott előnyök indokolják, s épp ezért kérem annak szíves elfogadását.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 14-én.

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a Népjóléti Minisztérium 2500/1945.eln. sz., augusztus 14-én kelt kísérőlevele.

45/1. sz. melléklet (a 45/61. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés

Tisztelettel kérem a *Minisztertanácsot*, hogy a közérdekű munkakötelezettség szabályozása tárgyában benyújtott rendelettervezetet elfogadni és ennek kormányrendeletként való közzétételéhez hozzájárulni méltóztassék.

Indoklás

Az ország újjáépítése és a jóvátételi kötelezettség teljesítése csak megfelelő munkaerő mellett biztosítható. Minthogy jelenleg a háborús viszonyok, valamint a gazdasági helyzet következtében a munkaerő szolgálati szerződés útján nem biztosítható, olyan munkakötelezettség bevezetésére van szükség, amely lehetővé teszi azt, hogy a munkaerő az ország érdekében tervszerűen és gazdaságosan legyen felhasználható.

A rendelet az egységes munkaerőgazdálkodást tűzi ki célul és ennek biztosítására az érdekelt minisztériumok, a munkavállalók és a munkaadók szervezetének bevonásával bizottságot létesít, amelynek célja az, hogy az egyes termelési ágak munkaerő-szükségletét, a többiekkel összhangban, felesleges bürokrácia nélkül lehessen kielégíteni.

A munkakötelezettek köre általában azonos a közmunkára kötelezettekével, azonban minthogy itt állandó jellegű munkáról van szó, a mentességek körét természetesen tágítani kellett, hogy a rendes gazdasági élet fennakadást ne szenvedjen.

A munkaerőgazdálkodás a munkavállalók egyénenkénti nyilvántartásán épül fel, amely minden községben (városban) rendelkezésre áll és az igénybevételnek alapja. A nyilvántartás azonos a közmunkanyilvántartással és így jó és gyors ellenőrzést tesz lehetővé, minthogy a közmunka a havi igénybevétel, vagy váltásdíj fizetés következtében folyamatos tevékenységet kíván. A közel ötmillió főnyi közmunkakötelezett munkakörének szervezése külön szervezetet kíván s ezért közmunkahivatalokat kell általában törvényhatóságokként szervezni. A közmunkahivatalok a közérdekű munkára való igénybevételnél is szerepet töltenek be, amennyiben megyei (városi) illetőleg országos viszonylatban a kereslet és kínálat között mutatkozó ellentéteket kiegyenlítik.

A munkaerőszükségletet elsősorban az üzemben dolgozó munkavállalók szolgálati

viszonyban való visszatartása útján kell fedezni. Amennyiben ily módon a szükséglet nem fedezhető, a rendelet alapján az üzemen kívül állók is igénybe vehetők.

A rendelet a munkaerőgazdálkodás egységének megvalósítása mellett az egyes tár-cák különleges szempontjait a legmesszebbmenően biztosítja.

A munkaerőgazdálkodásban általában döntő szerep jut a szakszervezeteknek, akiknek a munkaközvetítés terén élvezett kizárólagos jogállása teljes mértékben érintetlenül marad. A munkaerő igénybevételnél a szakszervezetek számára van biztosítva a kezdeményező lépés, mert a munkáltatók csak rajtuk keresztül fordulhatnak a munkaerő igénybevételét intéző munkaügyi felügyelőhöz.

A mezőgazdaságban teljes mértékben fennmaradt az eddigi szervezet és az igénybevételnél a mezőgazdasági munkaközvetítő szervezeteknek jut a döntő szerep.

A rendelet célja az, hogy a gazdasági életben, valamint az igénybevetettek viszonyai-ban a lehető legkisebb változásokat idézze elő. Ezért elsősorban olyanokat kell igénybe venni, akiknek igénybevétele rendes munkájuknál vagy személyi körülményeiknél fogva a legméltányosabb.

Az igénybevetettek érdekeinek védelméről, elhelyezéséről a szociális szempontok legmesszebbmenő figyelembevételével történik gondoskodás.

A gazdasági élet egyes területein mutatkozó munkaerőhiánnyal szemben munkaerőfelesleg jelentkezik, ennek levezetését a munkaerőátképzésről való gondoskodás útján igyekeznek a rendelet keresztülvinni. Ezen a téren is az érdekelt minisztereknek messzemenő befolyása biztosítva van.

Rendkívüli esetben különösen a mezőgazdasági termelés súlyos veszélyeztetése esetén, tömeges munka igénybevételére van mód. Ez általában rövidebb ideig tart, ahol elsősorban a helybelieket kell igénybe venni.

Az igénybevétel ellen mindenütt biztosítva van a fellebbezés, azonban ez halasztó hatállyal nem bír, nehogy a rendelet célkitűzései kijátszhatók legyenek.

Az igénybevetetteknél általában a kollektív munkabérek, illetőleg a mezőgazdaságban a hatóság által megállapított munkabérek és munkafeltételek irányadók.

A magasabb munkateljesítmény jutalmazására a rendelet bevezeti a „Munka Hőseinek Rendje” című intézményt, amit az újjáépítési miniszter az érdekelt miniszterekkel egyetértve fog szabályozni.

A büntető rendelkezések értelmében a rendelet megszegői ellen hathónapi elzárás, nyolcvanezer pengőig terjedhető pénzbüntetés és internálás szabható ki.

A rendeletet az újjáépítési miniszter az érdekelt miniszterekkel hajtja végre.

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tiszttáza stencil eljárással készített másolata.
Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

46.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi augusztus hó 22-én du. 3 órakor dálnoki Miklós Béla
elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Dr. Ries István igazságügyminiszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter képviselő- letében Kelemen Gyula államtitkár
Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter képviselőletében Pozsgay Gyula államtitkár	Dr. Bojta Ernő Béla adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

1

[Miklós] *Miniszterelnök* üdvözölte a megjelenteket és bejelentette, hogy Molnár Erik népjóléti miniszter napirend előtti felszólalásra kért engedélyt.

2

[Molnár] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy dr. Bagdasar, Dumitru közegészségügyi miniszter, dr. Nicolau, Stefan és dr. Parhon, Constantin professzorok¹ látogatást tettek Budapesten és meghívták Bukarestbe két előadás tartása végett.² Az egyik történe-

¹ 1945. augusztus 12-én érkezett Budapestre dr. Bagdasar, Dumitru (1893-1946) román egészségügyminiszter, a román egészségügyi szakszervezet elnökének vezetésével az a román orvosküldöttség, amelyben helyet foglalt dr. Nicolau, Stefan (1874-1970), Dr. Parhon, Constantin (1874-1969) professzorok kívül Ratucu egészségügyi államtitkár, dr. Csögör Lajos orvosprofesszor, a kolozsvári magyar egyetem rektora, dr. Demeter János jogász, egyetemi tanár, Kolozsvár alpolgármestere is. A látogatást a Magyar Orvosok Szabad Szakszervezetének bukaresti látogatása előzte meg és készítette elő. Dr. Bagdasar előadást tartott a Vasas szakszervezet székházában; több fogadást tartottak a küldöttség tiszteletére. (Kis Újság 1945. augusztus 12.)

² A román delegáció átadta Molnár Eriknek a román kormány meghívását Bukarestbe. A látogatást Molnár Erik – a választásokra való tekintettel – elhalasztotta, erre csak december 5-én került sor; egy tizenhárom tagú, ugyancsak főleg orvosokból álló delegációt vezetve tett eleget a meghívásnak. (MOL. XIX-C-1-n Molnár Erik levelezése c. dosszié 9-10. old.)

ti tárgyú lenne, a másik pedig a mai magyarság szociálpolitikai és közegészségügyi helyzetével foglalkozna. Abból a szempontból is jelentőséggel bírna ez utóbbi előadás, hogy megdönthetné azt a propagandát, ami a mai Magyarország szociálpolitikai és közegészségügyi helyzetét kedvezőtlen színben tünteti fel. A meghívást rövidesen hivatalosan is megismétlik. Kéri a minisztertanácsot, járuljon hozzá a kiutazáshoz.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

3

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* napirend előtti felszólalásra kért engedélyt.

[Miklós] *Miniszterelnök* a felszólalásra engedélyt adott.

4

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium és a csehszlovák Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium között 1945. augusztus 16. napján Prágában egy olyan árucsereforgalmi megállapodás jött létre, amelyet közellátási szempontból aggályosnak tart. Ugyanis a Közellátási Minisztérium hozzájárulása nélkül, illetve hozzájárulás feletti mennyiségben ajánlottak ki termé-
nyeket. Ezek:

	500 tonna tengeri
	200 tonna napraforgómag
	50 tonna napraforgóolaj, étkezési
	50 tonna baromfi, leölt
1 000 000	db tojás
	100 tonna sörárpa
3 000	tonna darált olajpogácsa
	60 tonna degas
	700 tonna cirokszalma
1 000	tonna lucerna és széna

A kiviteli listában szereplő értékes és a Közellátásügyi Minisztérium által előzetesen engedélyezett cikkek kiviteléhez az ugyanakkor összállított behozatali lista alapján járult hozzá. Ezen szempontok is sérelmet szenvedtek, mert a véleményezett 10 000 tonna cukor Magyarországra való behozatala helyett a csehek mindössze 100 tonna kiviteléhez járultak hozzá. Utal arra, hogy már a megelőző minisztertanács³ felhívta a figyelmet, hogy közellátási vonatkozásban az export-import vonalon, hozzájárulása nélkül, kötelezettséget egyik társmisztérium se vállaljon, mert a közellátás sérelme nélkül a teljesítés nem lesz keresztülvihető. A megállapodást hátrányosnak tartja.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium képviselője [Pozsgay Gyula]: Az árucsereforgalmi szerződés még megkötve nincs és csak a jóvátételi kötelezettségek keretében kérték a kifogásolt áruk szolgáltatását.⁴ A tárcaközi bizottság hozzájárult a meg-

³ Lásd a 43. sz. jegyzőkönyv 52. napirendi pontját.

⁴ *Kunosi, Alexander*, a csehszlovák Külügyminisztériumnak a csehszlovák–magyar jóvátétel ügyében 1945. augusztus 15-én Budapesten tárgyaló képviselője kifejtette, hogy „nem kívánta a magyar–csehszlovák gazdasági tárgyalásokat megakadályozni, azonban újra le kívánja szögezni, hogy a jóvátételi kötelezettségek teljesítése és a gazdasági egyezmény között a legszorosabb összefüggés van.” (MOL XIX-A-58 II/1. sz. dosszié) Más szóval ha nem a gazdasági egyezmény keretében, akkor jóvátétel fejében kell magyar részről teljesíteni a szállításokat.

állapodáshoz és az egyes bizottsági tagok kellett volna, hogy a közellátásügyi minisztert tájékoztassák.

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula] a Csehszlovákiával tervbe vett árucserforgalmi megállapodás nem volt a tárcaközi bizottság előtt.

Balogh István szükségesnek tartaja, hogy az ilyen szerződések mindenkor a minisztertanács elé kerüljenek és a felhatalmazást maga a minisztertanács adja meg.

A minisztertanács akként határoz, hogy az árucserforgalomra vonatkozó megállapodásokat mindenkor gazdasági minisztertanács tárgyalja le, a szerződés megkötésére pedig a felhatalmazást a minisztertanács adja meg.

[Miklós] *Miniszterelnök* felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt, hogy a miniszterelnöki bejelentéseket terjessze elő.

5

Dr. Balogh István felolvassa a pénzügyminiszter 16 003/1945.-II. számú előterjesztését a minisztériumok hivatalos munkaideje tárgyában. A pénzügyminiszter előterjesztésére javasolja, hogy a hivatalos munkaidőt az ország újjáépítésének időtartamára az eddigi 9-14 óráig tartó, tehát heti 30 órás munkaidő elvi fenntartása mellett egységesen heti 40 órában állapítsa meg a minisztertanács és pedig oly módon, hogy a hivatalos munkaidő a szombati nap kivételével reggel 8 órakor kezdődik, de figyelemmel a hét végére 13 óráig tart.⁵

A minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

6

Dr. Balogh István felolvassa a pénzügyminiszter 1324/1945.XVII. számú előterjesztését, mely szerint Bakk Bélát számvevőségi II. osztályú főtanácsossá, Hartmann Bélát az V. fizetési osztályba számvevőségi igazgatónak, Schmidt Rezsőt VI. fizetési osztályba pénzügyi számvevőségi I. osztályú főtanácsossá, Gergely Albertet és Ujfalvi Ármint a VII. fizetési osztályba számvevőségi II. osztályú főtanácsossá, Altorjai Lóránt dr. számtisztet a VIII. fizetési osztályba számvevőségi tanácsossá, illetve özvegye részére az I. fizetési osztálynak megfelelő özvegyi nyugdíjat kívánja a pénzügyminiszter megállapítani, illetve kinevezni.

A szolgálatból elbocsátottak közül: Dobó Emilt pénzügyi számvevőségi II. osztályú főtanácsossá, illetve özvegyének e fizetési osztálynak megfelelő özvegyi nyugdíjat, Géczy József pénzügyi számvevőségi tanácsost, Gellért Ödönt és Csuka Józsefet II. osztályú főtanácsossá, Bárdos Kálmánt a VIII. fiz. osztályba pénzügyi számvevőségi tanácsossá és Póta Lászlót a IX. fiz. osztályba pénzügyi számvizsgálóvá kívánja a pénzügyminiszter kinevezni, illetve e fizetési osztálynak megfelelő nyugdíjat kíván részére megállapítani.⁶

⁵ Az előterjesztésből kitűnik, hogy a napi munkaidőt reggel 8-tól délután 15 óráig, szombaton 8-tól 13 óráig javasolta megállapítani. Ezt fogadta el a minisztertanács.

⁶ Az előterjesztés szerint nevezettek baloldali politikai magatartásuk, valamint származásuk miatt jogos kinevezésüktől elütött alkalmazottak, illetve nyugdíjasok voltak s kinevezésükre, illetve megfelelő nyugdíjazásukra kért engedélyt a miniszter. Az előterjesztés az egyes személyek életrajzi adatait is tartalmazza.

Minisztertanács a kinevezésekhez hozzájárult.

7

Dr. Balogh István felolvassa a pénzügyminiszter 249 301/1945.XVI. számú előterjesztését Várhelyi József pénzügyi számvevőségi tanácsosnak, Balogh Kálmán és Kozma Viktor pénzügyi könyvszakértőknek a főiskolai képesítési kellék alól való mentesítése tárgyában.⁷

Minisztertanács Várhelyi József, Balogh Kálmán és Kozma Viktor képesítésének meglétét az 1150/1945. ME számú rendelet 2. § 2. bek. jogkörében engedte.

8

Dr. Balogh István előterjeszti a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség 30 millió pengő segélykérelmét.⁸ A segélyezésnek elvi akadályja nincs, amennyiben a pénzügyminiszter hozzájárul, úgy a segély folyósítását javasolja.

A MADISZ elnöke a pénzügyminiszternél már eljárt és a pénzügyminiszter kilátásba helyezte a kérelem támogatását.

[*Otványi*] *Pénzügyminiszter*: A MADISZ megbízottai jártak a Pénzügyminisztériumban és költségvetés benyújtására kaptak felhívást; az összezszerűség, továbbá a folyósítás lebonyolításához részletes költségvetés összeállítása szükséges. Álláspontja szerint az ilyen kérelmeket a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium útján kellene előterjeszteni. A folyósítás tekintetében elvi akadályt a Pénzügyminisztérium sem lát.

[*Teleki*] *Kultuszminiszter* a kérelmet pártolja. A MADISZ küldöttsége a kultuszminisztériumban is eljárt, de a maga részéről is konkrét összegű javaslatot és nem általános összegű javaslatot kért. A kívánt kimutatást azonban nem kapta meg.⁹

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter* javasolja, hogy jelen esetben utólagos költségvetés benyújtásához járuljon hozzá a minisztertanács és a folyósítást előzetesen engedélyezze.

[*Nagy Imre*] *Földművelésügyi miniszter*: A MADISZ kérelme már a második eset, amidőn az ifjúsági szervek a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium megkerülésével terjesztenek elő kérelmet. A vallás- és közoktatásügyi miniszter saját maga kellene, hogy kezdeményezze az ifjúság támogatását. Az helyes, hogy költségvetés benyújtásával történjék a folyósítás, azonban megfelelő előlegeket már most is adhatónak tart.

Minisztertanács a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség segélykérelméhez elvben hozzájárult, az összezszerűség, továbbá a segély folyósításának ideje és részletei tárgyában a pénzügyminiszter a költségvetés átvizsgálása után tegyen előterjesztést. Felhatalmazza a pénzügyminisztert, hogy megfelelő összegű előlegek folyósítson.

⁷ Az előterjesztés szerint mindhármukat pénzügyi főtanácsossá kívánta kinevezni a pénzügyminiszter. Az előterjesztés életrajzi adatokat is tartalmaz. A közszolgálati alkalmazáshoz előírt képesítési kellekekről intézkedő 1150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) 2. §-ának (2) bekezdése szerint végleges alkalmazás esetében a képesítési kellekeket csak a kormány engedhette el, ha az érvényes törvények, vagy rendeletek főiskolai végzettséget írtak elő.

⁸ Lásd a 46/a. sz. mellékletet.

⁹ Ez után, Teleki Géza kézírásával a következő megjegyzés olvasható: Konkrét javaslat beadása nélkül elnzem az összeg folyósítását.

9

[*Erdei*] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a miniszterlenöki előterjesztések között szereplő br. Schell Péter államtitkári és belügyminiszteri kinevezésének felülvizsgálására vonatkozó kérelmét egyelőre nem kívánja tárgyalni.¹⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

10

Dr. Balogh István ismerteti a pénzügyminiszter 1356/1945.XVI. számú előterjesztését, melyben dr. Borsos István pénzügyi titkárt a VII. fizetési osztályba pénzügyi tanácsossá kívánja kinevezni.

Minisztertanács a 2500/1945. ME számú rendelet 49. §-ának jogkörében a kinevezéshez hozzájárult.¹¹

11

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: A belügyminiszteri előterjesztések sorában szereplő, a törvényhatósági bizottsági, városi képviselőtestületi, illetve községi képviselőtestületi tagok Nagy-Budapest területén történő választása tárgyában beérkezett felszólalások ismertetésére felkéri dr. Balogh István államtitkárt.

Dr. Balogh István: A Polgári Demokrata Párt, továbbá Tildy Zoltán a Kisgazdapárt részéről kifogásolja, hogy a javaslat nem került pártközi értekezlet elé. Szükségesnek tartják, hogy a tervezetet a pártok megtárgyalják és csak utána kerüljön minisztertanácsi döntés elé.

Dr. Zsedényi Béla, a Nemzetgyűlés elnöke alkotmányjogi okokból tett észrevételeket és azt tartaná szükségesnek, hogy a folyó évi szeptember hó 5. napjára kitűzött Ideiglenes Nemzetgyűlés foglalkozzék a választójogi tervezettel. A szövegrészek ellen is kifogása van, mert a különböző határidők lehetetlenné teszik, hogy a választás két hónapon belül megtörténhessék Nagy-Budapest területén, – sőt közelebb fekszik az, hogy három hónapon túl volna csak keresztülvihető. Aggályosnak tartja a Közigazgatási Bíróság kikapcsolását a választások felülbírlása kérdésében, továbbá a választói jogosultságot kizáró okokat, – a területi beosztások is komoly megfontolás tárgyává teendők.

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: A tervezetet a napirendről leveendőnek tartja, ellenben sürgősen tárgyalják le a pártok saját körükben, – majd egymás között és így kerüljön a javaslat esetleg rendkívüli minisztertanács elé.

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: Nem akarja erőltetni a javaslat letárgyalását, – való az, hogy az előkészítés nem történt meg a pártokkal, azonban államtitkári értekezletet tartott és így lényegében a pártokat képviselő államtitkárok a pártok részéről is nyilatkozhattak. Helyesnek tartaná, ha az előterjesztés a mai minisztertanácson véglegesződne, mert az ország választási lázban van és minél rövidebbre kellene tenni a választási folyamatot. A késedelem fokozza a nyugtalanságot.

¹⁰ A Belügyminisztérium 5586/1945. eln. sz. alatt tett előterjesztést az ügyben.

Előzményét illetően lásd a 38. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

¹¹ A közszolgálati alkalmazottak illetményeinek, nyugellátásainak rendezéséről szóló 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) 49. §-a szerint szolgálati érdekekben egyes személyek kinevezése ügyében 1945. december 31-ig a rendelkezésben foglaltaktól eltérően lehetett intézkedni – de csak a minisztertanács hozzájárulásával.

Borsos István (1903–?) spononi pénzügyi titkárt pénzügyi tanácsossá neveztek ki.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Méltányolja a sürgösséget, azonban a maga részéről ragaszkodik az országos pártelnök kívánságához és a javaslatot a pártok részéről letárgyalandónak tartja.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Vorosilov marsallal történt megbeszélések során is a választási javaslatok pártközi letárgyalásának kívánalma merült fel és ez a szempont is figyelembe veendő.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Ragaszkodik a pártközi megtárgyaláshoz, az idő rövidsége miatt nem is állott módjában a tervezetet áttanulmányozni és a párt keretében megvitatni.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter*: Tildy Zoltán felszólalását feltétlenül figyelembeveendőnek tartja.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A Szociáldemokrata Párt is későn kapta a javaslatot és a pártnak vannak fontos észrevételei.

[Erdei] *Belügyminiszter* a felszólalásokra figyelemmel vissza kívánja vonni most javaslatát, kéri azonban, hogy az egyes pártok saját körükben, továbbá együttesen sürgősen tárgyalják le a javaslatot és a legközelebbi minisztertanács döntson.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A szeptember 5. napján összeülő Ideiglenes Nemzetgyűlés elé kell terjeszteni a javaslatot. Oly rövid az idő, hogy a Nemzetgyűlés tekintélye szenvedne sérelmet, ha a megkérdése nélkül történnék döntés a választói törvények és javaslatok tárgyában.

[Teleki] *Kultuszminiszter*: Nem tagja egyik pártnak sem, de képviselni kívánja a pártok kívüliek érdekeit. Felmerülhetnek oly szempontok, amelyek a pártok érdeklődése körébe nem esnek, de mégis érintik az ország lakosságának jelentős részét. Szükségesnek tartja, hogy törvényt hozzanak a választások tekintetében, mert a törvény az állam létalapja, a felelősség fokozottabb és a Nemzetgyűlés semmibevételtét jelentené, ha csupán rendelet szabályozná a kérést.

A minisztertanács a belügyminiszter bejelentését tudomásul veszi. Felhívja a minisztertanács tagjait, hogy a pártok körében előbb külön-külön, majd sürgősen, lehetőleg szombaton maguk a pártok is egymás között tárgyalják le a belügyminiszter javaslatát, – az így átdolgozott előterjesztést a miniszterek olyan időben kapják meg, hogy az a legközelebbi minisztertanácson tárgyalás alá legyen vehető. A minisztertanács fog határozni abban a kérdésben, hogy rendelet, vagy törvény szabályozza a választásokat.¹²

12

Gyöngyösi János külügyminiszter napirend előtti felszólalásra kér engedélyt.

[Miklós] *Miniszterelnök* hozzájárul.

13

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter*: Rendkívül örvendetes és nagyfontosságú bejelentést tehet. Vorosilov marsalltól nyert értesülés alapján közölhető, hogy a Szovjetunió az összes magyar hadifoglyok hazabocsátását elrendelte. Kivételt képeznek a SS, SA,

¹² Lásd a 47. sz. jegyzőkönyv 10. és a 48. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

SK, továbbá a Gestapo és a tömeg-erőszakosságokban részt vett katonai személyek. A hazabocsátás a legrövidebb idő alatt megtörténik. Ugyancsak ígéretet kapott arra, hogy a deportált, német származásúnak minősített foglyokat, különösen asszonyokat és leányokat ugyancsak hazabocsátják.

Minisztertanács a külügyminiszter bejelentését tudomásul vette és a Szovjetunió részéről újabb baráti cselekedetnek tekinti. A külügyminiszter az egész magyar nép és a magyar kormány nevében őszinte köszönetét és hála-ját fejezte ki a tábornagynak és a Szovjetunió kormányának azért a nagylelkű elhatározásáért, hogy már a békekötés előtt, alig pár hónappal a hadicselekmények befejezte után a magyar hadifoglyokat szabadon bocsátani elrendelte.¹³

14

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: A német kitelepítésekkel kapcsolatban is kedvező fordulat-ról tehet bejelentést. Oly tájékoztatást kapott, hogy a németek kitelepítése nem jelent precedenst a csehszlovákok azonos eljárására, másfelől pedig nyugat felé történik a kitelepítés, ahol majd megfelelő gondoskodás válik lehetővé az elhelyezés és a kitelepítettek ellátása tekintetében.

Vorosilov marsal kifejezte azon álláspontját, hogy a kitelepítéssel kapcsolatban nem tart semmiféle következményektől, nem is kíván a lebonyolításba beleszólni, de kívánatosnak tartja, hogy gyors, radikális megoldás történjék.¹⁴

Minisztertanács a belügyminiszter bejelentését tudomásul vette.

15

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: A szlovákiai magyarok kitelepítésével kapcsolatban a hivatalos csehszlovák álláspont az, hogy csak a visszacsatolás utáni időben beköltözötték kerülnek kitelepítésre. Ennek ellenére magánosok részéről ezen túlmenő intézkedé-

¹³ Mint ismert, nem egészen így alakult a hadifoglyok hazaszállítása. Egyrészt a szovjet kormány 150 000 magyar közkatonára és altiszti állományú hadifogly szabadonbocsátását rendelte el. (Magyar–szovjet kapcsolatok 1945–1948. Dokumentumok. A Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma és a Szovjetunió Külügyminisztériuma. Budapest, é.n. 101. p.). Másrészt Miklós Béla már október 11-én jegyzékkel fordult a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökéhez, amelyben jelezte, hogy „szeptember 16-tól október 3-ig a kelet felé elszállított hadifoglyok hazaszállítása szünetelt – október 4-től október 6-ig pedig csupán 2874 hadifoglyot vettünk át.” Felemlítette továbbá, hogy a Románián keresztül érkező vonatokról leszedik a szakembereket, Jugoszláviában internálótáborba zárják a hazatérő magyar hadifoglyokat, sőt a Magyarországon lévő táborokból tovább folytatódott a hadifoglyok kiszállítása. Szviridov tábornok, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság helyettes vezetője december 30-án kelt válasza szerint ezek az állítások nem feleltek meg a valóságnak. (MOL XIX-A-1-j 1945-VIII-9177)

A Sztálinhoz intézett távirat szövegét a Szabad Nép 1945. augusztus 24-i száma közölte.

Az SS (Schutzstaffel), az SA (Sturmabteilung), a Gestapo (Geheime Staatspolizei) fasiszta német biztonsági, illetve terrorszervezetek voltak, amelyeket 1946-ban a nürnbergi nemzetközi katonai törvényszék ítélete alapján felszámoltak. Az SK-t nem sikerült azonosítani, talán Sonderkommissiora (Különbizottságra) gondoltak.

¹⁴ 1945. augusztus 18-án *Erdei Ferenc* belügyminiszter és *Farkas Mihály* belügyminisztériumi államtitkár megbeszélést folytatott *Szviridov* altábornaggal és *Beljanov* vezérőrnaggal – többek között a magyarországi németek kitelepítésének kérdéséről. A megbeszélésről készített feljegyzés megfelelő részét 46/b. sz. mellékletként közöljük.

sek folynak. Szükségesnek tartja, hogy a magyar kormány külügyi fellépéssel gátat vessen ezeknek a jogtalanságoknak.¹⁵

Minisztertanács a belügyminiszter bejelentését tudomásul vette és az előterjesztést elfogadta.

16

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Szükségesnek tartja, hogy az orosz hadsereg részére lefoglalt magtárakból kölcsönt vegyen igénybe, anélkül azonban, hogy a jóvátételi szállításokat érintené.

17

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter*: A vetőmag és a jószágok felszabadítása tárgyában a folyó hó 23. napján tartandó gazdasági minisztertanács elé javaslatokat terjeszt és így ez a kérdés megvitásra kerül.¹⁶

Minisztertanács a földművelésügyi miniszter bejelentését tudomásul vette.

18

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter*: Kiegészíteni kívánja előbbi bejelentését azzal, hogy azokat a hadifoglyokat is elbocsátják, akik román fogságba kerültek.¹⁷ A német kitelepítéssel kapcsolatban a potsdami határozat elvileg kimondotta, hogy további kiutasítások nem történhetnek, amíg a Külügyminiszterek Tanácsa¹⁸ megfelelő döntést nem

¹⁵ A szlovákiai magyarok kitelepítése ügyében ismételt intervenált a magyar kormány. Így Gyöngyösi 1945. július 9-én Puskin követnél erőlesen tiltakozott ez ügyben, mire a követ közölte „hogy a szlovákiai magyarok üldöztetése ellen már Moszkvában is, de főleg Zorin prágai követnél több ízben szót emelt és világossá tette, hogy ezek az intézkedések nem szolgálhatják a demokratizmust. Az a véleménye, hogy fejtegetései megértésre találtak és intézkedést is vontak maguk után. Szükségesnek tartaná, hogy mindazokat a panaszokat, amelyeket szlovák viszonylatban emelünk, nem csak az Ellenőrző Bizottsághoz, hanem a csehszlovák misszióhoz is juttassuk el.” (MOL XIX-J-1-j 1945-IV-100.2) A magyar kormány 1945. júniusáig 32 esetben küldött írásos tiltakozást a szlovákiai magyarok üldözése ügyében a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz. Lásd továbbá a 41. sz. jegyzőkönyv 41/a. sz. mellékletét.

¹⁶ A 16. és a 17. napirendi pont ugyanazt a kérdést érintette. Lásd a 48. sz. jegyzőkönyv 42. napirendi pontját és a 48/d. sz. mellékletet. Lásd továbbá az 55. sz. jegyzőkönyv 6., valamint az 59. sz. jegyzőkönyv 2. és a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

A rendelkezésünkre álló adatok szerint az augusztus 23-i gazdasági minisztertanács ülésen a kérdést nem tárgyalták.

¹⁷ Lásd a jelen jegyzőkönyv 13. sz. jegyzetét.

¹⁸ A Külügyminiszterek Tanácsát az 1945. július 17.–augusztus 2.-án tartott potsdami értekezleten hozták létre: az Egyesült Államok, a Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország és Kína külügyminiszterei vettek benne részt, feladata a békeszerződések előkészítése volt. 1949-ben – miután a német békeszerződés megkötése kilátástalanná vált – beszüntette működését.

A potsdami értekezleten résztvevő hatalmak elismerték, hogy a Lengyelországban, Csehszlovákiában és Magyarországon maradt német lakosságnak, vagy egy részének Németországba történő áttelepítésére vonatkozó intézkedéseket kell fogyanatosítani, hangsúlyozták, hogy annak szervezeten és emberséges módon kell végbemenie, figyelemmel Németország, illetve a megszálló hatóságok lehetőségeire, az áttelepülő németeknek a különböző megszállási övezetek közötti arányos elosztására. Tájékoztatást kértek az áttelepítendőek számáról és az áttelepítés ütemezéséről. Végül a csehszlovák és a lengyel ideiglenes kormányt, valamint a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottságot felszólították, „hogy a német lakosság további kiutasításait függesszék fel mindaddig, amíg az illető kormányok megvizsgálják az Ellenőrző Tanácsban résztvevő képviselők jelentéseit.” (Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb politikai szerződései. Szerk. Halmosy Dénes. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966. 661–662. p.)

hoz. Kellő önmérséklettel kell eljárni a német kitelepítések kérdésében. Nem nyújthatunk olyan példát, mint amilyen a zsidó deportálások kapcsán szembetűnően jelentkezett, szükséges megvárni a megfelelő gondoskodás lehetőségeit. A kormány alapítsa meg kiket akar kitelepíteni, hozza határozatát nyilvánosságra, hogy ezáltal elejét vegye különböző visszas jelenségeknek, így elbújdosásoknak. Kivételt képeznek a jugoszláviai svábok, akiknek kérdése független a magyarországi németek kitelepítésétől és ez a kérdés sürgősen megoldandó.¹⁹

Minisztertanács a külügyminiszter bejelentését tudomásul vette.

19

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát 25 személygépkocsinak a főispánok részére való beszerzése céljából 15 000 000 pengő hitel tárgyában.

Továbbá előterjeszti a Magyar Államrendőrség részére szükséges gépjárművek biztosítására vonatkozó 142 314/1945/VI. számú kérelmét azzal, hogy a főispáni és a rendőrségi gépkocsi-vásárlásokat a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumtól függetlenül eszközölhesse. A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium eljárása nehézkes, eddig egyetlen egy gépkocsit nem vásároltatott a rendőrség részére, holott az intézkedés rendkívül sürgős, mert az adminisztrációs működés zavartalan-ságát biztosítani kell.

A minisztertanács a belügyminiszter előterjesztését elfogadta. A főispánok részére 25 db személygépkocsi beszerzésére 15 millió pengő hitel folyósításához hozzájárult és megengedi, hogy a főispáni és rendőrségi autó-beszerzéseket az 1945. június hó 27. napján tartott minisztertanácsi határozat rendelkezéseitől eltérően²⁰ a belügyminiszter önállóan, a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium részvétele nélkül eszközölhesse.

20

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a vallásváltoztatások jóváhagyása tárgyában.²¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

¹⁹ A német csapatok visszavonulásakor elmenekült jugoszláviai németek nagy csoportokban próbáltak Magyarországon keresztül visszatérni otthonaikba, de a jugoszláv hatóságok nem engedték át őket a határon, így egyre több gondot okoztak a magyar belügyi szerveknek. (MOL XIX-J-1-k 70. doboz. A Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz intézett szóbeli jegyzékek c. dosszié 1945-30 635/pol.) Másrészt jugoszláv állampolgárságú németeket rendszeresen átdobtak Jugoszláviából magyar területre. (uo. 1945-32 194/pol. és 1946-147/pol.)

²⁰ Lásd a 37. sz. jegyzőkönyv 42. napirendi pontját.

²¹ A Belügyminisztérium 20 307/1945.I.o. sz. előterjesztése arra irányult, hogy mondják ki rendeletben a zsidók jogképességét korlátozó, illetve megszüntető jogszabályok idején tömegesen előfordult, a törvényszabta anyagi és alaki kellékeknek nem megfelelő vallásváltoztatások érvényességét. Egyben javasolta az egyéb vallásváltoztatások, felekezetekből való kilépések érvényességét nyilvánítását is.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérőlevelük.

A minisztertanács határozata után az izraelita vallásfelekezet képviselői felkeresték a miniszterelnököt és kérték, hogy a végrehajtási utasítás kiadásánál kívánságaikat – a jelek szerint a visszatérést illetően – vegyék majd figyelembe. Az ügyben értekezletet hívtak össze a Belügyminisztériumban, amely úgy döntött, hogy az izraelita vallásfelekezet kívánságára egyelőre eltekintenek a végrehajtási utasítás elkészítésétől. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 453)

21

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a közszolgálati alkalmazottak illetményeinek és nyugellátásainak rendezéséről szóló 2500/1945. ME sz. rendelet módosítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal a módosítással, hogy a szak-szervezet és a különböző tényezőkkel való letárgyalás alapján a százalékos változtatások helyett meghatározott összegű felemelések szabályozzák az új fizetéseket. A vidék és Budapest közötti különbség megszűnt és csak a családi pótléknál van még eltérés. A munkásfizetéseket a köztisztviselői fizetések részben megközelítik, de sehol sem haladják túl. Az alacsonyabb kategóriáknál az emelés fokozottabb és a létminimumot a mai viszonyoknak megfelelően állapítja meg a rendelet.²²

22

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti a közszolgálati alkalmazottaknak a belföldi hivatalos kiküldetés és átköltözködés alkalmával felszámítható illetményeinek újabb megállapításáról szóló javaslatát.²³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

23

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a vámszedési jog újbóli tényleges gyakorlása tárgyában.²⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

24

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát az államfői jogkörbe tartozó kegydíjengedélyezési jognak a Nemzeti Főtanácsra ruházása tárgyában.

²² A 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) szerint a vidéken dolgozó közszolgálati alkalmazottak, illetve a vidéki állomáshelyen nyugdíjazott, valamint a vidéken lakó nyugdíjasok az egyébként megállapított bizonyos külön pótlékokat nem kaphatták meg. A gazdasági helyzet általános romlására hivatkozással ezt a megkülönböztetést próbálta felszámolni a Pénzügyminisztérium a 15 900/1945.II. sz. előterjesztésével. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérőlevelük, valamint a minisztertanács határozatának megfelelően átalakított szövegű előterjesztés és rendelettervezet. Lásd a 6930/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 24.

²³ A Pénzügyminisztérium 15 921/1945.II. sz. előterjesztése s a rendelettervezet megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Az indoklás szerint a kiküldetési és átköltözködési díj emelését a legutolsó szabályozás, vagyis a május 8-a óta bekövetkezett drágulás tette szükségessé. Mint itt olvasható, olyan helyzet alakult ki „hogy a közszolgálati alkalmazottak a kiküldetések előtt mindenképpen kitérni igyekeznek, mert a különben is szűkre szabott közszolgálati illetmények mellett a kiküldetéssel járó túlkiadásokat vállalni nincs módjukban.”

Lásd a 6940/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 24.

²⁴ A Pénzügyminisztérium 200 100/1945.XII. sz. előterjesztésében utalt az 1945. június 8-i minisztertanács ülés azon határozatára, hogy a tényleges vámszedés elrendelésére akkor kerüljön sor, ha azzal viszonyosság jön létre (33. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pont). A központi vámigazgatóságtól kapott jelentések alapján közölte, hogy a jugoszláv, a csehszlovák és a román állam az oda bevételre kerülő árukat már szabályszerűen megvámolta; csak az osztrák vámhivatalok nem működtek, bár valószínűsítette, hogy itt is meg fog indulni a vámszedés. Kérte ezért, hogy a vámszedés ügyében intern rendelet formájában intézkedhessék.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy az államfői jogokat kegydíjak esetében a Nemzeti Főtanács gyakorolja.²⁵

25

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti a 4250/1945. ME sz. rendelet értelmében fitetőeszköz-jellegét elvesztett 1000 pengő címletű bankjegyek utólagos letétbehelyezése tárgyában javaslatát.²⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

26

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a számolólapok illetékéről szóló 90/1944. ME sz. rendelet hatályon kívül helyezése tárgyában.²⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

²⁵ A Pénzügyminisztérium 30 970/1945.III. sz. előterjesztésében utalt arra, hogy bár az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló 1912. évi LXVI. tc. 121. §-a a kegyelmi ellátások engedélyezését a minisztertanács hozzájárulásával az államfői jogkörébe utalta, az államfői jogkör gyakorlására létrehozott Nemzeti Főtanácsról szóló 59/1945. Eln. sz. rendelet (MK 1945. február 10.) nem intézkedett a kegyelmi ellátások engedélyezéséről. Javasolta, hogy az államfői jogkör végleges rendezéséig olyan szabályozás történjék, hogy a kegydíj engedélyezésének jogát a minisztertanács hozzájárulásával a Nemzetgyűlés elnöke gyakorolja.

A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a kérdéssel kapcsolatban a Miniszterelnökségen a következő észrevételt vezették: „Legyen a Nemzeti Főtanács, a Nemzetgyűlés elnökét egyedül ilyen joggal felruházni veszélyes lenne.”

Az előterjesztés mellett megtalálható az Igazságügyminisztérium e tárgyban a Pénzügyminisztériumhoz küldött szakvéleménye s a véleményt a Miniszterelnökséggel közlő kísérőlevele. A szakvélemény egyrészt arra hívta fel a figyelmet, hogy az államfői jogkört érintő rendelkezést, hasonlóan a Nemzeti Főtanácsról szóló rendelethez az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának és az ideiglenes kormányának a közös rendleteként kellene kiadni. Másrészt utalt arra, hogy a minisztertanács 1945. július havában már foglalkozott az államfői jogkör kiterjesztését jelentő előterjesztéssel, amikor a házasságon kívül született gyermek kegyelemből történő törvényesítését tárgyalta. (40. jegyzőkönyv 42. napirendi pontja)

Lásd az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának és az Ideiglenes Nemzeti Kormányának az 1814/1945. E. sz. rendelkezését, MK 1945. szeptember 5.

²⁶ Az 1927. június 1-jei, illetve az 1943. február 25-i keltezéssel kibocsátott 1000 pengős címletű bankjegyek letétbehelyezésére a 4250/1945. ME sz. rendeletben (MK 1945. június 14.) megszabott határidő 1945. június 26-án lejárt. Főleg kisemberek, akik a háborús körülmények (fogság, közlekedési, hírközlési nehézségek) folytán nem tudtak megfelelő időben intézkedni pénzüik ügyében, még e határidő után is jelentkeztek letétbehelyezési igénnyel. Ezek kérésének teljesítését tette lehetővé – az 1945. augusztus 16-ig előadott kérelmek alapján – a rendelet; a letétbehelyezési határidőt azért nem hosszabbította meg, hogy kizárja a nyugatról az országba időközben becsempészett bankjegyek tömeges beváltására irányuló igények kényszerű teljesítését. A Pénzügyminisztérium 66 259/1945. sz. előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

Lásd az 1400/1945. PM sz. rendeletet (MK 1945. augusztus 12.), amely 1945. október 31-ében állapította meg a letétbe helyezett 1000 pengős címletű bankjegyek ellenértékének kifizetési határidejét.

²⁷ A Pénzügyminisztérium 1395/1945.XI.b. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a számolólapok használatát az államháztartás bevételeiben jelentkezett, a háború által okozott kiesés ellensúlyozása céljából írta elő a 90/1944. ME rendelet. (MRT 1944. 141–144. p.) Az infláció előrehaladtával ennek alkalmazása, a számolólapok illetékének beszedése egyre több nehézséget okozott, ezért célszerűvé vált ezek mellőzése. Ugyanakkor az állami bevétel kiesésének pótlásaként a vállalatok forgalmi adóját javasolta megemelni.

A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 7050/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 31.

27

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát az állandó összegű okirati és közigazgatási illetékek újabb megállapítása és az illetékekre vonatkozó egyes jogszabályok kiegészítése tárgyában.²⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

28

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát az újabb, D sorozatú 15 milliárd pengő kincstári jegykölcson felvétele és több régi kincstári jegykölcson visszafizetése tárgyában.²⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

29

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Nemzeti Bank főtanácsának újjáalakítása tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

30

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* bejelenti, hogy a valuta, illetve devizaforgalmat bejelentési kötelezettséggel kívánja szabályozni. Ugyanis a különböző valuták és aranyérmek stb. jelenlegi árfolyama és illetve spekulációs áralakulása nem felel meg a jegybankforgalom emelkedésének. Miután a mai életben ezeknek a változásoknak nagy jelentőségük van, mert a különböző áru és munkaszolgáltatásokat az árfolyamok emelkedésével hozzák összefüggésbe, szükségesnek mutatkozik megfelelő beavatkozás. A javaslatnak első része arra irányul, hogy devizát kizárólag a Nemzeti Bank engedélyével lehet vásárolni és így a Nemzeti Banknak módjában van felülbírálni az indokolatlan vételeket. A bejelentések súlyos szankcióval (15 évi fegyházbüntetéssel) vannak biztosítva és ha a bejelentési határidő eltelt, gazdasági minisztertanács fogja megállapítani az árfolyamokat. Éppen ezért egyelőre a beszolgáltatási kötelezettséget nem tudja szabályozni, erre majd akkor kerül sor, ha a bejelentések már megtörténtek és az árfolyam-megállapítás már bekövetkezett. Az árfolyamokat reálisan és úgy tervezi megállapíta-

²⁸ A Pénzügyminisztérium 1343/1945.XI.6. sz. szelőterjesztése általában ötszörösére javasolta emelni az addig érvényben volt illetéktételeket. A rendelet tervezete megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

Lásd a 6980/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 28.

²⁹ A Pénzügyminisztérium 1394/1945.IV.a. sz. előterjesztése szerint az új kincstári jegykölcsonból kívánták rendezni az 1944. év végéig felvett és lejárt ún. régi kincstári jegykölcsonöket, kamataikkal együtt. Az 1942 júliusától 1944 augusztusáig felvett, összesen nyolc jegykölcson rendezésére került sor.

³⁰ A Pénzügyminisztérium 95 349/1945.IV.c. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a háború és a politikai események során a Magyar Nemzeti Bank főtanácsának tagjai részben eltávoztak az országból és nem tértek vissza, részben pedig a politikai múltjuk tette őket alkalmatlanná arra, hogy továbbra is tagok maradhassanak. Ezért elkerülhetetlennek jelezte a főtanács teljes újjáalakítását, ami viszont a bank alapszabályainak bizonyos módosítását is maga után vont. A Szakszervezeti Tanácsnak, az Országos Szövetkezeti Tanácsnak, az Országos Földbirtokrendező Tanácsnak, a Takarékpénztárak és Bankok Egyesületének, valamint a Magyar Kereskedők Országos Központi Szövetségének is helyet kívánt biztosítani a főtanácsban. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 6950/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 24.

ni, hogy a beszolgáltatás valóban megtörténjék. Az idevonatkozó tervezetet átküldte a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz olyan megbeszélés keretében, hogy amennyiben a mai napig felszólalás nem történik, úgy a javaslat ellen a Szövetséges Ellenőrző Bizottság nem talált kifogást. Mégis szükségesnek tartja, hogy a csütörtöki napon a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnál határozott formában is érdeklődjék a SZEB álláspontja tekintetében és a rendeletet a folyó hó 24-i Magyar Közlönyben fogja megjelentetni.³¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: A mai nap folyamán éppen a pénzügyminiszteri előterjesztéssel összefüggésben nagyarányú razzia volt.³² Azokat, akik foglalkozással nem bírnak, internálni fogják. Azonban a közigazgatási intézkedés nem a pénzügyi visszaélések miatt, hanem közveszélyű munkakerülés okából történik. Az eljárás alá vont személyeknél talált értékeket jegyzékbe foglalták és az intézkedés majd a kiadandó rendeletek szellemében történik.

Minisztertanács a belügyminiszter jelentését tudomásul vette.

31

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti 95 377/1945.IV.c. számú előterjesztését. Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszterre történt kinevezése folytán szükségessé vált, hogy a Magyar Nemzeti Bank elnöki tisztsége alól, saját kérelmére való utalással, felmentessék és a megüresedett elnöki tisztséget betöltsék.

Kéri a minisztertanácsot, hogy a Miniszterelnökség az előterjesztést tegye meg a Nemzeti Főtanácshoz dr. Oltványi Imrének pénzügyminiszterre történt kinevezése folytán a Magyar Nemzeti Bank elnöki tisztsége alól saját kérelmére való felmentése végett és egyben a megüresedett elnöki tisztségre dr. Kárász Arturt, a Nemzeti Bank főfelügyelőjét nevezze ki.³³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

³¹ Lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 23. napirendi pontját. A gazdasági miniszteri értekezlet először 1945. szeptember 21-én, majd október 25-én foglalkozott ezekkel a kérdésekkel. (Lásd a II. F. 8. sz. jegyzőkönyv 12., valamint a II. F. 13. feljegyzés 1. pontját.)

³² A sajtó csaknem minden nap hírt adott nagyarányú razziákról. Ezen a napon a bűnügyi és a politikai osztály detektívjei a Tőzsde épülete előtt és a környező utcákban több mint ezer személyt tartóztattak le, illetve állítottak elő. (Világ 1945. augusztus 23.)

³³ Az előterjesztés megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

Kárász Artur (1907–1992) Budapesten jogi végzettséget szerzett, majd Párizsban élt, ahol irodalmi tevékenységet folytatott. 1932-ben lett a Magyar Nemzeti Bank tisztviselője. 1944 tavaszán a Külügyminisztérium helytelenítette külföldi képviselőkkel való érintkezését, ezért a bank vezérigazgatója fizetés nélküli szabadságra küldte. Ezt követően a genfi Nemzetközi Vöröskereszt Bizottság magyarországi delegációjánál főtitkárként dolgozott. 1945-ben a Nemzeti Parasztpárt tagja lett; visszakerült a Magyar Nemzeti Bankhoz, mint főfelügyelő. 1945 augusztusától november 15-ig a bank elnöke volt. 1946 nyarán megvált a banktól. Részt vett a béketárgyalás gazdasági vonatkozásainak előkészítésében. 1947–1948-ban a budapesti egyetemen a jegybankpolitika tanára volt. 1948 nyarán külföldre távozott. Az Egyesült Államokban főiskolai, majd egyetemi tanár lett. 1952-től 1956-ig az ENSZ megbízásából a bolíviai kormány pénzügyi tanácsadója volt. 1956-ban a Világbank tisztviselője, majd 1968-ban az európai iroda igazgatója lett. 1974-től 1983-ig magánbanki és magánvállalati vezetéként dolgozott.

32

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti a nyomdatermékek tudományos célokra szolgáló köteles példányainak beszolgáltatása tárgyában javaslatát.³⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

33

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* az Országos Magyar Iparművészeti Iskola tanműhelyeinek helyreállítására 300 000 pengő rendkívüli hitelt kér.³⁵

Minisztertanács a 300 000 pengő hitel folyósításához hozzájárult.

34

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti a volt kolozsvári Nemzeti Színház felszerelési tárgyainak átadása a Romániai Magyar Népi Szövetségnek tárgyában javaslatát.³⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárul.

35

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti dr. Török István egyetemi ny. r. tanárrá való kinevezését.³⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

36

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* távbeszélő berendezés költségeire 4 000 000 pengő előirányzatnélküli hitelt kér.

Minisztertanács 4 000 000 pengő előirányzatnélküli hitel folyósításához hozzájárult.

37

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* a Magyar Tudományos Akadémia épületének sérülései kijávitására 2 millió pengő rendkívüli hitel engedélyezését kéri.³⁸

³⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 11 061/1945.eln. sz. előterjesztésében javasolta, hogy a 390/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. március 13.), amely a törvényhatóság első tisztviselőjének feladatává tette a tudományos célokra szolgáló köteles példányok összegyűjtését, helyezték hatályon kívül, mondván, hogy már nincs szükség ezen átmeneti intézkedésre. Ugyanakkor kérte, hogy az összegyűjtött nyomdatermékeket szeptember 15-ig szolgáltatásuk be a megfelelő könyvtáraknak. A rendelet tervezete és a kísérőlevele megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 7670/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 6.

³⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 29 874/1945.VII.ü.o. sz. alatt tett előterjesztést. Az Országos Magyar Iparművészeti Iskola Budapesten, a IX. kerületi Kinizsi u. 39. sz. alatt működött.

³⁶ Lásd a 46/c. sz. mellékletet.

³⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 27 170/1945.Vü.o. sz. előterjesztése szerint dr. Török István (1904-1996) teológus, 1929-től a pápai református főgimnázium vallásstanára, majd a teológiai akadémia tanára volt. 1941-ben a debreceni egyetem Hittudományi Karának magántanára, 1945-ben nyilvános rendes tanára lett.

³⁸ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 32 362/1945.Vü.o. sz. előterjesztése elsősorban az épületben elhelyezett gyűjtemények épségének megóvása érdekében jelezte sürgősnek a hitel folyósítását.

Minisztertanács a 2 millió pengő rendkívüli hitel folyósításához hozzájárult.

38

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] előterjeszti a Magyar Posta 1945. évi II. félévi újjáépítési programjának költségeire 370 000 000 pengő rendkívüli újjáépítési hitel engedélyezése tárgyában javaslatát.³⁹

Minisztertanács a 370 000 000 pengő rendkívüli újjáépítési hitel folyósításához hozzájárult.

39

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] előterjeszti javaslatát a készbőrárú és a lábbeli kereskedői forgalmának szabályozása tárgyában.⁴⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

40

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] előterjeszteni kívánt, a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok vagy baloldali magatartás folytán elvesztett üzlethelyiségek berendezési (felszerelési) tárgyak, valamint áru- és anyagkészletek visszaszolgáltatása tárgyában, javaslatát leveszi a napirendről.⁴¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

³⁹ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 114 340/1945.A.2. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a háborús cselekmények következtében a helyi és helyközi távbeszélő és távíró hálózat, a központ, a kábelek és az erősítő állomások, továbbá a postaházak egy része elpusztult, másik része pedig megrongálódott; az építési és üzemanyagok, felszerelési tárgyak, gépek, lovak túlnyomó részét a németek és a nyilasok elszállították. Így az állami és gazdasági szempontból fontos üzem csak megfelelő hitel igénybevételével épülhetett újjá és kezdhette meg működését.

⁴⁰ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 24 000/1945.I.1. sz. előterjesztése a készbőrárú és bőrtalpú lábbelik terén fennállott nagy hiány és a kereslet közötti lehető kiegyenlítődés érdekében javasolta létrehozni a Bőrárúelosztó Irodát, amely mellé a kiemelkedő helyet betöltő bőrkereskedők, valamint a bőrárut és lábbelit előállító üzemek képviselőiből véleményező bizottságot kívánt szervezni. Az árúnak a termelőtől a fogyasztóig való eljuttatásának útját javasolta radikálisan lerövidíteni és ennek betartását szigorúan ellenőrizni. E célból a bőrárú forgalmazására jogosult kereskedők jegyzékbe foglalását s a visszaélő kereskedőknek az áruellátásból való kizárását javasolta. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérlőlevelük. Lásd a 7010/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 28.

⁴¹ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Miniszter 13 262/I/2./1945. sz. előterjesztésében javasolta, hogy az említett ügyekben keletkező viták rendezésére a járásbírók mellett alakítsanak döntőbizottságokat. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.12-10 829)

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e napirendi ponthoz a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „A javaslat nehéz problémát érint. Alapjában jól oldja meg a kérdést, azonban a 14. §-ban meghatározott fellebbezés nem halasztó volta aggályos. Inkább azt kellene elrendelni, hogy az effajta ügyek fellebbezését soronkívül kell lefolytatni! Tehát halasztó hatályú fellebbezésnek van helye, amit az ítéletábla soronkívül tárgyal le ti. jóvátehetően helyzetet teremtené a fellebbezés nem halasztó volta.”

Lásd még a 48. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját és a 48/b. sz. mellékletet.

41

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] előterjeszti a Buda és Pest közötti összeköttetés ideiglenes helyreállítására 451 millió pengő póthitel igénylését.⁴²

Minisztertanács a Buda és Pest közötti összeköttetés ideiglenes helyreállítására 358 000 000 P póthitelt engedélyezett.

42

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] előterjeszti javaslatát a magyarországi felrobbantott hidak legsürgősebb helyreállítására vagy ideiglenes pótlására 455 millió pengő hitel igénylése tárgyában.⁴³

Minisztertanács a 455 millió pengő hiteligénylés folyósításához hozzájárult.

43

[*Nagy Ferenc*] *Újjáépítési miniszter* bejelenti, hogy még július 24-én átírt a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumhoz, hogy a Posta újjáépítési programját megfelelő költségvetéssel közölje és illetve az Újjáépítési Minisztériumot részletesen tájékoztassa. Ez mindmáig nem történt meg. Felhívja erre a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter figyelmét.

[*Pozsgay*] A miniszter a kérdést sürgősen meg fogja vizsgálni és a választ megadja.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

44

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Pozsgay Gyula] előterjeszti javaslatát az államvasutak augusztus havi rekonstrukciós munkálatainak fedezése és a MÁVAUT augusztus havi 268 000 000 P hiteligénylése tárgyában.⁴⁴

⁴² A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 24 912/1945.III.2. sz. kísérőlevelével megküldött előterjesztésében az 1945. április 19-én tartott minisztertanácsi ülésen (22. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pont) a Buda és Pest közötti összeköttetés ideiglenes helyreállítása céljából 1945. évre biztosított 134 millió pengős hitelen túl, az időközbeni ár- és béremelkedésekre tekintettel, további 451 millió pengő hitel engedélyezését kérte. Az összegből szeptemberben 121 millió, októberben, novemberben és decemberben pedig havonta 110 millió pengőt kívánt igénybe venni. Jelezte egyben, hogy a hidak fenntartási költségei lényegesen növekedtek azáltal, hogy időközben az orosz katonai alakulatoktól a margitszigeti hidat is át kellett vennie, és hogy mind a három budapesti (a Petőfi tér – Döbrentei tér közötti, a Ferenc József – ma Szabadság – és a margitszigeti) ideiglenes híd fapallózata annyira elhasználódott, hogy majdnem teljes felújításuk vált szükségessé. Tájékoztatót adott a többi budapesti híd helyreállítási, illetve építési munkálatainak költségéről, megemlítve, hogy az óbudai Árpád-híd 1945. évi munkálatainak folytatását munkaerő- és anyaghiány miatt fel kellett adnia.

⁴³ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 24 913/1945.III.2. sz. kísérőlevelének indoklása hasonló volt a 42. sz. jegyzetben ismertetettekhez. Az előterjesztés szerint a hidak roncsainak kiemelésére 1945-ben 613 milliót, a folyami hidak újjáépítésére (a budapestieken túl) 225 millió pengőt kellett fordítani. Erre a célra kért, a korábban biztosított összesen felül 455 millió pengő póthitelt: szeptemberre 116 milliót, a további három hónapra pedig havonként 113 milliót.

⁴⁴ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 25 545/1945.II/1. sz. előterjesztésében az államvasutak augusztus havi rekonstrukciós munkálataira és járművek beszerzésére 257 millió, a Magyar Államvasutak Központi Gépkościüzemének helyreállítására pedig 11 millió pengő hitelt kért.

Minisztertanács a 268 000 000 P folyósításához hozzájárult.

45

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a nemzeti ellenállási mozgalomban vértanúhalált halt személyek nevének jegyesükre való kivételes átruházása tárgyában.⁴⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

46

[Ries] *Igazságügyminiszter* az igazolóbizottságok tagjai részére megállapított napidíjak fedezetének biztosítása tárgyában benyújtani tervezett javaslatát leveszi a napirendről.⁴⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

47

[Ries] *Igazságügyminiszter* a tárgysorozaton szereplő rendelettervezetét az egyes értékpapírok megsemmisítéséről szóló 4090/1945. ME sz. rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában leveszi a napirendről.⁴⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

48

[Ries] *Igazságügyminiszter* a tárgysorozaton szereplő rendelettervezetét az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeteknél közgyűlés tartásáról tárgyában leveszi a napirendről.⁴⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁴⁵ Az Igazságügyminisztérium T.1224/1945. sz. előterjesztése tulajdonképpen a háborúban, vagy a háborús helyzettel kapcsolatban meghalt személyek jegyesi számára a 430/1943. ME sz. rendeletben lehetővé tett névviselési jogot terjesztette ki a nemzeti ellenállás következtében vértanúhalált halt személyek jegyeseire. Lásd a 7070/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 26.

⁴⁶ Az Igazságügyminisztérium T.1137/1945. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy a szabadpályán működő értelmiségiek, az ügyvédek, a jegyzők és a magánalkalmazottak igazolását végző igazolóbizottsági elnökök, tagok és jegyzők napidíjainak fizetését illetően bizonytalanság alakult ki. Rámutatott arra, hogy mennyire helytelen lenne, ha az ilyen ügyekben eljáró igazolóbizottságok tagjainak napidíjait az igazolás alá vont személyek vagy az adott érdekképviseletek fedeznék, mivel ez csak a bizottságok gyors, szakszerű és mindenekelőtt pártatlan munkáját befolyásolná hátrányosan. Kérte ezért a minisztertanács határozatát, hogy minden esetben az államkincstár fizesse a napidíjakat. Lásd az 64. sz. jegyzőkönyv 48. napirendi pontját.

⁴⁷ Bár nem szerepelt a későbbiekben a kérdés minisztertanácsai ülés napirendjén, 7320/1945. ME sz. rendeletként (MK 1945. szeptember 3.) megjelent az 1944. március 19-e után elveszett, vagy megsemmisült értékpapírok bejelentési határidejének meghosszabbításáról szóló intézkedés, amely a határidőt 1945. december 31-én jelölte meg. A 4090/1945. ME sz. rendeletet lásd a MK 1945. július 1-jei számában.

⁴⁸ Az előzményeket illetően lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 28., a 42. sz. jegyzőkönyv 42. és a 45. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját. A jelen jegyzőkönyv mellett nem található e tárggyal kapcsolatos újabb előterjesztés. Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e napirendi ponttal kapcsolatban a következő megjegyzést írták: „A Polgári Demokrata Párt kihagyása megfontolás tárgyává tehető. Alkotmányjogi szempontból kifogásolható lenne, nincs is felhatalmazása a kormánynak, hogy eltérően rendelkezzenek, kérdés azonban, hogy a Miniszterelnök Úr ezt kiélezheti-e?” Lásd még az 57. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját.

49

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát dr. László Jenő özvegye részére nyugdíj megállapítása tárgyában.

Dr. László Jenőt 1919. december 19. napján halálra ítélték és kivégezték. Az Igazságügyi Népbiztosság alkalmazottja volt és a 285/1945. ME sz. rendelet 4. § alapján, figyelemmel a 2500/1945. ME számú rendelet idevágó határozmányaira a kérelem előterjesztése napjától, VI. 4-től az V. fiz. o. II. fokozata szerinti 100 %-os nyugdíj megállapítását kéri az igazságügyminiszter.⁴⁹

A minisztertanács özvegy, dr. László Jenőné részére az V. fiz. osztály II. fokozatának megfelelő nyugdíj folyósításához az 1945. VI. 4. napjától kezdődő hatállyal hozzájárult.

50

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula] a tárgysorozaton szereplő rendelettervezetét, az iparügyi, valamint a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterrel szülő 1935. VII. tc. végrehajtásáról kiadott 7500/1935. ME sz. rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában, leveszi a napirendről.⁵⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

51

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát az Ipari Anyaghivatal és Ipari Anyaggyártó Tanács megszüntetése tárgyában.⁵¹

⁴⁹ László Jenő (1878–1919) ügyvéd, 1906-tól több szakszervezet jogásza volt. 1918-ban a Kommunista Párt-hoz csatlakozott. A Tanácsköztársaság idején a Budapesti Forradalmi Törvényszék politikai biztosa. Az ellenforradalom idején halálra ítélték és kivégezték.

A Tanácsköztársaság alatti és az azt követő időben baloldali magatartásuk és tevékenységük miatt elítéltek rehabilitálásáról szóló 285/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 27.) 4. §-a arról intézkedett, hogy amennyiben az érdekelt a sérelmet valamely szakminisztérium felügyelete alá eső munkakörben szenvedte el, a rehabilitációt illető kérvényt a szakminiszterhez, egyébként az igazságügyminiszterhez kell benyújtani, az ügyben azonban a minisztertanács határoz.

A közalkalmazotti illetmények és nyugdíjak ügyében kiadott 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) 28. §-a az özvegyi nyugdíjakról szól.

⁵⁰ Az Iparügyi Minisztérium 57 338/I/2/1945. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy az iparügyi, valamint a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterrel szülő 1935. évi VII. tc. (ezzel vált külön az Iparügyi Minisztérium a Kereskedelemügyi Minisztériumtól) végrehajtása tárgyában kiadott 7500/1935. ME sz. rendelet (MRT 1935. 706–709. p.) azon intézkedése, hogy bizonyos iparok (vendéglátó, fodrász, kozmetikus, manikűrös, pedikűrös ipar) közigazgatási ügyeit a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter hatáskörébe utalta, megítélése szerint helytelen, mivel ezek kézművesipari jellegű foglalkozások. Az iparigazgatás egységessége érdekében kérte ezeknek az iparügyi miniszter felügyelete alá helyezését. A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium – a vendéglátóipar kivételével – ehhez hozzá is járult, de az Iparügyi Minisztérium tovább érvelt álláspontja mellett. (MOL XIX-G-1-a 1945-11 668)

⁵¹ Az Iparügyi Minisztérium 2255/1945. eln. sz. előterjesztése szerint ezeket az intézményeket a háborús termeléssel kapcsolatos anyaggyártó feladatok elvégzésére hívták életre s a háború befejeztével nincs rájuk szükség. Az átmenet gazdálkodással kapcsolatos anyaggyártó feladatokat új szervezetek létesítésével oldotta meg. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 514).

Lásd a 7030/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 26. Az Ipari Anyaghivatal felállításáról a 24 800/1942. IpM sz. rendelet (MRT 1942. 1308–1310. p.), míg az Ipari Anyaggyártó Tanács létesítéséről a 24 900/1942. IpM sz. rendelet (MRT 1945. 1310-1311. p.) intézkedett.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

52

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát a minisztérium központi hivatalainak elhelyezésére szolgáló épületek helyreállítására 700 000 pengő folyósítása tárgyában.⁵²

Minisztertanács az előterjesztéshez és a 700 000 pengő folyósításához hozzájárult.

53

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát az iparjogosítványok kiadásának, a meglévő üzlethelyiségeken felül új üzlethelyiségek nyitásának, továbbá az üzlethelyiségek áthelyezésének szabályozása tárgyában.⁵³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

54

[Rónai] Közellátásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a 4040/1945. ME sz. rendelet kiegészítése tárgyában.⁵⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

55

[Rónai] Közellátásügyi miniszter előterjeszti javaslatát gabona és olajosmag behozatala tárgyában.⁵⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁵² Budapesten az V, Akadémia u. 12. és a Nádor u. 26. sz. alatti épületek helyreállításáról volt szó.

⁵³ Lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját, valamint a 7040/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 31. Ez kimondta, hogy az ipar, illetve a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, ha a rendkívüli gazdasági viszonyok ezt szükségessé teszik, bármely ipar gyakorlására jogosító igazolvány kiadását előzetes engedély megadásától tegye függővé. Végrehajtásáról a 71 300/1945. IpM sz. rendelet (MK 1945. augusztus 31.) intézkedett.

⁵⁴ A Közellátásügyi Minisztérium szám, keltezés és aláírás nélküli előterjesztése a Mezőgazdasági és Ipari Árucseré Iroda létrehozására, működésére vonatkozó javaslatokat tartalmazott. Az iroda feladata a csereügyletek engedélyezése, létesítése, ellenőrzése, az ezzel kapcsolatos díjak beszedése volt. Lásd a 7100/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 4.

A 4040/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 1.) az 1945. évi mezőgazdasági termés beszolgáltatása, felhasználása és forgalma, valamint a mezőgazdasági termelők ipari termékekkel való ellátása felől intézkedett.

⁵⁵ A Közellátásügyi Minisztérium 504 442/1945. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a termésbecslések szerint az adott gazdasági évben 10,4 millió q kenyérgabona-terméssel lehet számolni. Ezzel szemben – figyelembe véve a fegyverszüneti, illetve a jóvátételi egyezményből folyó kötelezettségeket is – a szükséglet mintegy 18 millió q lett volna. A hiányt részben más gabonaneművel (kukorica, árpa), részben pedig Romániából, Bulgáriából behozandó kenyérgabonával javasolta pótolni.

Étolaj tekintetében is jelezte, hogy a 6120 vagonra tehető szükségletnek csak mintegy fele fog megteremni. Ezért javasolta e tekintetben is, hogy az említett államokkal, illetve Törökországgal kezdjenek kereskedelmi tárgyalásokat.

56

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter előterjeszti javaslatát a társasháztulajdonról szóló 1924:XII. tc. hatályának kiterjesztése tárgyában.⁵⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

57

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát a társadalombiztosító intézetek orvosi tanácsai hatáskörének ellátása tárgyában.⁵⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

58

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát az OMBI részére 8 millió állami kölcsön engedélyezése tárgyában.⁵⁸

Minisztertanács a 8 millió pengő folyósításához hozzájárult.

A minisztertanács este 6 órakor ért véget.

K.m.f.

Dr. Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépelte tisztázat, a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet; Teleki Géza nevénel a következő olvasható: „5. old. bejegyzéssel elfogadom Teleki”⁵⁹

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az ülés előre összeállított napirendi jegyzéke; ebben a ténylegesen megtárgyalt kérdések közül szerepelt a 6–11., a 19., a 21–28., a 31–42., a 45–46., az 50–51. és az 54–58. számú

⁵⁶ Az Újjáépítési Minisztérium számnélküli előterjesztése a háború okozta épületkárok helyreállításához szükséges hitelek megszerzésének azt az útját javasolta, hogy a hitelező a nyújtott hitel erejéig váljon az adott ingatlan társtulajdonosává. Ennek érdekében javasolta a társasháztulajdonról szóló 1924. évi XII. tc. olyan értelmű módosítását, hogy az az 1924. május 20-a (ekkor lépett hatályba a törvény) előtt épült házakra is vonatkoztatható legyen. Lásd a 6920/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 24.

⁵⁷ A Népjóléti Minisztérium 10 883/1945.II. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy mivel a társadalombiztosító intézetek önkormányzatának felfüggesztéséről szóló 1770/1944. ME sz. rendelet (MRT 1944. 772–773. p.) a társadalombiztosító intézeteknél működő orvosi tanácsokat feloszlatta s hatáskörük gyakorlását miniszteri biztosokra bízta, viszont az orvosi szabályzatok bizonyos esetekben a központi, illetve a kerületi orvosi tanácsok véleményének meghallgatását írták elő, javasolta, hogy addig is, amíg érdemi döntés nem születik, az orvosi tanácsok hatáskörét az intézetek főorvosaira bízzák. Lásd a 7090/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 2.

⁵⁸ A Népjóléti Minisztérium 11 385/1945.II. sz. előterjesztése szerint a június 20-i minisztertanácsai határozat (36. sz. jegyzőkönyv 34. napirendi pontja) alapján nyújtott 12 millió pengő állami hozzájárulást az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet épületei helyreállítására költötte; ekkor viszont, mivel az Országos Társadalombiztosító Intézetbe való beolvadás előtt állt, ügyviteli szempontból kívánatosnak jelezte, hogy esedékes kötelezettségeit még a beolvadás előtt rendezze. A kölcsön biztosítékául az intézet folyószámlán elhelyezett 53 millió pengő, – de pillanatnyilag nem hozzáférhető – készpénzét jelölte meg.

⁵⁹ Lásd a 9. sz. jegyzetet.

napirendi pont. Az előzetes napirendi jegyzéken Bojta Ernő kézírással vezette azt, hogy az ülésen elfogadták-e az előterjesztést. Külön lapon maradt fenn az 5–10. és a 31. napirendi pontot tartalmazó előzetes jegyzék; ezen Bojta Ernő kézírásával – feltehetőleg a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség kérésére vonatkoztatva –, a következő olvasható: Kállai kérte felvenni! ME úr kihúzta?;

A jegyzőkönyv mellett megtalálhatók az 5–9., a 19–29., a 31–39., a 41–42., a 44–46. és az 54–58. számú napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések.

Az előterjesztések között van – és az előzetesen összeállított napirendi jegyzékben is szerepel – egy téma, ami nem került megtárgyalásra, avagy csak a jegyzőkönyvvezető felejtette ki a jegyzőkönyvből; ennek tárgya: A pestszentlőrinci és a sashalmi állami lakótelepek helyreállítási és karbantartási kiadásainak fedezésére 3 526 000 P hitel kérése. Előadója a népjóléti miniszter volt s a napirendi jegyzéken látható feljegyzés szerint a minisztertanács hozzájárult. Ez ügygel kapcsolatban lásd a 65. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját.

Az egyes minisztériumok előterjesztéseit a Miniszterelnökségen külön borítókba tették, felsorolva a tárgyakat; ezen olvashatók a Miniszterelnökség, vagy a tárminisztériumok előzetes megjegyzései, észrevételei, továbbá esetenként a minisztertanácsi ülésen rávezetett megjegyzések. Ezeket jegyzetben közöljük.

46/a., illetve 46/c. sz. mellékletként közöljük a 8. és a 34. sz. napirendi ponthoz tartozó s a jegyzőkönyv mellett található előterjesztést, vagy írományt. 46/b. sz. mellékletként közlünk egy másutt található, de a 14. napirendi pontban tárgyalt kérdés jobb megértését segítő feljegyzést.

46/a. sz. melléklet (a 46/8. napirendi ponthoz)

1945. augusztus 17.

Magyar Miniszterelnök Úrnak,

Budapest

Miniszterelnök Úr!

A letűnt reakciós rendszer 25 éves uralma alatt minden eszközt megragadott és felhasználta arra, hogy az ifjúságot rendszerének megnyerje és céljainak megfelelő szellemben nevelje. A magyar ifjúságot ez idő alatt álhazafiságra, más népek iránti gyűlöltre, faji gyűlölködésre nevelték. Súlyos rombolást végzett ez a reakciós nevelés a magyar ifjúság szellemében.

Azok az antidemokratikus és fasiszta szervezetek, amelyek az ifjúság testi és szellemi nevelését látták el a múltban és amelyek kiölték az ifjúságból a szabadság szeretetét, az igazi hazafiság érzését, amelyek megsemmisítettek minden demokratikus önkormányzaton alapuló ifjúsági mozgalmat, természetesen nem alkalmasak az ifjúság irányítására. Ezeket meg kell szüntetni és helyettük egy olyan ifjúsági szövetség megteremtése vált szükségessé, amely feladatának tekinti a magyar ifjúság demokratikus átnevelését és amely visszavezeti az ifjúságot a magyar szabadsághősök eszményeihez, mely megismerteti és megszeretteti az ifjúsággal a magyar szellem igazi értékeit és a népi hagyományokat, valamint megszerzi más nemzetek megbecsülését a magyar ifjúság iránt.

A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség vállalta e feladatok elvégzését. A MADISZ a munkás- paraszt és értelmiségi ifjúságot egy pártokon kívül álló szövetségben tömöríti azzal a céllal, hogy egy egységes ifjúsági mozgalom keretén belül az egész magyar ifjúságot a független, szabad, demokratikus Magyarország építésébe vonja.

A MADISZ eddigi munkájával is már jelentős eredményeket ért el. Szervezeteink országszerte megkezdték az ifjúság kulturális nevelését, az ifjúsági sport kiépítését és felvettük az érintkezést a szomszédos országok ifjúságával.

Célunk elérésére a nevelés minden eszközét igénybe vesszük és így természetesen a tömegnevelés leghatásosabb fegyverét, a sajtót is. A helyi lapokon kívül jelenleg három lapot tartunk fenn, a „Magyar Ifjúság” képes, szórakoztató, könnyebb ismeretterjesztő hetilapot, az „Ifjúság” című szervezeti és mozgalmi közlönyt és a „Valóság” című magasnívójú ifjúsági szemlét.⁶⁰

Szövetségünk meghívás folytán részt vett a belgrádi és zágrábi ifjúsági kongresszusokon, továbbá a belgrádi székhellyel megalapított balkáni ifjúsági bizottság megalakulásán. A közelmúltban meghívást kaptunk a Párizsban megrendezendő ifjúsági világkongresszusra és a romániai ifjúsági szövetségtől pedig a Kolozsvárott felállítandó ifjúsági kiállításon való részvételre, valamint az ezzel kapcsolatban rendezendő sportünnepségeken való részvételre.⁶¹

Nem kell Miniszterelnök Úr előtt kihangsúlyoznunk, mit jelent az, hogy Magyarország most, a békekötés előtt, diplomáciai elszigeteltségünk állapotában a demokratikus magyar ifjúság képviselőin keresztül már kapcsolatba került a szomszédos népek ifjúságával és a párizsi konferencián összeköttetésbe fog lépni az egész világ ifjúságának reprezentánsaival, különösen pedig hazánk sorsa felett döntő szövetséges hatalmak ifjúságával.

A napokban tért vissza 35 tagú sportcsoportunk jugoszláviai körútjáról, hol igen szép eredményekkel versenyzett. Természetesen a meghívást a legrövidebb időn belül viszonznunk kell és vendégül kell látnunk a jugoszláv ifjúsági sportolókat.⁶²

Az elmúlt héten zajlott le rendezésünkben a magyar főiskolai ifjúság konferenciája Balatonlellén, melyen külföldi megfigyelők is részt vettek. E konferencia megfelelő eredménnyel járt, sikerült az egyetemi ifjúság demokratikus szervezésének az alapjait megteremteni.⁶³

Feladataink mindinkább növekszenek. Mind a szervezés, mind a nevelés és az ifjúsági sport kiépítése terén újabb és újabb feladatokat kell megoldanunk. Az elvégzendő munka növekedése és a fokozódó drágaság következtében azonban szövetségünk

⁶⁰ A Magyar Ifjúság 1945. május 1-én indult; szerkesztője Szűcs Ferenc volt; már 1945 októberében meg is szűnt.

Az Ifjúság a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség központi hetilapjaként 1945. augusztus 13-án indult, főszerkesztője Kondorosi György, felelős szerkesztője Hollós Ervin volt. 1945. szeptember 10-től 1948-ig jelent meg.

A Valóság csak 1945 szeptemberében indult a MADISZ irodalmi és kritikai havi szemléjeként. Főszerkesztője Szabó Zoltán, szerkesztője Márkus István volt. 1947-ben a Népi Kollégiumok Országos Szövetségének a folyóirata lett; 1948-ban megszűnt.

⁶¹ 1945. június végén a MADISZ háromtagú küldöttsége vett részt a Jugoszláv Antifasiszta Népi Ifjúsági Szövetség zágrábi kongresszusán. (Szabad Nép 1945. július 1.) 1945. július 7-én újabb MADISZ-delegáció utazott Jugoszláviába a Belgrádban megrendezett Balkáni Ifjúsági Kongresszusra, amelyen megválasztották a Balkáni Ifjúsági Tanácsot. (Szabad Szó 1945. július 8., Magyar Ifjúság 1945. július 28.) Az ifjúsági világkongresszust nem Párizsban, hanem Londonban rendezték meg 1945. novemberében. Hatvanhárom ország küldötteinek részvételével november 7-én alakították meg a Demokratikus Ifjúsági Világszövetséget. (Ifjúság 1945. november 28.)

⁶² 1945. augusztus 2-án utaztak el a MADISZ sportolói Jugoszláviába. Szabadkán és Újvidéken szerepeltek a labdarúgók. (Magyar Ifjúság 1945. augusztus 25.)

⁶³ A MADISZ diáktalálkozóját 1945. augusztus 8 és 12. között tartották meg Balatonlellén. Ezen a Szociáldemokrata Párt és Kisgazdapárt ifjúsági szervezetei, valamint a magyar egyetemi ifjúsági szervezetek képviselői is részt vettek. (Ifjúság 1945. augusztus 13.)

gazdaságilag igen súlyos helyzetbe került. Hogy munkánkat tovább folytathassuk, ehhez igen gyors és nagymérvű anyagi segítségre van szükségünk.

Ezért azzal a kéréssel fordulunk Miniszterelnök Úrhoz, hogy szövetségünk támogatására juttasson segélyként folyó évre 30 millió pengőt.

A fent kért összeg nélkülözhetetlenül szükséges ahhoz, hogy szövetségünk feladatait elvégezhesse.

A MADISZ nevelőmunkájának sikerétől függ, hogy a magyar ifjúság milyen mértékben válik a demokrácia támaszává és megszilárdítójává. De ezen felül a MADISZ erőssége demonstrálja külföld felé, hogy leszámoltunk a múlt bűneivel, és hogy Magyarországon egységes, demokratikus ifjúsági mozgalom van, mely legbiztosabb zálogát nyújtja annak, hogy hazánk beilleszkedik a szabadság szerető népek közösségébe, és hogy a szomszédos népekkel tartós és szilárd barátsági viszony fog kifejlődni.

Ismételten kérjük Miniszterelnök Urat, hogy a kért támogatást, mely az egész magyar nemzet szempontjából fontos feladataink megoldásához szükséges, megadni szíveskedjék és vagyunk

MADISZ köszöntéssel:
„Egység”

A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség Országos Vezetőségének nevében

Koós Béla⁶⁴
országos titkár

Gépelte tisztázat, Koós Béla eredeti aláírásával. Az aláírás mellett a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség Központi Titkársága feliratú körbélyegző lenyomata látható.

A levélpapír nyomtatott fejléce: Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség, Országos Szervezési Osztály. Budapest V., Vörösmarty tér 4. A levélpapír alján a következő szöveg olvasható: Az ifjúsági egység a demokratikus boldog Magyarország egyik legfontosabb talpköve.

46/b. sz. melléklet (a 46/14. napirendi ponthoz)

[Feljegyzés a Szviridov altábornaggyal folytatott megbeszélésről]

Szviridov altábornagy úr érdeklődik, hogyan állanak a svábok kitelepítésével kapcsolatos előkészületek.

Miniszter úr utal arra, hogy tervezetét a miniszterelnökön keresztül eljuttatta Vorosilovhoz.⁶⁵

Szviridov megjegyzi, hogy a tervezetet valóban megkapták, de kellemtelen benyomást tett az a tény, hogy a tervezetben úgy van feltüntetve, mintha Vorosilov marsall úr felszólítására kellene kitelepíteni Magyarországról 400 000 svábot. A helyzet ezzel szemben az, hogy annak idején a magyar kormány vetette fel ezt a kérdést és kérte az

⁶⁴ Koós Béla (1921–) betűszedő. 1941-től volt tagja a Kommunista Pártnak, 1942-ben a Szociáldemokrata Párt Országos Ifjúsági Bizottságának titkára lett, letartóztatták, kiszabadulása után a Kommunista Ifjúsági Szövetség és a Magyar Ifjúság Szabadságfrontja tagjaként vett részt az ellenállási mozgalomban. 1945-től a MADISZ titkára volt, később a Magyar Rádió, illetve a Televízió főmunkatársaként dolgozott.

⁶⁵ Lásd a 44. sz. jegyzőkönyv 44/b. mellékletét. A miniszter úr Erdei Ferencsel azonos.

Ellenőrző Bizottság hozzájárulását a kitelepítéshez.⁶⁶ A potsdami értekezlet a magyar kormány ezen kéréséhez hozzájárult. Vorosilov marsall tehát azt közölte, hogy a kitelepítéshez a szövetségesek hozzájárultak és most a magyar kormányon a sor, hogy a kitelepítést megkezdjék és végrehajtsa.

Miniszter úr tájékoztatja az altábornagy urat, hogy a minisztertanács annak idején a svábok kitelepítését politikai alapon kívánja végrehajtani. A minisztertanács annak idején 4 csoportba osztotta fel a svábokat, akik közül a 4-dik csoportot azok a svábok alkották, akik hűek maradtak a magyarsághoz.⁶⁷ Ezek Magyarországon maradhatnak, a többieket viszont ki kell telepíteni. Ennek megállapítására bizottságok dolgoznak sváblakta területen, akik előkészületi munkájukat november 1-jére fejezik be az eddigi tervek alapján. Svábok 1800 községben vannak Magyarországon és ezekből a községekből 22 tiszta sváb községbe koncentrálnak őket, ahonnan azután külön szállítmánnal kívánja a magyar kormány Németországba kitelepíteni őket.

Szviridov véleménye szerint a svábok kitelepítése magyar ügy, és hogyan és mennyiben hajtják végre, szintén Magyarország javát vagy kárát szolgálja. Véleménye szerint ki kell telepíteni mindazokat, akik magukat németnek vallották, tekintet nélkül arra, hogy milyen pártnak voltak vagy milyen pártnak tagjai ma. Ennél a kérdésnél nem szabad könyörületet ismerni! Acélseprővel kell kisépni őket!

Miniszter úr megjegyzi, hogy a legutóbbi minisztertanács, mely ezzel a kérdéssel foglalkozott, kb. szintén erre az alapra helyezkedett, mindössze a Szoc. dem. – és a Kisgazdapárt képviselői voltak azok, akik több-kevesebb változást és elnézést kívánnak a kitelepítés során érvényesíteni.

Szviridov véleménye szerint a svábok kitelepítése a belügyminiszter feladata és végeredményben a belügyminiszter sok kérdést nem oldhat meg úgy, hogy minden véleményt meghallgat, hanem igenis saját politikai vonalát kell következetesen követnie, tehát végeredményben a Belügyminisztérium nem demokratikus szerv hanem forradalmi és diktatórikus. Szviridov altábornagy úr megjegyzi még, hogy a sok tanácskozás sohasem vezet eredményre, mert minél tovább tanácskoznak valamilyen kérdésen, annál kevesebbet határoznak.

Javasolja, hogy a kitelepítést azonnal kezdjék meg. Arra, hogy vonatokat kapjanak a kitelepítendőkhöz, nem lehet számítani. Annak a meghatározása, hogy mit és mennyit vihetnek magukkal, a magyar kormány feladata. A kitelepítés lebonyolítására ajánlja, hogy kisebb csoportokban kell őket az osztrák határig kísérni, ahol a szovjet katonai hatóságok beengedik őket osztrák területre és ez tovább a magyar kormánynak ne okozzon gondot. Ilyen kisebb csoportokban a svábok átszivárognak az amerikai vagy az angol zónába és eljutnak Bajorországba, ahol megélhetésükről majd gondoskodnak önmaguk. Azonkívül biztos, hogy ha egyszer osztrák területre tették őket, magyar területre visszatérni nem fognak és nem is szabad, hogy a magyar hatóságok visszaengedjék őket. Ha esetleg az amerikai, ill. az angol hatóságok mégsem kívánnák befogadni őket, akkor ezt a kérdést a magyarországi Ellenőrző Bizottság külön fogja elintézni, de a kitelepítésnek ez a módja biztosíték arra, hogy erre sor nem kerül. Inkább sor kerülhetne erre akkor, ha a kitelepítést nagy csoportokban hajtáná végre a magyar

⁶⁶ Lásd a 44. sz. jegyzőkönyv 44/c. mellékletét.

⁶⁷ Lásd a 27. sz. jegyzőkönyv 13., a 34. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pontját és 8. sz. jegyzetét, valamint a 36. sz. jegyzőkönyv 39. napirendi pontját.

kormány. Hasonlóképpen kis csoportokban rakták át a határon saját németjeiket a csehek és a jugoszlávok teljes könnyörtelenséggel és bebizonyosodott, hogy csak ilyen módon oldható meg a németek Németországba való kitelepítése.

A kitelepítésnek megfelelő politikai légkört kell teremteni, tehát lehetőség szerint az összes újságok foglalkozzanak a kérdéssel és a közvéleményt tereljék oly irányba, hogy az a kitelepítést helyesnek tartsa és elősegítse.

Ajánlja még az altábornagy úr a sváblakta területeken megtenni a szükséges intézkedéseket arra vonatkozóan, hogy a svábok ne széledhessenek el, ne hagyják el otthonukat, ingóságait ne pusztítsák el, valamint a kitelepítés után az ittmaradt ingóságok megfelelő őrizet alá kerüljenek.

Miniszter úr felvetette még azt a kérdést, nem fogja-e a svábok kitelepítése maga után vonni a magyarok kitelepítését is Szlovákiából.

Az altábornagy úr megnyugtatta a Miniszter urat, hogy a svábok kitelepítése egyáltalán nem vonja maga után a magyarok áttelepítés[ét] Csehszlovákiából és erre a szövetséges hatalmak közül senki sem gondol. A szövetséges hatalmak célja a németek kitelepítésével az, hogy a demokratikus országokban ezáltal gyengítsék a reakciót, mert kétségtelen, hogy a német nemzetiségűek mindenütt erősítik a reakciót. A demokratikus Magyarországnak tehát legfontosabb érdeke, hogy éljen az alkalommal és ezáltal demokratikus erőit fokozza.

Altábornagy úr véleménye szerint a magyar kormány nem köteles a csehszlovák kitelepítési törekvéseket v. akciókat ölbetett kézzel nézni, hanem hasonlóképpen válaszolhat a csehszlovákoknak azzal, hogy szintén összegyűjti az itteni szlovákokat és ugyanolyan retorziókkal él. Újból megnyugtatta altábornagy úr miniszter urat, hogy a magyarok áttelepítésére Csehszlovákiából sor nem fog kerülni.

MOL XIX-B-1-n 1945-6-20 290

Gépel, aláírás nélküli tisztázat. Az összesen hat fejezetből álló feljegyzés I. fejezete a magyarországi egyesületek működési engedélyének kérdésével, a II. fejezet a Németországba került magyar állampolgárok hazatelepítésével, a III. a németek kitelepítésével, a IV. egyes főispánok felmentésével, az V. Szimon István Jugoszláviában fogva tartott személy szabadonbocsátásával, míg a VI. fejezet a Kerekegyháza létesített ideiglenes orosz katonai parancsnokság kérdésével kapcsolatos megbeszélést, illetve tájékoztatást rögzítette.

A feljegyzés teljes szövegét közli Baráth Magdolna–Cseh Gergő Bendegúz: A SZEB és Magyarország 1945 nyarán. Társadalmi Szemle 1996. 5. sz 80–93. p.

46. 1945. augusztus 22.

46/c. sz. melléklet (a 46/34. napirendi ponthoz)

22 841/1945. szám

VI.ü.o.

Előterjesztés a Minisztertanácshoz

Tisztelettel kérem a Minisztertanácsot, szíveskedjék hozzájárulni, hogy a volt Kolozsvári Nemzeti Színház Budapestre szállított felszerelési tárgyainak egy részét a Romániai Magyar Népi Szövetség közművelődési csoportjának rendelkezésére bocsáthassam.⁶⁸ E vagyontárgyak átengedéséhez a külügyminiszter úr már hozzájárult.

A volt Kolozsvári Nemzeti Színház felszerelési tárgyainak átengedése azzal a céllal történik, hogy a magyar kormány ezuton hatékony támogatást nyújtson a romániai magyar színjátszó társulatoknak és egyéb kulturális intézményeknek. Az átengedés a színházi felszerelésnek arra a részére vonatkozik, amelyre az erdélyi magyar színjátszásnak ténylegesen szüksége van. Másik részét a közeljövőben felállítandó vidéki állami prózai és opera-színház számára kell fenntartanom. Itt elsősorban az operaelőadásokhoz szükséges felszerelés jön számításba.

A felszerelési tárgyak minden irányú biztonságát csak úgy látom realizálhatónak, ha a lebonyolítás a Szövetséges Ellenőrző Bizottságon keresztül történik.

Gévelt, keltezés és aláírás nélküli tisztázatot. Az előterjesztés mellett megtalálható Teleki Géza augusztus 8-án kelt kísérőlevele.

⁶⁸ A Kolozsvári Nemzeti Színház felszerelési tárgyai az 1944. évi menekítés során kerültek Budapestre.

A Romániai Magyar Népi Szövetség 1944. október 16-án Brassóban, Kurkó Gyárfás vezetésével alakult az 1934-ben alapított Magyar Dolgozók Szövetségének utódként. 1948. február 27-én – több szervezettel együtt – beolvastották a Népi Demokratikus Arcvonalba.

47.

Jegyzőkönyv

az 1945. augusztus hó 29-én du. 3 órakor dálnoki Miklós Béla
elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Gróf Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Vörös János honvédelmi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnök- ségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője.

[Miklós] *Miniszterelnök* a minisztertanács ülését megnyitja és felkéri dr. Balogh István államtitkárt, hogy a miniszterelnökségi bejelentéseket tegye meg.

1

Dr. Balogh István felolvassa a pénzügyminiszter 5676/1945.I.a. számú előterjesztését, melyben kéri, hogy az államháztartás vitelére való törvényhozási felhatalmazás körében az állami kiadások fedezésére szolgáló hitelek engedélyezése, amennyiben azok elvi állásfoglalást nem igényelnek, a minisztertanács tárgysorozatának tehermentesítése végett ne ülésen hozott határozattal, hanem körözés útján történjen.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

2

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát, hogy az 1848–49-es honvédek hátramaradottainak segélyezése a miniszterelnökségi tárca ügyköréből a Népjóléti Minisztérium hatáskörébe utaltassék. A népjóléti miniszter és a pénzügyminiszter már előzetesen elvileg ehhez hozzájárult.¹

¹ Az 1848/49-es honvédek és hozzátartozóik segélyezésének ügyét, megfelelő állami támogatással, korábban az Országos Honvédségélyező Egylet intézte, 1895. június 28-a után a Miniszterelnökség vette át fokozatosan a feladatot. A 3000/1901. ME sz. rendelet (MRT 1901. 382-384. old.) szabályozta részletesen a kérdést.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

3

Dr. Balogh István előterjeszti a földművelésügyi miniszter javaslatát, mely szerint dr. Totth Kálmán, dr. Hegedüs Gyula, dr. Fabinyi Rudolf és dr. Kotzián Emil miniszteri tanácsossá leendő kinevezéséhez, valamint Szendy-Moldován Lászlónak még külön a gyakorlati közigazgatási vizsga alóli mentesítéséhez a minisztertanács járuljon hozzá.

Minisztertanács dr. Totth Kálmán, dr. Hegedüs Gyula, dr. Fabinyi Rudolf és dr. Kotzián Emil miniszteri tanácsossá való kinevezéséhez hozzájárul, Szendy-Moldován László képesítésének meglétét az 1160/1945. ME számú rendelet 2. § (2) bekezdés jogkörében elengedi.²

4

Dr. Balogh István előterjeszti Csukásy G. Lajos ezredesnek képesítési kellék alóli felmentését. Csukásy ezredest a miniszterelnök a Miniszterelnökség fogalmazási létszámába a IV. fiz. osztályba kívánja kinevezni.

Minisztertanács Csukásy G. Lajos IV. fiz. osztályba való kinevezéséhez hozzájárul és képesítési kellékének meglétét az 1160/1945. ME számú rendelet 2. § (2) bekezdése jogkörében elengedi.³

5

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a Nemzeti Szalon helyreállítására 1,5 millió pengő folyósítása tárgyában. 3 millió pengő az az összeg, amely a helyreállítás költségeire szükséges, ebből 1 500 000 pengőt Vas Zoltán polgármester annak reményében fo-

² Elirásról lehet szó, mivel az 1150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) 2. §-ának (2) bekezdése intézkedett arról, hogy végleges alkalmazás esetén a képesítési kellékek meglétét csak a kormány engedheti el, ha az érvényes törvények vagy rendeletek főiskolai képesítést írtak elő az állás betöltéséhez.

Totth Kálmán (1906–?) államtudományi tudori oklevéllel rendelkezett. 1930-tól állt állami szolgálatban. 1943-ban nevezték ki miniszteri osztálytanácsossá. A Földművelésügyi Minisztérium népművelési ügyosztályának vezetője volt.

Hegedüs Gyula (1906–?) jogtudományi tudori, kereskedelmi akadémiai és egységes bírói és ügyvédi oklevéllel rendelkezett. 1931-től állt állami szolgálatban. 1943-tól miniszteri osztálytanácsosi címmel rendelkezett. A Földművelésügyi Minisztérium törvényelőkészítő osztályának vezetője volt.

Fabinyi Rudolf (1907–?) gazdasági akadémiai, közgazdasági és államtudományi tudori oklevéllel rendelkezett. 1933-tól állt állami szolgálatban. 1944-től miniszteri osztálytanácsosként a Földművelésügyi Minisztérium közgazdasági ügyosztályának helyettes vezetője, illetve vezetője volt.

Kotzián Emil (1904–?) jogtudományi tudori és egységes bírói, valamint ügyvédi oklevéllel rendelkezett. 1922-től állt állami szolgálatban. A Földművelésügyi Minisztérium földbirtokrendezési szolgálatához 1941-ben nevezték ki. 1945 májusától miniszteri osztálytanácsosként a minisztérium elnöki főosztályát vezette.

Szendy-Moldován László (1890–?) gazdasági akadémiai oklevéllel rendelkezett. A Tiszántúli Mezőgazdasági Kamaránál 1936-ban kezdte közszolgálatát, 1942-ben a kamara titkára lett. 1945 februárjától a Földművelésügyi Minisztérium miniszteri osztálytanácsosaként Debrecenben az elnöki osztályt vezette, majd a vadászati osztály vezetését vette át.

³ A rendeletet illetően lásd az előző jegyzetet. A napirendi ponthoz tartozó, a Miniszterelnökségen készült feljegyzésből kitűnik, hogy Csukásy G. Lajos elvégezte a Ludovika Akadémiát, beiratkozott a jogi egyetemre, de ezt közbejött nehézségek miatt nem fejezhette be, az ideiglenes kormány megalakulása óta a Miniszterelnökségen teljesített szolgálatot. A honvédelmi minisztertől szolgálaton kívüli viszonyba helyezését kérte.

A feljegyzésen a következő megjegyzés olvasható: „Tekintve, hogy a kinevezés az ME Úrnak szuverén joga, tehát csak esetleg azt, hogy a min. of. I. fokozatba”.

lyósított, hogy a költségek másik fele összegét a kormány rendelkezésre bocsátja. Javasolja az 1 500 000 pengő kiutalását, amellyel a helyreállítás lehetővé válik. Nincs megfelelő tárlathely és a Nemzeti Szalon helyreállításával ez a kérdés véglegesen rendeződik.⁴

Minisztertanács az 1 500 000 pengő folyósításához hozzájárul.

6

Dr. Balogh István bejelenti, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1945. szeptember hó 5. napjának de. 10 órára kitűzött⁵ ülésének napirendjét a következőképpen tervezi:

1. Elnöki megnyitó. Ennek kapcsán bejelentés az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek egyrészt Budapest, másrészt a Dunántúl képviselőivel történt kiegészítéséről.⁶ A Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökének és a Szövetséges Hatalmak képviselőinek üdvözlése. Táviratok bejelentése.

2. Az igazolóbizottság jelentése a képviselői mandátumok igazolásáról.

3. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány elnökének beszámolója a Debrecenben 1944. december hó 22-én bejelentett kormányprogram végrehajtásáról.⁷

4. A pártok vezetőinek felszólalása. (Pártközi megállapodás alapján.)

5. Elnöki napirend-javaslat a Nemzetgyűlés következő ülésére.

A további napirend:

1. Elnöki bejelentés a Politikai Bizottságnak működéséről, a Politikai Bizottság és az Ideiglenes Nemzeti Kormány által a Nemzeti Főtanács megalakításáról és jogkörének kiegészítéséről kiadott közjogi deklarációkról, valamint a Politikai Bizottság által alakított bizottságokról és azok működéséről.⁸

⁴ Az előterjesztésből, valamint a napirendi pontok jegyzékéből kitétnik, hogy a javaslat tulajdonképpen Nagy Ferenc újjáépítési minisztertől származott. A Nemzeti Szalon 1907-ben emelt Erzsébet-téri szecessziós stílusú épületéről volt szó; 1960-ban lebontották.

⁵ 1945. szeptember 5–13-án tartották meg az Ideiglenes Nemzetgyűlés második, úgynevezett budapesti ülészekát. Lásd az INN 35–152. p.-t.

⁶ A nagy-budapesti képviselők megválasztásáról lásd a 18. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját és 26. sz. jegyzetét; a dunántúli képviselők megválasztásáról pedig ugyanazon jegyzőkönyv 27. sz. jegyzetét.

⁷ Lásd e kötet Bevezetését. Dálnoki Miklós Béla szeptember 5-én tulajdonképpen tárcánként haladva adott képet a kormány elvégzett munkájáról. Lásd az INN 38–47. p.-t.

⁸ A pártok vezetőinek, illetve a Szakszervezeti Tanács vezetőjének a felszólalására már csak a szeptember 6-i ülésen került sor.

Ugyanezen az ülésen tartott beszámolót Zsedényi Béla az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökségének és Politikai Bizottságának a munkájáról. Lásd az INN 65–69. p.-t.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottságáról lásd a 4. sz. jegyzőkönyvet és 10. sz. jegyzetét. A Politikai Bizottság május 11-én hozta létre a Gazdasági Bizottságot, július 21-én a (ideiglenes) Mentelmi Bizottságot, amely augusztus 21-én tartotta első ülését, a Földbirtokpolitikai Bizottságot, március 12-én az Alkotmányjogi Bizottságot, majd július 1-jén a Véderő Bizottságot, amely szeptember 4-én ült először össze. A Nemzeti Főtanácsról lásd a 21. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját és 12. sz. jegyzetét. Időközben felmerült, hogy a Nemzeti Főtanács gyakorolhassa a házasságon kívül született gyermekek kegyelemből való törvényesítése terén az államfőt megillető jogkört; továbbá a címadományozási és a rendjel, vagy kitüntetésalapítási, illetve adományozási jogkört. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1945. szeptember 6-i ülésén, amikor mindezeket Zsedényi Béla elnök előterjesztése alapján megtárgyalták, Pfeiffer Zoltán javaslatára a Nemzeti Főtanács jogkörébe utalták a követek küldését és külállamok követjeinek elfogadását, a konzulok kinevezését és idegen konzulok részére a működési engedély megadását, továbbá Magyarország nevében a külállamokkal létesítendő nemzetközi szerződések aláírására jogosító felhatalmazás megadását, az aláírt nemzetközi szerződések megkötését azzal, hogy a törvényhozás hatáskörét érintő nemzetközi szerződések megerősítéséhez az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának előzetes hozzájárulása szükséges.

A Nemzeti Főtanácsról szóló rendelkezéseket, a Pfeiffer Zoltán javaslatában foglaltakkal együtt ugyanezen az ülésen törvényerőre emelte az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Lásd az INN 66–67. p.-t és az 1945. évi III. tc.-t.

2. A Nemzetgyűlés ügyrendjéről szóló javaslat tárgyalása.⁹
3. Jelentés a Németországnak szóló hadüzenetről.¹⁰
4. A Szövetséges Hatalmakkal kötött fegyverszüneti szerződés bemutatása.¹¹
5. A jóvátételi megállapodások bemutatása.¹²
6. A népbíróságok felállításáról kibocsátott kormányrendelet,
7. és az azt kiegészítő rendeletek bemutatása.¹³
8. A nagybirtok megszüntetéséről szóló kormányrendelet és az azt kiegészítő kormányrendeletek bemutatása.¹⁴
9. Mindazon kormányrendeletek bemutatása, amelyek a törvényhozás jogkörébe eső kérdéseket érintenek.¹⁵
10. Az államfői hatalom ideiglenes rendezéséről szóló javaslat tárgyalása.¹⁶
11. A Nagy-Budapest területén megejtendő községi választások tárgyában kibocsátott kormányrendelet bemutatása.¹⁷

⁹ Az Ideiglenes Nemzetgyűlés ügyrendjének tervezetét Molnár Kálmán ismertette a szeptember 7-i ülésen. Szedes Ferenc észrevétele alapján azonban, miszerint nem volt alkalmuk a képviselőknek előzetesen tanulmányozni a tervezetet, levették ezt a napirendről. (INN 71–72. és 76. p.-t.)

¹⁰ A Németországnak szóló hadüzenetről lásd a 2. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját és 2/e. sz. mellékletét. A hadüzenet törvénybeiktatására az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 11-i ülésén került sor. Lásd az INN 76–77. p.-t, valamint az 1945. évi IV. tc.-t.

¹¹ Lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és az 525/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. március 17.). A fegyverszüneti egyezményt az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 11-én emelte törvényerőre. Lásd az INN 77–78. p.-t, valamint az 1945. évi V. tc.-t.

¹² Lásd a 33. sz. jegyzőkönyv 54. napirendi pontját és 33/g. sz. mellékletét. A jóvátételi megállapodások külön bemutatására nem került sor az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptemberi ülészakán; erről Miklós Béla a miniszterelnöki beszámoló keretében szólt. Lásd az INN 45. p.-t.

¹³ Lásd a 6. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját, valamint a 81/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. február 5.), az 1440/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. május 1.), az 5900/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. augusztus 5.) és a 6740/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. augusztus 22.), amelyek törvényerőre emelése az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 11-i ülésén került sor. Lásd az INN 90., 93–101. p.-t és az 1945. évi VII. tc.-t.

¹⁴ Lásd a 17. sz. jegyzőkönyvet, valamint a 600/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. május 18.).

A földbirtokreformról szóló rendeletet az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 11-én emelte törvényerőre. Lásd az INN 78–90. p.-t, valamint az 1945. évi VI. tc.-t.

¹⁵ Dálnoki Miklós Béla a szeptember 5-i ülésen többek között szólt a kormány által kiadott rendeletekről. Ezeket két csoportba osztotta, egyrészt azokra, amelyeket saját hatáskörében alkotmányos jogánál fogva áll módjában kiadni, „adott ki a kormány olyan rendeleteket – mondotta – amelyeknek rövid ismertetéséről az igazságügyminiszter gondoskodni fog” (ez utóbbira az Ideiglenes Nemzetgyűlés naplója szerint nem került sor, illetve Kállai Gyula javaslatára az Ideiglenes Nemzetgyűlés ezeket utólag jóváhagyólag tudomásul vette – INN 72. p.-t.) – Másrészt pedig azon rendeletekre utalt, amelyeket a kormány – az Ideiglenes Nemzetgyűléstől kapott – széleskörű felhatalmazása alapján bocsátott ki; s amelyek utólag emelkedtek törvényerőre, az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptemberi ülészakán. „Jelentek meg a kormánynak olyan rendeletei is – mondta –, amelyek jellegüknél fogva ide kívánkoznak a Nemzetgyűlés színe elé” (INN 39. p.-t.), ez utóbbiak körébe tartozónak minősítették a Németországnak szóló hadüzenetet, a fegyverszüneti egyezményt, a földbirtokreformot és a népbíróságok felállítását.

¹⁶ Az Ideiglenes Nemzetgyűlés még 1944. december 22-én határozott az államfőt megillető kinevezési jogkör gyakorlásáról. Ezt a határozatot a szeptember 6-i ülésen törvényerőre emelték, kiegészítve a jelen jegyzőkönyv 8. sz. jegyzetében említett jogterjesztő elhatározásokkal. Lásd az INN 66. p.-t és az 1945. évi II. tc.-t.

¹⁷ Lásd a jelen jegyzőkönyv 10. napirendi pontját, valamint a 48. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját. A rendelet megtárgyalására az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptemberi ülészakán nem került sor. Ezt is azok közé a rendeletek közé sorolták, amelyeket a Nemzetgyűlés utólagosan, jóváhagyólag tudomásul vett.

12. Választójogi törvényjavaslat az országgyűlési képviselők választásáról.¹⁸

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* szükségesnek tartja a napirend kiegészítését. Így többek között a Politikai Bizottság újjáválasztandó, – a pártok vezetősége nincs a Politikai Bizottságban, – nem bír képviselettel megfelelően a Dunántúl sem.¹⁹

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter*: Felmerül a Külügyi Bizottság megalakításának kérdése is.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Amennyiben a Nemzetgyűlés csak demonstratív jelleggel ül össze, úgy nem látja fennforogni minden bizottság megalakításának a szükségességét.²⁰

Dr. Balogh István: Három napra van tervezve a Nemzetgyűlés ülésorozata, nem tudja azonban, hogy az interpellációk mennyi időt vesznek igénybe.²¹

Minisztertanács a bejelentéseket tudomásul veszi.

7

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* napirend előtti felszólalásra kér engedélyt.

Miniszterelnök az engedélyt megadja.

8

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A kenyérgabona forgalma tekintetében elvi kérdéseket kell elbírálni, főként az áralakulás tekintetében és megfontolás tárgyává kell tenni azt, hogy felszabadítsa-e a kormányzat a gabona áralakulását. Kéri a minisztertanácsot, hogy foglaljon elvi álláspontot.

A *külügyminiszter* [Gyöngyösi] és az *újjáépítési miniszter* [Nagy Ferenc] hozzászólása után

Minisztertanács akként határoz, hogy a felvetett kérdést a folyó hó 30-ára kitűzött gazdasági minisztertanács döntése alá bocsátja.²²

9

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* beszámolni kíván a magyar-szovjet árucsereforgalmi szerződés és az együttműködési egyezmény megkötéséről.

¹⁸ Lásd az 51. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját. A törvényjavaslatot a belügyminiszter az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 11-i ülésén nyújtotta be; ekkor szétosztották a szövegét. Vitájára a szeptember 12 és 13-i ülésen került sor. Előadója Jócsik Lajos és Faragó László volt. Lásd az INN 76. és 104–146. p.-t, valamint az 1945. évi VIII. tc.-t.

¹⁹ Zsedényi Béla javaslatára a Politikai Bizottság tagjává választották az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 6-i ülésén Gerő Ernőt, Révai Józsefet, Rákosi Mátyást, Rajk Lászlót, Farkas Mihályt, Kádár Jánost, Szakasits Árpádot, Kéthly Annát, Szeder Ferencet, Kisházi Ödönt, Takács Ferencet, Faragó Lászlót, Pintér Jánost, Szent-Iványi Sándort, Örley Zoltánt, Szent-Györgyi Albertet, Molnár Kálmánt, Kossa Istvánt, Farkas Ferencet, Sz. Szabó Pált, Kovács Imrét, Tildy Zoltánt, Nagy Ferencet, Varga Bélát, Kovács Bélát, Dobi Istvánt és Sulyok Dezsőt. Hivatalból tagja lett a Nemzetgyűlés elnöke, két alelnöke és a miniszterelnök. (INN 69. p.)

²⁰ Újabb bizottságok megalakítására ekkor nem került sor, így a Külügyi Bizottság sem jött létre.

²¹ Formális interpellációra nem került sor; csupán Veér Imre tette szövé az egyesülési jog rendezésének szükségességét. (INN 73. p.) Az Ideiglenes Nemzetgyűlés őszi ülészaka – leszámítva a hét végét – hat napon át tartott, szeptember 5-től szeptember 13-ig.

²² Lásd a II. F. 6. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

(A beszámoló a minisztertanácsi jegyzőkönyv 1/ alatti melléklete.)²³

[Miklós] *Miniszterelnök*: köszönetét fejezi ki Gerő és Bán minisztereknek az árucse-reforgalmi szerződés megkötésével kapcsolatos munkálataiért és kéri, hogy az együttműködési egyezmény végleges szövegét közölje a miniszterekkel. Az árucseforgalmi megállapodást már lehetőleg a folyó hó 30. napjára kitűzött gazdasági minisztertanács tárgyalja le, az együttműködési egyezményt pedig annak utána fogja a minisztertanács tárgyalás alá venni, ha az előkészítés és az áttanulmányozás megtörtént. Szükségesnek tartja, hogy a megállapodások bizalmas jellegére tekintettel a sajtó a hivatalos közleményeken túlmenően közléseket ne tegyen.

Minisztertanács a miniszterelnök bejelentését tudomásul vette és elfogadta.

10

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát törvényhatósági bizottsági, városi képviselőtestületi, illetőleg községi képviselőtestületi tagok Nagy-Budapest területén történő választása tárgyában.

A javaslat módosított példányát f. hó 28-án a társmíniszteriumokhoz lekézbesítettte.²⁴ A javaslat már a pártközi értekezlet módosításainak²⁵ figyelembevételével jött létre, szükségesnek tartja, hogy a minisztertanács sürgősen tárgyalja le a tervezetet.

²³ A jegyzőkönyv fogalmazványi példányában ez ügy szerepel, hogy „Gerő beadja írásban”; a jegyzőkönyv mellett azonban nem található a beszámoló, és más irategyüttesben sem sikerült megtalálni.

A szovjet–magyar kölcsönös áruszállítási egyezmény szövege megtalálható a Magyar–szovjet kapcsolatok 1945–1948. Dokumentumok, A Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma és a Szovjetunió Külügyminisztériuma c. kötet 103–105. p. Szovjet részről Mikoján, Anasztáz magyar részről Gerő Ernő írta alá az áruszállításokat 1946 decemberéig szabályozó egyezményt. Ez a kölcsönösen szállítandó áruk értékét 30 millió dollárban jelölte meg.

A gazdasági miniszteri értekezlet 1945. szeptember 13-i, majd a szeptember 21-i ülésén foglalkozott a szovjet–magyar árucse-reforgalmi egyezményből következő egyes kérdésekkel. (Lásd a II. F. 7. sz. feljegyzés 3. és 4. pontját, valamint a II. F. 8. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját.)

Ugyanekkor szovjet részről felvetették egy hosszulejratú, a két ország szoros gazdasági együttműködését célzó szerződés megkötésének a tervét is, ami kiterjedt a mezőgazdaság, az ipar, a bányászat, a közlekedés, a tudományos kutatás alapvető ágazataira, közös vállalatok, közös bank létrehozására. Ezt a tervet Gerő Ernő előzetes hozzájárulásként kézjegyével látta el.

Miklós Bélának a bizalmas kezelésre vonatkozó kérése ellenére a megállapodások ismertté váltak s mind belpolitikai, mind külpolitikai téren nagy visszhangot keltettek: a hosszútávú megállapodást a magyar gazdaságnak a Szovjetuniótól való függő helyzetbe hozásaként értékelték. (Lásd Sipos Péter–Vida István: Az 1945. augusztus 27-én megkötött szovjet–magyar gazdasági egyezmény és a nyugati diplomácia. Külpolitika, 1985. 4. sz. 102–118. p.)

Lásd még az 59. sz. jegyzőkönyv 1. és a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

²⁴ Előzményét illetően lásd a 46. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját. A jegyzőkönyv mellett megtalálható az előterjesztésnek egy korábbi, feltehetőleg a viták során módosult változata. Ezt terjedelmi korlátok miatt nem közöljük, bár több vonatkozásban – elsősorban szerkezetét tekintve – eltért ettől a végül is elfogadott jogszabály. Lásd a rendelettervezet részletes tárgyalása során az egyes §-okhoz fűzött jegyzeteket, továbbá a 7460/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. szeptember 1.), valamint az ennek végrehajtása tárgyában kiadott 20 400/1945. BM sz. rendeletet (uo.).

²⁵ A sajtó ismételt hírt adott a kérdés pártközi értekezleten történt tárgyalásáról. Ezek szerint az egyik vitatott kérdésként az merült fel, hogy a pártok és a szakszervezetek egyenrangú politikai félként indulnak-e a választáson, továbbá, hogy közös listát állít-e a két munkáspárt. Megemlítették, hogy a csepeli üzemi bizottsági választáson aratott szociáldemokrata győzelem erősen befolyásolja e kérdés megítélését. (Kis Újság 1945. augusztus 25.)

[Miklós] *Miniszterelnök*: Figyelemmel arra, hogy a Nemzetgyűlés 1945. szeptember hó 5. napjára össze van hívva, megfontolásra ajánlja a tervezetnek törvény minőségében való kiadását és legcélszerűbb lenne, ha a Nemzetgyűlés nem utólagosan hagyná jóvá a tervezetet, hanem az mint törvény a Nemzetgyűlés által fogadtatnék el.

[Olványi] *Pénzügyminiszter* csatlakozik a miniszterelnök álláspontjához.

[Erdei] *Belügyminiszter*: Budapest autonómiájának kérdésével összefüggésben sok olyan jelenség merült fel, amelyet orvosolni és helyes irányban vezetni csupán a választások mielőbbi lebonyolítása után lehet. Ebből a szempontból rendkívül sürgős a választások mielőbbi lebonyolítása. Az országos választások tekintetében törvényi intézkedést lát a maga részéről is legmegfelelőbbnek, azonban a törvényhatósági választások rendeleti úton is megoldhatók, hiszen a pártok letárgyalták és sok hasonló fontosságú kérdés is ilyen módon nyert változást.

[Miklós] *Miniszterelnök* a belügyminiszter által előadottakra tekintettel felkéri, hogy a javaslatot részletesen ismertesse és olvassa fel.

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a rendelet címét.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1944. december 22. napján tartott ülésében ilyen felhatalmazást nem adott és így a felhatalmazásra való hivatkozás téves. A Nemzetgyűlés programjában csupán az általános és titkos választójog biztosítását vette fel és ez nem azonos azzal, hogy a kormány választasson. A rendelet címében szükség-intézkedésre kell hivatkozni, mert a felhatalmazásra való hivatkozás megtámadható.

[Olványi] *Pénzügyminiszter*: Ez a kérdés tehát tényállás és ragaszkodni kell a felhatalmazás szövegéhez.

[Erdei] *Belügyminiszter*: Formai szempontból a vallás- és közoktatásügyi miniszternek igaza van, azonban a kormány már több ízben eltért a felhatalmazás alakszerű vizsgálatától, így a földreform és a népbíróóságok felállításáról szóló rendeleteknél is. Így a jelen esetben is a kérdés érdemét kell vizsgálni és mivel az Ideiglenes Nemzetgyűlés célkitűzéseivel az előterjesztett javaslat egyezik, kéri az eredeti szöveg meghagyását.

Minisztertanács az eredeti címszöveget elfogadja.²⁶

Röviddel ez után közölte a sajtó, hogy az augusztus 25-én tartott pártközi értekezleten megállapodás jött létre arról, hogy az állampolgárok a betöltött 20. életévtől kezdve rendelkeznek választójoggal, továbbá, hogy nem csak a népbíróóság által jogerősen elítéltek vesznek el a választójogukat, hanem azok is, akik népbíróósági eljárás hatálya alatt állnak és hogy a választójogból való kizárást alkalmazzák a kényszernyugdíjra vagy állásvesztésre ítélték esetében is; meghagyják viszont a rendőri felügyelet alá helyezettek választójogát. (Kis Újság 1945. augusztus 28.)

Augusztus 27-én reggel újabb pártközi értekezlet volt az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökségének, valamint a Miniszterelnökség és a Belügyminisztérium kiküldötteinek részvételével. Ezen Tildy javaslatára elfogadták azt az álláspontot, hogy a szavazatszedő bizottságnak ne legyen joga felülvizsgálni senkinek a választójogát sem, minthogy ez a bizonytalanságnak szinte intézményesített légkörét hozta volna létre. Törölte az értekezlet a tervezet 16. szakaszát, amely a már összeállított választói névjegyzékből való kihúzás lehetőségét jelentette volna. Kisgazda álláspont érvényesült a tekintetben is, hogy a választások törvényességének felülvizsgálatára eredetileg tervezett ún. választói tanács helyett bírósági szervre, a választási bíróságra bízta ezt a feladatot. Megállapodtak, hogy október 7-én kell megtartani a választásokat. (Kis Újság 1945. augusztus 29.)

²⁶ A tervezet címében – miként az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeleteinek címében általában – a következő mondat szerepelt: „A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:”

[Erdei] Belügyminiszter felolvassa a javaslat 1. §-át.²⁷

Minisztertanács az 1. § szövegét elfogadja.

[Erdei] Belügyminiszter felolvassa a rendelet 2. §-át.

[Teleki] A vallás- és közoktatásügyi miniszter, mint pártonkívüli kifogásolja és ellenzi a 2. § 1. bekezdését azért, mert ha csak az érvényes szavazatok alapján dől el a képviselők behívása, úgy a megfélemlítés (ún. hideg terror) módszere ferde képet nyújt az ország véleményéről.²⁸

A 2. § 2. bekezdésében pedig kifogásolja, hogy olyan szerv dönti el a pártok részvételi jogát a választásokban, mely még meg sem alakult. Egy meg nem alakult szerv pedig törvényjavaslatba nem iktatható.

[Oltványi] Pénzügyminiszter és [Nagy Ferenc] újjáépítési miniszter hozzászólása után a

minisztertanács a 2. §-t azzal a módosítással fogadja el, hogy az Országos Nemzeti Bizottság helyett a Budapesti Nemzeti Bizottság vétetett fel, – továbbá kiegészíti azzal az eredeti szöveget, hogy a Nemzeti Bizottság idevágó határozatát a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.²⁹

[Erdei] Belügyminiszter felolvassa a 3. § szövegét.

[Oltványi] Pénzügyminiszter, [Ries] igazságügyminiszter és [Nagy Ferenc] újjáépítési miniszter hozzászólása után a

minisztertanács a 3. § 1. bekezdését akként módosítja, hogy a 3. sorból „az így megválasztottak pedig” szöveg helyébe, „akik az alakuló közgyűlésen” szövegrész kerül, – az 5. sor „egyéb címen a törvényhatósági bizottság tagja senki sem lehet” szövegrész a bekezdés utolsó mondatként lesz felvéve és az „egyéb” szó helyébe „más” kitétel kerül, – kimarad továbbá a 7. sorból „akik a törvényhatósági bizottságnak az eddigi szabály szerint a tagjai voltak” rész és ez a mondat a következőképpen alakul: „tagjai továbbá a székesfővárosnak

²⁷ Az 1. § rögzítette, hogy a rendelet hatálybalépését követő 90 napon belül mely városokban, nagyközségekben kell megtartani a törvényhatósági bizottsági, városi, illetve községi képviselőtestületek választását; továbbá, hogy bizonyos kérdéseket, így a választás előkészítésére irányuló intézkedések időpontjait, a választás napját a belügyminiszter külön rendeletben állapítja meg.

²⁸ Nem érthető Teleki észrevétele: a 2. § (1) bekezdése mind a tervezetben, mind a megjelent rendeletben azonos szöveggel a következőket tartalmazta: „A törvényhatósági bizottsági, illetőleg képviselőtestületi tagokat a választópolgárok összessége választja általános, titkos, közvetlen és egyenlő választójog alapján.”

²⁹ A 2. § (2) bekezdésében eredetileg az szerepelt, hogy a választáson csakis olyan párt vehet részt, melynek részvételi jogát az Országos Nemzeti Bizottság megállapítja. Az Országos Nemzeti Bizottság ezekben a napokban alakult meg, ezért a szöveget úgy módosították, hogy ez a jog a Budapesti Nemzeti Bizottságot illeti meg, amint pedig az Országos Nemzeti Bizottság megalakul, az Országos Nemzeti Bizottság feladatává válik. Lásd a 49. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját.

A Magyar Közlönyben a Budapesti, illetőleg az Országos Nemzeti Bizottságnak azokat a határozatait kellett közölni, amelyekkel valamely párt részvételi jogát megállapították.

A 2. § nem vitatott (1) bekezdése kimondta, hogy a képviselőtestületi tagokat a választópolgárok összessége választja általános, titkos, közvetlen és egyenlő választójog alapján; a (3) bekezdés arról szólt, hogy milyen közigazgatási egység alkot választókerületet; a (4) bekezdés pedig a szavazókörök kialakításáról intézkedett.

választott tisztviselői, a polgármester, alpolgármester, ügyosztályvezető tanácsnokok, tiszti főügyész, árvaszéki elnök, a tiszti főorvos, a fővárosi statisztikai hivatal vezetője, azonban csupán felszólalási és tanácskozási joggal.³⁰

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 4. § szövegét.

[Ries] *Igazságügyminiszter*, [Nagy Ferenc] *újjáépítési miniszter* hozzászólása után a

minisztertanács a 4. §. első bekezdését elfogadta azzal a módosítással, hogy a 4. sorban szereplő „a szóban lévő község területén lakik” kitétel kimaradása mellett előlkezdődőleg a szövegrész így hangzik „és ugyanott a VI. 1. óta lakik”. Kiegészíti ezt a bekezdést azzal a szövegrésszel „ez utóbbi alól a belügyminiszter előterjesztésére a minisztertanács felmentést adhat.”

A második bekezdés második sorában „azt” kifejezés után „is” szó bevétetett.³¹

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa az 5. §-t.

[Vörös] *A honvédelmi miniszter* hozzászólása után a

minisztertanács a 7. pontot azzal a változtatással fogadta el, hogy az első sorban „és 6. §-ában” rész kimarad és helyébe „§-ába” szó kerül. Kiegészül továbbá az utolsó sor ezzel a szövegrésszel „vagy az igazoló eljárás során feltétel nélkül igazolták.”

A 8. pont pedig miután a Vitézi Szék az 529/1945. ME számú rendelettel feloszlattott szervek közé fel van véve, kimarad.³²

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 6. §-t.³³

Minisztertanács az eredeti szöveggel elfogadja.

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 7. § szövegét.³⁴

Minisztertanács az eredeti szöveggel elfogadja.

³⁰ A 3. § (1) bekezdése arról intézkedett, hogy Budapest közönsége közvetlenül 240 törvényhatósági bizottsági tagot választ, akik az alakuló közgyűlésen további 10 tagot választanak az ország fővárosának párton kívüli szellemi és közéleti vezetői közül; továbbá kimondta, hogy a választott tagokon kívül tagjai a törvényhatósági bizottságnak a fentiekben felsorolt tisztségviselők. A tervezetben szerepelt az is, hogy Budapest egyes kerületeiben hány képviselőtestületi tagot lehet választani, de ezt áthúzták, azzal a megjegyzéssel, hogy „Egy lajstrom”. A 3. § (2)-(5) bekezdésében azt határozták meg, hogy a különböző nagyságú városokban, illetve községekben hány képviselőtestületi tagot lehet választani.

³¹ A 4. § (1) bekezdése a választói jogosultságot körvonalazta. A (2) bekezdés azt határozta meg, hogy ki tekinthető magyar állampolgárnak a választójogosultság szempontjából.

³² Az 5. § a választójogból történt kizárás indokait ismertette. Ezen belül a (7) bekezdés felsorolta azokat a jobboldali szervezeteket, amelyekben való tisztségviselői részvétel kizáró oknak minősült, kivéve azt az esetet, ha „az igazolási eljárás során feltétel nélkül igazolták, vagy ha tisztségéről 1941. június hó 22. előtt lemondott és azt követően antifasiszta magatartást tanúsított.” Az 529/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. március 17.) feloszlattott szervezetekben tisztséget viselt személyeket eleve kizárták a választójogból. Olyan 8. pont nem maradt a rendelet végleges szövegében, amely az Országos Vitézi Széket érintette.

³³ A 6. § azt határozta meg, hogy ki lehet törvényhatósági bizottsági, illetőleg képviselőtestületi tag.

³⁴ A 7. § a választási összeíró és szavazatszedő bizottság megalakításáról szól.

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 8. § szövegét.³⁵

Minisztertanács a 8. § szövegét elfogadja.

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 9. §. szövegét.

Minisztertanács elfogadta a 9. § szövegét azzal a módosítással, hogy bizottsági tagok díjazásairól is az önkormányzat gondoskodik.³⁶

[Miklós] *Miniszterelnök*: Figyelemmel több miniszter elfoglaltságára és az idő előrehaladottságára is, a minisztertanácsot este 7 órakeresztül és annak folytatását f. hó 31. napjának délután 2 órájára tűzi ki.³⁷

K.m.f.

dr. Bojta Béla

Miklós Béla

Gévelt, a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával ellátott tisztázat. Az első lapon, a „jelen voltak” felsorolásánál található a miniszterek kézjegyei. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Vörös János, Nagy Imre, Gerő Ernő és Molnár Erik miniszter aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható annak ugyancsak gévelt formájú fogalmazványi példánya is; ezen nincsenek aláírások, s az egyes előterjesztéseknél a tárgyat nem mindig adták meg, csak utaltak arra, hogy azt a napirendi jegyzékből kell kiírni; a 10. napirendi ponthoz kapcsolódó vitát csak hiányosan tartalmazza ez a példány, s egy esetben a hozzászóló neve is hibásan szerepel benne.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az ülésen előterjeszteni szándékolt miniszterelnöki bejelentések jegyzéke, ebben csak az 1–5. napirendi pont szerepel; az 5. napirendi pontot is már utólag, ceruzával írtak fel a jegyzékre. Ugyanakkor néhány olyan téma is felvételre került a jegyzékbe, amely nem került megtárgyalásra. Ezek a következők voltak: A Magyar Művészek Szabad Szakszervezetének Képzőművészeti szakosztálya számára 100 000 pengő szubvenció biztosítása; a Budapesti Nemzeti Bizottság részére 1 millió pengő költségvetési keret előirányozása (ezt egyébként ceruzával át is húzták); végül 40 000 000 pengő tudósok, vegyészeti intézetek támogatására (ezt a pontot is utólag, ceruzával írták be a jegyzék végére). E kérdésekről lásd a 64. sz. jegyzőkönyv 10. és az 54. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját.

Megtalálható a jegyzőkönyv mellett az 1–5. és a 10. napirendi ponthoz tartozó előterjesztések, illetve feljegyzések és tervezetek.

³⁵ A 8. § az összeíró és szavazatszedő bizottságok tagjainak eskü, illetve fogadalomtételét szabályozta.

³⁶ A 9. § az összeíró, választási és szavazatszedő bizottságok díjazásáról, helyiségeikről, illetve nyomtatványokkal való ellátásukról intézkedett.

³⁷ Lásd a 48. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

48.

Jegyzőkönyv

az 1945. augusztus hó 31-én du. 2 óraker dálnoki Miklós Béla
elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gr. Teleki Géza vallás és közoktatás- ügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnöksé- gi adminisztratív államtitkár, a minisz- tertanács jegyzője
Dr. Ries István igazságügyminiszter	

[Miklós] *Miniszterelnök* a minisztertanácsot megnyitja és felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt a miniszterelnöki bejelentések megtételére.

1

Dr. Balogh István előterjeszti a pénzügyminiszter 1513/1945. számú átiratát, amelyben a minisztertanács hozzájárulását kéri az alábbi kinevezésekhez:

Dr. Báró Dirsztay Andort miniszteri osztályfőnökké, dr. Szále Jánost, dr. Deseő Antalt, dr. Kokas Lajost, dr. Rényi Bélát, dr. Takács Györgyöt, dr. Némethy Gyulát miniszteri tanácsosokká, dr. Bárczy Istvánt, dr. Lersch Andort, dr. Halmágyi Tibort, dr. Trajánovits Lajost, dr. Kovács Zoltánt, dr. Jankovits Pétert, dr. Takáts Károlyt, dr. Zemlényi-Kovács Lászlót, dr. Rendessy Endrét, dr. Márffy Albint miniszteri osztálytanácsosokká, dr. Haraszi Károlyt, dr. Józsa Dénest, dr. Pelczer Lászlót, dr. Medzihradsky Gusztávot, dr. Bokros Elek Bélát, dr. Vékony Zoltánt, dr. Hollós Lászlót, dr. Erdei Józsefet, dr. Csikós Nagy Bélát, dr. Somogyi Ivánt, dr. Soós Lászlót, dr. Hetényi Lászlót, dr. Tasi Kálmánt, dr. Meskó Illést, dr. Barnaky Tibort, dr. Hoványi Pált, dr. Balassa Endrét, dr. Tóth Istvánt, dr. Benkő Andrást, dr. Pellet Pétert, dr. Dobray Endrét, dr. Molnár Károlyt miniszteri titkárokká, végül dr. Csincsek Imrét, dr. Szabó

Lászlót, dr. Szabó Imrét, dr. Horkay Nándort pénzügyi segédtitkárokká kívánja a pénzügyminiszter kinevezni.

Minisztertanács a 2500/1945. ME számú rendelet 49. §-ának jogkörében a kinevezésekhez hozzájárult.¹

2

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti a törvényhatósági bizottsági, városi képviselőtestületi, illetőleg községi képviselőtestületi tagok Nagy-Budapest területén történő választása tárgyában javaslata további részzeit.²

Felolvassa a 10. § szövegét.³

Minisztertanács a 10. § szövegét elfogadta.

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 11. § szövegét.

Minisztertanács a 11. § szövegét elfogadta azzal, hogy a második bekezdés második sorában lévő „kitölteni és” rész kimarad.⁴

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 12. § szövegét.⁵

Minisztertanács a 12. § szövegét elfogadta.

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 13. § szövegét.⁶

Minisztertanács a 13. § szövegét elfogadta.

¹ A Pénzügyminisztérium előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett. A nagyobb számú kinevezés indokaként a miniszter rámutatott arra, hogy a fogalmazói karba tartozó tisztviselői közül egyesek származásuk, illetve politikai felfogásuk miatt korábban mellőzve lettek, soronkívüli kinevezésük ezért indokolt; továbbá előadta, hogy a minisztérium egyes tisztviselői a Szálasi-kormányral nyugatra távoztak, illetve az igazolóbizottság által történt elmarasztalásuk következtében a magasabb fizetési osztályba tartozó tisztviselők sorában jelentős kiesés állt be, ezért alacsonyabb rangban lévő, mégis kiváló képesítésű munkatársakat kellett megbízni fontos feladatokkal – így indokolt, hogy ezek helyzetét rendezzék. Rámutatott végül arra, hogy a javasolt kinevezésekkel sem fogja túlhaladni az 1938/39. évi költségvetésben meghatározott létszámot.

Az említettek korábban is valamennyien a Pénzügyminisztérium tisztviselői voltak. Közülük báró Dirsztay Andor korábban miniszteri tanácsosi címmel felruházott miniszteri osztálytanácsos, Szále János pénzügyi főtanácsos, míg a többi miniszteri tanácsosi kinevezésre javasolt tisztviselő korábban miniszteri osztálytanácsos volt.

A közalkalmazotti illetményekről és nyugdíjakról szóló 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) 49. §-a kimondta, hogy a szolgálat érdekében egyes személyek kinevezése tekintetében az 1945. évi december hó 31. napjáig a rendelkezéstől eltérően is lehetett intézkedni; ilyen intézkedéshez azonban minden esetben a minisztertanács hozzájárulása volt szükséges.

² A javaslat első kilenc pontjának tárgyalásáról lásd a 47. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

³ A 10. § a számlalólapoknak a huszadik életévüket betöltött állampolgárokhoz való eljuttatásáról, a választói névjegyzék előkészítéséről szövegezt.

⁴ A 11. § a számlalólap kitöltéséről intézkedett, többek között arról, ha valaki valamely okból kifolyólag saját maga nem képes annak kitöltésére, valamint arról, hogy a számlalólap bármely Magyarországon használatos nyelven kitölthető.

⁵ A 12. § a kitöltött számlalólapoknak az összegyűjtéséről, átvizsgálásáról és az összeíró bizottsághoz való eljuttatásáról szövegezt.

⁶ A 13. § a számlalólapoknak az összeíró bizottság által történő felülvizsgálatáról szövegezt, s arról, hogy ebben a munkában az összes hatóság, közhivatal, lelkes, egyesület tartozott segítségére lenni.

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 14. § szövegét.

Minisztertanács a 14. § szövegét elfogadta azzal a módosítással, hogy az 1. bekezdés 2. sorában a „szavazó kör” szöveg helyett „az összeírt személyek”, a 3. sorban pedig „házankint állítja össze” szöveg helyett „határoz” kitétel kerül, továbbá kiegészítést nyer az alábbi szöveggel:

„Határozatát minden egyes választóra vonatkozóan rávezeti a számlálólapra, azután pedig külön az elfogadott és külön a visszautasított számlálólapokat házanként abc sorrendben csoportosítja.”

Továbbá a 7. sor új mondata ekként alakul: „a két példányt, az összes számláló lapokkal együtt”, – a 2. bekezdés 3. sorában „lakók” helyett „lakó” szövegrész kerül.⁷

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 15. § szövegét.

Minisztertanács a 15. § szövegét elfogadja azzal, hogy az 1. bekezdés a következőképpen módosul: „a választói névjegyzék ellen saját személyét illetően a központi összeíró bizottságnál írásban mindenki felszólalhat a közszemlére tétel megkezdésétől számított 6 napon belül. A felszólamlás beadásáról a központi összeíró bizottság elismervényt ad”, – a 3. bekezdés 2. sorába „úgy” szó helyett „akkor” szó kerül.⁸

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 16. § szövegét.

Minisztertanács a 16. §-t a következő szövegben fogadta el: „A felszólamlások tárgyában a központi összeíró bizottság 6 nap alatt határoz és határozata ellen további jogorvoslatnak helye nincs. A központi összeíró bizottság határozatát rávezeti a személy számlálólapjára, majd a választói névjegyzéket és számlálólapok borítékját a határozatnak megfelelően helyesbíti. A helyesbítésről, illetőleg a törlésről szóló határozatot megküldi a szóbanlévő ház házmegebízottjának, a szóbanlévő szavazókör összeíró bizottságának, a választásban résztvevő pártoknak, valamint Budapesten a kerületi előljárónak, a többi városokban a polgármesternek, a községekben a községi előljáróságnak, végül a törvényhatósági levéltárnak. A rövid indoklással ellátott határozatokat az illető ház kapujában a névjegyzékhez kapcsolva állandóan ki kell függeszteni, a kerületi előljáróságon, városházán, illetőleg községházán pedig 3 (három) napra ugyanolyan meghirdetéssel ugyanúgy közszemlére kell tenni, mint a választói névjegyzéket.”⁹

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 17. §-t.

⁷ A 14. § az összeíró bizottságnak az összeírt személyek választójogával kapcsolatos határozathozatalát, a választói névjegyzéknek 12 példányban való elkészítését, a megfelelő szervekhez való eljuttatását és közszemlére való kitételét szabályozta.

⁸ A 15. § végleges szövege a választói névjegyzékkel kapcsolatos felszólamlás módját írta le, a határozatnak megfelelő módon.

⁹ A 16. §-ba ezt a jegyzőkönyvben szereplő szöveget vették át.

Minisztertanács a 17. §-t elfogadja azzal a módosítással, hogy a 3. sorban „kitűzött” szó elé „választási” kitétel kerül, az 5. sorban „helyileg” szó helyett pedig „helyben” szó vétetett fel.¹⁰

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 18. §-t.

Minisztertanács a 18. §-t elfogadja azzal a kiegészítéssel, hogy a 2. sor „alakul át” szavai után új mondat szúrandó be. „Ha belügyminiszter a választást oly időben tűzi ki, amikor az összeírás befejeztéig a bizottság, mint központi összeíró és választási bizottság működik”. Az eredeti szöveg 2. mondatába „feladata” szó helyett „Feladata” kerül.¹¹

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 19. §-t.

Minisztertanács a 19. §-t ekként módosítva fogadta el:

„A pártok legkésőbb egy héttel a választást megelőző 8. nap déli 12 óráig kötelesek a választási bizottság, Budapesten a kerületi választási bizottság elnökénél, vagy helyettesénél jelöltjeik, vagy póteljelöltjeik lajstromát benyújtani. A választási bizottság elnöke, vagy helyettese a benyújtásra kitűzött határidő előtt 5 napon át a választási hirdetményben megjelölt helyen és időben köteles állandóan tartózkodni.”

A 2. bekezdés 7. és 8. sorában „akik” szóval kezdődő és „kiküldöttei” szóval végződő rész gondolatjelek közé kerül, – a 9. sorban „aláírt” kitétel után „vagy kézjeggyel ellátott” beszúrás kerül.

A 3. bekezdés 3. sorában „megfelelően” szó kimarad és ugyancsak kimarad a 3. bekezdés 4. sorában „Az elnök” szóval kezdődő mondat.¹²

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 20. §-t.

Minisztertanács a 20. §-t elfogadja azzal a módosítással, hogy a 2. bekezdés szövegében „megbízottjának” „megbízottjainak” – „helyettesének” „helyetteseinek” – „pártvezetőség” szó helyett pedig „pártvezetőségük” szó kerül.¹³

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 21. §-t.¹⁴

¹⁰ A 17. § a választás napjának kitűzésével és módjával foglalkozott.

¹¹ A 18. § a választási bizottság megalakulásáról szólt, ennek kapcsán arról, hogy az összeírás befejeztével a központi összeíró bizottság választási bizottsággá alakul át.

¹² A 19. § (1) bekezdését a határozatnak megfelelően alakították át, a végleges szövegbe azonban a „Budapestben a IV. kerületi választási bizottság elnökének” megjelölés került, továbbá egy itt nem szereplő mondatot is felvettek, miszerint „A lajstromba legfeljebb fele annyi póteljelöltet lehet felvenni, mint jelöltet.”

A 19. § (2) bekezdése azt rögzítette, hogy mit kell tartalmaznia a benyújtott lajstromnak.

A 19. § (3) bekezdése arról szólt, hogy a benyújtott lajstromot és a jelölést elfogadó nyilatkozatokat a pártok országos vezetőségeinek hitelesíteniök kell.

¹³ A 20. § arról az esetről szólt, ha két vagy több politikai párt választókerületenként közös lajstrommal indul.

¹⁴ A 21. § arról szólt, hogy a lajstromok sorrendjét Budapest IV. kerületének választási bizottsága miként és milyen határidőn belül állapítja meg.

Minisztertanács a 21. §-t elfogadta.

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 22. §-t.

Minisztertanács a 22. §-t elfogadja azzal, hogy a 2. bekezdés 5. sorából „rendőrségi” szó kimarad.¹⁵

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 23. §-t.

Minisztertanács a 23. §-t elfogadja azzal, hogy a 2. sorban kimarad [az] „amelynek” szó és a „feladata” szó pedig nagy kezdőbetűvel írandó.¹⁶

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 24. §-t.

Minisztertanács a 24. §-t elfogadta azzal, hogy a 4. sorában „adta le szavazatát” szavak helyett „szavazott” szó kerül.¹⁷

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 25. §-t.

Minisztertanács a 25. §-t elfogadta azzal, hogy a 2. bekezdés utolsó sora ekként alakul: „ahol a szavazón kívül más bent nem tartózkodhat és be nem tekinthet.”¹⁸

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 26. §-t.

Minisztertanács a 26. §-t elfogadja azzal, hogy a 2. bekezdés 2. sorában „fogantatosított intézkedés” helyett „az elnök azonban a bizottság intézkedései” szöveg kerül, – az utolsó sor pedig ekként módosul: „bizottsághoz, illetőleg vissza a szavazatszedő bizottsághoz továbbítani”.¹⁹

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 27. §-t.

Minisztertanács a 27. §-t elfogadja azzal, hogy az 5. sorában „szavazatokat leadniok” kitétel helyett „szavazniok” szó kerül.²⁰

[Erdei] *Belügyminiszter* felolvassa a 28. §-t.²¹

¹⁵ A 22. § a lajstromok közhírré tételéről valamint a választás idejéről és helyéről, a személyazonosság igazolásának módjáról rendelkezett; a „rendőrségi” szó egyébként benne maradt a végleges szövegben.

¹⁶ A 23. § a szavazatszedő bizottságról szólt.

¹⁷ A 24. § a szavazás idejéről intézkedett s ezzel kapcsolatban arról, hogy ha a szavazók egy negyede, vagy ennél több szavazó nem szavazott, a zárót egy órával meg kell hosszabbítani.

¹⁸ A 25. § a szavazóhelyiségről, illetve a szavazásra szolgáló elrekesztett fülkéről szólt.

¹⁹ A 26. § a pártok bizalmi embereinek a szavazóhelyiségben való jelenlétéről, a (2) bekezdés a bizalmi személyek felszólamlási jogáról, valamint észrevételeiknek – amennyiben a szavazatszedő bizottság ezeknek nem adna helyt – a választási bizottsághoz való továbbításáról szólt.

²⁰ A 27. § arról intézkedett, hogy kik tartózkodhatnak a szavazóhelyiségben, milyen célból és meddig.

²¹ A 28. § a szavazólap tartalmát (pártok neve, jelvénye, a pártok 3 jelöltjének a neve) írta le.

Minisztertanács a 28. §-t elfogadta.

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 29. §-t.

[*Nagy Ferenc*] *Újjáépítési miniszter* a Kisgazdapárt részéről szükségesnek tartja, hogy a szavazásokon való megjelenés kötelező legyen. Tartani kell attól, hogy a választók jelentős tömege nem mer megjelenni és így a választás teljesen demokratikus jellege nem lesz biztosítva.

Minisztertanács a 29. §-t az eredeti szövegben fogadja el. Nagy Ferenc újjáépítési miniszter által előterjesztett módosítás felvételét elutasította.²²

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 30. § szövegét.

Minisztertanács a 30. §-t elfogadta.²³

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 31. § szövegét.

Minisztertanács a 31. §-t elfogadta azzal, hogy a 6. sorában „ahová más tekintést nem nyerhet” rész kimarad.²⁴

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 32. § szövegét.²⁵

Minisztertanács a 32. §-t elfogadta.

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 33. § szövegét.

Minisztertanács a 33. §-t elfogadta azzal, hogy az 5. sorban „a szavazatszedő bizottság” szavakkal kezdődő mondat teljesen kimarad, – a 9. sorban a „kifogást” szóval kezdődő részből kimarad „valamint azt, hogy ezt követően a szavazó szavazott-e vagy szavazatától elállott, jegyzőkönyvbe kell foglalni és”.²⁶

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 34. § szövegét.

Minisztertanács a 34. §-t elfogadta azzal, hogy a 3. sor utolsó szava után még „előre” kifejezés kerül.²⁷

²² A 29. § azt mondta ki, hogy a szavazás nem egyes jelöltekre, hanem egyes lajstromokra történik. A szavazás kötelező voltáról a rendeletben nem esett szó.

²³ A 30. § azt rögzítette, hogy először a szavazatszedő bizottság tagjai, majd a pártbizalmiak és a segédek, utánuk – érkezési sorrendben – a választópolgárok szavaznak.

²⁴ A 31. § a szavazás lefolyását írta le; a határozatban szereplő – nyilván a szavazófülkével kapcsolatos – ki-tétel a rendelet végleges szövegébe nem került bele.

²⁵ A 32. § arról intézkedett, hogy a szavazatszedő bizottságnak vissza kell utasítania azt a szavazót, aki személyazonosságát igazolni nem tudja.

²⁶ A 33. § arról szólt, hogy amennyiben okirati bizonyíték van arra, hogy valamely szavazónak választójogossága nincsen, s a szavazatszedő bizottság tagjai, vagy a pártok bizalmi emberei kifogással élnek, ezt a választói névjegyzékben fel kell tüntetni.

²⁷ A 34. § a szavazás lezárásáról, illetve ennek időpontjában a szavazóhelyiség előre meghatározott előterében tartózkodó szavazók szavazásának elfogadásáról szólt.

[*Erdei Belügyminiszter* felolvassa a 35. § szövegét.²⁸

Minisztertanács a 35. §-t elfogadta.]

[*Erdei Belügyminiszter* felolvassa a 36. § szövegét.²⁹

Minisztertanács a 36. §-t elfogadta.]

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 37. § szövegét.³⁰

Minisztertanács a 37. §-t elfogadta.

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 38. § szövegét.³¹

Minisztertanács a 38. §-t elfogadta.

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 39. § szövegét.³²

Minisztertanács a 39. §-t elfogadta.

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 40. § szövegét.³³

Minisztertanács a 40. §-t elfogadta.

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 41. § szövegét.

Minisztertanács a 41. §-t elfogadta azzal, hogy az 1. bekezdés második szava „kiürítésénél” helyett „kiürítésekör” kitétel kerül.³⁴

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 42. § szövegét.

Minisztertanács a 42. §-t elfogadta azzal, hogy a negyedik sorban szereplő „valamint” szó kimarad, – az ötödik sorban „továbbá” kitétel helyett „és” szó kerül.³⁵

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a 43. § szövegét.³⁶

²⁸ Feltehetőleg gépelési hiba folytán kimaradt a 35. és a 36. §-ra vonatkozó rész, ezt a jegyzőkönyv fogalmazványi példánya alapján [] zárójeltek között közöljük. A 35. § a szavazatszedő bizottság által a választás lefolyásáról készítendő jegyzőkönyv adatait rögzítette, továbbá a pártbizalmiaknak a jegyzőkönyvvel kapcsolatos véleményezési jogáról szolt.

²⁹ A 36. § azt szabályozta, hogy a szavazás lezárása után kik tartózkodhatnak a szavazó helyiségben.

³⁰ A 37. § a szavazatok összeszámlálásáról szolt.

³¹ A 38. § a szavazatok érvényességének megállapításával foglalkozott.

³² A 39. § az egy borítékban talált több szavazólap érvényességének elbírálásával foglalkozott.

³³ A 40. § a szavazatok érvénytelenségének a kritériumait foglalta össze.

³⁴ A 41. § a borítékok kiürítésekör talált érvénytelen szavazatok félretételéről, az érvényes szavazólapok lajstromok szerinti osztályozásáról, megszámlálásáról, valamint a pártok óvásemelési lehetőségéről, az óvások érvényének eldöntéséről szolt.

³⁵ A 42. § a szavazatok összeszámlálása után a jegyzőkönyv felvételéről intézkedett.

³⁶ A 43. § a szavazatoknak az urnába való visszahelyezéséről, annak lepecsételéséről, az urnának és a szavazásról, valamint a szavazatok összeszámlálásáról felvett jegyzőkönyveknek a választási bizottsághoz való eljuttatásáról szolt.

Minisztertanács a 43. §-t elfogadta.

[Erdei] Belügyminiszter felolvassa a 44. § szövegét.³⁷

Minisztertanács a 44. §-t elfogadta.

[Erdei] Belügyminiszter felolvassa a 45. § szövegét.

Minisztertanács a 45. §-t elfogadta azzal, hogy a 2. bekezdés 5. sorában „nyert” szó után „leadott” szó kerül.³⁸

[Erdei] Belügyminiszter felolvassa a 46. § szövegét.

Minisztertanács a 46. §-t elfogadta azzal, hogy a második sorban „a választásnak” szavai elé „a lajstromokra leadott érvényes, valamint érvénytelen szavazatok számát és” szöveg kerül

A harmadik sorban „egyidejűleg” kifejezés kimarad.³⁹

[Erdei] Belügyminiszter felolvassa a 47. § szövegét.

Minisztertanács a 47. §-t elfogadta azzal, hogy az ötödik sorban „neveit” szó helyett „nevét” szó kerül.⁴⁰

[Erdei] Belügyminiszter felolvassa a 48. § szövegét.

[Téleki] A vallás- és közoktatásügyi miniszter a maga részéről egyedüli helyes megoldásnak azt tartja, ha a választások érvényességének felülbírálatát törvényeink igazságos továbbfejlődése tekintetében továbbra is a Közigazgatási Bíróság látja el.

Minisztertanács a 48. §-t elfogadta azzal, hogy a 2. bekezdés akként módosul, hogy „a választási bizottságok elnöke a Népbíróságok Országos Tanácsából kijelölt bíró.”⁴¹

[Erdei] Belügyminiszter felolvassa a 49. § szövegét.

Minisztertanács a 49. §-t elfogadta azzal, hogy az első bekezdésnek második sorában „bíróságnál” helyett „bírósághoz”, továbbá e szakasz kiegészül egy negyedik bekezdéssel a következő szöveggel: „Az összeírással és választás-

³⁷ A 44. § a választás eredményének a választási bizottság által történő megállapítását szabályozta.

³⁸ A 45. § a lajstromokra, illetve az egyes jelöltekre leadott szavazatok arányának megállapításáról szólt.

³⁹ A 46. § a választási eredmény kihirdetéséről és a megválasztott jelöltek részére kiadandó megbízólevélről intézkedett.

⁴⁰ A 47. § a választási bizottság által felveendő jegyzőkönyvről s ennek a belügyminiszternek, illetve a polgármesternek, vagy a községi előljárárságnak történő megküldését szabályozta.

⁴¹ A 48. § a választások érvényességének felülbírálatára jogosult intézményekről szólt. A végleges szöveg szerint a Választási Bíróságban az igazságügyminiszter jelölése alapján a Kúria, a Közigazgatási Bíróság és a Népbíróságok Országos Tanácsának bírái közül egy-egy bíró vett részt, valamint a választáson részt vett pártok egy-egy képviselője. A Választási Bíróság elnöke a Népbíróságok Országos Tanácsából kijelölt bíró lett.

sal kapcsolatos büntető rendelkezéseket a belügyminiszter és igazságügyminiszter rendelettel állapítják meg.⁴²

[Erdei] Belügyminiszter felolvassa az 50. § szövegét.⁴³

Minisztertanács az 50. §-t elfogadta.

[Miklós] Miniszterelnök: A törvényhatósági bizottsági, városi képviselőtestületi, illetőleg községi képviselőtestületi tagok Nagy-Budapest területén történő választása tárgyában benyújtott tervezetet a minisztertanácsi jegyzőkönyvben feltüntetett módosításokkal elfogadottnak jelenti ki.⁴⁴

⁴² A 49. § a választással kapcsolatos panaszok kezeléséről intézkedett. A (4) bekezdést a határozatnak megfelelően felvették a rendelet végleges szövegébe.

⁴³ Az 50. § a rendelet hatálybalépéséről intézkedett.

⁴⁴ A már kihirdetett rendelettel szemben a Közigazgatási Bíróság az Ideiglenes Nemzetgyűléshez intézett beadványában súlyos észrevételekkel élt. A demokrácia nevében tiltakozott – többek között – az ellen, hogy a pártpolitikai szempontoktól befolyásolt nemzeti bizottságok határozzák meg azt, hogy mely pártok indulhatnak a választásokon. Hangsúlyozta, hogy ezt olyan testületre kellene bízni, amely összetételénél fogva kizárja annak lehetőségét, hogy e kérdésben pártpolitikai szempontok legyenek irányadók.

Kifogásolta továbbá, hogy a rendelet nem biztosítot felszólamlási lehetőséget az ellen, ha az összeíró bizottság választói jogosultsággal nem bíró vagy a választójogból kizárt személyt vett fel a névjegyzékbe, s így a jogosulatlanok akár százaait is felvehette.

Észrevételt tett az ellen is, hogy a rendelet szerint az összeíró bizottság összetételét, határozathozatalának módját illetően az igazolóbizottságokra vonatkozó 1080/1945. ME sz. rendelet előírásait kövessék, azaz, hogy az öt politikai párt és a szakszervezet egy-egy képviselője foglaljon ebben helyet, szavazategyenlőség esetén pedig az az álláspont érvényesüljön, amelyhez a szakszervezeti képviselő csatlakozott. Ezzel szemben javasolta, hogy a szakszervezetet hagyják ki a bizottságból, mivel ez nem politikai, hanem érdekképviseleti szervezet – s így mégkevésbé indokolt, hogy kettős szavazata legyen, illetve, hogy a Szociáldemokrata, vagy a Kommunista Pártnak legyen általa kettős szavazata.

A központi összeíró bizottság elhagyását tartotta kívánatosnak, mivel ha személyében nem is, de összetételét tekintve ez azonos volt a helyi összeíró bizottsággal, de egyébként is úgy minősítette, hogy a rendeletnek ez a része ellentétben áll a magyar jogfejlődéssel, amely a Közigazgatási Bíróságnak adta a jogot a választói névjegyzék elleni felszólamlások elbírálását illetően – s a képviselőválasztók névjegyzékét is bírói védelem alá helyezte.

Súlyos észrevételei voltak a választói bíróság összetételét illetően is. „Választási visszaéléseket a politikai pártok szoktak rendszerint elkövetni – olvasható a beadványban –, abból a célból, hogy a jogszerű úton nem megy, hát visszaélések útján szerezzék meg a többséget, és ezen az úton a politikai hatalmat. A választási visszaélések feletti bíráskodást tehát nem tanácsos pártküldöttekre, vagy olyan fórumra bízni, amelyben a pártküldöttek vannak többségben, mert ez lényegét tekintve azt jelentené, hogy arra bízatik a visszaélések vizsgálata és elbírálása, aki azt elkövette.”

Javasolta, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés a 7460/1945. ME sz. rendelet jóváhagyását tagadja meg és utasítsa a kormányt új javaslat kidolgozására. (PIL 274.f. 9.cs. 4.ő.e. 28–32. l.)

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés a Közigazgatási Bíróság más, hasonló irányultságú javaslatával együtt az Alkotmányjogi Bizottságnak adta át a beadványt. (INN 75–76. p.) Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának szeptember 27-i ülésén is napirendre tűzték a javaslatokat. A Politikai Bizottság úgy döntött, hogy „elutasítja a Magyar Közigazgatási Bíróság több javaslatát, mint nem illetékes hatóságtól érkezett megkeresést” – arra utalva, hogy alkotmányjogi kérdésekkel a Nemzetgyűlés illetékes foglalkozni, „a Közigazgatási Bíróság pedig tartsa magát a rá vonatkozó 1896. évi tc.-hez.” (MOL XVIII-5, 6. ülés 3. napirendi pont)

Az 1896. évi XXVI. tc. szólt a Közigazgatási Bíróság létesítéséről. Ez részletesen felsorolta, hogy a községi, vármegyei, egészségügyi, illetményügyi, adó- és illetékügyi, erdészeti, vadászati stb. ügyek mely vonatkozásai tartoznak a hatáskörébe. Kimondta egyben, hogy a felsorolt ügyeken kívül hatásköre minisztertanácsi felhatalmazás alapján kiadott miniszteri rendelet útján kiterjeszthető a miniszteri rendeleteken és szabályrendeleteken alapuló vitás kérdéseknek végleges elbírálására; továbbá, hogy a Közigazgatási Bíróság hatósága rendszerint csak a hozzá utalt vitás kérdés tárgyalására és eldöntésére terjed ki.

3

[Molnár] Népjléti miniszter napirend előtti felszólalásra kér engedélyt.

Miniszterelnök az engedélyt megadja.

4

[Molnár] Népjléti miniszter bejelenti, hogy jelentős hadifogoly tömegek vannak útban és ezzel kapcsolatosan sürgős intézkedésre van szükség.

Minisztertanács felhatalmazza a miniszterelnököt, hogy 1945. év szeptember hó 1. napján de. 1/2 10 órakor a honvédelmi, népjéti és belügyminiszter úrral tartandó értekezlet alapján kormánybiztos nevezzen ki a hadifoglyok hazaszállítása és elhelyezése, valamint az ezzel kapcsolatosan összefüggő rendelkezések sürgős megtételére.⁴⁵

[Miklós] Miniszterelnök felkéri a minisztereket, hogy az augusztus 29. napjára kitézett minisztertanácsi tárgysorozatban szereplő javaslatokat terjesszék elő.⁴⁶

⁴⁵ Erdei Ferenc belügyminiszter iratai között található egy 1945. augusztus 31-én kelt minisztertanácsi előterjesztés, amely a nyugaton lévő hadifoglyok és menekültek politikai ellenőrzésének, hazaszállításának megoldására egy teljes intézkedési hatáskörrel felruházott szerv létesítését sürgette. Ebben többek között a következő olvasható: „Miótán a rendészeti ellenőrzés képezi a hazaszállítás lebonyolításának gerincét, kívánatos, hogy ez a különleges hatáskörrel felruházott szerv rendészeti szerv legyen. Javaslom ezért a t. Minisztertanácsnak, hogy a hazaszállítás ellenőrzésével és lebonyolításával bizza meg kormánybiztosi hatáskörrel Tömpe András rendőrezredest, a Magyar Államrendőrség vidéki főkapitánysága politikai osztályának vezetőjét.” Ugyanakkor javasolta, hogy a hazatért hadifoglyok, deportáltak és menekültek szociális gondozását és sorsuk megoldását egy másik szerv lássa el – a Népgondozó Hivatallal együttműködve. (MOL XIX-B-1-n 6. dosszié)

Feltehetőleg ez, – a jelek szerint – a minisztertanácsi ülésen nem tárgyalat előterjesztést váltotta ki azt az elhatározást, hogy a kérdéstről külön értekezletet tartsanak.

A miniszterközi értekezletről készített feljegyzés megtalálható a Miniszterelnökség iratai között. E szerint az értekezleten részt vett Miklós Béla miniszterelnök, Vörös János honvédelmi miniszter, Erdei Ferenc belügyminiszter, Molnár Erik népjéti miniszter, Millok Sándor miniszterelnökségi és Farkas Mihály belügyi államtitkár. Megállapodtak a Hazahozatali Kormánybiztosság létrehozásában. „Elvi kérdésként merült fel – olvasható a feljegyzésben – a keletről, illetve nyugatról hazatérő magyar állampolgárok közötti különbség. Elsősorban politikai ellenőrzés szempontjából, amely alá főleg a nyugatról hazatérőket kell venni és másodsorban a keletről hazatérő, többnyire hadifoglyokat.” Kormánybiztossá Millok Sándort, helyettesül, tekintettel a kérdés politikai fontosságára Tömpe András rendőrezredest nevezték meg. A kormánybiztosnak rendelték alá az egyéb feladatok ellátására az illetékes tárcák által kijelölt miniszteri biztosokat, kivéve a honvédelmi miniszteri biztosot. A hazatérők ellenőrzése után a menekültek, deportáltak és egyéb polgári személyek további gondozását a kormánybiztosságra bízták, s ebből a célból a Népgondozó Hivatal szociális főosztályának átvételére utasították; a hadifoglyok ügyeit, egészen a leszerelésükig a Honvédelmi Minisztérium szerveire, majd további gondozásukat a Népjéti Minisztériumra bízták. Intézkedett az értekezlet arról is, hogy a költségeket – megosztva – mely tárcáknak kellett fedezniük. (MOL XIX-A-1-j 1945-III-7492)

Egyúttal intézkedés történt a fenti szám alatt a kormánybiztos és helyettesének kinevezéséről is. Az erről szóló közlemény a MK 1945. szeptember 5-i számában jelent meg.

A Honvédelmi Minisztérium a keletről hazatérő hadifoglyok miniszteri biztosául Vásárhelyi Andor altábornagyot nevezte ki.

⁴⁶ Lásd a jegyzőkönyv kommentárját.

5

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti dr. Berkesy László⁴⁷ egyetemi rendkívüli tanári címmel leendő kitüntetését.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

6

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti dr. Harrer Ferenc egyetemi nyilvános rendes tanári címmel leendő kitüntetését.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

7

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti dr. Yolland Artur egyetemi nyilvános rendes tanári címmel leendő kitüntetését.⁴⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

8

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti dr. Szabó Árpád egyetemi nyilvános rendes tanárrá leendő kinevezését.⁵⁰

[*Erdei*] *Belügyminiszter* szükségesnek tartja, hogy egységes tudománypolitikai elvek keresztülvitele végett a budapesti tanszékek betöltése lehetőleg egyidejűleg történjék valamennyi tanszék betöltésével.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* ezt az elvet irányadónak tekinti, de az előterjesztés egyidejűsége függ attól, hogy pályázatok esetében mennyi idő alatt történik azoknak az egyetemek részéről való elbírálása. A most előterjesztett tárgysorozaton szereplő kinevezések sürgős jellegűek.

⁴⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 28 485/V. sz. előterjesztése szerint dr. Berkesy László (1897–?) a szegedi egyetem belgyógyászati klinikájának tanára volt s 1923-tól, felavatásától kezdve ugyanott teljesített szolgálatot. 1944. április 5-étől a legnehezebb körülmények között önállóan vezette a belgyógyászati diagnosztikai klinikát.

⁴⁸ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 32 626/1945.V. sz. előterjesztése szerint dr. Harrer Ferenc 1914 óta a József Nádor Műegyetem meghívására az egyetem közigazgatási osztályán a községi politika című tárgy előadója volt. Lásd még a 38. sz. jegyzőkönyv 8. sz. jegyzékét.

⁴⁹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 34 152/1945.V. sz. előterjesztése szerint dr. Yolland Artur (1874–1956) angol származású filológus, 1896-tól élt Budapesten, 1898-tól az angol nyelv egyetemi lektora, 1908-tól a budapesti egyetemen rendkívüli, 1914-től 1946-ig nyilvános rendes tanár volt. Ekkor – a jegyzőkönyvben szereplő szöveggel ellentétben – nem a kinevezéséről, hanem a 70. életévén túli tényleges szolgálatban való visszatartásáról volt szó. Ezt az előterjesztés fogadta el a minisztertanács az 1945-1946. tanévre vonatkozóan.

⁵⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 55 986/1945.V. sz. alatt tett előterjesztést. dr. Szabó Árpád (1913–) klasszikafilológus, 1939-ben a frankfurti tudományegyetemen szerzett magántanári képesítést. 1940-től 1948-ig Debrecenben, majd 1957-ig Budapesten volt egyetemi tanár, ezt követően a Matematikai Kutatóintézet munkatársa lett.

Minisztertanács dr. Szabó Árpád egyetemi nyilvános rendes tanárrá leendő kinevezéséhez hozzájárult.⁵¹ A belügyminiszter úrtól felvetett kérdésben a vallás- és közoktatásügyi miniszter bejelentését tudomásul vette.

9

[*Teleki*] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti dr. Incze Gyula egyetemi rendkívüli tanári címmel leendő kinevezését.⁵²

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

10

[*Teleki*] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti dr. Szalay Sándor egyetemi nyilvános rendes tanárrá leendő kinevezését.⁵³

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

11

[*Teleki*] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti Czegléd Sándor dr. egyetemi nyilvános rendes tanárrá leendő kinevezését.⁵⁴

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

12

[*Teleki*] Vallás- és közoktatásügyi miniszter iskolák tatarozására és újjáépítésére 80 millió pengő hiteltállépést kér.⁵⁵

⁵¹ A jegyzőkönyv fogalmazványi példányában a mondat mellett a következő, feltehetőleg Bojta Ernő Bétől származó, kézzel írt, majd áthúzott szöveg olvasható: „szrevéltel visszavonja”. A határozatot tartalmazó mondat után pedig más kézírással a következő, utólag ugyancsak áthúzott kiegészítő szöveg olvasható: „azzal, hogy a budapesti tanszékek betöltése előtt a VKM tájékoztassa a M. Tanácsot”; majd ugyancsak kézzel írva olvasható e példányban a jegyzőkönyv tisztázataiban a határozat második mondataként szereplő szöveg.

⁵² A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 30 571/1945.V. sz. alatt tett előterjesztést.

Dr. Incze Gyula (1903–1955) a szegedi egyetem törvényszéki orvostani tanszékének magántanára volt.

⁵³ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 30 450/1945.V. sz. alatt tett előterjesztése és kísérőlevele megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

Dr. Szalay Sándor (1909–1987) fizikus, budapesti, németországi és angliai tanulmányok után 1935-től 1940-ig a debreceni tudományegyetem orvosi fizikai intézetében dolgozott, majd a Szegedi Eötvös Loránd Kollégiumhoz került. 1939-ben egyetemi magántanár, 1940-ben nyilvános rendkívüli tanár lett; később kísérleti atommagfizikával foglalkozott, 1954-től 1975-ig a debreceni Atommagkutató Intézet igazgatója; az Akadémia tagja.

⁵⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 20 703/1945.V. sz. alatt tett előterjesztése és kísérőlevele megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

Dr. Czegléd Sándor (1909–) református teológus, a budapesti teológiai akadémián tanított, 1940-ben egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá nevezték ki. 1945 után a debreceni egyetemen, majd miután 1950-ben ott megszűnt a teológiai fakultás a Debreceni Református Teológiai Akadémián tanított, 1984-ben történt nyugdíjazásáig.

⁵⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 30 351/1945.IV.üo. sz. előterjesztése iskolatípusonként sorolta fel az igényeket, hangsúlyozva, hogy 336 iskola beérkezett adatai alapján állapította meg az összeget.

Minisztertanács a 80 millió hiteltúllépéshez hozzájárult.

[13⁵⁶

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti a befagyott takarékbetétkövetelésekre nyújtandó állami előlegek fedezésére 15 millió pengő hitelkeret biztosítása tárgyában javaslatát.⁵⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.]

[14] 13

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az 1945. évi első képességmegállapító versenyvizsgálat költségeire 786 000 pengő hiteltúllépés tárgyában.⁵⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[15] 14-15

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti s szegedi Városi Színház, mint Szegedi Nemzeti Színház állami kezelésbe vétele és az 1945. évre 10 millió pengő rendkívüli hitel folyósítása tárgyában javaslatát.⁵⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult és a 10 millió pengő rendkívüli hitel folyósítását engedélyezte.

16

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a kincstári hiányszavatosság vállalása a mezőgazdasági termelési hitelek ügyében.⁶⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁵⁶ Minden bizonnyal eltévesztették a jegyzőkönyv gépelését: a fogalmazványban szereplő 13. napirendi pont a tisztázatból kimaradt; az ottani 14. napirendi pont kapta a 13. sorszámot – és a következő napirendi pont – hogy áthidalják a hiányt – két sorszámot (14–15.) kapott. Az eredeti 13. napirendi pont kifejejtését az is bizonyítja, hogy a kérdés az előterjesztések között és az előre összeállított napirendi jegyzékben is szerepelt; a fogalmazványi példányban pedig ezt a pontot ceruzával megjelölték. A tévedésből kimaradt szöveget és a sorszámzás módosítását ezért szögletes zárójeltek között közöljük.

⁵⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 11 250/1945.eln. sz. előterjesztése szerint a minisztériumhoz tartozó szociális intézmények, főleg pedig a földreform végrehajtása során igen súlyosan érintett egyházak gyakran kértek állami előlegeket; ezek teljesítése céljából kérte a hitelkeretet.

⁵⁸ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 29 274/1945.III. sz. előterjesztése szerint a hiteltúllépésként kért összegből 710 000 pengő a csonka tanév folyamán gimnáziumban, illetve polgári iskolában taníttatott 507 tehetséges falusi tanuló ellátási költségeire előlegezett összegek utólagos megtérítésére, 76 000 pengő a budapesti népiskolák IV. osztályát végzett tanulók kötelező képességmegállapító vizsgálatára fordított 206 000 pengőt kitevő kiadásokból a tárcát terhelő költségek fedezésére volt szükséges.

⁵⁹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 35 986/1945.VII. sz. előterjesztésében a következő indoklás olvasható: „A Szegedi Nemzeti Színház felállításával a vidéki színjátszás tervezett reformjának első lényeges pontja valósul meg. Az állami irányítás és felügyelet biztosítani fogja e színház zavartalan kulturális munkáját, amelyet a vidéki közönség átnevelése és főként az újabb közönség megszervezése érdekében kell végeznie. A Szegedi Nemzeti Színház prózai, opera és operett tagozattal szerveztetik meg.”

⁶⁰ Lásd a 48/a. sz. mellékletet.

17

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a dohányfogyasztási és engedélyilleték tételeinek újabb megállapítása tárgyában.⁶¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

18

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát az ingatlanok áremelkedésével kapcsolatos adózási rendelet tárgyában.⁶²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

A külügyminiszter a pénzügyminiszter előterjesztéseinek ideje alatt eltávozott, úgy- hogy a tárgysorozaton szereplő két előterjesztését nem adhatta elő.⁶³

19

[Vörös] Honvédelmi miniszter előterjeszti a Honvéd Ruházati Anyagszertár Rt. átalakítása tárgyában javaslatát.⁶⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁶¹ A Pénzügyminisztérium 1345/1945. sz. előterjesztése és a rendelet tervezete a külföldi és az országban tiltott módon készített dohánygyártmányok kilónkénti 400 pengős engedélyilletékét 1200 pengőre, a nyers és vágott dohány 360 pengős engedélyilletékét pedig 600 pengőre, a dohánylevelek, illetve a vágott pipadohány kilógrammonkénti 40 pengős fogyasztási illetékét pedig 400 pengőre tervezte felemleni. Lásd a 7530/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 5.

⁶² Feltehetőleg a jövedelem- és vagyonadóra vonatkozó egyes törvényes rendelkezések módosításáról és kiadásáról intézkedő 7640/1945. ME sz. rendeletről (MK 1945. szeptember 8.) volt szó. Ez azonban nem az ingatlanok áremelkedésével kapcsolatos kérdéseket tárgyalta.

A Pénzügyminisztérium 121 221/1945. előterjesztése a pénzromlásra tekintettel – figyelembe véve a létminimumhoz szükséges összeg változását, a többgyermekesek adókedvezményét – tett javaslatot a jövedelemadó alapjának és összegének, az adóalapon felüli jövedelemrész után fizetendő adó kulcsának megállapítására. Hangsúlyozta azt a törekvését, hogy közelebb kíván jutni a jövedelemadózáshoz ahhoz az eszményéhez, hogy a jövedelemnek csak a legszűkebb megélhetésre le nem kötött részét terhelje meg adóval.

A vagyonadót illetően felemlítette, hogy az 1945. évi kivetésre ugyan az 1944. december 31-i vagyonállag az irányadó, de az említett időpont óta a háborús események folytán sok adóköteles vagyontárgy megsemmisült, elveszett vagy megrongálódott. Így a fennálló rendelkezések értelmében történő adókiivetés nagy mértékben méltánytalan lenne az adózókra nézve, ezt kívánta kiküszöbölni a tervezettel, amennyiben javasolta az ilyen vagyontárgyak figyelmen kívül hagyását, vagy csökkent értékkel való felvételét. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11665)

Ugyanekkor fogadhatták el a Pénzügyminiszter 120 806/1945.VII. sz., a jövedelemadó alapjának ideiglenes megváltoztatásáról szóló előterjesztését is, amely jövedelemforrások szerint részletezve, a folyó jövedelmet tette meg az adózás alapjául. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 664)

Lásd a 7630/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 8.

⁶³ A Honvéd u. 38. alatti épület III. és IV. emeletének kibérlésével és helyrehozásával, valamint *Tömpe Zoltán* miniszteri titkárrá és *Niszkács László* miniszteri segédtitkárrá való kinevezésével kapcsolatos előterjesztések tárgyalása maradt el. A Külügyminisztérium 3095/I/1945. sz. előterjesztése szerint mindkettőjük kinevezése a szovjet hatóságokkal való kapcsolatok tartása szempontjából volt kívánatos.

⁶⁴ A Honvédelmi Minisztérium 35 788/eln.ruha.1945. sz. előterjesztése azzal indokolta a javaslatát, hogy a Ruházati Anyagszertár nem illeszthető be a honvédségnek a Szövetséges Ellenőrző Bizottság által meghatározott létszámba, ezért kérte, hogy magánvállalattá alakíthassa át, 1 millió pengő alapítókével, amelyből 994 ezer pengő névértékű részvényt a kincstár honvédelmi ágazata tervezett megszerezni.

20

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát egyes katonai bűncselekmények hátrányos jogi következményeinek megszüntetése tárgyában.⁶⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

21

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* kéri a minisztertanács hozzájárulását néhai Lenkey Géza nyugállományú vezérőrnagyi előléptetéséhez.⁶⁶

Minisztertanács az előléptetéshez hozzájárult.

[22⁶⁷

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* kéri a minisztertanács hozzájárulását néhai Pétery Béla ny. ezds. vezérőrnaggyá való előléptetéséhez.⁶⁸

Minisztertanács az előléptetéshez hozzájárult.]⁶⁹

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* a tárgysorozaton szereplő 5. pontot leveszi a napirendről.⁷⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

⁶⁵ A Honvédelmi Minisztérium 33 835/el.n.bjogi.-1945. sz. előterjesztése a Szálasi-hadsereg kötelékében elkövetett katonai bűncselekmények vagy vétségek esetére is javasolta alkalmazni a 285/1945. ME sz. rendeletben (MK 1945. február 27.), illetve a 753/1945. ME sz. rendeletben (MK 1945. május 10.) megállapított rehabilitációt. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete két példányban is, a fenti számon túl a másik példányon a 37 326/1945.eln.bjogi HM sz. szerepel. Végül külön rendeletet nem adott ki e tárgyban a Honvédelmi Minisztérium, de átvette a 9590/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. október 18.), amely a honvédségre is kitért és ezt közölte le 42 591/el.n.bjogi-1945. sz. körendeleteként 1945. november 1-jén a Honvédségi Közlöny 20. sz.-ban a 189. p.-n.

⁶⁶ A Honvédelmi Minisztérium 30 552/1945.eln. sz. előterjesztése szerint *Lenkey Géza* nyugállományú ezredes a Gestapo 1944. március 24-én letartóztatta és Mauthausenbe szállította. Négy hét után visszahozták Budapestre s itt, a Pestvidéki Törvényszék fogházában meghalt.

⁶⁷ A jegyzőkönyv fogalmazványi példányában szereplő, 22. pontként jelzett szöveg a tisztázatból – nyilvánvaló tévedés következtében – kimaradt. Ezt bizonyítja az is, hogy az előre összeállított napirendi jegyzéken, amelyen egyébként az ülés határozatait egy-egy szóval rögzítették, ehhez az itt nem szereplő napirendi ponthoz arra utaló megjegyzést tettek, hogy ezt elfogadták. Ezért a jegyzőkönyv fogalmazványi példánya alapján ezt a részt szögletes zárójelek között közöljük.

⁶⁸ A Honvédelmi Minisztérium 31 624/1945.eln. sz. előterjesztése szerint néhai *Pétery Béla* nyugállományú ezredes felesége származása miatt kizárták a vezérkari testületből, vitézi címéről lemondatták, idő előtti nyugállományba helyezték, fiát pedig a községi hadapród iskolából eltávolították.

⁶⁹ Ez után a jegyzőkönyv fogalmazványi példányában újabb 22. sz. napirendi pont következik, amelynek többszörös átvizsgálása után alakították ki a tisztázatba átvett s csak a Honvédelmi Minisztérium előterjesztésének 5. pontjára vonatkoztatott szöveget – nyilvánvaló tévedésből – úgy, mintha csak ezt tartalmazta volna a 22. napirendi pont.

⁷⁰ A honvédelmi miniszter előterjesztései között az 5. sorszámot viselő előterjesztés – mint az ülés előzetesen összeállított jegyzékéből és a jegyzőkönyv fogalmazványi példányából egyaránt megállapítható – *Csetey Károly* nyugállományú vezérőrnaggy nyugállományú altábornaggyá való előléptetésére vonatkozó javaslatot tartalmazta.

A Honvédelmi Minisztériumnak az ügyel kapcsolatos 31 833/1945.eln.sz.ü. számú előterjesztése szerint *Csetey Károly* 1918–1919-ben a Honvédelmi Minisztériumban a szervezési osztály vezetője volt, ebben a minőségében vett részt a Tanácsköztársaság fegyveres erejének megszervezésében. Később ezért mellőzték.

23

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az erdő- és mezőgazdasági ingatlanforgalom korlátozásának megszüntetése tárgyában.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztést elvileg elfogadja, a végleges szöveget a pénzügyminiszter, az igazságügyminiszter és a földművelésügyi miniszter közösen állapítják meg.

24

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti a háborús események folytán egyes hasznos háziállatoknak marhalevéllal való ellátása és az ország állatállományának fejlesztése tárgyában javaslatát.⁷²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja.

25

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti Oláh Károly tanító kinevezését a IX. fiz. o. 3. fokozatába.⁷³

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

26

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti Lukács György magyar állami gazdasági felügyelővé leendő kinevezése tárgyában javaslatát.⁷⁴

⁷¹ Előzményét illetően lásd a 45. sz. jegyzőkönyv 31. napirendi pontját. A korábbihoz képest módosult a rendelet tervezete. A módosítás indokát világítja meg a Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapon ezzel a napirendi ponttal kapcsolatban a Miniszterelnökségen rávezetett következő megjegyzés: „A miniszterelnök úr átirta: a rendelet értelmében megfontolandó, hogy a pénzérték változásai mellett szabad-e forgalmat engedélyezni. Különböző spekulációkra adhat alkalmat és gyengíti a birtokos osztályt. Véleményem szerint ki kellene mondani, hogy a földművelésügyi miniszter hozzájárulásával lehet elidegeníteni, ami az ügyletek ellenőrzését és indokoltságát biztosítaná.” A feljegyzést tartalmazó lapon Miklós Béla szignója látható.

A 7700/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. szeptember 11.) intézkedett a mező- és erdőgazdasági ingatlanok forgalmának korlátozásáról szóló 1720/1944. ME sz. rendelet (MRT 1944. 755-756. p.) hatályon kívül helyezéséről.

⁷² A Földművelésügyi Minisztérium 146 010/1945.III.1.ü.o. sz. előterjesztése és a rendelet tervezete jórészt megegyezik a 45. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontjaként tárgyalt szöveggel. Eltérés egyrészt annyiban van, hogy az új változatban a bevezető mondat után a következő, zárójelek közé helyezett szöveg olvasható: „A tervezettel kapcsolatban észrevételt tevő KKM, HM, PM, UM tárcák kiküldöttjei az Igazságügyminisztériumban tartott értekezleten megállapított szöveget elfogadták.” Másrészt az előterjesztésben két helyen is szereplő hátránapot 1947. június 30-ról – az új szövegben – 1946. december végére változtatták.

A 7680/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. szeptember 20.) szövege megegyezik a jelen jegyzőkönyv mellett található tervezettel. Lásd továbbá a 146 000/1945. FM sz. rendeletet (u.ott).

⁷³ A Földművelésügyi Minisztérium 6958/elN/1945.X.1. sz. előterjesztése szerint *Oláh Károly* (1908–?) tanító, 1936-tól 1943-ig a Pest megyei népművelési bizottság munkatársa volt, majd a Földművelésügyi Minisztérium sajtó és propaganda osztályán dolgozott.

⁷⁴ A Földművelésügyi Minisztérium 111 138/1945.XI.1. sz. előterjesztése szerint *Lukács György* (1894–?) gazdasz, 1913-tól Erdélyben dolgozott, román állami szolgálatban tisztviselő lett, 1941-ben nyugdíjazták, ezt követően saját gazdaságában dolgozott.

A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapon a következő, erre a napirendi pontra vonatkozó megjegyzés olvasható: „Pénzügyminiszter nem járult hozzá, tehát ha kifogását fenntartja, nem nevezhető ki. Nyilatkozzék, hogy kifogása van-e, vagy csak kifejezett hozzájárulás hiányzik.” A pénzügyminiszternek ezt a fenntartását a Földművelésügyi Minisztérium előterjesztése is tartalmazta.

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

27

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti a BSZKRT hiányának fedezésére javaslatát azzal, hogy csupán 67 millió pengő folyósítását kéri.⁷⁵

Minisztertanács a 67 millió pengő folyósításához hozzájárult.

28

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok vagy baloldali magatartás folytán elvesztett üzlethelyiségek, berendezési (felszerelési) tárgyak, valamint áru és anyagkészletek visszabocsátása tárgyában készített rendelettervezetét.⁷⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

29

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a magánvasutak megváltására 12 500 000 pengő hitelkeret engedélyezése tárgyában.⁷⁷

Minisztertanács a 12 500 000 pengő hitelkeret biztosításához hozzájárult.

30

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti az Államépítészeti Hivatal és állami útigépjavitó műhely személyzetének együttesen megalakuló beszerzési csoportja részére forgótőke céljára 162 000 pengő kölcsön folyósítása tárgyában javaslatát.

Minisztertanács a 162 00 pengő államkölcsön folyósításához hozzájárult.

⁷⁵ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 26 675/II/1./1945. sz. előterjesztésében 250 millió pengőt kért eredetileg a BSZKRT (Budapest Székesfővárosi Közlekedési Részvénytársaság) költségvetési hiányának október 31-éig való fedezésére. Jelezte, hogy a gazdasági tárcák minisztereinek és a pártok vezetőinek értekezletén olyan álláspont alakult ki, hogy az infláció meggátlása céljából a közületek semmiféle áremelést ne hajtsanak végre. Így a BSZKRT sem emelhetette a viteldíjakat, tehát csak állami kölcsönrel volt képes fenntartani működését.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen e kérdéssel kapcsolatban a következő megjegyzést vezették: „Nyilatkozzék a pénzügyminiszter. Ez a mód indokolatlan, az inflációt nem akadályozza meg a rendelet, ellenben az állami költségvetés ilyen nem enged meg.”

⁷⁶ Az előzményét illetően lásd a 46. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontját. Az előterjesztést 48/b. sz. mellékletként közöljük. Lásd még a 7590/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 11.

⁷⁷ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 27 704/1945./II.1. sz. előterjesztésében a magánvasutak megváltására 1945. június 20-án (36. sz. jegyzőkönyv 14. napirendi pont) engedélyezett 100 millió pengős hitelek túl egyrészt azért kért még 8 340 389 pengő további hitelt, mivel korábban helytelen adat birtokában voltak, másrészt mivel vasútpolitikai szempontból szükségessé vált a Győr–Sopron–Ebenfurti Vasút és a Szeged-Csongrádi Vasút részvényeiből 27 % megvásárlása, illetve a Fertődvidéki Vasút Rt. elsőbbségi részvényeinek megszerzése, ami további 4 450 789 pengő hiteltüллést vont maga után.

31

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A tárgysorozaton szereplő Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeteknél közgyűlés tartásáról szóló rendelettervezetét körözés útján kívánja elintézni.⁷⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

32

[Ries] *Igazságügyminiszter* bejelenti, hogy a házfelügyelők és segédházfelügyelők szolgálati viszonyának megszüntetésével kapcsolatos egyes kérdések szabályozása tárgyában benyújtani szándékozott javaslatát leveszi a napirendről.⁷⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

33

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a házasságkötés körében felmerült egyes szabálytalanságok orvoslása tárgyában.⁸⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

34

[Ries] *Igazságügyminiszter* a tárgysorozaton szereplő: a szövetséges hatalmak által Magyarországnak őrizetbe átadott személyek és politikai bűntettesek szökésének meggátolására és a politikai bűncselekmények felderítésének hatályosabbá tételére irányuló büntetőjogi rendelkezések tárgyában készített javaslatát leveszi a napirendről.⁸¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

⁷⁸ Az előterjesztés nem érkezett meg, ezt az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra vezetett megjegyzés rögzítette. Ugyanitt az előterjesztéssel kapcsolatban a következő, már a Miniszterelnökségen megfogalmazott vélemény olvasható: „Nem lehet mellőzni a Polgári Demokrata Pártot, mert különösen választások előtt ilyen elvet a kormány nem mondhat ki. A Polgári Demokrata Párt a gazdasági életben működő kört foglal magába és így alkotmányos szempontból nem mellőzhető. A Parasztszövetség mellőzése indokolt, mert a Parasztpárt megfelelő képviselést ad.”

Az előzményeket illetően lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 28., a 42. sz. jegyzőkönyv 42. és a 46. sz. jegyzőkönyv 48. napirendi pontját, a kérdés lezárásáról pedig az 57. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját.

⁷⁹ Az Igazságügyminisztérium T.1123/1945. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy a kialakult gyakorlat szerint, ha a háztulajdonos felmondott a házfelügyelőnek, a bíróság a házfelügyelőt a szolgálati lakás haldéktalan kiürítésére kötelezte minden vitás esetben. Ezt nagymértékben antiszociálisnak jelezte, ami egyben visszaélésekre, túlkapásokra serkentett egyes háztulajdonosokat. Rámutatott a segédházfelügyelők még kiszolgáltatottabb helyzetére is. Ennek a megváltoztatására tett javaslatot. A rendelet tervezete is megtalálható az előterjesztés mellett.

Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen ezzel kapcsolatban a következő megjegyzést vezették: „A rendelet nem világos, úgy néz ki, mintha a felmondási jogot kizárná. Szabályozni kellene, hogy mikor és milyen időre mondhat fel a háztulajdonos, mert ilyen jogot biztosítani kell, legalább méltányos időre.” Lásd a 7500/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 2.

⁸⁰ Lásd a 48/c. sz. mellékletet, valamint a 7600/1945. ME sz. rendeletet. (MK 1945. szeptember 6.)

⁸¹ Előzményét illetően lásd a 45. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját.

35

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti dr. Kerekesházy József népfőügyész felmentését és dr. Szücs János ítélőtáblai tanácselnök népfőügyésszé való kinevezését.⁸²

Minisztertanács dr. Kerekesházy József felmentéséhez és dr. Szücs János népfőügyészi kinevezéséhez hozzájárult.

36

[Ries] *Igazságügyminiszter* engedélyt kér a 14 730/1945. IM számú előterjesztésének soron kívüli megtételére.⁸³

Miniszterelnök az engedélyt megadja.

37

[Ries] *Igazságügyminiszter* kéri, hogy a minisztertanács az alábbi hitelek engedélyezéséhez járuljon hozzá:

1. az igazságügyi tárca Központi igazgatás címén a Dologi kiadások rovaton 4 000 000 (négymillió) pengőt a budapesti igazságügyi alkalmazottak részére a télre szükséges tüzelőanyag beszerzésével kapcsolatos előlegek céljára,

2. ugyancsak a Központi igazgatás Dologi kiadások rovatán 2 500 000 (kettőmillió-ötszázezer) pengőt az Igazságügyminisztérium részére egy személygépkocsi beszerzése céljára,

3. a Bíróságok cím Dologi kiadások rovatán további 1 000 000 (egymillió) pengőt a budapesti bíróságok beszerzési csoportja részére tehergépkocsi beszerzésére már korábban engedélyezett 1 200 000 P kiegészítésére, – végül

4. a Vádhatalóságok cím 4. Bűnügyi eljárási költségek rovaton 3 000 000 (hárommillió) pengőt az igazságügyminisztériumi és belügyminisztériumi közös felülvizsgáló bizottságok kiküldésével kapcsolatos költségek fedezésére.

Az említett hitelek igénybevételét az időközben bekövetkezett szükségszerű helyzet indokolja.

A 4. pont alatt jelzett 3 000 000 pengő kiadás már az 1945. év május havában felmerült. Ennek fedezéséhez a pénzügyminiszter úr annak idején hozzájárult, a mi-

⁸² Az Igazságügyminisztérium 12 994/1945.X. sz. előterjesztéséből kitétnik, hogy a felmentést és a kinevezést szeptember 5-ével kívánták végrehajtani. Az igazságügyminiszter *Kerekesházyt* egyben kúriai tanácselnökké nevezte ki. (Magyar Nemzet 1945. szeptember 5.)

A jegyzőkönyv fogalmazványi példányában a napirendi pont mellett a következő, utólag áthúzott szöveg olvasható: „bejelenti, hogy körözés útján már elintézte”, majd utána az utólag ugyancsak áthúzott következő megjegyzés olvasható: „Tudomásul veszi!”

Az ügyről lásd a MOL XIX-A-1-1 1945-56 sz. iratot, amelyből az tűnik ki, hogy *Kerekesházy* a személyével kapcsolatos rosszindulatú megjegyzések miatt maga kérte a felmentését; szeptember 13-án kelt levelében Miklós Béla számára igyekezett világossá tenni helyzetét. Leveléhez több közéleti személyiségnek (Valentiny, Tildy, Marosán, Zsedényi, Darvas, Kovács Imre) az ő baloldaliságát bizonyító levelét mellékelte.

Dr. Szücs János 1945 előtt a Pestvidéki Törvényszék bírója, a Pestvidéki Ügyvédi Kamara választmányának tagja, majd 1945 után a budapesti népbíróság helyettes vezetője volt. Népfőügyészként 1948 júniusáig dolgozott, ekkor igazságügyminisztériumi államtitkár lett.

⁸³ Az előterjesztés szövege szó szerint megegyezik a 37. napirendi pontban foglaltakkal.

nisztertanács hozzájárulásának kieszközlése azonban mindmáig kezelési okokból maradt el.

Minisztertanács a hitelek folyósításához az elvi hozzájárulást megadja. Azokra a tételekre nézve, melyekre a pénzügyminiszter hozzájárulása hiányzik azt a határozatot hozta, hogy a pénzügyminiszter részletesen vizsgálja felül ez előterjesztésben szereplő tételeket és amennyiben azok összegszerűségükben is helyesek, úgy a hiteleket folyósítsa.⁸⁴

38

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az Iparügyi Minisztérium elhelyezésére szolgáló épületek helyreállítási költségeire 18 210 000 pengő hitel engedélyezése tárgyában.⁸⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult és a 18 210 000 pengő hitel folyósítását engedélyezte.

39

[Bán] *Iparügyi miniszter* a tárgysorozatban szereplő, a kéményseprőipar gyakorlására vonatkozó egyes rendelkezések módosítása tárgyában benyújtani tervezett javaslatát leveszi a napirendről.⁸⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásulveszi.

40

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet műszerkocsi javítási költségeire 200 000 pengő engedélyezése tárgyában.⁸⁷

Minisztertanács a 200 000 pengő folyósításához hozzájárult.

⁸⁴ A jegyzőkönyv fogalmazványi példányában e napirendi ponthoz tartozó határozat egyrészt gyorsírással, másrészt gépirással a következő formában olvasható: „Minisztertanács a hitelek folyósítását, miután a pénzügyminiszter már hozzájárult, engedélyezi. (Minisztertanács a hitelek folyósítását a pénzügyminiszter hozzájárulásától feltételezetten engedélyezi. A pénzügyminiszter részletesen vizsgálja felül az előterjesztésben szereplő tételeket és amennyiben azokat szükségesnek találja, a folyósítást külön, újabb előterjesztés nélkül is eszközölje.)”

⁸⁵ Az Iparügyi Minisztérium 69 083/1945.IV/1. sz. előterjesztésében a Fő u. 68., a VIII. József u. 13., valamint az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet Esterházy u. 7. sz. épületének helyreállítási költségei szerepeltek.

⁸⁶ Az Iparügyi Minisztérium 63 256/I/3.1945. sz. előterjesztése szerint a Magyar Építőipari Munkások Országos Szövetségének kéményseprő szakosztálya kérte az özvegyi jogon folytatott kéményseprőipar felszámolását, hogy így a szakszemponatok jobban érvényesülhessenek, másrészt az önállósulni kívánó szakmunkások megfelelő munkaterülethez juthassanak.

⁸⁷ Az Iparügyi Minisztérium 55 622/II/1/1945. sz. előterjesztése szerint az intézet egyetlen Rába-Man-Special-Diesel típusú fagázmotoros műszerkocsijának üzemképes állapotba helyezése az egész intézet működése, de katonai szempontból is elsőrendű fontosságú volt, minthogy gépi berendezések és üzemek helyszíni vizsgálatára speciálisan volt felszerelve.

41

[Rónai] Közellátásügyi miniszter a tárgysorozaton szereplő, egyes ipari alapanyagok árkérdése tárgyában benyújtani tervezett javaslatát leveszi a napirendről.⁸⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

42

[Rónai] Közellátásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a Vörös Hadsereg által zárolt készletek felszabadítása tárgyában.⁸⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

43

[Rónai] Közellátásügyi miniszter előterjeszti a Hús- és Zsiradékhivatal megszervezésével kapcsolatos anyagi kiadások fedezésére 25 millió pengő rendkívüli hitel tárgyában javaslatát.⁹⁰

Minisztertanács a 25 millió pengő rendkívüli hitel folyósításához hozzájárult.

44

[Rónai] Közellátásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a hatósági árucsereforgalom lebonyolítására 400 millió pengő hitelkeret tárgyában.⁹¹

Minisztertanács a 400 millió pengő hitelhez hozzájárult.

⁸⁸ A Közellátásügyi Minisztérium 21 277/1945. sz. előterjesztése az általános ipari árszint kialakulása szempontjából döntő befolyással bíró négy ipari alapanyag árának megállapításához kérte a minisztertanács állásfoglalását, jelezve, hogy azt elvi jelentőségűnek tekintvén, irányelvül kívánja használni az egyéb ipari alapanyagok árának megállapításánál. A munkabérek felemelése nyomán a szén esetében negyvenhárom-negyvennyolcszoros, a villanyáramnál tizennyolcszoros, az olaj esetében húszszoros, míg a vas- félgyártmányok esetében ötvennyolcszoros áremelést tartott indokoltnak. Rámutatott arra, hogy ha a kormány nem engedélyezné az áremelést és árkiegyenlítést kívánna nyújtani, akkor ez a szénnél 3,2 milliárd, a villanyáramnál 2,8, a nyersolajnál 0,7, míg a vasfélgyártmányoknál 4,7 milliárd pengő, összesen 11,4 milliárd pengő évi állami kiadást jelentene. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 580)

A Közellátásügyi minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon jelezték az előterjesztés hiányát, másrészt e ponthoz a következő megjegyzést fűzték: „Elvi kérdést kíván tárgyalni. Előbb a gazdasági minisztertanács tárgyalja le.” A gazdasági miniszteri értekezlet az 1945. szeptember 27-i és október 8-i ülésén tárgyalta a kérdéstről. (Lásd a II. F. 9. sz. jegyzőkönyv 1. és a 10. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.)

⁸⁹ Lásd a 48/d. sz. mellékletet.

⁹⁰ A Közellátásügyi Minisztérium 104 047/1945. sz. előterjesztése alapján a Hús- és Zsiradékhivatalt a 102 110/1945. KM sz. rendelettel (MK 1945. június 15.) hozták létre.

⁹¹ A Közellátásügyi Minisztérium 105 269/1945. sz. előterjesztésében utalt arra a korábbi határozatra (37. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontja), amely szerint a közellátás céljára szükséges gabonamennyiség egy részét úgy kell biztosítani, hogy megbízott szövetkezetek útján ipari termékeket bocsátanak kedvezményes áron azoknak a gazdáknak a rendelkezésére, akik beszolgáltatási kötelezettségük teljesítésén túl gabonát adnak át közellátási célra. Az ipari termékek hatósági ára és a kedvezményes ár közötti különbség fedezetére, valamint az árucsereforgalom lebonyolításával megbízott szövetkezetek finanszírozására kérte a 400 millió pengőt.

A Közellátásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen e kérdéshez a következő megjegyzést fűzték: „Milyen ipari termékekről van szó? ezt tisztázni kellene, és a gazdasági minisztertanács tárgyalja le előbb.” A gazdasági miniszteri értekezlet az 1945. augusztus 30-i ülésén tárgyalta a kérdéstről. (Lásd a II. F. 6. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.)

45

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát a munkások családi pótléka tárgyában.⁹²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

A belügyminiszter időközben eltávozván miniszterelnök a minisztertanács ülést este 7 órakor berekesztette.

K.m.f.

dr. Bojta Béla

Miklós Béla

Gépell tisztázat a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet; nem szerepel a jegyzőkönyvön Nagy Imre, Gerő Ernő és Molnár Erik aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható annak gépell fogalmazványi példánya. Ez jórészt csak kisebb szövegezési eltérést mutat a tisztázott példányhoz képest, a néhány érdemi eltérést jegyzetben közöljük.

Megtalálható a jegyzőkönyv mellett a napirendi pontok előzetesen összeállított jegyzéke. Ebből kitűnik, hogy a napirendi pontok többségét eredetileg az augusztus 29-én du. 3 órakor tartott ülésen (47. sz. jegyzőkönyv) terveztek megtartani. A jegyzék két részből áll, mivel öt miniszter több napirendi pontot pótlólag jelentett be. E jegyzékekben a ténylegesen megtárgyalt témák közül az 5–17., a 19–35., a 38–43. és a 45. napirendi pont alattiak szerepelnek. A jegyzékekben található azonban néhány olyan pont, amely nem került megtárgyalásra, így a belügyminiszter következő előterjesztései:

– A közalkalmazottak körében történt egyes nyugdíjazások stb. tárgyában kiadott 2610/1945. ME sz. rendelet egyes rendelkezéseinek a vármegyei, városi és községi közigazgatás körében való alkalmazásáról.

– A Népgondozó Hivatal 6 119 00- P hitele.

– A Magyar Államrendőrség budapesti főkapitányságának megszervezése és az Államrendőrséget érintő egyes kérdések szabályozása.

– Az 1937. december hó 31-i határokon kívül eső területekről visszatért önkormányzati alkalmazottak illetténe.

– Dr. Zák Ferenc belügyminiszteri titkár rehabilitálása.

Ezeket a kérdéseket – a jegyzéken látható megjegyzés szerint – a belügyminiszter eltávozása miatt ekkor nem tárgyalták meg (lásd az 51. sz. jegyzőkönyv 1., valamint az 55. sz. jegyzőkönyv 46., 49., 51. és 52. napirendi pontját).

Nem tárgyalták meg a minisztertanács a külügyminiszter által a napirendi jegyzékbe felvett előterjesztést (a Honvéd u. 38. alatti épületben bérelt helyiségeinek helyreállítását illetően, lásd az I. F. 46. tételét), valamint Tompa Zoltán miniszteri titkárrá és Nizskács László miniszteri segédtitkárrá történő kinevezése és a képesítési kellékek alóli felmentése ügyében készített előterjesztését – bár ez utóbbinak az írásos anyaga is a jegyzőkönyv mellett található. A két előresorolásáról lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 18. napirendi pontját.

Nem tárgyalták meg az Igazságügyminisztériumnak az egyes értékpapírok megsemmisítéséről szóló, 4090/1945. ME sz. rendelet módosítása tárgyában készített tervezetét. Ezzel kapcsolatban az előzetesen elkészített napirendi jegyzékben megjegyzés olvasható, amely szerint a kérdést körözés útján hagyták jóvá. Lásd a 46. sz. jegyzőkönyv 47. és a 61. sz. jegyzőkönyv 18. napirendi pontját.

Az előzetesen összeállított napirendi jegyzéken a jegyzőkönyvvezető ceruzával vezette, hogy a minisztertanács milyen álláspontot foglalt el az egyes kérdésekkel kapcsolatban.

Megtalálhatók a jegyzőkönyv mellett az 1., az 5–17., a 19–30., a 32–33., a 35., a 37–40. és a 42–45. napirendi ponthoz tartozó előterjesztések. Ezeket kívül megtalálható a jegyzőkönyv mellett a Külügyminisztériumnak, a már említett – tárgyalásra nem került – két napirendi ponthoz tartozó előterjesztése.

A 16., a 28., a 33., a 42. és a 45. sz. napirendekhez tartozó előterjesztéseket 48/a-e. sz. mellékletként közöljük.

Az előterjesztéseket a Miniszterelnökségen tárcánként borítólapokba helyezték és erre rávezették az egyes előterjesztésekkel kapcsolatos észrevételeiket. Ezek közül az érdemleges megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

⁹² Lásd a 48/c. sz. mellékletet, valamint a 7520/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. szeptember 4.), továbbá a végrehajtása tárgyában kiadott 4600/1945. NM sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 18. Ez utóbbit módosította a MK 1945. szeptember 30-i számában a 3. p.-n megjelent „Helyesbítés”.

48/a. sz. melléklet (a 48/16. napirendi ponthoz)

61 131/1945. szám

IV.a.

Minisztertanácsi előterjesztés

Ismeretes a t. Minisztertanács előtt, hogy a földművelésügyi miniszter úr a mezőgazdaságnak termelési hitellel való ellátására 5,2 milliárd pengő keretben hitelprogramot dolgoztatott ki.

Ennek a hitelprogramnak keretében kerülnének kielégítésre – többek között – azok a hiteligények, amelyek az arra rászoruló mezőgazdák részéről a vetőmag beszerzéséhez, a vetőszántás és őszi mélyszántás bérköltségeinek fedezéséhez, a még hátralévő szőlőgazdasági és a téli alma termeléssel kapcsolatos munkálatok elvégzéséhez szükséges tőkék, valamint a faiskolaszövetkezetek forgótőkéjének előteremtése céljából jelentkeznek.

Jóllehet igen nehéz az említett hiteligények összegszerűségének hozzávetőleges megbecslése, a földművelésügyi miniszter úr az ebben a vonatkozásban felmerülő hitelszükséglet összegét, említett programjában mintegy 2 milliárd pengőre tette.

A mezőgazdasági termelési hitelprogramnak most említett vonatkozásait a földművelésügyi miniszter úrral egyetértésben a Magyar Nemzeti Bank, a Pénzügyi Központ és a hitelszervezet bevonásával részleteiben letárgyaltuk s ennek eredményeként az említett célokra való hitelezés tekintetében a következő alapelvek alakultak ki:

A hitel igénybevételére jogosult általában mindenki, aki mező- szőlőgazdálkodással, valamint téli alma termeléssel hivatásszerűen foglalkozik, jogosultak továbbá a hiteltre a faiskolai engedélyesek és a faiskolai szövetkezetek. Az igények elbírálásánál azonban elsősorban veendő figyelembe az új földtulajdonosoknak, valamint azoknak a gazdáknak az igényei, akik olyan nagyobb mérvű háborús kárt szenvedtek, hogy gazdálkodásuk további folytatására saját erejükből képtelenek.

A hiteligenybevétel lehetőségei egyébként az alábbi célokra terjednének ki:

1. kenyérgabona vetőmag beszerzésére, éspedig kat. holdanként 110 kg vetőmag helyben kialakult szabadforgalmi árának összegéig;

2. bérszántási költségek fedezésére, éspedig kat. holdanként a helyben kialakult bérszántási díjak mértékéig;

3. szőlőgazdálkodási célokra, éspedig kat. holdanként 1000–2000 P összegben;

4. téli alma-termelők forgatóke-szükségletének fedezésére, éspedig kat. holdanként, termő gyümölcsösök után 10 000 P összegben;

5. végül faiskolai engedélyesek és faiskolai szövetkezetek részére az igazoltan nélkülözhetetlen forgatóke-szükséglet, kat. holdanként azonban legfeljebb 10 000 P erejéig.

A hitel lejáratát az 1. és 2. pont alatti hiteleknel 12 hónap, a 3., 4. és 5. alatti hiteleknel az értékesítés megtörténte idejében, de legkésőbb az 1946. évi április hó 1. napja volna.

Abból a célból, hogy a hitelt csakis az arra tényleg rászorulóknak vehessék igénybe, a Földművelésügyi Minisztérium a hiteligenyek elbírálására helyi bizottságokat alakít, amelyeknek tagjai volnának a Nemzeti Bizottságnak és a Földmunkások Szakszerve-

zetének 1–1 kiküldöttje, a járási gazdasági felügyelő és a hitelszervezetnek a kiküldöttje. Szőlő- és gyümölcsstermelési hitelek tárgyalásakor a bizottság kiegészülne a szőlészeti és borászati, illetőleg a kertészeti felügyelővel, valamint a hegyközség kiküldöttjével.

A bizottság feladata volna annak gondos ellenőrzése, hogy a hiteligénylő valóban rászorul-e a hitelre, továbbá annak megállapítása, hogy a rendelkezésre bocsátandó hitellel a kívánt célt elérni képes-e. Az utóbbi szempont érvényre juttatása céljából hitelnyújtás csakis abban az esetben javasolható, ha az igénylő igazolja, hogy a vetőmagokat a kölcsönből tényleg meg is tudja vásárolni, a bérszántást el tudja végeztetni stb.

A bizottság által javaslatba hozott hiteligények egyébként a hitelszervezet (pénzintézetek és hitelszövetkezetek) útján váltóhitel formájában kerülnének kielégítésre. A hitelintézetek a szóban lévő gazdaváltókat a Pénzintézeti Központ közbenjöttével a Magyar Nemzeti Bankhoz nyújthatnák be leszámításra.

A hitelek teljes összege valorizáció alá esnék. Az átértékelés szempontjából irányadó volna a búzának budapesti (hivatalos beszolgáltatási) ára. Ha azonban a létfenntartási index alacsonyabb átértékelési kulcsot jelentene, ez az alacsonyabb kulcs volna az átértékelés alapja. Egyébként az átértékelés mértéke szempontjából a fenti alapon a földművelésügyi miniszter úr által velem egyetértésben megállapított indexszám volna irányadó. Az átértékelési többlet a kölcsönök visszafizetésekor a kincstár javára a Pénzintézeti Központhoz volna a hitelező pénzintézet által befizetendő.

A kölcsönök kamatozása a Magyar Nemzeti Bank váltóleszámítási kamatát 5 %-kal meghaladó évi kamat (ezidőszerint tehát évi 8 %) volna. Ebből 3 % esnék a leszámítási kamatra, 1 % a Pénzintézeti Központ és 4 % a hitelező pénzintézet javára.

A fentebb előadottak szerint a hitelben elsősorban a most földhözjuttatottak részesítendők. Ezek között nagy számmal vannak olyan törpebirtokosok, akiknek a kiosztott földön kívül semmi vagyonuk nincs. Figyelembe véve emellett a földre vonatkozó tulajdonjognak telekkönyvi rendezetlenségét is, tartani lehet attól, hogy a hitelező pénzintézetek ezeknél a gazdáknál esetleg nem találják meg a hitelezéshez szükséges magángazdasági előfeltételeket. Nehogy azonban emiatt éppen ez a legjobb rászoruló gazdaréteg elessék a nélkülözhetetlenül szükséges termelési hitel megszerzésének lehetőségeitől, kívánatosnak látszik az, hogy a kincstár a most földhözjuttatott törpebirtokosok (5 kat. holdon aluli birtokosok) részére a fenti alapelvek szerint a hitelszervezet által nyújtandó termelési hitelek legfelsőbb együttes összegének 25 %[-a] erejéig hiányszavatosságot vállaljon. A kincstári hiányszavatosság összegét az egyes adósok által időközben teljesített visszafizetések nem csökkenthetnék. A hiányszavatosságból eredő kincstári kötelezettség annyiban válnék esedékessé, amennyiben a hiteligények elbírálására hivatott bizottság valamelyik szavatolt követelés behajthatatlanságát – a hitelező pénzintézet előterjesztése alapján – megállapítja.

A pénzintézetek esetleges további veszteségeiknek biztosítására a fentiekben ismertetett hitelakció keretében nyújtandó valamennyi kölcsön folyósítása alkalmával 2 %-ot levonásba hoznának s ezekből a levont összegekből veszteségi tartalékot létesítenének.

A kincstári hiányszavatosság veszteség esetében elsősorban 20 % erejéig vétetnék igénybe. Ha a veszteség nem haladná meg a 20 %-ot, a kölcsönök folyósítása alkalmával veszteségi tartalék céljaira levont 2 % a pénzintézetek tulajdonába kerülne. Ha vi-

szont a veszteség a 20 %-ot meghaladná, a 20 %-ot meghaladó veszteség fedezésére előbb a 2 %-os veszteségi tartalék volna felhasználható és csak ennek kimerülése esetében kerülhetne sor a kincstár további 5 %-os hiányszavatosságának felhasználására.

Végül a hitelezők biztonságának fokozása s így a hitelakció sikerének érdekében szükségesnek látszik az is, hogy a kincstár a valorizációs többlet erejéig a hitelező pénzüintézetek irányában a kielégítés sorrendjében hátrábbállási nyilatkozatot tegyen.

Mindezek előrebocsátása után tisztelettel kérem a t. Minisztertanács felhatalmazását ahhoz, hogy a fentebb ismertetett módozatok szerint a most földhözjuttatott törpebirtokosok részére nyújtandó mezőgazdasági termelési hitelek 25 %-a erejéig a kincstár nevében hiányszavatosságot vállalhassak és hogy a mezőgazdasági termelési hiteleknél a kincstár javára netán mutatkozó valorizációs többlet tekintetében a hitelező pénzüintézetek követeléseivel javára a kielégítési sorrendben hátrábbállási jognyilatkozatot tehessek.

Budapest, 1945. augusztus 24.

dr. Oltványi Imre s.k.
pénzügyminiszter

Hitelesítem.

Budapest, 1945. augusztus 27.

Bicskey

miniszteri irodafőigazgató

Gépel, aláírás nélküli tisztázatról stencil eljárással készített másolat. Az irodafőigazgató aláírása is stencilezett formában szerepel; aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

48/b. sz. melléklet (a 48/28. napirendi ponthoz)

22 967/1945.I/2. szám

K K M

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

A t. Minisztertanács hozzájárulását kérem ahhoz, hogy a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok vagy baloldali magatartás folytán elvesztett üzlethelyiségek, berendezési (felszerelési) tárgyak, valamint áru- és anyagkészletek visszabocsátása tárgyában készített rendeletet a kormány rendeleteként kiadhassam.

II.

A zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok vagy baloldali magatartás folytán elvesztett üzlethelyiségek, berendezési (felszerelési) tárgyak, valamint áru- és anyagkészletek visszabocsátása tárgyában az utóbbi időben számos jog-

vita keletkezett az üzlethelyiségüket elhagyni kényszerült bérlők, valamint a rendszerint hatósági intézkedés alapján behelyezett új bérlők vagy ezek utódai között.

A vitás bérleti viszony elbírálásához rendszerint különféle magánjogi igények is kapcsolódnak, amelyek csak polgári per útján lennének érvényesíthetők. Méltánytalan azonban, hogy amíg a régi bérlő helyiségéhez közigazgatási eljárás útján az esetek legnagyobb részében azonnal hozzájut, addig a jelenlegi bérlő, aki esetleg jóhiszeműen szerezte meg az üzlethelyiség bérletét, a hozzátartozó berendezési és felszerelési tárgyakkal vagy áru- és anyagkészlettel együtt, sőt gyakran számottevő hasznos és szükséges beruházásokat is eszközölt, magánjogi igényét csak hosszas bírói eljárás útján érvényesítheti.

Ilyen körülmények között a visszabocsátás kérdésében a méltányosság szempontjai szerint határozni közigazgatási úton igen nehéz, sőt a közigazgatási eljárás megnyugtató eredményre nem is vezethet.

Az előadottakra figyelemmel az ilyen kérdések elbírálására az üzlethelyiség fekvésének helye szerint illetékes járásbíróóság mellett alakítandó döntőbizottság létesítését tartom szükségesnek. A döntőbizottság elnöke a járásbíróóság elnöke, illetőleg az általa kijelölt ítélőbíró, másik két tagját pedig a felek jelölik ki a kereskedők, illetőleg iparosok köréből. A döntőbizottság mind az üzlethelyiségek, berendezési (felszerelési) tárgyak, áru- és anyagkészletek visszabocsátása, mind az ezzel kapcsolatos magánjogi igények tárgyában egyidejűleg határoz.

A rendelettervezetet az igazságügyminiszter, valamint az érdekelt tárcák képviselőivel előzetesen letárgyaltam.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tiszta stencil eljárással készített másolata.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 22 967/1945.I/2. sz., augusztus 11-én kelt levele és előterjesztése, valamint a rendelet tervezete; ezt vették le az augusztus 22-én tartott minisztertanácsi ülés napirendjéről. (Lásd a 46. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontját.)

Megtalálható a jegyzőkönyv mellett továbbá a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 8821/Eln.1945. sz., augusztus 27-én kelt újabb levele és az ekkor megküldött rendelettervezetnek – az igazságügyminiszter észrevételeit figyelembe vevő – új szövege. Ez utóbbi levelében jelezte, hogy az előterjesztés szövege nem változott, ezt tehát nem küldte meg megegyeszer.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítóra a Miniszterelnökségen e kérdéssel kapcsolatban a következő megjegyzést vezették: „A 14. § nem halasztó hatályú perorvoslata törlendő, ellenben tárgyalja a tábla soronkívül az ilyen ügyeket. Egyéb részekhez a többi miniszter kell, hogy hozzászóljon. Veszélyes a rendelet, különböző megítélésekre adhat alkalmat. Indokolatlan az 1938-tól számítható határidő, mert a rosszhiszeműség 1944. III. 19-én kezdődik. Erre kellene korlátozni a kezdőpontot.”

A rendelettervezet augusztus 11-én és az augusztus 27-én megküldött szövege között több eltérés mutatkozik. Az eltérések főleg az egyes kérdések részletesebb szabályozását célozták. Két kérdésben módosult érdemlegesen a szöveg. Egyrészt abban, hogy míg a korábbi változat csak az üzlethelyiségek és berendezési (felszerelési) tárgyai vonatkozásában intézkedett, a későbbi változat ezen túl az áru- és anyagkészlet visszaadását is részletesen szabályozta, és ennek megfelelően – egyebek mellett – egy új 6. §-sal bővült. Másrészt egy új 21. §-sal is kiegészült, amely kimondta, hogy a rendelet nem vonatkozik az eredeti engedélyes italmérsi jogának feléledéséből kifolyólag felmerülő követelésekre. Az utóbbi kérdésekről lásd a 42. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját.

A tervezet ismételten vitatott 14. §-ának szövege változatlan formában került be a kiadott rendeletbe – annak 15. §-aként. Ennek (1) bekezdése szerint: „A döntőbizottság határozata ellen, értékre tekintet nélkül, nem halasztó hatályú fellebezésnek van helye ahhoz az ítélőtáblához, amelynek kerületéhez az a járásbíróóság tartozik, amely mellett a döntőbizottság megalakult.”

48/c. sz. melléklet (a 48/33. napirendi ponthoz)

ad T. 1316/1945.

Minisztertanácsi előterjesztés
a házasságkötés körében felmerült egyes szabálytalanságok
orvoslása tárgyában

Az országnak hadszíntérré válása következtében a hadműveletek alatt a házasságkötéseknél való közreműködésre törvény szerint jogosított polgári tisztviselők (1894: XXXI. tc. 29. §⁹³), nevezetesen anyakönyvvezetők és anyakönyvvezetőhelyettesek sokhelyt nem voltak, illetőleg gátoltság miatt nem működhetek. Ehhez képest ezeken a helyeken a házasulóknak rajtuk kívül fekvő okból nem állott módjukban, hogy az 1894:XXXI. törvénycikknek a házasságkötésről szóló III. fejezetében megszabott alaki kellékek tekintetében érvényes házasságot kössenek.

Az azóta hatályon kívül helyezett 1941: XV. törvénycikknek⁹⁴ az 1941. évi október hó 10. napján történt hatálybalépése következtében számos házasuló amiatt, mert származása folytán alaki tekintetben érvényes polgári házasságot nem köthetett, vallásfelekezetének lelkésze előtt kötött házasságot. Utóbb a közigazgatás körében beállott zavarok következtében fordultak elő olyan esetek, amelyekben a lelkészek összeadták a feleket, mielőtt igazolták volna, hogy a házasságot polgári tisztviselő előtt megkötötték.

Székhelyükről menekült polgári tisztviselők, különösen községi jegyzők ideiglenes beosztásuknál fogva nem a saját anyakönyvi kerületeikben működtek közre a házasságkötéseknél.

Sajátságos helyzet állott elő a házasságkötési eljárás körében Buda ostroma alatt a székesfőváros II. kerületében. Ez a közigazgatási kerület a budai kerületek közül az ostrom alól elsőnek szabadulván fel, mintegy nyolcvan jegyespár jelentkezett ott az ideiglenesen berendezett közigazgatási szerveknél házasságkötés céljából. Az anyakönyvi hivatal vezetője, minthogy nem volt a házasságkötésnél való közreműködésre jogosított polgári tisztviselő, az előtte tervbevett házasságkötéseknél nem működött ugyan közre, de az előtte személyesen és együttesen megjelent házasulók érdekeinek vélt oltalmazása céljából, illetőleg szabálytalan eljárásának utólagos jogi rendezését tartva szem előtt, jegyzőkönyvbe foglalta a házasulóknak azt a nyilatkozatát, hogy egymással házasságot szándékoznak kötni és ezt a szándékukat a jövőben megvalósítani kívánják.

Kétség nem férhet ahhoz, hogy a háborús események következtében az érdekelt felek önhibájukon kívül nem köthettek a magyar jog szabályainak megfelelően a házasságkötés alaki kellékei tekintetében érvényes házasságot. A házasulók sok esetben erkölcsi kényszer hatása alatt s kivált a benső viszonyukból születendő gyermek jogi és társadalmi helyzetének jóhiszeműen vélt oltalmazása végett kötöttek egymással alaki-

⁹³ A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. tc. 29. §-a kimondta, hogy a házasságot polgári tisztviselő előtt kell megkötöni. Meghatározása szerint polgári tisztviselő: az anyakönyvvezető, a törvényhatóság első tisztviselője, a főszolgabíró, rendezett tanácsú város polgármestere, az Osztrák–Magyar Monarchia diplomáciai képviselője, konzula és ezek helyettese a magyar kormánytól nyert felhatalmazás korlátain belül.

⁹⁴ Az 1941. évi XV. tc. a házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. tc. kiegészítéséről és módosításáról, valamint az ezzel kapcsolatban „szükséges fajvédelmi rendelkezésekről” szól. A IV. fejezete intézkedett a „nemzsidó és zsidó házasságkötésének tilalmáról”.

lag érvénytelen házasságot, illetőleg (a székesfőváros II. kerületében) közigazgatási közeg előtt kijelentették házasságkötésre irányuló komoly szándékukat, – abban a biztos reményben, hogy a törvényes rend uralmának helyreállítása után a jogszabályalkotásra hivatott szervek megfelelő rendelkezésekkel az eredetileg érvénytelenül létrejött kötésekkel érvényes házasságoknak fogják elismerni, illetőleg a már előzetesen hatósági közeg előtt kijelentett házasságkötési szándékukat a kérdés jogi rendezésénél kellően méltányolni fogják.

Ilyenformán szükségszerűen indokolt, hogy a szóban levő kérdések az elvi következetesség rovására a gyakorlati és méltányossági szempontoknak legmesszebbmenő figyelembevételével szabályoztassanak.

Az ország területének egy része az 1944. évi szeptember hó elején vált hadszíntérré s ámbár az ország egész területe már az 1945. évi április hó 4. napján teljesen felszabadt, a rendes közigazgatási szervek, jelesül az anyakönyvvezetők és az anyakönyvvezetőhelyettesek sok városban és községben csak jóval később kezdhették meg működésüket. Legkésőbb az 1945. évi július havában azonban az anyakönyvi közigazgatás szervezetében beállott zavarok már mindenütt megszűntek s így most már mindenütt működnek a házasságkötésnél való közreműködésre törvény szerint jogosított polgári tisztviselők. Ehhez képest indokoltnak mutatkozik, hogy a jogszabály a házasságkötés körében előfordult mindazoknak a szabálytalanságoknak orvoslásáról gondoskodják, amelyek az 1941. évi október hó 10. napjától az 1945. évi július hó 31. napjáig eltelt idő alatt előfordultak.⁹⁵

Az előadottak alapján arra kérem a t. Minisztertanácsot, szíveskedjék hozzájárulni ahhoz, hogy a tervezetben idemellékelte rendeletet a minisztérium rendeleteként kibocsáthassam.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 25. napján.

dr. Ries István s.k.
igazságügyminiszter

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata.
Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelek.

48/d. sz. melléklet (a 48/42. napirendi ponthoz)

Magyar Közellátásügyi Miniszter
750 379/1945.szám

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

Kérem a Minisztertanácsot, utasítsa a külügyminiszter urat, hogy a Vörös Hadsereg által Magyarország területén az 1944. évi termésből zárolt mezőgazdasági termények felszabadítása s a magyar kormány rendelkezésére bocsátása iránt a Szovjetunió kormányának tegyen előterjesztést.⁹⁶

⁹⁵ Az előterjesztés további, itt kihagyott részében az egyes §-ok ismertetése olvasható.

⁹⁶ Előzményét illetően lásd a 46. sz. jegyzőkönyv 16. és 17. napirendi pontját, a további fejleményekről pedig az 55. sz. jegyzőkönyv 6., valamint az 59. sz. jegyzőkönyv 2. és a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

II.

Az 1944. évi termésű élelmezésre alkalmas mezőgazdasági terménykészletek a háború következtében oly mértékben csökkentek, hogy azok a termelők háztartási és gazdasági szükségletének az új termés betakarításáig való kielégítésére sem elegendők. Az új termésű gabonafélések betakarítása pedig megfelelő szállítási lehetőség, valamint cséplési üzemenyag hiánya miatt igen lassú ütemben halad előre. Ennek következtében a városi lakosság, valamint a bányászati és ipari munkásság rendszeres zsiradékellátása a Vörös Hadsereg bevonulása óta meg sem indulhatott, a kenyér és lisztellátás pedig átmenetileg leküzdhetetlen akadályokba ütközött.

Az ország 1945. évi élelmiszer-termelésének eredménye, annak következtében, hogy a hadműveletek a gazdálkodókat az őszi és tavaszi vetés elvégzésében megakadályozták, a fegyverszüneti egyezmény 11. és 12. §-ai alapján⁹⁷ vállalt szolgáltatásokon kívül az ország szükségletének kielégítésére a legminimálisabb szükségletek alapulvételével sem elegendő. Ezzel szemben a Vörös Hadsereg bevonulása alkalmával a közraktárakban, a kereskedői magánraktárakban, a malmokban, valamint a nagyobb uradalmi magtárakban tároló gabonafélések, őrlemények és olajosmagvak túlnyomó részét lefoglalta és őrizet alá helyezte. Ezekből a zárolt készletekből az ország területén még mindig igen jelentős mennyiséget tárolnak s több helyen, szakszerű kezelés hiányában, a romlás veszélyének vannak kitéve, illetőleg bizonyos mennyiségek emberi táplálkozásra már most sem alkalmasak.

Célszerűnek látszanék ezért, ha ezek a készletek a magyar kormány rendelkezésére bocsáttatnának, még abban az esetben is, ha az átadás az 1946. évi termésből azonos mennyiségű termény visszaadásának feltételéhez köttetnék.

A termények felszabadítása esetén a magyar kormánynak egyrészt lehetősége nyílna arra, hogy az új termés betakarításáig mutatkozó élelmezési zavarokat kiküszöbölje, másrészt pedig a Szovjetunió kormányának újabb nagylelkű támogatása nagymértékben enyhítené Magyarország 1945/46. évi élelmezési helyzetét.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 25.-én.

Rónai Sándor s.k.
magyar közellátásügyi miniszter

Gépelte, aláírás nélküli tisztázott stencil eljárással készített másolata.
Az előterjesztés mellett megtalálható annak kísérőlevele.

⁹⁷ Lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A munkások családi pótlékának átmeneti rendezéséről kormányrendelet-tervezetet készítettem. Kérem a Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy azt, mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletét kihirdethessem és hatályba léptethessem.

Az indokokat az alábbiakban terjesztem a Minisztertanács elé:

Hazánkban a gyermeknevelési pótlék (családi pótlék) intézményét az 1938:XXXVI. törvénycikk⁹⁸ honosította meg. Az intézmény az eltelt több mint hat év alatt az elsősorban érdekelt ipari- és bányászati munkások körében, az összes szociális intézmények között talán a legnagyobb népszerűsége tett szert. A munkás kapott valami bérpótlékot gyermekei után, anélkül, hogy azért a legkisebb anyagi áldozatot követelték volna tőle.

Az elmúlt hat év alatt szerzett tapasztalatok megmutatták a törvény fogyatékosait. A társadalom azóta nagy fejlődésen és változáson ment keresztül, a fokozott igényeket az adott helyzetnek megfelelően, a lehetőségek határára belül, ki kell elégíteni.

A rendelettervezet készítése előtt értekezletet tartottam úgy a munkásság, mint [sic!] a munkaadók érdekképviselői szerveivel. Megnyugvással kell megállapítanom, hogy maga az érdekelt munkásság az, amelyik igényeinek érvényesítésénél a legnagyobb önmérséklettel számol az ipari stb. munkáltatók teherbíró képességével.

Az intézmény a nemzet biológiai életében legfontosabb kérdés: a szaporodás szolgálatában áll. Abból az alapgondolatból indul ki, hogy a családos, gyermekes munkás bérét az általa eltartottak számával arányosan pótlékolni kell, mert a család megélhetése természetesen többre kerül, mint az egyedülálló ember életének fenntartása.

Minden ember természetes vágya a családalapítás. De a családalapítástól sokat visszatartanak az anyagi gondok. Az anyagi gondoktól való félelem még a családalapítás után is jelentkezik a gyermekek számának korlátozásában és ez a félelem egyes vidékek átkaként végeredményben az egykéhez, vagy az egységhez vezet.

A gyermekáldástól való félelem elleni harcnak egyik igen fontos láncszeme a családi pótlék. Ez a felismerés nem újkeletű és majdnem minden államban kitermelte a maga korszerű intézményét. Az állam a maga tisztviselőinek már régóta adott családi pótlékot. Nálunk a szervezkedés hiánya és az előző korszakok antiszociális uralma volt az oka annak, hogy a munkás családi pótlékára csak 1939-ben került sor, akkor is csak az ipari (kereskedelmi), valamint a bányászati és kohászati munkásságnál. Ezt a kört is szűkítette a törvénynek az a rendelkezése, hogy csak a legalább húsz munkást foglalkoztató vállalatnál alkalmazott munkásság részesülhet pótlékban.

Hiába volt a törvénynek az a rendelkezése, hogy a törvényt fokozatosan ki kell terjeszteni, mert a nagy munkaadók féltek attól, hogy a kisebb teherbíró képességű ipar nem bírja az ezzel járó terhet és emiatt a nagyiparra még több teher hárul: nem lehetett a törvényt eddig kiterjeszteni. Ma, közvetlenül a romboló háború után, a

⁹⁸ Az 1938. évi XXXVI. tc. az iparban (kereskedelemben), valamint a bányászatban és a kohászatban alkalmazott munkások gyermeknevelési pótlékáról intézkedett.

romországban kell gondoskodni a múlt hibáinak jóvátételéről és a legnehezebb körülmények között sem zárkozhatunk el attól, hogy a családi pótlék áldásában minden munkást részesítsünk.

Miután a családi pótlék fedezetét a munkaadók adják, ahhoz az állam semmivel sem járul hozzá, számolnunk kell a munkaadók teherbíró képességével és ezért a kiterjesztést csak fokozatosan lehet megvalósítani. Ezért a rendelet úgy intézkedik, hogy érvénye egyelőre csak azokra a munkaadókra terjedjen ki, akik legalább tíz munkást foglalkoztatnak.

Távolabbi cél, hogy családi pótlékban részesüljön minden munkás, függetlenül attól, hogy munkaadója hány munkavállalót foglalkoztat. Egyelőre a mezőgazdasági munkásokra még nem lehet a családi pótlék intézményét kiterjeszteni, azonban előreláthatólag rövid időn belül sor kerül erre is. Ennek megoldásához azonban hosszabb számítás és előkészület kell és addig a meglévő intézmény működésének megindítása nem várható.

A rendelet előkészítésénél igyekeztem a korszerű kívánalmakat kielégíteni. Ezért szakít a tervezet három alapvető fontosságú intézkedésben az 1938: XXXVI. törvény-cikk rendelkezéseivel.

1. Kiterjeszti a családi pótlékre jogosító személyek körét, mely szerint családi pótlék folyósítható minden eltartott gyermek után, valamint a feleség után. Törli a családi pótlék elnyerésének feltételei közül a tartási kötelezettséget.

2. Megszünteti a különbséget a családi pótlékre való jogosultság szempontjából a testi- és szellemi munkások között.

3. Nem csak az ipari (kereskedelmi), bányászati és kohászati vállalatokra terjed ki, hanem azokra a hivatalokra és foglalkozásokra is, melyek átlagosan tíz munkavállalót foglalkoztatnak.⁹⁹

Budapest, 1945. augusztus hó

Molnár Erik s.k.
népjóléti miniszter

Gévelt, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata.
Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérlőlevelük.

⁹⁹ Az előterjesztés további része az egyes §-ok ismertetését tartalmazza.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi szeptember hó 4-én délelőtt 10 órakor dálnoki Miklós Béla elnökletével tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter képviselőjében B. Szabó István honvédelmi államtitkár	Dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi államtitkár
Dr. Ries István igazságügyminiszter	Dr. Bojta Ernő Béla adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[Miklós] *Miniszterelnök* felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt a miniszterelnöki bejelentések megtételére.

1

Dr. Balogh István előadja a 2624/1945. ME számú előterjesztést. A hadifoglyok, deportáltak és menekültek ügyeinek kormánybiztosa 1/1945. számú javaslatában az amerikai megszállási övezetben tartózkodó hadifoglyok és deportált más magyar állampolgárok hazaszállításával kapcsolatban körülbelül 400 000 személy fogadásáról, átmeneti elhelyezéséről, étellemezéséről, segélyezéséről és tovább-irányításával kapcsolatos teendőkről kíván gondoskodni.¹ E költségeket általánosságban fejenként 1000 pengőre teszi. Ez az összeg nem látszik túlzottnak és így a lebonyolításra 400 millió pengő szükséges. Ez összegben a hazatérők legszükségesebb segélyezése és a polgári

¹ A Miniszterelnökség hivatkozott irata (MOL XIX-A-1-j 1945-XVIII-2624) a Csehországba került mintegy 150 000 magyar állampolgár hazahozatalának kérdését vetette fel. Ezek gondozására a Magyar Vöröskereszt külön bizottságot hozott létre, de ez nem oldhatta meg a feladatot. Utalt a feljegyzés arra is, hogy a cseh-szlovákiai magyarellenes rendelkezések miatt sürgős intézkedés vált szükségessé.

életben azonnal elhelyezkedni nem tudók, valamint a ruházat és felszerelés nélkül maradtak megsegítése még nincs is számításba véve. Legmegfelelőbbnek látszik táborok felállítása és az ezzel kapcsolatos ellátás megszervezése, és erre a kormánybiztos egyelőre 100 millió pengő ellátmány azonnali folyósítását kéri.

Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter a kért 100 millió pengő folyósítását nem ellenzi, a maga részéről is szükségesnek tartja.

A minisztertanács a hadifoglyok, deportáltak és menekültek ügyeinek kormánybiztosa által igényelt 100 millió pengős ellátmány folyósításához hozzájárult.

2

Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter napirend előtti felszólalásra kér engedélyt.

Miniszterelnök az engedélyt megadja.

Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter előadja 95 961/1945. számú előterjesztését. A Szövetséges Ellenőrző Bizottságtól kapott felhatalmazás alapján közhírré kívánja tenni, hogy a Vörös Hadsereg parancsnoksága által kibocsátott 1000 pengős címletű pénzjegyek 1945. évi szeptember hó 16. napjától, – a 100 pengős címletű pénzjegyek 1945. október hó 1. napjától, – az 50, 20, 10, 5, 2 és 1 pengős címletű pénzjegyek pedig 1945. évi október hó 16. napjától kezdve Magyarország területén megszűnnek fizetési eszköz lenni. Az együttesen kezelt közadókat, az alkalmazottak kereseti adóját és állami pótdóját, a forgalmiadókat és az illetéktartozásokat azonban 1945. évi november hó 15. napjáig a fentebb felsorolt pénzjegyekkel is lehet fizetni. A pénzjegyeket teljes névértékben a Magyar Nemzeti Bank által kibocsátott bankjegyekre vagy váltópénzre átváltják. Az 1000 pengős címletű bankjegyek 1945. év szeptember hó 16. napjától szeptember 30. napjáig, – a 100 pengős címletű pénzjegyek 1945. évi október hó 1. napjától 15. napjáig, az egyéb címletek pedig 1945. évi október hó 16. napjától október hó 31. napjáig váltatnak be. Az átváltást a Magyar Nemzeti Bank főintézete és fiókinézetei, valamint az összes pénzintézetek bonyolítják le.²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

3

Oltványi Imre pénzügyminiszter bejelenti, hogy 5- és 10 000 pengős pénzjegyek nyomására kér hozzájárulást. A pénzlebélyegzésnek kellő jelentősége nem volna jelenleg és így a pénzügyminiszter [a] nehézségek áthidalására egyelőre nem lát más lehetőséget. Feltehető, hogy az új bankjegyek kibocsátásának inflációs, vagyis áremelő hatása lehet, de ez sem bizonyos, – azonban még ennek figyelembevétele mellett sem lehet a pénzügyi háztartás szükségleteit másként megoldani. Több tervvel foglalkozik, az át-

² Lásd a 49/a. sz. mellékletet.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság ekkor csak kilátásba helyezte az átváltás engedélyezését, hozzájárulásának késlekedése miatt a pénzjegyek bevonására csak 1946 februárjában került sor. (MK 1946. február 23., a pénzügyminiszter hirdetménye.)

meneti intézkedésekhez azonban az újabb és nagyobb címletű pénz kibocsátása elengedhetetlenül szükséges, és bár még nem döntött abban a kérdésben, hogy 5- vagy 10 000 pengős bankjegyek bocsáttassanak ki, kéri a minisztertanács hozzájárulását, hogy a megjelölt címletű pénzek kibocsátását eszközölhesse, végleges javaslatát a legközelebbi minisztertanács elé terjeszti.³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

4

[Miklós] *Miniszterelnök* ismerteti dr. Zsedényi Bélának, az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökének az 1945. évi szeptember hó 5. napjára kitűzött nemzetgyűlési ülésével [sic!] kapcsolatos tárgysorozatát és a Nemzetgyűlés lefolyására nézve tett tervezetét.⁴

Dr. Ries István igazságügyminiszter szükségesnek tartja, hogy a rendeletekkel kapcsolatosan az Ideiglenes Nemzetgyűlés nemcsak az Ideiglenes Nemzeti Kormány, hanem az egyes miniszterek által kibocsátott rendeleteket is elismerje⁵ és ezért javasolja, hogy a következő szövegű határozat hozatalára nézve tegyen a kormány előterjesztést a Nemzetgyűléshez:

„Az Ideiglenes Nemzetgyűlés az Ideiglenes Nemzeti Kormány és egyes miniszterek által eddig kibocsátott rendeletek érvényességét elismeri és törvényerővel ruhazza fel. Felhatalmazza az Ideiglenes Nemzeti Kormányt, hogy ezeket a rendeleteket, a szükséghez képest, hatályon kívül helyezhesse, módosíthassa vagy kiegészíthesse.”

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter elgondolása szerint az Ideiglenes Nemzetgyűlés az Ideiglenes Nemzeti Kormány, valamint az egyes minisztériumok rendeleteit globális hozzájárulással erősítse meg és ez alól kiveendőknek csak a Németországgal szembeni hadüzenetet, a fegyverszüneti egyezményt, a földbirtok helyesebb megoszlásáról szóló rendeletet és a népbíróági rendeletet tartja, amelyek külön törvénymege erősítést és megelőzőleg részletes tárgyalást igényelnek. Magát a választójogi törvénytervezetet a minisztertanács tárgyalja le és terjessze megerősítés végett az Ideiglenes Nemzetgyűlés elé.

Dr. Ries István igazságügyminiszter szükségesnek tartja, hogy éppen az országos választójogi törvénytervezetet valóban ilyen minőségben az Ideiglenes Nemzetgyűlés hozza meg, mert ennek az alapvető alkotmányjogi biztosítéknak éppen a törvényszerűség képezi első kellékét.

³ Lásd még a kérdéstről az 59. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

5000 pengős bankjegy kibocsátására nem került sor. A 10 000 pengős bankjegyek kibocsátásáról a MK 1945. október 17-i számában jelent meg közlemény. Az új pénzjegy kibocsátása szoros összefüggésben állt a Vörös Hadsereg által kibocsátott pénzjegyek bevonásával (lásd az előző napirendi pontot) és az Orosz Katonai Bank által letétbe helyezett magyar kibocsátású 1000 pengős bankjegyek beváltásával (lásd a 38. sz. jegyzőkönyv 19. napirendi pontját).

⁴ A jegyzőkönyv mellett nem található meg a tervezet.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 5-én megnyílt ülészaka lényegében a 47. sz. jegyzőkönyv 6. és a jelen napirendi pontban foglaltak szerint alakult.

⁵ A jegyzőkönyv mellett megtalálhatók a kormány, illetve az egyes tárcák által kiadott legfontosabb rendeletek jegyzékei. Ezek közlésétől terjedelmi okok miatt eltekintünk – különös tekintettel arra, hogy törvényerőre emelésükre, vagy megerősítésükre tételesen nem került sor, ezeket csak együttesen jóváhagyólag tudomásul vette az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Lásd a 47. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját és 15. sz. jegyzetét.

Dr. Balogh István államtitkár és Oltványi Imre pénzügyminiszter Ries István álláspontját tartják elfogadandónak.

Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter helyesnek tartja a belügyminiszter által felsorolt rendeletek törvény-szerű megerősítését, azonban ezek vita nélkül legyenek elfogadva, – csupán a földreform-törvélynél van szükség arra, hogy a hozzászólások a részletekre is esetleg kiterjedjenek.

[*Miklós*] *Miniszterelnök* a részletes vitára kerülő javaslatok tekintetében felkéri a minisztereket, hogy az előadókat jelöljék ki.

Dr. Ries István igazságügyminiszter a népbírószági rendelet előadójául dr. Kovács Kálmán igazságügyminisztériumi politikai államtitkárt, nemzetgyűlési képviselőt nevezi meg.

Vörös János honvédelmi miniszter helyett megjelent B. Szabó István bejelenti, hogy a Németországgal szembeni hadüzenet előadói mivoltát vállalja és, illetve a honvédelmi miniszter őt erre kijelölte.

[*Miklós*] *Miniszterelnök* a fegyverszüneti szerződéssel kapcsolatos rendelet előadójául dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt jelöli ki.

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter a választójogi törvény előadóját később fogja megnevezni.

Minisztertanács akként határozott, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés által megerősítendő rendeletek két csoportban terjesztendők az Ideiglenes Nemzetgyűlés elé. Az egyik csoportba azok a rendeletek veendőek fel, amelyeket a Nemzetgyűlés részletes tárgyalás nélkül erősít meg és/illetve jóváhagy, – a külön megtárgyalandó és megindokolás alá kerülő: Németországgal szembeni hadüzenet, fegyverszüneti egyezmény, földreformrendelet, népbírószági rendelet és a választójogi törvényjavaslat egyenkénti határozat szerint kerül döntésre. Tudomásul veszi, hogy a Németországgal szembeni hadüzenet előadója B. Szabó István, a fegyverszüneti egyezmény előadója dr. Balogh István államtitkár, a népbírószági rendeletek előadója dr. Kovács Kálmán államtitkár, a földreform és a választójogi tervezet előadóját a földművelésügyi miniszter és a belügyminiszter pótlólag fogják kijelölni.⁶

5

Gyöngyösi János dr. külügyminiszter a szlovák kérdéshez kíván hozzászólni, mert szükséges, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés mostani ülésén deklaráció tárgyává tegye a szlovákiai magyarságnak a helyzetét.⁷

Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter a súlypontot abban látja, hogy a cserét elenezzük, mert nincs olyan népréteg Magyarországon, amely cserére kerülhessen.

⁶ Az egyes kérdéseket, illetve a rendeleteket e határozatnak megfelelően terjesztették az Ideiglenes Nemzetgyűlés elé. A választójogi tervezet előadója Jócsik Lajos valamint Faragó László, míg a földbirtokreformról szóló törvénytervezet előadója Donáth Ferenc lett.

⁷ Deklaráció kiadására nem került sor. A csehszlovák emigrációs kormány már 1942-ben elhatározta a magyar nemzetiségű lakosság kitelepítését. 1945 elejétől ennek megfelelően jártak el minden tekintetben. A menekültek és kiutasítottak kérdése érthetően élénken foglalkoztatta a hazai közvéleményt s várható volt, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptemberi ülészakán is előtérbe fog kerülni. Erre igyekezett felkészülni a kormány.

Gyöngyösi János külügyminiszter azt a megoldást látja legcélravezetőbbnek, ha az Ideiglenes Nemzetgyűlés egy komoly súlyú tagja interpelláció tárgyává teszi a szlovákiai magyarságnak a sorsát s a velük szembeni intézkedéseket és a válaszban ő fogja válaszolni a kormány álláspontját.⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

6

Oltványi Imre pénzügyminiszter a választójogi törvénnyel kapcsolatban szükségesnek tartja, hogy a belügyminiszter küldje meg a javaslatot a pártoknak is, – pártközi értekezlet tárgyalja le a javaslatot, – utána a minisztertanács részletesen vitassa meg és az így kialakult javaslat kerüljön az Ideiglenes Nemzetgyűlés elé. Ez esetben részletesebb vitára aligha kerül sor, viszont így sokkal megnyugtatóbb a megoldás.

Dr. Ries István igazságügyminiszter csatlakozik Oltványi Imre pénzügyminiszter álláspontjához. Véleménye szerint két ülésen a javaslat törvényerőre emelkedhet és így mód nyílik ahhoz, hogy folyó hó 13-án a törvény véglegződjék.

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter: Készen van a választójogi törvénytervezet, még a mai napon szétküldheti a társmisztereknek és a pártok vezetőinek is.

Minisztertanács a belügyminiszter bejelentését tudomásul veszi. Folyó hó 10-én délután 3 órára a minisztertanács rendkívüli minisztertanácsot tűz ki, amelynek tárgysorozata a választójogi törvény részletes megtárgyalása. Az így kidolgozott tervezet kerül a Nemzetgyűlés jövő heti ülésének első napján tárgyalásra.⁹

7

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter az Ideiglenes Nemzeti Kormány 7460/1945. ME szám alatt hozott rendelete a „Magyar Közlöny” 116. számában a minisztertanács múlt hó 29. és 31. napjain hozott határozataitól eltérő szövegben került közzétételre és ehhez kéri a minisztertanács utólagos hozzájárulását. Ugyanis a választásban résztvevő pártok kijelölése és a választáson való részvétel engedélyezése az elfogadott rendeletben a Budapesti Nemzeti Bizottság hatáskörébe van utalva, ez azért aggályos, mert kifogás alá eshet, vajon a Budapesti Nemzeti Bizottság Budapest területétől távoli helyen milyen hatáskört gyakoroljon és éppen ezért, miután az Országos Nemzeti Bizottság megalakult, a 7460/1945. ME számú rendelet második szakasza azzal a módosítással tétetett közzé, hogy az Országos Nemzeti Bizottság megalakulása után ebben a kérdésben az Országos Nemzeti Bizottság illetékes határozni.¹⁰

⁸ Az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptemberi ülészakán többen is (Zsedényi, Miklós Béla, Rákosi, Tildy, Szakasits, Veres Péter, Balogh István, Jócsik Lajos) érintették a csehszlovákiai magyarok és a Csehszlovákiával való kapcsolat kérdését. Erdemben azonban Gyöngyösi János külügyminiszter tárgyalta. Elutasította a lakosságcerét, másrészt hangoztatta reményét a kérdés kétoldalú tárgyalás útján való rendezését illetően, „a másik reménység pedig az, – mondta – hogy ha mégis nemzetközi döntésnek kellene történnie ebben a kérdésben, akkor ez a döntés olyan lesz, hogy belőle az európai demokrácia ügye megerősödve fog kikerülni.” (INN 63–65. p.)

⁹ Lásd az 51. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

¹⁰ Lásd a 47. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját és 29. sz. jegyzetét.

Minisztertanács a belügyminiszter előterjesztését elfogadja és a változott szöveghez hozzájárul.

8

Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter a miniszterelnöknek az Ideiglenes Nemzetgyűlésen tartandó beszédével kapcsolatban kíván felszólalni. Felvilágosítást kér a miniszterelnöktől az Ideiglenes Nemzeti Kormány beszámolója tekintetében. Ez nem bizalmatlanság, azonban mind bel-, mind külpolitikai tekintetben olyan nagymérvű jelentőséggel bír a miniszterelnök beszéde, hogy a minisztertanács előzetes tájékoztatása szükségesnek mutatkozik. Különösen szükséges ismertetni, hogy milyen keretekben történik a felszólalás, és bár meg van győződve arról, hogy azonos szempontok vezetik a miniszterelnököt is, a maga részéről néhány szempontra kívánja a figyelmet felhívni. Elsősorban irányadónak tekinti azt az elvet, hogy csupán nagy kérdésekről és nem részletekről szabad szólni. Ki kell emelni az eredményeket, mert vannak komoly eredmények s rá kell mutatni arra, hogy melyek ezek. Kilátástalan helyzetben kezdett a kormány az ország felépítéséhez, – megtalálta a kivezető utat, – szuverénitást és függetlenséget ért el, – olyan önálló állami ténykedést fejtett ki, amely hadüzenetben is jelentkezik, – rövidesen még ennél messzebbmenően diplomáciai képviseletünk is lesz,¹¹ amivel állami életünk teljes újjáéledést nyer. Ugyanilyen eredmény a földreform is, amelyet a kormány végre is hajtott. Rá kell mutatni arra, hogy élünk és élni fogunk. Azok a külföldiek, akik időnként látogatnak el hozzánk, meglepetéssel észlelik azt a nagy életképességet, amely a magyar népre jelenleg annyira jellemző és hogy minden nehézség dacára a helyreállítás munkája folyik és a helyzet ezen a téren állandó javulásban van. Az állami apparátus is ugyanilyen módon fejlődik, – az érintkezési lehetőség, telefon, távíró, posta előbb-utóbb kifogástalanná válik. És különösen kiemelendő a néptömegek szabadsága, amely valóban megvan. Nem szabad azonban elhallgatni a nehézségeket, de ezek a nehézségek nem kétségbeesztők és az ezzel kapcsolatos szélsőséges sötétlátást ki kell küszöbölni. Vannak valóban nehézségek, mert termésünk nem jó, élelmezési zavarok bekövetkezhetnek, de nem annyira, hogy életképességünket messzebbmenően érintenék. A pénzügyi kérdés ugyancsak megvilágítandó. Komoly pénzügyi problémáink vannak, de meg fogjuk azokat oldani, mert termelésünk emelkedik, ha még nem is érte el a normális színvonalat.

A miniszterelnök beszédének meg kell támadni a reakciót, mert ezek az elemek felülök a háború összes pusztításaiért, egyben azokért a nehézségekért is, amelyek most a kormány előtt állanak. A reakciós irányzat pusztította el a hidakat, idézte elő a veszített háborút stb. és ha törekvéseink nem értek el eddig még többet, ennek egyik oka az, hogy a reakció még ma is zavarja a kifejlődést. Rá kell mutatni azokra a perspektívákra, amelyek az újjáépítés lehetőségeit és tempóját gyorsítják, – mindenekelőtt be kell kapcsolni [sic!]. Jelentős érdek, bizonyos mértékben, a külkereskedelmi kapcsolatok felvétele. Néhány hónappal ezelőtt még semmi nemzetközi összeköttetésünk

¹¹ Az Egyesült Államok szeptember 20-án, a Szovjetunió pedig szeptember 25-én jelezte a diplomáciai kapcsolat felvételére irányuló szándékát. Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 63. és az 56. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

nem volt a külkereskedelem terén, – amit a kormány az utóbbi időben részben létrehozott, az a siker komoly jelét mutatja.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 5-i ülésén tartandó beszédét teljességében még nem tudta összeállítani, mert az egyes tárcáktól későn kapta meg a bejelentéseket, – a belügyminiszter részéről csak ma délelőtt juttatták el hozzá a felvilágosításokat. Ezekben a közlésekben részletek is vannak, amelyeket a beszámolóban mellőzni fog, de mégis értékes adatok, mert szükség esetén felvilágosításokat adhat. A beszéd szövegét kész a minisztertanács elé bocsátani és legalkalmasabbnak tartja, ha este újabb minisztertanácsi ülést tart a kormány, amelyen beszédét teljességében ismerteti és így alkalmat ad a hozzászólásra.¹²

Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter a hírlapi közleményekből úgy látja, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöke bel- és külpolitikai kérdésekben ugyancsak felszólalni kíván. Szükségesnek tartja, hogy a Nemzetgyűlés elnökének beszédéről is tájékoztatást nyerjen a kormány.

Dr. Balogh István államtitkár javasolja, hogy a ma esti minisztertanácsra a Nemzetgyűlés elnöke is meghívást nyerjen azzal, hogy megtartandó beszédét, illetve beszámolóját ismertesse.¹³

Minisztertanács a miniszterelnök bejelentését tudomásul veszi. Este 9 órakor a kormány expozéjának megvitatására és illetve ismertetésére minisztertanácsot tart, amelyre az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökét is meghívja.

A minisztertanács délben 1 órakor ért véget.

K.m.f.

Dr. Bojta Béla

Miklós Béla

Gépell tisztázat a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával.

A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásnál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Gerő Ernő és Molnár Erik aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 2. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés valamint a 4. napirendi ponthoz tartozó összeállítás a nemzetgyűlési megerősítésre váró rendeletekről. A 2. sz. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést 49/a. sz. mellékletként közöljük.

¹² Lásd az 50. sz. jegyzőkönyv 2. és 3. napirendi pontját.

¹³ Lásd az 50. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját.

49/a. sz. melléklet (a 49/2. napirendi ponthoz)

95 961/1945

IV.c.

Minisztertanácsi előterjesztés

A Vörös Hadsereg által kibocsátott pénzjegyek átváltásához, illetőleg az ország területén egyidejűleg forgalomban lévő különböző kibocsátású fizetési eszközök egységsítéséhez fűződő rendkívüli horderejű pénzpolitikai érdekekre tekintettel a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnál személyesen eljárva kértem, hogy a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság a Vörös Hadsereg által kibocsátott pénzjegyek további forgalomba hozatalának egyidejű beszüntetése mellett tegye lehetővé, hogy a forgalomba hozott, mintegy 4,8 milliárd névértékű pénzjegy átváltása mielőbb megtörténhessék.

A Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság kilátásba is helyezte, hogy az említett pénzjegyek további forgalomba hozatalának egyidejű beszüntetése mellett hajlandó hozzájárulni ahhoz, hogy a folyó évi szeptember hó 1-jéig kibocsátott mintegy 4,8 milliárd névértékű pénzjegy átváltása tárgyában hirdetmény bocsátassák ki.

A pénzjegyek további kibocsátásának beszüntetésével, illetőleg e pénzjegyeknek a forgalomból való bevonásával egyidejűleg természetesen gondoskodnunk kell arról, hogy a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság részére a pénzben felmerülő megszállási költségek fedezésére az Ideiglenes Nemzeti Kormány megfelelő mennyiségű bankjegyet bocsásson rendelkezésre.

A pénzjegyek átváltása tárgyában a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz jóváhagyás végett eljuttatandó hirdetménytervezet kapcsán kérnünk kellene a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokságot, hogy a megszállással kapcsolatosan pénzben felmerülő költségeit a jövőben a fegyverszüneti egyezmény 11. pontja¹⁴ alapján rendelkezésére bocsátandó havi 600 millió pengő felhasználásával fedezze.

A Vörös Hadsereg által kibocsátott pengőjegyek átváltása tárgyában készített hirdetménytervezetet, amely jóváhagyás végett a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elé volna terjesztendő, az alábbiakban ismertetem:

a tervezet kimondja, hogy a Vörös Hadsereg parancsnoksága által kibocsátott 1000 pengős címletű pénzjegyek 1945. évi szeptember hó 16. napjától, 100 pengős címletű pénzjegyek 1945. évi október hó 1. napjától, 50, 20, 10, 5, 2 és 1 pengős címletű pénzjegyek pedig 1945. évi október hó 16. napjától kezdve Magyarország területén megszűnnek fizetési eszközök lenni.

Az együttesen kezelt közadókat, az alkalmazottak kereseti adóját és állami pótdóját, a forgalmi adókat és az illetéktartozásokat azonban 1945. évi november hó 15. napjáig a fentebb felsorolt pénzjegyekkel is lehet fizetni.

A szóbanforgó pénzjegyek teljes névértékben átváltatnak a Magyar Nemzeti Bank által kibocsátott bankjegyekre vagy váltópénzre.

Az 1000 pengős címletű bankjegyek átváltása 1945. évi szeptember hó 16. napjától, szeptember hó 30. napjáig,

¹⁴ Lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

a 100 pengős címletű pénzjegyek átváltása 1945. évi október hó 1. napjától, október hó 15. napjáig,

az 50, 20, 10, 5, 2 és 1 pengős címletű pénzjegyek átváltása pedig 1945. évi október hó 16. napjától, október hó 31. napjáig történik.

Az átváltást a Magyar Nemzeti Bank főintézete és fiókinézetei, valamint az összes pénzintézetek bonyolítják le.

Ha az átváltást lebonyolító pénzintézet nem rendelkeznék az átváltáshoz szükséges bankjegymennyiséggel, az átváltást kérő részére egyelőre névreszóló, sorszámmal ellátott pénztári elismervényt ad. A kiállító pénzintézet az ezen feltüntetett összeget legkésőbb a kiállításától számított 14 nap alatt az elismervény bemutatása ellenében törvényes magyar fizetési eszközben kifizeti.

A Vörös Hadsereg parancsnoksága által kibocsátott pénzjegyek átváltásához szükséges bankjegymennyiség biztosítása érdekében szükség volna arra is, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság közbenjöttével kieszközöljük, hogy a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság mindaddig tekintsen el az általa letétbe helyezett 2 milliárd 300 millió pengő névértékű 1000 pengős címletű bankjegyek ellenértékének további részleges felvételétől,¹⁵ amíg a Vörös Hadsereg pénzjegyeinek az átváltása be nem fejeződik és kiadásait már az átváltás befejezéséig is a fegyverszüneti egyezmény 11. pontja alapján (a megszállással kapcsolatos költségek fedezése) rendelkezésére bocsátandó, havi 600 millió pengő felhasználásával fedezze.

Erre az intézkedésre azért volna szükség, mert az egyre növekvő állami kiadások fedezéséhez szükséges bankjegymennyiség előállítása amúgy is súlyos nehézségekbe ütközik és így a Vörös Hadsereg által kibocsátott pénzjegyek átváltásához szükséges pengőmennyiség zavartalan biztosítása nem volna lehetséges, ha a Magyar Nemzeti Banknál girószámlán jóváírt fentebb említett 2 milliárd 300 millió névértékű 1000 pengős címletű bankjegy ellenértékének az azonnali fedezetéről is gondoskodnunk kellene.

Tisztelettel kérem a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a fegyverszüneti egyezmény 11. pontja alapján a megszállással kapcsolatban pénzben felmerülő költségek címén a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság rendelkezésére bocsátandó havi 600 millió pengőnek az Ideiglenes Nemzeti Kormány által történő felajánlásával egyidejűleg az ismertetett hirdeteményszervezetet jóváhagyás végett a külügyminiszter úr útján a Szövetséges Ellenőrző Bizottság közbenjöttével a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság elé terjeszthessem.

Budapest, 1945. szeptember 4.

dr. Oltványi Imre s.k.
pénzügyminiszter

Hitelesítem.

[olvashatatlan aláírás

Budapest, 1945. szeptember 4.

állampénztári igazgató h.

¹⁵ A 2 300 000 000 pengő letétbehelyezéséről lásd a 38. sz. jegyzőkönyv 19. napirendi pontját és a 38/c. sz. mellékletet.

49. 1945. szeptember 4.

Gévelt, aláírás nélküli tisztázatról stencil eljárással készített másolat; az állampénztári igazgatóhelyettes aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton; az aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

Az előterjesztés mellett megtalálható a hirdetmény szövege, ez azonban a fentiek rövid változata csupán, ezért közlésétől eltekintettünk.

A Magyar Nemzeti Bank az átváltott orosz kibocsátású pengő pénzjegyeket 3 919 494 000 pengő névértékben az Orosz Állami Banknak 1946. április 16-án elismervény ellenében átadta. A pengő pénzjegyek átváltásából eredő kincstári tartozást a bank 1946. május 23-án leírta. (MOL. XXIX-L-1-d TE 38/1945)

Jegyzőkönyv

az 1945. szeptember hó 4-én este 9 órakor dálnoki Miklós Béla elnökte alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter	Zsedényi Béla, az Idiglenes Nemzetgyűlés elnöke, mint meghívott
Dr. Ries István igazságügyminiszter	
Bán Antal iparügyi miniszter	

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot.

Dr. Zsedényi Béla a Nemzetgyűlés elnöke bejelentést kíván tenni.

A miniszterelnök a bejelentésre az engedélyt megadja.

1

Dr. Zsedényi Béla bejelenti, hogy Cseh János, Dobó István és Dancza Lajos képviselők előzetes letartóztatásba kerültek és amidőn szabadlábra helyezésük tárgyában, illetve a mentelmi jogra utalással a belügyminisztert megkereste, azt a tájékoztatást kapta, hogy a három képviselőt az orosz hatóságoknak adták át. A magyar-szovjet jóviszonyra hivatkozással Vorosilov marsallnál a képviselők szabadonbocsátását kérte, azonban a Marsall közlése szerint a három képviselő jelenleg is a magyar hatóságok őrizetében van.¹

¹ *Cseh János* (1899-?) kőműves, gipszszobrász. 1913-tól volt a Magyarországi Szociáldemokrata Párt tagja. 1919-ben vöröskatoná volt, utána ismételtelen elítélték. 1924-ben Franciaországba ment s az ottani kommunista mozgalomban vett részt. 1940-ben hazatért s Cegléden telepedett le. 1944 novemberében a Magyar Kommunista Párt ceglédi szervezetének titkárává választották, s decemberben tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek. 1945. február 9-én letartóztatták. 1945 szeptemberében megszökött, Franciaországban, majd Kanadában élt.

[*Erdői Belügyminiszter* bejelent, hogy erről csak most, az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökének bejelentéséből szerzett tudomást és az ügyet ki fogja vizsgálni.

[*Gerő Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A letartóztatás alá került három képviselő súlyos népellenes cselekményeket követett el. Eldöntendő, vajon a mentelmi jog hatályban van-e, mert [a] Politikai Bizottság ilyen határozatot még nem nyilvánított.

Zsedényi Béla: Természetesnek tartja, hogy a mentelmi jog jelenleg is érvényben van. Ez gyakorlatilag csak annyit jelen, hogy a Ház, amennyiben az illető képviselőt kikéri, nem a bűnösséget, hanem csupán azt vizsgálja nem forog-e fenn zaklatás esete. Mód van arra, hogy megkereséssel a Mentelmi Bizottság bármikor is összeüljön és a képviselő előzetes letartóztatásához a legsürgősebben megadja a hozzájárulást.

[*Miklós Miniszterelnök* korrektnek tartja az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökének álláspontját és amennyiben az előterjesztés a Mentelmi Bizottsághoz megérkezik, úgy lehetőleg még a reggel folyamán határozzon az előzetes letartóztatáshoz való hozzájárulás kérdésében.²

Minisztertanács a miniszterelnök bejelentését tudomásul veszi.

Dobó (Schimmer) István (1908–1950) mázolósegéd. 1932-től vett részt a munkásmozgalmában, a második világháború alatt bekapcsolódott az ellenállási mozgalomba, ezért letartóztatták és elítélték, de sikerült megszöknie. 1944 végén Kiskunhalason a Magyar Kommunista Párt helyi titkára, beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, amely Politikai Bizottságának is tagja lett. 1944 decemberében pártja a Duna-Tisza közti területi bizottság vezetésével bízza meg. 1945 nyarán hamis vád alapján letartóztatták. 1946–1948-ban a Kommunista Párt Somogy megyei titkára; 1947 után országgyűlési képviselő volt; 1949-től a Népjóléti Minisztériumban dolgozott.

Dancza Lajos (1898–?) vasmunkás. 1919-től vett részt a munkásmozgalmában, többször letartóztatták, internálták. 1944-ben a Magyarországi Kommunista Antifasiszta Komitéjének egyik vezetője volt. 1944 decemberében Diósgyőr küldötteként az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja lett. Beválasztották a miskolci, majd a Borsod vármegyei törvényhatósági bizottságba is. 1945 tavaszán letartóztatták, 1945 szeptemberében szabadult.

Péter Gábor, a budapesti rendőrség politikai rendészeti osztályának vezetője, *Demény Pállal* és *Skolnyik Józseffel* együtt tartóztatta le őket, majd Rákosi utasítására 1945 augusztusában átadta a szovjet hatóságoknak, ahonnan azonban rövidesen ismét a magyar politikai rendőrséghez kerültek vissza. (El nem égetett dokumentumok. Szabad Tér Kiadó, 1990. 23–24. p.)

Több hasonló sérelem történt. Így *Fekete Imre* szentesi, *Lengyel Sándor* vásárosnaményi kisgazdapárti, *Kurucz István* kiskunfélegyházi szociáldemokrata, *Szijj Rezső* sárvári parasztpárti és *Poprádi Pál*, a diósgyőri vasgyári szakszervezet részéről az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe küldött képviselőt vették rendőrhatalósági őrizetbe, illetve kényszerítették, hogy mondjon le mandátumáról. A lefolytatott vizsgálatok során azonban kiderült, hogy az ellenük felhozott vádak nem voltak valóságosak. Mindezekről: Zsedényi Béla tiltakozásairól, Jékely Béla belügyminisztériumi osztályfőnök magyarázkodásairól, az Igazságügyminisztérium és a Mentelmi Bizottság állásfoglalásáról mind a Miniszterelnökség, mind az Ideiglenes Nemzetgyűlés irataiban található részletesebb adatok (MOL XIX-A-1-j 1945-III-7664, illetve MOL XVIII-3 1945-4-3045 (1838 és 1839/1945) Lásd továbbá a PIL 274. f. 9. cs. 4. ő. e. 33–37. l. sz. alatt található iratokat.

² Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottsága valóban nem határozott a képviselők mentelmi jogát illetően – bár az 1945. július 21-i ülésen ez felmerült s Zsedényi ekkor leszögezte, hogy „a képviselőket a mentelmi jog, egyik legfontosabb alkotmányjogi biztosítékunk, ma is megilleti” (MOL XVIII-5), másrészt ugyanezen az ülésen elhatározta a Politikai Bizottság, hogy ideiglenes Mentelmi Bizottságot alakít s július 25-én Zsedényi Béla levélben kérte fel az öt párt és a szabad szakszervezetek vezetőségét, hogy 48 órán belül egy-egy képviselőt jelöljenek ki a bizottságban való részvétel céljából. (MOL XVIII-3 1945-4-1265) A belügyminiszter azonban csak 1945. augusztus 16-án utasította a Magyar Államrendőrség hatóságait és közegeit a mentelmi jog megszigorúbb tiszteletbentartására. (142 701/1945/VI/1. BM sz. – Rendőrségi Közlöny 1945. 1. sz. 11. p.) A rendőrség ezt megelőzően tanúsított magatartását azzal igyekezett védeni, hogy a volt Országgyűléssel kapcsolatos más jogszabályok (választójogi törvény, összeférhetlenségi törvény) sem érvényesültek az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjai esetében, így több mint kérdésesnek tűnt számukra, hogy a törvényben nem, csak az Országgyűlés házszabályában biztosított mentelmi jog fennáll-e esetükben. (MOL XIX-B-1-r 1945-935-146 019-19. doboz)

2

[Miklós] *Miniszterelnök* felkéri dr. Balogh István államtitkárt, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés szerdai ülésén tartandó miniszterelnöki beszédét felolvassa.

Dr. Balogh István felolvassa a beszéd szövegét.³

A szlovákiai magyarokkal kapcsolatos szövegrészről

Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter megjegyzi, hogy célszerűnek tartaná, hogy a beszéd ne legyen csehellenes. Elegendő volna annak kiemelése, hogy a csehszlovák hatóságok által tervbe vett csere ellenkezik a magyar kormány álláspontjával és nem is hajtható végre, mert nincs aránybanálló kicserélendő tömeg. A további tárgyalások lehetősége végett enyhítendőnek tartja az idevágó összefoglaló kijelentéseket.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A szlovákiai magyaroknak a sorsa oly seb, hogy demonstrálni kell a magunk igaza mellett. A nap folyamán a pártvezérekkel megbeszélést folytatott és abban állapodott meg, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés második napján Kéthly Anna képviselő napirend előtt felszólal és tájékoztatást kér a szlovákiai magyarság helyzetéről.

A külgügyminiszter válaszol megfelelő óvatossággal. A válasz kitérne arra, hogy mindent megkíséreltünk ennek a kérdésnek barátságos egymásközötti megoldása végett, de lehetetlenné vált a további tárgyalás a csehszlovák kormány merev elzárkózása folytán. A hivatalos álláspont ugyanis az összes magyarok eltávolítására kiterjed és ugyanakkor kihangsúlyoztatott az is, hogy népcserével, de a határok sértetlensége mellett történnék ez, holott legjobb esetben 1:10 az az arány, ami a lakosság szembenálló csoportjai között jelentkezik. A magyarországi szlovákok múltukkal olyan jogokat szereztek, hogy önként nem is dobhatjuk oda őket és így nincs más mód, mint a szövetségesek döntésére bízni a kérdést, éspedig a nemzetközi okmányban lefektetett elveknek megfelelően.⁴

[Ries] *Igazságügyminiszter* bejelenti, hogy a külgügyminiszter által említett megbeszéléstől időközben a pártközi konferencia eltért.⁵

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A kérdés sajtóban és egyes pártok vezéreinek felszólalásában megfelelően ki van élezve és elkerülhetetlen, hogy ne őszintén tárja fel a helyzetet. Végső esetben a nemzetközi fórum elé kell járulni, és a megfelelő kinyilatkoztatás azért is szükséges, hogy az érdekeltek tömegei lássák, a kormány megfelelő aggodalommal tekinti sorsukat és megragadja azokat a lehetőségeket, amelyek a megoldás felé vezetnek.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Lényegében nincs eltérés a külgügyminiszter és az általa képviselt álláspont között, hanem csupán formai és taktikai szempontokat kíván figyelembe venni.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* és [Vörös] *honvédelmi miniszter* magukévá teszik a külgügyminiszter álláspontját.

[Erdei] *Belügyminiszter*: A maga részéről is ugyanúgy látja a helyzetet, mint a külgügyminiszter. Oly brutális jelenségek merültek fel, amelyek a nyilvánosság előtt szé-

³ Lásd: az INN 38–47.p.-t, valamint a 49. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

⁴ Lásd a 49. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját és jegyzetét.

⁵ Az utalás nyilvánvalóan arra vonatkozott, hogy a pártközi megbeszélés állásfoglalása úgy módosult, hogy nem Kéthly Anna fogja felvetni a szlovákiai magyarok helyzetét az Ideiglenes Nemzetgyűlés ülésén.

les körben ismeretessé is váltak, hogy kizárólag arányban álló kormánynyilatkozat adja meg a kellő hangsúlyt a kérdés komolyságára.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A kérdés ilyen megvilágítása csak a cseheknek kellemtelen és nem mulaszthatjuk el az alkalmat, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés mostani ülésén szövé ne tegyük a problémát. Ha terhünkre döntenek ebben az esetben, akkor el kell viselnünk, de önként nem lehet vállalni.

Egyébként Puskin követtel is közölte már felfogását. Amennyiben megfelelő módon nem tudja álláspontját érvényesíteni, úgy nem töltheti be tovább a külügyminiszteri állást.

Zsedényi Béla az *Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöke*: Az a felfogás, hogy figyelemmel Beneš beszédeinek a demokráciát tárgyzó alapelveire,⁶ bátran és nyíltan kell a kérdéssel foglalkozni, bár kellő óvatossággal. Mindenesetre a nemzetközi közvélemény elé kell vinni az ügyet, mert e helyről várhatunk megfelelő támogatást.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Nem hallgatható el, hogy jelenleg holtpontra jutottak a tárgyalások, de még nyitva hagyja a lehetőséget.

Zsedényi Béla: Az ügy háttere faji gyűlölködés és éppen ezért a világ közvéleménye előtt reánk nézve kedvező érdeklődést fog kiváltani. Nem tűrhetik a szövetségesek sem és feltehető, hogy a pártvezérek, vagy a képviselők felszólalásában is szerepelni fog a szlovákiai magyarok helyzete.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A probléma egyébként a legfontosabb békekérdés és a minisztertanács korábbi ülésein kihangsúlyozott békeelőkészítő munkálatok körébe vág. Éppen ezért, felelőssége folytán nem engedheti, hogy működését korlátok közé szorítsák. Ki kívánja hangsúlyozni az egész anyagot ebben a részben és a világ közvéleménye elé tární. Érdekelni fogja a nemzetközi sajtót. Olyan határozott programjába tartozik a kérdéssel való foglalkozás, hogy magával szembeni bizalmi jellegűnek tekintí, ha kezét megkötik.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Nem nehezítené-e meg a külügyminiszter helyzetét, ha vita lenne a felvetett kérdésben, mert nem tudni, hogy az egyes képviselők miként reagálnának hozzászólásuk keretében.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Nem foglalkozhat ezekkel a jelenségekkel, de határozott álláspontja, hogy csak teljes határozottsággal lehet levezetni a szenvedélyeket.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Leghelyesebb volna ha a külügyminiszter megvárná a pártvezérek felszólalását és ha annak során kimerül megfelelően a kérdés, elmaradhat az interpelláció és/illetve a külügyminiszter válasza. Úgy gondolja, hogy egy javuló processus van, ne nehezítsük meg a kibontakozást.

A minisztertanács a külügyminiszter bejelentését tudomásul veszi. A külügyminiszter felszólalása és annak módozatai tekintetében a megbeszélést a szerdai ülés alkalmával fogják újabb megtárgyalás alá vonni.⁷

⁶ Feltehetőleg – többek között – Beneš Democracy: Today and To-morrow, Building a New Europe (1939) c. munkájában foglaltakra vonatkozott az utalás.

⁷ Szerdán, azaz szeptember 5-én nem volt minisztertanácsí ülés, legközelebb szeptember 10-én értekeztek, a kérdésről azonban nem esett szó – mivel Gyöngyösi János külügyminiszter már az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 6-i ülésén szölt róla. (INN. 63–65. p.)

3

Dr. Balogh István folytatja a miniszterelnöki beszéd felolvasását.

Minisztertanács a miniszterelnöki beszéd további szövegét tudomásul veszi.

4

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti a Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt vezetőségének azon kérelmét, hogy a miniszterelnök expozéja után a Nemzetgyűlés aznapi ülése fejeződjön be. A pártvezérek nem tudnak felszólalásukra felkészülni, miután csak későn jutnak hozzá a miniszterelnöki beszéd anyagához.

5

Dr. Zsedényi Béla ismerteti beszédének szövegét és az Ideiglenes Nemzetgyűlés ülésének tervbe vett programját. A házszabályok tekintetében kéri a minisztertanács hozzájárulását. A házszabályokat elkészítette, azonban megfelelő idő hiányában mostmár csak átmeneti rendelkezésről lehet szó.

Minisztertanács akként határoz, hogy a pártvezetők, az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöke és a miniszterelnök bevonásával a szerdai ülésnapon a házszabályok kérdésében általános jellegű rendelkezésben fognak megállapodni.⁸

6

Dr. Zsedényi Béla: Szükséges egyes bizottságok megalakítása, legalábbis Gazdasági Bizottságnak és a Véderő Bizottságnak megalakítása.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi. Hozzájárul ahhoz, hogy a szerdai ülésen a miniszterelnök beszéde után az ülés berekesztessék és a beszámoló feletti vita az Ideiglenes Nemzetgyűlés csütörtöki ülésén történjék meg.⁹

Minisztertanács éjjel 1/2 2 órakor ért véget.

K.m.f.

Dr. Bojta Béla

Miklós Béla

Gépel tisztazat a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával.

Az ülésen részt vett miniszterek és a miniszterelnökségi politikai államtitkár kézjegye a „jelen voltak” felsorolásánál szerepel. Nem látta el kézjegyével a jegyzőkönyvet Nagy Imre, Gerő Ernő, Molnár Erik és Zsedényi Béla.

⁸ Az Ideiglenes Nemzetgyűlés még Debrecenben megbízást adott az elnökségének, hogy az ügyrendet készítse el és ezt a Nemzetgyűlés legközelebbi ülésén terjessze elő. (INN 2. ülés, 1944. december 22., 22. p.). Az ügyrendi szabályokat az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1945. szeptember 7-i ülésén terjesztették elő, érdembeli megvitatására azonban nem került sor, csak arról határoztak, hogy azt sokszorosítani kell és ki kell osztani a képviselők között. (uo. 71. p.)

⁹ Az említett két bizottság létrehozását már korábban elhatározták, legfeljebb formális megalakulásukra nem került még sor. Lásd a 47. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját és 8. sz. jegyzetét.

A miniszterelnök szeptember 5-i beszéde feletti vita e határozatnak megfelelően szeptember 6-án zajlott le.

Jegyzőkönyv

az 1945. szeptember hó 10-én du. 3 órakor dálnoki Miklós Béla
elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter képviselésében Dabasi Schweng Loránd államtitkár	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gyöngyösi János külügyminiszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Vörös János honvédelmi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnök- ségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	
Dr. Ries István igazságügyminiszter	

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és felkéri dr. Balogh István államtitkárt, hogy a miniszterelnöki bejelentéseket terjessze elő.

1

Dr. Balogh István előterjeszti a belügyminiszter 6068/1945. számú javaslatát, mely szerint dr. Zák Ferenc belügyminisztériumi miniszteri titkár a 285/1945. ME számú rendelet 4. §-a alapján az 1940. évi december hó 1-jétől 1945. évi június hó 1-jéig nyugállományban eltöltött idejének tényleges szolgálatba való beszámítását kéri.¹

¹ A Belügyminisztérium előterjesztése szerint *Dr. Zák Ferenc* 1922. augusztus 30-ától 1940. december 1-jéig Újpest megyei város szolgálatában állt. 1939 elejétől a közigazgatási osztály vezetője volt. E minőségében nem tett eleget Endre László, Pest vármegye akkori alispánja 1939. október 7-én kelt 50 490/1939. Kig. sz. bizalmas rendeletének, amely szerint felül kellett volna vizsgálnia az újpesti iparjogosítványokat és a zsidók iparjogosítványát vissza kellett volna vonnia. Ezért fegyelmi büntetésben részesült; ezt Zák Ferenc nem felbevezte meg, hanem nyugdíjazását kérte.

1945. június 1-jével belügyminisztériumi miniszteri titkárrá nevezték ki.

A 285/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 27.) a Tanácsköztársaság alatti és azt követően is tanúsított baloldali magatartásukért elítéltek, hátrányt szenvedettek rehabilitálásáról szól.

Minisztertanács dr. Zák Ferenc szolgálaton kívül töltött idejének tényleges szolgálatba való beszámításához hozzájárult.

2

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát dr. Sternád Gyula OMBI segédfogalmazó a Miniszterelnökség fogalmazói létszámába miniszteri segédtitkárrá való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

3

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a miniszterelnökségi épületek karbahelezési munkálataival kapcsolatban felmerülő költségek fedezésére 6 millió pengő póthitel engedélyezése tárgyában.²

Minisztertanács a 6 millió póthitel engedélyezéséhez hozzájárult.

4

[*Erdei*] *Belügyminiszter* felolvassa a II. számú szövegét a nemzetgyűlési választásokról szóló javaslatnak.³

Minisztertanács a jegyzőkönyvhöz fűzött javaslati szöveget fogadta el.

² Lásd a MOL XIX-A-1-j 1945-IV-10 738, 10 746, továbbá a VI-787 sz. ügyiratot. A Szent György tér 1. sz. alatti miniszterelnökségi épületen, azaz a Sándor-palotán kívül az Üri utca 18–20., valamint 54–56. sz. alatti épületekben voltak elhelyezve egyes osztályok.

³ A jegyzőkönyv mellett megtalálható a törvénytervezet stencil eljárással készített, 1945. augusztus 24-i keltezésű változata, amelyet Erdei Ferenc belügyminiszter szeptember 5-én kelt kísérőlevelével küldött meg Balogh István miniszterelnökségi államtitkárnak, jelezve, hogy szeptember 6-án este 8 órára a Belügyminisztériumba összehívott pártközi értekezleten kívánja azt megtárgyalni és ez után szándékszik a szeptember 10-én tartandó minisztertanács napirendjére tűzni.

A pártközi értekezlet – a sajtóban megjelent hírek szerint – több módosítást eszközölt a tervezeten, sőt olyan javaslatokat is tett a nemzetgyűlési és a községi választásokról szóló jogszabályok összhangjának biztosítása érdekében, amelyek a törvényhatósági és községi választásokról szóló, ekkor már kihirdetett 7460/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. szeptember 1.) módosítását célozták. Javasolták, hogy a módosításoknak azok a részei, amelyek a választási eljárással és büntető szankciókkal kapcsolatosak, kerüljenek alkalmazásra a nagy-budapesti törvényhatósági választások esetében is, és ezt a belügyminiszter külön jogszabályban rendelje el. A leglényegesebb módosítási javaslat az volt, amely a 7460/1945. ME sz. rendelet 33. §-ának a hatályon kívül helyezésére irányult. (Ez a § arról intézkedett, hogy amennyiben okirati bizonyíték áll fenn arra nézve, hogy valamely szavazónak választójogosultsága nincs, vagy választójogosultságát elvesztette, szavazásra bocsátása ellen a választási, vagy szavazatszedő bizottságok tagjai, vagy a pártok bizalmi egyénei kifogással élhetnek, s a kifogást a választói névjegyzékben a választó neve mellett fel kell tüntetni.) Felmerült a pártközi értekezleten az a kívánság is, hogy a belügyminiszter a változtatásokról egységes rendszerben adjon tájékoztatást. (Kis Újság 1945. szeptember 11.)

Megtalálható a jegyzőkönyv mellett a tervezetnek egy további, stencil eljárással készített, keltezés nélküli változata is. A jelek szerint ez került megtárgyalásra a minisztertanács ülésén. Ezen vezette Bojta Béla miniszterelnökségi államtitkár, a minisztertanács jegyzője, a vita során elfogadott, jórészt szerkesztési és stílusis jellegű módosításokat. Ennek a változatnak a tartozéka egy statisztikai összeállítás, amely választókerületenként, pontosabban megyék és a területükre eső törvényhatósági jogú városok szerint ad tájékoztatást ezek összlakosságáról, ebből a német nemzetiségűek számáról, a lakosság német nemzetiségűek nélküli számáról és csak ez utóbbi számot alapulvéve (a lakosság száma osztva 12 000-rel) a megválasztható képviselők számáról. Az így kialakított mandátumszám került be a törvénytervezet véglegesnek szánt szövegébe.

Az 5. § 6. pontjánál

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter azt az észrevételt teszi, hogy szükségesnek tartja, hogy módot adjanak arra, hogy a szavazati joggal bíró rendőrhatalósági őrizeteket a szavazás végett valóban elő is vezessék és így a szavazás lehetősége rendelkezésükre álljon.

Ries igazságügyminiszter azt javasolja, hogy a belügyminiszter intern rendeletben szabályozza a kérdést.

[*Erdei*] *Belügyminiszter* kijelenti, hogy a maga részéről is ezt a megoldást tartja alkalmasnak és kész intern rendeletben szabályozni az elővezetés módozatait.

[*Miklós*] *Miniszterelnök* kéri, hogy ennek az intern rendeletnek a szövegét a belügyminiszter vele mielőbb közölje.⁴

Minisztertanács a belügyminiszter bejelentését tudomásul vette.

A 34. §-nál

Ries igazságügyminiszter a következőket észrevételezi:

Bár a pártközi értekezlet nem tette magáévá, de fel kell vetni fontos statisztikai tájékozódás végett a női szavazatok külön feltüntetését. Ez a titkosságot nem sérti, különösen is volt rá precedens.⁵

Minisztertanács az igazságügyminiszter módosító javaslatát szótöbbséggel (szavazással) fogadta el.

[*Miklós*] *Miniszterelnök* a nemzetgyűlési választásokról szóló törvényjavaslatot a minisztertanács által elfogadottnak jelenti ki.⁶

A jegyzőkönyvvel egybekötött megtalálható a törvénytervezet 1945. szeptember 11-én kelt – már a minisztertanácsi ülésen elhangzottak figyelembevételével – nyomtatott formában elkészített szövege is, amelyet *Erdei Ferenc* saját kezűleg aláírt. Az első oldalnak a felső szélén a belügyminiszter kézírásával a következő olvasható: „*dr. Bojta Béla* államtitkár úrnak, jegyzőkönyvvezetőnknek, *Erdei*”. Ez a példány került az Ideiglenes Nemzetgyűlés elé. A törvényjavaslat szétosztását és sürgős napirendre tűzését az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 11-i ülésén kérte *Erdei belügyminiszter*. A szeptember 12-i ülésen *Jócsik Lajos* ismertette a javaslatot. Általános vitájában *Révai József*, *Tildy Zoltán*, *Buchinger Manó*, *Farkas Ferenc*, *Rupert Rezső* és *Vas Wittig Miklós* szólt fel. A szünetben pártközi értekezletet tartottak, amelyen az a kívánság fogadtatott el, hogy a javaslatot fejezetenkénti vitára kell bocsátani. A részletes vita során, amely szeptember 13-án, jórészt *Faragó László* helyettes előadó közreműködésével folytatódott, tizennégyen szóltak fel. A vita alapján a törvényjavaslatot több vonatkozásban módosították, majd ezekkel együtt elfogadták. (INN 76., 97., 104–129., 138–146. p.)

A nemzetgyűlési választásokról szóló jogszabály az 1945. évi VIII. tc.-ként került elfogadásra. Ennek 78. §-a – a pártközi értekezlet határozmányainak megfelelően – kimondta, hogy a törvényhatósági és községi választásokról szóló 7460/1945. ME sz. rendeletnek (MK 1945. szeptember 1.) a választási bíráskodásról és a büntető rendelkezésekről szóló paragrafusait a törvényben foglaltak szerint kell átalakítani és a választási eljárásra vonatkozó szabályokkal együtt értelemszerűen alkalmazni kell a Budapest és környékén már kitűzött törvényhatósági és községi választások esetében is. E § (2) bekezdése adott felhatalmazást a belügyminiszternek, „hogy a törvényhatósági és községi választásokat a jelen törvényben szabályozott választójog és annak értelmében készült választói névjegyzék alapján tűzze ki”.

⁴ Az 5. § azokat az eseteket sorolta fel, amelyek fennforgása esetén egyeseket ki kellett zárni a választójogból; a 6. pont említette azt, hogy „aki rendőrhatalósági őrizetben (internálva) van.”

⁵ A 34. § a szavazólap leírását tartalmazza. Ennek második mondataként – a felszólalás alapján – a következőket illesztették be a szövegbe: „A férfi szavazók Férfi szóval, a női szavazók Nő szóval megjelölt szavazólapokon szavaznak.”

⁶ Az ezt követő napirendi pontok sorszámozását eltévesztették: ismét 2., majd 3. sorszámot írtak. A helyes sorszámot szögletes zárójelbe helyeztük.

[5] 2

Pénzügyminiszter [képviselőtében Dabasi Schweng Loránd]: A minisztertanácsi tárgyszerozaton szereplő 6-os számú előterjesztése rendkívül sürgős. Tárnya: új „D” sorozatú kincstári jegykölcson kibocsátása.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter:* Ez a kérdés már az előző minisztertanácson szöbakerült, de a pénzügyminiszter úr vállalta annak kimutatását, hogy milyen mennyiségű címlet fedezné az 5-10 000 pengösökből a pénzügyi szükségletet. Ennek a kimutatásnak ismerete nélkül a kérdést nem lehet eldönteni.

Minisztertanács a pénzügyminiszter előterjesztéséhez elvileg hozzájárul, kimondja azonban, hogy a címlet kérdésében döntés előtt a pénzügyminiszter a minisztertanácsot tájékoztassa.⁷

[6] 3

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter* előadja a 31 934/1945. számú előterjesztését. Az erdélyi iskolák támogatására szükséges, hogy a brassói magyar konzulátus által annak idején az erdélyi katolikus püspöknek átadott 11 szőnyeg a magyar állam által megvásároltassék 10 millió leiert és ez az összeg a fenti célra fordítottassék.⁸

Minisztertanács akként határoz, hogy a 11 drb szőnyegot bocsássák a felekezeti iskolák rendelkezésére és az értékesítést közvetlenül eszközölje.

Minisztertanács este 1/2 8 órakor ért véget.

K.m.f.

Dr. Bojta Béla

Miklós Béla

Gépel tisztaát, a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek, illetve az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Vörös János, Nagy Imre, Gerő Ernő és Molnár Erik aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1. és a 4-6. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés. Ezek közül 51/a-b. sz. mellékletként közöljük a 5-6. napirendi pont pont előterjesztését.

⁷ Az előterjesztésből egyértelműen kitűnik, hogy nem a „D”, hanem az „E” sorozatú kincstári jegykölcson kibocsátásáról volt szó. Lásd az 51/a. sz. mellékletet; az előzményt illetően a 46. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját és a 29. sz. jegyzetét; majd az 52. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

⁸ Lásd az 51/b. sz. mellékletet.

51/a. sz. melléklet (az 51/[5.] napirendi ponthoz)

1565/1945. szám
P.M.IV.a.

Minisztertanácsi előterjesztés

A t. Minisztertanács 1945. évi augusztus hó 22-én tartott ülésén⁹ adott felhatalmazása alapján 1945. évi szeptember hó 3. napjával, a budapesti pénzüintézetek jegyzésében, 15 milliárd pengő névértékben ún. „D” sorozatú kincstári jegykölcsönt bocsátok ki. Ebből a kölcsönösszezből – ugyancsak a t. Minisztertanácstól kapott felhatalmazás alapján – kb. 7,5 milliárd pengőt az 1944. év végéig felvett és az említett kölcsönkibocsátás napjáig (1945. évi szeptember hó 3-ig) lejárt ún. régi kincstári jegykölcsönök rendezésére kívánok fordítani. Jóllehet ez az adósságrendezés túlnyomó részben tényleges készpénz igénybevétele nélkül a kincstár és a Magyar Nemzeti Bank közötti számlaelszámolás alakjában történhetik meg, az erre a célra felhasznált összeg azonban a 15 milliárd P keretben rendelkezésre álló hitelt a tényleges igénybevétel lehetősége szempontjából természetesen csökkenteni fogja. Az így még fennmaradó, tehát a folyó szükségletekre ténylegesen felhasználható 7,5 milliárd P hitel a nemrégiben történt legújabb munkabér- és illetmény-rendeázés folytán, de egyéb irányból is jelentkező megnövekedett állami hitelszükségletek kielégítésére előreláthatólag 1945. szeptember hó 10-ig lesz csak elegendő. Erre való tekintettel szükséges, hogy a belső állami élet rendezésével kapcsolatos pénzszükséglet fedezése, illetve az állami hitelszükségletek további zavartalan kielégítése céljából már most gondoskodjam újabb kincstári jegykölcsön felvételéről, amelynek igénybevételére azonban természetesen csak azután fog sor kerülni, amikor az ún. „D” sorozatú, előző kincstári jegykölcsön már kimerült.

Az új kölcsönt a „C” sorozatú kincstári jegykölcsönhöz hasonlóan a 3 altruista intézettől kívánom felvenni. Az erre irányuló előzetes tárgyalásokat lefolytattam, és ezeknek eredményeképpen a Pénzüintézeti Központ, az Országos Földhitelezet és az Országos Központi Hitelszövetkezet együttesen 15 milliárd P összegű új kölcsön nyújtására vállalkozott.

Ez a kölcsön 15 milliárd P né., utólagosan évi 3 1/4 %-kal kamatozó, három havi lejáratú, ún. „E” sorozatú kincstári jegyek ellenében kerülnek felvételre. A nevezett intézetek a kincstári jegyeket tőketörlesztés nélkül három ízben – mindenkor további 3-3 óra – megújítanak. Természetesen a megfelelő refinanszírozás ezúttal is lehetővé tétetnék. Ezzel kapcsolatban a kincstári jegyek után az utólagosan számított évi 3 1/4 % kamaton felül a kincstár a kölcsönt folyósító intézeteknek még évi 0,0228125 %-os kamatkiegészítést is fizetne a refinanszírozásnál előzetesen és a kincstári jegyeknél utólagosan számított kamat közötti különbözet megtérítése fejében. Abban az esetben pedig, ha valamelyik intézetnek a leszámítási kamat befizetésére nem volna elegendő pénzeszköze és ezért a hiányzó összeget a Magyar Nemzeti Bankhoz benyúj-

⁹ Lásd a 46. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját.¹⁰ A mondat ez után következő részét ceruzával aláhúzták.

51. 1945. szeptember 10.

tandó elfogadványának leszámítása útján teremtené elő, a váltóhitelt ekként igénybevevő intézet részére a váltóilleték összegét a kincstár megtérítené.

A Magyar Nemzeti Bank, ily irányú külön megállapodás értelmében a refinanszírozás folytán tárcájába kerülő kincstári jegyek 1 %-os kamatát meghaladó kamatrészt a kincstárnak megtérítené, illetőleg ezt a megtérítendő kamatrészt a Bank csakis akkor és annyiban használná fel a saját céljaira, ha és amennyiben a mérleghiányok kiküszöbölése végett erre szüksége volna.

A szóbanlevő kincstári jegykölcsön felvétele egyébként az Ideiglenes Nemzetgyűlés által 1944. évi december hó 22-én adott felhatalmazás alapján történnék.

Kérem a t. Minisztertanácsot, hogy bejelentésemet tudomásul venni és a szóbanlevő kincstári jegykölcsön felvételéhez a szükséges felhatalmazást megadni szíveskedjék.

Budapest, 1945. szeptember 1.

dr. Oltványi Imre s.k.
pénzügyminiszter

Hitelesítem:

[olvashatatlan aláírás]

Budapest, 1945. szeptember 3.

m. üzemi felügyelő

Gépel tisztaat stencil eljárással készített másolata; az m. üzemi felügyelő aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton; mellette a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

Mellette található egy feljegyzés arról, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1944. december 22-i felhatalmazása alapján két kölcsönt vett fel a kormány: a „C” sorozatú 5 milliárd pengős kölcsönt a minisztertanács 1945. augusztus 8-i (43. sz. jegyzőkönyv 17. napirendi pontja) hozzájárulása alapján 1945. augusztus 11-én, a „D” sorozatú 15 milliárd pengős kölcsönt a minisztertanács augusztus 22-i határozata alapján 1945. szeptember 3-án bocsátották ki, s hogy ekkor 1945. szeptember 15-ével további 15 milliárd pengő névértékű kincstári jegykölcsön kibocsátását tervezték.

51/b. sz. melléklet (az 51/[6.] napirendi ponthoz)

Magyar Külügyminisztérium
31 934/pol-1945.

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

A magyar külügyminiszter a minisztertanács hozzájárulását kéri ahhoz, hogy a brassói magyar konzulátus által annak idején az erdélyi katolikus püspöknek átadott 11 szőnyeg a magyar állam által megvásároltassék 10 millió leiért és ez az összeg az erdélyi magyar egyházak iskolai támogatására fordítottassék.

II.

A fentieket a külügyminiszter úr azzal indokolja, hogy a romániai magyar felekezeti iskolák helyzete, az iskolákban való tanítás lehetősége, a lehető legválságosabb helyzetben van abból kifolyólag, hogy mind az iskolai épületeket, mind a tanszemélyzet illetményeit az illetékes erdélyi felekezeti körök többé folyósítani nem tudják. A román állam által a felekezeti iskoláknak ígért szubvenció a mai napig folyósítva nem lett, ami bizalmas értesüléseink szerint főleg abban leli magyarázatát, hogy a Groza-kormány Tătărăscu-párti pénzügyminisztere¹¹ a szubvenció nem folyósítása révén a magyar iskoláztatás lehetőségét megnehezíteni akarja.

Tekintettel arra, hogy a romániai magyarok gyermekeinek iskoláztatása az erdélyi magyarság fenntartása szempontjából nélkülözhetetlen s ez a magyarság egyetemének érdeke, szüksége mutatkozik, hogy úgy mint a múltban, az erdélyi magyar iskolák segítségére siessünk anyagi támogatás révén.

Erre a támogatásra megvan a lehetőség olyképpen, hogy ezzel külpolitikai reperkussziók elkerülhetők legyenek és pedig úgy, hogy a brassói magyar konzulátus által annak idején az erdélyi katolikus püspöknek átadott 11 szőnyeg a magyar állam által megvásároltatnék s azok majdan a bukaresti magyar követség berendezésének tárgyát képezhetik.

A szóbanforgó 11 szőnyeg vételi árát globálisan 10 millió leiben kell megállapítani, mert ennyire van a három erdélyi magyar egyháznak (róm. kat., református és unitárius) szüksége, hogy egyelőre legszükségesebb augusztus havi kiadásait fedezni tudja.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 30-án.

Gépel, aláírás nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata.

¹¹ *Groza, Petru*. 1945. március 16-án koalíciós kormányt alakított. *Tătărăscu, Gheorghe* (1886–1957) a Nemzeti Liberális Párt vezetője volt. Pénzügyminiszterként Alimănișteanu, Dumitru vett részt a kormányban.

Jegyzőkönyv

az 1945. év szeptember hó 11-én de. 3/4 10 órakor a Nemzetgyűlés olvasó termében dálnoki Miklós Béla elnöklete alatt tartott rendkívüli minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter képviselőtében Dabasi Schweng Loránd	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Dr. Ries István igazságügyminiszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

1

[Miklós] *Miniszterelnök* bejelenti, hogy B.P. Oszokin követségi tanácsos a magyar kormány álláspontjának közlését kérte a Moszkva mellett lévő, német származás gyanúja alá eső hadifoglyok Magyarországra való szállítása tekintetében. A kormány álláspontját déli 12 órára várja a Szövetséges Ellenőrző Bizottság. Felkéri Erdei Ferenc belügyminisztert, hogy nyilatkozzék a felvetett kérdésben.

[Erdei] *Belügyminiszter*: Tájékoztatást kellene szerezni a kormány állásfoglalása előtt arra nézve nincs-e szó azon németnevű magyarokról, akiket Magyarország jelenlegi területéről szállítottak el, mert ezek egy része teljesen magyarnak tekintendő.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Semmi esetre sem lehet ezekről szó, kizárja ezt az a tény, hogy a hadifoglyok Moszkva környékén vannak elhelyezve.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Komoly szelekció szükséges, mert a név németes volt még a német nemzetiséget nem jelenti, és tisztázni kell, hogy német anyanyelvűnek, vagy német nemzetiségűnek vallotta-e magát a hadifogoly. Utal arra a

megkülönböztetésre, amit a németekre vonatkozó rendeletnél a kormány figyelembe vett.¹

[Miklós] *Miniszterelnök*: Vagy egy bizottság kell, hogy kiküldessék, vagy a foglyok személyi adatait kell megkérni.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: Legigazságosabb és leghumánusabb az volna, ha hazahoznák a magyarországi németeket is és azután családjukkal közösen történnék meg a kitelepítés, másfelől pedig pontosabban lehet elbírálni az érdekeltek minőségét.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Jelentős azon magyaroknak a száma, akiknek német nevük van, de nem is tudnak németül, baloldali beállítottságúak, sőt szocialisták voltak és így az egész kérdést nagy elővigyázatossággal kell kezelni. A fő szempont az lenne, hogy nem reflektálunk a háborús bűnösök, a volksbundisták személyeire. Családtagjaikat illetően módot kell szerezni ahhoz, hogy oda kerüljenek, ahová hadifogoly hozzátartozóik jutnak.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A kormány álláspontját illetően legelső sorban ki kell hangsúlyoznunk azt, hogy mindenekelőtt kérjük vissza a magyar hadifoglyokat. A németgyanús magyar hadifoglyokat illetően lehetőséget kell szerezniünk arra, hogy minőségüket elbírálhassuk.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Magyaroknak kell tekinteni azt is, aki német anyanyelvű ugyan, de a népszámlálás alkalmával magyarnak vallotta magát.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Ez a megállapítási eljárásra tartozik.

Minisztertanács a Moszkva mellett lévő, német származás gyanúja alá eső hadifoglyok tekintetében a következőképpen határoz:

1. Kérjük elsősorban hazaszállítani a nemvitásan magyar állampolgárságú magyar hadifoglyokat.

2. Azokra a németekre, akik a Volksbund tagjai voltak, vagy az SS, SA, SK, a német Gestapo szolgálatában állottak, nem tartunk igényt.

3. Kérjük különválasztani azokat, akik megállapíthatóan nem a mostani Magyarország (előreláthatóan Magyarországnak a békeszerződés után fennmaradó területe) területén bírnak illetőséggel.

4. Azokra nézve, akik német nevűek ugyan, de magyar állampolgárok, továbbá akik anyanyelvük miatt, vagy más okokból német nemzetiség gyanúja alá esnek, állapotuk tisztázandó és erre a célra a magyar kormány megfelelő lehetőséget kér. (Ez akként is keresztülvihető, hogy oly részletes névjegyzék bocsáttassék rendelkezésünkre, amely az ezen pont alá eső személyek adatait, köztük anyanyelvét, anyja nevét stb. tüzetesen feltünteti.)²

¹ Lásd a 44. sz. jegyzőkönyvet.

² A jegyzőkönyv mellett megtalálható a határozat szövege külön lapra legépelve; ezen az 1–4. pontot jelek közé tették – erről készítették el a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak adott választ; ez utóbbi a Külgügyminisztérium iratai között megtalálható. (MOL XIX-J-1-a II. 28. t. 40 490/Be 1945. 14. doboz) Előzményét illetően lásd a 46. sz. jegyzőkönyv 13. napirendi pontját és jegyzetét.

2

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: Veér Imre felszólalásával³ kapcsolatban, bár az Ideiglenes Nemzetgyűlés elvetette a kormány egyesülési jogra vonatkozó politikájának vizsgálatát – illetve nem vette tárgyalás alá a kérdést – szükségesnek tartja, hogy megfelelő választ adjon. Az ügyben felkészült és olyan tényállási adatok állanak rendelkezésre, amelyek a Veér Imre által előadottakkal ellentétben állanak. Esetleg napirend előtt felszólalna.

[*Gyöngyösi*] *Külügyminiszter* rámutat arra, hogy az egyesülési jog nem kizárólag a magyar kormány ellenőrzése alatt áll, mert a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak idevágó jogai még érvényesek, ha nem is gyakorolják jelenleg ezen jogkörüket. Puskin követ is az egyesületek fokozottabb ellenőrzését tartja szükségesnek. Sok oly egyesület van, amelyet nem ismer és működésükről megfelelő tájékozódást nem is lehet szerezni.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Az egész ügy nem kellemes megítélésre adhat alkalmat és így nem látja szükségét annak, hogy a Nemzetgyűlés ülésén vissza kellene térni Veér Imre felszólalására.

[*Miklós*] *Miniszterelnök* annyit szükségesnek tart legalább, hogy a megfelelő helyreigazítást és/illetve a kormány álláspontját a belügyminiszter levélben közölje a felszólalóval.

Minisztertanács a miniszterelnök ezen bejelentését tudomásul veszi.⁴

3

A *pénzügyminiszter képviselőjében Dabasi Schweng Loránd* bejelenti, hogy a minisztertanács folyó hó 10. napján a tárgysorozaton szereplő „D” kölcsönrel kapcsolatban a pénzügyminiszter megállapodott a pártok vezetőivel a 10 000 pengős címletek ki nyomtatására.⁵

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter és az iparügyi miniszter [Bán]* utalnak arra, hogy a döntés a minisztertanács hatáskörébe tartozik és a pártok vezetőinek állásfoglalása nem mentesíti a pénzügyminisztert attól, hogy a kérdést a kívánt kimutatás mellett a minisztertanács elé hozza.

³ Az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 7-i ülésén – miután Kállai Gyulának a kormány által kiadott rendeletek ügyében tett előterjesztését a Nemzetgyűlés elfogadta – kért szót Veér Imre s az egyesülési jog rendezésének a kérdését, hasonlóan a Németországhoz intézett hadüzenet, a fegyverszüneti egyezmény, a földbirtokreform és a népbíróságok ügyéhez, külön megtárgyalandónak jelezte. Ezt azzal indokolta, hogy a Kisgazdapárttal közösen létrehozott társadalmi szervezet, a Demokratikus Köztársasági Országos Ligájának alapszabályát a belügyminiszter nem hagyta jóvá (lásd a 36. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját) és a liga helyiségeit karhatalom igénybevételével el akarták rekvirálni. Ezt az egyesülési jog súlyos megsértésének minősítette. Dálnoki Miklós Béla jogosnak találta a felszólalást és a maga részéről egyetértett azzal, hogy az egyesülési jog kérdését napirendre tűzzék. A szavazásnál azonban – tekintettel arra, hogy egyszer már jóváhagyták a rendeletekről szóló előterjesztést – kisebbségben maradt ez az álláspont. (INN 72–74. p.)

⁴ Nincs tudomásunk arról, hogy ez megtörtént volna.

⁵ Feltehetőleg ez esetben is az „E” sorozatú kincstári jegykölcsönről volt valójában szó. Lásd az 51. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját és 51/a. sz. mellékletét.

52. 1945. szeptember 11.

Minisztertanács, figyelemmel az ügy sürgősségére a pénzügyminiszter bejelentését tudomásul veszi.

Minisztertanács délelőtt 1/2 11 órakor ért véget.

K.m.f.

Dr. Bojta Béla

Miklós Béla

Gépelv tiszttáza a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterelnök és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkal a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a felsorolásban Gyöngyösi János neve, bár jelen volt és fel is szólalt. Rajta kívül nem szerepel a jegyzőkönyvön Vörös János, Nagy Imre és Gerő Ernő aláírása sem.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi szeptember hó 12-én de. 1/4 11 órakor dálnoki Miklós Béla elnöklete alatt tartott rendkívüli minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Dr. Ries István igazságügyminiszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter képviselőjében Dabasi Schweng Loránd	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatásügyi miniszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter képviselőjében Pozsgay Gyula államtitkár	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnöksé- gi adminisztratív államtitkár, a minisz- tertanács jegyzője

1

[Miklós] *Miniszterelnök* bejelenti, hogy a honvédelmi miniszter kezdeményezésére hívta össze a rendkívüli minisztertanácsot. A honvédelmi miniszter sürgős törvényjavaslatot kíván előterjeszteni. Felkéri a honvédelmi minisztert a javaslat részletezésére.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: A Vörös Hadsereg Budapest felszabadításával kapcsolatban olyan tevékenységet fejtett ki, amelyért az ország részéről elismerést és hálát kell, hogy nyerjen. Noha a környéken nehéztüzérségük volt felállítva, nem vette igénybe, hogy ezáltal a fővárost a lehetőséghez képest megkímélje. A nehéztüzérség harca helyett különböző kötelékek áldozták fel magukat és a Budapest-körül küzdelmekben 463 tiszt és ennek megfelelő arányú legénységi állományú katona lett hősi halott.

Javasolja, hogy törvény alakjában emlékezzünk meg a Szovjet[unió] ezen hősi halottairól és ennek úgy kíván kifejezést adni, hogy a Nemzetgyűlés csütörtöki, vagy pénteki ülésén napirend előtt előterjeszti a törvényjavaslatot. Megfelelő emléket kell

állítani és az volna az elgondolása, hogy november 7-ére elkészüljön és ugyanakkor leplezhető legyen, mivel ez a nap a Szovjet[unió] forradalmi emlékűnepe.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A törvényjavaslat indokolásában kiemelendőnek tartja azt a mesteri hadvezetést, amelynek köszönhető végeredményben, hogy Budapest városa valamennyire megmaradt.

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter*: Az indokolásban, éspedig a politikai részben, fel kell venni azt is, hogy a szovjet haderő ezen harcmozdulatai tették lehetővé, hogy a magyar nép, demokratikus átalakulása mellett, a maga erejéből kézbe vehette a hatalmat.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: A törvényjavaslat katonai részének elkészítését vállalja, viszont a külügyminiszter szövegezze meg a politikai részt és a törvényjavaslat előadói maguk a miniszterek lennének.

Minisztertanács a honvédelmi miniszter előterjesztését elfogadja és hozzájárul ahhoz, hogy a Vörös Hadsereg Budapest felszabadításával kapcsolatos hősi küzdelmei törvénnyel és megfelelő emlékművel örökíttessenek meg. Felhatalmazza a honvédelmi minisztert, hogy a törvényjavaslatot benyújtsa és annak politikai indoklási részét a külügyminiszter szövegezze meg és adja elő.¹

2

[Miklós] *Miniszterelnök* bejelenti, hogy Vorosilov érdeklődik a Bélyd ügygel kapcsolatban a Világban megjelent közlemény tárgyát képező esetről. Felkéri az igazságügyminisztert, hogy a vizsgálat eredményét bocsássa rendelkezésére. Ennek alapján fogja a Marsallt tájékoztatni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A vizsgálat kész és arról írásban fog jelentést tenni. A Bélyd-féle ügy, illetőleg az ezzel kapcsolatos eset még két hónappal ezelőtti. Más okból folyólag leváltottak egy őrt a fogházban és ezzel összefüggésben írta a Világ a szóbanforgó cikket, arra gondolva a közlemény írója, hogy a Bélyd-esetből folyólag történt az elbocsátás. [sic!] Ez azonban tévedés.

Minisztertanács az igazságügyminiszter bejelentését tudomásul veszi.²

3

[Ries] *Igazságügyminiszter* szükségesnek tartja, hogy az állami élet folytatásában és a jogszabályozással összefüggésben egy olyan új felhatalmazás adassék az Ideiglenes Nemzetgyűlés részéről, amely a kormány működését minden irányban legitimálja. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés f. hó 11-i ülésén adott felhatalmazása kiterjed az elfogadott

¹ A törvényjavaslatot Vörös János az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1945. szeptember 13-i ülésén, napirend előtti felszólalás keretében terjesztette elő; Gyöngyösi János az indokláshoz szólott hozzá. (INN 133–135. p., valamint az 1945. évi IX. tc.)

² A Világ 1945. szeptember 2-i számának első oldalán jelent meg a kérdéses cikk „Ellenkormányt alakítottak a Markó utcai fogház rabjai. Bélyd Alajos lett a miniszterelnök – A hatóságok felrobbantották az összeesküvést” címmel. Az „ellenkormány”-ban résztvevők kivétel nélkül elítéltek voltak. Bélyd Alajost kötél általi halálra ítélték. Kegyelmi kérvényének hely adva ezt a Nemzeti Főtanács életfogytiglani kényszermunkára változtatta, a döntést szeptember 11-én hirdette ki a Népbíróóság Késmárky-tanácsa.

A Világ említett számát a belügyminiszter elkoboztatta.

53. 1945. szeptember 12.

és törvényerőre emelt rendeletek módosítására, kiegészítésére, vagy hatályon kívül helyezésére – ezen túlmenően is szükség van felhatalmazásra.

[Miklós] *Miniszterelnök* felkéri az igazságügyminisztert, hogy ezt a felhatalmazást tartalmazó előterjesztést az Ideiglenes Nemzetgyűlés csütörtöki ülésére előkészítse és a javaslatot terjessze elő.

Minisztertanács az igazságügyminiszter és a miniszterelnök bejelentéseit tudomásul veszi és az előterjesztéshez hozzájárul.³

A minisztertanács délelőtt 11 órakor ért véget.

K.m.f.

Dr. Bojta Béla

Miklós Béla

Gépelő tisztázat a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek és államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásnál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Vörös János és Nagy Imre aláírása nem szerepel a jegyzőkönyvön.

³ Dálnoki Miklós Béla az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptember 13-i ülésén válaszolt a pártok vezetőinek a kormány beszámolójával kapcsolatban elhangzott beszédeire; válasza végén felhatalmazást kért arra, „hogy az állami élet rendjének fenntartása érdekében további rendelkezésig rendelettel a jövőben is megtehesse a rendkívüli helyzetben szükséges bármely magánjogi, büntetőjogi, közigazgatási és eljárási rendelkezést és ezek körében a fennálló törvényektől eltérő szabályokat is állapíthasson meg.” A javaslat ellen Rupert Rezső, a Polgári Demokrata Párt képviselője szólalt fel, de a Nemzetgyűlés a felhatalmazást megadta. (INN 137–138. p.)

54.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi szeptember hó 17-én du. 3 órakor dálnoki Miklós Béla elnökte alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter képviselőjében Kelemen Gyula államtitkár
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatásügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter képviselőjében Adorján János államtitkár
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, mint a minisztertanács jegyzője
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter	
Dr. Ries István igazságügyminiszter	

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt, hogy a miniszterelnöki bejelentéseket terjessze elő.

1

Dr. Balogh István felolvassa Grósz József kalocsai érsek levelét, amely szerint XII. Pius pápa államtitkárságának augusztus hó 16-án 5017/1945. szám alatt kelt értesítése szerint dr. Serédi Jusztinián bíboros halálával jogilag és tényleg megüresedett és a magyar hercegprímással összekötött esztergomi érseki székre Mindszenty József veszprémi püspököt nevezte ki.

A vatikáni államtitkárság Grósz József kalocsai érseket bízta meg azzal, hogy a ki nevezés tényét Magyarország új hercegprímásával közölje.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.¹

¹ Az előzményről lásd a 30. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját. Az új hercegprímás beiktatására 1945. október 7-én Esztergomban került sor. Lásd még az 58. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját.

2

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter* napirend előtti felszólalásra kér engedélyt, mert sürgős előterjesztése van.

[Miklós] *Miniszterelnök* a felszólalásra az engedélyt megadja.

3

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter*: Cicmil jugoszláv ezredes² közölte a jugoszláv kormány álláspontját, mely szerint Trieszt városára és a környékbeli vidékre Jugoszlávia igényt tart.³ A külügyminiszter azt a kérelmét terjeszti elő, hogy a magyar kormány támogassa a jugoszláv törekvéseket. Ez a kérdés oly fontos horderejű és oly jelentős Közép-Európa gazdasága szempontjából, hogy a miniszterelnököt tájékoztatja a jugoszláv kérelemről és a minisztertanács elvi döntését kéri. Cicmil ezredesnek tudomására is hozta, hogy minisztertanács elé viszi a kérdést. Az ezredes által közöltekből megállapíthatja, hogy Jugoszlávia kész ellenszolgáltatásra és megad minden olyan támogatást, amely nem ellentétes Jugoszlávia érdekeivel. Éppen ezért kéri a minisztertanácsot, hogy állásfoglalása kedvező legyen.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A maga részéről is jelentősnek tartja a kérdés kedvező eldöntését és a támogatás megadását. A közeledés éppen azon állam részéről történik, amelynek a legtöbb oka volna, hogy reánk nehezteljen.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Helyesli a külügyminiszter álláspontját. Feltétlenül támogatni kell a jugoszláv törekvéseket. Ez esetben biztosan számíthatunk arra, hogy viszonttámogatást kapunk a szlovák kérdésben továbbá román-magyar viszonylatban. Az utódállamok közül legszilárdabbnak a jövőre nézve Jugoszláviát látja, – a jugoszláv államra támaszkodhatunk is, felépítettsége demokratikus és erős hadsereggel rendelkezik. A válasz megfelelő mérséklettel, de határozottsággal fejezze ki a kormány álláspontját.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Nagy jelentőségű, hogy a közeledés egyes ügyek békés úton való elintézésére fog lehetőséget adni. Elvileg támogatjuk a nemzetiségi területek népszavazás alapján való odaítélését, mely vitás területek Jugoszlávia és Olaszország közt Isztria és Giulia tartomány. Minden közeledés Jugoszlávia népe és Magyarország között célszerűnek és okadatoltnak látszik nemcsak a békés együttélés érdekében, de gazdasági okokból is. A gazdasági kapcsolatok ilyenformán gyorsabban jöhetnek létre. Jugoszláviának számtalan olyan bányavidéke van, amely még kikutatva nincs és amelyek gazdasági közös célokat szolgálhatnak. Ha támogatjuk a kérelmet akkor a problémák sokkal könnyebben megoldhatók. De feltétlen tisztázandó, hogy Jugoszlávia mennyiben és miben hajlandó konkrétan is támogatni minket. Elvileg mindenképpen hozzá kell járulni és kellő formában a részletekre is ki lehet majd térni rövid időn belül.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: Jugoszlávia a Trieszt környékére alapított igényében néprajzi alapra támaszkodik. Ez az elv a mi szempontunkból is rendkívül fontos és alátámasztja a mi törekvéseink elvi alapját.

² Cicmil, Obrád (1904–1976) pedagógus, politikus. Részt vett a partizánháborúban. 1945-ben a magyarországi jugoszláv katonai misszió vezetője lett, majd követ volt Bulgáriában, Nagy-Britanniában, Pakisztánban, végül Kanadában.

³ A kérdést az ekkor napirendre került olasz békeszerződés ügye tette időszerűvé. Az 1947. február 10-én Párizsban aláírt békeszerződésben Jugoszlávia megkapta Isztriát. Trieszt és környéke azonban szabad terület lett, külön nemzetközi statutummal. 1954-ben Olaszországhoz csatolták.

Minisztertanács a külügyminiszter előterjesztéséhez elvileg hozzájárul és jogosnak tartja Jugoszláviának néprajzi alapra helyezett területi követelését. A minisztertanács kéri Jugoszlávia támogatását Magyarország számára is minden olyan kérdésben, ahol érdekellentét nincs és jugoszláv érdekeket igényünk nem érint.

4

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter*: Szeptember 20-án a világ szakszervezetei kongresszust tartanak Párizsban.⁴ A kongresszusra a magyar szakszervezetek 10 személyt küldenek ki. Az ott-tartózkodás ideje kb. 15–18 nap és a kiküldetés szükségletére 18 millió pengő folyósítást kér.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Átnézte a költségvetést, a folyósítást nem ellenzi.

Minisztertanács a 18 millió P folyósításához hozzájárul és pedig a külügyi tárca terhére.

5

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter*: A Szövetséges Ellenőrző Bizottság részére teljesítendő szolgáltatások oly nagy összeget igényelnek, hogy az egész ügy a minisztertanács elé kívánkozik. Szükségesnek tartja, hogy egy kézbe vonják össze az igényléseket és ezek alapulvétele mellett elbíráltassék, vajon kötelezve vagyunk-e mindazoknak a kívánalmaknak teljesítésére, amelyeket előterjesztettek, – ha igen, milyen alapon, – végül pedig ha kötelezettségünk fennáll, kérjük a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot, hogy mérsékelje a követeléseket és tegye azokat elviselhetőkké.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Azt tartaná szükségesnek, hogy a pénzügyminiszter gyűjtse össze az összes igényeket, bírálja felül és javaslattal hozza a minisztertanács elé.⁵

Minisztertanács a miniszterelnök javaslatához hozzájárul.

6

Dr. Balog István folytatja a miniszterelnöki bejelentések előterjesztését.

Előterjeszti az iparügyi miniszter 73 388/1945. II. sz. javaslatát, mely szerint a nyári időszámítás megszüntetésével a téli időszámítást kívánja bevezetni.⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁴ A Szakszervezeti Világszövetség az 1945. februárjában, Londonban megtartott előkészítő konferencia alapján 1945. szeptember 25 – október 8-án tartotta meg alakuló kongresszusát Párizsban. A magyar delegációt Kossa István, a Szakszervezeti Tanács főtitkára vezette.

⁵ Lásd a 42. sz. jegyzőkönyv 31. napirendi pontját, illetve az 55. sz. jegyzőkönyv 8., valamint a 61. sz. jegyzőkönyv 51. napirendi pontját.

⁶ Félreértés történt: az Iparügyi Minisztérium éppen azt kérte, hogy november 1-jéig hosszabbítsák meg a nyári időszámításra vonatkozó 1280/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. április 28.) hatályát, minthogy a közvilágítási berendezések háborús kárait még nem tudták teljesen rendbehozni s az órák visszaigazítása gátolná a késő délutánba nyúló munkavégzést. (MOL XIX-1-1-s 1945-Eln.-12-11 991) Lásd a 60. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját.

7

Dr. Balogh István előterjeszti a pénzügyminiszter 16 506/1945. II. sz. előterjesztését a közlekedési segély felemelése tárgyában.⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

8

Dr. Balogh István előterjeszti a pénzügyminiszter 96 822/1945. sz. javaslatát, mely szerint kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a köztisztviselőnek nem minősülő személyeknek – ezek között a Magyar Nemzeti Bank alkalmazottainak is, – pénzügyi és hitelügyi jellegű hivatalos kiküldetéseit, kizárólag a pénzügyminiszter hozzájárulásától tétessék függővé.⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

9

Dr. Balogh István előterjeszti a honvédelmi miniszter 37 730/1945. sz. javaslatát dr. Merényi Scholtz Gusztáv orvos ezredes előléptetése tárgyában.⁹

Minisztertanács az előléptetéshez hozzájárult.

10

Dr. Balogh István a 2500/1945. ME sz. rendelet 49. §-a alapján a Legfőbb Állami Számvevőszék elnökének előterjesztésére kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy dr. Ember Endre legfőbb állami számvevőszéki osztálytanácsos, az V. fizetési osztályba számvevőszéki tanácsossá kinevezhető legyen.¹⁰

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

⁷ A Pénzügyminisztérium előterjesztése és a rendelet tervezete a főváros területén szolgálatot teljesítő közszolgálati alkalmazottak részére a 2500/1945. ME sz. rendeletben (MK 1945. június 17.) biztosított 200 pengő közlekedési segély összegét – tekintettel a villamosjegyek árának felemelésére – 500 pengőben javasolta megállapítani. Lásd a 8260/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 23.

⁸ A pénzügyminiszter az ellen a kialakult gyakorlat ellen tiltakozott, hogy a köztisztviselőknek nem tekintendő személyek részére (így a Magyar Nemzeti Bank alkalmazottai részére is) az illetékes hatóságok – még ha utazásuk hivatalos jellegű volt is – csak akkor állítottak ki útlevelet, ha az utazás szükségességét az iparügyi, vagy a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter tanúsította.

⁹ *Merényi Scholtz Gusztáv* (1895–1950) belgyógyász, 1936-tól a légierő vezető orvosa, 1940-től Bajcsy Zsilinszky Endre köréhez tartozott, 1945-től a Vöröskereszt Kórház parancsnoka. Ekkor orvos-vezérőrnaggyá léptették elő. 1946-ban a Honvédelmi Minisztérium osztályvezetője lett. 1950-ben letartóztatták és kivégezték. 1954 szeptemberében rehabilitálták.

¹⁰ Az előterjesztés szerint nevezett korábban a Legfőbb Állami Számvevőszék elnöki osztályának helyettes vezetője volt.

A 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) a közszolgálati illetmények és a nyugellátások rendezéséről szól; 49. §-a szerint a szolgálat érdekében egyes személyek kinevezése tekintetében 1945. évi december 31-ig a rendelettől eltérően is lehetett intézkedni, ilyen intézkedéshez azonban minden esetben a minisztertanács hozzájárulása volt szükséges.

11

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát dr. Hlatky Endre államtitkár feleségének folyósítandó illetmények tárgyában.¹¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

12

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a nemzeti ellenállási mozgalomban és németellenes szabadságharcban szerzett érdemek elismerése tárgyában. A rendelettervezetet a pártok letárgyalták. Felolvassa a tervezetet és az abban felsorolt azokat a személyek neveit, [sic!] akik az elbírálásban részt vesznek.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Bodnár István személyét aggályosnak tartja. Nevezett ellen népbíróági eljárás volt folyamatban.

Dr. Balogh István: Kivizsgálja a kérdést és amennyiben Bodnár személye kifogás alá esik, úgy megfelelő más személy kerül helyébe.¹²

Minisztertanács a nemzeti ellenállási mozgalomban és németellenes szabadságharcban szerzett érdemek elismerése tárgyában készült miniszterelnöki rendeletet tudomásul veszi és annak megjelentetéséhez hozzájárul.

13

Dr. Balogh István az újonnan felvett közalkalmazottaknak egy éven belüli felmondása tárgyában készült rendelettervezetet a napirendről leveszi.¹³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

¹¹ *Hlatky Endre* (1895–1957) 1919-ben a szegedi kormány sajtóelőadója volt, majd a Külügyminisztérium, illetve a Miniszterelnökség sajtóosztályán dolgozott, 1928-tól 1931-ig Bethlen István személyi titkára volt. 1931-től 1932-ig a Miniszterelnökség sajtóosztályának vezetője, 1933-tól 1944-ig a Rádió műsorigazgatója volt. 1944. szeptember 9-én a Magyar Távirati Iroda, a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt, valamint a könyvkiadással kapcsolatos kérdések kormánybiztosa lett, egyben a nemzetvédelmi-propaganda szolgálat irányításával bízták meg, ugyanakkor miniszterelnökségi államtitkárrá nevezték ki. 1945 után Olaszországban élt.

¹² Lásd az 54/a. sz. mellékletet, valamint a 7200/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 19. A rendelettervezet 3. §-ában felsorolták azt a hatvan személyt, akinek az ellenállási mozgalomban való részvételét az elsőik között elismerték és akik soraiból állították össze azt a bizottságot, amely a további személyek érdemeinek elismeréséről döntött. Ebben szerepelt Bodnár István neve, de a megjelent rendeletben már nem található, sőt a későbbiekben elismerésben részesültek között sem. Helyére Boldizsár Iván újságírórt vették fel a hatvanas jegyzékbe.

Bodnár István (1912–) író, újságíró. 1933-ban ifjúsági kommunista szervezkedésben való részvétel miatt elítélték. 1934-ben Csehszlovákiába emigrált; hazatérése után, baloldali magatartása miatt 1943-ban kizárták a Sajtókamarából. 1945 után termelőszövetkezeti bizottsági elnök Törökszentmiklóson; majd a Szabad Szó, a Parasztújság, illetve a Jövendőnk c. lap munkatársa volt.

¹³ A Miniszterelnökség 7060/1945. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy a közszolgálati alkalmazottak illetményeinek megállapításáról és nyugellátásáról szóló 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 12.) minisztertanácsi tárgyalásakor szándékosan kihagyták azt a rendelkezést, amely szerint a kinevezés egy évig ideiglenesnek számít. Ennek indoka akkor az volt, hogy a közalkalmazottak ne tekintsek magukat függő viszonyban állónak. Megállapította ugyanakkor az előterjesztés, hogy az Államrendőrség vonatkozásában ettől máris eltértek (lásd a 43. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját), másrészt megállapította azt is, hogy az újonnan alkalmazott tisztviselők esetleg nem alkalmasak feladatuk ellátására, nem tudnak felfogásuknál fogva beleilleszkedni az új igazgatási szervezetbe. Ezért lehetőséget kívánt teremteni arra, hogy 1946. április 1-jéig a be nem vált tisztviselők minden kötelezettség nélkül elbocsáthatók legyenek.

Az előterjesztés mellett található a rendelet tervezete is.

14

Dr. Balogh István bejelenti, hogy a Szociáldemokrata Párt Legéndi Rudolfot az Elhagyott Javak Kormánybiztossága [éléről] visszahívta és helyébe Zombori Gyula személyét hozta javaslatba. Kérte a minisztertanácsot, hogy Legéndi Rudolf felmentéséhez, továbbá Zombori Gyula kinevezéséhez járuljon hozzá.¹⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásulveszi. Legéndi Rudolf felmentéséhez és Zombori Gyula kinevezéséhez hozzájárul.

15

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti a gr. Teleki Pál Tudományos Intézet helyreállítására 1 millió pengő hitel engedélyezése tárgyában kérelmét.¹⁵

Minisztertanács az 1 millió pengő hitelt a gr. Teleki Pál Tudományos Intézet helyreállítására engedélyezte.

16

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti, a pénzügyminiszter előzetes hozzájárulása alapján, Szalkai József volt miniszteri számellenőr 1945. évi szeptember hó 1-i hatállyal a VIII. fizetési osztályba múzeumi gondnokká való kinevezését.¹⁶

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

¹⁴ Legéndi Rudolf a Szociáldemokrata Párt vezetőségének többször jelezte a kormánybiztosság működésével kapcsolatos aggályait. „Szemmel látható – írta július 18-án kelt levelében – hogy a kormánybiztosság munkáját mindenütt pártérdekekre, munkás-szemponokra, demokráciára való hivatkozással akadályozzák meg, ezzel szemben az igazság az, hogy a javaslatok mögött egész közönséges egyéni érdekek húzódnak meg és ezt az igazi pártérdekek és a jövőben az egész magyar demokrácia fogja megszenvedni.” (PIL 283. f. 10. cs. 197. ó.c. 64. l.) Lemondását indokló levelében elhatározása okát abban jelölte meg, hogy a kormánybiztosság működését szabályozó rendelet (a 727/1945. ME sz., MK 1945. március 31.) nem volt megfelelő, s bár többször kérte ennek módosítását, erre nem került sor. Főleg a rendelet 6. §-ában foglalt azon intézkedést kifogásolta, hogy a kormánybiztosság létesítésével és fenntartásával járó költségeket a kormánybiztos által üzembehelyezett vállalatok jövedelméből, továbbá a gondjaira bízott vagyonokból kellett fedeznie. Ezt elvileg helytelenítette, mivel idegen vagyont volt kénytelen használni, ahelyett, hogy a költségvetésből kapott volna ellátmányt. Jelezte továbbá, hogy külső befolyások érték a kormánybiztosságot, s úrlődásaik támadtak a különböző hatóságokkal s mindennek következtében munkatársainak a fegyelme meglazult. (MOL XIX-A-1-j 1945-XXVII-1863)

Zombori (egy közlés szerint eredeti neve Rab, vagy Raab volt) *Gyulát* szintén a Szociáldemokrata Párt jelölése alapján nevezték ki. Személyéről részletesebb adatokat nem sikerült felderíteni, bár pártjának fontos kádere lehetett, mivel Szakasits Árpád a közellátásügyi miniszteri állásra is javaslatba hozta a Puskin követtel 1945. július 17-én folytatott megbeszélése során. (OFKL F O77., Op.25., P 113. d. 10. 15-18. old. – közli Vida István: *Az Ideiglenes Nemzeti Kormány átalakítása 1945. júliusában és a szovjet diplomácia. Dokumentumok. 3. In: Vissza a történelemhez... Emlékkönyv Balogh Sándor 70. születésnapjára.* Budapest, Napvilág Kiadó, 1996. 389–417. p.) A kormánybiztossággal kapcsolatos visszasságok az ő egy éven át tartó vezetése idején sem mérséklődtek. (Lásd a MOL XIX-A-1-j 1945-XXVII jelzet alatti iratokat)

¹⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 33 152/1945.Vü.o. sz. előterjesztése szerint elsősorban a könyvtár és a térképészeti terem került veszélybe a tetőzet háborús sérülése folytán. A Teleki Pál Tudományos Intézet a mai Pollack Mihály téren lévő egykori Festetics palotában működött.

¹⁶ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 28 786/1945.V. sz. előterjesztése szerint Szalkai József 1941-ben állásáról lemondott, így tulajdonképpen reaktiválására került sor.

17

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Pázmány Péter Tudományegyetem Érem- és Régiségügyi Intézete „Dissertationes Pannonicae” című kiadványsorozatának segélyezésére 500 000 P kiutalása iránt.¹⁷

Minisztertanács az 500 000 P kiutalásához hozzájárult.

18

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Műegyetem mezőgazdasági és erdőmérnöki osztályainak az egyetem keretében való meghagyása tárgyában.¹⁸

[*Nagy Imre*] *Földművelésügyi miniszter* ezzel kapcsolatban bejelenti, hogy az Agrártudományi Egyetem felállításáról és szervezéséről ő készített egy tervezetet.

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: Az előterjesztések nincsenek előkészítve, miértis mind a vallás- és közoktatásügyi miniszter, mind a földművelésügyi miniszter javaslatát a napirendről leveszi.

Minisztertanács a miniszterelnök bejelentését tudomásul veszi.

19

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti dr. Gönczi Jenő volt vallás- és közoktatásügyi minisztériumi államtitkár rehabilitációs kérelmét és nyugdíjmegállapítását.¹⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

20

[*Erdei*] *Belügyminiszter* napirend előtti felszólalásra kér engedélyt.

[*Miklós*] *Miniszterelnök* a felszólalásra az engedélyt megadja.

21

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: A választásokkal kapcsolatos üléseken tumultuózus jelentegek voltak. A Független Kisgazdapárt részéről olyan beadványt kapott, amely sérti a belügyminiszter tekintélyét. Három gyűlésen volt oly összetűzés, amelynek folytán

¹⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 39 379/1945.V.ü.o. sz. előterjesztése szerint a *Dissertationes Pannonicae* volt ekkor a legnagyobb és külföldön legismertebb magyar egyetemi kiadvány, amelynek addig megjelent 35 kötete négy világnyelven a honfoglalás előtti Magyarország történetének kérdéseit rendszeresen feldolgozta s az ókortudományt magyar szemszögből művelte.

¹⁸ Lásd az 54/b. sz. mellékletet. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borító-lapon e napirendi ponttal kapcsolatban a következő, a Miniszterelnökségen rávezetett megjegyzés olvasható: „A földművelésügyi miniszter valószínűleg ellenezni fogja. Egyezzen meg egymással a két tárca.” Az előzményeket illetően lásd a 43. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját, a továbbiakról pedig az 57. sz. jegyzőkönyv 27. napirendi pontját.

¹⁹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 10 342/1945.eln. sz. előterjesztése szerint *Gönczi Jenő* (1879–1967) jogász, közgazdász, szociológus, polgári radikális politikus a Keleti Akadémia tanára volt. 1904-től a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tisztviselője, 1918-tól miniszteri titkár, majd rövidesen miniszteri osztálytanácsos, 1919 januárjától államtitkár, s a Tanácsköztársaság idején is a Közoktatásügyi Népbiztoság vezető munkatársa volt. 1920-ban fegyelmi határozattal visszasorolták és nyugdíjazták.

A minisztertanács határozata alapján visszakapta államtitkári rangját és ennek megfelelő nyugdíját.

részben a gyűléseket fel kellett oszlatni. A Polgári Demokrata Párt a Zeneakadémia nagytermében tartott gyűlést, és közbeszólások folytán a szomszédban gyűlésező szociáldemokrata párti tagokkal keletkezett verekedés ügy, hogy a gyűlést fel kellett oszlatni. A Kisgazdapárt a Városi Színházban tartott ülést, amelyen zavaró jelenségek merültek fel. Áthívták Rajk Lászlót, hogy megnyugtassa a tömeget, ez azonban nem sikerült; – a Technológián tartott ülésen ugyancsak összetűzés volt, ahol azonban sikerült a rendet helyreállítani. Mindezek az esetek igazolják a belügyminiszter azon intézkedéseit, hogy a gyűlések helye bejelentendő és ilyen módon megfelelő készültséggel a rendet fenn lehet tartani.

A Független Kisgazdapárt fegyverviselési engedélyt kér a párt vezető tagjai részére. Ez a kérés csak részben tartozik hozzá, mert a Szövetséges Ellenőrző Bizottság hozzájárulása szükséges. A maga részéről a kérelmet hajlandó támogatni. A fegyvertartási és viselési engedély megszerzéséhez hozzájárul, de egyúttal visszautasítja a kérelem gyanúsításait és támadó hangját. Kéri a minisztertanácsot, hogy foglaljon álláspontot a tekintélyesítő szöveggel szemben.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Nagy Ferenc újjáépítési miniszter bejelentése szerint, amit távbeszélőn közölt a miniszterelnökkel, a Tisza Kálmán tér egy szomszédos épületéből jöttek ki a rendbontók. A vizsgálat folyamatban van és az adatokat várja a politikai rendőrség vezetőitől.²⁰

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A Szociáldemokrata Párt ülését egy olyan ember zavarta meg, aki kisgazdapárti tagsági igazolvánnyal igazolta magát.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A belügyminiszter által említett esetek konkrét adatai még nem állanak rendelkezésre és így nem lehet álláspontot foglalni. Kéri a belügyminisztert, hogy a szükséges adatokat mielőbb bocsássa rendelkezésére.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A Magyar Kommunista Párt elítéli a gyűlésezavarásokat és olyan határozatokat hozott, amely[ek] szerint a provokáló közbeszólóknak az előadók válaszoljanak, ha pedig nem lehet ilyen módon sem rendet teremteni, úgy a provokáló távolíttassék el és ezt a határozatot a Magyar Távirati Iroda útján közzéteszik. Az intézkedés már meg is történt ebben az irányban. A párt ki fogja zárni azokat, akik ilyen módon a közrendet és/illetve a gyűléseket megzavarják. A fegyvertartási engedély kiadását ellenzi, mert ezáltal polgárháború veszélye merül fel és erre nincs szükség.

A Kisgazdapárt feljelentése alapján az eljárás folytattassék le, elégtételt kell szolgáltatni.

Minisztertanács a belügyminiszter bejelentését tudomásul veszi.

²⁰ Szeptember 16-án a Zeneakadémián Szent-Iványi Sándor és Bródy Ernő, a Polgári Demokrata Párt vezetőinek beszédét többször is megzavarták; a Technológián (most a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola) Nagy Ferenc tartott előadást, amikor az utcáról behatolt egy csoport és verekedést kezdett; hasonló eset volt a Városi (ma Erkel) Színházban, ahol Kővágó Józsefet, a főváros kisgazdapárti alpolgármesterét inzultálták. A Kisgazdapárt sérelmezte, hogy a rendőrség senkit sem állított elő s azt a beállítását, mintha a gyűléseket nem jelentették volna be előzetesen a hatóságnál. (Kiss Újság 1945. szeptember 18., Magyar Nemzet 1945. szeptember 18.) Az ügynek nagy visszhangja támadt s még napokig foglalkoztatta a különböző pártok lapjait. A Kommunista Párt Központi Vezetősége külön határozatban ítélte el a rendbontást. (Kiss Újság 1945. szeptember 19.)

Rajk László ekkor a Magyar Kommunista Párt Politikai Bizottságának, valamint Titkárságának tagja s egyben a párt nagy-budapesti területi bizottságának titkára volt. A Tisza Kálmán tér a mai Köztársaság tér volt. Nagy Ferenc arra utalt a bejelentésében, hogy a Kommunista Párt székházából indultak ki a rendbontók.

22

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: A minisztertanács körözés útján már hozzájárult [a] tudományos intézetek támogatására 40 millió pengő segély havi 20 millió pengős részletekben való folyósításához.²¹ A maga részéről ezt a körülményt nem írta alá, mert szükségesnek tartja, hogy a minisztertanácsot tájékoztassa az ügy részleteit illetően.

Nevezetesen dr. Szent-Györgyi Albert ezt a 40 millió pengőt a bemutatott költségvetés szerint legnagyobb részben tudósok személyi szükségletének (ruházati cikkek, lakás-felszerelések stb.) fedezetére kéri és az összegnek csak egy kisebb része szolgál tudományos célt. Szent-Györgyi Albert egyébként saját maga határozná meg a segély elosztását és ez a folyósítás voltaképpen kéthavi szükségletet elégítene ki. Kéri a minisztertanácsot, hogy ezek alapulvételével foglaljon álláspontot a segély engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács a 40 millió pengő két részletben való folyósításához akként járul hozzá, hogy az összeg dr. Szent-Györgyi Albert kezéhez fizetendő – utólagos elszámolás kötelezettsége mellett. Tudomásul veszi, hogy dr. Szent-Györgyi Albert határoz a segély folyósításának módja és a segélyt nyerő személyek tekintetében.

23

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti a Fórum Club kérelmét 2 millió pengő folyósítása tárgyában. Ez egy esetben még hozzájárulna az összeg folyósításához, de végre egyszer már gátat kell vetni az ilyen kérelmeknek, amelyek az államháztartást indokolatlanul terhelik.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A Fórum Club helyiségére a Lipótvárosi Kaszinónak van igénye. A belügyminiszter a működési engedélyt megadta és így érdekek ütköznek össze, amelyeket tisztázni kell.

[Erdei] *Belügyminiszter*: Nem tud nyilatkozni arra, hogy valóban van-e működési engedélye a kaszinónak. Tisztázni fogja a helyzetet.²²

Minisztertanács a belügyminiszter bejelentését tudomásul veszi s a 2 millió pengő folyósításához hozzájárult.

Oltványi pénzügyminiszter eltávozik s helyette Dabasi Schweng Loránd terjeszti elő a további pénzügyminiszteri bejelentéseket.

24

[*Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi*] Schweng Loránd *államiútkár* előterjeszti a pénzügyminiszter 1512/1945. számú javaslatát Medgyessy Anna és társai rehabilitálása tárgyában.

²¹ A jegyzőkönyv mellett található – szám és aláírás nélküli – feltehetőleg a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumtól származó szeptember 29-én kelt előterjesztés szerint 37 tudományos intézet legnagyobb nehézségek között élő tudományos dolgozóinak a megsegítésére kérték a pénzt.

²² A Fórum Club a Fórum c. 1945-től 1950-ig megjelent irodalmi, társadalomtudományi és kritikai folyóirat kiadója volt s egyben irodalmi társaságként szerepelt, amelyben a kommunista és a koalíciós pártok baloldali értelmisége vett részt.

A Lipótvárosi Casino 1883-ban alakult, székháza Budapesten a Zrínyi és a Nádor u. sarkán lévő, ma Duna-palota néven emlegetett épület volt.

Minisztertanács Medgyessy Anna, Radványi Mihályné, Korah Mórné, Károlyi József és Preszler Miklós kinevezéséhez hozzájárul. özv. Dobay Elekné, özv. Spitzár Frigyesné, Vida János, Pálffy Gyula, Radványi Mihály, Budai Károly, Gruber Mór, Veszprémi József, Halasi János, Szántó János, Antók István nyugdíját az előterjesztésnek megfelelően állapíthatja meg a pénzügyminiszter.²³

25

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd előterjeszti a pénzügyminiszter javaslatát az ecetsav után fizetendő kincstári részesedés és az ellenőrzési illetékek újabb szabályozása tárgyában.²⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

26

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti a pénzügyminiszter 16 170/1945. számú javaslatát a rendkívüli kinevezéseknél és a soron kívüli előléptetéseknél követendő irányelvek tárgyában.

[Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter kifogásolja a tervezetet. Egyrészt a tárcák helyzete nem azonos. A jóvátételi és újjáépítési szükségletek az ipari és a kereskedelmi tárcát jelentősen megnövelték. Lehet csökkentést eszközölni esetleg a külügyi és a honvédelmi tárcánál, talán más tárcánál is. Azonkívül az új alkalmaztatások feltétlenül szükségesek, mert a régi tisztviselők egy része nem használható, nem is illeszkedik be a megfelelő gondolatkörbe.

[Nagy Imre] Földművelésügyi miniszter: A maga részéről sem ért egyet az előterjesztéssel. Az új szellem nem áll eléggé erős lábón és voltaképpen csak az új tisztviselői karral tudja demokratikus programját keresztülvinni.

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár: A Pénzügyminisztérium voltaképpen arra törekszik, hogy az egyes tárcák közötti arányt megóvja és egységes elvi álláspontot érvényesítsen.

[Rónai] Közellátásügyi miniszter: A Közellátásügyi Minisztérium szempontjából különösen sérelmes a javaslat. Munkaerői más minisztériumokból kerültek át és természetesen nem a kiváló munkaerőket kapta. Szükségesnek tartja, hogy az igazságügyminiszter javaslatot készítsen, amely rátermettség alapúvételével megfelelő tisztviselők alkalmazását lehetővé teszi és azokat a munkaerőket, akik a demokratikus rend szempontjából használhatatlanok, nyugdíjazza, esetleg elbocsássa.

²³ A jegyzőkönyv mellett található – és életrajzi adatokat is tartalmazó – előterjesztés szerint a rehabilitálásra javasolt személyek a Postatakarékpénztárnál teljesítettek szolgálatot és a Tanácsköztársaság alatti magatartásuk miatt nyugdíjazták vagy sorolták vissza valamennyiüket. Azokat nevezték ki ismét, akik életkora és egészségi állapota ezt lehetővé tette, a többiek esetében pedig kedvező nyugdíj megállapítására került sor.

²⁴ A Pénzügyminisztérium 1410/1945.X.a. sz. előterjesztése szerint az ecetsav után fizetendő kincstári részesedést az 1943-ban megállapítottak a 20 szorosára emelték fel. Az előterjesztés szerint 1943-ban az ecetsav utáni kincstári részesedés 1 650 000 pengő volt. Megemlítette továbbá az előterjesztés, hogy az ecetsavat jórészt Kárpátaljáról csempészték az országba. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd az 1410/1945.X.a. PM sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 21.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A pénzügyminiszter szerezze be az egyes tárcák hozzászólásait, egyeztesse össze a felvetett szempontokat és javaslatát újból terjessze a minisztertanács elé.

Minisztertanács a miniszterelnök bejelentését tudomásul veszi azzal, hogy a további kinevezéseknél a Pénzügyminisztérium a 2500/1945. ME számú rendelet alapelveit alkalmazza addig is, amíg az igazságügyminiszter tervezte minisztertanács elé kerül.²⁵

27

[Pénzügyminiszter *képviselőjében Dabasi Schweng Loránd államtitkár* előterjeszti a pénzügyminiszter 16 220/1945. számú javaslatát az államtitkárok, főosztályvezetők, osztályvezetők működési pótdíja tárgyában.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* a maga részéről szükségesnek tartja azt is, hogy a Külkereskedelmi Hivatal által kimutatott osztályvezetői létszám az előterjesztés hatálya alá vonassék.

[Molnár] *Népjeléti miniszter*: A Népjeléti Minisztérium több főosztályra és osztályra tagozódik, mert rendkívül szétágazó munkaköröket foglal magában. A Népjeléti Minisztériumnál a fogalmazási létszám 23 %-a részesítendő működési pótlékban és tisztázni kívánja a számvevőség és segédhivatal működési pótlékát is.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja azzal a módosítással, hogy a működési pótlékban részesülők a fogalmazási létszám 15 %-át nem haladhatja meg, a Népjeléti Minisztériumban azonban 23 % lehet. A számvevőség és segédhivatal tekintetében a pénzügyminiszter külön teygen előterjesztést.²⁶

²⁵ Lásd az 54/c. sz. mellékletet. Az előzményekről lásd a 35. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját; a későbbi fejleményekről pedig az 55. sz. jegyzőkönyv 2. és a 63. sz. jegyzőkönyv 31. napirendi pontját. A 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) a közszolgálati illetmények és nyugellátások rendezéséről szól.

²⁶ A Pénzügyminisztérium 16 220/1945.II. sz. előterjesztése az árakban bekövetkezett változásokra tekintettel javasolta az államtitkárok korábbi 1500 pengős működési pótlékának 5000, az államtitkári hatáskörben osztályok felülvizsgálatával megbízottak korábbi 1200 pengős pótdíjának 3000, míg az osztályvezetők korábbi 800 pengős pótdíjának 2000 pengőre való felemelését 1945. augusztus 1-jére visszamenőleges hatállyal. Azoknál a tárcáknál azonban, amelyeknél aránytalanul sok főosztályvezető és osztályvezető volt, javasolta, hogy a működési pótdíjban részesülő vezetők száma a minisztérium fogalmazási létszámának 15 %-át ne haladja meg.

A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon olvasható feljegyzés szerint felmerült a Miniszterelnökség részéről az a javaslat is, hogy a miniszteri reprezentációs költségek százalékos arányában állapítsa meg a pénzügyminiszter a működési pótlékot és pedig úgy, hogy az államtitkár 50, a főosztályvezető 30, míg az osztályvezető 20 % pótlékot kapjon. Ezt a javaslatot azonban a minisztertanács ülésen határozott formában nem vetették fel.

A kérdéstről lásd még a 61. sz. jegyzőkönyv 24. napirendi pontját.

28

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti a pénzügyminiszter 260 825/1945. számú javaslatát Sármásy Árpád miniszteri számvevőségi igazgató és Zalatnay Ottó miniszteri számvevőségi I. osztályú főtanácsos szolgálatban való visszatartása tárgyában.²⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

29

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti a pénzügyminiszter 210 983/1945. számú javaslatát Füleki Kázmér dohányjövédéki főigazgatóvá való kinevezése tárgyában.²⁸

Minisztertanács a soronkívüli kinevezéshez hozzájárult.

30

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti a pénzügyminiszter 61 154/1945. számú javaslatát a korábbi kormányzat által vállalt kincstári kötelezettségek tárgyában.²⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

31

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti a pénzügyminiszter 75 947/1945. számú javaslatát a biztosítási díjtételekkel terhelt ingatlanok újjáépítési kölcsöne tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

²⁷ Az előterjesztés szerint Sármásy Árpád a Pénzügyminisztérium számvevőségi igazgatója, a miniszteri számvevőség központi csoportjának főnöke; Zalatnay Ottó a miniszteri számvevőség állami pénzverői kirendeltségének vezetője volt.

²⁸ Az előterjesztés szerint nevezett 1910-től dolgozott a dohányjövédéknél és 1945. áprilisától a dohányjövédéki központi igazgatóság dohánygyári ügyosztályát vezette.

²⁹ Lásd az 54/d. sz. mellékletet, valamint a 61. sz. jegyzőkönyv 25. napirendi pontját.

³⁰ A jegyzőkönyv mellett található előterjesztés szerint a korábbi ekkor érvényben volt jogszabályok (a biztosító magánvállalatok felügyeletéről szóló 196/1923. ME sz. rendelet, MRT 1923. 5–24. p., és a biztosító magánvállalatok alaptőkéjének és biztosítási alapjának újabb szabályozásáról szóló 5900/1942. ME sz. rendelet, MRT 1942. 2722–2727. p.) értelmében a biztosító vállalatok díjtartalék állományához és a biztosítási alaphoz tartozó sérült épületeik helyreállítására nem kaphattak kölcsönt az 5120/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. július 22.) létesített Budapesti Épületjavítási Alaptól, mivel ez a rendelet előírta, hogy a kölcsön biztosítására a telekkönyvbe be kell kebelezni a jelzálogot a Pénzügyminisztériumi Központ javára. A fentemlített régebbi rendeletek viszont kimondták, hogy életbiztosítási díjtartalék állományához tartozó ingatlanok telekkönyvébe harmadik személy követelését nem szabad bejegyezni. Ezen az ellentmondáson – az épületek helyreállítása érdekében – kívánt segíteni az előterjesztés és a 8520/1945. ME sz. rendelet. (MK 1945. szeptember 22.)

32

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti a pénzügyminiszter 16 004/1945. számú javaslatát a baloldali magatartásuk vagy származásuk miatt sérelmet szenvedett közszolgálati alkalmazottak helyzetének rendezésénél követendő egységes eljárás megállapítása tárgyában.³¹

[Rónai] Közlekedésügyi miniszter: Nem ért egyet a javaslattal. Az előléptetés lehetőségét fokozni kell, mert a tisztviselő kiváló munkája folytán jutalmazandó. A javaslat voltaképpen a 200/1945. ME és a 285/1945. ME számú rendeleteket³² akarja összhangba hozni. Azonban különös méltánylást érdemlő esetek is lehetnek, amelyekben a sablonos elbírálástól el kell térni.

[Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter: A kivételeknek a lehetőségét meg kell adni, és egyéni elbírálás alá vonandó a sérelmet szenvedett közszolgálati alkalmazott. Ezért kifogásolja a 3. pontot.

[Miklós] Miniszterelnök szükségesnek tartja, hogy összeegyeztessék a tárcák az egyes szempontokat, miértis a javaslatot a napirendről leveszi.

Minisztertanács a miniszterelnök bejelentését tudomásul veszi.

33

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti a pénzügyminiszter 96 857/1945. számú javaslatát a belföldre behozható és külföldre kivihető pengőbankjegyek és pengőérmek értékhatárának szabályozása tárgyában.³³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

34

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti Kerekes Nándor rehabilitálása tárgyában javaslatát.³⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta és Kerekes Nándor nyugdíját a 285/1945. ME sz. rendelet 4. §-a alapján 39 évi szolgálati idő és a VII. fizetési osztálynak megfelelő beszámítható javadalmazás figyelembevételével állapította meg.

³¹ Lásd az 54/e. sz. mellékletet, valamint a MOL XIX-G-1-a 1945-1-8182 sz. iratot, továbbá a 64. sz. jegyzőkönyv 19. napirendi pontját.

³² A 200/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 17.) a zsidótörvények hatályon kívül helyezéséről; a 285/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 27.) a Tanácsköztársaság alatti magatartás és az azóta baloldali politikai meggyőződés és tevékenység miatt elítéltek, illetve hátránnyal sújtottak rehabilitálásáról szól.

³³ A 4260/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 19.) a Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül legfeljebb 100 pengő behozatalát; a 4490/1935. ME sz. rendelet (MRT 1935. 252. p.) pedig legfeljebb 30 pengő kivitelét tette lehetővé. Tekintettel az áruk állandó és rendkívüli emelkedésére, valamint a külfölddel lassan megélénkülő forgalomra, ezek az értékhatárok ekkor már nem voltak tarthatók. Ezért a tervezet arra vonatkozó javaslatot tartalmazott, hogy az értékhatárokat – kormányrendelet helyett – időről időre a pénzügyminiszter állapíthassa meg. Lásd a 8250/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 21.

³⁴ A Pénzügyminisztérium 30 227/1945.III. sz. előterjesztése szerint Kerekes Nándor állampénztári tisztet a Tanácsköztársaság alatt tanúsított magatartásáért 1921-ben fegyelmi úton nyugdíjazták. A javaslat kedvezőbb nyugdíj megállapítására vonatkozott. Lásd még a fenti, 32. sz. jegyzetet.

35

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti Varga József rehabilitálása tárgyában javaslatát.³⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

36

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti Romhányi Jenő adóhivatali gyakornok rehabilitálási kérelmét.³⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

37

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti Lindenbach József volt vámszaki főtiszt rehabilitálási kérelmét.³⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

38

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti Tálossy József volt állampénztári I. osztályú tiszt rehabilitálási kérelmét.³⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

39

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti Markovits József volt állampénztári I. osztályú tiszt rehabilitálási kérelmét.³⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

40

[Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi] Schweng Loránd államtitkár előterjeszti a pénzügyminiszter 285 325/1945. számú javaslatát, amely szerint felhatalmazást kér ar-

³⁵ A Pénzügyminisztérium 246 393/1945.XVI. sz. előterjesztése szerint Varga József állampénztári II. osztályú tiszt ideiglenes kinevezését a Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt vonták vissza. A javaslat kedvezőbb nyugellátás biztosítására vonatkozott.

³⁶ A Pénzügyminisztérium 246 803/1945.XVI. sz. előterjesztésében Romhányi Jenő volt adóhivatali gyakornok számára kedvezőbb nyugdíj megállapítását kérte. Nevezettet a Tanácsköztársaság alatti magatartásáért bocsátották el 1920-ban.

³⁷ A Pénzügyminisztérium 300 070/1945.XVI. sz. előterjesztése szerint Lindenbach Józsefet, miután 1920-ban a bíróság ízgatás miatt egy évi börtönre ítélte, állásából elbocsátották; a javaslat alapján kedvezőbb nyugellátást állapítottak meg számára.

³⁸ A Pénzügyminisztérium 300 551/1945.XVI. sz. előterjesztése szerint Tálossy Józsefnek a Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt felmondtak; a határozat kedvezőbb nyugellátást biztosított számára.

³⁹ A Pénzügyminisztérium 245 824/1945.XVI. sz. előterjesztése szerint Markovits Józsefet a Tanácsköztársaság alatti magatartása alapján 1920-ban fegyelmi úton hivatalvesztésre ítélték; a javaslat kedvezőbb nyugellátására vonatkozott.

ra, hogy a sóbehozatal érdekében Kárpát-Ukrajnával a szükséges tárgyalásokat, a külkereskedelmi tárcaközi értekezlet részvételével, mielőbb felvehesse.⁴⁰

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A javaslat tárgytalan, mert egyrészt Kárpát-Ukrajna Szovjetoroszországhoz tartozik és így közvetlen tárgyalások lehetősége nincs meg, másrészt pedig a sószükséglet a szovjetorosz–magyar árucsereforgalmi egyezményrel rendezést nyer.⁴¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

41

[Pénzügyminiszter képviselőtében Dabasi] *Schweng Loránd* előterjeszti az Országos Hitelügyi Tanács tárgyában javaslatát.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A tervezet előkészítve nincs, – illetve a tárgysorozaton nem szerepel. Kéri, hogy a legközelebbi minisztertanácson terjessze elő a pénzügyminiszter ezirányú javaslatát.⁴²

Minisztertanács a miniszterelnök bejelentését tudomásul veszi.

42

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A tárgysorozaton szereplő külföldi magyar gyermekek ellátása című javaslatát a napirendről leveszi, mert ez már körözés útján elfogadott.⁴³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

43

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát a nyugállományba helyezésnél irányadó alapelvek tárgyában.⁴⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

44

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát Órley Zoltán ezredes, Kőváry Marcell ezredes, Virágh László ezredes, Schultheisz Miksa ezredes, Szász Ferenc ezredes, Székely László ezredes, Dumbovich Emil ezredes, Szalay Tibor ezredes, Al-

⁴⁰ Az előterjesztés rámutatott arra, hogy a Romániával létesített megállapodás (lásd a 33. sz. jegyzőkönyv 14. napirendi pontját) alapján onnan behozható sómennyiség az ország sószükségletének csak egy töredékét fedezte s ezért tett javaslatot Kárpát-Ukrajnából további mennyiség behozatalára – tisztán kompenzációs alapon.

⁴¹ Lásd a 47. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját.

⁴² Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 56. napirendi pontját.

⁴³ A Külgügyminisztérium 100 189/a-1945. sz. előterjesztésében 188 külföldről hazahozott s itthon magyar szellemű nevelésben részesített magyar gyermek ellátására, továbbá a Magyarok Világszövetsége és más szervezetek segélyezésére, valamint a minisztérium szociálpolitikai osztályához érkezett kérelmek teljesítésére 15 millió pengő felhasználására kért engedélyt. (MOL XIX-A-1-j 1945-III-9850 – Minisztertanács körözüvények) Lásd még az I. F. sz. 47. sorszám alatti tételét.

⁴⁴ Az előterjesztést nem ismerjük.

másky Pál ezredes, Vörös Gyula ezredes vezérőrnaggyá való előléptetése, továbbá Székely János vezérőrnagy altábornaggyá és Molnár Pál ezredes vezérőrnaggyá való kinevezése tárgyában.⁴⁵

Minisztertanács az előléptetésekhöz hozzájárult.

⁴⁵ A jegyzőkönyv mellett lévő előterjesztés és a Hadtörténeti Levéltárban található adatok szerint:

Órley Zoltán (1893–1983) ezredes 1944. október 15-e után Szegeden megszervezte az ellenállási mozgalom katonai tagozatát, a Szálasi-kormány in contumaciam halálra ítélte. 1945-ben az 5. honvéd kerület parancsnoka lett. 1950-ben megfosztották katonai rangjától.

Köváry Marcell (1890–?) 1914-től gyalogsági törzstiszt. 1942-ben származási okok folytán mellőzték az ezredessé történő előléptetésnél, majd 1943-ban kényszernyugdíjazták. 1945. február 1-jétől a debreceni 6. honvéd kerület parancsnoka volt. 1945 márciusában ezredessé, 1945 októberében vezérőrnaggyá léptették elő. 1946-ban elbocsátották a szolgálatból. 1950-ben megvonták a nyugdíját.

Virágh László (1897–1986) a mödlingi műszaki katonai akadémia elvégzése után 1915-ben lett hivatásos katonatiszt. 1939-től a központi légvédelmi tüzériskola tanára, 1942-ben alezredessé léptették elő és az Országos Légoltalmi Parancsnokság parancsnokhelyettese lett. Megakadályozta, hogy a Légoltalmi Parancsnokságot az ostrom idején Pestről Budára helyezték át. 1944 karácsonyán Kiss János altábornagyhoz fűződő kapcsolatai miatt a németek letartóztatták, megszabadulása után átállt a Vörös Hadsereghez. 1945 márciusában ezredessé, októberben pedig vezérőrnaggyá léptették elő. 1945-ben a Honvédelmi Minisztérium hadfelszerelési osztályának vezetője volt, majd a pécsi katonai körzet parancsnoka lett, 1949-ban leváltották. 1950-ben külföldre távozott, előbb Ausztriában, majd az Egyesült Államokban élt.

Schultheisz Miksa (1898–1972) a bécsújhelyi katonai akadémia elvégzése után 1917-ben a frontra került. 1935-ben vezérkari törzstiszti vizsgát tett. 1938-ban őrnaggyá léptették elő. 1941-ben, származása miatt, nyugállományba helyezték s polgári pályán helyezkedett el. 1945. március 30-án jelentkezett Debrecenben a Honvédelmi Minisztériumnál. Őrnagyként a miskolci 19. gyalogezred parancsnoka lett. 1945 májusában alezredessé, júniusban ezredessé s augusztusban vezérőrnaggyá léptették elő. 1947-ben nyugállományba került; a Jégértékesítő Vállalat pesterzsébeti telepén loápolóként dolgozott.

Szász Ferenc (1898–1985) 1915-től volt katona. 1916-ban tartalékos tiszti iskolát végzett, 1939-ben lett alezredes s 1942-ben ezredes, 1944-ben a Honvédelmi Minisztérium VIII. csoportjának főnöke, egyben a leventék országos parancsnoka. 1944. október 30-án vezérőrnaggyá léptették elő, rövidesen azonban 40 tiszttel és 800 főnyi legénységgel átállt a Vörös Hadsereghez, 1945 januárjában Sambr-ban „Magyar Légió”-t szervezett, amelyet később Debrecenben átadott a magyar Honvédelmi Minisztériumnak; a 3. honvéd kerület parancsnoka lett.

Székely László vezérkari ezredesről lásd a 10. sz. jegyzőkönyv 17. sz. jegyzetét.

Dumbovich Emil vezérkari ezredes a 7. honvéd kerület parancsnoka lett.

Szalay Tibor ezredes az 1. honvéd hadosztály parancsnoka volt, a miskolci ellenállási mozgalom egyik vezetője lett.

Almássy Pál (1902–1985) hadiműszaki törzskari ezredesként, a Honvédelmi Minisztérium Ipari Felszámoló Csoportjának főnöke volt. Részt vett az ellenállási mozgalomban, a nyilasok letartóztatták és halálra ítélték, majd ezt kegyelmi úton 15 évi fegyházbüntetésre változtatták. Németországban tartották fogva. 1945. október 1-jétől vezérőrnagyként a Honvédelmi Minisztérium anyagi főcsoportfőnöke lett. 1947-ben már altábornagy volt. 1950-ben ismét letartóztatták. 1955-ben szabadult.

Vörös Gyula vezérkari ezredes, a Honvédelmi Minisztérium Anyagi Csoportjának főnöke volt, a nyilasok letartóztatták. Szabadulása után átszökött a Vörös Hadsereghez.

Székely János (1889–?) a katonai akadémia elvégzése után 1909-ben avatták tisztté. 1938-ban lett vezérőrnagy, az 1939. évi IV. tc. alapján helyezték nyugállományba. 1945. október 1-jétől volt altábornagy.

Molnár Pál (1892–1951?) elvégezte a műgyetemet, a katonai műszaki akadémiát, továbbá a vezérkari és törzstiszti tanfolyamot. 1934-től volt alezredes, 1938-tól ezredes; 1945. október 1-jén vezérőrnaggyá léptették elő. 1946 októberében a Hadiműszaki Törzskar főnöke, illetve 1948-tól a Haditechnikai Intézet főnöke lett. 1949. május 1-jén altábornaggyá léptették elő.

45

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* a tárgysorozaton szereplő honvédség főparancsnoki állásának megszervezés tárgyában benyújtani szándékolt javaslatát leveszi a napirendről.⁴⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

46

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát a honvédelmi minisztérium igazgatási körében tett régi megrendelések rendezésének előkészítése tárgyában.⁴⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

47

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti Pokorny Hermann és Vásárhelyi Andor ny. áll. altábornagyk előléptetése tárgyában javaslatát.⁴⁸

Minisztertanács akként határoz, hogy a honvédelmi miniszter későbbi időpontban tegyen újból előterjesztést. A kinevezéseknél meg kell várni miként oldják meg a reájuk bízott feladatot és miként fejezik be munkájukat.

48

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a MFTR állami támogatására 27 002 000 P összegű hitel tárgyában.⁴⁹

Minisztertanács a 27 002 000 P hitel folyósításához utólagosan hozzájárult.

49

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az államvasutak 1945. évi augusztus havi rekonstrukciós munkálatainak 257 millió pengő hitelszükséglete tárgyában.⁵⁰

⁴⁶ A honvédelmi miniszter 1945. szeptember 10-én kelt levelével (37 321.eln.teök.-1945. sz.) küldte meg előterjesztését a társmisztereknek, amely szerint azt az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának védőerő albizottsága szeptember 4-én és 6-án megtárgyalta és annak a Nemzetgyűlés elé terjesztéséhez szótöbbséggel hozzájárult. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 035) Lásd az 57. sz. jegyzőkönyv 23. napirendi pontját.

⁴⁷ Lásd az 54/f. sz. mellékletet, valamint a 8270/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 22.

⁴⁸ *Vásárhelyi Andor* (1889–?) 1908-tól volt katonatiszt. 1932-től 1936-ig a kormányzó katonai irodáján dolgozott, majd az I. hadtest vezérkari főnöke lett. 1936 novemberétől 1938 novemberéig a Vezérkari Főnökség 6. osztályának vezetője, 1938-tól 1941-ig a 24. gyalog hadosztály parancsnoka. 1941-1942-ben a Hadiléváltár parancsnoka. 1942. november 1-jétől 1944 augusztusáig nyugállományban volt. 1944. augusztus 20-ától október 18-ig a Fővezérségnél dolgozott, majd ismét nyugállományba került. 1945 februárjától a Honvédelmi Minisztérium létszámfelelti állományba vette. A keletről hazatérő hadifoglyok miniszteri biztosa lett. 1945 szeptemberében címzetes altábornaggyá léptették elő.

Pokorny Hermann előléptetéséről lásd a 60. sz. jegyzőkönyv 25. napirendi pontját.

⁴⁹ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 29 393/II/3/1945. sz. előterjesztésében – hivatkozva a minisztertanács 1945. június 8-i ülésén (33. sz. jegyzőkönyv 39. napirendi pont) adott felhatalmazására – a MFTR-nek 1945. június-augusztus hónapra folyósított hitelek utólagos jóváhagyását kérte.

⁵⁰ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 29 290/1945.II/1. sz. előterjesztése részletesen felsoportolta, hogy mire kívánják felhasználni az összeget, másrészt a költségek felemelését a fokozódó drágasággal indokolta.

Minisztertanács a 257 millió pengő kiutalásához utólagosan hozzájárult.

50

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* 400 000 000 P hitel rendelkezésére bocsajtását kéri a törvényhatósági útalapok részére folyósításra kerülő kamatmentes államkölcsön fedezése céljából.⁵¹

Minisztertanács a 400 000 000 P hitel folyósításához hozzájárult.

51

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Szalontai Elek közellátási tanácsos a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium központi igazgatás fogalmazási szakszemélyzetének létszámába a IV. fizetési osztályba miniszteri osztályfőnökké való kinevezése tárgyában.⁵²

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárul.

52

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az IBUSZ támogatására 23 000 000 P folyósítása tárgyában.⁵³

Minisztertanács a 23 000 000 P hitel folyósításához hozzájárult.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Az idő előrehaladottságára való tekintettel a minisztertanácsot berekeszti és új minisztertanácsot folyó hó 20. napjának de. 8 órájára tűzi ki, amikor is elsősorban a mai minisztertanácsai tárgysorozaton szereplő, de tárgyalás alá nem vett előterjesztések kerülnek sorra.⁵⁴

Minisztertanács a miniszterelnök bejelentését tudomásul veszi.

Minisztertanács este 7 órakor ért véget.

K.m.f.

dr. Bojta Béla

Miklós Béla

⁵¹ A Kereskedelem- és Közlekedési Minisztérium 30 697/1945/III/1. sz. előterjesztése szerint a kölcsönre azért volt szükség, mert a késedelmes adókiivetés, illetve a pénzügyi viszonyok miatt az útalapok oly kicsinyek voltak, hogy a személyzeti kiadásokat sem fedezték; a közutak, közúti hidak helyreállítása pedig halasztást nem tűrt. A visszafizetés fedezeteként az útdót és a közmunkaváltságot jelölte meg.

⁵² A Kereskedelem- és Közmunkaügyi Minisztérium 9820/1945.Eln. sz. előterjesztése utalt arra, hogy a kiegészítési kellekek alóli felmentést a minisztertanács július 18-i ülésén már megadta. (Lásd a 40. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját)

⁵³ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 31 573/II/1/1945. sz. előterjesztése hangsúlyozta, hogy az IBUSZ Rt. részvényeinek 98 %-a ekkor az államvasutak tulajdonában volt. A kért összeg mintegy felét az alkalmazottak fizetésére, másik felét az ingatlanok helyreállítására, teherautók beszerzésére, kijavítására, pavilonok helyreállítására és a forgótőke szükséglet fedezésére kívánták felhasználni.

⁵⁴ Az előzetes tárgysorozatot nem ismerjük.

Gépel tisztazat, a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Vörös János, Nagy Imre és Gerő Ernő aláírása. Nem szerepel a jelen voltak felsorolásában Dabasi Schweng Loránd neve, a jegyzőkönyv tanúsága szerint azonban ő volt az ülés második felében a pénzügyminisztériumi előterjesztések előadója.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 7–10., a 13., a 15–17., a 19., a 22., a 24–40., a 44., a 46. és a 48–51. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés. Közülük a 26., a 30., a 32. és a 46. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést 54/c–f. sz. mellékletként közöljük. A 12. és a 18. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést a Vallás- és Közoktatásügyi, illetve a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium iratai között található példány alapján 54/a.–b. sz. mellékletként közöljük.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium, a Honvédelmi Minisztérium és a Pénzügyminisztérium előterjesztéseit a Miniszterelnökségen borítólapokba helyezték, ezeken az egyes előterjesztésekhez fűzött, a Miniszterelnökségen rávezetett észrevételek olvashatók. E megjegyzéseket, amennyiben nem csak a teljes egyetértést tartalmazzák, jegyzetben közöljük.

54/a. sz. melléklet (az 54/12. napirendi ponthoz)

7200
1945. ME

Előterjesztés a minisztertanácshoz

Az ország politikai vezetésében mindjobban megnyilvánuló német befolyás és az ezzel járó politikai jobbrafordulás az ország lakosságának nagyobb részében az akkori rendszer elleni szervezkedés gondolatát érlelte meg.

Ez a szervezkedés elsősorban az addig is a párt és szakszervezetek által beszervezett ipari munkásság és a veszélyt kezdettől fogva felismerő értelmiség között indult meg, mely a Szálasi-rezsim vezetésre jutása után nagyobb arányokat öltve komoly nehézségeket okozott mind a magyar bábkormánynak, mind a német megszállóknak.

Az idő rövidsége miatt országosan megszervezett ellenállás már nem jött létre, de számos kisebb-nagyobb szervezkedés létesült, melyek egymástól egy-egy összekötő útján rendszerint tudomással is bírtak és ezek az egyes szervezetek külön-külön fejtették ki tevékenységüket, mely szóbeli és írásbeli (röpcédula) felvilágosításban, hadköteleseknek a hadseregtől való elvonásában, felsorolhatatlan aktív és passzív szabotázsban, végül az orosz hadsereggel karöltve a németek elleni fegyveres harcban nyilvánult meg.

Bár e szervezeteknek és egyeseknek fenti tevékenysége már nem tudta az ország javainak megmentését teljes mértékben biztosítani és a háború megrövidítésére döntő befolyást gyakorolni, mégis igen jelentős szerepük van abban, hogy az ország értékeinek nagy része sértetlenül maradt hátra és a háború is hamarabb nyert véget.

Ezen ellenállási mozgalomban és németellenes szabadságharcban résztvettek fáradozásainak és érdemeiknek elismerését már a nagybirtok megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról szóló 600/1945. ME számú rendelet³⁵ 36. §-a kimondja: előnyben részesítendő, „aki a Németország elleni harcban kiváló érdemeket szerzett”, „aki a reakció és a fasizmus elleni belső ellenállásban részt vett”, valamint a 15. §-a, mely szerint „300 kat. holdig mentesül az igénybevétel alól annak az ingatlana, aki a nemzeti ellenállásban és németellenes szabadságharcban kimagasló érdemeket szerzett”.

³⁵ MK 1945. március 18.

Az áldozatos szándéknak és munkának ugyanezen megbecsülése nyilatkozik meg a többi kormányzati szervek bírálatainál, mikor az ellenállási mozgalomban és németellenes harcban résztvetteket anyagi előnyökkel járó jogosítványok megadásánál előnyben részesíteni szándékoznak.

A fentebb kifejtett ellenállási tevékenység és németellenes harcban való részvétel megállapítására ezideig megfelelő intézmény nem lévén, az egyes ellenállási csoportok tagjai maguk igazolták az illető csoport tagjának tevékenységét, ami az egyes csoportok közötti vetélkedésre, egymás lekicsinylésére és az általuk kiadott igazolások teljes semmibe vételére vezetett.

Ezt a jelenleg fennálló helyzetet kívánja felszámolni a 7200/1945. ME számú rendelet,⁵⁶ amikor az egyeseknek az ellenállási mozgalomban, illetve németellen[es] szabadságharcban való részvételének elbírálását – a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján – a miniszterelnökre – mint pártatlan közjogi személyre bízta.

Abban a reményben, hogy a rendelet alapján igazoltak, illetve az ellenállási mozgalomban és németellenes szabadságharcban ezen hivatalos elismeréssel rendelkezők később társadalmi szervezetbe tömörülve a demokratikus Magyarország egyik rendíthetetlen alapkövévé válnak, kérem a rendelettervezet elfogadását.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 30.

Miklós Béla s.k.
miniszterelnök

MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 916
Gévelt, aláírás nélküli tisztázat.

54/b. sz. melléklet (az 54/18. napirendi ponthoz)

Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

39 547/1945. szám

V.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A 4050/1945. ME számú rendelet⁵⁷ 1. §-a a József Nádor Műegyetem mezőgazdasági-, állatorvosi- és erdőmérnöki osztályait az 1945/46. tanévtől hatásköréből a földművelésügyi miniszter úr hatáskörébe utalta.

Tisztelettel kérem a Minisztertanácsot, hogy a rendeletet módosítva, a mezőgazdasági- és erdőmérnöki osztályok további működését, felügyeletem alatt, a József Nádor Műegyetem keretében biztosítani szíveskedjék.

A műszaki tudományoknak és a gazdasági irányú felsőoktatási intézményeknek a közgazdaságtudományokkal egy tudományos önkormányzati szervben való egyesítése már régóta érlelődő tervek megvalósítása volt. A József Nádor Műszaki és Gazda-

⁵⁶ MK 1945. szeptember 19.

⁵⁷ MK 1945. július 1.

ságtudományi Egyetem 10 éves működése bizonyítja, hogy a külső szemlélő előtt heterogén elemekből összeállított szervezet a magyar felsőoktatás érdekével teljesen összhangban rendkívül elismerésre méltó működést fejtett ki.

A mezőgazdasági osztálynak a Közgazdaságtudományi Karral – tekintettel arra, hogy eredetileg egy karhoz tartoztak – nagyon szoros kapcsolatai vannak (közös előadók, tantermek, helyiségek, könyvtár, felszerelés); ezeknek szétválasztása az oktatás zavartalan menetének biztosítása érdekében keresztülvihetetlen és feltétlenül megbontaná az egyetem tanulmányi rendjét, ezenfelül a hallgatókra is súlyos hátrányt jelentene.

Kirívóbb még az eset a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karon, mert az erdőmérnöki osztály teljesen szoros együttműködésben van a bánya- és kohómérnöki osztállyal. Közösek a tanárok, tantermek, laboratóriumok, előadók, könyvtár, dékáni hivatal, quaestura, stb.; ezeknek öt különböző egyetem keretében való működése teljesen elképzelhetetlen és feltétlenül az oktatás és a hallgatóság hátrányára lenne. Általános közművelődési szempontból is megfontolandó, hogy a 210 év óta együtt működő egység megbontása helyes-e, hiszen e kar közvetlen jogutódja a magyar bányászati és erdészeti felsőoktatási intézetnek, amely egyúttal Európa legrégebbi műszaki főiskolája is. A kar e különállását a Műegyetem keretében is megtartotta.

Kérésemet alátámasztja a karok szétválasztásának és egy új egyetem létesítésének pénzügyi kihatása is. Az államháztartás mai megterheltsége mellett a szinte pótolhatatlan károk részbeni helyreállítása az egyetemeken elengedhetetlenül szükséges és így minden lehető erőt a bevált régi intézetek és intézmények újjáépítésére nem pedig egy új intézmény létesítésére kell fordítani.

Az új agráregyetem létesítése csak akkor felelhetne meg a kor és az oktatás követelményeinek, ha azon a tudománykarok, szorosan együttműködve, egy helyen székelnének. A tudományos kutatás és munka biztosításának elengedhetetlen feltétele, hogy az egyes karok hallgatói látogathassák a társkarok előadásait és kollégiumait, ezáltal a magyar földműveléstudományban szélesebb tudásra és tágabb látókörre tehetnek szert. Jelenleg új építkezésről nem lehet szó és így a tervezett agráregyetem együttes elhelyezése keresztülvihetetlen. Az új egyetem tehát továbbra is öt különböző helyen, az országban szétszórtan működő – lényegében úgyszólván azonos – karokkal és osztályokkal a kitűzött célt nemcsak elérni, hanem megközelíteni sem tudná. Érezné azonban az igazgatásban ennek minden hátrányát, amennyiben pl. – az eddigi közös dékáni hivatal helyett – 5 dékáni hivatalt s hivatali személyzetet kellene fenntartania.

Külön felhívom tisztelettel a Minisztertanács figyelmét arra, hogy egy új egyetem szervezése igen gondos és részletes előkészületet igényel. Ezen előkészületek keresztülvitele a mai rendkívüli viszonyok között a tanév megkezdéséig lehetetlen volt. A hallgatóságnak és az oktatásnak feltétlen érdeke, hogy az új egyetem megindulásakor egy közigazgatásilag teljesen megszervezett keretben kezdhesse meg működését.

Fentieket összegezve, a Műegyetem tanácsának, az érdekelt karnak és osztályoknak, valamint ezek hallgatóságának egyöntetű kérelme alapján tisztelettel kérem előterjesztésem elfogadását és a 4050/1956. ME sz. rendelet olyképpen módosítását, hogy a mezőgazdasági és erdőmérnöki osztályok működésüket tovább is felügyeletem alatt, a József Nádor Műegyetem keretében végezhessek.

MOL XIX-G-1-a 1945-9822

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata.

16 170/1945.

II.

Minisztertanácsi előterjesztés
a rendkívüli kinevezéseknél és soronkívüli előléptetéseknél
követendő irányelvek tárgyában

A közszolgálati illetmények és nyugellátások rendezése tárgyában kiadott 2500/1945. ME számú rendelet⁵⁸ 49. §-a szerint „szolgálat érdekében egyes személyek kinevezése tekintetében az 1945. évi december hó 31. napjáig a rendelet rendelkezéseitől eltérően is lehet intézkedni. Az ilyen intézkedésekhez minden esetben a minisztertanács hozzájárulása szükséges.”

Az idézett rendelkezésben foglaltak alapján az egyes tárcák a legkülönbözőbb címeken, de különböző mértékben is kérik, részben már a tárca keretében rendszeres állásra kinevezett közszolgálati alkalmazottaknak magasabb fizetési osztályba előléptetését, részben közszolgálatban még nem álló személyeknek magasabb állásba kinevezését.

Véleményem szerint egyrészt kívánatos, hogy ebben a tekintetben egységes szempontok érvényesüljenek, másrészt pedig elengedhetetlen, hogy az államháztartás egyensúlyának biztosítása érdekében minden fölösleges kiadástól tartózkodjunk. Az egységes szempontok érvényesítése és az államháztartás egyensúlyának követelményei szabják meg azokat az irányelveket, amelyeket az említett előléptetésekre és kinevezésekre vonatkozó minisztertanácsi előterjesztések előzetes tárgyalása során szem előtt kell tartanom és amelyeknek az előterjesztésekhez való hozzájárulásomkor érvényesülniök kell.

Ezeket az irányelveket véleményem szerint a következőkben kellene megállapítani:

Az 1946. évi költségvetés előmunkálataival kapcsolatban arról értesítettem az egyes tárcák vezetőit és a Legfőbb Állami Számvevőszék elnökét, hogy az 1946. évi költségvetést olyan módon kell összeállítani, hogy az egyes szakok szerint az állások számát az 1938. évre előirányzott létszámnak egyelőre a minisztériumok központi igazgatásának személyzeténél 20, egyéb szakokon pedig 10 %-kal csökkentett mértékben kell előirányozni.

Az említett csökkentés szükségének indoka az, hogy egyrészt az ismét szűkebb határok közé szorított országterületnek arányosan megfelelő köztisztviselői létszámot lehet csak számításba venni, – ezért kell az 1938. évi költségvetést alapul venni –; másrészt a takarékosági szempontok szükségessé teszik, hogy az események folytán megüresedett állások ne töltsenek be teljes mértékben, különös tekintettel arra is, hogy a még folyamatban lévő igazolási és – fellebbezések esetén – népbírói eljárások olyan tisztviselők közszolgálatba visszaállítását eredményezhetik, akik jelenleg szolgálatot nem teljesítenek.

Ha az így megállapított kereteket most túllépjük, ennek az lesz a következménye, hogy az 1946. évi költségvetés életbelépésekor, a költségvetésben engedélyezett állások számát meghaladó állásokat meg kell szüntetni és a tisztviselői létszámot ennek megfelelően kell csökkenteni.

⁵⁸ MK 1945. június 17.

Ennek súlyos szociális kihatásai lesznek, úgyhogy nemcsak az államháztartás érdekeinek szemelőtt tartása céljából, de a közszolgálati alkalmazottak érdekében is a kinevezések és előléptetések kérdésének mérlegelésénél ezentúl ezt a csökkentett létszámot kell szem előtt tartani.

A csökkentett létszámot az egyes szakok összlétszámának számbavételével és az 1938. évi költségvetési keretek egybevetésével kell megállapítani, mert a 2500/1945. ME számú rendelet automatikus előléptetést biztosít a közszolgálati alkalmazottak részére, minek következtében sok esetben elkerülhetetlen lesz, hogy az egyes szakokon belül a magasabb fizetési osztályba sorolt állások száma emelkedjék. El lehet és el kell azonban kerülni azt, hogy a magasabb fizetési osztályokba sorolt állások száma a rendkívüli kinevezések és soronkívüli előléptetések következtében emelkedjék és az egyes szakokon belül a fizetési osztályok szerinti megoszlás ennek következtében tolódjék el.

A végleges, tehát a fent említett százalékos csökkentés nélkül az 1938. évi költségvetési kereteknek megfelelő létszámok megállapításánál nemcsak a szolgálattételre jelentkező, illetve szolgálatba állított közszolgálati alkalmazottakat kell számba venni, hanem mindazokat a közszolgálati alkalmazottakat, akik jelenleg nem teljesítenek ugyan szolgálatot, de akiknek a közszolgálatból kiválása jogerősen még meg nem történt. Ezért a végleges létszámból csak azokat lehet törölni, akik megállapíthatóan meghaltak, állásukról lemondtak, vagy jogerős igazolóbizottsági, esetleg bírói határozattal nyugdíjazásra vagy állásvesztésre ítéltettek, illetőleg akik akár a korhatár elérése miatt, akár más okokból a szolgálatból az 1912. LXX. törvénycikk⁵⁹ megfelelő rendelkezésének figyelembevételével kiváltak.

Az előadottak szerint tehát új alkalmazás nem történhetik az említett csökkentett létszámkereteken túlmenően, míg egyes fizetési osztályok tekintetében annak kimondását kérem, hogy a magasabb fizetési osztályokba kivételes kinevezésnek csak akkor lehet helye, ha abban a fizetési osztályban az 1938. évi költségvetési létszámmal szemben üresedés állt be.

A fentiek alapján tisztelettel kérem a Minisztertanács döntését abban a tekintetben, hogy a rendkívüli kinevezések és soronkívüli előléptetések kérdésében a fent ismertetett irányelvek alkalmaztassanak.

Budapest, 1945. augusztus 30.

Dr. Oltványi Imre s.k.
pénzügyminiszter

Hitelesítem:

Budapest, 1945. augusztus 30.

[olvashatatlan aláírás]

miniszteri irodafőigazgató h.

Gépel, aláírás nélküli tisztaát stencil eljárással készített másolata. Az irodafőigazgató helyettes aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton; mellette a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

Az előterjesztés első oldalának felső szélén a következő ceruzával írt megjegyzés olvasható: „Levéve. Átdolgozni és újra benyújtani.”

⁵⁹ Az 1912. évi LXX. tc. az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról intézkedett.

54. 1945. szeptember 17.

54/d. sz. melléklet (az 54/30. napirendi ponthoz)

61 154/1945.

IV.a.

Minisztertanácsi előterjesztés

1944. évi szeptember hó 13-án az akkori pénzügyminiszter, a minisztertanács hozzájárulása alapján,⁶⁰ a kötött közellátási gazdálkodásba bevont termények, termékek és élőállatok forgalmának meghatározott fázisaira kötelezettséget vállalt az államkincstár nevében a légi és egyéb háborús károk megtérítése tekintetében.

Ennek megfelelően az államkincstár az 1200/1943. ME számú rendeletben⁶¹ foglaltak keretében az 1944. évi szeptember hó 15. napjától kezdődő hatállyal vállalta mindazoknak a légitámadás okozta károknak 3 hónapon belüli teljes mértékű megtérítését, amelyek a kötött közellátási forgalom olyan fázisában következtek be, ahol az áru feletti rendelkezési jog hatósági intézkedések folytán korlátozva volt.

Vállalta továbbá az államkincstár, ugyancsak fenti időponttól kezdődő hatállyal, mindazoknak a háborús erőhatalom okozta és biztosítás útján nem fedezhető károknak három hónapon belüli megtérítését, a hitelező pénzintézetek felé, – az üzleti forgalomban szokásos módon fedezetül lekötött árukra folyósított hitelek erejéig, – amelyek a kötött közellátási forgalomba bevont termékek, termények és élőállatok forgalmának olyan fázisában következtek be, ahol az áru feletti rendelkezési jog, ugyancsak hatósági intézkedés folytán, korlátozva volt.

Az államkincstárt a fenti kötelezettségvállalással kapcsolatban terhelő kötelezettségek teljes összege egyelőre meg sem állapítható. Nem történt még állásfoglalás olyan irányban sem, vajon vállalja-e az államkincstár a korábbi kormányzat részéről vállalt fenti szavatosságot, és ha igen, milyen formában lesz hajlandó ezen kötelezettségének eleget tenni.

A károk bejelentése az érdekeltek részéről folyamatban van. Külön felhívás önértetőleg a károk bejelentésére újabban nem történt és e bejelentések még a kötelezettségvállalás alkalmával megállapított formában és módon történhet. Külön felhívás kiadása a károk bejelentésére véleményem szerint nem lenne célszerű, bár nagyon is kívánatos volna az, hogy pontos adatok álljanak rendelkezésünkre az érdekeltek részéről támasztott igények végső összege tekintetében. Úgy vélem azonban, hogy ha a jelenlegi kormányzat külön felhívással fordulna az érdekeltekhez igényeik bejelentésére, ez bizonyos mértékig már előre is kötelezettséget jelentene az államkincstár szempontjából.

Az eddig már beérkezett és a még várható bejelentések beérkezése után külön kívánok még ezzel a kérdéskomplexummal a t. Minisztertanács elé fordulni. Vannak azonban olyan esetek, amelyek egyéni elbírálást igényelnek. Ilyen volt a közelmúlt-

⁶⁰ Az jelzett minisztertanácsi jegyzőkönyvben, illetve irományaiban nem történt említés az ügyről.

⁶¹ Az 1200/1943. ME sz. rendelet (MRT 1943. 174–204. p.) a légitámadások következményeinek elhárításáról és az ezzel kapcsolatos jogviszonyok rendezéséről szolt; a 10. § (2) bekezdése említette a lábbon álló természetben, növényben, élőfában bekövetkezett károk kérdését is.

ban a Hangyával kapcsolatban vállalt állami szavatosság kérdése és hasonló természetű a Futura ügye is.⁶²

Tudomásom szerint az érdekelt tárcák a Futura további fenntartását határozták el, sőt jelentékeny közérdekű feladatok ellátását is ez utóbbi vállalatra bízták.

A Futurának a pénzügyekkel szemben, a korábbi kormányzat által vállalt kincstári szavatosság mellett, ma kerekén 482 millió pengő váltótartozása áll fenn.

A Futura eredetileg 1 044 000 0000 pengő hitelt vett az intézetektől igénybe, a különbözeti összeg azonban visszafizetésre került, amit a Futura önerejéből tudott teljesíteni.

A jelenleg fennálló 482 millió pengőt azonban a Futura nem tudja rendezni. Az igénybe vett hiteleket a Futura termények vásárlására fordította, készletei pedig a háborús események közben részben megsemmisültek, részben pedig ellenszolgáltatás nélkül igénybe vétettek. A még megmaradt készletekkel az orosz hadsereg rendelkezik, egy részük pedig a trianoni határokon túlra szállított és ezidőszent ismeretlen kezekben van.

A Futura most azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy a korábban vállalt állami szavatosság alapján rendezzem a pénzügyekkel szemben fennálló kötelezettségeit, amennyiben pedig erre nem volna lehetőség, úgy erősítem meg a korábbi kormányzat által elvállalt állami szavatosságot.

Kétségtelen az, hogy amennyiben valamilyen formában intézkedés nem történik, a Futura⁶³ a csőd állapotába jut.

A hitelező pénzügyekkel, nemkülönben a Magyar Nemzeti Bank, további halasztást a Futurának régi kötelezettségei rendezésére nem hajlandó nyújtani, sőt továbbmenőleg eredetileg még az új kereskedelmi idény lebonyolításához elengedhetetlenül szükséges újabb forgótőkének folyósítását attól kívánták függővé tenni, hogy a Futura régi tartozásait valamilyen formában rendezze.

A korábbi kormányzat által vállalt kincstári kötelezettség⁶⁴ megújítását illetve erősítését több szempontból nem tartanám kívánatosnak. Az államkincstár részéről történő ilyen deklaráció elvi jelentőségű kötelezettségvállalást jelentene, amit annál is inkább veszélyesnek tartanék, mert amint azt már fentebb jeleztem az említett és a korábbi kormány által vállalt állami szavatosság volumene egyelőre teljesen ismeretlen.

Nem tartanám azonban helyesnek ezt a megoldást már csak azért sem, mert nem vitás, hogy ha az érdekelt szaktárcák a Futura további fenntartását határozták el, úgy a Futura pénzügyi egyensúlyának helyreállításáról annál is inkább az államkincstárnak kell gondoskodni, mert a Futura saját tőkéjéből közel 80 % állami érdekelttség.

Ebből pedig az következik, semmiképp sem gazdaságos az, hogy a Futura az említett hitelek után magasabb kamatot fizessen akkor, amikor az államkincstár a Futura által fizetett kamatoknál lényegesen alacsonyabb kamattétel mellett jut pénzhez.

Mindezeknek a megfontolásoknak alapján arra kérek a t. Minisztertanácstól felhatalmazást, hogy az említett, és a korábbi kormány által vállalt állami kötelezettségvállalás

⁶² A Futura Magyar Szövetkezeti Központ Áruforgalmi Rt. 1919 októberében alakult. Üzletköre szerint termények és gyapjú vásárlásával, illetve bel- és külföldi értékesítésével foglalkozott. Alaptőkéje a 40-es évek elején 8 millió pengő volt, 1942-ben a jövedelme 5 millió pengő fölé emelkedett.

A Hangya pénzügyi helyzetének rendezéséről lásd a 42. sz. jegyzőkönyv 25. napirendi pontját.

⁶³ Ezt a szót tintával aláhúzták.

⁶⁴ A mondat eddig terjedő részét ceruzával aláhúzták.

kérdésének eldöntéséig a Futurának 482 millió pengő állami kölcsönt bocsáthassak rendelkezésére abból a célból, hogy ezen összeggel a pénzüzetekkel szemben fennálló tartozásait rendezhesse. Ezzel kapcsolatban meg kell még jegyezni azt is, hogy az említett 482 millió⁶⁵ pengőből kerekén 193 millió pengő altruista intézményekkel szemben áll fenn, tehát rendezése már ebből a szempontból is indokoltnak látszik.

Végül meg kell még említenem azt is, hogy az említett tartozás rendezése újabb bankjegyforgalmat nem jelent, mert a Futura váltói visszleszámlítás útján úgyszólván teljes összegükben a Magyar Nemzeti Bank tárcájában vannak, ott pedig ahol nem ez volna a helyzet, gondoskodni kívánok arról, hogy az érdekelt pénzüzetet a visszafizetésre kerülő összeg erejéig a Magyar Nemzeti Banknál más anyagot visszaváltson.

Budapest, 1945. szeptember 4.

dr. Oltványi Imre s.k.
pénzügyminiszter

Hitelesítem:

Budapest, 1945. szeptember 5.

[olvashatatlan aláírás]

üzemi felügyelő

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata. Az üzemi felügyelő aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton; aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének a lenyomata látható.

Az előterjesztés utolsó lapjának alján a Miniszterelnökség iktatóbélyegzőjének lenyomata található; ennek adatai: 7715/1945. szeptember 6. Ez alatt piros ceruzával írva a következő olvasható: „Minisztertanácsi ügy, dr. Bojta át. úrhoz érkezett IX.5.”

54/e. sz. melléklet (az 54/32. napirendi ponthoz)

16 004/1945. szám

II.

Minisztertanácsi előterjesztés

*A baloldali magatartásuk vagy származásuk miatt sérelmet szenvedett
közzolgálati alkalmazottak helyzetének rendezésénél követendő
egységes eljárás megállapítása tárgyában*

A baloldali magatartásuk vagy származásuk miatt sérelmet szenvedett közzolgálati alkalmazottak a 200/1945. ME, illetőleg a 285/1945. ME számú rendelet alapján sérelmük orvoslását kérhetik.

Az eddig szerzett tapasztalatok szerint ezeknek a sérelmeknek orvoslásánál a tárcák részéről a legkülönbözőbb álláspontok érvényesülnek.

Tekintettel arra, hogy az említett kormányrendeleteknek a célja az volt, hogy azok részére a tényleges vagy volt közzolgálati alkalmazottak részére, akik baloldali maga-

⁶⁵ Az előző két szót tintával aláhúzták.

tartásuk vagy származásuk miatt sérelmet szenvedtek, a méltánylást érdemklő körülmények figyelembevételével kárpótlást lehessen adni, – ennek a kárpótlásnak a mi-benlétét azonban nem szabályozták – az államkincstárra nehezedő rohamosan növekvő terhek és az államkincstár csökkent teherbíróképességére figyelemmel tisztelettel javaslom a minisztertanácsnak, hogy az idézett kormányrendeletek egységes végrehajtása érdekében a következőket mondja ki:

1. Származás címén nem kérheti sérelmének orvoslását olyan személy, aki a sérelmet az 1938. évet megelőző időben szenvedte, mert az úgynevezett zsidótörvények meghozatala előtt senkit származása miatt állásától meg nem fosztottak és ebben az időben származása miatt senkit az előléptetésnél nem mellőztek.

2. Sem származás, sem baloldali magatartás miatt nem kérheti sérelmének orvoslását az olyan személy, aki a közszolgálatból kivált és akár a magángazdaságban mint alkalmazott, akár mint önálló keresettel bíró személy legalább olyan javadalmazással, mint amennyi javadalmazással utolsó hivatali állásában bírt elhelyezkedett. Ez alól az általános szabály alól kivételek azok a személyek, akik önhibájukon kívül jutottak olyan helyzetbe, hogy a jelenlegi körülmények között saját maguk és a gondozásuk alá tartozó ellátatlan családtagok megélhetése biztosítva nincsen.

3. A sérelem orvoslásánál az érdekeltet legfeljebb abba a fizetési osztályba lehet sorolni, amelyet a tényleges szolgálatban és szolgálaton kívül eltöltött idejének figyelembevételével a 2500/1945. ME számú rendeletben⁶⁶ megállapított automatikus előmenetellel elért volna akkor, ha a szolgálatában megszakítás nem következett volna be. Nem tartom ugyanis megengedhetőnek azt, hogy olyan személyeknél is a legkedvezőbb előlépési lehetőségek vétessenek figyelembe, akik állítólag a baloldali magatartásuk, vagy származásuk miatt sérelmet szenvedtek ugyan, azonban legalábbis vitatható az, hogy abban az esetben, ha a sérelem nem következett volna be, soronkívül előléptek volna.

4. Végül tisztelettel kérem mondja ki a minisztertanács, hogy az ezeknek a sérelmeknek az orvoslásával kapcsolatos minisztertanácsi előterjesztésekkel szóbelileg foglalkozni nem kíván és azok a velem való előzetes letárgyalás után a Miniszter Urak közötti körözéssel fogadtatandók el.

Budapest, 1945. szeptember 10.

A miniszter helyett:
dr. Dabasi Schweng Loránd s.k.
államtitkár

Hitelesítem:
Bpest, 1945. szeptember 11.
[olvashatatlan aláírás]
üzemi felügyelő

Gépel, aláírás nélküli tisztázott stencil eljárással készített másolata. Az üzemi felügyelő aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton; aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

⁶⁶ A 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) a közszolgálati illetményekről és a nyugellátásokról szól.

54/f. sz. melléklet (az 54/46. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés
(Tervezet)

I.

Tisztelettel kérem a honvédelmi igazgatás körében tett, eddig nem teljesített, vagy el nem számolt megrendelések bejelentése és általában rendezésének előkészítése tárgyában készített csatolt kormányrendelettervezet jóváhagyását.

II.

Az elmúlt háború alatt a honvédelmi kormányzat a honvédség anyagi ellátásának biztosítására különböző intézkedéseket fogantatosított, amelyek következményeképpen egyfelől a magyar kincstár, másfelől a vállalatok és magánosok között különböző jogviszonyok állottak elő. Ezek a jogviszonyok új szabályozást kívánnak, mivel azok egyrészt a háború befejeződésével időszerűtlenné és a békegazdálkodás szempontjából hátrányossá váltak, másrészt mert azok a kölcsönös függő anyagi követelések és tartozások tömegét eredményezték.

Szükséges, hogy eme jogviszonyokból származó anyagi függő kérdések mielőbb rendeztessenek. A fennálló függőségekben ugyanis vállalataink jelentős része, sőt közvetve az egész nemzetgazdaságunk döntően érdekelt. Elhatározó befolyása van az említett kérdések rendezésének a vezetésem alatt álló honvédelmi tárca jövő munkaprogramjának kialakítására, sőt további hatásában egész állami kormányzatunk gazdasági irányító tevékenységére is, mert a kidolgozandó központi újjáépítési terv és békegazdasági program realizálásának többek között fontos előfeltétele az is, hogy a külfölddel szemben fennálló elszámolási kapcsolatok legjelentősebb részének a jóvátételi megállapodással megtörtént szabályozásán kívül, a belföldi elszámolási függőségek is mielőbb megnyugtató módon rendeztessenek.

Ma még nem ismeretes a belföldi háborús függő elszámolási viszony összességéről terjedelme, amelyről csak a vállalatoktól (magánosoktól) begyűjtendő adatok beérkezése és ellenőrzése alapján lehet majd megbízható képet alkotni. Éppen ezért és mert később a rendezés során ma még előre nem látható kérdésekkel is kell számolni, további kormányrendeletek kiadására lesz majd szükség.

A rendezésre váró főbb kérdések az alábbiak:

1. A honvédelmi kormányzat által az elmúlt háború alatt megrendelt, de egészben vagy részben még le nem szállított hadfelszerelési cikkekre már nincs szükség, ugyanúgy időszerűtlenné váltak a különböző háborús célt szolgáló építkezések is, ennél fogva a vonatkozó megrendelések (szerződések és megállapodások) ügyeit a kincstári érdekek figyelembevételével rendezni kell avégből, hogy azokból a lehetőséghez képest további költségek ne állhassanak már elő és ilyenek az államháztartást ne terheljék.

2. Mind a hadfelszerelési cikkek szállításával, mind a háború alatt kezdeményezett katonai építkezésekkel, illetőleg a folyósított előlegekkel kapcsolatban a kincstár által követelt biztosítékok (kezességí levelek, értékletétek stb.) a vállalatokra (magánosokra) számottevő, állandó jellegű költségeket rónak, amellet feleslegesen kötik le a vál-

lalatok (magánosok) hitelképességét és azt károsan elvonják utóbbiak béke- és újjáépítési feladataitól. Ezeket a biztosítékokat ezért – addig a határig, ameddig a kincstár érdekei nincsenek veszélyeztetve – sürgősen fel kell oldani.

3. A honvédelemről szóló 1939:II. törvénycikk⁶⁷ alapján igénybe vett ipartelepeket, üzemeiket, a lehetőséghez képest – ugyancsak vissza kell juttatni eredeti, polgári célt szolgáló rendeltetésüknek, illetőleg a régi tulajdonosoknak.

4. Rendezni kell a volt M. kir. Honvédelmi Minisztérium által az ipari vállalatoknak nyújtott hadiiparfejlesztési kölcsönöket, mint a béke iparfejlesztési programjával nem teljesen összeegyeztethető támogatást. Ennek során a lehetőséghez képest fel kell függeszteni a kölcsönszerződésekben előirányzott, de eddig még nem folyósított kölcsönrészletek további kifizetését, az eddig folyósított kölcsönrészletek terhére a vállalatok részéről foganatosítható további befektetéseket és beszerzéseket, másrészt vissza kell követelni a már folyósított, de még fel nem használt kölcsönösszegeket.

Ebben a kérdésben az iparügyi miniszter úrral szoros együttműködésben kívánok eljárni, az iparvállalatok állammal szemben fennálló tartozásainak bejelentése tárgyában már kiadott 3650/1945. ME sz. rendelet⁶⁸ alapján.

5. Hivatali elődeink a minisztertanács 1938. szeptember hó 14-én hozot határozata⁶⁹ alapján előbb 40 millió pengő összeg erejéig, majd a későbbi döntések alapján további, tágított értékhatár keretében „nyersanyagbeszerzési akció” elnevezés alatt, az Iparügyi Miniszterrel egyetértésben megbízott vállalatok útján, külföldről különböző fontos hadiipari nyersanyagokat szereztek be. Ennek az akciónak pénzügyi konstrukciója annak idején akképp szerveztetett meg, hogy a Nemzeti Bank a megbízott vállalatok által az egyes beszerzések értékének összegében kiállított, tárcám egyik szerve által elfogadott, az Ipari Munkaszervező Intézet⁷⁰ által forgatmányozott elfogadványokat leszámította és deviza értékben rendelkezésre bocsátotta. Az akció keretében beszerzett anyagok egy részét hivatali elődeim a háború ideje alatt a hidiipar rendelkezésére bocsátották, jelentékeny része háborús behatás következtében elveszett, kis hányada még rendelkezésre áll. Az akció felszámolását akként tervezem, hogy a nyersanyagkészlet még rendelkezésre álló hányadát az érdekelt gazdasági miniszterek kívánságainak figyelembevételével, a közszükséglet céljaira átadom, illetőleg napi áron értékesítem, s az ebből várható bevételt a váltók, valamint a kapcsolatos költségek rendezésére fordítom.

6. Minthogy egyes iparvállalatok teljes vagy részleges áttelepítését annak idején az iparügyi kormányzat rendelte el, az áttelepítésekkel kapcsolatban felmerült költségek

⁶⁷ A honvédségről szóló 1939. évi II. tc. 107. §-a adott lehetőséget arra, hogy a honvédelem szükségleteinek kielégítése céljából a vállalatokat kötelezze az állam bizonyos feladatok ellátására, vagy ha ezt valami okból kielégítőleg nem teljesítené a tulajdonos, hatósági vezető kirendelése útján biztosítható legyen a kívánt szükséglet kielégítése.

⁶⁸ MK 1945. június 24.

⁶⁹ Az 1938. szeptember 14-i minisztertanácsi ülés jegyzőkönyvében a kérdés nem szerepel; csupán az 1938. szeptember 21-i ülés 8. napirendi pontjában történt rá utalás (egyébként szintén a szeptember 14-én hozott határozatra hivatkozással), ekkor 800 000 pengőt kért az iparügyi miniszter a külföldi nyersanyagok vételárának kamatai, valamint a biztosítási és tárolási költségek fedezésére. (MOL K. 27. 1938. szeptember 14. és 21.)

⁷⁰ Az Ipari Munkaszervező Intézetet a 2200/1933. ME sz. rendelet (MRT 1933. 1148–1149. p.) alapján szövetkezetként hozták létre azzal a feladattal, hogy hitelnyújtás útján mozdítsa elő az ipari munkaalkalmak teremtését és egyéb közcélú hitelműveletekben vállaljon szerepet.

jogosságának elbírálása és esetleges térítése, illetőleg a költségek rendezése az iparügyi miniszter úr jogkörébe tartozik. Kivételt képeznek a honvédség tulajdonában lévő vállalatok, amelyek áttelepítési költségeit saját hatáskörömben az iparügyi miniszter úrral egyetértésben kívánom rendezni.

7. A bombakárt szenvedett ipartelepek helyreállítási költségeinek fedezésére az előző pénzügyi kormányzat megfelelő összeget bocsátott a vállalatok rendelkezésére, miért is e költségek rendezése a pénzügyminiszter úr hatáskörébe tartozik. Tekintettel azonban arra, hogy az egyes iparvállalatok részére annak idején megállapított helyreállítási költségek ügyeiben tárcám részéről az azóta megszüntetett Hadiipari Bombakárügyi Bizottság (Habob),⁷¹ mint véleményező szerv is közreműködött, a költségek elbírálásához és rendezéséhez egyes szakközegeimet a szükséghez képest a pénzügyminiszter úr rendelkezésére bocsátom.

A felsorolt nagyterjedelmű munkával kapcsolatos adatgyűjtő, ellenőrző, előkészítő és javaslattevő munkálatok elvégzésére tárcám keretében hadiműszaki, gazdasági, jogi és hites könyvvizsgálói szakképzettséggel, valamint ipari tapasztalatokkal rendelkező munkaeőrökből külön felszámoló csoport létesítése nélkülözhetetlen.

A kiadni javasolt kormányrendelet első célja a volt M. kir. Honvédelmi Minisztérium, illetőleg szervei és a vállalatok (magánosok) között a régi megrendelésekből és megbízásokból származó anyagi függőségeknek számszerű megállapítása, mert az elszámolási viszony terjedelmének, tagozódásának és egyéb adatainak ismerete előfeltétele annak, hogy az általános rendezés alapelvei, módzatai és ütemezése megállapíthatók, illetőleg szabályozhatók legyenek.

A javasolt kormányrendelet a bejelentési kötelezettség tárgya tekintetében kiegészíti a kormány által az iparvállalatok állammal szemben fennálló tartozásának bejelentése tárgyában f. évi június hó 24-én kiadott 3650/1945. ME sz. rendeletet és azzal szerves egészet alkot. Ugyanis a hivatkozott 3650/1945. ME sz. rendelet alapján bejelentett adatok gyakori esetben csak a m. kir. honvédelmi miniszter által hadfelszerelési vagy más cikkek szállítására kiadott megrendelések, ill. katonai építkezések vagy más munkálatok teljesítésére kiadott megbízások teljesítési fokának és az ezekkel kapcsolatban folyósított előlegek adatainak ismeretében lesznek a kívánt célra okszerűen felhasználhatók és csak a két rendeletben megállapított bejelent[en]dő adatok együttesen adnak a kincstár és az egyes vállalatok között fennálló régi jogviszonyokból származó elszámolási viszony tekintetében teljes képet. Ez pedig a rendezés alapelveinek és módzatainak megállapításához nélkülözhetetlen, mert a megállapításnál az anyagi függőségek terjedelmének az állam teherbíró képességéhez való viszonyát feltétlenül figyelembe kell venni.

A javasolt kormányrendelet további célja a volt M. kir. Honvédelmi Minisztérium és szervei által a vállalatoknak kiadott, de nem, vagy csak részben teljesített megrendelésekből származó ipari és építési anyagok, félgyártmányok (be nem fejezett munkák), át nem vett készgyártmányok (befejezett munkák) okszerű felhasználásának a

⁷¹ 1944 első felében, amikor a légitámadások már nagy mértékben bénították a magyar hadiipart, a haditermelés biztosítása érdekében a honvédelmi és az iparügyi miniszter kezdeményezte a Hadiipari Bombakárügyi Bizottság létesítését, azzal a feladattal, hogy a bizottság helyszíni szemlék alapján állapítsa meg a helyreállítási költséginégeit. A bizottságnak a Honvédelmi és az Iparügyi Minisztérium által jóváhagyott javaslata alapján a Pénzügyminisztérium folyósította a hadiipari üzemek helyreállításához szükséges összegeket. (MOL XIX-D-1-a 1945-14-28 074)

lehetővé tétele, így nem utolsó sorban az iparügyi miniszternek üzemi felszerelési tárgyak és anyagkészletek igénybevételére szóló felhatalmazása tárgyában f.é. július hó 13-án kiadott 5410/1945. ME sz. kormányrendelet⁷² céljának a biztosítása is, valamint általában a félbemaradt hadianyaggyártás következményeképpen az országban szét-szórtna tároló anyagok kézbevétele.

Ahhoz, hogy a volt M. kir. Honvédelmi Minisztérium és a vállalatok között fennálló jogviszonyokból származó anyagi függőségek terjedelme véglegesen megállapítható legyen, olyan rendelkezést is fel kell venni a javasolt rendeletbe, hogy a bejelentésre kötelezett – amennyiben a bejelentést a megszabott határnapig nem, vagy hiányosan teszi meg – a bejelenteni elmulasztott adatok alapján a kincstárral szemben követelést nem támaszthat. E rendelkezéssel szemben viszont kivételnek van helye akkor, ha a bejelentésre kötelezett igazolni tudja, hogy az adatok késedelmes bejelentése általa előre nem látható körülmény miatt történt, vagy ha a kötelezett a bejelentés megtételére indokolt kérése alapján halasztást kapott.

A kormányrendelet hatálytalanítja a régi rendszerek által kiadott – az európai háború befejeződésével egyébként is tárgytalanná vált – háborús célt szolgáló hadfelszerelési cikkek szállítására vonatkozó megrendeléseket és építkezési (valamint egyéb) munkák teljesítésére vonatkozó megbízásokat.

A rendelettervezet rendelkezést tartalmaz arra nézve is, hogy a megrendelések és megbízások csak akkor nem hatálytalanok, ha azok hatályban maradására és további teljesítésére közérdekből szükség van. Ennek a rendelkezésnek a célja az, hogy olyan megrendeléseket, vagy megbízásokat, amelyeknek további fenntartása, illetőleg teljesítése a békegazdálkodás és termelés követelményeivel összeegyeztethető, az illetékes miniszter javaslatára az iparügyi miniszter úrral egyetértésben részben vagy egészben továbbra is fenntarthatassam.

A rendelettervezet azt a rendelkezést is tartalmazza, hogy az általános rendezés az adatgyűjtés befejeztéig és az adatok feldolgozásáig, illetőleg a rendezés alapelveinek és módozatainak szabályozásáig szünetel.

A rendezés ideiglenes szüneteltetésére nemcsak azért van szükség, mert az általános rendezés alapelveit, módozatait és ütemezését addig nem lehet okszerűen szabályozni, amíg a felszámolásra kerülő anyag terjedelmét és tagozódását nem ismerjük, hanem azért is, mert az államháztartás jelenlegi nehéz helyzete nem teszi kívánatossá nagyszámú azonnali kiadásoknak a költségvetésbe való beállítását. Ezt a szüneteltetést rendeletben kell szabályozni, annak megakadályozására, nehogy a vállalatok (magánosok) saját költségvetésüket és termelési tervüket a honvédelmi kincstárral szemben támasztott, általuk jogosaknak vélt, de még egyelőre ki nem elégíthető, egyébként is még vitás ilyen követelésekre alapozzák.

Rá kell mutatnom itt arra, hogy véleményem szerint nem zárkozhat el azonban a kormány kivételes esetekben olyan anyagi függőségek részbeni, vagy egészbeni rendezésétől már most sem, amelyek rendezésének szüneteltetése fontos köz- vagy szociális érdekeket sértene, feltéve, hogy a sérelem orvoslására más mód nem mutatkozik.

Ilyen kivételes esetek soronkívüli rendezésére a szükséghez képest időszakonként – a költségkihatás megjelölésével – külön előterjesztést fogok tenni a t. miniszterta-

⁷² MK 1945. július 28.

nácsnak, de már most bejelentem, hogy eddig is számos ilyen jogosnak látszó és szociális szempontból feltétlenül méltánylásra igényt tartó követelés, illetőleg kérelem érkezett hozzám. Ezek felülvizsgálatát folyamatba tettem.

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata.

Az előterjesztés első oldalának jobb felső sarkában Vörös János kézírásával, tintával a következők olvashatók: „Újból! A legközelebbi tanácsra. VIII. 31. V.”

Az előterjesztés mellett megtalálható a Honvédelmi Minisztérium 1945. augusztus 27-én kelt, 36 546/el.n.Ip.felsz.cs.-1945.- sz. jegyzéke az ügy minisztertanácsi előterjesztése tárgyában, valamint a megismételt előterjesztéssel kapcsolatos 37 134/el.n.Hip.felsz.1945. sz., szeptember 7-én kelt kísérőlevele.

Az előterjesztés mellékletét képezi a vonatkozó rendelet tervezete.

A Honvédelmi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést vezették: „A Miniszterelnökség részéről észrevétel nincs. Az érdekelt tárcák nyilatkoznak. Bár a honvédelmi miniszter közlése szerint megelőzően letárgyalták már a kérdést. Ugyanide vág az igazságügyminiszternek egy most érkezett, de nem minisztertanácsi átirata, amelynek általános alapelve az, hogy a Szálasi-kormány megrendelése egyáltalán nem akceptálhatók, a Sztójay és Lakatos-kormány megrendelése pedig, amennyiben a rendes adminisztrációs életfolyamattal vannak összefüggésben, vehetők csak figyelembe.” [sic!]

55.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi szeptember hó 20-án reggel 8 órakor dálnoki Miklós Béla
elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

[Jelen voltak:]

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter ¹
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter képviselőében Adorján János államtitkár
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Dr. Ries István igazságügyminiszter	dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisz- tertanács jegyzője

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és felkéri dr. Balogh István ál-
lamtitkárt, hogy a miniszterelnöki bejelentéseket terjessze elő.

1

Dr. Balogh István előterjeszti a Miniszterelnökség beszerzési csoportja részére for-
gótőke kölcsön címen 135 000 P; a csoporttagok tüzelőellátása érdekében 365 000 pen-
gő, összesen tehát 500 000 P hitel igénylését.

Minisztertanács az 500 000 P hitel folyósításához a miniszterelnökségi tárca
terhére hozzájárult.

¹ Molnár Erik aláírása mellett az általa írt következő megjegyzés olvasható: „a 14. oldalon írt helyesbítés-
sel”. Lásd 38. napirendi pontot és jegyzetét.

2

Dr. Balogh István előterjeszti az iparügyi miniszter 2742/1945. sz. javaslatát, mely szerint Gombosi Zoltánt, az ásványolajügy miniszteri biztosát, a magyar Iparügyi Minisztérium központi létszámába miniszteri osztályfőnökké a IV. fiz. osztály 2. fokozata szerint járó illetményekkel kívánja kinevezni.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter*: A korábbi minisztertanácsi határozat² szerint az 1938. évi státusnál 20 %-kal alacsonyabb új státust kell megközelíteni. Ez a döntés végrehajthatatlan, mert 42 %-kal túlhaladja ugyan az 1938. évi létszámot, [sic!] azonban legalább az új kinevezéseknél betartani kívánja azokat a korlátozásokat, amelyek figyelembe veendőek.

Balogh István: Módot kell adni, hogy a régi tisztviselők, akik az új demokratikus Magyarországon vagy nem akarnak működni, vagy nem használhatók fel, leépíttessenek és az új tisztviselők álljanak az új demokratikus Magyarország szolgálatára.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter*: Az előléptetések tempóját csökkenteni kell és a szaporulatokat szabályozni.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Két kérdés van junktimban ennél a programnál, és pedig elsősorban a létszám, másodsorban meg kell szabadulni azon tisztviselőktől, akik különböző okokból nem használhatók fel.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: A megfelelő javaslat előkészítési alatt áll.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* kéri a társminisztereket, hogy a minisztériumok jelenlegi létszámát mutassák ki.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: A létszámot nem lehet minden minisztériumnál egyenlő elbánásban kezelni. Az egyes tárcák testére kell szabni az engedélyezendő tisztviselői létszámot.

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: A felszólalások alapján szükségesnek tartja, hogy a tisztviselői kérdést az igazságügyminiszter a Miniszterelnökség és a Pénzügyminisztérium bevonásával készítse elő.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi. Gombosi Zoltán kinevezéséhez hozzájárul.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Tisztázni kell azt, mi legyen azokkal a tisztviselőkkel, akik az 1937 utáni határokról kerülnek ki a jelenlegi Magyarországra.

Minisztertanács akként határoz, hogy az 1938. évi státushoz való arányosítást az igazságügyminiszter készülő javaslatának véglegződéséig felfüggeszti.³

3

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* napirend előtti felszólalásra kér engedélyt.

[*Miklós*] *Miniszterelnök* az engedélyt a felszólalásra megadja.

² Lásd az 54. sz. jegyzőkönyv 26. napirendi pontját, valamint a 63. sz. jegyzőkönyv 31. napirendi pontját. Gombosi Zoltánról lásd a 27. sz. jegyzőkönyv 15. jegyzetét.

³ Az 1937 előtti határokon kívül eső területekről visszatérő önkormányzati alkalmazottak illetményeinek folyósításáról lásd a 57. sz. jegyzőkönyv 45. napirendi pontját.

4

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előadja a 46 238/1945. számú előterjesztést. Az egyetemi és főiskolai hallgatók elszállásolásával kapcsolatban.⁴

[Miklós] *Miniszterelnök*: Az elvi álláspont az kell, hogy legyen: visszaadandók a helyiségek és a Népjóléti Minisztérium hajtsa végre ezt a döntést.

Minisztertanács akként határoz, hogy a főiskolai és egyetemi hallgatók elhelyezését elrendeli. A Népjóléti Minisztérium méltányos módon rendezze a vallás- és közoktatásügyi miniszter átiratában részletezett kérdését.

5

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* napirend előtti felszólalásra kér engedélyt.

[Miklós] *Miniszterelnök* a felszólalásra az engedélyt megadja.

6

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Közellátási szempontból két irányban kér elvi állásfoglalást. A közellátás mai és jövőbeni kilátásai képezik a kérdés egyik csoportját, és a természettel összefüggő problémák a további kérdéscsoportot.

Vorosilov marsall összefoglaló jelentést kért mindkét irányban. A jelentést elkészítette; ennek konklúziója az, hogy a jövővetelre egyévi haladékat kérünk – a kölcsön pedig, aminek visszaszolgáltatása esedékes, elengedéséért folyamodunk. 1330 vagon gabonát kell október 1-jéig szolgáltatnunk.⁵ Sürgős a halasztási kérelem, mert az összeszedés nyomban leállítandó.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter*: Ez a kérdés már korábban szóba került és világos előtte, hogy a Marsall nem fog elzárkózni a megoldás elől. Ki kell mutatni azonban, hogy mindent megtettünk a teljesítés érdekében és a jövőre nézve is azt kell hangsúlyozni, hogy megteszünk mindent. Mutasson rá a közellátási miniszter a fokozottabb ellenőrzésre és arra, hogy a végsőkhig elmegyünk.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Rá kell mutatni mindazokra az intézkedésekre, amelyeket a kötelezettségek ellátása szempontjából megtettünk és a jövőre nézve alkalmazunk, és ki kell mutatni a várható eredményt.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A helyzetképet kellően feltárja. A helyzet az, hogy december 1-jén már nem lesz kenyérgabonánk és éppen ezért a kérdés megoldása sürgős, mert nem lehet az utolsó pillanatban foglalkozni a felmerülő nehézségekkel.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A maga részéről is részletezendőnek tartja azon rendszabályok kimutatását, amelyeket a múltban a közellátási miniszter alkalmazott és amelyeket érvényesíteni fog. Nagyon erősen ki kell hangsúlyozni az ezzel kapcsolatos intézkedéseket. Például a csereforgalmat, beszolgáltatást stb.

Minisztertanács a közellátásügyi miniszter bejelentését tudomásul vette.

⁴ Lásd az 55/a. sz. mellékletet.

⁵ A Szovjetunió által nyújtott élelmiszerkölcsönről lásd a 36. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

Az úgy további fejleményéről lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 27. jegyzetét, valamint a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

7

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter* napirend előtti felszólalásra kér engedélyt.
[Miklós] *Miniszterelnök* a felszólalásra az engedélyt megadja.

8

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A Szövetséges Ellenőrző Bizottság igényeivel kapcsolatban oly súlyos kötelezettségek kerültek szóba, amelyek minisztertanácsi elbírálást igényelnek. Egyes épületek helyreállításának téli elszállásolás céljaira rövid határidőket szab az orosz katonai hatóság. Megfelelő anyagi fedezet hiányában pénzügyileg a dolgot nem lehet megoldani. Nagy az építőanyaghiány is, ez pedig egyenesen lehetetlenné teszi, hogy a munkálatok elvégezhetőek legyenek.

A zalai építkezések 300 millió, a szekszárdi 20 millió, a szegedi 13 millió pengőbe kerültek. Más területek ugyancsak hatalmas igényű építési tervet igényelnek amelyek mintegy fél milliárdot tesznek ki.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: A Honvédelmi Minisztériumhoz is érkeznek ugyanilyen bejelentések. Így a várpalotával kapcsolatban történt legutóbb követelés.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Debrecen még nincs is benne a most említett kiadásokban. Az építkezések sürgősek, nem halaszthatók el, mert veszélyeztetetté válik ezáltal a polgári lakosság, amelyet hajlékukból esetleg kitelepítenek, hogy a katonai álmányt elhelyezhessék. Ennélfogva megfelelő hitelkeretet kell előlegként rendelkezésre bocsátani. Ezek az igények egyébként túlzottak. A háború utáni beszállásolás méreteit meghaladják. Ugyancsak horribilis a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátása, amely napi 50 millió szükségletet igényel.

Most felmerült egy repülőtér létesítésének kérdése, ami 500 millió pengő kiadást igényel. Illetékes helyen fel kell vetni a fegyverszüneti egyezmény helyes, illetve konkrétabb értelmezését, mert az eddigi gyakorlat rendkívül lazán és érdekeink ellen alkalmazta a rendelkezést és úgyszólván mindent bevont, holott ilyen messzemenően az idézett törvényhelyet nem lehet kiterjeszteni.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: Rendkívüli probléma a szállítás kérdése, mert csak országos járművekkel tudjuk teljesíteni még ha van is anyag.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A szovjet hatóságok vállalták a szállítást.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: A második probléma az anyag vásárlása. Már most meg kell venni és kifizetni, mert az árak rendkívüli emelkedésével a kiadások összege növekedni fog.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Egyetért ezzel, ha van anyagi fedezet, és előteremthető. A hitelkeret olyan méretű legyen, hogy az építési anyagok beszerezhetőkké váljanak.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Hozzá kíván szólni a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátásához. Az ellátásról gondoskodni kell és teljesíteni, de megvizsgálni, és a számítások ellenőrizendők. Hihetetlen árakat számítanak a Szövetséges Ellenőrző Bizottság szállítói és még a feketepiaci árakat is gyakran 100 %-kal túlhaladják. Ez a hazson nem tisztességes.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Erélyesen fogja fel a kérdést és csak olyan utalványokat ír alá, amelyeknek korrektségéről meggyőződést szerzett.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A jogosulatlan felszámítókkal szemben a belügyminiszter intézkedik.

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: Az eljárás megindult éppen ebben a vonatkozásban. A ki-hallgatások folynak, de éppen azért, mert a Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal magá-val is összefüggésben van a szállító személyek kérdése, óvatosan kell az ügyel foglal-kozni. A miniszterelnök és a külügyminiszter urat részletesen fogja majd tájékoztat-ni.

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: Példát kell statuálni a visszaélőkkel szemben.

Minisztertanács a külügyminiszter bejelentését tudomásul vette és az előter-jesztés megoldási módjait elvileg hozzájárult.⁶

9

Dr. Balogh István folytatja a miniszterelnöki bejelentéseket.

Előterjeszti az igazságügyminiszter 16 478/1945. számú javaslatát mely szerint dr. Horti László, dr. Borbély János és dr. Ferencz Tibor, valamint dr. Vaday Sándor nép-főügyész helyettesé váló kinevezését javasolja. Igazolja ezt az a körülmény, hogy a Népbírók Országos Tanácsa keretében újabb tanácsok felállítását határozta el az igazságügyminiszter, nevezetesen az ügyek rendkívüli számban megnövekedtek és így a vád képviselője szempontjából további népfőügyész-helyettesek kinevezése vált szükségessé.⁷

Minisztertanács az igazságügyminiszter javaslatára dr. Horti László, dr. Borbély János, dr. Ferencz Tibor és dr. Vaday Sándor budapesti lakosokat népfőügyésszé kinevezi.

10

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: A kenyér ára tekintetében kér elvi döntést. A ke-nyér árát 10 pengőben kívánja megszabni noha a rentábilis ára 17 pengő lenne. A kü-lönbözetet a kormány fedezze.⁸

Minisztertanács a közellátásügyi miniszter bejelentését tudomásul veszi.

⁶ A szovjet hadsereg téli elszállásolását illetően a helyi parancsnokságok részéről felmerült igényekkel fog-lalkozott a Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság az 1945. szeptember 19-i ülésén. Az említett eseteken kívül szóba került a pápai szovjet csapatelhelyezési terv s az is, hogy Székesfehérvárt mentesíteni kellene a beszál-lásolás alól, tekintettel a város igen nagymérvű háborús károsodására. (MOL XIX-59 I/1. dosszié) Az ügyel kapcsolatban számos panaszos levél található a Miniszterelnökség iratanyagában. A Szövetséges Ellenőrző Bi-zottsághoz tett bejelentés alapján Vorosilov úgy foglalt állást, hogy csak az ő utasítása alapján kell ezeket az igényeket teljesíteni. Lásd a MOL XIX-A-1-j 1945-VIII-8434 és 8889 sz. iratot, valamint a II. F. 8. sz. jegyző-könyv 10. napirendi pontját.

Lásd még a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátását illetően lásd különösen a 15. sz. jegyzőkönyv 13., a 42. sz. jegy-zőkönyv 31., az 54. sz. jegyzőkönyv 5., továbbá az 58. sz. jegyzőkönyv 14. és a 61. sz. jegyzőkönyv 51. napiren-di pontját.

⁷ Az Igazságügyminisztérium előterjesztéséből kitűnik, hogy *dr. Horti László* budapesti ügyvéd, *dr. Borbély János* pestvidéki törvényszéki bíró, *dr. Ferencz Tibor* budapesti államügyészégi alelnök népművelési és *dr. Vaday Sándor* budapesti államügyész népfőügyész kinevezésére azért is került sor, hogy az egyes népművelési szervek fe-llett a felügyeleti jogkör „minél hatékonyabban legyen gyakorolható”.

⁸ Egy hónap mulva azonban már 40 pengőben állapították meg a kenyér árát, de ekkor több részről jelez-ték hogy 80 pengő lenne a reális ára.

11

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti a mezőgazdasági termények, termékek és cikkek hamisításának tilalmazásáról szóló 1895:XLVI. tc. egyes rendelkezéseinek kiegészítése tárgyában készített javaslatát.⁹

Minisztertanács az előterjesztést módosításokkal elfogadta.

12

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* a tárgysorozaton 2. alatt szereplő előterjesztését Sylvester Domokos, dr. Ujházy László és dr. Szörffy S. György kinevezése tárgyában a napirendről leveszi.¹⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

13

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozat 1. pontja alatt szereplő Seres Tibor képesítési kellékének elengedése tárgyában készített előterjesztését a kormány már körözés útján elfogadta.¹¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

14

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* a tárgysorozaton szereplő 2. alatti előterjesztését az Országos Gépjármű Tanács felállítása tárgyában leveszi a napirendről.¹²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

15

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti a szovjetország-magyar áruszállítási egyezmény lebonyolítására részvénytársaság alakítása tárgyában készített javaslatát.¹³

⁹ A Földművelésügyi Minisztérium 61 628/1945/XI.3. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy az 1895. évi XLVI. tc. 8. §-a intézkedett ugyan arról, hogy az elsőfokú közigazgatási hatóságok ellenőrizték a törvény hatálya alá tartozó mezőgazdasági termények és termékek valóságát, sőt a 26 000/1909. FM sz. körrendelet a területileg illetékes vegykísérleti állomásokat is megbízta a hatósági ellenőrzésben való részvétellel, mégis a tapasztalatok azt mutatták, hogy a hamisítók szervezetsége folytán az előzetesen megbeszélt ellenőrzések nem vezettek célra. Ezért azt javasolta, hogy a vegykísérleti állomások szakközegei kapjanak felhatalmazást az önálló ellenőrzésre is. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9100/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. október 30.), valamint az ezt helyesbítő közleményt a MK 1945. november 12-i számában.

¹⁰ Lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 27. napirendi pontját.

¹¹ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 9922/1945.Eln. sz. előterjesztése szerint *Seres Tibort* (1913–), miután az állami és társadalmi rend elleni izgatás miatt büntetve volt, nem vették fel magyar főiskolára, ezért Brűnnben a Deutsche Technische Hochschule-t végezte el az elektromos szakon, a textil szakon pedig két évet végzett. Hazatérése után magánvállalatoknál, 1945. május 26-tól pedig a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumban, a MÁV-hoz kirendelt miniszteri biztosként dolgozott, majd a tárcaközi gépjárműszakosztály vezetője lett. Ekkor miniszteri osztálytanácsossá nevezték ki. (MOL XIX-I-1-s 1945.Eln.-12-11 954) 1947-ben a Közlekedésügyi Minisztérium államtitkára lett.

¹² Lásd az 57. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját.

¹³ Lásd az 55/b. sz. mellékletet. A kérdés a gazdasági miniszteri értekezletek napirendjén is szerepelt, lásd a II. F. 7. sz. feljegyzés 3. pontját.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A részvénytársaságban a Külgügyminisztérium képviselőjét is kívánja, miután külgügyi kérdések is érintve vannak.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* hozzájárul ehhez azzal, hogy a Külgügyminisztérium részéről kiküldendő személyben közösen fognak megállapodni.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja azzal, hogy a részvénytársaságnál a Külgügyminisztériumnak is egy képviselőt biztosítottatik.

16

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Horváth Ákos államügyész özvegye, Dobák Berta részére özvegyi nyugdíj megállapítása tárgyában készített javaslatát.¹⁴

Minisztertanács dr. Horváth Ákos államügyész helyettes özvegye, Dobák Berta részére 1944. évi augusztus hó 1. napjától kezdve férje után járó özvegyi nyugdíj megállapításához hozzájárult.

17

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát az 5120/1945. ME sz. rendelet alapján folyósított tetőfedési kölcsönök biztosítására szolgáló jelzálogjogok telekkönyvi bejegyzése tárgyában.¹⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

18

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Szovjetunióban kötött házasságok szabályozása tárgyában.¹⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

¹⁴ Az Igazságügyminisztérium 8273/1945. IM E sz. előterjesztése szerint dr. Horváth Ákost, volt budapesti államügyészt a Pestvidéki Törvényszék a Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt 1921-ben háromévi fegyházbüntetésre és hat évi hivatalvesztésre ítélte; 1921 decemberében ugyan kegyelemben részesült, de elhelyezkedni nem tudott, az Ügyvédi Kamarába sem vették fel. 1944 júliusában elhunyt; özvegye részére nyugdíjat a körülmények folytán nem állapítottak meg. Ezért javasolták az özvegyi nyugdíj engedélyezését. Előzményét illetően lásd a 45. sz. jegyzőkönyv 44. napirendi pontját.

Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e napirendi ponthoz a Miniszterelnökségen a következő – ceruzával utólag áthúzott – megjegyzést fűzték: „Nyilatkozzék az igazságügyminiszter, hogy az özvegy együtt élt-e férjével és nőtartási díjra volt-e joga a halál bekövetkezésének idejében, továbbá kifogásoljuk, hogy *visszamenőleg* történjék a fizetés, mert csak az előterjesztést követő hónaptól, tehát csak szeptember 1-jétől járulhatunk hozzá. Eddig is mindig ilyen értelemben történt a döntés.”

¹⁵ Az Igazságügyminisztérium T.1164/1945. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy az 5120/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 22.) alapján létesített alapból folyósított kölcsönök biztosítására jelzálogot kellett bejegyezni a telekkönyvbe a Pénzügyi Központ javára. A kölcsön egyik felét a rendelet 8. §-a értelmében névértékben, a másik felét pedig az ott megjelölt módon átértékelt összegben kellett visszafizetni. Az 5120/1945. ME sz. rendelet azonban nem szólt arról, hogy az átértékelésre vonatkozó intézkedést is bevezessék a telekkönyvbe. Ennek pótlását szolgálta az itt napirendre tűzött javaslat. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 8520/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 22.

¹⁶ Lásd az 55/c. sz. mellékletet, valamint a 8600/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 22.

19

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a hitbizományhoz tartozó épületek helyreállításának előmozdítása tárgyában.¹⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

20

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát az 1942. október 21-én és 1943. december 6-án kelt közkegyelmi elhatározások alkalmazásának megszüntetése tárgyában.¹⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

21

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti a Magyar Nemzeti Bank és az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó hitelszövetkezeteknek birtokában volt egyes váltók tárgyában javaslatát.¹⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

22

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát az ügyvédi meghatalmazásokon az ügyvédi jóléti hozzájárulás lerovásának átmeneti szabályozása tárgyában.²⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

23

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti a letartóztató-intézeti alkalmazottak illetményeinek és nyugellátásának rendezése tárgyában készített tervezetét.²¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

¹⁷ Az Igazságügyminisztérium T.1303/1945. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy mivel a hitbizományhoz tartozó épületek további romlástól való megóvása – az épület tulajdonosának személyére tekintet nélkül – nemzeti érdek, indokolt a tetőfedési, helyreállítási kölcsön felvételét azokban az esetekben is lehetővé tenni, amikor arra a jelzalog bejegyzését gátló jogi akadályok miatt egyébként nem lenne meg a lehetőség. Ezeket az akadályokat igyekezett elhárítani a rendelet tervezete. Lásd a 8440/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 22.

¹⁸ Lásd az 55/d. sz. mellékletet, valamint a 8620/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 27.

¹⁹ A 3770/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 28.) a Pénzügyminisztérium T.1265/1945. sz. előterjesztésében e rendelet hatályának az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó hitelszövetkezetekre, valamint a Magyar Nemzeti Bankra való kiterjesztéséről volt szó. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd 8450/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 22.

²⁰ Az Igazságügyminisztérium T.1559/1945. sz. előterjesztése, a rendelet tervezete és a kísérőlevélük megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

A 6980/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 28.) intézkedett az illetékekről, így az ügyvédi meghatalmazások kiállítására szolgáló bélyeges nyomtatványok használatáról, az érték kiegészítéséről, valamint az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet által forgalombahozott ügyvédi jóléti hozzájárulási bélyegekről. Ezt a rendeletet egészítette ki az előterjesztés alapján kiadott 8460/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. szeptember 22.), amennyiben lehetővé tette a kiegészítő bélyegek hiányában az illetékkülönbözet postatakarékpénztári csekken való befizetését.

²¹ Lásd a 8400/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 21.

[Oltványi] Pénzügyminiszter felhívja a figyelmet az előterjesztéssel kapcsolatban arra, hogy az precedenst jelent más hasonló fegyveres alakulatok illetményei tekintetében, ezért nem járult hozzá az előterjesztéshez.

[Gyöngyösi] Külügyminiszter: Figyelemmel arra a nehéz szolgálatra, amelyet a fegyőr, a rendőrséghez hasonlóan, teljesít a javaslatot elfogadásra ajánlja.

Minisztertanács a bejelentéseket tudomásul veszi, előbbi határozatát fenntartja.

24

[Ries] Igazságügyminiszter: A tárgysorozaton szereplő rendelettervezetét az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeteknél tartandó közgyűlésről leveszi a napirendről.²²

Minisztertanács a bejelentést tudomás ulveszi.

25

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát az egyetemek és főiskolák hallgatóinak igazolása tárgyában. A rendelettervezethez elvi hozzájárulást kér, a részleteket a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértésben fogja kidolgozni.²³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi. Az egyetemi és főiskolai hallgatók igazolására vonatkozó rendelet kibocsátásához az elvi hozzájárulást megadja. A vallás- és közoktatásügyi miniszter és az igazságügyminiszter együttesen állapítják meg a végleges szöveget.

26

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti javaslatát a Magyar Bányatermék- és Fémértékesítő Rt. 250 000 P államsegélye tárgyában.²⁴

Minisztertanács a 250 000 P államsegély folyósításához hozzájárult.

²² Az előzményeket illetően lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 28., a 42. sz. jegyzőkönyv 42., a 45. sz. jegyzőkönyv 43., a 46. sz. jegyzőkönyv 48. és a 48. sz. jegyzőkönyv 31. napirendi pontját; illetve az 57. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját.

²³ Az Igazságügyminisztérium T.962/1945. sz. előterjesztése abból indult ki, hogy „az értelmiségi foglalkozásra készülő egyetemi és főiskolai hallgatók – már csak iskolázottságuk folytán is – rendelkeznek olyan ítélőképességgel, mely a letűnt rendszer kellő megítéléséhez szükséges volt és ennél fogva esetleges népellenes magatartásukért felelősségre vonhatók. A demokratikus ország eminens érdeke, hogy a múltban népellenes magatartást tanúsított személyek, vagy azok, akiknek egész egyénisége kevés biztosítékot jelent arra nézve, hogy az ország érdekében eredményes munkásságot tudnak kifejteni, elzárassanak minden olyan lehetőségtől, mely a demokratikus felépítés megakadályozására nyújt módot. Ez a megfontolás teszi szükségessé az egyetemi és főiskolai hallgatók igazoló eljárás alá vonását.” Hangsúlyozta a minisztérium, hogy javaslatát a Budapesti Nemzeti Bizottság és az egyetemek, illetve főiskolák tanári testületeinek megbízottaival együtt dolgozta ki. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük. Lásd a 8500/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 26.

²⁴ Az Iparügyi Minisztérium 100 800/II/5/1945. sz. előterjesztése szerint a Magyar Bányatermék- és Fémértékesítő Rt.-t az Állami Ércbánya és Kohóművek, a Hungária Kohó- és Vegyiművek Rt. budapesti céggel együtt 1942-ben alapította; részvénytőkéjének 51 %-a az állam kezében volt. A Magyar Bányatermék- és Fémértékesítő Rt.-nek 1944 végén 1 650 000 pengő folyószámla-követelése volt, amelyhez azonban a fennálló rendelkezések értelmében átmenetileg nem juthatott hozzá. Ügyviteléhez viszont sürgősen szükséges volt 500 000 pengőre, ennek felét kérték – a részvények arányában – államsegély formájában rendelkezésre bocsátani.

27

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az Attila krt. 13–21. sz. bérház (Bethlen-udvar) állagát biztosító munkák költségeire 3 millió pengő hitel engedélyezése tárgyában.²⁵

Minisztertanács a 3 millió pengő engedélyezéséhez hozzájárult.

28

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az Országos Ipari Munkaügyi Felügyelőség megszüntetése tárgyában.²⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

29

[Bán] *Iparügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő bányahatósági helyreállítási és újjáépítési alap létesítése tárgyában készített rendelettervezetét a napirendről leveszi.²⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

30

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti a minisztérium hivatalainak elhelyezéséhez 1 860 600 P póthitel engedélyezését.²⁸

Minisztertanács az 1 860 600 P póthitel engedélyezéséhez hozzájárult.

²⁵ Az Iparügyi Minisztérium 62 405/IV/3.-1945. sz. előterjesztése szerint az életveszélyessé vált épület helyreállítására volt szükség az összegre.

²⁶ Az Iparügyi Minisztérium 56 301/1945/I/2. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a 4430/1942. ME sz. rendeletben (MRT 1942. 1658-1661. old.) meghatározott, az iparban és kereskedelemben alkalmazottak munkaviszonyára vonatkozó jogszabályok megtartásának ellenőrzésére életrehívott Országos Ipari Munkaügyi Felügyelőség csak Nagy-Budapesten és környékén tevékenykedett, míg az ország többi részében a régebb óta működő kerületi iparfelügyelők látták el a feladatot. Így ekkor a felesleges szervezeti párhuzamosság megszüntetésére került sor. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 9470/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 17.

²⁷ Az Iparügyi Minisztérium 37 763/I/4/1945. sz. előterjesztésében arra kért engedélyt, hogy a szén eladási árához mázsánként 1 % illetéket számíthasson fel; a befolyó összeget a bányakapitányságok székházainak helyreállítására, valamint az Iparügyi Minisztérium bányászati osztályának elhelyezésére szolgáló épület megszerzésére és dolgozói lakásgondjainak enyhítésére kívánta felhasználni.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium a leghatározottabban ellenezte a javaslat elfogadását, minthogy álláspontja szerint ez a tárcaknak a költségvetési hitelből való részesedési arányszámának meghamisításához vezetett volna, s ez az illeték egyfajta szén forgalmi adó lett volna. Legfeljebb azt tartotta elképzelhetőnek, hogy a széntermelés fokozását szolgáló bányászati beruházások megvalósítására vezessenek be illetéket. (MOL-XIX-G-1-a 1945-1-9958)

A kérdést a november 2-i minisztertanácsi ülésen ismét előterjesztették (65. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pont), de ismét levették a napirendről.

²⁸ Az Iparügyi Minisztérium 73 742/IV/3/1945. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy Budapesten az V., Akadémia u. 12. és az V., Nádor u. 26. sz. alatti épület helyrehozására kérték a póthitelt, utalva az 1945. augusztus 22-i minisztertanácsi ülésen (46. sz. jegyzőkönyv 52. napirendi pont) már engedélyezett hitelre.

31

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti a részvénytársasági és szövetkezeti közgyűlések megtartásának átmeneti eltiltása rendeletnek [sic!] módosítása tárgyában javaslatát. Miután a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, a pénzügyminiszter és az igazságügyminiszter hozzászólásaiból megállapíthatja azt, hogy ebben a tárgyban egy általános rendelkezést tárgyzó javaslat készül, a napirendről leveszi.²⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

32

[Bán] Iparügyi miniszter bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 7. és 8. alatti tervezetét leveszi a napirendről.³⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

²⁹ Az Iparügyi Minisztérium 73 087/I/2/1945. sz. előterjesztése a 3600/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. július 1.) módosított 817/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 6.) előírásainak további enyhítésére vonatkozó módosítási javaslatot tartalmazott. Hangsúlyozta, hogy az újonnan alakult részvénytársaságokkal szemben azok az aggályok, amelyek a részvények illetéktelen felhasználásával kapcsolatban fennállnak, nem érvényesülhetnek. A jelentős valutáris és pénzügyi kihatásokkal járó mérlegmegállapítást a rendelettervezet az új részvénytársaságokkal szemben kizárta, így esetükben a közgyűlési tilalom fenntartását indokolatlannak mondta.

Megemlítette, hogy a tervezetet az Igazságügyminisztériumban szeptember 5-én a pénzügyminiszter, a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter képviselőinek, valamint a Magyar Nemzeti Bank, a Gyáriparosok Országos Szövetsége és a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete kiküldötteinek részvételével tartott értekezleten megbeszéltek s a megjelentek azt indokoltnak találták.

Jelezte végül, hogy a szövetkezetek tekintetében azért nem tett előterjesztést, mert tudomása szerint az Országos Szövetkezeti Tanács tesz ilyen értelemben javaslatot. (MOL XIX-K-1-b 1945-8028)

Lásd az 57. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját.

³⁰ Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon olvasható felsorolás szerint a szolgálati jogviszony egyes kérdéseinek szabályozására, valamint a keményítőipar támogatására vonatkozó javaslat levételére került sor.

A szolgálati jogviszony egyes kérdéseinek szabályozására vonatkozó 70 103/I/2. 1945. sz. iparügyi minisztériumi előterjesztés tulajdonképpen a számtalan jogszabályban fellelhető munkaügyi joganyag egységes szerkesztésű jogszabályba foglalását célozta. Nem csak a bírói jogalkalmazást kívánta megkönnyíteni, de a munkavállalók tájékozódását is. Ugyanakkor igyekezett figyelemmel lenni a szolgálati jogviszony terén megnyilvánult reformtörekvésekre is. Így javasolta újra szabályozni a gyári munkásokra hátrányos felmondási időt; a rendelet hatálya alá tervezte vonni azokat a magánalkalmazottakat is, akikre korábban írott jogszabály nem vonatkozott; megszüntetni javasolta azt a gyakorlatot, miszerint házasságkötés, gyermekszülés esetén elbocsátották a női alkalmazottakat; javasolta, hogy csak a kikötött próbaidő után lehessen elbocsátani minden indok nélkül a munkavállalót; a hosszabb ideig egy helyen dolgozó munkás számára felmondás esetén végkielégítést javasolt megállapítani; a háztartási alkalmazottak vitás ügyeit is polgári bíróság elé javasolta utalni, szemben a korábbi gyakorlattal, amely szerint ezeket az ügyeket közigazgatási úton döntötték el.

Az Igazságügyminisztérium észrevételei alapján (a szolgálati jogviszony rögtöni felbontására vonatkozó egységes eljárás előírására és a cselédügyek bírói úton való rendezésére vonatkozó rész elhagyását javasolta) az Iparügyi Minisztérium 79 541/I/1./1945. sz. alatt, átdolgozott formában, 1945. október 5-én ismét benyújtotta az előterjesztést. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 668 és 12 517) A minisztertanács azonban ekkor sem tárgyalta; feltehetőleg körözés útján hagyták jóvá. Lásd a 9700/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 21.

A keményítőipar támogatására az Iparügyi Minisztérium 70 430/1945/II.2. sz. előterjesztésében 240 millió pengő hitel engedélyezését kérte. A cukorellátás kétségbeejtő helyzetével indokolta kérését, mivel 100 000 tonna cukorra volt szükség, de a cukortermelés várható mennyisége 8000 tonna volt. A hiányt a burgonyakeményítőből nyerhető keményítő szörppel és keményítőcukorral kívánta pótolni. Ez a kérdés sem került a minisztertanács elé, feltehetőleg körözés útján döntöttek felőle.

33

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az ipari újjáépítést ismertető film 350 000 P-s költsége tárgyában. Kéri a minisztertanácsot, hogy az összeg kiutalását engedélyezze és járuljon hozzá ahhoz, hogy ezt az összeget az iparügyi tárca terhére számolhassa el.³¹

Minisztertanács a 350 000 P engedélyezéséhez hozzájárult.

34

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti kérelmét a fegyverszüneti egyezmény 11. §-ából eredő szállítások ellenértékének kiegyenlítésére 1 250 000 000 P engedélyezése tárgyában. Megemlíti, hogy 160 000 pár bakancs szállításával kapcsolatban a bekövetkezett drágulás folytán póthitelre van szükség. Ebben a tárgyban azonban később fog határozni.³²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi. Az 1 250 000 000 P engedélyezéséhez hozzájárul.

35

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A jóvátételi szállításokra 6 milliárd P engedélyezését kéri. [Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Eddig 4480 milliót folyósított az előterjesztésben tárgyazó [sic!] célra, azonban részletes tájékoztatást kér és azt terjessze az iparügyi miniszter a minisztertanács elé.

[Bán] *Iparügyi miniszter* vállalja a kimutatás mielőbbi betérjesztését.

Minisztertanács a 6 millió pengő folyósításához hozzájárult.³³

36

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az ipari jóvátételi szállítások belföldi árkérdése tárgyában.³⁴

³¹ Az Iparügyi Minisztérium 69 679/III/1./1945. sz. előterjesztése hangsúlyozta, hogy „az ország gazdasági és politikai önállóságának legfontosabb előfeltétele a jóvátételi szállítási kötelezettségünk pontos teljesítése és emellett a belső ipari szükségletnek a legmérsékeltőbb igényeknek megfelelő kielégítése. Mindez természetesen az ország népétől anyagi és szellemi erőinek a legnagyobb mértékű felhasználását igényli. Az ehhez szükséges felvilágosító és lelkesítő munka egy részét a sajtó elvégezte, de a lanyhuló érdeklődés felkeltéséhez és a kitűzött ipari újjáépítés megvalósításához elengedhetetlen propagandát újszerű eszközökkel, oktatófilm bemutatásával is fokozni kívánom.”

³² Az Iparügyi Minisztérium 67 510/V/5/1945. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a Vörös Hadsereg iparcikkkel való ellátását az iparvállalatok folyamatosan teljesítik. Ezek közszállításoknak minősülnek s a vállalatoknak az Iparügyi Minisztérium fizet ezekért. Jelezte, hogy 334 millió pengőt már utalványozott is előlegként az egyes vállalatoknak.

A fegyverszüneti egyezmény 11. pontját illetően lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

³³ Az Iparügyi Minisztérium 69 614/1945./V/5. sz. előterjesztése a bérek és árak emelkedésével indokolta a szeptember hó végéig általa igénybe vett hitel összegének megemelését. Az előterjesztésben egyébként az szerepelt, hogy jóvátételi célra mindazideig 3 milliárd 280 millió pengőt bocsátottak rendelkezésére (ezzel az állítással vitakozott Oltványi pénzügyminiszter), amiből az augusztus 24-ig munkába vett jóvátételi szállítások előlegére 2 milliárd 100 millió pengőt használt fel az Iparügyi Minisztérium.

³⁴ Lásd az 55/e. sz. mellékletet. Előzményét illetően lásd a 38. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontját.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja.

37

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő és előadni szándékolt javaslatát a közellátásügyi miniszter árszabályozó hatáskörének rendezése tárgyában, a napirendről leveszi.³⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

38

[Molnár] *Népjóléti miniszter* a „Népegészségügy” kiadására 1 millió pengőt, a „Magyar Orvosok Lapja” részére 20 000³⁶ pengő államsegélyt kér.

Minisztertanács a „Népegészségügy” kiadására 1 millió pengő, a „Magyar Orvosok Lapja” részére 20 000 pengő államsegély folyósításához hozzájárul.

³⁵ A Közellátásügyi Minisztérium 21 260/1945.VIII.f.o. sz. előterjesztése utalt arra, hogy a közellátásügyi miniszternek, mint árhatalóságnak a jogkörét 1938-tól kezdve több kormányrendelet is rögzítette, mégis az ideiglenes kormány e tárgyban kiadott rendeletei nem tartalmaztak kimerítő felhatalmazást a közellátási miniszter számára. Ugyanakkor az egyes hatóságok, külön felhatalmazás alapján, vagy anélkül árakat állapítottak meg. Egyrészt ezt a helyzetet kívánta megszüntetni a tervezett rendelettel. Másrészt felhívta a figyelmet arra, hogy a széttagolt ármegállapítás a termelés, az igazságos jövedelemelosztás és az ellátás érdekeit szem előtt tartó elvek érvényesülését nem biztosítja, és azzal a veszéllyel is jár, hogy az egyoldalú szempontok szerint kialakított árak nem csak az árak és bérek, hanem az egyes szakmák árainak egyensúlyát is megbontják és az árak egymással versengő emelkedését idézik elő. Az árszabályozás rendezését azért is szükségesnek jelezte, mert az egyes bányá- és gyáripari termékek, valamint gazdasági jellegű szolgáltatások árainak (díjainak) rendezése tárgyában korábban kiadott 4120/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 1.), mint átmeneti intézkedés, szankciókat nem tartalmazott. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 037)

A Közellátásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon egyrészt rögzítették azt, hogy az előterjesztés nem érkezett meg idejében, másrészt a következő megjegyzést tették: „Ha az érdekelt tárcák nem kifogásolják, észrevétel nincs.” Ez alatt pedig Miklós Béla kézírásával a következő megjegyzés szerepel: „Ig.ü.vel, törvényelőkészítő osztályával megbeszélni! módosítások!”

Lásd még a 61. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját.

³⁶ A számot tintával aláhúzták s mellette a következő olvasható: „200 000 P Molnár Erik”. Ugyanez a megjegyzés olvasható a határozati részben szereplő összeg mellett is.

A Népjóléti Minisztérium 61 474/VII.-1945. sz. előterjesztése hangsúlyozta, hogy az ország egészségügyi igazgatása, az egészségvédelmi szolgálat csak akkor lehet kielégítő, ha a kiadott rendeletek mellett a helyszíni ügyintézés munkáját gyakorlati útmutatások, tudományos tájékoztatások támasztják alá. E célból jelezte fontosnak az egészségügyi igazgatás jól bevált folyóiratának, a Népegészségügynek az újbóli megjelenését. A papírhányra s a nyomdai költségekre tekintettel a Magyar Orvosok Szabad Szakszervezetének kiadásában megjelenő Orvosok Lapja mellékletként kéthetenként tervezte megjeleníteni. E célra a havi 100 000 pengős költség részbeni fedezésére 1 millió pengőt; ugyanakkor az Orvosok Lapja a számára egyszeri alkalommal 20 000 pengő támogatást kért. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 698) A jegyzőkönyvben szereplő rossz szám tehát innen származott.

A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e napirendi ponthoz a Miniszterelnökség a következő megjegyzést fűzték: „Kimondandó volna, hogy ilyen célokra a jövőben a minisztérium nem bocsát pénzt rendelkezésre. Most elvi kifogás nincs.”

A Népegészségügy 1920. január 15-én indult, a Munkaügyi és Népjóléti Minisztérium folyóirataként, első szerkesztője dr. Györfy Tibor egyetemi tanár volt. Az Orvosok Lapja – az 1857-ben indult Orvosi Hetilap helyébe lépett, 1948-tól 1990-ig az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének volt a lapja.

39

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti a zsidó származás, vagy baloldali magatartás miatt elhurcolt, illetőleg összeköltöztetett egyének lakásbérletére vonatkozó különleges rendelkezések szabályozása tárgyában javaslatát.³⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

40

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát a gyógyszerészi jóléti intézmények létesítéséről szóló 1935:III. tc. módosítása tárgyában.³⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

41

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát Karcag város szülőotthonának felállításával és felszerelésével kapcsolatban 800 000 P államkölcsön folyósítása tárgyában.³⁹

Minisztertanács a 800 000 P államkölcsön folyósításához hozzájárul.

42

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát a szabadpályán működő értelmiségi foglalkozásúak és hatósági jogosítvánnyal rendelkezők igazolási eljárás alá vonásáról szóló 1146/1945. ME sz. rendelet módosítása, illetve kiegészítése tárgyában.⁴⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

³⁷ A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítón e tárgynál jelezték, hogy az előterjesztés nem érkezett meg. Ugyanerre a napirendi pontra utalva gépirással a Miniszterelnökségen rávezetett következő megjegyzés olvasható: „Az igazságügy észrevételét nem tesz. Nekünk sincs kifogásunk.” A javaslat a deportált, vagy összeköltöztetett személyek távollétének idejére szóló lakbérfizetési kötelezettségének elengedéséről, halasztásáról, ill. részletfizetési lehetőség biztosításáról, valamint a berendezési és felszerelési tárgyak visszajuttatásáról szól. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-11 648) Lásd a 8540/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 26.

³⁸ A Népjóléti Minisztérium 2781/1945.Eln. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy az 1935. évi III. tc. értelmében a gyógyszerárak tulajdonosi gyógyszerenként legfeljebb négy fillért tartoztak fizetni a Gyógyszerészek Országos Jóléti Alapja javára. Ezt az összeget az 1944. évi november és december hóra visszamenőleges hatállyal javasolta felemelni, általában kéthavonként emelkedő progresszivitással úgy, hogy 1945 szeptemberétől már az 1944. évi októberi járulék negyvenszeresét kellett befizetni. Lásd a 8470/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 23.

³⁹ A Népjóléti Minisztérium 72 873/1945.VIII. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a Pénzügyminisztérium által a Népjóléti Minisztérium számára a közkórházak helyreállítására biztosított 10 millió pengő hitelből nyújtandó kölcsönről volt szó. A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítóra a Miniszterelnökségen e tárgyhoz a következő megjegyzést fűzték: „Pénzügyminiszter nyilatkozzék.”

⁴⁰ A Népjóléti Minisztérium 1448/1945.eln. sz. előterjesztése azért kívánta módosítani az 1146/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) 4. §-át, mivel e szerint a hatósági jogosítvánnyal rendelkező egyének az igazolajelentésüket annál a hatóságnál tartoztak benyújtani, amelyik a jogosítványt kiadta; így a gyógyszerári jogosítvánnyal rendelkezők a Népjóléti Minisztériumhoz fordultak, s ez olyan feladatot rótt a minisztériumra, amit nem tudott vállalni. Ezért javasolta, hogy az adott törvényhatóság első tisztviselője legyen az a fórum, ahová az ilyen, igazolás iránti kérelmeket be kell nyújtani.

Másrészt javasolta, hogy ha gyógyszerész esetében az igazolóbizottság elmarasztaló határozatot hoz és az érdekelt ez ellen fellebbezéssel él, a törvényhatóság első tisztviselője haladéktalanul hatósági kezelőt rendelhesen ki a gyógyszerterár vezetésére, nehogy veszélybe kerüljön a gyógyszerkészlet közérdekű felhasználása. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 8480/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 23.

43

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát az Országos Orvostudományi Kongresszus előkészítő munkálatai költségeinek fedezésére 100 000 P államsegély folyósítása tárgyában.⁴¹

Minisztertanács a 100 000 P államsegélyhez hozzájárult.

44

Újjáépítési miniszter [*képviselőként Adorján János*] előterjeszti javaslatát az Újjáépítési Minisztérium 1945. évi augusztus havi költségvetése tárgyában.⁴²

Minisztertanács elvileg hozzájárult. A részletkérdéseket a pénzügyminiszterrel hozza az újjáépítési miniszter összhangba.

45

Újjáépítési miniszter [*képviselőként Adorján János*] előterjeszti javaslatát az Újjáépítési Minisztérium 1945. évi szeptember havi költségvetése tárgyában.⁴³

Minisztertanács elvileg hozzájárult. A részletkérdéseket a pénzügyminiszterrel hozza összhangba az újjáépítési miniszter.

46

[*Erdei*] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1. alatt felvett, az 1937. évi határokon kívül eső területekről visszatért önkormányzati alkalmazottak illetménye tárgyában előadni szándékozott javaslatát a napirendről leveszi.⁴⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

47

[*Erdei*] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1. és 2. alatt felvett javaslatait már körözés útján elintézte, így leveszi a napirendről.⁴⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁴¹ A Népjóléti Minisztérium 45 646/1945.V. sz. alatt tett előterjesztése szerint az Országos Orvostudományi Kongresszus 1945. szeptember 16-án tartották meg.

⁴² Az Újjáépítési Minisztérium 11 313/1945. sz. előterjesztésében az 1945. augusztus havi kiadásaira 30 587 040 pengőt igényelt.

⁴³ Az Újjáépítési Minisztérium 11 586/1945. sz. előterjesztésében a saját és az Országos Építésiügyi Kormánybiztosság 1945. évi szeptember havi kiadásaira összesen 53 311 750 pengőt igényelt. A minisztérium személygépkocsijainak számát 10-ben, teherautóinak számát 4-ben, az Országos Építésiügyi Kormánybiztosság személygépkocsijainak számát 11-ben, teherautóinak számát pedig 14-ben kérte megállapítani.

Az Újjáépítési Minisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapon Miklós Béla ceruzával a következőket jegyezte fel: „Üüm: személy- és tehergépkocsi államtitkárnak túlzás stb. IX. 20. Mi”.

⁴⁴ Lásd az 57. sz. jegyzőkönyv 45. napirendi pontját.

⁴⁵ Elírásról van szó, mivel a Belügyminisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapon az 1. sorszámmal jelzett napirendi pontot az ülés 46. napirendi pontjaként szerepeltették; a borítólapon a 2. és 3. sorszámmal jelölt tárgyakról lehetett itt szó, azaz a Közigazgatási Bíróság autóbekészítésére valamint épületének helyreállítására igényelt összesen 2 315 000 pengő hitel körözés útján való jóváhagyásának tudomásulvételéről. Lásd az I. F. 1-2. sz. tételt.

48

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát rehabilitálások a 285/1945. ME sz. rendelet alapján tárgyában. dr. Szeles Pált a VI. fizetési osztály 1. fokozatába, dr. Drégely Józsefet az V. fizetési osztály 2. fokozatába, Gyurta Lajost a VIII. fizetési osztály 3. fokozatába, Böcskey Imrét a VII. fizetési osztály 3. fokozatába, Farkas Sándort a VI. fizetési osztály 3. fokozatába kívánja kinevezni.⁴⁶

Minisztertanács a kinevezésekhez hozzájárult.

49

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Népgondozó Hivatal 1945. évi augusztus havi szükségleteinek fedezetére 94 544 000 P hitelösszeg folyósítása tárgyában.⁴⁷

Minisztertanács a 94 544 000 P hitel folyósításához a Népgondozó Hivatal augusztus havi szükségleteire hozzájárult.

50

[Erdei] *Belügy miniszter* előterjeszti kérelmét a Magyarok Világszövetsége részére 120 000 P hitel iránt.⁴⁸

⁴⁶ A 285/1945. ME sz. rendelet a Tanácsköztársaság idején és azt követően baloldali politikai meggyőződés és tevékenység miatt elítéltek, illetve hátrányt szenvedett személyek rehabilitálásáról intézkedett. (MK 1945. február 27.) A Belügyminisztérium 142 485/1945.IV/12. sz. előterjesztésében olvasható részletezés szerint:

Dr. Szeles Pált 1920-ban politikai magatartása miatt távolították el a rendőrségi szolgálatból, ahol akkor fogalmazói minőségben dolgozott. 1929-től 1944-ig az OTI tisztviselője volt. Rendőr alezredesi kinevezését javasolták.

Dr. Drégely-Dreyer József rendőrkapitányt politikai okból 1920-ban négyévi börtönre és hivatalvesztésre ítélték. 1945 elejétől a szegedi rendőrség állományában rendőr alezredesként teljesített szolgálatot. Rendőr ezredessé való kinevezését javasolták.

Gyurta Lajos a Vidéki Főkapitányságon mint főfelügyelő teljesített szolgálatot. 1920-ban öthavi fogházbüntetésre, egy évi jogvesztésre ítélték a Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt. Szabadulása után géplakatosként dolgozott. Rendőrnnyomozó századosá váló kinevezését javasolták.

Böcskey Imre csendőr főtörzsőrmester 1920-ban, korábbi politikai magatartása miatt tíz hónapig letartóztatásban volt, majd elbocsátották s az Első Magyar Betegbiztosító Rt. alkalmazottja lett. 1945-ben a szekszárdi rendőrség bünyügyi osztályát szervezte meg. Rendőrnnyomozó őrnagyi kinevezését javasolták.

Gy. Farkas Sándor rendőrfőkapitányt a Vörös Őrségben teljesített szolgálata miatt 1919 után kényszernyugdíjazták. Rendőr alezredesként való nyugdíjazását javasolták.

Bíró (Buchberger) István rendőrkapitány neve is szerepel az előterjesztésben, akit, mint a Károlyi-kormány által kinevezett rendőrtisztet 1920-ban állásából elbocsátottak. Rendőr alezredeskénti nyugdíjazását javasolták.

⁴⁷ A Belügyminisztérium 6360/1945.eln. sz. előterjesztése nem tartalmazza a hiteligény indoklását, csupán azt a kérést, hogy a tárca az összeget előirányzat nélküli átmeneti kiadásként elszámolhassa. Ezt megelőzően, 1945. augusztus 22-én 5994/1945.eln. számon készített előterjesztést ugyanezen tárgyban a Belügyminisztérium, ebben hivatkozott arra, hogy a Népgondozó Hivatal részére korábban (lásd a 30. sz. jegyzőkönyv 44. napirendi pontját) megszavazott 6 millió pengő hitelt már teljes egészében felhasználta, s újabb 6,119 millió pengő hitelt tart igényt. Egyben 5 személy- és 4 tehérgépköci beszerzésére kért további hitelt. (MOL XIX-K-1-b 1945-7636) Ez az előterjesztés a jelek szerint nem került megtárgyalásra, de az újabb előterjesztés és igény indokálul szolgálhatott.

⁴⁸ A Belügyminisztérium 151 541/1945.4/13. sz. előterjesztése a Magyarok Világszövetségének a hazai és a határokon kívül élő magyarság politikai és kulturális kapcsolatainak ápolására irányuló célkitűzésén kívül felémelte, hogy a szövetség 1946. május 1-jére szándékozott összehívni a Magyarok 3. Világkongresszusát Budapestre – s mind ennek, mind egyéb működésének finanszírozására kérte az évi 120 000 pengős támogatást.

A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e kérdéshez a következő megjegyzést írták: „Elvileg kifogás alá esik az ilyen támogatás.”

Minisztertanács a 120 000 P hitelhez hozzájárult.

51

[Erdei] Belügyminiszter előterjeszti javaslatát a közalkalmazás körében történt egyes nyugdíjazások stb. tárgyában kiadott 2610/1945. ME sz. rendelet egyes rendelkezéseinek a vármegyei, városi és községi közigazgatás körében való alkalmazása tárgyában.⁴⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

52

[Erdei] Belügyminiszter előterjeszti javaslatát a Magyar Államrendőrség budapesti főkapitányságának megszervezése és az Államrendőrséget érintő egyes kérdések szabályozása tárgyában.⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

53

[Erdei] Belügyminiszter bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 9. sorszám alatt felvett előterjesztését a napirendről leveszi.⁵¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

⁴⁹ A Belügyminisztérium 20 267/1945. I.o. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy a 2610/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 3.) azon intézkedése, amely a vármegyei, a városi és községi közigazgatás körében történt nyugdíjazások, végkielégítések hatálytalanítását is az illetékes miniszter hatáskörébe utalta, tulajdonképpen nem tartható. Elsősorban azért, mert e rendelkezés a vármegyék, a városok és a községek önkormányzatát szükség nélkül korlátozta, másrészt a szóbanforgó intézkedések olyan más intézkedésekkel (az érdekeltek újra alkalmazásával, igazolásával) állhattak összefüggésben, amelyek nem a miniszternek, hanem legfőbbször az önkormányzatnak a hatáskörébe tartoztak. Javasolta ezért e hatáskörnek is az önkormányzatokhoz utalását. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevele. Lásd a 8510/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 5.

⁵⁰ A Belügyminisztérium 1945. augusztus 24-én kelt, szám nélküli előterjesztése utalt arra, hogy az 1690 és az 1700/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 10.) az Államrendőrség hatóságainak és szerveinek felállításáról csak a vidék vonatkozásában intézkedett, ezért időszzerűvé vált – minthogy a vidéki rendőrségi hatóságok megszervezése kezdetét vette – a budapesti szervezetre vonatkozó rendelet kiadása is. Az előterjesztés mellett található tervezet két részből áll, egyrészt a budapesti főkapitányságra vonatkozó különös rendelkezésekből (működési köre mely városokra, községekre terjed ki, területi és hatósági tagozódása miként alakul, ügyintéző hatásköre meddig terjed stb.), másrészt az Államrendőrség egészére vonatkozó rendelkezésekből (fegyverhasználati jogának kiterjesztése ugyanolyan mértékig mint amilyen mértékig a csendőrségnek joga volt erre). A tervezet egyébként felölelte azokat a rendelkezéseket is, amelyek a rendőrség tagjainak kinevezése, véglegesítése tárgyában az alaprendelkezések óta megjelentek (pl. 6290/1945. ME sz. rendelet, MK 1945. augusztus 12.). Az előterjesztés és a rendelettervezet közös kísérőlevelének száma: BM 143 525/1945.VI/1. Lásd a 8490/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 25.

⁵¹ A több belügyminisztériumi alkalmazott képzési kellekek alóli felmentésére vonatkozó javaslat nem található a jegyzőkönyv mellett. Feltehetőleg azonban a Belügyminisztérium 6311/1945. eln. sz. előterjesztésében szereplő dr. Vajda Béla és dr. Karcsey Sándor miniszteri osztálytanácsosok, továbbá Répás Lea Mária és Frigyes Andrea miniszteri fogalmazók valamint Magyarossy Sándor és Babolka Tivadar miniszteri segédfogalmazók ügyéről volt szó. (MOL XIX-1-1-s 1945-Eln.-12-11 721)

54

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti a nemzetgyűlési választásokkal kapcsolatos kiadások biztosítására 80 millió pengős kérelmét. Ezt az összeget a belügyminisztériumi tárca 1. Központi igazgatás címe keretében előirányzatnélküli átmeneti kiadásként kívánja felhasználni.⁵²

Minisztertanács a 80 millió pengő felhasználásához hozzájárul.

55

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Nemzetgyűlés, továbbá Nagy-Budapest területén a törvényhatósági és községi választójoghoz [sic!] megkívánt helybenlakás alól egyes személyek felmentése tárgyában.⁵³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

56

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát az Országos Hitelügyi Tanács alakulása tárgyában.⁵⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

57

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát Rabéczy Józsefné sz. Gaál Etelka volt pénzügyi kezelő[nek] a tényleges szolgálatba való visszavétele tárgyában.⁵⁵

Minisztertanács a rehabilitációhoz hozzájárult.

⁵² A Belügyminisztérium 6723/1945.eln. sz. előterjesztése emlékeztetett arra, hogy a választásokkal kapcsolatos dologi és személyi kiadások, ideértve a községi választások azon költségeit is, amelyek egyben az országos választások előkészítésére is szolgálnak (összeírás, névjegyzékek), az államkincstárt terhelik. Rámutatott továbbá arra, hogy mivel a nemzetgyűlési választásokat a törvény hatálybalépésétől számított 60 napon belül meg kellett tartani, a szükséges intézkedéseket már megtette, a községi választásokkal kapcsolatos előzetes munkálatokat pedig már csaknem befejezték. Ezért kért e feladatokra 80 millió pengőt.

Miklós Béla a kért összeget ceruzával bekarikázta s a lap aljára a következőket írta: „200 millió”.

⁵³ A Belügyminisztérium javaslata értelmében kivétel alá estek azok, akik 1945. szeptember 1-jén, illetve 1945. június 1-jén azért nem laktak lakóhelyükön, mert hadifogságba estek, vagy mint üldözöttek elhurcoltak s a választói névjegyzékbe ezért nem vehették fel adataikat a megállapított szabályok szerint. Lásd a 8410/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 21.

⁵⁴ A Pénzügyminisztérium 60 419/1945.IV.a. sz. előterjesztéséből kiténik, hogy valójában az 5610/1931. ME sz. rendelet (MRT 1931. 1477-1478. old.) alapján létrehozott Országos Hitelügyi Tanács újjászervezésére, elsősorban tagjainak az új helyzet figyelembevételével történő megállapítására került sor. Lásd a 8420/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 23. A tanács legfontosabb feladata a bírói úton érvényesíthető legmagasabb kamat mértékének megállapítása volt. Tagjai sorában helyet kapott az Országos Gazdasági Tanács három képviselője.

⁵⁵ A Pénzügyminisztérium 300 964/1945.XVI. sz. előterjesztéséből kiténik, hogy a Tanácsköztársaság alatt tanúsított magatartásáért fegyelmi úton távolították el annak idején a szolgálatból. Ekkor idejének a beszámítására és nyugdíjazására került sor.

58

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Fejes László okl. középiskolai tanár állami gimnáziumi rendes tanárrá a VIII. fiz. o.-ba való kinevezése tárgyában.⁵⁶

Minisztertanács dr. Fejes László kinevezéséhez hozzájárult.

59

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Nemzeti Sportbizottság 1 millió pengő előirányzat nélküli kiadása tárgyában.⁵⁷

Minisztertanács az 1 millió pengő előirányzat nélküli kiadáshoz hozzájárult.

60

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Művészeti Tanács felállítása és szervezete tárgyában.⁵⁸

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: A tervezethez különböző észrevételei vannak, amelyeket a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel már közölt, és ezeket figyelembe venni kívánja.

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Az igazságügyminiszter által javasolt módosításokat kész elfogadni.

Minisztertanács a Magyar Művészeti Tanács felállításához az elvi hozzájárulást megadja, a végleges szöveget a vallás- és közoktatásügyi miniszter az igazságügyminiszterrel együttesen állapítsa meg.

61

[*Téleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a dr. Tesléry Károly, dr. Martsa Dénes, Dobos László, dr. Serényi Antal, dr. Nyirjesy D. Sándor és dr. Vanek Géza tanügyi tanácsosok, tanügyi főtanácsosokká való kinevezése tárgyában.⁵⁹

Minisztertanács a kinevezésekhez hozzájárult.

⁵⁶ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 38 544/1945.IV. sz. előterjesztéséből kitétnik, hogy dr. Fejes László (1915-?) 1941-től a kolozsvári Tudományegyetem geometriai intézetében gyakornok, 1943-tól tanársegéd volt, 1944-ben elmenekült s Budapesten az Árpád Gimnáziumban nyert ideiglenes beosztást.

⁵⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 37 288/1945. VI. sz. előterjesztése szerint az Országos Sportnapok megrendezésének költségeit szolgálta a kért összeg. Az I. Országos Sportnapokat 1945. augusztus 15-20-án megtartották.

⁵⁸ Lásd az 55/f. sz. mellékletet, valamint a 10 210/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 30.

⁵⁹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 44 438/1945.IV. sz. előterjesztése szerint

Dr. Tesléry Károly (1888-?) 1939-től a budapesti tankerületi főigazgatóságon a népközpont ügyek szakelőadója volt.

Dr. Martsa Dénes (1885-?) 1939-ben lévai, 1940-ben nagyváradai vezető tanfelügyelő, majd a szombathelyi tankerületi főigazgatóságon tanügyi tanácsos volt.

Dobos László (1886-?) 1935-től Borsod vármegye tanfelügyelője volt, 1939-ben lépett elő tanügyi tanácsossá.

Dr. Serényi Antal (1886-?) 1935-től Székesfehérvárott vezető tanfelügyelő volt, majd a minisztérium munkatársa lett.

Dr. Nyirjesy D. Sándor (1892-?) 1935-től a székesfehérvári főigazgatói hivatal előadója volt.

Dr. Vanek Géza (1892-?) 1919-től polgári iskolai tanár, 1930-tól a minisztérium tisztviselője volt.

62

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát (38 051/1945.) a szolgálati szabályzat I.854. pontjának megváltoztatása tárgyában.⁶⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

63

[Ries] *Igazságügyminiszter* bejelenti, hogy az Egyesült Államok a diplomáciai viszony felvételét lehetővé teszik és Schoenfeld magát delegálnak tekinti. Kérdést intézett a diplomáciai összeköttetés jelöltjeinek személye tárgyában.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Puskin is tudomásul vette Schoenfeld közlését és a maga részéről politikai reprezentáns megnevezését tartaná a legcélszerűbbnek, bár minden olyan kapcsolat felvehető, amelyet a magyar állam létesíteni akar. Sürgős a megbízott mielőbbi megnevezése és kimenetele, mert fel kell venni az amerikai magyarsággal az érintkezést.⁶¹

Minisztertanács a bejelentéseket tudomásul vette.

Minisztertanács délben 1/2 12 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépel tisztazat, a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek illetve az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Vörös János, Nagy Imre és Gerő Ernő aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 4., a 9., a 11., a 15–22., a 25–28., a 30., a 33–36., a 40–45., a 48–52., az

⁶⁰ Lásd a 9610/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 18. A jegyzőkönyvben elírás történt. A rendelet címe: a Szolgálati Szabályzat I. Rész 8. § 45. pontjának megváltoztatása. A rendelet szövegében viszont az 54. pont megváltoztatásáról van szó.

A rendelet megfelelő része a következőképpen alakult: „A honvédség tényleges egyénei nyilvános, politikai színészeti gyülekezeten egyenruhában, fegyver nélkül, mint hallgatók részt vehetnek; tüntetésekben, vagy tömegfelvonulásokon csak polgári öltözetben vehetnek részt.” Honvédségi Közlöny 20. sz. 1945. 189. p. 38 684/Elnökség-1945.

⁶¹ A diplomáciai kapcsolatok rendezésének kérdése – különösen a potsdami értekezlet után – a szövetséges hatalmak misszióival a kormány és a pártok vezetői által folytatott megbeszélések visszatérő témájává vált. Schoenfeld követ egyébként ekkor hivatalosan csak azt a korábbi közlést ismételte meg, hogy kormánya kész fogadni egy magyar képviselőt az amerikai magyarokkal való kapcsolat tartása céljából, ez azonban, mint hangsúlyozta nem jelentette egyben az államközi kapcsolat felvételét. (MOL XIX-J-1-k 1945-USA-32 726, 35. doboz) Gyöngyösi – mint már korábban is – a Szovjetunió véleményétől tette függővé válaszát; ezért ezt követően tájékoztatta Puskin, a Szovjetunió magyarországi képviselőjét. Semmiképpen sem akart elébe vágni a szovjet állásfoglalásnak s talán ezzel is magyarázható, hogy nem ő, hanem a Szociáldemokrata Párt egyik vezetőjeként jól informált Ries hozta szóba a minisztertanács ülésén a kérdést. Lásd az 56. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és jegyzetét.

Arthur Schoenfeld (1889–1952) amerikai diplomata. 1945. május 11-én érkezett Budapestre, mint az Egyesült Államok magyarországi legfőbb megbízottja. 1945. november 10-én nevezték ki budapesti követté és meghatalmazott miniszterré. Megbízólevelét 1946. január 26-án nyújtotta át a Nemzeti Főtanácsnak; 1947 áprilisáig volt követ, 1947. június 1-jén hagyta el Budapestet.

54. és az 56–61. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés, amelyek közül 55/a-f. sz. mellékletként közöljük a 4., a 15., a 18., a 20., a 36. és a 60. napirendi ponthoz tartozó előterjesztéseket.

Az egyes tárcák által megküldött előterjesztéseket borítólapok közé tették, ezeken feltüntették a Miniszterelnökségen az egyes előterjesztésekhez fűzött megjegyzéseket. Ezeket, amennyiben nem a teljes egyetértést tartalmazzák, jegyzetben közöljük.

55/a. sz. melléklet (az 55/4. napirendi ponthoz)

46 238/1945. szám

III.ü.o.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A vezetésem alatt álló minisztérium felügyelete alá tartozó több állami diákjóléti⁶² intézmény helyiségét az egyes kerületi előljárásságok mellett működő lakáshivatalok lefoglalták, s politikai pártok és magánosok részére kiutalták.

Az intézmények kiigénylése és lefoglalása lehetetlenné teszi diákszociális program végrehajtását, melynek rendkívül fontosságát – éppen a jelenlegi nehéz helyzetben – úgy vélem felesleges külön hangsúlyozni. Míg az ostrom előtt 1000-nél több állami hely állott a Budapesten tanulmányokat folytató szegénysorsú és jó előmenetelű egyetemi és főiskolai hallgatóság rendelkezésére, addig most a lefoglalások következtében alig 500 hely áll rendelkezésemre a folyamodók igényeinek kielégítésére. Ez nem elég, úgyhogy tömegével kell elutasítanom az egyébként indokolt kérelmeket. Ezért nem vállalhatom országunk demokratikus közvéleménye előtt a felelősséget, ha a budapesti egyetemi és főiskolai hallgatóság jelentős része tanulmányainak megszakítására illetve abbahagyására kényszerül.

Egyes pártok tarthatatlan helyzetet teremtettek a diákotthonok lefoglalásával. Egyfelől jogosulatlan állami vagyonnak pártok részéről történő lefoglalása, másfelől a pártok által hirdetett és követelt kulturális és diákszociális programmal ez a magatartás éles ellentétben van.

A legkirívóbb eset a Budapest, VII. Erzsébet körút 41. I. emeleti 50 személyes diákotthon ügye. Ennek helyiségeit a Szociáldemokrata Párt VII. kerületi szervezete nemcsak lefoglalta, de tudomásom szerint 2/3-ad részét használaton kívül lezárva tartja, egyes részét pedig espressó céljára albérletbe kiadta. Véleményem szerint ez a magatartás az értelmiséggel szemben hirdetett politikai állásponttal nem egyeztethető össze.

Jogtalanok kell minősítenem a központi lakáshivatal eljárását is a diákjóléti intézményekkel kapcsolatban. Ugyanis a népjóléti miniszter úr 40 971/1945. számú rendeletének⁶³ 2. §-a kimondja, hogy az állam, vagy az általa fenntartott intézetek, intézmények által elfoglalva tartott lakások és az azokban lévő berendezési és egyéb ingóságok nem foglalhatók le és a lakáshivatalok azokat ki nem utalhatják.

⁶² Ezt a szót ceruzával aláhúzták.

⁶³ A 40 971/1945. NM sz. rendelet (MK 1945. április 19.) intézkedett a háborús viszonyok következtében elhagyott lakásokkal kapcsolatos kérdések szabályozásáról kibocsátott 34/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 10.), illetve az ennek végrehajtása tárgyában megjelent 40 060/1945. NM sz. rendelet (uo.) módosításáról.

A lefoglalt intézmények az alábbiak:

1. Budapest, VII. Erzsébet körút 41. 50 személyes diákotthon. A Szociáldemokrata Párt foglalta le. Felszerelését széthurcolták.

2. Budapest, VII. Vilma királyné út 20. szám alatti diákotthon 7 helyiségét a Kommunista Párt foglalta le. A benyújtott fellebbezést Budapest székesfőváros polgármestere 600 111/1945.IX. szám alatt elutasította.

3. Ugyancsak a Kommunista Párt foglalta le a VIII. Mária utca 34. II. emelet 2. szám alatti diákotthont és ott kollektív lakást rendezett be párttagok részére. A benyújtott fellebbezést 606 001/1945.IX. szám alatt utasította el a polgármester úr. Felszerelését széthurcolták.

4. A Budapest, VI. Hegedűs Sándor utca 15. szám alatti Péterffy Sándor leányotthon II. emelet 13., 14., 15. és III. emelet 19. lakrészeit a VI. kerület lakáshivatal lakások céljára utalta ki, a többi lakrészeket pedig a Szociáldemokrata Párt VI. kerületi szervezete napközi otthon céljaira tartja lefoglalva. A Székesfővárosi Alkalmazottak Segítő Alapja pedig a diákotthon ágyfelszerelését vette igénybe.

5. Budapest, IV. Váci utca 74. I. emelet 7. szám alatti diákotthon helyiségeit lakás céljára utalta ki a kerületi lakáshivatal. A fellebbezés elintézés alatt áll.

6. A Budapest, VI. Bajcsy Zsilinszky út 55. II. emeleti diákotthon helyiségeinek 2/3-át lakások céljára utalta ki a kerületi lakáshivatal.

A lefoglalások hatálytalanítása ügyében átiratban fordultam a miniszterelnök úrhoz, több ízben közvetlenül Budapest Székesfőváros polgármesteréhez. Kiküldöttem személyesen jártak el a Központi Lakáshivatalban, de egy napilapban megjelent polgármesteri nyilatkozaton kívül érdemi intézkedés nem történt, fáradozásaim sikertelenek maradtak.

Jelenleg mintegy 500 egyetemi és főiskolai hallgató van fedél nélkül. Ezeknek jelentékeny része Csehszlovákiából kiutasított menekült diák. Pályaudvarokon, vagy éjre más hol, a legkétségbeejtőbb körülmények között töltik az éjszakákat. Az egyetemeken az előadások megkezdődtek, tehát helyzetük azonnali intézkedést követel.

Mindezek alapján kérem a Minisztertanács határozatát, hogy a felsorolt intézményekkel kapcsolatos lefoglalások, kiutalások azonnal hatálytalaníttassanak. A lefoglalók a helyiségeket haladéktalanul adják át, az elhurcolt berendezési és felszerelési tárgyakat pedig azonnal szállítsák vissza.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázott karbonpapírral készített másolata. Az előterjesztés első oldalának alján Miklós Béla ceruzával írt következő megjegyzése olvasható: „elvi döntés, visszaadni. Népjólétire bízva a módja, tekintettel a bentlakókra, pártszervekre stb. IX/20 Mi.”

55/b. sz. melléklet (az 55/15. napirendi ponthoz)

ad 32 653/1945. szám

1 fő KKM

Minisztertanácsi előterjesztés

Kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását a szovjetorosz–magyar kölcsönös áruszállítási egyezmény lebonyolításával megbízandó részvénytársaság megalapításához.⁶⁴ A részvénytársaság, a közérdekű feladatokat szem előtt tartva, 75 %-ban az állam, 25 %-ban pedig a Magyar Nemzeti Bank alapítása lenne. A részvénytőkének az államra eső részét az államkincstár jegyezné, az állam részvényeit a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium kezelné és azok az állampénztárnál helyeztetnének le-tétbe. A részvénytársaság alaptőkéje 500 millió pengő lenne, ebből egyelőre 30 % fizettetnék be, a további befizetések lehívásának joga a pénzügyminiszter számára tartatnék fenn.

Az alapítás tárgyában általam előzőleg tartott tárcaközi értekezleten bejelentettem, hogy a Szovjetunió az áruszállítások mielőbbi megindítása érdekében kéri annak a társaságnak pontos megnevezését, amelynek címére az áruküldemények útbaindíthatók. Erre való tekintettel, de az egyes gazdasági érdekképviselőkkel lefolytatandó tárgyalások felvétele, az áruszállítási szerződések megkötése, lényegében az agrártermékek felvásárlása és az ipari termelés megindíthatása céljából is rendkívüli fontossága van a részvénytársaság mielőbbi létrehozásának.

Az áruszállítási szerződések megkötése szempontjából is feltétlenül szükséges, hogy a konkrét szállítási szerződések megkötésére alkalmas és jogosult szervezet létesíttessék.

A részvénytársaság alapításával kapcsolatban szükségesnek tartom az alábbiak figyelembevételét:

1. A hazai tőkepiacon számításba jövő tőkék nem állnak rendelkezésre a kétszer 30 millió \$-os árucserre lebonyolítására. Ha tehát magánvállalkozás nyerne megbízást a szállításokra, az érdekeltek a koncesszió birtokában amúgy is állami támogatásért (hitelért) folyamodnának. Nincsen szükség azonban véleményem szerint magánvállalkozásra, ha az állam [saját] hitelével bonyolítja le a szállításokat s a Szovjetunió részéről az ügyletkötő fél szintén maga az állam.

Ezenkívül a mostani súlyos helyzetben fokozott mértékben kell arra törekedni, hogy az ország újjáépítése szempontjából nagyjelentőségű árucsereregymény lebonyolítását megbízható szervezet végezze, mert ilyen módon biztosítható a különféle

⁶⁴ Lásd a 47. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját.

A szóbanforgó részvénytársaság a Magyar–Szovjet Külforgalmi Rt. volt. A részvénytársaságot azonban a minisztertanács 1945. december 18-án kelt határozatával (75. sz. jegyzőkönyv 45. napirendi pontja) feloszlatták. Erről december 26-án tájékoztatta Puskin követet a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter. Az elhatározás indoka az volt, hogy bár az alapításkor az a meg gondolás érvényesült, mely szerint a magyar-szovjet árucsereforgalom lebonyolításához szükséges hitelt az államkincstárnak kell rendelkezésre bocsátania, az azóta bekövetkezett pénzügyi helyzetre tekintettel azonban az állami érdekeltségű részvénytársaság további fenntartása az államkincstár számára csaknem elviselhetetlen terhet jelentett volna. (MOL XIX-G-1-b 1945-52 474; valamint MOL XIX-K-1-b 1945-10 627)

érdekek összehangolása (pl. jóvátételi szállítási szempontok), s egyben meghiúsítása annak, hogy az importált nyersanyagok és egyéb cikkek üzérkedés tárgyává válhassanak. Az egyéni kezdeményezést, a mozgékonyt és általában a kommerciális szempontok érvényesítését a Nemzeti Bank bekapcsolásával kívánom előmozdítani, a Nemzeti Banknak módjában lesz a neki juttatott igazgatósági helyekre a magángazdaság köréből is szakmai képviselőket bevonni.

2. A részvénytársaság egyetlen vevő és eladóként jelentkezik a Szovjetunió hét állami központjával szemben.

3. A Szovjetunió részére történő áruszállítások teljesítése céljából a részvénytársaság magyar vállalatokkal, kereskedelmi egyesülésekkel szerződéses viszonyt létesít, azaz a vállalatok (kereskedők) végzik az előállítás, a felvásárlás, a tárolás, raktározás, szállítás és biztosítással járó funkciókat és a szállítások ellenértékéről elszámolásaikat, számláikat a részvénytársasághoz nyújtják be. Azok kiegyenlítéséről a részvénytársaság gondoskodik.

4. A Szovjetunióból Magyarországra irányuló szállításokat a részvénytársaság által kijelölt vállalatok (kereskedők) veszik át, a Szovjetunió megfelelő állami szervezetei az áruk ellenértékéről számláikat a részvénytársaságnak küldik meg, amely gondoskodik azok kiegyenlítéséről.

5. A részvénytársaság számára a Magyar Nemzeti Banknál nyitandó váltóleszámtólási keret kihasználásánál mindenképpen el kívánom kerülni, hogy a részvénytársaság és a Magyar Nemzeti Bank közé közvetítőként további pénzügyi intézet kapcsolódassék be.

6. Az induláshoz szükséges forgótőkeszükséglet biztosítása az alaptőkén felül értelmezendő. Amennyiben a Szovjetunió előszállítást teljesít nagyobb forgótőkeellátmány folyósítása feleslegessé válik. A konkrét szállítási szerződések folyamatos megkötése után ismeretessé váló forgótőke a Magyar Postatakarékpénztárnál nyitandó csekkszámlán kezelendő. A részvénytársaság kiutalásait csekkszfizetési utalvánnyal, illetve klearingen teljesítene.

7. A szovjetorosz-magyar viszonylatban éppen úgy, mint minden más viszonylatban az árkiegyenlítő alappal kapcsolatos ügyeket az érdekelt gazdasági tárcák képviselőiből alakított és a pénzügyminiszter felügyelete alatt álló külön bizottság fogja intézni. A bizottság a pénzügyi tárca kiküldöttjének elnöke alatt működne.

8. A részvénytársaság számára kizárólagosságot kívánok biztosítani a szovjetorosz-magyar viszonylatban lebonyolítandó behozatal és kivitel tekintetében.

9. A részvénytársaság a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium felügyelete alatt működne, de a pénzügyi ellenőrzést a 4900/1942. ME számú rendelet⁶⁵ értelmében a Közérdekeltségek Felügyelő Hatósága látná el.

10. Az egyes gazdasági tárcák szakszempontjainak érvényesítése a számukra fenntartott igazgatósági tagságok révén lenne biztosítható. Az igazgatóságban

a kereskedelemügyi tárca	3
a Pénzügyminisztérium	3
az Iparügyi Minisztérium	3
Földművelésügyi Minisztérium	3

⁶⁵ A 4900/1942. ME sz. rendelet (MRT 1942. 2718–2721. p.) a közérdekű feladatokat ellátó egyes vállalatok-ra vagy szervezetekre az állami felügyelet kiterjesztése ügyében intézkedett.

Miniszterelnökség	1
Közellátásügyi Minisztérium	2
Újjáépítési Minisztérium	1
Népjóléti Minisztérium	1
Nemzeti Bank	4

kiküldöttel venne részt.

Az igazgatóságból szervezett végrehajtó bizottságban a Nemzeti Bank 2, a pénzügyi, kereskedelemügyi, földművelésügyi, iparügyi és közellátásügyi tárca 1-1 taggal venne részt.

11. A felügyelőbizottságba a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter 2, a pénzügyminiszter 2, az iparügyi miniszter 2, a földművelésügyi miniszter 1, a Pénzügyügyi Központ pedig a pénzügyminiszter által kinevezett 1 tagot küld ki.

12. A részvénytársaság részére 5 év tartamára adó- és illetékmentesség biztosítandó. Gondoskodni kívánok végül arról, hogy a részvénytársaság működése teljesen kommerciális legyen, ezért a Nemzeti Bank bekapcsolásán túlmenően azt tervezem, hogy a vállalat vezető állásaira nem közalkalmazásban álló személyeket fogok kijelölni, hanem a gazdasági életben működő kereskedelmi, pénzügyi és organizációs szempontból megfelelő szakférfiakat fogok szerződtetni.

MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 034

Gépett, aláírás és keltezés nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata. A három oldalra terjedő irat első oldalának felső szélén a következő, tintával írt megjegyzés olvasható: „II. előterjesztés. 1945. IX. 26.”

A jegyzőkönyv mellett nem a fent közölt előterjesztés szerepel, hanem ennek egy korábbi változata. Az első változatot 1945. szeptember 15-én kelt kísérőlevelével küldte meg a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium a társmisztériumoknak azzal, hogy figyelemmel az ügy sürgősségére azt a minisztertanács szeptember 17-i ülésén kívánja megtárgyalni. A második változatot szeptember 19-én kelt kísérőlevelével küldte szét, megjegyezve, hogy az előterjesztés módosítása a pénzügyminiszterrel folytatott megbeszélés értelmében vált szükségessé. (Ezek a levelek is a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium fent megadott jelzetű irata mellett találhatók.)

A két előterjesztés közötti érdemi eltérés a következő:

Az első változat első bekezdése szerint a részvénytársaság 100 %-os állami alapítás lett volna s abban 6 millió pengő alaptőke mellett az Iparügyi-, a Földművelésügyi-, a Kereskedelem- és Közlekedésügyi, valamint a Pénzügyminisztérium egyenlő arányban vett volna részt.

Általában hiányoztak a Magyar Nemzeti Bank szerepére utaló részek.

Nem szerepelt az első változatban a fent közölt szöveg 11-12. pontja, illetve a 10. pontban megjelölt felosztás az igazgatósági tagságot illetően.

Minisztertanácsi előterjesztés
a Szovjetunióban kötött házasságok tárgyában

Mint ismeretes, a Szovjetunióban kötött házasságok tekintetében mind a közigazgatási hatóságok eljárásában, mind a Kúria gyakorlatában az elmúlt rendszer idején az az álláspont érvényesült, amely az 1894: XXXI. tc. 113. §-ában foglalt jogszabály⁶⁶ alkalmazását mellőzve, az ún. „közrendi akadály” néven ismert jogelvet alkalmazta s abból kiindulva, hogy a Szovjetunióban szabályozott házasság az európai kultúrközösségben élő államok házassági jogrendszeireiben szabályozott házasság erkölcsi alapjellegétől teljesen elütő intézmény, a Szovjetunió házassági joga szerint kötött házasságot semmi vonatkozásban nem tekintette házasságnak.

Ezen az állásponton csupán a legközelebbi múltban ütött némi rést a Kúria, midőn az 1942. évben az 1911: I. tc.⁶⁷ 686. §-a alapján P. III. 1708/1940. szám alatt hozott ítéletében megállapította, hogy a perben részt vett felek közt, akik a Szovjetunióban regisztrált házasságot kötöttek, a magyar jog szerint is házasság áll fenn. Ez az ítélet azonban szintén nem az 1894: XXXI. törvénycikkre, közelebről annak 113. §-ára van alapítva. Indokolása szerint az adott eset körülményei szerint kell vizsgálni, hogy a felek közt házasságkötésre irányuló akaratmegegyezés létrejött-e, s minthogy megállapítása szerint abból a körülményből, hogy a nő a férje családi nevét kívánta viselni, hogy a gyermeket a férj családi nevére anyakönyvezték, hogy a férj a feleségét a gyermekekkel együtt Magyarországra hozta és itt [sic!] arra a végső következtetésre jutott, hogy a felek egyező akarata a hazai jogunk értelmében vett egész életre szóló kapcsolat létesítésére irányult. Kötésüket egyedül csak ezért ismerte el érvényes házasságnak.

A gyakorlatban mutatkozó ezt a módosulást nem lehet kielégítőnek tartani. Nem lehet helyes az, hogy *esetenként* döntessék el, vajon a felek akaratmegegyezése házasságkötésre irányult-e vagy sem s ehhez képest elbírálni, hogy a felek között a magyar jog értelmében vett házasság jött-e létre. E részben a perbeli bizonyítás, figyelemmel a szóban levő házasságkötések óta eltelt hosszú időre és a két világháborúval kapcsolatos eseményekre, legtöbb esetben leküzdhetetlen nehézségekbe ütköznek, sőt teljesíthetetlen feladatok elé állítanak az érdekelteket. De különben is a *jobbiztonság elemi követelménye*, hogy a házasság alaki érvényessége kérdésében ne támadhasson kétség és annak megállapítása a lehetőséghez képest ne szoruljon bírói döntésre, mert annak

⁶⁶ A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. tc. 113. §-a szerint a házasság érvényessége a házasságkötés alaki kellei tekintetében a házasságkötés idejében és helyén fennálló törvények szerint ítélandó meg. Magyar állampolgár külföldön kötött házasságát Magyarországon is ki kellett hirdetni. Ha külföldi Magyarországon akart házasságot kötni, a kihirdetésre a magyar törvény szabályait kellett alkalmazni. A külföldi tartozott kimutatni, hogy a házasság hazája törvényei szerint akadályba nem ütközik, az igazságügyminiszter ez utóbbi alól azonban felmentést adhatott.

⁶⁷ A polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. tc. 686. §-a kimondta, hogy annak megállapítása végett, hogy a felek közt házasság létezik vagy nem létezik, avagy hogy a házasság bizonyos semmisségi ok hiányában érvényes, a házasság megszűnése előtt keresetet kell indítani; kimondta továbbá hogy a kereset indítására jogosultak a házaspár felek, a házasság nem létezéséncik megállapítása iránt pedig ezen felül az ügyész és az, aki kimutatja, hogy a házasság nem létezésétől jogi érdeke függ.

megállapítását, hogy a felek akaratmegegyezése mire irányul, nem lehet függővé tenni az akaratmegegyezés tartalmának vizsgálatába esetenként bocsátkozó és az adott eset körülményeihez igazodó bírói mérlegeléstől.

A bírói gyakorlatnak a fent említett eseti döntés által lényegében nem érintett álláspontja mind jogi, mind közerkölcsi szempontból tarthatatlan, külpolitikai szempontból pedig igen aggályos.

Az 1894: XXXI. tc. 113. §-ának első bekezdése a házasság alaki érvényességének megítélése tekintetében kizárólag az illető külföldi államban a házasságkötés idejében és helyén hatályban volt jogszabályok alkalmazását rendeli és a törvény a külföldi jog alkalmazása tekintetében semmiféle megkülönböztetést nem ismer, illetőleg korlátot nem szab, egyenesen törvénytörő volt tehát a magyar bíróságoknak és közigazgatási hatóságoknak a szovjet házassági jog idevonatkozó szabályainak figyelembevételét mellőző gyakorlata.

Az, hogy a Szovjetunió házassági joga lényegében eltérően szabályozza a házasság intézményét mint a magyar házassági törvény, magyar állampolgár által a Szovjetunióban kötött házasság alaki érvényességének elismerése tekintetében annál kevésbé szolgálhat akadályul, mert a házasságkötés anyagi jogi hatásai tekintetében amúgysem a szovjet, hanem a magyar jog szabályai irányadók.

Erkölcsei szempontból az ismertetett gyakorlat kiváltképpen azért esik súlyos kifogás alá, mert a törvényes házassági életközösségben élés helyett közönséges nemi viszonyra serkenti a feleket, felszabadítja a férfit a nőtartás és a törvényes gyermek tartására vonatkozóan terhelő kötelezettsége alól, illetőleg ösztönzésül szolgál arra, hogy feleségét és a házasságból született gyermekeit cserbenhagyja.

Az nem is szorul részletes indokolásra, hogy mennyire aggályos ez a gyakorlat *külpolitikai szempontból*.

Míg a magyar bírói és közigazgatási gyakorlat a Szovjetunióban az orosz jog szabályainak megfelelően anyakönyvezett polgári házasság alaki érvényességét nem ismerte el, addig alaki tekintetben érvényesnek ismerte el az ott létrehozott *egyházi házasságkötéseket*, holott ezeknek a kötéseknek a szovjet jog egyáltalában nem tulajdonít jogi jelentőséget. Ezt az álláspontot azzal indokolták, hogy a Szovjetunió házassági joga tulajdonképpen nem is szabályozza az európai felfogásnak megfelelő házasság intézményét; minthogy pedig általános emberi jog szerint a házasságkötést lehetővé kell tenni, ennél fogva érvényesnek kell elismerni az illető vallásfelekezetek joga szerint megszabott alakban létrejött házasságokat, mert ilyen házasság megkötése kétségtelen bizonyítéka annak, hogy a felek szándéka európai értelemben vett házasságkötésre irányul. Az előadottakhoz képest nyilvánvaló, hogy ez az álláspont szintén teljesen nélküli a törvényes alapot.

Ezek szerint elutasíthatatlan követelmény, hogy a szóban levő tárgykörbe tartozó kérdéseket rendelet szabályozza.

Az előzők során ismertetett szempontoknak megfelelő rendelet tervezetét idemlékelve tisztelettel bemutatom.

A rendelettervezet 1. §-a világosan kimondja, hogy a Szovjetunió területén az 1917. évi december hó 20. napja, vagyis a házasságkötés alaki kellékeit első ízben megállapító szovjet jogszabályok hatálybalépésének napja után kötött házasságokra az 1894: XXXI. törvénycikknek a külföldön kötött házasságokról szóló rendelkezéseit kell alkalmazni. Ehhez képest a szóban levő házasságkötések alaki érvényességének megál-

lapításánál – éppúgy, mint valamennyi más külföldi államban kötött házasságokra vonatkozóan – alkalmazni kell az 1894: XXXI. tc. 113. §-ának fentebb már ismertetett rendelkezéseit s következképpen a jövőben többé nem merülhet fel kétség abban a tekintetben, hogy amennyiben a házasságkötés alaki kellékek tekintetében a szovjet jogban megszabott alaki kellékeknek megfelelő, úgy az ilyen házasságot a magyar jog szempontjából is alakilag érvényes házasságnak kell tekinteni.

Súlyos, sőt megoldhatatlan jogi bonyodalmak származnának abból, hogyha az 1. §-ban foglalt főszabály minden vonatkozásban visszaható erővel ruháztatnék fel.

Ez az álláspont azt eredményezné, hogy minden olyan házasságot, amelyet magyar állampolgárok a Szovjetunióban, fennálló házasságuk ellenére, a szovjet jogban megszabott alaki kellékeknek megfelelően kötöttek, érvényesnek kell tekinteni, holott a hadifogságba esett s a hazájukba visszatért magyar állampolgárok igen sok esetben nem is hozták magukkal a velük ott házasságot kötött nőket, vagy egyébként a házastársak egymástól már régóta teljesen elszakadtak és a magyar állampolgár hazájába visszatérvén, azzal a nővel folytatta a házassági életközösséget, akivel előbb kötött házasságot.

Büntetőjogi szempontból is aggályos lenne ez az álláspont, mert a szóban levő magyar állampolgár ellen kettős házasság miatt bűnvádi eljárást lehetne indítani.

De kiváltképpen méltánytalan lenne ennek az álláspontnak érvényesítése azokra a felekre nézve, akik az ismertetett bírói és közigazgatási gyakorlat jogszerűségében bízakodva, tehát jóhiszeműen új házasságot kötöttek.

Jogpolitikai szempontokból megengedhetetlen, hogy fennálló családjogi helyzetek pusztán az elvi következetesség érvényesítése okából borítottassanak fel.

A visszaható erő kérdésével kapcsolatban kifejtettekhez képest a 2. § kimondja, hogy a fennálló házasság ellenére a rendelet hatálybalépése előtt kötött szovjet-házasságot nemlétezőnek kell tekinteni, a 3. § pedig azt mondja ki, hogy a Szovjetunió területén kívül kötött új házasság megkötése a szovjet-házasság megszűnését vonja maga után.

A 4. § – a tervezet alap gondolatának megfelelően – érvénytelennek nyilvánítja az 1911: I. tc. 686. §-a alapján hozott olyan ítéletet, amely megállapítja, hogy a felek közt a szovjet házassági jog szabályai szerint kötött házasság nem létezik. Az ilyen házasságot tehát, amennyiben a 2. vagy a 3. §-ban szabályozott eset nem áll fenn, a főszabály értelmében alaki tekintetben érvényes házasságnak kell tekinteni s így a feleknek módjukban áll, hogy azt az ítélet ellenére az állami anyakönyvekről szóló 1894: XXXIII. tc. 77-78. §-a,⁶⁸ illetőleg a 80 000/1906. BM számú rendeletbe⁶⁹ foglalt Anyakönyvi Utasítás 69. §-a alapján a magyar állami házassági anyakönyvbe bejegyeztessék.

Az 5. § kimondja, hogy az 1. §-ban foglalt főszabály nem érinti a rendelet hatálybalépése előtt kötött egyházi házasságoknak eddig elismert érvényességét, mert ugyan-

⁶⁸ Az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII tc. 77. §-a arról intézkedett, hogy magyar állampolgár születését, halálát, házasságát, ha külföldön történt, hazai anyakönyvbe is be kell jegyezni; rendezte azt is, hogy hol melyik anyakönyvvezető illetékes erre. A 78. § azt rendezte, hogy az ilyen anyakönyvi bejegyzés milyen okmányok alapján történhet, illetve, hogy az olyan hivatalból közölt külföldi okmány alapján, amelyből nem állapítható meg az adott egyén községi illetősége, a bejegyzést Budapest belvárosában kell eszközölni.

⁶⁹ A 80 000/1906/BM sz. rendelet (MRT 1906. 1778–2079. p.) az anyakönyvek vezetésére vonatkozó utasítást tartalmazza. Ennek 69. §-a a magyar állampolgár külföldön történt születésének, házasságának és halálának külföldi anyakönyvi kivonat alapján történő anyakönyvezésének részletes szabályait rögzíti.

azok a szempontok, amelyek a főszabály hatálya alól a 2. és a 3. §-ban említett esetek kiemelését indokolják, a rendelet hatálybalépése előtt kötött egyházi házasságok alaki érvényességének elismerését is szükségessé teszik.

A 6. § oltalmazni kívánja azoknak a személyeknek érdekeit, akik jogaikat a bírói és közigazgatási gyakorlatnak a Szovjetunió joga szerint megszabott alakban kötött házasság létezését tagadó, illetőleg az egyházi házasság alaki érvényességét elismerő álláspontjára tekintettel, tehát nyilvánvalóan teljes jóhiszeműséggel szereztek meg. Különösen jelentősége van ennek az oltalomnak az ilyen házasságot kötött magyar állampolgár halála után beállott törvényes oldalági örökösödés szempontjából, mert az öröklés jogszerűen beállott rendjének utólagos megbolygatása súlyos jogi zavarokat és méltánytalanságot idézne elő.

A 7. § kimondja, hogy a rendelet hatálybalépése előtt kötött szovjet-házasságból kifolyólag bűnvádi eljárásnak nincs helye. E szerint sem a Btk. 251. §-ába ütköző ket-tős házasság, sem az 1894: XXXI. tc. 123. §-ába⁷⁰ ütköző vétség miatt nem lehet a szovjet-házasságot kötött személyt büntetőjogi felelősségre vonni. Ennek a rendelkezésnek indoka az, hogy az érdekeltek jóhiszeműségét az esetek túlnyomó többségében vélelmezni kell.

Az előadottak alapján arra kérem a t. Minisztertanácsot, szíveskedjék hozzájárulni ahhoz, hogy a tervezetben idemellékelte rendeletet az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeleteként kibocsáthassam.

Budapest, 1945. évi szeptember hó 7. napján.

dr. Ries István s.k.
igazságügyminiszter

Gépelte, aláírás nélküli tiszttáza. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük.

55/d. sz. melléklet (az 55/20. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés

az 1942. évi október hó 21. napján és az 1943. évi december hó 6. napján
kelt közkegyelmi elhatározások alkalmazásának megszüntetéséről szóló
rendelettervezet tárgyában

Magyarország háborúba sodródása után a háborúban való fokozottabb részvétellel kapcsolatban az 1942. és 1943. évben két kormányzói kegyelmi elhatározás jelent meg, amely katonai érdemek címén – azokat, akik bizonyos ideig katonai szolgálatot teljesítettek, megsebesültek vagy kitüntetésben részesültek, – közkegyelemben részesítette: a jogerősen kiszabott szabadságvesztés-büntetést (két évi tartamig) elengedte a

⁷⁰ A magyar büntetőtörvénykönyv, azaz az 1878. évi V. tc. 251. §-a kimondta: „Aki érvényes házassági kötelékben lévén ismét házasságra lép, úgyszintén azon nem házas is, ki tudva oly egyénnel házasságot köt a ket-tős házasság büntetést követi el és három évig terjedhető börtönnel büntetendő. Az pedig aki a vele házasságra lépő felet az előbbi kötelék fennállására nézve tévedésbe ejtette: öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.” A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. tc. 123. §-a a polgári tisztviselő előtt megkötött házasság igazolása nélküli egyházi összedadás esetével, illetve a kiszabható büntetés mértékével foglalkozott.

bűnvádi eljárást (öt évi szabadságvesztés-büntetésnél nem súlyosabban büntetendő cselekmény esetében) megszüntette, feltéve, hogy az említett feltételek valamelyike a bűncselekmény elkövetése után következett be.

Az első kormányzói elhatározás 1942. évi október hó 21. napján (1942. évi Budapesti Közlöny 244. szám), a második, amely a kegyelem feltételeit kiterjesztette, 1943. évi december hó 6. napján (1943. évi Budapesti Közlöny 276. szám) jelent meg.

E kegyelmi elhatározások ezidőszereint hatályon kívül helyezve nincsenek, alkalmazásuk azonban a felszabadítás folytán előállott kül- és belpolitikai helyzet mellett viszsás, sőt azzal össze nem egyeztethető lenne.

A kegyelmezésnek közkegyelem alakjában gyakorlása – kevés kivételtől eltekintve – a kegyelmezés jogával felruházott államhatalmi tényező politikai ténye, amely az uralkodó rendszer politikai elveivel és céljaival összhangban s bizonyos adott helyzet figyelembevételével szabja meg a kegyelemben részesítendőők körét és a kegyelem feltételeit. Természetes ekként, hogy politikai rendszerváltozás esetén e közkegyelmek intenciója a legtöbb esetben elfogadhatatlanná válik és további alkalmazásuknak helye nem lehet, így tehát hatályban sem maradhatnak.

Az említett két közkegyelmi elhatározás tekintetében is ez a helyzet, mert – eltekintve attól, hogy a kormányzó államfői hatalmat nem gyakorol s így a kegyelmi elhatározások folytatólagos alkalmazása alkotmányjogi szempontból is kérdéses lenne – a Szovjet[unió] elleni háború során teljesített katonai szolgálat, elszenvedett sebesülés vagy nyert kitüntetés, figyelemmel arra, hogy az orosz haderő szabadította fel az országot a fasiszta uralmi rendszer alól, nem tekinthető olyan körülménynek, amely a kegyelemben részesülésre ezután is alapul szolgálhatna. A szóban lévő közkegyelmi elhatározások intenciójától eltérő politikai megfontolás folytán szükségesnek mutatkozik tehát e kegyelmi elhatározások kifejezett hatályon kívül helyezése, illetve további alkalmazásának megszüntetése.

Ezt a célt szolgálja a mellékelt rendelettervezet, melyet azzal a kérelemmel terjeszték a t. Minisztertanács elé, méltóztassék hozzájárulni ahhoz, hogy azt mint a minisztérium rendeletét közzé tehessem.

Budapest, 1945. évi szeptember hó 1. napján.

dr. Ries István s.k.
igazságügyminiszter

Gépelt, aláírás nélküli tiszttázat karbonpapírral készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérőlevelük. A rendelettervezetre ceruzával ráírták: „folyamatban lévők?”

55/e. sz. melléklet (az 55/36. napirendi ponthoz)

Magyar Közellátásügyi Miniszter
ad 50 035/1945.KM

Tárgy: ipari jótételi szállítá-
sok belföldi árkérdése.

Minisztertanácsi előterjesztés

A jótételi szállításokkal kapcsolatban az árkérdés két, egymástól független vonatkozásban nyilvánul meg:

1. A győztes hatalmak által a teljesített szállításokért a jótételi kötelezettségbe beszámítható dollár-összeg. Ennek megállapítása a vonatkozó tárgyalások során megtörtént.⁷¹ A vezetésem alatt álló minisztérium szerepe ezen a téren az előkészítésre és a véleményadásra szorítkozott.

2. Annak a pengő-összegnek, mint előleges vagy végleges árnak a megállapítása, amelyet az előállító a jótétel céljaira rendelkezésre bocsátott jószágokért a jótétel terhére viselő magyar államkincstártól igényelhet. Az áralakulásnak ebben a vonatkozásban történő irányítása és az itt érvényesülő árak ellenőrzése az általános árpolitikai intézkedések keretébe tartozó és attól el nem választható feladatot jelent, figyelemmel arra, hogy a jótételi szállítások egyes termelési ágakban, elsősorban a vas-, fém- és gépiparban, termelési kapacitásunk nagy részét éveken át igénybe veszik és az itt érvényesülő árak az egész magyar árszintet döntő módon fogják befolyásolni, sőt túlzás nélkül mondhatjuk, meghatározni. Éppen ezért sem el nem hanyagolható, sem az általános árpolitikai intézkedésektől el nem választható a jótételi szállítások áralakulásának irányítása, de különösen azok ellenőrzése, egyrészt a rendelések nagy összegére való tekintettel az államkincstár érdekeinek védelme érdekében, másrészt pedig erkölcsi okokból sem engedhető meg az, hogy a kincstár terhére történő jótételi szállításoknál egyes vállalatok az indokolt költségek és a méltányos haszon összegén túlmenő árakat érvényesítve, konjunkturális haszonhoz jussanak. Nem nélkülözhető ezen a téren történő ármegállapítás illetve árelőellenőrzés azért sem, mert a rendelések kiadása során a munka gyors ütemére való tekintettel még előzetes árak sem állapítottak meg.

Utalással az e tárgyban már hivatali elődöm által folyó év június hó 25-én 20 427/1945. KM számú miniszteri előterjesztésre, valamint az Országos Gazdasági Tanácsnak e tárgyban az IpM felkérésére nyilvánított véleményére,⁷² kérem a Minisztertanácsot, hogy az alábbi javaslatomnak megfelelő döntést hozzon:

1/ *A jótételi szállítások belföldi vonatkozásban közszállításoknak tekintendők*, amelyek – a közellátásügyi miniszter által megállapított értékhatáron felül, – felülvizsgálat alá kerülnek abból a szempontból, hogy a rendelésszerű árak az indokolt költségek és a méltányos haszon mértékét nem haladják-e meg. Ez az értékhatár a jelenlegi árszint figyelembevételével 5 millió pengő lenne s azt a változó árakhoz képest a közellátásügyi miniszter rendelettel módosíthatja. Egyébként e tárgyban külön terjesztem

⁷¹ Lásd a 26. sz. jegyzőkönyv 27., valamint a 29. sz. jegyzőkönyv 1. és 2. napirendi pontját.

⁷² Lásd a 38. sz. jegyzőkönyv 38/f. sz. mellékletét; az Országos Gazdasági Tanács véleményét nem ismerjük.

21 260/1945. KM sz. alatt a Minisztertanács elé azt a kormányrendelettervezetet⁷³ amely a közellátásügyi miniszter ármegállapító hatáskörét részletesen tartalmazza, összevonva és a viszonyok változásának megfelelően módosítva az 1938-44 években e tárgyban kiadott kormányrendeleteket.

2/ A rendeletek *előzetes árát*, akár a közszállítási szabályzat rendelkezéseinek figyelembevételével, akár anélkül adattak ki, a rendelést kiadó hatóság és a vállalat között létrejövő megállapodás (árlejtés) szabja meg. A munka gyors ütemére való tekintettel a közellátásügyi miniszter sem az előzetes árak megállapításával, sem pedig ezzel kapcsolatban a hitelek ellenőrzésével nem foglalkozik, illetve csak véleményadásra kérhető fel abban az esetben, hogyha a kölcsönösszegek alapjául szolgáló árbázis tekintetében erre szükség van. Egyébként is az UM előterjesztésére⁷⁴ ebben a tárgyban már intézkedés történt.

3/ A rendeletek teljesítése után az előzetes árakat a *közellátásügyi miniszter mint árhatalóság ellenőrzi* és vizsgálatának eredményeképpen *állapítja meg a végleges árat*. Abban a kérdésben, hogy a végleges ármegállapítás még a rendeletek teljesítése előtt vagy után történjen-e, figyelemmel azokra a hátrányokra, amelyek az utólagos elszámolással együtt járnak (elsősorban a vállalatnak megtakarításokban való érdektelenségére) az IpM felkérésére az OGT is véleményt nyilvánított, megállapítván azt, hogy a jelenlegi rendkívüli viszonyok között a jövátételi szállítások keretében kiadott megrendelésekkel kapcsolatban az utólagos elszámolás módja látszik járható útnak.

4/ A megrendelési árak *kiszámítására*, a felkérésre történt előzetes ármegállapításra, végül pedig a végleges ármegállapításra nézve a 4120/1945. ME számú rendelet, illetve az annak tárgyában a közellátásügyi miniszter által kiadott, a Magyar Gyáriparosok Országos szövetségéhez intézett 22 000/1945. KM számú leiratban⁷⁵ foglalt általános bányá- és gyáripari kalkulációs irányelvek – az esetleg ezek alapján a közellátásügyi miniszter által később az egyes szakmákra nézve kiadandó speciális kalkulációs irányelvek és minták – az irányadók az alábbi eltéréssel:

a. az utánpótlási ár elve azzal a korlátozással érvényesül, hogy azok a nyersanyagok, amelyeket a vállalat az általa kapott állami előlegből vásárolt, csak tényleges beszerzési áron állíthatók az árszámításba;

b. haszon címén az említett rendeletekben szereplő haszonkulcsoktól eltérően 5 % érvényesülhet, ezen túlmenően azonban felszámítható a termeléssel arányban álló idegen tőke után a mindenkori reális piaci kamattétel alapján kiszámított kamatköltség;

c. a racionalizálás eredményéből előálló megtakarítás a közellátásügyi miniszter és az iparügyi miniszter által együttesen megállapított módon és mértékben, ösztönzésül a vállalat részére hagyható meg amortizációs tartalék képzése céljából.

Ezeket az árkiszámítási elveket a PM állásfoglalása és az OGT véleményének figyelembevételével javaslom.

Abban az esetben, ha a végleges ármegállapítás adatainak folyamatos feljegyzése, el-

⁷³ Lásd a közellátásügyi miniszter árszabályozó hatásköréről szóló 9690/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 21.

⁷⁴ Lásd a II. F. 5. sz. feljegyzés 4. napirendi pontját és jegyzetét.

⁷⁵ A 4120/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 1.), és a 22 000/1945. KM sz. leirat (MK 1945. augusztus 17.) az egyes bányá- és gépgyári termékek, valamint gazdasági jellegű szolgáltatások árának rendezéséről intézkedett.

lenőrzése az adott viszonyok között és a rendelés méreteit figyelembe véve szükségesnek látszik, a közellátásügyi miniszter az iparügyi miniszterrel egyetértve *állandó ár-ellenőrt* rendel ki a vállalathoz a végleges ármegállapítás előfeltételeinek biztosítása és annak gyors lebonyolítása érdekében. Az állandó árellenőr kirendelésére nézve mindaddig, amíg a közellátásügyi miniszter ármegállapító hatáskörét tartalmazó kormányrendelettervezet kiadásra kerül, a 2930/1938. ME számú rendeletben⁷⁶ foglaltak az irányadók, a jelen pontban foglalt módosításokkal.

5/ A jótételti szállításokkal kapcsolatban leszerelésre és elszállításra kerülő *gépek és felszerelések végleges árát* az IpM által e célra létesített szakértői becsülő bizottság alapítja meg, amelybe a KM kiküldöttjét delegálja.

6/ A nagyszegű, ipari vonalon a jelenlegi árak mellett 72 milliárd pengőre becsülhető jótételti szállítások árellenőrzésének lebonyolítása a közellátásügyi miniszter szakértő tisztviselői számának nagymértékű felemelését tenné indokolttá, tekintettel arra, hogy a jelenleg rendelkezésre álló szakszemélyzet az általános bányá és gyárripari, valamint mezőgazdasági és kereskedői árszabályozásokkal teljes mértékben igénybe van véve. Létszámemelés elkerülése céljából *a KM az árellenőrzést oly módon hajtja végre, hogy hivatali szervezetével az előzetes ármegállapításra vonatkozó esetleges véleményezéseket, az árszámítási és vizsgálati utasításokat, a revizori jelentések felülvizsgálatát és ennek alapján a végleges árak számszerű megállapítását végzi el. A helyszíni vizsgálatokat az 5330/1942. illetve az ennek végrehajtása tárgyában kiadott 114 400/1942. KM számú rendelet⁷⁷ alapján alkalmazandó közellátásügyi szakértők útján végzeteti el.* A sürgősségre való tekintettel az utóbb említett rendelet 3. §-ának (1) bekezdésében foglaltak alapján a KM a pályázat meghirdetésétől egyelőre eltekint. Egyelőre 20-30 ilyen szakértő megbízatása látszik indokoltnak. A szakértők szükség esetén az állandó ellenőrzést a gyártás közben is a helyszínen gyakorolnák.

A helyszíni vizsgálatok költsége elsősorban abból a járulékból lenne fedezendő, amelyet a jótételti szállítások adminisztratív lebonyolítására létesített IKART⁷⁸ ezen a címen beszed. Amennyiben ez nem lenne lehetséges, az eljárás költségeit a KM az 5330/1942. ME számú rendelet alapján kivetett és a vállalatok által viselt költséghezjárulásból fedezné. Az árellenőrzésnek az előbbiek szerint történő megszervezése folytán előálló megtakarítások bőségesen fedezik azt a költséghezjárulást, amelyet a KM esetleg a vállalatokra hárít és azok azt az árszámításon keresztül érvényesítik.

7/ Az előzetes ármegállapítással kapcsolatos véleményező szolgálat meggyorsítása és az árellenőrzés illetve utólagos ármegállapítás munkájának gyorsítása érdekében az IpM javaslatára a *KM összekötő tisztviselőt delegál az IKART-hoz.*

Budapest, 1945. augusztus 31.

Rónai Sándor s.k.
közellátásügyi miniszter

⁷⁶ A 2930/1938. ME sz. rendelet (MRT 1938. 418–419. p.) a vállalatoknak az áralakulást illető állandó ár-ellenőrzéséről szól.

⁷⁷ A közellátásügyi igazgatás körében állandó szakértők alkalmazásáról intézkedett az 5330/1942. ME sz. rendelet (MRT 1942. 2883. p.), s a szakértők alkalmazásáról, működéséről, díjazásáról szól a 114 400/1942. ME sz. rendelet. (MRT 1942. 3517–3523. p.)

⁷⁸ Az Iparművek Képviselője Állami Érdekeltségű Rt.

55. 1945. szeptember 20.

A kiadmány hitelül:
Budapest, 1945. szeptember 7.
[olvashatatlan aláírás]
miniszteri s.h. igazgató

Gépelte, aláírás nélküli tisztázott stencil eljárással készített másolata. A miniszteri segédhivatali igazgató aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton.

Az előterjesztés mellett megtalálható a Közellátásügyi Minisztérium kísérőlevele.

A Közellátásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra ehhez a ponthoz a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „Schweng Loránd államtitkárral közöltem észrevételeimet és így a pénzügyminiszter valószínűleg megjegyzéseket fűz hozzá.”

55/f. sz. melléklet (az 55/60. napirendi ponthoz)

Magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől

11 871/1945. eln. szám

Előterjesztés a minisztertanácshoz

Budapest ostroma után a Budapesti Nemzeti Bizottság, amely a kormány távollétében a helyi feladatok ellátásán felül országos feladatok ellátásával foglalkozott, Magyar Művészeti Tanácsot hívott életre.⁷⁹ Az így életre hívott tanács működését természetesen csak Budapestnek és környékének területére korlátozta, azonban hatáskörét nemcsak a művészeti ügyekre vonatkozó tanácsadásra, hanem végrehajtási tennivalókra is kiterjesztette. Ezt a végrehajtó hatalmat a tanács a maga részére továbbra is fenn kívánja tartani, ezért keletkezésének és szervezetének jogszabályban való rendezését kérte.

A tanáccsal folytatott tárgyalások során alakult ki az idecsatolt rendelettervezet, melynek szakaszaira vonatkozólag a következőket tartom szükségesnek megjegyezni.

A tanács a magyar művészeti élet és tevékenység vezetésére, ellenőrzésére és fejlődésének előmozdítására, valamint a művészet egyes ágai között az együttműködés szolgálatára van rendelve (1. §). A tanács tehát országos szerv, mely a vallás- és közoktatásügyi miniszter felügyelete alatt működik.

A tanács feladatait részletesen felsorolja a 2. §; működése a művészeti élet és tevékenység minden vonatkozására kiterjed. Az illetékes miniszter – a 3. § rendelkezése szerint – művészeti vonatkozású jogszabály kezdeményezése, illetőleg kiadása előtt köteles a tanácsot meghallgatni. A tanács állásfoglalásának súlyát van hivatva biztosí-

⁷⁹ A Budapesti Nemzeti Bizottság 1945. február 5-i ülésén, a Magyar Művészek Szabadszervezetének javaslata alapján hozzájárult ahhoz, hogy ötös művészeti tanácsot hozzanak létre, majd a február 21-i ülésén hozzájárult ahhoz is, hogy az ötös bizottság Magyar Művészeti Tanács néven működjék a továbbiakban. A Szabadság c. lap 1945. április 10-i számában megjelent közlemény szerint a tanács főtákará Farkas Ferenc lett s a létrehozott hat (építőművészeti, filmművészeti, irodalmi, képzőművészeti, színművészeti, zeneművészeti) szakbizottságban a művészeti élet kiválóságai vettek részt. (A Budapesti Nemzeti Bizottság jegyzőkönyvei 1945–1946. Budapest, 1975. Szerkesztette Gáspár Ferenc és Halasi László. 27., 38–39. p.)

A Magyar Művészeti Tanács újjászervezésére a 10 210/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. október 30.) alapján került sor.

tani az a rendelkezés, hogy a miniszter a tanács felé írásban köteles indokolni a tanács véleményétől eltérő rendelkezését. A 3. § a tanácsnak a jogszabályok végrehajtásával kapcsolatban is befolyást biztosít, figyelemmel arra a gyakorlati tapasztalatra, hogy nem a jogszabályok, hanem a végrehajtás minőségén érvényesülnek vagy buknak meg az élet törekvései. A tanácsnak az illetékes miniszterhez felszólalási joga van, az illetékes miniszter pedig intézkedéséről köteles a tanácsot értesíteni.

A tanács művészeti szempontú kívánságainak érvényesítését van hivatva biztosítani a 3. § (3) bekezdésének azok a rendelkezései is, hogy a tanácsot minden olyan bizottságba meg kell hívni, amely állami, törvényhatósági vagy községi, illetve ilyenek által támogatott művészeti ösztöndíj odaítélése, pályázat nyerteseinek megállapítása, nagyobb rendelés vagy vásárlás foganatosítása tekintetében dönt. A tanács a bizottság határozatát megfellebbezheti és ebben az esetben a művészeti szempontok érvényesítésére hivatott vallás- és közoktatásügyi miniszter dönt végső fokon. A magyar művészet színvonalának, illetve külföldi megbecsülésének érdekében is biztosítva van a tanács felszólalási joga.

A tanács szaktanácsokban működik, a hét szaktanácsnak egyenkint is hét, a tanácsnak tehát összesen 49 tagja van. Az 5. § a szaktanácsok összetételéről, illetőleg arról rendelkezik, hogy a tanács összetételében a jelenlegi tagok részvétele továbbra is megfelelő mértékben biztosítva legyen. A 6-12. §-ban megállapított szervezeti és eljárási szabályok külön indoklásra nem szorulnak.

A 13. § biztosítja azt, hogy a tanács a Budapesti Nemzeti Bizottság által tagságukban megerősített személyekből tevődjön össze. Gondoskodni kellett továbbá az 1938: XI. tc.-kel⁸⁰ életre hívott Országos Irodalmi és Művészeti Tanács megszüntetéséről és az azt szabályozó jogszabályok hatályon kívül helyezéséről is. E rendelkezést is a 13. § foglalja magában.

Kérem a T. Minisztertanács felhatalmazását arra, hogy a szóban lévő rendelettervezetet, mint a minisztérium rendeletét közzétehessem.

Gépett, aláírás és keltezés nélküli tisztázat. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérőlevelük.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon, e napirendi pontra vonatkoztatva Miklós Béla kézírásával a következő megjegyzés olvasható: „ad 3, illetmény, tiszteletdíj, alkalmazottak.”

⁸⁰ Tévedés történt, mivel az 1934. évi IX. tc. intézkedett az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács létrehozásáról; szervezeti és működési szabályait a 9127/1935. VKM sz. rendelet (MRT 1935. 216–222. p.) állapította meg.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi szeptember hó 25-én déli 1 órakor délnoki
Miklós Béla elnöklete alatt tartott rendkívüli minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisz- tertanács jegyzője
Dr. Ries István igazságügyminiszter	

1

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot. Bejelenti, hogy az Északame-
rikai Egyesült Államok kormány részéről kezdeményezés történt a diplomáciai vi-
szony felvételére. Felkéri a külügyminisztert ismertesse az Egyesült Államok kormá-
nyának jegyzékét.¹

¹ A kelet-európai országokkal való diplomáciai kapcsolat felvételének kérdése már a potsdami értekezleten, majd ezt követően is vita tárgyát képezte a nagyhatalmak között. Az Egyesült Államok a szabad választások megtartásához, a társadalom minden rétegét reprezentáló parlament és kormány létrejöttéhez kötötte Finnország, Bulgária, Románia és Magyarország elismerését. A Szovjetunió kész volt diplomáciai kapcsolatot létesíteni a baloldali többségű kormánnyal rendelkező Finnországgal, Bulgáriával és Romániával, továbbá egy idő után Magyarországgal is. A potsdami értekezleten elfogadott kompromisszumos álláspont kimondta hogy „A három kormány egyetért abban, hogy a közeljövőben mindegyikük a fennálló helyzet szem előtt tartásával külön-külön megvizsgálja azokat a feltételeket, amelyek mellett a diplomáciai viszonyt Finnországgal, Bulgáriával, Romániával és Magyarországgal még az ezekkel az országokkal való békeszerződés megkötése előtt felvehetik.” (Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb politikai szerződései. Szerk.: Halmosy Dénes, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1966. A potsdami értekezlet, Berlin. 1945. július 17–augusztus 2., Jelentés a berlini hármás értekezletről. X. 651. p.)

[Gyöngyösi] *Külgyminiszter* felolvassa az Északamerikai Egyesült Államok kormányának következő szövegű átíratát:

„Egyesült Államok Magyarországi Bizottsága. 1945. szeptember 22.

Miniszter Úr. Kormányom utasítására közlöm Excellenciáddal, hogy az Egyesült Államok kormánya kész arra, hogy Magyarország Ideiglenes Nemzeti Kormányával diplomáciai kapcsolat létesítsen és egy szerződésről tárgyaljon, feltéve, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány teljes mértékig biztosítja az Egyesült Államok kormányát arról, hogy szabad és akadálytalan választások lesznek megtartva Magyarországon reprezentatív kormány felállítására, továbbá feltéve, hogy időközben az Ideiglenes Nemzeti Kormány a fegyverszüneti egyezmény alapján vállalt kötelezettségei értelmében teljes mértékig biztosítja a magyarországi demokratikus pártok szabad politikai kifejezési jogait és a gyülekezési jogát, mivel ezek a feltételek szükségesek a szabad választások megtartásához Magyarországon.

Tisztelettel kérem Excellenciád azonnali választát jelen közlésemre, az Ideiglenes Nemzeti Kormány nevében. Élve az alkalommal, kifejezem Excellenciádnak kiváló tiszteletemet.

H. F. Arthur Schoenfeld s.k. amerikai követ. US magyarországi megbízottja.

dr. Gyöngyösi János úrnak, az Ideiglenes Nemzeti Kormány Külgyminiszterének.”²

A felolvasott jegyzéket kézhezvétel után bemutatta a miniszterelnöknek. Schoenfeld követ hétfőre kérte a választ, azonban a kisgazdapárti miniszterek nem lévén itthon,³ csupán csonka minisztertanács lett volna tartható és így halasztást kért az Északamerikai Egyesült Államok megbízottjától a válasz megadására. Két választervezet készült. A két választervezet között nagy eltérés nincs. A miniszterelnök választervezete szövege [sic!]:

„Az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány nevében közlöm Excellenciáddal, hogy

Ezt követően a Szovjetunió 1945. augusztus 6-án bejelentette, hogy felveszi a diplomáciai kapcsolatot Romániával és Finnországgal, augusztus 14-én pedig a Bulgáriával való kapcsolat felvételét közölte.

Az Egyesült Államok augusztus 17-én elismerte Finnországot, de nem volt hajlandó a demokratikus választások megtartása előtt hivatalos diplomáciai kapcsolatot létesíteni Romániával és Bulgáriával. Némileg más képp ítélte meg a magyarországi helyzetet.

A Külgyminiszterek Tanácsának 1945. szeptember 11-én kezdődött londoni értekezletén következett be előbbrelépés. Byrnes amerikai külgyminiszter az értekezlet szeptember 21-i ülésén bejelentette, „hogy az Egyesült Államok utasította magyarországi képviselőjét, hogy ha a magyar kormány kötelezi magát a jaltai egyezménynek megfelelő szabad választások megtartására, akkor az Egyesült Államok elismeri Magyarországot”. (Foreign Relations of the United States. Diplomatic Papers. 1945. Europe. Washington. 1967. II. 293. p. Az Egyesült Államok delegációjának jegyzőkönyve.)

Az Egyesült Államokat ezen elhatározásában részben a Szovjetunióval való tárgyalás légkörének a javítására irányuló szándék vezette; minden bizonnyal figyelembe vette a magyarországi demokratikus választási törvény megalkotását, továbbá remélte, hogy lépésével sikerül elősegítenie a választások demokratikus, korrekt levezetését, de nem utolsó sorban – mint erre több részről utalás történt – a Romániával és Bulgáriával szembeni elutasító magatartását kívánta ezzel is nyomatékossabbá tenni. (A kérdésről lásd bővebben Sipos Péter–Vida István: *Iratok a magyar–amerikai diplomáciai kapcsolatok 1945. évi újrafelvételéhez*. c. közleményét, illetve tanulmányát. Századok 1987. 2–3. sz. 421–467. p.)

² Azonos, csak a fordításból származó, illetve stílusi eltéréseket mutató szöveggel olvasható a jegyzék Várkonyi Péter: *Magyar–amerikai kapcsolatok 1945–1948*. Kossuth Könyvkiadó 1971. c. munkájában, 73–74. p.; valamint Sipos Péter és Vida István fentebb említett publikációjában, 457. p.

³ Szeptember 22-e szombat volt, hétfő szeptember 24-ére esett. A Kisgazdapárti miniszterek, illetve a párt vezetői a Tiszántúlon tartottak választási nagygyűléseket.

Magyarország Ideiglenes Nemzeti Kormánya kész a diplomáciai kapcsolatot azonnal felvenni az Egyesült Államok kormányával és szerződésről tárgyalni. A magyar kormány a maga részéről lehetőleg teljes biztosítékot nyújt arra nézve, hogy szabad és akadálytalan választások lesznek megtartva Magyarországon a reprezentatív kormány felállítása céljából és hogy időközben az Ideiglenes Nemzeti Kormány fegyverszüneti egyezmény alapján vállalt kötelezettségei értelmében teljes mértékben kívánja biztosítani a magyarországi demokrata pártok szabad politikai kifejezési jogát és a gyülekezés jogát, amelyeket a szabad választások megtartása alatt [a] 3 szövetséges nagyhatalom Ellenőrző Bizottsága mindenkor ellenőrizhet, hogy a szabad választásokról meggyőződjenek.”

Ez után külügyminiszter felolvassa a saját választervezete szövegét:

„Magyarország Ideiglenes Nemzeti Kormánya felhatalmazott arra, hogy az alábbiakat közöljem Excellenciáddal:

Magyarország Ideiglenes Nemzeti Kormánya köszönettel fogadja az ajánlatot és kész haladéktalanul felvenni a diplomáciai kapcsolatokat és egyezményről tárgyalni az Egyesült Államok kormányával.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány teljes biztosítékot nyújt az Egyesült Államok kormányának arra nézve, hogy szabad és zavarásmentes választások lesznek Magyarországon megtartva reprezentatív kormány megalakítása céljából és hogy időközben az Ideiglenes Nemzeti Kormány a fegyverszüneti egyezmény alapján vállalt kötelezettségei értelmében a lehető legmesszebbmenő mértékig biztosítja a magyarországi demokratikus pártok szabad politikai működését és a gyülekezés jogát, mely alapvető feltételeit a szabad választásoknak az Egyesült Államoknak, a Szovjetunióknak és a Brit Birodalomnak bármikor módjában áll ellenőriznie és felülvizsgálnia a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottságban működő hivatalos személyei által.”

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* kiemelendően tartja azt, hogy a választójogi törvényt a pártok és a Nemzetgyűlés egyhangúan elfogadta. Magának a válasznak az lényege, hogy elfogadjuk a kezdeményezést, azonban az előbbi okból a külügyminiszter szövegét helyesli.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Amidőn az amerikai jegyzéket megkapta, tudomására hozta Vorosilov marsallnak udvariassági okokból is, mert meg akarta adni a lehetőséget, hogy a Szovjetunió kormányát az amerikai kezdeményezés ne előzze meg.⁴

Miniszttertanács a következő szövegű választ fogadta el:

„Követ Úr! Az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány nevében és felhatalmazásából az alábbiakat van szerencsém közölni Követ Úrral!

Az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány Követ Úr jegyzékéből hálával és köszönettel vette tudomásul, hogy az Egyesült Államok Kormánya kész Magyarországgal a diplomáciai kapcsolatokat felvenni és egy erre vonatkozó

⁴ A kötelező udvariasságon túl feltehetőleg az készítette Miklós Bélát erre, hogy tartott a Szovjetunió esetleges ellenzésétől, ugyanakkor alapos oka volt feltételezni, hogy az amerikai lépés siettetni az elismerést szovjet részről is. Egyrészt a Szovjetunió már korábban ismételtlen kinyilvánította ezirányú szándékát s Bulgária, Románia, Finnország esetében meg is tette az elhatározó lépést, másrészt Molotov szeptember 18-án egy sajtónyilatkozatában a magyar kormányt az általa már elismert kormányokkal teljesen azonos módon említette, az általuk elért demokratikus vívmányokat értékelve. (MOL XVI-A-14 MTI 1945. szeptember 20. 14. kiadás 11 óra 50 perc.)

szerződés megkötéséről a magyar kormánnyal tárgyalásokat folytatni. Az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány ebben azoknak az erőfeszítéseknek a méltánylását látja, amelyeket a magyar kormány eddig is tett abban az irányban, hogy Magyarországon a rendet helyreállítsa és fenntartsa, valamint a demokratikus intézményeket kiépítse és megszilárdítsa.

Az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány a maga részéről szintén kész haladéktalanul felvenni a diplomáciai kapcsolatokat az Amerikai Egyesült Államokkal és erre vonatkozó szerződés megkötéséről az Egyesült Államok kormányával tárgyalásokat folytatni.

Ami a Követ Úr jegyzékében említett biztosítékok kérdését illeti, a magyar kormány tisztelettel rámutat arra az Ideiglenes Nemzetgyűlés által legutóbb alkotott demokratikus választójogi törvényre, valamint az Ideiglenes Kormány széles demokratikus alapokon nyugvó összetételére, ami az egész állami adminisztrációban is megnyilvánul. Mindezek a körülmények az Ideiglenes Nemzeti Kormány nézete szerint már önmagukban is biztosítják a választások sima lefolyását és így a magyar kormány abban a helyzetben van, hogy a Követ Úr jegyzékében kifejezésre juttatott kívánságokhoz képest teljes biztosítékot nyújtson az Egyesült Államok Kormányának arra nézve, hogy a választások Magyarországon egy reprezentatív kormány megalakítása céljából szabadon és zavarástól mentesen lesznek megtartva és hogy időközben az Ideiglenes Nemzeti Kormány a fegyverszüneti egyezmény alapján vállalt kötelezettsége értelmében a legmesszebbmenő mértékig biztosítja a magyarországi demokratikus pártok szabad politikai működését és a gyűlekezés jogát.”⁵

[Miklós] *Miniszterelnök*: Vorosilov marsall látogatását jelentette be, a minisztertanács ülést ennek időtartamára felfüggeszti.⁶

A minisztertanács 13 óra 30 perctől 14 óra 20 percig szünetelt.

⁵ A választójegyzék három változata között a lényeges különbség az volt, hogy a választások ellenőrzésének kérdésére kiterjenek-e, és ha igen ez milyen formában történjék. A harmadik változat – amelyben erről már nem esett szó – került elfogadásra, ezzel lényegében azonos szövegű választójegyzéket adott át szeptember 25-én délután Gyöngyösi Schoenfeld amerikai megbízottnak. (Lásd Sipos Péter–Vida István fent említett közleményének 458–459. p.-án a 16. dokumentumot). Érdekes módon az amerikai jegyzékben említett szerződés kérdésére a magyar jegyzék nem, illetve leszűkített értelemben tért ki – s ezt a történelmi irodalom sem érintette. Feltehető, hogy amerikai részről a szovjet–magyar gazdasági szerződéshez hasonló, azt ellensúlyozni kívánó megállapodás megkötésére irányuló készsége történt utalás.

⁶ A Magyar Távirati Iroda 1945. szeptember 25-i 17 óra 50 perckor kelt 29. kiadásában a következő formában adott tájékoztatást az eseményekről: „Vorosilov tábornagy kedden délben Scserbakov vezérőrnagy szárnysegéd és Grigorjev követségi tanácsos kíséretében felkereste dálnoki Miklós Béla miniszterelnököt hivatali helyiségében és átnyújtotta a Szovjetunió kormányának alábbi jegyzékét”. Ezt követően a jelen jegyzéknyelvben olvasható jegyzék és jókívánság olvasható a híryanagban, majd az események sorrendjét megváltoztatva a következő módon folytatódott: „Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök a szovjet kormány jegyzékének átvétele után nyomban rendkívüli minisztertanácsra hívta össze a kormány tagjait. A miniszterelnök felolvasta a Szovjetunió kormányának jegyzékét, amelyet a kormány tagjai lelkes tapssal és éljenzéssel vettek tudomásul. A minisztertanács foglalkozott még egy fontos politikai kérdéssel. Ugyanis a Szövetséges Ellenőrző Bizottság mellett működő amerikai misszió vezetője, Schoenfeld rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter folyó évi szeptember 22-én Gyöngyösi János külügyminiszternek jegyzéket adott át, amelyben bejelentette, hogy az Egyesült Államok kormánya kész Magyarország Ideiglenes Nemzeti Kormányával a diplomáciai kapcsolatokat felvenni...” (MOL XVI-A-14) Ez volt az első tudósítás az amerikai ajánlatról.

[Miklós] *Miniszterelnök* 14 óra 20 perckor újból megnyitja a minisztertanácsot és bejelenti, hogy Vorosilov marsall a mai napról keltezett jegyzékben a következőket közölte az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormánygal:

„Magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság. 1945. szeptember 25. Igen tisztelt Miniszter Úr! A Szovjet Kormány figyelembe véve azt a közreműködést, amellyel Magyarország hozzájárult a Szövetségesek hitlerista Németország elleni harcának sikeréhez – és figyelembe véve, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány lojálisan végrehajtja az 1945. évi január hó 20-án megkötött fegyverszüneti egyezményt, elhatározta, hogy Magyarországgal felveszi a diplomáciai kapcsolatokat és ajánlja a kölcsönös követküldést.

Közölve Önnel a fentieket, kérem fogadja őszinte tiszteletem kifejezését. K. Vorosilov”

Ugyanekkor a Marsall gratulált a miniszterelnöknek abból az alkalomból, hogy a két nép között a diplomáciai kapcsolat fel lesz véve és annak a reményének adott kifejezést, hogy ez az ünnepélyes aktus a két ország viszonyában egy fontos sarokkő leteletét jelenti és elő fogja segíteni a jószomszédi és baráti viszony kiépítését a két ország között.

Közölte továbbá a Marsall, hogy a mai nap folyamán az angol és amerikai missziók vezetőivel közli azt a tényt, hogy a Szovjetunió kormánya Magyarországgal a diplomáciai kapcsolatokat felveszi.

Minisztertanács a miniszterelnök bejelentését egyhangú lelkesedéssel veszi tudomásul és a Szovjetunió kormánya részéről ismételt bizonyoságnak tekinti arra, hogy a magyar demokratikus kormány törekvéseit és erőfeszítéseit méltányolja. Felhatalmazza a külügyminisztert, hogy a Szovjetunió kormányához adandó válasz-szöveget készítse el és a miniszterelnökhöz terjessze be.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Vorosilov marsallal folytatott beszélgetés során felmerült az a kérdés, hogy a Szovjetunió kormányának nincs-e valamely kívánsága a megbízott személyét illetően. Kijelentette a marsall, hogy a Szovjetunió kormányának semmiféle különös kívánsága nincs, „jó magyar ember” legyen a megbízott.⁷

[Erdei] *Belügyminiszter*: Sürgős előterjesztést kíván tenni és kéri a miniszterelnököt, hogy adjon erre engedélyt.

[Miklós] *Miniszterelnök* a felszólalásra az engedélyt megadja.

2

[Erdei] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy az országos választásokat november hó 4. napjára kívánja kitűzni.⁸ A döntés sürgős, mivel határidőhöz van kötve a választás.

Minisztertanács a belügyminiszter bejelentését tudomásul veszi és hozzájárul ahhoz, hogy a belügyminiszter a választások határnapját november hó 4. napjára tűzze ki.

⁷ Mint ismert Szekfü Gyula lett Magyarország moszkvai követe.

⁸ Lásd a 20 390/1945. BM sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 26.

3

[Miklós] *Miniszterelnök* bejelenti, hogy Hódmezővásárhelyen a Kisgazdapárt mintegy 120 tagját a rendőrség őrizetbe vette, és amidőn a rendőrség vezetőinél érdeklődés történt, kinek a rendelkezésére intézkedtek, a belügyminiszter szóbeli utasítására hivatkoztak.⁹

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A Kisgazdapárt a letartóztatásokat sérelmezi, mert ez ellentétben áll a belügyminiszter által kilátásba helyezett biztosítékokkal.

[Erdei] *Belügyminiszter*: Az ügyről nincs részletes ismerete, aki ekként intézkedett, azt felelősségre fogja vonni.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Átadja a belügyminiszternek az ezzel kapcsolatos bejelentést és sürgős vizsgálatot kér.

[Erdei] *Belügyminiszter*: Átvette a jelentést és a miniszterelnök felhívását tudomásul vette.

Minisztertanács a bejelentéseket tudomásul vette.

4

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Az Egyesült Államok kormányához adandó válaszjegyzékkel kapcsolatban kihagyni kívánta az ellenőrzés megemlítését, mivel ez esetleg valóban ilyen kezdeményezésre ad lehetőséget. Ezt magyarázatul jegyzi meg.

Minisztertanács délután 1/4 3 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépelt tiszttáza, a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Teleki Géza, Vörös János, Nagy Imre és Gerő Ernő aláírása nem szerepel a jegyzőkönyvön.

⁹ Az ügyre vonatkozó további adattal nem rendelkezünk.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi szeptember hó 26. napján du. 3 órakor dálnoki
Miklós Béla elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnöksé- gi adminisztratív államtitkár, a mi- nisztertanács jegyzője
Dr. Ries István igazságügyminiszter	

1

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és felkéri dr. Balogh István államtitkárt, hogy a miniszterelnöki bejelentéseket terjessze elő.

2

Dr. Balogh István előterjeszti a honvédelmi miniszter 7239/1945. számú javaslatát, amely szerint Linder Béla ny. honvédelmi miniszter szolgálaton kívül töltött idejének a nyugdíjba való beszámítását és június hó 1. napjától kezdődően 100 %-os nyugdíj megállapítását kívánja. A pénzügyminiszter 30 585/1945. számú átiratában az előterjesztéshez hozzájárult.¹

Minisztertanács Linder Béla ny. honvédelmi miniszter 1919. évi augusztus hó 5. napjáig szolgálaton kívül töltött idejét a nyugdíjba beszámítható szol-

¹ *Linder Béla* (1876–1962) vezérezredes. 1918-ban néhány napig a Károlyi-kormány honvédelmi minisztere. A Tanácsköztársaság idején diplomáciai feladatokat teljesített. 1919 után a szerbek által megszállt Pécs polgármestere, a „Pécs-Baranyai Köztársaság” egyik vezetője, majd Jugoszláviában telepedett le.

gálati időhöz beszámíthatónak tartja és hozzájárul ahhoz, hogy ennek folytán nyugdíjilletményét 1945. évi június hó 1. napjáról kezdődően 100 %-osan állapítja meg. [sic!]

3

Dr. Balogh István előterjeszti a külügyminiszter azon kérelmét, hogy 1914. augusztus 29-étől 1919. szeptember 1. napjáig háborúban eltöltött katonai ideje és ezenkívül még 11 hónap, amit a magyar honvédség szolgálatában töltött el, a nyugdíj idejébe beszámíttassék.²

Minisztertanács Gyöngyösi János külügyminiszter katonai szolgálatban eltöltött idejének a nyugdíjba való beszámításához hozzájárult.

4

Dr. Balogh István előterjeszti a belügyminiszter javaslatát Szobek András Békés vármegyei főispán felmentése és Keresztes Mihály Békés vármegye főispánjává és közellátási kormánybiztosává leendő kinevezése tárgyában.³

Minisztertanács Szobek András főispáni és Békés vármegye közellátási kormánybiztosi állása alóli felmentéséhez és Keresztes Mihály Békés vármegye főispánjává és közellátási kormánybiztosává való kinevezéséhez hozzájárul.

5

Dr. Balogh István előterjeszti a belügyminiszter javaslatát, mely szerint Karácsonyi Ferenc Csongrád vármegye és Hódmezővásárhely thj. város főispánságának és közellátási kormánybiztosi állásának fenntartása mellett Szeged város főispánja és közellátási kormánybiztosi állása alól felmenti [sic!] és helyébe Vörös József szegedi lakost kívánja Szeged város főispánjává és közellátási kormánybiztosává kinevezni.⁴

Minisztertanács Karácsonyi Ferenc Csongrád vármegye és Hódmezővásárhely thj. város főispánságának és közellátási kormánybiztosi állásának fenntartása mellett Szeged város főispáni és közellátási kormánybiztosi állásából való felmentéséhez és helyébe Vörös József szegedi lakos Szeged város főispánjává és közellátási kormánybiztosává leendő kinevezéséhez hozzájárul.

² Gyöngyösi János e tárgyban a minisztertanácshoz írt 1945. szeptember 26-án kelt levele szerint 1914. augusztus 29-től 1919. szeptember 1-jéig, majd 1940 után 11 hónapon át teljesített katonai szolgálatot; összesen 35 hónapot az arcvonalon töltött.

³ *Keresztes Mihály*ról lásd a Bevezetés 47. sz. jegyzetét.

⁴ *Vörös József* (1895–1960) szita- és sodronykészítő. 1925-től volt tagja a Szociáldemokrata Pártnak, a második világháború idején pártja szegedi szervezetében végrehajtóbizottsági tag volt. 1944 áprilisában letartóztatták. Tagja lett a szegedi Nemzeti Bizottságnak, majd az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek. 1945. októberétől november közepéig Szeged főispánja volt. 1948-ban kizárták a Szociáldemokrata Pártból. Ez után nem vett részt a közéletben.

6

Dr. Balogh István előterjeszti a Magyar Kommunista Párt központi Vezetőségének előterjesztését, amely szerint Somogyi Miklós közellátási államtitkárt más megbízatása folytán állásából kéri felmenteni és helyébe Szobek András Békés vármegye főispánját ajánlja közellátásügyi államtitkári kinevezésre.⁵

Minisztertanács Somogyi Miklós közellátásügyi államtitkár felmentéséhez és Szobek András közellátásügyi minisztériumi politikai államtitkári kinevezése iránt a Nemzetgyűlés Elnökségéhez teendő előterjesztéshez hozzájárult.

7

Dr. Balogh István előterjeszti a pénzügyminiszter 1607/1945. számú és 1640/1945. számú javaslatát a pénzügyi tárca rendelkezése alatt álló egyes szakokba tartozó tisztviselőknek, és a számvetőségi tisztviselők egyes létszámába tartozó tisztviselőknek a 2500/1945. ME számú rendelet rendelkezéseitől eltérő kinevezése iránt. A kinevezésre javaslatba hozott tisztviselők kinevezésüket eddigi magatartásukkal, szorgalmukkal és az ország újjáépítésével kapcsolatban kifejtett munkásságukkal kiérdemelték.⁶

Minisztertanács a kinevezésekhez hozzájárult.

8

Dr. Balogh István előterjeszti a Szent Korona Javak ingatlanai közül az Ybl Miklós tér 2., 5., 6. számú lakóházak, valamint a Várkert Kioszk-épület teljes helyreállításához 10 600 000 P hitel engedélyezése iránti javaslatát.⁷

Minisztertanács a 10 600 000 P póthitel folyósításához a Szent Korona Javak ingatlanai helyreállítása céljaira hozzájárult.

9

Dr. Balogh István előterjeszti a pénzügyminiszter 16 700/1945.II. sz. rendelettervezetét a közszolgálati illetmények és nyugellátások rendezése tárgyában kiadott 2500/1945. ME sz. rendelet egyes intézkedéseinek módosítása tárgyában.⁸

⁵ A Miniszterelnökség 8707/1945. sz. alatt tett előterjesztést.

⁶ A Pénzügyminisztérium 1607/1945.XVI. és 1640/1945.XVII. sz. előterjesztésén kívül megtalálható a jegyzőkönyv mellett az ugyanezen tárgyban készült 1641/1945.XVII. és az 1834/1945.XVI. sz. előterjesztés is. Összesen 328 pénzügyi tisztviselő és altiszt képesítési kellekek alóli felmentésére, illetve kinevezésére vonatkozó javaslatokat tartalmaztak az előterjesztések.

A 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) a közszolgálati illetmények és nyugellátások kérdésénél rendezte.

⁷ Lásd a 34. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját és 5. sz. jegyzetét.

⁸ A Pénzügyminisztérium 16 700/1945.II. sz. előterjesztése négy vonatkozásban javasolta módosítani a 2500/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. június 17.). Egyrészt az árak emelkedésére tekintettel általában 50 %-kal kérte felemelni a közszolgálati alkalmazottak nyugdíjba beszámítható illetményeit. Másrészt javasolta, hogy a tanulmányi családi pótlék – tekintettel az inflációra – ne félévenként utólag, hanem havi előleges részletekben legyen kifizethető. Harmadrészt – tekintettel a férfilakosság jelentős részének távollétére, hazatérésük bizonytalanságára – javasolta, hogy a gyermekét egyedül nevelő, közszolgálatban álló nő ne csak a férj elhalálózása, holtánnyilvánítása, vagy keresetképtelensége esetén kaphasson családi pótlékot, hanem akkor is ha az eltűnt férj még nem nyilvánított holtá. Végül javasolta, hogy a városi és községi szolgálat, valamint a hivatásos honvédszti és tisztjelölti minőségben eltöltött idő is figyelembe veendő legyen a besorolás szempontjából.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és egy kimutatás az államvasúti, illetve postai alkalmazottak kategóriák szerinti fizetéseiről. Lásd a 8800/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 28.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

10

Dr. Balogh István előterjeszti a Központi Statisztikai Hivatal II. Keleti Károly u. 5-7. és 18. sz. alatti épületeinek teljes helyreállítási munkálatai költségeire az eddig már folyósított 4 millió és 2 millió pengőn felül még 23 millió pengő rendkívüli kiadás engedélyezését.⁹

Minisztertanács a 23 millió pengő rendkívüli hitel engedélyezéséhez hozzájárult.

11

Dr. Balogh István előterjeszti az újjáépítési miniszter 6533/1945. számú javaslatát a külföldre hurcolt magyar nemzeti vagyon kormánybiztosságának létesítése tárgyában. Miután szükséges a kormánybiztos sürgős kinevezése, személyi vonatkozásban javaslatot csak akkor tehet, ha a minisztertanács magát az alapelőterjesztést elfogadja. Felkéri ezért az újjáépítési minisztert, hogy előterjesztését tegye meg.

Minisztertanács az újjáépítési miniszter előterjesztését elfogadja azzal, hogy az 1945. szeptember 13. napján adott felhatalmazásra történjék hivatkozás.¹⁰

12

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát Andaházy Kasnya Béla államtitkárnak a külföldre hurcolt magyar javak kormánybiztosává leendő kinevezése tárgyában.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Andaházy Kasnya Béla személyét rendkívül aggályosnak tartja, már kifogásolta is az újjáépítési miniszternél. Nem kívánja kielezni a kérdést, de mindenesetre felhívja a figyelmet arra, hogy Andaházy Kasnya Béla személyével kapcsolatban anyagi vonatkozásban különböző feltevések vannak.

[*Nagy Ferenc*] *Újjáépítési miniszter*: Megvizsgálta azokat az aggályokat, amelyeket a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter vele közölt. Ennek ellenére a kormánybiztos személyét alkalmasnak találja és kijelenti, hogy mind a Független Kisgazdapárt, mind ő maga is felelősséget vállal Andaházy Kasnya Béla személyére és hajlandók lesznek levonni a konzekvenciákat is.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* a maga részéről is érdeklődött a kormánybiztos személyével kapcsolatos hírek tekintetében. Bizonyosat senki sem tud, viszont minden magasabb és felelősségteljesebb pozícióval kapcsolatban van suttogás.

⁹ A 8253/1945. ME sz. előterjesztés szerint az újabb összeg igénylésének indoka elsősorban az anyagáruk nagyarányú emelkedése volt. Lásd még a 35. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

¹⁰ Lásd az 57/a. sz. mellékletet, valamint a 8790/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 29., továbbá a jelen jegyzőkönyv 53. napirendi pontját. A határozat az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az Ideiglenes Nemzeti Kormányknak adott felhatalmazásra utalt.

Minisztertanács Andaházy Kasnya Béla a külföldre hurcolt magyar nemzeti vagyon kormánybiztosává való kinevezéséhez hozzájárult.¹¹

13

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát, hogy az 1945. október hó 1. napjától kezdődően a miniszterek reprezentációs költsége 100 %-kal felemeltessék.¹²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

14

[Gyöngyösi] Külügyminiszter előterjeszti javaslatát kártérítés a külföldi tulajdonban álló ingatlanoknak a földreform során történt igénybevétele miatt. [sic!]¹³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

15

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Száva Kováts József egyetemi ny. r. tanári kinevezése tárgyában.¹⁴

Minisztertanács a kinevezéshez hozzájárult.

16

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Baráth Jenő egyetemi rendkívüli tanári címmel leendő kitüntetésére tárgyában.¹⁵

Minisztertanács a kitüntetéséhez hozzájárult.

¹¹ Az újjáépítési miniszternek a jegyzőkönyv mellett található személyi javaslatában eredetileg Tombor Jenő nyugalmazott altábornagy neve szerepelt, ezt tintával áthúzták és Bojta Ernő Béla, a minisztertanács jegyzőjének kézírásával fölé írták Andaházy Kasnya Béla nevét.

Andaházy Kasnya Béla (1888–?) festőművész. 1920-tól nemzeti földművespárti, 1927-től egységpárti parlamenti képviselő. 1931-ben kilépett a kormánypártból s a Kisgazdapárthoz csatlakozott, 1935-től 1939-ig ismét képviselő volt. 1945 júniusában a Kisgazdapárt, a pártközi értekezlet határozatára hivatkozva, kereskedelem- és közlekedésügyi adminisztratív államtitkárrá való kinevezésére tett javaslatot; kinevezése megtörtént, de Gerő Ernő tiltakozására függőben tartották az ügyét. 1945. szeptember 29-étől 1946. március 7-ig, mint az Ausztriába és Németországba hurcolt magyar javak felkutatásával megbízott kormánybiztos működött. 1946. december 13-tól 1947. július 3-ig ankarai követ volt, majd lemondott állásáról és külföldön maradt. 1949-től a Magyar Nemzeti Bizottmány tagja volt.

¹² Lásd a 42. sz. jegyzőkönyv 23. napirendi pontját.

¹³ Lásd az 57/b. sz. mellékletet.

¹⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 43 146/1945.V. sz. alatt tett előterjesztést.

Dr. Száva Kováts József (1898–1980) meteorológus-klimatológus 1943-tól a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán a Földrajzi Intézet tanára, 1944-től 1953-ig a Léggöri Intézet majd a Meteorológiai és Éghajlattani Tanszék tanára volt.

¹⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 23 308/1945.V. sz. alatt tett előterjesztést.

Dr. Baráth Jenő (1895–1973) 1930–1931-ben állami ösztöndíjjal Bécsben, Párizsban és Londonban dolgozott. 1933-ban a budapesti egyetem Orvostudományi Karán a vese és érrendszeri betegségek magántanára lett. 1945-től címzetes rendkívüli egyetemi tanár; a budapesti János Kórház vezető munkatársa volt.

17

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a Biokémiai Intézet fejlesztése céljából a kultuszminisztériumi tárca 6., Egyetemek és főiskolák I. Személyi járandóságok 1., Rendszeres állandó illetmények rovatán 3 VIII. fizetési osztályú intézeti tanári, 4 IX. fizetési osztályú tanársegédi, 4 gyakornoki, 1 VI. fizetési osztályú gondnoki, 1 X. fizetési osztályú kezelőnői, 2 X. fizetési osztályú laboratóriumi kezelői, 3 műszaki altiszti, 3 I. és 3 II. osztályú altiszti állás szervezése, továbbá ugyanezen rovat 2. Nem rendszeres illetmények alrovatán havi 10 000 P (3 takarítónő bére) és végül ugyanezen cím 2. Dologi kiadások rovatán havi 1 500 000 P hitelt engedélyezése iránt.¹⁶

Minisztertanács az állások létesítése és ezzel kapcsolatban 1 500 000 pengő hitel engedélyezéséhez hozzájárult.

18

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát gépkocsik beszerzésére 7 millió pengő engedélyezése tárgyában.¹⁷

Minisztertanács a 7 millió pengő engedélyezéséhez hozzájárult.

19

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter elvi kérdésben is kéri a minisztertanács határozatát. Az Operaház ügyeinek felülvizsgálata céljából szükségesnek tartotta kormánybiztos kirendelését és dr. Fülei Szántó személyét hozta javaslatba.

Ebben az ügyben körözüvényét 7 miniszter elfogadta 5 nem írta alá.

[Oltványi] Pénzügyminiszter: Ismeri a kérdést, valóban elfajult a viszony, az Operánál különös hangnem kap lábra. Az Operát előbb egy háromtagú igazgatóság irányította, majd Komáromy magára maradt és ezen funkciójában valóban komoly eredményt produkált. Az eredmény megvan és most már nyugodtan hozzá lehet nyúlni a problémák teljes megoldásához. A kormánybiztos szakember kell hogy legyen és kétége van az iránt, hogy Fülei Szántó erre alkalmas-e. Komáromy igazgató több hibát követett el és ennek folyománya az, hogy az Opera belső helyzete tarthatatlanná vált. Jeszenszkyt tartaná a legalkalmasabbnak.

[Ries] Igazságügyminiszter: Komáromy ellen őnála is voltak felszólalók, de csak színészi kifogást tudtak ellene emelni, nevezetesen, hogy nem elsőrangú tagja volt az Opera színészi garnitúrájának. A maga részéről Jemnitz Sándort ajánlja kormánybiztosnak, aki megfelelő zenei hozzáértéssel is rendelkezik.

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Fülei Szántó már 1927. év folyamán ilyen megbízást kapott és feladatát jól látta el. Hozzájárul a maga részéről azonban ahhoz is, hogy egy háromtagú bizottság vizsgálja meg az Operaház ügyeit és tegyen javaslatot a megoldás tekintetében.

¹⁶ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 45 512/1945.V. sz. előterjesztése a Szent-Györgyi Albert vezette alatt álló Biokémiai Intézet állami támogatása tárgyában 1945. augusztus 1-jén hozott elvi jelentőségű minisztertanácsi határozat (42. sz. jegyzőkönyv 36. napirendi pontja) alapján kérte a hitel engedélyezését.

¹⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 11 563/1945.eln. sz. előterjesztésében három személy- és két teherautó beszerzésére kért lehetőséget.

Minisztertanács a háromtagú bizottság kiküldéséhez hozzájárul. A bizottság vizsgálja meg az Operaház belső ügyeinek problémáit és terjesszen elő javaslatot a megoldás tekintetében.¹⁸

20

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Most kapott a Nemzeti Sportbizottságtól átiratot, amely a folyó hó 30. napjára előírt kötelező felvonulással¹⁹ kapcsolatban észrevételt tesz és a kötelező felvonulást nem tartja keresztülvihetőnek.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Helyes kifejezés az lenne, hogy felkerjék a sportolókat a felvonulásra.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Szankciója az elmaradásnak nincs és így a megtorlás lehetősége is ki van zárva.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Ha kötelező jellegű a felhívás, amennyiben nincs is szankciója az ellenkező magatartásnak mégis kihatásai vannak.

Minisztertanács akként határoz, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter, a közlekedésügyi és az igazságügyminiszter felszólalásának figyelembevételével válaszolja meg a bejelentést.

21

[*Vörös*] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát a római katolikus tábori püspökség betöltése tárgyában. Ezt az állást Folba Jánossal, e tisztség vezetésével megbízott pápai preláttal, vezérőrnaggyal óhajtja betölteni.²⁰

Minisztertanács Folba János vezérőrnagy római katolikus tábori püspökké való kinevezéséhez hozzájárul.

¹⁸ Az Állami Operaház 1945 elején a Budapesti Nemzeti Bizottság meghatalmazása alapján háromtagú igazgatóság irányította, amelynek tagja volt Székely Mihály, Nádasdy Kálmán és Komáromy Pál; majd 1945 áprilisától 1946 augusztusáig *Komáromy Pál* (1892–1966) operáénekes önállóan látta el az igazgatást.

Fülei Szántó Endre (1890–1958) jogász, 1918-tól a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tisztviselője, később a József Nádor Műszaki és Közgazdasági Egyetem, majd a Közgazdasági Egyetem tanára volt.

Jeszzenszky feltehetőleg azonos *Jeszzenszky Ferenc* pénzügyi szakemberrel, aki később a Magyar Nemzeti Bank vezérigazgatója lett.

Jemnitz Sándor (1890–1963) zeneszerző, zenekritikus. A Népszava és más lapok zenei rovatában jelentek meg írásai. 1945 előtt a Magyarországi Munkás Dalegyletek Szövetségének egyik vezetője, 1945 után a Munkás Kulturszövetség elnöke, 1951-től az Állami Zenekonzervatórium tanára volt.

A háromtagú bizottság elnökévé *Fülei Szántó Endrét*, tagjává *Lenkei Dezső* nyugalmazott miniszteri számvevősi igazgatót és *Véress Sándor* zeneművészeti főiskolai tanárt, a Magyar Művészeti Tanács tagját nevezte ki a vallás- és közoktatásügyi miniszter. (MOL XIX-I-1-i 1945-62 712)

¹⁹ A két munkáspárt szervezett szeptember 30-ára népünnepélyt, és ennek keretében sportünnepséget a fővárosban. Egyesek ezt igyekeztek úgy feltüntetni, mintha a sportolók számára kötelező rendezvényről lett volna szó. (Szabad Nép 1945. szeptember 5., szeptember 23., szeptember 27.)

²⁰ A Honvédelmi Minisztérium 37 883/el.n.jogi csop.1945. sz. előterjesztése szerint *Folba János* pápai preláttal, vezérőrnagy már az első világháborúban is teljesített tábori lelkesítő szolgálatot, majd az 1919 után felállított tábori püspökségen dolgozott; a második világháború alatt idő előtt nyugdíjba helyezték, 1945-ben vezérőrnaggyá nevezték ki; ideiglenes megbízást kapott a római katolikus tábori püspökség vezetésére. A katolikus főpapi állások betöltéséhez szükséges főkegyúri jogot gyakorló személy hiányában az Apostoli Szentsekhez kellett folyamodni a kinevezés ügyében; a honvédelmi miniszter erre kérte a vallás- és közoktatásügyi, valamint a külügyminisztert.

22

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát katonai büntetőbíráskodásban alkalmazható egyes büntetések végrehajtásának módosítása tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter* megjegyzi, hogy a b. pont a házi őrizettel kapcsolatos kitételben felesleges, mert ezeket a letartóztatási módozatokat már más rendelkezések hatályon kívül helyezték.²¹

Minisztertanács az előterjesztéshez a b. pont kihagyásával hozzájárult.

23

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát a honvédség főparancsnoki állásának megszüntetéséről készült tervezete tárgyában.²² A javaslat hatálybalépése akkor következik be, ha a békeszerződésben lerögzítést nyer a honvédség kerete. Az előterjesztést a pártok nem kifogásolták és csupán a Kommunista Párt tett oly észrevételt, hogy halasztassék el az előterjesztés.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Nem tudjuk még, hogy mi lesz a hadsereg kerete és azt tartaná helyesnek, ha a honvédelmi miniszter házilag készítené elő a megoldás lehetőségeit.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: Kell, hogy egy fegyvelmező javaslat legyen és az egyes rendelkezések csak akkor lépnének életbe, ha kormánydöntés szerint majd szükségesé válik. A Véderő Bizottság is ezt az álláspontot foglalta el.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* a maga részéről is azt az álláspontot foglalja el, hogy a javaslat az előkészítéshez nem szükséges, mert a szervezési munkálatokat a miniszter saját hatáskörében is elintézheti.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: A kérdést el kell dönteni és nem szabad elhárítani a felelősséget. Rendelettel kell szabályozni az alapelveket, amire építi az egész szervezetet és nem tudja megérteni az ellenkezés okát, amelynek nem lehet politikai háttere, csak technikai.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Szondirozni kell előbb a talajt s ennek még nem következett el az ideje.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: A Véderő Bizottság mindezt figyelembe vette a tervezetnél.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* Nem tartaná helyesnek, ha katonai kérdésben az összes miniszterek nem egyhangúlag foglalnának álláspontot és nem szívesen venné, ha szavazásra kerülne a sor. Javasolja, hogy pártközi értekezlet elé kerüljön előbb a javaslat.

²¹ A Honvédelmi Minisztérium 37 795/el.n.bjogi 1945. sz. előterjesztésében egyrészt jelezte, hogy előkészületet tett a katonai büntetőtörvénykönyv demokratikus szellemű teljes átdolgozására, másrészt viszont már annak hatálybalépése előtt is szükségesnek látta néhány különösen sérelmezett előírás eltörlését, így a bőjt, a kemény fekvőhely és magánzárka alkalmazását, továbbá a tisztek szabadságvesztésének házifogságban való eltöltését, illetve munka alóli felmentését és a saját élelmezését. Az utóbbi kérdésről lásd a 23. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevele. Lásd a 8820/1945. ME sz. rendelet, MK 1945. október 18.

²² Elírás történt, valójában a honvéd vezérkari főnöki szolgálati állásának megszüntetésére tett javaslatot a honvédelmi miniszter. Lásd az 57/c. sz. mellékletet. Az előzményt illetően lásd a 14. sz. jegyzőkönyv 7. és az 54. sz. jegyzőkönyv 45. napirendi pontját.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: Pártközi értekezlet elé hajlandó vinni javaslatát azzal azonban, hogy a Véderő Bizottság már hozzájárult és abban a pártok képviselve vannak.

Minisztertanács a bejelentéseket tudomásul veszi és hozzájárul ahhoz, hogy a javaslatot előbb pártközi értekezlet tárgyalja le.

24

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a törvényhatósági állattenyésztési alapok részére törvényhatósági apaállatbeszerzés céljára folyósítandó 50 millió pengő hitel tárgyában.²³

Minisztertanács az 50 millió pengő hitel folyósításához hozzájárul.

25

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti az állami borpincék hordóállományának kiegészítése céljára 12 millió pengő hitel engedélyezése tárgyában javaslatát.²⁴

Minisztertanács a 12 millió pengő hitel folyósításához hozzájárul.

26

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti kérelmét a dunai kisvízi kítűző szolgálat kiadásainak fedezésére a 7. C. Rendes Kiadások rovatán pótösszeg igényléseként 86 100 000 P ellátmány engedélyezése tárgyában.²⁵

Minisztertanács a 86 100 000 P havi 9 500 000 P ellátmány folyósításához hozzájárult.

27

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Agrártudományi Egyetem megszervezése tárgyában.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* ellenzi a József Nádor Műegyetem Bányakohó és Erdőmérnöki Karából az erdőmérnöki szakosztály kivonását és az Agrártudományi Egyetembe való olvasztását. Indok: elsősorban mérnöki tanszékek a földművelésügyi által kivonni kívánt tanszékek, melyek szoros összefüggésben állanak a

²³ A Földművelésügyi Minisztérium 121 890/1945/II.1. sz. előterjesztése jelezte ugyan, hogy a köztenyésztésnek apaállatokkal való ellátása a törvényhatósági állattenyésztési alapok feladata, de arra is rámutatott, hogy az alapok vagyona jórészt elveszett, és így csak akkor tudnak megfelelni rendeltetésüknek, ha hitelt kapnak.

²⁴ A Földművelésügyi Minisztérium 23 622/1945./I/2. sz. előterjesztése szerint a háborús események folytán az állami borpincék ászok és transzport hordóállománya erősen megcsappant, ugyanakkor a földreform következtében sok kisegzisztencia szőlőbirtokhoz jutott, de hordóval nem rendelkezett, s bár kedvező szőlőtermés volt, nem tudták elhelyezni a mustot, így a kormány feladatává vált a felvásárlás. Ennek a kötelezettségnek azonban csak a hordók beszerzése esetén tudtak eleget tenni. Lásd még a II. F. 6. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját.

²⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 43 491/1945./VII.2. sz. előterjesztése szerint a kisvízi hajózási kítűzőse az orosz katonai hatóságok kívánsága volt, az ehhez szükséges felszerelések, hajók a háború alatt elpusztultak; ennek pótlására, valamint a munkabérre kérte a hitelt.

bánya- és kohómérnöki képzéssel (pl. egyesített matematikai és fizikai tanszékek, bánya- és építkezés-mechanikai tanszéke a három szakosztály részére). Egy szakosztály kiemelése esetén új tanszékeket kellene felállítani. Ugyanakkor a Műegyetemnek nem maradna erdőmérnöki tanszéke és így a hallgatóság – mely azokat feltétlenül kell hallgassa – két miniszter fennhatósága alatt lesz. Ugyanígy az egységes mérnökképzés két egyetem két karához fog tartozni. Ennélfogva javasolja, hogy a rendelettervezetből töröltessék a Műegyetem Bánya- Kohó és Erdőmérnöki Kar erdőmérnöki szakosztályának átvétele az Agrártudományi Egyetemhez és hagyassék az meg a Műegyetemnél a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium felügyelete alatt.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Finanziális szempontból nem látja alkalmasnak az időt, és nem látja megalapozottnak sem a kérdést. A javaslat úgy néz ki, mintha régi elemekből szedné össze a tantervet, azonban új katedrákról is szó van. Ezeknek gazdasági felépítése hiányzik.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Egy évre elhalaszthatónak tartja a dolgot és ezen idő alatt elő lehet készíteni az átalakítást.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Nem az erdészet kivonása ellen van kifogása, hanem a szétválasztás nem oldható meg, mert a matematikai és fizikai tanszékkel zavar áll elő.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Tisztázni kell, hogy milyen pénzügyi kihatása van az átszervezésnek.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* egy évi elhalasztást lát indokoltnak.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A 12. §-al vannak aggályai, mert a kisajátításra vonatkozó rendelkezések ellentétben vannak az eddig érvényesülő jogszabályokkal.

Meg van sértve a főváros autonómiaja, a panaszjog ki van zárva. Szükséges, hogy ezeket a rendeleteket az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztályával részleteiben letárgyalják.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Az elnevezést nem erdőmérnöki, hanem erdészettudományi kifejezéssel jelölné meg.

Minisztertanács az előterjesztést és a vallás- és közoktatásügyi miniszter javaslatait elfogadta.²⁶

²⁶ Az előzményt illetően lásd a 43. sz. jegyzőkönyv 20. és az 54. sz. jegyzőkönyv 18. napirendi pontját. A jegyzőkönyv mellett csak a rendelet tervezete található. Lásd a 8740/1945. ME sz. rendeletet, valamint az 53 999/1945. FM sz. rendeletet, MK 1945. október 2.

A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e napirendi ponttal kapcsolatban a következő észrevétel olvasható: „Sokkal komolyabb előkészítést kíván és a pénzügyminiszterrel előzetesen letárgyalandó. Ebben a kérdésben egy tárcaközi értekezletet kell tartani és különösen más intézmények összefüggésének ilyen módon való rendezése sokkal alaposabb megtárgyalást és a tárcák összehangolását kívánja.”

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a közellátásügyi miniszter Tsz 3/69. sz., 1945. szeptember 19-én kelt s a földművelésügyi miniszterhez írt levelének másolata, amelyet Bojta Bélának is megküldött a rendelettervezethez való előzetes hozzászólásként. Elsősorban az egyetem tangazdaságainak a földművelésügyi miniszter és a közellátásügyi miniszter által közösen szabályozott beszolgáltatási kötelezettségéről szóló 11. §-t kifogásolta, tartva attól, hogy ez a beszolgáltatás csökkenését fogja eredményezni.

A rendelettervezetnek az igazságügyminiszter által kifogásolt 12. §-a az egyetem, vagy az egyes karok végleges elhelyezésére szükséges ingatlanok kisajátítását illető jogot a földművelésügyi miniszternek tartotta fenn s kimondta, hogy határozata ellen jogorvoslatnak nincs helye. A közlönyben megjelent szövegből – az észrevétel alapján – ezt az utóbbi kitétel el is hagyták.

28

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* bejelenti, hogy a vasúti üzletszabályzat egyes rendelkezéseinek módosítása és kiegészítése tárgyában előadni szándékolt előterjesztését a napirendről leveszi.²⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

29

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a BSZKRT hiányának fedezetére 67 845 000 pengő hitel engedélyezése tárgyában azzal, hogy ez már korábbi minisztertanácson elfogadást nyert, és voltaképpen hozzájárulást most már nem igényel.²⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

30

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* bejelenti, hogy az Országos Gépjármű Tanács felállítása tárgyában készített előterjesztését a napirendről leveszi.²⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

31

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a hatóság által igénybe vett egyes ingatlanok helyreállításával felmerült költségek megtérítése tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

²⁷ Lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját.

²⁸ Előzményét illetően lásd a 48. sz. jegyzőkönyv 27. napirendi pontját. A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 32 401/1945.II/1. sz. előterjesztése szerint az anyagárak és a munkadíjak nagyarányú emelkedése miatt már az üzem beszüntetésének gondolatával foglalkoztak. Az üzem fenntartásához kérték a hitelt addig is, amíg a tarifaemelés módját és mértékét kidolgozzák.

²⁹ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 26 328/1945.II/4. sz. előterjesztése szerint az ország gépjárműállományának és azok forgalmának egységes szempontok szerinti újjászervezése érdekében volt szükség a tanács létrehozására. Feltehetőleg a 62 000/1945. KözlM sz. rendelettel (MK 1946. január 26.) létrehozott Gépjárműügyi és Közúti Közlekedésrendészeti Bizottsággal azonos szervről volt szó.

Az előterjesztés mellett megtalálható a Népjóléti Minisztérium ezzel kapcsolatban a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumhoz intézett 3129/1945.eln. sz. levelének másolata, amelyben azt kérte, hogy a megalkítandó tanácsba egy tagot a népjóléti miniszter is küldhessen.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon a napirendi ponttal kapcsolatban a következő megjegyzés olvasható: „Rendben van azzal, hogy a Miniszterelnökség is nyerjen képviselést a Gépjármű Tanácsban.”

³⁰ Az Igazságügyminisztérium T.1571/1945. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy az orosz katonai parancsnokságok és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság hivatalai és tagjai elhelyezésére igénybe vett épületek és lakások többnyire szükséges helyreállításának, vagy átalakításának a költsége – amennyiben ezt az állam végeztette el – nem terhelheti kizárólag az államkincstárt, mivel az épület helyreállítása folytán a tulajdonos vagyonaiban a legtöbb esetben olyan valóságos értékgyarapodás állt be, amelyért a magánjog általános szabályai szerint megtérítéssel tartozott. A kincstár megtérítési igényének biztosítását és az igény érvényesítésére szolgáló eljárást kívánta javaslatával elérni.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük. Lásd a 8770/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 29.

32

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeteknél tartandó közgyűlésekről.³¹

[Ries] *Igazságügyminiszter*: körrendelettel fogja szabályozni, hogy a cégbíróságok az Országos Szövetkezeti Tanácsot szövetkezetek alakulásáról hivatalosan értesítse. [sic!]

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a Parasztszövetség is egy taggal képviselőt nyer és a 17. § szerint a közjóléti szövetkezetekre³² vonatkozik a rendelet,³³ – a 12. § akként módosul, hogy nem hozzájárulás, hanem kötelező bejelentéssel történik az ellenőrzés. [sic!]³⁴ Az OKH és a törvény által alakított szövetkezetek tekintetében a részleteket a pénzügyminiszter és az igazságügyminiszter közösen tárgyalják meg annak megállapítása végett, hogy az Országos Szövetkezeti Tanács mely külön szövetkezetekre nem vonatkozik.³⁵

33

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a szövetkezetek és egyes részvénytársaságok közgyűlésének engedélyezése, a közgyűlés összehívásának és megtartásának szabályozása, továbbá a felszámolás alatt álló részvénytársaságokhoz felszámoló kirendelése tárgyában.³⁶

³¹ A kérdés többször is – első alkalommal 1945. július 25-én (41. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontja) – szerepelt a minisztertanácsi ülések napirendjént, azonban ismételtlen elhalasztották a megtárgyalását.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a rendelet 1945. júliusában készített tervezete, továbbá az Országos Szövetkezeti Tanács főtítkárnak 1945. július 19-én kelt levele és Bojta miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár ehhez kapcsolódó feljegyzése. Az Országos Szövetkezeti Tanács levelét a 41. sz. jegyzőkönyv 41/d. sz. mellékleteként közöljük. A rendelet elfogadott és közzétett szövegében a Tanács tagjai között a Polgári Demokrata Párt küldöttei már nem szerepeltek s a Parasztszövetség is csak egy tagot delegálhatott.

Lásd még a 8840/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 2.

³² Ez után hiányjel látható s a szöveg mellett tintával írva a következő kiegészítés olvasható: „nem”, a javítást Molnár Erik eszközölte s aláírásával igazolta.

³³ Ez a kitétel a jegyzőkönyv mellett lévő rendelettervezetnek nem a 17., hanem a 18. §-ában található, a megjelent rendeletben viszont már a 17. § tartalmazza ezt a rendelkezést.

³⁴ A jegyzőkönyv mellett lévő rendelettervezet 12. §-ának (1) bekezdése a következőképpen hangzott: „A jelen rendelet hatálybalépése után szövetkezet megalakulásához az OSZT hozzájárulása szükséges. Ha az OSZT a hozzájárulást megtagadja, ennek közlésétől számított 15 nap alatt legalább 10 üzletrészjegyző panasszal élhet a vállalat tárgya szerint illetékes miniszterhez. Ebben az esetben a miniszter hozzájáruló határozata az OSZT hozzájárulását pótolja”. – A (2) bekezdés szerint e nélkül nem lehetett a cégjegyzékbe bejegyezni a szövetkezetet. A megjelent rendeletben ez a 10. §-ban található.

³⁵ A tervezet 13. §-a kimondta, hogy a külön törvény alapján alakult hitelszövetkezetekre, valamint az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó hitelszövetkezetekre a rendelet egyes §-ait nem lehet alkalmazni. Ezért volt szükség ez utóbbi mondatban foglaltak rögzítésére.

³⁶ Az Igazságügyminisztérium T.1660/1945. sz. előterjesztése a részvénytársasági és szövetkezeti közgyűlések összehívásának és megtartásának általános tilalmáról szóló 817/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 6.) módosítására tett javaslatot. Elsősorban a szövetkezeti közgyűlések megtartásának tilalmát javasolta feloldani, tekintettel arra, hogy a szövetkezetek esetében kevésbé álltak fenn azok az aggályok, amelyek a részvények birtokosainak személyében beállott – esetleg jogcím nélküli – változások a tilalom fenntartását indokolták. Ugyanezen megfontolásból javasolta az újonnan alakított részvénytársaságok esetében is a tilalom feloldását. Javasolta továbbá, hogy felügyelőbizottsági tag elmozdítása vagy választása céljából is lehessen egybehívni a közgyűlést. Végül kérte, hogy a felszámolás alatt álló részvénytársasághoz felszámoló kirendelése, megválasztása, vagy megbízásuk visszavonásának kérdéséről is történjék intézkedés a kiadásra kerülő rendeletben. Lásd a 8780/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 29.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

34

[Ries] *Igazságügyminiszter* az ország demokratikus átalakulása során elkövetett egyes bűncselekmények tekintetében bűnvádi eljárás kizárása tárgyában készített előterjesztését a napirendről leveszi.³⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

35

[Bán] *Iparügyi miniszter* bejelenti, hogy a minisztertanács tárgysorozaton szereplő, az egyes ipari vállalatokhoz hatósági vezető kirendelése, valamint az ipari termelés tervszerűségének és a jövótételi szállításoknak biztosítása érdekében tehető egyes intézkedések tárgyában készített előterjesztését a napirendről leveszi.³⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

36

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az ipari termelés megindítására szolgáló hitel szabályozása tárgyában.³⁹

³⁷ Lásd az 57/d. sz. mellékletet.

³⁸ Az előterjesztés nem található a jegyzőkönyv mellett. Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapra a Miniszterelnökségen a kérdésre vonatkozó következő, utólag ceruzával áthúzott véleményt vezették: „A rendelet olyan magánjogi érdekeket sért, amelyek az Ideiglenes Nemzeti Kormány által ellentétben állanak. Így például a 2. § d. szerint joga volna a vállalati megbízottnak elidegeníteni a vállalat berendezési tárgyait stb., ami jogosulatlan visszaélések lehetőségét adja és sérti a magántulajdon elvét. A gyakorlatban ilyen esetek ahhoz vezetnek, hogy az üzemek egy részét más kezekbe lehet átvinni és ez kizárólag az Iparügyi Minisztérium körében történne, – holott a kérdés az újjáépítési és más tárcaikat is érint.

Legalább azt az elvet kell keresztülvinni, hogy az újjáépítési miniszter a jövótételi kormánybiztos és az iparügyi miniszterrel együttesen cselekedjék. A tervezet leveendő és össze kell hangolni.

A 2. § 5. bekezdésében a vállalat terhére állapítja meg a hatósági vezető díjazását. Kimondandó, hogy az V. fiz. osztálynál magasabb illetményt nem kaphat. Ez van kimondva már a győgszervállalati kirendeléseknél ugyanilyen értelemben. A rendelet tehát alaposabb tárcaközi értekezletet igényel és mivel általános kormányzati elveket sért, semmi esetre sem lehet keresztülgedni. Miniszterelnök úr beszéljen Oltványival és Nagy Ferencével, akik a maguk részéről is együttes jogkört kell, hogy biztosítsanak.³⁹

A kérdéstről lásd még a 61. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját.

³⁹ A hitelek szabályozásáról lásd a II. F. 5. sz. irat 3–4. pontját és jegyzeteiket. Az Iparügyi Minisztérium 69/199/I/1945. sz. előterjesztése, a rendelet tervezete és kísérőlevelük, valamint az Igazságügyminisztérium T.1592/1945. sz. véleménye a rendelettervezetről megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Az iparvállalatok részére a meginduláshoz, a termelésbe való bekapcsolódásához szükséges és a forgótőke céljára szolgáló másfél milliárd pengő elfogadványhitel folyósításának mikéntjéről volt szó. A tervezet szerint a hitelek folyósításáról az iparügyi miniszter, a pénzügyminiszter és a Magyar Nemzeti Bank között e tárgyban létrejött megállapodás alapján a Magyar Nemzeti Bank gondoskodott. Az Igazságügyminisztérium észrevétele mindenekelőtt az volt, hogy a rendeleti szabályozás természetének nem felel meg a megállapodásra utalás s hogy a megállapodásnak nem az iparügyi és a pénzügyminiszter, illetve a Magyar Nemzeti Bank, hanem az állam és a bank között kell létrejönnie. A visszafizetést illetően külön hangsúlyt kapott a tervezetben a valorizáció szempontja. Az átértékelésnél a lakbér nélküli létfenntartási indexet, a 4000 kalóriájú belföldi barnaszén hivatalos bányászárát és a búza hivatalos budapesti beszolgáltatási árát javasolták alapul venni. Ezt utóbb ismételtelen módosították.

Lásd a 8900/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 5.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

37

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti az ipartestületi, illetve ipartestületi szék által kiszabható pénzbírság szabályozása tárgyában javaslatát.⁴⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

38

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti a szabadalmi bíróságnál tanácselnöki állás szervezése tárgyában javaslatát.⁴¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

39

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti javaslatát a kollektív szerződésekben megállapított munkabérek újabb felemelése tárgyában.⁴²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

40

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti javaslatát a jóvátételi és újjáépítési üzemek üzemi bizottságainak részére tartandó tanfolyamok költségeinek fedezésére 200 000 P engedélyezése tárgyában.⁴³

Minisztertanács a 200 000 P engedélyezéséhez hozzájárult.

⁴⁰ Az Iparügyi Minisztérium 76 072/I/2/1945. sz. előterjesztése, a rendelet tervezete és kísérőlevelük megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Az ipartestület, illetve az ipartestületi szék által kiszabható pénzbírság felső határát 100 pengőről 10 000 pengőre emelte, illetve a mindenkor hatályos jogszabályok szerint kihágás címén kiszabható legmagasabb pénzbüntetés egy nyolcadában állapította meg. Lásd a 8980/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 12.

⁴¹ Iparügyi Minisztérium 76 210/I/1945. sz. előterjesztésében rámutatott arra, hogy a korábbi jogszabályok a Szabadalmi Bíróságnál tanácselnöki állás szervezésére nem adtak lehetőséget s így a szabadalmi bírák előmenetelére csak szűk lehetőség volt. A javaslat az ítélőbírák magasabb fizetési osztályba való bejutását kívánta lehetővé tenni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük. Lásd a 8910/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 5.

⁴² A jegyzőkönyv mellett megtalálható a kollektív szerződésekről szóló rendelet hatályának a bányá- és kohóüzemekben foglalkoztatott munkavállalókra való kiterjesztéséről intézkedő 73 047/I/2.-1945. sz. iparügyi minisztériumi előterjesztés, valamint a kollektív szerződésekben megszabott munkabéreknek 50 %-al való felemeléséről szóló 77128/I/2.-1945. sz. iparügyi miniszteri előterjesztés, az ezekhez tartozó rendelettervezetek és a kísérőlevelek. Az utóbbi előterjesztés hangsúlyozta, hogy az augusztusban végrehajtott 30–50 %-os béremelés ekkor már a munkavállalók létfenntartási költségeinek 30 %-át sem fedezte.

Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen e napirendi pontra vonatkoztatva következő megjegyzést vezették: „Voltaképpen két előterjesztés van. Éspedig van egy általános szabályozás a 6470/1945. ME számú rendelet és a 6460/1945. ME számú rendelet módosítása tárgyában és van egy felemelési javaslat, de mind a kettőt együttesen lehet tárgyalni.” Lásd a 8730/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 28.

⁴³ Lásd az 57/e. sz. mellékletet.

41

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő előterjesztését a kórházak és egészségügyi intézmények zavartalan működése tárgyában a napirendről leveszi.⁴⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

42

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: A magyar tűzoltóság újjászervezése tárgyában javaslatát, miután az már korábban elfogadtatott, a napirendről leveszi.⁴⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

43

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Államrendőrség, budapesti főkapitányság létszámának megállapítása tárgyában.⁴⁶

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter*: A rendőrség mai szervezete nagyobb mint az 1938-as létszám. Nem lehet emelni a létszámot, mert számolni kell azzal, hogy eljön az idő, amidőn csökkenteni kell azt. Finanziális okokból javasolja, hogy a vidék rovására növelje a belügyminiszter a budapesti létszámot. Nem engedheti meg az emelést, mert aggályosnak tartja. Azt is kifogásolhatónak tartja, hogy máshonnan (pl. a fegyőröktől stb.) von el egyeseket a rendőrség intézménye.

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: A pénzügyminiszter által felvetett érveket megtárgyalták annak idején. A határrendőrség szervezésére 6400 főt engedélyezett a minisztertanács. Éppen takarékosági okból annak csupán felét töltötte be úgy, hogy a mostani felemelés csak mintegy ezer fővel haladja túl az eredetileg engedélyezett létszámot.

Minisztertanács akként határoz, hogy felhatalmazza a belügyminisztert: az eredeti létszám keretében töltsse be a budapesti főkapitányság létszámát és ilyen módon a határőrségnél nyitva álló keretet ilyen értelemben használja fel.

⁴⁴ A Népjóléti Minisztérium 51 100/1945.VI. sz. előterjesztésében szén és textilnemű, továbbá ablaküveg igényének kielégítését, illetve a 10–15 000-re tehető hadirokkant számára a protézisek gyártásához szükséges bőr és acélananyag kiutalását kérte. Lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 26. napirendi pontját.

⁴⁵ Lásd a 45. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pontját, illetve a 63. sz. jegyzőkönyv 26. és a 64. sz. jegyzőkönyv 60. napirendi pontját.

⁴⁶ Lásd az 57/f. sz. mellékletet. A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra ezzel az előterjesztéssel kapcsolatban a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést vezették: „Pénzügyminiszter szóljon hozzá. Az előterjesztés ellentétben áll a minisztertanács által előbb elhatározott rendőrségi kerettel.” Előzményét illetően lásd a 4. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját és 4/a. sz. mellékletét, valamint a 34. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját.

44

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti az 5090/1945. ME sz. rendeletben a régi mozgófényképüzemi engedélyek hatályának megszűnésével megállapított határidő meghosszabbítása tárgyában javaslatát.⁴⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

45

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti az 1937. évi határokon kívül eső területekről visszatért önkormányzati alkalmazottak illetménye tárgyában javaslatát.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

46

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* a tárgysorozaton szereplő beosztási pótdíj és külön jutalom, mint mellékjárandóság engedélyezése tárgyában készített javaslatát a napirendről leveszi.⁴⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

47

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Szepesy Mihály rehabilitálása tárgyában.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* kifogásolja a rehabilitálást, mert dr. Szepesy Mihály MÜNE tag volt és ebben a vonatkozásban egy általános rendelkezés van tervebe véve.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* dr. Szepesy Mihály rehabilitálását a napirendről leveszi.⁵⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁴⁷ A Belügyminisztérium 154 506/1945. sz. előterjesztésén kívül a rendelet tervezete és kísérőlevelük is megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Az 5090/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 31.) értelmében 1945. október 1-je után csak a belügyminiszter új engedélye alapján működtethettek moziüzemet; kiderült azonban, hogy a megjelölt határidőig nem lehetett elbírálni a kérelmeket, ezért 1945. december 31-ig meghosszabbították a régi engedélyek érvényét. Lásd a 8590/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 28.

⁴⁸ A Belügyminisztérium 94 927/1945.IV. sz. előterjesztésében arra kért engedélyt, hogy az 1937. december 31-e előtti határokon túli területekről visszatért önkormányzati alkalmazottak illetményeinek az 5080/1945. ME sz. rendeletben (MK 1945. július 22.) meghatározott kifizetésére rendelkezésére bocsátott 10 millió forintot e célra felhasználhassa.

⁴⁹ Lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját és jegyzetét.

⁵⁰ A Pénzügyminisztérium 245 539/1945.XVI. sz. előterjesztése szerint dr. Szepesy Mihály, volt állampénztári segédpénztárnokot a Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt 1920-ban fegyelmi úton hivatalvesztésre ítélték. A javaslat a szolgálatban töltött és szolgálaton kívüli idejének figyelembevételével megállapítandó magasabb összegű ellátást biztosító nyugdíjazására vonatkozott.

A MÜNE (Magyar Ügyvédek Nemzeti Egyesülete) 1927-ben alakult jobboldali szervezet volt, amely többek között a numerus nullust kezdeményezte a zsidó ügyvédek kamarai felvételét illetően.

48

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát dr. Balázs József rehabilitálása tárgyában.⁵¹

Minisztertanács dr. Balázs József rehabilitálásához hozzájárult.

49

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Szántó Emánuel ny. állampénztári főtanácsos [számára] a VI. fizetési osztálynak megfelelő nyugellátás folyósítása iránt.⁵²

Minisztertanács Szántó Emánuelnek a VI. fizetési osztálynak megfelelő nyugellátás folyósításához hozzájárult.

50

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Győry Imre VII. fiz. osztályba pénzügyőri törzsfelügyelővé való soronkívüli kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Győry Imre VII. fiz. osztályba pénzügyőri törzsfelügyelővé való kinevezéséhez hozzájárult.

51

[Rónai] Közellátásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Korányi Jenő és dr. Furdek Mátvás képesítési kellék alóli mentesítése tárgyában.

Minisztertanács Korányi Jenő és dr. Furdek Mátvás hiányzó képesítését az 1150/1945. ME sz. rendelet 2. § alapján elengedte.⁵³

52

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter az újjáépítési közmunkakötelezettség szabályozásáról szóló 4000/1945. ME sz. rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása és kiegészítése tárgyában készített előterjesztését a napirendről leveszi.⁵⁴

⁵¹ A Pénzügyminisztérium 245 152/1945.XVI. sz. előterjesztése szerint dr. Balázs József pénzügyi segédtitkár a Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt 1922-ben fegyelmi úton hivatalvesztésre ítélték. Esetében is magasabb összegű ellátást biztosító nyugdíjazásáról volt szó.

⁵² A Pénzügyminisztérium 300 021/1945.XVI. sz. előterjesztése szerint Szántó Emánuel állampénztári főtanácsost korábban származási okokból mellőzték az előléptetéseknél, majd nyugdíjazták. A javaslat magasabb összegű nyugdíj biztosítására vonatkozott.

⁵³ A Közellátásügyi Minisztérium 106 994/1945. sz. előterjesztése szerint Korányi Jenő (1902–) a Magyar Cobden Szövetség miskolci fiókjának igazgatója, 1945 augusztusától a Közellátásügyi Minisztérium főosztályvezetője volt.

Dr. Furdek Mátvás (1895–?) hites könyvvizsgáló, 1938-tól az Árkormánybiztosság munkatársa, a Közellátásügyi Minisztérium főosztályvezetője volt.

Az 1150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) 2. §-a kimondta, hogy az érvényes törvényekben és rendeletekben előírt képesítési kellék nélkül is kinevezhető az, akinek az illetékes miniszter a képesítési kellékek meglétét, vagy annak igazolását elengedi. Ha azonban főiskolai képesítést írtak elő a törvények, akkor ennek meglétét csak a kormány engedhetta el.

⁵⁴ A 4000/1945. ME sz. rendelet megtalálható a MK 1945. június 28. Lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

53

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter előterjeszti a külföldre hurcolt magyar nemzeti vagyon kormánybiztosságának létesítése tárgyában javaslatát.⁵⁵

[Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, [Oltványi] pénzügyminiszter és [Ries] igazságügyminiszternek észrevételei vannak a javaslat ellen és szükségesnek tartják, hogy az előkészítésre időt nyerjenek.

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter javaslatát leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Minisztertanács este 7 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gévelt tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Vörös János, Nagy Imre és Gerő Ernő aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 3., a 6–7., a 9–11., a 14–18., a 21–22., a 24–27., a 29–34., a 36–41., a 43–45., a 47–51. és az 53. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés. Ezek közül 57/a-f. sz. mellékletként közöljük a 11., a 14., a 23., a 34., a 40. és a 43. napirendi ponthoz tartozó előterjesztéseket.

Az egyes tárcák előterjesztéseit a Miniszterelnökségen külön-külön borítólapokba helyezték, ezeken felsorolták az előterjesztések tárgyát és az egyes előterjesztésekről a Miniszterelnökségen megfogalmazott észrevételeket. Ezek közül az érdemi – tehát nem csak az egyetértést kifejező – észrevételeket jegyzetben közöljük.

57/a. sz. melléklet (az 57/11. napirendi ponthoz)

Magyar újjáépítési
miniszter

6533/1945.

Tárgy: Külföldre hurcolt magyar
nemzeti vagyon kormány-
biztosságának létesítése

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A miniszterelnök úr a közelmúltban arra kért, hogy a németek, illetve a nyilasok által Ausztriába és Csehszlovákiába kihurcolt magyar javak mennyisége, holléte és őrzése tekintetében szerezzek tájékozódást. E felhívás folytán a Miniszterelnökség, a Pénzügy-, Iparügyi, Földművelésügyi, Kereskedelem- és Közlekedésügyi, Népjelölti

⁵⁵ Az Újjáépítési Minisztérium előterjesztését és a rendelet tervezetét a jelen jegyzőkönyv 11. napirendi pontjaként tárgyalták és jóváhagyták: lásd az 57/a. sz. mellékletet.

Az Újjáépítési Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen, e napirendi pontra vonatkoztatva, a következő megjegyzést vezették: „Kimondandó a rendeletben, hogy minden más szerv, amely hason tárgykörben felhatalmazást, kinevezést, vagy megbízást nyert, a jövőben kizárólag az újjáépítési miniszter felügyelete alatt álló ezen kormánybiztosság alá van rendelve.”

Minisztérium, továbbá a Magyar Nemzeti Bank és a Gyáriparosok Országos Szövetsége kiküldötteiből bizottságot⁵⁶ szerveztem, amely a kérdést a helyszínen vizsgálat alá vette és megállapította, hogy rövid áttekintéssel fel nem mérhető, óriási értéket képviselő magyar köz- és magánvagyon az, amely kellő gondozás és őrzés nélkül kallódik Ausztriában és Csehszlovákiában. Csak tájékozáslal említtem meg, hogy a bizottság megtalált az amerikai megszállási övezetben 104 uszályhajót, 10 tankhajót, 55 géphajót, 2 hídroncs-kiemelő részleget, 40 tonnás emelőt daruval, 3 vasútépítő ezred teljes felszerelését, kb. 500 vagon és 40 mozdonyt, 1600 gépjárművet (ebből 700 teherkocsi), 2000 lovat, 2500 törzsmént, valamint 168 145 tonna legkülönbözőbb ipari terméket, pl. bőr, bőrgyártmányok, szerszámgépek, motorok, textilanyag, fémek, ásványi anyagok, mechanikai gyártmányok. A bizottság által meg nem tekintett anyag, amelynek meglétéről azonban közvetett bizonyítékokat sikerült szerezni: 34 gyáripari berendezés. Ezek közül a legjelentősebbek: Dunai repülőgépgyár (Ebensee, Hallein, Lattenmüchle, Floschenburg), Magyar Optikai Művek (Gmunden), Győri vagongyár (Krumau), Fegyvergyár (Steier), Diósgyőri vasgyár (Krumau), Vadásztölténygyár (Vöcklabruck), Magyar Lőszerművek (Vöcklabruck), Danubia (Nürnberg), Váci horganyművek (Zeewaldstein), Marx és Marx (Nordweisenbach), Philips művek (Obermühl), Nemzetközi gépkereskedelmi rt., Opel (Günskirchen), Bosch (Wien), Rimamurányi-Salgótarjáni acélgyár (München), Ford motor Rt. (Steier), Első magyar gazdasági gépgyár (Linz mellett Mohács uszályon), Lampart (DDSG A jelzésű uszályban Linz mellett), Első magyar kötszövő (Linz), MAORT (Passau), Magyar Alkaloida vegyészeti gyár Rt. (Insel), Posta műszaki anyag (Alkoven), Fiedler János lengyár (Staadl-Paura), Kodak (Wilheim), Schottola kötszergyár (Teplitz-Schönau), Weiss Manfred (Letten, Ebensee, Hallein, Landorf, Langsberg és különféle uszályokban), Vakuum Öl (Nürnberg) stb., stb. Hozzávetőleges számítás szerint Bajorországban van továbbá 25 000 vasúti vagon, 600 mozdony, 350 tonna bilgeri csizma, bakancs, lábbeli.

Ennek a vagyonnak megmentéséhez és hazaszállításához igen nagy nemzetgazdasági érdek fűződik, s minthogy a hazahozatalra váró vagyon az ország gazdasági újjáépítése szempontjából is rendkívül nagy jelentőséggel bír, e tekintetben az intézkedéseket a lehető legsürgősebben meg óhajtom tenni. Tekintettel azonban arra, hogy a szóban forgó vagyonban a különféle tárcák és önkormányzatok, továbbá magánszemélyek is érdekelve vannak, indokoltnak tartom, hogy ezt a feladatot erre a célra kinevezett kormánybiztos lássa el. Szükség van erre különösen azért, hogy az egyes miniszteri tárcáknak ne kelljen egymással párhuzamos akciókat folytatniok a külföldre hurcolt vagyontárgyak őket érdeklő részének felderítése és hazahozatala céljából, továbbá, hogy a megkívánt intézkedések megtétele azzal a gyorsasággal történhessen meg, amely egyedül vezethet nemzeti vagyonunk e jelentős részének megmentéséhez.

Felvetődhet az a gondolat, hogy a külföldre hurcolt magyar vagyontárgyak ügye is az Elhagyott Javak Kormánybiztosságára bízassék, ezt a megoldást azonban azért mellőztem, mert egyrészt itt nem csak elhagyott javak forognak szóban, másrészt az ellátandó ügykör az elhagyott javak kezelésétől lényegesen különböző természetű.

⁵⁶ Az újjáépítési miniszter még augusztusban Gách Lajos államtitkár, Udvarhelyi Károly miniszteri osztálytanácsos és Varga Ferenc külkereskedelmi igazgatósági tisztviselő vezetésével bizottságot küldött Németországba és Csehszlovákiába az odakerült magyar tulajdon felkutatására. (Kis Újság 1945. augusztus 10.)

Az előterjesztésem elfogadása esetére tisztelettel bemutatom a vonatkozó kormányrendelet tervezetét. – Ennek 1. §-a röviden meghatározza a kormánybiztosság létesítésének célját és a kormánybiztosság elnevezését. – A 2. § szerint a kormánybiztost a kormány szolidaritásának kidomborítása céljából, a minisztertanács felhatalmazása alapján a miniszterelnök nevezi ki; e § (2) bekezdése szerint pedig a felette való közvetlen felügyeleti jogot az újjáépítési miniszter gyakorolja, aki a 4. § értelmében a kormánybiztosság személyzetéről és a felmerülő kiadások fedezéséről is gondoskodik, a kormánybiztos által megállapított ügyviteli és ügykezelési szabályokat pedig jóváhagyja. – A 3. § a kormánybiztos hatáskörét részletezi.

A tisztelettel előadott megokolás alapján kérem a t. Minisztertanácsot, hogy a bemutatott rendelettervezetnek kormányrendeletként való kibocsátásához hozzájárulni szíveskedjék.

Budapest, 1945. szeptember 14.

Nagy Ferenc s.k.
újjáépítési miniszter

Géptel, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

57/b. sz. melléklet (az 57/14. napirendi ponthoz)

Melléklet a 32 249/pol./1945. számhoz

Minisztertanácsi előterjesztés

1.

Mondja ki a minisztertanács, hogy a Magyarország területén az Egyesült Nemzetek állampolgárainak tulajdonában volt és a földreform során részben vagy teljesen igénybe vett ingatlanokért Magyarország a fegyverszüneti egyezmény³⁷ 13. pontján alapuló kötelezettsége következenyéképpen teljes kártérítéssel tartozik. Ugyancsak kártérítéssel tartozik Magyarország a nemzetközi jog általános rendelkezése alapján, de csak a viszonzosságtól feltételezetten, azokért az ingatlanokért is, amelyeket a földreform során más külföldi állampolgártól vettek igénybe.

2.

A fegyverszüneti egyezmény 13. pontja szerint

„Magyarország kormánya kötelezi magát, hogy magyar területen a háború előtti helyzetnek megfelelően állítja vissza az Egyesült Nemzetek és azok polgárainak összes törvényes jogait és érdekeltségeit és teljes épségben visszaszolgáltatja azok tulajdonait.”

³⁷ Lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

A fegyverszüneti egyezmény fenti rendelkezése ellenére az Ideiglenes Nemzeti Kormány a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról szóló 600/1945. ME számú rendelete⁵⁸ semmiféle rendelkezést sem tartalmaz a tekintetben, hogy a külföldi állampolgároknak, különösen pedig az Egyesült Nemzetek polgárainak tulajdonában álló ingatlanok a magyar tulajdonban álló ingatlanoktól eltérő bánásmódban részesüljenek. Ennek következtében a földreform végrehajtása során a külföldi tulajdonban álló ingatlanok a gyakorlatban általában éppen úgy fellettek osztva, mint a magyar tulajdonban álló ingatlanok.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság, valamint az abban működő Amerikai, illetőleg Angol Misszió az amerikai, illetve angol tulajdonban álló ingatlanoknak a földreform során történő igénybevétele miatt több ízben jelentett be tiltakozást, amelyben első sorban a fegyverszüneti egyezményre hivatkozott.

Bár a fegyverszüneti egyezmény idézett pontja a külföldi tulajdonban levő vagyontárgyak teljes épségben való visszaszolgáltatásáról beszél, ez aligha jelentheti azt, hogy az Egyesült Nemzetek tagjai részére ílymódon teljes gazdasági értékükben biztosított vagyontárgyakhoz a magyar államnak megfelelő eljárás útján később sem volna szabad hozzányúlania. Valószínűleg sikerrel képviselhető az az álláspont, amely szerint az egész nemzetet érintő általános politikai, szociális és gazdasági követelmények kielégítése végett, amilyen például a földreform lebonyolítása is, az Egyesült Nemzetek állampolgárainak tulajdonában álló és nekik visszajuttatott vagyontárgyak állaga már most igénybe vehető. Emellett a számu[n]kra legkedvezőbb interpretáció mellett is kétségtelen azonban, hogy ilyenkor ezekért a vagyontárgyakért, amennyiben igénybevételeük az előbbi szempontok alapján tényleg mellőzhetetlen, teljes és azonnali kártérítést kell adnunk.

A teljes és azonnali kártérítés iránti kötelezettségünk egyébként nemcsak a fegyverszüneti egyezmény most idézett szakaszából, hanem magának a nemzetközi jognak általános jogelveiből is levezethető, a külföldi állampolgárok vagyoni jogi érdekének védelmét ugyanis maga a nemzetközi jog is megfelelően biztosítja. Általánosan elfogadott tétele, hogy az idegen állampolgárok tulajdonában álló ingó és ingatlan vagyont csak törvényes eljárás során és csak megfelelő teljes és azonnali kártérítés ellenében lehet annak az államnak, amelynek területén a vagyontárgy fekszik, igénybe vennie. Erre az általános nemzetközi jogi tételre egyébként gyakran történik a nemzetközi egyezményekben is utalás, ez azonban ezektől függetlenül, mint a nemzetközi jog szokásjogi szabálya is kötelező. Így az Amerikai Egyesült Államokkal 1925. évi június hó 24-én Washingtonban kötött és az 1926 évi XXI. tc.-be iktatott Barátsági, Kereskedelmi és Konzuli Szerződés I.c.-nek utolsó bekezdése kimondja, hogy

„A magas szerződő felek állampolgárai a másik fél területén személyüket és vagyonukat illetőleg állandó védelemben és biztonságban részesülnek és e tekintetben élvezni fogják a védelemnek azt a fokát, amelyet a nemzetközi jog megkövetel. Vagyonuk törvényes eljárás és megfelelő kártérítés nélkül el nem vehető.”

A törvényes eljárást és a megfelelő kártérítést viszont, amelyre az egyezmény utal, amint az egyébként magából a szövegből is kitűnik, az egyezménytől függetlenül a nemzetközi jog maga is előírja.

⁵⁸ MK 1945. március 18.

Az előbbieket tudatában a magyar kormány válaszul a tiltakozásokra az Amerikai Misszióhoz még folyó évi május hó folyamán jegyzéket juttatott el, amelyben elismer-
te, hogy:

„a. a 600/1945. ME számú rendelet a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhöz juttatásáról nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely a külföldi birtokokat mentesíti a földreform céljaira való igénybevétel alól, bár a fegyverszüneti egyezmény 13. cikke kötelezi a magyar kormányt az idegen érdekek megvédésére.

b. A magyar kormány ezen kötelezettségét nem akarja kétségbe vonni s ezért kész az Amerikai Egyesült Államok polgáraival szemben teljes anyagi kártérítést vállalni, amennyiben a földreform-eljárás folyamán olyan birtokokhoz kellene nyúlnia, amely amerikai állampolgár tulajdona.

c. A magyar kormánynak az érintett külföldi állampolgárokkal szemben a teljes kártérítés teljesítésének megoldásához kellett fordulnia, mert nem lehetett vállalni a földreform tárgyalásai során oly rendelkezés felvételét, – s ezt sem a magyarországi politikai pártok, sem a kormány nem vehette magára – amely oly intézkedést tartalmazott volna, hogy az Egyesült Nemzetek polgárainak birtokai az igénybevétel alól mentesüljenek. Ez ugyanis azt jelentette volna, hogy a nagybirtokrendszer megszüntetését, a földreform legfőbb célját a demokratikus Magyarország sem tudja megvalósítani, mivel különösen házasság és örökösödés révén éppen több feudális nagybirtok került idegen kézbe.”

Az Amerikai Misszió Vezetője ezt a közlést tudomásul vette. Az angol tulajdonban levő földbirtokok ügyében a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz hasonló tartalmú közlést intéztünk, amelyre azonban mindeddig még nem jött végleges válasz.

Ennek, az így már lefektetett álláspontnak egységes kormányálláspontként történő elfogadása nemcsak az Egyesült Nemzetek felé szükséges, de befelé is kívánatos, tekintettel arra, hogy a kormány tagjai ebben a kérdésben ellentétes felfogást hangoztattak. Míg a földművelésügyi miniszter úr és vele együtt az Országos Földbirtokrendező Tanács azt az álláspontot képviseli, hogy belpolitikai szempontokra való tekintettel a külföldi tulajdonban álló ingatlanoknak a földreform során történő tényleges felosztásától eltekinteni nem lehet, addig a miniszterelnök úr egy konkrét eset kapcsán (6898/1945. ME)⁹⁹ annak a véleménynek adott kifejezést, hogy az Egyesült Nemzetek állampolgárainak tulajdonában álló ingatlanok semmi esetre sem vehetők igénybe.

Szükségesnek látszik végül, az előbbieket kapcsán az olyan külföldi tulajdonban álló ingatlanok kérdését is felemlíteni, amelyeknek tulajdonosa nem az Egyesült Nemzetek polgára. A külföldi tulajdonban álló ingatlanok tulajdonosainak nyújtandó kártérítésre, mint mondtunk nemcsak a fegyverszüneti egyezmény, hanem a nemzetközi jog általános szabálya is kötelez és ezért ez a kötelezettségünk olyan államok polgáiraival szemben is fennáll, amelyek az Egyesült Nemzeteknek nem tagjai és amelyekre tehát a fegyverszüneti egyezmény nem vonatkozik. Míg azonban az Egyesült Nemzetek

⁹⁹ Varga Géza újszászi lakos tett panaszt abban az ügyben, hogy az általa bérelt, a Continental Agricultural and Investment Ltd. angol cég tulajdonában lévő birtokot a helyi földbirtokrendező bizottság igénybe vette. (MOL XIX-A-1-j 1945-XX-6898)

57. 1945. szeptember 26.

tagjaival szemben fennálló kötelezettségeink egyoldalúak, addig a nemzetközi szokásjogra alapított kártérítési kötelezettségünknek – mint minden szokásjogon alapuló nemzetközi jogszabály érvényesülésének – előfeltétele a viszonyosság. Ahhoz tehát, hogy az ilyen igénybe vett ingatlanokért a külföldi tulajdonos állama tőlünk most már nem a fegyverszüneti egyezmény alapján, hanem pusztán nemzetközi jogi alapon kártérítést követelhesen, szükséges, hogy hasonló esetben a kártérítésre velünk szemben is hajlandó legyen. Amennyiben ez a készsége fennáll, úgy a kártérítési igény elismerése elől mi sem zárkozhatunk el.

Budapest, 1945. szeptember 17.

Gépelt, aláírás nélküli tisztázat.

Az előterjesztés mellett megtalálható Gyöngyösi János külügyminiszter kísérőlevele.

A Külügyminisztérium előterjesztését átfogó borítólapra – e kérdéshez kapcsolódóan –, a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést vezették: „Megfontolandó volna nem-e [sic!] természetben hagyandó meg a külföldiek ingatlana, különösen az angoloké, akik nem vették még tudomásul a 600/1945. ME sz. rendelettel kapcsolatos átiratot. Állásfoglalás előtt ki kellene mutatni, hogy milyen mennyiségű terület esnék angol tulajdon alá, mert ha nem jelentős földterületről van szó, úgy meg lehetne oldani akként a dolgot, hogy az angolok 300 hold maximális területet bírhatnának épp úgy, mint a kivételes elbánsz alá eső jogosultak.”

57/c. sz. melléklet (az 57/23. napirendi ponthoz)

[Előterjesztés a honvédség főparancsnokáról]

Indoklás

A második világháborút megelőző időkben a honvédség ügyeit megosztott hatáskörben három egymás mellé rendelt viszonyban álló szerv intézte: a honvédelmi miniszter, a honvéd vezérkar főnöke és a honvédség főparancsnoka. Az ország háborús előkészületeinek fokozódása folytán azonban a honvéd vezérkar főnökének működési köre a honvédség főparancsnoka hatáskörének rovására annyira megnövekedett, hogy a honvéd vezérkar főnöke a honvédség főparancsnokának hatáskörét hovatovább teljes egészében magához vonta. Ez végül is a honvédség főparancsnoki állásának megszüntetésére és teljes hatáskörének a honvéd vezérkar főnökére történt átruházására vezetett, amely átruházás jogilag az 1940:IX. törvénycikkben⁶⁰ alapított meg.

A háború befejezése után azonban a honvéd vezérkar főnökének feladatköre jelentőségében annyira lecsökkent, hogy nemcsak az eredeti hatáskörök visszaállítása, hanem ezen túlmenően a honvéd vezérkar főnöke állásának megszüntetése is indokoltnak látszik.

A honvédségre a demokratikusan átalakult Magyarország ezután következő békéjében igen fontos nemzetépítő, nemzetnevelő és nemzetvédő hivatás vár, amellet két-

⁶⁰ A kormányzó 223/I.eln.KI-1939. sz. legfelső elhatározásával szüntette meg a honvédség főparancsnokának szolgálati állását, 1940. évi március 1-jével. Az 1940. évi IX. tc. a kormányzói elhatározásnak megfelelően a honvédség főparancsnokának a felsőházi, az országtanácsi és a legfelső honvédelmi tanácsi tagságát a honvéd vezérkar főnökének adta át, illetve rendezte jogait a katonai igazságügyi szervezetet és a katonai bünvádi eljárást illetően.

ségtelen, hogy a kis nemzetek sorában Magyarországnak is részt kell vennie a világ-béke megővésében a honvédség által képviselt, megfelelően felkészült fegyveres erejének fenntartásával is, amelyre ezenfelül a belső rend fenntartásának, a határvédelmi teendők ellátásának és az ország határai védelmének kötelessége is hárul.

A honvédség az említett feladatok teljesítésének csak megfelelő szervezettségben tud eleget tenni, amelynek egyik biztosítéka az, hogy a honvédség katonai vezetése tisztázott és jogilag szabályozott legyen.

A honvédelmi miniszterre a közeljövőben a honvédség újjászervezésével kapcsolatban igen sok tennivaló hárul, mihelyt a honvédség létszáma akár a békeszerződésben, akár másként megállapítást nyer. De egyébként általánosságban a honvédelmi minisztert politikai vonatkozású és szoros értelemben vett katonai közigazgatási feladatai gátolhatják abban, hogy a sajátképpen értelemben vett katonai feladatkört teljes egészében megfelelően elláthassa, evégből is szükséges egy olyan állandó jellegű katonai vezetőszervénynek a létesítése, amely a demokratikus honvédség rendeltetészerű és hivatásszerű békefeladatai ellátásánál nélkülözhetetlen katonai szervezést, kiképzést és fegyelmet biztosítani tudja.

Feltétlenül szükséges tehát, hogy a sajátlagosan katonai vonatkozású ügyek intézésére egy külön szerv – az alkotmányunkban eddig is ismeretes honvédség főparancsnoki állása – újból életre hívassék, amely szerv annak a hatáskörnek betöltésére is alkalmas, amelynek ellátására egyébként továbbra is a honvéd vezérkar főnöke volna hivatott.

A javaslat 1. §-a a honvédség főparancsnoka hatáskörére, kinevezésére és jogállási viszonyára nézve tartalmaz rendelkezéseket,⁶¹ amelyek közül a honvédelmi miniszter előzetes tájékoztatására vonatkozó kötelezettség egyik biztosítéka a honvédség főparancsnoka és a honvédelmi miniszter zavartalan együttműködésének.

A 2. § a honvéd vezérkar főnöke tisztségének megszüntetését kimondó rendelkezést tartalmaz, amellet a honvédség felső vezetéséről szóló 1940:IX. tc.-nek a honvéd vezérkari főnökre vonatkozó rendelkezéseit hatályon kívül helyezi.

A 3. § a hatálybaléptető és végrehajtó rendelkezéseket tartalmazza.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata. Az indoklással azonos íven olvasható a törvénytervezet szövege, ennek végén – ugyancsak stencillezett formában – látható Vörös János aláírása.

⁶¹ A törvényjavaslat szerint a honvédség főparancsnokát a honvédelmi miniszter előterjesztése alapján a tábornoki kar tényleges tagjai közül az államfő nevezte volna ki. A honvédség főparancsnoka közvetlenül az államfőnek lett volna alárendelve, tagja lett volna a Legfelső Honvédelmi Tanácsnak. A főparancsnok feladata: a kiképzés irányítása, a fegyelem biztosítása, a honvédség szervezetének és alkalmazásának meghatározása.

57/d. sz. melléklet (az 57/34. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés
az ország demokratikus átalakulása során elkövetett egyes bűncselekmények
tekintetében a bűnvádi eljárás kizárása tárgyában

Kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a csatolt rendelettervezetet mint a minisztérium rendeletét kiadhassam.

Az ország demokratikus átalakulása során a jogrend uralma helyenkint meglazult. Az addigi hatóságok működése nem egy vonatkozásban megszűnt és ennek folytán új elemek kapcsolódtak be a hatósági tennivalók ellátásába. Az ilyen módon közhivatalnoki hatáskört betöltő személyek részben az elmúlt fasiszta uralom ténykedései felett érzett felháborodásukban, részben pedig más, erkölcsileg menthető okból összeütközésbe kerülhettek a büntető törvényekkel és pedig annál könnyebben, mert nem egy esetben nélkülözték a hivatali feladataik szabályszerű ellátásához szükséges ismereteket és gyakorlatot.

Mínthogy az ilyen bűncselekmények megtorlása – figyelemmel elkövetésük különleges körülményeire – ellenkezéne a méltányossággal, elkövetőiknek közkegyelemben való részesítése volna indokolt. Mínthogy azonban a Nemzeti Főtanácsról szóló 1945:III. tc. 3. §-ának (2) bekezdése értelmében általános kegyelmet csak az Ideiglenes Nemzetgyűlés adhat, a Nemzetgyűlés összehívása pedig nehézséggel járna, a rendelettervezet – tüzetesen megállapított feltételek fennforgása esetében – bűnvádi eljárást kizáró okot létesít.

Személyi szempontból azok élveznék a rendeletben biztosított büntetlenséget, akik válságos időkből hivatali tennivalókra vállalkoztak. Tárgyi szempontból pedig az élet, a testi épség, illetőleg a vagyoni elleni bűncselekmények esnek a rendelet hatálya alá, feltéve hogy erkölcsileg menthető okból, az ország demokratikus átalakulása során követték el. Az 1945. évi június hó 1. napja után elkövetett bűncselekményekre a rendelet hatálya már nem terjed ki, mert a jelzett időpont után nem álltak fenn többé azok a különleges viszonyok, amelyek kivételes elbírálást tennének indokolttá.

Budapest, 1945. évi szeptember hó 24. napján.

dr. Ries István s.k.
igazságügyminiszter

Gépel, aláírás nélküli tisztázat másolata.

A rendelettervezet a két munkaspárt és a belügyminiszter megállapodása alapján készült. „Erre azért van szükség – olvasható a Bán Antal által készített pro memoriában –, mert az első idők széthullottságában számtalan eset történt, amely akkor teljesen helyénvaló volt, indokoltnak látszott, igen sokszor elősegítette a kibontakozást, de a szigorúan vett jogszabályok értelmében ma büntetendő cselekményt képez. A forradalmi állapot lezárását jelentené a rendelet és kívánatos, hogy most ne induljon meg a perek lavinája a rezsim diszkreditálására.” (PIL 283.f. 10.cs. 194.ő.e.)

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és az Igazságügyminisztérium kísérőlevele.

Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra, e napirendi ponthoz kapcsolódóan a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést vezették: „A rendelettervezet a szövegből kitűnőleg is lényegében kegyelmet gyakorol, mert bűnvádi eljárás elleni kizárást állapít meg oly esetekben, amelyek csak általános amnesztiával törölhetők. Ez az alkotmányjogi biztosítékok kizárása és ezért a rendelet törvénysértő. Le kell tárgyalni előbb a Közigazgatási Birósággal és esetleg Zsedényivel.”

57/e. sz. melléklet (az 57/40. napirendi ponthoz)

71 943/III/1/11945. sz.

IpM

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

A magyar pénzügyminiszter úrral egyetértésben kérem a t. Minisztertanácsot, szíveskedjék a jótételi és újjáépítési üzemek üzemi bizottságainak részére tartandó tanfolyamok költségeinek fedezetére 200 000 P-t engedélyezni és hozzájárulni ahhoz, hogy ezt az összeget tárcám 1945. évi kezelésében az „Ipari célok” címnél „Előírányzat nélküli átmeneti kiadásként” elszámolhassam.

II.

Az üzemi bizottságok tárgyában kiadott 55 000/1945.IpM számú rendelet,⁶² valamint egyéb további rendelkezések (mint pl. az ipari cikkek árainak megállapítása) az ipari üzemek üzemi bizottságaira olyan feladatokat rónak, amelyeknek ellátásához bizonyos felkészültség szükséges. Az üzemi bizottságok tagjai eddig üzemükben ilyen kérdésekkel nem, vagy alig foglalkoztak és hogy most új feladataikat elláthassák, megfelelő oktatásukra van szükség. Ezért a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Központja (Szakszervezeti Tanács) pártfogással az üzemi bizottságok tagjai részére tanfolyamokat tart. A tanfolyamokon résztvevők közgazdasági, könyvviteli, üzemviteli, üzemszervezési, racionalizálási, bérelszámolási stb. ismereteket szereznek. Egy-egy tanfolyam 30–30 hallgató részvételével a délutáni órákban heti 2-szer 2 órai előadással, vagyis összesen 50 órán át 3 hónapig tart. Egy-egy tanfolyam összes költségei (úgy mint az előadók tiszteletdíja és az előadóteremmel kapcsolatos kiadások) 15 000 P-t tesznek ki.

Tekintettel a kioktatandók nagy számára, a megfelelő előadók nem elegendő létszámára, valamint a felhasználható előadótermek befogadóképességére, az üzemi bizottsági tagok oktatása csak fokozatosan, párhuzamosan és egymásután tartott több tanfolyamon történhetik. A jótétel és az újjáépítés elsőrendű fontosságára való tekintettel pedig az első tanfolyamokon a jótételi és újjáépítési feladatokat teljesítő ipari üzemek üzemi bizottságainak egy-egy tagja (mégpedig elnöke vagy elnökhelyettese) fog kiképzést nyerni. Az első három tanfolyam augusztus 9-én, 10-én és 11-én vette kezdetét a Magyar Mérnökök és Technikusok Szabad Szakszervezete házában előadótermében, további tanfolyamok négy-hat héttel később fognak kezdődni olyan számban, amennyire azt az előadók beszerzése és az erre a célra számbavehető előadótermek száma meg fogja engedni.

Az üzemi bizottsági tanfolyamok költségeihez a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Központja (Szakszervezeti Tanács) anyagi támogatásomat kérte. Tekintettel arra, hogy a jótételi és az újjáépítési ipari üzemek kifogástalan működése és ezzel

⁶² MK 1945. június 5.

kapcsolatosan az üzemek üzemi bizottságainak kellő felkészültsége országos érdek, azoknak a tanfolyamoknak a költségeit, melyeken a jóvátétel és újjáépítési feladatokat teljesítő üzemek üzemi bizottságainak egy-egy tagja (elnöke, vagy elnökhelyettese) nyer kiképzést, fedezni kívánom. A jóvátételi és újjáépítési ipari üzemek számát tekintve, mintegy 400 fő kiképzése jön szóba, ami egy-egy tanfolyam 30 főnyi létszáma mellett 13 tanfolyamot jelent. Ennek az első 13 tanfolyamnak a költségei 195 000 P-t, egyes előre nem látott kiadásokat is figyelembe véve, kerekén 200 000 P-t tesznek ki és ez összeget kívánom fedezni.

Tisztelettel kérem tehát a t. Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy e 200 000 P-t az üzemi bizottságok részére rendezett első 13 tanfolyam költségeinek fedezésére a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Központjának (Szakszervezeti Tanácsnak) támogatásaként megadhassam. Az összegből a már megkezdett három tanfolyamra való tekintettel 50 000 P-t azonnal, a fennmaradó 150 000 P-t pedig későbbi időpontokban, mindenkor az újabb tanfolyamok megkezdésekor, a megkezdett tanfolyamok számának arányában kívánom folyósítani.

Ez összeg rendelkezésemre bocsátásához, illetőleg az összegnek a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Központja (Szakszervezeti Tanács) részére való folyósításához a magyar pénzügyminiszter úr előzetesen hozzájárult.

Gépelte, keltezés és aláírás nélküli tiszttáza.

Az előterjesztés mellett megtalálható az Iparügyi Minisztérium kísérőlevele.

57/f. sz. melléklet (az 57/43. napirendi ponthoz)

Magyar belügyminiszter
Szám: 148 684/1945.IV.12.

Tárgy: A Magyar Államrendőrség
budapesti főkapitánysága
létszámának megállapítása.

Tisztelt Minisztertanács!

A Minisztertanács 1945. évi szeptember hó 20-án tartott ülésében⁶³ hozott rendeletével megállapította a Magyar Államrendőrség budapesti főkapitányságának szervezetét. Ezzel kapcsolatban most szükségessé vált a budapesti főkapitányság létszámának végleges megállapítása is.

Az államrendőrség vidéki és egyéb különleges szervei létszámának megállapításánál a budapesti főkapitányság létszáma hozzávetőlegesen 10 000 főben jelöltetett meg. Ez a létszám azonban a szükséges létszámot korántsem fedezi.

Ugyanis a budapesti főkapitányság szervezetének megállapítása alkalmával a budapesti főkapitányság működési körébe újabban is több község vonatott be és ennek megfelelően a kerületi kapitányságok száma emelkedett; a közbiztonsági állapotok miatt az őrszemeket és őrzőjáratokat sűríteni kellett; az orosz katonai parancsnokság utasítására és a minisztériumok rendeleteire több raktárhoz, kocsiszínhez, anyagtelephez, hidakhoz, különböző üzemekhez rendőri őrségeket kellett és kell adni, és na-

⁶³ Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 52. napirendi pontját.

gyobb számú rendőrt kell kiállítani az orosz katonai parancsnoksághoz, továbbá a Szövetséges Ellenőrző Bizottság⁶⁴ különböző szerveihez; a főkapitányság nyilvántartási anyagai megsemmisültek, s ezeket a nyilvántartási anyagokat újból el kell készíteni; újabb létszámot kívánnak a közellátási visszaélések megelőzése és felderítése céljából létesített nyomozócsoportok és újabb létszámszükségletet jelent az Országos Központi Bejelentőhivatal⁶⁵ felállítása is. A fentiekben mutatkozó létszámhiány összesen 2800 főt tesz ki.

A bűnözők és az elkövetett bűncselekmények száma nagymértékben emelkedett, ezért – hacsak átmenetileg is – a nyomozók létszámát 300 fővel kell emelni. Az internálótáborok őrzéséhez még hosszabb időn át szükség lesz 1500 főnyi őrszemélyzetre; ez a létszámszükséglet a budapesti főkapitányság létszámának megállapításánál szintén nem vétetett figyelembe.

A fentiek alapján tisztelettel kérem a Minisztertanácsot, hogy a Magyar Államrendőrség budapesti főkapitányságának 10000 főre tervezett létszámát 14 600 főben megállapítani szíveskedjék.

Budapest, 1945. évi szeptember hó 21.-én.

Dr. Erdei Ferenc s.k.
belügyminiszter

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata.

A két oldalra terjedő előterjesztés első oldalának jobb felső sarkában a Miniszterelnökség iktatóbélyegzőjének lenyomata látható, adatai: 8713/1945. érkezett szeptember 27-én.

⁶⁴ Az eredetiben „Szövetségekzi ellenőrző bizottság” szerepelt.

⁶⁵ Az Országos Központi Bejelentő Hivatal, pontosabban az országos rendőri bejelentőhivatal szervezéséről a 11 100/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. november 25.) intézkedett.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi október hó 3. napján du. 3 órakor Vörös János
honvédelmi miniszter elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter képviselőjében Kiss Roland államtitkár	Dr. Ries István igazságügyminiszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter képviselőjében Dabasi Schweng Loránd államtitkár	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter, utóbb Szabon János államtitkár
Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőjében Berczky Albert államtitkár	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[1]

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* a miniszterelnök távollétében megnyitja a minisztertanácsot. Bejelenti, hogy az Északamerikai Egyesült Államokban elhalt világhírő magyar zeneszerző, Bartók Béla emlékének megörökítését tartja szükségesnek és erre felhívja a minisztertanács figyelmét. Annak a reményének ad kifejezést, hogy Bartók Béla holttestét haza tudják majd hozatni.¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[2] 1

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* napirend előtti felszólalásra kér engedélyt.
[Vörös] Az *elnöklő honvédelmi miniszter* a felszólalásra engedélyt ad.

¹ Bartók Béla (1881–1945) zeneszerző; 1945. szeptember 26-án hunyt el. Hamvait csak 1988. júliusában hozták haza.

[3] 2

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Édesanyja hirtelen elhalálózása alkalmával az Ideiglenes Nemzeti Kormány koszorút küldött. A részvétnyilvánítást itt, a minisztertanács előtt kívánja megköszönni.²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[4] 3

[Vörös] *Az elnöklő honvédelmi miniszter* felkéri dr. Balogh István államtitkárt a miniszterelnöki bejelentések előterjesztésére.

[5] 4

Dr. Balogh István államtitkár bejelenti, hogy Mindszenty József esztergomi érsek, hercegprímás október hó 7-én az esztergomi székesegyházban tartja ünnepélyes székfoglalóját és erre az Ideiglenes Nemzeti Kormányt is meghívta. Minthogy megfelelő elhelyezésről kell gondoskodni, így arra kéri a kormány tagjait, hogy csütörtök délig távbeszélőn közöljék részvételi szándékukat. A bejelentéseket a hercegprímás titkárához továbbítja.³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[6] 5

Dr. Balogh István előterjeszti a Legfőbb Állami Számvevőszék 6 millió pengős hitelkérelmét teherautó vásárlására.

Minisztertanács a Legfőbb Állami Számvevőszék részére a 6 millió pengő hitel folyósításához hozzájárult.

[7] 6

Dr. Balogh István előadja a népjóléti miniszter 26 869/1945. sz. előterjesztését.

Minisztertanács özv. Bajcsy Zsilinszky Endréné „Nemzet-gondozási” díjával kapcsolatban kimondja, hogy járandóságai tekintetében a tényleges miniszteri fizetés a vezérezredesi összilletményénél kevesebb nem lehet.⁴

[8] 7

Dr. Balogh István előterjeszti az igazságügyminiszter 18 085/1945.I. ME sz. javaslatát, amelyben Hajdú Endre hírlapírónak az Igazságügyminisztérium létszámába miniszteri tanácsossá leendő kinevezéséhez a képesítési kellék alóli felmentését kéri.

² 1945. szeptember 14-én Bissén egy orosz tank gázolta halálra Nagy Ferenc édesanyját.

³ A beiktatáson részt vett Zsedényi Béla, Vörös János, Teleki Géza és Folba János az állam, illetve a kormány képviselőjében. (Kis Újság 1945. október 9.)

⁴ Az előterjesztés felhívta a figyelmet arra, hogy Kiss János, illetve Tartsay Vilmos özvegye magasabb nemzeti gondozási díjat kapott, mint Bajcsy Zsilinszky Endre özvegye, s javasolta ennek a hátránynak a megszüntetését. Lásd a 33. sz. jegyzőkönyv 25. és a 37. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

Minisztertanács Hajdú Endre hírlapírónak miniszteri tanácsossá leendő ki-
nevezéséhez megkívánt képesítési kellék meglétét az 1150/1945. ME sz. ren-
delet 2. § (2) bekezdése jogkörében elengedi.⁵

[9] 8

Dr. Balogh István előterjeszti az igazságügyminiszter 19 522/1945.I. ME sz. javasla-
tát, mely szerint dr. Vázsonyi Vilmos volt igazságügyminiszter özvegye: Szalkai
Schwartz Margit részére a törvényszerű kellékek fennforgása esetén járó özvegyi
nyugdíjjal felérő kegydíj engedélyezését kéri.⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[10] 9

Dr. Balogh István előterjeszti Kecskemét város szeszfőzdéjének igénybevitelével
kapcsolatos bejelentését,⁷ mivel azonban az iparügyi miniszter nincs jelen és képvisel-
ve sincs a minisztertanácson, a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[11] 10

Dr. Balogh István előterjeszti az Újjáépítési Minisztérium tisztviselőinek tüzelő-
anyag ellátására 800 000 P összegű hitelkérelmét.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A hitelkérelmek formája ellen kifo-
gása van. Legutóbb a pénzügyminiszter két részletben 6 + 15 millió P összegű köröz-
vényt bocsátott ki. Ebből 15 millió pengő hozzájárulását megtagadta. Elvileg a kölcsö-
nök mellett van, mert a tisztviselők képtelenek faszükségletüket fizetésükből fedezni,
azonban egységesen volna ez a kérdés rendezendő. Tüzifa elegendő mennyiségben
jön és így a szükségletet ki lehet elégíteni.

[*Nagy Imre*] *Földművelésügyi miniszter*: Nem szeretné, ha alaptalan reményekkel len-

⁵ Az Igazságügyminisztérium előterjesztése szerint *Hajdú Endre* (1903–?) törvényszéki rovatvezető volt 1921-től 1944 márciusáig az egyik budapesti napilapnál.

Az 1150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) 2. §-ának (2) bekezdése értelmében a képesítési kellé-
kek megléte alóli felmentést, főiskolai képesítéshez kötött állások végleges betöltése esetében a kormány ad-
hatott.

⁶ Az előterjesztés szerint az „özvegy néhai férje nyugdíját azért nem élvezett, mert közismert puritánságá-
nál fogva ügyvédi szolgálatát beszámíttatni nem óhajtotta, nehogy az ország nyugdíjterhe növekedjék. Ilyen
módon özvegyi nyugdíját ő maga sem élvez. Időközben vagyona elértéktelenedett és jelenleg teljesen vagyon-
talan, jövedelem nélkül álló 68 éves magatehetetlen, elhagyott és egyedülálló nő, mert egyetlen fiát deportál-
ták s lehet, hogy már életben sincs.”

Dr. Vázsonyi Vilmos (1868–1926) ügyvéd, liberális demokrata politikus, 1917-ben igazságügyminiszter, ké-
sőbb választójogi, majd ismét igazságügyminiszter 1918. október 31-ig. 1920 után nemzetgyűlési képviselő
volt.

⁷ A Kecskeméti Községi Földigénylő Bizottság a 600/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 18.) alap-
ján megváltás alá vonta a Kecskemét város tulajdonát képező külső Szabadság út 19. sz. alatti bor- és gyü-
mölcszeszfőzdét, továbbá a vele kapcsolatban lévő rum- és likörgyárat, egyidejűleg a Kecskeméten alakult
Munkás és Paraszt Szövetkezetnek juttatta. A város tiltakozott ez ellen, de az Országos Földbirtokrendező Ta-
nács 1945. augusztus 31-én kelt határozatával elutasította a kérését. (BKMÖL Kecskemét város polgármester-
ének iratai 1947 13 187; Tóth Ágnes szíves közlése)

nének a tüzfá ellátását illetően. Aggálya van a tekintetben, hogy a téli fűtést a tüzfára lehet-e alapítani.

Dr. Balogh István: Legcélszerűbbnek tartaná, ha a honvédség kötelékéhez tartozó és az effajta ügyekben jártas valamelyik hadbiztos kapna megbízatást a tüzifaszükséglet egységes kielégítésére, – végigjárná a minisztériumokat, megállapítaná a szükségletet és így tétetnék előterjesztés a famennyiség beszerzését illetően.

Minisztertanács az Újjáépítési Minisztérium tisztviselőinek tüzelőellátására 800 000 P hitel folyósításához hozzájárult, ugyancsak hozzájárult a miniszterelnökségi államtitkár által javasolt egységes jövőbeni beszerzési módozathoz is.⁸

[12] 11

Dr. Balogh István ismerteti a kormány tagjai és a pártok vezetői által elfogadott azon javaslatokat, amelyek az őszi mezőgazdasági munkák biztosítására szolgálnak.⁹ A 26. folyószám alatti ezen szövegnél „a miniszterelnök úr mellett és az elnöklete alatt azonnal egy miniszteri bizottság szervezendő az őszi szántási-vetési munkákkal kapcsolatos kérdések és a felmerülő nehézségek sürgős megoldására. A bizottság tagjai: a földművelésügyi, a kereskedelem- és közlekedésügyi, az iparügyi, a közellátásügyi és a pénzügyminiszter” felsoroláson kívül az újjáépítési minisztert is meghívandónak tartja.

Kéri a minisztertanácsot, hogy a tájékoztatóban szereplő javaslatokat minisztertanácsi határozattá alakítsa. Ilyen módon a sürgős munkálatok a legrövidebb idő alatt megfelelő úton végrehajthatókká válnak.

[*Nagy Imre*] *Földművelésügyi miniszter:* Szükségesnek tartja, hogy rámutasson azokra a nehézségekre, amelyek az előterjesztést indokolják. A legenergikusabban kell leküzdeni a feltornyosult akadályokat, mert különben egész mezőgazdasági programunk veszélyeztetetté válik.

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter:* Az őszi szántás fontos közellátási probléma is, a bajokat kellő időben kell kiküszöbölni, ami csak megfelelő terület megművelésével érhető el. Erre lehetőséget ad a javaslat, és a kormány tekintélyével, másfelől a pártokon keresztül minden erőt összpontosítani kell erre a célra. A rendeleteket jórésztben nem hajtják végre. Egyes területeken csak részben, ami azért is okoz nehézséget, mert a kérdés egyik része az őszi szántás, a probléma másik részével, a vetéssel van összefüggésben. A beszolgáltatási kötelezettségnek, megállapítása szerint, csak 40,5 %-ban tettek eleget. Ez az a mennyiség, amely állomásra került, de nincs jelentős eltérés az azt meghaladó beszolgáltatott mennyiséggel szemben, amit kisebb mérvűre tesz, és így az összeredmény nincs befolyásolva. Így ha hozzáteesszük a 100 000 q jóvátételi kötelezettségünket, ennek figyelembevételével is csupán 60 %-ban lett végrehajtva a beszolgáltatási kötelezettség.¹⁰ Ebben hibásak a közigazgatási szervek. A főispánokon és a

⁸ Az Újjáépítési Minisztérium szám nélküli 1945. szeptember 29-én kelt előterjesztése arra irányult, hogy a tárca rendelkezésére álló Közmunkavállalás Alapból kölcsönként vehesse igénybe az összeget.

⁹ Lásd az 58/a. sz. mellékletet.

¹⁰ Nem világos a magyarázat, ez feltételezhetően abból származik, hogy a jegyzőkönyvet nem egészen pontosan vezették.

községi előljárókon keresztül nagyobb súlyt kell kifejteni, mert a hiányoknak súlyos következményeit fogjuk érezni a jövőben. Erélyes kormányintézkedés kell. Vidéken 7–8 ezer pengő a gabona métermázsája, de még ennyiért sem lehet kapni és nem tudni, hogy még meddig szökik fel az ára. A pénzügyi vonalon is kell valaminek történnie, meg kell állítani az inflációt. Súlyos a helyzet, és erélyesebb intézkedésre van szükség.

Pénzügyminiszter képviselőjében Dabasi Schweng Loránd államtitkár: Retorziókat lehet alkalmazni a szabotálókkal szemben, erre megvan a lehetőség a jelenleg érvényben lévő jogszabályokban is.

[*Nagy Ferenc*] *Újjáépítési miniszter:* Olyan intézkedéseket léptessen a közellátásügyi miniszter életbe, hogy megoldhassa az őszi vetés gyors lehetőségeit. [sic!] Azonban nem tudja, hogy tájékozva van-e a közellátásügyi miniszter egyes vidékek termelési eredménye tekintetében. Vannak olyan helyek, ahol még vetőmag sem termelt elegendő. A kiszámítás a vetésterületek alapulvételével történt általánosságban holdankint és így nem okvetlenül az összes termelők a felelősek. Ha ott történt visszaélés, ahol megfelelő volt a termésarány, ott a legsúlyosabb szankciókat kell alkalmazni a végrehajtást elmulasztó közhivatalnokokkal szemben, de magával a gazdával szemben is, ha az utóbbinál maradt el a teljesítés. Ellenben figyelemmel kell lenni azokra, akik önhibájukon kívül nem tudnak teljesíteni.

[*Vörös*] *Honvédelmi miniszter:* A közellátásügyi miniszter készíttessen el egy olyan tervezetet, amely megfelelő szankciókat tartalmaz és biztosítékot nyújt a megfelelő eredményekhez.

Minisztertanács a kormány tagjai és a pártok vezetői által elfogadott, az őszi mezőgazdasági munkák biztosítására vonatkozó 26 tételből álló javaslatot elfogadta azzal a kiegészítéssel, hogy a miniszterelnök mellett és elnöklete alatt szervezendő miniszteri bizottságnak az újjáépítési miniszter is tagja. A javaslatokat minisztertanácsi határozatoknak nyilvánítja és legsürgősebb végrehajtásukat rendeli el.

[13] 12

[*Gyöngyösi*] *Külügyminiszter:* Engedélyt kér, hogy a tárgysorozattól eltérő sorrendben terjessze elő javaslatait, miután el kell később távoznia.

[*Vörös*] *Az elnöklő honvédelmi miniszter* erre az engedélyt megadja.

[14] 13

[*Gyöngyösi*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Gazdasági Hivatala részére 1945. évi október-december hónapokra 1 800 000 000 pengő hitelkeret biztosítása tárgyában és azt október hó 1-jétől minden héten csütörtökön a Postatakarékpénztár útján, egyenként 140 000 000 P-s tételekben kívánja a Gazdasági Hivatal felvenni.¹¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

¹¹ Lásd az 58/b. és c. sz. mellékletet.

[15] 14

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Czinkótszky Jenő főgimnáziumi tanár[*nak*] az V. fizetési osztályba miniszteri tanácsossá való kinevezése céljából a köztisztviselők minősítéséről szóló 1883:I. [tc.] 31. §-ban előírt képesítési kellék alóli felmentése tárgyában.

Minisztertanács dr. Czinkótszky Jenő képesítését az 1150/1945. [ME sz. rendelet] 2. § (2) bekezdés jogkörében elengedi.¹²

[16] 15

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a vasúti üzletszabályzat egyes rendelkezéseinek módosítása és kiegészítése tárgyában.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A 3. §-ban foglalt azon korlátozást, hogy személygépkocsiban [*sic!*] élő állatot nem lehet szállítani, törölni kéri.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Ez valamennyi korábbi üzletszabályzatban is benne van, de ezért eltúrik a szállítást bizonyos kisebb mennyiségben, de ha megengedik, úgy a személy-szállítás válik túlságosan kényelmetlenné.¹³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

[17] 16

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a magánhasználatra engedélyezett vasúton idegen áruk fuvarozásának szabályozása tárgyában.¹⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

¹² A Külgügyminisztérium 3866/1/1945. sz. előterjesztése szerint *Dr. Czinkótszky Jenő* (1892-?) a békéscsabai Evangélikus Gimnázium tanára volt; a Külgügyminisztérium kulturális osztályának megszervezése kapcsán szak- és nyelvtudását kívánták hasznosítani. 1947-ben a protokoll osztály vezetője lett. A hivatkozott rendeletről lásd e jegyzőkönyv 5. sz. jegyzetét.

¹³ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 28 513/1945.II.fő.1. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy az európai vasutakkal való forgalmat becikkelyezett nemzetközi egyezmények szabályozták; a Szovjetunióval viszont ezekhez a nemzetközi egyezményekhez nem csatlakozott. Minthogy azonban a Szovjetunióval, elsősorban Kárpátaljával a vasúti forgalom felvételére fel kellett készülni, javasolta a vasúti üzletszabályzat megfelelő alkalmazását és módosítását, illetve annak lehetővé tételét, hogy a hazai vasutak a nemzetközi egyezményekhez nem csatlakozó államok vasutjaival való forgalomban a vasúti üzletszabályzatot, mint a fuvarozási szerződés alapját mellőzhessék. Egyben javasolta a vasúti üzletszabályzat néhány nem világosan fogalmazott részének egyértelműbbé tételét is.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

A 3. § élőállatoknak a személygépkocsiban (és nem személygépkocsiban) való szállításával foglalkozott – a tervezet eleve lehetővé tette kis állatok megfelelő körülmények közötti bevitelét a kocsiba.

Lásd a 9070/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. október 11.), valamint a 31 520/1945. KKM sz. rendeletet (uo.)

¹⁴ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 30 830/1945/II/1. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a magánhasználatra engedélyezett vasúton idegen árut a közmunka- és közlekedésügyi miniszter 1888. évi 37 553 sz. szabályrendeletének (MRT 1888. 1767–1773. p.) 2. § (2) bekezdése értelmében csak külön, a miniszternek bemutatott szerződés alapján lehetett szállítani. Ez alól az előírás alól kívánt felmentést adni – tekintettel a közúti fuvarozási eszközök hiányára – abban az esetben, ha a fuvar díját a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter által megállapított díjszabás alapján állapítják meg. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérőlevelük. Lásd a 9080/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 11.

[18] 17

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az elsüllyedt hajók, úszatógépek és úszóművek kiemelésének és kijavításának meggyorsítására tárcaközi bizottság felállítása tárgyában.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* kéri, hogy a tárcaközi bizottságban a honvédelmi tárca is képviselget nyerjen.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárul és az úszatóhajók, úszatógépek és úszóművek kiemelésének és kijavításának meggyorsítására 45 millió pengő hitel folyósítását engedélyezi. A tárcaközi bizottságba a honvédelmi miniszter is képviselget nyer.¹⁵

[19] 18

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat helyreállítási munkálataira további 15 millió pengő hitel iránt.¹⁶

Minisztertanács a 15 millió pengő hitel folyósításához hozzájárul.

[20] 19

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti kérelmét a minisztérium épületének tatarozási munkálataira 1 millió pengő póthitel tárgyában.¹⁷

Minisztertanács a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium épületének tatarozási munkálatai költségére 1 millió pengő póthitel folyósításához hozzájárul.

[21] 20

Dr. Balogh István folytatja a miniszterelnöki bejelentések előterjesztését.

Bejelenti, hogy a szovjet–magyar egyezmény tárgyában a miniszterelnök a jövő hét folyamán rendkívüli minisztertanácsot fog összehívni.¹⁸

¹⁵ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 32 258/1945.II/3. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a háború végeztével egyetlen üzemképes hajó sem állt rendelkezésre, ugyanakkor új hajók építésére alig lehetett számítani, minthogy a hajógyárak teljes kapacitását a jóvátételi szállítások foglalták le, a felső Dunaszakaszon rekedt hajók sorsa pedig bizonytalan volt. Így a hajóállomány pótlására nem maradt más lehetőség, mint az ország területén elsüllyedt hajók kiemelése és kijavítása. A munkák központi irányítására javasolta létrehozni a Hajózási Tárcaközi Bizottságot. A munkákra előlegként – mivel remélte, hogy a tulajdonosok majd visszatérítik a költségeket – 45 millió pengőt kért. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 484) Lásd a 9160/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 11.

¹⁶ Az előzményt illetően lásd a 43. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját. A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 38 726/1945.II/3. sz. előterjesztése utalt arra, hogy korábban az újjáépítési miniszter javaslatától tették függővé a további összeg engedélyezését; bejelentette, hogy az újjáépítési miniszter megbízottja helyszíni szemlét tartott s megállapodtak a legfontosabb munkák sorrendjében. Ennek alapján kérte az újabb 15 millió pengő felhasználásának engedélyezését.

¹⁷ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 36 316/III/1/1945. sz. előterjesztésében a Dob u. 75-81. sz. alatti minisztériumi épület és 17 tisztviselői lakás helyreállításának megnövekedett költségeire kérte az összeget.

¹⁸ Lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját; az eredetileg október 10-ére tervezett rendes minisztertanács ülés október 12-ére való elhalasztásáról a Miniszterelnökség külön levélben is értesítette a minisztereket. (MOL XIX-A-1-j 1945-III-9229)

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[22] 21

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Utólagos bejelentést kíván tenni abban a tekintetben, hogy a Szovjetunió magyarországi követeként Puskin, korábbi meghatalmazottat nevezte meg és e tekintetben a Nemzeti Főtanácshoz sürgős előterjesztést tett.¹⁹

Külgügyminiszter ugyancsak bejelenti, hogy Svédország a diplomáciai viszony felvétele tárgyában a Szövetséges Ellenőrző Bizottság útján érintkezést keresett. Erre a megfelelő választ megadta.²⁰

Minisztertanács a külgügyminiszter bejelentéseit tudomásul vette.

A közellátásügyi miniszter eltávozik és helyette dr. Szabon János államtitkár jelenik meg.

[23] 22

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti 16 887/1945. számú javaslatát dr. László Dezső budapesti büntetőtörvényszéki bíró ügyvédi gyakorlatban töltött idejéből 14 évről és 6 hónapnak utólagos beszámítása iránt. Kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy ezirányban az 1912:LXV. tc. 127. §-a értelmében utólagos biztosítása iránt a Nemzeti Főtanácshoz előterjesztést tehesse.²¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[24] 23

[Ries] *Igazságügyminiszter*: bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő Hajdú Endre miniszteri tanácsos képesítési kellék alól való felmentése már letárgyaltatott, így a napirendről most leveszi.²²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

¹⁹ Puskin követ 1945. november 2-án tett bemutatkozó látogatást a Nemzeti Főtanács elnökénél és ekkor nyújtotta át megbízólevelét. (MOL-XVIII-4)

²⁰ *Arfvedson, Lennart Rolf A. Gerhard*, svéd állandó ügyvivő kinevezéséről 1945. november 2-án értesítették a Nemzeti Főtanácsot, bejelentkezésére 1946. január 4-én került sor. (MOL XVIII-4)

²¹ Az Igazságügyminisztérium 16 887/1945. sz. előterjesztésében előadta, hogy dr. László Dezső 1914-től 1928-ig önálló ügyvédi gyakorlatot folytatott. 1928. december 18-án kinevezték a budapesti büntető törvényszék bírójává. Az akkori igazságügyminiszter nem biztosította azt, hogy az ügyvédi gyakorlatban töltött idejét a nyugellátás szempontjából beszámítható szolgálati idejéhez hozzávegyék. Ennek utólagos engedélyezése azonban csak kegyelemből, a Nemzeti Főtanács elhatározása alapján volt lehetséges.

Az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló 1912. évi LXVI. tc. 127. §-a szerint ha valakit tudományegyetemi, vagy műegyetemi nyilvános rendes vagy rendkívüli tanárrá nem olyan állásból neveztek ki, amely állásban töltött idő a törvény értelmében beszámítható, a vallás- és közoktatásügyi miniszter – a pénzügyminiszter előzetes hozzájárulásával – az illető részére a kinevezéskor biztosíthatja azt, hogy a főiskolai képzettség megszerzésétől a nyilvános rendes vagy rendkívüli tanárrá történt kinevezésig eltelt időt, vagy annak egy meghatározott részét az ellátás megállapításánál a beszámítható szolgálati időhöz hozzá fogják számítani. Ennek megfelelően rendezte a törvény az ügyvédként, közjegyzőként eltöltött idő beszámításának lehetőségét is.

²² Lásd a jelen jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

[25] 24

[Vörös] *Az elnöklő honvédelmi miniszter* bejelenti, hogy miután az iparügyi miniszter, sem helyettese a minisztertanácson nem jelent meg, így a tárgysorozaton szereplő iparügyi előterjesztéseket a napirendről leveszi.²³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[26] 25

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a kórházak és egészségügyi intézmények zavartalan működése tárgyában.²⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez elvileg hozzájárul és felhatalmazza a népjóléti minisztert, hogy ezen határozat alapján az érdekelt társmiszterekhez fordulhasson.

[27] 26

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát hadisegélyek, valamint a hadigondozási s a polgári gondozási pénzellátások újabb rendezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.²⁵

[28] 27

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* előterjeszti javaslatát az újjáépítési közmunkakötelezettség szabályozásáról szóló 4000/1945. ME sz. rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása és kiegészítése tárgyában.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* úgy tartja, hogy a rendeletnek leglényegesebb pontja a napszámber behozatala. Számításokat eszközölt, amelyből azonban nem tűnt ki, [sic!] hogy a progresszivitás megfelelően nem érvényesül, felfelé csökken és így antiszociálisnak tartja.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* magáévá teszi a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter észrevételeit és hajlandó megfelelően módosítani az előterjesztést.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* nem látja tisztának azt sem, hogy aki munkahelyén teljesíti közmunkakötelezettségét, helyette továbbra is a munkáltató fizeti-e a váltságot.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* utal a tervezet 2. §-ában foglaltakra.

²³ A jegyzőkönyvből, illetve irományaiból nem derült ki, hogy eredetileg milyen kérdéseket kívánt az iparügyi miniszter az ülésen megtárgyalni.

²⁴ Lásd még az 57. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját. A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e napirendi ponthoz a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „a gazdasági tárcák tesznek majd észrevételt.”

²⁵ A Népjóléti Minisztérium 81 601/1945.IV/2.o. sz. előterjesztése mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérelvelek. A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra ehhez a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „Pénzügyminiszter és igazságügyminiszter is hasonló rendeletet tervez.”

Az előterjesztés indoka az volt, hogy a hadisegélyek és a hadigondozottakat megillető járadékok megállapításakor általában a közalkalmazottak részére megállapított fizetéseket vették alapul, a közalkalmazottak fizetését október 1-jétől 50 %-al felemelték s így méltányosnak minősült a hadisegélyek, hadigondozási díjak felemelése is. Lásd a 9040/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 6.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A szövegben világosabban kell kifejezni a korábbi elv fenntartását és/illetve azt, hogy a munkáltatót terheli-e a munkahelyen teljesítést végző közmunka váltsága.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* elfogadja ezt a módosítást.

Belügyminiszter képviselőjében Kiss Roland államtitkár a rendőrség tagjait a közmunka és [a] váltság alól mentesíteni kéri. Egyetlen testület, amely fegyveres szolgálatot teljesít és nem lehet munkabeosztást előre kidolgozni, ha a személyzet egy része természetben fogja közmunkakötelezettségét teljesíteni.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* rámutat arra, hogy a váltság kis összege folytán elképzelhetetlen a természetben való teljesítés.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Ha már kivételekről van szó, akkor elsősorban a vasutasokat és postásokat kell mentesíteni.

Pénzügyminiszter képviselőjében Dabasi Schweng Loránd: Minden kivételezést veszélyesnek tart, mert precedenst jelent.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Ha minden minisztérium a saját érdekelttségéhez tartozó kötelekeket ki akarja vonni, akkor rendkívül szűkre szabja az úgyszólván egyetlen bevételt jelentő közmunkaváltság összegét és megszűnik az az alap, amely az újjáépítésnél úgyszólván az egyetlen fedezet.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Végeredményben a vasutasok és postások közmunkaváltságát az állam téríti meg és felveti azt a kérdést, hogy van-e ennek célszerűsége.

Dr. Balogh István: Azáltal, hogy a közmunkaváltságot a vasutasok és postások természetben, szolgálati helyükön róják le, a nemzeti vagyont gyarapodik és így helyesnek tartja a rendszert.

A *kereskedelem- és közlekedésügyi miniszternek* [Gerő], valamint a *pénzügyminiszternek* [képviseletében Dabasi Schweng államtitkárnak]a rendelet egyes szövegrészeivel szemben stílári és szerkezeti módosításai vannak, amelyeknek összeállított összefoglalását az újjáépítési miniszter rendelkezésére bocsájtják.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A végleges szövegnél ezeket figyelembe veszi és mielőtt a rendelet közzétételének, körözés útján hozzászólást fog kérni a társmiszterektől. Azt a korlátozást, amely a felső határnál a 60 napszámbért kimondja, a közlönyben megjelenő szövegből törli, – megfelelő számítások után a progresszivitást érvényesíti és a munkáltató által történő megtérítést a vasútnál és postánál fenntartja.

Minisztertanács az újjáépítési miniszter „az újjáépítési közmunkakötelezettség szabályozásáról szóló 4000/1945. ME sz. rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása és kiegészítése” tárgyában előterjesztett javaslatát elvileg elfogadja, a felvetett stílári és szerkezeti módosításokat az újjáépítési miniszter vegye figyelembe és a végleges szöveget körözés útján a társmisztereknek küldje meg hozzászólás végett és az erre megszabott idő után tegye közzé.²⁶

²⁶ Lásd az 58/d. sz. mellékletet, valamint a 9000/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 6. A rendelet-tervezet módosított szövegét október 5-én megküldte az Újjáépítési Minisztérium hozzászólás céljából a társmiszteriumoknak, de tekintettel a közmunkaváltság fizetésének október 10-i határidejére, egyben már leadta a Magyar Közlöny szerkesztőségének is. (MOL XIX-1-1-s 1945-Eln.-12-12 481) A 4000/1945. ME sz. rendeletet lásd a MK 1945. június 28-i számában.

[29] 28

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* előterjeszti javaslatát a körözés útján jóváhagyandó minisztertanácsi előterjesztések szabályozása tárgyában.²⁷

Pénzügyminiszter képviselőjében Dabasi Schweng Loránd államtitkár: Nem tartja a javaslatot célszerűnek, mert éppen a körözés által elérendő sürgősség veszendőbe megy. Véleménye szerint limitálni kellene a körözés útján elbírálendő hitelösszegeket, – az ezt meghaladóak pedig minisztertanács elé kerüljenek.

Minisztertanács a pénzügyminiszter bejelentését fogadja el akként, hogy a 2 millió pengőt meg nem haladó hitelkérelmek körözés útján előterjeszthetők, az azt meghaladó összegek pedig a minisztertanács ülésén terjesztendők elő.

[30] 29

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* előterjeszti javaslatát a csehszlovák üvegbehozatal és benzinkivitel tárgyában.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* a javaslatot nem tartja most letárgyalhatónak, mert nincs jelen az iparügyi miniszter. A csehszlovákokkal van kompenzációs megállapodás, azonban elsősorban olyan árukat kell beszerezni, amelyek a nehézipar léteérékéhez tartoznak, így kokszot. Van lehetőség újbóli megbeszélésekre. Tárcaközi bizottság elé kell vinni a pénzügyminiszterrel való előzetes megbeszélés alapján az újjáépítési miniszter javaslatát.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter által előadottakra tekintettel is, és mert az iparügyi miniszter nincs jelen, a javaslatot a napirendről leveszi

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.²⁸

[31] 30

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* előterjeszti javaslatát a központi fűtőberendezések helyreállítása tárgyában.

Pénzügyminiszter képviselőjében Dabasi Schweng Loránd: Aggály van az előterjesztéssel szemben, mert tudomása szerint mind az igazságügyminiszter, mind a népjóléti miniszter egyidejűleg olyan rendelettervezetekkel foglalkozik, amelyekhez a felvetett kérdés is tartozik. Közös nevezőre kell hozni a javaslatokat, nehogy ellentétes, vagy összeütköző rendelkezés kerüljön szabályozásra. Véleménye szerint nem is minisztertanácsi kérdés, mert a főváros hatáskörébe tartozik és az volna illetékes megoldani a

²⁷ Az 1945. augusztus 29-én tartott minisztertanácson hozott határozat (47. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pont) lehetővé tette, hogy a különböző hiteligenlésekhez szükséges tárcáhozjárulásokat körözés útján kérjék ki. Az Újjáépítési Minisztérium 50 130/1945. sz. alatt előterjesztett javaslata arra irányult, hogy ilyen ügyekben ne csak egy példányt körözzenek, mert így az ügy megvizsgálásához nem áll rendelkezésre elegendő idő, hanem minden tárcához külön körözvénypótló átiratot intézzen az érdekelt miniszter s erre a választ külön levélben adják meg az egyes tárcák. (MOL. XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 410)

²⁸ Az előterjesztésnek csak a kísérőlevele található a jegyzőkönyv mellett, ennek száma: 36 616/1945. UM. Az Újjáépítési Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e kérdéshez a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „Az előterjesztés fontos, mert az üveg feltétlenül előbbre helyezendő mint a rotációs papír. A sajtót lehet korlátozni, de az újjáépítéshez szükséges üveg nem nélkülözhető.” Lásd még a 61. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját.

nehézségeket, annál is inkább, mert elsősorban a fővárosról van szó, vidéken alig vannak központi fűtőberendezések.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A maga részéről a legszívesebben átruházná ezt a feladatot. Ezért az előterjesztést a napirendről leveszi, és meg fogja tárgyalni a Székesfőváros polgármesterével a központi fűtőberendezések helyreállítási lehetőségeit.²⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

[32] 31

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* előterjeszti javaslatát a közületeknek folyósított helyreállítási és építkezési hitel rendeltetészerű felhasználásának ellenőrzése tárgyában.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*:³⁰ Egy kiegészítő észrevétele van, hogy a Legfőbb Állami Számvevőszék ellenőrzési joga érintetlenül hagyása mellett történik az ellenőrzés. [sic!]

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Ez a kitétel azért nincs felvéve, mert ez más törvényes szabályokból folyó rendelkezés és így magától értetődően a Legfőbb Állami Számvevőszéknek ellenőrzési joga épségben marad, de kész ezt a kiegészítést javaslatába felvenni.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja azzal a kiegészítéssel, hogy a Legfőbb Állami Számvevőszék ellenőrzési joga fennáll.³¹

[33] 32

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* előterjeszti javaslatát az Újjáépítési Minisztérium tisztviselőinek létszámáról.³²

²⁹ A szám nélküli előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete is. Az Újjáépítési Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon a Miniszterelnökségen rávezetett következő megjegyzés olvasható e kérdéssel kapcsolatban: „Szóljon hozzá a népjóléti és igazságügyminiszter.” Az előterjesztés és a rendezelvénytervezet főleg azt a kérdést igyekezett tisztázni, hogy milyen jogok illetik meg a bérlőket, vagy harmadik személyt, ha nem a tulajdonos végezteti el a fűtőberendezés javítását.

³⁰ Nem derül ki a jegyzőkönyvből, hogy rövid időre megérkezett volna Oltványi Imre, ez csak valószínűsíthető; lehetséges az is, hogy csak a jegyzőkönyv vezetője nem írta ki itt és a következőkben az őt helyettesítő Dabasi Schweng Loránd nevét.

³¹ Az előterjesztés nincs a jegyzőkönyv mellett, de megtalálható a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium iratai között. Ez hangsúlyozta, hogy az ellenőrzések tanúsága szerint a hiteleket nem mindig az előírásoknak megfelelően használták fel. Az augusztus 23-án tartott gazdasági minisztertanács értekezlet ezért úgy határozott, hogy a hitelkérelmek elbírálását a gazdasági államtitkári hitelvéleményező értekezlet végezze, e hitelek ellenőrző szerve pedig az országos építésügyi kormánybiztos legyen. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 420, lásd még a II. F 5. sz. feljegyzés 2. és 4. pontját.) Az Újjáépítési Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen e napirendi ponthoz a következő megjegyzést fűzték: „A tervezetet szerda reggel 9 óráig nem kaptam meg, az ellenőrzés elvileg helyes.” Lásd a 9050/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 24.

³² Az Újjáépítési Minisztérium 36 861/1945. sz. előterjesztésében a fogalmazási szakba 78, a számvevőszékhez 11, a kezelési szakba 35, altszti és gépkocsivezetői állásokra 25 személy kinevezéséhez kért hozzájárulást. Az indoklás szerint a fogalmazási szakba nagyjából olyan személyeket kívánt kinevezni a miniszter, akik korábban nem voltak közalkalmazottak, de szaktudásukkal magánpályán kitűntek, ezeknek a közszolgálatban való méltó elhelyezése csak nagyobb számú magasabb állás betöltésével volt lehetséges.

Az Újjáépítési Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen e napirendi ponthoz kapcsolatosan a következő megjegyzést írták: „Miatán a pénzügyminiszter hozzájárult, nincs kifogás, hiszen a kinevezések alkalmával a miniszterelnök, függetlenül a státustól, ellenőrzést gyakorolhat. Véleményem szerint túlzott 35 fizetési [sic!] állás, mert épp az alacsonyabb kategóriáknál kell növelni a fogalmazási létszámot. Ezt azonban a kinevezéseknél külön is lehet ellenőrizni és korlátozni.”

Belügyminiszter képviselőjében Kiss Roland államtitkár: Feltűnő többségben van a létszámban a magasabb fizetési osztályú tisztviselő. Ezt aggályosnak tartja.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter:* a maga részéről is túlsúlynak látja a magasabb fizetési osztályok tisztviselőit, ami egészségtelen folyamat. [sic!]

[*Nagy Ferenc*] *Újjáépítési miniszter:* Más minisztériumokból kapta részben tisztviselőit és így egy adott helyzettel áll szemben, amin nem tud változtatni.

[*Belügyminiszter képviselőjében*] *Kiss Roland államtitkár:* Voltaképpen az alapelv az volt, hogy a VIII. fizetési osztályig 1/3, a VIII.-VI. fizetési osztályban 1/3, azon felül a további 1/3 fizetési osztály képezze a létszámot.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* észrevételezi azt, hogy az újjáépítési miniszter előterjesztése a pénzügyminiszter hozzájárulásától teszi függővé a kinevezéseket, mely elvet a maga részéről nem hajlandó elfogadni. Szükségesnek tartja, hogy sürgősen üljön össze a tárcaközi bizottság, amely a kinevezések feltételeit letárgyalja.

Balogh István államtitkár: A tárcaközi bizottság összehívása iránt a miniszterelnök rövidesen intézkedik és bevonja a pénzügyminiszter és az igazságügyminiszter urakat is.³³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette. Az Újjáépítési Minisztérium létszámára vonatkozó előterjesztést elfogadta.

[*Vörös*] *Elnöklő honvédelmi miniszter* bejelenti, hogy a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszternek el kell távoznia és ezért kéri a pénzügyminisztert, hogy előterjesztéseit előbb ő tegye meg.

[34] 33

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát 20 milliárd pengő összegű kölcsön felvétele tárgyában.³⁴

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter:* Nyilatkozzék a pénzügyminiszter, hogy ugyanolyan feltételek mellett történik-e a kölcsön felvétele, mint a korábbiaknál.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter:* A feltételek azonosak.

Belügyminiszter képviselőjében Kiss Roland államtitkár felveti azt a kérdést, hogy cél-szerű-e a kölcsönt magán pénzintézetnél felvenni.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter:* A kölcsön felvétele a Nemzeti Bank közreműködésével történik és a szokásos módozatok alapulvételével.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

³³ Miklós Béla kormánya idején e tárcaközi bizottság létesítésére – tudomásunk szerint – nem került sor.

³⁴ A Pénzügyminisztérium 1795/1945.IV.a. sz. előterjesztésében bejelentette, hogy a belső állami élet rendezésével kapcsolatos pénzszükséglet fedezése céljából előzetes tárgyalásokat folytatott a budapesti pénzintézetek 20 milliárd pengő összegű új kölcsön nyújtására vállalkoztak. Ezt az összeget utólagosan 3 1/4 %-kal kamatozó, három havi lejáratú ún. „F” sorozatú kincstárjegyek ellenében kívánja felvenni. Utalt arra, hogy a jegykölcsön felvételére az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek az 1945. szeptember 13-án tartott ülésén „az 1945. évben viselendő közterhekről és fedezendő kiadásokról” alkotott – ekkor még ki nem hirdetett – 1945. évi X. tc. 2. §-ának (2) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján kerül sor.

Az előző kölcsönfelvételt – és feltételeit – illetően lásd az 51. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját és 51/a. sz. mellékletét.

[35] 34

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1. és 2. előterjesztését a napirendről leveszi.³⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[36] 35

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Postatakarékpénztár részére 2 db tehergépkocsi beszerzésére 6 millió pengő hozzájárulás tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult. A Magyar Postatakarékpénztár részére 6 millió pengő folyósítását engedélyezi

[37] 36

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát Bíró József főfelügyelőnek vezérigazgatói és Morvay Géza felügyelőnek vezérigazgatóhelyettesi kinevezése tárgyában.³⁶

Minisztertanács Bíró József Postatakarékpénztár vezérigazgatói és Morvay Géza vezérigazgatóhelyettesi kinevezéséhez hozzájárult.

[38] 37

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a földművesszövetkezetek adó- és illetékmentessége tárgyában.³⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

[39] 38

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: A Szövetséges Ellenőrző Bizottság hétfőn juttatta el a Pénzügyminisztériumhoz a módosított valutarendeletet, amelynek példányait most osztja szét a miniszterek között.

³⁵ Elírás történhetett: a Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon olvasható felsorolásban 2., és 3., sz. alatti előterjesztés, azaz az egyes, termelési célra nyújtott meghatározott rendeltetésű hitelek felhasználásának, ellenőrzésének, valamint a beosztási pótdíj és külön jutalom, mint mellékjárandóság engedélyezésének ügye nem került megtárgyalásra. Az első ügyben készített rendelettervezet és a második ügyben készült körrendelet megtalálható a jegyzőkönyv mellett. A hitelek felhasználásának ellenőrzéséről lásd a 63. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját.

A beosztási pótdíj és külön jutalom címén fizetendő mellékjárandóság engedélyezéséről szóló, a miniszterelnökhöz, valamennyi miniszterhez, a kabinetiroda főnökéhez, a Legfőbb Állami Számvevőszék elnökéhez és a Közigazgatási Bíróság elnökéhez intézett 16 320/1945.II. sz. pénzügyminiszteri körözüvény a beosztási pótdíjat a mindenkorai fizetés 30 %-ában állapította meg a fogalmazási szakon, míg a számvevőségi szakon 25 %-ban. A külön jutalom címén havonta kifizethető összeg kiemelkedő teljesítmény esetén akár 70 % is lehetett, általában azonban az 50 %-ot nem haladhatta meg. A pótdíjat és a jutalmat 1945. április 1-jére visszamenőleges hatállyal lehetett kifizetni.

Az 1945. szeptember 11-i keltezésű körlevelében jelezte a pénzügyminiszter, hogy a körözüvényben foglaltakhoz legközelebbi alkalommal fogja a minisztertanács hozzájárulását kérni. Feltehetőleg azonban körözés útján jártak hozzá.

³⁶ A Pénzügyminisztérium 1822/1945.eln. sz. előterjesztése szerint *Dr. Bíró József* (1898-?) 1943. december 31-től postatakarékpénztári főfelügyelő, majd a Postatakarékpénztár elnöki osztályának vezetője volt; *Morvay Géza*t (1899-?) 1944-ben nevezték ki postatakarékpénztári főfelügyelővé.

³⁷ Lásd az 58/e. sz. mellékletet, valamint a 9580/1945. ME sz. rendeletet, 1945. október 18.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: A szöveg tanulmányozást igényel és így a pénzügyminiszter a legközelebbi minisztertanácson terjessze elő.³⁸

Minisztertanács az elnöklő honvédelmi miniszter bejelentését tudomásul vette. Az előterjesztést, előkészítés végett a napirendről leveszi.

[40] 39

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* bejelenti, hogy a Magyar Központi Híradó Részvénytársaság 220 millió pengő kölcsön iránti kérelmet terjesztett elő szükségletei biztosítására. 65 millió pengő azonnal szükséges, a hó folyamán pedig további 50 millió pengő folyósítandó, részint azokra a kiadásokra, amelyek az idevágó kormányrendelet értelmében a vállalatot az elbocsátott tisztviselőkkel szemben is kötelezi. Ha kérelmük nem nyer elintéztést, úgy a Rádió, az MTI, valamint a Film Iroda a munkát beszüntetni volna kénytelen.³⁹

Dr. Balogh István államtitkár: A Magyar Központi Híradó a Miniszterelnökséghez is intézett ilyen értelemben beadványt.⁴⁰ Október 2-án érkezett meg a Miniszterelnökségre, – a Pénzügyminisztériumhoz címzett beadvány október 1-jén került a Miniszterelnökségre, amelyet a Pénzügyminisztériumhoz továbbítottunk. Véleménye szerint magánúton is meg lehet szerezni a kölcsönt, azonkívül különböző vagyonokból, jövedelmekből, így pl. a MAFIRT⁴¹ értékesített anyagából a szükségletet fedezni lehet, különben sincs tisztázva a vállalat és a kincstár jogviszonya.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ez a kérdés szabályozva van az elkobzási rendelettel,⁴² mert a Magyar Híradó Rt. szerződéssel kapja az elkobzott javakat.

Dr. Balogh István: Összeférhetetlen, hogy a kincstár terheltesse meg ilyen kívánalmakkal.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A helyzet az, hogy a vállalat a pártok részvételével jött létre, vagyontárgyai nincsenek, és viszont a folyamatos munkálatról gondoskodni kell.

Dr. Balogh István: A MAFIRT készletei jóval 100 millió pengőn felüli értéket képviselnek.

[Vörös] *Elnöklő honvédelmi miniszter*: Ha valóban ilyen sürgős az igény, mint amiként a Magyar Központi Híradó Rt. elnöke feltárja, úgy ki kell segíteni a vállalatot, meg kell vizsgálni pénzügyi helyzetét és ehhez mérten kell folyósítani a további szükségleteket.

Pénzügyminiszter képréseletében Dabasi Schweng Loránd: A feltételek meghatározásá-

³⁸ Lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 23. napirendi pontját.

³⁹ A Magyar Rádióról, a Magyar Távirati Irodáról és az 1945-ben szervezett Magyar Központi Híradó Rt. Filmosztályáról, más néven Magyar Film Irodáról volt szó.

⁴⁰ A jegyzőkönyv mellett megtalálható Ortutay Gyulának, a Magyar Központi Híradó Rt. elnökének 1945. október 2-án kelt, Balogh István államtitkárhoz intézett levele. Ebben, a jegyzőkönyvben olvashatókon túl, a következő indoklás szerepel: „Mint hogy a rádió keresztül munkánkat egész Európa ma már a legélelénkebb érdeklődéssel figyeli és minthogy az MTI működése garancia a magyar sajtó hírelátására, a Film Iroda pedig most készíti a béketárgyalások részére nagy dokumentumfilmjét, hisszük, hogy e kérelmünk fontosságát Államtitkár Úr méltányolni és támogatni fogja...”

⁴¹ A Magyar Filmiroda Részvénytársaság 1924-ben alakult s 1945-ben felszámolták.

⁴² Lásd a 45. sz. jegyzőkönyv 42. napirendi pontját, illetve a 6770/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. augusztus 22.

ban irányadóknak azokat az elvi kikötéseket kell alapul venni, amelyek az ipari indítási kölcsönöknél⁴³ irányadók, másképp 50 százalékos valorikus kulcs mellett.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A vállalatnak szüksége van a kölcsönre, fontos missziót teljesít és fedezni kell azt a kb. 20 millió pengő összegű régi kötelezettséget, amelyet az elközbő rendelet a vállalatra ró.

[Vörös] *Elnöklő honvédelmi miniszter*: Azt javasolja, hogy a 65 millió pengőt folyósítsa most a minisztertanács akként, hogy a pénzügy és a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter együttesen ellenőrzi annak felhasználását, a pénzügyminiszter e tárgyban a legközelebbi minisztertanácsnak tegyen jelentést, a továbbiakban a pénzügyminiszter javaslata alapján határoz a minisztertanács.

Minisztertanács az elnöklő honvédelmi miniszter javaslatát elfogadta, – 65 millió pengő folyósítását rendeli el a Magyar Központi Híradó Rt. részére – a pénzügyminiszter és a kereskedelemügyi miniszter együttesen ellenőrzi az összeg felhasználását, – jelentésüket terjesszék a legközelebbi minisztertanács elé. A további esetleges hitelnyújtás tekintetében a pénzügyminiszter javaslata alapján fog a minisztertanács határozni és a pénzügyminiszter szabályozza a kölcsön feltételeit.

[41] 40

Belügyminiszter képviselőtében Kiss Roland előterjeszti a közigazgatási tanfolyamok szervezése tárgyú javaslatát, amely azonos a tárgysorozat második tétele alatt szereplő „a közszolgálat demokratikus szellemű megújításáról” tervezetével.

[Ries] *Igazságügyminiszter*, [Gerő] *kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*, [Teleki] *kultuszminiszter* a javaslattal kapcsolatban különböző észrevételeket akar tenni. Erre való tekintettel

[Vörös] *elnöklő honvédelmi miniszter* megfelelő előkészítés végett az előterjesztést a napirendről leveszi azzal, hogy a legközelebbi minisztertanácsban a különböző tárcák által már észrevételezett szempontok alapulvételével kerüljön a javaslat tárgyalás alá.⁴⁴

Minisztertanács a honvédelmi miniszter bejelentését tudomásul vette.

Minisztertanács 19 óra 30 perckor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépel tiszttázat, a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Nagy Imre és Gerő Ernő aláírása. A Belügyminisztérium képviselőtében jelen volt Kiss Rolandon kívül Erdei Ferenc is aláírta, míg a pénzügyminiszter képviselőtében csak Dabasi Schweng Loránd látta el kézjegyével a jegyzőkönyvet.

Megtalálható a jegyzőkönyv mellett a 6–9., a 11–17., a 19–20., a 23., a 26–31., a 33–38. és a 40. napirendi

⁴³ Lásd az 57. sz. jegyzőkönyv 36. napirendi pontját és a 8900/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 5.

⁴⁴ Lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 11., valamint a 63. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját.

ponthoz tartozó előterjesztés. A 12., a 14., a 28. és a 38. napirendi ponthoz tartozó előterjesztéseket, illetve irományokat 58/a-e. sz. mellékletként közöljük.

Megtalálható továbbá a jegyzőkönyv mellett két olyan iromány, amely nem került megtárgyalásra ezen az ülésen. Lásd ezekről a 35. napirendi pontot és jegyzetét.

Az egyes tárcák jegyzőkönyveit összefogó borítólapon felsorolták a napirendi pontokat s ezekhez a Miniszterelnökségen megjegyzéseket fűztek. Ezeket a megjegyzéseket – amennyiben nem teljesen egyetértő álláspontot tükröznek – jegyzetben közöljük.

58/a. sz. melléklet (az 58/12. napirendi ponthoz)

A kormány tagjai és a pártok vezetői által elfogadott javaslatok
az őszi mezőgazdasági munkák biztosítására

1. A Földművelésügyi Minisztériumnak mindent meg kell tenni oly irányban, hogy az ősszel felszántandó és bevetendő terület elérje a háború előtti évek átlagát.⁴⁵
2. Sürgős intézkedéseket foganatosítani a mezőgazdasági kártevők irtására és a gazok felégetésére.
3. Az üzemanyag-szállítás zavartalan lebonyolítására, ellenőrzésére a Földművelésügyi Minisztérium egy megbízottját be kell küldeni a MÁV illetékes szervébe.
4. A külföldi kenőolaj-behozatal folytonosságának biztosítására a Földművelésügyi Minisztériumnak állandó meghatalmazottat kell küldeni Bukarestbe és Prágába.
5. Az Iparügyi Minisztériumnak sürgősen biztosítani kell Románia számára a kompenzációs alumíniumok, vagy annak egy részének azonnali leszállítását. [sic!]
6. Az Iparügyi Minisztériumnak sürgős intézkedéseket kell tenni a hazai kenőolajgyártás megindítására és fokozására. Az arra alkalmas üzemeket kötelezni kell a termelésre. A szükséges rendszabályok foganatosítására kormánybiztosokat kell kiküldeni.
7. A cégeknél tárolt és a traktorok számára alkalmas kenőolajkészleteket haladéktalanul le kell foglalni és megfelelő térítés ellenében igénybe kell venni a mezőgazdaság számára.
8. A traktorok teljesítőképességének minél nagyobb mérvű kihasználása érdekében a lehetőséghez képest meg kell szervezni az éjjel-nappali munkát.
9. A kormányzatnak szigorú intézkedéseket kell tenni olyan irányban, hogy a mezőgazdaságban nem foglalkoztatott traktorok kötelező szántására kiadott rendelet⁴⁶ haladéktalanul hajtsák végre.
10. A Földművelésügyi Minisztérium illetékes szervének sürgős intézkedéseket kell tenni a traktorjavítások meggyorsítására azzal, hogy a legközelebbi hónapokban legalább 1500 traktort állítson üzembe.
11. Ebből a célból a megyékben a traktorjavító műhelyek hálózatát kell kiépíteni. Az Iparügynek gondoskodni kell a szükséges felszerelésről és a nyersanyagról. A szükséges munkaerő biztosítása céljából szakmunkásokat kell mozgósítani. Gondoskodni kell mozgó javító műhelyek felállításáról is.

⁴⁵ Lásd az őszi mezőgazdasági munkák szabályozásáról és biztosításáról szóló 25 100/1945. FM sz. rendeletet a MK 1945. október 28-i számában.

⁴⁶ Lásd a 25 090/1945. FM sz. rendeletet (MK 1945. október 28.) a traktorok szántási kötelezettségének szabályozásáról.

12. A vetőmagellátás céljából, szigorú ellenőrzés mellett, a termelési bizottságok és a gazdasági felügyelők közbenjárásával biztosítani kell a vetőmag szervezett felvásárlását és egyik megyéből a másikba való elszállítását.
13. Nagy súlyt kell helyezni a természetbeni vetőmagkölcsonre, 10 % természetbeni kamat, és iparcikk-kompenzációval egybekötve.
14. A Közellátási Minisztériumnak haladéktalanul állami vetőmagalapot kell létesíteni[*e*] mintegy 500 ezer q őszi gabonából, a vetőmagban szűkölködő vidékek sürgős ellátására.
15. Fokozni kell az iparcikkek gyártását és a falura való szállítását a csereakció számára.⁴⁷
16. A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium a magánkézben lévő teherautók igénybevétele útján autóoszlopot szervez az iparcikkek elszállítására a falvakba.
17. Sürgősen intézkedjen a pénzügyminiszter, hogy a Nemzeti Bank azonnal utalja ki a szükséges pénzüsszegeket a vidéki bankoknak és hitelszövetkezeteknek a szántás-vetési hitelek haladéktalan folyósítására és gondoskodjon a pénznek a helyszínrre való elszállításáról.
18. A legrövidebb időn belül folyósítandó a megyék számára 10 millió pengő közületi hitel.
19. A pénzügyminiszter feladata sürgősen más hitelformákat is keresni a mezőgazdasági termelés finanszírozására.
20. Haladéktalanul intézkedni kell, hogy a vidéki sajtó a legszélesebb körben ismertesse és népszerűsítse a vetőmagcsereére, a természetbeni vetőmagkölcsonre és az ipari árucikkjuttatásra vonatkozó irányelveket és azok gyakorlati lebonyolítását.
21. A fentebb ismertetett sürgős feladatok megvalósítása túlhaladja a FM hatáskörét és erejét. Ezért az egész kormány és a pártok minden befolyását latba kell vetni és tömegeiket mozgósítani a feladatok megoldására.
22. A termelési bizottságok munkájának fokozása érdekében a Független Kisgazdapárt szakembereit be kell vonni a termelési bizottság munkájába, ahol az eddig valamely oknál fogva nem történt meg.
23. Az Országos Nemzeti Bizottság a pártvezérek aláírásával adjon ki felhívást a helyi nemzeti bizottságokhoz az őszi mezőgazdasági munkálatok kellő időben való teljes elvégzésére.⁴⁸
24. Ebben az ügyben minden párt külön felhívással is forduljon a falusi szervezeteihez és tagjaihoz.⁴⁹
25. Minden párt válasszon ki erélyes, megbízható és hozzáértő embereket, akiket a Földművelésügyi Minisztérium mint megbízottakat szétküld a megyékbe az őszi munkák vezetésére.

⁴⁷ Lásd a 37. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontját.

⁴⁸ Az Országos Nemzeti Bizottság felhívása az 1945. október 14-i lapokban jelent meg.

⁴⁹ „Biztosítsuk az őszi szántás-vetés sikerét!” címmel jelent meg a Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségének felhívása a Szabad Nép 1945. október 3-i számában. A többi párt hasonló felhívását nem ismerjük.

26. A miniszterelnök úr mellett és az elnöklete alatt azonnal egy miniszteri bizottság szervezendő az őszi szántási-vetési munkákkal kapcsolatos kérdések és a felmerülő nehézségek sürgős megoldására. A bizottság tagjai: a földművelésügyi, a kereskedelem- és közlekedésügyi, az iparügyi, a közellátásügyi és a pénzügyminiszter.⁵⁰

Budapest, 1945. szeptember 29-én.

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat.

58/b. sz. melléklet (az 58/14. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés

Az 525/1945. ME számú rendelettel kihirdetett fegyverszüneti egyezmény⁵¹ 11. pontjának 1. bekezdése szószerint a következőket tartalmazza.

„Magyar Kormány köteles magyar valutában időszakonként pénzbeli kifizetéseket teljesíteni és olyan árukat (üzemanyagokat, élelmiszert, stb.), eszközöket és szolgáltatásokat rendelkezésre bocsátani, melyekre a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokságnak funkciói teljesítésére, valamint a Szövetséges Államok ama misszióinak és képviselőiteinek, melyek a Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal kapcsolatban állanak, szükségük lehet.”

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány a fegyverszüneti egyezmény 11. pontja szerint vállalt kötelezettségekből folyó egyes feladatok teljesítése végett felállította az 1210/1945. ME számú rendelettel (megjelent 1945. május 9.) a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatalát.

A Gazdasági Hivatal ügyviteli szabályai a június hó 17-én közzétett 241-G.H./1945. KM számú rendelettel⁵² nyertek megállapítást.

Abból a célból, hogy a Gazdasági Hivatal a berendezési és felszerelési tárgyakkal kapcsolatos igényeket lehetőleg legkisebb állami költségek igénybevételével teljesítse, kibocsátott a 37/1945. ME számú rendelet kiegészítéséül az 1370/1945. ME számú rendelet.⁵³

E jogi alapokon kezdte meg és folytatja a Gazdasági Hivatal működését, amit a kül-

⁵⁰ Ez után a következő, tintával írt kiegészítés olvasható: „*Iparügy, Újjáépítés.*”

⁵¹ MK 1945. március 27. Lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

⁵² A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatalának ügyviteli szabályzata 241/G.H.-1945. KÜM sz. rendeletként a MK 1945. június 17-i számában jelent meg. E szerint a Gazdasági Hivatal háromtagú Tárcaközi Bizottság felügyelete és irányítása alatt működött. A Tárcaközi Bizottságba egy-egy tagot a miniszterelnök, a külügyminiszter és a közellátásügyi miniszter küldött, elnöke a miniszterelnöki küldött volt. A Gazdasági Hivatal élén igazgató állt, akit a külügyminiszter javaslata alapján a miniszterelnök nevezett ki. Jogtanácsos intézte a Gazdasági Hivatal magánjogi ügyeit, a tisztviselőket a külügyminiszter nevezte ki. A Gazdasági Hivatal hatáskörébe tartoztak a SZEB elhelyezésére szolgáló épületek karbahelyezésével, berendezésével, a SZEB tagjainak ételmezésével kapcsolatos, valamint az ezeket illető könyvelési, számviteli ügyek.

⁵³ A 37/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 10.) a háborús viszonyok következtében elhagyottá vált lakásokkal kapcsolatos kérdések szabályozásával foglalkozott; ennek a módosításáról intézkedett az 1370/1945. ME sz. rendelet. (MK 1945. május 9.) Ez utóbbi rendelet kimondottan a Szövetséges Ellenőrző Bizottság hivatalai, illetve tagjai lakás- és berendezés-igényének kielégítése érdekében tartalmazott intézkedéseket.

ügyminiszter legfőbb felügyelete alatt 3 tagú Tárcaközi Bizottság irányítása és ellenőrzése alatt fejt ki, a Legfőbb Állami Számvevőszék úgyszólván permanens ellenőrzése mellett.

Annak folytán, hogy a Gazdasági Hivatal a vele szemben támasztott igények teljesítése elől elzárkózni úgyszólván sohasem tudott és annak folytán is, hogy tárgyilag is sokkal többirányú lett a Gazdasági Hivatallal szemben támasztott követelmény, mint ahogy az a hivatal felállításakor feltételeztetett, továbbá a pengő értékében beálló változás folytán is, – a Gazdasági Hivatal kiadásai jelentékenyen nagyobb összegekre rúgnak, mint ami a legpesszimistikusabb feltevések mellett is várható volt.

Ezek a körülmények az indokai annak, hogy az összkormányt – a minisztertanács útján – a Gazdasági Hivatal eddigi tevékenységéről és kiadásairól, valamint a várható számszerű, úgyszólván meg sem határozható, jövőbeni kiadásairól legalább nagy vonalakban tájékoztatni kívánom:

1. Az amerikai, az angol, a csehszlovák, a jugoszláv és az orosz missziókkal kapcsolatban 1945. április 1-jétől szeptember 30-ig bezárólag kifizetett a Gazdasági Hivatal:		
a. készpénzellátások fejében		18 512 310 P
b. élelmezési költségek fedezésére		62 505 623 P
c. berendezési tárgyakra		36 019 272 P
d. épületek karbanhelyezésére		39 281 285 P
	összesen:	656 318 490 P
e. Gazdasági Hivatal személyi kiadásai	462 610 P	
dologi kiadásai	531 412 P	994 022 P
	Együtt összesen:	657 312 512 P

2. A fentebb mondott címeken felmerült kiadások jövőbeni számszerűségére sem a fenti címek, sem azok összecszerúségei nem nyújtanak tájékoztatást két okból:

egyrészt azért, mert olyan címeken is támasztatnak a Gazdasági Hivatallal szemben igények, amikre a múltban precedens nem volt (Horthy-ligeti repülőtér rendbehozatala és ezzel kapcsolatos laktanyaépítési, berendezési és felszerelési igények, ami pl. egymagában nagyobb összegű kötelezettségre mutat, mint az eddig összes címen felmerült összes kiadások), másrészt a pengő értékében beálló változás is az összecszerúség tekintetében előre meg nem határozható és le nem mérhető összegű kötelezettségre mutat.

3. A magam személyében több ízben kísérletet tettem arra, hogy megkísérleljem az egyes misszióknál annak kölcsönös megállapítását, hogy tulajdonképpen milyen természetű és milyen jogcímű igények azok, amelyeket az egyes missziók teljesíttetni kívánnak.

Az ide vonatkozó törekvéseim mind a jogcímek előzetes megállapítása, mind a meg nem határozott jogcímű igényeknek lehető keretek közé szorítása tekintetében is valamennyi misszió egyöntetű, legmerevebb elzárkózása folytán eredménytelen maradt.

4. Az igények teljesíttetése olyan módon kívántatik, hogy úgyszólván minden esetben lehetetlen nemcsak az árupiac helyzete folytán, hanem a bejelentett igények azonnali teljesíthetése végett is az állami szállításoknál szokásos közszállítási módokat igénybevétele.

5. Annak illusztrálására, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal kapcsolatban katonai vonatkozású építkezések és berendezések stb. létesítésével kapcsolatos költsé-

gek felmerültével is számolni kell, hivatkozom a miniszterelnök úrnak 8434/1945. ME számú átiratára,⁵⁴ amiről az újjáépítési miniszter úr azzal értesített, hogy az orosz katonai parancsnokságoknak téli szállás, repülőtér és egyéb építkezési igényük tárgyában közlendő mindazokat az igényeket, amelyek a Szövetséges Ellenőrző Bizottságon keresztül Vorosilov marsall úr aláírásával ellátva közöltetnek, – teljesíteni kell.

6. Az egyes missziók klubjainak fenntartása is a fegyverszüneti egyezmény 11. pontjára hivatkozással kormányköltségen igényeltetik azzal a hozzáadással, hogy az ott felszámítható élelem- és italárak is a missziók által előírt árak, ami a vállalkozások deficités jellegét vonja maga után.

Innen van az, hogy pl. az angol–amerikai misszió Park Clubját⁵⁵, – ami eredetileg magánvállalkozásnak indult – a kormány kényszerül átvenni és az eddig felmerült összes deficiteket is viselni.

7. A követségek, valamint az Egyesült Nemzetek polgárainak tulajdonai és érdekeltségei – bár ezek helyreállítása a fegyverszüneti egyezmény 13. pontja alapján lenne teljesítendő – részben a fegyverszüneti egyezmény 11. pontjával kapcsolatban fellátott Gazdasági Hivatal által igényeltetik.

8. Budapest székesfőváros polgármestere ugyancsak a fegyverszüneti egyezmény 11. pontjára való hivatkozással kéri, hogy a Szövetséges Hadsereg tagjai részére igénybe vett szállók, penziók és magánlakások használati díját is a Gazdasági Hivatal térítse meg, ami országos viszonylatban is igen jelentékeny igények felmerültére mutat.

9. Tekintettel arra, hogy a fentebb mondottak folytán mind tárgyilag, mind összegszerűségben jelentékenyen kiszélesedett a Gazdasági Hivatalnak az a működése, ami a fentiekben hivatkozott rendeletekkel provideáltatott, helyesnek és szükségesnek tartom, hogy a kiadási keret ilyen jelentékeny megnövekedéséről a kormány jelen előterjesztéséből tájékoztatást kapjon és azt tudomásul vegye.

Gy

Gépel tiszta Gyöngyösi János saját kezű, piros ceruzával írt szignójával. Az előterjesztést a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatalának igazgatója készítette s október 3-án azzal küldte meg a külügyminiszternek, hogy a Tárcaközi Bizottság felkérésére a legközelebbi minisztertanácsi ülésen azt terjessze elő. Az előterjesztés első lapján tintával írva a következő olvasható: „938/1945. G.H.”

⁵⁴ Székesfehérvár polgármesterének a szovjet parancsnokságtól vett teljesíthetetlen igényekkel szembeni panasza kapcsán a miniszterelnök arról értesítette az újjáépítési, a belügy, a kereskedelem- és közlekedésügyi, az iparügyi és a pénzügyminisztert, hogy szeptember 20-án tárgyalt az ügyről Vorosilov marsallal, aki közölte, hogy a magyar hatóságok csak olyan igénylést vegyenek figyelembe, amely a Szövetséges Ellenőrző Bizottságon keresztül az ő aláírásával érkezik. (MOL XIX-A-1-j 1945-VIII-8343) Ugyanitt megtalálható a belügyminiszter e tárgyban kelt s valamennyi önkormányzathoz, illetve rendőrkapitánysághoz intézett körlevele. Lásd még a II. F. 8. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

⁵⁵ Budapesten a XIV. kerület, Stefánia út 34–36. sz. alatti épület. Ma a Magyar Honvédség Klubjaként működik.

58/c. sz. melléklet (az 58/14. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés

Kérem a Minisztertanácsot, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatala részére 1945. évi október–december hónapokra 1 800 000 000 pengő hitelkeretet megszavazni és azt október hó 1-jétől minden héten, csütörtökön a Postatakarékpénztár útján, egyenként 140 000 000 pengős tételekben kiutalni méltóztassék.

Indoklás

I.

Egyszeri kiadások:

a/ épületek rendbehozatala, tatarozása és átépítése	500 000 000 P
b/ felszerelés, berendezés, bútorok, ágynemű, asztalnemű, edények, evőeszközök, függönyök, szőnyegek, fuvarozás	700 000 000 P
Együtt	1 200 000 000 P

II.

Visszatérő kiadások:

a/ ház- és lakbér naponként	132 000 P
épületkarbantartás	80 000 P
fűtés, világítás	504 000 P
b/ felszerelés- és bútorbér	40 000 P
felszerelés és karbantartás	40 000 P
c/ élelmezés	3 200 000 P
ellátás	800 000 P
d/ vendéglátás	40 000 P
e/ ellenőrző bizottságok közvetlen kiadásai	1 564 000 P
Összesen napi	6 400 000 P

III.

A Gazdasági Hivatal kiadásai:

a/ személyi kiadás havonként	240 000 P
b/ dologi kiadás havonként	480 000 P
Összesen havi	720 000 P

Az I.a/ és b/ alatti 1 200 000 000 P összege, továbbá a naponként és havonként felmerülő háromhavi kerek 600 000 000 P, átlagban napi 20 000 000 P hitelkeret megállapítását teszi szükségessé.

Az 1945. évi április 1-jétől szeptember 22-ig felhasznált 596 674 920 P a következő tételekből áll:

épülettatarozás kereken	140 000 000 P
berendezés kereken	152 000 000 P
épületfenntartás kereken	5 000 000 P
berendezéspótlás kereken	30 000 000 P
élelmezés kereken	120 000 000 P

58. 1945. október 3.

reprezentatív kiadások kereken	1 000 000 P
SZEB közvetlen kiadásai kereken	118 000 000 P
visszatérítendő előlegek, raktárra vett árucikkek, személyi és dologi ki- adások stb.	
	<u>30 000 000 P</u>
Összesen:	596 000 000 P

A kiadások ily nagymérvű emelkedése az árak nagymértékben történt és továbbra még fejlődő emelkedésével indokolható.

Mindezek alapján kérem, hogy előterjesztésemet elfogadni és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Gazdasági Hivatala részére 1945. évi október-december hónapokra, október 1-jétől kezdődően minden héten csütörtökön a Postatakarékpénztár útján 140 000 000 P, azaz: Egyszáznegyvenmillió pengőt rendelkezésemre bocsátani méltóztassék.

Budapest, 1945. október 1-jén.

Minisztertanács f. évi október
hó . . . -n tartott ülésén hozzá-
járult. [sic!]

Gépelt, aláírás nélküli tisztázat.

58/d. sz. melléklet (az 58/28. napirendi ponthoz)

Tárgy: Az újjáépítési közmunka-
kötelezettség szabályozá-
sáról szóló 4000/1945. ME
számú rendelet egyes ren-
delkezéseinek módosítása
és kiegészítése

Előterjesztés a minisztertanácshoz

Az újjáépítési közmunkakötelezettség szabályozásáról szóló 4000/1945. ME számú rendelet (Magyar Közlöny 1945. június 28-i 63. szám) a sok vitára okot adó közmunkaügy rendezésében kétségtelenül jelentős előrehaladást hozott. Megteremtette a közmunka igénybevételének és a közmunkaváltás szedésének országosan egyöntetű jog-alapját, intézkedései a gyakorlatban is jórészt beváltak. A rendelet módosítása mégis azért vált szükségessé, mert az a megoldás, amely a közmunkaváltás kirovásánál, adójogunk hagyományos alapelveit igyekezett követni, a gazdasági helyzet alakulása és a pénz értékében beálló változások folytán tovább nem alkalmazható. A jelenlegi rendszer azért sem tartható fenn, mert az átlagos jövedelmek nagymértékű emelkedése folytán a 4000/1945. ME számú rendeletben megállapított kulcsok alkalmazása ma már túl súlyos terhet jelent, hiszen a váltságkötelezettek zömének 8–11 %-os közmunkaváltásot kell fizetnie.

I. A most előterjesztett, a 4000/1945. ME számú rendeletet kiegészítő tervezetnek első vezérgondolata az, hogy a közmunkaváltás alapjává a mindenkori tényleges jö-

vedelmet és teherviselő-képességet tegye. Ennek a célnak a szolgálatában a tervezet 4. §-a a válság alapját képező jövedelem megállapítására eddig irányadó szabályokat olyan értelemben változtatja meg, hogy földbirtoknál a kataszteri tiszta jövedelem tízszereséről százhuszszorosára emeli az évi válság alapot; a házbirtoknál az évi házadó-alap 24 %-át teszi a közmunkaválság alapjává, arra való tekintettel, hogy a nyers házbérijövedelem 75 %-át az adók és a rendkívüli épületjavítási hozzájárulás fizetésére kell fordítani; a szolgálati és munkabérvizonyból származó jövedelmeknél a naptári év első felében kézhez vett szolgálati illetmények helyett a bejelentés havára járó illetményekből indul ki; a szabadfoglalkozásúak (például: ügyvédek, orvosok, iparosok, kereskedők) jövedelme fejében pedig a bejelentés napját megelőző hónapban elért nyersjövedelmet veszi figyelembe.

A fentiek szerint megállapított havi jövedelem után fizetendő közmunkaválság összegét a rendelet szerint ezentúl napszám-bér-értékben kell kifejezni. Az átlagos napszám-bér jelenlegi összegét a rendelet 200 pengőben állapítja meg, a jövőre nézve pedig kötelezi az újjáépítési minisztert a következő hónapra irányadó átlagos napszám-bér-összegnek a Magyar Közlönyben minden hó 25. napjáig való közzétételére. Az egyes válságkötelesek által fizetendő közmunkaválság ahhoz igazodik, hogy mindenkor havi jövedelmük a mindenkor átlagos napszám-bér hányszorosára rúg és ehhez képest ugyancsak napszám-bér-értékben van kifejezve. A napszám-bérnek havonként újra történő megállapítása következtében a befolyó közmunkaválság összege automatikusan követni fogja az ár- és bérszínvonal általános alakulását. A szükséges progresszivitást a rendelettervezet azzal érvényesíti, hogy a legalacsonyabb jövedelműeknél, akiknek keresete a napszám-bér huszonötszörösét nem haladja meg, mindössze fél napszám-bér fizetését írja elő, míg a legmagasabb jövedelműeknél a válság mértékét egészen hatvan napszám-bérig emeli. Ez a progresszivitás százalékra átszámítva 2–9,7 %-ig terjed.

A most vázolt újszerű rendszerre való áttéréssel a rendelettervezet feleslegessé teszi a jövedelemnek havonta történő bevallását, ami egyébként a pénzérték ingadozása következtében elkerülhetetlen lenne és ezzel egyrészt megkíméli az eddigi gyakori zaklatástól a válságköteleseket, másrészt a kivető hatóságok munkáját is nagymértékben csökkenti. A jövőben csupán évenként egyszer lesz általános bejelentés és évközben külön bejelentés csak akkor szükséges, ha a jövedelemben beálló változás nem a kereseti és megélhetési viszonyok általános alakulásának folyománya, hanem csak a válságköteleseknél felmerülő különleges okból következik be (pl. előléptetés, az üzletmenet javulása stb.).

A rendelettervezet által hozott további nagy jelentőségű újítás az, hogy a válság hivatalos megállapítását és beszedését a munkával úgyszintén túlerhelt pénzügyi hatóságok helyett a természetbeni közmunkára való igénybevételt is intéző közigazgatási szervekre bízta. Törvényhatósági jogú városokban a polgármester által megbízott szerv, megyei városokban a polgármester, községekben a községi előljáróság fogja az elsőfokú megállapítást végezni. Határozatukkal szemben a közérdekű munkaerő-mozgósításnak a 7000/1945. ME számú rendelettel létesített szakszerveihez,⁵⁶ a közmunkaügyi felügyelőkhez lesz fellebbezésnek helye, mégpedig a törvényhatósági jogú városi szer-

⁵⁶ MK 1945. augusztus 18. A rendelet intézkedett az Országos Közmunkahivatal és az Országos Munkaerő-gazdálkodási Bizottság létrehozásáról, valamint a községi munkaerőnyilvántartás megszervezéséről.

vek által eszközölt megállapítás ellen az országos közmunkaügyi felügyelőhöz, a megyei városi és községi szervek által tett megállapítások ellen pedig a vármegyei közmunkaügyi felügyelőhöz; ez az intézkedés az elbírálás szakszerűségét kívánja előmozdítani. Az egyéni jogok védelmének legfőbb biztosítékát, a demokratikus eszméknek megfelelően, a rendelet azzal teremti meg, hogy a másodfokú határozattal szemben panaszjogot enged a Közigazgatási Bírósághoz.

A valóságos jövedelem bevallására a rendelettervezet azzal szorítja a váltságköteleseket, hogy bejelentésükben valótlan adatok közlését vagy az igazság elhallgatását adócsalásnak minősíti, ami minden esetben szabadságvesztés-büntetéssel és pénzbüntetéssel egyszerre való megtorlást jelent.

II. A váltságrendszer új alapokra való fektetésén kívül a rendelettervezet még néhány olyan módosítást tesz a 4000/1945. ME számú rendeleten, amelyet a végrehajtás során szerzett tapasztalatok és felmerült nehézségek tettek szükségessé. Így a tervezet 1. §-a némileg tágítja a közmunkakötelezettség alóli ideiglenes mentesítés körét, mégpedig két irányban; egyrészt a többgyermekes anyák és terhes állapotban lévő nők részére biztosított ideiglenes mentességet arra az esetre is kiterjeszti, ha az ilyeneknek szolgálati vagy munkabérvizonyból származó jövedelmük van, mert nyilvánvaló, hogy az ilyen keresetre rászoruló anyák és terhes nők a mentesítést ugyanúgy, sőt méginkább megérdemlik, mint azok, akik szolgálati vagy munkabérvizonyban nem állanak; másrészt a megbízatásukkal járó nagytömegű közérdekű munka elismeréseként a háztömbmegbízottaknak és az olyan házak házmegbízottainak, amelyekben lakó személyek száma a huszonötöt meghaladja, ugyancsak ideiglenes mentességet enged.

A 2. § a vállalatok helyzetén kíván könnyíteni akkor, amikor a természetbeni közmunkát üzemükben teljesítő közmunkakötelezettek váltságát nem a munkavállalók lakóhelye, hanem a vállalat székhelye szerint illetékes hatósághoz rendeli befizetni; másfelől annak megállapítását, hogy a munkavállalók a munkáltató által helyettük kifizetett váltság fejében mennyi túlmunkának díjtalan elvégzésére kötelesek, a túlóraberre vonatkozó és alkalmazhatatlannak bizonyult szabályok helyett az érdekeltet megegyezésére bízza.

Megjegyzem még, hogy a közmunkaváltság alapjának az eddigi rendszertől eltérő módon való megállapításához és kezelésének az állami egyenesadóktól való függetlenítéséhez a pénzügyminiszter úr 121 600/1945.VII. PM szám⁵⁷ alatt előzetesen hozzájárult.

A tisztelettel előadott megokolás alapján kérem a t. minisztertanácsot, hogy a bemutatott rendelettervezetnek kormányrendeletként való kibocsátásához hozzájárulni szíveskedjék.

Budapest, 1945. szeptember 24.

Nagy Ferenc s.k.
újjáépítési miniszter

Gévelt, aláírás nélküli tisztázat.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Az Újjáépítési Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést vezették: „A gazdasági tárcák tesznek majd észrevételt.”

⁵⁷ MK 1945. szeptember 6.

58/e. sz. melléklet (az 58/38. napirendi ponthoz)

121 786/1945. szám

VII.

Minisztertanácsi előterjesztés

Tisztelettel bemutatom a tisztelt minisztertanácsnak a földművesszövetkezetek adó- és illetékmentességére vonatkozó rendelet tervezetét.

A rendeletervezettel kapcsolatban a következőket adom elő:

A földművelésügyi miniszter úr 131 000/1945. FM számú rendeletével⁵⁸ a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földművesnép földhözjuttatásáról szóló 600/1945. ME számú rendelet⁵⁹ 30. §-ának (2) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján minden községben, amelynek területén az igénybe vett birtokhoz tartozó kisajátított gazdasági felszerelések, gépek és gazdasági épületek, a szövetkezet tulajdonába kerülő rizstelepek és mezőgazdasági ipari üzemek vannak, vagy az egyéni tulajdonba adott mezőgazdasági terület 300 kat. holdat meghalad, földművesszövetkezet megalakítását rendelte el.

Ezek a szövetkezetek a fennálló törvényes rendelkezések szerint társulati adót tartoznak fizetni.

A földművesszövetkezeteknek az a célja, hogy a tagjaik egyéni tulajdonában lévő ingatlanokon az okszerű gazdálkodást, a többtermelést, a termeléshez szükséges beszerzéseket, a termények feldolgozását és értékesítését elősegítse, az igénybe vett birtokhoz tartozó, azokkal együtt kisajátított, de egyéni juttatás céljára fel nem használt gazdasági felszerelést, gépeket, gazdasági épületeket és cselédlakásokat a tagok javára hasznosítsa, végül a tagok egyéb gazdasági, valamint társadalmi és művelődési érdekeit szolgálja. A földművesszövetkezetek nem nyereszkesedésre alakulnak, hanem közérdekű célt szolgálnak.

Ezek a körülmények indokoltá teszik, hogy a földművesszövetkezetek részére úgy, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet,⁶⁰ valamint az annak kötelékébe tartozó gazdasági és ipari hitelszövetkezetek részére állandó társulati adómentesség biztosított, azonban – mint a közjóléti szövetkezeteknél is – azzal a megszorítással, hogy alapszabályaik szerint 5 %-nál nagyobb osztalékot nem fizethetnek.

Az egészségtelen verseny kiküszöbölésére szükségesnek tartom azonban, hogy ez az állandó adómentesség a mezőgazdasági ipari üzemekre ne terjesztessék ki és zárassanak ki a mentességből azok az üzleti (üzemi) ágak is, amelyek nem kizárólag a tagok szükségletének fedezésére szükséges áruk vételével és nem kizárólag a tagok által átadott termények eladásával foglalkoznak. Az adómentességnek ezekre az üzleti (üzemi) ágakra való kiterjesztése azért nem indokolt, mert az adómentességet nem élvező adózókra nézve a földművesszövetkezetek – előnyös helyzetüknél fogva – olyan ver-

⁵⁸ A 131 000/1945. FM sz. rendelet (MK 1945. szeptember 18.) intézkedett a földművesszövetkezetekről.

⁵⁹ MK 1945. március 18. A 30. § 2. bekezdése kimondta, hogy a „földművesszövetkezet célját, működésének szabályait a földművelésügyi miniszter a rendelet végrehajtása során, külön rendelettel állapítja meg.”

⁶⁰ Az Országos Központi Hitelszövetkezet az 1898. évi XXIII. tc. alapján alakult azzal a céllal, hogy az ország kistermelőinek, főleg a kisgazdáknak és kisiparosoknak a helyzetét javítsa a hitelviszonyok rendezése és a hitelígények kielégítése révén.

58. 1945. október 3.

senytársat jelentenének, hogy az adóköteles vállalatok jövedelme, következésképpen a kincstár adóbevétele is, nem kívánatos módon csökkenne.

Megjegyezni kívánom, hogy a mezőgazdasági ipari üzemek eddig is adókötelesek voltak; a földművelésügyi miniszter úr 131 000/1945. sz. rendelete 2. §-ának (3) bekezdése szerint pedig a földművesszövetkezeti alapszabályokba fel kell venni, hogy a szövetkezet szövetkezeti üzletét nem tagokra ki nem terjesztheti, azonban tagjai szükségletének fedezésére nem tagoktól is vásárolhat, a tagjai által neki átadott terményeket pedig nem tagok részére is elidegenítheti.

Az illetékmentesség engedélyezése indokolt mindazokra az illetékekre nézve, amelyeket a szövetkezetek közérdekből kívánatos alakulásával kapcsolatban kellene leróni. Ilyenek a tervezet 4. §-ának a-d. és f. pontjaiban felsorolt illetékek, míg az e. pontban tervezett illetékmentességet a szövetkezet tagjai részére folyósítható termelési hiitek közérdekű volta indokolja.⁶¹

Mindezek alapján tisztelettel kérem, hogy a földművesszövetkezetek adó- és illetékmentességére vonatkozó rendelet kiadásához hozzájárulni szíveskedjék.

Budapest, 1945. szeptember 29.

A miniszter helyett:
dr. Dabasi Schweng Loránd s.k.
államtitkár

Hitelesítem:
Bpest, 1945. október 1.
Bicskey
miniszteri irodafőigazgató

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata. A hitelesítő aláírás is stencilezett formában szerepel az iraton; mellette a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

⁶¹ Az a-d., illetve az f. pont az alakulási, a cégbírószági beadványi, bejegyzési, a vagyonátruházási, a leltár okirati, illetve a korábban alakult szövetkezetek átalakulásával, egyesülésével, alapszabálymódosításával kapcsolatos illetékek alóli mentességet biztosította; az e. pont a szövetkezeti tagok számára folyósított előlegek és kölcsönök után felvett kamat illetékmentességéről szólt.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi október hó 12-én délután 3 órakor dálnoki
Miklós Béla elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Dr. Ries István igazságügyminiszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter képviselőtében Dabasi Schweng Loránd államtitkár	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter, Szobek András közellátásügyi állam- titkár
Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter, utóbb B.Szabó István államtitkár	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnöksé- gi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt a miniszterelnöki bejelentések megtételére.

1

Dr. Balogh István: A múltkori minisztertanácson bejelentette a miniszterelnök, hogy rendkívüli minisztertanácsot tűz ki a szovjet–magyar gazdasági együttműködésről szóló egyezmény tárgyalására, éppen ezzel is ki akarván fejezni annak rendkívüli fontosságát.¹ A történeti előzménye a megállapodásnak az, hogy annak idején a kereskedelem- és közlekedésügyi és [az] iparügyi minisztereket felhatalmazta a miniszter-

¹ Lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját. Egyes jelek szerint ezt a napirendi pontot maga Miklós Béla kívánta bevezetni, beszédének tervezete megtalálható a Pénzügyminisztérium iratai között, ezt 59/a. sz. mellékletként közöljük. Feltehetőleg azonban elállt szándékától s Balogh István államtitkára bízta az egyezményrel kapcsolatos kérdések felvetését. Lehetséges azonban, hogy elmondta Miklós Béla a tervezett beszédet s valami oknál fogva csak a jegyzőkönyvbe nem vették be annak szövegét.

tanács, hogy árucsereforgalmi megállapodást létesítsenek.² A minisztertanács egyes tagjainak, és pedig többségének az volt az álláspontja, hogy ezen túlmenő egyezmény megkötésére nem volt felhatalmazása a kereskedelem- és közlekedésügyi és az iparügyi minisztereknek, – viszont éppen a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter a meghatalmazás szövegéből ilyen következtetéseket vont. Miniszterelnöknek az volt a felfogása, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány nem vehet magára olyan hatáskört és rendelkezési jogot, amely öt évi időre, – vagy mint egyes részletekből következtetni lehet, még ezt meghaladó időszakra megkösse az ország gazdasági életét és a miniszterelnök felfogása szerint csupán ideiglenes jellegű megoldásokra van az Ideiglenes Nemzeti Kormányhatásköre, nem pedig egy ilyen lényegbevágó egyezmény megkötésére.³ Éppen ez aggályok folytán a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter az egyezmény szövegét a társmisztereknek és a pártoknak át tanulmányozás végett átadta és így mindazok ismerik a szerződéstervezet szövegét, akik érdekeltek a döntésben.⁴

A maga részéről azt a javaslatot terjeszti elő, hogy a minisztertanács a kifejtendő teljes indokolás alapulvételével járuljon hozzá az egyezményhez és utólag ratifikálja a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, valamint az iparügyi miniszter által már parafált megállapodást.

Az első aggodalom, ami felmerült, az ország függetlenségének a veszélye. Egyesek az erős idegen befolyástól féltik a nemzetet, amire a múltban volt is példa, azonban a Szovjetunió semmiféle politikai befolyást nem kíván érvényesíteni, ilyen veszély nem áll fenn. Ezzel szemben olyan szükség kényszerít bennünket az elfogadásra, ami a jelenlegi körülmények között el sem volna hárítható. Azt tapasztaltuk, hogy a Szovjetunió gazdaságilag rendkívül nagy megértést mutat velünk szemben, segítséget nyújt, amikor bármilyen szükség merül fel, – viszont politikai befolyást függetlenségünk tekintetében meg sem kísérelt gyakorolni és így az ilyen feltevés indokolatlannak látszik. Ha függetlenségünk ellen irányuló befolyást akarna gyakorolni a Szovjetunió, akkor Moszkvának módjában állana a potsdami határozat szerint a Szovjetunióknak juttatott német vagyont azonnal leszereltetni.⁵ A gazdasági egyezménnyel saját érdekében elláthatja népünket nyersanyaggal és erre szükség van. A nyugati hatalmak ré-

² Lásd a 40. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját.

³ Az 1945 augusztusában Moszkvába repült magyar delegáció felhatalmazását illetően Nagy Ferenc úgy emlékezett vissza, hogy az lehetőséget adott Gerő Ernőnek és Bán Antalnak az egyezmény előzetes aláírására. (Nagy Ferenc: Küzdelem a vasfüggöny mögött. Európa-História. 1990, 1. kötet 181–182. p.)

A hosszútávú gazdasági egyezménnyel szemben felmerült aggályokról, illetve az ezekkel szembeni érvekről – feltehetőleg Balogh István által a Kisgazdapárt számára – összeállított feljegyzés megtalálható a jegyzőkönyv mellett; lásd az 59/b. sz. mellékletet.

⁴ Lásd az 59/c. sz. mellékletet.

⁵ A potsdami értekezletről kiadott jelentés IV. fejezetének 8. pontja szerint a Szovjetunió lemondott a jóvátétel címén támasztható minden igényéről Németország nyugati megszállási övezetében lévő német vállalatokban való részesedést illetően, s lemondott a német tulajdonban lévő külföldi követelésekről minden országban, kivéve azokat, amelyek a 9. pontban szerepeltek. A 9. pont szerint az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság lemondott a jóvátétel címén támasztható minden igényéről a Németország keleti megszállási övezetében lévő német vállalatokban való részesedést illetően, lemondott továbbá a német tulajdonban lévő külföldi követelésekről Bulgáriában, Finnországban, Magyarországon, Romániában és Kelet-Ausztriában. (Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb politikai szerződései, Szerk. Halmosy Dénes, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966. 651. p.)

széről semmiféle ígéretet eddig nem kaptunk.⁶ Az egyezmény a jóvátételt elősegíti, ha pedig elhárítanánk, úgy egy olyan légkör alakulna ki, ami bizalmatlanságot jelentene a Szovjetunióval szemben, – a megkívánt kedvezményeket nem kaphatnánk meg és, figyelemmel az ország gazdasági helyzetére, tavasszal forradalommal kellene számolnunk. Javasolja, hogy a minisztertanács elfogadó határozata után ratifikálja az egyezményt a Politikai Bizottság, – a Nemzeti Főtanács, valamint kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter és az iparügyi miniszter utólagos felmentése megtörténjék.

A nagyközönség felé el kell oszlatni az aggodalmat,⁷ a kísérőlevélben pedig két olyan gondolatot fejezzen ki az Ideiglenes Nemzeti Kormány, amely teljes megnyugtatót és biztosítékot nyújt, és pedig

1. a szerződő felek megállapítják, hogy a szovjet–magyar gazdasági együttműködésre vonatkozó jelen megállapodás nem bír kizáró jelleggel az Egyesült Államok és az összes többi országokkal szemben.

2. Megállapítják a szerződő felek, hogy a jelenlegi egyezmény elsősorban azokra a német javakra vonatkozik, amelyek a potsdami tárgyalások alapján a Szovjetunió által Magyarországon igénybevehetők.⁸

Megjegyezni kívánja azonban, hogy az egyezmény kizárólag a német javakra nem korlátozható, mert ebben a részben a Szovjetunióknak önállóan is teljesen szabad keze

⁶ Lásd Sipos Péter–Vida István: Az 1945. augusztus 27-én megkötött szovjet–magyar gazdasági egyezmény és a nyugati diplomácia (Külpolitika. 1985. 4. sz.) c. tanulmányát, továbbá Nagy Ferencnek a fenti 3. jegyzetben említett könyvét (1. kötet 178–182. p.); valamint Balogh Sándor: Magyarország külpolitikája 1945–1950. Kossuth Könyvkiadó 1988. 70–76. old. Lásd ezzel szemben az 56. sz. jegyzőkönyv 5. jegyzetét, valamint a magyar–amerikai kompenzációs tárgyalásokról 1945. augusztus 27-én az amerikai misszió helyiségében indult tárgyalásokról készített feljegyzést. (MOL XIX-K-1-d 1945-54-131 264)

⁷ E téren nem sok történt. A Magyar Nemzet 1945. október 13-i számában például csak egy rövid hírből jelentették, hogy a kormány elfogadta a szovjet–magyar gazdasági együttműködésre vonatkozó egyezményt. Később, a Kiszgazdapárt nagygyűlésén Balogh István szólt valamivel részletesebben a kérdéstről. „Az egyezmény – mondta –, amelyet a minisztertanács egyhangúlag fogadott el, ma már csak elvi jelentőségű. Arról van szó benne, hogy a Szovjetunió kormánya bizonyos irányban gazdasági vonatkozásban készségét fejezi ki. A magyar kormány ezt a készséget elfogadja. Ha ugyanolyan készség jut kifejezésre angol vagy amerikai részről, természetesen, hogy ugyancsak két kézzel kapunk utána. A részletkérdések letárgyalására csak ez után kerül sor. A konkrét mezőgazdasági, pénzügyi vagy ipari tárgyalásokra nem Moszkvában, hanem Budapesten kerül sor, ahol a mi szakértőink együtt vannak. Ha a szövetséges nagyhatalmak kormányai az egyezménnyel kapcsolatban valami észrevételt tesznek, erre természetesen joguk van.” Majd a választásokról szólva hozzáfűzte: „Mennyivel másként tárgyalunk itt Budapesten, ha megvan a polgári többség: olyan szerződést kötünk, amilyet akarunk. A mai helyzetet tehát ebből a szempontból is kell tekinteni és nem szabad a nemzetet gazdaságilag esetleg súlyosan hátrányos helyzetbe hozni.” (Magyar Nemzet 1945. október 23.)

⁸ A két pontot a lap szélén ceruzával megjelölték.

E két pont szövege külön lapon is megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Az első pont itt a következő módon alakult: „A szerződő felek megállapítják, hogy a szovjet–magyar gazdasági együttműködésre vonatkozó jelen megállapodás nem bír kizáró jelleggel más államokkal és országokkal szemben.” Ezt Miklós Béla kézírással megváltoztatta s a „kizáró jelleggel” szavak után beírta: „az egyesült nemzetekkel és az összes” majd csillagot tett ez után és a lap aljára még a következőket írta: „hiteles angol közlés alapján X/2. M!”; az „és országokkal” szavakat áthúzta.

A második pont lényegében azonos szöveggel szerepel a külön lapon is.

Az 1946 tavaszán megalakult közös vállalatok (tehát a Magyar–Szovjet Polgári Légiforgalmi Társaság, a Magyar–Szovjet Hajózási Rt., a Magyar–Szovjet Nyersolaj Rt., a Magyar–Szovjet Alumínium-, Érc-, Bánya- és Ipari Rt., a Magyar–Szovjet Bauxitbánya Rt. és a Dunavölgyi Timföldipari Rt.) csakugyan a szovjet tulajdonba került volt német vagyon bevonásával jöttek létre. Ezeket az ötvenes években – hosszas előkészítő tárgyalás után – teljesen magyar állami tulajdonba adta át a Szovjetunió. (MOL XIX-J-1-j 1945-IV-548. 3., 548. 4.)

van, de az „elsősorban” kifejezés is némi megnyugvást jelenthet a közvéleménynek. Esetleg függeléként kell ezeket a kikötéseket kifejezni.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A lényeg az, hogy más országok, – így az Egyesült Nemzetek – jogait nem érinti az egyezmény.

Dr. Balogh István: Ez eléggé ki van fejezve a melléklettel.⁹

[Miklós] *Miniszterelnök* szükségesnek tartja, hogy a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter részletesen informálja a minisztertanácsot az egyezmény tárgya tekintetében.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Akkor, amidőn az egyezményt először terjesztette a minisztertanács elé, a részletekre kiterjedő adatokat sorolt fel. A minisztertanácsi jegyzőkönyvben nincs ugyan megrögzítve, mert a felsorolt adatok a minisztertanács jegyzője által nem voltak nyomban feljegyezhetőek, azonban vállalta, hogy a minisztertanácsi jegyzőkönyvhöz csatolás végett elkészíti részletes előterjesztését.¹⁰ Álláspontja az, hogy a meghatalmazás, amelyet az iparügyi miniszterrel együtt nyertek, kiterjed az egyezmény megkötésére is. Elsősorban utal arra, hogy itt nem speciális magyar kérdéstről van szó, mert Románia és Bulgária azonosképpen egyezményt kötöttek és így egy előnynek jelentkezett az, hogy Magyarország azonos helyzetbe kerül. Ezenkívül az is befolyásolta az egyezmény aláírásában, hogy tájékoztatást kapott a potsdami határozatokról, – a német tőke szovjet tulajdonná való minősítéséről. Nemkülönbözött volt az sem, hogy gazdasági helyzetünk igen rossz, világos volt, hogy a helyzet a téli időszakra megromlik. Amit az árucsereforgalmi megállapodás keretében kapunk, az sok fontos közszükségletet fedez, de vannak olyan áruk, amelyeket az árucsereforgalmi egyezmény keretében nem tudunk kapni, csak ha gazdasági együttműködést építünk ki. Így az alumínium gyártásához szükséges anyagot csak a Szovjetuniótól szerezhethetünk be. Az is latba esik, hogy könnyítéseket lehet elérni a gazdasági együttműködés keretében. Gördülő anyagunk, szállítási eszközünk fogyatékos, alig maradt és szoros együttműködés nélkül a problémákat nem lehet kiegyenlíteni. Egy negyedik szempont volt az is, hogy egy általános világgazdasági válságra lehet számítani és ebben az esetben nem maradhatunk egy biztos piac nélkül. Egy közismert tény, hogy Németország a mintegy másfél évtized előtti gazdasági válságot egy évvel később szenvedte át és ennek oka az volt, hogy a Szovjetunió 900 milliárd márka megrendelést adott Németországnak. Amidőn azonban a német politikai viszonyok változtak, a Szovjetunió stornírozta a megrendeléseket, – azokat Angliával bonyolította le és ennek is tulajdonítható, hogy a válság Angliában nem érte el azt a mélypontot, mint máshol. Biztosítanunk kell tehát gazdaságunkat egy ilyen válsággal szemben, mert felülemelkedhetünk a nehézségeken.

Mindent el kell követnünk, hogy termelőerőink jobban ne csökkenjenek. Az egyezmény nem kizárólagos, ha más országtól megfelelő javaslatot kapunk, nincs akadálya annak, hogy el ne fogadjuk. Ezért volt helyes az egyezmény megkötése. A döntésnél a minisztertanács az ország érdekét tartsa szem előtt.

[Bán] *Iparügyi Miniszter*: A Szociáldemokrata Párt politikai bizottsága az egyezményhez hozzájárult¹¹ és így a maga részéről is ezt az álláspontot képviseli.

⁹ Feltehetőleg a kísérőlevélre gondolt, illetve az abba később bele is fogalmazott fenti két pontra.

¹⁰ Lásd a 47. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját és 23. sz. jegyzetét.

¹¹ A Szociáldemokrata Párt Politikai Bizottsága 1945. szeptember 6-án hallgatta meg Bán Antal beszámolóját a moszkvai útról, az elhangzottakat azonban nem rögzítették. (PIL 283. f. 4. cs. 5.ö.e. 1. napirendi pont)

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A pénzügyminiszter nevében is kijelenti hozzájárulását az egyezmény aláírásához. Ezt azért hangsúlyozza, mert fontos, hogy a megállapodást a kormány valamennyi tagja elfogadja. A kísérőlevelet illetően a miniszterelnökségi államtitkár is rámutatott arra, hogy kizárólagosság nincs és így felesleges a kísérőlevél első pontja. Azonban mégsem célszerűtlen kifejezni, mert egyes aggodalmak elosztatására alkalmas. A lényeg az, hogy politikailag is értelmezzük a megállapodást. A 2. pont alattiit most hallja először és Puskin követ előtt így nem is hozhatta szóba. Gyakorlati jelentősége nincs. A Szovjetunió pénzügyi befektetéseket kíván eszközölni, kooperál legfeljebb 50–50 % paritással, de sehol sem majorizálva.

Ilyen megosztás mellett voltaképpen közös vállalatokról van szó. Ez kedvezmény a németnek minősülő vállalatoknál, és a kedvezményből lehet arra következtetni, nem minden vállalkozásnál 50 %-ig terjedő érdekeltséget vállal a Szovjetunió, az arány ennél kisebb is lehet.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A külgügyminiszter nincs tájékoztatva, mert a Kisgazdapárt súlyt helyez a 2. pont felvételére. Közvetlen tárgyalások is voltak egyes miniszterek, valamint Vorosilov marsall és Puskin követ között¹² és mind a két pont határozottan kifejezésre jutott. Így tehát nem tájékozatlanok ebben a részben sem. Őszintén kell képviselni a közvélemény esetleges aggodalmait és világosan kifejezésre kell juttatni mind a két pontban lerögzített álláspontunkat.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Nem kíván lényegében kifogást támasztani, – aláveti magát a párt álláspontjának, de ki kellett fejeznie, hogy ma hallja először ezt a pontot.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Hálával és szívesen fogadjuk el az egyezményt, de a nép egyes rétegei aggályait kifejezetten és világosan kell elosztatni.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A kísérőjegyzék nem is jelentős fontosságú, lényeges az egyezmény aláírása.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: Álláspontja az, hogy az egyezménynek vannak sürgősebb, azonnal végrehajtandó, máshol pedig olyan részei, amelyek csak egy állandó kormány geszciói alá esnek. Különösen aggályos, hogy holott az Ideiglenes Nemzeti Kormány csupán rövid kormányzati ideig működik, esetleg utóbb felszólalás történe, hogy a következő kormányokat kötelező megállapodást éppen ezen időszakban létesített. Javaslat az, hogy csak olyan pontok kerüljenek döntésre, amelyek sürgősek.¹³ A német likvidáció kérdése ezen körbe esik, a többit bízzuk arra a kormányra, amely végre is hajtja majd a megállapodást.

Dr. Balogh István: Akkor volna indokolt az aggodalom, ha már a részletekre menő szerződést kötnénk meg és az ilyen szerződés esetleg évtizedekre lekötne a végleges kormány kezét, – a megállapodás azonban csak keret, gesztus, irány és erre a kormánynak van hatásköre. A dolgokat úgy kell megoldani, ahogy alkalmasak. Ez egy kerettörvény és valóban kössük meg az utódainkat is. [sic!]¹⁴ A maga részéről ezt tartja helyesnek és nyugodt lelkiismerettel mondja kívánatosnak. A Szovjetunióval kötendő szerződés egyenrangúvá tehet bennünket a béketárgyalások előtt. Lett volna kívánságunk más kormányok felé is, de ilyen segítő kezet Magyarország érdekében el

¹² Ezekről a tárgyalásokról esetleg készített feljegyzéseket nem ismerjük.

¹³ Ezt a mondatot a lap szélén megjelölték.

¹⁴ Ezt a mondatot a lap szélén megjelölték.

kell fogadnunk. Egyébként úgy tudjuk, hogy a részletkérdéseket Budapesten fogják letárgyalni és módja lesz az egész kormányzatnak abba befolyjni.¹⁵

[Miklós] *Miniszterelnök*: Kikötendő volna, hogy tőlünk függ, milyen mértékben oldjuk meg a megállapodásokat.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Csak irányelvek vannak az egyezményben, a részleteket nem kötelezi.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Így elfogadható a záradékkal.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Mód nyílik arra is az egyezmény által, hogy a Németországból kiszállítandó és a Szovjetunió tulajdonába kerülő javak egyrészt nálunk használtassanak fel.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: A maga részéről is elismeri a Szovjetunió lojalitását, de nem tudja elhárítani azt a gondolatot, hogy vannak egyes kérdések, amelyeket az Ideiglenes Nemzeti Kormány kezd meg és fejez is be, viszont olyanok is, amelyek már egy választott új kormány végrehajtása alá esnek. Ezért nem tárgyalhatjuk meg a későbbi részleteket. Egyedül a német likvidáció letárgyalására van az Ideiglenes Nemzeti Kormány hatásköre, ez fontos az ipar szempontjából, a többi későbbre maradjon. Utólag minden kormány szigorúbb bírálat alá esik, a megelőző kormányt leértékeli.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Ez azért mégis túlzás, mert talán joggal tekinthetjük a Szalasiénál különbnek.¹⁶

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: Ha tréfának tekintik a dolgot, akkor kénytelen vagyok az ülést elhagyni.

Honvédelmi miniszter eltávozik és helyét B. Szabó István honvédelmi államtitkár foglalja el.¹⁷

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Nincs elég gazdasági szakismerete ahhoz, hogy a kérdés horderejét teljesen felfoghassa, de az utóbbi évek alatt szerzett gazdasági és alkotmányjogi ismeretei alapulvételével egyéni véleményét kívánja kifejezni. A maga részéről az Ideiglenes Nemzeti Kormányt nem tartja illetékesnek az egyezmény megkötésére és ratifikálására.¹⁸ Egy behívott nemzetgyűlés és az ismert körülmények között keletkezett kormány, azt a színezetet adja, hogy a kormány a nemzet érdekeit egyirányba rögzíti le. Azt a kérdést veti fel, figyelemmel arra, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság nálunk működik, vajon a Szövetséges Ellenőrző Bizottság másik két tagja jogosnak tartja-e az egyezmény megkötését és hogy deklarálta-e ezen álláspontját. Tudomása szerint a szerződés ellen foglaltak állást.¹⁹ Egy nemzet történelme nem egy tél esélyeitől függ, a lényeg a politikai lét és politikai függetlenség. Intéztünk-e kérdést a másik két ellenőrző bizottsági taghoz, hogy kapjunk választ akár negatív, akár pozitív irányban. E nélkül olyan politikai nehézségekbe kerülhetünk, ami Magyarország érdekeit veszélyezteti. Nem közzagda, nem párttag és így érdektelenül szól a kérdés tárgyi

¹⁵ Az egyezmény kölcsönös ratifikálása után nyomban megindultak Budapesten a részletes tárgyalások és már 1946. március 29-én aláírták a Magyar–Szovjet Hajózási Részvénytársaság, és a Magyar–Szovjet Polgári Légiforgalmi Társaság alakításáról szóló egyezményt, április 8-án pedig megkötötték a Magyar–Szovjet Bauxit–Alumínium Részvénytársaság és a Magyar–Szovjet Nyersolaj Részvénytársaság létrehozására vonatkozó egyezményt.

¹⁶ Ezt a mondatot megjelölték.

¹⁷ A mondat mellett jel látható.

¹⁸ A lap szélére jelet tettek.

¹⁹ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

részéhez, de a maga részéről arra a konkluzióra jut, hogy az Északamerikai Egyesült Államok és a Brit Unió kormányához kérdést kell intézni, hogy véleményüket kifejezhessék.²⁰ Hangsúlyozza, hogy tudomása szerint negatív álláspontot foglaltak el, legalábbis a rendelkezésére álló hírek szerint. Az az egyoldalú lekötés, ami a németekkel való összeköttetésünk keretében is jelentkezett, veszélyt jelenthet az ország szempontjából.

[Pénzügyminiszter képviseletében] *Dabasi Schweng Loránd államtitkár*: A Szövetséges Ellenőrző Bizottság sokkal kisebb kérdésekhez is hozzászól és így természetesnek látszik, hogy ilyen nagy horderejű szerződés aláírása előtt a Szövetséges Ellenőrző Bizottság véleménye és hozzászólása kikérendő.²¹

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A vallás- és közoktatásügyi miniszter félti az ország függetlenségét és ugyanakkor olyan kérdést kíván intézni, ami éppen az ország független ténykedéseit érinti. Nálunk csak egy Szövetséges Ellenőrző Bizottság van, annak feje Vorosilov marsall és az ő ismereteivel a kérdés ki van merítve.²²

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A Szövetséges Ellenőrző Bizottság tagjainak álláspontja eltérő lehet. Magyarország jelenleg még nem kötött békét. Nemcsak a Szovjetunióval áll szemben, hanem mindazokkal, akikkel fegyverszünetet kötött és egyformán kell védje az összes államok jogait és érdekeit, kötelezettségvállalása szerint. Meg kell ismernünk a másik két kormány felfogását. Ha ez megtörtént volna, úgy nem kíván tovább vitát folytatni.

Dr. Balogh István: Vorosilov marsall tudomásával a Szövetséges Ellenőrző Bizottság is kellően tájékoztatva van és nem az Ideiglenes Nemzeti Kormányra tartozik, hogy egymás között miként oldják meg a dolgot, ez az ő belső ügyük, amire mi nem hívhatjuk fel a figyelmet.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A maga részéről nem a gazdasági szempontokhoz kíván hozzászólni, hanem nincs tisztázva a másik két kormány hivatalos álláspontja, legalábbis ez nem világos az Ideiglenes Nemzeti Kormány előtt.²³

Dr. Balogh István: Az egyezményt, különösen a csatlós államok, irigyelni fogják, egyelőre nekünk csak gazdasági előnyöket biztosít, de nincs benne politikai áldozathozatal. Különbösen is túl nagy a kockázat, hogy bizalmatlanságot kelthetünk-e a Szovjetunió előtt azzal, hogy az egyezményt elodázzuk. A maga részéről minden részletet átgondolt, belső nyugtalanságát minden irányban elhárította és legjobb meggyőződése és lelkiismerete szerint ajánlja elfogadásra.

[Erdei] *Belügyminiszter*: A kísérőlevél szövege szerinti záradékkal hozzájárul az egyezményhez.²⁴

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A maga részéről úgy szövegezné ezt, hogy a kísérőlevél szerint értelmezi az Ideiglenes Nemzeti Kormány az egyezményt.

[Pénzügyminiszter képviseletében] *Dabasi Schweng Loránd*: Utal előbbi felszólalására, ha az új címletű bankjegyek és valutarendelet kibocsátásához a Szövetséges Ellenőrző Bizottság hozzá kíván szólni,²⁵ feltétlenül szükséges, hogy a Szövetséges Ellenőrző

²⁰ A mondatot megjelölték.

²¹ A lap szélén megjelölték a mondatot.

²² A mondatot a lap szélén megjelölték.

²³ A mondatot a lap szélén megjelölték.

²⁴ A lap szélén megjelölték a mondatot.

²⁵ Lásd a 49. sz. jegyzőkönyv 3. és a jelen jegyzőkönyv 3. napirendi pontját, továbbá a 61. sz. jegyzőkönyv 23. napirendi pontját.

Bizottság véleményét kikérjük és ez nem csupán formai szerep, mert csak írásbeli hozzájárulás után intézkehdhet a kormány.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Javasolja, hogy a kormány a kérdést a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökéhez intézze és kérjen hivatalos választ az egyezmény megkötésére vonatkozólag az Ellenőrző Bizottságtól.

Dr. Balogh István: Vorosilov marsall, mint már előbb kifejtettem, tud az egyezményről és személyével a Szövetséges Ellenőrző Bizottság minden tagját tájékoztatnak tekinthetjük.

[Gyöngyösi] *Külgyminiszter*: Megerősíti a miniszterelnökségi államtitkár fejtegetését.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Ha a miniszterelnök és a külgyminiszter deklarálják számára, hogy a Marsall, mint a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnöke, ezen minőségében tárgyalt a szovjet–magyar gazdasági egyezmény megkötéséről és így a másik két nagyhatalom ellenőrző bizottsági tagjai is tudomással bírnak róla és hozzájárultak, akkor a maga részéről elfogadja az egyezményt.

Dr. Balogh István: A vallás- és közoktatásügyi miniszter megnyugtatóására közölheti, hogy Vorosilov marsall egész természetesen a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökeként tárgyalt az egyezmény ügyében.

[Gyöngyösi] *Külgyminiszter*: Ez természetes is.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A miniszterelnök úr nevében a miniszterelnökségi államtitkár, továbbá a külgyminiszter nyilatkozatát tudomásul veszi.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Az egyezményt elfogadottnak tekinthetjük a kísérőlevél szerinti kiegészítéssel és hozzátenni kívánja még azt, hogy a részlet-tárgyaláson való megállapodásoknál szabad kezünk van, hogy milyen egyezményeket és mily értékben létesítünk.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Ez utóbbira nincs szükség, mert ez okszerűen folyik.

Dr. Balogh István: A maga részéről sem tartja szükségesnek, mert ez természetes, miután csak elvi egyezményt létesítünk.

Minisztertanács a szovjet–magyar együttműködésre vonatkozó megállapodást elfogadja azzal, hogy a kísérőlevél szövegében kiemelendő, hogy

1. a szerződő felek megállapítják, hogy a szovjet–magyar gazdasági együttműködésre vonatkozó jelen megállapodás nem bír kizáró jelleggel az egyesült nemzetek és az összes többi országokkal szemben.
2. megállapítják a szerződő felek, hogy a jelen egyezmény elsősorban azokra a német javakra vonatkozik, amelyek a potsdami tárgyalások alapján a Szovjetunió által Magyarországon igénybevehetőek.

Az egyezményt ratifikálás céljából az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottsága, majd a Nemzeti Főtanács elé terjeszti és erről a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot kétnyelvű átiratban értesíti.²⁶

²⁶ A határozat ellenére csak jóval később terjesztette Miklós Béla az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottsága, illetve a Nemzeti Főtanács elé az ügyet. Időközben beérkezett az Egyesült Államok és Anglia tiltakozása. Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

2

[Miklós] *Miniszterelnök* bejelenti, hogy egy munkásküldöttség járt a Miniszterelnökségen, amely a gyáripari és bányamunkásság kétségbeejtő közellátási helyzetét tárta fel.²⁷ Szükségesnek tartja, hogy a legsürgősebb közellátási rendelkezések tétessenek folyamatba. Hiányoztak a szükséges adatok és így nem tudta a küldöttséget tájékoztatni, de a bajokat a maga részéről is azonnal orvoslandónak tartja.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

3

Pénzügyminiszter képviseletében Dabasi Schweng Loránd bejelenti, hogy a Minisztertanács korábbi határozata alapján a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz fordult a 10 000 pengős címletű bankjegyek nyomásának engedélyezése végett. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság az engedélyt megtagadta.²⁸ Ez rendkívüli veszéllyel jár pénzügyi helyzetünkre, mert teljes pénzügyi összeomlást vált ki. A fizetéseket nem tudják fedezni és nem lesz végrehajtható az iparügy által tervezett béremelés és fizetésemelés. A hiteligényeket ekként nem lehet kielégíteni.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Megfelelő adatok összeállítása mellett kell megvilágítani a kérdést a Szövetséges Ellenőrző Bizottság előtt s a miniszterelnök és a pénzügyminiszter újból kísérelje meg az engedély megszerzését. Rá kell mutatni arra, hogy a cél elsősorban a munkásság fizetésének a rendezése és ha a béreket nem tudjuk fizetni megoldhatatlan akadály elé kerülünk. Ez a kérdés egyébként felveti az infláció elleni harcot.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Meg kell világítani a Szövetséges Ellenőrző Bizottság előtt a helyzetet olyképpen, hogy a nagyobb címletű bankjegyek nyomása az egyedül célra vezető út.²⁹

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A megoldáshoz hozzásegítene a pénznek a forgalomból való részbeni bevonása.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Ez is sorra fog kerülni, de ehhez idő kell.³⁰

[Miklós] *Miniszterelnök*: A pénzügyminiszter állítsa össze a megfelelő adatokat és ez

²⁷ Előző napon Miklós Béla fogadta Budapest dolgozóinak 200 főnyi, Vas Zoltán polgármester által vezetett küldöttségét. A küldöttségben képviseltette magát a Szakszervezeti Tanács is. Kérték, hogy rendkívüli minisztertanácsi ülés foglalkozzon a közellátás s Budapest ellátásának kérdésével. Válaszában Miklós Béla közölte, hogy a Vorosilov marsallal folytatott tárgyalás alapján a Szovjetunió lehetővé tette, hogy a Budapestnek nyújtott 30 000 tonnás gabonakölcsön visszatérítésére, ami ekkor (októberben) lett volna esedékes, csak a következő évi aratás után kerüljön sor és lehetővé tették azt is, hogy az ugyancsak ekkori kötelezettséget jelentő száz-ezer tonnás jóvátételi gabona-szállítást egy év múlva teljesítse az ország. Kilátásba helyezte, hogy már a következő napon rendkívüli minisztertanácsi ülés foglalkozik a felvetett kérdéssel. (Magyar Nemzet 1945. október 12.)

Lásd még a jelen jegyzőkönyv 3. napirendi pontját, továbbá 60. sz. jegyzőkönyv 1. és a 61. sz. jegyzőkönyv 1. és 2. napirendi pontját.

²⁸ Lásd a 49. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

²⁹ A Magyar Közlöny 1945. október 17-i számában jelent meg az 1945. július 15-i kelettel ellátott 10 000 pengős bankjegy kibocsátásáról szóló hirdetmény.

³⁰ A bankjegyek bélyegjeggyel való megjelölése alkalmával került erre sor. Lásd a 12 000/1945. ME sz. rendelkezletet, MK 1945. december 19.

esetben még a szombati nap folyamán fel fogja keresni Vorosilov marsallt. Ettől függetlenül az infláció elleni harcot elő kell készíteni és az árakat le kell törni.

Dr. Balogh István: Veszélyes az, hogy megfelelő készleteink nincsenek. Úgy van informálva, hogy a fővárosnak csupán néhány napra van kenyérbizséllete.

A külügyminiszter eltávozik.

Dr. Balogh István: Elgondolása az, hogy egy háromtagú direktórium kapjon megbízatást az ezzel kapcsolatos problémák megoldására. Erős tél előtt állunk, fűtőanyagkészleteink hiányoznak és a textilben, valamint az élelmiszerben való hiányok a munkásság teljesítőképességét rendkívül lecsökkentik. Az ezzel kapcsolatos beavatkozás külön minisztertanács tárgya volna, de mert a késedelem veszéllyel jár, azonnal felveti a javaslatot, és a megoldást megfelelő kezekbe kell juttatni.³¹

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter:* A javaslat ilyen formában a közellátási miniszter bukását jelenti.³²

Dr. Balogh István: Nem ilyen célzatú a tervezet, mert a direktórium egy segítő szerv lenne, amely mindig rendelkezésére áll a közellátási miniszternek, megkönnyíti a társmiszterekkel való érintkezést, sürgősen intézkedhet, pénzügyi lehetőségeket nyújt és alkalmas arra is, hogy a közvéleményt megfelelően megnyugtassa. Javaslat az, hogy a közellátási miniszter meghallgatásával döntsék el, vajon reménytelen-e a helyzet és miként lehetne a bajokon segíteni. A kormány a legszélesebb körű felhatalmazást hajlandó megadni a közellátásügyi miniszternek. A bürokratikus nehézségeket is nyugvóponttra kell juttatni, ha kell leváltandók a közellátási kormánybiztosok, – amennyiben nem tudják ellátni feladatukat.

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter:* Már többször kifejtette a Közellátási Minisztérium álláspontját. Közölte tájékoztatásával egész közéletünket helyzetünket. [sic!] Lényegében a beszolgáltatási kötelezettség kismértékű volt, abban a reményben hogy egy szabad részt is meg fogunk kapni, és senki sem gondolt arra, hogy a piac forgalmát pénzügyi nehézségek befolyásolják. A kötött gazdálkodásnak ilyen szűk területre való érvényesülése [sic!], szabadforgalommal spékelve, fából vaskarika. Ha a beszolgáltatásnak teljes mértékben is eleget tesznek, akkor sem kielégítő a helyzet. A spekuláció ilyen mérvét senki sem láthatta előre. Az első szükséglet tehát az, hogy a közgazdaság pontosan és precízen működjék és ezen a téren kell rendet teremteni. Megfelelő közlekedési eszközök hiányában a közellátási felügyelők nem tudják ellátni feladatukat, azonban mégsem elsősorban felelősek, mert az előljáróságok felelőssége van előtérben. Meg kell változtatni a munkásság közellátási helyzetét, és ehhez csak a kötött gazdálkodás útján tudunk eljutni.

[*Miklós*] *Miniszterelnök:* A közellátási visszaéléseket szigorúan kell megtorolni, esetleg halállal büntetni.

[*Rónai*] *Közellátási miniszter:* Eddig szigorúan nem járhatott el, mert nem volt ilyen tárgyú felhatalmazása. Az volna a helyes, hogy a beszolgáltatási kötelezettséget ki kellene terjeszteni a fejadagon felül minden mennyiségre. Olyan szervet kell létesíteni, amely be is hajítja a felesleget. A rendelkezésre álló adatok szerint a budapesti malmok

³¹ Az az elgondolás merült fel, hogy a három legnagyobb párt képviselőiből alakuló háromtagú direktórium vegye át a gazdasági ügyek intézését. (Magyar Nemzet 1945. október 12.)

Lásd a 60. sz. jegyzőkönyvet.

³² Ezt a mondatot a lap szélén ceruzával megjelölték

liszttermelése szeptember 17. napjától október 8. napjáig terjedő 22 nap alatt 3158 q. Tehát a megfelelő mennyiség rendelkezésre kell hogy álljon, azonban mégis eltűnt és a belügyminiszter kell hogy tisztázza, hogy hol van a különbözet. A budapesti malmok őrlési kapacitása még kedvezőbb, mert a napi liszttermelés 34,5 vagon és ez a napi lisztszükségletet tehát jóval meghaladja. Természetesen folyamatos, 24 órás üzemi működés van alapulvéve, de mert néhány munkanap kieshetik, főként a Gizella malom³³ szünetelésének esetében, a hiányt, 200 vagon kenyérgabona, főleg rozs vidéken való megőrltetésével kívánja fedezni. 23 vagon lisztre már ki is küldötte a vasúti kocsikat. A napi őrlés százalékos aránya szerint a búzaliszt 14,4 %, a rozsliszt 85,6 %, a napi kenyérszükséglet felkerekítve 40 vagon, ami 29,2 vagon liszt szükségletnek felel meg és 1 469 415 fő alapulvételével ez kielégítő, a főváros szeptember 5-i adatai mellett.³⁴

Ebből nehéz testi munkás	149 549 fő
Testi munkás:	221 396 fő
Hivatalnok:	80 666 fő
Gyermek:	208 179 fő
Egyéb ellátatlanok:	709 625 fő
Jegynélküli ellátás:	100 000 fő

Egyes helyeken, így éttermekben egy szelet kenyér 20 P és ez vagy onnan származik, hogy egyesek jegyeiket áruba bocsátják, avagy a malmokból eltűnt készlet kerül ekként forgalomba.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Felhívja a belügyminisztert, hogy a malmokból eltűnt készletek sorsát szigorú vizsgálat körébe vonja.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Voltaképpen 8 napra van biztosítva a főváros szükséglete, és megfelelő vagonoknak az igénylése már megtörtént és így gondoskodni tud a szükségletek folyamatos kielégítéséről.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Az árpát is fel lehet használni, le kellene foglalni a készleteket és beszüntetni a sörgyártást.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A probléma fő része az, hogy halasztást kapjunk a jóvátételre. A Vörös Hadsereg most olyan készleteket kért a fegyverszüneti egyezmény 11. §-a alapján, amely majdnem megközelíti a jóvátétel elhalasztott mennyiségét. Ezt nem tudjuk teljesíteni és a veszély beláthatatlan. Az egyetlen módoszat, hogy a II., III. és IV. évnegyedre szóló igények közül csupán csak egy negyedévi nyerjen kielégítést, a másik két évnegyed szolgáltatásait most ne kívánják.³⁵

[Miklós] *Miniszterelnök*: Kéri az idevágó adatok sürgős összeállítását, hogy Vorosi-

³³ A Gizella Gőzmalom Rt. 1905-ben alakult. Budapest négy legnagyobb gőzmalomának egyike volt; a IX. kerület Soroksári út 16. sz. alatt működött.

³⁴ Ezt a mondatot a lap szélén megjelölték. Az itt említett adatoknak a részletezése a következő öt melléklet formájában megtalálható a jegyzőkönyv mellett: 1. Budapest napi kenyérszükséglete; 2. a budapesti malmok őrlési kapacitása; 3. Budapest kenyérellátása és lisztforgalma, X. 11-i adat; 4. Budapest kenyérellátása és lisztforgalma, X. 12-i adat; 5. A budapesti malmok liszttermelése IX. 17-től X. 12-ig. Az I. sz. kimutatásból kitűnt, hogy a nehézteti munkások napi 50, a testi munkások napi 40, a hivatalnokok napi 25, a gyermekek napi 25, egyéb ellátatlanok napi 20 dekagramm kenyéret kaphattak, ezen kívül a hadifoglyok, deportáltak, hídépítők, kórházi betegek és internáltak napi 20 dekagramm jegynélküli kenyérellátásban részesülhettek.

³⁵ Lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét. A II., III. és IV. negyedévi igények jegyzéke megtalálható a jegyzőkönyv mellett, ezt 59/d. sz. mellékletként közöljük.

lov marsallnak a szombati napon bemutatnassa.³⁶ Tisztázandó[k] a külügyminiszter közreműködésével is a fegyverszüneti egyezmény 11. §-a alapján előterjesztett igények keretei és/illetve korlátozási lehetősége.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Megérti az ideges hangulatot, de nyugalmat kell magunkra erőszakolni. Át kell térni a kötött gazdálkodásra, meg kell alakítani a megfelelő hátteret; ha kezdő készletei vannak, úgy az átállást a kötött gazdálkodásra megkezdheti, addig azonban nem. Kötelezőnek elő kell írni a készletek bejelentését és egy bizonyos időre szóló készlet biztosításával az irányítást kézben tarthatja. Döntse el a minisztertanács vajon ad-e ilyen felhatalmazást, a készleteket igénybe veszi-e, és milyen formában kívánja ezt végrehajtani. Jelentős készletek szállíttatnak külföldre. Nagyarányú csempészés folyik, ez is veszélyezteti a közellátást. Nincsenek olyan rendelkezések a kezében, hogy eljárhasson.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A közellátásügyi miniszter által felvetett biztosítékokat azonnal megszövegezendő rendeletekkel fogja alátámasztani és ilyen módon a végrehajtást súlyos szankciók alá helyezi.

[Pénzügyminiszter *képviselésében Dabasi Schweng Loránd*]: A közellátásügyi miniszter mellé szervezendő bizottság feladata a közellátási miniszter felé a közellátási miniszter elgondolásainak végrehajtását nyomban lehetővé tenni, és összekötő volna a társminisztériumok felé.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A fővárost is meghívdónak tartja és esetleg pártokkal is meg kell beszélni, hogy kívánnak-e a bizottságban részt venni.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Cselekvő személyeket kell kiküldeni és olyanokat, akik megfelelő eréllyel rendelkeznek.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A pártok részéről annyi személyt kíván bevonni az általános közgazdasági irányításba – éspedig különösen a behajtások és rekvirálások előmozdítására –, ahány főispánsággal rendelkeznek. Ezek a szervek a Nemzeti Bizottságot is közreműködésük körébe vonnák, sőt az Országos Nemzeti Bizottságot is. Ezek a szervek megfelelően elősegítenék az egész irányítást. Lehetőleg már a szombati napra kérné a pártok kiküldötteinak a megnevezését.

[Pénzügyminiszter *képviselésében Dabasi Schweng Loránd*]: Minden megyében vannak szervezetek, így feleslegesnek tartja, hogy újabb személyeket jelöljenek meg. A Nemzeti Bizottságot elegendőnek tartja.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Külön pártkiküldötteket tart helyesnek, mert a helyi személyek olyan funkciókat töltenek be, amelyek szintén rendkívül fontosak, ezek hátráltatását jelentené széleskörű másirányú felhatalmazásuk, azonban az új, speciális feladatok megoldása eredményesen csak más személyekre bízható.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A kötött gazdálkodásra való áttérést a maga részéről is helyesli és egyedül kielégítőnek tartja.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Az infláció megakadályozza a munkások szükségleteinek kielégítését. A pénz vásárlóereje minimális és a tervbe vett 100 %-os béremelés sem oldja meg. Átfogó, azonnali intézkedésre van szükség, amelyeket

³⁶ Feltehetőleg a jelen jegyzőkönyv 34. és 35. sz. jegyzetében említett összeállításokról van szó. A lapok szerint ekkor került sor a gabonakölcsön visszaadásának és a gabona-jóváttétel teljesítésének halasztására vonatkozó egyezmény aláírására. (Magyar Nemzet 1945. október 13.)

a pénzügyi kérdésektől sem lehet elválasztani. Elsősorban biztosítandó 20 napra Budapest élmezőnye.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Ennek lehetősége fennáll.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Elő kell segíteni az élelem felhozatalát, mert egyes helyeken kisebb készletek vannak és a kormány megbízottak [a] helyi hatósággal együtt a kérdés megoldását előmozdíthatják. Nem elég egy felhatalmazás, hanem egy apparátus is kell a végrehajtás biztosítására.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter elgondolását helyszíni elszámoltatásokkal kell végrehajtani, éppen ezért helyesli ezt a módszert.

Szobek András *közellátásügyi államtitkár*: A nemzeti bizottságok bevonásával saját járásában a beszolgáltatási kötelezettséget teljesen végrehajtotta és az adók is kítűnően befolytak.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A közellátási államtitkár módszere szerint kellene kötelezővé tenni az előírásokat.

Minisztertanács a közellátásügyi miniszternek széleskörű felhatalmazást ad a közellátási ügyek egységes és rendszeres megoldására és felhívja, hogy ezen tárgykörben mindazokat a rendelkezéseket készítse elő, amelyek a közellátás fokozottabb biztosítását és kielégítését előmozdítják.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Lényegében egy hónapi munkáról van szó. Ezzel kapcsolatban megemlíti, hogy a Skoda-gyár a teherkocsi-gyártást megkezdte. Kétezer dollárért új kocsik kaphatók.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A társmiszterek is hozzájárulhatnak a megoldáshoz ha egy-egy kocsit a közellátásnak rendelkezésére bocsátanak.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Minden megyében szükség van egy teherautóra, és így teherautó-szükséglete 25 kocsi.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter*: Sok magánkocsi van üzemben és ezeket átmenetileg igénybe lehet venni.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ezek jórészt összeállított részekből állanak, és így vidéki utakra nem alkalmasak.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Szükségesnek tartja, hogy a kormány kiáltvánnyal forduljon a gazdák elé.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkár készítse el a kiáltványt, hangsúlyozza ki, hogy milyen nehéz tél előtt állunk.³⁷

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A súlyos szankciókat előíró rendeleteket már szombatra el fogja készíteni és többek között a beszolgáltatási kötelezettség nem-teljesítésével kapcsolatban is.³⁸

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A gabonaadó szolgáltatásra felhívja a figyelmet.³⁹

³⁷ A kormány kiáltványa a dolgozó magyar néphez – amely elsősorban az élelmiszer beszolgáltatással és az őszi vetéssel foglalkozott – már október 13-án megjelent a lapokban.

³⁸ Lásd a 60. sz. jegyzőkönyv 17. napirendi pontját és jegyzetét.

³⁹ Lásd a 37. sz. jegyzőkönyv 40. és a 38. sz. jegyzőkönyv 18. napirendi pontját.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Már hetekkel ezelőtt hatálybalépett az a rendelkezés, hogy a szabotáló közhivatalnok népellenes bűncselekmény címén felelősségre vonható és a sok panasz ellenére eddig feljelentés nem történt.⁴⁰

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A legsürgősebb a csempészrendelet, mert ez közvetlen veszélyt hárít el.⁴¹

[Miklós] *Miniszterelnök*: Az az álláspontja, hogy a kötött gazdálkodásra való áttérés segíteni fog.

4

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Éppen a most érintett kérdésekkel összefüggésben béreemelés sürgős javaslatételére kér engedélyt.

[Miklós] *Miniszterelnök* a javaslatételre az engedélyt megadja.

[Bán] *Iparügyi miniszter* álláspontja szerint valóban megfelelő készletekhez kell jutni és egyetért azzal, hogy bizonyos időre ezt biztosítani kell. Ha ez megoldható, úgy a helyzet nem sötét és ha el is késtünk, rá kell menni a készletekre, fel kell kutatni. Az ezzel foglalkozó apparátus kiépítendő. A maga részéről a kollektív szerződés hatálya alá tartozó, valamint a mező- és erdőgazdasági alkalmazottak kivételével a magánjogi szerződés alapján szolgálati viszonyban álló egyéb munkavállalók munkabéret 1945. október 14-i hatállyal 100 %-kal fel kívánja emelni. Prémiumot kíván biztosítani ott, ahol a békebeli termelést felülműlják. Ez nem végleges megoldás, de végső szükség mindaddig, amíg nem tudunk kötött gazdálkodást folytatni. Kötött gazdálkodás esetén meg lehet közelíteni a kielégítő megoldást. Az átmeneti intézkedéseket pártkülönbség nélkül, saját párttagjaikat is megfegyvelmező módon, kell a pártok közreműködésével végrehajtani. Ki kell emelni a viszonyok rendkívül komoly mivoltát. A gazdasági minisztertanács elfogadta a munkabérek felemelését, de másodsorban biztosítékul előterjeszti javaslatát a „Munkabérszínvonal Megállapító Bizottság” szervezése tárgyában és ismerteti részletesen tervezetét.⁴² A bizottság elnökét az iparügyi miniszter nevezné ki és tagjai volnának a kereskedelem és közlekedésügyi, a közellátásügyi, az újjáépítési és a pénzügyminiszter egy-egy képviselője, a Gyáriparosok Országos Szövetségének, az Ipartestületek Országos Központjának és a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Központjának egy-egy kiküldöttje. A bizottság hatásköre a közszolgálati alkalmazottak illetményeinek megállapítására terjed ki. A bizottság határozatainak megszegése, vagy kijátszása szankciók hatálya alá esnek.

[Pénzügyminiszter képoiseletében] *Dabasi Schweng Loránd államtitkár*: A munkabérek felemelése elkerülhetetlenné teszi a közszolgálati alkalmazottak illetményeinek felemelését is, de az október 15-i hatálybalépése nem hajtható végre. A bankjegyforgalom nem fogja kielégíteni a szükségletet, még a mai bérek mellett sem, és így teljes pénzügyi összeomlás fog bekövetkezni a fizetési eszközök hiánya okából. Ha a Szövet-

⁴⁰ Lásd a 6750/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. augusztus 19.), amely kimondta, hogy népellenes bűntettben bűnös az a közhivatalnok, aki hivatali kötelességét szándékosan súlyosan megsérti, felettes hatóságának törvényszerű szolgálati utasítását nem teljesíti, ezáltal a demokratikus kormányzat zavartalan érvényesülését, az ország népi és demokratikus szellemében való újjászervezését lényegesen akadályozza.

⁴¹ Lásd a 60. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és 16. sz. jegyzetét.

⁴² A munkabérek felemeléséről és a Munkabérszínvonal Megállapító Bizottság létesítéséről szóló javaslatot a gazdasági miniszteri értekezlet egyaránt támogatta. Lásd a II. F. 11. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

séges Ellenőrző Bizottság nem változtatja meg álláspontját akkor egyenesen leküzdhetetlen nehézségek előtt állunk, felborul minden gazdasági számítás, a mozgóbérskálá pedig a kalkulációs alapot rendíti meg.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Nem a fizetés felemelésével, hanem a legszükségesebb élelmiszerek biztosításával látja a munkásság közellátási problémáinak megoldását. A bérfelemeléseket a piac azonnal átkalkulálja és így előnyt nem fog jelenteni, mert az árak emelkedését nem tudjuk megfelelően parírozni. Az infláció fokozódik tehát és így a természetbeni ellátás az egyedüli megoldás. Ennek előkészítése és a kötött gazdálkodásra való áttérés céljából a közellátásügyi miniszter azonnal megfelelő terveket dolgozzon ki a rekvirálás, csere figyelembevételével, – világítsa meg a szállítási lehetőségeket.⁴³

[Pénzügyminiszter képviselőjében] *Dabasi Schweng Loránd államtitkár*: A parasztsággal szemben az a vád van, hogy pénzért nem ad árut. Ez azonban érthető, ha az iparcikkek áremelkedését vesszük figyelembe.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Nincs kifogása az ellen, hogy a miniszterelnök, a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter és a pénzügyminiszter egy-egy kiküldöttje segítse elő munkáját. Ezek reggelenként rendelkezésére állnának, hogy a sürgősen végrehajtandó problémákat előmozdítsák.

[Molnár] *Népjóléti miniszter*: A fizetésfelemelésekkel kapcsolatban kiterjeszteni kéri a segélyekre és járulékokra is a 100 %-os felemelést.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A közhangulat felé fontos az espressók bezárása.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A sörgyártás beszüntetése esetén már reggel, még a rendelet hatálybalépése előtt a készleteket le kell foglalni.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Eredeti elgondolása az lett volna, hogy a természetbeni ellátásra helyezték a súlyt, ennek ellenére, ha a minisztertanács szükségesnek tartja, a fizetés-felemelési rendeletek felett már most döntsön.

Minisztertanács akként határoz, hogy a kollektív szerződések hatálya alá tartozó, valamint a mező és erdőgazdaságban alkalmazottak kivételével, [sic!] a magánjogi szerződés alapján szolgálati viszonyban álló egyéb munkavállalók munkabérért,⁴⁴ továbbá a közszolgálati alkalmazottak illetményeit, – segélyek és járulékok összegét 1945. október hó 15 napi hatállyal 100 %-osan felemeli.⁴⁵

⁴³ Ezt a mondatot a lap szélén megjelölték. A kötött gazdálkodásra való áttéréssel kapcsolatban szükséges intézkedésekről Varga István egyetemi tanár készített feljegyzést a kormány részére. (MOL XIX-L-1-h 1945-86 023/VI) A kötött gazdálkodás bevezetésének lehetőségét a gazdasági miniszteri értekezlet 1945. szeptember 27-én tartott ülésén is megvitatták. (Lásd a II. F. 9. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.)

⁴⁴ Az Iparügyi Minisztérium 83 012/1945./I/2. sz. előterjesztése a kollektív (tarifális) szerződésekben, illetve a 8720/1945. ME sz. rendeletben (MK 1945. szeptember 28.) megállapított munkabérek 100 %-os felemelésére vonatkozó javaslatot tartalmazott. Egyben hangsúlyozta, hogy gátat kíván vetni annak, hogy a munkáltatók önkéntesen még tovább emeljék a béreket és ezzel az árak növekedését is sietessék. További emelésre csak akkor kívánt lehetőséget adni – miniszteri engedély alapján –, ha ezt a munkateljesítmény növekedése indokolja. Kimondta, hogy a rendelkezés megszegőivel szemben a 6460/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. szeptember 15.) büntető rendelkezéseit kell alkalmazni. Ez utóbbi rendelet a kollektív szerződés hatályáról intézkedett s a rendelet megszegése esetére öt évig terjedő fogházbüntetést, rendőri őrizetbevételt, illetve egyes esetekben az iparüzési jog elvonását helyezte kilátásba. Lásd a 9450/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 16.

⁴⁵ Lásd a 9500/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 16.

Minisztertanács elfogadja továbbá az iparügyi miniszter előterjesztését a Munkabérszínvonal Megállapító Bizottság szervezése és a munkabérek megállapítása tárgyában.⁴⁶

5

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A MADISZ küldöttségének kérelmével kapcsolatban előterjesztést tesz. A londoni kongresszusra a MADISZ összesen 10 kiküldöttet vett számításba és a mai külföldi fizetési átszámítási kulcs mellett kb. 50 millió pengőt tenne ki az utazás és a kiküldöttek 10 napos londoni tartózkodása. A küldöttséget Szabó Zoltán vezetné.⁴⁷ Felmerült oly terv, hogy 2–3 személy kiküldése is elegendő és főként olyanok, kik megfelelő nyelvismerettel rendelkeznek.

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: A maga részéről is elegendőnek tartja 3 személy kiküldését.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* véleménye szerint a MADISZ elnöke és a négy párt egy-egy megbízottja vegyen részt a kiküldetésben és pedig olyanok, akik az angol, vagy francia nyelv jó ismeretében vannak. Tájékozódott az ellátás szükségletei tekintetében és a kapott felvilágosítások szerint Londonban egy személy napi ellátása 8 fontot igényel. Javaslat, hogy elszámolási kötelezettség mellett összesen 600 fontot bocsássanak a küldöttség rendelkezésére és 5 személy utazzon ki. Nem tudja azonban, hogy a fizetési eszközök a Pénzügyminisztérium, illetve a Nemzeti Bank részéről megkaphatók-e.

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: Vannak font-bűnjelek és majd megállapítja, vajon ezek felhasználhatók-e.⁴⁸

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: Ebben az esetben a belügyminiszter szolgáltatná a 600 fontot.

Minisztertanács akként határoz, hogy a MADISZ összesen 5 megbízottjának kiküldetéséhez hozzájárul és erre a célra [az] 1 500 000 pengőt és 600 fontot – utóbbit elszámolás kötelezettsége mellett – a küldöttség ellátására rendelkezésre bocsátja.

⁴⁶ A rendelet tervezete megtalálható a jegyzőkönyv mellett; lásd a 9460/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 16.

⁴⁷ 1945. október 29. és november 10. között tartották meg Londonban a világifjúsági konferenciát; ekkor alakult meg a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség, a DIVSZ.

Szabó Zoltán (1912–1984) író, szociográfus. Részt vett a Márciusi Frontban, 1939-től 1941-ig a Magyar Nemzet munkatársa, 1945 után a MADISZ országos elnöke, a Képes Világ, a Magyar Közlöny és a Valóság szerkesztője volt. 1947-től 1949-ig a párizsi magyar követség kulturális attaséja, majd 1951-től, emigránsként, londoni munkahelyen, a Szabad Európa Rádió szerkesztőségének tagja lett. 1956–1957-ben szerkesztette a londoni Magyar Szót, a Magyar Írók Szövetsége Külföldön főtítkára lett, a Látóhatárnak, majd az Új Látóhatárnak szerkesztőbizottsági tagja, illetve főmunkatársa volt.

⁴⁸ Lásd a 60. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

6

[Miklós] *Miniszterelnök* a minisztertanács folytatására október hó 13. napjának reggel 8 óráját tűzi ki, amikor is a közellátásügyi miniszter terjessze elő javaslatait és azonkívül a mai napra kitűzött rendes minisztertanács programja is tárgyalásra kerül.⁴⁹

Minisztertanács este 1/2 8 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépelte tisztázta a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Gerő Ernő, Vörös János, továbbá Molnár Erik aláírása.

A jegyzőkönyv 3. napirendi pontjának végét és a 4. napirendi pontot tartalmazó részét egykorúlag hibásan számozták le és rosszul fűzték össze; ezt a hibát korrigáltuk, tehát az értelem sorrendjében közöljük a szöveget – ettől függetlenül mindkét napirend tartalmaz olyan elemet, amely értelemszerűen a másikhoz is tartozhat.

A jegyzőkönyv mellett megtalálhatók egyes irományok, amelyek az 1., a 3. és 4. napirendi ponthoz tartoznak. Az 1. napirendi ponthoz tartozó egyik irományt 59/b. sz. mellékletként, közöljük; az ugyancsak az 1. napirendi ponthoz tartozó 59/a. és 59/c. sz. mellékletként közölt dokumentumok a Pénzügyminisztérium, illetve a Külügyminisztérium iratai között találhatók. A 4. napirendi ponthoz tartozó kimutatást 59/d. sz. mellékletként közöljük.

59/a. sz. melléklet (az 59/1. napirendi ponthoz)

Gerő miniszter úr a szerdai minisztertanácson részletes tájékoztatást adott moszkvai tárgyalásairól és azok eredményeiről.⁵⁰

Jelentéséről a vitát a mai minisztertanácsra halasztottuk. Mielőtt azt megnyitnám, szükségesnek tartom álláspontomat a következőkben leszögezni.

Gerő miniszter úr a minisztertanácstól felhatalmazást kapott egy cca. 25 millió dollár volumenre terjedő kereskedelmi szerződés megkötésére. Ez a szerződés cca. 31 millió dollárral bővült. Amint a szerződés lehetőségét is a Szovjetunió kormányának baráti érzelmeire vezettük vissza, úgy a szerződés anyagi bővülése is csak a barátság nagyobb mértékét jelentheti. Ezért a magam részéről ugyancsak⁵¹ szívesen járulok hozzá a keret bővüléséhez, – hanem azért – a Szovjetunió kormányának köszönetemet is fejezem ki. De köszönetemet fejezem ki Gerő miniszter úrnak és mindazoknak, akiknek sikerült a tárgyalást ilyen eredményesen befejezniük.

Gerő miniszter úr ezenfelül parafált egy olyan általános gazdasági vonatkozású eredményt is, melynek részleteit Bán miniszter úr olyan formában és a sürgősség olyan hangsúlyozásával tárta elém, melyek aggodalmasaknak látszottak.⁵² Szakértők

⁴⁹ Lásd a 60. sz. jegyzőkönyvet. A jelen, 59. sz. ülés előzetesen összeállított programja nem ismert, ez alkalommal a jelek szerint csak rendkívüli napirendi pontokról tárgyaltak.

⁵⁰ Az utalásból arra lehet következtetni, hogy Gerő Ernő 1945. október 3-án részletesebb felvilágosításokkal szolgált a Moszkvában aláírt egyezményekről. Ezt azonban az akkor felvett jegyzőkönyv 21. napirendi pontját illető részében nem rögzítették, viszont a tájékoztatás nyomán határozták el a vitának a következő ülésen való lefolytatását.

⁵¹ Elírásról lehet szó, helyesen a „nemcsak” szó illene a mondatba.

⁵² Bán Antal iparügyi miniszter a Szociáldemokrata Párt 1945. augusztus 18–20-án tartott XXXIV. kongresszusára hazautazott Moszkvából s ekkor adott tájékoztatást Miklós Bélának a tárgyalásokról.

véleményének meghallgatására sem lehetett időm. Akiket hirtelen meghallgathattam a miniszter urak közül, szintén nem mertek pozitív nyilatkozatot tenni. Ezért arra az álláspontra kellett helyezkednem, hogy az egyezmény jóváhagyásához csak annak teljes és részletes ismeretében járulhatok hozzá.

Mindaz, amit Gerő miniszter úr legutóbb előadott, alkalmas volt arra, hogy a természetes aggodalmakat és kétségeket eloszlassa.

Az a tény, hogy nem koncessziókról van szó, melyeknek benyújtása – véleményem szerint – meghaladná az Ideiglenes Nemzeti Kormány hatáskörét, csak most tűnt ki Gerő miniszter úr előterjesztéséből.

Hasonlóképpen az a körülmény, hogy a részünkre biztosított 50 százalékos részesezés történhet az állam részéről is, magánosok részéről is, ugyancsak enyhíti a nehézségeket. Hiszen aligha lettünk volna képesek a magántulajdon respektálása mellett az állam javára 50 százalékot biztosítani sok olyan vállalatnál, mely az egyezmény létrejötte esetén szóba jöhet.

Ugyancsak döntő súllyal esik latba az a körülmény, hogy a német tulajdon, – legyen az akár üzem, vállalat, vagy pénzügyintézet – a nagyhatalmak döntése szerint a Szovjetuniót illeti meg,⁵³ mellyel a moszkvai kormány szabadon rendelkezik, tehát azt az országból ki is viheti, az egyezmény esetén azonban itthagyni kész. Tehát arról is szó van: a termelés folyamatossága biztosítva van, a jóvátételt könnyebben teljesíthetjük, meglesz a munkások mindennapi kenyere és az eddigi kegyetlenül önző, átkosérdekű partner helyett olyan partnert kapunk, akit mint nagylelkű barátot, függetlenségünk támogatóját ismertünk meg. Ezek olyan szempontok, melyeknek mérlegelése alapján a Szovjetunió kormányának azon szándékát, hogy velünk általános gazdasági vonatkozású egyezményt óhajt kötni, szívesen fogadjuk.

Az egyezmény inkább elvi jelentőségű és ezért a magunk részéről is csak elvi értékű kijelentést tehetünk. De ez a kijelentés mindkét kormány számára lehetővé teszi, hogy egy megállapítandó időpontban a részletekre vonatkozó tárgyalások meginduljanak.

Fenntartom magamnak a jogot, hogy az Ellenőrző Bizottsággal való tárgyalásaim után a minisztertanácsnak az egyezmény részleteinek mielőbbi letárgyalására nézve javaslatot tegyek. Itt elsősorban figyelembe venni kívánom azon szempontokat, melyek a jóvátételi kötelezettségeink teljesítésére vonatkoznak, hogy azok az egyezmény segítségével is zökkenő nélkül legyenek teljesíthetők.

Volt azonban Gerő miniszter úr előterjesztésében egy bizonyos politikai jellegű rész is, mely arra vonatkozott, hogy némelyek hinta-politikát folytatnak, mint tette azt a Kállay-kormány és a legkisebb szellőre hajlandók eddigi útjukról letérni.⁵⁴ Bizonyosan vannak olyanok, talán még a közéletben is, akikre Gerő miniszter úr megállapítása vonatkozhat. Azt hiszem azonban, hogy a magyar közélet felelős vezetői között, különösen pedig az Ideiglenes Nemzeti Kormány tagjai között ilyen politikus nem akad.

Még a feltevését is el kell háritanom annak – és amíg e helyet elfoglalom, arra gondosan ügyelek, – hogy még a látszatát is kerüljük annak, hogy letérnénk arról az útról, amelyet Debrecenben egyedül helyesnek ítéltünk meg mint olyant, amely nem

⁵³ A potsdami értekezlet határozatára utalt. Lásd a jelen jegyzőkönyv 5. jegyzetét.

⁵⁴ Ennek a vádnak a kivédése lehetett Miklós Béla tervezett (vagy meg is tartott) beszédének fő célja.

csak biztosítja független nemzeti létünket, hanem egy jobb jövő felé is vezet. Azt a baráti kezdet, melyet a Szovjetunió kormánya akkor felénk nyújtott, azt mi nemcsak akkor szorítottuk meg bizalommal, de hűséggel akarjuk ezentúl is megtartani.

MOL XIX-L-1-k 244. doboz. Magyar–szovjet pénzügyi tárgyalási anyag, moszkvai megállapodás c. dosszié. Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata.

59/b. sz. melléklet (az 59/1. napirendi ponthoz)

Szemponatok a gazdasági egyezmény aláírásának elbírálásánál

I.

Mivel indokolják a tartózkodást?

1. féltik az ország gazdasági függetlenségét az erős partner befolyásától;
2. az az aggodalom, hogy az egyezmény aláírásával a nyugati tőke érdeklődése megcsappan vagy teljesen elfordul;
3. féltő, hogy Anglia cca 400 millió dollárt jelentő érdekeltségét kivonja;
4. tartanak attól, hogy a gazdasági együttműködés olyan mértékének, melyet az egyezmény tervez, a magyar politikai függetlenséget veszélyeztető következményei is lehetnek, amit könnyen lehetővé tesz az a körülmény, hogy a kormányban e pillanatban többsége van a kommunista törekvéseknek. Ez utóbbi körülmény az egyezményből folyó részletes gazdasági megegyezések tárgyalásán tehát a legnagyobb aggodalomra adhatna okot, mert a tárgyalások orosz és magyar kommunisták között fog eldőlni. Ez éppolyan veszedelmes a magyar függetlenségi törekvésekkel szemben, mint a polgári gondolat szempontjából.

II.

Milyen szempontok sürgetik az egyezmény aláírását?

1. A Szovjetunió kormánya eddig olyan politikai magatartást tanúsított, hogy politikai függetlenségünket tőle félteni teljesen indokolatlannak látszik;
2. gazdasági vonatkozásban a Szovjetunió kormánya nem csak a legnagyobb megértést tanúsította, hanem a szükséghez képest komoly anyagi segítséget is nyújtott;
3. ha a Szovjetunió kormányának olyan szándékai volnának, melyek a magyar politikai vagy gazdasági függetlenség ellen irányulnak, azokat már eddig is régen megvalósíthatták volna. Ennek éppen az ellenkezőjéről tett eddig tanúbizonyságot.
4. Moszkvának jogában áll a Magyarországon lévő német tulajdont – melyet Potsdam neki juttatott – birtokba venni, tetszése szerint leszerelni és elszállítani, vagy itt üzemben tartani, nem beleilleszkedve – ellentétes érdekeket szolgálva – a magyar ipari rendszerbe;
5. az egyezmény esetén a Szovjetunió most már a saját érdekében is ellátja iparunkat nyersanyaggal és gondoskodik üzemi munkánk folytonosságáról. Ez a Szovjetunió segítsége nélkül leküzdhetetlen akadályokba ütköznék;
6. a nyugati tőke eddig semmiféle konkrét jelét nem adta érdeklődésének;

7. jóvátételi kötelezettségeink teljesítése így fokozott mértékben lesz lehetséges, miáltal az újjáépítést nem csak lehetővé tesszük, hanem biztosítjuk;
8. vonakodás esetén a moszkvai kormánnyal olyan bizalmatlan, sőt rideg légkört teremtenénk, mely Moszkvát felmenti attól, hogy továbbra is segítségünkre siessen. Segítség nélkül pedig tavasszal éhségforradalom elkerülhetetlennek látszik, különösen akkor, ha a jóvátétel törlesztésében további kedvezményeket nem kapunk.

III.

Ha az egyezmény aláírását megtagadjuk:

1. a minisztertanácsban az egyezmény aláírásának többsége biztosítva van;
2. biztosítottnak látszik a többség a Politikai Bizottságban is,
3. megakadályozható a Nemzeti Főtanácsban,
4. leszavaztatása esetén, súlyos elvi dologról lévén szó, a Kisgazdapártnak és a vele nem teljesen szavazó pártonkivülieknek le kell mondaniook. Ez történnék közvetlenül a választások előtt. A Nemzeti Főtanács ellenkezése esetén nem volna nehéz bizalmatlanságot szavazni és megbuktatni akár a miniszterelnököt, akár a Nemzetgyűlés elnökét.
5. Ilyen körülmények között a választások eredményét a nyugati hatalmak nem ismernék el; az ország külpolitikailag a jelenleginél inferiorisabb helyzetbe kerülne, különösen pedig elveszítenénk azt az előnyt, amit e pillanatban Romániával és Bulgáriával szemben élvezünk. Az egyezmény érvényességén természetesen mindez nem változtatna.
6. Belpolitikailag zűrzavar támadna, mely nem csak a demokratikus továbbfejlődést veszélyeztetné, hanem az eddig elért politikai és gazdasági eredményeket is. Az ország sorsát egyedül intéznék a munkáspártok, a Kisgazdapárt ellenzékbe szorulna, a párt szélsőjobbjá külső reakciós elemek segítségével könnyen jobbra sodródhatnék, avagy egy pártszakadás következne be. Az ország szempontjából annyi kockázatot rejtene magában ez az állapot és olyan nagy visszaesés a mostani helyzetel szemben is, még inkább a lehetőségekkel szemben, melyek az egész komplexumnak ismételt és alapos átgondolását igénylik.

IV.

1. Biztosítani kellene a minisztertanácsban a miniszterelnök szavazatának döntő jellegét;
2. konkrét engedményeket kellene kérni az Ellenőrző Bizottság révén, melyek az aggodalmaskodó nagyközönség felé bizalmat gerjesztenek s amelyeknek teljesítése – mint arról személyesen Puskin követ úr részéről meggyőződtem – lehetséges.
3. Magát az egyezményt szavazás nélkül, egyhangúlag kellene a minisztertanácsban is, a Politikai Bizottságon is, a Nemzeti Főtanácsban is elfogadni.⁵⁵

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tiszttzat karbonpapírral készített másolata. A feljegyzés utolsó lapjának hátoldalán a következő, ceruzával írt szöveg olvasható: „1/ A szerződő felek megállapítják, hogy”

A II. 6. és 7., továbbá a III. 3., 4., 5. és 6. pontot a lap szélén ceruzával megjelölték.

⁵⁵ Vita csak a minisztertanács és a Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának ülésén volt, a Nemzeti Főtanács ülésén Varga Béla csupán azt kérte, hogy átolvashassa az egyezmény szövegét, majd egyhangú döntést hoztak valamennyi fórumon a jóváhagyást illetően. Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és a hozzátartozó mellékleteket, illetve jegyzeteiket.

59/c. sz. melléklet (az 59/I. napirendi ponthoz)

Egyezmény
Magyarország és a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetsége
közötti gazdasági együttműködésről

Magyarország és a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetsége közötti gazdasági kapcsolatok kifejlesztése céljából – mindkét ország érdekeinek leginkább kedvező irányban – az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány és a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetségének kormánya elhatározta, hogy megállapítja a jelen egyezményben kifejtett gazdasági együttműködés alapelveit a két ország között, tekintettel egyrészt Magyarország termelőképességének helyreállítására és fokozására, másrészt pedig a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetségének kereskedelmi érdekeire:

I. fejezet. A gazdasági együttműködés területei.

I. szakasz

A Szovjetunió technikájának és tőkájének részvétele Magyarország gazdasági tevékenységének fokozásában főként a következő irányokban fog kifejezésre jutni:

A. földművelés

1. Magyar–szovjet tudományos kutatóintézet létesítése tapasztalatok és eredmények kicserélése céljából. A mezőgazdasági termelés megjavítása, különösképpen pedig az ipari növények termelésének fokozása terén. E kutatóintézet kutatótevékenységének keretében szakértők, technikusok, szakemberek kicserélése, a mezőgazdasági termelés gépesítése és a meglévő mezőgazdasági termelés fokozása és megjavítása érdekében.
2. A Magyarország területén létesítendő új gépesítési központok gépekkel és egyéb termelőeszközökkel való ellátásának elősegítése, bérbeadás, valamint eladás útján.
3. A mezőgazdasággal kapcsolatos gazdasági tevékenység terén tenyészállatok és szelekcionált magvak cseréjének elősegítése.

B. ipar

1. Részvétel a magyar kohó és vasipar kifejlesztésében, közös magyar–szovjet vállalat létesítése útján.
2. Részvétel a tudományos kutatómunkában, újabb bauxit lelőhelyek felkutatására és gyakorlati kiaknázására. Vegyes magyar–szovjet vállalat létesítése bauxit kibányászására, timföld, valamint alumínium előállítására és értékesítésére.
3. Részvétel új kőolajforrások felkutatásában, továbbá újonnan feltárt, vagy már meglévő kőolajforrások, finomítók és feldolgozó üzemek kiaknázásában s az általuk előállított termékek értékesítésében, közös magyar–szovjet vállalatok létesítése útján.

4. Részvétel a magyar széntermelés további kiterjesztésében, a magyar ipari szén feldolgozásában s ezzel kapcsolatos új iparágak létrehozásában, vegyes magyar–szovjet vállalatok alakításával.

5. Részvétel már meglévő villamos erőműtelepek kifejlesztésében és új villamosművek létrehozásában, az ipar (főként az alumíniumipar) és a mezőgazdaság energiaellátásának, továbbá a városok és falvak villamosenergia szükségletének biztosítására.

6. Részvétel a magyar vegyiipar (főként a műtrágya és gyógyszervegyészeti ipar) további kifejlesztésében, különösen pedig új nitrogénművek építésében, vegyes magyar–szovjet vállalatok létrehozása útján.

7. Részvétel a magyar gépipar, különösen pedig a mezőgazdasági és villamosági gépipar kifejlesztésében, a magyar mezőgazdaságnak gépekkel való ellátása és a villamosági gépipar termékeinek hasznosítása céljából.

C. Hajózás, légiforgalom, gépkocsiforgalom

1. A folyami hajózásnak a Dunán és a Tiszán a két állam közötti megállapodás szerinti hasznosítása vegyes magyar–szovjet hajózási társaság létesítése útján olyan hajók segítségével, amelyek a két állam és magyar magánvállalatok tulajdonát képezik.

2. Légiközlekedés létesítése a két állam közötti megegyezés alapján, olyan vonalakon, amelyek mindkét államot érdeklik.
Magyar–szovjet légiforgalmi társaság létesítése.

3. Magyar–szovjet gépkocsiforgalmi szállítási vállalat létesítése.

D. Bankügy

Magyar-szovjet bank létesítése, mely minden bankszerű művelettel, elsősorban pedig a Magyarország és a Szovjetunió közötti kereskedelmi forgalom, valamint a jelen egyezmény alapján létesítendő vállalatok finanszírozásával foglalkozni.

II. fejezet. Az együttműködés különféle formái

2. szakasz

Mindkét kormány elő fogja segíteni vegyes-vállalatok, más olyan szervek létesítését, amelynek célja a jelen egyezmény első fejezete első szakaszában kifejezett gazdasági együttműködés tervének megvalósítása.

Az említett együttműködési terv keretein belül a Szovjetunió Kormánya által meghatalmazott szervek és személyek, egyetértésben Magyarország olyan vállalataival, szervezeteivel, vagy érdekelt személyeivel és társaságaival, melyeket az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány erre a célra ajánl, megállapítják az együttműködés módozatait.

Ezek a módozatok kifejezésre juthatnak abban, hogy már meglévő egyes vállalatok tevékenységét kiszélesíti olyképpen, hogy a Szovjetunió Kormánya által kijelölt vállalatok tőkét fektethetnek be az említett vállalatokba, vagy pedig vegyes-vállalatok létrehozása útján, amelyek bérbe vesznek már meglévő vállalatokat, vagy pedig közvetlenül engedélyt kaphatnak kutatómunkára és termelésre.

A Szovjetunió Kormánya által kijelölt szervezetek részvétele az együttműködés bármely formájában, melyről az előző bekezdés szól – tekintettel a magyar gazdaság jelenlegi helyzetére és tekintettel Magyarország különleges kötelezettségeire, melyet meghatározott időn belül teljesíteni tartozik – abban fog állani, hogy saját részvénytőke hozzájárulásuk fejében lehetőleg felszereléssel és egyéb dologi javakkal fogják elősegíteni a magyar gazdaság megfelelő ágai termelőképességének fejlesztését, vagy pedig oly pénzüsszeggel, melyek mint tőkehozzájárulás azt a célt fogják szolgálni, hogy értük ott ahol az lehetséges felszerelést, vagy más dologi javakat vásároljanak.

3. szakasz

A részvételről szóló egyezményeket, melyeket egyrészt a Szovjetunió Kormánya által meghatározott szervek, másrészt pedig az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány által ajánlott magyar intézmények és szervezetek, vagy érdekelt személyek és társaságok kötnek, mindkét kormány megfelelő szerveinek kell jóváhagyni.

4. szakasz

A fentebb említett együttműködési módozatokon kívül az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány elő fogja segíteni a Szovjetunió által rendelkezésre bocsátott nyersanyagok magyar gyárakban való feldolgozását.

5. szakasz

Az elszámolás a Szovjetunióval az említett vállalatok évi tevékenységének eredményéről a tőkebefektetések arányában, melyeket a Szovjetunió Kormánya által kijelölt szervezetek az együttműködés minden egyes ágában eszközöltek a két kormány között időszakonként megkötendő kereskedelmi és pénzügyi egyezmények alapján lehet megvalósítani, figyelembe véve Magyarország kiviteli lehetőségeit, valamint fizetési mérlegének állapotát abban az időpontban, amelyben az egyes egyezményeket megkötik.

III. fejezet. Zárórendelkezések

6. szakasz

Mindkét szerződő kormány egyenlő mértékben vesz részt magyar–szovjet társaságok vezetésében és a társaságok vezető szerveiben mindkét kormány azonos számú szavazattal fog rendelkezni.

7. szakasz

A két kormány képviselőiből álló külön Bizottság időszakonként össze fog ülni, hogy megvizsgálja a különböző gazdasági ágakban és az I. szakaszban meghatározott általános terv keretén megvalósított együttműködést, valamint egészben a Magyarország és a Szovjetunió közötti gazdasági kapcsolatokat, melyek a kereskedelmi egyezményeken, vagy más, a jelen gazdasági együttműködésről szóló egyezménynek megfelelően, a két kormány között megkötendő egyéb gazdasági, vagy pénzügyi jellegű megállapodásokon alapulnak.

Ez a Bizottság, tekintettel arra, hogy Magyarország és a Szovjetunió között gazdasági kapcsolatok mindinkább fejlődnek és egyre sokoldalúbbá válnak, figyelemmel fogja kísérni az egész említett tevékenységet, össze fogja egyeztetni a különféle rendszabályokat és mindkét fél vezető szerveinek tudomására fogja hozni a mutakozó hiányosságokat és javaslatot fog tenni ezek kiküszöbölésére.

8. szakasz

Magyarország és Szovjetunió között az áruforgalmat és az elszámolásokat külön egyezményekben fogják szabályozni oly módon, hogy a kölcsönös áruszállítás terén állandó egyensúly álljon fenn és a nem kereskedelmi természetű fizetések terén egyöntetű rendszer jöjjön létre.

9. szakasz

A gazdasági együttműködésről szóló jelen egyezményt mindkét kormánynak ratifikálni kell és ez a ratifikációs okmány kicserélésének napján lép életbe. A ratifikációs okmányok kicserélése legközelebb Budapesten fog megtörténni. Az egyezmény aláírásának napjától számított 5 évig érvényes.

Ha jelen egyezményt ennek lejárta előtt egyik [fél] sem mondja fel, akkor a [két] fél hallgatólagos hozzájárulásával továbbra is érvényben marad, de mindkét félnek joga van bármely időpontban egy évre felmondani.

Készült Moszkvában 1945. augusztus 27-én két eredeti példányban, mindkettő orosz és magyar nyelven és mindkét szöveg egyenlő érvényű.

Az Ideiglenes Magyar Nemzeti
Kormány meghatalmazásából:

Gerő Ernő
Bán

A Szocialista Szovjet Köztársaságok
Szövetsége Kormányának meghatalmazásából:

Mikojan⁵⁶

⁵⁶ Mikojan, Anasztasz Ivanovics (1895-1978) szovjet politikus. 1926-tól bel- és külkereskedelmi, majd közellátási, illetve közlelémezési népbiztos, 1937-től 1946-ig a népbiztosok tanácsának elnöke, majd 1964-1965-ben államfő volt.

MOL XIX-J-1-f 341.d. 2.tétel

Gépell tisztazat, Gerő Ernő, Bán Antal és A.I. Mikojan saját kezű aláírásával; az egyezményrel összefüszve helyezték el a kölcsönös áruszállításról szóló egyezményt, amely utóbbinak mellékletét képezi a Szovjetunió által Magyarországnak, illetve Magyarország által a Szovjetunióknak szállítandó áruk jegyzéke és egy bizalmas jegyzőkönyvi feljegyzés a szállítandó áruk USA dollárban megállapított áráról (az amerikai dollárban kifejezett 1945-ös világgiazi árak a háború előtti középárfolyam szerint pengőre átszámított értéke, a felárat beleértve: 1 USA dollár = 5,13 pengő), árucikkeként részletezve. Az egyezményt az összefüszés lezárásaként szovjet és magyar részről a miniszter viaszpecsétjével látták el. Mindez ugyanitt megtalálható orosz nyelven is.

Az egyezmények mellett megtalálható az ezek szovjet részről történt megerősítéséről szóló, Molotov által aláírt okmány. Az egyezmény tervezetének franciából magyarra fordított szövegét közölte Sipos Péter-Vida István. Az 1945. augusztus 27-én megkötött szovjet-magyar gazdasági egyezmény és a nyugati diplomáciai (Külpolitika. 1985. 4. sz.) c. munka mellékleteként a 119–123. old.-on.

59/d. sz. melléklet (az 59/3. napirendi ponthoz)

Kimutatás

a Fegyverszüneti egyezmény 11. § alapján a Vörös Hadsereg ellátására
a II., III. és IV. évnegyedben előterjesztett igénylésekről

Megnevezés	Mérték- egység	II.	III. évnegyedekben	IV.	Megjegyzés
Kenyérliszt	tonna	25 600	13 000	26 000	64 000
75 %-os gabonaliszt	“	1 100			
30 %-os gabonaliszt	“	1 800		3 000	5 900
Köleskása	“	110			
Kása, különböző	“	7 000			
Rizs	“	150			25 500
Csótészta	“	1 500	4 000	20 000	
Süteményfélék	“	130	50	88	
Szójaliszt	“	500			
Burgonyaliszt	“	35	30		
Hús	“	9 400	6 000	7 645 + 390	marhahús 23 435
Szárnyas	“	10			
Halkonzerv	“	300			
Kombinált zsír	“	1 600	1 700	1 085	
Növényi olaj	“	1 200		900	7 425
Vaj	“	540	400		
Sajt	“	5	5		
Friss tej	“	1 300	2 000	2 000	
Tejfel	“	64			
Túró	“	160			
Cukor	“	2 000			
Tea	“	60			
Kávépótlék (árpa)	“	18	10	285	
Só	“	2 000			
Dohány	“	1 050			

59. 1945. október 12.

Cukorka (nemdo- hányzóknak)	“	52			
Bors	“	19		122	fűszerek
Babérlevél	“	12			
Mustár	“	19			
Ecetesszencia	“	12	5		
Friss főzelék (burgonya)	“	48 000	37 000	37 300	122 300
Paradicsompüré	“	360			
Szárított gyümölcs	“	130	100	86	
Gyümölcskivonat	“	4		200	
Zab (magvas ta- karmány)	“	34 000	20 000	37 000	245 520
Széna	“	50 000	50 000	74 520	
				(Ebből préselt 7000 t)	
Tojás	láda	87	130	210 000 db	
				140 láda	57 láda
Kondenz tej	doboz	12 000			
Gyufa	1000 doboz	5 700			
Cigaretta papír	1000 füzet	11 000			
Paprika	tonna		10		
Szalma	“			8 652	

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázat.

A megjegyzés rovatban szereplő számokat tintával, utólag írták a szövegbe.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi október hó 13-án reggel 8 órakor dálnoki
Miklós Béla elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter, Szobek András közellátásügyi állam- titkár
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter képviselőtében Dabasi Schweng Loránd államtitkár	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gyöngyösi János külügyminiszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Dr. Ries István igazságügyminiszter	Dr. Bojta Ernő Béla adminisztratív ál- lamtitkár, a minisztertanács jegyzője
Bán Antal iparügyi miniszter	

1

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és felolvassa a Szakszervezeti Tanács Ni.2376/1945/V.S. számú beadványát, amelyben a magyar gyáripari- és bányamunkásság kétségbeejtő helyzetére utal.¹ A Szakszervezeti Tanács kívánsága egyesek fényűző életének megszüntetése, – az adóztatás megfelelő reformja, – a spekulánsok és zavarkeltők szigorú megbüntetése. Miniszterelnök felhívja a pénzügyminiszter figyelmét arra, hogy az adó szigorú és pontos behajtása tárgyában sürgősen intézkedjék.

Dr. Balogh István államtitkár véleménye szerint csak látszat az, hogy itt dőzsölés folyik, mert legfeljebb csak száz az a személy, aki feltűnő életet folytat, amit azonban meg kell és meg is lehet akadályozni. Két-három esetben elrettentő lépést kell tenni és ki kell mutatni, hogy a kormány nem tűr kibúvót. A belügyminiszter erélyesen járjon el és a minisztertanács által elrendelendő határozatok gyors végrehajtásával teljesen megnyugtathatja a közvéleményt.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A levél csak utal a gyári hangulatra, de nem világítja meg teljesen. A munkaerő az egyedül kötött-áru és ez nagy sérelem a munkásságra.

¹ Lásd a 60/a. sz. mellékletet.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Már több ízben előfordult, hogy közellátási téren is saját személyét tették felelőssé. Éppen ezzel magyarázza azt a légkört, ami az előző napi minisztertanácson ezeknél a kérdéseknél kialakult.² Ha támogatják munkájában mindent megtesz, hogy a közhangulatot kielégítse és a dolgok menetét helyes irányba terelje. Az adózás el van hanyagolva. A kereskedők, exportőrök megadóztatása hiányos.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A gazdasági minisztertanács foglalkozott ezekkel a kérdésekkel és Vásárhelyi államtitkár az adózási kérdések tervezeteit kidolgozta.³

[Miklós] *Miniszterelnök*: Fokozni kell a bevételeket és jövedelmeket.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A METESZ burgonyavásárlási ügye fennakadást szenvedett, mert a Pénzügyminisztérium nem folyósította a szükséges összegeket.⁴

[Pénzügyminiszter képviselőtében] *Dabasi Schweng Loránd*: A METESZ nem volt hajlandó vállalni azt, hogy a burgonya egy részét Budapesten tárolja. E kikötés nélkül pedig a Nemzeti Bank a folyósításhoz nem járulhatott hozzá.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A lényeg az, hogy a munkásságnak nincs burgonyája, mégis munkára szorítják hiányos élelmezés mellett. Éppen ezért mindent meg kell tenni az élelmezés biztosítására.⁵

Dr. Balogh István: Tisztázandó hol van a lisztfelesleg és a belügyminiszter sürgősen járjon el.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Intézkedést javasol, hogy 100 gépkocsi azonnal kezdje meg a burgonyaszállítást.⁶

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Ha a kereskedők nem teljesítik a megfelelő közvetítést a közellátásügyi miniszter közvetlenül vásárolja fel a burgonyát, és ha a kikötéseket nem teljesítik, az érdekelt kereskedelmi köröket ki kell kapcsolni.⁷

[Pénzügyminiszter képviselőtében] *Dabasi Schweng Loránd*: A készletek kismértékűek és éppen ez okozza az áremelkedést, mert a keresletet nem lehet kielégíteni.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A pénzügyi kormányzat első feladata volna a horribilis jövedelmek rapid megadóztatása és a rendkívül sürgős és gyors behajtás. Az adótételek nagymértékben emelendők. További sürgős intézkedés a dözsölő spekulánsok megfékezése és e célból a gazdasági rendőrség létszámát növelni kell.⁸

[Erdei] *Belügyminiszter*: Elő kell adnia, hogy nincs rendszeresen szabályozva a közellátás ellenőrzése és így nem világos a hatóságok előtt, voltaképpen milyen rendelkezéseket kell végrehajtaniok. Egyes esetekben közbe lehet lépni azonban az általános egyöntetű eljárás lehetetlen. Éppen ezért szabályozni kell úgy a rendelkezéseket, hogy minden vonatkozásban fel lehessen lépni.

B. Szabó István honvédelmi államtitkár megjelenik.

² A mondatot a lap szélén megjelölték.

Lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 3–4. napirendi pontját.

³ A gazdasági minisztertanács ismételtlen foglalkozott ezekkel a kérdésekkel. Lásd különösen a II. F. 8. sz. jegyzőkönyv 1. és 2., a II. F. 9. sz. jegyzőkönyv 1., a II. F. 10. sz. jegyzőkönyv 4., és a II. F. 11. sz. jegyzőkönyv 1. és 4. napirendi pontját.

*Vásárhelyi István*ról lásd a II. F. 10. sz. jegyzőkönyv 1. sz. jegyzetét.

⁴ Az 1927-ben alakult Mezőgazdasági Termelők Egyesült Szövetkezetének az akciójáról volt szó.

⁵ A mondatot a lap szélén kereszttel megjelölték.

⁶ A mondatot a lap szélén kereszttel megjelölték.

⁷ A mondatot a lap szélén kereszttel megjelölték.

⁸ Ezt és az előző mondatot külön-külön megjelölték kereszttel a lap szélén.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Egy tárcaközi bizottság bírálja el azokat a kívánalmakat, amelyeket a belügyminiszter felvet.

[Erdei] *Beliügyminiszter*: Komoly munkát csak akkor tud végezteni, ha egységes rendszer írja körül a feladatokat.⁹

[Miklós] *Miniszterelnök*: Még a statáriális eljárástól sem retten vissza. Egy keretrendelet szabályozhatja úgy az ellenőrzést, hogy mindenre kiterjedőleg lehet értelmezni. Ausztriába csempészik a zsírt, itt pedig nagy nélkülözéseknek vagyunk kitéve.¹⁰

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Egyetért a miniszterelnök álláspontjával. A súlyos visszaéléseket sürgősen meg kell torolni, de lassú az eljárás. Akkor volna elrettentő hatása, ha egy hét alatt le lehetne tárgyalni és ítéletet hozni a gazdasági visszaélések ügyében és megfelelően a nyilvánosság elé tárnák.¹¹

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Voltaképpen jelenleg feketepiac nincs, mert az árak megfelelően alakulnak.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A szénnél van, mert ott rögzített az ár.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Nincs oly jogszabály, amelynek alapján lefoglalhatná a feketézők készleteit és oly jogszabály sincs, amelynek alapján halálra lehetne az illetőt ítélni, holott ez volna az elrettentés egyetlen módzata.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Az olasz büntetőtörvénykönyv 28 esetben ír elő halálbüntetést, ami komolytalanná teszi ezt a büntetési nemet.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* kérdést intéz az igazságügyminiszterhez, van-e oly jogszabály, amelynél fogva lefoglalhatja és lefoglalása alatt tarthatja a feketézők áruját akkor is, ha később oroszok jelentkeznek, hogy az áru az ő tulajdonukat képezi. Mivel [az] oroszoknak nincs árujuk, így ez a kifogás csak ürügy.¹²

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ha ilyen ügyben jelentkeznek oroszok, úgy azt az orosz parancsnoksággal közölni kell.

[Pénzügyminiszter képviseletében] *Dabasi Schweng Loránd*: Egyetlen elrettentő példa is már nagyon fontos volna.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A dolgozók felé sürgősen meg kell mutatni a retorziót és így nyugvópontra kellene juttatni a kérdést.

[Pénzügyminiszter képviseletében] *Dabasi Schweng Loránd*: A folyó hó 12-ére kitűzött minisztertanács a bér és a köztisztviselői fizetések 100 %-os felemeléséhez hozzájárult.¹³ Tájékoztatást kér, hogy egyformán minden járandóságra vonatkozik-e a felemelés, avagy csak az alap felemelésére, esetleg a mellékjárandóságokra is.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A vasútnál és postánál a mellékjárandóságok szintén feltétlenül emelendők, mert fizetéskiegészítő részt képeznek.

[Pénzügyminiszter képviseletében] *Dabasi Schweng Loránd*: A tárcák hiteligényét nem tudja teljességgel a pénzügy ellátni, oly magas személyi kiadások állanak elő és hangsúlyozza, hogy teljes pénzügyi anarchiával kell számolni.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Úgy látszik, hogy csak a kötött-rendszer teljes alkalmazása változtatható a jelenlegi zavarokon.

⁹ A mondatot kereszttel megjelölték a lap szélén.

¹⁰ Az utóbbi mondatot kereszttel megjelölték a lap szélén.

¹¹ A lap szélén kereszttel megjelölték a mondatot.

¹² A mondatot kereszttel megjelölték.

¹³ A mondatot kereszttel megjelölték.

Lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

Minisztertanács akként határoz, hogy a 100 %-os fizetésemelés az összes mellékjárandóságokra is kiterjed.¹⁴

2

[Ries] Igazságügyminiszter: A folyó hó 12-ére kitűzött minisztertanács elvi állásfoglalása alapján előterjeszti javaslatát a közpénztárakban bűnügyi letétként kezelt külföldi fizetési eszközök beszolgáltatása tárgyában.¹⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

3

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a közszükségleti cikkek engedély nélkül való kivételének megtorlása tárgyában.

[Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter: Az 1. §-ban körülírt büntetési fokozatokat enyhének tartja. A második fokozat halálbüntetéssel és teljes vagyonekobzással volna sújtandó. Kimondandónak tartja továbbá, hogy ezeket az eseteket 8 nap alatt le kell tárgyalni, mert az elriasztó hatás így jelentkeznék.¹⁶

[Ries] Igazságügyminiszter: Intern igazságügyminiszteri rendelettel fogja szabályozni azt, hogy vádirat nélkül bíróság elé lehessen állítani a tetteseket, – a második fokozat büntetésére vonatkozó módosításhoz hozzájárul, miután egyébként is a delictum súlyához alkalmazható a büntetés.

Minisztertanács a közszükségleti cikkek engedély nélkül való kivételének megtorlása tárgyában előterjesztett javaslatát elfogadja azzal a módosítással, hogy az 1. § (2) bekezdésben körülírt cselekmény büntetése halál és teljes vagyonekobzás.

4

[Rónai] Közellátásügyi miniszter bejelenti, hogy a folyó hó 12-én tartott minisztertanács határozatának megfelelően összeállította javaslatait a közellátás fokozottabb biztosítása tárgyában.¹⁷ A szükséges intézkedések két csoportba oszthatók, éspedig:

1. a mezőgazdasági termények beszolgáltatására vonatkozó rendeletek gyors és érélyes végrehajtása,

2. az ipari anyagok, valamint a mezőgazdasági termények és termékek kötött gazdálkodásának sürgős előkészítése és bevezetése.

¹⁴ Lásd a kollektív szerződésekben megállapított munkabérek újabb felemeléséről szóló 9450/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 16.; valamint a közszolgálati illetmények és nyugellátások rendezéséről szóló 2500/1945. ME sz. rendelet egyes intézkedéseinek újabb módosítása tárgyában kiadott 9500/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 16.

¹⁵ Lásd a 9510/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 17. A rendelkezést a 11 760/1945. ME sz. rendelettel hatályon kívül helyezték, MK 1945. december 18.

¹⁶ A mondatot a lap szélén kereszttel megjelölték.

A rendelet tervezete megtalálható a jegyzőkönyv mellett. A tervezet 1. §-ának (2) bekezdése szerint ha „a cselekmény a közellátás érdekét sértette vagy veszélyeztette, valamint üzletszerűség esetén a büntetés tíz évtől tizenöt évig terjedhető fegyház”, hivatalvesztés és a politikai jogok felfüggesztése. Ezt szigorította meg a minisztertanács. Lásd a 9480/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 17.

¹⁷ Lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontjának határozatát. A feljegyzés megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ennek megfelelően terjesztette elő Rónai Sándor a jelen jegyzőkönyv 4–16. pontjában szereplő javaslatait.

Az első részben szükségesnek tartja azt, hogy a kormány kiáltványt intézzen a gazdákhoz a termés beszolgáltatása érdekében és az sajtó útján, valamint a községekben a helyileg szokásos módon és falragaszok útján is közzétéessék.

Minisztertanács a javaslatot elfogadja azzal, hogy a kiáltvány szövegét a Miniszterelnökség állítja össze és gondoskodik arról, hogy a vasárnapi lapokban már a kiáltvány megjelenhessen.¹⁸

5

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* javasolja, hogy az Országos Nemzeti Bizottság a vidéki nemzeti bizottságokat, – a politikai pártok országos vezetősége pedig a helyi és vidéki pártvezetőségeket a termény-beszolgáltatásokkal kapcsolatos intézkedések legmesszebbmenő támogatására felhívják.

Minisztertanács akként határoz, hogy a közellátásügyi miniszter javaslatát elfogadja, a miniszterelnök átír az Országos Nemzeti Bizottsághoz, a pártok pedig saját hatáskörükben intézkednek.¹⁹

6

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* ismerteti a burgonya-beszolgáltatási kötelezettség rendeletervezetét.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* javasolja, hogy a kötelező beszolgáltatás holdankint akként legyen szabályozva, hogy 2–3 q beszolgáltatásra legyen a termelő kötelezve. Ott, ahol vasútállomás van október 20., egyebekben pedig november 1. legyen a beszolgáltatási határidő. A kukoricánál a beszolgáltatási határidő november 15. A beszolgáltatást megvénykint kell ellenőrizni.

Minisztertanács a burgonyaellátás megszervezésére kormánybiztosság felállítását határozza el, a kormánybiztos személyére nézve a közellátásügyi miniszter a hétfői nap folyamán tesz előterjesztést. A burgonyaellátás szempontjából a közellátási miniszternek korlátlan hitelt kell rendelkezésére bocsátani. A burgonya-beszolgáltatásra vonatkozó rendeletet a közellátásügyi és a földművelésügyi miniszter együttesen szövegezzék meg és körözés útján ismertessék a társmiszterekkel.²⁰

7

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* szükségesnek tartja, hogy a gazdasági miniszterek egy-egy kellően tájékozott és meghatalmazott tisztviselőt rendeljenek ki a Közellátásügyi Minisztériumba. A termények megvásárlásához, szállításához és feldolgozásához

¹⁸ Az október 16-i lapokban jelent meg a kormány felhívása az ország népéhez a beszolgáltatás és a közellátás biztosítása ügyében.

¹⁹ A miniszterelnök még aznap levéllel fordult a pártok országos elnökségeihez és az Országos Nemzeti Bizottsághoz, kérve együttműködésüket – a politikai és pártterdek felretételével, – a közellátási gondok, a téli és koratavaszi időszak nehéz feladatainak leküzdéséhez. (MOL XIX-A-1-1 1945–67)

²⁰ A burgonya beszolgáltatásáról lásd a 108 010/1945. KM sz. rendeletet, MK 1945. október 16. A burgonya-beszolgáltatási kormánybiztosról lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

szükséges pénzt, szállítási eszközt, éspedig személy- és teherautókat, vasúti kocsikat, továbbá üzemanyagot, mégpedig a malmok, olajütők és a vasutak szükségletére szánt benzint és olajat kellő időben és mennyiségben biztosítsák. [sic!]

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Konkretizálni kell, és kész a legmesszebbmenő támogatást adni.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* javasolja, hogy már ma rendeljék ki a tárcaközi bizottságot és azonnal kezdje meg működését.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: 15 személy- és 25 tehergépkocsit tud biztosítani, de olaj nem áll rendelkezésére, mert a mezőgazdaság használja fel.

[Bán] *Iparügyi miniszter* tájékoztatást kér arra nézve, hogy milyen olajmennyiségről van szó.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A benzin kb. 25 %-a szükséges, 15 személy és 25 teherkocsi alapulvételével.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Megvizsgálja a kérdést és segítséget fog nyújtani.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* felhívja a figyelmet, hogy azok, akik vidékre kiküldetést nyerne erélyes és széleskörű szakismerettel rendelkező személyek legyenek és nem kell megkötni rendelkezési jogaikat.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Félre kell tenni az egyes tárcák presztizsét és a legszigorúbb közérdekű utasításokkal kell ellátni a kiküldötteket, hogy összekötő tevékenységüket kifogástalanul elláthassák.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Oly határozottsággal kell rendelkezni, hogy önállóan döntsenek.

[Pénzügyminiszter képviseletében] *Dabasi Schweng Loránd*: Tisztázni kell, hogy ezzel önálló rendelet-alakítási és kibocsátási jogot akar-e a minisztertanács a bizottságnak adni.²¹

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Lesznek esetek, hogy azonnal kell dönteni és ezért messzemenő hatáskört kell biztosítani.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A bizottság támogatása mellett maga fogja irányítani a szükséges intézkedéseket.

Minisztertanács elrendeli a Tárcaközi Közellátási Bizottság megszervezését. Ennek céljaira 15 személy- és 25 tehergépkocsit kell biztosítani. A hadsereg ellátására külön kormánybiztos kinevezését rendeli el és felkéri a közellátási minisztert, hogy a személyekre nézve javaslatát terjessze elő. A Tárcaközi Közellátásügyi Bizottság összekötő szerv lesz, amelybe a gazdasági miniszterek, a Székesfőváros, valamint a Szakszervezeti Tanács egy-egy tagot delegál. A szerv feladata az, hogy a forgalom, a szállítás, a pénzügyi és üzemanyag kérdések gyors elintézését lehetővé tegye. A bizottság állandóan ülésessen, hogy a kérdéseket gyorsan tárgyalás alá vehesse és azonnal intézkedhessék.²²

²¹ Ezt a mondatot a lap szélén kereszttel megjelölték.

²² A határozatot a lap szélén kereszttel megjelölték.

Külön rendelet nem jelent meg a Tárcaközi Közellátási Bizottság alakulásáról.

A honvédség ellátásának kormánybiztosáról lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját.

8

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: Nagy-Budapest, valamint a bánya- és ipartelepek népessége részére három havi élelmiszerkészlet tartalékolandó éspedig megfelelő tárolással.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Ne mindenféle cikkből állítsák össze a készletet, hanem kalóriában kell megállapítani.

[*Pénzügyminiszter képviselőjében*] *Dabasi Schweng Loránd*: Ez esetben pontosan meg kell határozni, hogy milyen kalória alapulvételével kell a szállítást eszközölni, esetleg szakvéleményt kell ilyen vonatkozásban beszerezni.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Két fokozat szerint kell kiépíteni a tartalékolást, éspedig biztosítani kell mintegy 20-napi élelmet, a másik nagyobb perspektíva három hónapi ellátásra terjedne. Határidőhöz kell kötni a biztosítást, lehetőleg a hó végéig kell készre lenni a tárolással.

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: Csak úgy lehet a készletet előállítani, ha a Vörös Hadsereg ellátásával kapcsolatos igényt korlátozni lehet.²³

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Úgy oldandó meg a kérdés, hogy az összegyűjtött készleten felüli rész szolgáljon a Vörös Hadsereg ellátására.

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: A Vörös Hadsereg ellátására kért termények kb. felét teszik ki annak a mennyiségnek, amely a jóvátétel céljára fordítandó lett volna és amelyre haladékokat kapunk.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Megfelelő kérelem az orosz hatóságoknál bizonyosan méltánylásra fog találni.

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: Már kifejtette korábban is álláspontját, hogy egy negyedévi ellátást tudna biztosítani a Vörös Hadsereg részére, de teljes igényüket az ország gazdasági életének összeomlása nélkül nem elégíthetjük ki.²⁴

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: Csökkenteni kell a Vörös Hadsereg állományát, mert most már nincs szükség teljes létszámukra.²⁵

²³ A mondatot a lap szélén kereszttel megjelölték.

Lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és az 59/d. sz. mellékletet.

²⁴ A mondatot a lap szélén kereszttel megjelölték. Rónainak ezt a véleményét lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontjában.

²⁵ A mondatot a lap szélén kereszttel megjelölték. A Külügyminisztérium már 1945. júniusában aide mémoires-ban kérte a Vörös Hadsereg ellátásával kapcsolatos terhek mérséklését. „A Németország elleni háború május 8-án győzelmesen befejezést nyert. A magyar kormány – olvasható a jegyzékben – annak a készségének hangsúlyozása mellett, amely őt a fegyverszüneti egyezmény összes pontjainak végrehajtásánál vezeti, elérkezettnek látja az időpontot arra, hogy tisztelettel kérje a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot, hogy mivel a háború befejezésével a Szovjet Főparancsnokság funkciói is megszűntek és a 11. § már csak ... a Magyarországon állomásozó csapatok és a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak való szolgáltatási kötelezettségeket tartalmazza, a harmadik negyedévtől kezdve a szolgáltatási kötelezettségeket a Magyarországon állomásozó csapatok számárányának megfelelően és a magyar gazdasági helyzet az előbbiekből vázolt állapotának figyelembe vételével állapítsa meg. A magyar kormány tisztelettel kéri továbbá a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot, hogy amennyiben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság szükségesnek tartaná az itt állomásozó csapatokon felül még más csapatoknak Magyarország területén való elhelyezését, úgy ezen csapatok ellátási költségeit a jóvátételi szolgáltatások terhére számítsa be.” (MOL XIX-A-58 I/3-c)

A kérdés felmerült a Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság 1945. szeptember 19-i ülésén is. Pokorny altábornagy, mint a bizottság elnöke ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy szerinte Magyarországon akkor kb. tíz hadosztálynyi orosz haderő állomásozott, egyben közölte, hogy ellenzi a csapatok létszámcsökkentésének felvetését, „mert az a veszély állhat fenn, hogy katonapolitikai okokat érintenénk a kérdés felvetésével kapcsolatban, amelyet okvetlenül el kell kerülni.” (MOL XIX-A-58 I/1)

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: December hó 1-jéig a három hónapi készletet tartalékolni kell, azonban nem csak gabonában, hanem egyéb élelemben. Külügyminiszter a minisztertanácson most jelenik meg.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Ki fogja számíttatni a szükséges kalóriamennyiséget és erre is figyelemmel lesz az élelmiszer tárolásánál, voltaképpen 3 ezer kalória a rendes élelmezés személyi-, napi szükséglet, – Németország lakossága jelenleg 800 kalória ellátást kap és 2800 a könnyű munkás kalóriaszükséglete.

Minisztertanács akként határoz, hogy a közellátásügyi miniszter előbb 20 napi, későbbi időpontban pedig három havi élelmiszerkészlet tartalékolásáról gondoskodik Nagy-Budapest, valamint a bánya- és ipartelepek népessége részére.

9

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A politikai pártok minden közellátási kormánybiztos mellé egy megbízottat küldjenek ki, aki a terménybeszolgáltatással kapcsolatos rendeletek végrehajtását községenkint ellenőrzi, a szükséges intézkedéseket helyileg megteszi, vagy az esetleges mulasztások megszüntetése érdekében a közellátási kormánybiztosnak, vagy közvetlenül az illetékes minisztériumnak javaslatot tesz.

A pártok által megjelölt személyek beosztásáról közvetlenül kíván intézkedni.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* szükségesnek tartja, hogy írásos direktívákat kapjon a megbízott.

Szobek András közellátásügyi államtitkár vállalja ennek a megszövegezését.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Meg kell állapítani azokat a szankciókat, amelyek következményei a közellátási visszaéléseknek.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Nagy nehézségeket támaszt az egyes áruk alacsony megállapítása, pl. a napraforgó 700 P métermázsánkint.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Álláspontja az, hogy az olajmagpogácsa-készletet közlelmezési célra le kell foglalni és felhasználni az őrlési termények keverésénél.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter*: A kalóriamennyiségnél ezt figyelembe kell venni.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* lehetségesnek tartja, hogy a gabonaőrleményekbe belekevertessék.

[Pénzügyminiszter képviseletében] *Dabasi Schweng Loránd*: Az Élettani Intézet megkérdezésével lehet csak ilyen vonatkozásban határozni és tisztázni kell azt is, hogy a kalória egy-egy szükségleti cikknél hogy viszonylik és hogy emberi élvezetre a pogácsa alkalmas-e.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Az olajos magvak felhasználását nem tartja kifogástalannak és éppen ezért megfontolásra kívánja venni, vajon nem-e [sic!] éppen olyan beszolgáltatási kötelezettség alá kell vonni, mint a burgonyát. Megyénként, holdanként kell meghatározni és a behajtást biztosítani.

Minisztertanács akként határoz, hogy minden párt annyi személyt küld ki, ahány kormánybiztos főispánja van. Ezen pártmegbízottak kioktatása, megbízatásának részletezése és munkabeosztása a közellátásügyi miniszter hatáskörébe tartozik.²⁶

²⁶ A vonatkozó intézkedéseket nem ismerjük.

10

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: A beszolgáltatási kötelezettség teljesítésének határideje: kenyérgabona, árpa, zab, olajosmag és burgonya tekintetében folyó év november hó 1. napja, kukoricánál november hó 15. napja. A beszolgáltatás elől elvont termények elkobzandók és ezenfelül külön-külön büntetés alkalmazandó.

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy a beszolgáltatási határidő ott, ahol vasútállomás van október 20., egyéb területen november 1., a kukorica beszolgáltatási határideje pedig november 15.²⁷

11

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: A beszolgáltatandó termények árát azonnal ki kell fizetni.

Minisztertanács a javaslatához hozzájárul.

12

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: A termények tárolására alkalmas helyiségek, középületek (iskolák, vagy egyes tantermek is) térítés nélkül igénybe vehetők. Megfelelő tároló helyiséggel rendelkező gazdálkodó kötelezhető az általa eladott termények tárolására.

Minisztertanács akként határoz, hogy a közellátásügyi miniszter a termények tárolására alkalmas helyiségeket, középületeket térítés nélkül igénybe veheti. Megfelelő tároló helyiséggel rendelkező gazdálkodó is kötelezhető az általa eladott termények tárolására.

13

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter* javasolja a kötött gazdálkodással kapcsolatos visszaélések gyors és erélyes megtorlásának jogszabállyal való biztosítását.

Minisztertanács szükségesnek tartja a kötött gazdálkodással kapcsolatos visszaélések gyors és erélyes megtorlásának jogszabállyal való biztosítását.

14

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter* kéri a minisztertanács hozzájárulását a malmok és olajütők hatályos ellenőrzésére.

²⁷ Az 1945. évre szóló kenyérgabona beszolgáltatási kötelezettségről a 4040/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 1.), illetve az ennek végrehajtása tárgyában kiadott 102 900/1945. KM sz. rendelet (uo.) intézkedett. Az utóbbi rendelet 4. §-ának (1) bekezdése csak annyiban érintette a beszolgáltatás határidejét, amennyiben kimondta, hogy a gazdálkodó a cséplést követő 15 nap alatt tartozik a learatott terület nagyságához mérten megjelölt gabona mennyiséget a vásárlással megbízott kereskedőnek felajánlani. A fentiekben megjelölt beszolgáltatási határidőket a Magyar Közlönyben nem hirdették ki. Lásd még a jelen jegyzőkönyv 17. napirendi pontját és jegyzetét.

A 10–15. napirendi pontban tárgyalt vagy érintett kérdésekre a későbbiekben visszatért még a minisztertanács; lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 2., 41., 42. napirendi pontját.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárul.

15

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: Az ipari anyagok, valamint a mezőgazdasági termékek és termények kötött gazdálkodásának bevezetés[ére] a készletek nyilvántartásba vételére a megfelelő jogszabályok sürgős elkészítését kívánja s a forgalom és az ár szabályozását is szükségesnek tartja.

[*Pénzügyminiszter képviseletében*] *Dabasi Schweng Loránd*: Felülvizsgálandó, hogy a szükségletet figyelembe véve minő ár felel meg a jelenlegi viszonyoknak. A kenyér jelenlegi reális ára 60 pengő, ha figyelembe vesszük a beszolgáltatási gabona 400 pengős árkalkulációját, valamint a most érvényben levő munkabéreket.

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: Amíg megfelelő készleteket nem tudunk biztosítani, addig a 10 pengős ár marad érvényben, azután a kenyér árát reális alpra kívánja helyezni. Álláspontja az, hogy kenyeret csak ténylegesen igazolt munka ellenében biztosítsanak.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Ennek végrehajtása rendkívül körülményes és a visszélések is elkerülhetetlenek volnának.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Kenyérjegyet csak munkások, tisztviselők és családtagok kapjanak.

[*Pénzügyminiszter képviseletében*] *Dabasi Schweng Loránd*: Így nehezen oldható meg a kérdés, mert az sem világos, hogy voltaképpen kit kell munkásnak tekinteni.

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: A kisiparosokat amennyiben egy tanulónál nem nagyobb számú munkással rendelkeznek munkásnak kell tekinteni, ugyanígy valamennyi alkalmazásban álló személyt.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Minden megoldást komoly megtagarítás elvével kell eredményre juttatni, éspedig mind pénzzel, mind munkával.

Minisztertanács akként határoz, hogy reálárak megállapítására akkor kerül a sor, ha megfelelő készletek vannak már tárolva és a megállapítás lehetősége már fennáll.

16

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter* sérelmezi, hogy elkészítette a baromfi rendeletet, azonban a pénzügyminiszter és az újjáépítési miniszter a hitel kérdésében olyan állást foglalt el, aminek folytán a rendelet visszavonását határozta el.²⁸

[*Nagy Ferrenc*] *Újjáépítési miniszter*: Nem lehet megoldani az árszabályozást a baromfiaknál, mert ezzel a hízlalást is lehetetlenné tennék.

Minisztertanács a közellátásügyi miniszter bejelentését tudomásul vette.

²⁸ Lásd a 106 6602/1945. KM sz. rendeletet (MK 1945. szeptember 16.), amely a kihirdetés napján lépett hatályba; ezt módosította a 106 740/1945. KM sz. rendelet (MK 1945. szeptember 19.) olyan értelemben, hogy a hatálybalépés időpontjául október 1-jét jelölte meg. Visszavonását illetően lásd a 108 070/1945. KM sz. rendeletet, MK 1945. október 13.

17

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát az 1945. évre szóló kenyérgabona-beszolgáltatási kötelezettség megszegésének büntetőjogi megtorlása tárgyában.²⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

18

[Miklós] Miniszterelnök felkéri dr. Balogh István államtitkárt, hogy a miniszterelnöki bejelentéseket terjessze elő.

Dr. Balogh István előterjeszti dr. Dulin Jenő igazságügyi politikai államtitkár kinevezését.³⁰

[Ries] Igazságügyminiszter: Az Igazságügyminisztériumban nincs adminisztratív államtitkár és amidőn a Kiszgazdapárt elnökével, dr. Tildy Zoltánnal ebben az ügyben megbeszélést folytatott, kilátásba helyezte, hogy dr. Dulin Jenő esetleg adminisztratív államtitkárságot is vállal.

Dr. Balogh István az előterjesztést, figyelemmel az igazságügyminiszter közlésére, a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

19

Dr. Balogh István: A Független Kiszgazdapárt kívánalmára felhatalmazást kér arra, hogy dr. Erőss János belügyi politikai államtitkári kinevezésére a Nemzeti Főtanácshoz előterjesztést tegyen.

[Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter: A maga részéről nem helyesli és ellenzi a kinevezést. A Kiszgazdapárt szempontjából sem helyes, a pártok ellene vannak, nem demokratikus érzelmű.

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter: Dr. Erőss János kinevezésének javaslatát valóban nem kedvezően fogadták. A Kommunista Párt kifejtett aggodalmait megvizsgálták, de már előzetesen a párt olyan álláspontot foglalt el, hogy amennyiben az adatok megvizsgálása után is fenntartja a Kiszgazdapárt a kinevezés kérését, úgy nem tesz a párt további ellenvetést. Az történt, hogy a választás után elindult egy szervezett akció és izgatás, de ez nem térítheti el a Kiszgazdapártot elhatározásától. Ha nem fogja

²⁹ Lásd a 9490/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. október 17.), amely öt évig terjedhető fegyházbüntetést, hivatalvesztést és a politikai jogoktól való eltiltást helyezett kilátásba arra az esetre, ha valaki 1945. október 31-éig nem tett eleget beszoolgáltatási kötelezettségének.

³⁰ Nagy Ferenc, mint a Kiszgazdapárt országos elnöke Miklós Bélához írt s a jegyzőkönyv mellett található levelében aláhúzta, hogy pártja súlyt helyez a kinevezésre.

Dulin Jenő (1889–1959) ügyvéd, lapszerkesztő, 1931-ben belépett a Független Kiszgazdapártba, 1935-től 1939-ig országgyűlési képviselő volt, majd ügyvédi tevékenységet folytatott Szekszárdon. 1945 májusától a Tolna vármegyei Nemzeti Bizottság elnöke, 1945. június 24-étől az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, a Kiszgazdapárt Országos Intézőbizottságának tagja, a Tolna vármegyei szervezet ügyvezető elnöke. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány idején nem került sor az államtitkári kinevezésére. 1945. november 15-től a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium, 1946. február 27-től a Belügyminisztérium, 1947. június 14-től az Igazságügyminisztérium politikai államtitkára; 1948. júliusától főügyész; 1947-től ismétlen országgyűlési képviselő volt.

bevéltani a hozzáfűzött demokratikus reményeket, lehet később is reparálni a kinevezést.³¹

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: A Szociáldemokrata Párt nevében nem tud nyilatkozni, mert a pártközi értekezleten nem bocsátották a kérdés adatait a Szociáldemokrata Párt rendelkezésére. Figyelemmel arra, hogy súlyos kifogások hangzottak el ellene, ilyen nagy pozíció betöltésére nem alkalmas.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Konkrét kifogás hangzott el dr. Erőss személye ellen, az adatokat meg kell vizsgálni.

Nagy Ferenc [*Újjáépítési miniszter*]: A Kisgazdapárt nem provokálni akar és éppen ezért ragaszkodik az elhatározásához. Saját megnyugtatósára felhívta Tildy Zoltán pártelnököt, hogy fenntartja-e a kinevezést és határozott állásfoglalást kapott.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: A maga részéről csak alkalmat kér az adatok ellenőrzésére és kéri, hogy hétfőig tartsa a Kisgazdapárt függőben a kinevezési kérelmet.

[*Nagy Ferenc*] *Újjáépítési miniszter*: Ragaszkodik a kinevezéshez.

[*Rónai*] *Közellátásügyi miniszter*: Nem akar a Kisgazdapárt belügyeibe avatkozni, de kérdés tárgyává teszi, vajon presztizsből ragaszkodik-e a párt a kinevezéshez. Úgy tudja vannak más kiváló személyek, akiket javaslatba hozhat. Másképp pedig járuljon hozzá az újjáépítési miniszter az elhalasztáshoz, hétfőig tisztázni lehet a dolgot.

[*Nagy Ferenc*] *Újjáépítési miniszter*: A Kisgazdapárt soha nem tette vizsgálat tárgyává más pártok megbízottainak személyét. Minden párt maga felel és dr. Erőss Jánosért a Kisgazdapárt vállalja a felelősséget.

[*Nagy Imre*] *Földművelésügyi miniszter*: Közvetlen tapasztalata van, hogy Nyíregyházán a hangulat dr. Erőss János ellen van.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Úgy látja, hogy csak presztízs- kérdés a Kisgazdapárt részéről és a Kommunista Párt korábbi állásfoglalása ellenére megfontolásra ajánlja a kérdést.

[*Nagy Ferenc*] *Újjáépítési miniszter*: Nem látja szükségesnek az elhalasztást, mert teljesen mindegy hogy a mai napon, vagy a hétfői napon fogja elhagyni a helyét.

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: A belügy terén teljes anarchia van és a Kisgazdapártnak biztosítani kell az ellenőrzést.

Dr. Balogh István: A rendőrség vezetői között közönséges rablógyilkosok vannak.

³¹ A kérdés annak következtében került napirendre, hogy a Kisgazdapárt Kovács Bélát augusztus 20-án országos titkárrá választotta s kérte államtitkári megbízatása alóli felmentését. Nagy Ferencnek és Kovács Bélának, mint a Kisgazdapárt országos elnökének, illetve országos főtitkáranak október 7-én – tehát a budapesti törvényhatósági választás napján – kelt, az ügygel kapcsolatos levele megtalálható Miklós Béla miniszterelnöki iratai között. E szerint Erdei Ferenc először nem tiltakozott Erőss János államtitkári kinevezése ellen, később azonban, amikor tárgyalások indultak a miniszterelnök bevonásával, Erdei kijelentette, hogy tárgyi bizonyítékokat fog felhozni Erőss ellen. „Közben – olvasható a levélben – ismeretessé vált a Független Kisgazdapártnak az az elhatározása, hogy amennyiben Erdei belügyminiszter a korábbi pártközi megegyezés ellenére is elzárkózik a Kisgazdapárt államtitkár-jelölésének minisztertanácsi előterjesztése előtt, a párt ennek konzekvenciáit levonja és nem vesz tovább részt a kormányzásban”. A Kommunista Párttal is folytak tárgyalások s Farkas Mihály is ígérte, hogy adatokat közöl Erőss ellen, ez meg is történt; Erőss azonban tisztázta magát a vádakkal szemben. Ezért jelezték, hogy a Kisgazdapárt fenntartja javaslatát és erről Erdeit is értesítették. (MOL XIX-A-1-I 1945-76, valamint PIL 274.f. 7.cs. 212.ö.e. 89.l.) A Szabad Nép október 9-i, majd 10-i számában jelentek meg heves támadások Erőss ellen, korruptnak és reakciónak minősítve a vezetése alatt álló megye közigazgatását. Erőss János a Kis Újság október 13-i, illetve egy röpiratra válaszolva az október 17-i számában cáfolta meg az ellene felhozott vádakat.

[Gyöngyösi] *Külgyminiszter*: Tildyről el lehet mondani, hogy egyik legfelelősebb államférfiú, aki a politikai pártok együttműködését tartja szem előtt. Ha ilyen súlyos konzekvenciákat von le, annak megvannak a maga komoly indokai. A Kommunista Párt benyújtotta kifogásait, de egyben közölte, hogy különben nem opponál. Úgy látszik, hogy a kellő őszinteség hiányzik, a becsületes koalíció feltételei már megszűntek, nem őszinték.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A kérdést tisztázni kell és össze kell fogni.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Nem a Kisgazdapárt ellen irányult felszólalása, Tildyről osztatlanul jó véleménnyel van, a Szociáldemokrata Párt szereti és az együttműködés is kötelezi a Szociáldemokrata Pártot. Mégis az elhalasztás mellett van, mert nincs kellően tájékozva.

Dr. Balogh István: A maga részéről is az izgatott légkörben szívesen venné – nem mint a Kisgazdapárt tagja, hanem mint államférfi, – ha volna más megnyugtató megoldás.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A Semmelweis utcai párhelyiség³² homlokzatára felmásztak és leverték Tildy arcképét. Nem éppen megnyugtató jelenségek.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A Kommunista Párt részéről meg-egyszer megvizsgálja a kérdést, a Szociáldemokrata Párt is tegye megfelelő megfontolás tárgyává és hétfőig halasszák el a kérdést.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Hajlandó hétfőig függőben tartani a kérdést.

Dr. Balogh István előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.³³

20

Dr. Balogh István a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter javaslatát a nyári időszámítás megszüntetése tárgyában előterjeszti.³⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja.

21

Dr. Balogh István előterjeszti a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter javaslatát a Magyar Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat részére beszerezni kívánt 1 db tehergépkocsi és [1] db személygépkocsi vételárának fedezésére 2 151 000 P hitel engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács a Magyar Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat részére a 2 151 000 P hitel engedélyezéséhez hozzájárul.

³² A Semmelweis és a Kossuth Lajos utca sarkán levő épületben volt a Kisgazdapárt országos központja.

³³ Erőss János ekkor nem lett belügyi államtitkár, a kérdésre nem tért vissza.

³⁴ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 33 565/1945.II/fő.1. sz. előterjesztése mellett megtalálható a rendelet tervezete is. Lásd a 10 090/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 30.

22

Dr. Balogh István a Közmunkák Tanácsa elnökének javaslata alapján előterjeszti Antal Sándor mérnöknek a VII. fizetési osztály 2. fokozatába műszaki tanácsossá való kinevezését.

[*Pénzügyminiszter képviselőjében*] *Dabasi Schweng Loránd*: Nincs tudomása arról, hogy a Pénzügyminisztérium ehhez előzetesen hozzájárult volna.

Dr. Balogh István: A hozzájárulás megvan.

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy Antal Sándor mérnök a VII. fizetési osztály 2. fokozatába műszaki tanácsossá kineveztessék.

23

Dr. Balogh István előterjeszti dr. Keller Oszkár ny. gazd. akadémiai rendes tanárt a Keszthelyi Magyar Mezőgazdasági Főiskola mezőgazdasági növénytan tanszékére, Varga Kiss Ernő gazdasági akadémiai rendes tanárt a Mosonmagyaróvári Magyar Mezőgazdasági Főiskola mezőgazdasági kémiai ipari tanszékére, dr. Szekeres Vince gazdasági akadémiai rendes tanárt pedig a Keszthelyi Magyar Mezőgazdasági Főiskola állatbonctani és élettani tanszékére mezőgazdasági főiskolai nyilvános tanárrá az V. fizetési osztályba való kinevezés végett.³⁵

Minisztertanács dr. Keller Oszkár, Varga Kiss Ernő és dr. Szekeres Vince tanároknak az V. fizetési osztályba leendő kinevezéséhez hozzájárult.

24

[*Dr. Balogh István* előterjeszti a Magyar Központi Híradó Rt. szénszükségletének biztosítása tárgyában javaslatát.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Nem illetékes a minisztertanács ebben a kérdésben.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: A szénszükséglet kielégítésénél bizonyos sorrend van és így a minisztertanácsi álláspont esetén sem tud elsőbbséget biztosítani.

Dr. Balogh István előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

³⁵ A Miniszterelnökség 8885/1945. sz. előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

Dr. Keller Oszkár (1882–?) bölcsészdoktori, majd Magyaróváron gazdasági oklevelet szerzett. 1908-tól gazdasági akadémiai gyakorlornak, 1910-től tanársegéd volt. 1943-ban felesége származása miatt kénytelen volt lemondani állásáról.

Varga Kiss Ernő (1900–?) műegyetemi tanulmányai után 1928-ban az OTI szolgálatába lépett, 1930–1932-ben az Egyesült Államokban folytatott tanulmányokat. Hazatérése után gazdasági akadémiai tanárrá nevezték ki.

Dr. Szekeres Vince (1887–1976) állatorvos, higiénikus, 1909-ben katonai állatorvosként helyezkedett el. 1922-ben Keszthelyen lett községi állatorvos. 1941-ben nevezték ki a Keszthelyi Gazdasági Akadémiára tanárnak. 1945-ben egyetemi tanár lett.

25

Dr. Balogh István: Egy korábbi minisztertanács már foglalkozott Pokorny Hermann altábornagy vezérezzredessé való kinevezésével, de akkor egy közvetlenül a minisztertanácsot megelőző esetből folyólag a kinevezés függőben tartatott. Javasolja, hogy Pokorny Hermann vezérezzredesi kinevezésére a Nemzeti Főtanácshoz javaslat tétessék.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter:* Nyilatkozzék a külügyminiszter a jóvátételi kormánybiztos működését illetően.

[*Gyöngyösi*] *Külügyminiszter:* A maga részéről a kinevezést támogatja.

Minisztertanács Pokorny Hermann altábornagy vezérezzredessé való kinevezésének a Nemzeti Főtanácshoz való felterjesztéséhez hozzájárul.³⁶

26

[*Pénzügyminiszter képviselőjében*] *Dabasi Schweng Loránd:* A pénzügyi kormányzat rendelkezésére álló eszközök fogyatékosságára kívánja még felhívni a figyelmet. Négy nyomda éjjel-nappal működik, de nem tudja kielégíteni a szükségletet.³⁷ Ismét utal arra, hogy a felemelt fizetések esetleg végrehajthatatlanok lesznek és néhány héten belül teljes pénzügyi összeomlás következhetik be. Bejelenti továbbá, hogy a burgonyavásárláshoz szükséges 200 millió pengő hitelt a Nemzeti Bank állami garancia nélkül nem tudja folyósítani és kéri a minisztertanács olyan értelmű határozatát, amely az állami garanciát engedélyezi.

Minisztertanács a burgonyavásárláshoz szükséges 200 millió pengő hitel állami garanciával biztosított engedélyezéséhez hozzájárult.

[*Miklós*] *Miniszterelnök:* A minisztertanács tárgysorozat további letárgyalására folyó hó 15. napjának du. 3 óráját tűzi ki.

Minisztertanács déli 1/2 1 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépelte tisztázta a miniszterelnök és a jegyzőkönyv vezetőjének saját kezű aláírásával.

A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Nagy Imre, Gerő Ernő és Molnár Erik aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1–5., a 18. és a 20–23. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés, illetve tervezet. Ezek közül 60/a. sz. mellékletként közöljük az 1. napirendi ponthoz tartozó iratot.

³⁶ Lásd az 54. sz. jegyzőkönyv 47. napirendi pontját.

A Nemzeti Főtanács jegyzőkönyveiben nincs nyoma annak, hogy tárgyalták volna az ügyet.

³⁷ Nyilvánvalóan a pénzjegyek nyomására utalt.

Miniszterelnök Úr!

A Szakszervezeti Tanács folyó hó 10-én tartott elnökségi határozatból³⁸ kifolyólag az alábbiakat kell közölnöm a Miniszterelnök Úrral:

A magyar gyáripari- és bányamunkásság már eddig is emberi életnek nem mondható sorsa a legkétségbeejtőbb periódushoz érkezett. A bányákból és egyéb munkahelyekről mind sűrűbben érkeznek hozzánk panaszok és jelentések a dolgozók végső türelmének elvesztéséről. Ennek oka a teljes ellátatlanság, a kifizetett munkabérek vásárlóértékének elvesztése és mindaz a bizonytalanság, ami előtt állanak egy méreteiben előre nem látható tél küszöbén.

Akkor, amikor ők minden áldozatot meghoztak és hoznak ma is, hogy az ország gazdasági egyensúlyát fenntartsák, vállalva a nélkülözést, éhezést mind a maguk mind családjuk számára, amikor napokig nem látnak kenyeret, akkor azt kell észlelniük, hogy egyesek olyan keresethez jutnak,³⁹ ami lehetővé teszi számukra még ma is a fényűző életet. Azoknak az iparcikkeknek az ára, amelyek elkészítése mellett ők éheznek, egyik napról a másikra többszáz százalékkal emelkedik. Tehát mindenkinek, aki lelkiismeretlen, aki nem a munkapadnál és az íróasztalnál keresi kenyerét, módja van a javakat felvásárolni, a horribilis árakat megfizetni, az adózás alól kibújni⁴⁰ és csak a komolyan dolgozó népréteg éhezik. Félő, hogy a józan magyar munkásság is elveszíti egyszer a türelmét és olyan cselekedetekre szánja magát, amely[ek] az ország egyetemes érdekei szempontjából nem kívánatosak.

Kérjük tehát Miniszterelnök Urat, illetve a Magyar Kormányt, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel tegyen olyan intézkedéseket, hogy⁴¹ az országban feltalálható javak, melyek a mindennapi megélhetést szolgálják, az arra illetékes kezekbe kerüljenek, igazságosan legyenek elosztva és elsősorban a dolgozókhoz jussanak el. Ennek első feltétele az üzemek éllelmiszerral való ellátása, a bérek és az árak rögzítése és addig is a mozgó bérskála bevezetése,⁴² a spekulánsok és zavarkeltők szigorú büntetése,⁴³ a munkakötelezettség törvényes bevezetése,⁴⁴ valamint az adók szigorú és pontos behajtása.

³⁸ A Szakszervezeti Tanács elnökségének 1945. október 10-én tartott üléséről felvett szűkszávú jegyzőkönyv szerint négy kérdéstről volt szó: 1/ az OTI üzemi bizottságok választásának szabályszerű megismétléséről, 2/ a munkaközvetítésről, 3/ a bérkérdésben az Iparügyi Minisztériumhoz benyújtandó kérvényről, ezzel kapcsolatban a két párt vezetőivel való személyes tanácskozásról és 4/ Szilágyi Jenő alezredes megbízásáról, hogy a Honvédelmi Minisztériumban a Szaktanácsot képviselje. (Szakszervezetek Központi Levéltára 1-3/6) A jegyzőkönyvből nem derül ki további részlet az egyes kérdésekről.

³⁹ A mondat ezt követő részét piros ceruzával aláhúzták és a lap szélére „A” betűt írtak.

⁴⁰ Az előző négy szót piros ceruzával aláhúzták és a lap szélére „B” betűt írtak.

⁴¹ Ez után piros ceruzával „1”-est írtak és a mondat ezt követő részét piros ceruzával aláhúzták.

⁴² Ez után piros ceruzával „2”-est írtak és a mondatnak a következő vesszőig terjedő részét piros ceruzával aláhúzták.

⁴³ Ez után piros ceruzával írt „3”-as szám látható, a mondat következő vesszőig terjedő részét piros ceruzával aláhúzták.

⁴⁴ Ez után piros ceruzával írt „4”-es szám látható, s a mondat ez után következő részét piros ceruzával aláhúzták.

Miniszterelnök Úr! A munkásság elviselhetetlen helyzetén záros határidőn belül, az ország gazdasági helyzetéhez mérten, okvetlenül segíteni kell. A magyar dolgozó megérti, hogy a mai nehéz időkben lemondásokkal kell élni, hiszen eddig sem volt elkényeztetett gyermeke a letűnt társadalmi rendszernek, tisztában van az ország szegénységével, a háború és a természet csapásaival, amelyek hazáját sújtották, tudatában van annak, hogy még a nélkülözések hosszú sora előtt áll s csak azt kéri: ami van, az igazságosan legyen elosztva.⁴⁵ Aki munkabíró, de hasznos munkát nem végez, szigorú munkakötelezettség bevezetésével állítandó be a termelő munkába. Amennyiben ezek az intézkedések rövid időn belül nem történnek meg, a munkásság az eseményeket tétlenül nem nézheti.⁴⁶

Ha a Kormány részéről nem történik gyors és hathatós intézkedés, úgy mi, magyar szabad szakszervezetek, minden felelősséget a Kormányra hárítunk az esetleges konzekvenciáért.

Tisztelettel

Vas Witteg⁴⁷
főtítkár h.

Gépelte tisztázat, Vas Witteg Miklós saját kezű aláírásával; az aláírás mellett a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Tanácsa körbélyegzőjének lenyomata látható. A levélpapír nyomtatott fejlécének felirata: Szakszervezeti Tanács Budapest, VIII. Fiumei út 4. Az iraton a Miniszterelnökség iktatóbélyegzőjének 9441/1945. számmal ellátott lenyomata szerepel.

⁴⁵ A bekezdés eddig terjedő részét piros ceruzával csaknem teljes egészében aláhúzták s az első, valamint az utolsó részét a lap szélén is megjelölték.

⁴⁶ A mondatot a lap szélén három vonással, piros ceruzával megjelölték.

⁴⁷ *Vas Witteg Miklós* (1895–1975) géplakatos, szociáldemokrata politikus. 1933-tól 1945-ig a Vasas Szakszervezet helyettes elnöke. 1939-től 1948-ig a Szociáldemokrata Párt országos vezetőségének tagja. 1945 után a Szakszervezeti Tanács elnöke, majd főtítkárhelyettese. 1947-ben építésügyi államtitkár. 1950-ben koholt vádak alapján bebörtönözték, később rehabilitálták, 1956-ban a Szakszervezetek Országos Tanácsának alelnöke lett.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi október hó 15. napján du. 3 órakor dálnoki
Miklós Béla elnökle alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter képviselőjében Szobek András állam- titkár
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Molnár Erik népiéleti miniszter képviselőjében Cseh-Szombathy László államtitkár
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter képviselőjében Bereczky Albert dr. államtitkár	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Dr. Ries István igazságügyminiszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Vörös János honvédelmi miniszter képviselőjében B. Szabó István államtitkár	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnök- ségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője
Bán Antal iparügyi miniszter	

1

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és bejelenti, hogy a tatabányai munkások küldöttsége járt a Miniszterelnökségen és sürgős intézkedéseket kért, amelyeket a következőkben foglal össze:

1. A bányavidékek területén lévő malmok közül kérnek arányosan kijelölni nehányat, amelyek csak a munkások részére örölnének. Kéri az orosz hatóságokkal rendezni ezt a kérdést és kérésük oda irányul, hogy ezek a malmok az oroszok részéről egyáltalán ne vétessenek igénybe.

2. Ugyancsak kéri, hogy az ő csere élelmiszerszállítmányaik részére, amennyiben konkrét[an] megadják a vasúti állomások helyeit, vasúti vagonok biztosítsanak.

3. Kéri a fizetésüket hetenként kifizettetni, tekintettel az élelmiszerárak ugrására.

4. A tatabányai bányavidék részére, amely kolonális munkáslakások miatt a falusi bányászokkal szemben nagy hátrányban van, szükséges egy állandó honvédségi gépkocsi kiutalása, mert a jelenlegi gépkocsivezető fegyelmetlensége miatt nagy hátrány érte

[sic!]. Ugyanis a kiutalt honvédségi gépkocsi vezetője minden ürügyet felhasznált, hogy állandóan távol legyen, így 90 napos otléte alatt csak 30-szor állt a bányamunkások ételmezésének rendelkezésére.

Ezenkívül kéri a Kereskedelmi Minisztérium részéről 6 kocsi kéthetenkénti, vagy havonkénti kiutalását.

20 millió pengő folyósítását kérték a bányászok, mely kérelemnek eleget is tett. Felkéri a honvédelmi minisztert, hogy a panaszolt gépkocsivezető ügyét vizsgáltsa ki, – a közellátási kérdéseket pedig Szobek András államtitkárral tette megbeszélés tárgyává.¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

2

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Ma már megkezdődött a tárcaközi értekezlet, amelybe bevonta a Fővárost is.² Elhatározott szándéka a kötött gazdálkodás keresztülvitele, azonban ezt nem lehet kizárólag az élelemre korlátozni, mert az iparnál is végre kell hajtani. A burgonya 20–25 pengő volt, most 40–50 pengő és egy 80 pengős ár megállapítása látszik elfogadhatónak az iparcikkek árára figyelemmel. Ha hozzászámítjuk a munkabért és a szállítási költségeket 120–130 pengő lesz Budapesten a burgonya ára, ami viszont a bérekben nem nyer fedezetet.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Ha 400 pengő a gabona, akkor a 80 pengős burgonyaár túlzott és arányosítani kell.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Nem lehet egyes cikkeket kiragadni. A kötött gazdálkodás keretében végig kell menni az összes közszükségleti cikkeknél, megállapítani az árakat és biztosítani a vásárlási lehetőségeket. Magánál a burgonyánál egy bizonyos fokozatot állított fel olyan módon, hogy 400 négyszögölig mentesítette a beszolgáltatási kötelezettség alól a termelőket, 400–800 ölig 2 q, 800 [négyszögöltől]-1 holdig 5 q, ezen felül pedig az úgynevezett aktív megyékben, ahol 40–50 q átlagos termés van 20 q, ahol pedig 40 q-án alul van a termés, 15 q-ban állapította meg a beszolgáltatási mennyiséget.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A 20 és 15 métermázsas beszolgáltatási kulcsot túlzottnak tartja.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Somogyban 50 métermázsát is elér az átlagos termés.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Alapelvként alkalmazta azt, hogy 1 hold után a beszolgáltatandó maximális mennyiség 5 q és így bizonyos készlet a termelőnél visszamarad. Biztosítottnak látja a vetőmag szükségletet is és a beszolgáltatásnál figyelembe lesz véve a már eddig eszközölt teljesítés.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Híve a beszolgáltatásnak, de vannak, akik önhibájukon kívül nem tudnak eleget tenni a holdankinti előírt beszolgáltatásnak. Különben sincs szükség ilyen horribilis mennyiségre, nem lehet megfelelően tartalékolni.

¹ Lásd a 61/a. sz. mellékletet.

² Lásd a 60. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját.

Rónai Sándor ismételt felszólalásából kitérően Szobek András nem helyette (mint a „Jelen voltak” felszólalásában olvasható), hanem vele együtt vett részt az ülésen.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Gondoskodás történik arról, hogy a helyszínen le-
hessen tárolni a beszolgáltatandó mennyiséget és ezért térítést nyújt. Jó az, hogy ilyen
nagy mennyiségű beszolgáltatás van előírva, mert nem kell legalább többször vissza-
térni a beszolgáltatási kötelezettségre.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Ipari célra is kell kisebb burgonya,
különösen a keményítő készítő iparban, amelynek termelése valutaértékű. Svájc és
a Szovjetunió is felvételre vár keményítőt.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Módot kíván adni a termelőknek arra, hogy az
eddiggi értékesítések is figyelembe véssenek.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter*: A tárolásra súlyt kell helyezni, mert például
Somogy vármegyében a községházára csupán beszórták a burgonyát, amelynek egész-
séges ellátása és tárolása hiányos. Ezt tartja a legfontosabb programnak.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Szabályozandónak tartja a zsír-beszolgáltatás
kérdését is, továbbá az olajos magtermelés irányítását.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A zsír-beszolgáltatási rendeleteket már kiadta,³ de
az ár még nincs meghatározva. 150 kg-os sertés 4 kg fehéraru kezdőmennyiség, ami
emelkedik 12 kg-ig aszerint, ahogyan a családtagok száma csökken.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Ezek a rendelkezések nincsenek megfelelően
közvetve. Propagálni és doboltatni kellene, mert a közlöny nem jut el kellő időben
és minden helyre.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A kormánybiztos megkapja a rendeleteket és a vég-
rehajtás tárgyában intézkedik. Ebből kiindulva nem látta szükségét a külön kihirde-
téseknek, amikre azonban a jövőben súlyt fog helyezni. Eldöntendő kérdés az, hogy a
kötött gazdálkodásra való áttérés junktimba hozassék a munkabérekkel s ezt az árak-
nál figyelembe vegye-e. Az életszínvonal emelkedett és ez is irányadó kell, hogy le-
gyen.

Dr. Balogh István: Vannak olyan munkálatok, ahol az órabér 300 pengőt is elér.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: 140 P az átlagos órabér, a kenyér ára reálisan 60 P,
de a közönség felé 10 pengőben állapította meg, holott ez az összeg a nyers munkabé-
reket sem fedezi.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Szóba kerül a kötött gazdálkodás. Beszélünk róla, elfo-
gadni kívánjuk. Tudtuk azt már régen, hogy merre kell mennünk, ennek ellenére po-
litikailag semmiféle olyan döntést nem hoztunk, amely megfelelne elgondolásaink-
nak. Tudtuk, hogy a kötött gazdálkodás az egyedüli helyes út, de hogy átessünk eze-
ken a nehézségeken, annak napi politikai akadályai vannak. Előre megmondotta,
hogy október közepére az infláció teljessé válik. Egy hónap múlva pedig oly távolság
lesz az árak és a pénz között, hogy ennek folytatása esetén januárra a pénz már nem is
lesz értékmérő. At kell térni a kötött gazdálkodásra, ellenben komikus elemek akadá-
lyozzák az áttérést. Valóban kevés az áru, de ez nem szabad, hogy befolyásolja a kötött
gazdálkodásra való áttérést. Egyszer el kell kezdeni a leggyorsabban az árak stabilizá-
lásának előfeltételeit [sic!], amit csak az alpanyagok árának meghatározásával lehet
megindítani. Politikai megfontolások voltak azonban ennek akadályai. Nézzünk
szembe a való helyzettel, ha fel kell emelni a kenyér árát és ezzel illuzórikussá válik a
béremelés, akkor is stabilizálni kell a valódi helyzetet és nem engedhetjük meg azt a

³ Lásd a 1026 700/1945. KM sz. rendeletet, MK 1945. szeptember 15.

közgazdaság ellenes tendenciát, hogy egyetlen üzem se legyen rentábilis pusztán politikai okokból kifolyólag. Az emelés elkerülhetetlen, mert a közüzemeknek önmagukat kell ellátni és nem lehet mindenkor az államra hárítani a fogyasztói ár és a tényleges ár közötti differenciát. Ez végeredményben nem segít, mert csak burkolt kedvezmény, ha viszont az államháztartásnak kell a fedezetet vállalnia. Kiegyensúlyozott államháztartást kell alakítani, minden ezzel ellentétes irányzat antiszociális. A jelenlegi módszerek csupán a bankjegyszaporítással eszközölhetők, ez pedig fokozza az infláció hatását. Tehát nem érhető el a cél és aláássa a közgazdaságot és magát a demokráciát is. Az az elgondolás, hogy az árkiegyenlítés az állam kötelessége, pillanatnyilag tetszetős, de végzetes az infláció szempontjából. Ezek elemi alapszabályok és éppen ezért a közellátási kérdések nem egyes tárca, hanem az egész kormány problémái. Nem lehet közellátást rendezni, ha nem tekintjük az egészet egységes komplexumnak és nem a kötött gazdálkodás elvi szabályait alkalmazzuk az összes intézkedéseknél. Meg kell adminisztratív és politikai szempontból is vizsgálni a kérdést, megfelelő apparátus is kell, hogy érvényt szerezzen a kormány rendelkezéseinek. A Pénzügyminisztérium ilyen adminisztrációval nem rendelkezik és éppen ezért az adóbehajtást semmi körülmények között sem tudja biztosítani és nem tud úrrá lenni a kormányzat az adminisztráción.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A pénzügyminiszter konkrét javaslatokat terjesszen elő, az Ideiglenes Nemzeti Kormány minden lehetőséget megad és dönt a felvetendő javaslatokban.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Elsősorban hiányolja azt, hogy nincs megfelelő megtorlás.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Az igazságügyminiszter bejelentette, hogy a népbíróságok napi 100 évi szabadságvesztés büntetést szabnak ki, ugyanezt meg lehetne tenni a gazdasági bűncselekményeknél is.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Felemlíti a Wagons-Lits gestióit.⁴ Hiába fordult a belügyminiszterhez, a kellő alapot az árdrágítás megállapítására nem találták meg és éppen ezért a Kereskedelmi Kamarához áttette az ügyet. Lehetetlen, hogy ne legyen árdrágítás ott, ahol az első kifogásra másfélmillió pengővel leszállították a követelést.

[Erdei] *Belügyminiszter*: A rendőrség szakértőket kérdezett meg és ezek véleménye alapján döntött.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A szakértőket megvesztegették.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A rendőrség nem szüntethette meg a nyomozást, az ügyészség az a hatóság ahová át kell tenni az iratokat.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A belügyminiszter vizsgálja meg a konkrét adatokat.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: A közönséget tájékoztatni kell gazdasági vonatkozásban. Minél őszintébben ismertetjük a problémákat, annál gyorsabb a megoldás lehetősége.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Az agrár- és iparérdek mindenkori kedvezőtlen jelenségei mutatkoznak. Az agrárállamokban van élelem, de nincs ruha, – a kisipari [sic!] álla-

⁴ A Wagons-Lits-Cook Organisation Mondiale de Voyage Soc. A., Bruxelles nemzetközi hálókocsi társaság (budapesti kirendeltsége V. Vörösmarty tér 5. sz. alatt működött) látta el a Szövetséges Ellenőrző Bizottság angol és amerikai delegációját. Magas árai ismételen foglalkoztatták a kormányt. Lásd a 15. sz. jegyzőkönyv 14., az 54. sz. jegyzőkönyv 5. és az 55. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

mokban pedig fordítva áll a helyzet. Ki kell emelni, hogy a Vörös Hadsereg ellátása rendkívül nehéz tétel és többet nem tud a kormányzat tenni, mint amennyit tesz.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Híve a kötött gazdálkodásnak, de nem mernek megfelelően ezen eszközökhöz nyúlni. Korábban az Ideiglenes Nemzeti Kormány hozott olyan rendelkezéseket, amellyel 60 %-ban vette igénybe a textiltermelést s 40 %-ot meghagyott a szabad forgalomnak. Jelentős csereakciót, mintegy 300 millió pengő értékben a falu felé fordította, – a bányászok ruhaigényét kielégíti, – jóvátételt szolgáltat, – megfogta az ipar az összes bakancstételeket, – lehetősége mutatkozik annak, hogy minden bányász ténylegesen egy pár bakancshoz jusson, tehát az Iparügyi Minisztérium komolyan vette a kötött gazdálkodásra való áttérést.⁵

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A szabad forgalom 40 %-át is kötöttség alá kell hozni.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A fémnyersanyag felhasználásával szigorú kötött rendszereket alkalmaz az ipar. Senki sem kérdezte meg, miből fedezi ezeket a szükségleteket.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Most kapott értesítést arról, hogy a két jóvátételi hajónak az elkészítése nyersanyag miatt akadályokba ütközik. Felhívja erre a pénzügyminiszter figyelmét.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A kötött rendszert alkalmazza az Iparügyi Minisztérium már a bőröknél is, holott erre nem is volt lényegében felhatalmazása. Két kormányrendelet alapulvételével és segítségével tért át a kötött rendszer alkalmazására. A négy alapanyagnál éspedig a szén, nyersolaj, vasfémek, villany, a kötött gazdálkodást maradéktalanul alkalmazandónak tartja. A villany nem döntő, mert az árak rendkívül alacsonyok és van vidék, ahol tízszeres a villanyár a fővároshoz viszonyítva. A szén pócsékolását meg kell akadályozni. Vannak olyan visszasságok, mint pl. Ózdon, hogy nem a saját termelvényt használják fel, hanem kiutaltatják a szükségletüket, mert ezt 40 pengős áron kapják, viszont a termelési költségek alapulvételével 200 pengő a szén ára.

[Miklós] *Miniszterelnök* sürgős előterjesztéseket kér a visszasságok megakadályozására és a kötött gazdálkodásra való áttérésre.

[Bán] *Iparügyi miniszter* szükségesnek tartja a szénkormánybiztosság felállítását, ezt előkészíti, éspedig olyképpen, hogy az Iparügyi Minisztérium felügyelete alá tartozzék.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A kérdések felvetése nem szisztematikus. Olyan előterjesztések kellenének, amelyek az egész kérdést átfognák.

A maga részéről támogat minden ilyen törekvést, mert az állam jövedelem nélkül van, az adóbehajtás megbízhatatlan és az inflációra valakinek fizetnie kell.

Dr. Balogh István: Vagy pedig megfelelő kölcsön szükséges.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Az iparügyi miniszter előterjesztését, pl. a textilgazdálkodásnál, eddig helyesnek tartja, azonban a jövőben a gyárakat úgy kell foglalkoztatni, hogy bérmunkát vállaljanak, a kész áru felével az állam ren-

⁵ Több intézkedés született korábban, amely a kötött gazdálkodás bevezetése irányába mutatott, ilyen volt valóban a textilgazdálkodással kapcsolatos egyes kérdések szabályozása tárgyában kiadott 56 370/1945. IpM rendelet (MK 1945. július 18.), valamint az ezt módosító 75 110/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. szeptember 15.); lásd e kérdéskört illetően még a 37. sz. jegyzőkönyv 40–41.; a 39. sz. jegyzőkönyv 20., 32., 34. napirendi pontját.

delkezzék és amelyik nem paríroz, ott vegyék igénybe az üzemeket, s legfeljebb egy bizonyos minimális mennyiséget hagyjanak meg a személyzetnek.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Megvan a lehetőség a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter által tervezett irányban.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Azok a nyersanyagok felett, [sic!] amelyeket külföldről hoznak, kizárólag az állam rendelkezze. A pénzügyminiszter elgondolását részben helyesli, a közellátási helyzetet teljesen fel kell tárni.

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter* tájékoztatást kér, hogy a közellátási miniszter pontos képet tud-e alkotni a közgazdasági helyzetről.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A közellátás saját apparátusa akként valósulhat meg legjobban, ha minden járásban egy ember intézkedik.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* különösnek tartja, hogy vannak kormánybiztosok, akik nem felelnek meg és még egyetlen egy sem lett állásából elbocsátva.

Szobek András [közlekedésügyi] *államtitkár* utal a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter megjegyzésére, rámutat arra, hogy minden megyében van felügyelőség.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* ismét kiemeli, hogy a vállalatokat rentábilissá kell tenni és önellátásra berendezni.

[Rónai] *Közlekedésügyi miniszter*: A pénzügyi problémákat egységes tervvel lehet csak megoldani és éppen ezért a pénzügyminiszter volna hivatott annak kidolgozására.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Helyesebb volna, ha az újjáépítés foglalkozna ezzel a kérdéssel.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A Pénzügyminisztériummal karöltve értekezletet fognak tartani, amelyen a megfelelő terveket kidolgozzák és utána minisztertanács elé hozzák.⁶

[Miklós] *Miniszterelnök*: Sürgős lévén a felvetett kérdés, már a holnapi napon kezdék meg az előkészítést.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Az egyes készletek megfogása a legsürgősebb.

Minisztertanács akként határoz, hogy a szénkormánybiztoság felállításához hozzájárul és felhatalmazza az iparügyi minisztert, hogy személyi vonatkozásban sürgős előterjesztést tegyen.⁷

⁶ Az Újjáépítési Minisztérium 14/1945. sz., 1945. október 22-én kelt levelével megküldte a társminisztériumoknak a kötött gazdálkodásra való áttéréssel kapcsolatos legfontosabb intézkedésekről készített feljegyzést. Ebben a háború alatti kötött gazdálkodásnál is szigorúbb rendszer bevezetését javasolta, amennyiben a mezőgazdasági és az ipari termelést is ellenőrzés alá kívánta helyezni, a kereskedelmi tevékenységgel együtt. Szigorú rendszabályokat tartott szükségesnek az ár- és bérpolitika, valamint a pénz-, adó- és hitelpolitika terén is. (MOL XIX-G-1-a 1945-1-11 641) Előzményéről lásd a II. F. 9. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját, valamint az 59. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját és 43. jegyzetét.

⁷ A minisztertanácsi ülés után készítette el az Iparügyi Minisztérium az üggyel kapcsolatos 85 847/1/2./1945. sz. előterjesztését. Ebben utalt a külföldi szénzállítások elmaradása folytán előállt nehéz helyzetre s arra, hogy a szénügyek intézése különböző hatóságokhoz tartozván az ügyintézés többször késedelmet szenvedett. Ezért kérte, hogy a széntermelés fokozása és az elosztás tervszerűvé tétele érdekében szénkormánybiztos kinevezésére kerüljön sor. A kormánybiztos működésének feltételeit kívánta megteremteni a kiadandó rendelettel. Egyben jelezte, hogy a kormánybiztos személyére később fog javaslatot tenni. (MOL XIX-G-1-a 1945-1-11 682) Lásd a 10 000/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 26., valamint a 62. sz. jegyzőkönyv 73. napirendi pontját.

3

[Miklós] *Miniszterelnök* felkéri dr. Balogh István államtitkárt a miniszterelnöki bejelentések megtételére.

4

Dr. Balogh István előterjeszti a belügyminiszter 55 678/1945. BM II. számú javaslatát, amely az 1945:VIII. tc. 4. §-ában foglaltak alapulvételével dr. Háy László és felesége, született Grün Adél, továbbá Perényi Imre és Szántó Zsuzsanna választói névjegyzékbe való felvételét kéri. A törvényes előfeltételekkel rendelkeznek, azonban nem laktak 1945 szeptember első napján Magyarország 1937. évi december 31-i határain belül, mert a politikai emigrációból most jöttek vissza.⁸

Minisztertanács dr. Háy László és felesége, született Grün Adél, továbbá Perényi Imre és Szántó Zsuzsanna választói névjegyzékbe való felvételéhez hozzájárult.

5

Dr. Balogh István előterjeszti a közellátásügyi miniszter javaslatát Szilágyi János a honvédség ellátásával kapcsolatos élelmezési ügyek ellátásának kormánybiztosává való kinevezésére. [sic!] ⁹ Álláspontja szerint a kormánybiztos így független lenne a közellátási minisztertől, holott ez nem érdek és miniszteri biztossá való kinevezését tartaná a legcélszerűbbnek.

A minisztertanács Szilágyi János alezredest a honvédség közellátási ügyeinek vitelével kapcsolatos miniszteri biztossá való kinevezéséhez hozzájárul. A miniszteri biztos a közellátási miniszter rendelkezése alatt áll.

⁸ Erdei Ferenc előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

Háy László (1891–1975) orvos, közgazdász. 1909-től Szociáldemokrata Párt, 1919-től a Kommunista Párt tagja. 1920-ban emigrált, főleg Berlinben, 1934-től a Szovjetunióban dolgozott közgazdászként, illetve a Kossuth Rádió munkatársaként, majd vezetőjeként. 1945-ben hazatért. 1946–1947-ben a Magyar Nemzeti Bank igazgatója, 1956-ban elnöke; 1948-tól kereskedelem- és szövetkezetügyi minisztériumi államtitkár, miniszterhelyettes; 1954. július 6-tól 1956. április 14-ig külkereskedelmi miniszter.

Grün Adél (1894–1973) a háború utolsó szakaszában a moszkvai Kossuth Rádió bemondója volt, hazatérve az Iparügyi Minisztériumban, majd a kereskedelemben dolgozott.

Perényi Imre (1913–) építész. Moszkvában szerzett építészmérnöki diplomát, 1934-től 1945-ig az egyik ottani tervezőintézet főmérnöke volt. 1945-ben, hazatérése után, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának osztályvezetője lett, 1948-tól különböző tervezőintézetek igazgatója, 1951-től 1983-ig a Budapesti Műszaki Egyetem tanácskezelő egyetemi tanára, egy időben rektora, 1955-től 1960-ig Budapest főépítésze volt.

Szántó Zsuzsa Szántó Bélának, a Tanácsköztársaság hadügyi népbiztosának a lánya volt. Hazatérése után a Lenin Intézetben, majd a Corvina Könyvkiadónál dolgozott. Az 1950-es évek elején letartóztatták, majd rehabilitálták.

⁹ Feltehetőleg elírás történt és *Szilágyi Jenő*ről (1897–?) volt szó, aki 1916-ban, az egyéves önkéntesi idő letele után tényleges katonai szolgálatba lépett. 1918-ban tagja lett a Szociáldemokrata Pártnak, 1919-ben pedig a Katonatanácsnak. Ezért később meg kellett válni a katonaságtól, rendőr lett, de onnan is eltávolították. Magánpályán dolgozott. A II. világháború idején büntetőszázadba osztották be, ahonnan átszökött az oroszokhoz. 1945-ben rehabilitálták és alezredesté nevezték ki. Részt vett Budapest honvéd városparancsnokságának megszervezésében. 1945 áprilisától Vas Zoltán, majd Rónai Sándor mellett dolgozott közellátási megbízottként. 1947 után a rendőrség állományába került. Lásd még a 60. sz. jegyzőkönyv 60/a. sz. mellékletének 38. jegyzetét.

[Rónai] Közlekedésügyi miniszter: Főként azért van szükség a honvédség élelmezésével kapcsolatos intézkedésekre, mert meg kell állapítani a pontos létszámot, fejadagot stb.

6

dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a közlekedési miniszter előterjesztésére Gál András burgonya-kormánybiztossá való kinevezése tárgyában.¹⁰

[Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter: Az olajos magvak ügyét is a kormánybiztos hatáskörébe kell utalni.

A minisztertanács Gál András burgonya és olajos magvak kormánybiztosává való kinevezéséhez hozzájárult.

7

dr. Balogh István előterjeszti a vallás- és közoktatásügyi miniszter 63 082/1945. számú javaslatát, amelyben a pénzügyminiszter és újjáépítési miniszter előzetes hozzájárulása alapján a budapesti „Aranszajú Szent Jánosról” elnevezett görögkeleti magyar egyházközségnek az Almássy téren épülő temploma költségei részbeni fedezésére 500 000 pengő rendkívüli államsegély utalványozását kéri.¹¹

A minisztertanács az „Aranszajú Szent János”-ról elnevezett görögkeleti magyar egyházközségnek temploma költségei részbeni fedezésére 500 000 pengő folyósításához hozzájárult.

8

Dr. Balogh István előterjeszti a vallás- és közoktatásügyi miniszter 48 328/1945. számú javaslatát, amelyben az újjáépítési és a pénzügyminiszter előzetes hozzájárulása alapján a „Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet” VIII. Rökk Szilárd utca 26. sz. alatti megrongált épületének helyreállítására egymillió pengő rendkívüli államsegély utalványozását kéri.¹²

A minisztertanács az egymillió pengő rendkívüli államsegély utalványozásához hozzájárult.

9

[Gyöngyösi] Külügyminiszter előterjeszti javaslatát Szekfű Gyula egyetemi nyilvános rendes tanárnak rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterre történő kinevezé-

¹⁰ Gál András korábban Budapest Székesfőváros Községi Élelmezési Üzemének helyettes vezérigazgatója volt. Kinevezése után rövidesen megbetegedett s lemondott; október végén *dr. Mátéffy Géza* közlekedésügyi államtitkár kapott megbízást a burgonyaügyek intézésére.

¹¹ Az előterjesztés szerint a folyamodó egyházközség volt a legnagyobb létszámú a görögkeleti magyar egyházközségek között s mindaddig nem volt temploma, istentiszteleteit szükségképpen tartotta. A székesfőváros által adományozott önálló épület átalakítása 1,5 millió pengőbe került, amelyből 1 milliót az egyház a híveitől, adományokból és kölcsönökből teremtett elő. A templom felszentelésére 1945. október 21-én került sor. Ezen képviseltette magát Vorosilov marsall, Zamercev tábornok, a kormány és a főváros is. (Szabadság 1945. október 23.)

¹² Lásd a 61/b. sz. mellékletet.

sére. Szükséges az 1883. évi I. tc. 31. §-ában előírt képesítés alóli felmentése és hozzájárulás ahhoz, hogy a moszkvai magyar követség vezetésével bízzák meg.

Ugyancsak kéri a hozzájárulást ahhoz, hogy Szegedy-Maszák Aladár I. osztályú követségi tanácsosi címmel felruházott másodosztályú követségi tanácsos a Washingtonba kiküldendő politikai misszió vezetésével, majd rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterrel leendő kinevezése után a Washingtonban felállítandó magyar követség vezetésével bízzák meg.¹³

A minisztertanács Szekfű Gyula moszkvai és Szegedy-Maszák Aladár washingtoni magyar követség vezetésével való megbízásához hozzájárult.

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: Napirend előtti felszólalásra kér engedélyt, mert rendkívül sürgős közrendészeti előterjesztése van.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A felszólalásra az engedélyt megadja.

10

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter*: A Független Kisgazdapártot rendkívül súlyos sérelmek érték. Egyelőre a következőkben részletezi:

Szolnokon a Független Kisgazdapárt gyűlését megszervezett kommunista tömegek annyira zavarták, hogy a gyűlést megtartani nem lehetett. A gyűlés szónokai lettek volna: Gyöngyösi János, Nagy Ferenc miniszterek, Vásáry István ny. pénzügyminiszter.

Dobozon a gyűlést ugyancsak nem engedték megtartani, a gyűlés megkezdése előtt megtámadták a szónokokat, Szabó Árpádot, a politikai bizottság tagját véresre verték, Bereczky Gábor várm. ügyv. elnök szemét kiverték.

Esztergomban ugyanezen időben és helyen a Kommunista Párt is gyűlést hívott össze, mire a Kisgazdapárt elvonult és más helyen tartotta meg a gyűlést. Utána mégis megtámadták a kommunisták a Kisgazdapártot, egy embert lelőttek, egyet megbicskáltak, a kisgazdapártiak ablakait sorra bevették.

Kiskőrösön a Kommunista Párt titkára az oroszokhoz feljelentette Vásáry államtitkárt, a Kisgazdapárt szónokát, hogy a szovjetet gyalázta. Az oroszok Vásáryt bevitték

¹³ A Külgügyminisztérium 4598/1/1945. sz. előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Az előterjesztés szerint a tervbe vett kinevezésekhez mind a Szovjetunió, mind az Egyesült Államok Kormányának hozzájárulását kikérték.

Szekfű Gyula (1883–1955) történész. A Nemzeti Múzeum, majd az Országos Levéltár, 1912-től Bécsben a Haus-, Hof- und Staatsarchiv munkatársa, 1916-tól a Pázmány Péter Tudományegyetem magántanára, 1924-től rendkívüli egyetemi tanár. Részt vett a Magyar Történelmi Emlékbizottság munkájában. 1946 januárjától 1948 szeptemberéig moszkvai magyar követ, illetve 1948 májusától nagykövet volt. Élete utolsó szakaszában az Elnöki Tanács tagjává nevezték ki. A köztisztviselők képesítéséről szóló 1883. évi I. tc. 31. §-a a szükséges gyakorlati képzettség kérdését tárgyalta.

Szegedy-Maszák Aladár (1903–1988) 1928-tól a Külgügyminisztérium munkatársa. 1932-től 1937-ig a berlini követségen teljesített szolgálatot. 1943. július 24-étől 1944. március 21-éig a Külgügyminisztérium politikai osztályának vezetője volt. A német megszállás idején letartóztatták. 1945 végétől washingtoni magyar követ, 1947 januárban lemondott és az Egyesült Államokban maradt.

A Nemzeti Főtanács 1945. október 9-i, majd november 2-i ülésen foglalt: azok a két követ kinevezésével; a megbízóleveleket a december 20-i ülésen adta át számukra. (MOL XVIII-4)

és miután a négyülésen megállapították, hogy nem mondott gyalázó szavakat, udvariasan elbocsátották.

Szegeden a Kisgazdapárt szónokát nem engedték az orosz emlékünnepevény felszólalni és koszorúját elhelyezni.

Kecskeméten Bánó, Nyíregyházán Scheiben, Sopronban Vietorisz rendőrkapitányok, a miniszter ígérete ellenére helyükön vannak.

A törvényhatóságok által jelölt rendőrtszketeket nem nevezi ki a belügyminiszter.

Azért hozta a minisztertanács elé a sérelmeket, mert ezek a jelenségek rendkívül fontos bel- és külérdekeket veszélyeztetnek és alkalmasak megzavarni az a kedvező benyomást, amelyet a budapesti választások tisztasága kiváltott. Saját személye is zavarva és veszélyeztetve van. Nem választási kérdés ez, mert a Kisgazdapárt az együttműködést a legmesszebbmenően építette ki, – az egyedüli alapnak tartja a kibontakozásnál. Ilyen jelenségek azonban arra mutatnak, hogy az együttműködés nem komoly és egyes pártoknál ilyen szándék hiányzik. Amíg nem tisztázzák a politikai célokat és az erőviszonyokat, az együttműködés lehetetlenné válik a továbbiakban. Ez a Kisgazdapárt elnökének álláspontja, amit hangsúlyozni kíván, noha éppen Tildy Zoltán volt az, aki a választások után is biztosította Budapest polgármesterét támogatásáról.¹⁴

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: A konzolidáció útját valóban meg kell találni. A támadás azonban csak részben orvosolható, mert ami a rendőrségi bajokat illeti nagy nehezen

¹⁴ Gyöngyösi fentiekéről készített feljegyzése megtalálható a jegyzőkönyv mellett elhelyezett külön lapon is. Ez utóbbi csak annyiban tér el a jegyzőkönyvből foglaltaktól, hogy az utolsó mondat végén szerepel Pécs is, ahol a törvényhatóság által jelölt rendőrtszketeket nem neveztek ki.

A rendőrtszketeket illető törvényhatósági jelölési jogról lásd az 43. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

Az újságok csak részben adtak hírt az említett eseményekről. Szinte kivételnek számított az Alföld c. lap részletes beszámolója a dobozi esetről. (1945. október 21.)

1945. október 11-én, Szeged felszabadulásának első évfordulóján a Független Kisgazdapárt nevében Elek Lajos elsőként beszélt a szovjet városparancsnokság erkélyéről, majd a két szovjet emlékműnél minden párt koszorúzott. (Délmagyarország 1945. október 12. és 13.) A Kisgazdapártot valójában a Szegedi Színházban Révai József által elmondott beszéd sértette.

Bánó Mihály (1918–1946) lakatos, a Kommunista Párt tagját 1945. január 10-én a kecskeméti Nemzeti Bizottság bízta meg a város közbiztonsági osztályának vezetésével, rövidesen Dél-Pest vármegye és Kecskemét rendőrfőkapitánya lett rendőrezredesi rangban. 1945. szeptember 24-én a törvényhatósági bizottság ülésén három szavazattal kevesebbet kapott, mint amennyi a megerősítéséhez szükséges lett volna. A belügyminiszter azonban csak november 20-án mentette fel. Közben a Demokrácia c. lap 1945. november 11-i számában sajtótámadás indult ellene. 1946 júliusában Budapesten közlekedési baleset áldozata lett.

Scheiben, helyesen *Sajben András* (1903–1986) földmunkás, 1945 után termelőszövetkezeti dolgozó volt. Előbb a Szociáldemokrata Párt, később a Parasztpárt, 1945 júliusában a Kommunista Párt tagja lett. 1944. október 31-én Nyíregyháza Ideiglenes Városi Tanácsának tagjává választották. 1945 februárjától Nyíregyháza város rendőrségének vezetője, 1945 márciusától 1945. október 25-ig Szabolcs vármegye rendőrfőkapitánya volt. A főispán kezdeményezésére, a hivatali hatalommal való visszaélés miatt, mentették fel állásából. A későbbiekben a megyei földmunkás szervezetek munkájában vett részt.

Vietorisz Géza a Kommunista Párt tagja volt. 1945 májusában Sopron város és a vármegye rendőrfőkapitánya, 1945. július 23-án Sopron város törvényhatósági bizottságának és az igazoló választmányának a tagja lett. 1945. december 22-én mást jelöltek a rendőrfőkapitányi állásra.

1945. október 7-én tartották meg Budapesten a törvényhatósági választást, amelyen 240 mandátumból 122-öt a Kisgazdapárt szerzett meg. Ez az eredmény idegességet váltott ki a munkáspártok, elsősorban a Kommunista Párt köreiből; az incidensek jórészt ebből származtak.

A lapok hírt adtak arról, hogy Vas Zoltán a választás után természetesnek vette, hogy a többségi párt fogja adni Budapest polgármesterét is (Világ 1945. október 11.), Tildy Zoltán azonban a városházán tett látogatása alkalmával kérte, hogy egyelőre maradjon a helyén.

úrrá lett ezeken, de a panaszolt sérelmek csak részben róhatók a rendőrség terhére. Mindenféle apparátus nélkül kezdte el a munkát. Még egy tökéletes és kipróbált szerv sem működik kifogástalanul, feszült és kielezett helyzetben még nagyobb tehát a nehézsége egy kezdő apparátusnak.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Most ütköznek ki azok a régi bajok, amelyeket a maga részéről annyiszor kifogásolt és amelyekben a belügyminiszter nem tud intézkedni. Noha korábban bejelentette, hogy a kifogásolt rendőrtiszteket elmozdította, az az információja, hogy azok továbbra is működnek.

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter*: Ha nem kap a Kisgazdapárt orvoslást, akkor a belügyminiszter személye ellen sokkal határozottabb formában fog konzekvenciákat levonni.

[Erdei] *Belügyminiszter*: Mindent megtesz, amit a rendőrségen keresztül megtehet. Ismételten hangsúlyozza, hogy nem kizárólag a rendőrségen múlnak a dolgok, ha nem ért ezzel egyet a minisztertanács, hajlandó levonni a konzekvenciákat, de a rendőrség egész szervezetét nem tudja felrobbantani és nem tudja visszaállítani a régiéket, mert viszont ez egy más súlyú veszélyt rejt magában.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Senki sem kívánja ezt.

[Erdei] *Belügyminiszter*: Az a körülmény, hogy nem a rendőrség számláját terheli minden baj és így csak részben tudja orvosolni a jelenségeket, azzal van összefüggésben, hogy a pártok közötti viszonyt kell rendezni. A felszólalás komolyságával egyet ért és kötelezőnek tartja a dolgok messzemenő orvoslását.¹⁵

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Rendkívül sajnálatos tény, a maga részéről elítéli. Összefügg azonban a jelenlegi politikai helyzettel s nem tudunk eredményre jutni. Hibák történtek, az feltehető, de a Kisgazdapárt agitációja kezdeményezte. Dévaványán a Kommunista Pártot is sérelem érte.¹⁶ Egy bizonyos, ha az ország tönkremegy, a pártok sem fognak prosperálni.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Nagyon lehangolják a történetek, azt hitte, fölibe tudnak kerülni a villongásoknak, de ez nem sikerült. Remélte, hogy a választás becsületesen folyik le, de a rendzavarás szervezett volt, hiába próbálkoztak hosszabb ideig is, tüntetés történt a vármegyeháza előtt. Azt a két szociáldemokratát, aki helytelenítette ami történt, megverték, előbb kint az utcán, a másikat bent a rendőrségen. Az egyiket Vincze Györgynek hívják és ez jelentette a történeteket a Kisgazdapártnál. Ez történt Szolnokon. A Dobozen történetek rendkívül súlyosak. Beszéltek az áldozatokkal, a szónokot és a jelenlevőket a tömeg megrugdosta, mások is sérüléseket szenved-

¹⁵ Az előzményeket illetően lásd 9. sz. jegyzőkönyv 7., a 19. sz. jegyzőkönyv 8., a 27. sz. jegyzőkönyv 5. és a 33. sz. jegyzőkönyv 2. illetve 27. napirendi pontját.

Erdei belügyminiszter amikor ismételten utalt arra, hogy nem kizárólag a rendőrségen múlnak bizonyos dolgok, nyilvánvalóan olyan jelenségekre gondolt, amelyeket maga is ismételten szóvá tett a SZEB-nél. Így 1945. június 28-án jelezte Beljanovnak, hogy a váci városi és járási kapitány működésének kivizsgálására kiküldött nyomozók egyikét – mivel a kapitányság több tagját felfüggesztették – a helyi szovjet katonai parancsnokság letartóztatta. Hasonló eset volt Abonyban, ahol a szovjet katonai parancsnok védelmet nyújtott a nem megfelelően működő rendőri szervezetnek s nem engedte, hogy a főispán, vagy a főkapitány a vizsgálatot lefolytassa. Kérte ezekben az ügyekben és a hasonló jelenségek rendezésében a segítséget. (MOL XIX-J-1-k Vegyes 166. doboz Belügyi dosszié 160 387 és 160 386/1945.VII.)

¹⁶ Dévaványán még 1945 márciusában Dékány Imre kommunista párti rendőrparancsnok túlkapasai okoztak feszültségeket: letartóztatta a helyi Nemzeti Bizottság több tagját, a kisgazdapárti elnököt fel akarta akasztatni. Ennek következtében a többi helyi párt összefogott a Kommunista Párt ellen. (Z. Nagy Ferenc: Ahogy én láttam. Budapest, 1965. 177–198. p.)

tek. Ilyen jelenségek mellett a választásokról már nem lehet elmondani, hogy tisztán folytak le. Meg kell kísérelni mégegyszer, hogy a légkört megteremtsek és a belügy-miniszter annyi hosszú ígéret után állapítsa meg, hogy képes-e feladatát betölteni, védelmet nyújtani, mert ha megismétlődik az eset, úgy más formában vetik fel a kérdést. Az tény, hogy azok a gyilkosok, akiknek a rendőrségtől való eltávolítását hosszú idő óta követelik, még mindig helyükön vannak.

[Miklós] *Miniszterelnök*: A pártok kezéből kicsúszik, és szervezett machináció mind-az, ami történt. A rendőrség pedig asszisztál.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter*: A legmélyebben sajnálkozik a történetek felett és elítéli azt. A Kommunisták Pártja is a legerélyesebben, drasztikusan igyekszik megakadályozni az effajta eseményeket. Azonban provokáció történik, így pld. Somogyban, ahol olyan agitáció folyik, ami direkt szovjetellenes.¹⁷

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Ha valakinek a nevét közölni fogják, aki ilyen agitációt folytat, megfelelően el fog járni. Kéri a megfelelő adatokat, hogy eljárhasson minden rendező törekvéssel szemben.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A Szociáldemokrata Párt nevében is elítéli a történeteket. Tiszta választás belső követelmény is, azonban a provokáció a reakció részéről már tűrhetetlen. Saját maga látta, hogy a választást követő napon a kisgazdapárti tömegek marxista csöcseléknek hívták a munkások tömegeit és fasiszta módon tartották üdvözlésre kezüket. Olyan szövegek is történtek, hogy ami a Munkáspárt Angliában, az a Kisgazdapárt Magyarországon.

[Miklós] *Miniszterelnök*: Nem indokolt az, hogy mindenkit fasisztának tekintsenek. Maga Rákosi is úgy nyilatkozott, hogy a kis fasisztákat nem szabad üldözni.¹⁸ Viszont a most felvetett dolgok csak mellébeszélnek a Kisgazdapárt panaszának és homályba viszik a felvetett kérdést.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Az a véleménye, hogy nagy tévedés volt a széleskörű választójogi törvény. Elfelejtették, hogy 25 év reakciójával állunk szemben. Nyilasok hozzátartozói mind leszavaztak és érthető, hogy a demokrácia ellen.

[Gyöngyösi] *Külgyminiszter*: Vissza kell térni az eredeti témakörhöz. Lehetetlenség a kormányzás, ha mellőzik a hivatalos szerveket. Munkarendet nem lehet kidolgozni. A szolnoki népgyűlésen felszólította a rendőrség vezetőjét, hogy a kisgazdapárti gyűlés rendezését akadályozzák meg. Azzal válaszolt az illető, hogy szólásszabadság van. Mindent homályban hagyunk, nem világítjuk meg a helyzetet az ország előtt és furcsa játék folyik akörül, hogy ki felelős a dolgokért. A felelősség az egész kormányé, nem pedig az egyes pártoké és ezt éppen a munkáspárti oldalról nem tartják be.

[Erdei] *Belügyminiszter*: Az újjáépítési miniszter úr kérdés tárgyává tette vele szemben tud-e megfelelően fegyelmezni. Azt nem tudja megakadályozni, hogy ismétlődjenek a dolgok, csak egy bizonyos mértékig lehet képes erre, mert hangsúlyozza, hogy nem egyedül a rendőrség a hibás.

¹⁷ Kaposvárott szélsőséges megnyilvánulásokra került sor: 1945. október 7-én a szovjet hatóságok 14 egyetemi hallgatót letartóztattak, október 15-én a főispán ellen tüntettek. (MOL XIX-A-1-1-1945-75)

¹⁸ Rákosi a nyilvánosság előtt 1945. július 22-én a tatabányai bányászgyűlésen szólt arról, „hogy a megszállt kisnyilasoknak amnesztiát kell adni és lehetővé kell nekik tenni, hogy visszatérjenek megint a rendes életmódba és megtalálják az utat az újjáépítésen keresztül a demokráciához.” Hozzátette mindjárt: „Ha mi a kisnyilasoknak amnesztiát adunk, ez nem jelenti azt, hogy a nagynyilasokat annál kíméletlenebbül ne üldözzük.” Rákosi Máttyás: *A magyar demokráciáért*. Harmadik kiadás. Szikra kiadás, Budapest, 1948. 67. p.

[Oltványi] Pénzügyminiszter: Csirkefogók vannak a rendőrség vezetői között, ugyanekkor a megválasztott rendőrtiszteket nem helyezik be állásukba.

[Miklós] Miniszterelnök: Bánó, Scheiben és mások is még szolgálatban vannak. A nyíregyházi jelenet is inszenált volt, mivel felheccelik a tömegeket. Felhívja a pártok figyelmét erre. Az biztos, hogy ezeket a kérdéseket most már végleg orvosolni kell, mert tűrhetetlen a helyzet és veszélyezteti a külpolitikai érdekeket.

A minisztertanács a miniszterelnök bejelentését tudomásul vette.

[Miklós] Miniszterelnök a f. hó 10. napjára kitűzött minisztertanács tárgysorozata alapján felkéri a belügyminisztert, hogy előterjesztéseit tegye meg.¹⁹

11

[Erdei] Belügyminiszter előterjeszti a közszolgálat demokratikus szellemű megújításával kapcsolatban közigazgatási tanfolyamok tervezéséről szóló javaslatát.

[Oltványi] Pénzügyminiszter: A pénzügyi következmények még nincsenek tisztázva és kéri a belügyminisztert, hogy keressen evégből érintkezést a Pénzügyminisztérium illetékes osztályával.

[Erdei] Belügyminiszter: A pénzügyminiszter felszólalása alapján előterjesztését a napirendről leveszi.²⁰

A minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

12

[Erdei] Belügyminiszter előterjeszti javaslatát a német állampolgárok honosításának és visszahonosításának hatálytalanítása tárgyában.²¹

A minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

13

[Erdei] Belügyminiszter előterjeszti javaslatát egyes vármegyékben, továbbá nagy és kisközségekben a testületi hatóságok működésének szünetelése és ezzel kapcsolatos különleges közigazgatási szabályok tárgyában.²²

A minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

¹⁹ 1945. október 10-én nem tartott ülést a minisztertanács, mivel a szovjet–magyar gazdasági egyezmény október 12-ére kitűzött tárgyalása (59. sz. jegyzőkönyv) miatt elhalasztották az előzetesen tervezett napirendi pontok megbeszélését, majd a következő, október 13-i ülésen (60. sz. jegyzőkönyv) elsősorban szintén rendkívüli kérdésekkel foglalkoztak.

²⁰ Az előzményeket illetően lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját. A kérdésről az október 25-i ülésen (63. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pont) határoztak; az előterjesztés és a rendelet tervezetével kapcsolatos feljegyzés azonban a jelen jegyzőkönyv mellett található, ezért az előterjesztést itt közöljük, lásd a 61/c. sz. mellékletet.

²¹ Lásd a 61/d. sz. mellékletet, valamint a 9550/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 18.

²² Az előzményeket illetően lásd a 43. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját. Lásd a 61/e. sz. mellékletet, valamint a 9560/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 18.

14

[Erdei] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 4. pontot, „rehabilitációk a rendőrségnél”, a napirendről leveszi.²³

A minisztertanács a bejelentést tudomásul veszi.

15

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát az ország egész területén a fényűző vendéglátóipari üzemek bezárása tárgyában.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium részéről hasontárgyú előterjesztést kíván tenni, amely szélesebb körű. A belügyminiszteri javaslat nem oldja meg a kérdést.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Kötelezővé kell tenni a menü-rendszert a vendéglátóiparban. Különösen a vidékiek részére szükséges ez, éspedig egy-tál ételt szolgáljanak fel.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Budapest Székesfőváros területén a fényűző vendéglátóipari üzemek bezárása tárgyában.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Az egész ország területére ki kell terjedni a rendelkezésnek.

[Erdei] *Belügyminiszter*: Hozzájárul a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter javaslatához.

A minisztertanács a következő szövegű rendeletet fogadta el:

„1. § (1) Az ország egész területén a fényűző, vendéglátó ipari üzemeket (mulatókat, espressókat, cukrászdákat), minthogy ezeknek fenntartása az ország mai gazdasági helyzetével nem egyeztethető össze, be kell zárni; áru- és anyagkészletüket leltárba kell venni és a közellátásügyi miniszter által megállapított áron közellátási célra kell igénybe venni.

(2) A bezárt üzem céljait szolgáló helyiségre vonatkozó bérleti szerződés hatálya az 1945. évi november hó 1. napján megszűnik és azoknak – elsősorban népelelmezési célokat szolgáló – hasznosításáról kell gondoskodni. Az üzem berendezési és felszerelési tárgyait a tulajdonos rendelkezésére kell bocsátani, vagy pedig beleegyezésével – méltányos bér ellenében – bérbe lehet adni.

(3) A bezárt üzem alkalmazottai szolgálati viszonyának felmondása tekintetében az általános magánjogi szabályok érvényesek.

²³ A Belügyminisztérium 141 195/1945.IV-12. sz. előterjesztése *Nánássy László* volt államrendőrségi detektívfelügyelő; *Dr. Kászonyi István* volt rendőrfogalmazó; *Mester Lajos* volt csendőr; *Dr. Smoling Béla* volt rendőrkapitány és *Bak F. Ferenc* volt rendőr rehabilitálására vonatkozott. Mind az ötük a Tanácsköztársaság alatt, illetve az azt követő időben tanúsított baloldali magatartásuk miatt bocsátottak el annak idején állásukból.

A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték e napirendi ponthoz: „*Dr. Kászonyi István*nál túlzás a kinevezése rendőralezredessé, indokolatlan pusztán rehabilitáció alapján. Az *Andrássy* úton és *Újpesten* lévő két háza olyan értékes, hogy ilyen mértékben való rehabilitálása indokolatlan és méltánytalan. *Mester Lajos* kegydíj folyósítása a Nemzeti Főtanács hatáskörébe tartozik. A többi rehabilitáció ellen nincs észrevétel.”

2. § Jelen rendelet alapján tett hatósági intézkedések miatt kártérítésnek helye nincs.

3. § A rendeletet a belügyminiszter hajtja végre.²⁴

16

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Ladányi Jenő ny. min. o. főnök rehabilitálása tárgyában.

A minisztertanács Ladányi Jenő rehabilitálásához a 285/1945. ME sz. rendelet jogkörében hozzájárult.²⁵

17

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Halász József ny. pénzügyőri főszemlésznek pénzügyőri főfelügyelői cím adományozása tárgyában.²⁶

A minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

18

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát az értékpapírforgalom szabályozásáról szóló 700/1942. ME számú rendelet újabb módosítása tárgyában.²⁷

A minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

19

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát az úgynevezett mezőgazdasági termelési hitelek tárgyában.

[Nagy Imre] Földművelésügyi miniszter: A gazdatársadalom idegenkedik a valorizáció-

²⁴ A jegyzőkönyv mellett a rendelettervezet két, közel azonos szövegű változata található. Az egyik Budapest Székesfőváros területére, a másik az ország egész területére nézve tartalmazott intézkedést. A rendelet a jegyzőkönyvben olvasható szöveggel jelent meg. Lásd a 9520/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 16.

²⁵ A Pénzügyminisztérium 293/1945. Eln. A. sz. előterjesztése szerint *Ladányi Jenő* miniszteri osztályfőnököt 1936-ban – baloldali magatartása és származása miatt – idő előtt nyugdíjazták, így nem kaphatta meg a teljes nyugdíját. Ezt a sérelmet orvosolta a rehabilitációja. A 285/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 27.) a Tanácsköztársaság alatti, illetve a baloldali magatartásuk miatt hátrányt szenvedettek rehabilitálásáról szól.

²⁶ A Pénzügyminisztérium 74 008/1945. XVIII. sz. előterjesztésének indoklása szerint *Halász József* az ostrom alatt, mint a budapesti Harmat utcai pénzügyőri lakótelep gondnoka, orosz nyelvtudása és a partizánok támogatása révén a kincstárnak és a pénzügyőrségnek felbecsülhetetlen értékű szolgálatot tett.

²⁷ A Pénzügyminisztérium 61 791/1945. IV. a. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy az értékpapírforgalom szabályozásáról szóló 700/1942. ME sz. rendelet (MRT 1942. 640–644. p.) nagymértékben korlátozta az értékpapírok tőzsdei forgalmát, amennyiben kimondta, hogy a Tőzsdén ajánlatot csak az tehet, akit a Tőzsdetanács a Tőzsde miniszteri biztosának hozzájárulásával hites alkusszá kinevezett, tőzsdei megbízásokat pedig a közérdekű intézményeken kívül csak a Pénzügyintézeti Központ tagjai, valamint azok vállalhattak el, akiket a Tőzsdetanács a Tőzsde miniszteri biztosának hozzájárulásával a bizományosok névjegyzékébe beiktattak. A rendelet a bizományosok ügykezelését a Pénzügyintézeti Központ ellenőrzése alá helyezte s lehetővé tette, hogy a tőzsdei alkusz kinevezését hatálytalanítsák s a bizományosot a névjegyzékből töröljék, ha működése az állam, vagy a közigazdaság érdekeit veszélyezteti.

Míndez a tőzsdei forgalom számára féket jelentett s korlátozta a Tőzsde önkormányzatát. A Tőzsde kérésére javasolta ezeknek a megkötéseknek a feladását. (MOL. XIX-I-1-s 1945-Eln.-12–12 521) Lásd a 9630/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 18.

tól. A Pénzügyintézeti Központ elnöke is kifogásolja a valorikus kikötést. A maga részéről kéri a valorizáció mellőzését.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Tervgazdálkodási alapon követelnie kellene a valorikus igényt. A gazdák helyzetének ismeretével a valorizáció nélküli megoldást javasolja.

A minisztertanács a pénzügyminiszter előterjesztését azzal a módosítással fogadja el, hogy a mezőgazdasági termelési hitelek valorikus kikötés nélkül folyósítandók.²⁸

20

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát üzleti biztosítékul és bánatpénzül elfogadható értékekre vonatkozó rendelkezések újabb kiegészítése és módosítása tárgyában.²⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

21

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti az újjáépítési miniszter javaslatát a társasház tulajdon alapítással kapcsolatos adó- és illetékmentesség tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

22

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti Kopár Ferenc nagykanizsai lakos pénzügyőri tisztté leendő kinevezését.³¹

Minisztertanács Kopár Ferenc kinevezéséhez hozzájárult.

²⁸ A mezőgazdasági termelési hitelkérdéseket elbíráló bizottságok megalakításáról a 21 956/1945. FM sz. rendelet (MK 1945. augusztus 24.) intézkedett. Előzményét illetően lásd a 48. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját.

²⁹ A Pénzügyminisztérium 61 128/1945.IV.a. sz. előterjesztése mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérlőlevelük. Az óvadékképes értékpapírok jegyzékének közzétételéről, az üzleti biztosítékul és bánatpénzül elfogadható értékekre vonatkozó rendelkezések újabb megállapításáról szóló 4260/1929. ME sz. rendelet (MRT 1929. 1174–1202. p.) kiegészítése és módosítása tárgyában kibocsátott 2340/1944. ME sz. rendeletet (MRT 1944. 1470–1474. p.) módosításáról volt szó. Az említett rendelkezések értelmében a pénzügyintézetek saját tőkéjük arányában vállalhattak bankgaranciát. Mivel a háborús események következtében a saját tőke általában összezsugorodott, szükségessé vált a garanciavállalás arányának felemelése. Másrészt viszont, nehogy erejükön felül vállaljanak kötelezettséget a pénzügyintézetek, limitálták is azt, hogy milyen összeg erejéig fogadhatnak el értékpapírokat. Ezeket a kérdéseket szabályozta a rendelet, bizonyos engedélyezési feladatokat róva a Pénzügyintézeti Központra. Lásd a 9620/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 18.

³⁰ A Pénzügyminisztérium 190 400/1945.XI.a. sz. előterjesztésén kívül a jegyzőkönyv mellett megtalálható a rendelet tervezete. Arra való tekintettel mérsékeltek a társulási adót, hogy társasházak általában nem nyereszkesedési, hanem lakóhelybiztosítási célból alakítottak, ami az újjáépítés szempontjából támogatásra érdemes törekvésnek minősült. A rendelet nem jelent meg a Magyar Közlönyben.

³¹ A Pénzügyminisztérium 1833/1945.XVIII. sz. előterjesztésében nem Kopár Ferenc, hanem *Kopár József* szerepel, aki 1924-től 1930-ig már szolgált a pénzügyőri testületnél.

23

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a valuta- és az aranyforgalom szabályozása tárgyában.

[Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter: Hiányolja a rendeletet, [sic!] hogy a tört arany bejelentéséről nincs szó.

[Oltványi] Pénzügyminiszter: A Szövetséges Ellenőrző Bizottság az előterjesztett szöveghez járult hozzá.

Minisztertanács a pénzügyminiszter előterjesztését elfogadta.³²

24

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a I-II. fizetési osztályban lévők pótlékáról szóló rendelettervezete tárgyában.

[Ries] Igazságügyminiszter: Indokolatlannak tartja a 4 vidéki főállamügyész 1500 P pótlékát, szemben a fővárosi 2000 pengős illetményel.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a vidéki főállamügyészek pótléka is 2000 P.³³

³² Az előzményt illetően lásd a 46. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját. A Pénzügyminisztérium 1945. október 4-én kelt 98 205/1945/IV.c. sz. előterjesztésében utalt arra, hogy az augusztus 22-én tárgyalt és elfogadott rendelettervezetet, tekintettel annak pénzügyi jelentőségére, kiadás előtt hozzájárulás végett eljuttatta a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Gazdasági Osztálya – olvasható az előterjesztésben – augusztus 28-án kelt válaszában észrevételezte, hogy a rendelettervezet a korábban Magyarországhoz tartozott területeket olyan elnevezésekkel jelölte meg, amelyeknek – megítélése szerint – revíziós tendenciát lehetett tulajdonítani, másrészt azt is kifogásolta, hogy az aranyforgalomra vonatkozó korlátozások alól kivette a tervezet a tört aranyat. Az első észrevételnek helytadva megváltoztatta a minisztérium a területek megnevezését az átdolgozott szövegben, a törtarany kivételét a rendelet hatálya alól viszont fenntartandónak jelezte – elsősorban az ipar aranyszükségletének kielégítésére figyelemmel, másrészt azért, mert „az aranyécszer és a törtarany fogalmi körének igen nehéz elhatárolása folytán igen megnehezítette volna a korlátozások kijátszásával elkövetett bűncselekmények pontos körülírását.” Ezt a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Gazdasági Osztálya elfogadta. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 525)

A jegyzőkönyv mellett csak a rendelet tervezete található. A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapra e napirendi ponthoz a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „A rendelet kiadása indokolatlan és semmiféle célt nem ér el. Egyetlen intézkedést lehetne életbeléptetni, amely bejelentési kötelezettség mellőzésével engedélyhez kötné a külföldi fizetési eszközök forgalmát. A bejelentési kötelezettség olyan kataszter felállításához vezet, amely a jelenlegi viszonyok mellett veszélyeztetést tartalmaz. Semmiféle célja nincs ma már a rendeletnek, mert bebizonyosult, hogy a közszükségleti cikkek nincsenek összefüggésben a pénzügyi alakulásával és a spekulációs piac megtalálja a maga területét. Ennek folytán nincs értelme annak sem, hogy a magyar állampolgárok jelenlegi birtokában lévő külföldi fizetési eszközök közgazdasági okokból beszolgáltatás alá kerüljenek. Ugyanis ez a rendelet is csak kisebb egyéneket fog érinteni és így antiszociális. Annak idején a célt az árszabályozás ilyen módon való ellenőrzése képezte. Azonban ez megdőlt, a közszükségleti cikkek árának teljesen külön alakulása folytán.”

Lásd a 7160/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 17.

³³ A Pénzügyminisztérium 15 798/1945.II. sz. előterjesztésében, utalva a miniszterek, államtitkárok külön-pótlékát, illetve működési pótlékát rendező minisztertanácsai határozatra (38. sz. jegyzőkönyv 20. és 54. sz. jegyzőkönyv 27. napirendi pontja), javasolta, hogy a különpótlékot valamennyi, az I–II. fizetési osztályba tartozó közszolgálati alkalmazott megkaphassa, tehát hogy a Kúria és a Közigazgatási Bíróság elnöke is, továbbá, hogy a Kúria és a Közigazgatási Bíróság másodelnöke, a Budapesti Ítéltábla elnöke, a legfőbb államügyész, a Legfőbb Állami Számvevőszék alelnöke a már korábban engedélyezett havi 1000 pengős külön-pótlékon felül az államtitkárok részére engedélyezett havi 5000 pengős működési pótlékot is megkaphassa. Egyben kérte, hogy a korábbi működési pótlékok helyébe a négy vidéki ítéltáblai elnök és a budapesti főügyész havi 2000 pengős, a négy vidéki főállamügyész 1500 pengős működési pótlékot kaphasson 1945. augusztus 1-jei hatállyal.

25

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát az állami kezességvállalás a Magyar Nemzeti Bankkal szemben a Futura Magyar Szövetkezeti Központ Áruforgalmi Részvénytársaság részére folyósított hitelekkel kapcsolatban. [sic!]³⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

26

Honvédelmi miniszter [képviselőként B.Szabó István] előterjeszti javaslatát Bartha Albert ny. hadügyminiszter elvett katonai rangjának visszaadása és vezérezredessé való előléptetése tárgyában.³⁵

Minisztertanács Bartha Albert ny. hadügyminiszter vezérezredessé való kinevezéséhez hozzájárult.

27

[Nagy Imre] Földművelésügyi miniszter előterjeszti dr. Sylvester Domokos, dr. Újházy László és dr. Szórfy S. György miniszteri titkároknak miniszteri osztálytanácsosokká való kinevezése tárgyában.³⁶

Minisztertanács dr. Sylvester Domokos, dr. Újházy László és dr. Szórfy S. György miniszteri titkároknak miniszteri osztálytanácsosokká való kinevezéséhez hozzájárult.

28

[Nagy Imre] Földművelésügyi miniszter bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő Gonda Béla kinevezését a napirendről leveszi.³⁷

³⁴ A Pénzügyminisztérium 61 632/1945.IV.a. sz. előterjesztése szerint a Futura, elsősorban közellátási szempontokra tekintettel, olyan állami feladatokra (kötött gabonaforgalom lebonyolítása, jóvátételi célú vetőmagfelvásárlásra, olajos magvak forgalmának lebonyolítására) kapott megbízást, amelyek pénzügyi kerete messze meghaladta a vállalat saját tőkéje alapján gazdaságilag indokolt hitelek összegét. Ezért volt szükséges, hogy az állam, illetve a Pénzügyminisztérium vállalja a Futura hitelügyleteinek a Nemzeti Bank felé a készpénzes szerepét.

³⁵ A Honvédelmi Minisztérium szám nélküli előterjesztése szerint Bartha Albert „20 évvel ezelőtt megalakította a Hadviseltek Pártját, amely demokratikus volta miatt állandó zaklatásnak volt kitéve, ez a párt később átalakult Független Polgári Kossuth Párttá, mely programjába vette a németekkel való szakítást, emiatt rendkívül sok üldöztetésnek volt kitéve, Szálasiék uralomrajutásával neki is bujdosnia kellett.” A Honvédelmi Minisztérium előterjesztéséhez a Miniszterelnökségen – a borítólapra vezetve – a következő megjegyzést fűzték: „Nincs észrevétel, de felterjesztendő a Nemzeti Főtanácshoz.” Erre nem került sor.

Bartha Albert (1877–1960) katonatiszt. 1918. november 9-től 1918. december 12-ig, majd 1946. augusztus 21-től 1947. március 14-ig hadügy, illetve honvédelmi miniszter. Kiszagdapárti politikus. 1945-től 1947-ig parlamenti képviselő. 1948-tól az Egyesült Államokban élt.

³⁶ A Földművelésügyi Minisztérium 7346/1945.Eln.1.ü.o. sz. előterjesztése szerint Sylvester Domokos (1912–?) 1935-től a Földművelésügyi Minisztérium munkatársa volt, főleg a vízügyi ágazatban működött. 1944-ben miniszteri titkárként az elnöki ügyosztály első előadója lett.

Újházy Lászlóról lásd a 28. sz. jegyzőkönyv 28/b. sz. mellékletét.

Szórfy S. György (1909–?) 1936-tól dolgozott a Földművelésügyi Minisztériumban, 1945-től a szociálpolitikai ügyosztályon miniszteri titkárként, majd a miniszter titkárságának a vezetője lett.

³⁷ A Földművelésügyi Minisztérium 110 880/1945.XII.1. sz. előterjesztése szerint Gonda Béla (1907–?) agrármérnök 1945 elejétől gazdasági felügyelőként a Dunántúl mezőgazdasági termelésének megszervezésében szerzett érdemeket.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Miniszterelnök eltávozik és a minisztertanács elnöklését a pénzügyminiszter veszi át.

29

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az árubehozatali korlátozások kiterjesztése tárgyában.³⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

30

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát: kiküldetés a szomszédos országokkal való posta és távközlési forgalom újrafelvétele és szabályozása céljából.³⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

31

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 3. és 4. pontot a napirendről leveszi.⁴⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

32

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a postabélyegek külföldi értékesítésének megszervezése tárgyában.⁴¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

³⁸ Lásd a 61/f. sz. mellékletet, valamint a 9640/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 20.

³⁹ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium IV. főosztály 131 425/1945/A.4. sz. előterjesztése alapján *Módos Elemér* postaigazgató, *dr. Lukász Alfonz*, *dr. Iványi József* és *Balázs Barna* postatanácsosok Romániába, Csehszlovákiába, Jugoszláviába és Ausztriába történő 3–4 napos kiküldése került szóba, a tárgyalások lefolytatása és a szükséges megállapodások megkötése céljából. A kiküldetéseket a kereskedelmi egyezmények tették időszerűvé.

⁴⁰ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon olvasható jegyzék szerint a papíros kereskedői forgalmának szabályozására és a Kereskedelmi Szakoktatási Tanács, valamint a Kereskedelmi Szakoktatási Bizottság létesítésére vonatkozó rendelettervezetek tárgyalása maradt el.

A papír kereskedelmi forgalmáról szóló előterjesztést a 62. sz. jegyzőkönyv 57. és a 63. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontjaként, a Kereskedelmi Szakoktatási Tanács és a Kereskedelmi Szakoktatási Bizottság kérdését az október 24-i minisztertanácsi ülésen (62. sz. jegyzőkönyv 46. napirendi pont) tárgyalták.

Mind a két előterjesztés megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

A papíros forgalmának szabályozásáról szóló előterjesztésre vonatkoztatva a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést vezették a borítólapra: „Ugyanez az előterjesztés szerepel az iparügyi miniszter mai tervezetei között 4. szám alatt. A kettőt össze kellene egyeztetni.” (Lásd a jelen jegyzőkönyv 36. napirendi pontját.) A két előterjesztés közel azonos szövegezésére bizonyos fokig magyarázatot ad a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztésében (34 566/1945/I/1. sz.) olvasható következő mondat: „Az iparügyi miniszter úrral történt megállapodás értelmében az iparügyi miniszter úr egyidejűleg bemutatja a papír termelésének szabályozásáról szóló rendelettervezetet. Az idezárt rendelettervezet a papír kereskedői forgalmát szabályozza.” A két feladat meghatározása azonban nagyon közel esett egymáshoz.

⁴¹ Lásd a 61/g. sz. mellékletet.

33

[Bán] *Iparügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő, az egyes ipari vállalatokhoz hatósági vezető kirendelése, valamint az ipari termelés tervszerűségének és a jótéteti szállításoknak biztosítása érdekében tehető egyes intézkedések tárgyában készített javaslatát a napirendről leveszi.⁴²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

34

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a tanviszonnal kapcsolatos egyes kérdések szabályozása tárgyában.

[Vallás- és közoktatásügyi miniszter képviseletében] *Bereczky Albert államtitkár* kéri, hogy a tankerületi főigazgató kiküldöttje is tagja legyen a tanoncvizsgáló bizottságnak.

Minisztertanács, a vallás- és közoktatásügyi államtitkár javasolt módosításával az iparügyi miniszter előterjesztését elfogadta.⁴³

35

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a malmok létesítésének, bővítésének és háborús kár folytán szükségessé vált újjáépítésének és a szünetelő malmok üzembehelyezésének korlátozása tárgyában.⁴⁴

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Az 1. §-t kiegészíteni kívánja azzal, hogy a közellátásügyi miniszter is hallgattassék meg.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* kéri kivenni azokat a malmokat, amelyek nem az iparügyi miniszter rendelkezése alatt állanak, így pl. a paprikamalmot.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A javaslat szövegéből ez kitűnik.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁴² Lásd a 61/h. sz. mellékletet.

⁴³ Az Iparügyi Minisztérium 75 604/I/2-1945. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a fennálló jogszabályok értelmében a tanonc munkáltatójának és a tanonc képviselőjének együttesen előadott kérelme alapján lehetett beadni a tanviszony megrövidítésére irányuló kérelmet. Mivel a munkáltató gyakran akadályozta a tanonc felszabadítását, lehetőséget kívánt adni, hogy a tanonc, illetve törvényes képviselője és az üzemi bizottság kérése alapján is elrendelhesse az iparhatóság a tanidő lerövidítését. Ennek megfelelően javasolta módosítani a tanoncvizsgáló bizottság összetételét. Javaslatot tartalmazott a tervezet a tanoncotthonok felügyeletét ellátó bizottságok összetételére vonatkozóan is.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük.

Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen e napirendi ponthoz a következő megjegyzést fűzték: „Ha vallás- és közoktatásügyi miniszternek kifogása nincs, részünkről sem esik kifogás alá.”

Lásd a 10 400/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 8.

⁴⁴ Az Iparügyi Minisztérium 70 607/I/2/1945. sz. előterjesztése szerint az építési anyagok, valamint malomfelszerelési tárgyak korlátozott volta tette szükségessé, hogy csak olyan malmokat állítsanak helyre, illetve olyanok létesítését engedélyezzék, amelyek gazdaságosan működtethetők. Ezért az Iparügyi, a Földművelésügyi, valamint az Újjáépítési Minisztérium kiküldötteiből alakított bizottság engedélyéhez szándékoztak kötni a malmok üzembehelyezését.

A Miniszterelnökségen ehhez a napirendi ponthoz – az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra – a következő megjegyzést fűzték: „Újjáépítési miniszter is nyilatkozott.”

Lásd a 10 520/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 7.

36

[Bán] *Iparügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 4. pontot a Papírgazdálkodási Iroda felállítása tárgyában, a napirendről leveszi.⁴⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

37

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a népruházati akció első részletének pénzügyi lebonyolítása tárgyában.⁴⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

38

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát bánya, illetve iparvállalatok támogatására 3,5 milliárd pengő hitel biztosítása tárgyában.⁴⁷

Minisztertanács a bánya, illetve iparvállalatok támogatására 3,5 milliárd pengő hitel folyósításához hozzájárult.

39

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti a jövátételi szállítások kiegyenlítésére 15 milliárd pengő hitelkérelmét.⁴⁸

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* felveti a kérdést, hogy egyszerre ez az összeg felhasználható-e.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Csupán annyit használnak fel, amennyi a feldolgozás alá kerülhet.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Minden erőfeszítést megtesznek.

⁴⁵ Az Iparügyi Minisztérium 79 487/I./2./1945. sz. alatt előterjesztett rendelettervezete megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ez több vonatkozásban szó szerint megegyezik a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium által előterjesztett javaslattal (lásd a jelen jegyzőkönyv 31. napirendi pontját és a 40. jegyzetet). Ezt az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen rögzített észrevétel is megállapította.

⁴⁶ Az előzményt illetően lásd a 43. sz. jegyzőkönyv 45. napirendi pontját.

Az Iparügyi Minisztérium 81 357/V/5/1945. sz. előterjesztése szerint a népruházati akció első részlete augusztus-szeptember hónapban lebonyolódott s a mezőgazdasági cikkek ellenében nyújtott iparcikkeket szeptember 30-ig a Közellátásügyi Minisztérium rendelkezésére bocsátották, a bányászok részére előírt mennyiségek elosztása október 15-ig szintén befejezést nyert, míg az ipari munkások számára október 31-ig tervezték átadni a ruházati cikkeket. Az október-decemberi program a közlekedési vállalatok, honvédség, kórházak, főváros, gyermekmenhelyek ellátására irányult. Ez utóbbi célra 750 millió pengő hitel engedélyezését kérte.

⁴⁷ Az Iparügyi Minisztérium 80 880/V/5./1945. sz. előterjesztése szerint az 1945. augusztus 8-án a minisztertanács (43. sz. jegyzőkönyv 46. napirendi pont) által e célra engedélyezett 500 millió pengő nem volt elegendő a kollektív szerződésekben előírt munkabérfizetési kötelezettségek teljesítésére sem, s a vállalatok gazdasági helyzete sem indokolta a további támogatások megszüntetését.

⁴⁸ Az Iparügyi Minisztérium 80 855/V/5./1945. sz. előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ebből kitűnik, hogy ezt az összeget az 1945. december végéig teljesítendő jövátételi szállítások céljára kívánta felhasználni. Egyben jelezte, hogy a szeptember 20-án tartott minisztertanácsai ülésen (55. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontja) e célra engedélyezett 6 milliárd pengőből szeptember végéig 5 135 885 000 pengőt használt fel.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A jótételi kormánybiztos hatáskörébe kellene utalni mindezeket a kérdéseket, mert nem csak az ipar, hanem a mezőgazdaság is súlyos problémákkal küzd, és a mezőgazdasági jótételekhez is megfelelő alap kellene. Lehetetlen alacsony árakat alkalmaznak és nem látja, hogy védelmet nyújtanának a parasztságnak. Voltaképpen azt büntetik, aki törekszik, és a jótételi kormánybiztos-ság egység[es] elveket alapulvéve kellene, hogy kezelje az egész komplexumot.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Nincs kifogása az újjáépítési miniszter javaslata ellen.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Álláspontja szerint ez a kérdés a földművelésügyi miniszter hatáskörébe tartozik.

Minisztertanács a jótételi szállítások kiegyenlítésére 15 milliárd rendelkezésre bocsátásához hozzájárult.

40

[Bán] *Iparügyi miniszter*: előterjeszti a fegyverszüneti egyezmény 11. §-ából eredő szállítások ellenértékének kiegyenlítésére 2,5 milliárd pengő engedélyezése tárgyában javaslatát.⁴⁹

Minisztertanács a 2,5 milliárd pengő engedélyezéséhez hozzájárult.

41

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a közellátásügyi miniszter ár-szabályozó hatásköre tárgyában.⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

42

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a gabonára és kukoricára megállapított külön árral kapcsolatos árkülönbözet terhének viselésére szükséges hitelke-retet tárgyában.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* kifogásolja az érdekképviseltek sze-repét, mert az ármegállapításhoz, illetve árkülönbözet viseléséhez hozzászólások nem szükségesek.

⁴⁹ Az Iparügyi Minisztérium 80 856/V/5./1945. sz. előterjesztése szerint az 1945. szeptember 20-i miniszter-tanácsi ülésen e célra engedélyezett 2,5 milliárd pengő hitelből 1945. október 1-jéig 1 076 178 671 pengőt hasz-nált fel, így az igények folyamatos kielégítése megkívánta az újabb hitel engedélyezését. Az előterjesztés azon-ban hibás adatot tartalmazott, mivel az 55. sz. jegyzőkönyv 34. napirendi pontja szerint akkor 1,25 milliárd pengőt engedélyezett e célra a minisztertanács.

A fegyverszüneti egyezményt illetően lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

⁵⁰ A Közellátásügyi Minisztérium szám nélküli, 1945. október 3-án kelt előterjesztése utalt a szeptember 20-i minisztertanácsi ülésre. (55. sz. jegyzőkönyv 37. napirendi pont) Bejelentette, hogy a szükséges egyezte-tések megtörténtek. Egyben jelezte, hogy a Földművelésügyi és az Iparügyi Minisztérium részéről felmerült azon igénynek, hogy a mezőgazdasági termények, illetve az ipari alapanyagok árának megállapításánál egyet-értésben járjanak el, nem tud minden esetben eleget tenni, mivel évente 60–100 ezer ármegállapításra kerül sor s így ez gyakorlatilag nem valósulhat meg, legfeljebb a legfontosabb cikkek esetében.

A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 9690/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 21.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter* szükségesnek tartja, hogy az érdekképviseltekkel egyetértőleg rendezze a közellátásügyi miniszter a kérdést.

Minisztertanács az előterjesztést elvileg elfogadta azzal, hogy a közellátásügyi miniszter a felszólalások szerint módosítsa a szöveget.⁵¹

43

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* előterjeszti javaslatát a csehszlovák üvegbehozatal és benzinkivitel tárgyában. Lényege az, hogy üveget kell behozni.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Terjessze az újjáépítési miniszter tárcaközi értekezlet elé javaslatát.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Egy ízben a tárcaközi bizottság már elutasította a kérést, mert megfelelő ellenáru nem volt.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Tudomása szerint rotációs papírt kaptunk benzinnért és ha van még benzinünk, ami ellenszolgáltatásként szolgálhat, akkor az üveget kell előtérbe hozni.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Valóban hoztunk be papírt benzin ellenében, lehet, hogy van még benzinfelcsúszás, meg fogja vizsgálni a dolgot.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Egyeztesse össze az újjáépítési miniszter és az iparügyi miniszter a javaslatot.

Minisztertanács az újjáépítési miniszter javaslatához elvileg hozzájárult, a megoldás módozatait az újjáépítési és az iparügyi miniszter együttesen állapítják meg.⁵²

44

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a szocialista, antifasiszta és demokratikus magatartás miatt egyes személyeket ért hátrányok megszüntetése tárgyában.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Stílusos módosításokat kíván, amelyeket írásban adott át az igazságügyminiszternek.

⁵¹ A Közellátásügyi Minisztérium 750 664/1945. sz. előterjesztésében rámutatott arra, hogy az ország ellátatlanjainak (azaz nem a mezőgazdaságban foglalkoztatottak) ellátására szükséges gabona és kukorica egy részének felvásárlása a beszolgáltatásra kerülő terményártól eltérő és csak jóval magasabb áron valósulhatott meg. Az előterjesztésből kitűnik, hogy amíg a beszolgáltatásra kerülő búzát, rozst és kétszerest 400 pengős áron vették át, az ezen felüli gabonáért mázsánként 1200 pengőt kellett fizetni. Az őrlmények és a kenyér árát viszont a beszolgáltatási kötelezettség útján felvásárolt gabona és kukorica ára alapján állapították meg, így ugyanazon az áron hozták forgalomba a különáron megvásárolt gabona és kukorica mennyiségeket is. Az árkülönbséget viselésére kért 500 millió pengős hitelkeretet. Ebből 500 ezer mázsa gabonát tervezett felvásárolni. Megemlítette, hogy a hitel kérésénél a jövételi szállításokat nem vette figyelembe.

⁵² Előzményét illetően lásd az 58. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját. Az Újjáépítési Minisztérium 1945. szeptember 29-én kelt szám nélküli előterjesztése rámutatott arra, hogy belföldi termelés hiányában az ország táblaüveg ellátása behozatalra szorult. Romániából érkezett korábban kisebb mennyiség, de nagyobb szállítmány onnan nem volt várható. Csehszlovákiából viszont 100 000 m² táblaüveg beszerzésére nyílt lehetőség 500 tonna benzin és 500 tonna gázolaj fejében. Hangsúlyozta, hogy ha csupán 1000 tonna benzint képes az ország kiszállítani, akkor feltétlenül inkább táblaüveget kell behozni ellentételezéseként, mint a másodrendű szükségletet fedező rotációs papírt. Megemlítette, hogy a tárcaközi külkereskedelmi értekezleten az Iparügyi Minisztérium képviselője a kiviteli engedély kiadásához nem járult hozzá azon a címen, hogy nem áll rendelkezésre benzin és gázolaj.

Minisztertanács az igazságügyminiszter javaslatához elvileg hozzájárult és [kérte, hogy] a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter a szövegezési módzatokat az igazságügyminiszterrel egyeztesse össze.⁵³

45

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a büntető ítélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények korlátozásáról és megszüntetéséről szóló 1940:XXXVII. tc. egyes rendelkezéseinek kiegészítése tárgyában.⁵⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

46

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti tehergépkocsi vásárlással kapcsolatos javaslatát, mely szerint egy traktor és egy pótkocsi vásárlásához 36 millió pengő póthitel folyósítását kéri.

Minisztertanács elvileg hozzájárult, az összezszerűséget az igazságügy- és a pénzügyminiszter közösen állapítsa meg.

47

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a rögtönbíráskodás kihirdetésének elrendelése tárgyában. A javaslatot a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak is be kell mutatni.⁵⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

48

Népjóléti miniszter [képviselőben Cseh-Szombathy László] előterjeszti javaslatát a téli étkeztetési akció megszervezése tárgyában.⁵⁶

⁵³ Az Igazságügyminisztérium T.1768/1945. sz. előterjesztése utalt arra, hogy a baloldali magatartásuk, vagy tevékenységük miatt hátrányt szenvedett személyek rehabilitálásáról szóló 285/1945. ME sz. rendelet alkalmazása során szerzett tapasztalatok azt mutatták, hogy az nem ölelte fel mindazokat a kérdéseket, amelyek jogorvoslást vártak. Így felhívta a figyelmet arra, hogy az elszenvedett sérelmek jelentős része az 1918. évi forradalomban vállalt szerep következménye volt, amire a korábbi jogszabály nem tért ki. Javasolta a baloldali tevékenység miatt folyamatban volt bírósági ügyek lezárását, megszüntetését, a büntetőjogi hátrányok elhárítását, a büntetések végrehajtásának azonnali felbeszakítását, a behajtott pénzbüntetés visszatérítését, és vagyoni elégtétel szolgáltatását, az elbocsátott közalkalmazott visszavételét. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 599) Lásd a 9560/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 18. A rendelet hatályon kívül helyezte a 285/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. február 27.), valamint a 753/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 10.) 1. és 2. §-át, továbbá valamennyi jogszabálynak a 285/1945. ME sz. rendelet rendelkezéseire alapuló részét.

⁵⁴ Lásd a 61/i. sz. mellékletet, valamint a 9570/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 17.

⁵⁵ A jegyzőkönyv mellett csak a rendelet tervezete található. Lásd a 9600/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 18.

⁵⁶ Lásd a 61/j. sz. mellékletet.

Cseh-Szombathy László (1894–1968) orvos, 1930-tól a Kisgazdapárt tagja. 1935-től 1939-ig, majd 1945. július 24-től 1948. december 18-ig országgyűlési, illetve nemzetgyűlési képviselő. 1945. augusztus 23-tól 1947. november 15-ig a Népjóléti Minisztérium politikai államtitkára. Tagja volt pártja Politikai Bizottságának.

61. 1945. október 15.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

49

Népjóléti miniszter [képviselőében Cseh-Szombathy László] előterjeszti javaslatát Pordány Ferenc számvevőségi igazgatónak miniszteri tanácsossá való kinevezésével kapcsolatban képesítési kellékek alól való felmentése tárgyában.

Minisztertanács Pordány Ferenc képesítési kellékét az 1150/1945. ME sz. rendelet jogkörében elengedi.⁵⁷

50

[Gyöngyösi] Külügyminiszter előterjeszti javaslatát az 1945. évi III. tc. 4. §-ában felsorolt államfői jogok gyakorlásánál a Nemzeti Főtanács előadója tárgyában.⁵⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

51

[Gyöngyösi] Külügyminiszter előterjeszti a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatalának 938/1945.g.h. számú javaslatát.⁵⁹

A Gazdasági Hivatal működése a kiadási keretet rendkívül megnövelte és így szükséges, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány tájékoztatást kapjon az előterjesztésben foglalt kiadások összegszerűségéről. Kéri a minisztertanácsot, hogy az előterjesztés anyagát vegye tudomásul.

Minisztertanács a külügyminiszter előterjesztését s az abban foglalt kimutatókat tudomásul vette.

Minisztertanács este 1/2 8 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépelte tisztázata a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyüket a jegyzőkönyvet. Rónai Sándor és Szobek András aláírása együtt szerepel a jegyzőkönyvön, jelölve annak, hogy mind a ketten jelen voltak az ülésen. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Nagy Imre és Gerő Ernő aláírása.

⁵⁷ A Népjóléti Minisztérium 3885/1945.Eln. sz. előterjesztése szerint *Pordány Ferenc* (1889–?) a Népjóléti, majd a Belügyminisztérium számvevőségén közegészségügyi és szociálpolitikai ügykörben tevékenykedett korábban. Az 1150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) a közszolgálati alkalmazáshoz szükséges képesítési kellékekről intézkedett. Ennek 2. § (2) bekezdése kimondta, hogy végleges alkalmaztatás esetében a képesítési kellék meglétét csak a kormány engedheti el, ha az érvényes törvények vagy rendeletek főiskolai képe-
sítést írnak elő.

⁵⁸ Lásd a 61/k. sz. mellékletet. Az 1945. évi III. tc. a Nemzeti Főtanácsról szól; 4. §-a a **külfüggő**ket illető jogkörét ismertette.

⁵⁹ Az előterjesztés nincs a jegyzőkönyv mellett. Az előzményeket illetően lásd 15. sz. jegyzőkönyv 13. és 14., a 42. sz. jegyzőkönyv 31., az 54. sz. jegyzőkönyv 5., az 55. sz. jegyzőkönyv 8. és az 58. sz. jegyzőkönyv 14. napirendi pontját.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1., a 3–4., a 7–11., a 14–17., a 20–43., a 45. és a 47–50. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés, illetve iromány. Ezek közül 61/a-c., illetve f-k. sz. alatt közöljük az 1., a 8., a 11., a 29., a 32., a 33. a 45., a 48. és az 50. napirendi ponthoz tartozó előterjesztéseket, illetve kapcsolatos irományokat. A 61/d–e. sz. alatti s a 12–13. napirendi ponthoz tartozó mellékleleteket a Belügyminisztérium iratai között található példány alapján közöljük.

Az egyes minisztériumok előterjesztéseit összefogó borítólapon a Miniszterelnökségen megfogalmazott észrevételek olvashatók, ezek közül az érdemi megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

61/a. sz. melléklet (a 61/1. napirendi ponthoz)

[Feljegyzés a tatabányai munkásküldöttséggel folytatott megbeszélésről]

A miniszterelnök a küldöttséget⁶⁰ nagy megértéssel fogadta és válaszában rámutatott arra, hogy⁶¹ a közellátási nehézségek és a fővárosi választások eredménye között semmiféle összefüggés⁶² nincs.⁶³ Továbbra sem⁶⁴ a pártok, hanem a kormány fogja intézni a közellátás ügyeit teljes egyetértésben a főváros vezetőségével. A közellátási helyzetének megítélésénél két szempontot kell figyelembe venni. Az első az, hogy mind az élelmezés, mind a ruházkodás, mind a tüzelőanyag és más közszükségleti cikkek tekintetében⁶⁵ hiányok vannak, nem a mostani kormány és nem a demokratikus pártok hibájából. [sic!]⁶⁶ A másik, hogy azt a keveset, ami van, a dolgozók jogos érdekeinek figyelembevételével arányosan osszuk el, a feketepiaccaal szemben pedig a legérellyesebb intézkedések történjenek.⁶⁷ Nyilvánvaló tehát, hogy itt nemcsak a közellátási miniszternek, de a földművelésügyi, a kereskedelmi és az utóbbi szempont miatt a belügyminiszternek is olyan feladatai vannak, amelyek csak a legteljesebb együttműködés mellett fognak sikerre vezetni [sic!] és amelybe a magam részéről a munkásság képviselőit is szívesen bevonom.⁶⁸ A munkásság legyen teljes bizalommal a kormány iránt, amely a munkásság képviselőiteinek nemcsak meghallgatásával, de közreműködésével kívánja ezt a fontos problémát megoldani. E tekintetben a kormány semmiféle eszközt és utat nem hagy figyelmen kívül. Megragadom az alkalmat, hogy

⁶⁰ A tatabányai munkásküldöttség ellátási panaszait, illetve igényeit tartalmazó 1945. október 14-én kelt és 52 aláírással ellátott beadvány és az egyes kérdésekre adott válaszok megtalálhatók a Miniszterelnökség iratai között. (MOL XIX-A-1-j 1945-XXIII-a 9522)

⁶¹ Itt piros ceruzával tett jel látható és a lap szélén fekete ceruzával bekarikázott 1-es alatt a következő megjegyzés olvasható: „hazafiasság-elismertem!” „mozgó bérszála”.

⁶² Ezt a szót piros ceruzával aláhúzták.

⁶³ Ez után újabb, fekete ceruzával tett jel látható és a lap szélén bekarikázott 2-es alatt a következő, végig aláhúzott megjegyzések olvashatók: „országos jelenség, pénzügyi politika, árak meghatároz, üzemi (bizottság) ellátás, jegyrendszer.” A zárójelbe tett „bizottság” szót utólag áthúzták.

⁶⁴ Ez után fekete ceruzával írt bekarikázott 3-as látható, s a mondatban szereplő „pártok”, „kormány”, „a főváros vezetőségével” szavakat piros ceruzával aláhúzták.

⁶⁵ Ez után fekete ceruzával írt bekarikázott 4-es látható, s a mondatban szereplő „hiányok”, „nem a demokratikus pártok hibájából” szavakat piros ceruzával aláhúzták. Az egész mondatot megjelölték a lap szélén is egy függőleges piros vonással.

⁶⁶ Az ez után következő mondatot piros ceruzával aláhúzták és a lap szélén is megjelölték egy függőleges vonással.

⁶⁷ Ez után fekete ceruzával írt, bekarikázott 5-ös látható, a lap szélén piros ceruzával írt két függőleges vonással megjelölték a mondatot.

⁶⁸ Ez után fekete ceruzával írt bekarikázott 6-os látható; a mondatot piros ceruzával csaknem teljesen aláhúzták és a lap szélén két függőleges vonással is megjelölték.

61. 1945. október 15.

Önöknek s Önökön keresztül a magyar népnek bejelentsem: bizalommal fordultam a⁶⁹ Szovjetunió kormányához is, hogy az idei jóvátétel élelmezési részére, a százezer tonna gabonára nézve moratóriumot kapjunk. Ugyanakkor azt is kértem, hogy a főváros részére kölcsönként adott 33 000 tonna gabonát se fizessük vissza már az ezévi termésből, hanem csak a jövő éviből. Örömmel közölhetem, hogy éppen tegnap írtam alá az egyezményt, amely kérésünk teljes meghallgatásának írásba foglalása.⁷⁰ Ezt az alkalmat is megragadom, hogy a Szovjetunió kormányának és az ezt itt képviselő Vorosilov marsallnak, a demokratikus Magyarország nagy barátjának nemcsak a kormány, hanem a magyar nép nevében is köszönetet mondjak azért a meleg, baráti érdeklődésért, amelyet a demokratikus Magyarország iránt minden alkalommal oly szeretettel tanúsít.⁷¹

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázat, amelyen megállapíthatóan Miklós Bélától származó több aláhúzás, jelölés és megjegyzés olvasható; ezeket jegyzetben közöljük.

A feljegyzés mellett megtalálható a miniszterelnök által ez ügyben a közellátási, a kereskedelemügyi, a pénzügy és a honvédelmi miniszterhez intézett, 1945. október 15-i keltezésű és 9522/1945. sz. alatt iktatott levelének tervezete. E levél tartalma lényegében megegyezik a jegyzőkönyv 1. napirendi pontjában 1–4. pont alatt említettekkel, ezért ennek közlésétől eltekintünk.

⁶⁹ Ez után fekete ceruzával írt bekarikázott 7-es látható; a „Szovjetunió kormányához” szavakat piros ceruzával aláhúzták és a mondatot a lap szélén két függőleges vonással megjelölték.

⁷⁰ Október elején közölték a lapok, hogy a „Szovjetunió lemond az idei magyar gabonaszállítmányokról.” (Kis Újság 1945. október 6.) A terménykölcsön visszaadásáról lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját és jegyzetét.

⁷¹ Ez után, feltehetőleg Vorosilov marsallal folytatott megbeszéléséről Miklós Béla által készített következő ceruzajegyzetek láthatók a fraktur formában összehajtott lap baloldali hasábjában:

„3 tagú bizottság” ezt bekeretezte és két „pipát” írt mellé. Alatta a következők olvashatók:

„oroszok”

„éhségtüntetés”

„Szobek”

„1./ Közigazgatás lassúság, fokozzuk

2./ Közlekedés, szállítás”

Az egyes feljegyzéseket külön-külön aláhúzta. Az összehajtott lap jobboldali hasábjában, ugyancsak Miklós Béla kézírásával a következő, már csak részben a szóbanforgó napirendi ponttal kapcsolatos feljegyzések olvashatók:

„pártok, Balog” [sic!]

1./ Közellátás, 2./ beszolgáltatás

3./ jegyrendszer

(bér) 4./ árak”

Mind egyik pontot külön-külön fekete és piros ceruzával aláhúzta, a zárójelbe tett „bér” szót utólag áthúzta. Ez után külön bekeretezve a következő olvasható:

„Mindszenty gyóntatás

4. lista szószerék”.

Az utóbbi négy szót ceruzával aláhúzta. Alatta a következők olvashatók:

„Kicsit lekaptam Rónait!”

„adó jövedelem!!!”

Ez utóbbi jegyzetet fekete és piros ceruzával kétszer aláhúzta. Végül piros ceruzával írva a következők olvashatók:

„1./ Postaforgalom

2./ Hűvös”

61/b. sz. melléklet (a 61/8. napirendi ponthoz)

Magyar Vallás és Közoktatásügyi Minisztertől

48 328/1945.

II.ü.o.szám

Előterjesztés a minisztertanácshoz

Az újjáépítési miniszter úr folyó évi szeptember hó 13-án 35 286/1945. szám alatt és a pénzügyminiszter úr folyó évi szeptember hó 14-én 6323/1945.I. szám alatt kelt hozzájárulása alapján tisztelettel kérem a minisztertanácsot, méltóztassék engedélyt adni arra, hogy a „Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet” VIII., Röck Szilárd u. 26. szám alatti és az ostrom következtében súlyosan megrongálódott épületének helyreállítására céljára⁷² tárcám 3. „Vallási célok támogatása és egyházak javadalmazása” cím, 2. „Egyéb hozzájárulások” rovat: 5. „Izraelita vallásfelekezet támogatására” alrovatán előirányzatnélküli kiadásképpen egymillió (1 000 000) pengő rendkívüli államsegélyt utalványozhassak.

A „Ferenc József Országos Rabbiképző” szóban levő épületét, – amely egyben az Országos Izraelita Tanítóképző Intézet épületétül is szolgál – 1944. március hó 19-e után a Gestapó internálótábornak használta,⁷³ annak berendezését részben elhurcolták, részben megsemmisítették.

Az ostrom alatt az épület több súlyos bombatalálatot szenvedett, melynek következtében a tetőzet megrongálódott sőt a felső két emelet egy része be is omlott. Az épület rendbehozása a nálam bemutatott költségvetés szerint 4 500 000 pengőbe kerülne, melyhez járulna a belső berendezéshez szükséges 1 500 000 P.

Az izraelita vallásfelekezet – amikor a deportálások következtében hívei jelentékeny részét elvesztette, az életbenmaradtak pedig elszegényedtek – képtelen a helyreállítási munkálatokra szükséges összegeket saját erejéből előteremteni, ezért az épület újjáépítési költségeinek részbeni fedezésére 1 000 000 P segélyt kért.

A kérelmet megokoltnak és teljesítendőnek tartom. Az Országos Rabbiképző Intézet – amely a világ leghíresebb rabbiképzői közé tartozik – a kezelésem alatt álló Országos Izraelita Iskola Alap⁷⁴ tartotta fenn, amelynek a vagyona azonban az 1914–18-as világháború folytán teljesen elértéktelenedett, úgyhogy az alap jövedelmét az állami költségvetésben e célra felvett összeggel kellett kiegészíteni. Az alapnak a most tárgyalt épületén kívül egyéb ingatlan, vagy komoly értéket képviselő ingó vagyona nincsen. Az állami költségvetésbe beállított összeg csak a folyó kiadások fedezésére elegendő s így abból az épületet helyreállítani nem lehet. A felekezet az újjáépítéshez

⁷² Az 1877-ben alapított intézet újabb Országos Rabbiképző Intézet címen Budapesten a VIII., József körút 27. szám alatt működik.

⁷³ A zsidó értelmiséget koncentrálták az épületben. Az Országos Izraelita Tanítóképző Intézet 1857-től 1951-ig működött az épületben.

⁷⁴ 1849-ben Haynau a zsidó közösség egészét 230 000 forint hadisarc fizetésére kötelezte. I. Ferenc József ezt az összeget 1850. szeptember 20-án kelt rendeletével 100 000 forintra mérsékelte, egyben elrendelte, hogy a kettő, illetve négy évi befizetési határidő után az összegyűlt pénz egy zsidó iskolai és tanügyi alapra kell fordítani. Ebből képezték az Országos Izraelita Iskola Alapot.

61. 1945. október 15.

szükséges költségeknek a kért 1 000 000 pengőt meghaladó részét saját erejéből próbálja előteremteni.

Az izraelita vallásfelekezet támogatását az 1942. évi VIII. tc.⁷⁵ megszüntette, úgyhogy 1942. évi október hó 1. óta 1945. évi január hó 1-jéig az izraelita vallásfelekezet államsegélyt nem élvezett. A felekezet tehát a nyújtandó segéllyel – ha csak némileg is – kárpótoltatik az elmúlt évek törvényhozási intézkedései folytán beszűntetett államsegély okozta megkárosítása miatt.

Budapest, 1945. évi október hó

Gépelt, aláírás nélküli tisztázat.

61/c. sz. melléklet (a 61/11. napirendi ponthoz)

Magyar Belügyminisztérium

20 391/1945.

Minisztertanácsi előterjesztés

A közszolgálat demokratikus szellemű megújításáról szóló kormányrendeletet a minisztertanács elé terjesztem és felhatalmazást kérek arra, hogy azt az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeleteként kiadhassam.

A közszolgálat reformja a demokratikus újjaalakulás és államszervezés egyik leglényegesebb fejezete, melyet a közigazgatás szervezési reformjával párhuzamosan kell megoldani. Ez körültekintő, évekre elosztott és tervszerű, fokozatos munkát kíván a közszolgálati jog egész területén. A legsürgősebb feladat ebben a körben a közszolgálat személyzetének helyes kiválasztás útján való felújítása. Ennek a feladatnak a megoldása a leggyorsabb ütemet követeli és ezért a jelen tervezet a legszükségesebb lépéseket már most megteszi.

A közszolgálat demokratikus megújulásának a helyes kiválasztás az alapfeltétele, amelynek kettős célkitűzést kell követnie. Szakképzett, magas szellemi színvonalú személyeket kell a közszolgálatba juttatnia, akik egyben biztosítékot nyújtanak arra, hogy lelkületükben és gondolkodásukban a demokratikus állami és társadalmi berendezkedés elveinek megfelelnek. Régi tisztviselői karunk, különösen ez utóbbi téren nagyon sok kívánni valót hagy maga után. Éppen ezért módot kell találni arra, hogy a közszolgálatba [a] dolgozók, a parasztság és munkásság szélesebb tömegei is bejuthassanak. Ennek a természetes módja a jövőben az, hogy e tömegek tanulmánygyógyó elemei az előírt szakképzettséget és műveltségi fokot az oktatási intézmények rendszeres útján szerzik meg. Jelenleg azonban ez új elemeknek a közszolgálatba való gyors bekapcsolása mutatkozik szükségesnek, éppen a demokratikus átalakulás és újjaépítés érde-

⁷⁵ Az 1942. évi VIII. tc. „az izraelita vallásfelekezet jogállásának szabályozásáról” címet viselte, ténylegesen hatályon kívül helyezte az izraelita vallásról szóló 1895. évi XLII. tc.-t s bevett egyházból törvényesen elismert vallásfelekezetté degradálta, ami azt jelentette, hogy a zsidó egyház királyi (államfői) felügyelet alól kormányhatósági felügyelet alá került, ingatlanszerzési képességét korlátozták, az államkincstár terhére jövedelemkiegészítésben nem részesülhetett.

kében. Módot kellett találni tehát arra, hogy a közsolgálati állásokhoz szükséges képzés rövidebb úton is megszerezhető legyen. Ennek a szükségességnek és a dolgozók tömegeinek és képviselőiteinek részéről több ízben elhangzott jogos kívánságnak kíván ez a tervezet megfelelni akkor, amikor rövidtartalmú közigazgatási tanfolyamok szervezését írja elő.

E tanfolyamok három irányban működnek. Az ún. bevezető tanfolyamok célja az elemi igazgatási ismeretek közlése és egyben annak a megállapítása, hogy a jelentkezők közül kik azok, akik közsolgálati állások betöltésére alkalmasnak látszanak. Ezt a tervezett alkalmassági vizsga (5. §) dönti el, amelynek sikeres kiállása lehetővé teszi azt, hogy a jelentkező a tulajdonképpeni „képesítő tanfolyam” résztvevőjévé váljék. A harmadik fajta tanfolyam az ún. „átképző tanfolyam”, amely a már régebben szolgálatot teljesítő közigazgatási tisztviselők demokratikus szellemben való átképzését és továbbképzését szolgálja.

Mindezen tanfolyamok legfőbb irányítója, ellenőrzője és jórészt szervezője a belügyminiszter, akinek a gondozására bízták már eddigi jogszabályaink is a közigazgatás általános ellenőrzését és a közigazgatási tanfolyamok, vizsgák stb. lebonyolítását. Olyan tanfolyamok esetében, amelyek bizonyos szakigazgatási ágak anyagában nyújtanának kiképpzést, természetesen az illető szakminiszterrel egyetértésben jár el. A belügyminiszter e fontos hatáskörének a megtartására a feltétlenül szükséges egyöntetűség és egységes szellemű irányítás végett van szükség. A tervezett tanfolyamok anyagát, tanulmányi és vizsgarendjét szintén a belügyminiszter állapítja meg. A bevezető tanfolyamoknál a rendelet módot nyújt arra, hogy ilyen a Szakszervezeti Tanács is rendezhessen, természetesen a belügyminiszter ellenőrzése mellett.

A bevezető tanfolyamokat záróvizsga rekeszti be, amelynek önmagában nincsen képesítő hatálya, de ilyenek alapján lehet kérni az érettségi vizsga, mint képesítési keltek alól való felmentést és pedig magától az illetékes minisztertől, tehát nem a minisztertanácstól, mint egyébként. A már szintén említett és a képesítő tanfolyamot megelőző alkalmassági vizsga – *közigazgatási közsolgálati állások elnyerése szempontjából* – egyenlő értékű az érettségi vizsgával. Magának a képesítő tanfolyamnak az elvégzése pedig a közigazgatási közsolgálat fogalmazói karbeli állásaira való pályázásnál egyenlő esélyt biztosít azokkal szemben, akik az előírt képesítéssel (jogi v. államtudományi tudori, vagy a közigazgatási szakosztályon szerzett közgazdaságtudományi tudori oklevél) rendelkeznek.

A tanfolyamok természetesen nem képesíthetnek olyan közsolgálati állások betöltésére, amelyekhez speciális és kimondottan szakirányú képzettség szükséges (bírói, ügyészi, orvosi, mérnöki, tanári stb. állások). A közigazgatási tanfolyamok elvégzése után a közsolgálatba bekerültekre éppen úgy érvényesek azok a szabályok is, amelyek a köztisztviselők további kiképzésére, szakvizsgáira (gyakorlati közigazgatási vizsga) stb. vonatkoznak.

Gépel, keltezés és aláírás nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata.

A Miniszterelnökségen a Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a következő észrevételt vezették: „Helytelen, hogy a Szakszervezeti Tanács is rendezheti a tanfolyamokat, mert ilyen hatáskört nem lehet nem állami szervnek biztosítani. Rendezze tehát kizárólagosan a belügyminiszter, aki a Szakszervezeti Tanácsot is igénybeveheti, de csak másodrangú minőségben. Átdolgozandó tehát teljesen a rendelet.”

61. 1945. október 15.

A minisztertanácsi ülés után Berezky államtitkár utasítása alapján, a Vallás-és Közoktatásügyi Minisztérium írásban juttatta el véleményét a belügyminiszterhez. Ebben azt fogalmazta meg, hogy a közigazgatás szétagazottsága folytán ágazatonként kellene megszervezni a tanfolyamokat, így tényleges létszámbeli szükségleteket is jobban szem előtt lehetne tartani. Másrészt, mivel a közigazgatási tanfolyam az érettségivel azonos képesítést jelentett, fenn kívánta tartani a jogát a vizsga szabályzatának megállapítását, valamint a különleges tanfolyamok képesítő értékének meghatározását illetően. Végül jelezte, hogy maga is tervezi középiskolai és egyetemi gyorsított tanfolyamok szervezését. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 703)

61/d. sz. melléklet (a 61/12. napirendi ponthoz)

Magyar Belügyminiszter

Szám: 20 410/1945.

II/4.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

Köztudomású, hogy a volt nemzetiszocialista Németország a környező államok – közöttük az akkori Magyarország – gazdasági erőforrásait a legteljesebb mértékben igyekezett háborús erő kifejtéseinek szolgálatába állítani. Ennek a célnak az elérését szolgálta – többek között – az a törekvés is, hogy a magyar gazdasági élet legfontosabb pontjaira olyan német személyeket helyezzen el, akik a nemzetiszocialista érdekeket híven kiszolgálják.

Az említett személyeknek gazdasági életünkben való nyílt és hathatós bekapcsolódását azonban nagy mértékben hátráltatta az a körülmény, hogy külföldi állampolgárságuk miatt joghátrányban lévén, ténykedéseiket csak bizonyos korlátok között tudták kifejtetni. Ezt a jogi hátrányt azzal küszöbölték ki, hogy a szóban forgó személyek honosítás vagy visszahonosítás által megszerezték a magyar állampolgárságot és ezzel olyan idegen személyeket csempészték be a magyar állampolgárok sorába, akik felmérhetetlen kár és pusztulás okozói lettek.

Ezeket a személyeket tehát a magyar állampolgárság megszerzésében nem a magyar közösséghez érzett ragaszkodás vezette, hanem ellenkezőleg egyedüli céljuk a nemzet megrontása és elpusztítása volt.

Mindenképpen indokolt tehát, hogy az ilyen személyek a magyar közösségből kirekesztessenek. Erről szól a csatolt rendelettervezet.

A tervezet 1. §-a szerint 1945. évi december hó 31. napján hatályát veszti mindazoknak a német állampolgároknak a honosítása vagy visszahonosítása, akik 1939. évi szeptember hó 1. napjától kezdődően szereztek honosítás vagy visszahonosítás útján magyar állampolgárságot. Az időpont kezdőnapja egybeesik a háború kitörésének a napjával.

A honosítás, illetőleg visszahonosítás hatálytalanítása kiterjed a honosított személy feleségére és gyermekeire is, feltéve, hogy a honosítás (visszahonosítás) rájuk kiterjedt. Következik ez abból, hogy nem tarthatnak számot a magyar állampolgárságra azok a családtagok sem, akik olyan családfő jogán jutottak magyar állampolgársághoz, aki nemcsak hogy nem volt méltó a magyar állampolgárságra, hanem egyenesen a nemzet ellensége volt.

A rendelet nem rója az érdekeltekre azt a kötelezettséget, hogy a honosítási (visszahonosítási) okiratot szolgáltatassák vissza. Ilyen értelmű rendelkezés nem is vezetne

kellő eredményre. Ezért a hatóság megtévesztésére irányuló esetleges visszaélések meggátolása céljából szükséges annak kimondása, hogy a belügyminiszter az állam hivatalos lapjában közzéteszi azoknak a jegyzékét, akiknek honosítása (visszahonosítása) a rendelet alapján hatályát veszti.

A rendelettervezet a hatálytalanítást nem viszi kivétel nélkül keresztül, mert feltehetőleg akadhattak olyanok is, akik később belátva végzetes tévedésüket, maguk is azok közé álltak, akik a jogtalan és embertelen támadás ellen fordultak és fegyveresen küzdöttek a német zsarnokság ellen.

A visszahonosított személyek között pedig lehetnek olyanok, akik fegyveresen nem harcoltak ugyan Németország ellen, hanem mint eredetileg magyar emberek a magyarság érdekeit más módon szolgálták.

A tervezet 2. §-a tehát lehetőséget ad arra, hogy az ilyen személyek a honosítás, illetőleg a visszahonosítás hatályában fenntartását [sic!] kérhessék. A kérelem felett a belügyminiszter határoz és ennek benyújtását a tervezet záros határidőhöz köti avégett, hogy ezek a kérelmek elődönthetők legyenek az 1. §-ban meghatározott addig az időpontig, amikor a szóban forgó honosítások (visszahonosítások) hatályukat veszítik.

A tervezet számol azzal is, hogy lehetnek olyanok, akik az országot az elmúlt bitorló kormányok alatt kényszerítve voltak elhagyni és ezért kimondja, hogy azok az érdekeltek, akik az ország területét kényszerintézkedés következtében hagyták el, visszatérésük után egy hónap alatt terjeszthetik elő a kérelmet.

A tervezet nem mondja ki általános érvennyel, hogy a honosítás (visszahonosítás) hatályában fenntartása [sic!] a feleségre és a kiskorú gyermekekre a rendelet erejénél fogva kiterjed, hanem ennek esetenként való elbírálását a belügyminiszter döntésére bízta. Lehetnek ugyanis esetek, amikor a honosított személy érdemessége megvan, – azonban akár a feleség, de különösképpen a gyermekek vétettek a magyarság ellen pl. olyképpen, hogy önként beléptek az SS-be vagy nemzetiszocialista tevékenységet fejtek ki.

A tervezet 3. §-a hatálybalépési és végrehajtási rendelkezéseket tartalmaz.

Az itt előadott rendelettervezetet azzal a kéréssel terjesztem a Minisztertanács elé, hogy azt elfogadni és annak, mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletének kiadásához a hozzájárulást megadni szíveskedjék.

Budapest, 1945. október 6.

Erdei Ferenc

MOL XIX-B-1-c 1945-34-20 410

Gévelt tisztázat stencil eljárással készített másolata.

A minisztertanács iratai között e napirendi pont előterjesztése nem maradt fenn; a fenti dokumentumot a Belügyminisztérium iratai között található példány alapján közöljük.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A 3820/1945. ME számú rendelet alapján a német nemzetiségűek igazoltatása folyamatban van. Az igazoltatás eredményéhez képest ugyancsak folyamatban van a fasiszta németek kitelepítése és a kitelepítettek helyére magyarok odaköltöztetése. Ez a népmozgalom természetsszerűleg magával hozza azt, hogy azokban a törvényhatóságokban és községekben, ahol a lakosságban változás áll be, a törvényhatósági bizottságok, illetőleg a községi képviselőtestületek csonkák, mert azokban az odaköltözött lakosság még nem kapott képviselőt.

Ez az állapot már önmagában is megfontolást érdemel a tekintetben, hogy az ilyen törvényhatóságokban és községekben a törvényhatósági bizottság, illetőleg a képviselőtestület működése szüneteljen mindaddig, amíg a népmozgalom befejezést nem nyer. De ezen túlmenőleg különös jelentősége van e kérdésnek a tekintetben, hogy ezeknek a testületi hatóságoknak a megalakításában a fasiszta németek is részt vettek és ezáltal működésükre befolyást gyakorolnak. Ebből a befolyásból nem csak a közszolgálatra, de sokszor a közéletre is komoly hátrányok származnak.

Ezekben a helyeken a közigazgatási tisztviselők működése is sokszor kifogás alá esik. A fasiszta németek befolyása vagy nyomása alatt szolgálatuk ellátásában lanyhaságot mutatnak és szolgálatukat nem látják el úgy, ahogy azt tőlük meg kell követelni. Számtalan esetben előfordult, hogy a tisztviselők annyira a fasiszta németek befolyása alatt állottak, hogy az odatelepített magyarságot a fasiszta németek részéről ért támadásoktól nem tudták, de nem is akarták megvédeni.

Ennek az állapotnak a megszüntetése érdekében szükséges, hogy azokban a törvényhatóságokban és községekben, ahol a lakosság számottevő része német nemzetiségű, az önkormányzati testületek testületi hatóságainak, elsősorban pedig a képviselőt alkotó törvényhatósági bizottságoknak és községi képviselőtestületeknek a működése szüneteljen. Ezzel kapcsolatban átmenetileg természetsszerűleg megszűnnék azoknak az önkormányzati testületeknek a tisztviselők választására vonatkozó joga is és ez alatt az idő alatt a tisztviselők kinevezés útján kapnák megbízásukat. Ezenfelül biztosítani kellene a tisztviselők áthelyezésének lehetőségét is, mert nyilvánvaló, hogy vannak olyan tisztviselők, akik a helyi vonatkozások miatt nem tudják szolgálatukat kielégítően ellátni, viszont másutt, ahol ilyen kapcsolataik nincsenek, megfelelők lehetnek. De gondoskodni kellene arról is, hogy abban az esetben, ha egy-egy tisztviselő az adott viszonyok között a szolgálat követelményeinek megfelelni máshol sem tud, az ilyen tisztviselőt a jelenlegi szabályoktól eltérően haladéktalanul el lehessen mozdítani az állásából.

Erről szól a csatolt rendelettervezet.

A tervezet I. §-a a törvényhatósági bizottság és a többi testületi hatóságok működését Tolna és Baranya vármegyékben függeszti fel átmenetileg addig az időpontig, amíg ezekben a vármegyékben a lakosság egy részének kitelepítésére és a kitelepítettek helyébe mások odaköltöztetésére vonatkozó tevékenység befejezést nem nyer. Két vármegyében szünetelnék tehát a testületi hatóságok működése. Ezekben a vármegyékben ugyanis a lakosság számottevő része német nemzetiségű, így ezekre a vármegyékre elsősorban áll az, amit fentebb előadtam.

Ugyanez a szakasz felhatalmazást ad a belügyminiszternek arra, hogy azokban a községekben, amelyekben a lakosság egy részének kitelepítésére és a kitelepítettek helyébe mások odaköltöztetésére vonatkozó tevékenység még befejezést nem nyert, a községi képviselőtestületek és a többi községi testületi hatóságok működésének szüneteltetését elrendelhesse. Amíg tehát azokat a törvényhatóságokat, amelyekben a testületi hatóságok működése átmenetileg szünetel, maga a kormány állapítja meg a rendeletben, addig a szüneteltetés elrendelésének a joga a községekre vonatkozóan a belügyminisztert illeti meg.

A 2–6. §-ok azokat a különleges szabályokat tartalmazzák, amelyek Tolna és Baranya vármegyékben, valamint a belügyminiszter által meghatározott községekben a testületi hatóságok működésének szünetelése alatt nyernek alkalmazást.

A 2. § szerint a vármegyei tisztviselői állásokat és a községi (kör) jegyzői állásokat a belügyminiszter, a többi nagy- és kisközségi állásokat pedig az alispán kinevezéssel tölti be. A községi bírói, másod- vagy törvénybírói és esküdti tisztségek betöltésének jogát a járási főjegyző gyakorolja.

Az állásoknak átmenetileg kinevezés útján [történő] betöltése következik abból, hogy az említett önkormányzati testületekben a testületi hatóságok nem működnek, így az állásokat választás útján betölteni nem lehet.

A 3. § arra vonatkozólag tartalmaz rendelkezéseket, hogy a testületi hatóságok hatáskörébe tartozó ügyekben mely hatóságok járnak el. Ez a kérdés elvi alapon szabályoztatnék oly módon, hogy az önkormányzati ügyekben az önkormányzat tisztviselői, és pedig a vármegyei ügyekben az alispán, községi ügyekben pedig a járási főjegyző határozná. A közigazgatási bizottság és különleges alakulatainak hatásköre a főispánra száll át, minthogy ezek a bizottságok inkább az államigazgatás körébe tartozó ügyeket intéznek.

A törvényhatósági igazoló választmány és az összeférhetlenségi bizottság, valamint a községi igazoló választmány hatáskörébe tartozó ügyekben az eljárás szünetel, amiből semmi hátrány nem származik, mert a törvényhatósági bizottságok illetőleg a képviselőtestületek nem működnek.

A 4. § lehetővé teszi a szóban forgó vármegyék és községek között a vármegyei és a községi tisztviselők áthelyezését. Ennek indokairól az általános ismertetésben már szó volt.

Az 5. § egyrészt az áthelyezett tisztviselők illetményeivel kapcsolatos kérdéseket, másrészt az átköltözködési illetményeknek a viselését szabályozza.

Az illetmények szabályozásánál a fő elv az, hogy az áthelyezett tisztviselőnek korábbi, más önkormányzati testületnél eltöltött szolgálati idejét az illetmények szempontjából be kell számítani.

Az átköltözködési illetményeket, ha a tisztviselőt a belügyminiszter helyezte át, a belügyi tárca viseli, ha pedig az alispán eszközölte az áthelyezést, az illető vármegye háztartási alapját terheli. Ez a megkülönböztetés az önkormányzati elvnek felel meg.

A 6. § a kinevezett tisztviselők jogállását szabályozza, abból kiindulva, hogy a tisztviselőket azért, mert a megbízatásukat nem választás, hanem kinevezés útján nyerik, semmi hátrány nem érheti.

A 7. § a belügyminiszternek jogot ad arra, hogy azt a tisztviselőt, aki a különleges viszonyok között az említett vármegyékben és a belügyminiszter által meghatározott községekben a szolgálatra általában alkalmatlannak bizonyul, a szolgálatától azonnali

hatállyal felmentheti. Ennek a rendelkezésnek az indokait az általános részben már ismertettem. A tervezet szerint a szolgálatból felmentett tisztviselőt, ha három hónapon belül megfelelő alkalmazásban elhelyezni nem lehetett, az érvényes szabályok szerint nyugdíjazni kell, illetőleg végkielégítéssel, ha pedig az általános szabályok szerint ilyenre igénye nincs, anélkül a szolgálatból el kell bocsátani. A szolgálattól való felmentés tehát a tisztviselőnek szerzett jogait nem érinti és méltányos határidőt szab arra, hogy a tisztviselő másutt esetleg elhelyezhető legyen.

A rendelettervezettel kapcsolatban előadom még, hogy a szóban forgó fontos kérdés megoldására már korábban is készült egy rendelettervezet, amelyet a t. Minisztertanács 1945. évi augusztus hó 8. napján tartott ülésében fogadott el⁷⁶ azzal, hogy a tervezet az igazságügyminiszter úrral egyetértésben még átszövegezendő lesz. E tervezet helyett újabb tervezet készítésére adtam utasítást és a jelenlegi tervezet elfogadásával a korábbi tervezet természetesen tárgytalanná válnék.

Mindezekre tekintettel kérem a t. Minisztertanácsot, hogy a most előterjesztett rendelettervezetet elfogadni és ezzel kapcsolatban az 1945. évi augusztus hó 8-án tartott minisztertanácsi ülésen elfogadott hasontárgyú tervezetet pedig tárgytalannak tekinteni szíveskedjék.

Budapest, 1945. október hó 8.

Erdei Ferenc

MOL XIX-B-1-c 1945-5-20 406

Gépelt tisztázat stencil eljárással készített másolata.

A minisztertanács iratai között e napirendi pont előterjesztése nem maradt fenn; a fenti dokumentumot a Belügyminisztérium iratai között található példány alapján közöljük.

61/f. sz. melléklet (a 61/29. napirendi ponthoz)

32 070/1945. szám

I/3. KKM

Minisztertanácsi előterjesztés

Tisztelettel kérem a Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy az alábbi rendelettervezetet, mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletét kiadhassam.

Az 1929–30. évi gazdasági világválság (termelési, illetve fogyasztási válság) és az ezt követő hitelválság, amelyeknek kihatásai erősen megrendítették közzgazdaságunkat is, az akkori kormányt erélyes intézkedések megtételére indították (bankzárlat, transzfermoratorium, külfölddel való fizetési forgalom szabályozása, külföldi árubehozatal engedélyhez kötése).

Ezeknek a rendelkezéseknek túlnyomó része ma is érvényben van. Feladatuk továbbra is egyrészt külföldi eladósodásunk megakadályozása, másrészt a hazai közzgazdaság szempontjából felesleges áruk távoltartása. Az ország felszabadulása után az érdekelt gazdasági tárcák, illetve a kormány törekvése odairányult, hogy ezek a korláto-

⁷⁶ Lásd a 43. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját.

zások lebontassanak. Ez azonban a környező országok elzárkózó intézkedései folytán nem vált megvalósíthatóvá.

A külföldi árubehozattal fokozatosan kötötte a kormány behozatali engedélyhez. Ezzel elkerülni akarta a külföldnek azt az esetleges vádját, hogy a teljes gazdasági elzárkózás álláspontjára helyezkedtünk. Az e tárgyban kiadott első rendelet (440/1932. ME⁷⁷) a vámtarifa 974 számából mindössze 42 száma [sic!] alá tartozó árut kötött behozatali engedélyhez. A legutóbbi (2530/1944. ME sz.⁷⁸) korlátozó rendelet hatálybalépése után – tehát ezidőszert is – mintegy 250 vámtarifaszám, illetve alszám alá tartozó áru hozható be külön engedély nélkül. Ezek főleg olyan áruk, amelyekben nem volt jelentősebb behozatal.

Arra való tekintettel, hogy a behozatali korlátozást deviza-gazdasági okokból rendelte el a kormány, – márpedig ebből a szempontból közömbös az áru minősége – az egyöntetűség és teljesség, de a könnyebb adminisztráció érdekében is célszerűnek látszik ezt a korlátozást a vámtarifában foglalt valamennyi árura kiterjeszteni.

Úgy vélem, hogy most amikor Anglia is, korábban a szabadkereskedelmi politika tradicionális híve, mindinkább eltér a szabadkereskedelemtől, hogy háborús adósságait részben a vámbevételekből fedezhessen, bennünket, leszegényedett, kifosztott országot sem lehet komolyan az elzárkózás vádjával illetni, amikor a behozatal ellenőrzését valamennyi árura kiterjesztjük abból a célból, hogy a teljes behozatali forgalom irányítása és szabályozása útján külkereskedelmünket úgy irányíthassuk, hogy a jótételi szállítási kötelezettségeinknek és általában a külföldi fizetési kötelezettségeinknek megfelelően eleget tehessünk. Ez utóbbi, jelenlegi valutáris helyzetünkben ugyanis csak úgy lehetséges, ha behozatalunkat lehetőleg azokra az országokra korlátozzuk, amelyek egyben vevőink is.

Lényegében tehát nem további gazdasági elzárkózásról van szó, hanem a behozatali áruforgalom szabályozásának az összes árukra való kiterjesztéséről.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata.
Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük.

61/g. sz. melléklet (a 61/32. napirendi ponthoz)

Lad 131 569/1945. szám

A/4

Előterjesztés a minisztertanácshoz

I.

Tisztelettel bejelentem a Minisztertanácsnak, hogy a Magyar Nemzeti Bankkal való előzetes tárgyalás és megegyezés után a Magyar Posta hivatalos szerveképpen Genfben bélyegértékesítő iroda felállítását tervezem.

⁷⁷ Budapesti Közlöny 1932. január 23.

⁷⁸ Budapesti Közlöny 1944. július 14.

II.

Az ország nemzetközi postai és távközlési összeköttetései mind több és több irányban nyílnak meg és a forgalom is állandóan emelkedik. Valószínű, hogy ezekkel kapcsolatban a Magyar Posta részéről a külföldi postaintézményekkel szemben majd tartozás keletkezik. Azonkívül a posta újjáépítéséhez elkerülhetetlenül szükséges egyes árucikkeknek, különösen nyersanyagoknak (pl.: gumi, ólom, vörösréz stb.) behozatala is. A Magyar Nemzeti Bank valutáris helyzete és kilátásai viszont olyanok, hogy ezeknek a céloknak a fedezésére kellő mennyiségű valuta vagy nem áll majd rendelkezésre, ami Magyarország nemzetközi postai és távközlési összeköttetései megszakadását jelentené, vagy pedig ezeknek a tartozásoknak kiegyenlítése végett egyéb igen fontos nyersanyagok és gépek behozatalától kellene eltekinteni. Éppen ezért azt az utat választottam, amit a posta szakközegei és egyes bélyegkereskedők is külön-külön beadott javaslatukkal tanácsoltak, hogy hasonlóan sok más állam által már hosszabb idő óta követett gyakorlathoz, a Magyar Posta által a múltban kibocsátott és most is birtokában lévő, valamint a jövőben kiadandó bélyegeket, illetőleg ezek egy részét, külföldön nemes valuta ellenében értékesítem. Természetesen nem fogadhattam el egyes kereskedők javaslatainak azt a pontját, hogy az értékesítésben az ő cégük részt óhajtana venni, mert ezzel az intézkedéssel ezeknek a cégeknek a többivel szemben teljesen indokolatlan és egykézszerű juttatást adnék, ami semmiféle szempontból sem kívánatos és teljesen megengedhetetlen lenne. Viszont beadványaik alátámasztották azokat a más irányból is érkező javaslatokat, hogy a bélyegek értékesítésének nemzetgazdasági és állam-pénzügyi szempontból csakis a közvetlenül külföldön való értékesítés az egyedüli helyes módja.

A Magyar Posta külföldi bélyegértékesítő irodája felállításához szükséges helyszíni tanulmányozás, piackutatás, valamint az iroda megszervezése, felállítása és vezetése céljából két tisztviselő hivatalos kiküldetését tartom szükségesnek, ami által az iroda a minimális személyi és dologi kiadásokkal működne. Erre a feladatra vezetőül dr. Vitál Zoltán miniszteri osztálytanácsost, a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium táviró-, távbeszélő és rádióforgalmi, valamint bélyegügyeinek egyik vezetőjét, és beosztottul dr. Kappel Gyula postatanácsost, a Postavezérgazgatóság postauzeti osztályának nemzetközi és bélyegügyi előadóját jelöltem ki. Természetesen a két kiküldött személyének megállapításánál az volt a célom, hogy a megbízottakat szaktudásuk és rangjuk mindennemű feladat kifogástalan megoldására alkalmassá, illetőleg szóbajöhetővé tegye. Mindketten már a múltban több ízben tettek külföldi tanulmányutakat (Svájc, Franciaország, Hollandia stb.), ahol egyetemi tanfolyamokat is végeztek, kellő francia, angol és német nyelvtudással, tárgyalókészséggel és minden egyéb adottsággal is rendelkeznek, úgyhogy a kítűzött célok megvalósítására teljes mértékben alkalmasak.

A felvázolt célokon kívül a kiküldötteket az elkövetkező néhány évben rendkívül fontos más feladatokkal is megbíznám. Ugyanis Magyarország nemzetközi postai és távközlési kapcsolatainak felvétele csak úgy történhetik a kellő viszonylatokban, módokon és gyorsasággal, hogyha előzetes megbeszélésekre s egyezménytervezetek elkészítésére és megtárgyalására vagy a külföldi postai intézmények megbízottai érkezésének Magyarországra, vagy a Magyar Posta kiküldöttei utaznának a szóban forgó országokba, ahogy ez jelenleg is történik. (Pl.: Szovjetunió, szomszédos országok.) Tekintettel arra, hogy a Magyar Posta nemzetközi kapcsolatai a háború folytán teljesen megszakadtak, szinte minden egyes országgal külön-külön kell ezeket az egyezmé-

nyeket megkötni. Mivel kevésbé várható az, hogy minden ország kiküldöttei egymásután ideérkezzenek vagy legalábbis ez igen hosszú időbe telne, éppen ezért az az egyedüli helyes mód, ha a Magyar Postának már amúgy is külföldön tartózkodó és éppen ilyenirányú szakképzettséggel is rendelkező megbízottai a minisztérium által megadott irányelvek szerint ezeket az egyezményeket legalábbis egészen az aláírás fokáig előkészítik. Ezeknél az egyezménytervezetknél arra a fontos körülményre kell állandóan ügyelniük, amit éppen csak személyes tárgyalás során lehet elérni, hogy olyan módozatokat fogadtassanak el a külföldi igazgatásokkal, amelyek a Magyar Posta részére a nemzetközi forgalmat nem csak lehetővé, hanem kedvező pénzügyi egyenlegűvé is tegyék és így a leszámolásoknál ne a Magyar Postának kelljen nemesvalutában megtéríteni a tartozási összegeket, hanem a lehetőség szerint a többi postaigazgatás fizessen az ő javára. Ezt pedig az átmenő forgalom Magyarországon át való terelésével lehetne elősegíteni, vagy elérni. Azonkívül a közeljövőben tartandó nemzetközi postai-, távközlési- és rádiókonferenciákon is, szakszerűségi, nyelvtudási és pénzügyi okokból, a kiküldöttek lehetnének a Magyar Postának, valamint az ezzel kapcsolatos egyéb szervezeteknek a leghivatottabb képviselői. Mivel amúgy is Nyugat-Európában tartózkodnának, nem fordulhatna elő az az eset, ami a Londonban most folyó nemzetközi rádióhullámhossz-értekezleten történt, hogy magyar delegátus hiányában esetleg Budapest I. jól bevált hullámhosszát elveszik, illetőleg a kért egyéb hullámhosszokat nem adják meg.⁷⁹ Az iroda felállítási helyével kapcsolatban megjegyzem, hogy Svájc a székhelye a nemzetközi postai-, távközlési- rádióegyesületeknek és mindezideig, London és New-York mellett, központja volt a világ bélyegkereskedelmének is.

Mindezekon kívül a kiküldöttek további feladata lehetne mindaddig, amíg a különböző állami és félállami szervek saját képviselői nem fejthetnek ki külföldön kellő tevékenységet, hogy elsősorban a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium ügykörével kapcsolatos nemzetközi teendőket ellássák, de szükség esetén más minisztériumok vagy szervek által ílymódon kellő ruganyossággal és különleges adminisztrációs megkötöttségek nélkül elintézni óhajtott ügyeket képviseljék, illetőleg a szakközegyek által való tárgyalásra érett állapotba hozzák. Itt elsősorban a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium ügykörébe tartozó idegenforgalmi ügyekre gondolok, melyeket félhivatalos vonalon az IBUSZ Rt. képvisel, amelynek az egyik kiküldött, dr. Vitál Zoltán, amúgy is igazgatósági tagja, tehát ilyirányú kellő felhatalmazással is rendelkezik.

Szóba jöhet továbbá a külkereskedelmi igazgatóság által kijelölendő feladatok előzetes tanulmányozása és az export-lehetőségekkel kapcsolatos konjunktúra- és piac-kutatás is, stb.

A fent felhozott összes érvekre való tekintettel a külföldi bélyegértékesítő irodát márcsak azért is sürgősen fel kellene állítani, mivel megállapítottam azt, hogy az ország területéről nagyszabású bélyegcsempészés folyik. Ugyanis a nemesvalutáknak mai belföldi árfolyama annyira túlhajtottan magas a bélyegek belföldi árához képest, hogy ezt figyelembe véve, idegen pénznerkéért Budapesten aránytalanul nagy érté-

⁷⁹ A Magyar Távirati Iroda közlése szerint 1925 óta a Budapest I. adásait az 549,5-es, a Budapest II. adásait pedig a 288,5 hullámhosszon sugározta. A műsorszóró állomások hullámhosszainak újabb rendezése tárgyában Londonban tartott konferenciára Magyarország képviselőjét nem hívták meg. (MOL XXVI-A-14, 1945. szeptember 24.)

kü és mennyiségű magyar bélyeget vásárolnak össze és különböző utakon-módokon külföldre viszik, ahol óriási nyereséggel értékesítik, az állam valutáris és pénzügyi érdekeinek rendkívüli kárára. Ennek megnehezítésére a legjobb lehetőség a bélyegértékesítő irodának felállítására, amelyik minden egyes bélyegujdonságot már olyan időben kap meg a Postától, hogy a bélyeg a kibocsátás napján egyszerre kerülhessen forgalomba Budapesten és az iroda székhelyén, Genfben is. Ennek következtében a csempészt jórészt meg lehet akadályozni, mert az állam hivatalos szervei előbb hozzák forgalomba külföldön a bélyegeket, mintsem azokat a csempészek oda kijuttathatnák.

Az előterjesztett ügy nagy fontossága és közérdekű volta alapján kérem, hogy az ország nemzetközi postai és távközlési összeköttetései, valamint az állam valutáris, pénzügyi és gazdasági érdekeire való tekintettel előterjesztésemhez hozzájárulni méltóztassanak.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tiszta másolat sokszorosító eljárással készített másolata.
Az előterjesztés mellett megtalálható ennek kísérőlevele.

61/h. sz. melléklet (a 61/33. napirendi ponthoz)

76 785/1/2. szám
IpM 1945.

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

Tisztelettel kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy az ipar jótételei és újjáépítési feladatai elvégzésének, valamint az ipari termelés tervszerűségének biztosítása tárgyában készített rendelettervezetet az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeleteként közzétehessem.

II.

A jótételei kötelezettségek, az ország újjáépítése és az ország lakosságának iparcikkekkel lehető ellátása a magyar iparral szemben rendkívüli követelményeket támasztanak. E rendkívüli követelményeknek a jórészt elpusztult magyar ipar csak akkor tud megfelelni, ha a munka és a tőke minden erejét a termelés szolgálatába állítja.

Sajnos, ezek a feltételek nem minden esetben állanak fenn. Márpedig a termelésben mutatkozó legkisebb kiesés is, mind a jótétel és az újjáépítés, mind a lakosság ellátása terén is igen súlyos következményekkel járna.

A termelés megindulását, illetőleg fokozását, nem csak azok a közismert körülmények akadályozzák, amelyeket eddig is gyakran hangoztattak: mint a nyersanyag hiánya, a szállítóeszközök elégtelensége, az alkalmi kereseti lehetőségek aránytalan magas volta, a munkások nem megfelelő táplálkozása, hanem a tőke merev, szinte már célzatosan tartózkodó magatartása, valamint egyes helyeken a félrevezetett munkásság által választott üzemi bizottságoknak a demokratikus követelményeknek meg nem felelő, sok esetben a feladatkörét túllépő tevékenysége.

Azok a rendkívüli súlyos hátrányok, amelyek az országot érik, ha a jótételei szállításoknak nem tesz pontosan eleget, valamint azok az életbevágóan fontos érdekek, amelyek az újjáépítés sikeréhez és a lakosság iparcikkekkel való ellátásához fűződnek,

szükségessé teszik olyan intézkedések megtételét, amelyek a magánérdekeket ugyan érintik, azonban közszempontból megtételük elől elzárkózni nem lehet.

Elsősorban szükséges, hogy az iparügyi miniszter az ipari vállalatokat a fenti célokra szükséges cikkek és anyagok előállítására és szállítására kötelezhesse, ha pedig a vállalat birtokosa az ilyen kötelezettségének nem tenne eleget, a vállalatot hatósági vezetőt rendelhessen ki. A kirendelés tartamára a vállalat birtokosának, illetőleg törvényes szerveinek ügyintéző és képviseleti jogköre, bizonyos korlátozásokkal, a hatósági vezetőre száll át. A hatósági vezető azonban köteles a vállalatot érintő minden fontosabb intézkedése megtétele előtt a vállalat birtokosának, illetőleg ügyintéző szervének véleményét lehetőleg meghallgatni, de intézkedéseiben azokhoz kötve nincs.

A hatósági vezetőnek a vállalatot érintő legfontosabb intézkedései (a vállalatnak, ingatlanainak, berendezési tárgyainak elidegenítése, azok vagy a helyiségek bérbeadása, vezető tiszviselők felvétele stb.) megtétele előtt az iparügyi miniszter előzetes írásbeli hozzájárulását ki kell kérnie.

A hatósági vezető felett az iparügyi miniszter gyakorol felügyeletet és ő is állapítja meg a hatósági vezető díjazását – tevékenységének és a vállalat gazdasági helyzetének szigorú szem előtt tartásával – a vállalat terhére.

A jóvátételi egyezmény a kincstárt a vállalat kötelezettségek nem, vagy nem megfelelő teljesítése esetében bírság fizetésére kötelezi. Olyan esetben azonban, amikor a nem, vagy nem megfelelően teljesítés a vállalat mulasztására vezethető vissza, ezt a bírságot a vállalatra kell áthárítani.

Egyes fontosabb vállalatokban nem csak a tőke, hanem a demokratikus eszméket át nem érző munkásság részéről megválasztott üzemi bizottságok szabotáló tevékenysége is nagy mértékben akadályozza az eredményes termelésnek. Ilyen esetben szükség van arra, hogy az iparügyi miniszter az ilyen üzemi bizottság működését felfüggeszthesse és a munkavállalók érdekeit az illetékes szakszervezet (szakszervezetek) központja által kijelölt üzemi bizalmi útján biztosítsa. Szakszerű és erélyes vezetés mellett az üzemi bizalmi működése nem jelent olyan akadályt, mely a termelést hátrányosan befolyásolná, viszont a munkás és a munkáltató között a súrlódások megszüntetése, illetőleg csökkentése végett az üzemi bizalmi intézményére szükség van.

A jóvátétel fejében kötelesek vagyunk egyes ipari üzemek gépi berendezéseit leszereltetni és elszállíttatni. Egyrészt annak elkerülése céljából, hogy azoknak a vállalatoknak birtokosai, akiknek üzemében lévő gépeket illetően ilyen intézkedések tervezetnek, a gépeket leszereljék, egyenként értékesítsék és így a jóvátétel elől elvonják, másrészt annak megakadályozása céljából, hogy valamely ipari vállalat bérbeadás vagy elidegenítés útján olyan személyek kezébe kerüljön, akikben nincs meg a biztosíték arra, hogy vezetésük mellett az üzem a vele szemben támasztott rendkívüli követelményeknek meg tud felelni: szükséges bármely gyáripari vállalat elidegenítéséhez, bérbeadásához, helyiségeinek, berendezési tárgyainak a termelésbe beállításához, eddigi rendeltetésüktől eltérő célra felhasználásához az iparügyi miniszter előzetes írásbeli engedélyét kikötni. Ez a korlátozás csak a gyárszerű ipari üzemekre vonatkozik. A rendelettervezet a gyárszerűség fogalmát e rendelet alkalmazása szempontjából külön állapítja meg.

A rendelettervezetet büntető és hatálybaléptető rendelkezések egészítik ki. A rendelet megtartásához fűződő fontos érdekekre tekintettel, megszegőivel szemben az internálásra is lehetőséget ad.

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelettervezet és egy ezzel kapcsolatos szakvélemény. Ezeket terjedelmi okokból nem közöljük. A szakvélemény egyébként egybecsengett az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a Miniszterelnökségen rávezetett következő állásponttal: „A rendelet olyan magánjogi érdekeket sért, amelyek az Ideiglenes Nemzeti Kormányallal ellentétben állanak, így például a 2. § d/ pontja szerint joga volna a vállalati megbízottnak elidegeníteni a vállalat berendezési tárgyait stb., ami jogosulatlan visszaélések lehetőségét adja és sérti a magántulajdon elvét. A gyakorlatban ilyen esetek ahhoz vezetnek, hogy az üzemek egy részét más kezekbe lehet átvinni és ez kizárólag az újjáépítés és más tárcaikat is érint. [sic!] Legalább azt az elvet kell kereszttülvinni, hogy az újjáépítési miniszter a jóvátételi kormánybiztos és az iparügyi miniszterrel együttesen cselekedjék. A tervezet leveendő és össze kell hangolni. A 2. § 5. bekezdésében a vállalat terhére állapítja meg a kirendelt hatósági vezető díjazását. Kimondandó, hogy az Vfizetési osztálynál magasabb illetményt nem kaphat. Ez ki van mondva már a gyógyszer-vegyészeti kirendeléseknel ugyanilyen értelemben. A rendelet tehát általános tárcaközi értekezletet igényel és mivel általános kormányzati elveket sért, semmi esetre sem lehet kereszttülvengedni. Roppant nagy veszélyt rejt továbbá a szovjet-magyar egyezmény létrejötte esetére, amikor veszélyezteti a független és önálló magyar üzemek biztonságát. Miniszterelnök úr beszéljen a pénzügyminiszterrel és az újjáépítési miniszterrel, akik a maguk részéről is együttes jogkört kell, hogy biztosítsanak.”

61/i. sz. melléklet (a 61/45. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés
a büntető ítélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények korlátozásáról és megszüntetéséről szóló 1940: XXXVII.⁸⁰ törvénycikk egyes rendelkezéseinek kiegészítése tárgyában

A büntető ítélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények korlátozásáról és megszüntetéséről szóló 1940: XXXVII. tc. 1. §-ának 1. pontja értelmében mentesül az elítélt a hátrányos jogkövetkezmények alól, ha a cselekményt fiatal korban követte el. Ez alól az általános szabály alól kivételt tesz a törvény arra az esetre, ha a cselekmény katonai büntett vagy a katonai bíróság hatáskörébe utalt hűtlenség büntette, mégpedig a miniszteri indokolásból kitűnőleg abból az okból, mert az ilyen cselekmények a katonai büntetőjogi szabályok szerint nem minősülnek vétséggé, hanem a fiatalokúval szemben a legsúlyosabb büntetések is alkalmazást nyerhetnek, így tehát elesnek azok a méltánylást érdemlő körülmények, amelyek más büncselekmények esetében a hátrányos jogkövetkezmények alól való mentesítés mellett szólnak.

E szempontok mérlegelése alapján visszásnak mutatkoznék, ha a népbíráskodás körében változatlanul érvényesülne az 1940:XXXVII. tc. 1. §-ának rendelkezése, mert hiszen a népbíráskodásra irányadó jogszabályok értelmében a népbíróság is alkalmazhatja bizonyos esetekben fiatalokúakkal szemben a büntettek megállapított büntetéseket, amely esetekben a fiatalokú nyilvánvalóan szintén méltatlan az említett tc. 1. §-ában biztosított kedvezményre.

A csatolt rendelettervezet ez okból kizárja a hátrányos jogkövetkezmények meg-

⁸⁰ Az 1940. évi XXXVII. tc. a bíróságnak a túlterheléstől való kímélését célozta. Ezzel összefüggésben egyik fő szempontja a fiatalokúak megbélyegzésének kerülése volt, másrészt hangsúlyozta, hogy vannak olyan csekély súlyú büncselekmények, amelyek a társadalom értékelése szerint nem vonják maguk után a becsület csorbítását, vagy amelyek az elkövetés körülményeinél fogva, így különösen az elítélt egyénisége és személyi körülményei folytán, kivételes elbírálást érdemelnek.

szüntetésének kedvezményéből az olyan fiatalok, akit a népbíróság halálra, kényszermunkára, fegyházra vagy börtönre ítél. Ha ellenben a fiatalok cselekménye enyhébb beszámítás alá esik és ennek folytán vele szemben a népbíróság a fiatalok akira irányadó jogszabályok alapján tesz intézkedést, az általános szabályok szerint továbbra is mentesül a hátrányos jogkövetkezmények alól.

Az 1940: XXXVIII. tc. 7. §-a szerint a büntető ítélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények utólagos megszüntetését csupán az elítélt kérheti. Ez a szabály kizárja azt, hogy az elítélt halála után bárki is hasonló kérelemmel fordulhasson a bírósághoz. A miniszteri indoklás azzal támasztja alá ezt a rendelkezést, hogy ha az elítélt már meghalt, személyét nem sújthatja többé semmiféle jogkövetkezmény, nyilván céltalan lenne tehát a rehabilitációs eljárás. A törvény javaslatának felfogása szerint [sic!] ugyanis ennek az eljárásnak nem célja az elítélt emlékének helyreállítása, erkölcsi érintettségének ünnepélyes kinyilvánítása, mert semmiféle hivatalos eljárás nem tehet megtörtént bűncselekményt meg nem történtté.

Anélkül, hogy a törvénynek ezt az alapvető felfogását bármilyen irányban is érinteni kívánná, a rendelettervezet mégis megengedi, hogy az elítélt halála után házastársa, illetőleg egyeneságbeli rokona kérhesse a jogkövetkezmények megszüntetését. A törvény hatálybalépése óta szerzett tapasztalatok ugyanis kimutatták, hogy lehetnek olyan jogkövetkezmények, amelyek az elítélt halála után is fennmaradnak és hátrányosan befolyásolják az elítélt hátramaradottainak helyzetét. Ennek valószínűsítése esetében méltánytalannak mutatkoznék, ha az elítélt hozzátartozói el lennének zárva attól a lehetőségétől, hogy az ítélet hátrányos jogkövetkezményeit a rehabilitációs törvény keretei között elenyésztethessék. Megokolt ennél fogva az 1940:XXXVII. tc. 7. §-ának kiegészítésével az elítélt halála után házastársának, illetőleg egyeneságbeli rokonának feljogosítása arra, hogy a hátrányos jogkövetkezmények megszüntetését kérhessék, ha valószínűsítik, hogy a jogkövetkezmények az ő társadalmi helyzetüket, illetőleg létfenntartásukat érintik. A rehabilitáció jogintézményének természetéből folyik, hogy a kérelem teljesítése ilyen esetben is csak akkor helyénvaló, ha az elítélt még életében méltóvá vált a kedvezmény elérésére. A rendelettervezet ezért kimondja, hogy a jogkövetkezmények megszüntetésére csak akkor kerülhet sor, ha annak az 1940: XXXVII. tc. 4. §-ában felsorolt pozitív feltételei már az elítélt életében beállottak, 3. és 6. §-ában meghatározott akadályai pedig az elítélt halála idején nem forogtak fenn.⁸¹

⁸¹ A törvény 4. §-a szerint a hátrányos jogkövetkezmények utólagos megszüntetésének csak akkor lehetett helye, ha a következő feltételek együttesen fennálltak: 1/ a büntett miatt történt elítélés esetében öt év, más esetben három év már eltelt attól a naptól számítva, amelyen az elítélt a főbüntetést már kiálta vagy amelyen a dologházi őrizetből való szabadonbocsátása véglegessé vált vagy amely naptól kezdve a büntetés végrehajtását kegyelem vagy elévülés kizárta; 2/ az elítélés óta az érintett tisztességes életmódot folytatott; 3/ az elítélt a bűncselekményével okozott kárt tőle telhetően jóvátette; 4/ az elítélt a kedvezményre egyébként is érdemesnek bizonyult.

A 3. §-a kimondta, hogy a bíróság – a 4. §-ban foglaltak szerint utólag csak akkor szüntethette meg az ítélethez fűződő hátrányos jogkövetkezményeket, ha az ítélet halálbüntetést, életfogytiglan tartó fegyházbüntetést vagy tíz évet meghaladó fegyház vagy börtönbüntetést, avagy szigorított dologházi őrizetet nem állapított meg.

A 6. § arról szólt, hogy nem lehet mentesíteni a hátrányos jogkövetkezmények alól azt 1/ aki hivatalvesztést vagy politikai jogai gyakorlásának felfüggesztését kimondó ítélet hatálya alatt áll, 2/ aki ellen büntett vagy szándékos vétség miatt bírói eljárás van folyamatban.

61. 1945. október 15.

Az előadottak alapján kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a csatolt rendeletervezetet mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletét kiadhassam.
Budapest, 1945. évi október hó 8. napján.

Dr. Ries István s.k.

Géptelt, aláírás nélküli tisztázatról karbonpapírral készített egyszerű másolat.
Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük.

61j. sz. melléklet (a 61/48. napirendi ponthoz)

Magyar Népjóléti Minisztérium
6471/1945.I/1.szám

Minisztertanácsi előterjesztés

A belügy-, pénzügy-, és közellátásügyi miniszter urakkal történt szóbeli megállapodás alapján tisztelettel kérem a t. Minisztertanácsot, hogy az 1945. évi téli étkeztetési akció megszervezésére 200 millió pengős hitelkeretet biztosítson tárcám részére akként, hogy 100 millió pengőt október hó 15-ig, 50 millió pengőt november hó 15-ig és 50 millió pengőt december hó 15-ig bocsásson a pénzügyminiszter úr rendelkezésére. Így a szükséges élelmiszerek beszerzését az ősz folyamán biztosítani tudom.

Köztudomású tény ugyanis, hogy az elkövetkező tél folyamán a háború okozta veszteségek, a rossz gazdasági viszonyok és a kedvezőtlen terméseredmények következtében súlyos helyzet elé néz az ország, feltétlenül számolnunk kell azzal, hogy még a dolgozóképes néptömegek jelentékeny része is kereset nélkül marad. Ugyancsak súlyos problémát fog jelenteni, hogy a most hazatérő hadifoglyok jelentékeny része a mezőgazdasági munkavállalók soraiból tevődik össze, akik az idei gazdasági évben a téli ellátásukhoz szükséges élelmiszer-mennyiséget nem keresték meg.

A demokratikus alapokon újjáépülő Magyarország jelentős próbatétele lesz a tél, amikor megfelelően megszervezett akció keretében gondoskodni kell arról, hogy az országban teljesen nélkülöző, vagy huzamosabb ideig ellátatlan lakosság ne maradjon, mert ez jelentős propaganda-gyűjtőanyagot szolgáltatna a lappangó destrukció számára. Ezért az ország újjáépítését irányító és a Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült demokratikus pártok összbizalmából megalakított kormány egyik legfontosabb szociális problémáját az kell hogy képezze, hogy a téli hónapok folyamán az ország területén ne maradjon olyan egyén, akinek számára a demokratikus Magyarországon egy tál meleg étel, illetve egy darab kenyér nem jut.

A szociális segítségnyújtásnak tulajdonképpen csak primitív és egyszerű eszköze egy ilyen inségenyhítő étkeztetési akció megszervezése, azonban a háborús szenvedéseket és megpróbáltatásokat követő rendkívüli időszakban kénytelen a céltudatos állami szociálpolitika is ezt a kezdetleges karitatív eszközt igénybe venni és a legteljesebb mértékben alkalmazni.

A Népjóléti Minisztérium az ország szociális helyzetét állandóan figyelemmel kísérte és ezért már a nyár folyamán előzetes intézkedéseket tett, hogy az 1945/46. te-

lén a jelentkező szociális nyomorúságot egy nagyszabású téli étkeztetési akció megszervezésével enyhítse.

Az elmúlt évek folyamán – egyes nagyobb keresetnélküli tömegekkel bíró városoktól eltekintve, – országos jellegű étkeztetési (népkonyha) akció nem volt. Ellenben a törvényhatóságok területén évről-évre megszervezett *gyermekétkeztetési* akciók folytak, ahol óvodás-iskolás gyermekek térítés ellenében, vagy ingyenesen étkeztetésben részesültek. Ezeket az akciókat a fokozottabb gazdasági leromlottsággal számolva, mindinkább ki kell terjeszteni és ennek következménye volt, hogy a Népjeléti Minisztérium a napközi otthonok gyermekétkeztetési céljaira 1945. szeptember hó 30-ig a nép- és családvédelmi hitelkeret terhére 12 000 000 P ellátmányt folyósított.

Ugyanekkor megkezdődött a tervezett országos téli étkeztetési akció előkészítése. A Népjeléti Minisztérium az egyes törvényhatóságok területére népélelmezési előadónőket küldött ki s ezek feladatkörét elsősorban a téli népkonyhai és gyermekétkeztetési akció előkészítése, valamint ezek ellátását biztosító (befőzési) tanfolyamok tartása képezte.

Ugyanekkor a vármegyei törvényhatóságok 25–25 000, összesen 700 000 P ellátmányban részesültek, hogy az előadónők által tartott tanfolyamokon már nagyobb mennyiségű élelmiszer konzerválását biztosíthassák.

1945. augusztus–szeptember hónapban összesen 15 millió pengő ellátmányt utaltam ki a nép- és családvédelmi hitelkeret terhére, kifejezetten azzal a céllal, hogy ezen összegből a törvényhatóságok a téli étkeztetési akció élelmiszer szükségletét igyekezzenek előre biztosítani. Az eddig beérkezett jelentések és helyszíni tapasztalatok szerint a törvényhatóságok igyekeztek ennek a feladatnak lelkiismeretesen megfelelni, mert közvetlen közlelről látva és ismerve a lakosság életviszonyait, tisztán látták az akció nagy fontosságát.

Fentiek alapján tisztelettel kérem a 200 millió pengős hitelkeret engedélyezését a téli étkeztetési akció országos megszervezésére.

Budapest, 1945. évi október hó 8-án.

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata.
Az előterjesztés mellett megtalálható annak kísérőlevele.

61/k. sz. melléklet (a 61/50. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

Tisztelettel kérem a Minisztertanácsot, állapítsa meg, hogy az 1945. évi III. tc. 4. §-ában⁸² felsorolt államfői jogok gyakorlásánál a Nemzeti Főtanács előadója a külügy-miniszter.

II.

A fentemlített 1945. évi szeptember hó 14-én kelt 1945. évi III. tc. – a Nemzeti Főtanácsról – 5. §-a kimondja, hogy a Nemzeti Főtanács előadója a 2. és 3. §-ban felsorolt egyes jogok gyakorlásánál az ügy tárgya szerint illetékes miniszter, akinek javaslattételre van joga.

⁸² Lásd a jelen jegyzőkönyv 58. sz. jegyzetét.

61. 1945. október 15.

Nem intézkedik ezzel szemben a törvény kifejezetten a 4. §-ban felsorolt egyes jogok gyakorlásánál az előadóról. Nem lehet mindazonáltal kétséges, hogy e feladatkör a törvény szellemének, valamint valamennyi államban követett gyakorlatnak megfelelően csak a külügyminiszterre hárulhat.

Fentiekből következik, hogy ugyancsak a külügyminiszter feladata a vonatkozó egyes adminisztratív intézkedések eszközzése és egyéb teendők ellátása; nevezetesen:

1. az aktív és passzív követküldési jogból folyó előkészítő intézkedések;
2. a konzulok kinevezésével és az idegen konzulok részére működési engedély megadásával kapcsolatos intézkedések;
3. a különböző tárgykürű, az államközi megegyezések elérését célzó nemzetközi tárgyalásokhoz szükséges felhatalmazások megszövegezése, valamint az azok eredményeképp létrejött okmányok aláírásához szükséges felhatalmazás kiállítása és a megerősített nemzetközi szerződés megerősítő záradékának szövegezése, annak megfelelő fordítással való ellátása idegen nyelven stb.;

4. a külügyminiszter hivatott őriztetni a nemzetközi okmányokat, eredeti aláírási példányokat stb., valamint azokról hivatalos használatra hiteles másolatokat kiadni.

Az ünnepélyes alakszerűségeket igénylő külső formákra stb.-re vonatkozó, a Nemzeti Főtanácsnak teendő előterjesztések megtétele, illetőleg a szertartások feletti felügyelet és ellenőrzés gyakorlása, ugyancsak a külügyminiszter feladata. Kabinetiroda hiányában ez kettős munkakört jelent, mert e tárgykörbe sorolható pl. a követi megbízólevél kiállítása, a megbízólevél átadásánál szokásos üdvözlőbeszéd, illetőleg válsz megszövegezése stb.

Budapest, 1945. október hó 3-án.

Gépel, aláírás nélküli tisztázat. Az előterjesztés mellett megtalálható Bojta miniszterelnökségi államtitkár 1945. október 9-én Zsedényi Bélához, az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökéhez intézett levele, amelyben a külügyminiszter előterjesztésének észrevételezését kérte. Zsedényi a következőket vezette rá saját kezűleg a levélre: „A tervezetet láttam s azzal egyetértek Bp. 1945. X. 9. Zsedényi”.

A Külügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra is rávezették Zsedényinek a véleményét.

62.

Jegyzőkönyv

az 1945. október hó 24-én du. 3 órakor dálnoki
Miklós Béla elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter képviselőtében Szabó István állam- titkár
Gr. Teleki Géza dr. vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter képviselőtében Vásáry József állam- titkár	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnöksé- gi adminisztratív államtitkár, a minisz- tertanács jegyzője
Dr. Ries István igazságügyminiszter	

1

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és bejelenti, hogy az Amerikai Egyesült Államok nagykövete Moszkvában október hó 15-én a Szovjetunió kormányának jegyzéket adott át, melynek lényege a következő:

Az a gazdasági együttműködés, amely a legutóbbi időben Magyarország és a Szovjetunió között megbeszélés tárgyát képezte, nagyon érdekli az Amerikai Egyesült Államok kormányát, mert az Amerikai Egyesült Államok kormányának kívánsága, hogy a kereskedelmi és egyéb gazdasági viszony újjáfelvétele [sic!] Magyarország és az Egyesült Államok között oly hamar jöjjön létre, amint azt a politikai és a gazdasági körülmények megengedik.

Az amerikai kormány reméli, hogy a három egyesült fő nemzet kormányai a vállalt kötelezettségek szerint a közbeeső időre megtalálják azt az utat, míg az ideiglenes kormányzatot állandó kormányzat váltja fel és a békekötést megelőző időszakban, hogy Magyarországgal és a többi csatlós állammal közösen dolgozhatnak és segíthetnek ezeken a sürgős gazdasági problémák megoldásánál. [sic!]

Az Amerikai Egyesült Államok kormányának a nézete, hogy hosszabb időre szóló megállapodások Magyarország és az egyesült nemzetek között, melyek tág alapon és alapvetően köttenek úgy, mint a tervezett szovjet–magyar egyezményben van, közös ügyet képeznek a többi, a fegyverszünetet aláíró nemzettel, és a végrehajtást meg kellene várni egy olyan egyezményig, amellyel az ügyet állandó módon szabályozzák.

Ilyen elv nem vonatkozik azon árucsereforgalomra, melyet Magyarország a Szovjetunióval kötött.

Ugyanúgy, mint a szovjet–román gazdasági egyezmény esetében, mely 1945. május 8-án kötött és amelyről az Amerikai Egyesült Államok kormánya júliusban jegyzékben kifejezte véleményét, ugyanígy az Amerikai Egyesült Államok nyugtalanok, hogy egy pár klauzula olyan mértékben fejlődhetik ki, hogy az USA érdekeit ezek hátrányosan befolyásolnák, mert más államok, mint a Szovjetunió, ugyanolyan mértékben való részesedését kizárnák és egyenlőségüket a Magyarországgal való piac és nyersanyag részesedésben, valamint a kereskedelmi kapcsolatok felvételénél megnehezítenék. [sic!]

Az USA kormánya biztosra veszi, hogy ha a szovjet kormány kész ezen tárgyban az egyesült nemzetekkel tárgyalni és teljes véleményt cserélni, akkor egy megegyezés a három egyesült nemzetek kormánya közt lehetséges lenne, mely az Egyesült Államok kormányának aggodalmát eloszlatná és utat nyitna egy közös lépéshez a három egyesült nemzet részére Magyarország gazdasági újjáépítéséhez.

Sürgős lenne Magyarország részére a segítség megfelelő arányban az európai felszabadított egyesült nemzetekhez képest. [sic!]¹

A szovjet kormányt felkérte annak a kívánságnak felülvizsgálására a fentvázolt tények alapján, hogy az egyezmény végrehajtása a magyar kormánnyal kitolassék, amíg a fegyverszüneti időszak kormányzat véget ér és békét köntek.

Közben az Egyesült Államok kormánya készséges arra, hogy a Szovjetunió kormányával és a Brit Birodalom kormányával egy tervet beszéljen meg arra a gazdasági összműködésre, mely Magyarország felépítésében segítene.

Gascoigne követ közölte, hogy az angol kormány Moszkvában tiltakozott az orosz–magyar együttműködési terv ellen. Magyarázatot kér és megbeszéléseket az oroszokkal. Ezzel egyidejűleg Edgcumbe tábornok írásban tiltakozott Vorosilovnál az egyezmény ellen és az október 20-i szövetséges ellenőrző bizottsági ülésen is ilyen értelemben fog felszólalni.² Ugyancsak közölte, hogy a közös lista angol vélemény szerint nem felel meg a tiszta demokratikus és szabad választás követelményeinek. Márpedig a jaltai egyezmény szerint az egyesült nemzetek ebben egyeztek meg és az Ideiglenes Nemzeti Kormány nyilatkozatában kötelezte magát a tiszta választásokra, amelyben a nép tényleg szabad akaratát érvényesítheti. A közös lista ezt nem teszi lehetővé. Ép-

¹ Az előzményét illetően lásd a 47. sz. jegyzőkönyv 9. és az 59. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

A jegyzék alapján készült 1945. október 22-i keltezésű feljegyzés megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ennek szövege szó szerint megegyezik a jegyzőkönyvben foglaltakkal, ezért közlésétől eltekintünk.

A feljegyzés alján a következő két mondat olvasható: „Schoenfeld véleménye: bizakodó! véleménye, hogy a szovjet kormány elfogadja. X.24. Pártvezéreknek tudtul adva. X. 24.”

² Az 1945. október 18-án átnyújtott szóbeli jegyzék magyar fordítása megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ennek szövegét csaknem szó szerint átvették a jegyzőkönyvbe, ezért külön közlésétől eltekintünk.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a Gascoigne követ és Miklós Béla között lefolyt megbeszélésről készített feljegyzés. Ezt 62/a. sz. mellékletként közöljük.

Miklós Béla csak ezeknek, illetve további angol–amerikai tiltakozásoknak a birtokában küldte meg ratifikálás céljából az egyezményt a Nemzetgyűlés, illetve a Nemzeti Főtanács elnökének. Lásd a 62/b. sz. mellékletet.

pen ezért az angol kormány feltételhez kötötte további magatartását és nem akceptálja a választás ezen módját. Újabb megfontolás tárgyává teszi a diplomácia felvételét és más magyar kérdésekben való állásfoglalását.³

Közölte továbbá Gascoigne követ, hogy az elmondottakat mint az angol király hivatalos szóbeli jegyzékét hozza a miniszterelnök tudomására.

Vorosilov marsall még választ nem adott, felkéri a külügyminisztert érdeklődjön, mikorra várhatjuk a Szovjetunió válaszának megküldését.⁴

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter*: Az a halasztási kérelem, amelyet Vorosilov marsallhoz eljuttattak, egy olyan kitévelt foglal magában, amelyet a Marsall meglehetősen zokon vett. A kimutatás arra utal, hogy három hónap múlva éhínségnek leszünk kitéve. Statisztikai adatok bizonyítják, hogy szolgáltatások, amelyek itt szóba kerültek a mezőgazdasági készletnek csupán 2,5 %-át veszik igénybe és így nem lehet olyan konzekvenciákat levonni, mint azt a jegyzék tartalmazta. A hiba a külügyi gazdasági politikai osztálynál csúszott be és írásban fogja a kifogásolt részt jóvátenni.⁵

[Miklós] *Miniszterelnök*: A Marsallal tárgyalni fog és éppen ezért tájékoztatást kér mindazokról a kérdésekről, amelyeket fel kell vetni. Szóba fogja hozni a vetőmag-cserét, továbbá, hogy megfelelő számú ló átadása még a szántás-vetési munkálatokra nem történt meg. Az olajvidéken panasz tárgyává tették, hogy a csereolajat nem engedélyezik, holott ennek a vidéknek az ellátását nagymértékben elő lehetne mozdítani.⁶

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A Szövetséges Ellenőrző Bizottság részéről az tétetett kifogás tárgyává, hogy olaj-pocsékolás van, az olajvidék lakossága a Vörös Hadsereg élelmezésének megfelelő ellátást kapott. 5–8 ezer munkásra kb. 35–40 ezer családtag szá-

³ Mint ismert, a budapesti törvényhatósági választások tapasztalatai alapján (a Kisgazdapárt a mandátumoknál több mint a felét megszerezte) 1945. október 16-án Vorosilov marsall kezdeményezésére tárgyalások kezdődtek arról, hogy a koalíciós pártok közös listán induljanak a nemzetgyűlési választásokon. Ez ellen természetesen tiltakozott a Kisgazdapárt – és az angol, de az amerikai kormány is. Mindezek hatására végül elélt a Kommunista Párt és Vorosilov a közös listától. (Lásd bővebben Nagy Ferenc: *Küzdelem a vasfüggöny mögött*. Europa-Historia 1990. I. kötet 196–200. p.)

Az 1945. február 4-11-én megtartott jaltai konferencián a három nagyhatalom vezetői nyilatkozatukban támogatást ígértek a náci Németország uralma alól felszabadított európai népeknek, valamint a tengely volt európai csatlós államainak, hogy a lakosság összes demokratikus elemeit széleskörűen képviselő ideiglenes kormányhatóságokat létesítsenek, amelyek kötelesek legyenek a lehető legrövidebb időn belül szabad választások útján olyan kormányokat alakítani, amelyek megfelelnek a nép akaratának, továbbá, hogy elősegítik az ilyen választások megtartását mindenütt, ahol ez szükségesnek mutatkozik. (Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb politikai szerződései. Szerk. Halmosy Dénes, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966. 591–593. p.)

⁴ A szöveg nem pontos: lehetséges, hogy Vorosilov marsallt tájékoztatták a magyar kormány 1945. október 12-i ülésén kialakított álláspontjáról – s erre vártak választ, de valószínűbb, hogy az előző kérdéskört le sem zárva, egy másik ügyre, a jóvátételi szállítások mérséklése, illetve azok egy részének elengedése ügyében adott jegyzék kérdésre tértek át.

⁵ A jegyzéket 1945. október 18-án a Pénzügyminisztériumban Vásárhelyi államtitkár elnökletével tartott értekezleten készítették elő. Ennek fő mondanivalója az volt, hogy előbb jusson el az ország a rekonstrukció egy bizonyos fokára és utána állapítsák meg, hogy évente milyen volumenű szállításokra képes. (MOL XIX-K-1-d 1945-54-132 193)

A kérdést az e tárgyban Szova ezredesnél 1945. október 24-én délelőtt tartott értekezleten vetették fel szovjet részről. (MOL XIX-J-1-a 1945–83 (105/res/Be). 103. doboz.)

⁶ Minden bizonnyal a Vörös Hadsereg által lefoglalt vetőmag fogyasztási célra szolgáló gabona fejében való visszaszerzéséről, az elvitt lovak visszaadásáról (64. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pont) s olaj ellenében élelmiszer beszerzéséről volt szó.

mítható; jelentősebb csehszlovák szállításra volt szükség, különböző gyanúsítások történtek addig, amíg a szállítást megkezdhették.⁷

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter* tájékoztatásul megemlíti, hogy Zala megyében 150 millió költségfedezetet kértek különböző építkezésekre. Puskin követ előtt szóba hozta a dolgot és a követ úr akként nyilatkozott, hogy az ilyen külön kérdéseket ne vegyük figyelembe, csak ha a Szövetséges Ellenőrző Bizottság útján terjesztik elő.⁸

[Miklós] *Miniszterelnök* bejelenti, hogy Vorosilov marsallal való tárgyalás végett eltávozik. A minisztertanács vezetését Vörös János honvédelmi miniszter veszi át.

2

Dr. Balogh István előterjeszti az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelettervezetét a hadi- és polgári gondozottak, vagy előreláthatóan ilyenekké váló személyek összeírása végett a Központi Statisztikai Hivatal megbízatása tárgyában.⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

3

Dr. Balogh István: Földy József ny. statisztikai felügyelő részére 1945. évi VI. hó 1. napjától kezdődőleg a VI. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő nyugdíj engedélyezését javasolja.

Minisztertanács Földy József ny. statisztikai felügyelő részére 1945. évi VI. hó 1. napjától kezdődőleg a VI. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő nyugdíját engedélyezett, a 285/1945. ME sz. rendelet alapján.¹⁰

4

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a Magyar Központi Statisztikai Hivatal munkatervének jóváhagyása tárgyában.¹¹

⁷ Lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 30., valamint a 61. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját. A kérdés részleteit nem ismerjük.

⁸ Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját, valamint a II. F. 8. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

⁹ A Miniszterelnökség 9085/1945. sz. előterjesztése (amely hat pontban röviden ismertette az összeírás alapjául szolgáló kérdőíveket és gyűjtőíveket), valamint a rendelet tervezete és a nyomtatványok mintái megtalálhatók a jegyzőkönyv mellett. Lásd a 9085/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

¹⁰ A Miniszterelnökség 7306/1945. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy *Földy Józsefet* a Tanácsköztársaság alatti magatartásáért bocsátották el 1920-ban az állásából. A 285/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 27.) a Tanácsköztársaság alatti, majd azt követő baloldali magatartásuk miatt hátrányt szenvedettek rehabilitálásáról intézkedett.

¹¹ A Miniszterelnökség iratai között található előterjesztés utalt arra, hogy a hivatalos statisztikai szolgálatról szóló 1929. évi XIX. tc. értelmében valamennyi állami és önkormányzati hatóságnak és hivatalnak, valamint a törvény által alkotott testületnek és intézetnek központi irányítás és felügyelet alá eső statisztikai adatgyűjtéseiről évenként tüzetes munkatervet kell készíteni, s a miniszterelnök, az Országos Statisztikai Tanács meghallgatása után, a minisztertanács hozzájárulásával megállapított munkatervet jóváhagyás végett olyan időben köteles az Országgyűlés elé terjeszteni, hogy az adatgyűjtéseket idejében meg lehessen indítani. Egerszermind megállapította, hogy a hivatalos munkaterv az adott évben, a háborús körülmények folytán nem volt összeállítható. Mégis folyt bizonyos tevékenység. Így elsősorban a megmaradt statisztikai anyagot rendezték, a hiányokat igyekeztek pótolni és fontos kormányzati – főleg a békeelőkészítési – célokra adatokat és tanulmányokat állítottak össze; másodsorban előkészítették a korábban is végzett adatgyűjtések (népmozgalmi, közegészségügyi, társadalombiztosítási, gazdasági, kulturális stb.) részben módosított formában való folytatását; harmadrészt felkészültek új adatgyűjtésekre (háborús károk, menekültek, hadigondozottak, szociális viszonyok). Jelezte, hogy a háborús károk felmérésére nézve külön előterjesztést fog tenni. (MOL XIX-A-1-j-1945-XXXIII-9084; a kárstatisztikát illetően lásd uo. a 7459 sz. ügyiratot)

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

5

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát az „egyházi és egyéb kulturális célvagyonnak a földbirtokreform során igénybe vett mező- és erdőgazdasági birtokának elvesztése folytán az ingatlan volt alkalmazottainak és nyugdíjasainak az állami rendszerű fizetési osztályba való sorolása, illetve az ezek után megillető nyugdíj megállapítása és folyósítása” tárgyában.

Földművelésügyi miniszter [képviseletében Vásáry József] bejelenti, hogy az előterjesztés eddig vele közölve még nem lett, amire tekintettel a miniszterelnökségi államtitkár a javaslatot a napirendről leveszi.¹²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

6

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát az „elhagyott javak kormánybiztosáról és a kormánybiztossági elnöki tanácsról.

Miután a társmiszteriumoknak észrevételeik vannak a miniszterelnökségi államtitkár a javaslatot a napirendről leveszi.¹³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

7

Dr. Balogh István előterjeszti a Központi Statisztikai Hivatal beszerzési csoportja részére 1 millió pengő kamatmentes forgótőke kölcsönzése tárgyában javaslatát. A pénzügyminiszter 6820/1945. sz. rendeletével előzetesen már hozzájárult.

Minisztertanács hozzájárult ahhoz, hogy a Központi Statisztikai Hivatal beszerzési csoportja részére 1 millió pengő kamatmentes forgótőke folyósítsák.

¹² Lásd a 65. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját.

¹³ Az elhagyott javak kormánybiztosáról a 727/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 31.), az elhagyott javak bejelentéséről pedig a 2490/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 8.) intézkedett. Az elhagyott javak kormánybiztosá által 1945. október 13-án benyújtott tervezet mindkét rendelet hatályon kívül helyezésére, a kormánybiztos hatáskörének, az elhagyott javak fogalmának újbóli meghatározására és a bejelentési kötelezettség körének kiterjesztésére vonatkozó javaslatot tartalmazott, s egyben – mivel több tárca volt érintve a kérdésben – javasolta a kormánybiztosság elnöki tanácsának létrehozását.

A korábbiakhoz képest újítása volt a tervezetnek – a munkáspártok kifejezett kívánságára –, hogy a kormánybiztos hatáskörébe javasolta utalni a háborús és népellenes bűncselekmények következtében elkobzott javak, valamint a háborús viszonyok és az elhurcolások folytán életüket veszített személyek –örökös nemlétében – a kincstárra háramlott javainak felhasználását is, mivel így látták biztosítottnak a hadifoglyok, deportáltak érdemi megsegítését, az elszenvedett hátrányok jóvátételét.

Ez ellen – az előkészítő tárgyalásokon – a pénzügyminiszter kiküldöttei élesen tiltakoztak, azzal indokolva állásfoglalásukat, hogy az összes elkobzott javak a törvény értelmében a pénzügyminiszter kezelésébe tartoznak, mivel ezek a költség-célok megvalósítását kell hogy szolgálják.

Más tárcák – így a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium – részéről is felmerültek kisebb észrevételek a javaslattal szemben. (MOL XIX-G-1-a 1945-1-11 549)

Lásd a továbbiakról a 64. sz. jegyzőkönyv 3., valamint a 65. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

8

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát „a német és nyilas katonaság cselekményei, valamint a háborús események által okozott károk, továbbá az orosz megszálló hadsereg ellátása, a jóvátételi szállításokra történő igénybevételekre adatgyűjtés elrendelése” tárgyában.¹⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

9

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát „a kormányzó mellé szervezett kabinetiroda megszüntetéséről”, valamint „az államfő használatára rendelt koronajóságok felügyelete és kezelése” tárgyában.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* nem tartja célszerűnek, hogy külön kezelés alá kerüljenek ezek a javak, hanem az egyes vagyontárgyak azon minisztérium felügyelete alá kerüljenek, amely minisztérium a vagyontárgy jellegénél fogva felügyelő hatósága. Az erdők, esetleges földbirtok-javak a földművelésügyi minisztériumhoz kell, hogy kerüljenek.

Dr. Balogh István: Célszerűnek látszik, ha egységes kezelést nyernének ezek a vagyontárgyak, de előkészítés végett a javaslatot a napirendről leveszi.

Minisztertanács „a kormányzó mellé szervezett kabinetiroda megszüntetéséről” szóló előterjesztést elfogadta, „az államfő használatára rendelt koronajóságok felügyelete és kezelése” tárgyában tett előterjesztésnek a napirendről való levételét tudomásul vette.¹⁵

10

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a budai várpalota épületeinek és hozzátartozó javak helyreállításához szükséges 36 millió pengő póthitel engedélyezése tárgyában.

¹⁴ Lásd a 8816/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. november 3.) Az adatgyűjtés alapján készült el „A Pénzügyminisztérium béketárgyalási anyagának összefoglalása, II. rész, Magyarország háborús kárai, Budapest, 1946.” c. kötet. Ennek 15–16. oldalán található „Összefoglaló kimutatás Magyarország háborús káiról” szóló rész szerint 1938. évi pengőben számítva a németek 4 574 145 176 pengő, a nyilasok 1 893 523 200 pengő kárt okoztak, míg egyéb okok folytán 21 950 849 829 pengő kára származott az országnak. (MOL XIX-L-1-k 31. doboz)

¹⁵ A Kormányzói Kabinetirodát az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről szóló 1920. évi I. tc. 17. §-a alapján hozták létre.

A koronajavak állaga feletti felügyeletet az 1925. évi VIII. tc. 49. §-a alapján a Főudvarnagyi Bíróság elnöke gyakorolta. A koronajavak kezelését a 8760/1920. ME sz. rendelet 4. §-ának (1) bekezdése alapján létrehozott Kormányzói Gazdasági Iroda látta el. Ez utóbbi azonban az 1925/26. költségvetési év végén megszűnt, ügyeinek intézését a Kormányzói Kabinetiroda vette át s a kormányzósági hivatalokként szervezett Királyi Várkapitányság, Királyi Kertigazgatóság és Gödöllői Kastélygondnokság útján végezte a kezelést.

A Kormányzói Kabinetiroda megszüntetéséről a 10 120/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. november 27.) intézkedett. Minthogy a Főudvarnagyi Bíróság elnöke nyugatra távozott s a bíróság megszüntetése is napirendre került, a miniszterelnök 9248/1945. ME I. sz. alatt a koronajavak felügyeletének, kezelésének a kérdésében is előterjesztést tett. Javaslatra az volt, hogy a felügyeletet – az államforma kérdésének rendezéséig – a miniszterelnök gyakorolja, a kezelést pedig a koronajóságok kezelésége néven létrehozandó szervre bízzák. Az ügyben azonban Miklós Béla kormánya már nem intézkedett. Lásd az ügyről és a későbbi fejleményekről a MOL XIX-A-1-j 1945-II-9248 sz. ügyiratot.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Nem látja célszerűnek azt, hogy a budai várpalota épületeire költsenek, mert menthetetlenek tartja az épületeket.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Bár korábban hozzájárult a póthitel folyósításához, magáévá teszi a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter álláspontját.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Valóban el lehet tekinteni az épületek helyreállítási munkálataitól, mert komoly megóvás nem vihető keresztül.

Dr. Balogh István: Az előterjesztést leveszi a napirendről.¹⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

11

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a Legfőbb Állami Számvevőszék beszerzési csoportja részére 2 tonnás tehergépkocsi vásárlására 6 millió pengő póthitel engedélyezésére. A pénzügyminiszter előzetesen már hozzájárult.

Minisztertanács a Legfőbb Állami Számvevőszék beszerzési csoportja részére 2 tonnás tehergépkocsi vásárlására 6 millió pengő póthitel folyósításához hozzájárult.

12

Dr. Balogh István előterjeszti a Központi Híradó Rt. 65 és 50 millió pengős államkölcsön kérelmét.

Minisztertanács a Magyar Központi Híradó Rt. részére folyósított 65 millió pengő államkölcsön felhasználására vonatkozó pénzügyminiszteri jelentést tudomásul veszi és a vállalat részére további 50 millió pengő államkölcsönt engedélyez.¹⁷

13

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a békeelőkészítés munkálataival kapcsolatos költségekre 4 millió pengő hitel utólagos engedélyezése iránt. A pénzügyminiszter előzetesen már hozzájárult.¹⁸

Minisztertanács a 4 millió pengő hitel utólagos engedélyezéséhez a békeelőkészítés munkálataival kapcsolatos költségekre hozzájárult.

¹⁶ Lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját. A budai várpalota teljes lebontásáról jelentek meg hírek ekkor a sajtóban. A Műemlékek Országos Bizottsága hármas alternatív javaslatot vetett fel: 1. le kell bontani, 2. régi barokk formájában helyreállítani, 3. a régi helyen modern palotát emelni. A főváros újjáépítési terve szerint – olvasható az egyik cikkben – az egész várnegyedet a földdel egyenlővé kell tenni, s egységes stílusban munkás üdülőtelepet kell létrehozni a helyén. (Mi legyen a vár helyén? Szabadság 1945. október 23.)

A várpalota helyreállítási munkálatai érdemben csak 1959-ben kezdődtek meg.

¹⁷ A minisztertanács 1945. október 3-án (58. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontja) hozott határozatának megfelelően terjesztette elő a Pénzügyminisztérium a Magyar Központi Híradó Rt. részére folyósított államkölcsön felhasználásáról szóló jelentését. A Pénzügyminisztérium 7095/1945./I.a. sz. előterjesztéséből kitűnt, hogy a korábban folyósított 65 millió pengő kölcsön jelentős részét (27 580 000 pengőt) már felhasználták s hogy az újabb összegre elsősorban az üzemelési költségek felemelkedése folytán volt szükség.

¹⁸ A Miniszterelnökség ezzel kapcsolatos 798.Z/1945. sz. előterjesztése csak arra utalt, hogy a pénzügyminiszter ugyan hozzájárult a hitel folyósításához, de kérte, hogy a minisztertanács ezt vegye tudomásul.

14

Dr. Balogh István a pénzügyminiszter előzetes hozzájárulása után kéri a minisztertanács hozzájárulását a SZEB részére 10 millió pengő folyósítása iránt a szövetséges állampolgárok támogatásával kapcsolatos jutalmakra.¹⁹

Minisztertanács a szövetséges állampolgárok támogatásával kapcsolatos jutalmakra a Szövetséges Ellenőrző Bizottság részére 10 millió pengő folyósításához hozzájárult.

15

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter* előterjeszti 4729/1945. számú előterjesztését és kéri a minisztertanács hozzájárulását dr. Sebestyén Pál miniszteri osztályfőnöknek rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterre a III. fizetési osztályba és egyben adminisztratív államtitkárrá, valamint dr. Bede István rendkívüli követ és meghatalmazott miniszternek személyhez kötöten ugyancsak a III. fizetési osztályba adminisztratív államtitkárrá történő kinevezéséhez.²⁰

Minisztertanács dr. Sebestyén Pál miniszteri osztályfőnöknek rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterre a III. fizetési osztályba és egyben adminisztratív államtitkárrá, valamint dr. Bede István rendkívüli követ és meghatalmazott miniszternek személyhez kötöten ugyancsak a III. fizetési osztályba adminisztratív államtitkárrá való kinevezéséhez hozzájárult.

16

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter* előterjeszti kérelmét a magyarországi csehszlovák állampolgárok repatriálási költségeire 3 800 000 P folyósítása iránt.²¹

Minisztertanács a csehszlovák állampolgárok repatriálási költségeire 3 800 000 P folyósításához hozzájárult.

¹⁹ Feltehetőleg a fegyverszüneti egyezmény 4. pontjában vállalt kötelezettség teljesítésével állt kapcsolatban az előterjesztés. Lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

²⁰ *Sebestyén Pál* (1893–1973) diplomata, 1919 januárja óta a Külgügyminisztérium szolgálatában állt. 1923-tól 1924-ig a fiúmei konzuli kirendeltséget vezette, 1924-től 1931-ig a Vegyes Döntőbizottságok melletti Kormány megbízottak Hivatalához került. 1931-től 1936-ig a Nemzetközi Agráralap bázeli titkárságán dolgozott. 1945 júliusától a Külgügyminisztérium adminisztrációját irányította; 1946–1947-ben a párizsi konferencián részt vevő magyar delegáció tagja volt.

Bede István (1904–1978) diplomata 1929-től a Külgügyminisztérium munkatársa. 1930-tól 1934-ig a pozsonyi konzulátuson dolgozott, majd a belgrádi követség tisztviselője volt 1939-ig. 1939-től központi szolgálatot látott el. 1943 szeptemberétől 1944. március 18-ig a sajtóosztály vezetője volt. 1945 júliusában kinevezték rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterre. 1946-tól 1948-ig londoni követ volt.

²¹ A Külgügyminisztérium 100 173/9-1945. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság csehszlovák delegációjával létesített megegyezés értelmében vállalta a magyar állam a magyarországi csehszlovák állampolgárok repatriálásának a költségeit.

17

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter* előterjeszti kérelmét a bulgáriai magyarok támogatására 306 150 P folyósítása iránt.²²

Minisztertanács a 306 150 P folyósításához, a bulgáriai magyarok támogatására, hozzájárult.

18

[Gyöngyösi] *Külgügyminiszter* előterjeszti javaslatát Medgyesy László I. osztályú főkonzul részére az I. osztályú követségi tanácsosi, Marik Pál miniszteri osztálytanácsos részére a II. osztályú követségi tanácsosi, Kemény Ferenc és Tompa Zoltán miniszteri titkárok részére az I. osztályú követségi titkári, Dienes Gedeon, Nagy Iván és Nizskács László miniszteri segédtitkárok részére a II. osztályú követségi titkári cím ideiglenes használatának engedélyezése iránt.²³

Minisztertanács a kinevezésekhez hozzájárult.

19

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát özv. Kerner Jánosné II. o. altiszt özvegyének magasabb özvegyi ellátmány megállapítása iránt.

Minisztertanács özv. Kerner Jánosné II. o. altiszt özvegye részére a hősi halottak özvegyeit a 3060/1944. ME számú rendelet alapján megillető magasabb özvegyi nyugdíj engedélyezéséhez hozzájárult.²⁴

20

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a zárolt takarékbetét követelésekre állami kölcsönök folyósítása tárgyában.²⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²² A Külgügyminisztérium 4413/1/1945. sz. előterjesztése szerint a jelzett összegből 226 150 pengőt kívánt a Külgügyminisztérium a bulgáriai magyarok, 8000 pengőt pedig a Magyarok Világszövetségének támogatására (az utóbbi ügyviteli költségeire) felhasználni.

A bolgár fegyverszüneti egyezmény értelmében 1944. szeptember 22-e után internálni kellett a Bulgáriában élő magyar állampolgárokat. Bár különböző korábbi adatok alapján feltételezhetően mintegy 1400 magyar élt Bulgáriában, csak 144 személy internálására került sor, közülük is mintegy 50-et rövidesen szabadon bocsátottak. Hazaszállításukra 1945. szeptember 22. és október 2. között került sor. Az ő felségélyezésüket szolgálta az említett összeg. Meg kell említeni, hogy a Magyarországi Bolgárok Egyesülete ugyanekkor 50 000 pengővel járult hozzá a Bulgáriából hazatérő magyarok segélyezéséhez. (Alexander Gjurov: A sztálinizmus osztódása – kézirát, a szerző szíves közlése)

²³ A Külgügyminisztérium 4484/1-1945. sz. előterjesztéséből kitérnik, hogy *Medgyesy Lászlót, Marik Pált és Nagy Ivánt* a washingtoni, *Kemény Ferencet, Tompa Zoltánt, Dienes Gedeont* és *Nizskács Lászlót* pedig a moszkvai magyar követség beosztott tisztviselőjeként vették számba s a nemzetközi gyakorlatnak megfelelő diplomáciai címmel való ellátásuk ezért vált szükségessé. Nizskács László neve Miszkács formában szerepel a jegyzőkönyvben.

²⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 12 063/1945. eln. sz. előterjesztése szerint *Kerner Jánost* 1945. júniusában orosz katonai egyenruhát viselő ismeretlen személyek megsebesítették és sérülése okozta a halálát; Kerner Jánosné ezért kapott a hősi halált halt, a háborúban eltűnt, vagy hadifogságba esett közszolgálati alkalmazottak és honvédségi személyek hozzátartozóinak ellátásáról szóló 3060/1944. sz. rendelet (RT 1944. 1633–1635. p.) alapján magasabb nyugdíjat.

²⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 12 191/1945. sz. előterjesztésében a szociális és más hasonló jellegű intézményeinek zárolt takarékbetét követeléseire nyújtandó állami előleg fedezésére kért 15 millió pengő hitelt.

21

[Teleki] Vallás és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a Csehszlovákiából menekült tanulók elhelyezése és ellátása iránt.

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter legcélszerűbbnek azt találná, ha a tanulókat vidéken helyeznék el.

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Ezt az álláspontot magáévá teszi és Budapesten csak a pestieknek kíván elhelyezést biztosítani.

[Vörös] Honvédelmi miniszter: Rövidesen több laktanya felszabadul és akkor ezek az épületek is az elhelyezés céljaira rendelkezésre állanak.²⁶

Minisztertanács a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztését elfogadta.

22

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát az ifjúsági sport szabályozása tárgyában.

[Ries] Igazságügyminiszter, valamint

[Gerő] kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter bejelentik, hogy stílári észrevételeik vannak, melyeket írásban átadnak a kultuszminiszternek.

[Vörös] Honvédelmi miniszter: Egy észrevétele van, hogy a fegyvereket a Honvédelmi Minisztérium kapja meg a leventék felszereléseiből, nehogy az ifjúsági sportnak katonai jelleget tulajdonítsanak.

Minisztertanács az előterjesztést elvileg elfogadta, a végleges szöveget a vallás- és közoktatásügyi miniszter az igazságügyminiszterrel egyetértve állapítja meg.²⁷

23

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: előterjeszti javaslatát a Művészeti Tanács által folyósított segélyek egy összegben való kiutalása tárgyában.²⁸

²⁶ Lásd a 62/c. sz. mellékletet.

²⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 12 340/1945.eln. sz. előterjesztése a társadalmi és munkássport, ezen belül az ifjúsági sport hathatós támogatását a társadalom egészének demokratikus fejlődése szempontjából minősítette elsődleges fontosságúnak. Ugyanakkor célul tűzte ki a letűnt rendszer militarista sportintézményeinek felszámolását, újjáéledésük megakadályozását. A célt a sportegyesületek ifjúsági szakosztályai, a sportszövetségek ifjúsági bizottságai, a Nemzeti Sportbizottság valamint a törvényhatósági ifjúsági sportmegbízottak útján tervezte megvalósítani. Végül hangsúlyozta, hogy a leventeintézmény sportlétesítményeit, felszereléseit továbbra is az ifjúsági sport céljaira kell felhasználni.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint a kísérőlevelük. Lásd a 10 040/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31.

²⁸ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 52 591/1945.VIII. sz. előterjesztésén és kísérőlevelén kívül megtalálható a jegyzőkönyv mellett a Magyar Művészek Szabadszervezete Képzőművészeti Szakosztályának – feltehetőleg Bereczky Albert államtitkárhoz intézett – levele. Ebben rámutatott arra a szakosztály, hogy az ország híre a nagyvilágban „az elmúlt évek folyamán a mélypontra szállt, a mélypontról való felemelkedés nemcsak politikai, hanem ugyanúgy szellemi, tehát tudományos és művészeti erőfeszítést is követel”. Kérte a korábban nyújtott ösztöndíj valorizált értékben való folyósítását, hogy dolgozhassanak és munkáikkal „méltó módon jelenhessenek majd meg a világ művészeti ítélőszéke előtt”. A kérést a minisztérium csak visszafogott formában képviselte, amennyiben csupán azt kérte, hogy az írók és művészek támogatására korábban megszavazott 40 millió pengő terhére folyósított havi 3000 pengős segélyeknek az adott években esedékes további részleteit egy összegben utalhassa ki az érdekelteknek. Az ügygel kapcsolatban lásd még a MOL XIX-A-1-j 1945-XXIX-10 590 és a 10 723 sz. iratot.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

24

[*Teleki*] *Vallás és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Győri Zenekonzervatórium államosítása tárgyában.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter*: A maga részéről csak akkor járul hozzá, ha a dologi kiadásokat Győr városa fedezi.

[*Gyöngyösi*] *Külügyminiszter*: A dologi kiadásokat a város mindenkor vállalja és ezek nem terhelnék az államot.

Minisztertanács az előterjesztéshez azzal a kiegészítéssel járul hozzá, hogy pénzügyi vonatkozásban a pénzügyminiszter megjegyzése figyelembe veendő.²⁹

25

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Kara beszerzési csoportja részére 300 000 P forgótőke tárgyában.

Minisztertanács a 300 000 P forgótőke engedélyezéséhez a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Kara beszerzési csoportja részére hozzájárult.

26

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a tihanyi Magyar Biológiai Kutató Intézet kibővítése tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

27

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az üresedésben lévő és újonnan szervezett tanszékek összefoglaló tájékoztatása és személyi javaslatai tárgyában.

²⁹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 54 439/1945.VII. sz. előterjesztése szerint a Győri Zenekonzervatórium és székesfehérvári fiókiintézetének az államosításáról volt szó azzal, hogy az újvidéki ún. Délvidéki Konzervatórium jelentős zenepedagógiai ismeretekkel rendelkező s Magyarországra menekült tanári karát is a Győri Zenekonzervatórium foglalkoztassa. Az előterjesztés szerint a minisztérium nevezte ki a konzervatórium igazgatóját, tanári karát és egyéb személyzetét, míg Győr város szerződésileg kötelezte magát, hogy épületet biztosít, átadja a volt Győri Ének- és Zeneegyesület iskolai felszerelését és viseli az intézet dologi kiadásait, Székesfehérvár város pedig ugyanezt vállalta a kirendeltséggel kapcsolatban.

³⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 49 185/1945.V. sz. előterjesztésében felhívta a figyelmet arra, hogy az „ország nem engedheti meg azt a fényűzést, hogy egy ilyen kitűnően felszerelt és berendezett európai hírű intézetet kihasználatlanul hagyjon és – mint jelenleg – mindössze 3–4 tudományos kutató működjék benne.” Rámutatott az ottani tudományos kutatások várható gazdasági jelentőségére, másrészt a természettudományi kutatók utánpótlásában az intézetre váró szerepre. Dr. Bernák Aladárt javasolta az intézet igazgatójává kinevezni, kérte továbbá 16 új tudományos és 29 segédszemélyzeti állás szervezésének, illetve 3 tudományos állású meglévő munkatárs magasabb besorolásának az engedélyezését. Kért továbbá egy autót és 2 millió pengőt az intézeti munka megindításához. Jelezte, hogy az intézet szomszédságában lévő hercegi kastélyt és parkot is az intézet kezelésében kívánja működtetni.

Bernák Aladár (1901–1959) orvos, 1935-től budapesti egyetemi tanár, 1946-tól a tihanyi Biológiai Intézet igazgatója volt. 1948-tól Svédországban, majd Angliában dolgozott. 1954-től Ottavában az élettani intézet igazgatója volt.

Minisztertanács a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen a „Közjog és közigazgatási jog” c. tanszékre dr. Molnár Kálmán pécsi egyetemi ny. r. tanár, – a „Magyar közigazgatási és pénzügyi” jogi tanszékre dr. Mártonffy Károly egyetemi ny. r. tanár, – az „Összehasonlító magánjogi és nemzetközi jogi” tanszékre dr. Szász István kolozsvári egyetemi tanár, – a „II. sz. közgazdaságtan- és pénzügytani” tanszékre dr. Varga István c. ny. rk. tanár, az „Esz­tétika és kulturfilozófia” újonnan felállítandó tanszékre dr. Lukács György, – az „Orosz nyelv és irodalom”, valamint az „Ukrán nyelv és irodalom” c. tanszékre dr. Trócsányi Zoltán és dr. Bonkáló Sándor, – a „Magyar Irodalomtörténet, különös tekintettel a legújabb irodalomra” c. tanszékre dr. Bisztray Gyula egyetemi magántanár, – az „Összehasonlító irodalomtörténeti” tanszékre dr. Turóczy-Trostler József, – az „Általános irodalomtudományi” tanszékre dr. Zolnai Béla, az „Újkori diplomácia története” c. tanszékre dr. Bolgár Elek, rosztovi egyetemi tanár, – a „Klasszika archaeológia” c. tanszékre dr. Oroszlán Zoltán, – az „Elméleti fizikai” tanszékre dr. Novobátzky Károly gimn. igazgató, – az „Általános állattan és összehasonlító bonctan” c. tanszékre dr. Wolsky Sándor egyetemi magántanár, – a „Növényrendszertan” c. tanszékre dr. báró Andreaszky Gábor c. rk. tanár, – a „III. sz. matematikai tanszék” dr. Riesz Frigyes, – a II. sz. Szegedi Tudományegyetemen a „Földrajz” tanszékre dr. Prinz Gyula egyetemi ny. r. tanár, – a Debreceni Tudományegyetemen a „Magyar irodalomtörténeti” tanszékre dr. Juhász Géza egyetemi magántanár, – a Pécsi Tudományegyetemen a „II. sz. épülettervezési” tanszékre dr. Kiss Tibor okl. építészmérnök, – a „II. sz. építészettörténeti” tanszékre dr. Rados Jenő okl. építészmérnök, – a „Neveléstudományi” tanszékre dr. Várkonyi Hildebrand kolozsvári egyetemi ny. r. tanár, – valamint dr. Germanus Gyulának egyetemi ny. r. tanári kinevezéséhez hozzájárult.³¹

³¹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 63 852/1945.V. sz. előterjesztése az egyetemi igazolási illetve a népbíróági eljárások elhúzó­dásával indokolta, hogy nem korábban s hogy ekkor is csak részlegesen tett előterjesztést a kinevezésekre. Jelezte, hogy a minisztérium csak egy hónap múlva lesz olyan helyzetben, hogy a további javaslatait megtegye. Megjegyezte, hogy a javaslatokat az Orvosok Szabad Szakszervezetének, az Országos Közegészségügyi Tanácsnak, illetve az Országos Köznevelési Tanácsnak a véleményét figyelembe véve készítette el.

A jegyzőkönyv sajnos nem rögzítette pontosan az előterjesztés szerkezetét és az abban felvetett kérdéseket, terjedelmes volta (tizennyolc oldal) miatt viszont nem közölhetjük itt teljes egészében. Tartalmát a következőkben foglaljuk össze:

I. A Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem

a/ A Hittudományi Karon üresedésben volt I. sz. Keresztény bölcséleti tanszék­re a kar még nem tett javaslatot.

b/ A Jog- és Államtudományi Karon a megüresedett tanszékek, illetve az átszervezés útján létrehozott összehasonlító magánjogi és nemzetközi jogi tanszék betöltésére tett javaslatot.

c/ Az Orvostudományi Karon megüresedett urológiai tanszék betöltésére kiírt pályázat alapján első helyen Dózsa Jenőt, második helyen Babics Antalt, harmadik helyen pedig Huth Tivadart és Kaló Andort javasolta kinevezni. A megüresedett törvényszéki orvostani tanszék­re Baló Józsefet hozta javaslatba. Jelezte azonban az előterjesztés, hogy egyes tanszékek professzorainak ügyei még a népbíró­ság előtt vannak, több pályázat megvizsgálására pedig még nem kerülhetett sor s majd a későbbiekben tudnak csak javaslatot tenni. (Feltételezhetően ezért nem foglalkozott a fenti két tanszék betöltésével sem ekkor a minisztertanács.)

d/ A Bölcsészettudományi Karon – a jegyzőkönyvben szereplő tanszékeken kívül – az előterjesztés szerint szóba került Deér József kinevezése (lásd a jelen jegyzőkönyv 28. napirendi pontját).

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen a „Magyar történelem 1526-ig” c. tanszékére dr. Deér József egyetemi ny. r. tanár meghívása tárgyában.

II. A Szegei Tudományegyetem vonatkozásában kérte, hogy a kolozsvári egyetem 1940-ben történt újjászervezése óta szünetelt Jog- és Államtudományi Kart visszaállíthassa, ahová a szegei egyetem volt jogász professzorait, valamint a kolozsvári egyetem érdemes tanárait javasolta kinevezni a későbbiekben. Az Orvostudományi Kar vonatkozásában is csak a későbbiekben kívánt javaslatokat tenni. Ekkor csupán a Matematikai és a Természettudományi Karon nyílt lehetőség arra, hogy új tanár kinevezését javasolja.

III. A Debreceni Tudományegyetemen a Jog- és Államtudományi, valamint az Orvostudományi Karon üresedésben volt tanszékekre, valamint az 1940-ben lecsatolt s visszaállítandó természettudományi tanszékre nézve csak később kívánt javaslatot tenni. Jelezte, hogy az orosz nyelv és irodalom tanszéket orosz szakemberrel kívánja majd betölteni.

IV. A Pécsi Tudományegyetemen megüresedett állások betöltése, valamint az 1940-ben elcsatolt Bölcsészettudományi Kar visszaállításával és a legfontosabb természettudományi tanszékek szervezésével kapcsolatos javaslatokat később kívánta előterjeszteni. (Nagy Ferencnek és Teleki Pálnak az ehhez kapcsolódó hozzászólását a jegyzőkönyvvezető az előterjesztésre vezetett, ceruzával írt, egyébként alig értelmezhető feljegyzése rögzítette: a Hóman Bálint által Kolozsvárra átvitt tizenkét tanszék visszaadásának jogosságát érintették.)

V. A Műegyetem több üresedésben lévő tanszékének betöltésére ekkor még nem tudott javaslatot tenni. Csupán hozzájárulást kért

a/ a Mérnöki és Építésmérnöki Karon a II. sz. épülettervezési és a II. sz. építészettörténeti tanszék betöltéséhez, és

b/ a Közgazdaságtudományi Karon a neveléstudományi tanszék betöltéséhez, végül kérte a Közgazdaságtudományi Karon a Keleti Intézet újjászervezésének engedélyezését s ide dr. Germanus Gyula kinevezésének jóváhagyását.

A kinevezésre javasolt személyek korábbi pályafutását is tartalmazza a javaslat.

Molnár Kálmán (1881–1961) jogász, akadémikus, pécsi egyetemi tanár, a Polgári Demokrata Párt tagjaként 1944 decemberében bevasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, tagja lett a Politikai Bizottságnak is.

Mártonffy Károly (1890–1979) jogász. 1928-tól a budapesti tudományegyetem magántanára, 1940-től a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem tanára volt.

Szászy István (1899–1976) nemzetközi jogász, akadémikus, 1931-től a budapesti, 1940-től a kolozsvári egyetem tanára volt.

Varga Istvánról lásd a II. F. 9. sz. jegyzőkönyv 3. sz. jegyzetét.

Dösa Jenő (1892–?) orvos, 1930-ban szerzett magántanári képesítést. 1932 óta volt az Apponyi Poliklinika urológiai osztályának vezető főorvosa.

Babics Antal (1902–1992) orvos, 1940-ben lett magántanár, 1943-tól a budapesti III. sz. sebészeti klinikán volt urológus. 1945-től az Urológiai Klinika igazgatója, egyetemi tanár, 1949-től a Magyar Tudományos Akadémia tagja. 1956. október 26-tól október 31-ig egészségügyi miniszter volt. 1963 után parlamenti képviselő, az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének elnöke lett.

Huth Tivadar (1896–1962) orvos, urológus sebész. 1941-ben lett magántanár, később egyetemi tanárrá nevezték ki.

Kaló Andor (1896–?) orvos, urológus, 1940-ben lett magántanár, ugyanezen időtől az OTI urológiai osztályának főorvosa, 1945 után a János-kórház főorvosa volt.

Baló József (1895–1979) patológus, rákkutató, 1928-tól a szegei egyetem kórbonctani, illetve 1934-től a törvényesztiki orvostani tanszék vezetője volt.

Lukács György (1885–1971) filozófus, egyetemi tanár, akadémikus, a Tanácsköztársaság idején helyettes közoktatásügyi népbiztos, majd emigrált, az Ideiglenes Nemzetgyűlés kommunista párti képviselője volt.

Tröcsányi Zoltán (1886–1971) irodalomtörténész 1939-től a Pázmány Péter Tudományegyetemen az orosz nyelv és irodalom előadója volt, 1945-ben a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatójaként dolgozott.

Bonkáló Sándor (1880–1959) filológus, irodalomtörténész, 1919-től 1924-ig a rutén nyelv és irodalom tanára volt a budapesti egyetemen.

Bisztray Gyula (1903–1978) irodalomtörténész, a budapesti Egyetemi Könyvtár munkatársa, 1936-ban a Magyar Szemle Társaság főtitkára, 1943-tól egyetemi magántanár, 1945-től egyetemi tanár volt.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* megjegyzi, hogy dr. Deér írta Hóman Bálint munkáinak egy igen jelentős részét.

[*Gyöngyösi*] *Külgügyminiszter*: A maga részéről Balla Antalt hozza javaslatba.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Dr. Deér kinevezéséhez nem járul hozzá.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Dr. Deér József igazolva van. A Budapesti Műegyetem Közgazdasági Karán a magyar történet nyilvános rendes tanárává neveztetett ki, így tehát nem új kinevezés alá esik, hanem a Műegyetemről átkerül a Tudományegyetemre.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Mégis bizonyos érdemesítést jelent az áthelyezése.

Minisztertanács dr. Deér Józsefnek a „Magyar történelem 1526-ig” c. tan-
székre való kinevezéséhez a hozzájárulást megtagadta.³²

Turóczy-Trosler József (1888–1962) irodalomtörténész, 1919-ben a budapesti egyetemen a német nyelv és irodalom tanára, később középiskolai tanár. A Szociáldemokrata Párt tagjaként az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja lett. 1945-től ismét egyetemi tanár volt.

Zolnai Béla (1890–1969) irodalomtörténész. A szegedi majd a kolozsvári egyetem tanára volt korábban.

Deér József (1905–1972) történész, akadémikus. 1932-ben lett egyetemi magántanár. 1940-től a kolozsvári egyetem, 1941-től a budapesti Műegyetem Közgazdasági Karán a magyar történelem tanára. 1941-től 1945-ig a Teleki Pál Tudományos Intézet keretében szervezett Történettudományi Intézet igazgatója volt. 1948-ban elhagyta az országot s a berni egyetem tanára lett.

Bolgár Elek (1883–1955) történész, jogász, egyetemi tanár, akadémikus. 1918 előtt a budapesti Kereskedelmi Akadémia tanára volt. A Tanácsköztársaság idején a külügyi népbiztos helyettese lett, 1919-ben emigrált. A háború alatt a Vörös Hadsereg sajtóosztályán dolgozott. 1947-től 1948-ig a külügyminiszter helyettese, majd prágai, később londoni követ volt.

Oroszlán Zoltán (1891–1971) archeológus. A konstantinápolyi magyar régészeti intézet titkára, majd a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársa, ekkor az Országos Szépművészeti Múzeum igazgatója volt.

Novobátsky Károly (1884–1967) fizikus, egyetemi tanár, akadémikus. 1933-tól a Tanárképző Intézet, később az Eötvös Collegium tanára volt.

Wolsky Sándor (1902–?) 1925-től dolgozott a tihanyi Biológiai Kutató Intézetben, 1939-től az Intézet meg-
bízott ügyvezető igazgatója.

Andreánszky Gábor (1895–1967) botanikus, akadémikus, 1929-től a növényföldrajz magántanára, 1943-ban a Magyar Nemzeti Múzeum növénytárának igazgatója volt.

Riesz Frigyes (1880–1956) matematikus, akadémikus. 1912-től a kolozsvári, 1920-tól a szegedi egyetem tanára volt.

Printz Gyula (1882–1973) földrajztudós, akadémikus. 1918-tól a pozsonyi, 1924-től a pécsi, 1940-től pedig a kolozsvári egyetemen tanított, ekkor a szegedi egyetemre kapott tanári kinevezést.

Kiss Tibor (1899–1972) építész. 1923-tól a Műegyetemen volt tanársegéd, 1941-től magántanár, 1945-től 1957-ig egyetemi tanár volt. 1949-től a Magasépítési Tudományos Egyesület alelnökévé választották.

Rados Jenő (1895–?) építész. 1919-től 1936-ig a Műegyetem magántanára volt, majd a budapesti Magyar Állami Felső Építőipariskola rendes tanára lett.

Várkonyi Hildebrand (1888–1971) filozófus, pszichológus, benedekrendi pap. 1912-től Pannonhalmán volt főiskolai tanár. 1929-től a szegedi, 1940-től a kolozsvári egyetem tanára volt. 1945-ben nyugdíjazták.

Germanus Gyula (1884–1979) orientalista, egyetemi tanár. 1929-től 1932-ig Indiában a szantiniketani egyetem tanára volt.

³² Deér Józsefre vonatkozóan lásd az előző napirendi pontot és jegyzetét.

Hóman Bálint (1885–1953) történész, egyetemi tanár, akadémikus. 1932 októberétől 1938 májusáig, majd 1939 februárjától 1942 júliusáig vallás- és közoktatásügyi miniszter volt.

Balla Antal (1886–1953) újságíró, történész, egyetemi tanár. 1926-tól a Pesti Hírlap belső munkatársa, majd külpolitikai rovatvezetője. 1931-ben belépett a Kisgazdapártba. 1945. november 4-én beválasztották a Nemzetgyűlésbe. 1945. november 15-től 1946. november 20-ig tájékoztatásügyi miniszter. 1947 nyarán átlépett a Független Magyar Demokrata Pártba.

29

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti a tárgysorozaton nem szereplő 65 478/1945. sz. javaslatát, a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem és a Magyar Királyi Horthy Miklós Tudományegyetem újonnan felállítandó tanszékeinek és tanári kinevezésének tárgyában.³³

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Időszerű volna az egyetem elnevezésének megváltoztatása.³⁴

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Ehhez törvényi intézkedés kell.

[*Olványi*] *Pénzügyminiszter*: Ha a minisztertanácsnak jogköre volt a királyi címzés eltörléséhez, akkor ugyancsak rendeletileg joga kell hogy legyen az egyetemek elnevezésének rövid úton való megváltoztatásához is.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Leghelyesebb volna az egyetemeket annak a városnak a nevével megjelölni, ahol el van helyezve.

Minisztertanács a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztéséhez hozzájárul.

30

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a nemzetiségi tanulók nemzetiségi oktatása tárgyában.

[*Gyöngyösi*] *Külgügyminiszter*: Helyes gestionak azt találná, ha az összes nemzetiségekre kiterjesztenék a javaslat kedvezményeit. Nem hiszi azonban, hogy megfelelő létszámú tanuló jelentkezik.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A szlovák gimnáziumba 57 jelentkezés történt.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja azzal, hogy a román nemzetiségűekre is kiterjeszti a rendelet kedvezményeit.³⁵

31

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti 49 525/1945. sz. javaslatát az igénybe vett oktatási, vagy közművelődési épületek rendeltetése tárgyában.

³³ Lásd a 62/d. sz. mellékletet. Ugyanezen napirendi ponthoz kapcsolható a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 35 825/1945. V. sz., a jegyzőkönyv mellett található előterjesztése Szőkefalvi Nagy Bélának, a szegedi Tudományegyetem magántanárának egyetemi rendkívüli tanári címmel való kitiűntetése tárgyában; a minisztertanácsi ülésen azonban – a jegyzőkönyv tanúsága szerint – nem tárgyalták s a Nemzeti Főtanács napirendjén sem szerepelt.

Szőkefalvi Nagy Béla (1913–?) matematikus. 1939-től a szegedi Állami Polgári Tanárképző Főiskola mennyiségnyi tanszékének volt a tanára.

³⁴ A Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemet 1872-ben Kolozsvárott állították fel, az első világháború után Szegedre helyezték, 1940-ben visszakerült Kolozsvárra; Szegeden azonban továbbra is működött egyetem, az ekkor felállított Horthy Miklós Tudományegyetem.

A debreceni egyetem Kossuth Lajos születésének 150. évfordulóján, 1952 szeptemberében vette fel a Kossuth Lajos Tudományegyetem nevet. A szegedi egyetem 1963 szeptemberében kapta meg a József Attila Tudományegyetem nevet.

³⁵ Lásd a 62/e. és f. sz. mellékletet, valamint a 10 030/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 30. Végrehajtásáról a 68 800/1945. VKM sz. rendelet intézkedett. (MK 1945. november 6.) Az ügyre vonatkozóan további adatok találhatóak a MOL XIX-A-1-j 1945-XXII-10 502 sz. iratban.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Egyelőre elegendőnek tartaná, ha csupán az iskolákat szabadítanák fel.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Kész módosítani javaslatát akként, hogy az iskolákra és az állami tanulóotthonokra terjedjen csak ki egyelőre a rendelkezés.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja azzal, hogy az iskolák és állami tanulóotthonok 1945. év november hó 15. napjáig a közművelődés céljaira visszabocsátandók.³⁶

32

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* előterjeszti javaslatát a „honvédségi joggyakorlat teljesítése és a hadbírói vizsgaletétel alóli felmentés” tárgyában.³⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja.

33

[Vörös] *Honvédelmi miniszter* bejelenti, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság folyó hó 22-én átiratot küldött a honvédelmi miniszterhez, amelyben a magyar hadsereg összes alakulatainak és katonai intézményeinek 1945. év november hó 5. napjára új átszervezését rendeli el. Az átiratban engedélyezett összes létszám, ideértve a Honvédelmi Minisztérium és az összes katonai parancsnokságok és alakulatok létszámát is: tábornok 19, tiszt 1959, altiszt és legénység 22 753, katonai szolgálatot teljesítők száma 24 731, polgári alkalmazottak száma 935 fő lehet. Ezenkívül, a munkák befejezéséig engedélyezve vannak a vasúti munkaszázlójak, amelyeknek összlétszáma 7200 fő.

Az átirat értelmében minden olyan alakulatot, alosztályt és katonai intézményt, amely az átiratban engedélyezve nincs, fel kell oszlatni; az engedélyezetteket pedig az átirat kézhezvételének napjától 2 héten belül az új állománynak megfelelően kell megszervezni.

Az új létszámra való áttérés után maradt minden egyéb személyi állományt, így a tartaléki vagy létszámfeletti állományban lévőket is, az említett határidő alatt a hadseregből el kell bocsátani.

Az engedélyezett alakulatokra és intézményekre vonatkozó új állományadatokat az átirat vételétől számított 5 napon belül be kell mutatni a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak.

Az átirat értelmében elsősorban a Honvédelmi Minisztérium és a katonai kerületek igazgatását kell az új állományra átszervezni és fel kell oszlatni a katonai zenekarokat és a hadbiztosági raktárak fiókjait, a katonai kórházakat Debrecenben, Gyön-

³⁶ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 49 525/1945.X.ü.o. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy az 1945. október 18-ig beérkezett adatok szerint az orosz katonaság 83 népiskolát, 90 közép-, középfokú és szakiskolát, 5 egyetemi épületet, 6 internátust, 4 lakást és 20 egyéb, összesen 208 közművelődési célú épületet, a magyar katonaság 7 épületet, míg polgári hatóságok, pártok 80 épületet foglaltak le s nem adtak még vissza rendeltetésének. Ezek ügyében kért sürgős intézkedést. Lásd 10 020/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 30.

³⁷ A Honvédelmi Minisztérium 39 797/el.n.bjogi.-1945. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a honvédség tényleges hadbírói karának nagy része még nem tért vissza állomáshelyére, illetőleg visszatérése esetén a fennálló jogszabályok értelmében állásának és beosztásának visszanyerésére aligha volt esélye, ugyanakkor a honvéd-igazságszolgáltatás maradéktalan ellátása szükségessé tette a hadbírói karban mutatkozott nagy hiány mielőbbi pótlását. Ezért javasolta, hogy a katonaviselt bírók és ügyvédek a hadbírói vizsga és honvédségi joggyakorlat nélkül is kinevezhetők legyenek hadbíróvá. Az előterjesztéssel azonos íven található a rendelet tervezete, mellette pedig az Igazságügyminisztérium – inkább csak stílusis – javaslatait tartalmazó levele. Lásd a 10 410/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 7.

gyösön és Budapesten. A parlamenti őrséget rendőrséggel kell felváltani és az őrség átadása után a személyi állományt a hadseregből el kell bocsátani.

Az elbocsátott tábornokok, tisztek, altisztek és a legénység létszámát a megállapított határidő alatt a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak jelenteni kell.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak most ismertetett rendelkezése elkerülhetetlené teszi, hogy az engedélyezett létszámot jóval túlhaladó kinevezett közszolgálati alkalmazottak a honvédelmi tárca kötelékéből elbocsáttassanak, illetve nyugdíjaztassanak.

A jelenleg érvényben lévő törvényes nyugellátási rendelkezések azonban nem nyújtanak lehetőséget arra, hogy kinevezett közszolgálati alkalmazottat létszámcsökkenés jogcímén állásából véglegesen ily rövid idő alatt el lehessen bocsátani, illetve nyugdíjazni lehessen, ezért szükségesnek tartja, hogy az elbocsátás, illetve nyugdíjazás törvényes jogalapja – a SZEB által elrendelt kényszerű létszámcsökkentés – miniszteriumi rendeletben állapíttassék meg.

Felhatalmazást kér a minisztertanácstól a fenti rendelkezéssel kapcsolatos rendeletek elkészítésére és előterjesztésére. A rendelet megteremtén az elbocsátás, illetve a nyugdíjazás törvényes jogalapját, továbbá, hogy a létszámcsökkentés folyamán szükségessé váló nyugdíjazások, illetve elbocsátások egyes szakokon való végrehajtásának mértékét és módját megállapíthassa és az ezzel kapcsolatos pénzügyi kérdéseket a pénzügyminiszterrel egyetértésben szabályozhassa. Figyelemmel az idő rövidségére az elkészítendő rendeleteket körözés útján fogja a társmiszterekkel közölni.

Minisztertanács a honvédelmi miniszter bejelentését tudomásul veszi és a kívánt felhatalmazást a honvédség átszervezésével kapcsolatos rendelet előkészítésére megadja.³⁸

34

Földművelésügyi miniszter [képviseletében Vásáry József] előterjeszti javaslatát az eredeti nemesített és utántermesztett burgonya-vetőgumóból származó 1945. évi termésű burgonya-készleteknek vetőgumó kiosztása céljára történő átvétele tárgyában.³⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

³⁸ A Szövetséges Ellenőrző Bizottság katonai osztálya vezetőjének, Kondratov vezérőrnagynak az 1945. október 22-én kelt 2210/1945. sz. átirata a honvédelmi miniszterhez – magyar nyelvű másolatban – megtalálható Miklós Béla miniszterelnöki iratai között. (MOL XIX-A-1-1 1945-71) A Honvédelmi Minisztérium Törvényelőkészítő Osztályának az átirat alapján készített, azt összefoglalóan ismertető feljegyzése megtalálható a jegyzőkönyv mellett. A jegyzőkönyv azonban szinte szó szerint tartalmazza e feljegyzés szövegét, ezért annak közlésétől eltekintettünk.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság átiratában foglaltak a fegyverszüneti egyezmény 1. pontjának d/ alpontjából következtek. (Lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletet) A kérdésről előzetesen részletekbe menő tárgyalások folytak a Honvédelmi Minisztérium és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság katonai osztálya között. (HIL HM VIII. 1. 848. doboz SZEB jegyzőkönyvek: 1945. szeptember 20., október 10., október 26., október 31.)

Miklós Béla november 3-án levélben értesítette az ügyel kapcsolatos álláspontjáról a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökét, valamint az angol és az amerikai képviselőket, levelét 62/g. sz. mellékletként közöljük. 62/h. sz. mellékletként közöljük továbbá Vörös János honvédelmi miniszternek a SZEB katonai osztályához intézett válaszelevelét.

³⁹ A Földművelésügyi Minisztérium 23 855/1945.I.I. sz. alatt tett előterjesztése szerint – a jövőbeni burgonyatermesztés érdekében – a gazdák az egész 1945. évi nemesített és utántermesztett burgonyatermést – saját szükségletük levonása után – hatósági áron az Állami Növénytermelési Hivatalnak voltak kötelesek átadni. Lásd a 10 050/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 30.

35

Földművelésügyi miniszter [képviselőtében Vásáry József] előterjeszti javaslatát a Futura Rt. háborús kárt szenvedett tengeri-száritói és morzsolói rendbehozatalához szükséges 25 millió pengő hitel engedélyezése tárgyában.⁴⁰

Minisztertanács a Futura Rt. részére 25 millió pengő hitel engedélyezéséhez hozzájárult.

36

Földművelésügyi miniszter [képviselőtében Vásáry József] előterjeszti javaslatát a fegyverszüneti egyezmény 12. pontja alapján Jugoszlávia részére teljesítendő jótételei szállítások terhére előlegként leszállított vetőmagok ellenértékének kifizetésére az orosz jótétel fedezésére biztosított 500 millió pengőből 25 millió pengő felhasználásának engedélyezése tárgyában.⁴¹

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter*: Szükséges volna hogy pénzügyileg az egyes jótételei csoportokat külön kezeljék.

Minisztertanács a földművelésügyi miniszter előterjesztéséhez hozzájárult.

37

Földművelésügyi miniszter [képviselőtében Vásáry József] előterjeszti javaslatát a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról szóló 1945:VI. tc. végrehajtásával kapcsolatos költségekre újabb 100 millió pengő kölcsön engedélyezése tárgyában.⁴²

Minisztertanács a 100 millió pengő kölcsön engedélyezéséhez hozzájárult.

38

Földművelésügyi miniszter [képviselőtében Vásáry József] bejelenti, hogy a tárgysorozatban szereplő „A Magyar Állami Lótenyésztési Felügyelőség szervezése” tárgyában készített javaslatát a napirendről leveszi.⁴³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁴⁰ A Földművelésügyi Minisztérium 131 811/1945.Iv.2. sz. előterjesztésében közellátási és jótételei érdekre egyaránt hivatkozva kérte a 80 db tengeri-száritó és morzsológép rendbehozatalához szükséges összeget.

⁴¹ A napirendi pontot a lap szélére tett kereszttel megjelölték.

A Földművelésügyi Minisztérium 131 985/1945.IV.1. sz. előterjesztése szerint azért merült fel ez az igény, mert Jugoszláviával még nem kötötték meg a jótételei szállításokra vonatkozó egyezményt, de a hónapok óta folyamatosan lévő tárgyalások során a magyar fél hozzájárult ahhoz, hogy előlegként 25 millió pengő értékben szállít vetőmagokat, amit majd a megkötendő egyezménybe beszámítanak. Az orosz jótételei számlán így keletkező követelést a később megnyíló jugoszláv jótételei hitelből tervezték kiegyenlíteni.

A magyar–jugoszláv jótételei egyezményt 1946. május 11-én írták alá Budapesten.

A fegyverszüneti egyezményről lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

⁴² A Földművelésügyi Minisztérium 74 163/1945.VIII.1. sz. előterjesztése szerint az újabb kölcsönt a fizetések és a munkabérek emelkedése tette szükségessé.

A földbirtokreformról szóló 600/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 18.) törvényerőre emelését tartalmazta az 1945. évi VI. tc.

⁴³ Lásd a 64. sz. jegyzőkönyv 29. napirendi pontját.

39

Földművelésügyi miniszter [képviselőjében Vásáry József] előterjeszti javaslatát „Az ipari növények termesztésének kötelezővé tétele” tárgyában.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: a 14. §-ban megállapított október 31. napjáig tartó határidőt rövidnek tartja és javasolja november 30-ig meghosszabbítani.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadja azzal, hogy a cukorrépa termesztése alól való felmentéssel kapcsolatos határidő: 1945. november 30.⁴⁴

40

Földművelésügyi miniszter [képviselőjében Vásáry József] előterjeszti javaslatát a Zirci Apátságtól telepítési és egyéb birtokpolitikai célokra megszerzett előszállási és hercegfalvi ingatlan 1945. évi október hó 1-jén esedékessé vált vételár részletére fizetendő 21 237 770 pengő hitel engedélyezése iránt.⁴⁵

Minisztertanács a 21 237 770 P hitel engedélyezéséhez hozzájárult.

41

Földművelésügyi miniszter [képviselőjében Vásáry József] előterjeszti kérelmét árvízvédelmi célokra 169 500 000 P hitel engedélyezése iránt.⁴⁶

Minisztertanács árvízvédelmi célokra 169 500 000 pengő hitel engedélyezéséhez hozzájárult.

42

Földművelésügyi miniszter [képviselőjében Vásáry József] előterjeszti kérelmét víztársulatok által 1945. évre kivetett ártérítési járulékokra 88 500 000 P hitel iránt.⁴⁷

⁴⁴ A Földművelésügyi Minisztérium 22 566/1945.I.1. sz. előterjesztése mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kötelezően termesztendő ipari növények járásonkénti vetésterületének előirányzata. Az előterjesztés szerint a rendelkezést a szükségletek megnövekedése, másrészt az indokolta, hogy a leromlott mezőgazdaság, a nagyobb mezőgazdasági üzemek felosztása mellett, szabad termeléssel nem volt képes kielégíteni az igényeket. Utalt arra is, hogy a háború alatt volt már ilyen gyakorlat, tehát nem újdonság a gazdák számára; egyben kilátásba helyezte az ipari növények termesztésének támogatását vetőmag, előleg, kölcsön stb. biztosítása révén. A rendelet 14. §-a arról intézkedett, hogy amennyiben valamely község, illetve város területe nem volt alkalmas az előirányzott ipari növény termesztésére, a felmentés érdekében mely időpontig fordulhatott a vármegyei termelési bizottsághoz.

Lásd a 10 060/1945. ME sz. rendeletet, MK 19145. október 31.

⁴⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 74 557/1945.VIII-1. sz. előterjesztése szerint a Zirci Apátságtól még 1941-ben megvásárolt 5665 katasztrális hold és 1144 négyszögöl terület vételárának 1945. október 1-jén esedékessé vált részletének fizetésére igényelte a kölcsönt.

⁴⁶ A Földművelésügyi Minisztérium 44 033/1945.VI.2. sz. előterjesztése szerint a háborús események következtében megrongálódott berendezések helyreállítására, valamint a katonai hatóságok által igénybe vett, vagy a lakosság által széthordott felszerelések pótlására kérte a hitel folyósítását. Rámutatott arra, hogy az árvízvédelem nem csak közellátási érdek, de sok földhözjutott törpebirtokos megélhetése is ezen múlhat. Megemlítette, hogy valamennyi hiány pótlására nem lehet gondolni: egyes központi helyeken tervezték tárolni a felszereléseket – és a veszélyeztetett helyekre gépkocsikon kívánták azokat szállítani.

⁴⁷ A Földművelésügyi Minisztérium szám, keltezés és aláírás nélküli előterjesztése rámutatott azokra az érdekekre, amelyek mintegy 4,5 millió katasztrális hold árteret képviselő víztársulatok zavartalan működésének biztosításához fűződtek a többtermelést és az ártérből földhözjutottak megélhetését illetően. A hitelre azért volt szükség, mert a víztársulatok költségeinek fedezését az ártéri birtokosokra kivetett járulék szolgáltatta, de az 1945. évi járulékot jórészt ki sem vetették, illetve a háborús események, továbbá a földreform miatt azok nem folytak be.

Minisztertanács ártéri járulékokra 88 500 000 P hitel folyósításához hozzájárult.

43

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1. sorszám alatt felvett előterjesztését körözés útján már elfogadták és így annak külön tárgyalása nem szükséges.⁴⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

44

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az államvasutak 1945. évi szeptember havi rekonstrukciós munkáira és anyagbeszerzésére 400 millió pengő hitel engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az államvasutak 1945. évi szeptember havi rekonstrukciós munkáira és anyagbeszerzésére 400 millió pengő hitel engedélyezéséhez hozzájárult.⁴⁹

45

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a DTRT állami támogatására mint a múltban állami segély folyósítása tárgyában. [sic!]⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴⁸ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt Varga László MÁV elnökgazgatói és Kopasz Károly MÁV igazgatói kinevezésére, továbbá Szöllősy Ferenc és Gátai Ágoston államvasúti igazgatóhelyettesé váló kinevezésére vonatkozó javaslat szerepelt. A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium ez ügyekkel kapcsolatos 10 810/1945/el.n. sz. előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

Varga László (1891–1950) okleveles mérnök 1915-től dolgozott a MÁV-nál s fokozatosan előlépve a forgalmi főosztály vezetésével, 1945. június 15-én az államvasutak ideiglenes vezetésével bízták meg. 1949-ben letartóztatták és konstruált perben halálra ítélték, 1950-ben kivégezték. (Gadanez Béla: Vezetői sorsok 1945-1949 III., Magyar Vasutas 1991. november 21.)

Kopasz Károly (1904–?) gépészmérnök 1927-től dolgozott a MÁV-nál. Az államvasutak gépészeti főosztályának vezetője volt.

Szöllősy Ferenc (1894–?) 1912-től dolgozott a MÁV-nál, 1945 júniusa után a forgalmi főosztály vezetőjeként.

Gátai Ágoston (1893–?) 1935-től dolgozott a MÁV-nál, csiszolóként; 1945 után a személyzeti főosztály vezetője lett.

Az utóbbi két esetben a képzési kellekek megléte alóli felmentést is kérték.

⁴⁹ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 36 807/1945.II/1. sz. előterjesztésében a helyreállítási munkákra 400 millió, az anyagkészlet beszerzésére pedig további 561,5 millió felhasználására kért engedélyt – jelezte, hogy a Pénzügyminisztérium hozzá is járult 400, illetve az utóbbi célra egyelőre 300 millió pengő felhasználásához. Ehhez képest, a jegyzőkönyv szerint, a minisztertanács erősen mérsékelte az igény kielégítését.

⁵⁰ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 39 412/1945.II./3. sz. alatti előterjesztésében tájékoztatás adott arról, hogy milyen összegű támogatásban részesítette a korábbi hónapokban a Duna-Tengerhajózási Rt.-t (lásd a 37. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját); továbbá jelezte, hogy a Pénzügyminisztériummal kötött megállapodás értelmében negyedévenként tartozik beszámolni a minisztertanácsnak a további támogatásról. Így bejelentette, hogy júliusban 200 000, augusztusban 400 000, szeptemberben pedig 480 000 pengő támogatást nyújtott.

46

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Kereskedelmi Szakoktatási Tanács, valamint a Kereskedelmi Szakoktatási Bizottság szervezése tárgyában.

[Téleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A minisztertanács korábbi határozata szerint az általános tanítást a vallás- és közoktatásügyi miniszter irányítja és evégből szükséges, hogy a bizottság a kultuszminiszterrel egyetértve járjon el.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁵¹

47

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti kérelmét a magyarországi felrobbantott közúti hidak helyreállítására 1487 millió pengő póthitel engedélyezése tárgyában.⁵²

Minisztertanács a magyarországi felrobbantott közúti hidak legsürgősebb helyreállítására 1487 millió pengő póthitel engedélyezéséhez hozzájárult.

48

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti a Buda és Pest közötti összeköttetés helyreállítására 855 millió pengő póthitel kérelmét.⁵³

Minisztertanács a Buda és Pest közötti összeköttetés helyreállítására 855 millió pengő póthitel engedélyezéséhez hozzájárult.

⁵¹ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium először 1945. október 5-én nyújtotta be, 34 219/1945.I/1. sz. alatt, az e tárgyban készített előterjesztését. Ebben hangsúlyozta, hogy a kereskedelmi szakoktatással kapcsolatos átszervezés olyan széles alapokra fektetett állandó tanácsadó szerv felállítását tette szükségessé, amelyben mind a gazdasági, mind a szakoktatási szakemberek jelen vannak és amely a felvetődő kérdések ügyében felszólításra, vagy saját kezdeményezéséből állásfoglal. E rendelkezés keretében kívánta szabályozni a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértésben a még 1945. szeptember 1-jén létrehozott Kereskedelmi Szakoktatási Bizottság működését is. A tervezettel kapcsolatban észrevétele volt mind a vallás- és közoktatásügyi miniszternek, mind az igazságügyminiszternek. Ezekről lásd a MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 482 és 12 704 sz. iratot.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium kérése az volt, hogy a Kereskedelmi Szakoktatási Bizottságban a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium és a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium egyaránt három-három taggal vegyen részt.

Az észrevételek figyelembevételével 44 368/1945.I/1. sz. alatt terjesztette elő ismételten a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium a javaslatát. Lásd a 10 130/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31.

⁵² A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 43 102/1945.III.2. sz. előterjesztésében kérte, hogy a felrobbantott közúti hidak legsürgősebb helyreállítási munkálataira, illetve ezek ideiglenes pótlására korábban biztosított 725 millió pengőn túl – tekintettel az anyagárak és a munkabérek 3–5-szörös emelkedésére – további 762 millió pengőt vehessen igénybe.

⁵³ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 43 101/1945.III.2. sz. előterjesztésének indoklása – az árak, munkabérek változását illetően – megegyezett az 52. sz. jegyzetben foglaltakkal; ezen túlmenően rámutatott arra, hogy az akkori ideiglenes hidak fenntartási költségei az egyre növekvő forgalom, valamint a fapadlózatok rohamos elhasználódása következtében egyre emelkedtek, s a várhegyi alagút meglazult boltozati részeinek megjavítása érdekében a burkolatot is el kellett távolítani az újbóli használatba adás előtt. A Petőfi tér és a Döbrentei tér közötti pontonhíd, a Batthyány tér és a Kossuth tér közötti cölöphíd építésére és kezelésére, az Árpád híd alépitményi munkáinak befejezésére, az alagút biztonsági munkáira s általában a budapesti hidak fenntartására 855 millió pengőt tervezett fordítani, amiből a korábbi hitelek folytán fedezve volt 493 millió pengő, így 362 millió pengő póthitelszükségletet jelentett be.

49

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a MÁV alkalmazottak egyenruha szükségletének beszerzésére 400 millió pengő hitel tárgyában.⁵⁴

Minisztertanács a MÁV alkalmazottak egyenruha szükségletének beszerzésére 400 millió pengő hitel engedélyezéséhez hozzájárult.

50

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti a dunántúli híd-újraépítésre 50 millió pengő hitelkérelmét.⁵⁵

Minisztertanács a dunántúli híd-újraépítésre 50 millió pengő hitel folyósításához hozzájárult.

51

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti kérelmét a Posta műszaki szolgálata részére 560 millió pengő rendkívüli póthitel folyósítása tárgyában.⁵⁶

Minisztertanács a Posta műszaki szolgálata részére 560 millió pengő rendkívüli póthitel engedélyezéséhez hozzájárult.

52

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a tüzfakészletek igénybevétele tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A 3. §-ban „büntetéssel” szó helyett „elzárással” szó felvételét kéri.

[Bán] *Iparügyi miniszter* tájékoztatást kér, hogy az ipar részére érkező tüzelőanyag, mint pl. a pékeké, mi történik a rendelet alapján?

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A megfelelő szükségletet biztosítják éppen az előterjesztés szerinti szabályozással.

⁵⁴ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 43 053/1945.II/1. sz. előterjesztése szerint 49 200 méter posztó és 10 050 méter fésűgyapjúszövet beszerzésére került sor.

⁵⁵ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 43 133/1945.III.2. sz. előterjesztése a korábban biztosított hitelhez képest bejelentett újabb hitelkérelmét egyrészt az áruk és a bérek emelkedésével, másrészt a Vörös Hadsereg parancsnoksága által kilátásba helyezett támogatás (13 teherautót és 650 munkást ígértek) elmaradásával indokolta.

⁵⁶ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 132 715/1945.A-2. sz. előterjesztésében beszámolt arról, hogy a II. félévre az augusztus 22-én tartott minisztertanácsi ülésen (46. sz. jegyzőkönyv 38. napirendi pont) jóváhagyott 370 millió pengő hitelből helyreállították a helyközi táviró- és távbeszélő forgalmat, létrehozták New York-kal, Moszkvával és Londonnal a táviró összeköttetést, üzembehelyezték a lakihegyi 20 kW-os rádióadót, épületeket hoztak helyre, a postaállomások loállományát és szerszámkészletét kiegészítették. A 200-150 %-os munkabér és anyagáremelés miatt azonban – mint jelezték – csak újabb hitel engedélyezése esetén hajtható végre a postai újraépítési program.

Az előterjesztés mellett megtalálható a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium IV/B-1. ügyosztálya által készített részletes indoklás a póthiteligényléshez, valamint kilenc grafikon a távbeszélő- és távirószolgálat újraépítésének előrehaladtáról.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁵⁷

53

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát „az iparcikkek forgalmának korlátozása valamint árának számlázása és feltüntetése” tárgyában.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* felveti a kérdést, nem-e [sic!] túlságos védelemben részesülnek a kereskedők ezzel a rendelettel?

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Éppen ellenkező hatású a rendelet, és ki akarja küszöbölni az újjáépítési miniszter által felvetett szempontot.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁵⁸

54

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti kérelmét az Államvasutak október havi hiteligénylésére 520 millió pengő folyósítása iránt.⁵⁹

Minisztertanács az 520 millió pengő folyósításához az Államvasutak október havi hiteligénylése céljára hozzájárult.

55

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* a minisztertanács hozzájárulását kéri ahhoz, hogy a medvei Duna-híd építésére további 55 millió pengő hitel engedélyeztessék. A pénzügyminiszter előzetesen már hozzájárult.⁶⁰

Minisztertanács a medvei Duna-híd építésére további 55 millió pengő hitel folyósításához hozzájárult.

56

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 130 042/1945. sz. javaslatát, mely szerint október 6-án, a nemzeti gyász napján rendezett „vértanú ünnepség” alkalmából az antifasiszta vértanúk emlékére, a „Nemzeti Segély” és a társadalmi gyermekvédelem céljait szolgáló felárral 100 000 sorozat „Nemzeti Segély a vértanu-

⁵⁷ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 44 007/1945.I/1. sz. előterjesztése mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük. Lásd a 10 110/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31. A rendelkezés elsősorban a fővárosban mutatkozó tüzifahiány enyhítését célozta – s az öttonnás, vagy annál nagyobb tételben szállított tűzifa igénybevételét tette lehetővé.

⁵⁸ Az ügyben korábban a 3660/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 24.) intézkedett; majd több kereskedelmi és ipari érdekképviselet kért, szakmai érdekekre hivatkozva, felmentést a rendelet hatálya alól; erre lehetőséget teremtett a 4970/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 25.). Mivel a kivételezésre javasolt szakmák száma rendkívül nagyra nőtt, célszerűbbnek látszott az egész témakört új rendeletben egységesen szabályozni.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 44 361/1945.I/1. sz. előterjesztése mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük. Lásd a 10 100/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31.

⁵⁹ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 38 822/1945.II/1. sz. előterjesztése szerint az összeget pályafenntartási munkákra, felszerelésekre, járművek beszerzésére kívánta felhasználni.

⁶⁰ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 41 930/1945.III.2. sz. előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ebből kitűnik, hogy a helyreállítási munkálatokat, a magyar kincstár költségén, a szovjet hadsereg végeztette. Lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 42. napirendi pontját.

kért” feliratú postabélyeget bocsátott forgalomba, melyek Sallai Imre és Fürst Sándor, – Mónus Illés és Kabók Lajos, – Rózsa Ferenc és Schönherz Zoltán, – Koltói Anna és Knurr Pálné, – Bajcsy-Zsilinszky Endre és Kiss János, – Tartsay Vilmos és Nagy Jenő, – Sárközi György és Nagy Imre, – Ságvári Endre és Hoffmann Ottó arcképeit ábrázolják. A bélyegek előállításának költségeit a Posta terhére vállalta.⁶¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

57

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Előterjeszti javaslatát a Papirosgyártó Iroda felállítására tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter* észrevételei vannak, amelyeket össze kell egyeztetni.

Minisztertanács az előterjesztést elvileg elfogadta, – az igazságügyminiszter észrevételeit a kereskedelem és közlekedésügyi miniszter egyeztesse össze az eredeti szöveggel.⁶²

⁶¹ Az előterjesztésből kitűnik, hogy a bélyegeket 2, 3, 4, 6, 10, 15, 20 és 40 pengő postai névértékkel és ugyanilyen összegű felárral, vagyis sorozatonként 100 pengő névértékkel és 100 pengő felárral, összesen 200 pengő eladási áron bocsátották ki. A névérték a Posta bevételét képezte, a felár 10 %-át a Magyar Posta Személyzetének Jóléti Alapítványa támogatására kívánták fordítani, a felár fennmaradó részéből 6 millió pengőt a Nemzeti Segély Országos Központjának, a többit a társadalmi gyermekvédelem céljára a Népjóléti Minisztériumnak tervezték átutalni. A kiadott 100 ezer sorozatból 10 ezer sorozatot elsősorban külföldön kívántak értékesíteni. Lásd a 132 000/1945. KKM sz. rendeletet, MK 1945. október 4.

Sallai Imre (1897–1932) magántisztviselő, a Kommunista Párt titkárságának tagjaként a párt sajtóapparátusát irányította. 1932-ben letartóztatták, halálra ítélték és kivégezték.

Fürst Sándor (1903–1932) tisztviselő, a Kommunista Párt titkárságának tagja volt. 1932-ben letartóztatták, elítélték és kivégezték.

Mónus Illés (1886–1944) a Szociáldemokrata Párt kiemelkedő vezetője, a Népszava és a Szocializmus c. lap szerkesztője volt. 1944-ben a Gestapo letartóztatta és kivégezték.

Kabók Lajos (1884–1945) a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezet kiemelkedő vezetője volt. 1944 októberében a nyilasok letartóztatták és megölték.

Rózsa Ferenc (1906–1942) építésszámológ. 1938 után jelentős szerepe volt a kommunista szervezetek újjáalakításában. 1942-ben letartóztatták és halálra kínozták.

Schönherz Zoltán (1905–1942) elektromérnök. A csehszlovákiai kommunista mozgalomban vett részt. 1941-ben tagja lett a Kommunista Magyarországi Pártja Központi Vezetőségének. 1942-ben a vezérkari főnök külföldi bíróságnak az ítélete alapján kivégezték.

Koltói Anna (1891–1944) vasmunkás; a Szociáldemokrata Párt nőszervező bizottságának egyik vezetője volt. 1944-ben nyilasok letartóztatták és agyonlőtték.

Knurr Pálné (1889–1945) vasmunkás; a szakszervezetben és a Szociáldemokrata Párt nőszervező munkájában vett részt. 1944-ben a Gestapo elhurcolta és megölték.

Sárközi György (1899–1945) költő, műfordító, a népi írók mozgalomának egyik vezetőjeként részt vett a Márciusi Front megszervezésében; 1944 tavaszán elhurcolták, a balfi munkatáborban éhenhalt.

Nagy Imre (1896–1942) költő. Egyik írása miatt kétévi börtönrre ítélték, a börtönben halt meg.

Ságvári Endre (1913–1944) tisztviselő, a Szociáldemokrata Párt Országos Ifjúsági Bizottságának titkára, a Kommunista Párt, illetve a Békepárt tagja volt. Csendőrnymozgókkel folytatott tűzharcban halt meg.

Hoffmann Ottó (1902–1934) lakatossegéd. 1929-től volt tagja az illegális Kommunista Pártnak. 1934-ben részt vett a pécsi bányásztrájk szervezésében, letartóztatták, a börtönben agyonverték.

⁶² Lásd a 63. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját.

58

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: 5000 pár bakancs beszerzésével kapcsolatban 100 millió pengő folyósítását kéri.⁶³

Minisztertanács a 100 millió pengő folyósításához, 5000 pár bakancs beszerzésére, hozzájárult.

59

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát „a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok folytán elveszett ingóságok megtérítése” tárgyában.

A *pénzügyminiszter* [Oltványi], a *népjóléti miniszter* [Molnár] és a *földművelésügyi miniszter* [képviseletében Vásáry József] bejelentik, hogy észrevételeik vannak a tervezettel kapcsolatban.

Minisztertanács az előterjesztést elvileg elfogadta. Az igazságügyminiszter, a pénzügyminiszter, a népjóléti miniszter és a földművelésügyi miniszter egyeztessék össze a kifogásolt részeket.⁶⁴

60

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a „népbíráskodással kapcsolatos egyes rendelkezések” tárgyában.⁶⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy az „eljárási rendelkezések” feliratú fejezetben új 6. §-ként a következő rendelkezést kívánja beiktatni:

„A népügyészség szervezetén kívül álló személynek a közvádoló tennivalóival való megbízatása (5900/1945. ME számú rendelet 2. §-a) nem akadályozza annak, hogy az ügyben a népügyész is eljárjon. A tárgyaláson ugyanabban az ügyben a megbízott közvádoló is és a népügyész is intézhet a vádlotthoz és a tanúhoz kérdéseket, tehet indítványokat és tarthat vádbeszédet.”

Ugyane fejezetbe új 7. §-ként pedig a következő rendelkezést kellene felvenni:

„7. §

A 81/1945. ME számú rendelet 33. §-a harmadik bekezdésének az a rendelkezése, hogy az előzetes letartóztatás a népbírói ítélet meghozataláig összesen hat hónapot nem haladhat meg, továbbá ugyanezen § negyedik bekezdése hatályát veszti.”

Az új §-ok beiktatása következtében a rendelettervezet eredeti 6. és 7. §-ának számozása 8.-ra, illetőleg 9.-re változik és ennek megfelelően megváltozik az ezeket követő §-ok számozása is.⁶⁶

⁶³ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 46 515/1945.II.1. sz. előterjesztése szerint az államvasúti alkalmazottak bakancsszükségletének kielégítéséről volt szó.

⁶⁴ Lásd a 62/i. sz. mellékletet. A rendelet az itt előterjesztett formában nem jelent meg a Magyar Közlönyben.

⁶⁵ Lásd a 62/j. sz. mellékletet. A vonatkozó rendelet nem jelent meg a Magyar Közlönyben.

⁶⁶ A népbíráskodás körében a távollévő terhelt ellen folyó eljárásra, valamint a közvád képviseletére vonatkozó szabályok kiegészítéséről intézkedett az 5900/1945. ME sz. rendelet. (MK 1945. augusztus 5.)

A népbíráskodásról szóló 81/1945. ME sz. rendelet a Magyar Közlöny 1945. február 5-i számában jelent meg.

62. 1945. október 24.

61

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát „az egységes bírói- és ügyvédi vizsgára bocsátáshoz szükséges joggyakorlat” tárgyában.⁶⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

62

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a „közjegyzők és egyes közjegyzői intézmények elnevezése” tárgyában.⁶⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a közjegyzői hivatás megjelölésére „a közjegyző” elnevezés szolgál. Az „állami” megjelölés töröltetik.

63

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát „a részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél a felszámolás megszüntetése és a társaság működésének újrafelvétele” tárgyában.⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

64

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát „a járásbírói eljárásban kötelező ügyvédi képviselő alóli ideiglenes felmentés” tárgyában.⁷⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

65

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti a 20 385/1945. számú javaslatát, mely szerint a pénzügyminiszter előzetes hozzájárulásával kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy dr. Réczei László és dr. Fodor László igazságügyminisztériumi tanácsosoknak és dr. Faragó György kincstári jogügyi igazgatónak biztosítást adhasson arra nézve, hogy ezekre az állásokra történt kinevezésüket megelőzően az önálló ügyvédi gyakorlatban töltött idejüknek egy része – nyugdíjazásuk esetén – a nyugdíjba beszámítható szolgálati idejükhöz hozzá fog számíttatni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁷ Az Igazságügyminisztérium T.1714/1945. sz. előterjesztése mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérelvelevelük. Lásd a 10 170/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31. A népbírósnál, népügyészségnél, illetve ügyvédnél töltött időnek a joggyakorlatba való beszámítását szabályozta a rendelet.

⁶⁸ Az Igazságügyminisztérium T.1843/1945. sz. előterjesztése tulajdonképpen csak a „királyi” jelző kiiktatását célozta. A rendelet tervezete és kísérelvelevelük is megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 10 150/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31.

⁶⁹ Lásd a 62/k. sz. mellékletet, valamint a 10 180/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31. Előzményét illetően lásd a 33. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját és mellékletét, valamint az 57. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját.

⁷⁰ Lásd a 62/l. sz. mellékletet, valamint a 10 160/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31.

66

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti 30 millió pengős hitelkérelmét a népügyesség vezetőjének és a népbíróság részére személygépkocsi beszerzése céljára.

Minisztertanács a népügyesség vezetője és a népbíróság részére személygépkocsi beszerzése céljára 30 millió pengő hitel folyósításához hozzájárult.

67

[Ries] *Igazságügyminiszter* a minisztertanács előzetes felhatalmazását kéri arra, hogy az árdragító visszaélésekkel kapcsolatosan a Politikai Bizottság elé terjeszthesse javaslatát. Az összes árdragítással kapcsolatos visszaelési cselekményeket a népbíróság hatáskörébe kívánja utalni, továbbá szabályozni kívánja a szakértő és az ülnöki intézményt.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztéshez a felhatalmazást megadja.

68

[Bán] *Iparügyi miniszter* sürgős előterjesztést kíván tenni a kollektív szerződésekkel megállapított munkabérek, valamint a közszolgálati illetmények és nyugellátások újabb felemelése tárgyában. A teljesítményekhez kívánja kötni a bért, de nehéz ez a megoldás, ha nem tud megfelelő kenyérellátást adni és a legszükségesebb életfenntartási eszközök is hiányoznak. Jelenleg nem tud mást tenni, mint emelni a bért, mert más eszköz nincs a munkások helyzetének javítására.⁷²

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: A javaslat mellett van. Nyilatkozzék azonban a közellátásügyi miniszter, nem áll-e módjában a Szakszervezeti Tanács által javasolt rendszert életbeléptetni.⁷³

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A tervezet az ármeghatározással van összefüggésben s ezt csak akkor tudja biztosítani, ha a rendelet megfelelő végrehajtásáról gondoskodni tud. Hiányoznak a megfelelő szervei is, és az eszközök, hogy érvényt tudjon szerezni a fennakadás nélküli szállításnak.

Dr. Balogh István: Azonnali hatállyal kell elbocsátani azt a tisztviselőt, aki nem hajtja végre az előírt rendelkezéseket. Nem tudja, hogy mit művel a gazdasági rendőrség.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Pénzügyi politikai okokból felvilágosításokat kért, hogy mi történik a pénzügyi fronton, de a tájékoztatást megtagadják.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Köteles a szükséges felvilágosításokat a rendőrség megadni, ha megfelelő úton kéri a társmiszterek.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: Tapasztalja, hogy amikor a minisztertanács a közellátási problémákhoz jut, akkor minden egészséges megoldás megáll.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A közellátásügyi miniszternek olyan széleskörű felhatalmazása van, hogy mindenre kiterjedően intézkedhet.

Minisztertanács az iparügyi miniszter előterjesztését elfogadta.

⁷¹ Ismeretünk szerint nem érkezett előterjesztés e tárgyban az Ideiglenes Nemzetgyűlés, vagy a Nemzetgyűlés Politikai Bizottságához.

⁷² Lásd a 9990/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 26.

⁷³ Feltehetőleg a 60. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontjaként tárgyalta javaslatra vonatkozóan az utalás.

69

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Szükségesnek tartja az árak lerögzítését, és az a javaslat, hogy a kollektív szerződésekben megállapított munkabérek felemelésére vonatkozó rendelet egyidejűleg jelenjék meg az árrögzítő intézkedésekkel. A kenyér árát 90 pengőben kell megállapítani, mert ez felel meg az előállítási költségeknek.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Aggályosnak tartja, hogy éppen a kenyérnél történjék ilyen reális árszámítás. Ennek rossz pszichológiai hatása lenne.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A szénárakat, a gázművek szolgáltatásait és a nyersolajat is emelni kell. Van terv a hús beszállításáról.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: A gazdasági minisztertanács ez utóbbinak nem látta értelmét.⁷⁴

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Fontos lett volna ez az intézkedés, mert a hűtőházakban lévő húsneműek egy részét exportra tudja felhasználni, a másik részével pedig a munkásság élelmezését javíthatja.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: A maga részéről is azt helyesli, ha az újonnan lerögzített árak egyidejűen jelennek meg a munkabérek felemelésével, mert különben nem érhető el az a cél, hogy az árak és a bérek közeledjenek egymáshoz.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: 1034 vagon igénylése van benyújtva és reméli, hogy megfelelő szállítási eszközökkel a főváros ellátását valóban biztosítani tudja. Kéri a honvédelmi minisztert, hogy a kocsikhoz megfelelő kísérőt adjon.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: Nem rendelkezik megfelelő személyzettel.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Igen nagy a hiány ha kísérő nincs, így legutóbb a burgonyánál 25 % volt a súlyhiány.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Emlékezteti a honvédelmi minisztert arra a két zászlóaljra, ami a közellátási miniszter által felvetett irányban segítséget adhat.⁷⁵

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: Egyelőre nem tudja behívni őket, mert a pártok kifogásolták, hogy a választások lefolyása előtt nélkülözzék a pártjukhoz tartozó legénységet, kb. 10 000 főnyi személyről van szó.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A mai nap reggelig a gazdasági minisztériumokból álló és a főváros, valamint a szakszervezetekből kiegészített bizottság azon a véleményen volt, hogy a kötött gazdálkodásra át lehet térni, ma ellenkező véleményt nyilvánított a bizottság.⁷⁶

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A közellátásügyi miniszter mellett szervezett bizottság feladata a gyors közreműködési segítség, de ettől a feladatától eltér, véleményt és állásfoglalást nyilvánít, ami nem tartozik hatáskörükbe. Végrehajtó szervet kell képezniök éspedig azért, hogy a szállítási eszközöket és a szükséges pénzt

⁷⁴ Az 1945. szeptember 21-én tartott gazdasági miniszteri értekezlet (II. F. 8. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontja) – a Magyar Gazdaságkutató Intézet összeállítása alapján – megállapította, hogy a terménybeszállítás fokozása, a feketekereskedelem és a spekuláció letörése, az egyenletes áruelosztás biztosítás esetén sem oldható meg az ország közellátása. Az élelmiszer kivitel és a jóvátételi szállítás leállításában, a szovjet hadsereg által lefoglalt készletek felszabadításában jelölte meg a megoldást.

⁷⁵ A honvédelmi miniszter által a honvédségről készített tájékoztató feljegyzésben szerepelt két vasútbiztosító zászlóalj összesen 1500 fővel, illetve az október 15-ével létrehozott műszaki hadosztály keretében vasútbiztosító ezredként 3000 fő szerepelt. (MOL. XIX-A-1-I 1945-71)

⁷⁶ A bizottságot illetően lásd a 60. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját.

gyorsan megszerezzék. Nem szabad túrni, hogy mást csináljanak, mint amire megbízást kaptak, és [a] feladatukat kell elvégezniök.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A jövőben ekként fogja korlátozni működésüket.

Minisztertanács hozzájárult ahhoz, hogy a kollektív szerződésekkel megállapított munkabérek és a közalkalmazottak fizetésének felemelésére vonatkozó rendelet f. hó 26. napján az árrögzítő rendeletekkel együtt jelenjenek meg.⁷⁷

70

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Ha rögzítésről beszélünk, akkor voltaképpen a szén, a villanyáram, a nyersolaj és termékei, és a kenyér-árakon kívül a többi ipari árak is rögzítendők.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Egyidejűleg szabályozni kell az adózás fokozottabb érvényesülését, mert ez kiegészítő része az árrögzítésnek és a munkabérek felemelésének. Enélkül a szándékolt célt nem tudjuk elérni.

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy a pénzügyminiszter az adózásra vonatkozó rendelkezéseket sürgősen készítse el és lehetőleg az árrögzítő és béremelő kormányrendeletekkel egyidejűleg léptesse életbe.⁷⁸

71

[Erdei] *Belügyminiszter*: A gazdasági rendőrség létszámának felemelését egy korábbi minisztertanácsi határozat már engedélyezte.⁷⁹ Bejelenti, hogy 1000 főre kívánja felemelni a gazdasági rendőrség létszámát.

Minisztertanács a gazdasági rendőrség létszámának 1000 főre való felemeléséhez hozzájárul.

72

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Az árrögzítéssel kapcsolatban a kenyér árát 40 pengőben javasolja megállapítani.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: 50 pengő sem lenne túlzott.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: A készletek kielégítőek lehetnek, de nem tudjuk eljuttatni az adminisztrációs nehézségek folytán a felhasználási helyre.

⁷⁷ A kereskedői eladási árak rendezéséről lásd a 25 000/1945. KM sz. rendeletet (MK 1945. október 31.), továbbá az iparcikkek forgalmának korlátozásáról, valamint árának számlázásáról szóló 10 100/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31. A Magyar Közlöny október 28-i számában jelentek meg rendeletek a búza-, a rozs-, az árpa- és kukoricaörlemények, a gabona, a kukorica, továbbá a hüvelyesek legmagasabb áráról. A közellátásügyi miniszter az ezt követő hetekben számos rendeletet adott ki az egyes fogyasztási cikkek árának megállapítása ügyében; lásd a Magyar Közlöny novemberi számait.

A határozat ellenére mind a fizetésemelésekről, mind pedig az áremelésekről szóló rendelet a hivatalos közzetétel előtt nyilvánosságra került. Lásd a 64. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

⁷⁸ Az általános és fenyűzési forgalmi adóval kapcsolatban előírható pénzbírság újabb szabályozása tárgyában kiadott 10 370/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. november 15.), valamint a 3032/1945. PM sz. rendelet (MK 1945. december 1.) formájában valósult meg a minisztertanács határozata.

⁷⁹ A minisztertanácsi jegyzőkönyvekben nincs nyoma annak, hogy a gazdasági rendőrség létszámát korábban miként állapították meg. Lásd a 34. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: Most kapott értesítést arról, hogy a székesfőváros polgármestere a kenyérsütést 4 gyárüzemre koncentrált és ezenkívül néhány nagy üzemnek a gyártásjogát hagyta meg és a pékek működését beszüntette.

Dr. Balogh István: Aggályosnak tartja a polgármester intézkedését, mert megszünik a kenyér-elosztás lehetősége. Nincs tájékozva arról, hogy ki fog rendelkezni a kenyérgyárakkal.

[*Vörös*] *Honvédelmi miniszter*: Az iparügyi miniszter lépjen érintkezésbe a polgármesterrel és hangsúlyozza ki az utóbbi felelősséget.

[*Nagy Ferenc*] *Újjáépítési miniszter*: Meg kell vizsgálni a gyárak kapacitását és ellenőrizni kell az elosztást.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: A polgármester intézkedésének oka az, hogy így nagy tüzelőmegetakarítás történik.

Minisztertanács a bejelentéseket tudomásul vette.

73

[*Bán*] *Iparügyi miniszter* előterjeszti a 85 847/1945. számú javaslatát a széngazdálkodási kormánybiztosság vezetésére Alliquander Ödön ny. miniszteri tanácsos kormánybiztossá való kinevezése tárgyában.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Nincs megnyugodva Alliquander személyével kapcsolatban, túl öregnek tartja.

[*Nagy Ferenc*] *Újjáépítési miniszter*: Megnyugtató Alliquander személye, fiatalabb erőként Hajdú Eleket ajánlja helyettesként.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: Az újjáépítési miniszter felszólalása alapján kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy Hajdú Eleket a széngazdálkodási kormánybiztos helyetteseként nevezhesse ki.

Minisztertanács a Széngazdálkodási Kormánybiztosság felállításáról szóló előterjesztést elfogadja s hozzájárul ahhoz, hogy kormánybiztos Alliquander Ödön, helyetteseként pedig Hajdú Elek neveztesék ki.⁸⁰

[*Vörös*] *Honvédelmi miniszter* a minisztertanács ülését berekeszti s annak folytatására f. év október hó 25. napjának reggel 9 óráját jelöli meg.

K.m.f.

Bojta E. Béla

Miklós Béla

⁸⁰ Előzményét illetően lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

Alliquander Ödön (1882–1954) bányamérnök, a földgázkutatás terén dolgozott, 1921-ben a Pénzügyminisztériumba került, majd a Kereskedelmi és Iparügyi Minisztérium bányászati osztályának volt a vezetője. 1945-ben szénkormánybiztos, 1948-ban az Iparügyi Minisztérium bányai és földtani főosztályának vezetője, majd a Bányászati Kutatóintézet munkatársa lett.

Hajdú Elek (egyres dokumentumokban Elemér) mérnök. 1945-ben az Elektromos Művek műszaki főtanácsosa, később az Újjáépítési Minisztérium főosztályvezetője, majd a szénkormánybiztos helyettese lett. 1947–1948-ban a Magyar Dunántúli Villamossági Rt ügyvezető igazgatója, 1948-ban az Erőipari Központ helyettes vezérigazgatója, egy ideig az Erőmű Tröszt főmérnöke, a hatvanas években a Magyar Villamos Művek termelési igazgatója volt.

Gépel tisztazat, a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Vörös János, Gerő Ernő, Molnár Erik (illetve a képviselőtében jelen volt Szabó István) és Kállai Gyula aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálhatók az 1., a 2-3., a 7., a 9., a 11-13., a 15-27., a 29., a 31-37., a 39-56., az 58-65. napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések, illetve irományok. 62/a-1. sz. mellékletként közöljük az 1., a 21., a 29., a 30., a 33., az 59-60. és a 63-64. sz. napirendi ponthoz tartozó előterjesztéseket illetve irományokat; közülük a 30., a 33. és részben az 1. napirendi ponthoz tartozó előterjesztések, illetve irományok csak más irategyüttesekben voltak fellelhetők.

Az egyes tárcák előterjesztéseit a Miniszterelnökségen borítólapba helyezték, felsorolva az előterjesztések tárgyát; az egyes tárgyakhoz, feltehetőleg Bojta E. Béla megjegyzéseket fűzött; ezeket a megjegyzéseket, – amennyiben nem a teljes egyetértést rögzítik – jegyzetben közöljük.

62/a. sz. melléklet (a 62/1. napirendi ponthoz)

Feljegyzés

Gascoigne követ a mai napon felkeresett és közölte velem kormányának a Londonba küldendő nem hivatalos magyar missiora vonatkozó állásfoglalását. Tekintettel a megváltozott viszonyokra – mondotta – az angol kormány a missio fogadását további *consideratio*⁸¹ tárgyává fogja tenni. Megemlítette továbbá a követ, hogy kormánya az összes magyarországi pártoknak közös listán való futását nem tartja a demokrácia elvével összeegyeztethetőnek, azonkívül a választásoknak ily módon való megtartása a jaltai megállapodás szellemével is ellenkezik.

Arra a kérelmére, hogy mondjam meg álláspontomat e kérdéssel kapcsolatban, kijelentettem, hogy az ország súlyos gazdasági helyzetében, amidőn a főváros az éhínség előtt áll, az egyes vidéki városokban pedig a tömeg tüntetései már fenyegető méreteket öltenek,⁸² egyetlen párt nem képes vállalni a kormányzással járó súlyos terheket, és a pártok közötti koalíció fenntartása nélkülözhetetlenül szükséges. A Kisgazdapárt kedden megtartandó ülésén e kérdést ismertetni fogja, a döntést szavazás alá bocsátja, vita azonban nem lesz.

Gascoigne követ a maga részéről a leghatározottabban a választás elhalasztását javasolja, mert semmi esetre sem tartja kívánatosnak, hogy – amint kifejezte – ilyen „mock election”⁸³ létrejöjjön.

Felhívtam figyelmét néhány hónap előtti beszélgetésünkre, mely alkalommal kifejtettem előtte azt, hogy szerintem a mostani idők nem alkalmasak arra, hogy az ország választások annak rendje és módja szerint zavartalanul, minden külső momentum belejátszása nélkül keresztülvihetők legyenek.

Budapest, 1945. október hó 19.

Gépel, aláírás nélküli tisztazat.

⁸¹ megfontolás

⁸² Az egyik ilyen eset Szolnokon történt. Baráth Endre, Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánja október 15-én jelentette, hogy aznap délelőtt 11 óra tájban a szolnok városi és vármegyei szabad szakszervezetek 1500-2000 főnyi tömege jelent meg hivatala előtt; mintegy 20 főnyi küldöttségük távozásra szólította fel azzal, hogy ha nem mond le a főispánságról és a közellátási kormánybiztosságról, akkor azonnal felakasztják.

Lemondását megküldte a kormánynak, de azt nem fogadták el. (MOL XIX-A-1-j 1945-III-9839)

Hasonló eset volt október 15-én Kaposvárott is ahol Vidovics Ferenc főispán és közellátási kormánybiztos ellen tüntettek, de Molnár Győző rendőrkapitány nem volt hajlandó eloszlatni a tömeget. Az eseménynél jelen volt Miklós Aladár, a miniszterelnök öccse is. (MOL XIX-A-1-1 1945-69)

⁸³ látszat választás

Miniszterelnök
10 493
1945.ME

Budapest, 1945. évi november hó 9-én

Dr.Zsedényi Béla úrnak,
a Nemzetgyűlés elnökének,
Budapest

Elnök úr!

A minisztertanács 1945. évi október hó 12. napján tartott ülésében⁸⁴ a következő határozatot hozta:

„Minisztertanács a szovjet–magyar együttműködésre vonatkozó megállapodást elfogadja azzal, hogy a kísérőlevél szövegében kiemelendő, hogy

1/ a szerződő felek megállapítják, hogy a szovjet–magyar gazdasági együttműködésre vonatkozó jelen megállapodás *nem bír kizáró jelleggel* az egyesült nemzetek és az összes többi országgal szemben.

2/ Megállapítják a szerződő felek, hogy a jelen egyezmény *elsősorban* azokra a német javakra vonatkozik, amelyek a potsdami tárgyalások alapján a Szovjetunió által Magyarországon igénybevehetők.

Az egyezményt ratifikálás céljából az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottsága, majd a Nemzeti Főtanács elé terjeszti és erről a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot kényelvű átiratban értesíti.”

A minisztertanács határozatát egyhangúlag csak az után hozta, hogy Balogh és Gyöngyösi declarálták a kormány számára azt, hogy Vorosilov marsall ellenőrző bizottsági elnöki minőségében a másik két résztvevő nagyhatalom tudtával és beleegyezésével tárgyalt az illetékes magyar kormánykörökkel a gazdasági egyezmény tárgyában.

Az egyezmény minisztertanácsi tárgyalásán irányadó elvként fejeződött ki, *hogy az egyezmény elvi kikötései az egyes részletmegállapodásokat nem érintik* és a szerződő feleknek teljesen szabad akarati elhatározása van atekintetben, *hogy milyen tárgykörben, milyen értékű és általában milyen feltételeket tartalmazó szerződést létesítenek*. Ennek folytán az általános megállapodás a részletmegállapodások tekintetében sem jelent még kötelezettséget és így természetesen a megállapodás szabályozásánál is mindenkor azok az érdekek irányítják a megegyezést, amelyek a szerződés tárgyát képező gazdasági vonatkozásban a szerződő félként jogosított magyar állam érdekeinek legjobban felelnek meg és összeegyeztethetők más külállamok gazdasági érdekeltségeivel. Ezek figyelembevételével mellett a szerződés a magyar államnak nemcsak politikai, de gazdasági függetlenségét sem befolyásolhatja és a magyar állam mindenkor szabadon határozza meg, hogy a létesítendő *részletmegállapodásoknál milyen fokú részvételt kíván biztosítani a másik szerződő félnek*.

Véleményem szerint ez 33 %-nál több nem lehet és nem is szokásos többet biztosítani.

⁸⁴ Lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

Arra való figyelemmel, hogy a megállapodás a magyar állam területén kerül végrehajtásra, kihangsúlyozandó lenne, hogy a szerződéssel nem szabályozott kérdésekben a kereskedelmi törvény általános elvei érvényesülnek és határozott körvonalakkal kell szabályozni azon megállapodások előfeltételeit, amelyek mellett a szerződés esetleg felmondható és a szerződéssel létesített közösségek likvidálандók.

Az 1945. évi október hó 12-i minisztertanácsi jegyzőkönyv erre vonatkozó hiteles másolatát csatolom. (1. sz. melléklet.)

Az angol missio politikai vezetője f. évi október hó 18-án a mellékelt hivatalos jegyzéket adta át az Ideiglenes Nemzeti Kormány miniszterelnökének. (2. sz. melléklet.)

Schoenfeld követ f. évi október hó 22-én közölte az ideiglenes magyar kormány miniszterelnökével, hogy az Amerikai Egyesült Államok nagykövete Moszkvában 1945. évi október 15-én jegyzéket adott át a Szovjetunió kormányának, amelynek lényegét a 3. sz. melléklet tartalmazza.

Úgy az angol, mint [sic!] az amerikai szóbeli jegyzéket a f. évi október hó 24-i minisztertanácson ismertettem.

Végül f. évi október hó 31-én az Észak-Amerikai Egyesült Államok kormánya a mellékelt „Memorandumot” juttatta el hozzám. (4. sz. melléklet.)

Miklós
miniszterelnök

MOL XVIII-3, 1. doboz

Gépelv tisztaát Miklós Béla eredeti aláírásával.

A levélben jelzett 1. sz. mellékletet illetően lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját, a 2. és 3. sz. mellékletet illetően pedig a jelen jegyzőkönyv 1. pontját. A 4. sz. melléklet szövege a következő:

„Memorandum

Az Egyesült Államok kormányának megítélése szerint a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetsége és Magyarország között nemrég megkötött gazdasági együttműködési megállapodás ellentétben áll az Egyesült Államoknak gazdasági és kereskedelmi ügyekben követett egyenlő elbánási politikájával, amely politika kifejezésre jutott a Magyarországgal 1925. június 24-én kötött szerződésben. Ebben az összefüggésben az alábbi pontok veendő figyelembe:

1/ Az amerikai–magyar szerződés 10. cikke, amely a legnagyobb kedvezmény elvét biztosítja az Egyesült Államok polgárai részére, szükségessé tenné, hogy a magyar ipar, mezőgazdaság, közlekedés és bankügy újjaépítésére és fejlesztésére szánt közös szovjet–magyar vállalatok oly módon alakuljanak meg és működjenek, hogy ne sértsék az Egyesült Államok polgárai irányában a legnagyobb kedvezmény elvét. Az Egyesült Államok különös jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy az Egyesült Államok polgárai a legnagyobb kedvezmény elvének megfelelő elbánásban részesüljenek a kőolaj felkutatása, úgyszintén annak kiaknázása, finomítása, melléktermékeinek feldolgozása és piacrahozatala tekintetében.

2/ Az Egyesült Államok kormánya különösen érdekesnek tekinti magára nézve a szovjet–magyar gazdasági együttműködési megállapodásnak azt a záradékát, amely lehetővé tesz szovjet–magyar részeseledést már létező vállalatokban, tekintettel arra, hogy az Egyesült Államok egyes polgárai lényeges érdekeltségekkel bírnak Magyarországon kőolajban és egyéb vagyontárgyakban. Ennélfogva az Egyesült Államok kormánya nem tart kívánatosnak olyan eljárást, amely ezeket az érdekeket hátrányosan érinti és rá kell mutatni arra, hogy ezeknek az érdekeknek valóságos elismerése és védelme szükséges.

3/ Utalással a folyami és tengeri hajózás szervezésére és fejlesztésére az Egyesült Államok kormánya úgy véli, hogy a szovjet–magyar gazdasági együttműködési megállapodás nem hajtható végre oly módon, amely megakadályozná az Egyesült Államok és Magyarország közötti szerződés 13. cikkében biztosított teljes szabadságát az átmenő forgalomnak.

4/ Az Egyesült Államok kormánya úgy véli, tekintettel a magyar kormány részéről végrehajtott azon műveletre, amelynek célja a Szovjetunió által magyar gyárakban leendő feldolgozás végett szállított nyersanyagok feldolgozásának elősegítése, hogy ez a művelet a magyar kormány által nem hajtható végre oly módon,

amely megtagadná az Egyesült Államok polgárai részére az Egyesült Államok és Magyarország közötti szerződés 7. cikkében feltétlenül kikötött részesülését a legnagyobb kedvezmény elvében.

Általában az Egyesült Államok kormánya az amerikai–magyar szerződés céljait folytonos jelentőségűeknek tekinti, tekintet nélkül a szerződésnek az ellenségeskedések által eredményezett jelenlegi jogállapotára, mint hogy a békekötés alkalmával a szerződés teljes ereje és hatályossága visszaállítható és egy későbbi időpontban egy új, még szélesebb kölcsönös jogokat biztosító szerződés által helyettesíthető lenne.

Budapest, 1945. október 31.”

Balogh államtitkár a minisztertanács 1945. december 18-i ülésén tájékoztatta az új kormányt az ügyről. (75. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pont)

A Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának 1945. december 20-i ülésén ugyancsak Balogh István ismertette az egyezménytervezettel kapcsolatban felmerült aggályokat, az egyezmény szövegét, a minisztertanács október 12-i ülésének határozatát, továbbá az Egyesült Államok október 15-i és október 31-i, valamint az angol politikai misszió október 19-i jegyzékét. Az utóbbi, a fentiekben nem érintett szóbeli jegyzék is azt hangsúlyozta, hogy a Szovjetunióval kötött gazdasági egyezmény nem sértheti az 1926-ban létrejött angol–magyar kereskedelmi szerződésben foglalt elveket, mivel „túrheterlen lenne, ha Anglia, miután megnyerte a háborút, kénytelen lenne kevesebb joggal megelégedni, mint amennyit a háború előtt élvezett”. Végül közölte az angol jegyzék, hogy ebben az ügyben tárgyalások folynak Moszkvában, amelyek még nem fejeződtek be és érdemileg újra fel fognak vétetni.

Balogh István előadása után először Farkas Ferenc szólalt fel: kifogásolta, hogy a kormány nem tájékoztatta előre a Politikai Bizottság tagjait az említett jegyzékekről; majd Szent-Iványi Sándor is a tájékoztatás hiányát kifogásolta, nevezetesen azt, hogy a Politikai Bizottság tagjai nem kapták meg előre, tanulmányozás céljából az egyezmény szövegét, javasolta továbbá, hogy csak a nagyhatalmak külügyminisztereinek Moszkvában éppen folyó tanácskozása után foglaljanak állást a ratifikáció ügyében; végül Moór Gyula azt a kérdést tette fel, hogy miért nem nyugtatta meg a kormány már előre a közvéleményt és az angolszász hatalmakat a gazdasági egyezményt illetően.

A kérdésre Tildy Zoltán miniszterelnök válaszolt, hangsúlyozva, hogy az egyezmény részleteiről nem indíthatnak vitát, azt vagy teljes egészében elfogadja a bizottság, vagy elveti. Végül teljesen egyhangúlag a következő határozatot fogadták el: „A Nemzetgyűlés Politikai Bizottsága a Nemzeti Főtanácsnak a szovjet–magyar gazdasági együttműködési egyezményt jóváhagyásra ajánlja és tudomásul veszi a kormánynak azt a nyilatkozatát, hogy ez az egyezmény semmiben sem akadályozza a magyar államot abban, hogy más államokkal bármilyen gazdasági, vagy kereskedelmi egyezményt köthessen. (MOL XVIII-5, 1945. december 20-i ülés 2. napirendi pont)

A Nemzeti Főtanács ülésén mindössze Varga Béla kért lehetőséget arra, hogy az egyezmény szövegét tanulmányozhassa, majd ugyancsak egyhangúlag elfogadták. (MOK XVIII-4, 236. sz. 1945. január 20-i ülés 1. napirendi pont)

Az egyezmény megerősítéséről és a Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának fenti határozatáról a külügyminiszter még december 20-án írásban értesítette Puskin követet, jelezve, hogy készen áll a megerősítő okiratok kicserélésére. Szovjet részről december 26-án ratifikálták az egyezményt. Az okmányok kicserélésére 1946. január 10-én Budapesten került sor.

Az amerikai és az angol misszót december 21-én szóbeli jegyzékben tájékoztatta Gyöngyösi az eseményről, e jegyzékek is szó szerint tartalmazták a Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának határozatát. (MOL XIX-J-1-j IV-571/a 145/res-Bé 1945, valamint 4/pol.res 1946)

62/c. sz. melléklet (a 62/21. napirendi ponthoz)

Magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől

52 555/1945. szám

III.ü.o.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A csehszlovákiai belpolitikai viszonyok következtében rendkívül súlyossá vált az ottani magyar főiskolai és középiskolai tanulók helyzete. A csehszlovák kormány nem tette lehetővé a magyar egyetemi és főiskolai hallgatók számára tanulmányaik folytatását, nem intézkedett a magyar nyelvű közép-, középfokú és elemi iskolák megnyitásáról, s egyre-másra hozza kiutasító végzéseit a magyar családok ellen. A magyar nyelvű iskolák megnyitására előreláthatólag nem is kerül sor, s a kiutasítások száma sem csökken, inkább emelkedik a jövőben. Számítanunk kell tehát arra, hogy Csehszlovákiából igen nagy számú magyar anyanyelvű és nemzetiségű főiskolai hallgató és középiskolai tanuló jön át Magyarországra területére, részben önként, hogy tanulmányait itt folytathassa, részben pedig kényszerszükségből, mert szüleit, illetőleg családját kiutasították. A becslések szerint kb. 300 egyetemi és főiskolai hallgató s mintegy 1000 középiskolai tanuló Magyarországra érkezésével kell számolnunk.

A csehszlovákiai magyar főiskolás és középiskolás ifjúság fentvázolt helyzetével kapcsolatban a következő intézkedések jöhetnek számításba:

1. A magyar kormány kapcsolatot keres a csehszlovák kormánnyal, s megpróbálja elérni a csehszlovákiai magyar nyelvű iskolák megnyitását és a magyar nemzetiségű főiskolai hallgatók anyanyelvükön való továbbtanulási szabadságának biztosítását. A tárgyalások sikere a csehszlovákiai magyar tanulóifjúság problémájának legteljesebb, legtökéletesebb megoldását jelentené. A mai politikai helyzetben azonban nem lehet arra számítanunk, hogy a magyar és csehszlovák kormánynak ebben az ügyben esetleg folytatott tárgyalásai eredményesen végződhetnek.

2. Sürgős és átfogó jellegű intézkedésekre van szükség tehát és [sic!] középiskolás ifjúság azonnali segélyezése, magyarországi tanintézetekben való elhelyezése, a róluk való további szociális gondoskodás tárgyában. Ezek az intézkedések a következők:

a/ A rászoruló menekült tanulóknak fejenként 3–3000 pengő gyorssegélyt kell kiutalni a Diákszociális Alapból. Ez a segélyezés, abban az esetben, ha becslés szerint Magyarországra érkező 1300 tanuló mindegyikét segélyre érdemesnek ítéljük 3 900 000 P kiadást jelent. Ez a kiadás a Diákszociális Alap számára a költségvetésben engedélyezett hitelkeretből fedezhető.

b/ Az egyetemi és főiskolai hallgatókat tanulmányaik folytatása céljából a budapesti egyetemekre és főiskolákra kell beosztani, jelentkezésük után azonnal. Számukra a folyó tanévre eddigi tanulmányi eredményeikre való tekintet nélkül teljes díjmentesség biztosítandó.

Azokat az egyetemi és főiskolai hallgatókat, akik Budapesten nem tudnak rokonoknál vagy ismerősöknél elhelyezkedni, internátusokban, illetőleg kollégiumokban kell elhelyezni. A budapesti kollégiumok és internátusok azonban különböző, a mi-

nisztertanács előtt már ismertetett körülmények folytán⁸⁵ olyan kevés férőhellyel rendelkeznek jelenleg, hogy az előző tanévekben bennük lakott hallgatók igen nagy részét sem tudták és tudják befogadni, a csehszlovákiai magyar egyetemi és főiskolai hallgatók bennük való elhelyezéséről tehát szó sem lehet. A csehszlovák területről menekült egyetemi és főiskolai hallgatók elhelyezése céljából tehát sürgősen fel kell állítani egy új, legalább 300 férőhelyes internátust. Indokoltnak látszik az internátus céljára valamelyik, jelenleg használaton kívül álló laktanya, illetve laktanya-részlet (laktanya-épület) átengedését kérni a Honvédelmi Minisztériumtól. Egy laktanya-épületben berendezett internátusban esetleg a jelenleg hajléktalan anyaországi egyetemi és főiskolai hallgatók nagy része is elhelyezhető lenne. Az új internátus berendezésére nagyobb összegű rendkívüli hitel megszavazására van szükség, a hallgatók ellátásának biztosítására az új internátus férőhelyeinek megfelelő számú személyre berendezett és ellátott menzát kell felállítani. A menza felállítására ugyancsak nagyobb összegű rendkívüli hitel és az illetékes minisztériumok támogatása szükséges.

Az internátus irányításával és felügyeletével elsősorban a Csehszlovákiából menekült tanárokat kell megbízni, ezzel átsegítve őket is a lakás és élelemszerzés kezdeti nehézségein.

c/ A középiskolai tanulók elhelyezésére Budapesten nem áll rendelkezésre internátus, tehát vidéki középiskolákba kell beosztani őket jelentkezésük után, hogy tanulmányaikat folytathassák, s az ottani internátusokban való elhelyezésükről, illetve a helybeli családokhoz ellátásra való kiadásukról kell gondoskodni. A középiskolai tanulók számára, legalább elégséges tanulmányi eredmény esetén, a folyó tanévre teljes díjmentesség biztosítandó.

A középiskolai tanulók tartási díjának fedezését a folyó tanévben az államnak kell magára vállalnia. A tanulók internátusokban való elhelyezését, az ellátásra való kiadását a tankerületi főigazgatók rendelkezése alapján azoknak a középiskoláknak igazgatói bonyolítják le, amelyekbe a menekült tanulókat beosztják.

Az ügy rendkívül sürgős voltára való tekintettel jelen előterjesztésem anyagát a pénzügyminiszter úrral és az érdekelt társmiszter urakkal előzetesen meg nem tárgyalhattam, mégis éppen az ügy rendkívüli sürgősségére való tekintettel a minisztertanács hozzájárulását kérem tehát:

1/ A Csehszlovákiából menekült magyar egyetemi és főiskolai hallgatóknak a magyar egyetemekre és főiskolákra való beosztásához,

2/ folyó tanévi tandíjaiknak és egyéb tanulmányi díjaiknak elengedéséhez,

3/ valamelyik használaton kívül álló budapesti laktanyaépületnek internátus céljára való kiigényléséhez,

4/ az internátus felszerelésére 15 000 000 P rendkívüli hitel még október hó folyamán való megnyitásához,

5/ a hallgatók ellátásának biztosítására szükséges menza felállítására tíz millió pengő rendkívüli hitel ugyancsak október hóban való igényléséhez,

6/ a Csehszlovákiából menekült középiskolai tanulók vidéki középiskolákba való beosztásához,

7/ a legalább elégséges tanulmányi eredményt felmutató középiskolai tanulók folyó tanévi tandíjainak elengedéséhez,

⁸⁵ Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 4. és a jelen jegyzőkönyv 31. napirendi pontját.

8/ az internátusokban elhelyezett és ellátásra kiadott menekült középiskolai tanulók folyó évi tartásdíjának állami fedezéséhez,

9/ s általában ahhoz, hogy az előterjesztéséből következő, szükséges intézkedéseket mielőbb megtehessem.

Gépelv, aláírás és keltezés nélküli tisztázat.

Az előterjesztés mellett megtalálható a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1945. október 3-án kelt kísérőlevele.

62/d. sz. melléklet (a 62/29. napirendi ponthoz)

Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztertől

65 478/1945. szám

V.ü.o.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem újjászervezéséről és a Magyar Királyi Horthy Miklós Tudományegyetem felállításáról szóló 1940. évi XXVIII. t.c. 3. §-ának 1. bekezdése⁸⁶ értelmében a szegedi tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karának működését az 1940/41. tanévtől kezdve a további törvényes intézkedésig átmenetileg szüneteltetni kell. Minthogy időközben a kar megnyitására törvényes intézkedés nem történt, a szegedi tudományegyetemnek ez a kara mindeztideig szünetelt.

A kolozsvári tudományegyetem rendszeresen oktató tevékenységéről ezidőszertig alig lehet szó. Az 1944. év őszén a tanárok legnagyobb része az akkori kormány rendelkezésére elhagyta Kolozsvárt. Néhányan a tanárok közül ösztönzésemre az 1945. év tavaszán visszatértek Kolozsvárra és az ott maradt tanártársaikkal együtt a körülményekhez képest eredményes működést fejtettek ki. A kolozsvári tudományegyetem ügye mindeztideig nem tisztázódott annyira, hogy ott az 1945/46. tanévben a magyar egyetemi oktatás rendszeresen újból megkezdhető volna. Az 1945. tavaszán oda utazott tanárok egy része ismét ide visszatért. Ezidőszertig csak néhány tanár tartózkodik Kolozsvárott, ezeket családi vagy egyéb személyes kötelek készítetik a további ott-maradásra.

Mindezeknél fogva adott körülmények között nem áll módomban a kolozsvári egyetem s különösen a Jogi- és Államtudományi Karának ügyében határozott javaslatot a minisztertanács elé terjeszteni.

Szeged és környékének mind a hivatalos, mind a társadalmi közvéleménye már

⁸⁶ Az említett törvény idézett §-a és bekezdése pontosabban azt mondta ki, hogy a Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Karán a természettudományi és matematikai tanszékek működését, továbbá a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának, valamint a Magyar Királyi Horthy Miklós Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karának működését az 1940/41. tanévtől kezdve további törvényes intézkedésig átmenetileg szüneteltetni kell. Ezek a karok az akkor újjászervezett kolozsvári egyetemre kerültek át.

hosszú idő óta szorgalmazza nálam a szegedi tudományegyetem szünetelő Jog- és Államtudományi Kara működésének megkezdését. A magam részéről nem kívántam elzárkózni e törekvések elől. A kolozsvári egyetem ügye ma még rendezetlen s bármilyen útra is telerődne ügyének rendezése, a Jog- és Államtudományi Kar azt a szerepet, amit az ottani magyar egyetemen betöltött, egy román állammal kapcsolatban álló egyetem keretében be nem töltheti. Nemkülönben kérdéses, hogy ez a rendezés mikor és hogyan fog bekövetkezni s addig a kolozsvári egyetem Jog- és Államtudományi Karának tanárait megfelelően el kell helyezni. Erre legalkalmasabbnak látszik a szegedi egyetem Jog- és Államtudományi Karának életre hívása.

E tárgyban még a nyár folyamán megkerestem a pénzügyminiszter urat és kértem, hogy a szegedi tudományegyetem jogi karán ugyanazokat a tanszékeket állíthassam fel, mint amelyek a kolozsvári tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán rendszeresítve voltak. A jogi oktatás korszerűbbé tétele végett már öt új tanszék felállítását is kértem a pénzügyminiszter úrtól.

A pénzügyminiszter úr a napokban hozzájárult a kolozsvári egyetem Jog- és Államtudományi Karán rendszeresített tanszékeknek a szegedi tudományegyetemen való felállításához, egyben közölte, hogy az általam felállítani kért 5 új tanszék közül kettőnek felállításához járul hozzá. Ennélfogva a szegedi tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán a következő tanszékek szerepelnének:

I. A kolozsvári egyetemen rendszeresítve volt tanszékek: kereskedelmi és váltójog, magyar közjog, jogelmélet, polgári perjog, római jog, statisztika, jogtörténet, közgazdaságtan, nemzetközi jog, magyar magánjog, büntetőjog, közigazgatási és pénzügyi jog, politika, egyházjog.

II. Újonnan felállítandó tanszékek: szociológia és⁸⁷ összehasonlító jogtudomány.

A szegedi egyetem Jog- és Államtudományi Karán elsősorban a kolozsvári egyetem Jog- és Államtudományi Karának Kolozsvárról eljött tanárait kívánom kinevezésre előterjeszteni. Ezek közül is elsősorban azokat, akik az 1940. évig a Szegeden működő kolozsvári Tudományegyetemen működtek, nevezetesen:

Tury S. Kornél (kereskedelmi és váltójog),

Csekey István (közjog),

Horváth Barna (jogelmélet),

Balás P. Elemér (polgári perjog),

Személyi Kálmán (római jog),

Schneller Károly (statisztika).

Majd az 1940. évben, a már Kolozsvárott székelő egyetem Jogi- és Államtudományi Karára kinevezett tanárokat:

Boér Elek (közgazdaságtan),

Martonyi János (közigazgatási jog),

Székely István (egyházjog),

Két professzor (Buza László, Bónis György) Kolozsvárott kíván maradni,⁸⁸ ezeknek a

⁸⁷ Az ez után következő két szót tintával áthúzták és a lap szélére, ezek helyére illesztendő módon a következőket írták: „nemzetközi összefüggések és összehasonlító jogtudomány”.

⁸⁸ Tury S. Kornélról közelebbi adatokkal nem rendelkezünk.

Csekey István (1889–1963) jogász. 1912-től a kecskeméti jogi akadémia tanára, 1923-tól a tartui (Észt o.), 1931-től a szegedi, 1940-től a kolozsvári, majd ismét a szegedi, végül 1946-tól 1951-ig a pécsi egyetem tanára volt.

tanszékeiket (nemzetközi jog, jogtörténet) részükre fenntartom és ezeket a tanszékeket helyettesítéssel kívánom ellátni. Ugyancsak egyelőre helyettesítéssel kívánom ellátni a jogelmélet, magánjog és büntetőjog kollégiumait.

A második magánjogi tanszéket pedig megszüntetni kívánom.

Betöltésre vár még a politika, a szociológia és az összehasonlító jogtudomány. Ezekre nézve a kart megfelelő javaslatlattételre szólítom fel.

Megjegyzem, hogy a szegedi egyetem Jog- és Államtudományi Karának ilyen értelemben való felállítása a szegedi tudományegyetem tanácsának meghallgatásával történt.

A szegedi tudományegyetem nem tekinthető semmiféle vonatkozásban a kolozsvári tudományegyetem jogutódának, ennél fogva a felsorolt tanszékeket a szegedi tudományegyetemen fel kell állítani, a nevezett tanárokat pedig a szegedi tudományegyetemhez ki kell nevezni. A tanárok kinevezésére vonatkozólag a miniszterelnök úrhoz szándokozom előterjesztést tenni.

Minthogy a pénzügyminiszter úr hozzájárulását mindezekig nélkülöztem és a fűtési és egyéb akadályok miatt amúgy is tetemesen megrövidülő tanulmányi év közepében állunk, a szegedi és környékbeli ifjúság pedig számított arra, hogy tanulmányait ebben a tanulmányi évben a szegedi egyetem Jog- és Államtudományi Karán folytathatja, ami ha nem történhetne meg, értehető ellenszenvet váltana ki a kormányzattal szemben, a tanári kinevezések adminisztratív lebonyolítása pedig időt vesz igénybe, úgy rendelkeztem, hogy a szegedi tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán kinevezésre kerülő kolozsvári tudományegyetemi tanárok haladéktalanul alakítsák meg a kart Szegeden. Ugyancsak haladéktalanul tegyenek meg minden, a kar alakításával kapcsolatos egyéb intézkedést. Ez idő szerint tehát a szegedi tudományegyetem Jog- és Államtudományi Kara addig is, amíg tagjainak kinevezése megtörténik, ideiglenes megbízásom alapján működik.

Van szerencsém mindezeket a minisztertanács nagybecsű tudomására hozni és arra kérni a minisztertanácsot, hogy a felsorolt tanszékeknek a szegedi tudományegyetemen való újbóli felállításához, illetve a 2 új tanszéknek ugyanott való szervezéséhez és

Horváth Barna (1896–1973) jogász. 1923-tól közalapítványi királyi ügyész volt. Szegeden, majd Budapesten lett egyetemi magántanár. 1929-től a szegedi egyetemen a jogbölcselet nyilvános rendkívüli tanára, majd 1933-tól ugyanott rendes tanár, 1937-től 1938-ig a jogi kar dékánja volt. 1949-ben az Egyesült Államokba távozott, New Yorkban volt vendégtanár, majd több európai egyetemen tanított.

Balás Piri Elemér (1883–1947) jogász. 1935-től kúriai bíró, 1937-től szegedi, 1940-től 1944-ig kolozsvári egyetemi tanár, majd ismét szegedi egyetemi tanár volt.

Személyi Kálmán (1884–1946) jogász. 1938-tól szegedi, 1940-től kolozsvári, majd ismét szegedi egyetemi tanár volt.

Schneller Károly (1893–1953) jogász. 1939-től a szegedi, 1940-től a kolozsvári, majd ismét a szegedi egyetem tanára volt.

Boér Elek (1899–1954) jogász. 1940-től a kolozsvári egyetem, 1945-től a budapesti egyetem tanára volt.

Martonyi János (1910–) államigazgatási jogász, egyetemi tanár volt.

Székely István (1888–1954) jogász; jogakadémiai tanár, 1940-től a kolozsvári, majd 1945-től 1949-ig a szegedi egyetem tanára volt.

Buza László (1885–1969) nemzetközi jogász. 1940-től 1948-ig a kolozsvári, majd 1966-ig a szegedi egyetem tanára volt.

Bónis György (1914–1985) jogtörténész. 1939-1940-ben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tisztviselője. 1940-től 1947-ig a kolozsvári egyetem majd a budapesti egyetem tanára, 1956-tól Budapest Főváros Levéltárának munkatársa, majd osztályvezetője volt.

62. 1945. október 24.

azoknak fenti módon való betöltéséhez hozzájárulni és a kar azonnali működésének biztosítása céljából tett és a sürgősség indokolta intézkedéseimet tudomásul venni méltóztassék.

A kolozsvári egyetem többi karai tanárai elhelyezésének tárgyában a velük kapcsolatos kérdések tisztázása után óhajtók annak idején a minisztertanácsnak bejelentést tenni.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata.

62/e. sz. melléklet (a 62/30. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés

A Fegyverszüneti Egyezmény Magyarország ideiglenes határául az 1937. december 31-i országhatárokat állapította meg. Magyarország területén tehát a nemzetiségek lélekszáma, arányszáma és ennek megfelelően az ország határain túl élő hasonló nemzetiségekkel való kapcsolata lényegesen megváltozott. Ez a változás indokoltá tehetné a nemzetiségi oktatás szabályainak módosítását. Felvetődött az a gondolat is, hogy a demokratikus elveknek megfelelően új nemzetiségi oktatási jogszabályokat kellene létesíteni.

Azoknak az alapelveknek vizsgálata után azonban, amely alapelvekre nemzetiségi oktatásunk épült, arra a megfontolásra kell jutnunk, hogy ezek az alapelvek mindenkor megfeleltek a méltányosságnak, a demokratikus gondolatnak és a nemzetiségek egyenjogúságának. A múltbeli hibákat nem a jogszabályok elvi tartalma, nem is azok rendelkezése, hanem a jogszabályok szellemét meg nem értő végrehajtó közegek helytelen eljárása okozhatta. Nem szükséges tehát új elvi alapokat keresnünk a nemzetiségi oktatási szabályok alkotására, hanem – amennyiben új szabályok alkotására van szükség – a régi elveket kell következetesen és őszintén követni az új jogszabályok létrehozásában is.

Felmerül a kérdés, hogy fentiek alapján egyáltalában szükség van-e új nemzetiségi oktatási jogszabályra. A válasz csak az lehet, hogy oktatási szempontból új jogszabály alkotását mellőzni lehetne. Viszont a régi alapelvekre épített újabb jogszabály kiadása módot nyújtana a magyar kormánynak arra, hogy a nemzetiségek számára a legméltányosabb, anyanyelvük használata tekintetében a legtöbbet nyújtó rendelkezésekkel a bizalmat megnyerje, másrészt kifelé példát mutatna a nemzetiségi oktatás becsületes, méltányos, őszinte szabályozására. Ez utóbbinak különös jelentőséget ad az a tény, hogy a jelenlegi országhatárokon túl nagyszámú magyar testvérünk él, akik számára hasonló iskoláztatási szabályokat kell kívánnunk.

A rendelettervezet elfogadása esetén, a kormányrendelet megjelenésével egyidőben, kormánynyilatkozat kiadása is szükséges volna. Ebben a kormánynyilatkozatban éppen azt kellene kifejezésre juttatni, hogy a magyar állam a nemzetiségi oktatás tekintetében mindig méltányos és becsületes elvi alapokon állt és ezeket az elvi alapokat tartja most is szem előtt, amikor már 10 nemzetiségi tanuló szülőjének kérése esetében szavazás útján dönthetnek a nemzetiségi szülők a tanítási nyelv tekintetében és a nemzetiségi iskolát már 20 tanuló esetében megnyitják olyankor, amikor magyar iskolában az általános osztálylétszám ennek több mint kétszerese. A kormánynyilatko-

zatban lehetne részletezni az új szabályozásnak a nemzetiségekre nézve különösen kedvező rendelkezéseit.

A rendelettervezet 1. §-a szerint legalább 10 nemzetiségi tanuló szülőjének kérésére már le kell folytatni a titkos szavazást annak eldöntésére, hogy az iskolában milyen nyelven folyjék a tanítás. A 10 nemzetiségi tanuló szülője esetleg csak 2-3 szülő, mert egy szülőnek 3-4 gyermeke is járhat ugyanabba az iskolába. Ezen a téren tehát a legmesszebbmenő méltányosság érvényesül a nemzetiségekkel szemben. Inkább az a veszély fenyeget, hogy agitáció hatására esetleg sokat is zaklatják a tanügyi hatóságokat ilyen szavazásokkal. Helyesebbnek látszik azonban inkább ennek a veszélynek kitenni a magyar hatóságokat, mint a szavazásra irányuló kérés tekintetében nagyobb számú kérelmezőt megkívánni.

A szülők titkos szavazással abban a tekintetben döntenek, hogy anyanyelven folyó tanítást kívánják-e, vagy csupán tantárgyként tanítsák az anyanyelvet. Bizonyára lesz olyan nemzetiségi szülő is, aki egyiket sem kívánja, hanem csupán magyar nyelven folyó tanítást kíván. Ezek számára a szavazólapon nyújtunk lehetőséget kívánságuk kifejezésre juttatására. A kormányrendeletben fogalmazási tekintetben is jobb, ha csupán e két nemzetiségi oktatási rendszert említik meg.

Az 1. § foglalja magában azt a rendelkezést is, hogy a népiskolák megnyitását engedélyezni kell abban az esetben, ha legalább 20 egy nemzetiséghez tartozó tanuló jelentkezik. Ez a létszám rendkívül alacsony, mert 20 tanuló esetében csupán osztatlan népiskoláról lehet szó, ahol egy osztályba legfeljebb két-három, esetleg csupán egy vagy két gyermek fog járni.

A 2. § a gimnáziumra, a polgári iskolára és az általános iskolára vonatkozóan rendelkezik. Ezekben az iskolafajokban osztatlan iskola nincs, tehát osztályonként kellett megkívánni azt a feltételt, hogy legalább tíz tanuló szülője kérje a szavazás elrendelését.

A 2. § (2) bekezdése még ezen is túlmenő engedményeket tesz, amennyiben lehetővé teszi a nemzetiségi tanítási nyelvű gimnázium, polgári iskola vagy általános iskola megnyitását abban az esetben, ha azt a nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárok, ilyen állampolgároknak a belügyminiszter által jóváhagyott alapszabályokkal működő kulturális egyesületei kérik, és az iskola benépesítésére remény van. Osztályonként legalább húsz tanuló kell ahhoz, hogy ilyen iskolát létesíteni lehessen. Ez az osztálylétszám is sokkal alacsonyabb, mint a magyarországi hasonló fajú iskolák osztálylétszáma, ami 40 fölött van.

A 3. § rendelkezése ugyancsak különösen méltányos. A magyar nyelv tanítására ugyanis csak annyi óraszámot kíván meg, mint ahány órában a nemzetiségi nyelvet tanítják a magyar tanítási nyelvű nemzetiségi iskolában.

Felmerülhet az az aggály, hogy a nemzetiségi iskolákat a magyar állam nem támogatja olyan mértékben, mint a magyar tanítási nyelvű iskolákat. Ez ugyan a múltban sem fordult elő, de megnyugtatóképpen a rendelettervezet 4. §-ában erre vonatkozólag is van rendelkezés.

Az 5. §-ban felvett rendelkezések ugyanolyan tartalmú szabályok, mint amelyek a magyar tanítási nyelvű iskolákra vonatkozólag érvényben vannak.

Vitára adhatna okot az, hogy a nemzetiségi tanítási nyelvű iskolák milyen nyelvű nyomtatványokat használhatnak és milyen legyen az iskola elnevezése és pecsétjének szövege. A rendelet itt is a legmesszebbmenő a méltányosság terén. Még abban a te-

kintetben sem tartalmaz korlátozást, hogy a magyar és a nemzetiségi nyelvű szöveg milyen sorrendben következzen egymás után. Egy látszik csak szükségesnek, az tudniillik, hogy a két nyelvű szöveget egyenlő nagyságú betűkkel írják.

A 7. § végrehajtási rendelkezéseket tartalmaz és a korábbi jogszabályokat helyezi hatályon kívül. Külön indoklásra nem szorul.

Kérem a minisztertanácsot, szíveskedjék hozzájárulni ahhoz, hogy a szóban levő rendelettervezetet, mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletét adhassam ki.

MOL XIX-A-1-j 1945-III-10 128

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható a kormánynyilatkozat szövege, ezt 62/f. sz. mellékletként közöljük.

62/f. sz. melléklet (a 62/30. napirendi ponthoz)

[Kormánynyilatkozat a nemzetiségi oktatásügyről]

Felkérem, szíveskedjék az alábbi szövegű nyilatkozatot kiadni hírlapi közzététel céljából és a rádión való közlés végett.

„A magyar kormány újra rendezte a magyarországi nemzetiségek anyanyelven folyó oktatásának kérdését. A rendelet a korszerűség és a demokrácia követelményeinek jegyében készült.

Megelégedéssel kell megállapítani, hogy a magyar törvények és rendeletek mindenkor igazságosan, méltányosan és emelkedett szellemben rendezték ezt a kényes és nehéz kérdést. Erről már az 1868. évi XXXVIII. tc. 58. §-a és az 1868. évi XLIV. tc. is tanúságot tesznek.⁸⁹

A nemzetiségeink oktatásának ügyében tehát – ha voltak a múltban esetleg sérelmek – ennek oka nem a jogszabályok rendelkezésében, hanem a helytelen végrehajtásban keresendő.

A most kiadott 10 030/1945. ME számú kormányrendelet alapján már tíz nemzetiségi szülő kérésére elrendelik a nemzetiségi tanulók szüleinek megszavaztatását. A nemzetiségi szülők titkos szavazással döntenek abban a tekintetben, hogy gyermekeik számára tisztán anyanyelven folyó oktatást kívánnak-e a magyar nyelvnek, mint tantárgynak tanításával, vagy pedig az anyanyelvet csupán mint külön tantárgyat kívánják taníttatni. A magyar nyelvet ebben az esetben sem tanítják nagyobb óraszámban, mint a nemzetiségi nyelvet.

Új nemzetiségi tanítási nyelvű népiskolát már akkor engedélyezni kell, ha az iskolába legalább 20 egy nemzetiséghez tartozó tanuló jelentkezik. A nemzetiségi tanítási nyelvű középfokú és középiskolai oktatást is biztosítani kell, ha osztályonként legalább 20 tanuló beiratkozik.

A rendelet a legmesszebbmenően biztosítja a hazai nemzetiségek szabadságát a

⁸⁹ A népiskolai közoktatásról szóló 1868. évi XXXVIII. tc. 58. §-a kimondta, hogy minden növendék anyanyelvén nyerve az oktatást, amennyiben ez a nyelv a községben divatozó nyelvek egyike. Vegyes ajkú községekben ez ekből oly tanító alkalmazandó, aki a községben divatozó nyelveken tanítani képes. Népesebb községekben, ahol többféle nyelvű lakosok tömegesen laknak, amennyiben a község ereje engedi, különböző ajkú segédtanítókat kell választani.

Az 1868. évi XLIV. tc. a nemzetiségek egyenjogúságáról szól.

nemzetiségi iskolák mellett felállítható tanulóotthonok tekintetében és a tanterv, valamint a tankönyvek kiadásánál is.

A nemzetiségi taitási nyelvű iskolákat a magyar kormány ugyanolyan feltételek mellett és ugyanolyan arányban részesíti államsegélyben, mint a hasonló jellegű és fajú magyar tanítási nyelvű nem állami iskolákat.

E rendelet kiadásakor a magyar kormány bizton reméli, hogy Magyarországnak ez a példamutató intézkedése a szomszédos államokban is megértésre és követésre talál és a határainkon túl élő magyar testvéreink anyanyelven folyó oktatását az illetékesek ugyanolyan megértéssel fogják elősegíteni, mint ahogy ezzel a rendelkezéssel a hazai nemzetiségek oktatási szabadságát messzemenően biztosították. Dálnoki Miklós Béla s.k. miniszterelnök.”

Budapest, 1945. október 25.

MOL XIX-A-1-j 1945-III-10 128

Gévelt, aláírás nélküli tisztázat. Az ügyiratban olvasható feljegyzés szerint ezt a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban készítették, a Miniszterelnökségen csak kisebb változtatást eszközöltek a készen kapott szövegben.

62/g. sz. melléklet (a 62/33. napirendi ponthoz)

[A kormány levele a SZEB képviseltek vezetőihez
a honvédség létszámcsökkentése ügyében]

Van szerencsém nagybecsű tudomására hozni, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság 2210 szám alatt a katonai osztály vezetőjének aláírásával október 22-én keltezve a honvédelmi miniszternek egy utasítást adott ki a honvédség 70 %-os létszámcsökkentésére. A kívánt létszámcsökkentésnek folyó év november 5-re befejezve kellene lennie. Az erről szóló rendelkezést van szerencsém másolatban megküldeni. Az átiratban foglaltakkal kapcsolatosan a kérdés összes vonatkozásainak tárgyilagos feltárásával az alábbi kérést van szerencsém előterjeszteni.

Ami a magyar fegyveres erő létszámának megállapítását illeti, megjegyezni kívánom, hogy a fegyverszüneti egyezményben a honvédség békelétszáma nincs megszabva. Megítélésem szerint tehát kívánatos lenne ennek a kérdésnek végleges rendezését a békeszerződés anyagára fenntartani, amikor a szövetséges hatalmak Magyarország irányában e tekintetben is véglegesen rendelkeznenek. Ez a megoldás megfelelne annak a magas elvi szempontnak is, amelynek a szövetséges hatalmak Magyarország függetlenségének és szuverenitásának elismerésével több alkalommal kifejezést adtak.

A nemzetközi jog felfogása szerint Magyarország a fegyverszüneti egyezményben szuverenitását csak az egyezmény feltételei kötelező teljesítésének határáig korlátozta, az egyezmény által nem érintett kérdésekben azonban szuverenitása tovább is fennáll.

A csatolt átirat rendelkezései nem csupán a honvédség békelétszámát állapítják meg, hanem a Honvédelmi Minisztériumban szolgálatot teljesítő polgári, közszolgálati alkalmazottak létszámát és közvetve szolgálati jogviszonyát is érintik.

Ez a rendelkezés a végrehajtás szempontjából súlyos alkotmányjogi és közszolgálá-

ti jogi nehézségek elé állít. A felelős magyar minisztérium felállításáról szóló 1848: III. tc. 20. § d/ pontja⁹⁰ értelmében a Honvédelmi Minisztériumot – mint ilyent – nem lehet a katonai intézmények közé sorolni, mert az említett alapvető alkotmányjogi törvényünk értelmében a Honvédelmi Minisztérium éppen olyan kormányzati, tehát polgári főhatóság, mint bármely más minisztérium.

Ebből az is következik, hogy rendkívül nagy nehézséget rejt magában a minisztérium polgári alkalmazottainak létszámcsökkentését a honvédség békeállományra való leszállításának kérdésanyagába bevonni, mert az egyik a fegyveres erőnek a kérdése, a másik viszont közigazgatási szervezet kérdésanyaga.

A közigazgatási tisztviselőknek általános létszámcsökkenése a békeszerződés megkötéséig – véleményem szerint – végre nem hajtható.

Kénytelen vagyok rámutatni arra a szempontra is, hogy a jelenleg szolgáltatot teljesítők 70 %-át érintő elbocsátás az érintett személyek létalapjának a tél küszöbén mároról-holnapra való megszüntetése. Ez pedig nehezen egyeztethető össze azokkal a szociális elveken nyugvó demokratikus eszmékkel, amelyeknek megvalósítása az új Magyarország felépítésének legfontosabb alapfeltételei.

Mindezektől eltekintve a leépítésre engedélyezett határidő túlságosan rövid arra, hogy a szükségessé váló átszervezés a honvédelmi igazgatás békefeladatai ellátásának, a lefolyt háborúval kapcsolatos kérdések felszámolásának, az újjáépítésben való részvételének súlyos veszélyeztetése nélkül végrehajtható legyen.

Fenti indokaimra való tekintettel kérem, méltóztassanak oda hatni, hogy az átiratban elrendelt létszámcsökkentés a békekötésig felfüggesztessék.

Fogadja őszinte nagyrabecsülésem kifejezését.

MOL XIX-A-1-1 1945-71

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata. A levél magyar nyelvű szövege mellett megtalálhatók az Edgcumbe brit vezérőrnagynak, W.S. Key amerikai altábornagynak, Schoenfeld amerikai és Gascoigne brit diplomáciai képviselőnek címzett angol, továbbá a Vorosilov marsallnak címzett orosz nyelvű (másolati) példányai.

Az iratok mellett megtalálható Vörös János 1945. október 30-án kelt 42 688/el.n.teök.-1945. sz., Miklós Béla-hoz intézett levele, amely Miklós Béla fent említett, illetve közölt – a jelek szerint november 3-án elküldött – leveleinek alapjául szolgált.

Gascoigne tulajdonképpen már Miklós Béla levelének kézhezvétele előtt érdeklődött az ügy felől: október 23-án kelt levelében adatokat kért Miklós Bélától a magyar hadsereg békeállapotnak megfelelő újjászervezéséről, a felállítandó, illetve meglévő egységekről, hol tartózkodnak és mivel foglalkoznak a hadsereg főbb egységei, kik a parancsnokok és végül, hogy milyen mértékig kapcsolódnak be szovjet instruktorok a magyar hadsereg kiképzésébe s milyen kapcsolat van a szovjet főparancsnokság és a magyar Honvédelmi Minisztérium között.

Vörös János október 30-án kelt tájékoztatása alapján Miklós Béla részletes választ adott. Ebből többek között kitűnt, hogy 1945. október 15-én a honvédség rendszeresített létszáma (a vasútépítő hidász és a híradóépítő dandár nélkül) 33 201, de a tényleges létszám 35 072 fő volt. A vasútépítő és a híradó dandárt november 1-jével egy műszaki hadosztállyá vonták össze, amelynek összlétszáma 10 352 fő volt. Az 1. hadosztály parancsnoka Szalay Tibor vezérőrnagy, a 6. hadosztály parancsnoka Schultheisz Miksa vezérőrnagy, míg a műszaki hadosztály parancsnoka Molnár Pál vezérőrnagy volt. Közölte a SZEB 2210. sz. levele alapján kialakítandó létszámadatokat – továbbá azt, hogy a békeszerződés utáni időre a Honvédelmi Minisztérium által kidolgozott terv szerint a honvédség békelétszáma 60 000 fő lenne, összesen 60 zászlóaljjal, 14 gyorsszázaddal, 102 ütég-

⁹⁰ Elírásról lehet szó: A független magyar felelős minisztérium alakításáról szóló 1848. évi III. tc. 20. §-a a király személye körüli miniszter mellé rendelt két tanácsosról szól. Ennek a §-nak nincs d/ pontja. Az, amit a feljegyzés szerkesztője állított, az említett törvény 10. illetve 14. §-ából következtethető ki.

gel, 13 repülőszázaddal és 6 harcokosi századdal. Végül közölte, hogy a magyar hadsereg kiképzésében szovjet instruktorok nem működtek közre; s az összeköttetés arra szorítkozott, hogy a Honvédelmi Minisztérium minden lényeges rendeletet orosz fordításban megküldött a SZEB-nek s minden lényeges változtatáshoz a SZEB jóváhagyását kérte.

Edgumbe november 6-án válaszolt Miklós Béla levelére, de csak azt közölte, hogy a kapott információt megfontolás tárgyává teszi.

Key ugyancsak november 6-án kelt válaszában a következő érdemi állásfoglalást nyilvánította: „Az amerikai bizottság a magyarországi SZEB elnökétől azt az információt nyerte, hogy a kérdéses átirat nem SZEB-rendeletnek készült, hanem csupán ajánlatot tartalmazott a magyar hadsereg létszámának csökkentésére. Biztosíthatom, hogy az Egyesült Államok képviselője a SZEB-nél mindig tekintetbe fogja venni észrevételeit ebben a kérdésben történő minden lépésre vonatkozóan.”

Key, William Shaffer (1889–1959) üzletember, részt vett az első világháborúban. 1940-től az Egyesült Államok hadseregében szolgált, 1942–1943-ban az európai hadszíntér tábori csendőrségénél. 1943–1944-ben az Izlandon állomásozó amerikai haderő parancsnoka, 1945 januárjától 1946 júliusáig a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság amerikai képviselőjének főnöke volt. Később az oklahomai egyetem gondnokaként dolgozott.

62/h. sz. melléklet (a 62/33. napirendi ponthoz)

Magyar Honvédelmi Miniszter

43 553. szám.
eln.szerv.-1945.

HM szervezete és állománya tbn.
a SZEB-nek javaslat

Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak
(Katonai osztály)

Budapest, 1945. évi november hó 9-én.

Budapest

A magyar honvédségnek, úgyszintén a honvédelmi közigazgatás polgári szerveinek (pl. HM) a f. évi okt. hó 22-én kelt 2210. sz. nagybecsű átiratukban javasolt állományra való átszervezését, az ott megszabott állományokkal, a f. évi okt. hó 26-án kelt 38 340./eln.szerv.-1945. sz. alatt elrendeltem, végrehajtását azonban a később nyert utasításnak megfelelően a döntésig függőben tartottam.⁹¹

A Honvédelmi Minisztériumra és a kerületi parancsnokságokra lerögzített állományokkal a katonai vezetés és a honvédelmi közigazgatási szolgálat ellátását nem látom biztosítva. Jóleső érzéssel és köszönettel vettem tudomásul a SZEB megértő jóindulatát f. hó 2-án, amidőn Kondratov vezérőrnagy úr velem közölni szíves volt, hogy tegegyek javaslatot a HM szervezete és állományára vonatkozólag.

1. a/ Már e javaslat kézhezvétele előtt utasítást adtam a HM állományának kb. 30 %-os csökkentésére. Ennek végrehajtása már jelenleg is folyamatban van. E csökkentést részint az idősebbek nyugállományba való helyezése, részint a tartaléko-

⁹¹ A magyar honvédség átszervezésére vonatkozó utasítás tervezete megtalálható Miklós Béla iratai között. (MOL XIX-A-1-1 1945-71)

sok leszerelése, részint pedig a szerződéses alkalmazottak elbocsátása útján oldom meg.

Határozott szándékom, hogy a HM állományát oly mértékben állapítsam meg, ami a szolgálat ellátásához feltétlenül szükséges.

b/ A honvédség többi alakultainak és parancsnokságainak létszámát a jelenlegi állományon kellene meghagyni, hogy azok működőképeseek maradjanak.

2. Kérem még a következő kérdéseim mérlegelését és teljesítését:

a/ Az október hó 22-én kelt 2210. sz. átirat utolsó előtti bekezdésének (kinevezések végrehajtása csak a SZEB jóváhagyása után történhet meg) hatályon kívül helyezését, hogy ezzel a személyi gazdálkodás gyors, célszerű és rugalmas kezelése a mindenkori változó körülményeknek megfelelően végrehajtható legyen.

b/ Kérem engedélyezni, hogy az 1. és 6. hadosztályok⁹² felett közvetlenül és belátásom szerint rendelkezhessem és azokat az ország egész területén békeelhelyezésükbe rendelhessem.

E javaslatomra azon körülmény késztet, hogy ezzel részben az ország közbiztonsági érdekeit is előbbre vigyem;

a mai nehéz élelmezési stb. viszonyok között ne egy területet terheljek túl;

a honvédség az ország egész területén bekapcsolódhassék az újjáépítésbe;

üresen álló kincstári épületek vagyoni állagát biztosítani tudjam;

és végül a fegyelem emelésének kérdése is a békeelhelyezésbe való visszatérést kívánatosá teszi.

Egyébként sem látom már feltétlenül indokoltnak, hogy e két hadosztály az egy szűk területén lássson el biztosító szolgálatot, amikor az ország területének összehasonlíthatatlanul nagyobb részén ilyen biztosító szolgálatot nem végzünk és ilyenre nincs is szükség.

c/ Kérem engedélyezni, hogy a hadosztályok legénységéből a jelenlegi sor-évfolyamoknál (1921.-23. szül. évf.) idősebb legénység helyébe sor-évfolyambelieket hívassak be s ennek kapcsán az 1921-es évfolyamnál idősebb legénységet leszerelhessem.

Igy az állomány változatlan maradna, viszont a már régebben szolgáló idősebb emberek otthonukba visszatérhetnének. Ezáltal a szociális igazságérzetnek jobban eleget tehetnének s kikapcsolhatnánk a régi legénységnek mindinkább fokozódó elégedetlenségét, amely az ország súlyos helyzetéből folyó ellátási nehézségekkel párosulva, egyre nagyobb mértékben a fegyelem lazulására vezet.

3. Szíves tudomásul közlöm még, hogy a honvédelmi központi közigazgatás (HM) keretében alkalmazott polgári tisztviselők stb. létszámát, a magyar kormány célkitűzéseinek megfelelően, az 1938-as színvonalra kell leszállítanom, melynek előkészületeit, miután ezek a kormány feladatkörébe esnek, amúgy is, függetlenül az idézett 2210-es átirattól, már korábban folyamatba tettem.

A katonai és polgári létszámcsökkentések a HM osztályok összevonását is maguk után fogják vonni.

Mihelyt a létszámcsökkentés után a lehetőségekről tiszta képet alkothatok, a HM tervezett új szervezeti beosztását előzetesen meg fogom küldeni.

⁹² Ez volt az a két hadosztály, amelyet április 13-án, illetve április 23-án a Vörös Hadsereg parancsnoksága alá rendelve a frontra, illetve front mögötti szolgálatra irányítottak.

4. Végezetül kérem e javaslatom elfogadását, valamint azt, hogy a békekötésig, amit mielőbb remélünk, újabb szervezési változások ne rendeltessenek el.

Vörös János s.k.

Másolat hiteles!
Budapest, 1945. XI. 9.
Székely
irodavezető

MOL XIX-A-1-1 1945-71

Gévelt, aláírás nélküli egykorú hitelesített másolat. A hitelesítő aláírás mellett a Honvédelmi Minisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

A SZEB-hez intézett tájékoztató másolatát Vörös János ugyanezen a számon, november 9-én küldte meg Miklós Bélának.

62/ji. sz. melléklet (a 62/59. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés
a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok
folytán elveszett ingóságokról szóló rendelettervezet tárgyában

A zsidótörvények és rendeletek hatályon kívül helyezéséről szóló 200/1945. ME számú rendelet (Magyar Közlöny 9.)⁹³ a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok hatályon kívül helyezésén felül részben már az azok folytán előállott helyzet rendezése iránt is intézkedett, amikor egyrészt a közalkalmazottak visszavételét, másrészt pedig az egyes jogügyletek megtámadhatóságát is szabályozta. A rendelet 10. §-a ezenfelül kifejezetten kimondotta azt is, hogy a zsidó vagyonok kérdését a kormány az ott meghatározott határidő alatt külön rendelettel fogja rendezni.

Erre a rendezésre azóta már részben sor is került, amennyiben pl. a 600/1945. ME számú rendelet (MK 10.)⁹⁴ 46. §-a a földingatlanok, a 3630/1945. ME számú rendelet (MK 65.)⁹⁵ az italmérési engedélyek és az italmérési berendezések és felszerelések, a 7590/1945. ME számú rendelet (MK 123.)⁹⁶ pedig általában az üzlethelyiségek és az üzleti berendezések és felszerelések kérdését már véglegesen szabályozta s a lakások ügyének rendezésére vonatkozóan már kibocsátott rendeletek mellett előkészítés alatt van egyes különleges vagyoni jogi kérdéseknek a szabályozása is (pl. a gyógyszerügyi jogszabályok tekintetében).⁹⁷ A vagyontárgyaknak csupán egyes csoportjaira vonatkozó, ezeken a rendelkezéseken felül, természetesen szükség van egy olyan általános hatályú rendeletre is, amely a külön szabályozás alá nem vont ingóságok kérdését általában rendezze; ezt célozza a csatoltan bemutatott rendelettervezet, amelynek rendelkezései a korábban már kibocsátott hasonló jellegű jogszabályokkal összhangban minden olyan ingóságra kiterjednek, amelyek nem esnek az említett külön rendeletek hatálya alá (11. §).

⁹³ MK 1945. március 17.

⁹⁴ MK 1945. március 18.

⁹⁵ MK 1945. július 1.

⁹⁶ MK 1945. szeptember 11.

⁹⁷ Lásd a 63. sz. jegyzőkönyv 13. napirendi pontját.

A tervezet általában a visszakövetelési jog elvi alapján nyugszik (1. §), abban az esetben azonban, ha az ingóság fel nem található és így a visszakövetelési jog sem gyakorolható, a visszakövetelési jog helyébe a megtérítési követelés lép (4. §). Amíg azonban a visszakövetelési jog nem csak az első szerzővel, valamint az azzal egy tekintet alá eső személyekkel szemben, hanem azzal a további szerzővel szemben is gyakorolható, aki az ingóság eredetéről tudva jutott annak birtokába (2. §), addig a további szerzővel szemben megtérítési követelésnek csak akkor van helye, ha az az ingóságot a rendelet hatálybalépése után elidegenítette vagy megsemmisítette (4. §), vagyis ha az ingóság visszakövetelésének a lehetősége az ő magatartása miatt szűnt meg.

A visszakövetelési joggal szemben azon a címen, hogy az ingóság ellenérték fejében került a birtokos birtokába, viszontkövetelést érvényesíteni nem lehet, kivéve ha a visszaszolgáltatást igénylő fél az ingóság fejében már valamilyen megtérítést kapott, pl. megkapta az ingóság vételára címén annak idején a megfelelő postatakarékpénztári csekkszámára befizetett összeget (2. §). Az ilyen viszontkövetelés érvényesítésének ugyanis rendszerint csupát átértékelés mellett volna gyakorlati jelentősége, az átértékelésnek erre a körre szorított szabályozása viszont az átértékelés kérdésének általános rendezése nélkül merőben indokolatlan volna. Ez a szabály egyébként természetesen nem zárja ki az egyéb jogcímen nyugvó esetleges ellenkövetelések érvényesítését.

Szociális és méltányossági szempontokból, de nem utolsó sorban politikai okokból is a tervezet 3. §-a a visszakövetelési jog alól a legfontosabb életszükségleti tárgyak tekintetében kivételt állapít meg arra az esetre, ha a birtokos a hatóság közbenjöttével, tehát a törvényesség látszatával jutott a tárgy birtokába és arra életviszonyainál fogva, különösen pedig a háborús események miatt bekövetkezett helyzetében rá volt és jelenleg is rá van utalva. Ha az ilyen életszükségleti tárgy nem az első szerző, hanem további szerző birtokában van, a visszakövetelési jog gyakorlásának csak akkor van akadálya, ha a fentiekben említett kettős előfeltétel közül az egyik, jelesen a hatóság közbenjöttével való szerzés az első szerzőre nézve, a másik előfeltétel pedig – ti. a ráutaltság – a birtokossal szemben megállapítható.

A méltányossági szempontok indokolják a 4. §-nak azt a rendelkezését is, amely szerint az első szerző mentesül a megtérítési kötelezettség alól, ha az ingóság a háborús események következtében vagy neki fel nem róható más okból került ki a birtokból vagy pusztult el.

Az esetleges jogvitáknak lehető szűk körre szorítása végett, és a méltányossági szempontokra, különösen pedig arra is figyelemmel, hogy a birtokos az ingóságért általa fizetett ellenértéket a visszakövetelési joggal, illetőleg a megtérítési követeléssel szemben nem érvényesítheti, a tervezet 5. §-a az egyéb követelése (pl. használati díj) érvényesítését általában kizárja s méltányosan szabályozza az ingóság megrongálódása címén támasztható kártérítési követelést is.

A tervezet 6. §-a a rendeleten alapuló igények érvényesítését – a gyors elintézés érdekében – értékre tekintet nélkül a járásbíró hatáskörébe utalja s az ingóság visszaszolgáltatása tekintetében biztosítja a marasztaló ítélet előzetes végrehajthatóságát is.

A visszakövetelési igény érvényesítésének megkönnyítése végett a tervezet 7. §-a – a 10. §-ban meghatározott büntetőjogi következmények terhe alatt – a rendelet hatálya alá eső ingóságok tekintetében bejelentési kötelezettséget állapít meg s az ingóságok zár alá vétele felől is rendelkezik. A 8. § az ingóságok kiadását szabályozza s

egyúttal megfelelően gondoskodik arról is, hogy a birtokos mentesülhessen a további felelősség alól, ha az ingóságot csupán azért nem adhatja ki az annak visszaszolgáltatását igénylő fél részére, mert az igénylő személye tekintetében kétségei vannak. Azoknak az ingóságoknak a sorsát, amelyeknek a visszaszolgáltatását a tervezetben meghatározott határidő alatt senki sem követeli, a 8. § (2) bekezdése és a 9. § az elhagyott javakra vonatkozó szabályokhoz hasonlóan rendezi. A 9. § (2) bekezdése a birtokosnál maradt ingóságokat a 7. §-ban szabályozott zár alól is feloldja, ez azonban magát az esetleges visszakövetelési jogot, illetőleg annak az elévülési határidőn belül való érvényesítését természetesen nem akadályozza.

A fentiekben röviden ismertetett rendelettervezetet, amely a jogbiztonsággal és a jogrenddel össze nem férő és erkölcsi szempontból is súlyos kifogás alá eső jelenlegi helyzetet az összes szempontok méltányos figyelembevételével kívánja nyugvópontra juttatni, azzal mutatom be a t. Minisztertanácsnak, hogy a tervezetnek a minisztérium rendeleteként való kibocsátásához hozzájárulni méltóztassék.⁹⁸

Budapest, 1945. évi október hó 16. napján.

Dr. Ries István sk.
igazságügyminiszter

Gépel, aláírás nélküli tisztaát stencil eljárással készített másolata.
Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

62/j. sz. melléklet (a 62/60. napirendi ponthoz)

T. 1839/1945.

Minisztertanácsi előterjesztés
a népbíráskodással kapcsolatos egyes rendelkezések tárgyában

A népbíráskodás körében számos olyan zavaró körülmény merül fel, amely a népbíráóság működését nagymértékben megnehezíti. Ezeknek a körülményeknek a kiküszöbölése a csatolt rendelettervezet feladata.

A rendelettervezetnek „anyagi jogi rendelkezések” feliratú 1. §-a három új népellenes büntetési tényálladékot állapít meg. Népellenes büntettesként rendeli büntetni azokat, akik az igazolási eljárás során jogerősen kiszabott büntetés érvényesülését akár mint hivatali előljárók, illetőleg munkaadók, akár mint joghátránnyal sújtott személyek megakadályozzák; népellenes büntetteseknek nyilvánítja azokat a népbírákat, illetőleg igazolóbizottsági tagokat, akik e tisztségükből folyó kötelességüket szándékosan és súlyosan megsértik, végül azokat a hivatali előljárókat vagy munkaadókat, akik a nekik alárendelt személyeket népbírói vagy igazolóbizottsági tagságukkal kapcsolatos kötelességeik teljesítésében jogtalanul akadályozni törekszenek.

Ami az első helyen említett rendelkezést illeti, eddig semmiféle büntető jogkövetkezmény sem biztosította az igazolási eljárás során hozott jogerős határozatban kiszabott joghátrányok valóságos alkalmazását. Előfordulhatott tehát, hogy pl. a munka-

⁹⁸ Miniszteri rendeletként sem jelent meg a Magyar Közlönyben.

adó állásvesztésre vagy nyugdíjazásra ítélt alkalmazottját a szolgálatból nem távolította el; előléptette, illetőleg vezető állásban alkalmazta azt, akinek ilyen működését a határozat kizárta; úgyszintén nem volt büntetőjogi szankciója annak sem, hogy az ilyen joghátránnyal sújtott személy valóban tartózkodjék mindennemű olyan tevékenységtől, amelytől őt az igazolási eljárás során jogerősen eltiltották.

A népbíráskodás és az igazolási eljárás tekintélyét súlyosan veszélyezteti az a körülmény, hogy egyes népbírák, illetőleg igazolóbizottsági tagok a tárgyalásokról való igazolatlan elmaradásukkal szinte megbénítják az ügyek gyors és pontos elintézését. Szükséges tehát ennek a magatartásnak népellenes büntetté nyilvánítása és pedig azért is, mert az a demokrácia részéről megnyilvánult bizalomnak felháborító semmibevétele. Hogy azonban a büntetőjogi következmények alkalmazhatók legyenek, indokolt annak biztosítása, hogy a népbíró, illetőleg igazolóbizottsági tag mindennemű jogellenes hátránytól való félelemtől mentesen tehessen eleget kötelességének. Ezért minősíti büntettnek a tervezet azt a cselekményt, amellyel valaki a hivatali vagy alkalmazotti kapcsolatánál fogva tőle függő személyt népbírói, illetőleg igazolóbizottsági tagságával járó kötelességének teljesítésében akadályozza.

Mínt hogy a gyakorlatban vitássá vált, vajon a népügyészt az igazságügyminiszter más népügyészhez áthelyezheti-e, a rendelettervezetnek a „szervezeti rendelkezések” című fejezetben foglalt 3. §-a ezt a helyi nemzeti bizottság meghallgatása után kifejezetten megengedi.

A kitűzött tárgyalásról való indokolatlan elmaradás nem minősíthető minden esetben olyan szándékos és súlyos kötelességszegésnek, amely a mulasztó népbírónak népellenes büntettként való felelősségrevonását indokolta tenné. Éppen ezért a rendelettervezet 4. §-a módot ad arra, hogy az ilyen népbíró pénzbírsággal sújtassék. Ugyanez a következménye lesz annak, ha valaki a népbírói megbízást visszautasítja.

A tárgyalások megtarthatóságát a rendelettervezet 4. §-a azzal is biztosítani kívánja, hogy minden tárgyalási napra minden tárgyalótanács mellé egy póttag behívását rendeli. Nehogy azonban a póttagot megjelenése következtében anyagi hátrány érje, méltányos annak kimondása, hogy napidíjban akkor is részesül, ha működésére nem került sor.

A büntető igazságszolgáltatás feladatainak igen jelentős részét ez idő szerint a népbíróság teljesíti, amely kellő számú tanácsvezető bíró hiányában máris alig tud megbírkózni tennivalóival. Biztosítani kell tehát azt, hogy a tanácsvezető bírák, illetőleg helyetteseik kellő számban álljanak a népbíráskodás rendelkezésére. A tanácsvezető, illetőleg helyettes bírákat az államkincstár felelősségteljes, nehéz munkásságukért megfelelő anyagi ellenszolgáltatásban részesíti; ilyen hatáskörben való alkalmazásuk pedig a demokrácia részéről irányukban megnyilatkozó bizalomnak megtisztelő jele. Nem alaptalan tehát az a feltevés, hogy az a bíró, aki ennek a kijelölésnek indokolatlanul nem tesz eleget, nem óhajtja a demokratikus Magyarország igazságügyét szolgálni. Ennek a feltevésnek a következményeit az 5. § abban vonja le, hogy az ilyen bíró közhivatali állásáról lemondottnak tekintti. Nehogy azonban ez a rendelkezés a bírói áthelyezhetetlenség alkotmányjogi biztosítékának a megkerülésére vezethessen: az említett súlyos joghátrány csak abban az esetben áll be, ha az indokolatlanul visszautasított kijelölés ahhoz a népbírósághoz szól, amely a bíró hivatali székhelyén működik.

A népbíráskodás körében – ideértve az igazolási eljárás fellebbviteli szakát is –

ugyanaz a jogegység kívánatos, amelyet a rendes igazságszolgáltatásban az elvi határozatok, a jogegységi döntvények és a jogegység érdekében érvényesíthető perorvoslat biztosítanak. Ennek a követelménynek igyekszik megfelelni a rendelettervezet „rendkívüli perorvoslat” című fejezete (7–11. §). Evégből a Bp. 441. és következő §-aiban szabályozott jogegységi perorvoslat intézményét⁹⁹ meghonosítja a népbíráskodás körében is, de az utóbbi eltérő természetéhez mért módosításokkal.

A perorvoslat bejelentésére az országos népfőügyész jogosult, aki azonban nem csupán szoros értelemben jogszabályt sértő határozatokat támadhat meg, hanem minden olyan határozatot vagy intézkedést, amely ellenkezik a népbíráskodás, illetőleg az igazolási eljárás céljával és rendeltetésével.

Míg a Bp. idevágó rendelkezései értelmében a jogegység érdekében sem használható perorvoslat, ha az illető kérdésben a Kúria jogerős érdemi határozatot hozott, addig ezt a korlátozást a népbíráskodás körében mellőzendőnek vélem. A népbíráskodásban ugyanis jogegységi döntvény hozatalának nincsen helye; mivel továbbá a Népbíráóságok Országos Tanácsánál több tanács működésére is sor kerül: e tanácsok ítélkezésének egyöntetűsége csak ezúton biztosítható.

A rendkívüli perorvoslat elbírálására a Népbíráóságok Országos Tanácsánál külön tanácsot kell szervezni, amely a bíróság elnökén (helyettesén) felül tíz tagból áll. Ez a szám megfelel a Kúrián működő jogegységi tanácsok létszámának.

A Bp. 441. §-án alapuló jogegységi perorvoslat tárgyában hozott határozat rendszerint a törvénysértés elvi megállapítására szorítkozik és azt csupán hatásköri tévedés esetében, valamint abban az esetben orvosolja, ha a törvénysértés a vádlott hátrányára szolgált. Ha azonban a jogi tévedés a vádlott előnyére követtetett el, az ilyen törvénysértő határozat érintetlen marad.

A Népbíráóságok Országos Tanácsánál alakítandó külön tanács határozatának a rendelettervezet 10. §-a tágabb érvényesülési kört biztosít. Az elv itt is az, hogy a bár téves, de jogerős határozat érintetlen marad. Ettől az elvtől azonban négy irányú eltérésnek van helye. Az első abban áll, hogy a vádlott sérelmére elkövetett tévedés mindig orvosolható; a második abban nyilvánul meg, hogy ha a tévedés a vádlott sérelmére szolgált, a külön tanács a határozatot megsemmisítheti és az ügyet újabb elintézés végett az elsőfokon eljáró népbíráshoz utasíthatja. Magát a külön tanácsot azért nem lehet a vádlott hátrányára szolgáló megváltoztatás jogával felruházni, mert a perorvoslatot a vádlott és a védelem távollétében tárgyalják; márpedig visszas volna, ha pl. a jogerősen felmentett vádlottat az ő újabb meghallgatása nélkül ítélnék el. Igazolási ügyekben – célszerűségi okokból – a rendelettervezet akkor is feljogosítja a rendkívüli perorvoslat tárgyában határozó külön tanácsot a téves határozat megváltoztatására, ha a tévedés az igazolás alá vont személy előnyére követtetett el. Végül a negyedik eltérés a jogerő szabályától az, hogy hatáskör hiánya esetén a perorvoslattal megtámadott határozatot minden esetben meg kell semmisíteni.

A külön tanácsnak a rendkívüli perorvoslat tárgyában hozott határozatát a rende-

⁹⁹ A bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. tc. 441. §-a szerint a koronaügyész bármely büntetőbíróságnak jogerős határozata vagy egyéb intézkedése ellen, mely a törvényt megsértette, a jogegység érdekében közvetlenül a Királyi Kúriánál perorvoslattal élhet. E perorvoslat nincs határidőhöz kötve és nem bír függesztő hatállyal. Olyan bűnvádi ügyben, melyben a Királyi Kúria már érdemileg határozott, a jogegység érdekében perorvoslatnak nincs helye.

lettervezet 11. §-a ugyanolyan hatállyal ruházza fel, mint a Kúria döntvényeit, ki-mondván, hogy az abban elfoglalt elvi álláspontot az összes népbíróóságok és a Népbí-róságok Országos Tanácsának rendes tanácsai követni tartoznak. Ez a rendelkezés ter-mészetszerűen feltételezi azt, hogy az összes népbíróóságok a külön tanács határozata-iról tudomást szerezhessenek. Evégből a 11. § gondoskodik az ilyen határozatoknak a Magyar Közlönyben való közzétételéről.

Az előadottak alapján kérem a t. Minisztertanácsot, méltóztassék hozzájárulni ah-hoz, hogy a fentiekben ismertetett, csatolt rendelettervezetet – az Ideiglenes Nemzet-gyűlés Politikai Bizottságának előzetesen kieszközölendő hozzájárulásával¹⁰⁰ – mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletét kiadhassam.

Budapest, 1945. évi október hó napján. [sic!]

Dr. Ries István s.k.
igazságügyminiszter

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és az Igazságügyminisztérium kísérőlevele. Levelében kérte, hogy a tervezet elfogadása ese-tén az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának összehívása ügyében intézkedjék a miniszterelnök.

Az előterjesztés mellett külön lapon megtalálható az a kiegészítés, ami teljes egészében bekerült a jegyző-könyvnek e napirendi ponttal kapcsolatos rendelkező részébe.

62/k. sz. melléklet (a 62/63. napirendi ponthoz)

Ad T. 1907/1945.

Minisztertanácsi előterjesztés
egyes részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél a felszámolás meg-szüntetése és a társaság működésének újrafelvétele tárgyában

A 200/1945. ME számú rendelettel (Magyar Közlöny 9. szám)¹⁰¹ hatályon kívül he-lyezett jogszabályok különféle korlátozó rendelkezéseket tartalmaztak az olyan ipari és kereskedelmi vállalatok tekintetében, amelyeknek tulajdonosai, vezetői, sőt ame-lyeknél a vagyoniilag érdekelt személyek vagy akár azok közül egyesek is a korlátozó rendelkezések hatálya alá estek.

Az említett korlátozó rendelkezések következményeként nagyszámú kereskedő kénytelen volt kereskedői tevékenységét megszüntetni, illetőleg számos kereskedelmi társaság kényszerült arra, hogy feloszlását elhatározza és felszámolja.

A felszabadulás után természetesen ezeknek a kereskedőknek nagy része korábbi foglalkozását folytatni kívánta. Az egyéni cégek, a közkereseti és a betéti-, valamint a korlátolt felelősségű társaságok tekintetében ennek elháríthatatlan jogi akadályja nem is volt. Más a helyzet azonban a révszvénytársaságoknál és a szövetkezeteknél. Ezek-nél a felszámolás megszüntetéséhez és a társaság működésének újrafelvételéhez köz-

¹⁰⁰ A Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának iratai között nincs nyoma annak, hogy tárgyalták volna ezen a fórumon a javaslatot.

¹⁰¹ A 200/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 17.) a zsidótörvények és rendeletek hatályon kívül helyezéséről intézkedett.

gyűlési határozatra van szükség, márpedig a 817/1945. ME számú rendelet (Magyar Közlöny 23. szám)¹⁰² a közgyűlés tartását megtiltotta. A közgyűlési tilalom a szövetkezetek tekintetében utóbb felfüggesztetett ugyan, azonban a részvénytársaságokra nézve még ez idő szerint is fennáll. A felszámolás megszüntetésének és a társaság működése újrafelvételének a közgyűlési tilalom folytán előállott jogi akadályát tehát el kell hárítani. Ez az egyik célja a tervezett rendelet megalkotásának.

A részvénytársasági közgyűlési tilalomban rejlő akadály elhárításán felül azonban a tervezet másik célja a felszámolás megszüntetése és a társaság működésének újrafelvétele tekintetében a bírói gyakorlatban kialakult szigorú szabályok enyhítése.

A bírói gyakorlat szerint ugyanis a felszámolásra vonatkozó korábbi határozat hatályon kívül helyezését s a társaság működésének újrafelvételét kimondó közgyűlési határozat érvényességéhez az összes részvények képvisellete, egyhangú határozat, hites könyvszakértő által felállított mérleg és az összes hitelezők hozzájárulása szükséges.

A tervezet ezeken a szabályokon annyiban enyhít, hogy a felszámolás megszüntetését és a működés újrafelvételét elhatározó közgyűlésen nem kívánja meg az egész alaptőke, illetőleg az egész üzletrésztőke képviselétét és az egyhangú határozatot, hanem az említett tárgyban hozott közgyűlési határozat érvényességének előfeltételeként az alaptőkének, illetőleg az üzletrésztőkének csupán kétharmadát képviselő részvényesnek, illetőleg szövetkezeti tagnak hozzájáruló szavazatát teszi kötelezővé (2. §). Elejti a tervezet a hites könyvvizsgáló közreműködésének, valamint az összes hitelezők hozzájárulásának követelményét is.

A felszámolás megszüntetése és a társaság működésének újrafelvétele tárgyában határozó közgyűlésen való részvétel és szavazás joga tekintetében a tervezet átveszi a 3100/1945. ME számú rendelet (Magyar Közlöny 55. szám) 2. §-ának (3) és (4) bekezdésében foglalt szabályokat¹⁰³ s ezzel biztosítja egyrészt azt, hogy a háborús események következtében elveszett vagy megsemmisült részvények (üzletrészek) alapján is lehet a tagsági jogot gyakorolni, másrészt kizárja, hogy olyanok is részt vegyenek a közgyűlésen, akik nem jogszerű úton jutottak a részvények birtokába.

A Pénzüntézeti Központ közbenjöttével foganatosított önkéntes felszámolás megszüntetését azért lehet kivenni a kiadandó rendelet hatálya alól (5. §), mert az ilyen felszámolást a Pénzüntézeti Központ közreműködésében rejlő nagyobb biztosítékra figyelemmel eddig is az általánostól eltérő, enyhébb szabályok szerint lehetett megszüntetni.

A részvénytársasági közgyűlési tilalom számos felszámolás végleges befejezését késlelteti. Semmiféle közérdek nem szól az olyan közgyűlés megtartása ellen, amelynek tárgya csupán a felszámolás végső eredményét feltüntető záró kimutatás jóváhagyása, a felszámolás befejezése és az ezzel kapcsolatos egyéb teendők, pl. a felszámoló díjazásának megállapítása. Ezért a tervezet ilyen közgyűlést kivesz a tilalom alól (6. §).

¹⁰² MK 1945. május 6.

¹⁰³ A 3100/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 19.) a részvénytársaságok és a szövetkezetek igazgatóságának és felügyelőbizottságának kiegészítése, valamint közgyűlésük megtartásának kivételes engedélyezése tárgyában intézkedett. E rendelet egyes §-ainak indoklásáról lásd a 33. sz. jegyzőkönyv 33/d. sz. mellékletét.

62. 1945. október 24.

Kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását, hogy a bemutatott tervezetet mint a minisztérium rendeletét kibocsáthassam.

Budapest, 1945. évi október hó 18. napján.

Dr. Ries István s.k.
igazságügyminiszter

Gépelt, aláírás nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérőlevelük.

62/l. sz. melléklet (a 62/64. napirendi ponthoz)

Ad T. 1760/1945.

Minisztertanácsi előterjesztés
a járásbíróági eljárásban a kötelező ügyvédi képviselő alóli
ideiglenes felmentésről szóló rendelettervezet tárgyában

A háború folytán, főként pedig a háború utolsó évében bekövetkezett elhurcolások és menekülések következtében egyes vidéki városokban – különösen a kisebb járásbíróóságok székhelyén – az ország felszabadulásakor gyakorló ügyvéd egyáltalában nem volt, vagy csak egy-két gyakorló ügyvéd működött. Ez az ügyvédkéhiány, amely az azóta eltelt idő alatt sem szűnt meg, ma már az időközben teljes erővel megindult igazságszolgáltatás zavartalanságát is veszélyezteti, különös tekintettel azokra a jogszabályokra, amelyek a járásbíróági hatáskörbe tartozó ügyek egy részében is kötelezővé teszik az ügyvédi képviseletet. Helybeli ügyvéd hiányában ugyanis a perben vagy más eljárásban érdekelt valamennyi félnek, egy-két helybeli ügyvéd működése esetében pedig az azok által képviselt felek ellenfelének az ügyvédi kényszer folytán valamely távolabbi helyen lakó ügyvédet kell a képviseletükkel megbízniok, ami nemcsak a költségek indokolatlanul nagy növekedését vonja maga után, hanem sok esetben egyenesen lehetetlenné teszi a perindítást, illetőleg a perbeli védekezést, mert a jelenlegi közlekedési viszonyok mellett egyes helyeken még így sem lehet az ügyvédi képviseletről gondoskodni.

Ezeket a röviden vázolt nehézségeken kíván segíteni a mellékeltelen bemutatott rendelettervezet, amely szűk keretek között, de az elkerülhetetlen szükség esetére mégis lehetővé teszi, hogy a bírói döntésre váró jogviták elbírálását az ügyvédkéhiány ne akadályozhassa meg. Igaz ugyan, hogy a kötelező ügyvédi képviselet alóli a tervezet szerint adható felmentés – az ügyvédi közreműködés elmaradása folytán – rendszerint a bíróság munkaterhének a megnövekedését fogja maga után vonni s meg fogja nehezíteni mind a tényállás, mind pedig a jogvita tisztázását, ez azonban természetszerűen nem szolgálhat okul a felmerült kérdés rendezésének mellőzésére s legfeljebb az olyan szabályozást teheti indokolttá, hogy a járásbíróóság valóban csak akkor adhasson felmentést az ügyvédi kényszer alóli, ha a felek méltányos érdekei azt feltétlenül megkívánják. Ennek megfelelő ellenőrzését a tervezetnek az a rendelkezése kívánja biztosítani, amely szerint az ügyvédi kényszer alóli felmentés tárgyában hozott határozatról

62. 1945. október 24.

– a felmentés indokainak rövid megjelölésével – jelentést kell tenni az igazságügyminiszternek.

Az ügyvédhiánnyal kapcsolatban felmerült nehézségek teljes rendezése végett a már röviden ismertetett rendelkezésekhez hasonló szabályozásra van szükség abból a célból is, hogy a szegénységi jog esetében a pártfogó ügyvéd kirendelése mellőzhető legyen.

Az előadottakhoz képest szükségesnek mutatkozó rendelkezéseket magábanfoglaló rendelettervezetet bemutatva kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását, hogy azt mint a minisztérium rendeletét kibocsáthassam.

Budapest, 1945. évi október hó 18-án.

Dr. Ries István s.k.
igazságügyminiszter

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérlőlevelük.

Jegyzőkönyv

az 1945. október hó 25-én de. 9 órakor Vörös János honvédelmi miniszter elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter képviselőként Szabó István állam- titkár
Gyöngyösi János külügyminiszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Nagy Imre földművelésügyi miniszter képviselőként Vásáry József állam- titkár	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Dr. Ries István igazságügyminiszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnöksé- gi adminisztratív államtitkár, a minisz- tertanács jegyzője
Bán Antal iparügyi miniszter	

[Vörös] Elnöklő *honvédelmi miniszter* megnyitja a minisztertanácsot és felkéri az ipar-
ügyi minisztert, hogy az előző napi tárgysorozaton szereplő előterjesztéseit tegye meg.¹

1

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát „a bércsépülőiparosok hivatalos érdek-
képviselése” tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a 3. § (3) bekezdésé-
ben a „jóváhagyás” kitétel elé „előzetesen” szó kerül.²

¹ Ezek szerint az itt napirendre került kérdéseket eredetileg az október 24-én tartott ülésen tervezték meg-
tárgyalni.

² Az Iparügyi Minisztérium 73 400/1/2./1945. sz. előterjesztésében javasolta, hogy a Magyarországi Bércsép-
lők és Géptulajdonosok Országos Szövetségét, amely 1934-ben elsősorban érdekképviselői szervként létesült,
az iparúzők összességét kötelezően magába foglaló szervezetté alakítsák át azzal, hogy bizonyos közérdekű
feladatot is bizzanak rá. Felügyeletét – a tervezet szerint – az iparügyi miniszter a földművelésügyi miniszter-
rel egyetértve látta el. A rendelet tervezete és kísérőlevelük megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Lásd a
10 260/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31.

2

[Bán] *Iparügyi miniszter* 77 036/II.6. sz. alatt előterjeszti javaslatát, a pénzügyminiszter előzetes jóváhagyásával, Poli Jakab volt MÁVAG géplakatos rehabilitációja tárgyában.

Minisztertanács a 285/1945. ME sz. rendelet jogkörében hozzájárult ahhoz, hogy Poli Jakab MÁVAG géplakatos, tényleges szolgálatban nem töltött ideje egy részét nyugdíjába beszámítva 1945. évi június hó 1-jétől kezdődően, részére nyugbér folyósíttassék. [sic!]³

3

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Helischauer Hugó volt MÁVAG munkás rehabilitációja tárgyában. A pénzügyminiszter előzetesen hozzájárult.

Minisztertanács a 285/1945. ME sz. rendelet jogkörében hozzájárult ahhoz, hogy Helischauer Hugó volt MÁVAG munkás, tényleges szolgálatban töltött idejéből 1920. II. 8-tól 1940. augusztus 23-ig terjedő idő beszámítása mellett, vagyis 40 betöltött szolgálati év alapulvételével, az 1945. évi április hó 1-jétől számítva, részére nyugbér folyósíttassék. [sic!]⁴

4

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az ipartestületi felvételi és tagsági díjak megállapítása tárgyában.⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

5

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a „kincstári érdekeltségvállalás a Villamosipari és Kereskedelmi Rt. cégben” tárgyában.⁶

³ Az előterjesztés szerint *Poli Jakabot* (1860–?) 1920-ban a Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt végkielégítés és nyugdíj biztosítása nélkül bocsátották el a MÁVAG-ból. Politikai múltját a Szociáldemokrata Párt pestszentlőrinci szervezete igazolta. A 285/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 27.) a Tanácsköztársaság alatti azóta tanúsított baloldali magatartásuk miatt hátrányt szenvedettek rehabilitálásáról intézkedett.

⁴ Az *Iparügyi Minisztérium* 69 232/II/6./1945. sz. előterjesztése szerint *Helischauer Hugót* 1920-ban a Tanácsköztársaság alatti magatartásáért végkielégítés és nyugdíj nélkül bocsátották el a MÁVAG-ból. Politikai múltját a Budapest VII. kerületi Nemzeti Bizottság és a Szociáldemokrata Párt igazolta. A 285/1945. ME sz. rendeletet illetően lásd az előző jegyzetet.

⁵ Az *Iparügyi Minisztérium* 64 710/I/2/1945. sz. előterjesztése szerint a pengő értékének változása következtében mellőzhetetlenné vált az ipartestületek legjelentősebb bevételi forrását jelentő díjak emelése. Ezért azonban – az érvényben volt jogszabályok értelmében – közgyűléseket kellett volna összehívni, ami egyrészt az igazolások lezárulása előtt több helyen lehetetlen volt, másrészt pedig a pengő inflálódása következtében ismételt közgyűlésekre lett volna szükség. Ezen segített a rendelet, amely a kérdést az ipartestület előljáráóságának, illetve ideiglenes vezetőségének hatáskörébe utalta azzal, hogy a határozatot a felügyelő hatóság útján az illetékes miniszternek kellett jóváhagyás végett bemutatni. A rendelet tervezete és kísérőlevelük megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 10 420/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

⁶ Az *Iparügyi Minisztérium* 83 314/II/6/1945. sz. előterjesztése szerint a berendezésétől megfosztott Magyar Siemens Művek Villamossági Rt. egykori alkalmazottai jegyezték a Villamossági és Kereskedelmi Rt. 400 000 pengős alaptőkéjét, biztonságát adva „ezzel élni akarásuknak, és egyben lehetővé tették, hogy a régi vállalat elsőrendű szakudással rendelkező műszaki és kereskedelmi tisztviselői és szakmunkásai munkásságukat továbbra is egységesen az ország újjáépítésének szolgálatába állíthassák.” Egyrészt ennek a magatartásnak a honorálásaként javasolta, hogy a vállalatnak nyújtandó 3,6 millió pengő összegű iparindítási hitel ellenértékéeként az állam 18 000 darab, egyenként 200 pengő névértékű részvényt vegyen át. Kívánatosnak jelezte másrészt, „hogy minden egyes iparágban legyen állami érdekeltségű üzem, amely – mint az illető iparágban hangadó és irányító vállalat – segítségemre legyen a kormányzat iparpolitikai elgondolásainak és célkitűzéseinek megvalósításában.”

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

6

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet helyreállítási költségeire 4 412 000 P folyósítása tárgyában.⁷

Minisztertanács a Magyar Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet helyreállítási költségeire 4 412 000 P folyósításához hozzájárult.

7

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Papirosgazdálkodási Iroda felállítás tárgyában.⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

8

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Schenker Imre miniszteri tanácsosi kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Schenker Imre miniszteri tanácsosi kinevezéséhez hozzájárul.

9

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Jerem Géza miniszteri osztályfőnöki kinevezése tárgyában.⁹

Minisztertanács Jerem Géza miniszteri osztályfőnöki kinevezéséhez hozzájárul.

10

Népjóléti miniszter [képviseletében Szabó István] előterjeszti javaslatát az OTI részére 80 millió pengő állami ellátmány és 277 millió pengő állami kölcsön folyósítása tárgyában.¹⁰

⁷ Az Iparügyi Minisztérium 83 345/IV.3./1945. sz. előterjesztése szerint a Budapesten, a VIII. ker. József krt. 6. sz. épület helyrehozását az is sürgetővé tette, hogy ott volt elhelyezve az ország egyetlen műszaki könyvtára.

⁸ Lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 31. és 36. napirendi pontját.

Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon ez a napirendi pont eredetileg nem szerepelt; a Miniszterelnökségen mégis a következő megjegyzést vezették a borítólapra: „Iparügyi miniszter elő akarja terjeszteni a papírrendeletét, amely a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter rendelete mellett megáll, csak közös vezetőt kívánnak kinevezni. Észrevétel nincs.”

A papír kereskedői forgalmának szabályozásáról lásd a 9750/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. november 21.); a papiros ipari forgalmának szabályozásáról pedig a 10 270/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 22.

⁹ A Közellátásügyi Minisztérium ez utóbbi két előterjesztése nem található a jegyzőkönyv mellett; Jerem Géza ügyével kapcsolatban a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést írták – az egyébként üres – borítólapra: „Ha felvetődik a kérdés, hogy a közellátásügyi miniszter miért terjeszti minisztertanács elé, – azért, mert a várakozási idő letele előtt, soronkívüli előterjesztése van, a folyó évben lett miniszteri tanácsossá kinevezve.”

¹⁰ A Népjóléti Minisztérium 12 060/1945.II. sz. előterjesztése a járadékok felemelésével indokolta az állami kölcsön igénylését.

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter* felhívja a figyelmet az OTI hátralékok pontosabb behajtására, és pedig a behajtási intézkedés akként történjék, hogy a hátralékok valorizálva legyenek befizetendők.

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy az OTI részére 80 millió pengő állami ellátmány és 277 millió pengő állami kölcsön folyósíttassék.

11

Népjóléti miniszter [képviselőtében Szabó István] előterjeszti javaslatát az Állami Hadigondozási Gyógyintézet helyreállítási költségeire 300 millió pengő engedélyezése tárgyában.¹¹

Minisztertanács az Állami Hadigondozási Gyógyintézet helyreállítási költségeire 300 millió pengő folyósításához hozzájárul.

12

Népjóléti miniszter [képviselőtében Szabó István] előterjeszti javaslatát a Magyar Hajózási Betegségi Biztosító Intézet részére 10 millió pengő állami kölcsön engedélyezése tárgyában.¹²

Minisztertanács a Magyar Hajózási Betegségi Biztosító Intézet részére 10 millió pengő állami kölcsön folyósításához hozzájárul.

13

Népjóléti miniszter [képviselőtében Szabó István] előterjeszti javaslatát a „zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok folytán elvesztett személyjogú gyógyszerértári jogosítványok rendezése” tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy az 1. § (1) bekezdésébe beszúrandó, hogy csak az 1939:IV. törvénycikk hatálybalépése után átruházott „zsidó” személyjogú gyógyszerértári jogosítványok új engedélyeseinek a jogosítványa vesztí hatályát.

Az 1. § (2) bekezdés a/ pontjában, a (3) bekezdésben, a 2. § (3) bekezdésben, a 4. § (3) és (4) bekezdésében, az 5. § (3) bekezdésében, valamint a 8. § (3) és (4) bekezdésében az utalt bekezdés elé „a jelen §” kifejezés kerül.¹³

14

Népjóléti miniszter [képviselőtében Szabó István] előterjeszti javaslatát a „hadisegélyek, hadigondozási és a polgári gondozási pénzellátások összegének felemelése” tárgyában.

¹¹ A Népjóléti Minisztérium 74 215/1945.VIII/1. sz. előterjesztésében a honvédelmi miniszter által hadigondozó gyógyintézeti célra rendelkezésére bocsátott Budapest, XI. Karolina út 25–27. és Daróczy út 24. sz. alatti épület helyreállításához igényelte a jelzett összeget.

¹² A Népjóléti Minisztérium 12 196/1945.II/2. sz. előterjesztése a Biztosító Intézet székházának a helyreállítási költségeire, tüzelőbeszerzésre és a megnövelt gyógyszerárakra tekintettel kérte az összeg kiutalását.

¹³ Az 1939. évi IV. tc. a zsidók gazdasági térfoglalásának korlátozásáról szolt.

Lásd továbbá a 63/a. sz. mellékletet, valamint a 10 480/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy figyelemmel a munkabérek és a köztisztviselői fizetések újabb 100 %-os emelésére a hadisegélyek, hadigondozási és a polgári gondozási pénzellátások összege, az előterjesztésen túlmenően, további 100 %-kal emeltesék fel.¹⁴

15

Népjóléti miniszter [képviselőtében Szabó István] előterjeszti javaslatát a „külföldi gyógyszerzállítványok lebonyolítása” tárgyában.¹⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

16

Népjóléti miniszter [képviselőtében Szabó István] előterjeszti javaslatát „a Szakmai Családpénztárak és az Országos Ipari és Bányászati Családpénztár jogutódjának, az Országos Családpénztárnak a IV. Kaas Ivor utca 9. sz. alatti bérház tetőfedési és állagmegóvási munkálataira 6 750 000 pengő folyósítása” tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

17

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter előterjeszti javaslatát a hitelakciók feltételeinek egységesítése tárgyában.

[Oltványi] Pénzügyminiszter: A tárgysorozaton szereplő kérdésben észrevételei vannak és külön előterjesztése is van, melynek összeegyeztetése végett kéri az újjáépítési minisztert, hogy a javaslatot a napirendről vegye le.

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter a pénzügyminiszter felszólalására előterjesztését a napirendről leveszi.¹⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

18

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter előterjeszti javaslatát „a lakások és más helyiségek helyreállítása” tárgyában.

[Oltványi] Pénzügyminiszter, [Gerő] kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, valamint az iparügyi miniszter [Bán] bejelentik, hogy a javaslat ellen észrevételeik vannak.

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter kéri a holnapi napra az észrevételt tevő minisztériumok szakembereit a végleges szöveg megbeszélése végett.

¹⁴ A Népjóléti Minisztérium szám nélküli előterjesztésén kívül a rendelettervezet is megtalálható a jegyzőkönyv mellett. A rendelettervezetben még a kisebb összegek szerepeltek (tehát a rendeletben megjelentek fele), az 1945. október 20-án kelt előterjesztés már utalt a közalkalmazottak számára október 15-étől engedélyezett 100 %-os fizetésemelésre – és a szociális igazság érvényesítésével indokolta a hadisegélyek, hadigondozási díjak felemelését. Lásd a 10 010/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31.

¹⁵ A Népjóléti Minisztérium 6721/1945.I. sz. előterjesztésében kérte az összes külföldi segélyakciónak – különös tekintettel arra, hogy ezek főleg gyógyszerküldemények és gyermekvédelmi segélyekkel kapcsolatosak – a Népjóléti Minisztérium hatáskörébe utalását.

¹⁶ Lásd a II. F. 5. sz. irat 5. és a II. F. 6. sz. jegyzőkönyv 1-2. sz. napirendi pontját, valamint a 64. sz. jegyzőkönyv 57. napirendi pontját.

Minisztertanács az előterjesztést elvileg elfogadta. Az újjáépítési miniszter a Pénzügy, Kereskedelem- és Közlekedésügyi, valamint az Iparügyi Minisztérium szakértőivel szövegezte meg a rendelet végleges szövegét.¹⁷

19

Dr. Balogh István előadja, hogy a tegnapi minisztertanácson szerepelt a Vár épületeinek helyreállítására 36 millió pengős hitelkérelem,¹⁸ amely azonban az Ybl Miklós téri koronaépületek építésének befejezéséhez szükséges. Az eddig rendelkezésre bocsátott 12 630 000 P póthitel nem elégséges, mert azóta az anyag[árak] és munkabérek emelkedtek. A munkálatok már elkezdődtek, az épületek megvédéséhez a póthitelre feltétlenül szükség van. Kéri a minisztertanácsot, hogy ekként módosított előterjesztéséhez járuljon hozzá.

Minisztertanács az Ybl Miklós téri koronaépületek építésének befejezésére 36 millió pengő hitel folyósításához hozzájárult.

20

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Vajda Béla, dr. Karcsay Sándor és Frigyes Andrea képesítési kellékének elengedése tárgyában.

[*Olványi*] *Pénzügyminiszter*: A képesítési kellék elengedését azért tartja indokolatlannak, mert a tisztviselőknek módjukban áll a szükséges szakvizsgát letenni és ők sem teszi szükségtelessé a képesítés megszerzését.

[*Erdei*] Az előterjesztett tisztviselők kiváló képzett szakemberek és így méltánytalan lenne a képesítési kellék elengedésének megtagadása.

Minisztertanács dr. Vajda Béla, dr. Karcsay Sándor és Frigyes Andrea képesítésének elengedéséhez a 1150/1945. ME számú rendelet jogkörében hozzájárul.¹⁹

21

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Belügyminisztérium beszerzési csoportja részére további 2 500 000 P forgótöke és 1 db tehergépkocsi beszerzése tárgyában.

¹⁷ Az Újjáépítési Minisztérium szám nélküli előterjesztésével a magánérből történő lakáshelyreállítást kívánta előmozdítani, tekintettel arra, hogy állami érből ennek megoldására nem volt lehetőség. Külön részletes előírásokat tartalmazott a tervezet arra az esetre, ha a tulajdonos, a bérlő, vagy ha harmadik személy gondoskodott a helyreállításról. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 10 300/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 4.

¹⁸ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

¹⁹ A Belügyminisztérium 6311/1945.eln. sz. előterjesztése szerint

Vajda Béla (1902–?) 1924-től Kisújszálláson volt közigazgatási tisztviselő; 1945 januárjától Debrecenben belügyminiszteri titkár, majd áprilistól miniszteri osztálytanácsos volt, végül a Belügyminisztérium I/1. személyzeti ügyosztályát vezette.

Karcsay Sándor (1915–?) 1938-tól a Kincstári Jogügyi Igazgatóságán dolgozott, 1943-tól az Igazságügyminisztérium elnöki osztályára került, 1945 áprilisában pedig a Belügyminisztériumban miniszteri osztálytanácsossá nevezték ki.

Frigyes Andrea (1919–?) korábban magántisztviselő, 1945 áprilisától volt a Belügyminisztériumban irodatiszt, augusztustól pedig miniszteri fogalmazó.

Az 1150/1945. M.E. sz. rendelet (MK 1945. május 4.) a közszolgálati alkalmazáshoz előírt képesítési kellékekről, illetve az esetleges mentesítés feltételeiről szól.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Egységesen kellene megoldani az összes minisztériumok forgótöke folyósítását, mert az igazságosabb.

Minisztertanács a Belügyminisztérium beszerzési csoportja részére további 2 500 000 P forgótöke folyósításához és 1 db tehergépkocsi beszerzéséhez hozzájárult.

22

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Sümeghy Imre ny. min. számv. tanácsos rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács Sümeghy Imre ny. min. számv. tanácsos rehabilitálásához, vagyis nyugdíjának a VI. fizetési osztály 3. fokozatában járó fizetés 100 %-ának megfelelően való megállapításához hozzájárult.²⁰

23

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Közigazgatási Bíróság épületének helyreállítására további 2 410 000 pengő folyósítása tárgyában.²¹

Minisztertanács a 2 410 000 P folyósításához a Közigazgatási Bíróság helyreállítási költségeire, hozzájárult.

24

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát özv. Lipők Károlyné kegydíja és kegynevelési járuléka tárgyában.²²

Minisztertanács özv. Lipők Károlyné kegydíj és kegynevelési járuléka folyósításához hozzájárult.

25

[Erdei] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 6. tételt, a Népgondozó Hivatal költségeinek fedezésére 407 221 500 P hitelkérelmet, a napirendről elveszi.²³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

²⁰ A Belügyminisztérium 6883/1945.eln. sz. előterjesztése szerint *Sümeghy Imrét* 1920-ban a Tanácsköztársaság alatti magatartásáért kényszernyugdíjazták.

²¹ A Belügyminisztérium 7290/1945.eln. sz. alatt tett előterjesztést. Az épület Budapesten a Fő utca 1. sz. alatt áll.

²² A Belügyminisztérium 97 195/1945.III/8. sz. előterjesztése szerint *Lipők Károly* menekült törvényhatósági úttör volt. Özvegye tíz kiskorú gyermeket nevelt, ezért részére özvegyi kegydíjat, valamint kegynevelési díjat állapítottak meg. (MOL XIX-K-1-b 1945-9101)

²³ Lásd a 64. sz. jegyzőkönyv 59. és a 65. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

26

[*Erdei*] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő előterjesztését a magyar tűzoltóság megszervezése tárgyában a napirendről leveszi.²⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

27

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti 7555/1945. számú javaslatát: a Közigazgatási Bíróság épületének helyreállítási költségeire további 24 800 000 pengő engedélyezését kéri.²⁵

Minisztertanács a Közigazgatási Bíróság épületének helyreállítási költségeire további 24 800 000 pengő engedélyezéséhez hozzájárul.

28

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a „közigazgatás demokratikus szellemű megújítása” tárgyában.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter[rel], valamint a pénzügyminiszterrel letárgyalta a már korábban előterjesztett javaslatot és így az előterjesztés a társmiszterek észrevételeit már feldolgozta és összehangolta.²⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

29

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti kérelmét: a Belügyminisztérium tisztviselőinek tüzelőellátására forgótőke felemelését kéri. A Pénzügyminisztérium a kérelem teljesítéséhez nem járult hozzá azzal az indoklással, hogy 1945. évi október hó 3-án tartott minisztertanács határozata értelmében a közalkalmazottak tüzelőanyag biztosítása a honvédelmi miniszter úr által e célból kinevezendő hadbiztos útján történik.²⁷

Tekintettel az idő rendkívüli előrehaladott voltára, a belügyi tárca részéről a téli tüzelőanyag biztosításával kapcsolatban a szükséges intézkedések már folyamatba tetettek olyképpen, hogy egy vállalkozóval e célból a vonatkozó szerződés már megkötött. Miután a jelenlegi rendkívüli viszonyok következtében ez a lekötött és leszállításra váró tüzelőanyag vételárát előre kell lefizetni, [sic!] – az összeget a tárca keretében más címen rendelkezésre álló hitelösszeg terhére – kénytelen volt előlegezni.

Az előadottakra tekintettel, a forgótőke felemelését – a szóbanforgó minisztertanácsi határozattól eltérően – kéri.

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy a Belügyminisztérium tisztviselőinek téli tüzelőellátása biztosítására forgótőke engedélyeztessék.

²⁴ Lásd a 64. sz. jegyzőkönyv 60. napirendi pontját.

²⁵ A Belügyminisztérium előterjesztése, miként a 23. napirendi pont alatt szereplő előterjesztés is az időközben bekövetkezett nagymérvű drágulással indokolta a kérést.

²⁶ Az előzményeket illetően lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 41. és a 61. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját. A jelen jegyzőkönyv mellett csak a rendelet tervezete található. Lásd a 10 070/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 26.

²⁷ Lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját.

[Vörös] Honvédelmi miniszter bejelenti, hogy a minisztériumok tisztviselőinek tüzelő ellátására kirendelt hadbiztos csak a fa biztosítására lett volna hivatva, de, amikor a szükségletek után érdeklődött az egyes minisztériumoknál azt a választ kapta, hogy a tisztviselők csak abban az esetben tartanak igényt a fára, ha az a lakásra lesz felvágva szállítva. Mivel a Honvédelmi Minisztérium képtelen fuvarról gondoskodni, így legcélszerűbbnek látszik, ha minden egyes minisztérium a saját hatáskörében intézi el tisztviselőinek tüzelőellátását.

Minisztertanács a honvédelmi miniszter bejelentését tudomásul vette.

30

[Erdei] Belügyminiszter előterjeszti javaslatát az Államrendőrség 1945. évi október hónapra szükséges póthitele tárgyában. Ugyanis a rendőrszemélyzet 220 millió pengő értékű szövetanyag, 250 millió pengő értékű belés anyag, továbbá lábbeliek és talpbőrök 450 millió pengőt kitevő vételárát, valamint lőszerszám és nyereg szállításával kapcsolatban felmerülő 80 millió pengő kiadást az eredeti hiteligénylésénél még nem vehet figyelembe és így további 1 milliárd pengő hitelösszegre van feltétlenül szüksége.²⁸

Minisztertanács az átmeneti kiadásoknál igényelt 1 milliárd pengő összegű póthitel folyósításához az „államrendőrség” című számla részére hozzájárult.

31

[Oltványi] Pénzügyminiszter figyelmezteti a minisztertanácsot, hogy a június hó 20-án hozott határozata szerint 10–20 %-kal kevesebbnek kell lenni a minisztériumok létszámának, mint az 1936-ban volt.²⁹ Az ekkor hozott határozat alkalmával kimondott, hogy minden minisztérium 30 napon belül köteles előterjeszteni a státusát és ezen az alapon a minisztertanács újból fog dönteni minden egyes minisztérium létszáma felett. A minisztériumok ennek a határozatnak nem tettek eleget, s nem mutatták ki létszámukat. Ki kellene mondani tehát, hogy 14 napon belül kapjuk meg a státuskimutatást és a minisztertanács döntsön felette.

Megkönnyítené a munkát ha a mostani státus betervezésével egyidejűleg azt a státust dolgoznák ki, ami kívánatos az elfogadásra.

Minisztertanács a javaslatot elfogadja azzal, hogy a társminisztériumok a státust sürgősen állítsák össze, november 5-ig közölgék azt a pénzügyminiszterrel és ezt követően az egyes minisztérium státusát döntés végett a pénzügyminiszter terjeszti a minisztertanács elé.³⁰

²⁸ A Belügyminisztérium 272 610/1945.IV/12. sz. előterjesztése szerint a felszereléshez szükséges anyagokat „csak nagy utánjárással a napokban sikerült felkutatni és a Magyar Államrendőrség részére biztosítani azzal a feltétellel, hogy azok ellenértékének kiegyenlítése legkésőbb 3 napon belül megtörténik”. Kitérnek az előterjesztésből az is, hogy 40 000 főnyi létszámra számolták ki az anyagot és a költségeket.

²⁹ Nem június 20-án, hanem június 15-én hozott határozatot a minisztertanács a közszolgálati alkalmazottak létszámának csökkentésére. Lásd a 35. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját. Lásd továbbá az 54. sz. jegyzőkönyv 26. és az 55. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

³⁰ A kérdésre már nem tértek vissza Miklós Béla kormánya idején.

32

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1. számú előterjesztését körözés útján már elfogadtatta, így a napirendről leveszi.³¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

33

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát egyes meghatározott rendeltetésű hitelek felhasználása és ellenőrzése tárgyában.³²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

34

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát volt postatakarékpénztári alkalmazottak rehabilitálása tárgyában.³³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

35

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát Kosztrabszky Ferenc ny. pénzügyi főtanácsos rehabilitálása és nyugellátásának felemelése tárgyában.

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy Kosztrabszky Ferenc ny. pénzügyi főtanácsos a 285/1945. ME sz. rendelet 4. §-a alapján 40 évi szolgálati idő és az V. fizetési osztálynak megfelelő beszámítható javadalmazás figyelembevételével nyugellátást élvezhessen.³⁴

³¹ A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt „A belső állami élet rendezésével kapcsolatos pénzszükséglet fedezése céljából újabb kincstári jegykölcson felvétele” c. napirendi pont szerepelt. A Pénzügyminisztérium 2025/1945.IV.a. sz. előterjesztésében – utalva az 1945. évben viselendő közterhekről és a fedezendő kiadásokról szóló 1945. évi X. tc.-re – a minisztertanács hozzájárulását kérte, hogy a Pénzügyminisztérium Központ, az Országos Földhitelintézet, az Országos Központi Hitelszövetkezet és a Postatakarékpénztár által együttesen nyújtandó 25 milliárd pengő kölcsönt, 3 1/4 %-kal kamatozó 3 havi lejáratú „G” sorozatú kincstári jegyek ellenében, felvehesse. Jelezte, hogy az utólagos kamatozású kincstári jegyek helyett elsősorban kerülne sor előleges kamatozású kincstári jegyek kibocsátására.

³² Lásd a 63/b. sz. mellékletet, valamint a 8990/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 30.

Az előzményről lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját, valamint a II.F. 5. sz. feljegyzés 4. pontját.

³³ A Pénzügyminisztérium 644/1945.eln.A. sz. előterjesztése Szántó Jenő I. osztályú hivatalnok; Metzger Simon hivatalosolga, Fenyves Ödön főellenőr özvegye és Jóna Antal ideiglenes minőségű kíségető nyugdíjazására, özvegyi nyugdíj biztosítására, illetve az utóbbi esetben visszahelyezésére tett javaslatot. Valamennyiüket baloldali magatartásuk miatt bocsátották el korábban a szolgálatból.

³⁴ A Pénzügyminisztérium 250 677/1945.XVI. sz. előterjesztése szerint Kosztrabszky Ferenc pénzügyi főtanácsost a Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt 1920-ban 8 hónapi börtönre ítélték s állásából elbocsátották. 1923-ban újrafelvételi eljárás eredményeként nyugdíjának folyósítását engedélyezték ugyan, mégis ekkor rehabilitálását és magasabb nyugellátás megállapítását tartotta méltányosnak a miniszter.

A 285/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 27.) a volt Tanácsköztársaság alatti és azóta is baloldali magatartást tanúsított s ezért hátrányt szenvedett személyek rehabilitálásáról intézkedett; a 4. § a lényeges anyagi hátrányt szenvedettek anyagi jóvátételének (állásba visszahelyezés, nyugdíjjogosultság elismerése, kegydíj stb.) módjáról intézkedett.

36

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát felfüggesztett közszolgálati alkalmazottak illetményének 50 %-a, továbbá lakáspénz és családi pótlék stb. folyósítása tárgyában.³⁵

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* kifogásolja a javaslatot, meg kell gyorsítani az eljárást és ezzel kell orvosolni a késedelmet.

Bojta Béla: Visszás az, hogy a nyugatról visszatértek visszamenőlegesen illetményt kapnak, ami egyrészt erkölcstelen, mert voltaképpen javadalmazást és ellátást kaptak, másrészt egy jogosulatlan előny. A Nyugat-Magyarországról visszajötteknél a szolgálatra való jelentkezés hónapja, a Németországból visszatérteknél pedig az igazolás hónapja legyen a fizetés kezdő időpontja.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ezt a visszás helyzetet meg kell szüntetni.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Kér átiratot és emlékeztetést egy ilyen tervezet előkészítésére.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: Előterjesztését a felszólalásokra tekintettel a napirendről leveszi.

Minisztertanács elvileg kimondja, hogy a nyugatról visszatértek illetményei akként szabályozandók, hogy a szolgálatra való jelentkezés, vagy az igazolás napja legyen az illetmények folyósításának kezdőpontja.

37

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát az állandó összegű illetékek újabb megállapítása tárgyában.³⁶

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Aggálya van a javaslattal szemben, mert túl alacsonynak találja az emelést.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A közös illetékek felemelését még az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztálya nem vizsgálhatta felül és megfontolás tárgyává kívánja tenni az egyes tételeket.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: A felemelés a régi alaptételek figyelembevételével történt és így az alapelv most is érvényesül.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Nem tud teljességgel nyilatkozni, de álláspontja szerint nem lehet globális szorzószámmal emelni a tételeket.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter*: A hitelpengő figyelembevételével alakulnak majd az illetékek.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A törvényelőkészítő osztály a leggazdaságosabb szempontokat fogja majd figyelembe venni.

³⁵ Lásd a 63/c. sz. mellékletet.

³⁶ A Pénzügyminisztérium 190 511/1945.XI.a. sz. előterjesztése szerint a rendelet az akkor érvényben volt illetékeket 3–5-szörösükre, azaz az 1931-ben érvényben volt tételeket mintegy ötvenszeresükre emelte. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 220/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. október 31.

Minisztertanács az állandó összegű illetékek megállapítása tárgyában tett előterjesztést elvileg elfogadja. Az egyes tételeket az igazságügyminiszterrel a pénzügyminiszter egyeztesse össze és az esetleges alacsony felemelést módosítsa.

Minisztertanács déli 1 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépell tisztaát a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. A jelen voltak közül nem szerepel a jegyzőkönyvön Gerő Ernő, Szabó István és Kállai Gyula aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1–6., a 10–16., a 18., a 20–23., a 27–28., a 30., valamint a 32–37. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés. Ezek közül 63/a-c. sz. mellékletként közöljük a 13., a 33. és a 36. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést.

Az egyes tárcák előterjesztéseit a Miniszterelnökségen borítólapon helyezték, ezeken felsorolták az adott tárca előterjesztéseit és megjegyzéseket fűztek hozzájuk. A nem teljes egyetértést tükröző megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

A mellékletek között szerepel a Belügyminisztérium 7053/1945.eln. sz. előterjesztése, amelyben a választásokkal kapcsolatban 500 millió pengő felhasználására kért engedélyt, tekintettel arra, hogy az autonómiák az e célra rendelkezésükre bocsátott összeget már felhasználták s a felmerülő kiadásokat részben sem tudták előlegezni. Az előterjesztés a belügyi tárcá tervezeteit összefogó borítólapon is szerepelt s az ezen látható jelek szerint a minisztertanács engedélyezte a jelzett összeg felhasználását. A jegyzőkönyvből ez a napirendi pont csak véletlenül maradhatott ki. Nem került megtárgyalásra a Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit felsoroló borítólapon említett, de utólag áthúzott „Gyógyszerárak közzététele” c. napirendi pont sem.

63/a. sz. melléklet (a 63/13. napirendi ponthoz)

Magyar Népjóléti Minisztérium

Szám: 42 872/1945.

V.3.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok folytán elvesztett személyjogú gyógyszerári jogosítványok rendezése tárgyában rendelet kiadása.

Az 1945. évi február hó 6-án kelt 200/1945. ME számú rendelet³⁷ hatályon kívül helyezte az úgynevezett zsidótörvényeket és rendeleteket, következőképpen a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok folytán elvesztett személyjogú gyógyszerári jogosítványok elvileg feleltek. A csatoltan tisztelettel bemutatott rendeletervezet az átruházott és megvont személyjogú gyógyszerári jogosítványok visszajuttatásával kapcsolatos rendelkezéseket szabályozza.

Abból a tényből kiindulva, hogy a személyjogú gyógyszerári jogosítványoknak a zsidó gyógyszerészeketől való elvonása jogfosztás útján történt, a rendeletervezet a rendelet hatálybalépése napjával az 1939:IV. tc. hatálybalépése után átruházott és

³⁷ MK 1945. március 17.

megvont zsidó személyjogú gyógyszerertári jogosítványok új engedélyeseinek (időközi engedélyes) gyógyszerertári jogosítványát hatályon kívül helyezi és egyben kötelezi őket a gyógyszerertár berendezésének, felszerelésének és anyagkészletének átadására.

Az eredeti engedélyes az 1946. évi december hó 31. napjáig igényelheti az átruházott, illetőleg megvont személyjogú gyógyszerertári jogosítvány visszaadását. Ha pedig az eredeti engedélyes meghalt vagy igényének érvényesítésében elháríthatatlan akadály miatt gátolva van, az eredeti engedélyes felesége, illetőleg özvegye, annak nemlétében kiskorú gyermeke, illetőleg kiskorú árvája az említett időpontig igényelheti a gyógyszerertár hasznélvezeti jogának engedélyezését.

Azoknál a személyjogú gyógyszerertáraknál, amellyekkel kapcsolatban sem az eredeti engedélyes, sem a hasznélvezetre jogosult személyek a személyjogú gyógyszerertári jogosítvány visszaadását, illetőleg a gyógyszerertári hasznélvezeti jog engedélyezését 1946. évi december hó 31. napjáig nem kérték, országos pályázat útján történik a gyógyszerertári jogosítvány engedélyezése.

Az átruházott és megvont személyjogú gyógyszerertári jogosítványok visszaadásáig, illetőleg újraengedélyezéséig a gyógyszerertárt hatósági kezelő vezeti.

A gyógyszerertári jogosítványok visszabocsátásával szükségszerűen felmerülő követelések érvényesítésével kapcsolatos kérdések szabályozásánál a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok vagy baloldali magatartás folytán elvesztett üzlethelyiségek, berendezési (felszerelési) tárgyak, valamint áru és anyagkészletek visszabocsátásáról rendelkező 7590/1945. ME számú (Magyar Közlöny 123. sz.) és az e rendelet végrehajtása tárgyában kiadott 30 800/1945. KKM számú rendelet³⁸ (Magyar Közlöny 131. száma) rendelkezéseit vettem alapul. Ennek megfelelően a rendlettervezet akként rendelkezik, hogy a gyógyszerertár átadásával kapcsolatban fennálló követelések összegét a gyógyszerertár fekvésének helye szerint illetékes járásbírótság mellett megalakítandó döntőbizottság állapítja meg. A döntőbizottság elnöke a járásbírótság elnöke, illetőleg az általa kijelölt ítélobíró, tagjait pedig az érdekelt felek jelölik ki a gyógyszereszek köréből.

A fentiek előrebocsátása után tisztelettel kérem a t. Minisztertanácsot, méltóztatásuk a tervezetben bemutatott rendelet kiadását elhatározni és egyben felhatalmazást adni arra, hogy a rendelet közzététele iránt intézkedhessem.

Budapest, 1945. október hó

Gépel, aláírás nélküli tisztázati másolata.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérőlevelük, továbbá egy külön lapon a tervezethez érkezett néhány észrevétel; ez utóbbi szövege belekerült a jegyzőkönyv e napirendi ponthoz tartozó rendelkező részébe, majd a rendelet végleges szövegébe.

³⁸ MK 1945. szeptember 11., illetve 1945. szeptember 20.

63/b. sz. melléklet (a 63/33. napirendi ponthoz)

61 649/1945. szám

IV.a.

Minisztertanácsi előterjesztés

A betételhelyezés alakjában végbemenő tőkeképződés ma még annyira kezdetleges, hogy a pénzüintézetek erre a betétállományra támaszkodva hitelnyújtásra csak igen szűk keretek közt lennének képesek. A termelési hiteleknek ez idő szerint tulajdonképpen az állam, illetve a Magyar Nemzeti Bank a fő forrása, amely utóbbi a pénzüintézetek által nyújtott hiteleket refinanszírozza. Azok, akik ilyen termelési hiteleket vesznek igénybe, végeredményben közpénzekkel gazdálkodnak, nem szenvedhet tehát kétséget, hogy ezeket a hiteleket rendeltetésüknek és a közérdeknek megfelelően kötelesek felhasználni. Ezeknek a szempontoknak érvényesítése a dolog természete szerint megkívánja, hogy a hitelek felhasználásának ellenőrzése maradéktalanul biztosítottassék. Ezért a tervezett rendelet, továbbfejlesztve a 2710/1932. ME számú rendeletet³⁹ (Rendeletek Tára 327. old.) – amely lehetővé teszi bármely pénzüintézet vagy bankári cég könyveinek a Magyar Nemzeti Bank által vagy, ez utóbbinak megbízása alapján, a Pénzüintézeti Központ által való megvizsgálását – a Magyar Nemzeti Bank illetőleg a Pénzüintézeti Központ által foganatosítható könyvvizsgálatot kiterjeszti mindazokra, akik pénzüintézettől vagy bankcégtől az 1945. évi április hó 1-je óta vettek fel, vagy a jövőben vesznek fel a termelés vagy a forgalom céljára megfelelő rendeltetésű kölcsönt.

Nem volna a vizsgálat céljának elérése kellőképpen biztosítva, ha a könyvvizsgálat csak annál a személynél volna foganatosítható, aki a kölcsönt igénybe vette, vagy veszi. Adódhatik ugyanis olyan helyzet, amely a kölcsön megfelelő felhasználása céljából szükségessé teszi a könyvvizsgálatnak megtartását mindazoknál, akik az adóssal szemben magukat valamely áru szállítására kötelezték. A rendelet tehát a kölcsön felhasználásának ellenőrzését az egész vonalon biztosítja, nevezetesen mindazoknál, akik a kölcsön kapcsán a termelés műveletében, annak bármely szakában, részt vesznek.

A gyakorlatban a helyzet többnyire úgy fog alakulni, hogy a könyvvizsgálatot a Pénzüintézeti Központ fogja foganatosítani, amely erre szervezeténél fogva különösen alkalmas. A felülvizsgálati jelentést a rendelet szerint a PK meg fogja küldeni a Magyar Nemzeti Banknak és a Pénzügyminisztériumnak, ez utóbbi viszont a jelentés egy példányát esetleg annak a miniszternek, aki a hitel tárgya szerint illetékes.

Hangsúlyozni kívánom, hogy a könyvvizsgálat egyedüli célja a hitelek rendeltetészerű felhasználásának ellenőrzése. Az itt szóban lévő könyvvizsgálat tehát semmi esetre sem lehet a megvizsgált vállalatok egész gestiójára kiterjedő vizsgálat.

A könyvvizsgálat költségei fejében a megállapított hitelösszeg három ezreléke jár. Ez az összeg aligha fogja a valóságos költségeket fedezni, viszont az adósoknak súlyosabb megterhelése nem látszik méltányosnak. (1. §)

A könyvvizsgálat hatályosságát büntető szankciókkal is biztosítani kell. Ezért a

³⁹ A pénzüintézeti havi kimutatások készítéséről intézkedő rendeletről volt szó.

rendelet 2. §-a kihágásnak minősíti s hat hónapig terjedhető elzárással (80 000 P-ig terjedhető pénzbüntetéssel) bünteti azt, aki a könyvvizsgálat eredményességét megghi-
úsítja vagy veszélyezteti.

Ezenkívül a rendelet 3. §-a büntetőjogi megtorlás alkalmazását is lehetővé teszi. Fi-
gyelemmel ugyanis arra a fontos közgazdasági érdekre, amely a rendelet hatálya alá
eső célhitelek rendeltetészerű felhasználásához fűződik, azt büntetőjogi megtorlás
kilátásba helyezésével is biztosítani kell. Aki a meghatározott célra folyósított köl-
csönt vagy előleget a kikötöttől eltérő célra fordítja, az mint sajátjával rendelkezik
olyan ingóval, amely nem ment át teljesen az ő jogi hatalomkörébe. Cselekménye te-
hát a Btk. 355. §-ába⁴⁰ ütköző sikkasztásnak volna minősíthető. Minthogy azonban a
kölcsön, illetve az előleg összege a magánjogi szabályai szerint az adós tulajdonába
kerül, kétséges: vajon az reá nézve idegen ingó[-e] és így sikkasztás tárgya lehet-e. Ezt
a kétséget a 3. § (1) bekezdése azzal a határozott rendelkezéssel oszlatja el, hogy az
igénybe vett hitelnek a kikötött céltól különböző felhasználását sikkasztásként kell
büntetni.

Az a pénzügyi intézet vagy bankcég, amely az államkincstár vagy a Magyar Nemzeti
Bank által meghatározott célra folyósított hitelek elhelyezését, vagyis a termelő sze-
mélyekhez, vállalatokhoz, cégekhez való továbbítását teljesíti, közfeladatot teljesít.
Eljáró közegei ennél fogva az állam gazdálkodási tennivalóinak ellátásában
(1940. XVIII. tc. 3. §)⁴¹ működnek közre és így ebben a minőségükben büntetőjogi
szempontból a közhivatalnokokéval rokon tevékenységet folytatnak. Ha tehát a meg-
határozott célra megállapított hitelt rendeltetésellenesen használják fel, a sikkasztás-
sal egy tekintet alá vont ezt a cselekményt olyan értékre nézve követik el, amely hiva-
taluknál fogva került kezelésük alá. Éppen ezért cselekményüket a 3. § (2) bekezdése
hivatali sikkasztásként rendeli büntetni.

Minthogy a közönséges sikkasztással megállapított szabadságvesztésbüntetés leg-
súlyosabb tétele a Btk. 358. §-ának⁴² első bekezdése értelmében öt évi börtön, míg a
hivatali sikkasztás a körülményekhez képest fegyházbüntetéssel járhat; a pénzügyi
intézet, illetőleg bankcég közegei szigorúbb megtorlás alá eshetnek, mint a hitelt rendeltetés-
szerű céltól elvonó többi adós. Ez a megkülönböztetés azonban indokolt. Indokolt
egyfelől azért, mert a pénzügyi intézetek hivatásához tartozik a közérdeknek megfelelő
egészséges hitelpolitika folytatása; azok a pénzügyi és bankközegek tehát, akik ez-
zel ellentétes magatartást tanúsítanak, hivatásbeli kötelességüket sértik meg. Másfe-
lől azért is helyénvaló velük szemben a súlyosabb büntetés, mert az államkincstár, il-

⁴⁰ A büntető törvénykönyv, azaz az 1878. évi V. tc. 355. §-a szerint sikkasztást követ el, aki a birtokában, vagy
birtokában levő idegen dolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy elzalogosítja. Eltulajdonításnak minősítette a tör-
vény az elidegenítést, elhasználást, a visszakövetelésre jogosított előtti eltagadást, illetve ha az ilyen dologgal
a birtokos bármi más módon, mint sajátjával rendelkezik.

⁴¹ Az 1940. évi XVIII. tc. a magyar állam biztonságát és nemzetközi érdekét veszélyeztető egyes cselekmé-
nyek büntetéséről szolt. Ennek 3. §-a kimondta, hogy a büntető törvények alkalmazása szempontjából az ál-
lam a törvényhatóság vagy a községi közigazgatási, igazságszolgálati, közoktatási, honvédelmi vagy gazdál-
kodási tennivalóinak teljesítésére, úgyszintén az állam, a törvényhatóság vagy a község intézeteiben, közintéz-
ményeiben, közműveiben, vagy üzemekben való működésre hivatalánál, szolgálatánál vagy különös megbízá-
sánál fogva köteles minden személyt közhivatalnoknak tekinteni, ideértve a honvédség tényleges szolgálatot
teljesítő minden tagját is.

⁴² A büntető törvénykönyv, tehát az 1878. évi V. tc. 358. § a börtönbüntetésen kívül kimondta, hogy egyszer-
srind a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is megállapítható sikkasztás esetén.

letőleg a Magyar Nemzeti Bank a szóban forgó célhitelek felosztását a pénzügyintézetekre és bankcégekre bízta. Ők tehát a köz bizalmának közvetlen letéteményesei és így a beléjük vetett bizalmat súlyosabban szegik meg, mint a 3. § (1) bekezdésében említett hitelnyerők.

A bűnvádi eljárást csak a pénzügyminiszter feljelentésére lehet megindítani, mert a pénzügyminiszternek a közhiteli szempontokat is kellőképpen figyelembe vevő megítélésére kell bízni, hogy adott esetben a hitel felhasználása tekintetében bűnügyi útra terelendő tényállásról van-e szó. (4. §)

Önként értendődik, hogy a könyvvizsgálat kapcsán egyébként fennálló titoktartási kötelesség – amely a könyvvizsgálattal kapcsolatos jogszabályoknak egyik alapvető tétele – megszűnik, mihelyt a jelen rendelet szerint bűnvádi eljárás megindításáról van szó. (5. §)

A teljesség kedvéért megjegyzem még, hogy a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete a rendelet kapcsán bizonyos észrevételeket tett és bizonyos módosításokat hozott javaslatba. Így – csak a legfontosabbakat említve – a rendelet 1. és 3. §-ait akként véli értelmezni, hogy az azokban foglalt büntető rendelkezéseknek visszaható erejük van. Ez nyilván téves, mert büntető rendelkezések már az általános jogelvek szerint sem bírhatnak visszaható erővel.

Kifogásoltatt, hogy a rendelet (3. §) túl szűkre szabja a kölcsön (előleg) felhasználásának lehetőségét. A rendelet szóhangzata alapján ugyanis lehetséges, hogy a hitelnek az eredeti rendeltetésétől ugyan eltérő, de a termelésnek esetleg más ágazatában való felhasználása büntetendő cselekménynek minősül. A magam részéről a rendeletnek idevonatkozó rendelkezését elasztikusan s általában kiterjesztő értelemben fogom majd alkalmazni. Ezek szerint a hitelnek az általános gazdasági érdekeknek megfelelő felhasználása esetében bűnvádi eljárás megindítására nem fog sor kerülni. Az érdekeltséget ebben az értelemben leiratban fogom tájékoztatni.

Tisztelettel kérem a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a rendeletet a minisztérium rendeleteként kiadjam.

Budapest, 1945. október 10.

A miniszter helyett:
dr. Dabasi-Schweng Loránd s.k.
államtitkár

Hitelesítem:
Bpest, 1945. október 12.
olvashatatlan aláírás
min. irodafőigazgató h.

Gépel, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata, a hitelesítő irodafőigazgató helyettes aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton, az aláírás mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

Minisztertanácsi előterjesztés

A 15/1945. ME számú rendelet⁴³ 3. §-a értelmében azok a közszolgálati alkalmazottak, akik a felszabadulás időpontjában nem tartózkodtak szolgálati székhelyükön, illetőleg oda az 1945. évi január hó 1. napjáig vissza nem tértek, az igazolási eljárás lefolytatásáig szolgálatukat nem folytathatják, részükre illetményt kifizetni nem lehet. Az 1080/1945. ME számú rendelet⁴⁴ 3. §-a hasonlóképpen rendelkezik.

A közszolgálati alkalmazottak érvényben levő szolgálati szabályzatai értelmében és elsősorban a pénzügyi szolgálati szabályok alapján a fegyelmi eljárás alatt álló közszolgálati alkalmazottak részére az érdekelt miniszter az állásától és illetményektől felfüggesztés időpontjától kezdődően élelmezési illetményt állapíthat meg. Az élelmezési illetmény összege a 7000/1925. ME számú rendelet 41. pontjának (1) bekezdése,⁴⁵ valamint a pénzügyi szolgálati szabályok 122. §-a értelmében az érdekelt közszolgálati alkalmazott lakáspénzén és családi pótlékán felül a fizetésnek 50 %-áig terjedhet.

Az élelmezési illetmény célja és feladata az volt, hogy a fegyelmi eljárás alá vont közszolgálati alkalmazott családtagjai részére minimális megélhetést biztosítson.

Ez az élelmezési illetmény az érdekelt közszolgálati alkalmazottak részére mindaddig folyósítandó volt, ameddig a fegyelmi eljárás *jogerős* fegyelmi határozattal befejezést nem nyert.

A közszolgálati alkalmazottak igazolásával kapcsolatban az a gyakorlat alakult ki, hogy az állásuktól felfüggesztett közszolgálati alkalmazottak részére semmiféle illetményt, tehát élelmezési illetményt sem állapítottak meg.

A kialakult gyakorlat következtében azoknak a közszolgálati alkalmazottaknak a családtagjai, akik ellen az igazolási eljárást megelőzően az állásuktól történő felfüggesztést elrendelték, a legnagyobb nyomorba kerültek és ennek következtében már eddig is számos olyan bejelentés érkezett hozzám, hogy a család teljes szétzúllése következtében a családfő öngyilkossá lett és – ami még szomorúbb – vannak már esetek, amikor a családfők öngyilkossága után beigazolást nyert, hogy az ellenük emelt vád alaptalan volt és ilyen módon tulajdonképpen minden további nélkül igazolhatók lettek volna. Sok tekintetben hasonló a helyzet az igazolóbizottságok határozata alapján nem jogerősen nyugdíjazásra vagy állásvesztésre ítélt alkalmazottaknál is.

A helyzet helyes megítélése tekintetében tudnunk kell ugyanis azt, hogy az igazolóbizottságok leglelküimeretesebb és leggondosabb munkája mellett is előfordul, hogy nem áll módjukban a vádlott közszolgálati alkalmazottaknak az ártatlanságuk bizo-

⁴³ MK 1945. január 4.

⁴⁴ MK 1945. május 2.

⁴⁵ A 7000/1925. ME sz. rendelt (MRT 1925. 1687–1743. p.) a létszámviszonyok rendezéséről, az illetményekről, valamint az özvegyeket és az árvákat megillető ellátási díjakról szolt. A rendelet 41. §-ának (1) bekezdése szerint a hivatalától (állásától) és fizetésétől felfüggesztett tisztviselő és egyéb alkalmazott fizetését és minden egyéb mellékjárandságát és pótlékát – a lakáspénzt és a családi pótlékot kivéve – a felfüggesztés jogerőre emelkedését követő legközelebbi esedékes időponttól kezdve teljesen be kell szüntetni.

nyításához szükséges összes perrendszerű bizonyítékokat beszerezni, ennek következtében pedig igen gyakran az igazolóbizottságok súlyosabb ítéletet hoznak, mint amit a perrendszerű igazolási eljárás szabályszerű lefolytatása esetén hoznának és ebből folyóan a közszolgálati alkalmazottak igazolásának végső eldöntése a népbíróságokra marad. A népbíróságok azonban éppen a nagytömegű fellebbezés miatt annyira túl vannak terhelve, hogy az ártatlanul szenvedő közszolgálati alkalmazottak a végleges bírói döntést csak olyan elkésve tudják megkapni, amikor már anyagilag teljesen tönkrementek és esetleg családjuk is elpusztult.

Az elmondottakra figyelemmel tisztelettel *azt javaslom a t. Minisztertanácsnak, mondja ki, hogy az érdekelt közszolgálati alkalmazottak részére minden olyan esetben, amikor az igazolási eljárással kapcsolatban állásuktól felfüggesztetnek vagy őket az igazolóbizottság nem jogerős ítélettel nyugdíjazásra vagy állásvesztésre ítéli, a 7000/1925. ME számú rendelet 41. pontja alapján a fizetésük 50 %-ának, a teljes összegű lakáspénzükhöz és családi pótlékukhoz megfelelő élelmezési illetményt kell folyósítani kivéve, ha nyugilletményeiknek összege ennél nagyobb.*

Tisztelettel megjegyezni kívánom, hogy hasonló elgondolásokból kifolyóan a t. Minisztertanács az 5000/1945. ME és a 6350/1945. ME számú rendeletekben⁴⁶ a menekült közszolgálati alkalmazottak, valamint a katonai szolgálatot teljesítő vagy más hasonló okból a szolgálati helyüktől távol levő közszolgálati alkalmazottak érdekében már hasonló álláspontra helyezkedett.

Budapest, 1945. évi október hó 20.-án.

dr. Oltványi Imre s.k.
pénzügyminiszter

Hitelesítem:

Budapest, 1945. évi október hó 22.

Bicskey

miniszteri irodafőigazgató

Gépel, aláírás nélküli tisztaát stencil eljárással készített másolata, a hitelesítő irodafőigazgató aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton, aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

⁴⁶ Elírás történetét: 5000/1945. ME sz. rendeletet nem tették közzé. Feltehetőleg az 1937. december 31-i határokon kívül eső területekről visszatért közalkalmazottak viszonyait rendező 5080/1945. ME sz. rendeletre gondoltak (MK 1945. július 22.), a 6350/1945. ME sz. rendeletet lásd MK 1945. augusztus 12. sz.-ban.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi október hó 30. napján reggel 9 órakor délnoki
Miklós Béla elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter képviselőében Szabó István állam- titkár
Gr. Teleki Géza vallás és közoktatás- ügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter képviselőében Takács József állam- titkár	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnöksé- gi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot.

1

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* felhívja a honvédelmi miniszter figyelmét arra, hogy megfelelő kísérő személyzetre van szüksége, amit már a múltkori minisztertanács is szóvá tett.¹ Főleg Nyíregyáza és Debrecen környékén van szükség kísérőre, mert különben a szállítmányokat nem tudja megőrizni.

[Vörös] *Honvédelmi miniszter*: Nem tudja kielégíteni a közellátásügyi miniszter kívánságát, mert figyelemmel a november 5. napjáig végrehajtandó honvédségi csökkentésre² ez lehetetlen kívánság.

Minisztertanács a honvédelmi miniszter bejelentését tudomásul vette.

[Miklós] *Miniszterelnök* felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt a miniszterelnöki bejelentések megtételére.

¹ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

² Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját.

2

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát a Legfőbb Állami Számvevőszék 200 000 P forgótőke kölcsöne tárgyában.

Minisztertanács a Legfőbb Állami Számvevőszék tisztviselőinek beszerzési csoportja részére 200 000 pengő forgótőke kölcsön folyósításához hozzájárult.

3

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát az Elhagyott Javak Kormánybiztosságáról és a Kormánybiztosság Elnöki Tanácsáról.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Észrevételei vannak amelyekről nem tudja megállapítani, hogy figyelembe vannak-e véve, mert az iratok nincsenek nála.

Dr. Balogh István: Figyelemmel a felszólalásra a javaslatot a napirendről leveszi.³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

4

Dr. Balogh István előterjeszti dr. Szent-Györgyi Albert azon kérelmét, hogy – a tudományos kutatásai folytatásához 1 500 000 pengőben megszavazott havi támogatása havi 15 000 000 pengőre emeltesék fel, figyelemmel a pénz vásárlóképeségében beállott időközi változásra.⁴

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: a maga részéről is támogatja a kérelmet, miután külpolitikai szempontból is komoly munkát végez a kutatóintézet.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter*: Nem ellenzi a felemelést.

³ Az előzményt illetően lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

A rendelet tervezete, valamint a tervezet 1. § 8. pontjának, a 29. §-ának és a 32. § (2) bekezdésének módosítására irányuló javaslat megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

A tervezet 1. §-ának 8. pontja szerint az elhagyott javak kormánybiztosa hatáskörébe tartozott „a háborús és népellenes bűncselekmények következtében elkobzott javaknak, valamint a háborús viszonyok és az elhurcolások folytán életüket vesztett személyekről – örökösök nemlétében – a kincstárra háramlott javaknak a 7. pontban meghatározott célra felhasználása;” (a 7. pont szerint ez a cél a háborús viszonyok következtében otthonukat, vagyonukat és létfenntartási alapjukat vesztett személyek megsegítése). – A módosítási javaslat arra irányult, hogy az idézett szövegből „a háborús és népellenes bűncselekmények következtében elkobzott javaknak, valamint” rész maradjon ki.

A tervezet 29. § eredetileg a következőképpen hangzott: „Mind a háborús és népellenes bűncselekmények következtében jogerős bírói ítélettel elkobzott javak, mind a háborús viszonyok és elhurcolások folytán életüket vesztett személyekről – örökösök nemlétében – a kincstárra háramlott javak tekintetében szükséges intézkedéseket a kormánybiztos teszi meg.” Ennek az összetett mondatnak az első mellékmondatát és a következő részt bevezető, „mind” szót javasolta a módosító indítvány elhagyni. Egyben javasolta a fejezet címének: „Egyes elkobzott javak és a kincstárra háramlott javak” helyett a következő cím beiktatását: „Háborús károkat szenvedettek megsegítése”.

A tervezet 32. §-át, amely a 29. § alá eső javak hasznosításából eredő jövedelem felhasználásáról szolt a következő szövegű (2) bekezdéssel javasolta kiegészíteni: „(2) Az állami költségvetésben gondoskodni kell arról, hogy a jelen rendelet 1. §-ának 7. pontjában meghatározott célokra a kormánybiztos részére kellő fedezet álljon rendelkezésre”.

E javaslatok figyelembevételével, de nem szószertini átvételével formálódott meg a rendelet végleges szövege.

Lásd még a 65. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját, valamint a 10 490/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 4.

⁴ Lásd a 64/a. sz. mellékletet.

Minisztertanács a Szent-Györgyi Albert kutató intézete részére korábban megállapított 1 500 000 P összeg – 1945. november hó 1. napjától kezdődőleg – 15 000 000 pengőre való felemeléséhez hozzájárult.

5

Dr. Balogh István előterjeszti a Magyar Természettudományi Akadémia 60 millió pengő támogatási kérelmét. Korábban augusztus és szeptember hónapokra 20–20 millió pengő folyósítását engedélyezte a minisztertanács. Ez az összeg lenne most felemelendő és október hó 1. napjától kezdődőleg igényli az akadémia a 60 millió pengő összeget.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Az akadémia státusát alapozta meg a korább folyósított összeg és a most már kiépített működést továbbra is támogatni kell.

Dr. Balogh István: A maga részéről is támogatja a kérelmet, mert rossz fényt vetne, ha a tudomány alimentálását megtagadnánk. Az összeg különben is jelentéktelen az egyébként nagymértékben folyósított állami kiadásokhoz viszonyítva.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter*: A kormány nagy lelkesedéssel támogatja a művészetet és a tudományt is. Nem világos azonban, hogy a kívánt összeget Szent-Györgyi professzor milyen célra kívánja fordítani. Eddig, amit kívánt mindent megadtunk.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Amit folyósított eddig a minisztertanács arról köteles Szent-Györgyi elszámolni.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter*: Az alap 40 millió megindította a tudományos munkát. Nem világos azonban, hogy mit céloz a további összeg, és pedig személyi juttatást jelent-e, ebben az esetben a 60 millió pengő túlzott, ha pedig közvetlenül tudományos célt szolgál erről a vallás- és közoktatásügyi miniszter adjon tájékoztatást.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A maga részéről pártolja a Természettudományi Akadémia támogatását, mert a megkezdett munkát folytatni kell, de ő sem látja, hogy kit akar a professzor és milyen összeggel támogatni. Tájékoztatást kell tőle kérni.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Az előterjesztés szerinti kérelemhez nem járul hozzá.

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: Amidőn öt Szent-Györgyi felkereste arra hivatkozott, hogy 5 millió pengő hátralékban van a kiadásoknál és 20 millió pengőt jelölt meg, mint olyan összeget, amelyre szüksége van.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Javaslat az, hogy a minisztertanács elvileg járuljon hozzá a támogatáshoz és Szent-Györgyi kérelmeit a pénzügyminiszter hozzájárulásával esetenként honorálhassa.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter*: El kell kerülni a laza kezelést.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Tisztázni kell, hogy konkrétan milyen cél[ok]ra kívánja az összeget fordítani, nevezetesen olyanok-e, amik jelentősek, csak ilyen esetben lehet támogatni a kérelmet, figyelemmel a mai nehéz gazdasági viszonyokra.

Minisztertanács elvileg hozzájárul a Természettudományi Intézet támogatásához. Szent-Györgyi Albert részletezze mire és milyen összeget igényel. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg határozza meg a kiutalandó összeget.⁵

⁵ Lásd az 54. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját, valamint a 65. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

6

Dr. Balogh István: A minisztereket a hivatali titoktartás és eskü kötelezi. Mégis azonban indiszkrécio történik, így a legutóbbi minisztertanács az újabb fizetésemelést az árak rögzítése tárgyában kiadandó rendelettel egyidejűleg kívánta nyilvánosságra hozni. A fizetés a Szabad Szó esti számában idő előtt jelent meg, ami az egész elképzelést lehetetlenné tette.⁶ Másnap az árak már ugrásszerűen emelkedtek és az ilyen időelőtti hírközlés az intézkedések célját veszélyezteti. Felkéri a minisztertanács tagjait, hogy a minisztertanács határozatainak közlését ruházzák át teljesen a Miniszterelnökség sajtó osztálya feladatai közé [sic!], mert több esetben külpolitikai kérdéseket is érintenek egyes közlemények, amelyek azonosképpen veszélyeztető jellegűek.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

7

Dr. Balogh István: Bejelenti, hogy az újvidéki tárgyalásra⁷ le szeretne menni két újságíró s erre a célra 3 millió pengőre lenne szükségük. Másfél milliót a saját költségeikre vállalnak, a másik részét pedig állami támogatásként kérik.

[Ries] *Igazságügyminiszter:* Hozzájárul, de a minisztérium népbírószági osztályából is kér valakit kiküldeni.

[Oltványi] *Pénzügyminiszter:* Ellenzi az újságírók kiküldetésének fedezését.

Dr. Balogh István: Figyelemmel arra, hogy a Magyar Távirati Iroda a maga részéről is foglalkozhat a kérdéssel a javaslatot a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

8

Dr. Balogh István előterjeszti a Lapkiadók Szövetségének kérelmét a politikai napisajtó részére 200 000 000 pengő termelési hitel folyósítása iránt.⁸

⁶ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 68. és 69. napirendi pontját.

A Szabad Szó 1945. március 27-én a Nemzeti Parasztpárt központi napilapjaként indult, 1945-től 1947-ig Esti Szabad Szó, illetve Szabad Esti Szó címmel esti kiadása is volt. A lap 1952. februárjában szűnt meg.

Az 1945. október 26-i keltezésű, de előző este megjelent Esti Szabad Szó ismertette a fizetésemelésről szóló újabb rendeletet; az 1945. október 27-i számban pedig a közszükségleti cikkek árainak emeléséről szóló rendelkezésekről adott tájékoztatást, holott ezek csak a Magyar Közlöny október 28., 30. és 31-i számaiban jelentek meg.

⁷ A Magyar Távirati Iroda november 2-i kiadása hírt adott arról, hogy az újvidéki hadbírószág 1945. november 2-án hirdetett ítéletet a magyar hatóságok által a háború alatt elkövetett dél-bácskai atrocitások ügyében; Deák Leo, volt dél-bácskai főispán, Popovics Milán, volt jugoszláv szenátort, majd a magyar parlament volt tagját, Kramer Gyulát, a Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség volt elnökét és Zombory Gyulát, az újvidéki rendőrigazgatóság volt kapitányát golyóáltali, Bajor Géza altábornagyot kötél általi halálra ítélték. (MOL XXVI-A-14) Ezen a tárgyaláson kívántak részt venni a magyar újságírók.

⁸ A jegyzőkönyv mellett megtalálható a Lapkiadók Szövetségének Fényes Jenő elnök által aláírt, a Miniszterelnökhöz címzett levele. „A budapesti politikai napisajtó a demokratikus új országépítés munkájában lelkes odaadással kér részt magának. A betűi hatóerejével erősíteni törekszik mindazokat a terveket és elgondolásokat, rendeleteket és törvényeket, melyek együttvéve felemelik a magyar népet az elesettségéből. Irányítja a közgondolkodást és segít teljesedésbe vinni a kormány akaratát. Ezt a becsülettel önként vállalt feladatot azonban csak úgy tudja teljesíteni, ha az átmeneti időben gazdasági megsegítéshez jut” – olvasható a kérelem indoklásában.

64. 1945. október 30.

[Ries] Igazságügyminiszter, [Oltványi] pénzügyminiszter és [Gerő] a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter ellenzik a hitel folyósítását.

Minisztertanács a Lapkiadók Szövetsége 200 000 000 P termelési hitel folyósításához nem járult hozzá.

9

Dr. Balogh István: 16 év óta október 31-e utáni napon a lapok nem jelentek meg.⁹ Természetes, hogy ezt a gyakorlatot, inkább takarékosági okból, de az idén is fenn tartani kívánják.

A kiadók egy része azt kívánja, hogy tekintettel a választásokra a lapok mégis jelenjenek meg. Kéri a minisztertanács véleményét ezirányban.

[Bán] Iparügyi miniszter: Rendkívül előnyös anyaggyártási szempontból, ha a lapok nem jelennek meg.

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter: A választások előtt oly nyugalom van, hogy azt kár lenne a lapoknak felbolygatni.

Minisztertanács akként határoz, hogy október 31-e utáni napon a lapok nem jelennek meg.

10

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a Művészek Szabad Szakszervezete 24 millió pengős támogatása tárgyában.

Dr. Balogh István: A művészek egy része valóban olyan súlyos helyzetben van, hogy az éhenhalástól kell őket megmenteni.

Minisztertanács a Művészek Szabad Szakszervezete részére 24 millió pengő folyósításához hozzájárult.¹⁰

11

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát az Országos Központi Hitelszövetkezet 184 444 650 P alapítványi üzletrész jegyzése tárgyában.¹¹

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy az Országos Központi Hitelszövetkezet részére 184 444 650 P alapítványi üzletrész jegyeztessék.

⁹ A reformáció emléknapjára és mindenszentek napjára figyelemmel nem jelentek meg a lapok ezen a napon.

¹⁰ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 23. napirendi pontját, valamint a kérdéssel kapcsolatos beadványt a MOL XIX-A-1-j 1945-XXIX-10 550 jelzet alatt.

¹¹ A Pénzügyminisztérium 61 800/1945.IV.a. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy az Országos Központi Hitelszövetkezet a mezőgazdasági hitelnyújtás legfontosabb szerveként elsősorban a kisgazdaközönség rövidlejáratú hitelszükségletének kielégítésére volt hivatott. Üzletrésztőkéje azonban, amely kereken 24,5 millió pengő volt, ekkor már nem állt teljes egészében rendelkezésére, mivel az orosz hadsereg egy különbizottságának 11 700 000 pengőt kellett átadniok. A megnövekedett hiteligényre s az áremelkedésekre tekintettel indokoltnak tartotta az intézet üzletrésztőkéjének felemelését. Mivel pedig a magántőke hozzájárulására az adott helyzetben nem lehetett számítani, javasolta, hogy a tőkészaporitást az államkincstár vállalja magára, vagyis hogy a korábban jegyzett 15 555 350 pengős állami alapítványi üzletrészt felemelhesse 200 millió pengőre.

12

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a Wekerle állami munkástelep részére 5 tonnás tehergépkocsi vásárlása tárgyában.¹²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

13

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a működési pótdíj újabb megállapítása tárgyában.¹³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

14

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát az újabb, „H” sorozatú 50 milliárd kincstári jegykölcsön tárgyában.¹⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

15

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát az általános lakásadó tárgyában. [Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter és az újjáépítési miniszter [Nagy Ferenc] bejelentik, hogy a tervezet folyó hó 29-én a késő délutáni órákban érkezett csak hivatalukba, nem tudta azt még az illetékes osztályuk észrevenni.

[Oltványi] Pénzügyminiszter a bejelentésekre való figyelemmel javaslatát a napirendről leveszi.¹⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

16

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a köztartozások késedelmes fizetése esetében felszámítható késedelmi kamat és adópótlék, valamint az adóbehajtási illeték szabályozása tárgyában.

[Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter: A pénz mai vásárlóképeségének állandó csökkenése mellett a késedelmi kamat nem szorítja még fizetésre az adósokat.

¹² A Pénzügyminisztérium 231 427/1945.XIV. sz. előterjesztése többek között utalt arra, hogy Budapesten a Wekerle telepen 1100 ház van, 4700 lakással és üzlethelyiséggel, kb. 22 000 lakossal, akiknek az igazgatási adminisztrációját, ellátását a telep vezetősége biztosítja – s erre a célra a múltban is volt két tehergépkocsija.

¹³ A Pénzügyminisztérium 17 160/1945.II.illetmény sz. előterjesztése az államtitkárok részére 1945. október 1-jétől havi 7500, október 15-től havi 15 000 pengő; az államtitkári hatáskörben osztályok felülvizsgálatával megbízott közszolgálati alkalmazottak részére ugyanazon időpontoktól havi 4500, illetve 9000 pengő; osztályvezetők részére pedig 3000, illetve 6000 pengő működési pótlék engedélyezésére vonatkozó javaslatot tartalmazott.

¹⁴ A Pénzügyminisztérium 2201/1945.IVa. sz. előterjesztéséből kiténik, hogy a kölcsön feltételei lényegében megegyeztek a korábbiakkal; lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 34. és a 63. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját.

¹⁵ Lásd még a 65. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját, továbbá a 64/b. sz. mellékletet, valamint a 9970/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 3. A rendeletet feltehetőleg körözés útján hagyták jóvá.

[Oltványi] Pénzügyminiszter: Hajlandó az adóbehajtási illeték és késedelmi kamat szabályozásáról szóló rendeletét a valorikus rendeletekkel egyidejűleg kibocsátani és ezért előterjesztését a napirendről leveszi.¹⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

17

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Fekete Lajos pénzügyőr állásába való visszahelyezése iránt. Nevezett annak idején a pénzügyőri testületből azért mentetett fel, mert az 1919. évi LXXXI. számú kormányzótanácsi rendeletnek nem felelt meg. Figyelembe véve a szolgálaton kívül töltött idejét, a VIII. fiz. osztályba pénzügyőri főfelügyelővé javasolja kinevezni.¹⁷

Minisztertanács Fekete Lajos VIII. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult.

18

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát „az általános és fényűzési forgalmi adóval kapcsolatban előírható pénzbírság újabb szabályozása” tárgyában.¹⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

19

[Oltványi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát [a] származásuk miatt sérelmet szenvedett közszolgálati alkalmazottak helyzetének rendezése tárgyában.¹⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

¹⁶ A Pénzügyminisztérium 121 618/1945.VII. sz. előterjesztésében olvasható indoklás szerint az „adófizetési eredmény gyengesége világosan mutatja, hogy az adózók adófizetési kötelezettségeiket semmibe sem veszik.” Ezért a késedelmi kamat évi 12 %-ról havi 25 %-ra való felemelését javasolta. A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra, e napirendi pontra vonatkoztatva Miklós Béla ceruzával a következő megjegyzést vezette: „valorizálása kulccsal (hitelpengő), késedelmi kamat semmi”.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

A rendelet nem jelent meg: csak jóval később, a közadóknak adópengőben való meghatározásáról (11 600/1945. ME sz. rendelet - MK 1945. december 7.) és a közadók kezeléséről szóló egyes rendelkezések módosításáról (11 611/1945. ME sz. rendelet - MK 1945. december 7.) történt intézkedés e tárgyban.

¹⁷ A Pénzügyminisztérium 274 442/1945.XVIII. sz. előterjesztése szerint Fekete Lajos a Tanácsköztársaság érdekében kifejtett tevékenysége miatt vesztette el állását.

A LXXXI. sz. kormányzótanácsi rendelet arról intézkedett, hogy a 30 éven aluli pénzügyőrök a Vörös Őrség kötelékébe tartoztak átmenni; így feltehetőleg elírták a jegyzőkönyvben szereplő indoklást.

¹⁸ A Pénzügyminisztérium 1615/1945.XI.b. sz. előterjesztése arra kívánt felhatalmazást nyújtani a pénzügyminiszternek, hogy a forgalmi adókkal kapcsolatban elkövetett szabálytalanságok miatt kiszabható pénzbírság összegét a mindenkori viszonyoknak megfelelően rendeleti úton felemelhesse.

A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e napirendi ponthoz Miklós Béla ceruzával a következő megjegyzést fűzte: „felemelés, illerve leszállítani.” A rendelet tervezete is megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 10 370/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 15.

¹⁹ Előzményt illetően lásd a 40. sz. jegyzőkönyv 17. és az 54. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját.

Lásd 64/c. sz. mellékletet, valamint a 10 340/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

20

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Pénzintézeti Központ alapszabályainak módosításáról szóló 6200/1945. ME sz. rendelet tárgyában.²⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

Belügyminiszter megjelenik a minisztertanácsi ülésen.

21

[*Gyöngyösi*] *Külgügyminiszter* előterjeszti javaslatát a külügyi szolgálat fogalmazói szakában való alkalmazáshoz szükséges kellékekről.

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter* a rendeletet későn kapta és így áttanulmányozásra nem volt ideje.

[*Gyöngyösi*] *Külgügyminiszter* az előterjesztését leveszi a napirendről.²¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

22

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Földessy Gyula ny. középiskolai tanár egyetemi rendes tanári címmel való kitüntetése tárgyában.

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy Földessy Gyula ny. középiskolai tanár, író részére a debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának javaslata alapján, a tudományos szakirodalom terén szerzett érdemei elismeréséül, az egyetemi rendes tanári cím adományozása iránt a kultuszminiszter a Nemzeti Főtanácshoz előterjesztést tegyen.²²

23

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti Mendöl Tibor ny. rendes tanár szolgálaton kívül töltött idejének a nyugdíjidejébe való beszámítása iránti kérelmét.²³

Minisztertanács Mendöl Tibor ny. rendes tanár szolgálaton kívül töltött idejének a nyugdíjidejébe való beszámításához hozzájárult.

²⁰ A 6200/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 19.) azt mondta ki, hogy a Pénzintézeti Központ közgyűlését 1945. november 19-éig meg kell tartani. Ennek azonban a közlekedési nehézségek és a vidéki pénzügyintézetek újjáalakulása, képviseltetése tekintetében még mindig jelentős akadályai voltak s mivel a Pénzintézeti Központ intézőbizottsága jól működött, a határidőt 1946. július 1-jéig javasolta kitolni a Pénzügyminisztérium. A vonatkozó 2186/1945.IV.a. sz. előterjesztés és a rendelet tervezete megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Lásd a 10 080/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

²¹ Lásd a 65. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját.

²² A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 49 921/1945.V. sz. előterjesztésében tett javaslatot.

Földessy Gyula (1874–1964) irodalomtörténész, középiskolai tanár, 1921-től a Magyar Tudományos Akadémia Sztórái Bizottságának tagja volt. Ady munkásságával foglalkozott.

A Nemzeti Főtanács az 1945. december 20-i ülésén tárgyalta az ügyet. (MOL XVIII-4)

²³ *Dr. Mendöl Tibor* (1906–1966) geográfus, 1940-től a Pázmány Péter majd az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanára volt. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 49 726/1945. V. sz. előterjesztése rendkívüli tanári szolgálatban eltöltött idejének a rendes tanári szolgálati idejébe való beszámítására vonatkozó javaslatot tartalmazta.

24

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát „a 6320/1945. ME sz. rendelet kiterjesztése az egyetemi és vallásfelekezeti alkalmazottakra” tárgyában.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Későn kapta a javaslatot, amely jóval túlmegy azokon a kereteken, mint amelyeknek szabályozása szükséges volna.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Olyan ítéleteket hoznak az igazolóbizottságok, amelyek nem végrehajthatók.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Egyenlő következmények alá vonja az egyetemi tanárokat az altisztekkel. Kéri a javaslatot a tárgysorozatról levenni.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Az előterjesztést a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.²⁴

25

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a róm. kat. közigazgatási szervek tiszteletdíja tárgyában.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Elvileg nincs a támogatás ellen, azonban megfontolandó, mert ugyanez a kérdés felmerül más egyházaknál is, nem csak a róm. kat. egyháznál. Hajlandó az egyház támogatására, ha viszont az egyház a politikai életbe nem avatkozik bele.

Dr. Balogh István: Az egyházak a földbirtokreform során elvesztették jövedelmüket.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Emeljék fel az egyházi adókat. A döntést halasszák el a következő minisztertanácsig, mert megfontolandó a kérdés, figyelemmel arra a magatartásra, amelyet az egyház politikailag kezdeményezett.

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: Az előterjesztés nem olyan sürgős, hogy a pénteki minisztertanácsig ne lenne elhalasztható.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: A folyó héten még nem lehet állást foglalni.

Dr. Balogh István: A kérelemnek nincs semmi politikai jellege, kizárólag segélyről van szó. A végleges döntésig mint segélyt kell az összeget kiutalni.

Minisztertanács a róm. kat. egyházi közigazgatási szervek tiszteletdíjának fedezetére 21 115 660 P egy hónapi segélyként való folyósítását engedélyezi.²⁵

²⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 12 471/1945. eln. sz. előterjesztése a közalkalmazottak igazolásáról szóló 1018/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 2.) egyes rendelkezéseinek a vármegyei, városi és községi alkalmazottakra való alkalmazása tárgyában kiadott 6320/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 12.) kiegészítését célozta. Az utóbbi jogszabály úgy rendelkezett, hogy az igazolóbizottság vármegyei, városi vagy községi alkalmazottal szemben áthelyezést, valamint vezető állásra alkalmatlanná nyilvánítást – tekintettel ezen alkalmazottak különleges helyzetére – határozatában nem mondhat ki. Az igazolóbizottság már meghozott s áthelyezésre vonatkozó határozatát pedig 6320/1945. ME sz. rendelet értelmében olyannak kellett tekinteni, mintha az előlépésből három évre való kizárást tartalmazott volna; a vezető állásra való alkalmatlanná nyilvánítást kimondó határozat esetében pedig újabb eljárást kellett lefolytatni. A minisztérium ezeknek a rendelkezéseknek az egyetemi, a felekezeti alkalmazottakra, a felekezeti iskolák tanáira, tanítóira való kiterjesztését kérte, mivel őket is megfelelő álláshelyre, sőt meghatározott állásra választották meg s így állomáshelyükön belül sem lehetett egyik állásról a másikra áthelyezni. Lásd a 10 310/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6. A kérdést nem tárgyalta ismét a minisztertanács.

²⁵ Lásd a 64/d. sz. mellékletet.

26

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Filmügyek Országos Bizottságának létesítése tárgyában.²⁶

[*Erdei*] *Belügyminiszter*: Felhívja a figyelmet arra, hogy a filmcenzúra rendészeti kérdés és ha a most előterjesztett javaslat nem érinti a filmcenzúra-bizottság jogkörét, úgy nincs kifogása.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A rendészeti ellenőrzés nincs érintve az előterjesztésben.

Népjeléti miniszter [*képviselőjében Szabó István*]: Kéri a népjeléti miniszter képviselőjét is felvenni a 3. § (1) bekezdésében felsoroltak közé.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter* kifogásolja azt, hogy a 4. § (3) bekezdésében egy hivatal működése van előírva. Kérdés tárgyává teszi, hogy miből fedezik a kiadásokat.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Hajlandó a 4. § (3) bekezdését akként kiegészíteni, hogy voltaképpen egy iroda működik, amelynek tevékenységét berendelés útján látja [el]. Miután a társmínisztériumok kiküldöttei köztisztviselői fizetést élveznek, így külön költséggel nem jár az adminisztráció.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

27

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A legutóbbi minisztertanácson a mai tárgysorozatra utalták a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Orvostani Karának előterjesztését a törvényszéki orvostani és az urológiai tanszék betöltésével kapcsolatban. A törvényszéki orvostani tanszékre Baló Józsefet hozza javaslatba.²⁷

Minisztertanács Baló József[nek] a törvényszéki orvostani tanszékre való ki nevezéséhez hozzájárult.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Az urológia tanszékére első helyre a kar Dózsa Jenőt jelölte, második helyre Babics Antalt, kit viszont az Egészségügyi Tanács javasolt elsősorban.

Babicsnak az igazolása körül komoly nehézségek voltak, mert nyilas összeköttetéseit kifogásolták. Dózsa politikamentesen működött.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Ellenzi Babics személyét. Közismert nyilas volt, ő mutatta be az orvosokat Szálasinak. Tudományos képessége is fogyatékos. Vannak olyan információi, hogy külföldön komolytalannak tekintik tudományos működését.

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*: Valóban voltak régebben nyilas kapcsolatai, azonban az ellenállási mozgalmak idején komoly szolgálatokat tett, így pl.

²⁶ Lásd a 64/e. sz. mellékletet, valamint a 10 320/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6. A Magyar Filmmunkások Szakszervezete és a Magyar Filmipari Szövetség, mint a munkaadók képviselője együttes tiltakozást jelentett be a rendelet ellen: diktatórikus, az érdekeltek megkérdezése nélküli intézkedésnek minősítették azt, amely gátolja a szakma szabad és természetes fejlődését. Kijelentették, hogy nem ismerik el hatóságuk a Magyar Filmügyek Országos Bizottságát. Mindezt Kovács István, a Magyar Filmipari Szövetség elnöke nyílt levélben írta meg Teleki miniszternek, aki állítólag közölte az érdekeltekkel, hogy rendeletét hatálytalanította. (Szabad Nép 1945. november 13.)

²⁷ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 27. napirendi pontját.

Péter Gábort²⁸ és feleségét 6 hónapon keresztül bűjtatta, noha személyileg tisztában volt.

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter: Azok, akik 1944. március 19. után megkezdték az ellenállást, annak ténykedéseit honorálni kell.

[Ries] Igazságügyminiszter: A bűjtatást nem lehet komolyan figyelembe venni. Csehszlovákiában több partizánigazolványt adtak ki, mint amennyi a fegyveres erők létszáma volt. Az, hogy valaki akkor, amidőn már a helyzet kialakulását világosan látja, megkísérel, hogy mentse helyzetét, a javára szólhat ugyan, de a felelősség alól nem mentesíti épp úgy, mint aki tüzet csinál és az oltásnál segédkezik.

Babics személyét kifogásolja és ellenzi.

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Újabb megfontolás tárgyává teszi majd a kérdést és a legközelebbi minisztertanácson fogja javaslatát ismertetni.²⁹

Minisztertanács ezen bejelentést tudomásul vette.

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a nőgyógyászati tanárszék betöltése tárgyában. A kar első sorban Szarka, a második helyen pedig Salacz személyét hozta javaslatba.³⁰ A maga részéről a kar előterjesztése szerint kell javaslatát megtenni, azonban a minisztertanács döntését kéri abban a tekintetben, hogy az általános közegészségügyi szempontok miatt a gyakorlati, vagy a kutatási képesség vétesék-e előtérbe.

[Miklós] Miniszterelnök: A maga részéről a gyakorlati kérdést, a gyógyítást tartja fontosabbnak.

[Vörös] Honvédelmi miniszter: Jó gyakorlati ember az, aki a gyakorlatot az elmélettel összhangba tudja hozni.

[Ries] Közoktatásügyi miniszter: Oktatásnál az elméletet fontosabbnak tartja.

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Az egyetem szempontjából egyetlen fontos kérdés van, hogy a jelenlegi közegészségügyi szempontok indokolják-e Salaczt, aki nagyobb tapasztalattal bír.

[Ries] Igazságügyminiszter: Az egyetem, az a továbbképzés szempontjából fontos és így a jövőendő nemzedékek elméleti képesítése akkor tanulságosabb, ha az elméletileg képzetebb tanít. [sic!]

Szarka 15 éve klinikus és így a megfelelő tapasztalata és gyakorlati tudása is megvan.

[Miklós] Miniszterelnök szavazást kér a kérdésben. Szavazás után megállapítja, hogy Szarka Sándor kinevezése mellett 7 szavazat van és így a

²⁸ Péter Gábor, eredetileg Eisenberger Benjámín (1906–1993) szabó, 1943-ban tagja lett a Békepárt vezetőségének, 1945 után az Államrendőrség budapesti politikai rendészeti osztályának a vezetője, majd az Államvédelmi Hatóság vezetője volt. 1954-ben állam- és népellenes cselekmények vádjával életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1960 áprilisában kiszabadult s az egyik ruhagyárban a szakszervezeti könyvtár kezelőjeként dolgozott.

²⁹ Lásd a 65. sz. jegyzőkönyv 18. napirendi pontját.

³⁰ Szarka Sándor 1924-ben végzett Budapesten, 1947-ben a II. sz. nőgyógyászati klinikán volt adjunktus.

Salacz Pál (1897–1971) 1922-ben Budapesten végzett. Az Apponyi klinika főorvosa s a II. sz. szülészeti klinika másodtanára, 1944-től a Központi Állami Kórház főorvosa, 1949-től 1968-ig a Sportkórház főorvosa volt.

Minisztertanács Szarka [Sándor] nőgyógyászati tanszékre való kinevezéséhez hozzájárul.

Vörös János honvédelmi miniszter eltávozik, helyét B.Szabó István honvédelmi államtitkár foglalja el.

28

Földművelésügyi miniszter képviselőjében Takács József államtitkár előterjeszti javaslatát a hazai növénynevelés folytonosságának biztosítása tárgyában.³¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

29

Földművelésügyi miniszter [képviseletében Takács államtitkár]: bejelenti, hogy a Magyar Állami Lótenyésztési Felügyelőség szervezése tárgyában készített tervezetét a napirendről leveszi.³²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

30

Földművelésügyi miniszter [képviseletében Takács államtitkár] előterjeszti javaslatát az eredeti nemesített és utántermesztett vetőmagból származó 1945. évi termésű kukoricakészleteknek vetőmag céljára történő biztosítása tárgyában.³³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

31

Földművelésügyi miniszter [képviseletében Takács államtitkár] előterjeszti javaslatát „az Országos Erdei Alap kezelésében lévő bombasérült házak helyreállítási költségeire 3 890 000 pengő hitel engedélyezése” tárgyában.³⁴

Minisztertanács az Országos Erdei Alap kezelésében lévő bombasérült házak helyreállítási költségeire 3 890 000 pengő hitel engedélyezéséhez hozzájárult.

³¹ Lásd a 10 390/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. november 11.) és az ezt helyesbítő közleményt a MK 1945. november 20-i számában.

³² A jegyzőkönyv mellett csak a rendelet tervezete és a Földművelésügyi Minisztérium 121 300/1945.II.1. sz. kísérőlevele található. Az ügyet Miklós Béla kormánya már nem tűzte napirendre. Lásd a 11 750/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. december 18.

³³ A jegyzőkönyv mellett megtalálható szám nélküli előterjesztés és a rendelet tervezete szerint a hazai kukoricatermesztés folytonosságának biztosítása és a minőségi színvonal fenntartása céljából vált szükségessé az eredeti nemesített és utántermesztett (államilag elismert) kukoricavetőmagból származó 1945. évi egész termés állami vetőmagkiosztás céljára való felvásárlása. Lásd a 10 380/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 11.

³⁴ A szám nélküli előterjesztés szerint a győri, a szombathelyi, a debreceni és a szegedi erdészeti székház helyreállítására igényelte az összeget.

32

Földművelésügyi miniszter [képviselőtében Takács államtitkár] előterjeszti javaslatát Havas László Jenő képesítési kellékének elengedése és a kezdő állásnál magasabb állásra való kinevezése tárgyában.³⁵

[*Oltványi*] *Pénzügyminiszter*: Hiányzik a Pénzügyminisztérium előzetes hozzájárulása.

Földművelésügyi miniszter [képviselőtében Takács államtitkár] az előterjesztést leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

33

Földművelésügyi miniszter [képviselőtében Takács államtitkár] előterjeszti javaslatát „a Szovjetunió részére teljesítendő jóvátételi szállításokra előírt egyes vetőmagvak bejelentése és forgalmának korlátozása” tárgyában.³⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

34

Földművelésügyi miniszter [képviselőtében Takács államtitkár] előterjeszti javaslatát Ádámfi János volt állami főmérnök részére az V. 2. fizetési osztálynak megfelelő nyugdíj engedélyezése tárgyában.³⁷

Minisztertanács Ádámfi János volt állami főmérnök részére az V. 2. fizetési osztálynak megfelelő nyugdíj megállapításához hozzájárult.

35

Földművelésügyi miniszter [képviselőtében Takács államtitkár] előterjeszti javaslatát a „Vörös Hadsereg által az ország különböző részein felállított lókorházakból átvételre kerülő és még használható loanyag azonnali kifizetéséhez szükséges 5 millió pengő hitel kölcsönképpen való engedélyezése” tárgyában.³⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 9025/el.1945.X.1. sz. előterjesztése szerint az Agrártudományi Egyetem Kert- és Szőlőgazdaságtudományi Karának különleges gyümölcsstermesztési tanszékére egyetemi intézeti tanárrá kívánta kinevezni Havas Lászlót, akinek azonban nem volt főiskolai végzettsége.

Havas László Jenő (1885–?) érettségi után a londoni egyetemen irodalmat és művészettörténetet tanult, s exotikus növények európai meghonosítását tanulmányozta. 1905-től a lipcsei egyetemen közgazdaságtani előadásokat hallgatott. Svájcban, Németországban, Franciaországban, Belgiumban különböző intézetekben a növényi és állati rák kutatásával foglalkozott. 1942-ben tért vissza Magyarországra.

³⁶ A Földművelésügyi Minisztérium 132 361/1945.IV.2. sz. előterjesztése szerint a rendelkezésre azért volt szükség mert a gazdasági nehézségek és a termelés akadályai miatt nem látszott biztosítottnak a jóvátételi egyezményben vállalt kötelezettség: 2500 tonna borsó, 2500 tonna lucerna, 2000 tonna vöröshere, 1000 tonna bíborhere és 400 tonna különböző konyhakerti vetőmag határidőre való leszállítása. Lásd a 10 330/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

³⁷ Az ügyben készült szám nélküli előterjesztés szerint *Ádámfi Jánost* a Tanácsköztársaság alatti és azt követő időben tanúsított baloldali magatartása miatt 1919-ben fegyelmi úton távolították el a Földművelésügyi Minisztérium vízügyi műszaki szolgálatából.

³⁸ A Földművelésügyi Minisztérium 121 280/1945.II.1. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a bajai és az örkenytábori lókorház felosztásáról volt ekkor szó, és hogy 1035 ló átadására került sor. A lovakat földhözjuttatott kisgazdáknak kívánták eladni.

36

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a MÁV-díjszabás felemelése tárgyában.³⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

37

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* bejelenti, hogy miután a pénzügyminiszter a mai tárgysorozaton 9. sorszám alatt felvett bejelentései között a javaslat már letárgyaltatott, a napirendről leveszi.⁴⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

38

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* bejelenti, hogy Garami Ernőné kegydíjügye körözés útján már elfogadtatott, így a napirendről leveszi.⁴¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

39

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Szabadkikötő alkalmazottainak tűzifabeszerzésére 4 800 000 pengő hitel folyósítása tárgyában.

Minisztertanács a Szabadkikötő alkalmazottainak tűzifabeszerzésére 4 800 000 pengő folyósításához hozzájárult.

40

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 2 db középhulámú 100 kW-os műsorszórási adóberendezés megrendelése tárgyában.

[Oltoányi] *Pénzügyminiszter*: A javaslatot későn kapta kézhez, így nem tud hozzászólni.

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter*, figyelemmel a pénzügyminiszter felhívására a javaslatot a napirendről leveszi.⁴²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

³⁹ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 45 900/1945.II/fő.1. sz. előterjesztésében a menet-, vi-
tel-, fuvar és egyéb díjak nyolcszorosukra való felemelését jelentette be s azt, hogy a magánvasutaknak is lehe-
tővé tette a díjszabás hasonló mérvű emelését. Intézkedését részben az áremelésekkel, a vasút megrongált álla-
potával és azzal indokolta, hogy teljesítményének nagy részét a szovjet hadiszállítások képezik, amiért ellen-
szolgáltatást nem kap s ezt is az adózóknak kellene megfizetniük. Hangsúlyozta, hogy az áremelésnél figyelem-
mel volt bizonyos szociális szempontokra is. Lásd a 45 900/1945. KKM sz. rendeletet, MK 1945. október 25.

⁴⁰ A származásuk miatt nyugdíjazottak rehabilitálása tárgyában készített előterjesztést a Kereskedelem- és
Közlekedésügyi Minisztérium is, amelyet 11 336/1945-Eln. sz. alatt terjesztett elő.

A Pénzügyminisztérium előterjesztését illetően lásd a jelen jegyzőkönyv 19. napirendi pontját.

⁴¹ *Garami Ernő* (1879–1935) szociáldemokrata politikus. Károlyi Mihály kormányának kereskedelemügyi
minisztere volt. A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 11 381/1945.Eln. sz. előterjesztése szerint
özvegye, Olsavszky Anna kérte a kegydíj megállapítását. Ügyét a Nemzeti Főtanács az 1945. november 11-i
ülésén tárgyalta. (MOL XVIII-4)

⁴² Lásd a 65. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját.

41

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Bodroghközi Gazdasági Vasút Rt. alaptőkeemelése alkalmával kibocsátásra kerülő új részvények megvásárlása céljára 4 681 000 P hitel rendelkezésre bocsátása tárgyában.⁴³

Minisztertanács a 4 681 000 P hitel folyósításához a Bodroghközi Gazdasági Vasút Rt. alaptőkeemelése alkalmával kibocsátásra kerülő új részvények megvásárlása céljára, hozzájárult.

42

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Nyíregyházi Kisvasutak Rt. pénzügyi helyzetének rendezésével kapcsolatban a részvénytársaság alaptőkéjének felemelése folytán az államkincstár tulajdonába átveendő részvények ellenértékének kiegyenlítésére 6 500 000 pengő hitel engedélyezése tárgyában.⁴⁴

Minisztertanács a Nyíregyházi Kisvasutak Rt. pénzügyi helyzetének rendezésére 6 500 000 P hitel folyósításához hozzájárult.

43

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Posta részére tüzelőszer biztosítása tárgyában.⁴⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

44

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a MFTR részére 1 db tehergépkocsi vételárának fedezésére a kereskedelmi tárca részére 2 151 000 P hitel engedélyezése tárgyában.⁴⁶

Minisztertanács a 2 151 000 P hitel folyósításához a MFTR részére beszerzendő 1 db tehergépkocsi vételárára, hozzájárult.

⁴³ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 39 393/1945.II/1. sz. előterjesztése szerint a részvénytársaság adósságainak rendezése céljából az 1945. szeptember 24-én megtartott rendkívüli közgyűlésén elhatározta a 2 318 800 pengőt kitevő alaptőkéjének 7 000 000 pengőre való felemelését. A kibocsátásra került 4 681 200 pengő értékű részvényt az államkincstár, illetve megbízásából a Kaposvár-Mocsoládi Hév Rt. vette meg, így az állam a részvénytársaság ügyeinek vitelében meghatározó szerephez jutott.

⁴⁴ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 42 394/1945.II/1. sz. előterjesztése szerint ez esetben is a Kaposvár-Mocsoládi Hév Rt. útján vásárolta meg az állam az újonnan kibocsátott részvényeket, s így a részvények 2/3-ának a birtokába jutott. Az előterjesztés szerint a Nyíregyházi Kisvasutak Rt. háborús kárait, mintegy 145 millió pengő értékben, a vállalat jórészt helyreállította.

⁴⁵ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 132 502/1945.B.4. sz. előterjesztésében azért vitte a kérdést a minisztertanács elé, mert amint fogalmazott „a fennálló rendelkezések értelmében (Ip.Min. 60 000/1945. számú rendelet) a szénszállító cégek sem ajánlatot nem tehetnek, sem megrendelést nem fogadhatnak el az iparügyi miniszter úr engedélye nélkül”, a Postának viszont műszaki berendezései megóvása érdekében feltétlenül szüksége volt tüzelőre.

⁴⁶ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 38 768/1945.II/3. sz. előterjesztése szerint a Magyar Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat részére igényelte az összeget, tekintettel a Csepelen folyó nagyarányú újjáépítési munkákra.

45

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 44 346/1945. számú javaslatát a pénzügyminiszter előzetes hozzájárulásával és kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy tárcája „Központi igazgatás” cím, „Gépjármű-beszerzés” rovaton további 100 millió pengő összegű hitelt előirányzat nélküli átmeneti kiadásként igénybe vehessen.⁴⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

46

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a bírói képesítési pótlék felemelése tárgyában.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

47

[Ries] *Igazságügyminiszter* bejelenti, hogy mivel a tárgysorozaton szereplő 2., 3. alatti előterjesztését a társmiszterek későn kapták kézhez, így azokat a napirendről leveszi.⁴⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

48

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a népbírák és az igazolóbizottsági tagok napidíjainak újabb megállapítása tárgyában.⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴⁷ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztésében utalt arra, hogy az 1945. június 27-i minisztertanácsi értekezlet határozata (37. sz. jegyzőkönyv 42. napirendi pontja) értelmében nem csak a saját, illetve a Posta és a MÁV részére vásárolt gépkocsikat, hanem a társmisztériumok szükségleteiről is neki kellett gondoskodnia. Az előterjesztésből kitűnően a gépkocsibeszerzés legjelentősebb forrását a roncs-kocsik gyűjtése és ezek alkatrészeinek összeépítése képezte. Az előterjesztés egyébként a 100 millió pengőn kívül, a „gépjármű-forgalom megindítása” rovaton további 32 millió pengő összegű átmeneti hitel igénylését is tartalmazta, azzal a megjegyzéssel, hogy ezt megfelelő, de legalább 40 millió pengő összegű bevétel fogja ellensúlyozni. Javasolta végül, hogy a tárcák gépkocsigényének elbírálására és rangsorolására tárcaközi bizottságot hozzanak létre.

Az előzményeket illetően lásd a 33. sz. jegyzőkönyv 43. és a 36. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pontját.

⁴⁸ Az Igazságügyminisztérium T.1806/1945. sz. előterjesztése szerint azért volt szükség a bírói képesítési pótlék felemelésére, mert a 2500/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. június 27.) megszüntetett külön bírói státus folytán az ítéldbírákat és ügyészeket vesztéség érte s ezt nem tette jóvá a számukra megállapított havi 500, illetve 250 pengő összegű bírói képesítési pótlék. Ugyanígy hátrányos helyzetbe kerültek a minisztériumokba berendelt bírói képesítéssel rendelkező tisztviselők is. A javaslat a közszolgálati alkalmazottak illetményeinek emelkedéséhez arányosítottan javasolta megállapítani az ítéldbírók és ügyészek képesítési pótlékát.

A rendelet tervezete és kísérőlevele is megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Lásd a 10 360/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

⁴⁹ Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt az ügyvédi kamarák működésének átmeneti szabályozása és önkormányzatának helyreállítása; 3. sorszám alatt pedig az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet működésének átmeneti szabályozása és önkormányzatának helyreállítása című napirendi pont szerepelt. Lásd e kérdésekről a 65. sz. jegyzőkönyv 25. és 26. napirendi pontját.

⁵⁰ Lásd a 10 350/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

49

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Péti Nitrogénművek Rt. műtrágyagyárának újjáépítési hitele tárgyában.⁵¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

50

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a fegyverszüneti egyezmény 11. §-ából eredő szállítások ellenértékének kiegyenlítésére 13 milliárd pengő engedélyezése tárgyában.⁵²

Minisztertanács a Fegyverszüneti egyezmény 11. §-ából eredő szállítások ellenértékének kiegyenlítésére 13 milliárd pengő engedélyezéséhez hozzájárult.

51

[Bán] *Iparügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 2. és 4. alatti előterjesztéseit a napirendről leveszi.⁵³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

52

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a közszolgálati textilakció követelésének kiegyenlítése tárgyában. Kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a Mátyás Károly, valamint a Megyeri és Titz textilnagykereskedők részére az 1944. évi tisztviselői textilakcióval kapcsolatban fennálló követelés összegét, összesen 180 900 pengőt kifizethessen.⁵⁴

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy a közszolgálati textilakció követelésének kiegyenlítésére 180 900 pengő kiutaltassék.

⁵¹ Az Iparügyi Minisztérium 84 658/II/6/1945. sz. előterjesztése az állami tulajdonban lévő Péti Nitrogénművek Rt. (alapítva 1930-ban), bombatámadások során megsérült pétfürdői salétromsav és műtrágya üzemének helyreállításához szükséges összeg hitelműveletek útján történő előteremtésére tett javaslatot. Rámutatott arra, hogy az említett üzemek épületeinek és berendezéseinek 30 %-a elpusztult s a helyreállításához 1200 millió pengőre volt szükség. (MOL XIX-K-1-b 1945-9202)

⁵² Lásd a 64/f. sz. mellékletet. A fegyverszüneti egyezményt illetően lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

⁵³ Az Iparügyi Minisztériumnak az előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt a részvénytársasági és szövetkezeti közgyűlések megtartásának és más társasággal való egyesülésének, valamint a részvénytársasági alaptőke leszállításának, vagy felemelésének engedélyezése; 4. sorszám alatt pedig az Ipartestületek Országos Központja részére személygépkocsi vásárlás című napirendi pont szerepelt. A közgyűlések megtartására vonatkozó 86 730/V/5./1945. sz. iparügyi minisztériumi előterjesztés, a rendelet tervezete és kísérőlevelük megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Lásd erről még a 65. sz. jegyzőkönyv 27. napirendi pontját.

Ugyancsak megtalálható a jegyzőkönyv mellett az Ipartestületek Országos Központja részére történt személygépkocsi igénylésével kapcsolatos 84 994/II/3./1945. sz. előterjesztés és kísérőlevele is.

⁵⁴ A Közellátásügyi Minisztérium 108 811/1945. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy azért kellett a kérdést a minisztertanács elé vinni, mert az említett cégek követelése 1944. március 19-e után keletkezett. Hangsúlyozta ezért az előterjesztés, hogy az említett akció nem tekinthető a Sztójay- vagy a Szálasi-kormány által tett olyan intézkedésnek, amely az államra nézve kártékonynak minősült volna; másrészt a tisztviselők a kiszolgáltatott anyag ellenértékét a Postatakarékpénztárnak befizették.

53

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Örömmel jelenti be, hogy október 22-28-ig 1320 db vasúti kocsi érkezett a fővárosba. A gabona-vonatok igyekeznek a főváros malmainak napi kapacitását kielégíteni. Beérkezett összesen 304 súlyvagon, összesen 30 452 mázsa kenyérgabona. A távirati jelentések alapján 250 vagon van úton. A további kocsi-mennyiség berakás alatt áll. A szállítás folyamatosan bonyolódik le. Minden kilátás megvan arra, hogy a közeli napokban a szállítás a beszolgáltatás arányában fokozódni fog. Ezenkívül 12 burgonyavonatot is útban van a főváros felé.

Minisztertanács a közellátásügyi miniszter bejelentéseit örömmel vette tudomásul.

54

Népjóléti miniszter [képviselőében Szabó István] bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1., 2. sorszám alatt felvett előterjesztését a napirendről leveszi.⁵⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

55

Népjóléti miniszter [képviselőében Szabó István] Előterjeszti javaslatát dr. Balogh Pál miniszteri tanácsosi, dr. Csondor István miniszteri osztálytanácsosi, dr. Ebergényi Gyula és dr. Koncz Pál miniszteri titkári kinevezéséhez való hozzájárulás tárgyában.⁵⁶

Minisztertanács a kinevezésekhez hozzájárult.

56

Népjóléti miniszter [képviselőében Szabó István] előterjeszti javaslatát a közegészségügyi felügyelők és állami tisztí orvosok különpótlékának megállapítása tárgyában.⁵⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁵⁵ A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon az 1. és 2. sorszám alatt a 3968/1945. és a 3995/1945. sz., kinevezésekkel kapcsolatos előterjesztések szerepeltek – a nevek megjelölése nélkül; maguk az előterjesztések – az ugyanitt látható feljegyzés szerint – nem érkeztek be. A két napirendi pont címe mellé Miklós Béla ceruzával a következőket írta: „pénzügy jóváhagyása”.

⁵⁶ A Népjóléti Minisztérium 3884/1945.Eln. sz. előterjesztés szerint

Dr. Balogh Pál (1900–?) 1937-től a Honvédelmi Minisztériumban dolgozott, 1943-tól miniszteri osztálytanácsosként, majd a Népjóléti Minisztérium hadigondozási főosztályának helyettes vezetője, egyben a hadigondozás-igazgatási osztály vezetője lett.

Dr. Csondor István (1906–?) 1944 áprilisától az Országos Hadigondozó Hatóságnál dolgozott.

Dr. Ebergényi Gyula (1893–?) 1940 szeptemberétől Nagyváradon dolgozott, kezdetben a katonai, majd a polgári közigazgatásnál; 1944-ben az Országos Hadigondozó Hatóság, majd a Népjóléti Minisztérium tisztviselője lett.

Dr. Koncz Pál (1915–?) pénzügyi, majd bírósági területen dolgozott, a Pestvidéki Törvényszéken.

⁵⁷ A Népjóléti Minisztérium 46 598/1945.V. sz. előterjesztése szerint a közegészségügyi felügyelőknek és az állami tisztí orvosoknak a fizetésükhöz mért 50 %-os pótlék megállapítását az indokolta, hogy magánpraxist nem vállalhattak ugyan, mégis amikor a háborús események folytán a községi és körorvosok jórészt elmentek, ők látták el a lakosság gyógykezelését is, ami bizonyos mellékjövédellel járt. A rend helyreálltával elesetek ettől a mellékjövédeltől; ezt kívánta pótolni a javaslat, különös tekintettel arra, hogy a közszolgálatban álló mérnökök és más műszaki személyzet 50 %-os műszaki pótléka ügyében már történt intézkedés. Lásd a 11 020/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 29.

57

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter előterjeszti javaslatát a hitelakciók feltételeinek egységesítése tárgyában.

[Bán] Iparügyi miniszter és [Oltványi] pénzügyminiszter bejelentik, hogy észrevételeik vannak, amelyeket össze kívánnak egyeztetni az újjáépítési miniszterrel.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvileg hozzájárul. Az újjáépítési miniszter a pénzügyminiszterrel és az iparügyi miniszterrel egyeztesse össze és tárgyalja le a felmerült észrevételeket.⁵⁸

58

[Nagy Ferenc] Újjáépítési miniszter előterjeszti a minisztérium október havi költségvetése tárgyában javaslatát.⁵⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

59

[Erdei] Belügyminiszter bejelenti, hogy rendelettervezetét a Népgondozó Hivatal költségeinek fedezésére szükséges 363 617 500 P engedélyezése tárgyában a pénzügyminiszter nyilatkozatának hiányában a napirendről leveszi.⁶⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

60

[Erdei] Belügyminiszter előterjeszti javaslatát a magyar tűzoltóság megszervezése tárgyában.⁶¹

Minisztertanács az előterjesztést elvileg elfogadja. A belügyminiszter a pénzügyminiszterrel tárgyalja meg az utóbbi részéről felmerülő esetleges észrevételeket.

⁵⁸ Előzményét illetően lásd a 63. sz. jegyzőkönyv 17. napirendi pontját, valamint a II.F. 5. sz. feljegyzés 5. pontját. Az újjáépítési miniszter által aláírt 1945. október 4-i keltezésű előterjesztés részletesen foglalkozott a hitelakciók kezdeményezésének, ezek elbírálásának, elhatározásának, a hitelígényles módjának és feltételeinek, a hitelígénylesek rendeltetésszerű felhasználását célzó ellenőrzésnek a kérdéseivel. Az előterjesztés pontosan meghatározta a hitelakciókkal kapcsolatban az egyes minisztériumok, az Országos Gazdasági Tanács, a Gazdasági Államtitkársági Hitelvéleményező Értekezlet, a Magyar Nemzeti Bank, a Pénzügyminisztériumi Központ, a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete, a Szakszervezeti Tanács, a szakmai érdekképviseletek, illetve a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara szerepét. Kívánatosnak jelezte, hogy „elsősorban a tőkejavakat termelő iparágak, valamint a közlekedés helyreállítási munkálatai láttassanak el a hiteltörkékekkel. A beruházási program által szabadon hagyott keretben elsőrendű súlyt kell helyezni – olvasható az előterjesztésben – a lakosság élet-szintjének elviselhető mértékre való emelésére, tehát – bár ez gazdaságtalan – fogyasztási javak termelésére és az ezek előállítására szükséges beruházásokra, mert ez feltétele annak, hogy nagyobb mértékű újjáépítési beruházási program munkaképes munkaerővel végrehajtható legyen.”

⁵⁹ Az Újjáépítési Minisztérium 39 163/1945. sz. előterjesztése szerint 1945. október havában 181 321 800 pengőt tettek ki a minisztérium kiadásai. Előzményét lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 44–45. sz. napirendi pontjában.

⁶⁰ Lásd a 64/g. sz. mellékletet, valamint a 65. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

⁶¹ Lásd a 64/h. sz. mellékletet, valamint a 10 280/1945. M.E. sz. rendeletet, MK 1945. november 13.

61

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a főispánok részére szükséges személygépkocsik beszerzésére 24 millió pengő folyósítása tárgyában.

Minisztertanács a főispánok részére beszerzendő 11 db személygépkocsi vásárlására 24 millió pengő folyósításához hozzájárult.

62

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát „a közigazgatás reformjának végrehajtásával kapcsolatban 3 db személygépkocsi beszerzéséhez szükséges 8 663 000 P hitel folyósítása” tárgyában.

Minisztertanács a 8 663 000 P hitel folyósításához 3 db személygépkocsi beszerzésére hozzájárult.

63

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a minisztérium várbeli épületeinek helyreállítási munkálataira 30 millió pengő póthitel folyósítása tárgyában.⁶²

Minisztertanács a Belügyminisztérium épületének helyreállítási munkálataira 30 millió pengő póthitel folyósításához hozzájárult.

64

[*Erdei*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát „a Magyar Államrendőrség budapesti főkapitányságának szervezéséről és az Államrendőrséget érintő egyes kérdések szabályozásáról szóló 849/1945. ME sz. rendelet kiegészítése és az egyenruha és fegyverviselés kötelezettségének kiterjesztése” tárgyában.⁶³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

65

[*Erdei*] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy javaslatát a csendőrség feloszlásáról a napirendről leveszi.⁶⁴

⁶² A Belügyminisztérium 7440/1945. sz. előterjesztésében az anyagár és a munkabérek emelkedésével indokolta az újabb hitel kérését. Előzményét illetően lásd a 40. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját.

⁶³ A Belügyminisztérium 274 026/1945.IV.-12. sz. előterjesztése szerint a rendőrség I–III. állománycsoportjába tartozó tagjainak egyenruha- és fegyverviselési kötelezettségéről már történt intézkedés (8490/1945. ME sz. rendelet – MK 1945. szeptember 25.), ezúttal az Államrendőrség egységeinek erősítése érdekében a IV–VI. állománycsoportba tartozók felszerelését kívánta megoldani. Lásd a 10 290/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

⁶⁴ A Belügyminisztérium 1945. október 29-én kelt számnélküli előterjesztésében jelezte, hogy a csendőrség volt tagjainak igazolását végző bizottság előtt az esetek néhány olyan csoportja szerepelt, amelyekre nézve az általánosnál szigorúbb csendőrségi igazolási eljárás alkalmazása méltánytalan. Javasolta ezért az 1690/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 10.) megfelelő részeinek módosítását. Így a szigorú eljárás alól kiveendőknek jelezte a szakszolgálatos csendőrségi alkalmazottakat (számvevőket, orvosokat stb.), továbbá azokat, akik a csendőrség népellenes szellemével szembe fordultak, akik 1939. előtt kiléptek a csendőrségtől, továbbá akiket politikai megbízhatatlanság vagy származásuk címén elbocsátottak a szolgálatból. Külön kitért az 1920. előtt nyugdíjazott volt csendőrök, és az özvegyek, illetve árvák érdekeinek szem előtt tartására. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-1-12 996). A tervezetet az 1945. november 2-án (65. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontja), majd a november 21-én tartott minisztertanácsai ülésen is levették a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

66

[Erdei] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát – a már kiadott 9520/1945. ME sz. rendelet – a Budapest székesfőváros területén a fényűző vendéglátó ipari üzemek bezárásának módosítása tárgyában.⁶⁵

A rendeletet ugyanis kiadták, de az nem volt végrehajtható. Közös tárgyalást folytattak minden idevonatkozó szakmának képviselőivel.

A cukrászok kérelmét az iparügyi miniszter juttatta el hozzá. A cukrászok existenciáját nem lehet teljesen elpusztítani és kérik a belügyminisztert, hogy írja körül, hogy milyen mérték az a fogyasztás, amit nem tekint fényűzésnek. Tehát megfontolás tárgyává kell tenni a rendeletet és ennek alapján adhat csak ki végrehajtási utasítást. Súlyos probléma, hogy ez a kiegészítő rendelet mit tartalmazzon. A javaslata az, hogy mondja ki a rendelet, hogy elsősorban melyik a fényűző jellegű ipar, azután azt, hogy ez vonatkozik-e minden olyan üzemre, ahol ital, vagy étel kiszolgáltatása folyik.

A rendelet megadná a lehetőséget, hogy az üzem áttérhessen olyan üzem folytatására, amely nem sért közellátási érdekeket. A bérleteket megszüntetni képtelenség. A Belügyminisztérium közrendészeti osztálya, amely gyakorlatilag a fellebbezéssel foglalkozik, azt az előterjesztést tette, hogy akkor lenne hatásos az intézkedés, ha úgy oldanák meg, hogy rendőrhatalósági engedély kérésére szorítanának minden ilyen üzemet, hogy csak akkor kapja meg az engedélyt, ha megfelel a követelményeknek, különben nem.

Ez, az iparügyi miniszterrel egyetértve, véleménye szerint nagyon frappáns megoldás lenne.

Tehát kiegészítendő a rendelet azzal, hogy annak végrehajtása olyképpen történik, hogy 15 napon belül rendőrhatalósági engedélyt kér az üzem tulajdonosa és csak abban az esetben adandó ez meg, ha megfelel az előírt feltételeknek.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A rendőrség, amikor ilyen jogok birtokában van, gyakorlatban megszüntetheti az ipar gyakorlását. Kitér a cukrásziparra, ahol a műhelyben ipar, az üzletben árusítás folyik. Az egész ipar abban a veszélyben forog, hogy egy-egy közeg 5 perc alatt dönthet megszüntetése fölött.

A rendeletnek együtt kell megjelennie a közellátásügyi miniszter ide vonatkozó rendeletével.

[Rónai] *Közellátásügyi miniszter*: Sürgősen el fogja készíteni tervezetét. Egyetért azal, hogy a kérdést a legalaposabban meg kell tárgyalni.

[Erdei] *Belügyminiszter* az előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁶⁵ A 9520/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. október 16.) október 15-én tárgyalta a minisztertanács. (61. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontja) Lásd még a 65. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

67

[Olványi] Pénzügyminiszter utólagos előterjesztést kíván tenni a külföldiekkel szemben fennálló pénztartozások bejelentése tárgyában.⁶⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

Minisztertanács déli 1 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gévelt tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Teleki Géza, Vörös János, Nagy Imre, Gerő Ernő és Molnár Erik aláírása. Ries István igazságügyminiszter nevét kihagyták – feltételezhetően véletlenül – a felsorolásból, s így kézjegye is hiányzik.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 3–4., a 8., a 11–20., a 22–26., a 29–39., a 41–46., az 50–52., az 55–64. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés. Ezek közül 64/a-h. sz. mellékletként közöljük a 4., a 15., a 19., a 25–26., az 50. és az 59–60. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés illetve iromány szövegét.

Az egyes tárcák előterjesztéseit összefogó borítólapon felsorolták az adott minisztérium előterjesztéseit és a Miniszterelnökségen egyesekhez megjegyzéseket fűztek, ezek közül az érdemi észrevételeket jegyzetben közöljük.

64/a. sz. melléklet (a 64/4. napirendi ponthoz)

Budapest, 1945. október 13.

Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök úrnak,
Budapest
Ferenc-József tér

Miniszterelnök Uram!

F. év augusztusában azzal a kérdéssel fordultam a Miniszterelnök úr bölcs vezetése alatt álló magyar kormányhoz, hogy kívánatosnak tartja-e, hogy tudományos kutatásaimat itthon folytassam. Kérdésesnek látszott, hogy az országnak elsődrendű érdeke-e a mai nyomorúságos helyzetében szükségszerűen költséges tudományos kutatások folytatása. A kormány kérdésekre igenlően felelt és nagy megértéssel és bőkezűséggel P 1 500 000 -t bocsátott rendelkezésemre, intézetem havi szükségletének fedezésére.⁶⁷ Tette ezt azzal a megjelöléssel, hogy ez a havi átalány oly iramban és mértékben fog felemelkedni, amilyen mértékben a pénz vásárlóereje változik.

Az azóta eltelt idő alatt a pénz vásárlóereje körülbelül 1/10-ére süllyedt, míg intézeti átalányom változatlan maradt. Teljesen képtelen vagyok a megkezdett munkát ez összeggel tovább folytatni és kérem Miniszterelnök urat, hogy terjessze a kormány elé azt a kérésemet, hogy intézeti átalányom a pénzürték változásának megfelelően már október hónapra visszamenőleg is arányosan emeltessek.

⁶⁶ Lásd a 10 240/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 3.

⁶⁷ Lásd a 42. sz. jegyzőkönyv 36. és az 57. sz. jegyzőkönyv 17. napirendi pontját.

Mivel intézetem pénztára teljesen kimerült, a munka pedig lázasan folyik, kérem a különbözet gyors kiutalását.

Felhasználom az alkalmat, hogy jelentsem, hogy a kormányzat által rendelkezésemre bocsátott eszközök segítségével sikerült egy oly intézetet felállítanom, mely minden túlzás nélkül mondva egyedülálló az egész világon. Intézetemnek ez a kiválósága nem az anyagi eszközök gazdagságán van, hanem elsősorban szellemében, 15 kutatójának lelkületében és képzettségében rejlik. Várható, hogy ez az intézet egész rövid időn belül olyan nagyszabású eredményeket fog produkálni, melyek még nagyobb mértékben fogják a világ figyelmét Magyarország felé fordítani, mint 10 év előtt folytatott vitamin-kutatásaim.

Amennyiben a változott viszonyok következtében a kormány talán azon az állásponton volna, hogy ilyen költséges vizsgálatok folytatása már nem szükséges, úgy tisztelettel kérem ennek rövid úton való közlését.

Teljes tisztelettel

Dr. Szent-Györgyi Albert
egy. ny. r. tanár

Gépelte tisztázta Szent-Györgyi Albert saját kezű aláírásával. A levélpapír nyomtatott fejlécének szövege: A Budapesti K.M. Pázmány Péter Tud.-Egyetem Élet- és Körvegytani Intézete VIII., Esterházy-utca 9. sz. A levélpapír felső jobb sarkában a Miniszterelnökségen kapott iktatószáma: 9997/1945. látható, valamint Miklós Béla piros ceruzás kézírásával a következő olvasható: „Balogh X.24. M.” A levélpapír bal szélén, Miklós Béla tintával írt következő jegyzete látható: „1 500 000 = 15 000 000”.

64/b. sz. melléklet (a 64/15. napirendi ponthoz)

121 500/19145. szám
VII.

Minisztertanácsi előterjesztés

Tisztelettel bemutatom a tisztelt Minisztertanácsnak a házadóra vonatkozó egyes törvényes rendelkezések módosításáról és kiegészítéséről szóló rendelet tervezetét.

A tervezettel kapcsolatban a következőket adom elő:

A felszámolt politikai rendszer rendeleteinek és intézkedéseinek egyes adójogi vonatkozású kihatása csak most jelentkezik. Az igazságos elbánás elve megköveteli a felmerült panaszok megszüntetését.

Ilyen elsősorban is a zárolt számlára befizetett lakbérek után kivetett házadó rendezésének kérdése. Az 1600/1944. ME sz. rendelet⁶⁸ 8. §-ának (1) bekezdésében foglalt jövedelemkorlátozó rendelkezés, az ún. zsidójakav kezelésével megbízott kormány-

⁶⁸ 1600/1944. ME sz. rendelet (MRT 1944. 447-456. old.) a zsidók vagyonának bejelentéséről és zár alá vételéről szól. A 8. § a következőket tartalmazta: „Zsidó általában 3000 pengőt, ha pedig kereskedelmi vagy ipari vállalatot (üzletet, üzemet) tart üzemben az előző üzleti évben elért forgalom 5 %-át meghaladó készpénzét köteles a Pénzügyi Központ tagjai sorába tartozó valamelyik pénzügytörténelmi betéti könyvre, folyószámlára vagy csekkszámmlára befizetni.” A rendelet szerint ebből csak nagyon korlátozott keretben vehetett igénybe pénzt a tulajdonos.

biztos, valamint a nyilaskeresztes párt intézkedése a „háziparancsnok” útján arra kötelezte a zsidók, vagy annak minősített személyek birtokában levő házak lakásbérlőit, hogy a lakbéréket állami zárolt számlára fizessék be. A számlára befizetett összegek azonban elvesztek, azok visszafizetésére az államkincstárnak módja nincs s csak az általános kártalanítások során nyílik meg a lehetőség a kár egészben, vagy részben való megtérítésére.

Egyes városokban zárt területet jelöltek ki magyar állampolgárok tartózkodására. A zárt területen belül eső házakból kiköltöztették az ott lakókat és az így megüresedett házakat igénybe vették. Úgy az elmúlt, mint [sic!] a folyó évben a katonaság elhelyezésére ugyancsak számtalan esetben vették igénybe a bérbeadott és saját használatban álló lakásokat. Az igénybe vett lakások után pedig sem lakbért, sem térítést nem fizettek.

A háztulajdonosok igen sok esetben elengedik deportált bérlőik ezen idő alatt keletkezett bérhátralékát, tekintettel arra, hogy annak behajtása a bérlő anyagi romlását eredményezné.

Ezeknek a kérdéseknek rendezése adójogi vonatkozásban mulhatatlanul szükséges.

A fennálló jogszabályok szerint a házak birtokosai terhére kivetett házadó a fenti jogcímenek nem törölhető. Ennek következtében esedékes és behajtható az olyan házadó, amely a zárolt számlára befizetett, valamint az olyan lakbérék után íratott elő, amelyek a háztulajdonos kezeihez sohasem folytak be. A háztulajdonosok részéről felmerült panaszok tehát alaposak, ezért a jogtalanul befizetett vagy be nem folyt lakbér után kivetett házadó törlésére lehetőséget kell biztosítani.

A rendszerint bérbeadás útján hasznosított épületek házadó alapja a bérlők által a házbirtokosnak, vagy a ház hasznélvezőjének tényleg kifizetett lakbér összege. A már kivetett házadóból a fennálló törvényes rendelkezések szerint évközben eddig is volt helye törlésnek, általában véve minden olyan esetben, amikor a lakbérjövedelem akár laküresedés, akár pedig lakbérbehajthatatlanság címén nem folyt be. Ennek mintájára tovább fejleszthető a jogszabály, miután a jelen esetben is olyan elmaradt lakbérjövedellemről van szó, melyhez a házbirtokos nem jutott, a deportáltak egy része még nem tért vissza és ezért módot kell adni arra, hogy a távollevő háztulajdonos helyett a törlési kérelmet más is előterjeszthesse.

A zárolt számlára befizetett házbérek esetleg visszafizetésre kerülnek, vagy az okozott károk és veszteségek – az államháztartás helyzetétől függően – egy általános kártalanítás során egészben, vagy részben megtérülhetnek. Ilyen esetben köteleznénk az adókötelest arra, hogy az egészben vagy részben megtérült házbért, vagy a kártalanítás összegét jelentse be a házadó előírása végett. Ugyanis ha elismerjük a be nem folyt lakbérék után az adóköteles adótörlési igényét, az államkincstárnak is biztosítani kell az adókövetelés jogát, mihelyt a törlés alapjául szolgáló házbér, illetőleg a kár megtérül.

A rendelettervezetbe felvettem olyan intézkedést is, ami az adminisztráció egyszerűsítését célozza. A rendszerint bérbeadás útján hasznosított épületek után évenként még akkor is ki kellett a házadót vetni, ha a november hóban esedékes házbérbevallás idejében üresen állottak s a házadót csak a külön tett bejelentés alapján törölhette az állami adóhivatal. Tervezett intézkedésünkkel egyrészt kiküszöböljük a házadó kivetését és az évenkénti törlést, tehát két hatósági intézkedést kapcsolunk ki, másrészt mentesítjük az adókötelest attól, hogy minden évben beadványban kérje a házadó törlését.

64. 1945. október 30.

Tisztelettel kérem a mélyen tisztelt Minisztertanácsot, hogy a házadóra vonatkozó egyes törvényes rendelkezések módosításáról és kiegészítéséről szóló rendelet kiadásához hozzájárulni méltóztassék.

Budapest, 1945. október 5.

A miniszter helyett:

dr. Dabasi Schweng Loránd s.k.
államtitkár

Hitelesítem:

Bpest, 1945. október 9.

Bicskey

miniszteri irodafőigazgató

Gévelt, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata, az iratot hitelesítő irodafőigazgató aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton, aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbelyegzőjének lenyomata látható.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e napirendi ponthoz Miklós Béla ceruzával írva a következő megjegyzést fűzte: „adórendeletek!! nagy vagyonok megadóztatása”.

64/c. sz. melléklet (a 64/19. napirendi ponthoz)

295 315/1945.

teo.

Minisztertanácsi előterjesztés

A zsidótörvények és rendeletek hatályon kívül helyezéséről szóló 200/1945. ME számú (Magyar Közlöny 9. szám) rendelet⁶⁹ 1. §-a hatályon kívül helyezte azokat az összes jogszabályokat, amelyek a zsidókra vonatkozó hátrányos megkülönböztetéseket tartalmazták, és amelyek a polgári egyenjogúság elvét sértették. Ebből az elvből kiindulva a rendelet 4. §-a kimondja, hogy zsidó származásuk vagy feleségük zsidó származása miatt elbocsátott, nyugdíjazott, vagy végelbánás alá vont közalkalmazottakat állásukba vissza kell helyezni. Az 5. § pedig arról rendelkezik, hogy az elbocsátás és a visszavétel közötti időt a visszavett közalkalmazott előléptetése és nyugdíjjogosultsága szempontjából teljes egészében be kell számítani.

Ezeknek a rendelkezéseknek végrehajtása során a beérkezett kérelmek alapján azonban olyan kérdések is felmerültek, amelyeket a felhívott rendelet nem szabályozott. Ilyen kérdés volt az elmaradt illetmények miatt adandó kártalanítás kérdése is. Ennek az igénynek kielégítésével az államháztartásra háramló megterhelés okozta azt, hogy a korábban készült hasonló rendelettervezetemet visszavontam.

Szabályozásra vár azonban a kinevezés által már visszavett (rehabilitált) és az ezen rendelet alapján még rehabilitálandó közszolgálati alkalmazottak eredeti ranghelyének biztosítása. Jogszabály hiányában ugyanis a mellőzöttek rehabilitációjaként foga-

⁶⁹ MK 1945. március 17.

natosított vagy ez után foganatosítandó kinevezések – az e tekintetben érvényben lévő rendelkezések értelmében – azok keltéhez igazodó hatállyal léphetnek csak érvénybe, minek következtében mindazok, akik annak idején indokolatlanul megelőzték őket, a rangsorban továbbra is előttük maradnak. Ez a rehabilitáltakra nézve nem csak a további előmenetel szempontjából, hanem azért is sérelmes, mert ha kinevezésük a rendes időben megtörtént volna, az időközben eltelt idő folytán már a megfelelő fizetési osztály 2. vagy 1. fokozatába jutottak volna, míg így a rehabilitáció ellenére is csak a megfelelő fizetési osztály utolsó fokozatába voltak, illetőleg volnának kinevezhetők.

Szabályozandó volna azoknak az ügye is, akik a zsidótörvények hatálya alatt (1938. május 28. után) elszenvedett mellőzések és egyéb sérelmek után érték el a teljes nyugdíjra jogosító szolgálati időt vagy az előírt korhatárt és emiatt nyugilletményeik alacsonyabb fizetési osztály és fokozat alapján állapították meg, mintha őket mellőzés nem érte volna.

Ezek a kérdések a 200/1945. ME számú rendeletben egyáltalán nem szabályoztak. Minthogy azonban azok jogossága a rendelet 1. §-ában foglalt elvi kijelentésből következik, és a rendelet 4–8. §-aiban a közalkalmazottak visszavétele tárgyában foglalt rendelkezésekkel szerves összefüggésben vannak, szükségesnek mutatkozik az egész kérdésnek újbóli egységes szabályozása.

Ebből a célból elkészített jelen rendelettervezetben foglaltakat tisztelettel az alábbiakban ismertetem:

Az 1. § megállapítja, hogy ki tekinthető sérelmet szenvedettnek, és hogy a sérelmet szenvedett mire tarthat igényt. Szükségesnek mutatkozott időhatárként az 1938. évi XV.⁷⁰ (ún. I. zsidótörvény) hatályba lépésének napját: 1938. évi május hó 28. napját felvenni. Korábban ugyanis ily sérelmek nem keletkezettek. Ezzel az esetleges – már eleve is alaptalannak mutakozó – korábbi igényeket kívánom kizárni. Ez a rendelkezés természetesen egyáltalán nem érinti a politikai okokból mellőzöttek rehabilitálásáról szóló 285/1945. ME, illetve annak helyébe lépett 9590/1945. ME sz. rendeletet⁷¹ (Magyar Közlöny 154. szám) alapján támasztható korábbi igényeket.

Ebben a szakaszban a 200/1945. ME számú rendeletben foglaltakon túlmenően orvosolni kívánom azoknak a helyzetét is, akiket az előléptetésnél mellőztek, továbbá azokat, akiknek kinevezését az említett ok miatt visszavonták. Ennek indokául az szolgál, hogy a mellőzöttek többsége nem csupán a jogos ok nélkül történt nyugdíjaztatásuk, illetve elbocsátásuk által szenvedett sérelmet, hanem azzal is, hogy a nyugdíjaztatásuk előtt már esedékessé vált előléptetésüktől elestek. Vannak azonkívül olyanok is, akiket – feleségük származása miatt – csak az előléptetésnél mellőztek, de nem vontak végelbánás alá.

A 2. § a sérelmet szenvedett kérelmének elbírálására illetékes hatóságokat jelöli ki. Erre azért jelöltem ki a kinevezésre illetékes hatóságot, mert a kérelmek elbírálásánál szükséges egyöntetű eljárást ily módon látom legjobban biztosítva, és mert a kinevező hatóságoknál a kérelmek elbírálásához szükséges pártatlanságot is jobban látom biztosítva. Itt szabályoztam a kérelem előterjesztésének határidejét is.

⁷⁰ Az 1938. évi XV. tc. – címe szerint – a társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról intézkedett.

⁷¹ MK 1945. március 18., illetve MK 1945. október 18.

64. 1945. október 30.

A 3. § az elbírálásra illetékes hatóságok részére tartalmaz részletes utasításokat arra vonatkozóan, hogy a különböző kérelmek tárgyában miként kell határozni.

A 4. § a szolgálaton kívül töltött időnek a kinevezés, besorolás és nyugalomba helyezés szempontjából történő figyelembevételét szabályozza.

Az 5. § a sérelmet szenvedett halála esetén özvegyének és árváinak igényét állapítja meg.

A 6. § kimondja, hogy az, akit a rendelet alapján visszahelyeztek, igazoló eljárás alá esik.

Végül a 7. § a rendelet életbeléptetéséről és a 200/1945. ME számú rendelet 4–8. §-ában foglaltak hatályon kívül helyezéséről rendelkezik.

Budapest, 1945. évi október hó 27-én.

A miniszter helyett:

Dr. Dabasi Schweng Loránd s.k.
államtitkár

Hitelesítem:

Budapest, 1945. október 28.

olvashatatlan aláírás

min.irodafőigazgató h.

Gépet, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata. A hitelesítő irodafőigazgató helyettes aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton, aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének a lenyomata látható.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

64/d. sz. melléklet (a 64/25. napirendi ponthoz)

Magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől

66 260/1945. szám

I.ü.o.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A földreform során szétosztásra kerültek az úgynevezett egyházi nagyjavadalmak, amelyeknek egyik fő hivatása az volt, hogy az egyházi közigazgatás szerveinek: az egyházfőknek, a székeskáptalanoknak, az egyházmegyei hivataloknak és az egyházmegyei tanfelügyelőségeknek tagjait és alkalmazottait megélhetési forráshoz juttassa.

Politikai és kormányzati szempontból fontos, hogy a fennakadás nélkül működő egyházkormányzat segítségével a polgárok lelki irányítása is zavartalan maradjon és az egyházukhoz ragaszkodó polgárok milliói, kiket a földreform egyházat érintő rendelkezései esetleg megzavartak, lássák a magyar kormányzat megértését és őszinte segíteni akarását az Egyház felé.

Már ismételten tapasztalhattuk a kormányzatban és a politikai pártok vezetőiben megnyilvánuló készséget arra, hogy az egyházkormányzati szervek anyagi fenntartását az igénybe vett egyházi földbirtokok fejében állami forrásból fedezzük. E készség-

re építve állítottam össze azoknak a földreform által addigi jövedelmi forrásaikat elvesztett volt nagyjavadalmas egyházi szervezetek jegyzékét, amelyeknek fenntartását állami forrásból biztosítandónak tartom. Ezeknek az egyházi szervezetek rangsora szerint a tiszteletdíjakat oly állami fizetési osztály mértékével egyező összegben vélem megállapítandónak, mint amelyik állami tisztviselő munkakörével körülbelül megegyező munkát végez az egyházkormányzati szerv alkalmazottja. Előre bocsátom, hogy ez a számítás aránylag kevés megterhelést jelent.

Elgondolásom szerint a hercegprímás az I. fizetési osztály kétszeresének megfelelő összegű tiszteletdíjat; 2 érsek a II. fizetési osztály másfélszeres illetményeivel egyező összegű tiszteletdíjat; 9 megyéspüspök és a pannonhalmi főapát a II. fizetési osztály illetményeivel egyező összegű tiszteletdíjat; 4 segédpüspök a IV/1. fizetési osztály illetményeivel egyező összegű tiszteletdíjat; 18 apostoli kormányzó, káptalani helynök, illetve püspöki helynök és a 4 volt nagyjavadalmas rendfőnök a III. fizetési osztály illetményeivel; 65 kolumnás kanonok, 4 rendfőnöki helyettes, 17 irodaigazgató és a 21 főtanfelügyelő az V/1. fizetési osztály illetményeivel; 72 kanonok, 40 titkár és 11 tanfelügyelő a VI/1. fizetési osztály illetményeivel; 12 szertartó a VII/1. fizetési osztály illetményeivel; 10 levéltáros a VIII/1. fizetési osztály illetményeivel; 17 számvevő a IX/1. fizetési osztály illetményeivel; 18 kezelő a X/1. fizetési osztály illetményeivel; 34 gépiró a XI/1. osztály illetményeivel és 22 altiszt a XIII/1. fizetési osztály illetményeivel egyező összegű tiszteletdíjban részesülne.

A besoroltak fizetési osztálya nem változnék, magasabb fizetési fokozatba nem lépnének (ez az indoka a felsőbb fizetési fokozat felvételének fizetési osztályokon belül), mert nem állami fizetési rendszerbe sorolhatnának be, csupán egy-egy állami fizetési osztály mindenkorai illetményeivel egyező összeget kapnának állandó tiszteletdíj gyanánt. Aki az érdekeltek közül esetleg két itt szereplő állást tölt be (az oldallagos adminisztrációval kapcsolatos elv alapján) a második tisztjének csupán fele tiszteletdíját élvezhetné pótlék címén.

Számszerűleg kifejezve szükséges a 2500/1945. ME számú és a 6930/1945. ME számú rendeleteket⁷² figyelembe véve a folyó évre 22 817 500 P, illetve tekintettel arra, hogy tárcám költségvetésében a kassai, rozsnyói, szatmári, nagyváradi és hajdúdorogi egyházmegyék személyi kiadásairól már részben történt gondoskodás, az itt felvett 1 701 840 P levonva a fenti összegből, végeredményében szükséges tehát a folyó évre a fenti két rendelet alapján 21 115 660 P.

Tisztelettel kérem Minisztertanácsot, méltóztassanak hozzájárulni ahhoz, hogy tárcám költségvetésében 3. Cím. 1. rovat 1. alrovatán a fenti tiszteletdíjak fedezése céljából előirányzat nélküli kiadásként a folyó évre 21 115 660 P póthitel, illetve a mindenkorai illetményemeléssel kapcsolatos összeg engedélyeztessék.

Tisztelettel megjegyzem, hogy a fentiekhez a pénzügyminiszter úr folyó évi október hó 20-án kelt 16 807/1945.II. szám alatt kelt átiratában előzetesen hozzájárult.

Gévelt, keltezés és aláírás nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható az 1945. október 23-án kelt kísérőlevele.

⁷² A 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) a közszolgálati illetmények és nyugellátások rendezéséről, míg a 6930/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 24.) ennek – a fizetések összegét illető – módosításáról szól.

64. 1945. október 30.

64/e. sz. melléklet (a 64/26. napirendi ponthoz)

Magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől

12 811/1945.eln. szám

Minisztertanácsi előterjesztés

A minisztertanács augusztus hó 16-án tartott ülésében⁷³ elvileg elfogadta a Magyar Filmügyek Országos Bizottsága létesítésének szükségességét, a bizottság létesítése tárgyában előterjesztett rendelettervezetet, azonban megtárgyalás céljából az érdekelt miniszterekhez utalta. Ennek alapján a miniszterelnök, a földművelésügyi, az iparügyi, a belügyi, az igazságügyi és a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter urak kiküldötteivel a rendelettervezetet megtárgyaltattam és az egyes minisztériumok észrevételeinek megfelelően a rendelettervezetet átdolgoztattam.⁷⁴

A rendelettervezet újabb szövegében a bizottság feladatköréből kivonták a belföldön vagy külföldön előállított mozgókép nyilvános előadásának és forgalombahozatalának, valamint a belföldön előállított mozgókép külföldre való kivitelének engedélyezését, továbbá a filmügyekben tett hatósági intézkedéseket és kiadott rendeletek végrehajtásának ellenőrzését. Nem szerepel a bizottság feladatkörében a javaslatétel a belügyminiszternek mozgóképszínházi engedélyek adására és megvonására, valamint a mozgóképszínházak játsszói rendjének megállapítására. Egyebekben a rendelettervezet újabb szövege a korábbival szemben lényeges módosítást nem tartalmaz.

Tisztelettel kérem a Minisztertanácsot, járuljon hozzá, hogy a szóban lévő rendeletet, mint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletét adhassam ki.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázat.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és az 1945. október 24-én kelt kísérőlevelük.

⁷³ Lásd a 45. sz. jegyzőkönyv 24. napirendi pontját.

⁷⁴ A tárcaközi értekezlet szeptember 6-án tárgyalta meg a rendelet tervezetét. Ezen felmerült, hogy a Magyar Filmügyek Országos Bizottságában a Földművelésügyi Minisztérium és az Igazságügyminisztérium is képviseltesse magát. A Belügyminisztérium képviselője azt kérte, hogy a filmek bemutatásával, külföldre történő kivitelével, a filmszínházak játsszói rendjének felügyeletével, a filmügyekben kiadott rendeletek végrehajtásával kapcsolatos feladatok a Belügyminisztériumhoz tartozzanak, ugyancsak kérte, hogy a mozgóképszínházak engedélyének kiadása és megvonása az ő közbenjöttével történjék. A külügyminiszter képviselője súlyt helyezett arra, hogy a készülő filmeknek már a forgatókönyvébe betekintést nyerhessenek. Heves vita bontakozott ki a Hunnia Filmgyár tárcafelügyelete körül, mivel ezt az Iparügyi Minisztérium, mint gyárat, magának követelte. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 811)

64/f. sz. melléklet (a 64/50. napirendi ponthoz)

86 178/V/5.

1945.IpM sz.

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

A pénzügyminiszter úrral egyetértve tisztelettel kérem a Minisztertanácsot, szíveskedjék a Fegyverszüneti Egyezmény 11. §-ából⁷⁵ eredő szállítások ellenértékének kiegyenlítésére tizenhárom milliárd (13 000 000 000) pengőt engedélyezni és hozzájárulni ahhoz, hogy ezt az összeget tárcám 1945. évi kezelésében az „Ipari célok” cím keretében előirányzat nélküli átmeneti kiadásként elszámolhassam.

II.

Tisztelettel bejelentem, hogy a minisztertanács 67 510/1945.-V/5. számú előterjesztésemre az 1945. évi szeptember hó 20-án tartott ülésen⁷⁶ egymilliárd és kétszázötven millió (1 250 000 000) pengő, a 80 856/1945.-V/5. sz. előterjesztésemre pedig az 1945. évi október hó 15-én tartott ülésen⁷⁷ kettőmilliárd és ötszázmillió (2 500 000 000) pengő felhasználását engedélyezte. A rendelkezésemre bocsátott összeget az alábbi kimutatásba foglalt részletezéssel használtam fel. Figyelemmel azon körülményre, hogy a Vörös Hadsereg által történt bakancs-rendelés (180 000 pár, páronkint cca 50 000 azaz ötvenezer pengőbe kerül) összesen 9 000 000 000 P, azaz kilencmilliárd pengőt jelent, ezenkívül – figyelemmel a termelési költségek, de különösen a munkabérek az elmúlt hetekben történt erőteljes emelésére –, a szállítások zavartalan lebonyolításához újabb hitelre van szükségem, éppen ezért tisztelettel kérem, hogy a kért hitelt rendelkezésemre bocsátani szíveskedjék.⁷⁸

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata.
Az előterjesztés mellett megtalálható ennek 1945. október 26-án kelt kísérőlevele.

⁷⁵ Lásd a 7. sz. jegyzőkönyv 7/b. sz. mellékletét.

⁷⁶ Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 34. napirendi pontját.

⁷⁷ Lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontját.

⁷⁸ Az előterjesztéshez tartozó III. fejezet közlését – terjedelmi okokra tekintettel – mellőztük. Ez 48 olyan vállalat felsorolását tartalmazza, amelynek a jóvátételi szállítások fejében kifizetéseket teljesített az Iparügyi Minisztérium. Az egyes gyárak nevei mellett a kifizetett összeg is szerepel. A felsorolás végösszege: 2 794 531 216,48 P.

64/j. sz. melléklet (a 64/59. napirendi ponthoz)

Magyar belügyminiszter

7332 szám

eln.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

Az 1710/1945. ME számú rendelettel⁷⁹ felállított Népgondozó Hivatal működésével többek között gondoskodni kell a telepítéssel kapcsolatos költségekről is. E célra hozzávetőleges számítás szerint jelenleg mintegy 407 221 500 pengő hitelösszeg biztosítására van szükség az alantiek szerint:

Az ország mezőgazdaságilag hasznosított területe 16 200 000 katasztrális hold körül van, amiből 1 079 135 katasztrális hold a volksbundisták tulajdona. A mezőgazdaság 1930–1944 év közötti 10 éves átlagban évi 3,6 milliárd pengő értékű termést hozott, amely összegből 7%-ot, vagyis 252 000 000 pengőt tett ki a volksbundisták mezőgazdasági jövedelme. A volksbundisták birtokaira 60 000 magyar család, kb. 250 000 fő letelepítése véttetett tervbe. A telepesek szociális, gazdasági, jogi védelme és felszereléssel való ellátása, hitelszükségei és értékesítési kérdései várnak a telepítéssel együtt megoldásra.

A telepesek különböző vidékekről kerülnek egy-egy telephelyre, s miután nem mindenhol abban a mezőgazdasági ágban műveltek a földet, mint a telephelyen fogják művelni, ezért oktatásukat és irányításukat meg kell szervezni. Minden telephelynek a telepesek közül kiváló vezetője lesz. Telephely vezetői [sic!] – a járási telepfelügyelők irányítása mellett – mindennemű gazdasági munkánál tanáccsal, segítséggel azon vannak, hogy a telepesek gazdasági munkájukat egymásközötti segítséggel, előírt időben, szakszerűen végezzék el. Javadalmazásuk 5 hold jutalék-föld és hozzávaló gazdasági felszerelés.

A számbajövő 10 megyének 40 járása 67 körzetre oszlik. A 67 körzetben egy-egy járási telepfelügyelőt kell alkalmazni, aki okleveles mezőgazda. Járási telepfelügyelők oktatják a telepeseket télen elméleti, nyáron gyakorlati úton. A járási telepfelügyelő szakszerűen, gyakorlatban irányítja, ellenőrzi a járás telepeseinek munkáját. Ha a nagybirtok a múltban saját érdekeinek megfelelően a parasztság munkaerejének kihasználására odaállította a gazdatisztekot, akkor most éppen nem nélkülözhető az okleveles gazdák munkája. Hogy tudásuk értékesíthető legyen, odaállítom a parasztság mellé.

A telepítés maga, birtokpolitikai célja mellett, nem csak gazdasági, de szociális kérdés is. A telepesek birtokba-helyezésénél, gazdasági megsegítésénél, előkészítésénél és utógondozásánál nem nélkülözhető a szociális gondozási munka megszervezése. Ugyanannyi szociális titkár szükséges, mint ahány járási telepfelügyelő szerveztetett. Ezenkívül a felállított 5 kirendeltség mellé az 5 szociális felügyelő, és a központban egy főfelügyelői munkakörnek megszervezése is feltétlenül szükséges. Történelmünk folyamán a telepítések hosszú sora mind közjogi védelemmel, gazdasági és magánjogi megsegítéssel történt, – ma is ezt kell cselekednünk.

⁷⁹ MK 1945. május 10.

Miután a telepesek nagy része kiutasítottakból, konvenciók cselédekből és nincstelenek közül kerül ki, legnagyobb részük sem igásállattal, sem mezőgazdasági eszközökkel nem rendelkezik – ezért a telepesek anyagi megsegítése elodáztatlanul szükséges. Egyelőre mintegy 3000 telepesnek gazdasági megsegítését a 100 000 pengő értékű állat és gazdasági eszköz vásárlásával kell lehetővé tenni, amihez összesen 300 000 000 pengő szükséges. A vásárolt állat és eszközök kölcsönképpen a kölcsönnevű szociális szempontjainak figyelembevételével juttatattik.

Igen sok ház és gazdasági épület tatarozása is szükséges. Előreláthatólag az eziránti hitelszükségletek biztosítása a jövő év tavaszán kerül lebonyolításra. Terv az, hogy a telepesek számára juttatott házak tatarozási költségei szintén hosszú lejáratú kölcsönművelettel oldassanak meg.

Jelenleg sürgős tatarozási munkákra, Szomor község sérült házainak kijavítási költségeinek fedezésére, házanként 150 000 pengő alapulvételével, mintegy 9 000 000 pengő szükséges.

Fentiek szerint tehát az alanti hitelösszegek szükségesek:

1. ügyviteli költségekre, a központban alkalmazandó 14 személy javadalmazására	2 521 000 P
2. Külső 139 alkalmazott járandóságára	2 999 500 P
3. Szomor község házépítéseire	9 000 000 P
4. Gazdasági megsegítés kölcsönműveleteire	<u>394 701 000 P</u>
Összesen tehát:	407 221 500 P

Az előadottak alapján tisztelettel kérem a Minisztertanácsot, méltóztatásuk hozzájárulni ahhoz, hogy a Népgondozó Hivatal említett szükségleteinek fedezésére tárcám I. Központi igazgatás cím keretében 407 221 500 pengőt előirányzatnélküli átmeneti kiadásként felhasználhasson.

Budapest, 1945. évi október hó 16-án.

Erdei Ferenc s.k.

A kiadmány hitelül:
Stemmert Ilona (?)
s.hiv.igazgató

Gépelt, aláírás nélküli tisztaat stencil eljárással készített másolata, a kiadmányt hitelesítő segédhivatali igazgató aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton.

A jegyzőkönyv mellett nem található meg az az előterjesztés, amelyben már a jegyzőkönyvben szereplő 363 617 500 pengős hitelgény indoklása szerepel. Ezt, az október 27-én kelt feljegyzést a Vállás- és Közoktatásügyi Minisztérium irataiban sikerült megtalálni. A szöveges indoklás megközelítően azonos a fentiekkel, a költségtervezet azonban a következő módon változott:

„67 telepfelügyelő járandóságára	2 617 500 P
Igavonó állat és gazdasági felszerelésre	299 790 000 P
Vetőmag szükségletre	50 000 000 P
Szomor község telepes házainak javítására	<u>11 210 000 P</u>
összesen	363 617 500 P”

E feljegyzés mellett megtalálható a költségek kirendeltségenkénti részletezése is. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-12-12 774)

64/h. sz. melléklet (a 64/60. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés a magyar tűzoltóság
újjászervezésével⁸⁰ kapcsolatban

Az ország felett elvonult háború évek során keresztül igen nagy károkat okozott. Ház, épület, gyár, közlekedési üzemek, ingatlan és ingó vagyonok tekintélyes része megsemmisült. Eleinte a légitámadások, később pedig az ország területén pusztító, romboló, visszavonuló német hordák olyan hiányokat okoztak, amelyek miatt a megmaradt épületek, ipari berendezések legnagyobb fokú védelmére szükség van.

A tűzoltószervezet vezetőinek nagy része a németeket kiszolgált, a németbérenc nyilasok utasításait szolgálai módon követték és a jól felszerelt tűzoltóságunkat 70–80 %-ban felszerelésétől megfosztotta.

A tűzoltóság legénységi és altiszti állományának egy tekintélyes része azonban helyén maradt, önfeláldozóan viselte nehéz helyzetét és a visszavonulás során kialakult csaták során tűz- és rombolási károk tovaterjedésének megakadályozásában nagy munkát végzett.

A tűzoltóság e derekas munkáját az új, demokrata államnak megfelelően kell értékeln[e] és midőn a tűzoltóság új szervezetét a mellékelt rendelettervezet szerint felállítjuk, olyan tűzoltóságot kell létesíteni, amely a népből jön, a népért van és a nép fiait alkotják.

A tűzoltóság intézménye mindig magában hordta az önfeláldozást és az önzetlenség eszméjének csíráját. Ezt a jövőben is fokozatosan érvényesíteni kell és minden tűzoltónak, aki a népközösségért veszélyek idején élete kockáztatásával is kiáll, meg kell adni azt a lehetőségét, hogy az állami szervezet tagjaként, megbecsülésben legyen része és tisztességes módon megélhessen.

A reakciós rendszer tűzoltósága különféle elnevezések alatt, különféle testületekhez, szervekhez tartozott. Vezetőinek jó része olyan személyekből került ki, akik mellékfoglalkozásként és mellékjövedelemként foglalkoztak úgy-ahogy a tűzoltóság kérdéseivel és ügyeivel.

A rendelettervezet világos és egyszerű szervezetben kívánja egyesíteni az ország valamennyi tűzoltóságát, mindegyiket egyforma megtiszteltetésben kívánja részesíteni, de mindegyik részére ugyanazokat a kötelezettségeket írja elő. Az így létrejövő szervezet a szabad szakszervezetek körébe kapcsolódik, a szakszervezet legfelsőbb irányításában is szerephez jut úgy, hogy az intézmény demokratizálása és népi mivolta minden más hasonló intézménynél jobban kifejezésre jut. [sic!]

A tűzoltóság minden tagja szakszervezeti tag lehet. Gazdasági és kulturális nevelése szakszervezeten kívül biztosítva lesz szak- és demokratikus politikai tanfolyamok útján is. Módot nyújtok arra, hogy vezetői az arra rátermett és politikailag érett személyekből kerüljenek ki. Az iskolai végzettség kötelezettsége alól felmentést, a szakképzés megismerésére módot nyújtok.

Az ország nehéz anyagi viszonyai mellett – személyi, szervezeti kérdésen túlmenően – nagy kérdés a tűzoltóság felszerelésének beszerzése. Evégett az ingatlanvagyonnal és nagy ipari vagyonnal rendelkező természetes és jogi személyekhez kell fordul-

⁸⁰ Az előző három szót ceruzával aláhúzták.

64. 1945. október 30.

nom. Köztartozás formájában a házak, gyárüzemek, közlekedési vállalatok után *tűzrendészeti járulékot* fognak kivetni az önkormányzatok, mégpedig olyan összegben, amelyik a tűzoltóság személyi és tárgyi költségvetéséhez fog igazodni.

Ezenkívül biztosítani kell az állami hozzájárulást a tűzoltó felszerelések beszerzésénél, továbbá a biztosító vállalatoktól járó tűzrendészeti járulék befizetését, amely összegből a megyei, és országos közép fokú, felső fokú tűzrendészeti szervek kiadásai fedeztetnek elsősorban.

A pénzügyi vonatkozású kérdést a pénzügyminiszter úrral egyetértőleg, az ipari és közlekedési vállalatok tűzrendészeti kérdéseit az ipari és [a] kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter úrral együttesen fogom megoldani.

Budapest, 1945. szeptember 18.

dr. Erdei Ferenc s.k.
belügyminiszter

Gépelte, aláírás nélküli tiszttáza.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi november hó 2. napján du. 3 órakor Vörös János
honvédelmi miniszter elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter képviselésében Kiss Roland államtitkár	Bán Antal iparügyi miniszter képviseletében Kelemen Gyula államtitkár
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gyöngyösi János külügyminiszter	Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter
Gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás- ügyi miniszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés- ügyi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Dr. Ries István igazságügyminiszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[Vörös] *Az elnöklő honvédelmi miniszter* megnyitja a minisztertanácsot és felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt a miniszterelnöki bejelentések megtételére.

1

Dr. Balogh István: A hadirokkantak küldöttsége járt a miniszterelnöknél és panaszkodott, hogy az egyes minisztériumokban kiküldötteiket, akik a hadirokkantaknak jogos panaszait és kérelmeit adják elő, állandóan elutasítják. Régebben ha szót emeltek kommunistáknak titulálták őket, most pedig ha előterjesztik kívánságaikat „reakciósok” névvel illetik.

Az volt a kérelmük, hogy ezen sérelmeiket a miniszterelnök a minisztertanácson jelentse be. Felkéri a társmisztereket, hogy a rokkantak érthető érzékenységére figyelemmel, nagyobb megértéssel kezeljék ügyeiket.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

2

Dr. Balogh István: Mindszenty József hercegprímás, esztergomi érsek pásztorlevelében támadást intézett a demokrácia egyes tényezői és a kormányzat ellen. A mai nap folyamán pártközi megbeszélés eredményeként a pártok deklarációja közli a választ, ame-

lyet a rádióban, a sajtóban is közzé tesznek.¹ Ebben a pártok visszautasítják a hercegprímás beavatkozását a napi politikai kérdésekbe és kifejezik azt is, hogy a hercegprímás nem járt el méltányosan a demokratikus pártokkal szemben, noha ezek eddig is féltő gonddal ápolták azt a zavartalan viszont, amely a demokratikus átalakulás óta egyház és állam között fennáll. Ennek folytán javasolja, hogy a minisztertanács – tudomásul véve a pártok deklarációját – térjen napirendre a hercegprímás pásztorlevele fölött.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

3

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát dr. Oltványi Imre magyar pénzügyminiszternek 1914. augusztus hó 4. napjától 1918. évi december hó 18. napjáig háborúban eltöltött katonai ideje és ezenkívül 1939. évi július hó 1. napjától 1940. évi december hó 20. napjáig a magyar honvédség szolgálatában eltöltött idő nyugdíjidejébe való beszámítása tárgyában.

Minisztertanács dr. Oltványi Imre háborúban eltöltött katonai ideje és a honvédség szolgálatában eltöltött idejének a nyugdíjidejébe való beszámításához hozzájárult.

4

Dr. Balogh István előterjeszti az újjáépítési miniszter javaslatát, Adorján János újjáépítési minisztériumi államtitkár nyugdíjba számítható szolgálati idejéhez 10 évi szolgálati idő hozzászámítása tárgyában.²

Minisztertanács hozzájárult ahhoz, hogy Adorján János újjáépítési minisztériumi államtitkár nyugdíjidejéhez 10 évi szolgálati idő hozzászámíttassék.

5

Dr. Balogh István előterjeszti a Központi Statisztikai Hivatal helyreállítási munkálataira az időközben bekövetkezett anyagár- és munkabéremelés következtében további 20 millió pengő hitelkérelmet.³

¹ Ezt a mondatot a lap szélén tintával írt kereszttel megjelölték.

A pásztorlevél és a pártközi értekezletről készített feljegyzés, valamint a pártok nyilatkozata megtalálható Miklós Béla miniszterelnöki iratai között. Ezeket – minthogy a kormány egész munkáját érintették – 65/a. és 65/b. sz. mellékletként közöljük.

² Nagy Ferenc újjáépítési miniszternek a jegyzőkönyv mellett található, saját kezűleg aláírt előterjesztéséből kitűnik, hogy Adorján János a Tanácsköztársaság idején a Vörös Hadseregben mint századparancsnok teljesített szolgálatot és ebben a minőségében átképző tanfolyamon is részt vett. Ezért 1919 szeptemberében tanítói állásából elbocsátották.

Adorján János (1900–1949) tanító, közgazdasági szakíró 1945 előtt az Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ műszaki igazgatója volt; a Parasztpárt tagjaként, annak javaslatára került az Újjáépítési Minisztériumba. 1945. június 17-én a minisztérium politikai államtitkára lett, pozícióját a Tildy-kormányban is megőrizte. 1945-től 1947-ig tagja volt a Nemzetgyűlésnek. 1948-ig a Magyar Mezőgazdaság c. hetilap főszerkesztője volt. Öngyilkos lett.

³ A Miniszterelnökség 9148/1945. sz. előterjesztése szerint a szeptemberben érvényben volt árak és bérek alapján a Statisztikai Hivatal Budapesten, a II., Keleti Károly u. 5/7. és 18. sz. alatti épületének helyreállítása 63,5 millió pengőbe került volna. 1945-ben azonban – a már korábban engedélyezett 18 millió pengőn túl – csak 20 millió pengőt tudtak felhasználni a legsürgősebb munkákra.

Minisztertanács a Központi Statisztikai Hivatal helyreállítási munkálataira további 20 millió pengő folyósításához hozzájárult.

6

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát az „Elhagyott Javak Kormánybiztosa és a Kormánybiztosság Elnöki Tanácsa” tárgyában.⁴

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: A rendelettervezet 5. §-a intézkedik az elhagyott lakberendezési tárgyak használatba adása tekintetében.⁵ Feltehető, hogy ezek közé a tárgyak közé nem kívánták sorolni azokat a tárgyakat, amelyek műtárgyak, vagy amelyek történelmi és tudományos értékkel bírnak. E tárgyak tekintetében ugyanis a 4450/1945. ME számú rendelet⁶ alapján [a] vallás- és közoktatásügyi miniszter intézkedik. Kívánatosnak látszik tehát az, hogy a 25. § (1) bekezdése után különálló bekezdésként a következő rendelkezés vétessek fel:

„(2) A lakberendezési tárgyak körébe nem tartoznak a műtárgyak, a történelmi és tudományos értékkel bíró tárgyak, a könyvek és az oklevelek. Ezek tekintetében a 4450/1945. ME sz. rendelet alapján a vallás és közoktatásügyi miniszter intézkedik.”

Hasonló rendelkezés felvétele szükséges a 29. §-al kapcsolatban is. Itt, ugyancsak [a] (26) bekezdésben⁷ a következő rendelkezést kellene felvenni: „Az (1) bekezdés rendelkezése nem érinti az 1982/1945. ME számú rendelet⁸ (megjelent a Magyar Közlöny 34. számában), továbbá a 4450/1945. ME számú rendelet (megjelent a Magyar Közlöny 77. számában) hatályát; a műtárgyak, a történelmi és tudományos értékkel bíró tárgyak, továbbá a könyvek és oklevelek tekintetében továbbra is a vallás- és közoktatásügyi miniszter intézkedik.”

Kívánatosnak tartaná továbbá azt is, hogy a rendelettervezet 45. §-ának keretében⁹ is utaljanak a fenti két rendelet hatályának fenntartására. Ez akként volna legkönnyebben megvalósítható, ha a 45. § ötödik sorának utolsó szava után gondolatjel közé a következő szöveget vennék be: „– az 1982/1945. ME és a 4450/1945. ME számú rendelet kivételével –”

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter észrevételei az eljárásnál figyelembe veendőek.

⁴ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 6. és a 64. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját, valamint a 10 490/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 4. A kormánybiztosság Elnöki Tanácsának összetételéről a MOL XIX-A-1-j 1945-X0XVII-2513 sz. ügyiratban, a kormánybiztosság szervezetének, hatáskörének egyes további kérdéseiről a MOL XIX-A-1-j 1945-XXVII-7634 sz. ügyiratában található adatok.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 12 825/1945.eln. sz. alatt foglalkozott az előterjesztéssel, V. ügyosztályának javaslatai külön lapon megtalálhatók a jegyzőkönyv mellett; ezeket ismertette felszólalásában Teleki Géza miniszter.

⁵ Elírás történéhetett, e kérdésekről a 25. § intézkedett.

⁶ Lásd a 38. sz. jegyzőkönyv 27. napirendi pontját. Az egyes magángyűjtemények anyagának védelme tárgyában kiadott 4450/1945. ME sz. rendelet a MK 1945. július 15-i számában jelent meg.

⁷ Elírás történéhetett, mivel (26) jelzésű bekezdés egyetlen §-nál sem található sem a tervezet, sem a kiadott rendelet szövegében. Feltehető, hogy a 26. §-ban foglaltakra kívánt visszautalni – s az elhagyott javak kormánybiztosának hatáskörét kívánta korlátozni a javak használatra való kiadását illetően.

⁸ A tudományos vagy művészeti szempontból jelentős elkobzott tárgyak felhasználásáról szóló rendelet a MK 1945. május 23-i számában jelent meg. Lásd a 24. sz. jegyzőkönyv 14. napirendi pontját.

⁹ A közlönyben megjelent végleges szöveg 42. §-a szólt arról, hogy mely korábbi rendeletek veszítették érvényüket.

7

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* napirend előtti felszólalás tárgyává teszi, hogy noha a minisztertanács 2 millió pengőben jelölte meg a körözés útján elintézendő hitelkérelmeket,¹⁰ ezt meghaladó összegű hiteligénylések is körözés alá kerültek. Javasolja, hogy az összeget a minisztertanács 5 millió pengő összegre emelje fel.

Minisztertanács a körözés útján elintézendő hiteligénylések összegét 5 millió pengőre felemeli.

8

Belügyminiszter képviselőjében Kiss Roland államtitkár bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1., 2., 3. sorszám alatti tételket a napirendről leveszi.¹¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

9

[*Belügyminiszter képviselőjében*] *Kiss Roland államtitkár* előterjeszti javaslatát egyes személyi és családjogi rendelkezések tárgyában.¹²

¹⁰ Lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 29. napirendi pontja.

¹¹ A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt „A Népgondozó Hivatal költségeinek fedezésére 363 617 500 P” igény bejelentése; 2. sorszám alatt „A csendőrség feloszlásáról és az Államrendőrség megszervezéséről szóló 1690/1945. ME sz. rendelet kiegészítése és módosítása”; 3. sorszám alatt „Az ország egész területén a fényűző vendéglátóipari üzemek bezárásáról szóló 9520/1945. ME sz. rendelet kiegészítése és módosítása” című napirendi pont szerepelt. Ezekkel kapcsolatos előterjesztések nem találhatók a jegyzőkönyv mellett.

A Népgondozó Hivatal költségei tárgyában készített előterjesztést a 64. sz. jegyzőkönyv 64/g. sz. mellékleteként közöljük.

A csendőrség feloszlásáról szóló rendelet módosítását illetően lásd a 64. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját és jegyzetét.

A fényűző vendéglátóipari üzemekről szóló rendelet módosítása tárgyában a Belügyminisztérium 20 430/1945. sz. alatt nyújtott be előterjesztést. Ez egyrészt hangsúlyozta, hogy a rendelet nem csak a mulatókra, eszpresszókra, cukrászdákra vonatkoztatandó, hanem minden fényűző vendéglátóipari üzemre – s hogy a fényűző jelleg megállapítására irányadó szabályokat a belügyminiszter állapítja meg. Másrészt szükségesnek jelezte megváltoztatni a 9520/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. október 16.) azon előírását, hogy a bezárt üzem céljait szolgáló helyiségekre vonatkozó bérleti szerződés hatálya 1945. november 1-jével megszűnik és azoknak – elsősorban népelelmezési célokra – hatósági úton való hasznosításáról kell gondoskodni. Ezt azért javasolta megváltoztatni mert közérdekből hatósági igénybevételnek csak akkor lehetett helye, ha a helyiségekre népelelmezési célokból csakugyan szükség mutatkozott; egyébként pedig a tulajdonos ügyének minősítette azt, hogy a bérleti viszonyt fenn kívánja-e tartani vagy sem. (MOL XIX-1-1-s 1945-Eln.-12-13 017) Előzményét illetően lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 15. és a 64. sz. jegyzőkönyv 66. napirendi pontját.

¹² A Belügyminisztérium 20 435/1945./II/4. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877. évi XX. tc. annak idején a vagyonos kiskorúak és árvák érdekvédelmére helyezte a súlyt, azóta viszont a gazdasági és társadalmi viszonyok eltolódása következtében a szociális szempontok kerültek előtérbe, ezért feltétlenül szükségessé vált a törvény modernizálása. Mivel azonban ez hosszabb időt igényelt, addig is, amíg erre sor kerülhetett néhány kérdés rendeleti úton történő újraszabályozását javasolta. Ilyen kérdésként jelölte meg 1/ a nagykorúság korhatárának – a választójogi törvénnyel összhangbahozott – leszállítását és a házasság nagykorúsító hatályának a férfiakra való kiterjesztését, 2/ a szülői hatalom gyakorlásának az anyára való kiterjesztését, 3/ a házasságon kívül született gyermek feletti szülői hatalom gyakorlását, 4/ nők gyámkénti kijelölésének lehetőségét, ezzel kapcsolatban az ellenőrzőgyámság szabályozását, 5/ az intézeti és hivatásos gyámság bevezetését, 6/ az ismeretlen, továbbá a meghalt személyek által hagyott, valamint a közadakozásból gyűjtött vagyonok védelme érdekében szervezendő gondnokság kérdését, 7/ a távollévő részére kirendelt gondnokok képviselői jogkörének kiterjesztését, végül 8/ a feudális eredetű családtanács megszüntetését.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 470/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

[Ries] Igazságügyminiszter: A tervezet a Jogi Reformbizottság¹³ alapos munkája és a fővárosi árvaszéki elnök bevonásával jött létre.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

10

[Oltványi] Pénzügyminiszter előadja dr. Szent-Györgyi Albert kérelmét a 60 millió pengő folyósításával kapcsolatban; a költségvetésben előadja, hogy a Természettudományi Akadémia az elmúlt két hónapban 20–20 millió pengő állami támogatást kapott. Ezzel az összeggel segíteni tudott a hazai természettudományi kutatás legégetőbb hiányain és újra megindította a tudományos életet. Benépesítette a laboratóriumokat fiatal kutatókkal, gondoskodott műszerekről, vegyszerekről, üvegnumőről, üvegfüvászról, megtette a lépéseket a külföldi irodalom beszerzésére és maga öt nemzetközi folyóiratot indított eredményeinek közlésére.

Hozzájárult az akadémia a kutatók egyéni gondjainak enyhítéséhez is. Így az akadémia bizonyosságát adta annak, hogy hasznos munkát végez és jól gazdálkodik. Ezen az alapon meri újra benyújtani kérelmét támogatás iránt, mely nélkül az akadémia működésének meg kellene szakadnia.

A mai ingadozó viszonyok mellett pontos költségvetést adni lehetetlen és csak hozzávetőlegesen készíthető költségvetés. Az eddigi tapasztalatok alapján november hónapban eddigi munkáját a következő kiadásokkal tudná folytatni:

1. Műszerek	15 000 000 P
2. Vegyszerek	5 000 000 P
3. Üvegnumú	3 000 000 P
4. Tudományos és egyéb segéderők	4 000 000 P
5. Fűtőanyag	10 000 000 P
6. 5 nemzetközi tudományos folyóirat indítása	10 000 000 P
7. Útiköltségek	1 000 000 P
8. Adminisztráció és egyéb előre nem látható kiadások	2 000 000 P
9. Műhelyberendezés és üzembehelyezése (finom-mechanika és elektrotechnika)	10 000 000 P
	<u>60 000 000 P</u>
Összesen:	60 000 000 P

1. *Műszerek*: A megvásárolt műszerek az akadémia leltári tulajdonát képezik, ami által elérhető az, hogy ezek mindig csak aktív kutatók kezében lesznek és nem fognak használatlanul heverni.

2. *Tudományos és egyéb segéderők*: Az akadémia jelenleg kb. 100 kutatót foglalkoztat. Ezeknek az akadémia [a] fizetést mint rendkívüli segélyt adja. Hogy ki mennyit kap azt az akadémia esetenként maga bírálja el, dönti el, tekintetbe véve az összes körülményeket.

6. *5 nemzetközi tudományos folyóirat megindítása*: Nem jelent csupán kiadást, sőt megtakarítást jelent, amennyiben ezek a folyóiratok fognak szolgálni csereanyagul a külföldi irodalmi termékek megszerzésére és így igen jelentékeny valutamegtakarítást eredményeznek.

¹³ A Jogi Reformbizottság létrehozásáról a 4470/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 10.) intézkedett. Célja Magyarország jogrendjének demokratikus szellemű átalakításában való részvétel volt; a kormány szaktanácsadó testületeként működött.

Műhely berendezése és üzembehelyezése: Ez a műhely az akadémia keretén belül fog működni, célja, hogy a kutatáshoz szükséges eszközöket díjmentesen előállítsa. A műhely berendezése szintén igen nagy megtakarítás, mert ilyen központi műhely nélkül az egyes tanszékek műhelyeit kellene lényegesen kibővíteni.

[Teleki] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* dr. Szent-Györgyi Albert indokolásait megfelelőnek tartja és pártolja a kérelem elintézését.¹⁴

Minisztertanács a Magyar Természettudományi Akadémia támogatására 60 millió pengő folyósításához hozzájárult.

11

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* az általános lakásadóra vonatkozó rendelettervezetét leveszi a napirendről.¹⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

12

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti a közszolgálati alkalmazottak belföldi hivatalos kiküldetése és átköltözködése alkalmából felszámítható illetmények újabb megállapítása tárgyában javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a rendelet szerint felszámítható új napidíjak 1945. év október hó 1. napjától kezdődőleg vannak hatályban, a 2. § (4) bek. megállapított gyaloglási átalány újabb megállapítás alá kerül.¹⁶

13

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát Darvas Lajos ny. pénzügyi főtanácsos rehabilitálása és az V. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.¹⁷

Minisztertanács Darvas Lajos ny. pénzügyi főtanácsos V. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult.

¹⁴ Szent-Györgyi Albert által Teleki Géza vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett, 1945. október 31-én kelt levelének másolata megtalálható a jegyzőkönyv mellett, ezen olvashatók, ugyancsak másolati formában Telekinek a pénzügyminiszterhez intézett pártoló sorai. Előterjesztésében a pénzügyminiszter Szent-Györgyi Albert levelét és Teleki Géza hozzáfűzött megjegyzését szinte szó szerint idézte.

Lásd még a 64. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

¹⁵ Lásd a 65/c. sz. mellékletet.

¹⁶ A Pénzügyminisztérium 17 290/1945.II. sz. előterjesztése a tételek általános felemelésén túl – a korábbi törvényes rendelkezésekkel szemben – újítást tartalmazott abban a vonatkozásban, hogy a közszolgálati alkalmazottak részére fuvar, illetőleg gyaloglási átalány felszámítását tette lehetővé olyan esetben is, amikor a tengelyen, azaz kocsin, autóbuzson, vagy vonaton megteendő utat az érdekelt közszolgálati alkalmazott saját kérekpárján vagy gyalog volt kénytelen megtenni.

A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett, hatálybalépését illetően eredetileg október 1-je szerepelt a tervezetben, a kihirdetett rendeletben már november 1. található. A gyaloglási átalányt kilométerenként 25 pengőben tervezték megállapítani, a kihirdetett rendeletben már 50 pengő szerepelt.

Lásd a 10 510/1945. M.E. sz. rendeletet, MK 1945. november 2.

¹⁷ A Pénzügyminisztérium 248 849/1945.XVI. sz. előterjesztése szerint *Darvas Lajost* korábban származása miatt mellőzték az előléptetéseknél, majd nyugdíjazták.

14

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a „zsidókra hátrányos megkülönböztetéseket tartalmazó rendelkezések alapján a 157 875., 157 880. és 157 882. sz. postatakarékpénztári letéti számlákra történt befizetéseknek az igényesek részére való visszautalása” tárgyában.

Dr. Balogh István: A letéti számlák felhasználásával kapcsolatban az Országos Zsidó Iroda is közre fog működni annak megállapításánál, hogy kiknek van esetleges igényjoga.

[Ries] *Igazságügyminiszter:* Ezzel kapcsolatban felhívja a figyelmet, hogy a zsidó ingóságok visszaadásával kapcsolatos rendelkezés nincs összhangban más hasonló intézkedésekkel és egységes rendelkezések szükségesek.

Dr. Balogh István: Az Igazságügyminisztérium készítse el ezt az egységesítő tervezetet, azonban a pénzügyminiszter most tárgyalta javaslatát döntésre ajánlja, mivel az független az igazságügyminiszter által felvetett kérdéstől.¹⁸

Minisztertanács a pénzügyminiszter előterjesztését elfogadta.

15

[Oltványi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Állami Pénzverő részére egy tehergépkocsinak napi forgalmi áron való beszerzésére.

Minisztertanács hozzájárult ahhoz, hogy a Magyar Állami Pénzverő részére egy tehergépkocsi napi forgalmi áron beszereztesse.

16

[Gyöngyösi] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát a külügyi szolgálat fogalmazói szakában való alkalmazáshoz szükséges kellékekről.¹⁹

[Ries] *Igazságügyminiszter:* Stílárís módosításai vannak és így az a kívánsága, hogy a külügyminiszter a rendelet szövegét tárgyalja le az igazságügyminiszterrel.

Minisztertanács az előterjesztést elvileg elfogadja. A részletes szöveget a külügyminiszter tárgyalja le az igazságügyminiszterrel.

¹⁸ Lásd a 65/d. sz. mellékletet.

¹⁹ A Külügyminisztérium 4438/1/1945. sz. előterjesztése a korábbi (6430/1931. ME sz. rendelet, MRT 1931. 1525–1530. p.) szabályozáshoz képest a felvételi korhatárt 25 évről 30 évre javasolta felemelni, a jelöltnek igazolnia kellett, hogy fasiszta mozgalomnak, jobboldali pártnak nem volt tagja, főiskolai végzettség helyett csupán olyan általános műveltséget és ismereteket kívánt meg, amelyek elengedhetetlenek a külügyi fogalmazói szakon; a francia, vagy az angol nyelven kívül egy további nyelv, 1946-tól az orosz nyelv ismeretét kívánta meg. Szóbeli felvételi vizsgát – a javaslat szerint – magyar történelem, magyar népmeseret, irodalom, általában a magyar szellem és műveltség, továbbá a nemzetközi munkásmozgalom és szervezetei, valamint a nemzetközi munkaügyi és munkaügyi szervezetek tárgyköréből kellett tenni. A felvételi vizsga után külügyi tanfolyamra kívánták utalni a jelölteket; e tanfolyam kiemelt tárgyaként jelölték meg a magyar jogi alapismereteket és az orosz nyelvet.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 640/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 23.

17

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti kérelmét a budapesti II. sz. belgyógyászati klinika felszerelésére 3 millió pengő póthitel tárgyában.²⁰

Minisztertanács a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem II. sz. belgyógyászati klinika felszerelésére 3 millió pengő póthitel folyósításához hozzájárult.

18

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a Pázmány Péter Tudományegyetem „Urológiai tanszékére” Babics Antal kinevezése tárgyában.²¹

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy a Pázmány Péter Tudományegyetem „Urológiai tanszékére” dr. Babics Antal neveztessék ki egyetemi tanárrá.

19

[Teleki] Vallás- és közoktatásügyi miniszter rendkívüli bejelentést óhajt tenni. Tekintettel arra, hogy a román közoktatásügyi minisztérium, az 1945. május hó 29-én kelt 407. sz. rendelettvény alapján, még f. évi július hó folyamán úgy rendelkezett, hogy a javak (bútorzat, felszerelés, könyvek stb.), amelyek a kolozsvári magyar tudományegyetem javára 1940. szeptember hó 11. után szerezettek be, a kolozsvári Magyar Előadásnyelvű Állami Tudományegyetem (a Bolyai Tudományegyetem) birtokában maradnak, a magyar kormány a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem rendelkezésére bocsátja azokat a felszerelési tárgyakat, könyveket és műszereket, amelyek 1944. folyamán, a kiűritési rendeletek alapján, Kolozsvárról elszállítottak és a dunántúli részeken helyeztetek el, de arra az esetre, ha a román kormány a kolozsvári Magyar Bolyai Egyetemet megszüntetné – Magyarország tulajdonjogának elismerése mellett – a román kormány kötelezi magát, hogy az átadott felszerelést Magyarországnak visszajuttatja.

A fentiekben a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem rendelkezésére bocsátott felszerelési tárgyak, könyvek és műszerek elszállítása azonnal engedélyeztetik, mihelyt a román kormány fenti elhatározását tudomásul vette.²²

[Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter: Tájékoztatót kér, hogy voltaképpen milyen felszerelési tárgyakra van szó.

²⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 53 904/1945/V. sz. előterjesztése mellett megtalálható a beszerzendő felszerelések jegyzéke és kísérőlevelük.

²¹ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 27. napirendi pontját, valamint a 64. sz. jegyzőkönyv 27. napirendi pontját.

²² A fentiekben előadottak külön lapon két példányban is megtalálhatók a jegyzőkönyv mellett, az egyik példányon – feltehetőleg Teleki Gézától származó – javítások láthatók.

Ugyanezen a napon a vallás- és közoktatásügyi miniszter kezdeményezésére 200 millió pengő hitelt nyitott a pénzügyminiszter a Postatakarékpénztárnál a kolozsvári tudományegyetem személyi járandóságainak kiadásainak fedezésére – mintegy az egyetemet a kitelepítés következtében ért veszteség kárpótlásául. (MOL XIX-I-1-s 1945-Eln.-9-13 073, 13 078)

A kolozsvári magyar egyetem 1944 őszén – ellenszegülve a katonai kiűritési parancsoknak – a helyén maradt. Az 1945. április 16-18-án létrejött megállapodás értelmében a magyar egyetem átadta az épületeket az 1940-ben Nagyszebenbe költözött és ekkor visszatért román egyetemnek s kiköltözködött egy volt leánygimnáziumba. A Bolyai Magyar Tannyelvű Állami Tudományegyetemet az 1945:407. sz. román törvény alapján 1945. június 1-jével hozták létre Kolozsvárott. Az orvosi fakultást Marosvásárhelyre helyezték át, az ottani közoktatás és a volt hadapródiškola épületeibe. 1959 márciusában Babes-Bolyai Tudományegyetem néven egyesítették a román tannyelvű egyetemmel.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Könyvek, műszerek, röntgenkészülék, felszerelési tárgyokról van szó. A teljes felszerelés egy része elpusztult, egy része lent maradt Kolozsváron és egy része jelenleg Keszthelyen van.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Ki kell domborítani azt is, hogy a magyar állam az egyetem esetleges megszüntetése esetén ténylegesen visszahozhatja a felszerelési tárgyakat.

[*Teleki*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Erről van szó; és a felszerelési tárgyak visszabocsátása csak akkor lép életbe, ha a megfelelő záradékolás a román kormány részéről megtörtént. A román rendelettvény voltaképpen elismeri a magyar állam tulajdonjogát.

Minisztertanács a felszerelési tárgyak Kolozsvárra való visszaszállításához elvileg hozzájárul. Az átadást azonban csak az esetben ejti meg, ha a román kormány írásban is elismeri, hogy a kolozsvári magyar tudományegyetem román részről bármily okból való megszüntetése esetén is a felszerelési tárgyak a magyar állam tulajdonát képezik és hajlandó azt Magyarországnak visszaadni.

20

A földművelésügyi miniszter 1. sz. előterjesztésével kapcsolatban a *kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* [*Gerő*] megjegyzi, hogy egy korábbi minisztertanács már elfogadott. [sic!]²³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

21

[*Vörös*] *Az elnöklő honvédelmi miniszter* bejelenti, hogy miután a földművelésügyi miniszter nincs képviselve a minisztertanácson, a tárgysorozaton szereplő 2. alatti előterjesztését a napirendről leveszi.²⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

22

[*Gerő*] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 2 db középhulámú 100 kW-os mősorszóró adóberendezés megrendelése tárgyában. A két új 100 kW-

²³ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt „A Szovjetunió részére teljesítendő jóvátételi szállításra előírt egyes vetőmagvak bejelentése” c. napirendi pont szerepelt. A 132 360/1945.IV.2. sz. előterjesztése mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük. Lásd a 64. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját.

²⁴ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt „A 600/1945. ME sz. rendelet végrehajtása során állami tulajdonba jutó erdőgazdaságokban szolgálatot teljesítő alkalmazottak jogviszonyának rendezése” c. napirendi pont szerepelt.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a rendelet 1945. október 18-án kelt tervezete s a földművelésügyi miniszternek a miniszterelnökhöz írt, október 27-én kelt 85 157/1945.V.1. sz. levele, amelyben közölte, hogy a tervezet előzetes tárgyalása során a népjóléti miniszternek és a pénzügyminiszternek voltak észrevételei. Ugyanitt található a Miniszterelnökség 10 473/1945. sz., Bojta államtitkár által november 5-én kiadmányozott s a földművelésügyi miniszterhez címzett levele. Ebben megállapította, hogy a tervezet „az idevágó kérdést nem teljes egészében szabályozza”, ezért kérte, hogy a földművelésügyi miniszter „egy egységes és a kérdés egész komplexumára kiterjedő javaslatot” tegyen megfontolás tárgyává.

Csak jóval később, már a Tildy-kormány idején adták ki a 12 120/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. december 23.) az állami erdőgazdálkodás hasznosabbá tételéről és az állami erdőgazdálkodás átszervezéséről; ennek keretében rendezték az alkalmazottak jogviszonyát is.

os adóberendezés megépítése 1939-es árfolyamon számítva, épületekkel és telekkel együtt kb. 6,5 millió pengő költséggel járna. Ebből az összegből a jövő év folyamán 60 %, az 1947. év első felében a még fennmaradó 40 % volna folyósítandó. A felhasználásra kerülő külföldi nyersanyag a két berendezés értékének kb. 4 %-át teszi ki.²⁵

Minisztertanács a 2 db középhullámú 100 kW-os műsorszóró adóberendezés megrendeléséhez hozzájárult.

23

[Gerő] *Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 2. sz. előterjesztése körözés útján már elfogadást nyert.²⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

24

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a debreceni népbíróság csonka Bihar vármegye területére kiterjedő illetékessége tárgyában.²⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

25

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát „az ügyvédi kamarák működésének átmeneti szabályozása és önkormányzatának helyreállítása” tárgyában.²⁸

²⁵ Lásd a 65/e. sz. mellékletet.

²⁶ A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 41 279/1945.II.5. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy egy Coudron típusú négyüléses repülőgép 1 900 000 pengő vételáron való beszerzéséről volt szó. A gépet a futárszolgálatban kívánták használni.

²⁷ Az Igazságügyminisztérium T.2041/1945. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a 2250/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. május 23.) elhatározott, Bihar vármegye területére illetékes népbíróságot nem tudták megszervezni: egyrészt nem sikerült népbüvészt kinevezni, másrészt Berettyóújfalu annyira zsúfolt volt hivatalokkal, hogy sem a népbíróság, sem a népbüvészség, sem pedig a fogház számára nem volt megfelelő helyiség. Végül is az ügyek száma sem kívánta meg, hogy önálló népbírósága legyen. Ezért a 2250/1945. ME sz. rendeletnek a berettyóújfalui népbíróság létesítésére vonatkozó részét hatályon kívül helyezték és a debreceni népbíróság illetékességét kiterjesztették csonka Bihar vármegyére is. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 10 430/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

²⁸ Az Igazságügyminisztérium T.1979/1945. sz. előterjesztése ráirányította a figyelmet arra, hogy az ügyvédi kamarák önkormányzati szervei választás útján 1941-ben alakultak újjá s így megbízatásuk 1944. december 31-én lejárt, de 1944-ben rendeleti úton 1945. végéig kitolták a választásokat. Az ügyvédi kamarák többsége azonban – a meghosszabbítás ellenére – nem működött, mivel tagjaik jelentős része, különböző okokból, elhagyta az országot, illetve többek politikai magatartása tette lehetetlenné a működést. Javasolta a régi önkormányzati szervek megszüntetését, ezek feladatkörének kijelölt szervekre ruházását azzal, hogy fokozatosan készítsék elő az önkormányzat megválasztását 1946 decemberének végéig, amennyiben pedig ez kilátástalan lenne, az igazságügyminiszter kapjon felhatalmazást ideiglenes önkormányzati szerv alakítására, illetve az újjászervezés miniszteri kiküldött útján történő ellátására.

E rendelet keretében kívánt intézkedni az igazságügyminiszter néhány más kérdéssel is, így a deportálásból, hadifogságból hazatérő, továbbá a szomszédos államokból átköltöző ügyvédek bejegyzéséről, a csonka ügyvédi kamarák visszamaradt területén működő ügyvédek átjegyzéséről; lehetővé kívánta tenni, hogy azok az ügyvédek, akik zsidó származásuk miatt az ügyvédi gyakorlatot elkövetve kezdhették meg, az ötévi gyakorlathoz kötött felsőbbirósági képviselő szemponjtájból ne kerüljenek hátrányos helyzetbe; intézkedni kívánt a tagdíjhátralékok miatt a névjegyzékből való kizárás idejének lerövidítéséről; a fegyelmi eljárások nyugvásáról; nőknak az ügyvédek és ügyvédjelöltek névjegyzékébe való felvételéről, és még néhány akkor időszerű kérdéssel.

A rendelet tervezete és kísérőlevele megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 10 440/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 7.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

26

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát „az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet működésének átmeneti szabályozása és önkormányzatának helyreállítása” tárgyában.²⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

27

Iparügyi miniszter [képviselőiben Kelemen Gyula] előadja, hogy a részvénytársasági közgyűlés kivételes engedélyezése tárgyában már korábban előterjesztett javaslata az igazságügyminiszterrel és a pénzügyminiszterrel letárgyalást nyert.³⁰

Rendkívül sürgős volna a tervezet elfogadása és ezért kéri, hogy most azt előterjeszthesse.

Ismerteti a javaslatot: Részvénytársaságnak az alaptőke felemelése céljából tartandó közgyűlése tekintetében a vállalat tárgya szerint illetékes miniszter – a pénzügyminiszterrel egyetértve – felmentést adhat a közgyűlés tartására vonatkozóan a 817/1945. ME sz. rendeletben³¹ foglalt tilalom alól. Az ilyen közgyűlésen való részvétel és szavazás joga tekintetében azok a rendelkezések irányadók, amelyeket a 3100/1945. ME számú rendelet 2. §-ának (3) és (4) bekezdése,³² valamint a 8780/1945. ME számú rendelet³³ (Magyar Közlöny 139. szám) 3. §-a a miniszter engedélye alapján tartott közgyűlésre megállapít.

²⁹ Az Igazságügyminisztérium T.2039/1945. sz. előterjesztése mellett megtalálható a rendelet tervezete és kísérőlevelük. Az előterjesztés rámutatott arra, hogy mintegy 1800 ellátásra jogosult személy helyzete vált bizonytalanná azáltal, hogy az önkormányzat vezetői részben eltávoztak, részben politikai magatartásuk miatt működésüket nem folytathatták, a járadékok nem folytak be, bérházaik a harci cselekmények folytán rombadültek, továbbá, hogy a földbirtokreform során igénybe vett ingatlanokért járó kártalanítás ügyében is csak a törvényesen megalakult vezetőség tudott volna eljárni. Mindezekben igyekezett segíteni a 10 450/1945. ME sz. rendelet. (MK 1945. november 7.)

³⁰ A rendelet tervezete megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Lásd a 10 460/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 6.

A kérdés korábban ismételten szerepelt a minisztertanács napirendjén, így közvetlen megelőzően az 1945. szeptember 26-i (57. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pont) és az október 30-i (64. sz. jegyzőkönyv 51. napirendi pont) ülésen.

³¹ MK 1945. május 6.

³² MK 1945. június 19. A rendelet 2. § (3) bekezdése arról intézkedett, hogy a miniszter engedélye alapján tartott közgyűlésen csak azok a részvényesek vehettek részt, akik 1944. március 19-e előtt is igazoltan a részvények tulajdonosai voltak. A 2. § (4) bekezdése arról szólt, hogy ha a közgyűlésen sem az igazolt részvényes, sem pedig a többi részvény tekintetében magát a részvény letétbehelyezésével igazoló részvényes nem jelent meg, a közgyűlésen való részvételre és szavazásra az volt jogosult, aki a részvényeit az 1944. március 19-e előtt megtartott utolsó közgyűlésen való részvétel céljából, a közgyűlési jegyzőkönyv tanúsága szerint, az alapszabályoknak megfelelően letétbe helyezte.

³³ MK 1945. szeptember 29. A rendelet 3. §-a azzal egészítette ki a 3100/1945. ME sz. rendelet 2. §-ának (3) bekezdését, hogy a közgyűlésen való részvételre és szavazásra az is jogosult, aki az 1944. március 19-e előtt tartott utolsó közgyűlésen a részvénytulajdonos meghatalmazottjaként részt vett, feltéve ha a részvénytulajdonos a közgyűlésen személyesen nem vesz részt, vagy képviselőtől más módon nem gondoskodott.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

28

Iparügyi miniszter [képviselőiben Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát a bányák és egyéb ipari vállalatok támogatására 8 milliárd pengő hitel rendelkezésre való bocsátása tárgyában.³⁴

[Gerő] Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter: Ha ilyen súlyos összeget kell adni a bányák támogatására akkor állami tulajdonba kell venni, legalább tudjuk hová adjuk a kölcsönt.

[Oltványi] Pénzügyminiszter: Az előterjesztés még nincs letárgyalva a Pénzügyminisztériummal és ezért kéri az iparügyi minisztert, hogy javaslatát vegye le a napirendről.

Iparügyi miniszter [képviselőiben Kelemen Gyula]: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

29

Iparügyi miniszter [képviselőiben Kelemen Gyula] előterjeszti javaslatát az állami bérházak állagmegóvási munkáira 20 351 000 P hitel folyósítása tárgyában.³⁵

Minisztertanács az állami bérházak állagmegóvási munkáira 20 351 000 P hitel folyósításához hozzájárult.

30

[Molnár] Népjóléti miniszter a tárgysorozaton szereplő 1. sorszám alatt felvett előterjesztését – mivel azt a társmiszterek nem kapták még meg – a napirendről leveszi.³⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

³⁴ Az Iparügyi Minisztérium 86 861/V.5./1945. sz. előterjesztésében a munkabéremelésekre és a bányászoknak fizetendő őszi beszerzési segélyre tekintettel kérte az összeg folyósítását. Az előterjesztés részét képezi egy 44 tételből álló kimutatás arról, hogy a minisztérium számára korábban engedélyezett összegeket mely vállalatok támogatására használta fel és milyen összeg erejéig. Összesen 2 951 830 000 pengőre rúgott ez a támogatás.

³⁵ Az Iparügyi Minisztérium 82 829/IV/3./1945. sz. előterjesztésében a tárca kezelésében lévő Pongrác úti és Strobl Alajos úti munkás lakótelep, továbbá az I. Attila krt. 13–21.; a VI., Munkácsy M. u. 37., a Ráday u. 32.; az V. Visegrádi u. 32. és a Sziget (ma Radnóti M.) u. 24. alatti bérház helyreállítására kérte az összeget.

³⁶ A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt kinevezési javaslat szerepel. A 3968/1945. sz. előterjesztésben a népjóléti miniszter 43 segédhivatali, korábban szerződéses minőségben alkalmazott személy kinevezésére tett javaslatot. Az előterjesztés mellékletét képező jegyzékben megtalálhatók a javaslatba hozott személyek adatai.

31

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 2. sorszám alatti előterjesztését a napirendről leveszi.³⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

32

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a pestszenyerzsébeti és sashalmi állami lakótelepek helyreállítására 5 200 000 P hitel folyósítása tárgyában.³⁸

Minisztertanács a pestszenyerzsébeti és sashalmi állami lakótelepek helyreállítására 5 200 000 P hitel folyósításához hozzájárult.

33

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a MABI részére újabb 100 millió pengő állami kölcsön folyósítása tárgyában.³⁹

Minisztertanács a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete részére 100 millió pengő állami kölcsön folyósításához hozzájárult.

³⁷ A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt tisztviselők kinevezési javaslata szerepel, az előterjesztés megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

A Népjóléti Minisztérium 3995/1945.Eln. sz. előterjesztésében, hivatkozva arra, hogy a 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) 49. §-a lehetővé tette egyes köztisztviselőknek az általános előírásoktól eltérő feltételek melletti kinevezését, javasolta a minisztérium 35 munkatársának magasabb fizetési osztályba való besorolását.

Közöttük szerepelt a minisztérium hét osztály, illetve csoportvezetője, így dr. Vadas Sára, dr. Ember László, dr. Aczél István, dr. Simon Ákos, dr. Kenéz Vilmos, dr. Meleghegyi Sándor és Hatvani Béla.

Vadas Sára (1903–1975), azaz Vas Zoltán felesége, emigráns évei alatt Moszkvában szerzett orvosi diplomát, körzeti orvos volt, majd a Vörös Hadseregben teljesített szolgálatot. 1945. áprilisában miniszteri osztálytanácsos lett a Népjóléti Minisztériumban s a közegészségügyi osztály vezetésére kapott megbízást, ekkor miniszteri tanácsosi kinevezését javasolták, később Budapesten a Vas utcai kórház igazgatója volt.

Ember László (1914–?) jogi doktorátussal rendelkezett, 1939-től a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium, 1945. augusztus 10-től a Népjóléti Minisztérium munkatársa volt s a szociálpolitikai csoport helyettes vezetőjeként dolgozott; ekkor miniszteri tanácsosi kinevezését javasolták.

Aczél István (1912–?) jogi doktorátussal rendelkezett, korábban magántisztviselő volt; ekkor a Népjóléti Minisztérium biztosítástechnikai osztályának vezetését látta el, s miniszteri osztálytanácsossá kívánták előléptetni.

Simon Ákos (1906–?) jogi doktorátussal rendelkezett, 1927-től volt közszolgálatban; ekkor a minisztérium hadigondozási főosztályán az egyik osztály helyettes vezetője lett.

Kenéz Vilmos (1913–?) jogi doktorátussal rendelkezett, 1937-től a Honvédelmi Minisztérium tisztviselője volt; majd a Népjóléti Minisztérium hadigondozás-politikai osztályának vezetője lett.

Meleghegyi Sándor (1907–?) jogi doktorátussal rendelkezett, 1931-től a Honvédelmi Minisztérium munkatársa volt; ekkor a Népjóléti Minisztérium hadigondozási igénymegállapítási osztályának vezetését látta el.

Hatvani Béla (1911–?) gyógyszerész, 1945 előtt gyógyszergyári alkalmazott volt, ekkor a Népjóléti Minisztérium gyógyszerészeti osztályát vezette.

³⁸ A Népjóléti Minisztérium 33 833/1945.III. sz. előterjesztésében hangsúlyozta, hogy a két munkás-lakótelepen 2200 lakásban több mint 10 000 ember él, az ingatlanok értéke több milliárd pengő s így a házak helyreállítása nem csak szociális szempontból fontos, hanem igen jelentős kincstári érdek is fűződik hozzá.

³⁹ A Népjóléti Minisztérium 12 355/1945.II. sz. előterjesztése szerint a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetének egyetlen bevételi forrása a járulék volt; ez 1945. szeptemberében 44 millió pengőt tett ki, míg a biztosítottak ellátása 78 millió pengő kiadást jelentett, a hiány tehát 34 millió pengő volt, ennek fedezésére kért az év hátralévő hónapjaira 100 millió pengőt.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát Tóth Sándor kíséretű szolgálta I. o. irodatiszté történő kinevezése tárgyában.⁴⁰

Minisztertanács Tóth Sándor kíséretű szolgálta I. o. irodatiszté történő kinevezéséhez hozzájárult.

Minisztertanács este 5 órakor ért véget.

K.m.f.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépel tiszttartó a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Teleki Géza, Gerő Ernő, Kelemen Gyula és Molnár Erik aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 4–6., a 9–10., a 12–17. és a 19–34. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés; 65/c–e. sz. mellékletként közöljük a 11., a 14., és a 22. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést. A 2. napirendi pont jobb megértését elősegítő 65/a–b. sz. melléklet Miklós Béla miniszterelnöki iratai között található példányok alapján közöljük.

Az egyes minisztériumok előterjesztéseit összefogó borítólapon felsorolták az előterjesztések tárgyát és ezekhez a Miniszterelnökségen megjegyzéseket fűztek, e megjegyzéseket, amennyiben nem teljesen egyetértő álláspontot tükröztek, jegyzetben közöljük.

65/a. sz. melléklet (a 65/2. napirendi ponthoz)

Krisztusban kedves Híveink!

Miután a véres világháború teljesen véget ért, s a fegyverek zaja a föld minden tájkán elcsendesült, a borzalmas pusztulás és a megdöbbentő lelki eldurvulás befejeztével súlyos feladatok előtt áll az emberiség. Le kell számolnia az elhibázott, gyűlölködő és szörnyűséges múlttal, fáradságot, áldozatot nem kímélve kell felépítenie a jövőt. Nekünk, magyar katolikusoknak sincsenek egyéb feladataink. Ezeket kell megoldanunk nekünk is, hiszen a háború borzalmi bennünket talán jobban megviseltek, mint másokat, s a boldogabb jövő felépítésére is inkább rászorulunk, mint mások.

Előző közös körlevelünkben⁴¹ már megemlékeztünk arról, miképp számolhatunk le a könnyelmű, elhibázott és vétkes múlttal. Jelenlegi szövegünket pedig annak a kérdésnek szenteljük, hogyan kell felépítenünk az annyira várt, békésebb, rendezettebb jövőt. Felszólalunk elsősorban azért, mert a jövő kialakításának egyik fontos, talán

⁴⁰ A Népjóléti Minisztérium 74 896/1945.VIII. sz. előterjesztésében Tóth Sándort (1899–?) a budapesti XIII. kerületi Ideg- és Elmegyógyintézet kíséretű szolgálját, rátermettsége alapján javasolta kinevezni I. osztályú irodatiszté.

⁴¹ A püspökkari konferencia 1945. május 24-i keltezésű főpásztori szövegéről van szó, amelyet Mindszenty József fogalmazott meg – a püspökkari konferencia elnökének, Grósz József kalocsai érseknek a megbízásából. (Mindszenty József: Emlékirataim, Negyedik kiadás. Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 1989. 61–65. p.)

döntő fordulatá elé érkezünk. Választások előtt áll a magyar nép.⁴² Nagyon sok függ attól, hogy a jelen körülmények között milyen irányban nyilvánítja akaratát az ország. Lelkiismeretbe vágó kérdés ez, s épp ezért kötelességünknek érezzük, hogy e fontos elhatározás előtt híveink segítségére siessünk. Nem avatkozunk be a választási küzdelmekbe, nem foglalunk állást egyetlen párt mellett sem, de az igazság és a kötelesség elveit kifejtjük, hogy minden katolikus hívő szerintük válasszon.

Az állami élet jövő berendezkedése kétségtelenül csak a demokrácia elvei szerint történhetik. A demokratikus gondolatot már előző pásztorlevelünkben bizalommal üdvözlöttük. A zsarnokságtól eleget szenvedett a világ. Zsarnokság erőszakolta rá egy ember akaratát jobb sorsra érdemes népekre. Zsarnokság hajszolta be meggondolatlanul Európát a szörnyű háborúba, zsarnokság folytatta az öldöklő küzdelmet egészen az értelmetlenségig. Zsarnokság gázolt bele hosszú éveken át az emberiség legszen- tebb jogaiba, megvetette a lelkiismereti szabadságot, lábbal tiporta a szülők jogait gyermekeik nevelésére. A zsarnokság tagadta még a gondolatát is, hogy az emberi személynek joga volna önálló érvényesülésre, képességeinek, hajlamainak, egyéni hiva- tásának szabad kifejlesztésére.

A zsarnokság eme visszaélésével számol le a demokrácia. Természetesen nem az a demokrácia, mely az egyik emberi személy korlátlan uralma helyébe egy másikét ál- lítja. Nem az, amelyik az egyik embercsoport önző és féktelen uralmát egy másik cso- portt hasonlóan önző és féktelen hatalmaskodásával váltja fel. Az igazi demokrácia alappillére, hogy sértetlen természetjogi elveket ismer el, melyekhez soha, semmiféle emberi hatalomnak erőszakkal nyúlania nem szabad. Az igazi demokrácia arra törek- szik, hogy ahol valamely ok folytán ezek a jogok uralomra nem jutottak, azok ott is minél előbb elismertessenek és tiszteletben tartassanak. Az igazi demokrácia lelkiis- mereti szabadságot, a szülők jogait, a munkásnak szabad egyéniséggé való kialakulá- sát, a munka rabszolgaságának megtörését írja zászlajára. E célok érvényesítése érde- kében mozgósítja erkölcsileg kifogástalan eszközökkel a társadalom minden rétegét, erre a célra veszi igénybe minden jobb érzésű egyén közreműködését. Mi örömmel fogjuk látni, ha majd a magyar népet az emberiség e nagy törekvéseinek szolgálatába állítják. Örömrünk annál nagyobb lesz, mert a demokrácia ezen értelmezése tökélete- sen megfelel azoknak a bölcs és mély evangéliumi elveknek, melyeket dicsőségesen uralkodó XII. Pius pápa 1942. évi karácsonyi beszédében⁴³ a jövő társadalmi beren- dezkedés alapjaiként mutatott be. Örömmel üdvözlöttük a győztes hatalmak vezetői- nek ajkán elhangzott kijelentéseket is, valahányszor ezek a nyilatkozatok az emberi

⁴² 1945. november 4-i nemzetgyűlési választásokról van szó.

⁴³ XII. Pius pápa 1942. december 24-én nagyszabású rádióbeszédet intézett a világ népeihez. Öt alapvető pontba foglalta össze a társadalom rendjének és megbékélésének biztosítékait. Így szolt az ember személyi méltóságának a visszaállításáról, a család védelméről, a házasság felbonthatatlanságáról; hangsúlyozta, hogy a népek kölcsönösen függenek egymástól, ezért olyan általános kiegyenlítődsre van szükség, amely nem hagy hátra új bajok felidézésére alkalmas tűzfészeket; elengedhetetlennek jelölte meg a jogérzés mélyreható hely- reállítását és a jogbiztonság alátámasztását; felszólította az embereket, hogy segítsék az államot és az államha- talmat ismét a társadalom szolgálatába állítani, ne engedjék letéríteni az erkölcs útjáról, mert – mint mondta – az uralkodásnak a szolgálás a legvégső mély erkölcsi jelentősége. Végül figyelmeztette az emberiséget arra, hogy háborúellenes fellépésével tartozik a halottaknak, az özvegyek, az árvák szenvedő seregének, a bujdosók sokaságának, azoknak a százazreknek, akik önhibájukon kívül, néha csak nemzetükre vagy eredetükre való te- kintettel vannak pusztulásra ítélve. Tetszését és bátortását, atyai áldását küldte mindazokhoz, akik tesznek ennek érdekében. (Pesti Hírlap 1942. december 25.)

személy méltóságának komolyabb megbecsülését jelölték meg a jövő demokratikus fejlődésének feladatául. Hisszük, hogy ezek az eszmék szebb világot teremthetnek, hisszük, hogy általuk az emberiség közelebb jut célja felé s ezért hisszük, hogy megfelelnek a mindenható Isten szent akaratának is, aki azt kívánja, hogy minden ember szabad közreműködésével fogadja el az isteni megváltás és kegyelem egyetemesen ajánlott drága ajándékát.

Ez az öröm és bizalom indított arra, hogy májusi körlevelünkben megértést tanúsítsunk a magyar demokrácia jelentkezése iránt. Voltak ugyan már akkor is aggodalmaink, de inkább a jót tekintettük, ami több helyütt megnyilvánult, bízunk abban a megértésben, mely az Egyház és munkája iránt a demokrácia képviselői részéről udvarias szavakban, szép ígéretekben, néha még tettekben is megnyilatkozott. Ezt láttuk, erre építettünk. A bajokról és az előforduló visszaélésekről pedig úgy vélekedtünk, hogy ezek a kezdődő új rendszer kinövésai, hibák és gyarlóságok, amelyek az élet belső rendeződésével hamarosan meg fognak szűnni.

Várakozásunk hosszú és türelmes volt. Többször úgy éreztük már, hogy fel kellene szólalni, de nem akartuk a kibontakozást megzavarni, nem akartuk jószándékú emberek bizalmas és szorgos fáradozásait nyílt állásfoglalásunkkal nehezíteni. De most, a választások előtt nem hallgathatunk már. Meg kell mondanunk, hogy a magyar közéletben sok, nagyon sok olyan jelenséget tapasztalunk, melyek a tiszta demokrácia elveivel éles ellentétben vannak, meg kell mondanunk, hogy ez az irányzat veszélyekbe sodorhatja szerencsétlen és súlyosan megpróbált hazánkat. Meg kell mondanunk, hogy keresztény választó nem adhatja a szavazatát olyan irányzatra, mely újabb elnyomást, újabb erőszakos uralmat, a természetjogok mellőzését felelőtlenül és sűrűn elköveti.

Eppen elég szégyen volt az országra, hogy egy évvel ezelőtt az akkori vezetők gyengeségéből tág teret engedtünk idegen megszállók erőszakoskodásának. Legalább most kellene a múlt hibáit, az emberi jogok lelkiismeretes tisztelésével tartásával jóvátennünk, hogy a világ becsülését valamiképp kiérdemeljük.

Legjobban fáj és a legkíméletlenebb seb az, hogy a házasság felbonthatatlanságát, melyért a múltban is annyit küzdöttünk, s aminek a magyar újjászületés legbiztosabb zálogát szeretnők látni, az Ideiglenes Nemzeti Kormány, hitünk szerint illetékességét messze túllépve, szükségtelenül, a keresztény hívők érzelmeivel nem számolva, súlyosan meglazította. Nem található a világon még egy állam, mely a házasság felbonthatatlanságának kérdésében annyira ledér álláspontot képviselne, mint az új magyar házassági rendelet.⁴⁴ S mindez nem tekinthető egyszerű hibának, nem emberi kisiklásnak, hiszen a természetjog egyik fontos követelményéről, a házasság felbonthatatlanságáról van szó. Mit várhatunk mi attól a demokráciától, azoktól a pártoktól, és irányzatoktól, amelyek felhatalmazás és illetékesség nélkül is hozzá mernek nyúlni az egészséges társas lét ilyen lényeges alappillérehez? Számíthatunk-e arra, hogy ezek az emberek hatalomra jutva a természetjog alapkövetelményét tiszteltben fogják tartani, ha a hatalom és illetékesség nélkül, ennyire belenyúlnak abba a törvénybe, amelyet minden ép erkölcsi érzékű és sok hazáját szerető férfit a legfontosabbnak tart?

⁴⁴ Lásd a 42 sz. jegyzőkönyv 40. és a 45. sz. jegyzőkönyv 45. napirendi pontját.

Meg kell említenünk, hogy a földbirtokreformrendelet⁴⁵ több részletében olyan törekvéseket árult el, mintha bizonyos társadalmi osztályok egyszerű gazdasági tönkretételét célozta volna. Néha még hangok is hallatszottak, hogy ez az intézkedés büntetés a magyar birtokos osztály múltjáért. Ám megfelel-e mindez az igazságosságnak, megfelel-e a természettörvénynek? Helyes-e a kollektív igazságszolgáltatás elve? Szabad-e a jog és törvény uralmára törekvő társadalomban azt vállalnunk, hogy az egyik testvér hibájáért bűnhődjék a másik, s az ősapák nagyon kétséges mulasztásait szenvedje meg az unokák késői nemzedéke? A földosztásnál pártpolitika érvényesült és katonáink is kimaradtak a földosztásból.⁴⁶

Nem a földbirtokreformot tesszük itt bíráló tárggyá, hanem a benne megnyilvánuló bosszúálló szellemet, mely ígéri ugyan a vagyonukból kiforgatott tulajdonosoknak a jóvátételt, de az ígéretből aligha lehet valami. Magára a reformra is kénytelenek vagyunk megjegyezni, hogy végrehajtásában is nélkülözötte a megfontoltságot és méltányosságot, s ennek az elsiertett, szenvedélytől fűtött munkának gazdasági következményeit sínylel és ki tudja mily hosszú ideig sínylelni fogja az egész lakosság, főleg a városi dolgozók.

Még inkább meg kell döbbsenni, ha arra nézünk, hogy ez az erőszakosságba hajló „rendszer” milyen közszellemet teremtett az ország egyes intézményeiben. Ország-szerzte, de egyes vidékeken különösképpen örömet találják abban, hogy üres gyanú, egyéni neheztelés, személyes sérelem, titkos pártmesterkedések miatt fogjanak le férfiakat, akik maguk sem sejtik, hogy mi az elfogatásuk oka, és senkinek megtudni nem sikerül a vidéki hatalmasságok szigorú eljárásának végső indítékát. Papot, aki eszterdőkön át szanatóriumban ápoltatta egészségét gyenge tüdeje miatt, nehéz bér munkára ítélnék pusztán azért, mert az illető tiltakozott egy katolikus falusi egyesület jogtalan feloszlása ellen. Szent István-napi beszédért napokra elzárnak papokat s hogy fenyegetésüknek nagyobb nyomatékot adjanak, a politikai rendőrség vezetője kijelenti, hogy Szibériába viszik a papokat, ha továbbra is állást foglalnak a mai rendszer ellen. Mindez lehet ugyan egyesek túlkapása, de e túlkapások megdöbbsentően sokasodnak. S alig következhetnének be, ha a kormányzat erős volna, ha a pártokat a törvénytisztelet szelleme hatná át. Nem jutottunk volna be a jelenlegi bizonytalanságba, ha a vétekesek hibái fölött könnyen szemet nem hűnynának s a garázdálkodók nem éreznék magukat védetteknek.⁴⁷ Ezekkel az állapotokkal szemben az erkölcsi rend igazságo-sabb és jogszerűbb alapján álló, a természet, valamint Isten törvényeit tiszteletben tartó kormányzást akarunk.

A főváros népe lelkesedéssel vett részt a Szent Jobb körmenetén. Az ország népe örült az amerikai hadsereg nemes cselekedetének.⁴⁸ Mégis a Szent István hetét használta fel a kormány egyik tagja, hogy a tanárok átképző tanfolyamán Szent István ellen kemény támadást intézzen s hivatalos hatalommal fenyegetse meg azokat a taná-

⁴⁵ Lásd a 17. sz. jegyzőkönyvet.

⁴⁶ Lásd a 23. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

⁴⁷ Lásd a 9. sz. jegyzőkönyv 7., a 19. sz. jegyzőkönyv 8., a 27. sz. jegyzőkönyv 5., a 33. sz. jegyzőkönyv 2. és 27., a 37. sz. jegyzőkönyv 14., valamint az 50. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

⁴⁸ 1945. augusztus 19-én Schoenfeld, Arthur rendkívüli követ, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság mellett működő amerikai politikai misszió vezetője átadta Zsedényi Bélának, a Nemzeti Főtanács elnökének a nyilások által nyugatra hurcolt s az amerikai hadsereghez került Szent Jobbot. Így vált lehetővé, hogy az augusztus 20-i körmeneten bemutassák.

rokat, akik másképp mernek érezni vagy gondolkodni, mint ő. Az átképző tanfolyam másik előadója nyíltan az istentagadást hirdette meg a jövő iskola irányító szelleme gyanánt.⁴⁹

Mindenfelé azt látjuk tehát, hogy vagy az alapvető emberi jogokat vetik meg, s a társadalom leghatalmasabb pilléreit, az erkölcsiséget és igazságosságot semmibe veszik, vagy pedig lábbal tipornak azon hagyományokon és azon eszményeken, melyek a szenvedő magyar népet ismét lelki felemelkedésre, a nemességre és áldozatkésziségre nevelné. Pedig e rombolás helyett mennyi más sürgősebb és nélkülözhetetlenebb teendő várna megoldásra. Ne beszéljünk most a gazdasági bajokról, erről a kormány és a hatóságok nem mindenkor tehetnek. De szégyenkezve állapíthatjuk meg, hogy Magyarországon vonatokat, ha nem is rendszeresen, de mindenesetre megdöböntő gyakorisággal ismeretlen fegyveres rablók támadják meg, akik sokszor a szerencsétlen utasok betevő falatját, végső megmaradt ruháját veszik el. Ilyen szörnyű állapotok elképzelhetetlenek voltak előttünk, nem hittük, hogy valaha hazánk földjén ezt kelljen tapasztalunk. A rendőségünk pedig ugyanakkor papokat tart fogva szentbeszédek miatt, s védtelen polgárok internálására rendezkedik be.

Vajon az a kormány, mely ily állapotokat tűr, vagy ezekkel szemben tehetetlen, nem fog-e a politikai erőszak zsarnokságával szemben még gyöngébbnek és zavartabbnak mutatkozni? Naponta imádkozunk, hogy a magyar nép jobbérzelmű rétegének legyen elég szabadsága a választásokon akarátának megmutatására.

Titeket pedig, kedves Híveink, felszólítunk, hogy fontoljátok meg szavazataitokat s a választás alkalmával adjátok szavazatotokat arra a jelöltre, aki az erkölcsi tisztaság, a jog, az igazság és a rend érdekében fog síkraszállani, s képes lesz küzdeni a jelenlegi szomorú állapotok visszaélései ellen. Ne rettenjete meg a gonoszság fiainak fenyegetéseitől! Könnyebb egyszeri fenyegetést kiállani és elszenvadni, mint rálépni arra az útra, ahová meggondolatlan és lelkiismeretlen emberek csábítani akarják a magyarságot. Az erőszak természete az, hogy ma csak szavazatot kényszerít ki, holnap már fenyegetésekkel szorít munkára, holnapután háborúba visz, majd erőszakkal a

⁴⁹ Több tanári átképző tanfolyamot is tartottak: A Köznevelés 1945. július 15-én megjelent 1–2. száma szerint július 30. és augusztus 11. között volt egy tanfolyam; a Szabad Nép 1945. augusztus 17-i számában megjelent közlemény szerint az előző nap Teleki Géza miniszter nyitotta meg a budapesti és budapest-vidéki tanárok átképző tanfolyamát; ugyanezen időben tankerületi főigazgatóságoként is rendeztek tanfolyamokat. Az előadások szövegét nem ismerjük, valószínűsíthető azonban, hogy Mindszenty bíboros utalása Molnár Erik előadására vonatkozott, aki – a Köznevelésben megjelent ismertetés szerint – az előadása megbeszélése során „miniszterre vedlett és lecsapott a reakcióra.” Bántó – olvasható az ismertetésben –, hogy ő, aki az ellenvéleményen levőknek fejére olvasta, hogy – a dialektika egyik tétele szerint – a történelemszemléletükön átsüt a politikai meggyőződésünk, ugyanazt a tételt önmagára nézve nem ismeri el, közben reakciónak bélyegzi azt, aki a materiális és spirituális szemlélet együttes szükségességét vallja.” (Négyszemközt az átképző tanfolyammal, Köznevelés 1945. 5. sz., szeptember 1. 6–8. p.)

Feltételezhető továbbá, hogy Molnár Eriknek a Szabad Nép 1945. augusztus 19-i számában megjelent „Szent István” című cikke összhangban állt a továbbképző tanfolyamon általa tartott történelmi tárgyú előadással. A cikkben miután realisan elemezte Szent István történelmi művét, a következőket írta: „A reakciós magyar propaganda szentistváni gondolatának valódi történelmi talaja nem Szent István kora, hanem a magyar imperializmus letűnt korszaka volt, amelynek szóvivői a Kárpát-medencében élő népek ezeréves elnyomásának rendszerét tetszetős történelmi csomagolásban akarták mind a magyar, mind a többi itt élő néppel elfogadtatni. A demokratikus magyar politika elutasítja ezt a történelemhamisító szentistváni gondolatot.

Révai József pedig, a Műegyetemen tartott előadásában arról beszélt, hogy „a szentistváni politika volt az, amely bennünket két világháború pusztításába vitt.” (Szabad Nép 1945. október 13.)

Ilyen – és ezekhez hasonló megnyilatkozások válhatták ki Mindszenty bíboros bírálatát.

megsemmisülésbe kerget. Az erőszak olyan, hogy ma a házassági köteléket lazítja és a fiatalságot zülleszt, holnap az erkölcsi szabadosságot kívánja állandóvá tenni, holnapután a férfiak tömege minden lovagiasságot és tisztességet félretéve, vad állatias-sággal tör rá védtelen nőkre, hogy szenvedélyeit kielégítse. Nem kell sokat magyarázni, hogy a zsarnoki szenvedély és az általa megrontott tömegösztönök hová vezethetnek. Még élénkebbek emlékeink, még könnyű felidézni lelki szemünk előtt a közelmúlt gyászos emlékeit. Ne feledjük a súlyos figyelmeztetéseket, ne feledjük és vonjuk le következtetésünket. Magyar édesapa, magyar katolikus édesanya, aki felelősséget érez gyermekei lelki tisztasága, földi és örök boldogsága iránt, nem habozhat a választások előtt. Csak olyan jelöltre adhatja szavazatát, aki emberileg szólva kezességet nyújt, hogy ilyen világ, ilyen szellemiség, ilyen eltévelyedések többé nem ismétlődnek a magyar földön. Ámen.

Esztergom, 1945. október 18.

A magyar püspöki kar nevében
József s.k.
hercegprímás, esztergomi érsek

MOL XIX-A-1-1 1945-74

Géppel írt egykorú, részben karbonpapírral készített egyszerű másolat.

A teljes szöveg megjelent a Mindszenty Okmánytárban. (München, 1957. Sajtó alá rendezte Vecsey József teológiai tanár, Első kötet 70–76. p.)

A pástorlevél nem teljes szövegét lásd Mindszenty József: Emlékirataim. Negyedik kiadás. Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 1989. 98–103. p. Ebből kimaradt többek között a pártokat egykorúlag legérzékenyebben érintő két rész: az, amely a földreform végrehajtásával és a házassági rendelet kritikájával foglalkozott.

A pástorlevelet – miután a püspöki kar tagjainak helyeslésével találkozott – Mindszenty bíboros megküldte a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökének, de csak október 28-án érkezett meg onnan az engedély. Így történt, hogy közvetlenül a választásokat megelőzően, mindenszentek ünnepén olvasták fel a diplomokban a mise alkalmával.

65/b. sz. melléklet (a 65/2. napirendi ponthoz)

Feljegyzés
1945. november 2. délelőtt 10 óra

Jelen vannak: Miklós Béla miniszterelnök, Balogh István dr. államtitkár, Szakasits Árpád, Farkas Ferenc, Tildy Zoltán, Csécsy Imre, Rákosi Mátyás, Darvas József, Rajk László, Kovács Béla és Bán Antal.⁵⁰

Miklós Béla miniszterelnök tájékoztatja a megjelenteket arról, hogy Mindszenty József hercegprímás pásztorlevelet olvastatott fel mindenszentek napján a templomokban, melyre a pártok érzékenyen reagáltak. A megnyilatkozott kívánságra hivatva össze ezt a pártközi értekezletet, melynek célja: mi módon foglaljanak állást a pártok a körlevéllel kapcsolatban.

Szakasits Árpád véleménye szerint a pásztorlevél súlyos támadás a demokrácia ellen, a reakciónak erőteljes megnyilatkozása, melyet a pártoknak a legelősebben vissza kell utasítaniok.

Tildy Zoltán véleménye az, hogy a pártok közösen adjanak olyan nyilatkozatot, mely visszautasítja bár a hercegprímásnak a választásokba való illetéktelen beavatkozását, anélkül azonban, hogy annak olyan jellege volna, mely a katolikus egyházzal szemben a harcot felvenné. Mutassák a pártok azt a mérsékletet és bölcsességet, melyről a hercegprímás nem tett bizonyosságot.

Csécsi Imre különösen a házassággal kapcsolatban tesz súlyos megjegyzéseket a körlevéllel szemben és a pártok részéről éles állásfoglalás mellett dönt.

Rákosi Mátyás egyetért az eddig elhangzott észrevételekkel abban, hogy a pártok közös nyilatkozatot tegyenek a pásztorlevéllel kapcsolatban, de úgy, hogy az már két órára elkészüljön, hogy részint a sajtó, részint a rádió azt idejében megkaphassa. Kétségtelen, mondotta, hogy a pásztorlevél tendenciája elsősorban a munkáspártok ellen irányul. Ez annál feltűnőbb, mert a munkáspártok eddig a legnagyobb tartózkodást tanúsították az egyházzal szemben és mindent elkövettek azíránt, hogy a demokratikus pártok és az egyház között szükséges összhang meglegyen.

Darvas József különösen a körlevél tendenciáját kifogásolja és éles állásfoglalást tart szükségesnek.

Balogh István rámutat arra, hogy a kormány a pártokkal együtt, sajnos, támadási felületet adott a bírálókat számára. Meg kell állapítani, hogy a házassági rendelet alkalmas

⁵⁰ Szakasits Árpádról lásd a 33. sz. jegyzőkönyv 10. jegyzetét.

Csécsy Imre (1893–1961) író, újságíró. Jásci Oszkár közvetlen munkatársaként a polgári radikalizmus elkötelezett képviselője volt. 1934-től 1939-ig a Századunk c. folyóiratot szerkesztette, 1943-1944-ben Bajcsy Zsilinszky Endre lapjának volt a munkatársa. 1945-től 1948-ig a Magyar Polgári Radikális Párt elnöke, 1947-1948-ban országgyűlési képviselője volt. Szerkesztette az általa újból megindított Huszadik Század c. folyóiratot.

Darvas József (1912–1973) tanító, író, a népi írók mozgalmanak kiemelkedő alakja. 1932-től tagja volt az illegális Kommunista Pártnak. 1939-ben részt vett a Nemzeti Parasztpárt megalapításában. 1945. április 2-án beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe; haláláig tagja volt a törvényhozó testületnek. A Nemzeti Parasztpárt alelnöke lett. 1947 szeptemberétől építés- és közmunkaügyi, majd közoktatásügyi, illetve népművelési miniszter volt.

Rajk László (1909–1949) egyetemi hallgatóként kapcsolódott be a kommunista mozgalomba. 1937-től részt vett a spanyol polgárháborúban. Ismételt letartóztaták. 1945 májusától részt vett a Magyar Kommunista Párt vezetésében. 1945-től 1949-ig tagja volt a törvényhozó testületnek. 1946-tól 1948-ig belügyminiszter, 1948 augusztusától külügyminiszter volt. Törvénysértő perben elítélték és kivégezték. 1955-ben rehabilitálták.

volt arra, hogy a hívek nyugalját megzavarja és az új rezsim iránti bizalmat gyengítse. A földreform végrehajtása terén oly komoly hibák mutatkoznak, melyeknek javulása nem várható addig, amíg Veres Péter áll az Országos Földbirtokrendező Tanács élén.⁵¹ Hasonlóképpen jogos minden bírálattal, mely a papok őrizetbevételére és általában a rendőrség hibáival szemben elhangzik. Ezeket is figyelembe véve, bizonyára enyhébbnek lesz elbírálható a sérelem, melyet a pártok a körlevélből magukkal szemben kiéreznek. Megállapítja azt is, hogy a pástorlevélnek külpolitikai vonatkozásai nincsenek. Kéri az értekezletet, hogy a közös nyilatkozat megszövegezésében inkább békés, mint harcos törekvések érvényesüljenek.

A bizottság a mellékelt szöveget adta ki a Magyar Távirati Iroda részére.

MOL XIX-A-1-1 1945-74

Gépelt, aláírás nélküli tisztázott karbonpapírral készített másolata. A feljegyzés mellett található a nyilatkozat következő szövege:

„Mindszenty József hercegprímás úr pástorlevelét olvasták fel november 1-jén a katolikus templomokban. A pástorlevél mélyeséges megdöbbenést keltett a Nemzeti Függetlenségi Front pártjaiban és a pártokhoz tartozó katolikus hívők soraiban. A pártok képviselői november 2-án délelőtt a Miniszterelnökségen pártközi értekezletet tartottak, amelyen a következő pártok vettek részt:

Független Kisgazda Földmunkás és Polgári Párt,
Szociáldemokrata Párt,
Magyar Kommunista Párt,
Nemzeti Parasztpárt,
Magyar Radikális Párt.

A pártközi értekezleten részt vett dálnoki Miklós Béla miniszterelnök úr is.

A pástorlevél ismertetése után a pártközi értekezlet megállapította a következőket:

A hercegprímás pástorlevele példátlan és illetéktelen beavatkozás a napi politikába és a választások menetébe.

A magyar demokrácia legnagyobb vívmánya: a földreform, a magyar nép évszázados vágyait valósítja meg. A pástorlevél azzal vádolja meg a demokratikus pártokat, hogy a földreformot a volt nagybirtokosok ellen érzett bosszúvágyból és büntetésként vitte keresztül. A pástorlevél ezzel az igazságtalan és méltánytalan beállítással a népellenes reakció törekvéseit támasztja alá s így a demokrácia ellen irányított nyílt támadásnak kell tekintenünk, amelyet a leghatározottabban visszautasítunk.

A pástorlevél, egyes általunk is elítélt jelenségeket általánosítva, az egyre javuló közállapotokról helytelen képet fest és nem veszi figyelembe a demokratikus pártok erőfeszítéseit, amelyeknek ez a javulás köszönhető. A háború és a fasiszta bűnözők által okozott zűrzavarból a demokratikus pártok emelték ki az országot, azoknak az intézményeknek a segítségével is, amelyekkel szemben a hercegprímás úr csak egyoldalúan a bírálattal szavát hangoztatja.

A pártközi értekezlet nem vonja kétségbe az egyházaknak azt a jogát, hogy állást foglaljanak a közélet minden kérdésében. De veszedelmesnek tartja, ha a napi politika kérdéseibe avatkoznak bele, különösen a hercegprímás pástorlevelében megnyilatkozó igazságtalan és türelmetlen módon, amely csak arra alkalmas, hogy még a különböző demokratikus pártokhoz tartozó hívek lelkében is zavart kelthessen.

A hercegprímás nem járt el méltányosan a demokratikus pártokkal, holott ezek eddig is féltő gonddal ápolták azt a zavartalan viszonyt, amely a demokratikus átalakulás óta egyház és állam között fennáll.

Ez a pástorlevél nem szolgálja sem az országot, sem a katolikus egyház érdekeit.”

⁵¹ Veres Péter (1897–1970) író, 1939-ben a Nemzeti Parasztpárt egyik megalapítója, 1945 után országos elnöke, az Országos Földbirtokrendező Tanács elnöke. 1945. április 2-án választották be az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe; haláláig tagja volt a törvényhozó testületnek. 1947 márciusától építés- és közmunkaügyi, majd 1947 szeptemberétől 1949 szeptemberéig honvédelmi miniszter, 1954–1956-ban a Magyar Írók Szövetségének elnöke volt.

65/c. sz. melléklet (a 65/11. napirendi ponthoz)

2194/1945. szám
PMVII.

Minisztertanácsi előterjesztés

Tisztelettel bemutatom a t. Minisztertanácsnak az általános lakásadó tárgyában készült rendelet tervezetét azzal a kéréssel, hogy annak kiadásához hozzájárulni méltóztassék.

A háború befejeztét követő rendkívül súlyos gazdasági viszonyok hamarosan bebizonyították, hogy egyenesadózásunknak a háború előtt kialakult rendje nem tartható fenn. Új utakat kellett tehát keresni, amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy egyenesadó bevételeink egyrészt rugalmasan alkalmazkodjanak a változott gazdasági viszonyokhoz, másrészt az államháztartás részére a pengő romlásával lépést tartva biztosítsák a megfelelő bevételeket.

Az egyenesadók vonalán ennek a célnak elérése érdekében elsősorban a földadó kivetését kellett más alpra helyezni. A földadó kivétési kulcsa a pengő-értékre átszámított kataszteri tiszta jövedelem 23,2 %-a volt, amely az 1943. év július havától 40 %-ra emeltetett fel. A folyó évtől kezdődőleg a földadó kivétele bűzában történik oly módon, hogy a kataszteri tiszta jövedelem minden koronája után 1 kg búza jár. Ez az intézkedés a pénzügyi eredmény mellett az ellátatlan lakosság közellátásának részbeni biztosítását is szolgálja.

Az általános kereseti adó, a társulati adó, valamint a jövedelemadó kivetésével kapcsolatban a legcélszerűbb megoldásnak a folyó évi jövedelem adóztatására áttérés mutatkozott. Az ide vonatkozó jogszabályok szerint az említett adónemeknél eddig az előző évi tiszta jövedelem (adóköteles nyereség) volt az adó alapja, amellyel szemben a 4850/1945. ME és a 7630/1945. ME szám alatt kiadott rendeletek³² a folyó jövedelmet, illetőleg a jövedelemadóval kapcsolatban az adóév várható tiszta jövedelmét tették meg az adóztatás alapjául.

Az általános kereseti adó és a társulati adó összegeinek megállapítása vagy a valóságos tiszta jövedelem, vagy az adó alá tartozó hasznot hajtó foglalkozás keretében elért nyers bevételre (forgalomra) alkalmazandó arányszám mellett történt. Mindkét megállapítási mód megfelelően biztosítja az adóbevételek rugalmasságát, s ennek következtében minden remény megvan arra, hogy a változott rendelkezések mielőbb átmennek a köztudatba, s az egyenesadó bevételek alakulása tekintetében rövidesen éreztetni fogják kedvező hatásukat.

Egyenesadó rendszerünkben a múltban igen jelentős szerepet töltött be a házadó. Ezt eléggé bizonyítja az, hogy az 1941. évi adóstatistikai adatok szerint a 475,6 millió pengőt kitevő egyenesadó bevételeink (föld-, ház-, kereseti-, társulati-, jövedelem- és vagyonadó, valamint az alkalmazottak külön adója) között a házadó 109,5 millió pengővel – tehát cca 24 %-kal – szerepelt, míg a föld- és házadó 161 milliós bevételi eredményében az arány cca 30–70 %-os volt a házadó javára.

A lakbérek kötöttségével természetesen a házadó bevételek kötöttsége is együtt

³² MK 1945. július 17., illetve MK 1945. szeptember 8.

jár, aminek eredményeként nem csak az államot illető házadóbevételek, hanem a házadó alapján kivethető önkormányzati adó (községi, városi, vármegyei póttadó és úttadó) is jelentéktelen összeggé zsugorodtak össze, olyannyira, hogy azok már alig biztosítják az adó kivetésével, könyvelésével, beszedésével és behajtásával járó adminisztrációs munkálatok költségeit.

A házadó bevételek vázolt jelentőségénél fogva multhatatlanul szükség van arra, hogy a kieső bevételek a nemzeti vagyonban jelentős helyet betöltő házvagyon, illetőleg az abban foglalt lakások és üzlethelyiségek valamilyen formában leendő megadóztatásával pótolassanak.

Az mindenki számára nyilvánvaló, hogy a házbirtok tulajdonosát (haszonélvezőjét) tulajdonosi minőségében további adóteherrel sújtani nem lehet. A Budapest és környékén lévő épületek tetőzetének és egyéb szerkezeti részeinek helyreállításáról szóló 5120/1945. ME számú rendelet szerint, amelynek hatálya a 28 140/1945. UM számú rendelettel⁵³ a vidéki városokra is kiterjesztett, a ház tulajdonosa a befolyó házbéreknek általában 25 %-át tarthatja vissza. A kötött béreknek ez a 25 %-a a házbirtokkal kapcsolatos különféle közüzemi díjakat, a kéményseprési díjat, az épület fenntartási és javítási költségeit és az építkezéssel kapcsolatban esetleg felvett kölcsönök kamatterheit természetesen távolról sem fedezi, s ennek következtében a háztulajdonos a lakbérre minden esetben ráfizet. Ilyen körülmények között kizárólag a lakások és üzlet- (műhely) helyiségek tényleges használóinak – akár tulajdonosi, akár bérlői minőségben, esetleg természetbeni lakásként használják a helyiségeket – megadóztatása mutatkozik célravezetőnek.

A létfenntartás költségeinek arányszámában a lakbér úgyszólván semmivé zsugorodott össze. Ez a körülmény indokoltá teszi, hogy az államháztartás egyensúlyának biztosítását célzó törekvések keresésében ez a tényező ne hagyassék figyelmen kívül.

A javasolt lakásadóhoz hasonló szolgáltatást az újjáépítési miniszter úr a városokban már szed. A bérekhez igazodó s ennél fogva a kisebb lakásoknál egészen jelentéktelen összegű újjáépítési hozzájárulás azonban kifejezetten céladó jellegű szolgáltatás, amelynek az államháztartás rendes vitele szempontjából nincs jelentősége.

A tisztelettel bemutatott rendelettervezettel az általános lakásadó bevezetésére, illetőleg annak szedésére kérek felhatalmazást.

Az adóköteles helyiségeket a rendelet 1. §-a pontosan meghatározza.

Az állandó adómentesség eseteit (2. §) a házadóról szóló 1927. évi 200/PM számú hivatalos összeállítás⁵⁴ vonatkozó rendelkezéseivel összhangban, de mégis a változott viszonyok által követelt méltányossági szempontok figyelembevételével állapítottam meg.

A lakásadó kulcsának megállapítása, illetőleg alkalmazása szempontjából az ország területét a közalkalmazottak lakbérossztályainak megfelelően három csoportba soroztam s az adótételeket mind a lakószobák, mind az egyéb adóköteles helyiségek után progresszív módon javaslom megállapítani.

Szociális szempontokat kívánok szolgálni a rendeletnek azzal az intézkedésével (7. §), hogy ha valamely lakásban olyan család lakik, amelynél a gyermekek száma kettőnél több és a szobák száma a hármat nem haladja meg, a lakásadó összegét a harmadik

⁵³ MK 1945. július 22. és MK 1945. augusztus 14.

⁵⁴ A házadóra vonatkozó törvényes rendelkezések összeállítása (az 1927. évi 200. PM sz.) és az ennek végrehajtása tárgyában kiadott utasítás együttes szerkesztésben jelent meg a MRT 1927. 1229–1384. p.-n, mint a házadóról szóló 20 000/1927. PM sz. rendelet (MRT 1927. 1227–1228. p.) melléklete.

és minden további gyermek után 20–20 %-kal kell csökkenteni. Viszont fokozottabb mérvű lakásadóval kívánom sújtani azokat, akik foglalkozásukról megfelelően számot adni nem tudnak és sem kereseti, sem jövedelemadóval megadóztatva nincsenek.

A lakásadót külön kivetési eljárás lefolytatása nélkül a háztulajdonos szedi be a lakóktól, a beszedett összeget kiszámítási jegyzékbe foglalva fizeti be a községi előjárósághoz (városi adóhivatalhoz), az államkincstár ennél fogva anélkül jut jelentős bevételekhez, hogy ezzel az amúgy is túlzottan igénybe vett közigazgatást különösebben megterhelné.

A lakásadó befizetését kívánja biztosítani az a rendelkezés (9. §), hogy nemfizetés esetében a háztulajdonost a bérlővel szemben ugyanolyan felmondási jog illeti meg, amilyent a bérösszeg nemfizetésére fennálló szabályok megállapítanak. A lakásadót nemfizetés esetében elsősorban a bérlőtől kell közadók módjára behajtani, illetőleg a háztulajdonostól csak akkor lehet közadók módjára behajtani, ha a bérlővel szemben felmondási jogával nem élt.

A háztulajdonos által a lakóktól beszedett lakásadó befizetésénél jelentkező esetleges szabálytalanságokat kívánja kiküszöbölni, illetőleg megtorolni az a rendelkezés (10. §), hogy ha a bérlőktől beszedett lakásadót felhívásra be nem fizeti, a sikkasztásra megállapított szabályok szerint kell büntetni.

A lakásadó jogossága és mérve kérdésében felmerült vita esetében a pénzügyigazgatósághoz fellebbezésnek, illetőleg ennek határozata ellen a Közigazgatási Bírósághoz panasznak van helye. A lakásadó könyvelésére, nyilvántartására, behajtására és biztosítására a közadók kezeléséről szóló általános rendelkezések az irányadók ugyan, azonban a kezelési teendők ellátását lényegesen egyszerűsíti az, hogy a lakásadót nem minden egyes bérlő, hanem csupán a háztulajdonos terhén kell nyilvántartani.

Megemlíteni kívánom még azt, hogy a rendelet adócsalásnak minősíti a lakásadó tekintetében az államkincstár megrövidítésére, illetőleg megkárosítására irányuló szándékos cselekményeket (18. §). A lakásadó után egyébként semmiféle pótdót kivetni nem szabad, mégis hogy a községi háztartások lecsökkent bevételei növelhetők legyenek, a rendelet 19. §-ába felvett rendelkezéssel az általános lakásadóból befolyó jövedelmek 25 %-át a községek (városok) háztartása javára kívánom átengedni.

Tisztelettel kérem az igen tisztelt Minisztertanácsot, hogy az előadottakra tekintettel a tervezetet elfogadni, annak kiadásához és kihirdetéséhez hozzájárulni méltóztassék.
Budapest, 1945. október 25.

A miniszter helyett:
dr. Dabasi Schweng Loránd s.k.
államtitkár

Hitelesítem:
Bpest, 1945. október 26.
Abonyi
irodafőigazgató

MOL XIX-G-1-a 1945-1-11 870

Gépetl, aláírás nélküli tisztázat stencil eljárással készített másolata. Az irodafőigazgató aláírása is stencilezett formában látható az iraton; aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

65. 1945. november 2.

65/d. sz. melléklet (a 65/14. napirendi ponthoz)

86 005/1945.

VI.

Minisztertanácsi előterjesztés
a zsidókra hátrányos vagyoni megkülönböztetéseket tartalmazó
rendeletek alapján a 157 875., a 157 880. és a 157 882. számú
postatakarékpénztári letétszámlákra történt befizetéseknek az igényjogosultak
részére történő visszautalása tárgyában

A zsidókra hátrányos vagyoni megkülönböztetéseket tartalmazó intézkedések alapján a volt zsidó vagyoni kormánybiztos⁵⁵ három letéti számlát nyitattott a Postatakarékpénztárnál (157 875. sz. „PM: Ismeretlen személyek készpénze, letéti számla, Budapest”, 157 880. sz. „PM: Zsidó vagyonok, letéti számla, Budapest” és 157 882. sz. „PM: Zsidó lakások és üzletberek, letéti számla, Budapest”) abból a célból, hogy az elköszönt, elárverezett zsidó vagyontárgyak értékesítéséből, hasznosításából befolyó jövedelmek a fenti számlákon külön kezeltessenek.

A fent említett három letéti számlán a Postatakarékpénztár közlése szerint 205 399 383 P egyenleg mutatkozik, amely hozzávetőlegesen 200 000 befizetésből állott elő.

A zsidókra hátrányos megkülönböztetéseket tartalmazó rendeletek általános hatályon kívül helyezése folytán már hosszabb idő óta tárgyalásokat folytattam, illetve a szükséges adatok összeállítását rendelttem el abból a célból, hogy a fenti postatakarékpénztári csekkszámlára befizetett összegek az igényjogosultak részére visszafizethetők legyenek.

Az adatok begyűjtése, közelebről a zsidó vagyonok pénzkézelési rendszerének vizsgálása rendkívüli nehézségekbe ütközött, mert megállapítást nyert az, hogy a zsidó vagyonok kezelésében részt vett hatóságok és szervek, főként azonban a Zsidó Vagyonjogi Kormánybiztosság az egyes zsidó vagyontárgyak értékesítéséből, hasznosításából befolyt jövedelmeket teljesen rendszertelenül tartotta nyilván, illetve kezelte. Rendkívüli nehézségeket okoz az is, hogy a zsidó vagyonok akkori kezelésére, illetve értékesítésére vonatkozó adatok egyes hatóságoknál, szerveknél teljesen vagy részben megsemmisültek, vagy mint pl. a Zsidó Vagyonjogi Kormánybiztosságnál, ismeretlen helyre szállítottak.

A fenti körülmények ismeretében kormányrendelettervezetet készítettem, amelyben felhatalmazást kívántam kérni a kormánytól arra, hogy a fent említett három zárolt számlára befizetett és a nyilas kormány intézkedései következtében elveszett összegekre, összesen 205 399 383 P erejéig, a Postatakarékpénztárnak fedezetet biztosítsanak rendelkezésére az igényjogosultak részére történő visszafizetés céljából. Felhatalmazást kívántam kérni arra is, hogy egy, a pénzügyminiszter, a belügyminiszter, a Postatakarékpénztár, az Elhagyott Javak Kormánybiztossága, a Magyarországi Izraeliták Országos Irodája, illetve a Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hit-

⁵⁵ A zsidók vagyonával kapcsolatos egyes kérdések szabályozásáról, a zsidó vagyoni kormánybiztosról és feladatairól a 2650/1944. ME sz. rendelet (MRT 1944. 1488–1491. p.) intézkedett.

felekezet Irodájának⁵⁶ kiküldötteiből alakítandó döntőbizottságot hívhassak létre abból a célból, hogy ez a bizottság az igényjogosultság megállapítása, illetve az összegek visszautalása tekintetében gyorsabb, kevésbé bürokratikusabb eljárás útján határozzon. Megjegyzem, hogy az izraelita hitfelekezetek képviselőit elsősorban azért kívántam a döntőbizottság munkájába bevonni, hogy a hitközségi szervezetek helyi ismereteivel – amely adatok hiányában a bizottság gyakori esetben csak bizonyos véleményezések alapján tudott volna dönteni – az igényjogosultság megállapítását megkönnyítsem, s ezáltal a bizottság eredményes munkáját előmozdítsam.

Az említett kormányrendelettervezet folyó hó 20-án az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztályában tárcaközi értekezleten a tervezett döntőbizottságban érdekeltek bevonásával előzetesen kívántam letárgyaltatni.

Az izraelita hitfelekezeteknek az értekezleten jelenlévő képviselői arra az álláspont-ra helyezkedtek, hogy csak abban az esetben kívánnak részt venni a megalakítandó döntőbizottság munkájában, ha a kormányzat lehetővé teszi, hogy az említett számlákra befizetett összegeket az igényjogosultak *átértékelt összegekben* kapják vissza. Miután ezt a kívánságot – amely egyébként is veszedelmes precedenst teremtené a többi háborús károk valorizált rendezése tekintetében is – az államháztartás mai helyzetében nem honorálhattam, a hitfelekezetek képviselői bejelentették, hogy ilyen körülmények között a döntőbizottság munkájában nem kívánnak részt venni.

Ilyenképpen a döntőbizottság működése, amely az esetek nagyobb részében az izraelita érdekképviseletek helyi ismeretére támaszkodott volna, meghiúsult. A tárcaközi értekezlet ezért azt javasolta, hogy a kérdés ne minisztériumi rendelettel szabályoztassék, hanem miután az igényjogosultak nagy része amúgy is ismeretlen és így vagyontárgyaik értékesítéséből befolyt összegek elhagyott javaknak tekintendők, a fent említett kerekben *206 millió pengő egy összegben bocsátassék az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának rendelkezésére*, azzal, hogy a rendelkezésére bocsátott összegből elsősorban a jelentkező igényjogosultakat elégítse ki, a fennmaradó összeget pedig, amennyiben lehetséges, időközi értékálló elhelyezéssel biztosítva, később fordítsa a 727/1945. sz. rendelet⁵⁷ 1. §-ban megjelölt karitatív célokra, azaz az elhurcolt és létfenntartási alapjukat vesztett egyének megsegítésére.

Az értekezlet véleménye szerint a kormánybiztosságnak az elhagyott javak kérdésével kapcsolatban már eddig is fel kellett kutatnia a zsidó vagyonok értékesítésére és kezelésére vonatkozólag meglévő adatokat, ezért az előállott helyzet folytán most már a kormánybiztosság látszik a legalkalmasabbnak arra, hogy az említett postatakarék-pénztári számlákon lévő összegek eredetét vidéki hálózata útján megállapítsa s azokat az igényjogosultak részére visszautalja. Az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának

⁵⁶ A Magyarországi Izraeliták Országos Irodáját az 1868-ban összehívott kongresszuson elfogadott statútum alapján hozták létre. Az Országos Iroda a kongresszusi (neológ) szervezethez csatlakozott hitközségek központi szervezetévé vált.

A Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitfelekezetek Irodáját a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 102 284/1905. sz. rendelete alapján hozták létre – az 1868-as kongresszushoz nem csatlakozott orthodox zsidó hitközségek képviselőit – az orthodox hitfelekezetek országos képviselőségével és központi bizottságával együtt.

⁵⁷ MK 1945. március 31. A rendelet 1. §-a a háborús pusztítása és a német megszállás következtében otthonukat, vagyontukát és létfenntartási alapjukat vesztett egyének megsegítését, az elhurcoltak felkutatását és hazaszegítését, az örökösök nélkül hátrahagyott javaknak az elhurcolások következtében károsultak részbeni kárpótlására fordítását jelölte meg – egyebek mellett – az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának feladatául.

65. 1945. november 2.

jelenlévő képviselője a kormánybiztos nevében be is jelentette, hogy a Kormánybiztosság vállalkoznék a szóban lévő kérdés gyors lebonyolítására.

Tekintettel arra, hogy az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának átszervezése folytán⁵⁸ remény van arra, hogy az igényjogosultak követeléseihez valóban mielőbb hozzájuthatnak, a magam részéről sem kívánnék elzárkózni a fent említett probléma ilyenképp történő megoldása elől, azzal a kikötéssel azonban, hogy a kormánybiztosság a szóban lévő összegek kifizetését szabályozó megfelelő rendeletet záros határidőn belül tartozik kibocsátani, a kifizetések lebonyolítását és az átutalt 206 millió P hovatfordítását pedig tárcám kiküldöttje útján bármikor ellenőrizhetem.

Tisztelettel kérem tehát a minisztertanácsot, méltóztassék felhatalmazást adni, hogy az említett letéti számlákra befizetett összegek fedezetére kereken 206 millió pengőt bocsáthassak az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának rendelkezésére, a fent említett rendeltetéssel, illetőleg kikötéssel.

Budapest, 1945. október 31.

dr. Oltványi Imre s.k.
pénzügyminiszter

Hitelesítem.

Budapest, 1945. október 31.

[olvashatatlan aláírás]

miniszteri irodafőigazgató h.

Gépelt, aláírás nélküli tisztaát stencil eljárással készített másolata; a kiadmányt hitelesítő irodafőigazgató helyettes aláírása is stencilezett formában szerepel az iraton; aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

65/e. sz. melléklet (a 65/22. napirendi ponthoz)

132 119/1945. szám

B/a.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

I.

A pénzügyminiszter úr hozzájárulása alapján tisztelettel kérem a minisztertanácsot, hogy Budapest I. és Budapest II. műsorának sugárzására szolgáló két db 100 kW-os középhullámú műsorszóró adóberendezés létesítését engedélyezni szíveskedjék.

II.

A Posta a múltban két különböző műsort sugárzott ki, és pedig Budapest I. és Budapest II. hullámhosszán. A Budapest I. hullámhosszán sugárzó 120 kW-os adóberendezés teljesen elpusztult. A Budapest II. hullámhosszán sugárzó 20 kW-os adóberendezés jelenleg Budapest I. hullámhosszán sugároz. Ezt az adóberendezést 1927-ben szerezte be a Posta. Ezt az adót – tekintettel a rádiótechnikának az elmúlt két évtized

⁵⁸ Lásd a jelen jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

alatti óriási fejlődésére – teljesen elavultnak kell tekinteni. Ez az elavultság egyrészt a hangvisztaadás gyenge minőségében, másrészt pedig az adóberendezés gazdaságtalan üzemében nyilvánul meg. A fentiekén kívül még az is fogyatékosága ennek az adónak, hogy kis teljesítménye folytán az egész ország területét kielégítő erősséggel nem képes besugározni. Egyébként a szállítás viszontagságai az adóberendezést erősen megviselték. Második adóberendezés hiányában jelenleg Budapest II. műsorát nem lehet sugározni.

Az ország kulturájának fejlesztése és a magyarságnak az európai éterben való megfelelő képviselete érdekében feltétlenül kívánatos, hogy mind Budapest I., mind Budapest II. hullámhosszán egy-egy nagyteljesítményű korszerű műsorszórási adóberendezés sugározzon. Ezért két db 100 kW-os teljesítményű korszerű adóállomás létesítése szükséges, melyek nem csak az ország területét, hanem egész Európát be tudják sugározni.

Budapest I. 100 kW-os új adója a régi 120 kW-os adó helyén, Lakihegyen kerülne felállításra. A régi 120 kW-os adó helyett a Posta azért tervezi 100 kW-os adóberendezés beszerzését, mert időközben a CCIR (a rádióközlés nemzetközi tanácsadó bizottsága/Comité consultatif international des radiocommunications) a 100 kW teljesítményt nemzetközi szabványként jelölte meg és ezenkívül a 20 kW teljesítménykülönbség a rádióhullámok terjedési tulajdonságai folytán nem jelent észrevehető vétel-erősség különbséget (a csökkenés csupán 4,5 %-os).

Budapest II. 100 kW-os új adója Cegléd-Szolnok környékén nyerne elhelyezést. A Lakihegyen való elhelyezés rádiótechnikai okokból nem kívánatos.

A régi 20 kW-os adóállomás mindkét új 100 kW-os adóberendezés tartaléka lesz. Erre feltétlenül szükség van, mert rádiótechnikai okokból célszerű, ha az új adóberendezések fix hullámhosszra épülnek meg.

A két új 100 kW-os adóberendezés megépítése, 1939-es árfolyamon számítva, épületekkel és telekkel együtt, kb. 6,5 millió pengő költséggel járna. Ebből az összegből a jövő év folyamán 60 %, az 1947. év első felében a még fennmaradó 40 % volna folyósítandó. A felhasználásra kerülő külföldi nyersanyag a két berendezés értékének kb. 4 %-át teszi ki.

A rádióipar adóállomást építő gyáraival folytatott előzetes megbeszélés alapján a két 100 kW-os adóberendezés legyártása a kívánt időre minden nehézség nélkül elvégezhető lenne.

Gépelv, aláírás és keltezés nélküli tisztázat sokszorosítási eljárással készített másolata. Az előterjesztés mellett megtalálható az 1945. október 15-én kelt kísérőlevele is.

Jegyzőkönyv

az 1945. évi november hó 12-én reggel 9 órakor
dálnoki Miklós Béla elnöklete alatt tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr Erdei Ferenc belügyminiszter	Bán Antal iparügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Gyöngyösi János külügyminiszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter	
Dr. Ries István igazságügyminiszter	

1

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanácsot és felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt, hogy a miniszterelnöki bejelentéseket tegye meg és általában ismertesse a politikai helyzetet.

Dr. Balogh István: Eredetileg azért jött össze ma a minisztertanács, hogy a miniszterelnök és a kormány tagjai ma lemondanak és a lemondásokat a Politikai Bizottsághoz, majd a Nemzeti Főtanácshoz továbbítsák. Miután azonban olyan nehézségek támadtak, amelyeket át kell hidalni s a tárgyalások egy-két napot is igénybe vesznek, a lemondás most még nem történhetik meg.¹ Éppen ezért a kormány egyelőre tovább hivatalban marad.

¹ A Magyar Távirati Iroda november 10-én már csakugyan azt közölte, hogy Zsedényi Béla november 12-ére összehívta a Politikai Bizottságot, hogy a választásokkal kapcsolatos kérdésekről döntsenek.

Az 1945. november 4-én megtartott nemzetgyűlési választásokon a szavazatok 57,03 %-át megszerző Kiszgazdapárt egyes vezetői részéről felmerült a „tiszta” kiszgazdapárti, vagy kiszgazda többségű kormány alakításának igénye. A nemzetközi viszonyokat, az ország súlyos helyzetét, nem utolsósorban a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökének, Vorosilov marsallnak az álláspontját figyelembe véve a Kiszgazdapárt balszárnya és centrumának jelentős része ezzel szemben kész volt továbbra is a koalíciós kormányzásra, sőt – mint Tildy Zoltán még november 4-én délelőtt tartott pártközi értekezleten kinyilvánította – elfogadhatónak találja, hogy pártja a tárcáknak csak felére tartson igényt, átengedve a többi két munkáspártnak és a Parasztpártnak. Erről a Kiszgazdapárton belül, majd a tárcák elosztásáról – főleg a Belügyminisztérium hovatartozásáról – a többi párttal folytatott viták hosszabb időt vettek igénybe. (PIL 283. f. 10. cs. 119. 6.c. Lásd továbbá Nagy Ferenc:

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

2

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát dálnoki Miklós Béla vezérezredes szolgálaton kívüli viszonyba való helyezése tárgyában.

Ugyanis az 1945. évi VIII. tc. 6. §-a értelmében a honvédség tényleges szolgálatot teljesítő hivatásos állományú tagja nem választható képviselővé, minthogy pedig dálnoki Miklós Béla az idézett törvény 2. §-a értelmében a Nemzetgyűlés megalakulása előtt választandó tíz szellemi és közéleti vezető személyiség között jelöltetett, a tényleges szolgálatból szolgálaton kívüli viszonylatba helyezendő.²

Minisztertanács dálnoki Miklós Béla szolgálaton kívüli viszonyba helyezésehez hozzájárult.

3

[*Miklós*] *Miniszterelnök* felkéri a minisztereket, hogy továbbra is ténylegesen lássák el feladatukat, nehogy fennakadás álljon elő. Utal a lapok közleményeire, támadják az adminisztrációt, noha a tisztviselők létszáma a lapok szerint 200 %-kal emelkedett. Különösen a Közellátási Minisztérium fokozottabb munkája lenne jelentős.³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Küzdelem a vasfüggöny mögött. Európa-História, 1990. 1. kötet 209–217. p.; valamint Vida István: A Független Kisgazdapárt politikája 1944–1947. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976. 102–121. p.) Ezért dálnoki Miklós Béla kormánya még egy ideig a helyén maradt, bár a lemondással kapcsolatos előterjesztéseket már november 10-én előkészítették. (MOL XIX-A-1-j 1945-III-10 707 és 10 710) Lásd még ezzel kapcsolatban a 66/a. sz. mellékletet.

² A nemzetgyűlési választásokról szóló 1945. évi VIII. tc. 2. §-a – egyebek mellett – tartalmazta azt a kitételeket, hogy a „megválasztott nemzetgyűlés első ülésén, megalakulása előtt további 10 képviselőt választ tagjai közé az ország szellemi és közéleti vezető személyiségei közül.”

³ A sajtóban megjelent hírek szerint november 5-e után a miniszterek jórészt nem jártak be a minisztériumokba, Teleki Géza formálisan is lemondott (lásd a 66/a. sz. mellékletet), amiben szerepe lehetett a Filmügyek Országos Bizottságának létrehozásával kapcsolatban ellene indított akciónak (lásd a 64. sz. jegyzőkönyv 26. napirendi pontját és jegyzetét). Megszaporodtak általában a kormány, illetve egyes tagjai elleni bírálatok, sajtótámadások. Tulajdonképpen a fennálló kormányzást bírálta az „Olcsó, jó, demokratikus kormányzást!” követelő cikk. (Szabad Nép 1945. november 11.) „Az infláció elindító!” és a „19 millió dollárt kerestek a bankok az infláción” c. írás Oltványi pénzügyminisztert támadta (Szabad Nép 1945. november 4. és 6.), sorozatban jelentek meg a közellátási kormányzat tehetetlenségét kártható írások. A honvédelmi minisztert – főleg a választások előtt – azzal vádolták, hogy a behívásokkal a választási eredményeket próbálta befolyásolni. (Szabad Nép 1945. október 30., november 4.)

4

[Erdei] Belügyminiszter bejelenti, hogy Károlyi Mihály állampolgársága még nincs rendben. Kéri a Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy Károlyi Mihály magyar állampolgárságát megadhassa úgy, mintha előzetesen már kérte volna.⁴

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy Károlyi Mihály magyar állampolgárságát a belügyminiszter megadhassa.

Minisztertanács reggel 10 órakor ért véget.

Bojta Ernő Béla

Miklós Béla

Gépel tisztazat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A „jelen voltak” felsorolásánál csak Balogh István aláírása szerepel.

66/a. sz. melléklet (a 66/1. napirendi ponthoz)

Dálnoki Miklós Béla úrnak,
magyar miniszterelnök

Budapest, 1945. november 12.

Miniszterelnök Úr!

Tekintettel arra, hogy a november 11-i Magyar Közlönyben Miniszterelnök Úr aláírásával megjelent a 10 700/1945. ME sz., újabb 100 %-os munkabéremelési rendelet,⁵ mely teljesen megkerülve az alkotmányosságot jelenhetett csak meg és pedig mert

1/ a minisztertanács nem adott felhatalmazást az iparügyi miniszternek a rendelet minisztertanácsai körözüvény formájában való döntés jogára,

⁴ 1945. november 12-én Zsedényi Béla a következő levélben kezdeményezte az ügy rendezését a belügyminiszternél:

„Károlyi Mihály nemzetgyűlési képviselő táviratban értesítette az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökségét, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés szeptemberi megnyitására a meghívás késedelmes érkezése és a fennforgó akadályok miatt nem utazhat haza, azonban köszönettel vette a megnyitásra való meghívást és közölte abbéli szándékát, hogy a törvényhozás további munkájában részt óhajt venni.

Miután táviratából nyilvánvaló, hogy haza szándékozik utazni, törvényhozói munkásságot akar kifejezni, így magyar állampolgárságát is fenn óhajtja tartani, ebbeli szándékát az 1939. évi XIII. törvencikk megfelelő rendelkezéseinek alkalmazása szempontjából közlöm Miniszter Úrral, a szükséges intézkedések megtétele végett.”

Az 1939. évi XIII. tc. a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló 1879. évi L. tc. kiegészítését és módosítását tartalmazta.

Az állampolgársági bizonyítványt 1945. november 14-én kiállították Károlyi Mihály számára. (MOL XIX-B-1-o e., Állampolgársági ügyek 64 587/1945)

⁵ Az Országos Munkabérmegállapító Bizottság 1945. november 2-án tartott ülésén hozott határozatára utalással a hivatkozott rendelet kimondta, hogy a kollektív szerződések és azok függelékei, illetőleg magyarzatai alapján járó, a 6470/1945. (MK 1945. augusztus 15.), a 8720/1945. (MK 1945. szeptember 28.), a 9450/1945. (MK 1945. október 16.) és a 9990/1945. (MK 1945. október 26.) ME sz. rendeletek szerint felemelt béreket, úgyszintén a közszolgálati illetmények és nyugellátások rendezése tárgyában kiadott 9500/1945. ME sz. rendeletben (MK 1945. október 16.) meghatározott és a 9990/1945. ME sz. rendelet szerint felemelt illetményeket száz (100) százalékkal felemelt összegben kell kifizetni 1945. november 4-e után.

Ez egy hónapon belül már a harmadik 100 %-os fizetésemelés volt.

2/ a munkabéremelés mögött⁶ pusztán politikai okok sorakoznak fel s az országot a gazdasági csődhez még közelebb viszi,

3/ a miniszterekhez körözésre a miniszterelnökségi politikai államtitkár aláírása után vitték, ami a miniszterelnökség alkotmány- és szokásjogellenes magatartását dokumentálja és később precedensül szolgálhat;

ennélfogva – dacára, hogy az összkormány lemondása egy-két nap alatt várható – leszögezve, hogy a körözüvényt, fenti indokok miatt nem írtam alá és alkotmányos formák megkerüléséhez nevemet és aláírásomat nem adom, tisztelettel közlöm Miniszterelnök Úrral tárcámról való lemondásomat.

Hivatali minőségemet és a kormányban viselt felelősségemet mai naptól kezdően többé nem töltöm be.

Fentiek tudomásulvételét kérve, kérem lemondásom ugyanakkori elfogadását.

Fogadja Miniszterelnök Úr legőszintébb nagyrabecsülésem nyilvánítását.

Teleki Géza

MOL XIX-A-1-j 1945-III-10 788

Gépelte tisztázat, Teleki Géza saját kezű aláírásával. A levélpapír nyomtatott fejlécében a „M. Kir. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter” körirat és közepén a koronás címer látható.

Miklós Béla a levél végére piros ceruzával a következőket írta: „I. XI. 13. Mi.”, a levélpapír felső szélére pedig: „Balogh”; a levél szövegét csaknem teljes egészében aláhúzta piros ceruzával és két helyen megjegyzést tett, ezeket jegyzetben közöljük.

Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár két elintézésretervezetet készített. Egyrészt Zsedényi Bélát, mint a Nemzetgyűlés elnökét tájékoztatta Teleki Géza lemondásáról és kérte a Nemzeti Főtanács összehívását, másrészt Telekit tájékoztatta a Zsedényinek írt leveléről s egyben kérte, hogy a felmentés megadásáig hivatali feladatait lássa el. A két levelet Miklós Béla november 14-én kiadományozta.

A Teleki Gézához címzett levéltervezet következő részét utólag áthúzták, ezt tehát Teleki nem kapta kézhez, de az ügy érdeme szempontjából figyelemre méltó:

„Tájékoztatásul a felvetett indokok érdemében közölnöm kell, hogy a szóban forgó előterjesztésért az anyagi felelősség az iparügyi minisztert, pénzügyi vonatkozásban a pénzügyminisztert terheli, akik a 10 700/1945. ME számú javaslatához hozzájárultak. Egyébként a munkavállalók érdekét más módon egyelőre gazdaságilag – az időközi nagy áremelkedéssel szemben – megfelelően képviselni nem lehetett, a Szakszervezeti Tanács határozatának idő előtti nyilvánosságra jutása folytán már az új munkabér szerint készültek a kalkulációk és így olyan bevezetett tények előtt álltam, amelyekkel szemben az azonnali intézkedés már nem volt mellőzhető. Az intézkedés elmaradása a kormányzat ellen támadási felületet nyújtott volna.”

⁶ E szó fölött piros ceruzával írt kérdőjel látható; a lap szélén ugyancsak piros ceruzával írva a következő megjegyzés olvasható: „180 %...”

Jegyzőkönyv

az 1945. évi november hó 15. napján de. 11 órakor dálnoki Miklós Béla elnöklete alatt a Nemzetgyűlés olvasótermében tartott minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferenc belügyminiszter	Rónai Sándor közellátásügyi miniszter
Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter	Molnár Erik népjóléti miniszter
Gyöngyösi János külügyminiszter	Nagy Ferenc újjáépítési miniszter
Vörös János honvédelmi miniszter	Dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkár
Nagy Imre földművelésügyi miniszter	Kállai Gyula miniszterelnökségi politikai államtitkár
Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter	Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője
Dr. Ries István igazságügyminiszter	
Bán Antal iparügyi miniszter	

[Miklós] *Miniszterelnök* megnyitja a Minisztertanácsot és felkéri dr. Balogh István miniszterelnökségi politikai államtitkárt a miniszterelnöki bejelentések megtételére.

1

Dr. Balogh István az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztályával való utólagos megszövegezésre utalással javasolja:

1/ három államminiszteri állás kreálását,

2/ a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium szétválasztását akként, hogy egyik tárca „Kereskedelem- és Szövetkezeti Minisztérium” a másik tárca „Közlekedésügyi Minisztérium” elnevezést nyerjen, továbbá

3/ Tájékoztatási Minisztérium felállítását.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a rendeletet kiadott-nak tekinti, az elfogadással a mai napon hatályba lép és az igazságügyminiszter által szövegezendő törvényjavaslatot fog a Nemzetgyűlés elé terjeszteni.¹

¹ Az 1945. november 4-e után folyamatosan tartott pártközi értekezleten született döntés három államminiszteri poszt létrehozásáról, a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium szétválasztásáról és a Tájékoztatásügyi Minisztérium létrehozásáról. Lásd a Népszava 1945. november 7., 8., 13., 14. és 16-i számát valamint

2

Dr. Balogh István előterjeszti, hogy Kárász Artúr a Magyar Nemzeti Bank elnöki tisztsége alól felmentését kérte. Javasolja, hogy a kérelem megadása iránt a Nemzeti Főtanácshoz megkeresés intézessék.²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

3

Dr. Balogh István előterjeszti javaslatát: dr. Oltványi Imrének a Magyar Nemzeti Bank elnökévé való kinevezése végett a Nemzeti Főtanácshoz előterjesztés tétessék.³

Minisztertanács a javaslatot elfogadta.

4

[*Miklós*] *Miniszterelnök*: „A Magyar Nemzeti függetlenségi Frontba tömörült pártok megállapodásának megfelelően bejelentem, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormánynál betöltött miniszterelnöki tisztemről lemondok és felkérem a kormány tagjait, hogy lemondásukat a maguk részéről terjesszék elő és így a minisztertanács hozzon olyan határozatot, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány együttesen lemond és átadja helyét a végleges magyar nemzeti kormánynak.⁴

Kérem a minisztertanács felhatalmazását arra, hogy a kormány lemondását a Politikai Bizottság ma délelőtt 12 órakor tartandó ülésén bejelentsem.

Amidőn az Ideiglenes Nemzeti Kormány fáradtságos és nehéz munkájáért a kormány tagjainak köszönetet mondok, ki kell fejeznem azon meggyőződésemet, hogy a kormány azt a történelmi hivatást, amelyre vállalkozott, lelkiismeretesen és odaadással töltötte be és ezáltal közelebb hozta a magyar nép sorsát a megszilárdulás felé. Törhetetlenül fejezem ki hitemet abban az irányban, hogy Magyarország élni fog és a végleges nemzeti kormány, az alkotmányosan és demokratikusan létrejött Nemzetgyűlés támogatásával azokon a rendkívüli gazdasági és pénzügyi nehézségeken is úrrá lesz, amelyek komoly veszélyeztetői az ország demokratikus fejlődésének és újjáépítésének.

A kormány nevében köszönetemet fejezem ki mindazoknak a tisztviselőknek, akik a kormány működését elősegítették, – a pártoknak, amelyek nehéz feladatok végrehajtásában támogatást és biztositékot nyújtottak. Külön fejezem ki köszönetemet a külföld felé, hálám és elismerésem a Szovjetunió kormánjának, amely elsősorban ismer-

a 11 000/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. november 18. Ezt a rendeletet megerősítette az államforma gyakorlásának ideiglenes rendezéséről szóló 1945. évi XI. tc. 13. §-a. Ezek az intézkedések jórészt a tárcákon való pártok közötti osztozkodás megkönnyítését célozták.

Lásd még Nagy Ferenc: *Küzdelem a vasfüggöny mögött*. Európa-Historia 1990. 1. kötet 212–214. p.

² Kárász Artúr nyilván felszólítás alapján kérte felmentését, mivel Oltványi Imre pénzügyminiszterre történő kinevezése ellen a baloldali részről merültek fel észrevételek, s a Kisgazdapárt Oltványit a korábbi posztjára kívánta visszahelyezni.

A Nemzeti Főtanács még 1945. november 15-én megadta a felmentést Kárász Artúrnak (MOL XVIII-4), de továbbra is a Nemzeti Banknál maradt, igazgatói minőségben.

³ Oltványi Imrét ugyancsak 1945. november 15-én kinevezte a Nemzeti Főtanács a Magyar Nemzeti Bank elnökévé. (MOL XVIII-4)

⁴ Lásd a 67/a. és b. sz. mellékletet.

te fel a magyar nép törekvéseit, szükségleteit és magárahagyottságát és ugyanígy az Észak-Amerikai Egyesült Államoknak és a Brit Birodalomnak, amelyeknek velünk szemben tanúsított jóindulata egyik pillérét képezik a jövőbe vetett hitünknek.

Ezzel, – amennyiben a minisztertanács előterjesztésemet magáévá teszi, – az Ideiglenes Nemzeti Kormány működése befejezést nyert és az elkövetkezendőkre az a tudat adja meg a nyugalmat, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány hivatását kötelességszerűen, a vele szembeni várakozásnak megfelelően töltötte be és a végleges kormánynak a demokratikus rend terén csupán az a feladata marad, hogy a kiépített demokratikus fegyelmet és berendezkedést továbbfejlessze és minden irányú támadástól megvédje.”⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

5

[Nagy Ferenc] *Újjáépítési miniszter*: „A magyar demokratikus fejlődésnek az első fejezete lezárult azzal, hogy Magyarország ideiglenes, első demokratikus kormánya a mai nappal lemondott. Úgy a magam, mint [sic!] valamennyi minisztertársam nevében hálás köszönetet nyilvánítok volt miniszterelnökünknek, dálnoki Miklós Bélának, aki a hű és becsületes magyar embernek munkakészségével fogta össze ezt a kormányt és indította el az országot a maga fejlődésének az útján. Bízunk abban, hogy a magyar történelem el fogja ismerni dálnoki Miklós Béla és kormányának munkásságát és abban is bízunk, hogy az utódok a megjelölt úton tovább viszik a magyar demokrácia ügyét, a magyar nép boldogulása, felemelése és szabaddá tétele érdekében.

Kérem a Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a minisztertanácsi jegyzőkönyvből megörökíttessék mindnyájunk köszönete dálnoki Miklós Béla miniszterelnöknek.”

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[Miklós] *Miniszterelnök*: érzékenységgel köszöni meg az elismerés ilyen kifejezését és a minisztertanácsot 11 óra 20 perckor berekeszti.

Bojta Ernő Béla

Gépelt tisztázat, a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A „jelen voltak” felsorolásánál csak dr. Balogh István kézjegye szerepel.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának VII., 1945. november 15-i ülésén, amely közvetlenül a minisztertanács ülése után, délelőtt 11 óra 35 perckor kezdődött, Zsedényi Béla bejelentette: „A november 4-én megtartott nemzetgyűlési választások a politikai pártok számaránya szempontjából olyan eltolódásokat eredményeztek, amelyek a kormányzat felfogása szerint szükségessé tették a kormány átalakítását: A ma délelőtti minisztertanácson ennek következtében a kormány el is határozta lemondását.” ...

„A Kormány lemondott, az új Nemzetgyűlés azonban – folytatta – az ősi tradíciók értelmében csak a választások eredményének megállapítása és kihirdetése napjától számított tizedik napra hívható össze. [NB a Belügyminisztérium november 9-én délelőtt 10 órakor hozta nyilvánosságra a választások hivatalos végered-

⁵ Miklós Béla beszédének a fentiekkel azonos szövege – minisztertanácsi előterjesztés formájában – a Tildy-kormány első minisztertanácsi ülésének mellékletei között található.

ményét.) A válság megoldásával eddig a napig nem várhatunk, az Ideiglenes Nemzetgyűlésre, illetőleg annak Politikai Bizottságára hárul tehát a válság megoldásának, illetőleg az Ideiglenes Nemzeti Kormány felmentésének és az új kormány megbízásának a feladata, vagyis helyesebben az ezekre vonatkozó javaslatétel az illetékes szervek előtt.”

Ezt követően méltatta dálnoki Miklós Béla kormányának munkáját, majd kérte Balogh Istvánt, hogy a kormány felmentésével kapcsolatos okmányt ismertesse. Balogh felolvasta Miklós Béla előterjesztését s rögtön utána a Tildy-kormányra vonatkozó előterjesztést. A két előterjesztésről a Politikai Bizottság külön-külön határozott – egyben arról is, hogy javaslatot tesz a Nemzeti Főtanácshoz az ügyben. Ez után Tildy Zoltán esküvétele következett. Tildy is méltatta a Miklós Béla-kormány teljesítményét, és ismertette saját kormányának összetételét. Végül Zsedényi Béla kérte az előző kormány számára a felmentés megadását. Az ülés 1 óra 10 perckor végződött.

Ugyanezen a napon tárgyalta a Nemzeti Főtanács az Ideiglenes Nemzeti Kormány tagjainak felmentését, a felolvasott magyar kormány kinevezését és itt került sor az új kormány tagjainak fogadalomtételére. (MOL XVIII-4)

67/a. sz. melléklet (a 67/4. napirendi ponthoz)

Előterjesztés a Nemzeti Főtanácshoz⁶

A Minisztertanács 1945. évi november hó 15. napján hozott határozata alapján az 1945. évi III. tc. 3. §-ának 2. pontja körében,⁷ előterjesztem az Ideiglenes Nemzeti Kormány tagjainak felmentése iránti javaslatomat.⁸

Budapest, 1945. november hó 15.

Miklós
miniszterelnök

MOL XIX-A-83-a 68. sz. jegyzőkönyv melléklete.

Géptelt fogalmazvány Miklós Béla saját kezű aláírásával.

Zsedényi Béla, mint a Politikai Bizottság elnöke, felsorolva a minisztereket, kérte a Nemzeti Főtanácstól a felmentésüket. A Nemzeti Főtanács „Legfelsőbb elhatározás” formájában, eddigi munkásságuk elismerése mellett adta meg a felmentést. Az elhatározást Tildy Zoltán, Rákosi Mátyás és Zsedényi Béla írta alá. (MOL XVIII-4 1945. 173 E.)

⁶ A „Nemzeti Főtanácshoz” szavakat egykorúlag áthúzták és fölé írták tintával a „Politikai Bizottság” szavakat.

⁷ A Nemzeti Főtanácshoz szóló 1945. évi III. tc. 3. § (1) 2. pontja mondta ki, hogy a Nemzeti Főtanács jogkörébe tartozott a kormány tagjainak felmentése.

⁸ Ez után a pontot vesszőre javították és tintával írva a „hogymint” szó olvasható.

67. 1945. november 15.

67/b. sz. melléklet (a 67/4. napirendi ponthoz)

Előterjesztés a Politikai Bizottsághoz

Az 1945. évi II. törvénycikk 4. bekezdése⁹ alapján javaslom, hogy a Politikai Bizottság

Tildy Zoltán nemzetgyűlési képviselőt, miniszterelnökké való megbízás végett az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökségéhez előterjessze.

Budapest, 1945. november hó 15.

Dr. Balogh
miniszterelnökségi
államtitkár

Határozat.

A Politikai Bizottság Tildy Zoltán nemzetgyűlési képviselőt, miniszterelnökké való kinevezés végett az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökségéhez előterjeszti.

Budapest, 1945. november hó 15.

Bojta

MOL XIX-A-83-a 68. sz. jegyzőkönyv melléklete.

Géppel írt fogalmazvány Balogh István és Bojta Béla saját kezű aláírásával.

⁹ Az államfőt megillető kinevezési jogkör gyakorlásáról szóló 1945. évi II. tc. 1. § (4) bekezdése a következőket tartalmazza: „A miniszterelnöki szék megüresedése esetén az új miniszterelnököt a Politikai Bizottság előterjesztése alapján az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöksége bízza meg, egyhangú előterjesztés hiányában a Nemzetgyűlés hivatott a megbízás adására.”

I. sz. FÜGGELÉK

Körözés útján jóváhagyott minisztertanácsi
előterjesztések

Az itt ismertetett előterjesztések túlnyomó része a MOL XIX-A-1-j 1945 évi III. tételének végén, egy külön dossziében, minisztériumonként csoportosítottan található meg. A jelen jegyzékben ezt a csoportosítást követtük, s besoroltuk a megfelelő minisztérium előterjesztései közé azt a néhány további, körözés útján jóváhagyott előterjesztést is, amelyeket más helyen találtunk meg; ilyen esetben a megfelelő jelzetet jegyzetben közöltük.

A külön dossziében található körözés útján jóváhagyott előterjesztések közül azonban nem vettük fel ebbe a jegyzékbe azokat, amelyek a jegyzőkönyvek valamelyikében rendes napirendi pontként szerepeltek és érdemi határozatot is hoztak az ügyben.

A jegyzékben annotáció formájában igyekeztünk részletesebb tájékoztatást nyújtani az előterjesztések tartalmáról, azaz összefoglalóan megadtuk azokat az adatokat, amelyek különben a jegyzőkönyvek egyes napirendi pontjaiban, az előterjesztésekben és ezek jegyzeteiben, esetleg mellékleteiben szerepelnek. A jegyzék egyes pontjainál szereplő keltezés a jóváhagyás idejét jelzi, míg az iktatószám az adott előterjesztést készítő minisztérium iktatószámával azonos.

Belügyminisztérium

1. 1945. szeptember 4. 5676/1945.

A Közigazgatási Bíróság elhelyezésére szolgáló épület helyreállításához szükséges további hitel engedélyezése. (Az előterjesztés indoklása szerint a június 20-i minisztertanácsi ülésen – 36. sz. jegyzőkönyv 38. napirendi pont – engedélyezett 1,5 millió pengő az áremelkedések miatt nem volt elegendő, ezért kért további 1 515 000 pengőt.)

2. 1945. szeptember 4. 5765/1945.

A Közigazgatási Bíróság elnökének gépkocsi beszerzésére 800 000 pengő előirányzat nélküli átmeneti kiadás engedélyezése.

3. 1945. szeptember 4. 5994/1945.

A Népgondozó Hivatal működéséhez szükséges hitel engedélyezése. (Az előterjesztés indoklása szerint 5 személygépkocsi és 4 tehergépkocsi beszerzése vált szükségessé a külföldön lévő volt deportáltak felkutatása és hazaszállítása, a határátlépő állomások ellenőrzése, a telepítés és termelés szervezése, a német lakosság igazolását végző bizottság szállítása és a belföldi segélyakciók szervezése céljából. A korábban engedélyezett 6 millió pengőn túl további 6 119 000 pengő felhasználásának engedélyezését kérte.)

4. 1945. szeptember 4. 20 318/1945.I.

Rendelet a szomszédos államok területéről átköltözött személyeknek, valamint azok vagyonának és az őket ért károsodásnak a nyilvántartásba vételéről.¹ (Az előterjesztés indoklása az áttelepülők három csoportját különböztette meg, egyrészt azokat, akiket a szomszédos államok kiutasítottak, vagy a zaklatások miatt

¹ 8150/1945. ME sz. rendelet, MK 1945. szeptember 20.

voltak kénytelenek elhagyni lakhelyüket, másrészt aki még magyar uralom idején, de már a Vörös Hadsereg előnyomulását követően önszántukból költöztek át, harmadrészt azokat, akik a fegyverszüneti egyezmény értelmében voltak kötelesek Magyarországra visszatelepülni. A nyilvántartásba vételi kötelezettséget azért javasolta az 1938. január 1-jei kezdő időponttal elrendelni, hogy egyben pontos felvétel készülhessen a háború alatt átköltöztetett bukovinai székelyekről is. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.)

5. 1945. szeptember 21. 20 502/1945.

Rendelet a törvényhatósági bizottsági, városi képviselőtestületi, illetőleg községi képviselőtestületi tagok Nagy-Budapest területén történő választásáról szóló 7460/1945. ME sz. rendelet kiegészítéséről.² (Csak a rendelet tervezete található az iratban, e szerint akinek Nagy-Budapest területén törvényhatósági bizottsági, illetőleg képviselőtestületi választójoga volt, a törvényhatósági bizottság, illetőleg a képviselőtestület tagjává meg lehetett választani abban a községben is, ahol 1945. június 1. napján nem lakott ugyan, de ebben az időpontban a községben állandó munkahelye volt.)

6. 1945. szeptember 22. 55 058/1945.BM II.

Határozat a Moszkvából, emigrációból hazatért személyeknek a választói névjegyzékbe való kivételes felvételéről. (A csatolt jegyzékben Sík Endre, Fogarasi Béla, Fogarasi Béláné sz. Berend Elza, Szántó Béla, Szántó Béláné sz. Krammer Mária és Andics Erzsébet budapesti lakosok neve szerepel.³)

7. 1945. szeptember 25. 20 382/1945.BMII.4.

Rendelet a választói joghoz megkívánt helybenlakás alól adható felmentésről szóló 8410/1945. ME sz. rendelet kiegészítéséről.⁴ (Az előterjesztés indokoltnak jelezte azok választói jogosultságának elismerését, akiket 1945. szeptember 1-je, illetve június 1-je után telepítettek le a kitelepített fasiszta németek birtokaira. A rendelettervezet megtalálható az előterjesztés mellett.)

8. 1945. október 17. 55 708/1945.BM II.sz.

Javaslat a Moszkvából, emigrációból hazatért Lakatos (Schwarz) Éva Bella⁵ budapesti lakosnak a választói névjegyzékbe való felvételének engedélyezésére.

² MK 1945. szeptember 1.

³ *Sík Endre* (1891–1978) jogász, diplomata. 1915-ben orosz hadifogságba került, s csak 1945-ben tért haza. A Külügyminisztérium munkatársa lett, 1958-tól 1961-ig külügyminiszter volt.

Fogarasi Béla (1891–1959) tanár, 1919-ben emigrált, 1930-tól a Szovjetunióban élt. 1945-ben hazatért s a Társadalmi Szemle főszerkesztője, majd egyetemi tanár, 1948-ban a Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetének igazgatója lett.

Szántó Béla (1881–1951) tiszviselő. A Tanácsköztársaság idején hadügyi népbiztos volt. Németországban, majd a Szovjetunióban élt emigránsként. Hazatérése után gazdasági vonalon, majd diplomataként tevékenykedett.

Andics Erzsébet 1902–1986) történész. 1922-ben fogolycserével került a Szovjetunióba. Hazatérése után a Kommunista Párt központjában, majd az Oktatásügyi Minisztériumban dolgozott. 1948-tól egyetemi tanár volt.

⁴ 8660/1945. ME sz. rendelet, MK 1945. szeptember 26.

⁵ *Lakatos Éva* (1905–1993) magántisztviselő. 1935-től élt a Szovjetunióban. Hazatérése után a Kommunista Pártban dolgozott. 1958-tól az Állami Hangverseny és Műsorigazgatóság, 1965-től az Országos Filharmónia vezetője volt.

9. 1945. október 19. 20 580/1945.II/4.

Javaslat a nemzetgyűlési képviselőjelöltek lajstromainak benyújtására szóló törvényes rendelkezésben előírt határidő módosítására.⁶ (Előterjesztésében azt kérte a belügyminiszter, hogy az eredetileg október 20. déli 12 órai benyújtási határidőt szükségrendelettel október 23. déli 12 órára módosítsa a kormány, mivel a pártok vezetői a lajstromok végleges megállapítására nézve vidéki szervezeteikkel még személyes tárgyalásokat folytattak, sőt egyes pártok között a közös lajstrom kialakítására nézve is tárgyalások indultak, amikor váratlan vasúti korlátozást vezettek be s ezért, valamint a gépkocsihiány miatt a határidő betartása lehetetlenné vált számukra. Mivel ez a választások megtartását, a nemzetgyűlés akaratának megvalósulását veszélyeztette volna, a belügyminiszter október 19-én táviratilag közölte a választókerületek székhelyén alakult központi összeíró és választási bizottságokat a lajstromok benyújtási határidejének 72 órával való meghosszabbításáról. A Miniszterelnökség részéről Bojta Ernő Béla államtitkár ehhez fűzött megjegyzésében rögzítette, hogy a törvényt rendelettel módosítani nem lehet; az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának előzetes hozzájárulásával legfeljebb csak tudomásul veheti a kormány a belügyminiszter rendkívüli intézkedését.)

Földművelésügyi Minisztérium

10. 1945. szeptember [?] 7871/1945.Eln.1.
Engedély Lázár Vilmos miniszteri tanácsos, a Földművelésügyi Minisztérium termelési főosztályának főnöke részére a Zagyvapálfalvi Üveggyár Rt. igazgatósági tagjává történt megválasztásának elfogadására.
11. 1945. szeptember [?] 8286/Eln.1945.
Makai Gábor miniszteri osztálytanácsos felmentése a fogalmazási szakon megkívánt gyakorlati közigazgatási vizsga alól.
12. 1945. [szeptember ?] 6506/el.n.1945./X.1.
Lázár Imre kinevezése gazdasági szakoktatási igazgatóvá. (Az előterjesztés szerint Lázár Imre 1892-ben született, 1914-ben a kolozsvári gazdasági akadémián végzett. Orosz hadifogság után 1943-ig több gazdaságban dolgozott intézőként. 1944-ben a radnóti katolikus gazdasági iskola igazgatója lett. 1944 szeptemberétől a Földművelésügyi Minisztérium tisztviselője volt.)
13. 1945. október 10. 147 150/1945/III/2.
Rendelet a fertőző állatbetegségek elleni védekezés eredményesebbé tételéről.⁷ (Az előterjesztés mellett található a rendelet tervezete, ez a földművelésügyi miniszter által kiadott állategészségügyi rendelet megszegői ellen alkalmazható büntetés megszigorítását célozta.)
14. 1945. [október ?] 8664/el.n.1945./II.3.ü.o.
Mátéffy Sándor állami jószágfelügyelő kinevezése állami jószágigazgatóvá. (Az előterjesztés szerint 1933-ban történt kinevezése óta – felesége származása miatt – nem léptették elő, tehát rehabilitálásának egy módjáról volt szó.)

⁶ MOL XIX-A-1-j 1945-III-9850

⁷ 9430/1945. ME sz. rendelet, MK 1945. október 17.

15. 1945. október 17. 110 882/1945.XII.1.
Gergely László, Hegedűs János és Baranyai Jenő gazdasági segédfelügyelők előléptetése.
16. 1945. október 20. 7656/el.n.1945.
Ráczy Gyula nyugalmazott földművelésügyi államtitkár rehabilitálása. (Az előterjesztés szerint Ráczy Gyula 1874-ben született, 1909-től 1917-ig a fővárosnál statisztikai titkár volt. 1917-ben a választójogi miniszter mellett dolgozott miniszteri tanácsosi rangban, 1918 decemberében a Földművelésügyi Minisztériumban miniszteri tanácsos, majd 1919. augusztus 2-án adminisztratív államtitkár lett. 1919 augusztusának végén fegyelmi eljárást indítottak ellene, 1920-ban nyugdíjazták.)
17. 1945. október 20. 90 792/1945.II.3.
Magyar Gyula nyugalmazott gazdasági főintéző nyugdíjának kedvezőbb megállapítása. (Az előterjesztés szerint nevezettet 1921-ben azért helyezték nyugdíjba, mert 1919-ben a kisbéri szegődményes cselédek főbizalmijukká választották.)
18. 1945. október 24. 8373/el.n.1945./VIII.1.
Határozat a minisztérium földbirtokrendezési szolgálatában dolgozó személyzetének fogalmazási és gazdasági létszámba történő kinevezéséről. (Az előterjesztésben 14 személy szerepelt, közülük egyet egykorúlag kihúzták.)
19. 1945. október 24. 9144/1945./Eln.VIII.1.
Füsty Molnár Sándor telepítési tanácsossá, Ruttkay Ernő telepítési segédtitkárrá és Kirimi Irén telepítésügyi fogalmazóvá való kinevezése.
20. 1945. október 27. 9307/el.n.1945/Eln.1.
Somogyi Sándor törvényszéki bíró kinevezése miniszteri osztálytanácsossá. (Somogyi Sándor 1908-ban született, 1932-ben szerzett jogtudományi diplomát, 1939-től 1942-ig Rimaszombatban volt járásbíró. 1942-től a Földművelésügyi Minisztériumban dolgozott, részt vett a Bukovinából áttelepített székelek földhözjuttatásában. 1945 után az Országos Földhivatal törvényelőkészítő és általános birtokpolitikai osztályának vezetője lett.)
21. 1945. október [?] 100 447/1945./IX.1.
Sík Imre, az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet fogalmazójának és Ágh Zoltán okleveles gazdának a Földművelésügyi Minisztériumhoz való kinevezése.
22. 1945. [október ?] 23 918/1945./I.3.
Az Országos Selyemtenyésztési Felügyelőség pénztárából Budapest ostroma során elidegenített 73 554,68 pengő leírásának engedélyezése.
23. 1945. [október ?] 5749/1945/Eln.szvig.
A. Nagy György volt miniszteri számtiszt állásába való visszahelyezése. (A. Nagy Györgyöt a Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt fegyelmi úton bocsátották el állásából, internálták, majd újságíróként dolgozott.)
24. 1945. október [?] 8436/el.n.1945/VIII-1.
Kiss Gyula mérnök kinevezése miniszteri osztálytanácsossá, Bakó László mérnök műegyetemi adjunktus kinevezése műszaki tanácsossá és Végvári Ferenc fővárosi műszaki tisztviselő kinevezése műszaki tisztté.

25. 1945. [november ?] 9708/1945.Eln.1.
Határozat a harcok során megrongálódott debreceni református Nagytemplom újjáépítésének állami költségen való elvégzéséről. (Az előterjesztésből kitűnik, hogy a Nagytemplom újjáépítéséhez a kormány korábban 1 250 000 pengő kölcsönt utalt ki, de ez – a pénz romlása következtében – elégtelennek bizonyult. Rámutatott az előterjesztés arra, hogy vallási és nemzeti történelmi jelentősége mellett a neoklasszikus építészeti egyik legkorábbi magyarországi emlékeként is indokolt a templom állami segítséggel történő megmentése.)
26. 1945. november 8. 151 040/1945/I.4.ü.o.
Balogh György műszaki főfelügyelő Bukarestbe történő kiküldésének engedélyezése a mezőgazdasági gépek ásványolaj szükségletének biztosítása céljából.
27. 1945. [november] 9070/el.1945./X.2.
Határozat Horváth Jenő mezőgazdasági szakoktatási igazgatónak a közszolgálatban egy évre való visszatartásáról. (Horváth Jenő 1887-ben született, a Békéscsabáról Újkígyószra áthelyezett mezőgazdasági középiskolával kapcsolatos munkálatok befejezése érdekében hosszabbították meg a szolgálatát.)
28. 1945. november 9. 75 768/1945./VIII-1.
Határozat a földbirtokreformmal kapcsolatos telekkönyvezési munkálatokra 300 millió pengő kölcsön engedélyezéséről. (Rámutatott az előterjesztés arra, hogy a már elkészült munkáért 100 millió pengővel tartoztak ekkor a földhivatalok – s hogy a kölcsön fedezetül a juttatottak által 1946-ban a műszaki munkálatokért fizetendő összegek szolgálnak.)
29. 1945. [november ?] 9190/1945.Eln.1.
Halmágyi Alajos miniszteri titkár kinevezése miniszteri osztálytanácsossá.

Igazságügyminisztérium

30. 1945. április 9. [sz.n.]
Böszörményi Imre debreceni ügyész kinevezése népfőügyész helyettesé.

Iparügyi Minisztérium

31. 1945. október 15. 3982/1945.eln.
Szívós István minisztériumi mérnök kinevezése miniszteri műszaki tanácsossá. (Szívós István 1919-ben született, 1942-ben mérnöki, 1943-ban közgazdasági oklevelet szerzett, 1945 februárjától állt az új kormány szolgálatában.)
32. 1945. október 16. 3987/1945/el.1.
Véghelyi Viktor miniszteri számvevőszéki tanácsos kinevezése számvevőszéki főtanácsossá. (Véghelyi Viktor 1899-ben született. 1918-tól állt a minisztérium szolgálatában. 1927-ben jogi diplomát szerzett. 1943-ban származása miatt nyugállományba helyezték. 1945 márciusában reaktiválták.)

Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium

33. 1945. november 9. 11 619, 11 620, 11 621/Eln.1945.
A Magyar Külkereskedelmi Igazgatóságnál szolgálatot teljesítő 11 alkalmazott előléptetése és a képesítési kellékek alóli mentesítése.⁸ (Az előterjesztettek között szerepelt

⁸ A három előterjesztést egy körözlésbe foglaltan hagyták jóvá.

Forró Kornél, aki 1892-ben született s 1931-től volt a Külkereskedelmi Hivatal munkatársa, a párizsi kirendeltség titkára. 1938. december 31-én felmondtak neki, 1945. júliusában az elnöki főosztály vezetője lett. Jelentős szerepe volt az 1945. július 20-án megkötött magyar–román árucserereformalmi egyezmény létrehozásában; Bródy György, aki 1908-ban született, s 1929-től volt a Külkereskedelmi Intézet munkatársa. 1944 áprilisában felmondtak neki, 1945-ben a Külkereskedelmi Hivatal római kirendeltségén dolgozott. 1945. július 1-jétől az általános igazgatási főosztály helyettes vezetője volt;

Juhász Miklós, aki 1905-ben született, textilmérnöki végzettséget szerzett s 1938-tól az Áellenőrzési Kormánybiztosságon dolgozott. 1941–1942-ben a Közellátásügyi Minisztériumban, majd a Textil Központban, 1945 augusztusa után a Külkereskedelmi Igazgatóság ipari főosztályán dolgozott;

Kürthy István, aki 1901-ben született. 1935 óta dolgozott a Külkereskedelmi Hivatalnál, 1939-től a gyümölcsosztály vezetőjeként. 1944 áprilisában a német politikai rendőrség letartóztatta, 1945 júliusában a mezőgazdasági főosztály vezetője lett.)

34. 1945. október 31. 134 057/1945/A1, 134 058/1945/A1 és 41 179/II/5.
Eördögh János postafőtiszt és a Tanácsköztársaság alatt tanúsított magatartásáért hátrányt szenvedett Kerekes sándor postasegédellenőr, továbbá az ellenál-lási mozgalomban, valamint a posta újjáépítése során jelentős tevékenységet kifejtett 11 postai alkalmazott előléptetése; 1 900 000 pengő hitel engedélyezése egy repülőgép beszerzésére.⁹
35. 1945. november 9. [szám nélküli]
Bebrits Lajos miniszteri osztályfőnök kinevezése adminisztratív államtit-kárrá.¹⁰

Közellátásügyi Minisztérium

36. 1945. október 4. 103670/1945.
127 közellátásügyi tisztviselő és alkalmazott előléptetése.
37. 1945. október 4. 103 670/1945.
13 közellátásügyi tisztviselő előléptetése.
38. 1945. október 11. 103 670/a-1945.
Újvári Dezső előléptetése közellátási tanácsossá.
39. 1945. október 11. 108 584/1945.
Medgyessy Béla előléptetése miniszteri osztálytanácsossá. (Az előterjesztésben szerepel még özv. Flórián Györgyné miniszteri irodafőtisztté való előléptetése is, de a javaslatnak ezt a részét tintával áthúzták.)
40. 1945. október 22. 108 450/1945.
Rudnyánszky István előléptetése közellátási segédfelügyelővé. (Az előterjesztés szerint 1922-ben született, a szociáldemokrata mozgalomban 1942-től vett részt, a miskolci szervezt végrehajtóbizottságának volt tagja, a Közellátási Szemle belső munkatársa lett.)

⁹ A három előterjesztést egy körözüvényben hagyták jóvá.

¹⁰ Az előterjesztést még az Ideiglenes Nemzeti Kormány miniszterei (illetve részben államtitkárai), de már az új miniszterelnök, Tildy Zoltán írta alá hozzájárulóként.

41. 1945. október 22. 109 308/1945.
Kaposi Lajos előléptetése közellátási miniszteri fogalmazóvá. (Az előterjesztés szerint 1918-ban született, 1942-től dolgozott a Közellátásügyi Minisztériumban, több ezer ember katonai bevonulását, illetve nyugatra hurcolását hárította el.)
42. 1945. október 22. 108 526/1945.
Vallus Pál előléptetése közellátási felügyelővé. (Az előterjesztés szerint 1919-ben született, 1942-től dolgozott a Közellátásügyi Minisztériumban, ekkor a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátási osztályán volt előadó.)
43. 1945. október 22. 108 601/1945.
Özv. Dargay Bertalanné előléptetése miniszteri irodasegédtsztté.
44. 1945. október 22. 108 546/1945.
Köpf Károly előléptetése közellátási főfelügyelővé.
45. 1945. október 22. 108 545/1945.
34 közellátásügyi tisztviselő előléptetése és a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése.

Külgyminisztérium

46. 1945. augusztus 30. 3251/1-1945.
Határozat az V. Honvéd u. 38. sz. bérház III. és IV. emeletén lévő 14 megsérült lakás bérbérvételéről és 5 270 000 pengő hitelnek a helyreállítás céljára való felhasználásáról. (Az előterjesztés rámutatott arra, hogy a minisztérium elhelyezésére szolgáló Szabadság tér 15. sz. alatti épületben egyes osztályoknak nem jutott hely, ezért vált szükségessé, hogy újabb irodahelyiségeket vegyenek igénybe.)
47. 1945. október 19. 326, 4308, 100189/9/1945.
15 millió pengő hitel engedélyezése a külföldről hazahozott magyar gyermekek ellátására, a Magyarok Világszövetsége és más társadalmi egyesületek segélyezésére; továbbá egy tehergépkocsi vásárlására 6 100 000 pengő hitel igénybevételének engedélyezése.
48. 1945. október 26. 327/1945.
Hirsch Dezső szerződéses tisztviselő, a volt bukaresti követség jogtanácsosának a miniszteri, illetve a követségi tanácsosi cím használatának engedélyezése. (Hirsch Dezső 1887-ben született. 1929-től állt a bukaresti magyar követség szolgálatában.)
49. 1945. november 7. 339, 3560/1945.
1 millió pengő póthitel engedélyezése a bukaresti magyar követség bombasérült épületének helyrehozására.

Népjóléti Minisztérium

50. 1945. augusztus 2. 2275/1945.eln.
Határozat 14 személy – köztük Domokos Pál Péter, a moldvai csángók kutatója, tanítóképzőintézeti tanár, Ajtai Miklós vegyész és fizikus, valamint Darvas Szilárd újságíró – kinevezéséről.

I. F.

Pénzügyminisztérium

51. 1945. szeptember 4. 6189/1945.
Előterjesztés az államháztartás vitelének jóváhagyásáról és a jövőbeni felhatalmazásról.¹¹ (Az előterjesztés mellékletét képezi az 1945. évi közterhekről és a viselendő kiadásokról szóló törvényjavaslat tervezete.)
52. 1945. október 11. 61 904/1945.IV.a.
Határozat az újonnan földhöz jutott törpebirtokosok részére folyósított mezőgazdasági termelési hitelkeret 50 %-a erejéig kincstári szavatosság vállalásáról.¹²
53. 1945. október 27. 2168/1945.eln.A.
Dorics György külkereskedelmi felügyelő kinevezése a Pénzügyminisztériumhoz miniszteri titkárrá.
54. 1945. november 8. 2281/1945.Eln.A.
Szarvas János altiszt előléptetése.
55. 1945. november 9. 62 368/1945.IV.a.
Határozat a Pénzügyintézeti Központ alaptőkefelemelése kapcsán 470 millió pengő névértékű „B” sorozatú üzletrésznek az állam által történő lejegyzéséről.
56. 1945. november 14. 62397/1945.IV.a.
Határozat az Országos Földhitelintézet alaptőkeemelésével kapcsolatban 170 557 350 pengő üzletrész állami átvételéről.
57. 1945. november 14. 62 466/1945.IV.a.
Határozat a Magyar Nemzeti Bank által az Országos Földhitelintézetnek és az Országos Központi Hitelszövetkezetnek adott hitelek esetében – a pengő értékében bekövetkező romlásra tekintettel – 50 %-os állami hiányszavatossági kötelezettség vállalásáról.

Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

58. 1945. szeptember 19. 29 009/1945.IV.ü.o.
Kilár Károly volt söjtöri római katolikus népiskolai tanító özvegye számára kivételes ellátás engedélyezése. (Kilár Károlyt a Tanácsköztársaság idején tanúsított magatartásáért a szombathelyi püspökség 1923-ban állásából elbocsátotta.)
59. 1945. szeptember 24. 37 302/1945.IV.
Határozat Ráczy Mihály volt zsarolyáni református népiskolai tanító özvegyének kegydíjáról.
60. 1945. szeptember 26. 45 635/1945.VII.
2 260 000 pengő forgótőke-kölcsön engedélyezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz tartozó művészeti intézmények beszerzési csoportja számára.
61. 1945. november 8. 71 367/1945.II.
Határozat a protestáns püspökök és egyházkerületi tisztviselők állami segélyezésére 16 600 000 pengő kiutalásáról. (Az összeget a földbirtokreform során igénybe vett egyházi birtokok 1945 április-decemberi jövedelmének kárpótlásaként engedélyezték.)

¹¹ MOL XIX-A-1-j 1945-III-8158

¹² Maga a körözüvény nem található az iratok között, csak az előterjesztés, erre írták rá, hogy a minisztertanács október 11-én fogadta el körözüés útján.

II. sz. Függelék

A gazdasági miniszteri értekezletek (gazdasági minisztertanácsi ülések) jegyzőkönyvei és irományai

Egyes gazdasági kérdéseknek szakértők, illetve politikai vezetők bevonásával való megtárgyalására a jelek szerint már szinte kezdettől sor került. A gazdasági miniszterek értekezletének rendszeres megtartásáról csak az 1945. április 27-i (25. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pont), illetve az 1945. május 18-i (27. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pont) minisztertanácsi ülésen született határozat. Az 1945. augusztus 1-i minisztertanácsi ülésen (42. sz. jegyzőkönyv 51. napirendi pont) ismét szabályozták a kérdést; 1945. október vége utáni időben azonban nem találtuk jelét annak, hogy működését folytatta volna. A gazdasági kabinet szerepét bizonyos értelemben az 12 090/1945. ME sz. rendelettel (MK 1946. január 9.) életrehívott Gazdasági Főtanács vette át.

A gazdasági miniszteri értekezletek jegyzőkönyvei közül csak néhányat sikerült felkutatnunk, ezeket szó szerint közöljük. A jegyzőkönyvekben említett melléletekről, előterjesztésekről, amennyiben a jegyzőkönyv mellett megtalálhatók, vagy sikerült felkutatnunk, jegyzetben adunk tájékoztatást. Néhány olyan előterjesztést vagy napirendi jegyzéket is találtunk a különböző minisztériumok, szervek iratai között, amelyek nem tartoznak egyetlen általunk ismert gazdasági miniszteri értekezlet jegyzőkönyvéhez sem; amennyiben azonban a rajtuk olvasható utalásokból megállapítható volt, hogy mely napon tárgyalhatták, ezek alapján – figyelemfelhívás céljából – besoroltuk időrend szerint a jegyzőkönyvek közé, feltüntetve természetesen, hogy milyen jellegű iratokról van szó.

Közlésüknél a rendes minisztertanácsi ülések jegyzőkönyvei esetében alkalmazott szempontokat követtük.

II. F. 1.

Jegyzőkönyv

készült Debrecenben, 1945. március 10-én a Miniszterelnökségen az ár- és munkabér kérdés szabályozása tárgyában tartott értekezletről.

Jelen vannak:

Dálnoki Miklós Béla magyar miniszterelnök
Dr. Vásáry István magyar pénzügyminiszter
Nagy Imre magyar földművelésügyi miniszter
Vásáry József földművelésügyi államtitkár
Faragho Gábor magyar közellátásügyi miniszter
Jancsár József közellátási főtanácsos
Dr. Szongoth Miklós közellátási tanácsos
Lázár János közellátási főelőadó
Pozsgay Gyula kereskedelmi államtitkár
Hardi Róbert miniszteri osztálytanácsos
Takács Ferenc magyar iparügyi miniszter
Losonczy Endre tanácsos
Rákosi Mátyás, a Magyar Kommunista Párt részéről
Nonn György, a Magyar Kommunista Párt részéről
Tildy Zoltán, a Független Kisgazda Párt részéről
Veres Péter, a Nemzeti Paraszt Párt részéről
Szabó István államtitkár, a Szociáldemokrata Párt részéről
Dr. Makay Miklós és Béres József, a [Polgári] Demokrata Párt részéről
Cseley Rezső miniszteri titkár, jegyzőkönyvvezető¹

[Faragho] A közellátási miniszter előadja az idecsatolt feljegyzésben foglalt javaslatát az árkérdés rendezéséről. Majd feltette a kérdést, milyen legyen az árrendszer? (1. és 2. alatti melléklet)²

¹ Nonn György (1918–) 1936-tól tagja volt a Kommunisták Romániai Pártjának, 1939-ben a Romániai Kommunista Ifjúsági Szövetség erdélyi titkára lett, 1940-től a magyarországi kommunista ifjúsági mozgalomban vett részt. 1946-tól a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetségnek a főtitkára, illetve a Magyar Ifjúság Népi Szövetségének elnöke volt. 1949 után a Magyar Dolgozók Pártjának Pest megyei titkára, népművelési miniszterhelyettes, legfőbb ügyész. 1957 után a Kossuth Könyvkiadó igazgatója volt.

Makay Miklós (1900–?) vegyészmérnök. Kapcsolatba került a Magyar Fronttal, valamint annak katonai szervezkedésével. Mint a Nitrokémia Rt. vezérigazgatója, robbanóanyagot juttatott az ellenállási csoportoknak. 1944-ben tíz évi fegyházra ítélték, de 1945. március 29-én megszökött a sopronkőhidai fegyintézetből. 1945-ben a Polgári Demokrata Párt egyik vezetője volt. 1946 márciusában elhagyta az országot, Svájcban, majd Braziliában élt.

A felsoroltakról, a jelen kötetben nevük első előfordulási helyén található tájékoztatás. Jancsár Józsefről, Dr. Szongoth Miklósról, Lázár Jánosról, Hardi Róbertről, Losonczy Endréről, Béres Józsefről és Cseley Rezsőről közelebbi adatokkal nem rendelkezünk.

² Lásd a II. F. 1/a. és b. sz. mellékletet.

Veres Péter a szabad felvásárlási elvet tisztára képtelenségnek tartja, mert nincs szállítási lehetőség. A parasztság belenyugodott abba, hogy a kormány a közlélemezési felvásárlásokat eszközli, méltányos volna azonban, hogy az ellenértékül adott bonokat a búza árának esetleges emelésekor annak megfelelően váltsák be.

[Miklós] *A miniszterelnök* közbeszól, hogy erre már minisztertanácsi határozat van.³

Veres Péter továbbá előadja, kívánatos volna, hogy a gazdák az adót terményben is fizethessék.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter*: Többször foglalkozott a minisztertanács ezekkel a kérdésekkel s elhatározta, hogy gazdasági tanácsot fog felállítani, amelyik az egész kérdést együttesen fogja megtárgyalni.⁴ A gazdasági tanács még nem alakult meg. Nem hiszi, hogy a mai ülésen dűlőre tudjuk vinni a kérdést, mert még nincs kellően előkészítve. Első kérdés a mezőgazdasági cikkek árkérdése, az árszínvonal megállapítása. A második pedig az agrárróló megállapítása. Fontos leszögezni, hogy kevés a mezőgazdasági árukészlet, másrészt pedig az elkövetkező években olyan terméskészletekkel nem fogunk rendelkezni, hogy szabad áruelosztással számolhasunk. A kormány vásárolja fel a terményeket és ossza el igazságosan a szükségesnél kevesebb készleteket.

Milyen színvonalon rögzítsük az árakat? A Mezőgazdasági Kamara 140–150 pengős búzaárat hozott ki tudományos alapon. Alapul a búzaárat kellene elfogadni, egyébként azonban még nem tudtak állást foglalni. Ha kiindulunk az 1938-as mezőgazdasági árakból és a 28–30 pengős búzaárat arányba visszük az akkor fennállott többi árakhoz – mechanikusan nem lehet, mert nagy eltolódások történtek és még várhatók is – talán helyes úton járunk.

Az agrárróló megállapításánál először meg kellene állapítani, hogy az akkori mezőgazdasági terményárak hogy aránylottak a többi árakhoz. Ebből kellene mindent felépíteni. Ez nem végleges véleménye, csak felveti tárgyalási alapul.

[Vásáry] *Pénzügyminiszter* megismétli korábbi értekezleten elhangzott álláspontját, hogy a gazdasági életet hipotézisekből kiindulva szabályozni nem lehet, hanem mindig csak a valóságból. Az árszínvonal megállapítása szükséges, de azt a gazdasági élet jelenségeitől elvonatkoztatva tenni jó eredménnyel nem lehet. Nálunk a mezőgazdasági árszínvonal megállapítása állandóan politikai okokból történt. Irreleváns volt, hogy a mezőgazdaság megkapja-e munkájáért az eredményt, mikor a kormányok azt a kijelentést tették, hogy nem érdeklí őket, mennyibe kerül a búza előállítás, ők megállapították, mennyibe lehet elszámolni a gazdasági helyzettől függetlenül. Meg kell állapítani, mennyibe kerül most a termelési produktum előállítás, azt kell alapul venni. A búzának hivatalos ára 40 pengő, de ily áron forgalomban nincs. Ehhez a forgalomban nem lévő búzaárhoz hozzáalakultak a munkabérek is. Ma már ilyen munkabérek nincsenek. Meg kell állapítani a mostani termeléssel jogosan felszámítható árakat, ehhez kell számítani az ipari árakat és a tisztviselői fizetéseket is. Ha ez megvan, akkor megkapjuk azt az alapot, amelyen kiindulva indexszámokkal már boldo-

³ Lásd a 12. sz. jegyzőkönyv 14. napirendi pontját.

⁴ Lásd a 11. sz. jegyzőkönyv 3-6., valamint a 12. sz. jegyzőkönyv 13-14. napirendi pontját. Az utalás az Országos Gazdasági Tanács létrehozására vonatkozhatott; erről lásd a 20. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját. A földadó terményben való fizetéséről lásd a 38. sz. jegyzőkönyv 18. napirendi pontját, illetve a 4300/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. július 8.

gúlhatunk. Nagyon lényeges ez, mert különben az adóbevételek állandóan el fognak maradni az árak változásával szemben s az államnak nem lesz módjában biztosítani szükségleteit. Ha az indexszámok megvannak, minden változást velük kell megtenni.

Véres Péter: A nép várja, hogy mi legyen a búza ára, a megállapítást nincs értelme tovább halogatni.

[*Takács*] *Iparügyi miniszter:* Csak átmeneti intézkedéseket lehet tenni. Szükségesnek tartja leszögezni, hogy az ipari munkabérek nem általánosan emelkedtek, pl. a bányáknál még ma is a régi bérek vannak. A munkabérekérdéseket megnyugtatólag a munkavállalók és a munkaadók kollektív megegyezése útján lehet csak megállapítani. Ezt vidéken még nem lehet, de Budapesten máris ily irányban kell rendet teremteni. Vidéken az árat emelni kell, de ezt meg kell beszélni az Ellenőrző Bizottsággal, mert hozzájárulásukat kell kérni. De nemcsak azt kell tisztázni, hogy áremelésre van-e jogunk, de véleménye szerint meg kell ismerni a szövetségeseknek erre vonatkozó távolabbi terveit is. Erre nincs más bizonyítéka, minthogy 1938-as áron kívánják a jóvátételi szállításokat elszámolni s ezért lehetséges, hogy a kiindulási pont kell hogy nálunk is ez legyen. Ma még egyes munkáskategóriáknál olyan a helyzet, hogy a régi bérért dolgoznak, keresnek naponta 8–10 pengőt. Igaz, hogy az oroszok biztosítják részükre az ellátást, de a családtagjaiknak már nem. Sürgősen gondoskodni kell a szállítások és a szállítási eszközök biztosításáról. Vannak az országban forgalomban nem lévő olyan rongált teherkocsik és tehergépkocsik, amelyeket egész kis javítással el lehet helyükről mozdítani. Diósgyőrött összeállítanak mozgó munkáscsapatokat, akik ezeket a rongált teherkocsikat mozgóképessé teszik s ha szükséges további javításra bevontatják [a] műhelyekbe. Ne várjuk meg, hogy az összes hídjainkat a szovjet katonaság, akár a mi segítségiünkkel hozzák rendbe, hanem készítsük el a terveket és mi, a mi üzemeinkben készítsük el a szükséges alkatrészeket. A budapesti üzemek nagy része semmit sem dolgozik. Még az oroszoknak dolgozó gyárakat is fel lehetne részben használni. Ha elegendő szállítási eszköz áll rendelkezésre, össze lehetne gyűjteni, be lehetne szállítani mindazt a nyersanyagot, amely most szerteszejjel hever. Azt kéri, hogy átmenetileg sürgősen rendezzék ezt a kérdést, emeljék fel a béreket s a legfontosabb terményárakat, hogy a mezőgazdaságból élők is lássanak valamit és kedvet kapjanak a tavaszi munkára. A gazdasági tanácsot fel kell állítani, különösen, ha módunkban lesz megismerni a szövetségesek terveit. A gazdasági tanács Pesten működik, ha a miniszter nem tud ott lenni, küldjön ki megbízottakat és kezdjük meg a végleges tervek kidolgozását. A kollektív szerződések megkötéséhez bizonyos irányításra van szükség. Erre az irányításra a pártokat tartja alkalmasnak.

Véres Péter: Ami mezőgazdasági áru van, annak a kormány rendelkezésére kell állnia, hogy a ténylegesen dolgozó munkás, tisztviselő, valamint a honvédség hiányt ne szenvedjen. Az államnak kell tehát átvenni a mezőgazdasági terményeket, így a ténylegesen dolgozó munkás bérének megállapítása pénzügyi kérdés. Jöjjünk ki mielőbb az új árakkal. Szerinte 80–100 pengős búzaárak megfelelnek a parasztság józan jogérésének.

Tildy Zoltán: Nagyon súlyos kérdéseket tárgyalunk. Ha a tárgyról korábban tudomást szerezhettünk volna, jó lett volna, mert a parasztságnak utolsó tartaléka a meglévő készlete s abból kell gondoskodnia az egész esztendei szükségleteinek fedezéséről. Eddig igen alacsony áron értékesített a parasztság, ezért fontosnak tartja, hogy az eddigi állami eladások után megfelelő ellenszolgáltatást tudjon kapni. Javasolja, hogy

minden eddigi szállítása után a kormánytól az új árat kapja meg. Ebben a teljesen abnormális helyzetben sürgősen kellene valamit tenni. Először az ipar és a föld termelési árának, másodsorban pedig a bér és az ár összehangolása terén. Nagyon nehéz megállapítani az árszínvonalat, mert nem vagyunk tisztában a mezőgazdasági termelés költségeivel. A mezőgazdasági árakat rögzíteni kell s a termelést igénybe kell venni. Ez tulajdonképpen nem értékesítés, hanem árucseré. Létesíteni kellene egy kiegyenlítő alapot. Az elsőrangú szükségleteken kívül minden más árut szabadon lehetesen értékesíteni, legfeljebb meg kellene terhelni valamilyen adóval a kiegyenlítő alap javára. A búzaár megállapítását sürgősnek tartja, mert a vidék már nyugtalankodik.

Rákosi Mátyás: Sajnálja, hogy korábban nem tudhatta meg az értekezlet pontos tárgyát, mert akkor jobban felkészülhetett volna rá. Egy dolgot le kell szögezni, hogy az alapélelmiszer árakat meg kell állapítani, mégpedig a tavalyinál magasabban, s ezen az alapon valamilyen összhangot biztosítani. Szerinte ezen túl ma még nem lehetne elmenni. A budapesti közéleti kormánybiztossal bejárta a tisztántúli részeket s úgy tapasztalta, hogy az állam és Budapest céljaira 60 pengőért szívesen adják a búzát. Attól fél, ha nem fogják erős kézzel az árakat, akkor igen kellemetlen verseny indul meg, amit a húszas évekből már ismerünk. Ma a budapesti ipari munkás nem tudja fedezni szükségleteit, tehát a parasztság se kívánja ezt a teljes mértékben. Ne vegyük alapul a szükségletek kielégítését, rögzítsük a legszükségesebb árakat s azonfelül adjunk a parasztságnak szabadkezet a többi áruk árának megállapításánál. Mi csak azt kérjük, hogy ez a rögzített ár ne legyen túl magas. A búzánál 60 pengőre gondolok.

Véres Péter: 80 pengőt javasol.

Vásáry József: A kisember nem a búzából élt meg. Összeállította az iparcikkek árait és a termények árait a 39-es árák alapján, a búza ára 20 P, a ruháé pedig 70 P volt. Ma a búza ára 40 P a legolcsóbb ruháé pedig 3000 P. A Mezőgazdasági Kamara a búza árát 140 P körül kívánja megállapítani. A Földműves Szakszervezet 140 pengős búzaárról beszél. Az összhangot meg kell teremteni, mert az iparban már 7,5 pengős órabért is fizetnek.

Jancsár József: Ha az ár és bérszintet szabályozzuk, akkor a forgalom irányításába is be kell nyúlni.

Szabó István: A szakszervezetek már régebben foglalkoztak ezzel a kérdéssel. Törekvésük az, hogy az ár rögzíttessék. Ennek következtében természetes, hogy a szabadkereskedelem teljes kikapcsolását tartják szükségesnek, mert a meglévő készleteket kell igazságosan felosztani. Csereforgalomra gondol.

Véres Péter: Szintén a cserekereskedelem mellett van. A kormánynak nincs más feladata, mint hogy igazságosan elossza a készleteket, hogy főleg a dolgozók kapjanak. A dolgozó munkásság és a parasztság között valóban szükséges egyensúly-helyzetet alapítsák meg, ennél többet most nem lehet csinálni.

Pozsgay Gyula: Meg kell állapítani az elsőrendű közszükségleti cikkeket. Ha túl magasra értékeliük, akkor a jóvátételre fizetendő 300 millió dollár sokkal több lesz. Meg kell állapítani a rendelkezésre álló készleteket.

Szongoth Miklós: A mai hírszerzési lehetőségek mellett nincs mód arra, hogy a készleteket meg tudjuk állapítani. Szükség van kötött árrendszer mellett kötött forgalomra is. A kereskedelem elvileg szabad kell, hogy maradjon. Mindenki bekapcsolódhatik, de kell egy összefogó szervezet, amelyik ezeket összekapcsolja. Szerinte fenn

II. F. I. 1945. március 10.

kell tartani a Futura, Hangya, Mezőgazdák Szövetkezete kiépített szerveit. (Pozsgay Gyula: Ez megtörtént.) Nyitott kérdés azonban, hogy a nagy egykezeket, hogy lehet bekapcsolni.

[Faragho] *Közellátási miniszter*: Megmaradnak a szervezetek, de állami kezelésbe kerülnek.

Az értekezlet a jegyzőkönyv második mellékletét alkotó kérdésekre úgy határozott ad 1/ rögzített termelői árak legyenek,

ad 2/ a búza ára 80 pengő legyen,

ad 3/ az árszabályozás ne legyen totális, és csak a főcikkekre vonatkozzék: mint gubona, burgonya, olajosmagvak, hüvelyesek, kivéve a borsó.

Tildy Zoltán: Minden vetőmag árát ennél magasabban kell megállapítani.

[Nagy Imre] *Földművelésügyi miniszter*: A vetőmagvaknak legyen 30–50 %-os felára.

ad 4/ az idő előrehaladott volta miatt az értekezlet e kérdésben állást nem foglalt.

K.m.f.

Cseley Rezső
jegyzőkönyvvezető

MOL XIX-A-1-j 1945-XXIII-546

Gépelt tisztazat Cseley Rezső saját kezű aláírásával. A jegyzőkönyv mellett található két feljegyzést II. F. 1./a-b sz. mellékletként közöljük.

Az irat utolsó lapjának hátoldalán tintával írva a „M.E. úr látta. a/a” megjegyzés olvasható.

II. F. 1/a. sz. melléklet

Közellátásügyi miniszter, árhivatali csoport

Tárgy: Javaslat az árkérdés rendezésére

Feljegyzés
a gazdasági miniszteri értekezlet tagjai részére

Az 1943. év derekán kialakult legális magyar árszint fenntartása már nem lehetséges, mert egyrészt azok az árkialakító tényezők, amelyek az akkori legális árak megállapításánál figyelembe vettek, a háborús, de még az azt megelőző események következtében is (különösen a munkabérek emelkedését figyelembe véve) lényegesen megváltoztak. Ettől eltekintve a háborús események folytán bizonyos mértékig kialakult szabad kereslet és kínálat új árhelyzetet teremtett, amelyet visszafejleszteni a két évvel ezelőtti nivóra nem lehetséges.

A KM az árkérdés rendezésére vonatkozó javaslatát az alábbiakban foglalja össze:

I. Mezőgazdaság

Mezőgazdasági árszintünk alapja a 40 pengős búzaár volt. Ehhez képest – egyes kivételektől eltekintve, amelyeket részben termelésfokozási, részben egyéb szempontok indokoltak – arányszámok segítségével állapítottak meg a többi mezőgazdasági cikkek árai. A mezőgazdasági árkérdés rendezése során dönteni kell egyrészt magáról az

árrendszerrel, másrészt arról az árszínvonalról, amelyen árpolitikánkat országos viszonylatban felépíteni kívánjuk.

Az árrendszer tekintetében kétféle megoldás jöhet számításba:

a/ A termelői illetve a felvásárlói vonalon teljesen szabad áralakulás, a fogyasztói vonalon, különösen a fővárosban, valamint ipari centrumokban és passzív vidékeken fix összegű liszt- és kenyérrák megállapítása. A szállítási kockázat, a kereskedői ár-rés, valamint a szabad felvásárlói és a fix fogyasztói árak közötti különbség áthidalása ismét kétféle módon képzelhető el. Ezek közül az egyik – kereskedői vonalon a szabad felvásárlói ár megtartása mellett – a felvásárolt mennyiség 50 %-ának legális áron a közellátási kormányzat részére történő felajánlása, 50 %-nak pedig teljes felszabadítása mind a forgalom, mind az ár tekintetében. Ez a megoldás a kockázat és a kereskedői ár-rés kérdését egyaránt megoldja. Előnye ennek a rendszernek az, hogy kétségtelenül rendkívül rugalmas, egyszerű, ösztönző hatású és minél nagyobb felvásárolható mennyiség felkutatására és előteremtésére alkalmas. Hátrányai: elsősorban az, hogy fokozódó kereslet mellett állandóan emelkedő és helyileg eltérő felvásárlói árakhoz vezet, amelyeket már visszafejleszteni nem lehet. További hátránya ennek a rendszernek az, hogy elsősorban Budapest szükséghelyzetére van tekintettel. Kellő felvásárlás esetén kialakulna ugyan Budapesten egy tetszés szerinti, kézben tartott legális fogyasztói kenyérrák, azonban ettől függetlenül a vidéki városok árai a szabadon kialakult felvásárlói áraknak megfelelően eltérőek és a budapesti árnál lényegesen magasabbak lennének. Hamar jelentkezne tehát az a kívánság, hogy az úgynevezett felező rendszerbe elsősorban az ipari centrumokat, másodsorban pedig a passzív vidékek városait is vonja be a KM. Ettől eltekintve e rendszer technikai végrehajtása a mai hiányos adminisztráció mellett Nagy-Budapest vámhatárán belül is alig képzelhető el és féltő, hogy különböző visszaélésekkel nem a felvásárolt mennyiség 50 %-a, hanem annál jóval kisebb rész jut legális áron közfogyasztásra. Még további hátránya ennek a rendszernek az, hogy egyelőre nem tekinthető át az, hogy az így felajánlásra kerülő 50 %-kal a városok dolgozó rétegének szükségletei biztosíthatók-e zavar nélkül. Rendkívül kellemetlen hatást váltana ki az, ha a legális áru 1 pengős vagy 1,50 pengős kenyérért sorbaállók azt látnák, hogy a szomszéd üzletekben az ún. szabad áru azt sokszorosan meghaladó áron, de csaknem korlátlan mennyiségben áll rendelkezésre.

b/ A másik rendszer oly módon képzelhető el, hogy fix összegű termelői illetve felvásárlói árak állapíthatnak meg az eddigi kereskedői ár-rétek lényeges (2-3 szoros) fel-emelésével; a szállítási kockázatot a KM viseli, a fogyasztói liszt- és kenyérrák pedig akár a tényleges önköltségeknek megfelelő szinten, akár pedig a szociális és munkabérpolitikával összhangban megválasztott árszinten fix összegben állapíthatnak meg.

Előnye ennek a rendszernek kétségtelenül az, hogy országosan egységes termelői árak kialakulásához vezet, alapot ad a többi mezőgazdasági cikkek és mezőgazdasági származású ipari alapanyagok (nyersbőr, kender stb.) árának megállapításához és a fokozódó kereslet megfelelő szervezettség és kellő kormányzati erély mellett nem vezet az agrárárak emeléséhez.

Hátránya ennek a rendszernek elsősorban az, hogy különösen a hadműveleti körzetben és a közigazgatás szervezetlensége alatt kétségtelenül csökkentőleg hat a felvásárolható mennyiség tekintetében.

További hátránya egyrészt az, hogy a szállítási kockázat átvállalásával kapcsolatos összeg egyelőre nem tekinthető át, másrészt pedig magas árszint megválasztása ese-

tén magasabb legális kenyérrákokhoz és ezen keresztül munkabéremelési törekvésekhez vezet.

A KM az összes szempontok mérlegelésével a b/ alatti megoldás elfogadását javasolja.

Az árszínvonal tekintetében az árpolitika vonalán támpontul a jelenleg kialakult termelői árak szolgálhatnak. Ettől függetlenül természetesen közrejátsszik az a szempont is, hogy a kormány hol kívánja a pengő értékét stabilizálni. Az eddig kialakult árak figyelembevételével 80–100 P/q körüli búzaár megállapítása látszik az új árszint megalapozásánál indokoltnak. Ez az árszint természetszerűleg az eddig alacsonyabb forgalmi árral bíró körzetekben ösztönzően, az eddig magasabb forgalmi árral bírókban pedig zavarólag fog hatni, amit esetleges árkiegyenlítésekkel vagy különböző szállítási előnyökkel lehet majd kiküszöbölni. Ez az árszint az egyéb mezőgazdasági termékeknél és terményeknél, valamint a mezőgazdasági származású ipari alapanyagoknál 100–150 %-os áremelkedéshez fog vezetni, aminek természetszerűen kihatásai lesznek részben a munkabér alakulásra, részben pedig az ipari árszintre. Ettől függetlenül azonban alacsonyabb mezőgazdasági árszínvonal kialakítását egyrésztől gyakorlatilag nem tartjuk megvalósíthatónak, másrészt az ipari árakkal ettől függetlenül is legalább ilyen mértékben ki kell mozdulnunk.⁵

II. Iparcikkék

A legális ipari árak ugyancsak az 1943 derekán kialakult ártényezőkön alapszanak, s azok általános felemelése, különös tekintettel a munkabérek állandó emelkedésére, már az 1944. év közepén is elkerülhetetlennek látszott. Csak a mind súlyosabban érezhető háborús események terelték el a figyelmet erről a kérdéstről.

Az árrendszer tekintetében a rögzített és feláras árak rendszere a jövőben csak egyes szakmákban tartható fenn.

A kalkulációs irányelvek és minták alapján megállapított árrendszer kisebb korrekciókkal elsősorban a textiliparban fenntartható. Nyilvánvalóan módosításra szorulnak a fix összegű árak is. Általánosságban az ipari árkérdés ma még nem tekinthető át. Fokozatosan kell majd – az egyes ipari üzemek megindulásával kapcsolatban, kezdetben egyénileg, majd pedig fokozatosan rátérve a szakmai árszabályozásra, – foglalni az iparcikkék árának megállapításával. Ez előreláthatólag több ütemben fog megtörténni, különös tekintettel arra, hogy az ipari árszint egyik legfontosabb tényezője, a munkabérek alakulása, még nem tekinthető át. Mindenesetre irányadó szempontul kell, hogy szolgáljon az, hogy az árak emelkedése az ipari vonalon sem haladja meg azt a mértéket, mint amilyen mértékben a búza ára legálisan emeltetett. Ez természetszerűen nem lesz mindenhol végrehajtható és a termelés megindulása után a szociális szempontból exponált cikkek árkiegyenlítésére lehet szükség. Legsúlyosabban esik itt a latba a munkabérek alakulása. Ezek rögzítetlenségük következtében lényegesen túlhaladták azt a mértéket, ami az akár 150 %-kal felemelt régi ipari árakba beleférne. Az új agrárárak kialakulása után az IpM és a FM, a KM-el egyetértve országos viszonylatban kell, hogy rendezze az ipari és a mezőgazdasági munkabérek felső határát.

⁵ Ez után a következő, tintával írt megjegyzés olvasható: „Csak eddig adta elő a közellátási miniszter.”

III. Kereskedelem

A kereskedelem vonalán a fix összegű árak a termelői árak rendezésével egyidejűleg ugyancsak módosításra szorulnak. A fix összegű haszonkulcsokkal együtt a %-os haszonkulcsok általában fenntarthatóknak látszanak akkor, ha akár a jelenlegi szállítási kockázat megszűnik, akár pedig állami garanciavállalással küszöböltetik ki.

Mind az ipar, mind a kereskedelem vonalán azonnal felmerül, különösen a még most meglévő készárúkészleteknél jelentkező kérdés, az értékelés, konkrétan az utánpótlási ár kérdése. Az eddigi merev elutasító álláspont – az agrárárszintünk emelése után (amely cikkek alacsonyabb termelési költségekkel jöttek létre) és a meglévő készleteknek a legális forgalomba való becsalogatása érdekében – tovább nem tartható fenn és az utánpótlási árat legalább olyan mértékben tartjuk elismerendőnek, mint amilyen mértékben az agrárárszint a búzaviszonylatban mérve általában emelkedett. Új beszerzések esetén ennél nagyobb mérték elismerése sem látszik megtagadhatónak.

Debrecen, 1945. március 5.

MOL XIX-A-1-j 1945-XXIII-546

Gépelte, aláírás nélküli, egykorúlag, indigóval készített másolat.

II. F. 1/b. sz. melléklet

Az 1945. március 10-i pártértekezleten tárgyalt árkérdések

1. Milyen legyen az árrendszerünk?

a. szabad termelői illetve felvásárlói árak, szabad kereskedői haszonkulcsok a fogyasztási centrumokban felhozott mennyiség 50 %-a szabad áron kerül a fogyasztóhoz.

b. maximált termelői árak, megszabott kereskedői haszonkulcsok a szállítási kockázat állami számlára történő átvállalásával, a megszabott termelői áraknak megfelelő fogyasztói árak.

2. Hol alakuljon ki az új árszint? Figyelemmel arra, hogy az ipari árakkal ma még ismeretlen mértékben, de legalább 100 %-kal ki kell mozdulni, továbbá arra, hogy megállapítandó búzaár, mint bázisár az árarányok alapján nagyjában eldönti a többi mezőgazdasági költségeken keresztül a munkabérek szintjét.

P 80, 100, vagy 150 legyen a búzaár?

3. Totális legyen-e az árszabályozás, tehát terjedjen ki a mezőgazdaság vonalán minden cikkekre, vagy csak a legfontosabb, ma a közellátás szempontjából jelentős terményekre, mint pl. a kenyérgabona, burgonya, hüvelyesek, olajosmagvak, takarmánygabona stb.

4. Az ipar és a kereskedelem vonalán a meglévő készletekre elismerhető-e az utánpótlási ár legalábbis olyan mértékben, mint amilyen mértékben a legális búzaár emelkedik?

Debrecen, 1945. március 9.

MOL XIX-A-1-j 1945-XXIII-546

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat.

II. F. 2., II. F. 3. 1945. április 27., május 3.

II. F. 2.

1945. április 27.¹

1 Az új gyáripari árrendszer és árszint kialakítása.²

II. F. 3.

1945. május 3.¹

1 A jótételteli szállítások árának megállapításával kapcsolatos állásfoglalás.²

¹ Az értekezlet jegyzőkönyvét, vagy az arról készített feljegyzést nem találtuk meg, csupán a MOL A-1-j 1945-XXIII-1704 sz. ügyiratban szereplő utalásból tudunk az ülésről; ez utóbbit illetően lásd II. F. 4. sz. iratot.

² Lásd még a II. F. 4. sz. iratot.

¹ Az értekezlet jegyzőkönyvét nem ismerjük, csupán a Külügyminisztérium kártérítési osztálya által a szovjet tárgyalófélnak átnyújtott szóbeli jegyzékből tudunk az ülésről és állásfoglalásáról.

² Lásd a 26. sz. jegyzőkönyv 26/f. sz. mellékletét.

II. F. 4.

1945. május 11.

Közellátásügyi Miniszter
XIII.f.o.

Tárgy: Az új gyáripari árrend-
szer, árszint kialakítá-
sával kapcsolatos kér-
dések megbeszélése.

Feljegyzés

Fenti tárgyban a Közellátásügyi Miniszter, mint árhatóság, folyó évi május hó 11-én, pénteken délelőtt 10 órakor, a folyó évi április hó 20-án az IpM-ben tartott megbeszélés és a folyó évi április hó 27-én¹ tartott gazdasági miniszteri értekezlet folytatásaképpen, a már Debrecenben követett gyakorlatnak megfelelően párt- és tárcaközi értekezleten kívánja megbeszélés és döntés tárgyává tenni az ezzel kapcsolatos fontosabb elvi kérdéseket. Kérem a Miniszterelnök Urat, hogy az értekezletre a pártok vezetőit, a Szakszervezeti Tanács elnökségét, a gazdasági minisztereket (PM, IpM, KKM, FM)² erre az időpontra keresse magához.³

Az értekezleten megbeszélés és döntés alá kerülnének az alábbi kérdések:

1. az új gyáripari árrendszer és árszint kialakítása, valamint ezzel kapcsolatban a munkabérek kérdésének árkihatásai;
2. a belföldi termelésű szén bányáinak megállapítása;
3. az ún. utánpótlási árak alkalmazása a gyáripar és kereskedelem árszámításánál.

A fenti kérdésekkel kapcsolatban a közellátásügyi miniszter álláspontját röviden az alábbiakban foglalja össze:

ad 1. A gyáripar árkérdése ma még nem tekinthető át, mert a legfőbb árkialakító tényezők, ezek között elsősorban a munkabérek alakulása az ország különböző területein rendkívül eltérő, másrészt pedig az értékmérőnek, a pengőnek mennyiségi és valutáris vonatkozásban meglévő tisztázatlan helyzete a külföldi nyersanyagárak tekintetében ma még mérlegelés alapjául szolgáló támpontot sem nyújt. Ugyanígy nem lehet képet alkotni még a közterhek várható alakulásáról, de különösen az árakban érvényesülő szállítási költségek tekintetében. Ennek ellenére a gyáripari termékek áralakulásába sürgősen és irányítóan kell belenyúlni, mert a rendezetlen helyzet folytán a fővárosban a forgalom, ha kismértékben is, 8-20-szoros áron bonyolódik le, amelyet később visszafejleszteni már aligha lehet. Ennek az árszintnek az érvényesülése pedig, figyelembe véve a 3-4-szeresre becsülhető agráráremelkedést és a 4-5-szörösre becsülhető általános ipari áremelkedést, igazságtalan helyzetet teremtene a

¹ Az 1945. április 27-én tartott gazdasági miniszteri értekezlet jegyzőkönyvét nem ismerjük.

² Ez után a lap szélére írt következő betoldást helyezték: „és a Magyar Nemzeti Bank elnökét”.

³ Egyrészt tehát az április 27-én tartott gazdasági miniszteri értekezlet és egyben pártközi értekezlet folytatásáról volt szó.

jövedelemeloszlás terén és fel nem tartóztatható bér- és agráráremelkedési törekvéseket váltana ki.

Az árrendszer tekintetében a mezőgazdaságnál a párt- és tárcaközi értekezleten elhatározottak alapján a KM az alábbi álláspont elfogadását javasolja:

a. Kötött, lehetőleg fix összegű árszabályozás alá kerülnének a legfontosabb ipari alapanyagok és közszükségleti cikkek. A gyors intézkedés érdekében az új árak a KM és az érdekképviseltek között lefolytatandó tárgyaláson rendkívüli úton állapíttatnának meg és adatnának ki.

b. Az egyéb gyáripari termékek árát a KM és az érdekképviseltek által készített kalkulációs irányelvek alapján maguk a vállalatok állapítanák meg, azzal a korlátozással, hogy a felszámítható legmagasabb ár nem haladhatja meg a felszabadulás előtti áraknak bizonyos szorzószámmal növelt összegét.

A legfontosabb ipari alapanyagok és közszükségleti cikkek jegyzékét a KM már az IpM és a Szakszervezeti Tanács rendelkezésére bocsátotta; annak két példányát idecsatolom.⁴

c. Szabad áralakulás maradna az előbbi pontokban nem érintett cikkekre, amelyek esetről-esetre határozatnának meg. Ezekre nézve a szabad áralakulás azonban csak akkor tartható fenn, ha anyag- és munkaerőgazdálkodási vonalon gondoskodás történik arra nézve, hogy a szabadon hagyott iparágak ne vonják el a rendelkezésre álló anyagot és munkaerőt a közszükségleti cikkeket gyártó ipartól.

Az új árszint tekintetében mint adottsággal számolni kell a 3–4-szeresre becsülhető agrárár emelkedéssel és a munkabér alakulással. Az utóbbi tekintetében az IpM hivatalos álláspontja szerint a felszabadulás előtti bérszint 200 %-os emelkedése vehető figyelembe, ezzel szemben a gyakorlat azt mutatja, hogy 4–5-szörös és egyes esetekben 8-szoros munkabér emelkedésekkel kell számolni. Figyelembe veendő e tekintetben még az a körülmény is, hogy a felszabadulás előtti legális árak az 1943. július 1-jei bérszint figyelembevételével állapították meg és az ettől az időponttól a felszabadulásig bekövetkezett béremelkedés a legális árakban kifejezésre nem jutott.

Ezzel kapcsolatban a közellátásügyi miniszter, arra az esetre, ha a gyáripari termékek áralakulása tekintetében a kötöttség határozta el, a bérmaximumok megállapítását is kéri, mert ezek nélkül kötött árakat fenntartani nem lehet. A gyári érdekképviseltek általában 8–15-szörös árigényeket jelentettek be és a rendkívüli úton folytatott tárgyalás alapján 7-szeres árszintben jelölték meg azt a minimumot, ami a költségemelkedések áthárítását lehetővé tenné. A KM abban a föltevésben, hogy a munkabéremelkedés 200 % körül mozog, átlagban 4–5-szörös, a munkaintenzitástól függő, új gyáripari árszint kialakítását tartja indokoltnak.

ad 2. A belföldi bányárák kérdésében a KM tárgyalásokat folytatott az IpM-mel és az érdekképviseltekkel. Ezek eredményeképpen szénfajtánként lehetőleg fix összegű árakat kíván megállapítani az egyes bányák részére. Az erre vonatkozó munkálatok folyamatban vannak. Az új szénárak eldöntésénél tisztázandó a munkabéremelkedés tényleges mértéke. 200 %-ra becsülhető béremelkedésnél 4–4,5-szörös felkerekített szénárak, 500 %-os béremelkedés esetén 7-szeres-körüli szénárak lennének indokoltak. Itt figyelembe veendő az, hogy a bányavállalatok a múlt év augusztusában végrehajtott 70 %-os béremelés áthárítására lehetőséget nem kaptak. Erre vonatkozóan a

⁴ Lásd a jelen irat legendáját; e jegyzékek közlésétől, terjedelmi korlátokra figyelemmel, eltekintettünk.

KM, a munkabéremelkedés tényleges mértékének az IpM részéről történő tisztázásáig, a döntést elhalasztani kénytelen.

ad 3. A már Debrecenben történt előterjesztésnek megfelelően a KM az utánpótlási ár tekintetében a múltban követett merev elutasító álláspont feladását javasolja.⁵ Ennek megfelelően a gyáripari termékek árszámításánál, valamint a kereskedelem által a szabályozott cikkeknel felszámítható legmagasabb árak megállapításánál a tényleges beszerzési árak helyett, a legutolsó beszerzésből vagy a reálisnak tekinthető ajánlatokból kitűnő utánpótlási árak alapulvételének engedélyezését javasolja, azzal a korlátozással, hogy az utánpótlás lehetetlensége esetén a tényleges beszerzési árak az átlagosnak tekinthető belföldi áremelkedést jelentő szorzószámmal legyenek növelhetőek.

Az előbbieken felvetett kérdésekben a KM egyébként az Országos Gazdasági Tanács véleményadását is kérte.

Budapest, 1945. május 7.

Faragho

MOL XIX-A-1-j 1945-XXIII-1704

Gépelt tisztazat, Faragho Gábor saját kezű aláírásával.

A feljegyzés mellékletét képezi a Közellátásügyi Minisztérium árpolitikai főosztálya által készített feljegyzés, ez egyrészt a szoros árszabályozás alá tartozó bányatermékeket, ipari alapanyagokat és félgyártmányokat, másrészt a gyáripari késztermékek közül a szoros árszabályozás alá tartozó legfontosabb közszükségleti cikkeket sorolja fel.

⁵ Lásd a II. F. 1. sz. jegyzőkönyv II. F. 1/a. sz. mellékletének III. fejezetét.

II. F. 5.

1945. augusztus 23.¹

- 1 A gazdasági miniszteri értekezlet ügyrendjének megállapítása.²
- 2 A gazdasági államtitkári értekezletek rendszeresítésének előkészítése.³
- 3 A hitelek átértékelése.⁴
- 4 A folyósított hitelek rendeltetészerű felhasználásának ellenőrzése.⁵
- 5 Az akcióhitelek feltételeinek egységesítése.⁶

¹ Az újjászervezett gazdasági miniszteri értekezlet első ülésének időpontját eredetileg augusztus 21-ére tűzték ki, mint ez a MOL XIX-K-1-b 1945-7858 sz. iratból kitűnik; a Földművelésügyi Minisztériumban erre a meghívóra vezetett feljegyzés szerint az időpontot 23-ára tették át. Ugyanebből az ügyiratból volt megállapítható az értekezlet 1. és 2. napirendi pontjának tárgya.

² Lásd a 27. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját és a 27/d. sz. mellékletét, továbbá a 42. sz. jegyzőkönyv 51. napirendi pontját és 42/d. sz. mellékletét, valamint a XIX-D-1-a 1945-L-b-955 sz. iratot. Ez utóbbi feljegyzés szerint a gazdasági miniszteri értekezlet minden héten csütörtökön délután 3 órakor az Újjáépítési Minisztérium épületében tartotta megbeszéléseit. Titkárságának vezetője Saláta Kálmán szakelőadó lett, iktatását Kiss Szilárd nyugalmazott segédhivatali főigazgató vezette.

³ Lásd a II. F. 10. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját, valamint Az Újjáépítési Minisztérium működésének válogatott dokumentumai (1945–1946). Szerk. Boreczky Beatrix. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1987. c. kötet 43. p.

⁴ Az előterjesztés rámutatott arra, hogy a pénz vásárlóerejének rohamos csökkenése folytán az átértékelési feltétel nélkül nyújtott hitel tulajdonképpen ajándék a hitelt igénybevevőnek, továbbá, hogy az átértékelés remélhetőleg visszafogja a spekulatív célú hiteligenylést, csökken az elhelyezést kereső pénz, nem keresi annyira az árut a piacon s így nem hajtja fel az árakat, végül reményét fejezte ki, hogy azok, akik átértékelési feltétellel vesznek fel hitelt, nem lesznek érdekeltek a pénzromlásban. Eldöntendőnek jelezte az előterjesztés, hogy az átértékelést alkalmazzák-e a rövidlejáratú hitelekre is, vagy csak a hosszulejáratúakra; mindig azonos, vagy a hitel természete szerint változó kulcs szerint történjék-e az átértékelés; mi legyen az alapja az átértékelésnek, a hitel révén beszerzett áruk árának a visszafizetéskor kialakult ára, vagy esetleg valami más; csak új hiteleknél alkalmazzák-e az átértékelést, vagy a régiéket esetében is. Általában a kihitelezett összegek 100 %-os átértékelését javasolta, kivéve a népjólléti akciók hiteleit. (MOL XIX-D-1-a 1945-14-28 150)

⁵ Az Újjáépítési Minisztérium 28 187/1945. sz. előterjesztése hangsúlyozta, hogy mind az akcióhitelek, a magánhitelek és a helyreállítási hitelek, mind pedig a közületi hitelek esetében szükséges annak ellenőrzése, hogy a kapott összegeket az érdekeltek rendeltetészerűen használják-e fel, nem végeznek-e belőlük olyan munkálatokat, amelyek megakadályozása közgazdasági szempontból indokolt lenne. Kérte annak kimondását, hogy 1. a 100 000 pengónél magasabb összegű hitel esetében az ellenőrzésre feltétlenül kerüljön sor; 2. az ellenőrzés szerve a magángazdaság területén a Pénzüntézeti Központ legyen; 3. az épülethelyreállítási célokat szolgáló közületi hitel esetében pedig az Országos Építésügyi Kormánybiztos végezze az ellenőrzést. Az előterjesztés kísérelveleire a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumban vezetett feljegyzés szerint a javaslatot az 1945. augusztus 23-án tartott gazdasági minisztertanács elvileg elfogadta. (MOL XIX-G-1-a 1945-8995) Az ügyben hozott határozat megtalálható a Magyar Nemzeti Bank iratai között. (MOL XXIX-L-1-d 9. tétel – 1. doboz.)

⁶ Az előterjesztés rámutatott arra, hogy a hitelt igénybevevő gyakran nem arra a célra használta azt fel, amire kérte. Ezt lehetővé tette az a rendszer, hogy a folyósítás az engedélyezéssel egyszerre történt, tekintet nélkül arra, hogy mikor használta fel a vállalat a kért célra. Mivel pedig az átértékelés a hitel folyósításakor kezdődött, egyes vállalatok, nehogy veszítsenek – ha csak átmenetileg is – spekulációs befektetésekbe kezdtek. Így az állami hitelakció „kóbor-tökek” keletkezését tette lehetővé. Ezért javasolta, hogy a hitel folyósítása részletekben, a tényleges felhasználásnak megfelelő időben történjék, másrészt, hogy az átértékelés kezdete a tényleges felhasználás időpontja legyen; hogy ha nem tudta felhasználni a vállalat a hitelt, az átértékelés elkerülése céljából, határidő előtt is visszafizethesse; javasolta továbbá az akcióhitelek feltételeinek egységesítését, a hitelek központi nyilvántartását, továbbá, hogy a hitelkérelmek a felhasználás célját, útmezését pontosan jelöljék meg; végül javasolta, hogy határozzák meg azt, hogy az egyes iparágak milyen keretben részesülnek az akcióhitelből. (MOL XIX-D-1-a 1945-14-28 316) Lásd még a 63. sz. jegyzőkönyv 17. és a 64. sz. jegyzőkönyv 57. napirendi pontját.

II. F. 6.

Jegyzőkönyv

felvétel a gazdasági miniszteri értekezlet 1945. évi augusztus hó 30-án
15 órakor az Újjáépítési Minisztérium tanácstermében tartott üléséről.

Elnököl Nagy Ferenc újjáépítési miniszter.

Jelen vannak:

Nagy Imre földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Gerő Ernő ke-
reskedelem- és közlekedésügyi miniszter, Rónai Sándor közellátásügyi miniszter, Olt-
ványi Imre pénzügyminiszter, Kárász Artur a Magyar Nemzeti Bank elnöke, mint
rendes tagok. Az ülésre meghívott népjóléti miniszter urat dr. Székely Miklós min. o.
főnök, az igazságügyminiszter urat pedig Tunyoghi Szűcs képviseli.¹ Mint jegyző-
könyvvezető jelen van dr. Antall József újjáépítési minisztériumi államtitkár.

I.

[1]

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter megnyitja az ülést. Bejelenti, hogy az előző ülés nem
határozott abban a tekintetben, hogy az akcióhitelek felhasználásának ellenőrzése²
szempontjából milyen összegben állapíttassék meg az ellenőrzés alsó határa.

A gazdasági miniszteri értekezlet úgy határozott, hogy az akcióhitelek fel-
használásának ellenőrzése csak a 300 000 pengőt meghaladó hitelekre ter-
jedjen ki.

[2]

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter javasolja, hogy a gazdasági miniszteri értekezlet kér-
je fel az iparügyi miniszter urat arra, hogy az ipari tárca keretében szervezett hitelak-
ció összegeinek szétosztását végző bizottságba az Újjáépítési Minisztérium képviselő-
je hívassék meg, figyelemmel arra, hogy a 2660/1945. ME számú rendelet³ alapján ez
hatásköre; az iparügyi miniszter úr azonban ezirányú kérését nem teljesítette.

A gazdasági miniszteri értekezlet a kérelemhez hozzájárult.

¹ Dr. Székely Miklósról további adatokkal nem rendelkezünk. Tunyoghi Szűcs Lajos miniszteri tanácsosi rang-
ban, már 1944-ben is az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztályán dolgozott.

² Lásd a II. F. 5. sz. alatti tájékoztatás 4. pontját és jegyzetét.

³ A 2660/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 3.) az Újjáépítési Minisztérium ügykörének megállapítá-
sáról és a minisztérium szervezéséről intézkedett.

[3]

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter bejelenti, hogy a gazdasági miniszteri értekezlet legutóbbi ülése megbízást adott a Magyar Gazdaságkutató Intézetnek a munkabérek alakulására vonatkozó kimutatások elkészítésére. A kimutatások elkészültek s ezeket az intézet megküldte. A kimutatásokat az elnök az értekezlet tagjai részére kiosztja. (L.: 1. sz. mell.)

[4]

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter bejelenti a gazdasági miniszteri értekezletnek, hogy augusztus hó elején a hazai széntermelés fokozása érdekében az összes érdekeltek bevonásával az Újjáépítési Minisztériumban ankét tartatott, melynek határozataképpen felhatalmazást kér a gazdasági miniszteri értekezlettől, hogy előterjesztést tehessen az iparügyi miniszterrel együtt a minisztertanácshoz. Az előterjesztésben a két miniszter javasolja, hogy a kormány terjesszen elő kérelmet az orosz hatóságokhoz a szén- szállítmányoknak és segédanyagkészleteknek katonai őrséggel való kísértetése tárgyában.

A gazdasági miniszteri értekezlet a javaslatához hozzájárult.

[5]

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter ismerteti előterjesztését a háztulajdont terhelő közüzemi költségek áthárítása tárgyában. (L.: 2. sz. melléklet⁴) A népjóléti miniszter képviselőjének [Székely Miklósnak], valamint a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter úrnak [Gerő Ernőnek] javaslatára

az értekezlet úgy határozott, hogy a közüzemi költségek áthárítását egyelőre nem tartja kívánatosnak.

⁴ A kimutatások nem találhatók a jegyzőkönyv mellékletei között, csupán egy utalólap arról, hogy azokat az értekezleten személyesen adták át a résztvevőknek.

⁵ Az Újjáépítési Miniszter 4/gm.1945. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a tetőhelyreállításról intézkedő rendelet értelmében a háztulajdonosok a bruttó lakbérjövedelem 75 %-át helyreállítási hozzájárulás és házaadó, valamint járulékaik címén a „Budapesti Épületjavítási Alap”-ba tartoznak befizetni az 1945. augusztus 1-je és 1947. július 31-e közötti időszakban, de a fennmaradó 25 % nem elegendő az épület közüzemi, karbantartási stb. költségeire. Súlyosbította a helyzetet, hogy a lakbérek még az 1938-as szinten, míg a közüzemi díjak már az 1945-ben adott árhelyzetnek megfelelően alakultak. Így a háztulajdonosok alig vagy egyáltalán nem tudtak eleget tenni közüzemi díjfizetési kötelezettségüknek. Felmerült ezért a közüzemi költségeknek a bérlőkre való áthárításának a gondolata. Budapest polgármestere egyébként ilyen értelemben határozott, amikor a vízdíj 50 %-át további intézkedésig a bérlőkre hárította át; szükségesnek mutatkozott tehát a polgármesteri intézkedés kormányrendelettel való alátámasztása is. Jelezte viszont az előterjesztés, hogy a népjóléti miniszter – bár nem indokolta meg kellően – ellentétes álláspontot foglalt el.

II.

[6]

1 Rónai Sándor közellátásügyi miniszter előadja, hogy a minisztertanács határozatából a gazdasági miniszteri értekezlet elé terjeszti az ellátatlanok szükségleteinek fedezésére, valamint a jóvátételi célokra szükséges kenyérgabona biztosítására vonatkozó tervezeit. (L.: 3. sz. mell.⁶)

A gazdasági miniszteri értekezlet a következő határozatokat hozta:

A szükséges kenyérgabona-mennyiségek biztosítására a szükségletet egyes vármegyék között fel kell osztani. A beszolgáltatásért a főispánokat kell felelőssé tenni. A beszolgáltatás megkönnyítésére a beszolgáltatott gabona ellenében, megfelelő kedvező áron, iparcikkeket kell a gazdák rendelkezésére bocsátani. Az Iparügyi Minisztérium 100 millió pengő árú textilárut biztosít erre a célra két hónapon belül, továbbá meg nem határozott mennyiségű vasárut, sőt, üvegárukat és ásványolajtermékeket. Minthogy a felvásárlandó gabonamennyiségnek megfelelő értékű iparcikkek csak hosszabb időn keresztül teremthetők elő, viszont a gabonamennyiségek sürgős megvásárlása szükséges, a rendelkezésre bocsátandó iparcikkek később leszállítandó részleteire a gazdáknak utalvány adandó. Mindamelllett a szállított mennyiségek egy részéért azonnal iparcikkeket kell juttatni.

Az őrlési vámnak 10 %-ról 20 %-ra való emeléséhez a gazdasági miniszteri értekezlet hozzájárult azzal, hogy ez az őrlési vám közvetlenül és nem a malmok útján szolgáltatandó be. Ez a vámgabona 1000 P/q megváltási áron veendő át. Ezzel kapcsolatosan igen erélyes ellenőrzést kell megszervezni, drasztikus büntetőjogi intézkedéseket kell tenni. Az egész akció lebonyolításával kapcsolatban sürgősen tisztázni kell az árviszonylatot a beszolgáltatandó gabona és az ellenértékként rendelkezésre bocsátandó iparcikkek között. Szükségesnek tartja az értekezlet ezenfelül, hogy a minisztertanács az orosz hatóságokhoz forduljon és kérje a Vörös Hadsereg ellátására szállítandó gabonamennyiségek leszállítását, továbbá búza helyett kukoricának jóvátétel fejében való elfogadását.⁷

⁶ A Közellátásügyi Minisztérium 8/IV. sz., 1945. augusztus 29-én kelt, s eredetileg a minisztertanács ugyanazon napon tartott ülésén (lásd a 47. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját) is felvetett javaslatában kérte, hogy a 102 900/1945. KM sz. rendeletben (MK 1945. július 1.) előírt kötelező kenyérgabona beszolgáltatáson túlmenően a termelők 1945. évi termésének eredményét, valamint az előző gazdasági évről áthozott készleteket – a vetőmag és a háztartási szükséglet figyelembevételével – elszámoltathassa és a feleslegként mutatkozó mennyiséget 100 kg-onként 1000 pengős áron, valamint iparcikk juttatása ellenében a fegyverszüneti egyezményben foglalt jóvátételi kötelezettség biztosítása érdekében igénybe vehesse. Rámutatott ezzel kapcsolatban arra, hogy az eredeti elgondolás szerint a beszolgáltatásból kellett volna biztosítani a központi ellátásba vont 2,3 millió lakós szükségletének fedezését, valamint a Vörös Hadsereg ellátását, míg a jóvátételi szállításokra szükséges gabonát a szabad piacon felvásárlás útján kívánták biztosítani. A rossz termés mellett azonban a felvásárlás hirtelen felvitte a búza árát s ezért ezt az akciót árpolitikai szempontból is le kellett állítani. Így viszont nem volt képes teljesíteni az ország a jóvátételi kötelezettségét. A Magyarországi Szállítások Hivatala elégedetlenségének adott kifejezést és kérte, hogy az esedékes 6600 vagon búzát az egyes vármegyékre kivéve, lehetőleg még szeptemberben folyamatosan szállítsák le. Így került előtérbe a termelők szabad készletének igénybevételére irányuló terv, azzal, hogy a jóvátételre szükséges mennyiségnek csak a felét igyekeznek ilyen módon előteremteni, nehogy a termelés érdekei szenvedjenek csorbát.

⁷ Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 6., és a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

[7]

2 A közellátási miniszter előterjesztésének tárgyalása során *Nagy Ferenc újjáépítési miniszter* ismertette 1 millió mázsa tengerinek alkoholgyártásra való fordításáról szóló javaslatát. (L.: 4. sz. melléklet⁸) Az így nyert alkohol kivitele útján nyert valuták kenyérgabona importálására volnának felhasználhatók.

A gazdasági miniszteri értekezlet a következő határozatot hozta: A javaslatot elyben helyesli, lebonyolítását a pénzügyminiszterre bizza, a befolyó valuták felhasználásáról az egyébként is illetékes szervek diszponálnak.

III.

[8]

Rónai Sándor közellátásügyi miniszter döntést kér abban a tekintetben, hogy a szén, villany, nyersolaj és vas-félgyártmányok árának felemelése engedélyezhető-e.

A gazdasági miniszteri értekezlet úgy határozott, hogy amíg az infláció leküzdésére vonatkozó módszerek és elvek tekintetében határozat nem jön létre, további áremelésekhez nem járul hozzá.

[9]

Nagy Imre földművelésügyi miniszter ismerteti előterjesztését a Földművelésügyi Minisztérium hatáskörébe tartozó jótételi szállítások finanszírozásáról. (L.: 5. sz. melléklet⁹)

A gazdasági miniszteri értekezlet a következő határozatot hozta:
Az előterjesztés értelmében kért 500 millió pengő rendelkezésre bocsátható, egyben úgy határozott, hogy az összes mezőgazdasági jellegű jótételi szállítások ügyét a közellátásügyi miniszter feladatkörébe utalja.

⁸ Az Újjáépítési Minisztérium 1945. augusztus 28-án kelt előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ebből kitűnik, hogy az 1 millió mázsa tengeriből 180 000 hektóliter alkoholt kívántak előállítani s ezt 56 millió svájci frank értékben tervezték külföldön értékesíteni. A befolyó összegből kenyérgabonán kívül a mezőgazdaság újjáépítéséhez szükséges állatokat, traktorokat, műtrágyát és növényvédő anyagokat, továbbá az ipar számára szükséges cikkeket kívántak külföldről beszerezni. Az akciót az Újjáépítési Minisztérium irányításával kívánták lebonyolítani.

⁹ A Földművelésügyi Minisztérium 1945. augusztus 28-án kelt előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ez rámutatott arra, hogy míg a Szovjetunió jótétel fejében szállítandó kenyérgabona és zsiradék értékét a Közellátásügyi Minisztérium egyenlíti ki, a 12 000 tonna takarmány és konyhakerti mag, 62 000 db facemete és 4,5 millió szőlővessző értékének kifizetése az Árucseretársaság útján történik. Ez utóbbi célra vált szükségessé az 500 millió pengő kiutalása, amit az év végéig a szállítás arányában folyamatosan kívántak igénybe venni.

V.

[10]

Olványi Imre pénzügyminiszter ismerteti az államháztartás helyzetét. Szeptember hónapra az előirányzat a következőképpen alakul:

Közigazgatás kiadások	5,5 milliárd
Állami üzemek kiadásai	8,3 milliárd
Ipari jóvátétel pénzszükséglete	2,5 milliárd
Fegyverszüneti kiadások	0,5 milliárd
Bányák szükségelete	0,5 milliárd
Kompenzációs vásárlások	0,5 milliárd

Az év végéig, ideértve szeptember hónapot is, az összes kiadás – a jelenlegi árszínvonalon számítva – mintegy 60 milliárd pengő volna.

A pénzügyminiszter úr megállapítja, hogy eddig mindössze 627 millió pengőt tettek ki az államkincstárhoz befolyt adóbevételek. Figyelembe veendő ugyan, hogy a városok az adók jelentős részét visszatartották a saját kiadásaik fedezésére, de még így sem tehető többre az adóbevétel, mintegy 4–5 milliárdnál. Megállapítja továbbá, hogy amennyiben az előirányzott adók mind befolyának, akkor is szeptember-decemberben legfeljebb mintegy 12 milliárd pengő adóbevételre lehet számítani. A bankjegyforgalom jelenleg 26 milliárd, amely rövidesen – az orosz bankjegyek beváltása következtében¹⁰ – el fogja érni, sőt meghaladja a 30 milliárdot. A Bankjegynyomda nem képes előállítani azt a bankjegymennyiséget, amely az év végéig mutatkozó költségvetési deficit fedezéséhez szükséges lesz. Éppen ezért javasolja, hogy a minisztertanács ezzel a kérdéssel behatóan foglalkozék és sürgősen tegye programjává az infláció visszaszorítását és a költségvetési egyensúly helyreállítását.

Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter ezzel kapcsolatosan rámutat arra, hogy az állami bevételek fokozása mindenképpen rendkívül fontos és javasolja, hogy tekintettel arra a helyzetre, hogy jelenleg a legkomolyabb bevételi forrás a magángazdasági életben a feketekereskedelem, az állam is létesítsen kereskedelmi vállalatokat, hogy ezek révén a termelő és fogyasztó között mutatkozó jelentős árdifferenciákat bevételei közé beállítsa.

A gazdasági miniszteri értekezlet ezt nem tartja járhatónak, de úgy határoz, hogy a költségvetés egyensúlyba hozatalával kapcsolatos elvi kérdések tisztázását sürgősen elő kell készíteni.¹¹

¹⁰ Minden bizonnyal a Vörös Hadsereg által kibocsátott pengő pénzjegyek beváltására utalt. Lásd a 49. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

¹¹ Lásd még a II. F. 7. sz. jegyzőkönyv 2., a II. F. 9. sz. jegyzőkönyv 1. és a II. F. 11. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

[11]

Bán Antal iparügyi miniszter ismerteti előterjesztését az iparvállalatok azon tartozásainak rendezésére nézve, melyek a győri program alapján folyósított beruházási kölcsönökből keletkeztek. (L.: 6. sz. melléklet¹²)

A gazdasági miniszteri értekezlet a következő határozatot hozta:
Tekintettel arra, hogy a számbajövő iparvállalatok jelentős részében külföldi tőke is érdekelt, felkéri az iparügyi minisztert arra, hogy a kérdést részletes kimutatások alapján előkészítve hozza újra a gazdasági miniszteri értekezlet elé.

VII.

[12]

Kárász Artur a Magyar Nemzeti Bank elnöke ismerteti előterjesztését a közületi és magánhitelek szétoztásáról, kapcsolatban az újjáépítéssel. (L.: 7. sz. melléklet¹³)

A gazdasági miniszteri értekezlet a következő határozatot hozta:
A közületi és magánhitelek szétoztását az érdekelt minisztériumok államtitkáraiból álló, rendszeresen összeülő értekezlet fogja végezni. Ennek adminisztrációját az Újjáépítési Minisztérium kebelén belül létesítendő titkárság fogja lebonyolítani. A rendszer kiépítésével kapcsolatos technikai kérdésekre vonatkozólag az újjáépítési miniszter a Magyar Nemzeti Bankkal egyetértőleg tervezetet készít és azt a gazdasági miniszteri értekezlet egyik ülésén bemutatja.¹⁴

¹² Az Iparügyi Minisztérium 1945. augusztus 29-én kelt előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ebben rendelt kiadására tett javaslatot, amellyel azt kívánta elérni, hogy a hosszúlejáratú hitelekből eredő tartozásokat az iparvállalatok alaptőke felemelés útján nyert részvényeikkel egyenlítsék ki. Egyben célul tűzte ki: 1. a hosszúlejáratú beruházási hitelek értékállandóságának biztosítását; 2. a német tőkeérdekeltségekkel kapcsolatban – amennyiben ezek a potsdami határozatok értelmében a szövetségesek tulajdonába mennek át – tiszta helyzetet kívánt teremteni, hogy a magyar állami tőkeérdekeltségéből eredő jogok nemzetközi relációban is pontosan, a részvények arányában meghatározást nyerjenek; 3. hogy a jóvátétel és az újjáépítés érdekében az adós vállalatoknál a kincstár irányító befolyást nyerjen.

Igyekezzék eloszlítani az előterjesztés azokat az aggályokat, amelyek az érdekelt részvénytársaságok közgyűléseinek összehívását illetően, továbbá a vállalatok tulajdonarányának megváltozása, a szövetséges hatalmak állampolgárainak érdekvédelme, vagy az intézkedésnek a szocializálás irányába tett lépéskénti értelmezése kapcsán felmerülhettek. Hangsúlyozta, hogy a győri program kapcsán nyújtott hitelek rendezését célozta elsősorban a kezdeményezés.

¹³ A Magyar Nemzeti Bank előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ez hangsúlyozta, hogy a Magyar Nemzeti Bankkal szemben fellépett hiteligenylési hullám következtében vált szükségessé a hiteligenyek kielégítésének újabb szabályozása. A javaslat szerint – az állam várható hiteligenyeinek szem előtt tartásával – havonta kellene megállapítani a magánkezdeményezés részére rendelkezésre bocsátható hitelvolument, amelyet a mezőgazdaság, az ipar és a kereskedelem között a gazdasági minisztertanács által javasolt új szerv, az államtitkári graemium osztana szét – a szakértők javaslatainak figyelembevételével. Az elosztásnál alapvető szempontként kívánta érvényesíteni, hogy a nyersanyagok, a munkaerő és a termelői kapacitás milyen mértékben áll rendelkezésre a hitel felhasználását illetően.

¹⁴ Lásd a II. F. 10. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

VIII.

[13]

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter ismerteti előterjesztését a fizetések visszamenőleges rendezésének eltiltásáról. (L.: 8. sz. melléklet¹⁵)

A gazdasági miniszteri értekezlet úgy határozott, hogy a fizetések visszamenőleges emelését előnytelennek tartja, az illetékes szakminiszter urak a maguk részéről kijelentik, hogy ilyen emeléseket egészen rendkívüli kivételektől eltekintve, nem engedélyeznek. Továbbiakban az értekezlet úgy határozott, hogy rendeleti tilalmat életbe mégsem léptet, elkerülendő azt a politikai visszahatást, amit egy ilyen rendelet kibocsátása eredményezne.

IX.

[14]

1 Nagy Ferenc újjáépítési miniszter ismerteti az amerikai tehergépkocsik behozataláról szóló előterjesztését, (L.: 9. sz. melléklet¹⁶) mellyel kapcsolatban

a gazdasági miniszteri értekezlet úgy határozott, hogy az abban foglaltakat helyesli és a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter urat felkéri a tárgyalások további folytatására.

[15]

2 Ez után Nagy Ferenc újjáépítési miniszter ismertette a várható igen nagy szőlőterméssel kapcsolatban szükséges állami intervenciókra vonatkozó előterjesztését. (L.: 10. sz. melléklet¹⁷)

¹⁵ Az Újjáépítési Minisztérium 7/gm./1945., augusztus 21-én kelt előterjesztése rámutatott a visszamenőleges fizetésemelések egyre általánosabbá váló gyakorlatának gazdaságpolitikai hátrányos következményeire, inflációgerjesztő hatására, a vállalatoknál ennek következtében kialakuló kalkulációs bizonytalanság káros következményeire.

¹⁶ Az Újjáépítési Minisztérium 25 037/1945. sz., augusztus 22-én kelt előterjesztése tájékoztatást adott arról, hogy a külügyminiszter megbeszélést folytatott a budapesti amerikai misszió vezetőivel, amelynek során amerikai részről hajlandóságot mutattak arra, hogy az újjáépítéshez segítséget nyújtsanak. „Amerikai nézet szerint – olvasható az előterjesztésben – Magyarország ma nincsen abban a gazdasági helyzetben, hogy nagyobb mérvű árucsereforgalmi egyezményt köthessen az Amerikai Egyesült Államokkal, mert az ország újjáépítése és jóvátételi kötelezettségeinek teljesítése a közeljövőben minden erőforrást igénybe fog venni. Ezért azt a javaslatot tették, hogy az USA európai készleteiből juttatna nekünk segítséget az újjáépítéshez és ezért magyar részről csak általunk nélkülözhető árukat kér ellentételként. Az újjáépítéshez segítségképpen nagyszámú tehergépkocsit bocsátanának rendelkezésünkre a jelenleg Európában lévő kocsiparkjukból. Az ellentételként felajánlandó magyar árukat az európai UNRRA-akcióban használnák fel.” Ezen az úton 500 tehergépkocsi beszerzését remélte az újjáépítési miniszter. „A magam részéről – fűzte hozzá ehhez – ezt az ajánlatot mind általános nemzetpolitikai, mind különösen újjáépítési szempontból rendkívül kedvezőnek ítélem.” Kérte, hogy a szükséges további intézkedések megtételéhez az értekezlet járuljon hozzá.

¹⁷ A jegyzőkönyv mellett megtalálható a borgazdálkodás megszervezéséről és e célra 600 millió pengő hitel nyújtásáról szóló, 15 gépelt oldal terjedelmű minisztertanácsi előterjesztés. Lásd még az 57. sz. jegyzőkönyv 25. napirendi pontját.

A gazdasági miniszteri értekezlet a következő határozatot hozta:
Szükségesnek tartja, hogy a nagy szőlőtermésre való tekintettel megfelelő intervenciós vásárlások történjenek, s erre a célra 600 millió pengős hitel nyújtásához hozzájárul. Az intervenciós vásárlások megszervezésével és lebonyolításával a földművelésügyi miniszter bízott meg.

X.

[16]

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter bejelenti, hogy az építésügyi kormánybiztos közlése szerint 100 000 m² román eredetű síküveg behozatalára nézve már korábban megállapodás jött létre, a lebonyolításra azonban csak most kerülhetne sor. Az üveg árát azonban időközben 120 pengőről 2300 pengőre emelték.¹⁸ A fizetés pengőben történék.

A gazdasági miniszteri értekezlet a Nemzeti Bank elnökének felszólalása alapján a kérdés tárgyalását a külkereskedelmi tárcaközi értekezlethez utalta.

XI.

[17]

[*Nagy Imre*] A földművelésügyi miniszter úr bejelentette a minisztertanácsnak, hogy az akcióhitelek keretében szükségesnek látja, hogy az egyes vármegyék főispánjai részére hitelkeret folyósíttassék, amely lehetővé tenné, hogy az egyes vármegyék mezőgazdasági üzemei részére globálisan juttatott üzemanyag és egyéb árumennyiségek ára gyorsan kiegyenlítettessék. Kívánatosnak látja továbbá, hogy a hitelekkel az OKH-n keresztül a szövetkezeteket is ellássák.

Ezzel kapcsolatban a gazdasági miniszteri értekezlet úgy határozott: hogy a főispánok részére a földművelésügyi miniszter javaslatának megfelelő hitelek nyújtásához hozzájárul. Az OKH a földművelésügyi miniszter úr útján felszólítandó, hogy a szövetkezetek hitelellátása céljából megfelelő tervezetet készítsen s azt a gazdasági miniszteri értekezlethez nyújtsa be.¹⁹

XII.

[18]

Befejezésül *Nagy Ferenc újjáépítési miniszter* javaslatára

¹⁸ Az üvegbehozatalt illetően lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját és jegyzetét.

¹⁹ Nem tudunk arról, hogy a tervezet elkészült s a gazdasági miniszteri értekezlet elé került volna. Az OKH az Országos Központi Hitelszövetkezet volt.

II. F. 6. 1945. augusztus 30.

a gazdasági miniszteri értekezlet kimondta, hogy a következő ülését kizárólag a pénzügyi helyzet megtárgyalására óhajtja fordítani s ebből a célból felkéri a pénzügyminisztert, hogy megfelelő előterjesztését legkésőbb szeptember 4-ig az értekezlet tagjai számára a tárgyalás előkészítése érdekében küldje meg.

Több tárgy nem lévén az elnök az ülést bezárja.

dr. Antall József
jegyzőkönyvvezető

Nagy Ferenc sk.
elnök

MOL XIX-L-1-h 1945-85 744/VI

Gépelte, aláírás nélküli egykorú, karbonpapírral készített másolat. A jegyzőkönyv mellett megtalálhatók az 5-7., a 9. és a 11-15. napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések.

II. F. 7.

1945. szeptember 13.¹

1 Az újjáépítési miniszter, mint a gazdasági miniszteri értekezlet elnökének bejelentései.

2 Tájékoztatás az államháztartás helyzetéről és az 1945 szeptember-december havi előirányzatokról.²

3 Javaslat a magyar–oroszcseres lebonyolítására alakítandó állami társaság létrehozására.³

4 Előterjesztés a magyar–oroszcseres során alkalmazandó árak megállapítása tárgyában.⁴

5 Javaslat az árak és a bérek rögzítésére.⁵

6 Határozat 200 vagon malátának tehergépkocsik, tenyészállatok, gyermekruhák, cipők, cukor és zsír ellenében az Egyesült Államokba, illetve Svájcba való kiviteléről.

¹ A jegyzőkönyvet nem találtuk meg, tárgysorozata az ülésre szóló meghívóból (MOK XIX-L-1-h 1945-85995/VI. sz.) volt megállapítható.

² Előzményét illetően lásd a II. F. 6. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját, illetve a II. F. 9. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját, valamint a II. F. 11. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

³ Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját.

⁴ Lásd a II. F. 8. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját.

⁵ Az Újjáépítési Minisztérium 22/GMÉ 1945. sz., szeptember 5-én kelt előterjesztése képezte a napirend alapját, amely azonban csak a tisztviselői alapfizetések és az alapszabványok rögzítésére, illetve szükség esetén ezek egységes rendszer alapján való emelésére vonatkozó javaslatot tartalmazott, s a kialakult eltérő gyakorlat egységesítését tűzte ki célul. Ebben a formában azonban nem került napirendre. A kérdéskört illetően lásd a II. F. 8. sz. jegyzőkönyv 3., a II. F. 11. sz. jegyzőkönyv 1. és a II. F. 12. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját; továbbá az 57. sz. jegyzőkönyv 9. és 39., az 59. sz. jegyzőkönyv 4., a 60. sz. jegyzőkönyv 15., a 62. sz. jegyzőkönyv 68–69. napirendi pontját.

II. F. 8.

Jegyzőkönyv

felvétel a gazdasági miniszteri értekezlet 1945. évi szeptember hó 21-én a Miniszterelnökségen tartott üléséről.

Jelen vannak:

Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök, mint elnök, Nagy Imre földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, Rónai Sándor közellátásügyi miniszter, Oltványi Imre pénzügyminiszter, Nagy Ferenc újjáépítési miniszter, Kárász Artur, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, mint a gazdasági miniszteri értekezlet tagjai és Antall József államtitkár, mint jegyzőkönyvvezető.

[1]

Dálnoki Miklós Béla megnyitja az ülést és kiosztatja a Magyar Gazdaságkutató Intézet által készített kimutatásokat a magyar árszínvonal alakulásáról, a búza áremelésének várható hatásáról az életszínvonalra, továbbá a közüzemi szolgáltatások költségeinek felemelésével kapcsolatos létfenntartási költségeknek drágulásáról. (L.: 1. és 2. sz. mellékletet.¹)

¹ A jelzett két elaborátum nem található a jegyzőkönyv mellett. A búzaár emelésének várható hatásáról a Gazdaságkutató Intézet által készített feljegyzést az Újjáépítési Minisztérium 1945. szeptember 7-én azzal a kéréssel küldte meg a társmisztériumoknak, hogy bírálják el, politikailag helyes volna-e ezzel a kérdéssel a gazdasági miniszteri értekezletet foglalkoztatni. A Pénzügyminisztérium iratai között található példányból kitűnik, hogy a Gazdaságkutató Intézet véleménye szerint a rossz termés miatt árpolitikai intézkedésekkel lehetetlen megszüntetni a kenyérgabonában mutatkozó rendkívüli nagy hiányt. A 400 pengős búzaár az általános árszínvonalhoz képest alacsonynak minősítette. Rámutatott arra, hogy a kiskereskedelmi árindex 1938-as átlagához képest 1945. szeptember 1-jéig 430-szoros emelkedést ért el, ezzel szemben a búza ára csak 20-szorosára emelkedett.

Emlékeztetett arra, hogy a közfelfogás szerint a búzaár emelkedése a létfenntartási költségek nagyarányú emelkedését – és a munkabérszínvonal emelkedését – vonná maga után. Ezzel szemben kimutatta, hogy egy négytagú munkáscsalád heti élelmezési költségeinek csak 1,3 %-át tette ki ekkor a kenyérré fordított kiadás, így ha ötszörösére emelnék a kenyér árát – a hatósági kenyérellátás mértékének, a kenyér szabadpiaci árának és a többi élelmiszer hatósági és szabadpiaci árának változatlanul maradása mellett – a budapesti munkáscsalád létfenntartási költségeiben csak kb. 5 %-os emelkedés következne be. Ezzel szemben, ha a kenyérfejadagot csökkentenék 50 %-kal, ez a család élelmezési költségeit további 3 %-kal növelné. Mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy nem a kenyérrár nagysága, hanem a kenyérellátás színvonala, a fejadag befolyásolja elsősorban a létfenntartási költségeket, a munkás szempontjából előnyösebbnek jelezte, ha több kenyeret kap magasabb áron, mintha kevesebbet olcsóbban. A kenyér árának alakulásával együtt a búza árát is emelhetők mondta már azért is, hogy ezzel a gazdák termelési kedvét is növeljék.

Elképzelhetőnek találta azt is, hogy árszubszenciával biztosított változatlan kenyérrár mellett emeljék a gabonaárakat, rámutatott azonban arra, hogy ez az inflációt erősítené.

A Pénzügyminisztériumban Csikós Nagy Béla ráírta a feljegyzésre: „A kenyér árát felemelték 10 P/kg-ra, amely mellett 6 P/kg állami ráfizetés adódik. Így ez a nagyon szép elmefuttatás nem bír érdekességgel.” (MOL XIX-L-1-h 1945-85 767/VI)

A közszolgáltatások árának felemeléséről lásd a II. F. 9. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

Ezután a miniszterelnök tájékoztatja az értekezletet a megbeszélésről, amelyet Vorosilov marsallal, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökével folytatott. Előadása szerint Vorosilov marsall a gazdasági helyzet iránt érdeklődött és felszólította miniszterelnököt, hogy a kormány adjon kimerítő tájékoztatást a helyzetről. Megállapítja ugyanis, hogy ugyanakkor, amikor Magyarországon minden áru kapható, erőteljes infláció alakult ki, az árak ugrásszerűen emelkednek. A maga részéről az ország gazdasági jövője szempontjából azt is aggályosnak ítéli, hogy a közigazgatási gépezet jelentősen megnőtt.

A minisztertanács a miniszterelnök előadásával kapcsolatosan megállapítja, hogy a további áremelkedések megakadályozásának és a bérrögzítés keresztültvitelének alapvető feltétele az ellátási helyzet gyökeres rendezése. Elsősorban az élelmezés terén kell kielégítő állapotokat és a minimális adagokat mindenki számára biztosítani, jegy és ellátási rendszert teremteni.

[2]

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter megállapítja, hogy a rendelkezésre álló adatok szerint (L.: 3. sz. melléklet²) az idei rendkívüli rossz termés és csekély vetésterület következtében az ország élelmezési helyzete katasztrófálisnak mondható. A meglévő készletek olyan alacsonyok, hogy meggyőződése szerint nem elégséges pusztán elosztási kérdésekkel foglalkozni, hanem feltétlenül minden módon meg kell kísérelni a fogyasztásra rendelkezésre álló mennyiségek növelését.

² A Gazdaságkutató Intézetnek az 1945–1946. évi élelmezési helyzetről szóló, 1945. szeptember 18-i keltezésű jelentése, valamint az ennek alapján készített előterjesztés, szembeállítva az 1938–39-es vetésterületeket, a megtermelt és rendelkezésre álló élelmeszerkészleteket az 1945–1946. évi várható adatokkal, megállapította, hogy „még az egyes élelmeszerek beszolgáltatásának legtökéletesebb megszervezése esetén is biológiailag elviselhetetlen mértékű fogyasztáscsökkenésnek kellene bekövetkeznie.” Rámutatott arra, hogy míg 1938–1939-ben 9194,6 milliárd kalória, addig 1945–1946-ban csak 6487,6 milliárd kalória áll országosan a lakosság rendelkezésére; ez azt jelentette, hogy az 1938–1939. évi napi fejenkénti 2768 kalóriával szemben 1945–1946-ban csak 1997 kalóriával lehetett számolni (ami társadalmi rétegenként természetesen jelentős eltérést is magában rejtett). Kívánatosnak jelezte, hogy a kormány „a folyó gazdasági évről mindennemű élelmeszerzállításban jelentkező jótételi teher alól mentesítésünket, a megszálló hadseregek által hadiszákmányként kezelt élelmeszerkészletek nagyságának közlését és a készletek felszabadítását, végül a megszálló hadseregnek legalább részben a Szovjetunió vagy Románia területéről történő élelmezését igyekezzék elérni, továbbá szorgalmazza azoknak a tárgyalásoknak a folytatását, amelyek külföldi élelmeszer – elsősorban kenyérgabona – megszerzésére irányulnak, akár a kukorica, akár a kukoricából főzhető szesz, akár pedig iparcikkek ellenében.” Javasolta az árpa és a zab emberi táplálkozásban való felhasználását, a sörgyártás korlátozását, és az olaj emberi táplálkozásban való hasznosításának fokozását.

Felhívta a figyelmet arra, hogy az említett napi és fejenkénti 1997 kalória a frontszállítások (azaz a Vörös Hadsereg ellátására irányuló kötelezettség) kiesése esetén 2125, míg a frontszállítások és a jótételi szállítások elengedése esetén 2213 kalóriára való felemelést teszi lehetővé. (MOL XIX-L-1-h 1945-85 838) A Pénzügyminisztériumban az iratra vezetett megjegyzés utalt arra, hogy a minisztertanács 1945. augusztus 31-én tartott ülésén már felkérte a külügyminisztert, hogy az 1944. évi termésköltséget zárolt mezőgazdasági termények felszabadítása érdekében tegyen előterjesztést. (Lásd a 48. sz. jegyzőkönyv 42. napirendi pontját.)

A fenti kalória-adatokkal kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a népszövetségi norma szerint egy ember napi szükséglete 3080 kalória volt. (MOL XIX-J-1-j 1945-IV-526-5. 28. doboz Feljegyzés Magyarország jótételi kötelezettsége tárgyában, 11. old.)

Ezzel kapcsolatosan a minisztertanács a következő határozatokat hozta:

A gazdasági miniszteri értekezlet felkéri Rónai Sándor közellátásügyi minisztert, hogy készítsen előterjesztést a Szovjetunió kormányához, amelyben ezévre a jóvátételi szerződés értelmében fennálló élelmiszerszállítások elengedését kéri.³

Kívánatos az üzemi ellátások fokozása. Mivel megállapítható, hogy a közellátásügyi miniszter rendelkezésére álló közigazgatási apparátus országos viszonylatban a közellátási problémákat megoldani nem képes, a gazdasági miniszteri értekezlet felkéri a közellátásügyi minisztert, hogy továbbra is a helyi szervek tevékenységének fokozásával igyekezzék az ellátási kérdéseket megoldani.

A minisztertanács elhatározza, hogy megkeresi a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot és ezen keresztül az UNRRA vezetését és Magyarország részére a téli élelmezés minimális mértékének biztosítására legalább 5 millió q gabona szállítását kéri. Felkéri a közellátásügyi minisztert megfelelő előterjesztés elkészítésére.⁴

Megkeresendő továbbá a megszálló csapatok főparancsnoksága azzal a kéréssel, hogy a megszálló csapatok ellátásának terhe csökkentessék, illetőleg lehetőség szerint e terhek viselése alól Magyarország felmentést kapjon.⁵

Elhatározta a gazdasági miniszteri értekezlet, hogy a kenyérellátás biztosítására minél nagyobb mértékben fel kell használni az árpa és zabkészleteket. Ennek érdekében a sörgyártás csökkentendő, esetleg teljesen meg kell szüntetni. Fel kell továbbá nagymértékben használni a szokottnál kedvezőbb kukoricatermést is és a kukoricakészletek csíráltatására megfelelő előkészületeket kell tenni.⁶

[3]

Bán Antal iparügyi miniszter bejelenti, hogy a szakszervezetek felmondták a kollektív munkabérszerződéseket és elkerülhetetlennek látja az 50 %-os munkabér emeléséhez való hozzájárulást.

Ezzel kapcsolatosan *Nagy Ferenc* újjáépítési miniszter ismerteti a munkabérek és fizetések rendezésére vonatkozó előterjesztést. (L.: 4. számú melléklet')

Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter bejelenti, hogy a MÁV részéről ősi segélyek engedélyezését kérték az alkalmazottak.

³ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

⁴ A közellátásügyi miniszter már 1945. június 5-én minisztertanácsi előterjesztést készített az 1945-1946. évi kenyérgabona szükséglet biztosítása érdekében 6 millió métermázsza búza külföldről való beszerzése ügyében. (MOL XIX-K-1-b 1945-5658)

⁵ Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 6. és 8., valamint az 59. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

⁶ Több rendelet jelent meg 1945 őszén a kenyérgabona pótlására alkalmas termények felvásárlásáról és felhasználásáról. Lásd a 23 100/1945. KM sz. rendeletet (MK 1945. szeptember 23.), a 24 900/1945. KM sz. rendeletet (MK 1945. október 28.), majd a 27 900/1945. KM sz. rendeletet (MK 1945. december 1.).

⁷ Az előterjesztés nincs a jegyzőkönyv mellett. Lásd az 57. sz. jegyzőkönyv 39. és a 62. sz. jegyzőkönyv 68. napirendi pontját.

A gazdasági miniszteri értekezlet a következő határozatot hozta:

A gazdasági miniszteri értekezlet hozzájárul ahhoz, hogy a munkabérek legfeljebb 50 %-kal felemeltessenek, ugyanakkor felkéri az iparügyi minisztert, hogy a munkabérek rendezése olymódon hajtassék végre, hogy az egyes kategóriák között eddig fennállott aránytalan egyenlőtlenségek megszűnjenek. Elhatározza továbbá, hogy a jövőben egyes szakmák munkabéreinek rendezését nem engedélyezi, hanem amennyiben munkaberendezés szüksége merül fel, úgy az csak az egész bér és fizetési színvonal együttes felemelése útján hajtható végre.

Őszi segélyek nem engedélyezhetők. Az ősszel szokásos élelmiszer és tüzi-fabeszerzéseket a beszerzési csoportok végrehajthatják, az így beszerzett élelmiszer és tűzifa árát azonban a fizetésekből és munkabérekéből arányosan elosztva le kell vonni.

[4]

[Miklós] A *miniszterelnök* kérdést intéz a jótételei kötelezettség teljesítése szempontjából nagy fontosságú kohókokszt és vasérc ügyében a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterhez.

Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter megállapítja, hogy a Szovjetunióval 100 000 tonna, Csehszlovákiával 80 000 tonna kohókokszt szállítására kötötünk szerződést. Ez a mennyiség hat hónapra fedezi a szükségletet. Az orosz kokszt szállítása megindulóban van, csehszlovák vonalon azonban a kokszt-szállítás megindulásának feltétele, hogy az ellentételt alkotó ásványolaj termékek szállítása meginduljon. A vasérc berakása Krivoj-Rog-ban megkezdődött.

A minisztertanács felkéri Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi minisztert, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottságtól a Csehszlovákiának szállítandó ásványolaj termékek felszabadítását kérje.⁸

A gazdasági miniszteri értekezlet elhatározza, hogy a súlyos szénproblémák megoldására szénkormánybiztosság állíttassék fel és felkéri az iparügyi és újjáépítési minisztereket, hogy három napon belül a miniszterelnöknek tegyenek javaslatot a kormánybiztos személyére nézve.⁹

[5]

[Miklós] A *miniszterelnök* javaslatára

a minisztertanács elhatározza, hogy felkéri Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi minisztert, hogy a MÁV-nak magyar kezelésbe való átengedését az illetékes orosz hatóságoknál szorgalmazza.¹⁰

⁸ Lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 30., a 61. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját.

⁹ Lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 2. és a 62. sz. jegyzőkönyv 73. napirendi pontját.

¹⁰ A MÁV magyar kezelésbe való visszaadásáról 1945. október 24-én adtak hírt a napilapok.

[6]

Kárász Artur a Magyar Nemzeti Bank elnöke előadja, hogy a jóvátételi célokra leszerelendő ajkai erőművek gépeinek leszállítása helyett az orosz hatóságok hozzájárulnak ahhoz, hogy a leszállítandó gépeket Svájcban rendeljük meg. Ezzel kapcsolatban mintegy 7 millió svájci frankra volna szükség, feltéve, hogy a Svájci Szövetség tanácsa a Svájcban lévő zárolt magyar követelésekből 8 millió svájci frankot a zár alól feloldani hajlandó. Ez a 7 millió svájci frank a Nemzetközi Vöröskereszt, illetőleg a JOINT révén előteremthető, amennyiben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság az ilyen módon történő valuta szerzéshez hozzájárul. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság engedélyének megadását eddig az árfolyamkérdés tisztázatlansága akadályozta.

A minisztertanács hozzájárult *Kárász Artur* javaslatához, mely szerint a Nemzetközi Vöröskereszttel folytatandó tárgyalásban alapul a svájci franknak a felszabadulás előtti utolsó kurzusa veendő, a svájci és a magyar létfenntartási indexek változásának megfelelően módosítva.

[7]

A gazdasági miniszteri értekezlet ez után elhatározta, hogy a munkaerőhiány csökkentésére szorgalmazni fogja a hadifoglyok hazaszállítását, de ugyanakkor megkeresi a belügyminisztert, hogy a hazai svábság kitelepítésével kapcsolatosan a munkaerőgazdálkodás szempontjából felhasználandó volksbundisták kitelepítését hagyja utoljára.

[8]

[*Miklós*] A *miniszterelnök* bejelenti, hogy a Németországba hurcolt magyar javak tekintetében Key tábornokkal, az Amerikai Ellenőrző Bizottság vezetőjével megbeszélést folytatott. A megbeszélésen a tábornok közölte, hogy a jelenlegi helyzetben a Németországba hurcolt magyar javak hadizsákmánynak tekintendők. Mindemellett készségesen informálja kormányát a magyar kormány kéréséről és úgy reméli, hogy a Külügyminiszteri Értekezlet kedvező döntést hoz e javak visszaszolgáltatásáról. Szükségesnek tartja, hogy a magyar kormány megfelelő kérést terjesszen elő, amelyben e javak hazaszállításának engedélyezését kéri, és pedig a sürgősség sorrendjében.

A minisztertanács úgy határoz, hogy a Németországba elhurcolt javak hazaszállítására kormánybiztos neveztessek ki. Egyben felkéri a miniszterelnököt, hogy megfelelő kérelemmel forduljon az Amerikai Ellenőrző Bizottsághoz és abban a szakminiszterek javaslatának megfelelő sorrendben kérje a legsürgősebb javak hazahozatalának engedélyezését.¹¹

¹¹ Lásd az 57. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját.

[9]

Kárász Artur a Magyar Nemzeti Bank elnöke ismerteti előterjesztését a jótételi terhekkel kapcsolatosan. (L.: 5. számú melléklet)

Az előterjesztéssel kapcsolatosan a *miniszterelnök [Miklós]* megállapítja, hogy kétségtelen tény, hogy a jótételek rendkívül súlyos megterhelést jelentenek az országnak. Maga részéről azonban azt hiszi, hogy jelenleg nincs mód e terhelés csökkentésére vagy elengedésének kérésére.

A *Nemzeti Bank elnöke [Kárász]* megállapítja, hogy a jótétel az egész magyar gazdasági élet olyan arányú megterhelését jelenti, ami a gazdasági élet összeomlásával járhat. Készséggel megengedi, hogy a miniszterelnök álláspontja helyes abban a tekintetben, hogy kívánatos minden erőfeszítést megtenni és teljesítés tekintetében jóakaratainkat bizonyítani. Ez ugyanis igazolná azt, hogy a jótételt rajtunk kívülálló okokból nem tudjuk teljesíteni. Azonban ha ezt a politikát választjuk, feltétlenül meg kell keresnünk azt az időpontot, amikor további erőfeszítéseket már az ország egész gazdasági életének súlyos összeomlása nélkül nem vállalhatunk.

A minisztertanács *Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* javaslatára a miniszterelnök által kitzűzött iránynak megfelelően elhatározza, hogy a legnagyobb erőfeszítéseket óhajtja megtenni a jótétel teljesítésére, ugyanakkor azonban felkéri az iparügyi minisztert és a Nemzeti Bank elnökét, hogy a Nemzeti Bank előterjesztését az Iparügyi Minisztériummal egyetértőleg egészítsék ki és vizsgálják felül, és a vizsgálat eredményeinek megfelelően állítsanak össze egy olyan tanulmányt, amely kimutatja a jótételi terheknek elviselhetetlenségét.¹²

[10]

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter átveszi az elnökséget és előadja, hogy Székesfehérvár polgármestere beadvánnyal fordult a minisztériumhoz, amelyben Berestov gárdavezérőrnagy kívánságára helyreállítandó 56 épület munkálataihoz szükséges pénzügyi fedezet, munkaerő – és nyersanyagszükséglet biztosítását kéri.

A *miniszterelnök [Miklós]* előadja, hogy Vorosilov marsall közölte vele, hogy az egyes megszálló katonai parancsnokságok részéről előadott igények, amennyiben azokat az Ellenőrző Bizottság elnöke nem láttamozta, figyelembe nem veendő.

A gazdasági miniszteri értekezlet úgy határoz, hogy Székesfehérvár polgármestere utasítandó, hogy Berestov vezérőrnaggyal közölje Vorosilov marsall intézkedését.¹³

¹² Kárász Artur által bemutatott előterjesztés nem található a jegyzőkönyv mellett. A jótételi egyezményben foglalt kötelezettségek teljesíthetatlensége és a szállítások elhalasztása tárgyában több feljegyzés készült. Közülük a legfontosabb képet a Külügyminisztérium iratai között található, „Magyar–oroszi jótételi egyezmény” című (MOL XIX-J-1-k 9/g. 173. doboz) és a „Feljegyzés Magyarország jótételi kötelezettsége tárgyában” c. tanulmány (MOL XIX-J-1-j 1945-IV-526-5 28. doboz) nyújt. Feltételezhető, hogy ezek az iparügyi miniszter és a Magyar Nemzeti Bank elnöke által készített összeállítással kapcsolatosak.

¹³ Lásd az 55. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját és jegyzeteit.

Berestov gárdavezérőrnagyról további adatokkal nem rendelkezünk.

[11]

Rónai Sándor közellátásügyi miniszter ismerteti előterjesztését a magyar-orosz árucserével kapcsolatos árproblémák megoldásáról. (L.: 6. számú melléklet.)

A gazdasági miniszteri értekezlet ezzel kapcsolatban úgy határozott, hogy elvben elfogadja az előterjesztésben javasolt árkiegyenlítés rendszerét, azonban felkéri a minisztert, hogy a bérmunkák tekintetében külön előterjesztésben ismertesse elgondolását.¹⁴

[12]

Kárász Artur a Magyar Nemzeti Bank elnöke ismerteti előterjesztését a valutapolitikával kapcsolatban. (L.: 7. sz. melléklet¹⁵)

A gazdasági miniszteri értekezlet a maga részéről is fontosnak látja a kereskedelmi szerződéseknek fizetési egyezménnyel való kiegészítését. Ezzel kapcsolatban felkéri a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztert, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottságtól kérjen engedélyt egyelőre Romániával és Csehszlovákiával való fizetési egyezmények kötésére.

Megállapítja a gazdasági miniszteri értekezlet, hogy nemes devizák biztosítása szükséges, ezért felkéri a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztert, kérje a Szövetséges Ellenőrző Bizottság hozzájárulását a Svájjal és Svédországgal való árucserre felvételéhez.

¹⁴ Az előterjesztés nincs a jegyzőkönyv mellett s azt más irategyüttesben sem sikerült megtalálni. A közellátásügyi miniszter egy 1945. október 18-án kelt előterjesztésében azonban összefoglalóan ismertette ezt. E szerint a szeptember 21-én tárgyalt előterjesztésében rámutatott arra, hogy az orosz behozatal az áralakulást döntően befolyásolhatja, ezért javasolta, hogy a szerződésben szereplő és az államközi elszámolás céljából felvett dollárösszegetől függetlenül az exportőr felé olyan pengőárak érvényesüljenek, amelyek egyrészlől a belföldi fix áraknak járulékos exporthasználattal növelt összegéből, szabadforgalmi cikkeknel pedig a kivitelre kerülő áru felvásárlási árából adódnak, a behozatalra kerülő nyersanyagok pedig belföldön olyan pengőáron legyenek elszámolandók, amelyek a kialakítandó belföldi árszintbe beilleszthetők.

A gazdasági miniszteri értekezlet által kért további (október 18-án megfogalmazott) javaslata arra irányult, hogy a kivitelre kerülő kész árukat az erre a célra létesített intézmény (Magyar–Orosz Külforgalmi Rt.) bérmunkában dolgoztassa fel úgy, hogy a bérmunka fejében az országban maradó kb. 1400 vagon nyers pamut annyiba kerüljön, mint a kiszállításra kerülő készáruk bérmunkája. Így, mint állította, az állam, illetve az erre a célra létesített intézmény olyan mennyiségű nyersanyaghoz juthat, amelyből megoldható az ipari munkásság, a bányászok és a mezőgazdasági lakosság ruhaellátása – a munkabérek viszonyított áron, sőt, az e célra biztosítandó 600 vagon nyerspamut nemcsak az adott évi, de a következő évi mezőgazdasági árukompenzáció lebonyolítására is fedezetül szolgálhat. (MOL XIX-L-1-h 1945-85 989)

¹⁵ A Magyar Nemzeti Bank iratai között található memorandum rámutatott arra, hogy a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium a tökéletes elszigeteltség stádiumában volt, amikor a külkereskedelem alapjait kellett lerakni: a szomszédos államokkal lebonyolítandó legprimitívebb árucserre révén kísérelte meg a nélkülözhető cikkek kivitele fejében a legszükségesebb behozatali igények kielégítését. Bebizonyosodott azonban, hogy pénzügyi és hitelpolitikai eszközök nélkül a külkereskedelmi lehetőségek nagyon korlátozottak. Javasolta, hogy a külkereskedelmi megállapodásokat, a múlthoz hasonlóan, fizetési egyezményekkel kapcsolják egybe, ami önmagában véve is szükségessé teszi a devizapolitikai irányítás bevonását, ezen túlmenően a szabad devizaszerezés lehetőségének biztosítását. Főleg azért tartotta kívánatosnak ez utóbbi szempontok érvényesítését, mert az újjáépítés és a jóvátétel céljára sok olyan cikk behozatala vált szükségessé, amelyet csak deviza ellenében lehetett beszerezni. Kérte, hogy a Magyar Nemzeti Bank a devizapolitikai szempontok érvényesítése érdekében kapja vissza a külkereskedelem irányításában a múltban vitt jelentős szerepét. (MOL XXIX-L-1-d 1945 9. tétel, 1. doboz)

II. F. 8. 1945. szeptember 21.

A gazdasági miniszteri értekezlet a devizapolitika szempontjainak a külkereskedelmi politikába való érvényesítése céljából kívánatosnak tartja a Magyar Nemzeti Banknak a külkereskedelmi politika irányításába való bekapcsolását.

Antall József s.k.
jegyzőkönyvvezető

Nagy Ferenc s.k.
elnök

MOL XIX-L-1-h 1945-85 870/VI

Gépelt tisztazat, aláírás nélküli egykorú másolata. Külön lapon a következő megjegyzés olvasható: „A jegyzőkönyvhöz tartozó mellékletek (1–7) az értekezlet résztvevői között kiosztattak.” Az előterjesztések nincsenek a jegyzőkönyv mellett.

A jegyzőkönyvet Antall József államtitkár aláírásával ellátott 32/GMÉ/1945. sz. levél kíséretében küldte meg az Újjáépítési Minisztérium a társmisztereknek. A pénzügyminiszterhez intézett levélben külön hangsúlyozta, hogy a „Gazdasági Minisztertanács f. hó 21-én tartott ülésén hozzájárult ahhoz, hogy a Nemzetközi Vöröskeresztrel a Vöröskereszt budapesti kirendeltsége részére rendelkezésére bocsátott svájci franc összegének átvétele tekintetében tárgyalások folytattassanak. A GMÉ helyesli a Magyar Nemzeti Bank javaslatát, mely szerint svájci franc átszámításánál a svájci franc felszabadulás előtti utolsó kurzusa – a svájci és magyar létfenntartási index változásának megfelelően módosítva – vétessek alapul.” A Pénzügyminisztériumban erre ráírták: „láttam Csikós X. 3.”, alatta: „Intézkedést nem igényel, irattárba teendő. Budapest, 1945. október 31. D. Sch.” [Dabasi Schweng].

II. F. 9.

Jegyzőkönyv

felvétel a gazdasági miniszteri értekezlet 1945. szeptember 27-én az Újjáépítési Minisztérium tanácstermében tartott ülésről.

Jelen vannak:

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter, mint elnök, Nagy Imre földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, Rónai Sándor közellátásügyi miniszter, Oltványi Imre pénzügyminiszter, Kárász Artur, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, dr. Varga István egyetemi c. ny. rk. tanár, mint jegyzőkönyvvezető és Jancsár József közellátásügyi minisztériumbeli osztályfőnök, mint meghívott előadó.

[1]

Oltványi Imre pénzügyminiszter ismerteti előterjesztését az államháztartás és pénzügyi helyzet, valamint a tervszerű gazdasági és pénzügyi politika tárgyában. (A vonatkozó előterjesztés az értekezlet tagjai részére megküldetett.)

A pénzügyminiszter előadása szerint előterjesztésének elsősorban a tájékoztatás volt célja. Az előterjesztésben foglalt költségvetési adatok a szeptember 9-i állapotnak felelnek meg. Sajnálattal állapítja meg, hogy azóta pusztán a munkaberrendelet következtében havi két milliárddal több költségvetési kiadás merült fel és szeptember 9-e óta az értekezlet napjáig 14 milliárd pengő újabb hiteligenyítés futott be a Pénzügyminisztériumba, ami annyit jelent, hogy az egyébként is enormis kiadási tételek közel 25 %-kal növekedtek. Meggyőződése szerint a fokozódó infláció fordulóponton van. Amennyiben rendkívül erélyes intézkedések nem hajtatnak végre, azzal kell számolni, hogy az infláció az ellenőrzés alól végleg kifut. Úgy látja, hogy az utolsó pillanat érkezett el, amelyben még mód nyílik megfelelő intézkedésekre az inflációs folyamat fékezésére.

Elsősorban a kiadások csökkentése szükséges. Az államháztartás személyi kiadásai túrhetetlenül nagyok. A személyzeti létszám jelentősen meghaladja a 1938-as évi létszámot. Elengedhetetlen azonban a dologi és az újjáépítési kiadások csökkentése is.

Az állami bevételek összege aggasztóan csekély. Az adóztatás terén azonban óriási nehézségekkel kell megküzdeni. Az adómorál teljes megszűnéséről lehet beszélni. Adót nem fizetnek, az adómentességi kérvények halmaza fut be magánosoktól és minisztériumoktól egyaránt, de az adóbehajtó hatóságok apparátusa sem megfelelő. Részben a korrupció óriási, részben a politikai helyzet következtében az adóbehajtás munkáját lelkiismeretes[en] végző szervek valósággal életveszélyben forognak. Teljesen lehetetlen megfelelő ellenőrzési szervezetet teremteni az adóhatóságok munkájának eredményesebbé tételére.

¹ Az előterjesztést nem ismerjük.

Ha tovább keressük az infláció okait, meg kell állapítanunk, hogy orvoslást a pénzügyoldaltól hiába keresünk, csak arról lehet szó, hogy az infláció folyamatát lefékezzük addig is, amíg az ártermelés kellő színvonalat el nem ér.

A pénzügyminiszter meggyőződése szerint jelenleg többé-kevésbé csak átmeneti intézkedéseket lehet tenni. Orvoslást végső fokon a munkamorál, általában a köztisztesség emelése jelent és az elemi létszükségleteknek mindenki részére való biztosítása a kötött gazdálkodás² keretén belül.

Mindezeknek az intézkedéseknek azonban alapfeltétele a felforgatott állami apparátus újjászervezése és megszilárdítása. Jelen helyzetben a gazdasági kérdések megoldása nemcsak gazdasági, hanem elsősorban politikai kérdés.

Rónai Sándor közellátásügyi miniszter hangsúlyozza, hogy a kötött gazdálkodásra való átmenetet rendkívül nehéznek látja, tekintettel arra, hogy hiányoznak azok a minimális készletek, amelyek nélkül kötött gazdálkodást megindítani nem lehet. Annál nehezebb lesz a kötött gazdálkodásra áttérni, mert már elkéstünk, készletek biztosítása elszámoltatás útján ma már nem igen lehetséges.

A munkateljesítmények csökkenésében meggyőződése szerint a háború okozta teszi leromlásnak is szerepe van.

A kötött gazdálkodás igen súlyos problémák megoldását kívánja. Meggyőződése szerint e mellett az árpolitikai ellenőrzés ellátása túlzottan nagy feladatot ró a Közellátási Minisztériumra és célszerűnek látszik az ármegállapítás feladatkörének a Közellátásügyi Minisztérium hatásköréből való kivonása.

Oltványi Imre pénzügyminiszter a közellátásügyi miniszter felszólalásával kapcsolatosan rámutat arra, hogy az árkiegyenlítés súlyos milliárdokat emészt fel és a költségvetési egyensúly helyreállításának egyik nagy akadálya.

Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter nézete szerint ez a kérdés megítélése tekintetében jelentéktelen tényező, mert az árkiegyenlítés formájában kiadott összegeket áremelés esetén más formában, de mégiscsak ki kellene adni.

Dr. Varga István egyetemi c. ny. rk. tanár³ megállapítja, hogy a tervgazdálkodás előkészítése mindenképpen megsürgetendő. Meggyőződése szerint szükség van az állami költségvetés átcsoportosítására és a rendes költségvetésnek az újjáépítésre és a jóvátételre vonatkozó költségvetésből való elválasztására. Arra kell törekedni, hogy legalább a rendes költségvetés hozassék egyensúlyba. Hangsúlyozza, hogy nem pénzben,

² A kötött gazdálkodás, illetve egyes elemeinek bevezetéséről később ismételt szó esett a minisztertanács ülésein (59. sz. jegyzőkönyv 3–4., 60. sz. jegyzőkönyv 1–17. és a 61. sz. jegyzőkönyv 1–2. napirendi pontja). Az ezzel kapcsolatban szükséges intézkedéseket Varga István egyetemi tanár egy 1945. október 17-én készített feljegyzésében foglalta össze az újjáépítési miniszter és feltehetőleg a gazdasági miniszteri értekezlet tagjai számára. Rámutatott arra, hogy a kötött gazdálkodás bevezetését az a rendkívüli nagy különbség indokolja, amely egyrészt a fogyasztói és beruházási szükségletek, másrészt a háborús pusztításokat szenvedett termelés lehetőségei között mutatkozik s amely különbség a szükségletek tervszerű rangsorolása és a termelés fokozása nélkül az infláció további kifejlődése irányába fog hatni.

Elemzésében felvázolta a közellátás, az ipari anyaggazdálkodás, a kereskedelempolitika, ezen belül hangsúlyozottan a külkereskedelmi politika, az ár- és munkabérpolitika, a pénz-, adó- és hitelpolitika területén szükséges intézkedéseket. (MOL XIX-L-1-h 1945-86 023/VI)

³ Varga István (1897–1962) statikus, közgazdász. 1927-től a Magyar Gazdaságkutató Intézet igazgatója. 1940-től nyilvános rendkívüli, 1945-től rendes egyetemi tanár. 1945-től a Kisgazdapárt tagja, 1945. június 13-tól az Újjáépítési Minisztérium gazdaságpolitikai főosztályát vezette államtitkári rangban. 1946. január 9-től államtitkár. 1946. június 19-től az Anyag- és Árhivatal elnöke. 1948-tól az MTA Közgazdaságtudományi Intézetében, 1957-től a Közgazdaságtudományi Egyetemen dolgozott.

hanem anyagban, munkaerőben és termelési kapacitásokban kell gondolkozni a költségvetés összeállításánál. Ezt a célt fogja szolgálni az Újjáépítési Minisztériumban folyó tervegazdálkodási tevékenység.

Végül az árkiegyenlítéssel kapcsolatban rámutat arra a lehetőségre, hogy a most végrehajtandó béremeléssel⁴ egyidejűleg az áralakulás visszasságai is rendezhetők.

Jancsár József közellátásügyi minisztériumbeli osztályfőnök rámutat arra, hogy a most elhatározott munkabéremelés során igen nagyarányú emelésekre kerül sor egyes szakmákban. Ez, azt hiszi, az egész árszint felborulásával és az ellenőrzési lehetőségeknek teljes megszűnésével járhat.

Rendkívül egészségtelen, nézete szerint az, hogy fontos alapanyagok (szén, olaj, villanyáram, kenyér) ára teljes diszparitásban áll a többi cikkek áraival. Ezeknek az alapanyagoknak ára ugyanis rögzítve van, míg a feldolgozó iparok termékeinek ára szabadon alakul s ma már óriási mértékben emelkedett az alapanyagok áraikhoz viszonyítva.

Az alapanyagok árát az 1944 decemberi árak hetven-nyolcvanszorosára kellene emelni, míg ma a decemberi árak harmincszorosán állanak. Egymáshoz viszonyítva is kedvezőtlen eltolódások mutatkoznak, a szén relatíve drágább mint a villany, emelkedése huszonháromszoros, míg a villanyé csak tízszeres.

Ha ezeknek az alapanyagoknak árainál a megfelelő kiigazításokat mellőzzük, a többi cikkek árai sem lesznek megállapíthatók.

További problémát jelent, hogy azon cikkeknel, ahol kettős árrendszer van, a kötött szektorban az árak emeltessenek-e. Meggyőződése szerint ha az alapanyagok árainak rendezése nem történik meg, úgy az élet ezeket a teljesen elmaradt szabályozásokat át fogja törni és lényegesen magasabb áremelkedések fognak bekövetkezni.

Kárász Artur a Magyar Nemzeti Bank elnöke csatlakozik *Jancsár József* nézeteihez.

Viszont *Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter* csak abban az esetben hajlandó csatlakozni, ha előzetesen az alapvető kérdésekben döntés történik. Meggyőződése szerint súlyos áremelkedéseket lehet várni. Az alapanyagok árának felemeléséből a vonatkozó számításokat, amelyek az alapanyagok árának felemelésével kapcsolatos hatásokat vizsgálják, nem tartja megbízhatónak. Az áremelés csak akkor engedhető meg, ha egyúttal a minimális közellátás biztosítható.

Kárász Artur a Magyar Nemzeti Bank elnöke szerint a közszolgáltatások felemelése rokon az adóbevételek fokozásával.

Dr. Varga István egyetemi c. ny. rk. tanár nézete szerint szegény országban a komoly közbevételeket elsősorban a fogyasztási adótól lehet várni. Ilyen súlyos helyzetben, mint amiben a mai gazdasági élet van, a fogyasztás tulajdonképpen az elsődrendű szükségletekre szorítkozik, tehát csak ezekre lehet adót kivetni. Az áremelés rokontermészetű ezzel, mert hisz az adott helyzetben állami kiadásokat csökkentünk vele.

Olványi Imre pénzügyminiszter sürgeti a közellátásügyi miniszter által javasolt áremeléshez való hozzájárulást. A jelenlegi helyzet fenntartása nem más, mint az infláció felelőtlen és értelmetlen fokozása.

A minisztertanács – *Gerő Ernő* felszólalása után – csupán ahhoz járul hozzá, hogy a szén és villanyárak közötti diszparitás a villanyáram emelése útján kiküszöböltesse.

⁴ Az ekkor végrehajtott béremelést illetően lásd az 57. sz. jegyzőkönyv 39. napirendi pontját.

II. F. 9. 1945. szeptember 27.

[2]

[Nagy Ferenc] Elnök javaslatára a gazdasági miniszteri értekezlet elhatározza, hogy következő ülését október 2-án 15 órakor tartja⁵ és arra a pénzügyminiszter előterjesztésének további megvitatását, valamint az újjáépítési miniszternek az állami gazdaságpolitika tervszerűségének biztosítását célzó javaslatait tűzi ki.

dr. Varga István s.k.
jegyzőkönyvvezető

Nagy Ferenc s.k.
elnök

MOL XIX-L-1-h 1945-85 895/VI

Gépellt, aláírás nélküli egykorú másolat. A jegyzőkönyvet 35/GMÉ/1945. sz. kísérőlevelével küldte meg az Újjáépítési Minisztérium a társmisztereknek. A Pénzügyminisztériumban Csikós Nagy Béla október 5-én láttamozta a küldeményt.

⁵ Nincs tudomásunk arról, hogy a jelzett időpontban gazdasági miniszteri értekezletet tartottak volna.

II. F. 10.

Jegyzőkönyv

a gazdasági miniszteri értekezlet f. évi október hó 8-án az Újjáépítési
Minisztérium tanácstermében tartott üléséről.

Jelen vannak:

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter, mint elnök, Nagy Imre földművelésügyi miniszter, Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, Dabasi Schweng Loránd és Vásárhelyi István államtitkár, mint a pénzügyminiszter, Szabon János, mint a közel-látásügyi miniszter képviselője, dr. Kárász Artur, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, Varga István egyet. c. ny. r. tanár, mint jegyzőkönyvvezető, Jancsár József miniszteri osztályfőnök, mint szakelőadó és Marton János miniszteri tanácsos.¹

[1]

[Nagy Ferenc] Az újjáépítési miniszter megnyitja az ülést. Bejelenti, hogy az Újjáépítési Minisztérium részéről megszerveztetett a gazdasági államtitkári értekezlet, mely első ülését október hó 9-én fogja tartani.²

[2]

[Nagy Ferenc] Kiosztja az értekezlet résztvevői részére a Magyar Gazdaságkutató Intézet tanulmányát a jelenlegi gazdasági viszonyok közt biztosítható élelmezési nívóról. (Lásd 1. számú melléklet³)

¹ *Vásárhelyi István* (1897–?) közgazdász nevénél az eredetiben tévesen „Vásárhelyi Jenő” szerepelt. A Keleti Kereskedelmi Akadémia elvégzése után jogi doktorátust szerzett. 1920-tól dolgozott a Pénzügyminisztérium hitelosztályán. A Szálasi-kormány idején politikai magatartása miatt kényszernyugdíjazták. 1945 áprilisában került vissza a munkahelyére. Pénzügyminisztériumi osztályfőnökként a pénzügyi újjászervezés, a jóvátételi ügyek intézése és a béketárgyalási anyag pénzügyi részének előkészítése terén végzett munkája alapján 1945. június 26-án kinevezték pénzügyminisztériumi adminisztratív államtitkárrá. 1945. július 15-én a Magyar Nemzeti Bank kormánybiztoshelyettese lett.

Szabon János neve hibásan, Szabon Andrásnéként szerepelt a felsorolásban.

Marton Jánosról lásd a 27. sz. jegyzőkönyv 27/d. sz. mellékletét és 48. jegyzetét.

² Az újjáépítési miniszter 1945. október 1-jén kelt, a gazdasági miniszteri értekezlet tagjainak megküldött tájékoztatója szerint a gazdasági államtitkári hitelvéleményező értekezlet első ülését október 5-én tervezte összehívni. Kérte a gazdasági ministereket, hogy mindig ugyanazon államtitkár – a Magyar Nemzeti Bank részéről ugyanaz az elnökhelyettes – vegyen részt az értekezleteken. Közölte, hogy az értekezlet elnökeként Adorján János újjáépítési minisztériumi államtitkárt, az anyagok előkészítésével és referálásával pedig Varga István egyetemi tanárt bízta meg. Jelezte, hogy az első értekezleten az ügyrendet fogják megtárgyalni, amelyre vonatkozóan a Pénzügyminisztériummal és a Magyar Nemzeti Bankkal már megállapodásra jutott. „E megállapodás folyamánaképpen – olvasható a tájékoztatóban – terjeszti elő a legközelebbi rendes minisztertanácson a pénzügyminiszter úr a hitelek rendeltetészerű felhasználásának ellenőrzésére vonatkozó rendelettervezetet, magam pedig a közületeknek folyósított épülethelyreállítási és egyéb építkezési hitelek rendeltetészerű felhasználásának ellenőrzése tárgyában készült rendelettervezetet.” (Ez utóbbi megállapodás végrehajtását illetően lásd az 58. sz. jegyzőkönyv 32. és 35. napirendi pontját.)

[3]

Szabon János államtitkár a napirend előtt felhívja az értekezlet figyelmét egyes alapanyagok és közüzemi szolgáltatások árának megállapításával kapcsolatos problémára. Ezeknek az ára tetemesen elmaradt az árszinttől. Az államkincstárt igen nagy mértékben igénybe veszi az árkiegyenlítés, és a pénzügyminiszter nincs abban a helyzetben, hogy az árkiegyenlítéshez szükséges összegeket továbbra is rendelkezésre bocsássa. A minisztertanács hozzájárulását kéri tehát ahhoz, hogy sürgősen felemeltessenek az alapanyagok árai, mert a vállalatok a jelenlegi árszintet fenntartani nem tudják. A Rimamurányi-Salgótarjáni⁴ pl. a közellátásügyi minisztert arra kérte, hogy október hó 10-ig nyilatkozzék miképp óhajtja megállapítani a vasfélgyártmányok árát. Amennyiben addig az időpontig a minisztérium nem nyilatkozik, úgy a vállalat tudomásul veszi, hogy a minisztérium nem óhajtja a kötött árakat a vasfélgyártmányoknál fenntartani.

A gazdasági miniszteri értekezlet úgy határozott, hogy az alapanyagok áralakulását egyelőre nem tárgyalja. Előzetesen megállapodást kíván elérni az egységes pénzügyi gazdálkodás tekintetében.

[4]

[*Gerő*] A kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter megállapítja, hogy a pénzügyminiszter előterjesztését⁵ nem tekintheti tervnek az infláció megállítására, sőt átmenetnek sem tartja megfelelőnek. Meggyőződése szerint az infláció megállításában döntő kérdés az állami jövedelmek fokozása és a kiadások csökkentése. Számolni kell azzal, hogy az infláció egyelőre tart, ezért adózási rendszerünket ehhez kell szabni. Mindenekelőtt a nagy jövedelmeket kell adókkal megterhelni. Az adókat előre kell havonta behajtani, feltételezve a havonta mutatózó inflatorikus jövedelememelkedéseket. Az adókvivetésnél nem csak a bevallást kell alapul venni, hanem az életmód külső megnyilvánulásával is számolni kell. Növelni kell a házadó bevételeket oly módon, hogy a nagy lakások bérét felemeljük. Egy bizonyos jövedelmi lehetőséget jelent a bankjegycseré is, melynek során a bankjegy-mennyiség egy részét kényszerkölcsön formájában igénybe kell venni. Sürgősen elő kell terjeszteni az arany- és valutarendeletet. A külkereskedelmet szigorúan felügyelet alá kell helyezni. Szükséges az állam által nyújtott kölcsönök valorizálása, továbbá a hitelek felhasználásának ellenőrzése. Az árak emelése mindenképpen veszélyes, így fenn kell tartani az árkiegyenlítést. Kívánatosnak látszik a szénbányák sürgős államosítása.⁶ Meggyőződése szerint a széntermelés jelentős részét elfektetézik.

Tájékoztatta Nagy Ferenc továbbá a gazdasági miniszteri értekezlet tagjait arról, hogy a Pénzügyminisztérium központ bejelentette igényét a hitelvéleményező értekezleteken való részvételét illetően, amit azonban a maga részéről nem tartott indokoltnak, mivel mint mondta a revíziót végző szervnek nincs köze a hitelek rangsorolásához. (MOL XIX-L-1-h 1945-86 004/VI)

³ A tanulmány nincs a jegyzőkönyv mellett, ez feltehetően azonos a II. F. 8. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontjában is jelzett és 2. sz. jegyzetében ismertetett tanulmánnyal.

⁴ A Rimamurányi-Salgótarjáni Vasmű Rt.-ről lehetett szó.

⁵ A pénzügyminiszternek a II. F. 9. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontjában ismertetett előterjesztésére vonatkozhatott az utalás.

⁶ A felvetett kérdések egy része már jóval korábban is szóba került, lásd a II. F. 5. sz. feljegyzést. Az adózás új szabályozásáról lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 70., a 64. sz. jegyzőkönyv 18.; hitelek felhasználásának ellenőrzéséről a 63. sz. jegyzőkönyv 33., a valuta- és aranyforgalom szabályozásáról a 61. sz. jegyzőkönyv 23., a belső kényszerkölcsönről a 12. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját. A 12 100/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. december 20.) intézkedett a szénbányák 1946. január 1-jei hatállyal való állami kezelésbe vételéről. A szénbányászat államosításáról szóló 1946. évi XIII. tc. kihirdetésére 1946. július 26-án került sor.

[Kárász] A Nemzeti Bank elnöke javasolja az adóztatás gondosabb kiépítését, továbbá rámutat arra, hogy az állami deficit legnagyobb részét a jövátétel jelenti. Jelenlegi helyzetben ez teljesíthetetlen. Moratorium kérendő és ha a teljesítést megkezdjük, erre a célra külön plusz-jövedelmet kell biztosítani.⁷

Bankjegy-csere technikailag kivihetetlen. Arany- és valutarendelet készen áll, eredményt azonban csak akkor várhatunk tőle, ha a többi rendelkezéssel együtt hajthatjuk végre. A szénbányák államosítása nem csökkenti semmivel sem az alacsony szénár fenntartásából származó állami terheket. A valorizációs rendelet és a hitelellenőrzésre vonatkozó rendelet befejezéshez áll közel. A hitelelosztást centrálisan kell intézni.

Varga István egyet. c. ny. tanár ismertette az Újjáépítési Minisztérium mellékletben csatolt előterjesztését.⁸

Szabon János a távollévő közellátási miniszter helyetteseként ismertette a mellékletben csatolt feljegyzést, mint a közellátási miniszter nézetét.⁹

[5]

Marton János iparügyi minisztériumi miniszteri tanácsos ismertette az iparügyi miniszterrel tett csehországi utazásának tapasztalatait és ezzel kapcsolatban rámutat arra, hogy Csehország problémáinak megoldásában a fokozott államosítás nagy segítséget jelent. Az iparügyi minisztérium is ilyen irányban óhajtott lépéseket tenni, amikor a szénkormánybiztosság felállításának megkerülésére teljhatalmú miniszteri biztosokat küldött a bányákba.¹⁰

[6]

Jancsár József közellátásügyi minisztériumi min. osztályfőnök ismertette a minisztérium elgondolását a baromfi-felvásárlással kapcsolatban. Ezek szerint bizománysok útján mintegy négy-hatszáz vagon baromfit felvásárolnának a naponta megállapítandó irányáron. A felvásárolt mennyiségből a zsírt kitermelnék, a húst pedig exportálnák.

Varga István egyet. c. ny. rk. tanár ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy a konstrukció két okból kifogásolható, egyrészt a jelenlegi élelmiszerhiány mellett exportálni akarnak jelentős hús-mennyiséget, másrészt a bizománysok útján való vásárlás jelentős drágulást okoz, az irányárak ugrásszerűleg emelkednek napról-napra.¹¹

⁷ Lásd a II. F. 8. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját és jegyzetét, valamint a 62. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

⁸ Az előterjesztést nem ismerjük.

⁹ Az előterjesztést nem ismerjük.

¹⁰ Az iparügyi miniszteri biztosokról lásd a 41. sz. jegyzőkönyv 24. napirendi pontját, a szénkormánybiztosság létesítéséről pedig a 61. sz. jegyzőkönyv 2. és a 63. sz. jegyzőkönyv 73. napirendi pontját.

¹¹ A Közellátásügyi Minisztérium 353 580/1945. sz. előterjesztésében javasolta 4000 tonna csirke és tyúk, valamint 4000 tonna hizott liba felvásárlását azzal, hogy a tyúkféslesek 20 %-át, továbbá 700–800 tonna liba- és kacsaszírt, valamint az aprólékat belföldön, a kötött béreknek megfelelő áron jegyrendszer útján hozná forgalomba, a többit pedig exportálná. Hangsúlyozta, hogy az exportra szánt mennyiség fejében – az Iparügyi Minisztériummal egyeztetve – a jövátételi ipari szállításokhoz nélkülözhetetlen nyersanyagok és felszerelések kompenzáció útján való behozatalát kívánja előmozdítani. Megemlítette, hogy a szabott áron belföldi értékesítésre kerülő termékek bekerülési árával szemben mutatkozó árkülönbözet az export útján értékesíthető baromfit és baromfiterméket terhelné.

Mind az Újjáépítési Minisztérium, mint a Magyar Nemzeti Bank az ország rossz közellátási helyzetére tekintettel határozottan ellenezte az értékes élelmiszerek exportálását.

II. F. 10. 1945. október 11.

A Nemzeti Bank elnöke [Kárász] rámutat arra, hogy exportcikkekre rendkívüli nagy szükség van.

[Gerő] A kereskedelemügyi miniszter javasolja, hogy a baromfi kötelező beszolgáltatását rendeljék el.

Szabon államtitkár szerint ez folyamatban van.

A minisztertanács úgy határozott, hogy a felvásárolás eredményétől teszi függővé, hogy az így nyert mennyiséget belföldön, vagy exportra használják-e fel.

[7]

A minisztertanács ezután elhatározta, hogy legközelebbi ülését legkésőbb csütörtökön a beteg pénzügyminiszter jelenlétében óhajtja megtartani.

Varga István
jegyzőkönyvvezető

Nagy Ferenc
elnök

MOL XXIX-L-1-d 9. tétel 1. doboz

Gévelt tisztázat Nagy Ferenc és Varga István saját kezű aláírásával. A jegyzőkönyvet 51/GME 1945. sz. alatt küldte meg az Újjáépítési Minisztérium a Magyar Nemzeti Bank elnökének. A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 6. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés, valamint az Újjáépítési Minisztérium, és feltehetőleg a Magyar Nemzeti Bank ehhez fűzött kritikái észrevétele.

II. F. 11.

Jegyzőkönyv

felvéve a gazdasági miniszteri értekezlet 1945. évi október hó 11-én a Pajor Szanatóriumban¹ tartott ülésről.

Jelen vannak:

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter mint elnök, Nagy Imre földművelésügyi miniszter, Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, Oltványi Imre pénzügyminiszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Szabon János, mint a beteg közellátásügyi miniszter helyettese, dr. Kárász Artur, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, Varga István e. c. ny. r. tanár, mint jegyzőkönyvvezető, Dabasi Schweng Loránd és Vásárhelyi István² államtitkárok, Jancsár József min. osztályfőnök, mint szakelőadó.

[1]

A napirend előtt *Bán Antal iparügyi miniszter* bejelentette, hogy az áremelkedés folytatódása következtében a bérek tarthatatlanná váltak. A gyárakban sztrájktól kell tartani. Javasolja, hogy a kormány járuljon hozzá a 100 %-os béremeléshez. Javasolja, hogy a bérhelyzet vizsgálatára alakíttassék egy bizottság az újjáépítési-, iparügyi-, kereskedelemügyi- és pénzügyminiszterek, a Szakszervezeti Tanács, a IPOK és a GYOSZ képviselőiből. Továbbá javasolja a prémiumbérek átmeneti bevezetését.

[*Gerő*] *A kereskedelemügyi miniszter* megállapítja, hogy a béremelések mellőzése a jelenlegi infláció mellett nem lehetséges. Javasolja a mozgóbérskála bevezetését, mint átmeneti intézkedést addig is, míg készletek biztosítása a kötött gazdálkodás kiterjesztését lehetővé teszi.

[*Nagy Ferenc*] *Az újjáépítési miniszter* a kukorica- és burgonyakészletek összegyűjtését sürgeti, mert csak ettől várható a helyzet valódi javulása. Ehhez a nézethez csatlakozik a pénzügyminiszter is.

A gazdasági miniszteri értekezlet a következő határozatokat hozta:

A gazdasági miniszteri értekezlet hozzájárul a 100 %-os béremeléshez. Kívánatosnak tartja a bérbizottság felállítását; melyben az iparügyi-, pénzügyminiszter, újjáépítési miniszter és kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterek, továbbá a közellátásügyi miniszter képviselőin kívül a Szakszervezeti Tanács, az IPOK és a GYOSZ képviselője foglalna helyet. A bizottság feladata a bér és áralakulás vizsgálata és szükség esetén a bérek megváltoztatásának indítványozása.³

¹ Oltványi pénzügyminiszter gyógykezelte magát a Pajor Szanatóriumban, ezért tartották ott ezt a gazdasági miniszteri értekezletet. A Pajor Szanatóriumot a századforduló után Pajor Sándor orvos építtette. (Budapest, VIII., Vas u. 17.).

² Az eredetiben tévesen „Jenő” szerepelt.

³ Lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját. Az IPOK az Ipartestületek Országos Központja, a GYOSZ a Gyáriparosok Országos Szövetsége volt.

[2]

[Oltványi] A pénzügyminiszter bejelenti, hogy a bankjegymennyiség további kiterjesztésének nyomdatechnikai akadályai vannak. A 10 000 pengős bankjegy nyomását ugyanis a Szövetséges Ellenőrző Bizottság nem engedélyezi.⁴

[3]

A közellátási problémák megoldására a közellátásügyi miniszter [Rónai] a legközelebbi minisztertanács elé terjeszti a kötelező beszolgáltatásról szóló előterjesztést és pedig oly módon, hogy a beszolgáltatás burgonya esetén október 20-ig, nem vasút mellett levő állomásokról november 1-ig, kukorica esetében pedig november 15-ig végrehajtható.

A kukoricakenyér minőségének feljavítása érdekében gondoskodni kell a melasz, szójababliszt, extrált napraforgó kellő felhasználásáról.

Búza és olajosmagvak beszolgáltatását fokozni kell iparcikkeknek becserelésével. Amennyiben iparcikkek kellő mennyiségben nem állanak rendelkezésre, úgy bonokat kell adni két éven belüli szállításra. A beszolgáltatás fix napi áron történjék. Megfelelő propaganda is szükséges. A kormánynak kiáltvánnyal kell fordulni a mezőgazdákhoz és a pártokat is fel kell kérni az akció támogatására.⁵

[4]

A gazdasági miniszteri értekezlet ezután áttért a gazdasági és pénzügyi helyzet vizsgálatára. A kereskedelemügyi miniszter [Gerő] sürgeti az adóbevétel fokozását. Javasolja az adók előre való beszedését. Az adókimutatásnál bele kell kalkulálni a hónap során várható árváltozást is. Hozzájárult az adóhátralékoknak az Újjáépítési Minisztérium részéről javasolt valorizációjához.

A gazdasági miniszteri értekezlet a következő határozatokat hozta:

A folyó jövedelem megadóztatását sürgősen be kell vezetni. El kell rendelni a hátralékok valorizációját, magas büntetőkulcsok alkalmazásával, ideértve a börtönbüntetések kiszabását és az iparengedélyek megvonását. A házaadók fokozása céljából a házbérek a szociális szempontok tekintetbe vételével emelendők. Amennyiben a jegyrendszer kiterjesztésére sor kerül, a jegyre szolgáltatandó élelmiszer mennyiségek forgalmi adó mentessége megszüntetendő.⁶

A pénzügyminiszter felkérte, hogy a következő ülésig vizsgálja meg, hogy lehetséges-e már a hónap elején a várható áremelkedéseket az adókimutatásnál alapul venni és a kimutatásnál az életmód külsőségei alapul vehetők-e? Hozzájárul a minisztertanács ahhoz, hogy egy fejadó szerű céladó vettessék ki, a F. 11. § alapján teljesítendő szolgáltatásokkal kapcsolatos méltánytalanságok megszüntetésére.⁷

A gazdasági miniszteri értekezlet megállapítja, hogy a közalkalmazottak

⁴ Lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

⁵ Lásd a 60. sz. jegyzőkönyv 3–17. napirendi pontját.

⁶ Lásd a II. F. 10. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

⁷ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 70. napirendi pontját. Az F. 11. §-ra való utalás nem világos.

létszáma mértéktelenül és indokolatlanul nagy. Szükségesnek látja az érelyes létszámcsoökkentést, oly módon azonban, hogy új alkalmazottak felvétele teljesen lehetetlenné ne tétessék. Felkéri a pénzügyminiszter urat, hogy az igazságügyminiszterrel egyetértésben ily irányú tervezetet dolgozzon ki és azt a következő ülés elé terjessze be.⁸

Az árkiegyenlítésből származó terhek csökkentésére a minisztertanács hozzájárult ahhoz, hogy a nyersvas árakat a közellátásügyi miniszter a termelési költségek drágulása által indokolt mértékben felemelje. Elvben kimondta az értekezlet, hogy az árkiegyenlítés költségeit csökkenteni óhajtja. Ebben a tekintetben azonban a szociális szempontokat szem előtt óhajtja tartani. Felkéri a közellátásügyi minisztert, hogy a legrövidebb időn belül küldje meg a gazdasági miniszteri értekezlet tagjai részére az egyes alapanyagok árának felemelésére vonatkozó javaslatát, a kenyér tekintetében pedig a rendes minisztertanácshoz tegyen előterjesztést.⁹

[5]

Szabon János államtitkár ismerteti az előző gazdasági miniszteri értekezleten már tárgyalt baromfi-felvásárlási elgondolásokat.

A minisztertanács Nagy Ferenc újjáépítési miniszter javaslatára elhatározza, hogy a jelenlegi nehéz élelmezési helyzetben a tervezet elejtendő.¹⁰

[6] A gazdasági miniszteri értekezlet úgy határozott, hogy legközelebbi ülését a lehetőség szerint október hó 22-én – hétfőn – du. 15 órakor tartja.

Varga István s.k.
jegyzőkönyvvezető

Nagy Ferenc s.k.
elnök

MOL XIX-L-1-h 1945-86 049/VI
Gévelt, aláírás nélküli tisztázat. A jegyzőkönyvet 52/GMÉ/1945. sz. levelével küldte meg az Újjáépítési Minisztérium a társmínisztereknek.

⁸ Lásd a 63. sz. jegyzőkönyv 31. napirendi pontját.

⁹ Lásd az alapanyagok árának emelését illetően a II. F. 10. sz. jegyzőkönyv 3., a 60. sz. jegyzőkönyv 15.; a kenyér áráról a 62. sz. jegyzőkönyv 72. napirendi pontját.

¹⁰ Lásd a II. F. 10. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

II. F. 12.

Jegyzőkönyv

felvétel a gazdasági miniszteri értekezlet 1945. évi október hó 22-én az újjáépítési miniszter dolgozószobájában tartott üléséről.

Jelen voltak:

Nagy Ferenc újjáépítési miniszter, mint elnök, Oltványi Imre pénzügyminiszter, Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, Rónai Sándor közellátásügyi miniszter, Kárász Artur, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, Kelemen Gyula államtitkár, a távollévő iparügyi miniszter képviselőjében, Antall József államtitkár, mint jegyzőkönyvvezető, Haimann János¹ a Szakszervezeti Tanács titkára, mint meghívott szakértő.

[1]

[Nagy Ferenc] Az újjáépítési miniszter megnyitja az ülést és bejelenti, hogy az iparügyi miniszter a napirend előtt óhajt foglalkozni a munkabér-helyzettel.

[Oltványi] A pénzügyminiszter tiltakozását jelenti be az ellen, hogy a minisztertanács határozatával ellentétesen a munkabérszínvonal megállapító bizottság szervezésére vonatkozó rendelet² a bizottság hatáskörét a minisztertanács megjegyzésével szemben tágabban határozta meg, így nevezetesen a bizottságot feljogosította a köztisztviselők fizetésének véleményezésére is.

Haimann János meghívott szakértő előadja, hogy a Szakszervezeti Tanács kezdettől fogva infláció-ellenes bérpolitikát óhajtott folytatni, annak reményében, hogy az árpolitikában hasonló rendszabályokat alkalmaznak. Meg kell azonban állapítani, hogy az áremelkedések olyan arányúak, hogy a munkásság ma már legelemibb szükségleteit sem tudja béréből fedezni. A bérek alacsonyan tartásának politikáját nagymértékben megnehezíti az is, hogy elsősorban az építőiparban az állami szervek építkezései során az egyes építettő hatóságok versenyeznek egymással és felverik a béreket. Így az építőiparban abnormális[an] magas bérek alakultak ki. A munkabérszínvonal megállapító bizottság első ülésén a szakszervezet részéről az a kívánság merült fel, hogy a bérek tovább ne emeltessenek, viszont a közellátási miniszter jegyrendszer útján biztosítsa a minimális szükségletek kielégítését. A közellátásügyi miniszter azonban csak kenyért, liszt és burgonya juttatását tudja biztosítani a közvetlen jövőben és bizonyos késedelemmel zsiradékot, olajat. Ilyen körülmények között kénytelenek lesznek pénzvonalon keresni a kérdés megoldását és újabb 100 %-os emelést kérni. A munkás-

¹ Haimann János műszerész 1917-től szervezett munkás, 1922-től 1944-ig a Műszerészek Szervező Bizottságának elnöke volt. 1944-ben letartóztatták. 1945-ben a Vasas Szakszervezet központi vezetőségének és a Szakszervezeti Tanácsnak a tagja lett. 1946 augusztusától az OTI vezérigazgatóhelyettese, 1948 áprilisától a Vas- és Fémmunkások Szakszervezetének főtitkárhelyettese, 1950-től gyárigazgató volt.

² Lásd az 59. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

ság életszínvonala rendkívül alacsony, és pedig indokolatlanul, mert a mai gazdasági helyzet mellett is legalább a tavalyi életszínvonal egyharmadának biztosítása volna lehetséges. Ez 4000 pengős heti bért tenne szükségessé, viszont a bérszínvonal a kollektív szerződés alapján alig haladja meg az 1000 pengőt.

[Rónai] *A közellátásügyi miniszter* ismerteti a gazdasági miniszteri értekezlethez intézett átiratát.³ A készlet-gyűjtés lehetővé teszi a jegyrendszer megfelelő arányú kiterjesztését és az árak maximálását. Szükségesnek látszik a rekvirálás bevezetése, de bizonyos, hogy a rendelkezésre álló karhatalom nem elégséges a lebonyolításhoz. A kötelező beszolgáltatás nem teszi lehetővé hús és zsiradék biztosítását.

[Oltványi] *A pénzügyminiszter* megállapítja, hogy a béremelés mit sem ér, csak újabb heti 6 milliárd bankjegy-szükségletet jelent. Ez pedig a pénz értékének végleges gemmisülésével jár. Az ellátást kell megoldani, mert különben a munkásság kénytelen vidékre menni beszerezni és ezzel a munkateljesítmény csökken. Abnormálisan megnőtt a kereskedelem – legnagyobb részben fekete-kereskedelem – megnyírbálása elkerülhetetlen. Gondoskodni kell arról is, hogy az építkezéseknél a munkáscsalogatas megszűnjön.

[Rónai] *A közellátásügyi miniszter* bejelenti, hogy a kenyér és liszt kérdését néhány napon belül képes megoldani. A burgonya-problémát a kormánybiztosságnak kell megoldani. Bejelenti a minisztertanácsnak, hogy a tifuszban megbetegedett kormánybiztos helyett a kormánybiztosi teendőket ellátásával Mátéffy Géza államtitkárt bízta meg. Kívánatosnak tartja a tojás és baromfi beszolgáltatására rendeletet hozni. Elegendhetetlen az árak arányosítása.⁴

Haimann János meghívott szakértő azt a kívánságát adja elő, hogy a bérek tekintetében ne általános emelés hajtassék végre, hanem az egyes szakmák bérszínvonala között mutakozó eltérések egyenlítettessenek ki a legmagasabban álló bérek alapulvételeivel. A béremeléssel egyidőben a szükséges áremelések is végrehajthatók lennének.

[Gerő] *A kereskedelemügyi miniszter* hangoztatja, hogy tudatában van annak, hogy a béremelés nem megoldás, kijelenti azonban hogy mégis szükségesnek látja a béremelés kérdését minisztertanács elé vinni. Azt hiszi ezzel egyidejűleg kell az ár- és adókérdéseket szabályozni.

[Rónai] *A közellátásügyi miniszter* bejelenti, hogy 3–4 nap szükséges ahhoz, hogy megfelelő előterjesztést tehessen.

[Kárász] *A Magyar Nemzeti Bank elnöke* a maga részéről szükségesnek látja a rekvirálást nem csak mezőgazdasági, de ipari vonalon is.

[Gerő] *A kereskedelemügyi miniszter* megállapítja, hogy véleménye szerint ez az ipari áruk teljes eltűnésére fog vezetni.

A gazdasági miniszteri értekezlet a következő határozatokat hozta: a legközelebbi minisztertanács elé terjesztendő az általános bérrendezés. Ezzel egyidejűleg ugyanezen minisztertanácsra kell előterjeszteni az árrendezést, valamint az adóbevételek fokozására vonatkozó javaslatokat és a közellátás rendezését.⁵

³ Az átiratot nem ismerjük.

⁴ Lásd a 61. sz. jegyzőkönyv 6. és a 62. sz. jegyzőkönyv 69–70. és 72. napirendi pontját.

⁵ Lásd a 62. sz. jegyzőkönyv 68. és 70., valamint a 64. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

II. F. 12. 1945. október 22.

[2]

A gazdasági miniszteri értekezlet úgy határozott, hogy legközelebbi ülését október hó -én tartja. [sic!]

dr. Antall József s.k.
jegyzőkönyvvezető

Nagy Ferenc s.k.
elnök

MOL XIX-L-1-h 1945-86 116/VI

Gépelte, aláírás nélküli, karbonpapírral készített egykorú másolat. A jegyzőkönyvet 55/GME/1945. sz. levéllel küldte meg az Újjáépítési Minisztérium a társmisztériumoknak.

II. F. 13.

1945. október 25.¹

1 A Magyar Nemzeti Bank valutavásárlása.²

2 A háborús helyzet következtében fennállott statisztikai adatközlési tilalom megszüntetése.³

¹ Az ülés jegyzőkönyvét nem ismerjük, napirendi pontjairól a Magyar Nemzeti Bank iratai (MOL XXIX-L-1-d 9. tétel) között található feljegyzések adnak tájékoztatást. Ezek között, az 1945. október 25-i keltezésű jelentésben olvasható, hogy a gazdasági miniszteri értekezlet titkárságával közölték, miszerint „a mai értekezleten” mit kíván a Magyar Nemzeti Bank elnöke előadni.

² Az előterjesztés nem található az iratok között.

³ A Varga István egyetemi tanár 1945. október 25-én kelt előterjesztése megtalálható a Magyar Nemzeti Bank iratai között. Javasolta, hogy a statisztikai adatközlési tilalmat a Szövetséges ellenőrző Bizottságnak és az országot megszállva tartó szövetséges csapatoknak az ellátására vonatkozó statisztikai adatok kivételével függesszék fel. Rámutatott arra, hogy a háború kitörésétől kezdve a német kormány és a német katonai hatóságok nyomására vezették be a tilalmat; az ország demokratikus berendezkedése és gazdasági élete, a lakosság rendszeres, megbízható tájékoztatása viszont az adatokhoz való hozzáférést feltételezi. Utalt arra, hogy a statisztikai adatok közzétételének további tilalma a kormányzatot hozná rossz megvilágításba.

A minisztertanácsi jegyzőkönyvek napirendi pontjainak jegyzéke

1. 1944. december 23. A) kötet	83
1. Üdvözlés, megnyitás.	83
2. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulásának bejelentése a szovjet kormánynak, az elismerés kérése.	83
3. A fegyverszünet előkészítése, a Moszkvába utazó küldöttség összeállítása, a Németországhoz intézendő hadüzenet kérdése.	83
4. Határozat az új honvédség felállításáról.	84
5. Vita a közbiztonság megjavítása érdekében szükséges intézkedésekről. ...	86
6. A vezérkari főnök és az államtitkárok kinevezése, vita a nemesi előnevek, a grófi és vitézi címek használatáról, valamint a Nemzetgyűlés elnökségének és a minisztertanácsnak az egymáshoz való viszonyáról.	87
7. Megállapodás a minisztériumok megalakításáról, a hivatalos pecsétről és más szervezési kérdésekről.	89
8. Határozat a sajtóügyek irányításáról.	89
2. 1944. december 28. A) kötet	94
1. Megnyitás, a napirend ismertetése.	94
2. Tájékoztató a közrend és a közbiztonság helyreállításáról, a szovjet hatóságokkal folytatott megbeszélésről és a politikai rendszet megszervezéséről. ...	94
3. Tájékoztató a kormány pénzügyi helyzetéről és lehetőségeiről.	95
4. Tájékoztató a szovjet féllel a fegyverszünetről, a Németország elleni hadüzenetről folytatott megbeszélésekről és az ország lakosságához intézendő kiáltványról.	96
5. Vita a népjóléti miniszter hatásköréről.	96
3. 1945. január 4. A) kötet	103
1. Rendelet a közbiztonság fokozottabb védelméről.	103
2. Tájékoztató a futárszolgálatról, a Magyar Közlöny megindításáról és a minisztériumok iktatószám-keretéről.	103
3. Rendelet a közigazgatás ideiglenes rendezéséről.	104
4. Határozat a főispáni állások betöltéséről.	104
5. Rendelet a közalkalmazottak igazoltatásáról.	106
6. Határozat a közalkalmazottak eskü- és fogadalomtételéről.	106
7. Tájékoztató a dohányjövedék ügyéről.	106
8. Határozat a tisztviselői illetményfizetés rendjéről.	108
9. Javaslat az elmenekült háztulajdonosoknak járó lakbérek közadóként való behajtására.	107
10. Javaslat Debrecen város világítási alkalmazottainak fizetésemelésére.	107
11. Tájékoztató a közellátás helyzetéről, rendelet a készletek számbavételéről. ...	107
12. Határozat az ország gazdasági helyzetének felméréséről és a Vörös Hadsereg Főparancsnokságához a lefoglalt készletek, üzemanyag és állatállomány felszabadítása ügyében intézendő kérésekről.	108

13. A magyar hadseregről megjelent újságcikk helyreigazítása.	108
14. Tájékoztató az ipar helyzetének felméréséről.	109
15. Tájékoztató a gyógyszerellátásról, a közegészségügyi és szociális helyzetről.	109
4. 1945. január 12. A) kötet	112
1. Közellátási kormánybiztosok kinevezése.	112
2. Rendelet a közellátási kormánybiztosok hatásköréről és területi illetékességükről.	112
3. A konyhakerti területek kiosztásáról és az élelmiszerek gyűjtésére vonatkozó rendelettervezetek levétele a napirendről.	113
4. A sajtóügylek megvitatása.	113
5. Vita a közbiztonságról és a rendőrség megszervezésére vonatkozó rendelettervezet elfogadása.	114
6. Főispánok kinevezése, a főispáni értekezlet napirendjének meghatározása.	114
7. Határozat a népbíróóságok megalakításáról és a Kegyelmi Tanács létrehozásáról.	115
8. Az elhagyott lakások kérdéséről szóló előterjesztés megtárgyalásának elhalasztása.	116
9. Tájékoztató a bányák helyzetéről és a szénellátásról.	116
10. Tájékoztató a közlekedési viszonyokról és vasúti nyugdíjasok ellátmányáról.	116
11. Kinevezésekkel kapcsolatos vitás kérdések elhalasztása a következő ülésre.	117
5. 1945. január 18. és 19. A) kötet	121
1. Rendelet az elhagyottá vált lakások kérdésének szabályozásáról.	121
2. Tájékoztató az ország pénzügyi helyzetéről, javaslat új pénz kibocsátására.	121
3. Határozat a menhelyes gyermekek ellátási díjának kiegészítéséről.	122
4. Határozat a gyógyszerárak felemeléséről.	123
5. Tájékoztató a közoktatás megindításának nehézségeiről.	123
6. Javaslat a futárszolgálat irodájának felállítására.	124
7. Rendelettervezet az élelmiszerek összegyűjtéséről és határozat a Vörös Hadsereg által lefoglalt készletek felszabadításának kezdeményezésére.	124
8. Rendelet az állatok levágásának szabályozásáról.	125
9. Rendelet a konyhakertek hasznosításáról.	125
10. Rendelet a honvédségnél lefolytatandó igazolói eljárásról.	125
11. Határozat a honvédségbe történő toborzásról.	126
12. Határozat a hadisegélyekről.	126
13. Tájékoztató a rendőrség felfegyverzéséről, rendelet a közbiztonsági szervek tagjainak megkülönböztető jelzéséről.	126
14. Tájékoztató a névmagyarosításokról.	127
15. Tájékoztató a debreceni egyetem épületének szovjet parancsra történő kiürítéséről.	127
16. A megromgált épületek helyreállítására vonatkozó rendelettervezet levétele a napirendről.	127
17. Határozat a munkabérmegállapító bizottságok felállításáról; új szabályozás kezdeményezése.	128
18. Rendelet az ipartestületi önkormányzati szervek újraválasztásáról.	128

19. Határozat a Budapest elfoglalása után szükségessé váló rendelkezésekről. . .	128
20. A Zsidó Szövetség memorandumával kapcsolatos kérdések megvitatása. . .	128
21. Rendelet a magyar területre áttelepítettekkel és menekültekkel való bánásmódról.	129
22. Vita a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz kinevezendő államtitkárról. . .	129
23. Budapest ellátásához szükséges anyagok rendelkezésre bocsátásával kapcsolatos a szovjet kormányhoz intézett levél elfogadása.	130
6. 1945. január 25. és 26. A) kötet	142
1. A fegyverszüneti egyezmény megbeszélésének előkészítése.	142
2. Az újjáépítési kormánybiztosság létrehozásának elhatározása.	142
3. A háború során megrongálódott házak helyrehozatalára vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	142
4. Az általános közmunkakötelezettségről szóló javaslat levétele a napirendről. . . .	142
5. Állásfoglalás a Szovjetunió vezetőihez intézendő üdvözletek továbbítása ügyében.	143
6. Rendelet a népbíróságok felállításáról, a Kegyelemi Tanácsról, vita a kormányzó felelősségre vonásáról, a háborús bűnösök kiadásának kérdéséről. . . .	143
7. Tájékoztató a tavaszi mezőgazdasági munkálatok előkészítéséről s határozat e tárgyban a szovjet kormányhoz intézendő kérésről.	144
8. Tájékoztató Budapest lakosságának ellátása érdekében tett intézkedésekről. . .	145
9. Bejelentés a Magyar Vöröskereszt működésének újrafelvételéről.	146
10. Miniszteri tanácsosok kinevezése az Igazságügyiminisztériumhoz.	147
11. Rendelettervezet a közoktatási igazgatásról.	148
12. Az üzemi bizottságok létrehozásával kapcsolatos kérdések megvitatása. . . .	148
13. A Népjelölti Minisztérium ügyköreinek megállapítása.	149
14. Határozat a munkaszolgálatból visszatérő zsidók ingóságainak kiszolgáltatásáról.	149
15. Tájékoztató a Zemplén vármegyei, a balmazújvárosi s az észak-erdélyi magyar lakosság Szovjetunióba történő elhurcolásáról, javaslat kisebbségi kormánybiztosság létesítésére, illetve államtitkár kinevezésére.	149
16. Határozat a trianoni határon túlról érkező magyar tisztviselők számbavételéről. . .	150
17. Állásfoglalás a katonai szolgálatot teljesítő személyek családtagjainak ellátásáról.	150
18. Tájékoztató a futárszolgálatról.	151
19. A hivatalos lap előfizetési díjának meghatározása.	151
20. Határozat a zsidó ügyek rendezésének előkészítéséről.	151
7. 1945. február 1. A) kötet	152
1. Vita a fegyverszüneti bizottság munkájáról és a fegyverszüneti egyezményről. . . .	152
2. Tájékoztató a jugoszláv partizánok dél-magyarországi atrocitásairól.	154
3. Tájékoztató a Jugoszláviában internált csángók helyzetéről, a menekültekről, épületek lefoglalásáról, állásfoglalás menekültügyi kormánybiztos kinevezése ügyében.	155
4. Tájékoztató külföldi gyűjtésről; benzinigényről; a minisztertanács tagjainak étkezési lehetőségéről.	156

8. 1945. február 3.	A) kötet	170
1. Tájékoztató a bankjegynyomdának és a budapesti bankjegykészletnek szovjet hatóságok által történt lefoglalásáról, visszaigényléséről, a pénznyomtatás lehetőségeiről, a dohányjüvedékről.		170
2. Rendelet az üzemi bizottságokról.		171
3. Tájékoztató a hadsereg szervezéséről, a honvéd karhatalmi alakulat létrehozására vonatkozó javaslat levétele a napirendről, határozat a hadirokkant ügyeknek a Népjóléti Minisztériumhoz történő átadásáról, vita a honvédség fizetéséről, határozat a nélkülözhetetlen alkalmazottak mentesítéséről, tájékoztató a Svéd Vöröskereszt megbízottjának Debrecenbe hívásáról.		172
4. A közigazgatás újjászervezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.		173
5. A moziengedélyről szóló rendelet levétele a napirendről.		174
6. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánjának kinevezése.		174
7. Tájékoztató az Ideiglenes Nemzetgyűlés naplójának sokszorosításáról.		174
8. Tájékoztató a német nevű magyarok és az északi megyékből elhurcoltakról, valamint a jugoszláv partizánok atrocitásairól.		174
9. Tájékoztató Budapest közellátásának megszervezéséről, valamint az üzemanyagellátás és a szállítási eszközök feletti rendelkezés terén felmerült gondokról, a szovjet segítségről.		174
9. 1945. február 5.	A) kötet	179
1. Átirat a szovjet kormányhoz a hadsereg részére szükséges anyagok és a hadifogyók kiadását illetően.		179
2. Határozat az időjárás- és vízjelző hálózat kiépítéséről.		179
3. Határozat az autók és üzemanyaguk biztosítása érdekében teendő intézkedésekről.		180
4. Vita az elhagyott javak kormánybiztosának kinevezéséről; a kérdés levétele a napirendről.		180
5. Rendelet a zsidótörvények hatályon kívül helyezéséről.		180
6. Vita a debreceni nyomdaipari munkásoknak fizetendő drágasági segélyről, a közszükségleti cikkek áralakulásáról, gazdasági tanács létrehozásáról, a kormányrendeletek Budapesten történő kihirdetésének szükségességéről.		181
7. Tájékoztató a vidéken előfordult atrocitásokról.		181
8. Kovács Béla belügyi államtitkár kiküldése Budapestre.		182
9. Kinevezés a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot ellátó gazdasági hivatalhoz.		182
10. Pokorny Hermann altábornagy kinevezése az összekötő törzs élére.		182
11. Tájékoztató a szénszállításról, a vagonberakásoknál észlelt késedelmekről; határozat a MÁV gépjavító üzem munkásainak 100%-os béremeléséről.		182
12. Intézkedés a rendőrségnél mutatkozó visszaélések megszüntetése ügyében.		183
10. 1945. február 9.	A) kötet	188
1. Határozat a fegyverszüneti egyezmény kormányrendelettel való kihirdetéséről.		188
2. Rendelet a német állampolgárok internálásáról.		188
3. Rendelet az ország területének változására vonatkozó egyes törvények hatályon kívül helyezéséről.		189

4. Rendelet a politikai, faji vagy vallási okokból internáltak szabadon bocsátásáról.	189
5. Rendelet a kitelepítettek, menekültek, zsidók és hontalanok védelme és biztonsága ügyében.	189
6. Rendelet az Egyesült Nemzetekhez tartozó országok területéről elszállított tárgyak visszaszolgáltatásáról.	190
7. Rendelet a német állampolgárok magyarországi vagyontárgyainak bejelentéséről.	190
8. Rendelet a fasiszta jellegű pártok, egyesületek felosztatásáról.	190
9. Rendelet a fasiszta szellemű sajtótermékek megsemmisítéséről, tájékoztatás új tankönyvek kiadásáról.	191
10. Határozat a jóvátételi kötelezettség teljesítésére vonatkozó terv készítéséről.	191
11. Tájékoztató egyes katonák és egy nemzetgyűlési küldött igazolásáról, hadifoglyok átvételéről, a hadsereg szervezéséről.	192
12. Állásfoglalás határőr alakulatok szervezése ügyében.	193
13. A Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal való kapcsolat kiépítésének megbeszélése.	193
14. Tájékoztató a Miskolccal való telefonösszeköttetés és közlekedés helyreállításáról.	193
15. Rendelet a sajtótermékek egy példányának tudományos célú kötelező beszolgáltatásáról.	194
16. Állásfoglalás a Szovjet–Magyar Baráti Társaság létrehozása ügyében.	194
17. Határozat hadirokkant osztálynak a Népjóléti Minisztérium keretei között történő felállításáról.	194
18. Az egyesületek felosztatásával kapcsolatos hatásköri kérdés tisztázása.	195
19. Napilapok engedélyezésével és a papír biztosításával kapcsolatos kérdések megvitatása.	195
20. Köszönetnyilvánítás a szovjet katonai parancsnokságnak Budapest ellátásának megszervezéséért.	195
21. A minisztertanács üléseiről szóló kommunikék kiadásának szabályozása.	195
22. Vita az üzemek és a szén feletti rendelkezési jog tisztázásának szükségességéről.	196
23. Állásfoglalás az Észak-Erdélyből elvitt felszerelések, tárgyak sorsát illetően.	196
24. Határozat az Árvíz Kormánybizottság felállításáról.	197
25. A háborús bűnösök első névjegyzékének ismertetése.	197
26. A Követi Bizottság elnöke által küldött távirat ismertetése.	197
11. 1945. február 15. A) kötet	205
1. A Budapest eleste alkalmából a Sztálinhoz küldött üdvözlő távirat ismertetése.	205
2. Tájékoztató Budapest közellátásáról és határozat Vas Zoltánnak közellátási kormánybiztossá történt kinevezéséről.	205
3. Rendelet a búza és a rozs kiörlési arányának szabályozásáról.	206
4. Rendelet a kenyér- és lisztfejadag meghatározásáról.	206
5. Rendelet a betakarítás és a cséplés befejezéséről.	206

6. Előterjesztés a mezőgazdasági termékek és az iparcikkek árának meghatározása ügyében.	206
7. Rendelet a nők és a gyermekek Budapestről való kiköltöztetéséről.	207
8. Javaslat árkormánybiztos megbízására.	207
9. Rendelet a vagondezmáról.	207
10. A tisztviselők illetményének rendezésére, illetve segélyezésükre vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	208
11. A szükségpénz nyomtatására vonatkozó javaslat elvetése.	208
12. Állásfoglalás az ifjúság nevelése s a leventetothonok kiürítése ügyében.	210
13. Határozat az amerikai magyarokhoz intézendő felhívásról.	210
14. Javaslat a miniszterelnök és a közellátásügyi miniszter, mint vezérezredes nyugállományba helyezésére.	210
15. Tájékoztató a honvédség tagjainak igazolási eljárásáról.	211
16. A kormány melletti őrség felállításának sürgetése.	211
17. Javaslat a munkásszázadok felállítására.	211
18. Rendelet a gyógyszerellátás biztosításáról.	212
19. Rendelet az OTI működésének átmeneti szabályozásáról.	212
20. Rendelet az eltávozott, illetve katonai szolgálatot teljesítő közalkalmazottak illetményeiről s családtagjaik ellátásáról.	212
21. Rendelettervezet a Tanácsköztársaság alatti időben és azóta is baloldali magatartást tanúsító személyek rehabilitálásáról.	212
22. Rendelet a paprikakészletek zár alá vételéről.	214
23. Tervezet a gépkocsihasználat szabályozásáról.	214
24. Simon László államtitkár és egy osztályfőnök kinevezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz; kinevezések a Népjelölti, továbbá a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	214
<i>12. 1945. február 22. A) kötet</i>	<i>218</i>
1. Tájékoztató a szovjet kormánytól felvett 100 millió pengő kölcsönről, a takarékpénztárak és más pénzintézetek helyzetéről, határozat a tárcák költségvetésének elkészítéséről.	218
2. Tájékoztató a szovjet kibocsátású 1000 pengősök beváltásáról, vita a szállítási nehézségekről.	219
3. Vita a kényszerkölcsönre vonatkozó rendelettervezetről, új pénz nyomásának lehetőségéről, a gazdasági tanács megszervezésének szükségességéről.	219
4. A honvédség és a tisztviselők illetményeinek rendezéséről szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	221
5. Tájékoztató a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz intézendő beadványok célszerű formáját illetően.	221
6. Tájékoztató a honvédség felállításával kapcsolatban felmerült nehézségekről.	221
7. Határozat a karcagi petróleumfinomító kérdésének tisztázásáról.	222
8. Javaslat Oltványi Imrének a Magyar Nemzeti Bank elnökévé történő kinevezésére.	222
9. Határozat Bojta Ernő Bélának a Miniszterelnökséghez miniszteri tanácsos-sá történő kinevezéséről.	222
10. Javaslatkérés az árkormánybiztos személyére.	223

11. A Magyar Vöröskereszt ötös tanácsának kérése elnök kijelölése ügyében. . . .	223
12. A Svéd Vöröskereszttel kapcsolatos kérdések megvitatása.	223
13. Rendelet a liszt- és kenyérfejadag megállapításáról.	223
14. Tájékoztató Budapest ellátásáról, a búzaár megállapításáról, a burgonya öszszegyűjtése terén támadt nehézségekről.	223
15. Határozat a malmok lefoglalása tárgyában érkezett panaszok kivizsgálásáról.	224
16. Rendelet a kereskedelmi és iparkamarai választások előkészítéséről.	224
17. Rendelet a hatósági orvosi díjazásokról.	224
18. A sajtószabadság korlátozására vonatkozó rendelettervezet levétele a napirendről.	224
19. Kérdés és tájékoztató a német vállalatok bejelentésére vonatkozó rendelkezés elakadásának okáról; javaslat a rendeletek kihirdetésének gyorsítására. . . .	225
20. 5 millió pengő kölcsön biztosítása a Rimamurányi Salgótarjáni Rt. ózdi üzemének.	225
21. Tájékoztatók a külkereskedelmi ügyek hovatartozásáról, bélyegkibocsátásról, a gazdasági hivatal felállításáról, a kormány budapesti elhelyezkedéséről, a minisztertanács ülésén elhangzottak nyilvánosságra kerüléséről. . . .	225
13. 1945. február 24. A) kötet	227
1. Tájékoztató a Budapestre küldött élelmiszerkészletek elosztása körül észlelt visszaélésekről, Vas Zoltán és a Kommünista Párt elleni panaszokról, vita a pártok felfegyverzéséről; határozat a panaszok kivizsgálásáról.	227
2. Tájékoztató az árkormánybiztos kinevezése körüli nehézségekről.	230
3. Határozat az állami alkalmazottak, katonák részére folyósítandó segélyről, illetve az illetmény felemeléséről.	230
4. Határozat az államháztartás személyi és dologi kiadásainak hatályosabb ellenőrzéséről.	231
5. Határozat a pénzügyigazgatóságok szervezéséről.	232
6. Rendelet a kegyelmezési jognak a honvéd büntetőbíráskodás területén való alkalmazásáról.	232
7. Rendelettervezet a munkásszázadok felállításáról.	232
8. A közigazgatás ideiglenes rendezéséről szóló rendelet kiegészítésének részbeni megvitatása.	233
9. Az elhagyott lakásokról szóló rendelet módosítása.	233
10. Tájékoztató a kormány Budapestre költözésével kapcsolatos előkészületekről. . . .	233
14. 1945. március 8. A) kötet	236
1. Budapest elfoglalása alkalmával írt üdvözletre Sztálintól érkezett válasz ismertetése.	236
2. Fischer József kinevezése újjáépítési kormánybiztossá.	236
3. Határozat március 15-ének a megünnepléséről.	236
4. Állásfoglalás a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz intézendő iratok előzetes külügyminisztériumi bemutatása ügyében.	237
5. Vita a honvédségi Szolgálati Szabályzat I. Részének módosításáról – ezzel kapcsolatban a honvédfőparancsnok, illetve az államfői jogkör gyakorlásá-	

ról, valamint a Nemzetgyűlés ezt illető jogairól és kiegészítésének szükségességéről, határozat alkotmány- és törvényelőkészítő bizottság létesítéséről.	237
6. Bejelentés a honvédség tisztjeinek nőülésével kapcsolatos előírások és a becsületügyi szabályzat módosítását illetően.	238
7. A honvéd vezérkari főnöki beosztás megszüntetésére, illetve honvéd főparancsnokká való átváltoztatására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. . .	239
8. Határozat a honvéd legénységi zsold felemeléséről.	239
9. Határozat a hadifogságból visszatérők illetményeinek folyósításáról.	239
10. Határozat a honvédség egyenruhájának korszerűsítéséről.	240
11. A volt munkaszolgálatosok és deportáltak katonai szolgálat és közmunka alóli mentesítésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	240
12. Rendelet a rögtönbíráskodásnak a honvéd büntetőbíráskodás területén való alkalmazásáról, határozat a sorozás elrendeléséről.	240
13. Tájékoztató a Magyar és a Nemzetközi Vöröskereszt tevékenységével kapcsolatban felmerült visszasságokról.	240
14. Tájékoztató a honvédségen belüli szervezkedésről.	241
15. Rendelet a közszerületi alkalmazottak politikai pártban, vagy szakszervezetben való részvételéről.	242
16. Rendelet a büntetéspénzek befizetéséről és kezeléséről.	242
17. Rendelet az állami főhatalom gyakorlásával kapcsolatos egyes kérdésekről; a királyi jelző használatának eltörléséről.	242
18. Határozat az ipari munkabérek 130%-os felemeléséről, bejelentés az ár-és munkabérmegállapító bizottság létrehozásáról.	242
19. Határozat az őzdi és a diósgyőri vasgyárak, valamint a salgótarjáni és borsodvölgyi bányák részére folyósítandó kölcsönről.	243
20. Miniszteri tanácsos kinevezése a Külügyminisztériumhoz és a Belügyminisztériumhoz.	244
15. 1945. március 9. A) kötet	249
1. Bejelentés a hajdúdorogi kommunista pártszervezet által a honvédségnek nyújtott élelmiszerszállítmányáról.	249
2. Rendelet az Elhagyott Javak Kormánybizottságának létrehozásáról.	249
3. Tájékoztató Budapest város lakbérrendeletének hatálytalanításáról.	250
4. Határozat a futárszolgálat jobb megszervezéséről.	250
5. Tájékoztató a pénzügyi helyzetről.	250
6. Határozat egyes pénzintézetek pénzellátásáról.	251
7. Tájékoztató a dohányjövedékről.	251
8. Határozat az adók befizetésének biztosításáról.	251
9. Határozat bankjegyek nyomásáról.	251
10. Állásfoglalás trafikengedély kiadása ügyében.	252
11. Tájékoztató a fegyverszüneti egyezmény végrehajtásának előrehaladásáról. . .	252
12. Állásfoglalás autókedvezmények ügyében.	252
13. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátását biztosító Gazdasági Hivatal felállításának sürgetése.	252
14. Tájékoztató az angol és az amerikai katonai misszió ellátásáról.	252

15. Rendelet a Nép- és Családvédelmi Alap és a közjóléti szövetkezetek működéséről.	253
16. Rendelet a hadi és honvédelmi gondozási díjak és a hadisegélyek folyósításáról.	253
17. Rendelet a szövetséges államok hadifoglyainak, internáltjainak, azok területéről áttelepített és menekült személyeknek a segélyezéséről.	253
18. Rendelet az Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap egyes kérdéseiről. ...	253
19. 10 millió pengő biztosítása a Népjóléti Minisztérium részére; a tárcák költségvetésének ismételt bekérése.	254
20. A vallás- és közoktatásügyi miniszter utasításai az 1944/45-ös tanévre vonatkozóan.	254
21. Juhász Géza kinevezése tankerületi főigazgatóvá.	255
22. A „közalkalmazott” fogalmának rendeleti úton történő meghatározása. ...	255
23. A vagyondézsámmal kapcsolatos rendelethez fűzött utasítástervezet levétele a napirendről.	255
24. Miniszteri tanácsos kinevezése az Iparügyi Minisztériumhoz.	255
25. Jelentés a bácskai partizánok kegyetlenkedéseiről.	255
26. Tájékoztató és vita a békési, csanádi, torontáli szlovák lakosság által támasztott igényekről.	256
27. Hitel biztosítása több takarékpénztár részére.	256
16. 1945. március 10. A) kötet	273
1. Vita a rendőrség megszervezését és a csendőrség megszüntetését, valamint a nemzeti bizottságok tevékenységét illető előterjesztések kapcsán; észrevétel a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség működési engedélyének kiadása ügyében.	273
2. Határozat a honvédségi Szolgálati Szabályzat egyes kérdéseiről.	274
3. 1,3 millió pengő kiutalása a borsodi sajobalparti bányamunkások részére. ...	275
4. Határozat a Nagy-Budapesten szükségessé váló munkabérrendezésekről; tájékoztató a sajtó papírellátási gondjairól.	275
5. Állásfoglalás a szovjet megrendelésre dolgozó üzemekben, valamint a MÁV-nál és a Postánál esedékes bérrendezés előkészítése ügyében.	276
6. Határozat az állati szőrök és gyapjú gyűjtésének megszervezése ügyében szükséges rendelet előkészítéséről.	276
7. Javaslat a földbirtokreform-tervezet előkészítésére.	276
8. Tájékoztató a lefoglalt áruk szétosztásáról.	277
9. Tájékoztató a külkereskedelem szervezéséről, javaslat a vámőrség felállítására.	278
10. Tájékoztató Borsod vármegye és Miskolc város főispánjának lemondásáról; Oszip István új főispán kinevezése.	278
17. 1945. március 17. A) kötet	282
1. Rendelet a földbirtokreformról; tájékoztató a rendelet közhírré tételének megszervezéséről.	282

18. 1945. március 19.	A) kötet	288
1. Tájékoztató a Szovjetunió által kilátásba helyezett segélyről, energiahordozók eladásáról, az elhurcoltak sorsáról, vita a mindezen kérdésekben szükséges teendőkről.		288
2. Tájékoztató a Budapestre irányított szénzállító vonatok késlekedéséről, kifosztásukról.		290
3. Tájékoztató a nemzeti bizottságok működésével kapcsolatos kérdésekről.		290
4. Tájékoztató szovjet és amerikai táviratokról.		291
5. Állásfoglalás a honvédtisztek kinevezését illető jogosultság ügyében.		291
6. Beszámoló a dohányfelvásárlás helyzetéről, az üzemanyaghiányról.		291
7. Tájékoztató a Szövetséges Ellenőrző Bizottság tiszteletére rendezendő estély autógényéről.		292
8. Rendelet a mezőgazdasági termények árának megállapításáról.		292
9. Rendelet a liszt árának megállapításáról.		292
10. Árkormánybiztos kinevezésének elhárítása.		292
11. Tájékoztató Nagy-Budapest nemzetgyűlési képviselőinek meghívásáról, vita a Nemzetgyűlés összetételéről, a választások előkészítéséről.		293
12. A rendeletek közzétételének szabályozása.		295
13. Rendelet a népbírószági eljárás alá vont személyek lakásigénylésének elbírálásáról.		295
14. A háborús bűnösök és a népellenes bűncselekményt elkövető honvédek lefokozásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.		295
15. Rendelet az új honvédségbe bevonultak és családtagjaik érdekeinek védelméről.		295
16. Rendelet a tisztek és tiszthelyettesek nősülésének szabályozásáról.		296
17. Határozat a mártírhalált halt Kiss János, Nagy Jenő és Tartsay Vilmos előléptetéséről.		296
18. Vita az OTI-nak és a MABI-nak nyújtandó kölcsönről.		296
19. Rendelet a hadigondozásról.		297
20. Tájékoztató a földreformról szóló rendelet röpcédulák útján történő ismertetéséről.		297
21. Tájékoztató a trianoni határokon kívül eső területeken levő tisztviselők visszahívását illető kötelezettség teljesítésének nehézségeiről.		297
22. Tájékoztató a Budapest ellátására igénybe vett vagonok hasznosítása körüli zavarokról.		298
19. 1945. március 28.	A) kötet	300
1. A háborús bűnösök újabb listájának előkészítése.		300
2. Tájékoztató a fegyverszüneti egyezmény végrehajtása tárgyában tett intézkedésekről és nyilvánosságra hozásukról.		300
3. Állásfoglalás szovjet hatóságok által leszerelt üzemi berendezések nyilvántartásának megszervezése ügyében.		300
4. Tájékoztató a Diósgyőri Állami Vas- Acél- és Gépgyár vezető mérnökének letartóztatásáról, illetve állásába történt visszahelyezéséről.		301
5. Tájékoztató a kormány és az angol, valamint az amerikai misszió Budapestre költözésének előkészítéséről.		301

6. Tájékoztatás Szent-Györgyi Albert laboratóriumigényéről.	301
7. Tájékoztatás Budapest új szovjet városparancsnokának kinevezéséről.	301
8. Tájékoztatás a rendőrség munkájának vizsgálatáról.	301
9. A racionálázási kormánybiztos kinevezésének levétele a napirendről.	302
10. A közigazgatás ideiglenes rendezésekről szóló rendelet elfogadása.	302
11. Rendőrségi kinevezésre tett javaslat elvetése.	303
12. Határozat a csendőrség feloszlásáról és a rendőrség megszervezéséről szóló tervezetek, valamint az internálások, a nemzeti bizottságok és a főispánok ügyének pártközi értekezlet elé utalásáról.	303
13. Kiss Roland belügyminisztériumi államtitkárrá való kinevezésének felvetése, illetve igénybejelentés külügyminisztériumi államtitkári állás létesítésére vonatkozóan.	304
14. Kerekesházy József kinevezése népfőügyésszé.	304
15. Határozat a honvédség egy-egy alakulatának Kiss Jánosról, illetve Bajcsy-Zsilinszky Endréről történő elnevezése ügyében.	304
16. Határozat a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács újjáalakításáról.	305
17. Határozat a karpaszományosi jog eltörléséről.	305
18. Rendelet a Tanácsköztársaság alatti tevékenységükért és azóta is tanúsított baloldali magatartásukért elítélt katonai személyek rehabilitálásáról.	305
19. Határozat a volt honvédségi ingatlanoknak a honvédség részére történő visszaadásáról.	305
20. Határozat Magasházy László vezérőrnagy nyugdíjának szüneteltetéséről.	306
21. Tájékoztatás Budapest közellátási helyzetéről.	306
20. 1945. március 29. A) kötet	311
1. Bejelentés a Diósgyőri Állami Vas- Acél- és Gépgyár megbízott vezetőjével kapcsolatban.	311
2. Rendelet a német tulajdonban levő vagyontárgyak zár alá vételéről.	311
3. Rendelet a fogyasztási adó és a kincstári árrészesedés tételeinek megállapításáról.	311
4. Rendelet az elemi kár címén igényelhető adókedvezmények megszüntetéséről.	312
5. Rendelet a foglalkozásuk folytatásában gátolt adózók adójának törléséről.	312
6. Rendelet az elmenekült és egyes más háztulajdonosoknak járó bérek felhasználásáról.	312
7. Rendelet az Országos Gazdasági Tanács felállításáról.	312
8. Rendelet a közalkalmazottak egyszeri rendkívüli segélyéről.	312
9. Rendelet a kézműipar tételes adóztatásának hatálytalanításáról.	312
10. Rendelet a részvénytársasági és szövetkezeti közgyűlések tartásának átmeneti eltiltásáról.	313
11. Rendelet a Magyar Nemzeti Bank közgyűléséről.	313
12. Rendelet az adómentes létminimumok felemeléséről.	313
13. Rendelet a Postatakarékpénztár ügyvitelének egyes kérdéseiről.	313
14. Intézkedés a cukorrépatermesztés fokozása érdekében.	313
15. Határozat a dohányárak felemeléséről.	313
16. Tájékoztatás az államháztartás helyzetéről.	313

17. Rendelet a tisztviselői illetményrendezéséről.	314
18. Határozat a Weiss Manfréd és Vincze Ernő cégek dollárkövetelésének felszabadítása ügyében.	314
19. Határozat a földadó elemi kár címén történő törléséről.	314
20. A pénzügyminiszter kérése a minisztériumi státusok bejelentése ügyében.	314
21. Tájékoztatás a dohánytermelés helyzetéről.	315
22. Az erdélyi magyar intézmények pénzkérésének elhárítása.	315
23. Állásfoglalás a honvédség ruházattal való ellátásának szovjet vagy amerikai forrásokból való biztosítása ügyében.	315
24. Rendelet a Hangya Szövetkezet jogviszonyáról.	315
25. A kereskedelmi és iparkamarák újjászervezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	315
26. Határozat az Országos Hadigondozó Szövetség felfüggesztéséről.	316
27. 500 000 pengő államsegély biztosítása az Országos Egészségügyi Anyagraktár részére.	316
28. Rendelet a gazdasági munkavállalók biztosításáról.	316
29. A fővárosi állami tanítók és tanárok fizetésére kért kölcsön elhárítása.	316
30. Az egyetemi altisztek fizetésemelés iránti kérelmének elhárítása.	317
31. Határozat a korábban mellőzött tanérok fizetésének egy rendfokozattal való felemeléséről.	317
32. Tájékoztatás a rendeletek sajtó útján történő közzétételéről, vita a Néplap mellékletéről.	317
33. 16 445 245 pengő kölcsön biztosítása a Diósgyőri Állami Vas- Acél- és Gépgyár részére; határozat a szovjet rendelkezések kifizetésének kivizsgálására.	318
34. Tájékoztató a háborús bűnösök második listájáról.	318
35. Javaslat az elhurcolt magyarok érdekében a Volksbundisták és nácik családtagjainak őrizetbevételére.	318
36. Vita és határozat Kiss Roland belügyi államtitkárrá történő kinevezéséről.	318
37. Határozat régi bélyegek felülnyomással való újbóli forgalomba hozataláról.	319
38. Határozat a vasúti tarifák felemeléséről.	319
39. Határozat vasúti őrzészlálj felállításáról.	320
40. Határozat a lakosság hangszórók és rádióhírmondók útján való tájékoztatásának megszervezéséről.	320
41. Tájékoztató a közellátási szállításokról.	320
21. 1945. április 18. A) kötet	332
1. A kormány üdvözlése az első budapesti tanácskozás alkalmából.	332
2. Állásfoglalás a nemzeti bizottságok irányítása ügyében.	332
3. Állásfoglalás a csendőrség testületileg történő felelősségre vonása ügyében.	332
4. Vita és állásfoglalás a Demokrata Néppárt működésének engedélyezéséről.	332
5. Állásfoglalás a lapok cenzúrázásának mellőzéséről.	334
6. Bejelentés és állásfoglalás Bereczky Albert kultuszállamtitkári kinevezése, Károlyi Mihály és Vámbéry Ruzssem hazatérése, ügyrendi kérdések, kitüntetések adományozása ügyében.	334
7. Tájékoztató a Nemzeti Főtanács előző napi első üléséről.	335
8. Előterjesztés a nyári időszámítás bevezetése érdekében.	336

9. A menekült tisztviselők, illetve általában a menekültek segélyezési kérdésének levétele a napirendről.	336
10. Tájékoztató a népbíróóságokról szóló rendelet előkészítéséről.	336
11. A csendőrség feloszlatásáról szóló rendelet levétele a napirendről.	336
12. Határozat főispánok kinevezéséről.	336
13. Állásfoglalás a választások előkészítése ügyében.	338
14. Határozat az állami ünnepekről.	338
15. Rendelet iparügyi biztosok kinevezéséről.	338
16. Határozat a munkabéremeléseknek a Dunántúlra történő kiterjesztéséről. . .	338
17. Felszólítás a szén fejében igényelt anyagoknak a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumhoz való bejelentésére.	339
18. Tájékoztató a 6.hadosztálynak a hadművelleti területre történt útbaindításáról.	339
19. Állásfoglalás a demokratikus honvédelmi tevékenység jutalmazása ügyében. . .	339
20. Állásfoglalás a zászlósi rendfokozat helyett az alhadnagyi rendfokozat bevezetéséről.	339
21. A honvédségi igazolási eljárás kiterjesztésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	339
22. Kerekes József előléptetése altábornaggyá.	340
23. 1 507 872 pengő kiutalása Szeged városnak a Vörös Hadsereg ellátására. . .	340
22. 1945. április 19. A) kötet	343
1. A csendőrségről és a rendőrségről szóló rendelet tárgyalásának elnapolása. . .	343
2. Rendelet a közalkalmazottak igazolásáról.	343
3. Rendelet a szabadpályán működő értelmiségiek és hatósági jogosítvánnyal rendelkezők igazolási eljárásáról.	344
4. Határozat a Szálasi-kormány nyugdíjazási és elbocsátási határozatainak hatályon kívül helyezéséről.	344
5. Rendelet a képesítési törvény megváltoztatásáról.	344
6. Tájékoztató a Romániában vásárolt gépkocsik behozatalának kérdéséről. . . .	345
7. Határozat az Országos Köznevelési Tanács létesítéséről, elnökévé Szent-Györgyi Albert kinevezéséről.	345
8. 5 millió pengő biztosítása az Operaház, a Nemzeti Múzeum, iskolák helyreállítására és a menekült oktatásügyi, művelődésügyi alkalmazottak ellátására.	345
9. Bejelentés a 2. és 3. Ukrán Front ellátásáról, illetve javaslat a Vörös Hadsereg ellátásának irányítása céljából kormánybiztos kinevezésére.	345
10. Határozat a beszolgáltatás szabályozásáról és a batyuzás korlátozásáról. . . .	346
11. Határozat Tartsay Vilmos özvegyének folyósítandó kölcsönéről.	346
12. Javaslat a mozdony- és vagongyártás megindítására.	346
13. Határozat a vasúti szállítások sürgősségét eldöntő tárcaközi bizottság létesítéséről és a vasúti szállítási igények előzetes bejelentéséről.	347
14. Határozat a postai díjszabás emeléséről.	347
15. Határozat a budapesti hidak helyreállításáról.	347
16. 1 722 000 pengő kiutalása a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium épületének helyreállítására.	347

17. Határozat a vasutasok elmaradt fizetésének rendezéséről.	347
18. Felszólítás a gépkocsik bejelentésére, tájékoztató a benzinellátás biztosításáról.	348
19. Határozat a gyógyszerellátás jobb megszervezéséről, a gyógyszerárakról. . .	348
20. Az aránytalan vagyonok és jövedelmek dézsmájáról szóló rendelet módosítása. . .	348
21. 25 millió pengő kihelyezése a bankokhoz munkabérfizetések céljára.	349
22. Határozat az Országos Gazdasági Tanács létszámának felemeléséről.	349
23. Határozat a napidíjak felemeléséről.	349
24. 17,3 millió pengő utalványozása a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elhelyezésére.	349
25. Rendelet a napraforgó termesztéséről.	350
26. 1,5 millió pengő biztosítása a gyógynövények begyűjtésére és szállítására. . .	350
27. 25 millió pengő kölcsön biztosítása a földreform végrehajtására.	350
28. Tájékoztató a Romániába irányuló szénszállításról.	350
29. Kinevezések a Pénzügyminisztériumhoz.	351
23. 1945. április 23. <i>A) kötet</i>	357
1. A sajtócenzúráról szóló rendelet módosítása.	357
2. Tájékoztató a tankönyvek felülvizsgálatáról, új tankönyvek kiadásáról.	357
3. Szele Mihály, Kerék Mihály, Bacsó Ferenc és Ujhelyi Szilárd kinevezése az Iparügyi, a Földművelésügyi, az Igazságügy illetve a Népjóléti Minisztériumhoz, valamint Cseh Jenő kinevezése népfőügyész helyettesé.	358
4. Állásfoglalás Szent-Györgyi Albertnek a deportáltak és hadifoglyok hazahozatalát sürgető akciója ügyében.	358
5. Rendelet a csendőrség feloszlatásáról.	359
6. Rendelet az Államrendőrség felállításáról.	359
7. A hadművelleti zónahatár kitolásának kezdeményezése.	360
8. A legközelebbi minisztertanácsi ülés időpontjának meghatározása.	360
9. Rendelet a honvédségi előléptetések rendjéről.	360
10. A honvédség tagjainak földhöz juttatására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	360
11. Az elmenekültek családtagjainak gondozására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	360
12. Rendelet az ellenállási vértanúk hátramaradottainak gondozásáról.	360
13. Állásfoglalás a Tanácsköztársaság alatti magatartásuk miatt hátrányt szenvedett honvéd egyének ügyeiben való döntési jogosultságról.	361
14. Határozat a honvédelmi állandó igazolóbizottság tagjairól.	361
15. Messik János és gr. Széchenyi Pál hősi halottak posztumusz előléptetése. . .	361
16. András Sándor előléptetése vezérőrnaggyá.	361
17. Tájékoztató a hadosztályparancsnoki állások betöltéséről.	362
18. Tájékoztató a Hátszegi és Kéri ezredesek magasabb állásban való alkalmazásának mellőzéséről.	362
19. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Gazdasági Hivatalról szóló javaslat levétele a napirendről.	362
20. Rendelet a házi őrizet és a biztosíték melletti szabadlábra helyezés megszüntetéséről.	362
	635

21. Tájékoztató a népbíróságokról szóló rendelettervezet előzetes pártközi vitájáról.	362
22. Rendelet a fel nem használt iparvállalatok, berendezések és anyagok szambavételéről.	363
23. Rendelet a vezető nélkül maradt vállalatok irányításáról.	363
24. Rendelet a nyári időszámítás bevezetéséről.	363
25. 16 millió pengő kiutalása a budapesti MÁVAG részére.	363
26. Borbély Kálmán kinevezése a MÁVAG vezérigazgatójává.	364
27. Scharber Gyulának, a Ganz Hajógyár ügyvezető igazgatójának kinevezése ügyében a döntés elhalasztása.	364
28. A Magyar-Amerikai Olajipari Rt. kölcsönügyének levétele a napirendről.	364
29. Felszólítás a pécsi szénrel kapcsolatos tárcaigények bejelentésére.	364
30. A közellátás helyzetének kivizsgálásáról készülő jelentés sürgetése.	365
24. 1945. április 25. A) kötet)	368
1. Rendelet a dohánytermesztés fokozásáról.	368
2. Vásáry István megbízása a miniszterelnöknek a Nemzeti Főtanácsban való helyettesítésével.	368
3. Határozat arról, hogy Bajcsy-Zsilinszky Endrét a kormány saját halottjának tekinti.	368
4. Tájékoztató a Debreceni Akadémia szegődményeseinek sztrájk-fenyegetőzéséről.	368
5. Rendelet a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatalának felállításáról, tájékoztató a bizottság ellátását illetően felmerült panaszokról és a költségekről.	369
6. Az elhagyott lakásokban maradt bútorok igénybevételére vonatkozó bejelentés tudomásulvétele.	369
7. Tájékoztató a népbíróságokról szóló rendelettervezet további előkészítő tárgyalásokról.	369
8. Rendelet az ügyvédek, közjegyzők igazolásáról.	369
9. A deviza kivitelével kapcsolatos visszaélések ügyében illetékes bíróság kijelölése.	370
10. Határozat az Országos Gazdasági Tanács összehívásáról.	370
11. Az igazságügyi épületek tatarozását szolgáló hiteligeny teljesítésének elhalasztása.	370
12. Vita a Magyar Tudományos Akadémia elnöki tisztének betöltéséről.	370
13. Javaslat a tanuló ifjúság politikai pártokban való részvételének eltiltására.	371
14. Határozat a tudományos vagy művészeti szempontból jelentős elkobzott tárgyaknak a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium rendelkezésére bocsátásáról.	371
15. Tájékoztató a hivatalos nyomtatványok előállításához szükséges nyomdai kapacitás biztosításáról.	371
16. Határozat az Országos Levéltár védelméről.	371
17. Javaslat a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz tartozó intézmények tisztviselőinek – politikai elbírálás mellett – szakszerűségi szempontból való felülbírlására.	371
18. Tájékoztató a magyar menekült tanítók, tanárok foglalkoztatásáról, általá-	

ban a szomszédos országokban élő magyarok helyzetéről, a menekültek kérdéséről, javaslat menekültügyi hivatal felállítására.	372
19. Tájékoztató a külföldi menekültek kérdéséről.	373
20. Határozat a tankönyvek felülbírálatáról.	373
21. Szent-Györgyi Albertnek a budapesti egyetem biokémiai tanszékére való kinevezése.	373
22. Rendelet a hatósági élelmiszerellátásra nem igényjogosultakról.	373
23. A Vörös Hadsereg ellátásával foglalkozó kormánybiztos kinevezésének sürgetése.	374
24. Mátéffy Géza kinevezése közellátási adminisztratív államtitkárrá.	374
25. A Pesti Izraelita Hitközség kérése az elhurcolt zsidók felsegélyezése ügyében.	374
25. 1945. április 27. <i>A) kötet</i>	381
1. Határozat új 5 pengősök kibocsátásáról.	381
2. Renedelet a népbíróságokról.	381
3. Tájékoztató a fő háborús bűnösök kikéréséről.	382
4. Tájékoztató a kiskőrösi zsidók magatartásával kapcsolatos hangulatról.	382
5. Tájékoztató a pártok nem megengedhető tagtoborzó módszereiről.	382
6. Tájékoztató május 1. megünnepléséről.	382
7. Az osztályvezetők részére működési pótdíj biztosítása.	382
8. Határozat a minisztériumi dolgozók ellátásának külön megtárgyalásáról.	383
9. Határozat a szénellátás biztosítása érdekében teendő intézkedésekről.	383
10. Rendelet a közellátási bűncselekmények megtorlásáról, tájékoztató a közellátáshoz szükséges szállítóeszközökről.	383
11. Határozat a gazdasági minisztertanácsi ülések rendszeresítéséről.	384
12. Észrevételek a fővárosi közmunkarendeleettel kapcsolatban.	384
13. Az elhagyott javak kormánybiztosa és a két közellátási államtitkár kinevezésének sürgetése.	384
14. Menekültügyi kormánybiztosság felállításának sürgetése és a menekültekkel kapcsolatos kérdések megbeszélése, különös tekintettel a csehszlovákiai helyzetre.	384
15. 15,3 millió pengő kiutalása a MÁVAG részére.	385
26. 1945. május 4. <i>A) kötet</i>	390
1. Legéndi Rudolf kinevezése az elhagyott javak kormánybiztosává.	390
2. Szekeres János kinevezése Abauj vármegye főispánjává.	390
3. Vita a Vörös Hadsereg ellátásának kormánybiztosává kinevezendő személyről.	390
4. A miniszterek reprezentációs alapjának meghatározása.	391
5. Tájékoztató a fegyverszüneti kötelezettségek teljesítéséről, kérdés a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz terjesztett ügyek sorsát illetően.	391
6. Megállapodás az elhurcolt javakra vonatkozó adatok gyűjtésének előkészítéséről.	391
7. Vita a jóvátételbe fel nem vett gyárleszerelések ügyéről.	391
8. Tájékoztató a hadművelleti záróvonal előbbrevitelének kérdéséről.	392

9. Rendelet a Népgondozó Hivatal felállításáról.	392
10. 50 millió pengő biztosítása a városok megsegítésére, illetve a rendőrség felállítására.	393
11. Jelentés a rendőrfőkapitányságok pártpolitikai szempontból való felméréseinek előkészületeiről.	393
12. Határozat új közmunkarendelet kiadásáról.	393
13. Határozat a fővárosi alkalmazottak fizetésének rendezéséről.	394
14. Javaslat a házmesterek és házbizalmik helyzetének szabályozására.	394
15. Javaslat a nemzeti színű zászló alkalmazására.	395
16. Javaslat az elsötétítési rendelet visszavonására.	395
17. Javaslat a Légoltalmi Liga feloszlatására.	395
18. Javaslat az állami bevételeket érintő rendeletek soron kívüli közzétételére.	395
19. Határozat az állami hitelgény kielégítéséről és a Magyar Nemzeti Bank alapszabályának módosításáról.	395
20. Határozat a 100 pengős bankjegyek kibocsátásáról.	395
21. Vita a régi bankjegyek bevonásáról és kicserélésekről.	395
22. Rendelet a forgalmi adóról, valamint az állami pótdóról és az alkalmazottak kereseti adójáról.	396
23. Pénzügyi titkár reaktiválása.	396
24. Előterjesztés a Népjóléti Minisztérium benzinszükségele ügyében és határozat a miniszterek benzinigényeinek bejelentéséről.	396
25. Határozat a népbírók és az igazolóbizottsági tagok díjazásáról.	397
26. Határozat Esztergomban és Berettyóújfalun népbíróság létrehozásáról.	397
27. Határozat a jóvátételi áruk árának meghatározása ügyében folytatandó tárgyalásról.	397
28. 8 millió pengő biztosítása az Ipari Anyaghivatal épületének javítási költségeire.	397
29. A Vörös Hadsereg ellátására 1 milliárd pengő folyósítása.	397
30. Rendelet a gépjárműállomány újjászervezéséről.	397
31. Rendelet a honvéd bíraskodásról szóló jogszabály kiegészítéséről.	398
32. Határozat az egyetemi igazolóbizottság ügyéről.	398
27. 1945. május 18. <i>A) kötet</i>	421
1. Gerő Ernő és Nagy Ferenc új miniszterek üdvözlése.	421
2. Bajcsy-Zsilinszky Endre posztumusz előléptetése, illetve kinevezése.	421
3. Wensky Károly és Horváth István kinevezése a Legfőbb Állami Számvevőszék elnökévé, illetve alelnökévé.	421
4. Csorba János és Kenesey Pongrác kinevezése a Közigazgatási Bíróság elnökévé, illetve alelnökévé.	422
5. Vita a rendőrségnél előfordult visszasságokról, a gyömrői esetről.	422
6. Rendelet a társadalombiztosítási önkormányzatról.	424
7. 30 millió pengő hitel megszavazása a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elhelyezésére és ellátására.	425
8. Tájékoztató a jóvátétel ügyében folytatott tárgyalásokról.	425
9. Észrevétel a sajtóban megjelent, külpolitikai szempontból ártalmas cikkek ügyében.	426

10. Rendelet a textilárúk határokon túli forgalmának szabályozásáról.	426
11. Vita a szakoktatás átszervezéséről.	426
12. Vita az ásványolajjal való gazdálkodás szabályozásáról.	427
13. Tájékoztató a hitlerista németekkel szembeni eljárás tervéről.	427
14. A gyógyszerárak megállapítását illető miniszteri hatáskörök rendezése. . . .	427
15. Javaslat gazdasági minisztertanácsi ülés tartására.	428
16. Élelmiszerek felvásárlására 50 millió pengő biztosítása.	428
17. Sürgetés a Közellátásügyi Minisztérium politikai államtitkárainak kinevezése, a Vörös Hadsereg ellátására rendelt kormánybiztos kijelölése és a Közellátásügyi Minisztérium dolgozóinak igazolása ügyében.	428
18. Új bankjegyek kibocsátásának engedélyezése.	428
19. Tisztviselők átköltözködési költségeinek rendezése.	428
20. Rendelet a szeszgyedáruságról.	429
21. Rendelet az illetékek felemeléséről.	429
22. A jóvátétellel, illetve a Vörös Hadsereg ellátásával kapcsolatos szállításokon túli szovjet rendelések árának tisztázása.	429
23. Megbízott osztályvezetők, államtitkárok működési pótdíjának rendezése. . .	429
24. Javaslat a minisztertanácsi jegyzőkönyvek vezetésének és hitelesítésének módjára.	430
25. A MÁV munkásság kollektív szerződésének elfogadása.	430
26. Bebrits Lajosnak a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumhoz való kinevezésének elnapolása.	431
27. Rendelet a Tárcaközi Közlekedési Helyreállítási Bizottság létrehozásáról, a vasúti járművek gyártásának és javításának irányításáról; határozat ugyan ezen célra nyolcvan millió pengő hitel biztosításáról.	431
28. Tárcaközi értekezlet létrehozása a külkereskedelem egységes irányítására. . .	431
29. Határozat a MÁV, illetve a közlekedési vállalatok alkalmazottainak közmunka-végzéséről.	431
30. A közmunkaügyek áttétele az Újjáépítési Minisztériumhoz.	432
28. 1945. május 19. A) kötet	442
1. Határozat az elhurcoltak hazahozatalának megszervezéséről.	442
2. Határozat a rádió hatókörének bővítéséről.	442
3. Vita a jóvátételi szállításokról, a gyárleszerelésekről, ezek pótlásáról; megbízások a jóvátételi árucsoportok tárgyalóbizottságainak vezetői részére. . . .	443
4. A bányák szovjet részről való felszabadításának sürgetése, működtetésük előkészítése.	444
5. A Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal való jóvátételi tárgyalás előkészítése. . .	444
29. 1945. május 23. A) kötet	464
1. Tájékoztató a jóvátételi tárgyalásokról; a jóvátételi szállításoknál alkalmazott dollárfolyam elfogadása.	464
2. Az egyes jóvátételi árucsoportok árának meghatározásánál követendő magatartás meghatározása.	465
3. Határozat a jóvátételi tárgyalások jegyzőkönyveinek másolatairól.	466

4. 3 millió pengő biztosítása az igazságügyminiszter számára a vidéki népbíró-sági eljárások céljára.	466
30. 1945. május 25. A) kötet	468
1. Javaslat az új hercegprímás személyére.	468
2. Rendelet az elhagyott javak bejelentéséről.	469
3. A nyomdák működéséről szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	470
4. Vita az igazságügyi tisztviselők illetményeinek folyósításáról, illetve ezzel kapcsolatban a biztonságos pénzszállítás megszervezéséről; külföldi autó-beszerzésről.	470
5. A rabgazdaságok mentesítése a földbirtokreform céljára való igénybevétel alól.	470
6. Mezey Lajos törlése a háborús bűnösök listájáról.	471
7. Rendelet a népbírószágok és népügyészek zavartalan működéséről.	471
8. Rendelet a vagyonelkobzást vagy pénzbüntetést kiszabó határozatok végrehajtásáról.	471
9. Állásfoglalás a közigazgatási bírák eskütételének szövege ügyében.	471
10. Rendelet a Magyar Nemzeti Bank birtokában volt egyes váltókon alapuló követelések érvényesítéséről.	472
11. Rendelet a vezető népbírák és népügyészek pótdíjairól.	472
12. Rendelet a népbírák és igazolóbizottsági tagok díjazásáról.	472
13. Rendelet a szolgálati helyükről eltávozott köztisztviselők igazolásáról.	472
14. A Magyar Vöröskereszt alapszabályszerű működésének ismételt megindítása.	473
15. Rendelet a Magyar Vöröskereszt gyűjtéséről.	473
16. Rendelet a honvédségi laktanyák nevének megváltoztatásáról.	473
17. Rendelet a hadipótdíjak rendezéséről.	473
18. Rendelet a honvédségi igazolásokról.	474
19. Rendelet a Szálasi-kormány által foganatosított nyugdíjazások hatálytalanításáról.	474
20. Bejelentés az államháztartás egyensúlyának helyreállítását, a bánya- és iparvállalatok pénzellátását illetően.	474
21. Az OTBA Betegsegélyezési Alapjának átadása a Népjóléti Minisztérium ügykörébe.	474
22. Rendelet az 5%-os forgalmi adóról.	475
23. Az új illetményszabályzat elkészítésének bejelentése.	475
24. Rendelet a gyapjú forgalmáról és felhasználásáról.	475
25. Az ipari munkavállalók élelmiszerral való ellátásának szabályozása.	475
26. 3 millió pengő biztosítása az Iparügyi Minisztérium részére teher- és személgépkocsik vásárlására.	476
27. Az iparügyi miniszter igénye 1,5 milliárd pengőre a jóvátétel és a közlekedés céljaira.	476
28. Határozat az iparvállalatok pénzellátásának fokozott felügyeletéről.	476
29. Az üllői malom helyreállítására 100 000 pengő kölcsön igénylése.	476
30. Szerződéses tisztviselők alkalmazásának engedélyezése az Iparügyi Minisztériumban.	477

31. A jóvátételi szállításokhoz szükséges, külföldről beszerzendő anyagok kérésének megbeszélése.	477
32. Javaslat a mértékhitelcsökkentés díjának felemelésére.	477
33. Vasúti pályafenntartásra, javításra 189 millió pengő folyósítása.	477
34. 15 millió pengő kölcsön biztosítása a közellátási teendőket ellátó kiskereskedők számára.	477
35. Javaslat a légi közlekedés szabályozására.	478
36. Állásfoglalás a szakoktatás felügyeletét szabályozó rendelet előkészítése ügyében.	478
37. A zsidó iskolák visszaállítása és volt dolgozóik foglalkoztatása ügyében feltett kérdés levétele a napirendről.	478
38. Határozat a líceumi érettségivel rendelkezők műegyetemi felvételét illetően.	478
39. 450 000 pengő folyósítása a Testnevelési Főiskola részére.	478
40. Állásfoglalás az egyetemi igazolások ügyében.	478
41. A Belügyminisztériumban esedékes kinevezések elhalasztása.	479
42. Rendelet az Országos Mozgóképvizsgáló Bizottság működéséről és a filmcenzúráról.	479
43. Előterjesztés a gépjárműközlekedés szabályozása ügyében.	479
44. 6 millió pengő hitel folyósítása a Népgondozó Hivatal részére.	479
45. Állásfoglalás az Európában értékesítésre kerülő angol–amerikai hadianyagokból való vásárlás ügyében.	480
46. Állásfoglalás két közellátásügyi államtitkár kinevezése ügyében.	480
47. Határozat az orvosi rendtartásról, az orvoskamarák működésének felfüggesztéséről.	480
48. 700 000 pengő kölcsön biztosítása a Magyar Hajózási Betegségi Biztosító Intézet számára.	480
31. 1945. május 29. A) kötet	500
1. Szakasits Antal képesítési kellék megléte alóli mentesítése és kinevezése az Iparügyi Minisztériumhoz.	500
2. Határozat a Központi Statisztikai Hivatal egyik munkatársának rehabilitálásáról.	500
3. Vita az illetményrendelet tervezetéről.	500
4. Az újjáépítési miniszter ügykörének megállapítása, vita a közmunkarendelet előkészítéséről.	501
5. Tájékoztató a deportáltak és a hadifoglyok helyzetéről, hazahozataluk megszervezéséről.	502
6. Tájékoztató a jóvátételi egyezmény ipari részének tárgyalása során szovjet részről felmerült újabb igényekről.	503
7. Tájékoztató a jóvátételi egyezmény mezőgazdasági részének tárgyalásáról.	504
32. 1945. május 30. A) kötet	507
1. Az illetményrendelet tárgyalásának elnapolása.	507
2. Folba János vezéresperessé való előléptetése.	507
3. Kuthy László vezérőrnaggyá való előléptetése.	507
4. Király László orvos vezérőrnaggyá való előléptetése.	508

5. Az alhadnagyi rendfokozatba sorolás szabályozása.	508
6. A szabadforgalomban levő cikkek piaci áron való beszerzésének engedélyezése a Honvédelmi Minisztérium részére.	508
7. 540 000 pengő biztosítása a külföldről hazahozott magyar gyermekek ellátására.	508
8. Tájékoztató az egyetemi igazolások kérdésének rendezéséről.	509
33. 1945. június 8. A) kötet	510
1. A szélsőjobboldali németek kitelepítéséről és a rendőrségi illetmények szabályozásáról szóló rendeletek tárgyalásának elhalasztása.	510
2. Vita a rendőrségnél folytatott vizsgálatokról; javaslat vidéki főkapitányá Székely Béla, helyettesévé Páskándy kinevezésére.	510
3. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa volt elnökének nyugdíjazása.	512
4. Kinevezés az Iparügyi Minisztériumhoz.	512
5. Szilágyi Antal kinevezése az Iparosok Országos Központi Szövetsége elnökévé.	513
6. Vita Kügyi-Virágh Lászlónak a háborús bűnösök listájáról való törléséről, határozat a listák felülvizsgálatáról.	513
7. Kinevezések a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumhoz valamint a Közellátásügyi Minisztériumhoz.	514
8. Határozat Kállai Gyula és Millok Sándor miniszterelnökségi, Gács Ganz Lajos ujjáépítési, Takács József földművelésügyi, Somogyi Miklós, Szabon János, Mátéffy Géza közellátásügyi, Schreiner Jenő és Kelemen Gyula iparügyi, és S. Szabó Ferenc földművelésügyi államtitkár kinevezéséről.	514
9. Orosz segítség Budapest, Tatabánya ellátásának javításához, jelentés a szállítási lehetőségek javulásáról.	515
10. Határozat az egyetemi igazolások során tett egyes megállapítások revízió alá vételéről.	515
11. A hadrakelt seregnél a bírói jogkör gyakorlásának új szabályozása, a vezérkari főnök bíróságának megszüntetése.	515
12. A honvédségnél a legénységi illetmény emelése.	516
13. Javaslat cukor behozatalára.	516
14. Javaslat só behozatalára.	516
15. Határozat a külkereskedelmi vám átmeneti felfüggesztéséről.	516
16. Rendelet a földhözjuttatás illetékmentességéről.	517
17. Rendelet a mérnökök és egyéb műszaki személyzet pótlékának megállapításáról.	517
18. Határozat a pénzügyi kihatású tárgyalásoknak és intézkedéseknek a Pénzügyminisztériumhoz való bejelentéséről.	517
19. Javaslat a betétkövetelések kifizetésére.	517
20. Az Újjáépítési Minisztérium képviselőjének bevonása az Országos Gazdasági Tanács munkájába.	517
21. 670 000 pengő biztosítása a Legfelsőbb Állami Számvevőszék épületének helyreállítására.	518
22. Javaslat a zöldhitelre vonatkozóan.	518
23. Javaslat a felosztott birtokok földadójának fizetésére.	518

24. Rendelet a fémjelzési díjakról.	518
25. Határozat Bajcsy-Zsilinszky Endre özvegyének nemzeti ellátásáról.	518
26. Határozat új alumínium 5 és 2 pengősök kibocsátásáról.	519
27. A rendőrséget felülvizsgáló vegyes bizottságra vonatkozó előterjesztés levétele a napirendről.	519
28. Rendelet a részvénytársaságok, szövetkezetek igazgatóságainak, felügyelőbizottságainak kiegészítéséről, közgyűlésük összehívásáról.	519
29. Rendelet az okiratmegsemmisítési eljárás meggyorsításáról.	519
30. Rendelet a szolgálati helyükről eltávozott közalkalmazottak igazolásáról.	519
31. Állásfoglalás a törvénykezési szünetről és az igazságügyi alkalmazottak évi rendes szabadságáról.	519
32. Hozzájárulás a Tihanyban levő egyes kincstári javak elidegenítéséhez.	520
33. Állásfoglalás a „Nouvelle Revue de Hongrie” ügyében.	520
34. Határozat a bányaadományozási okmányokban a „Magyar Szent Korona nevében” formula mellőzéséről.	520
35. A MÁVAG alkalmazottainak közmunkaváltság fizetéséről szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	520
36. A könyvnyomdai munkások államkölcsonére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	521
37. Munkabérhátralékok kifizetése céljára 150 millió pengő soron kívüli kiutalása.	521
38. Javaslat a termelés fokozására alkalmas bérrendszer kidolgozására.	521
39. 3 922 000 pengő kiutalása a MFTR részére.	521
40. Határozat a Külkereskedelmi Hivatal megszüntetéséről és Külkereskedelmi Igazgatóság létesítéséről.	522
41. Szabadpályán működő értelmiségiek és hatósági jogosítvánnyal rendelkezők igazolására vonatkozó rendelkezés módosítása.	522
42. 5 millió pengő hitel tűzifa beszerzésére.	522
43. 30 millió pengő folyósítása gépjárművek beszerzésére.	522
44. 160 millió pengő folyósítása a hidroncsok kiemelésére.	522
45. Volt MÁV alkalmazottak rehabilitálása.	523
46. Határozat a Országos Közegészségügyi Tanács újjáalakítására.	523
47. Rendelet egyes lakásügyi kérdések szabályozásáról.	523
48. A vidéki pénzintézetek pénzellátására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	523
49. 35 millió pengő kölcsön biztosítása az OTI részére.	523
50. A mezőgazdasági termények forgalmáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	524
51. 50 millió pengő biztosítása tojásvásárlásra.	524
52. A gyáripari árrendszer és árszint kialakítására vonatkozó rendelettervezet megtárgyalásának elhalasztása.	524
53. A tejre vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	524
54. Tájékoztató a jóvátételi egyezmény körüli ellentétekről.	525
55. 5 millió pengő igénylése a Marcali és a Tamási járás községeinek talpraállítására.	525
56. Kelemen Gyula iparügyi államtitkár mentesítése a képesítési előírások alól.	525

34. 1945. június 13. A) kötet	543
1. Nyári ruhaakció a kormány tagjai részére.	543
2. Tájékoztató az angol misszió elhelyezése körül támadt nehézségekről.	543
3. Tájékoztató a külkapcsolatok létesítésének lehetőségeiről.	544
4. A közmunkák, károk helyreállításának sürgetése.	544
5. A salgótarjáni bányászok, a diósgyőri és a Ganz gyári munkások fizetésére pénzigénylés.	544
6. A szovjet részről a gyáraknál eszközölt megrendelések ellenszolgáltatásának rendezése.	544
7. A bányászok ellátását biztosító vagonok rendelkezésre bocsátása.	545
8. Lakatos Lajos államtitkárrá történő kinevezése az Újjáépítési Minisztériumhoz.	545
9. 7 450 000 pengő hitel engedélyezése a Szent Korona Javak épületeinek karbahelyezésére.	545
10. 670 000 pengő folyósítása a Legfőbb Állami Számvevőszék épületének helyrehozatalára.	545
11. Felhatalmazás a külkereskedelmi szerződések aláírására.	546
12. Vita a magyarországi szélsőjobboldali németekkel szembeni eljárásról és a Népgondozó Hivatal hatáskörének kiterjesztéséről.	546
13. Határozat a határrendőrség felállítására.	547
14. Tájékoztató a magyarországi szlovákok mozgalmáról és a szomszédos államokban élő magyarok áttelepítésére irányuló törekvésekről.	547
15. Határozat az Államrendőrség megszervezéséről.	548
16. A mozik „mutatványi engedélyéről” szóló tervezet levétele a napirendről. .	549
17. 11 048 pengő folyósítása rendőrségi autók vásárlására.	550
18. Rendelet a közszolgálati alkalmazottak illetményeiről és nyugdíjáról.	550
19. Rendelet az 1000 pengős bankjegyek letétbe helyezéséről.	551
20. Rendelet a pengő bankjegyek és pengő érmék behozatalának eltiltásáról. .	551
35. 1945. június 15. A) kötet	554
1. 1 millió pengő folyósítása a Statisztikai Hivatal épületének helyrehozatalára.	554
2. Rendelet az újjáépítési közmunkakötelezettség teljesítéséről.	554
3. Rendelet az országos építési kormánybiztos hatáskörének megállapításáról.	559
4. A Magyar Újjáépítési Pénztárra vonatkozó rendelettervezet levétele a napirendről.	559
5. Határozat a közszolgálati alkalmazottak létszámának csökkentéséről.	560
6. Előterjesztés a Németországgal szembeni követelésekről.	560
7. Javaslat a Vörös Hadsereg által lefoglalt gyufa és a cukor szabaddá tételére.	560
8. Kinevezések a vámigazgatóságokhoz, illetve a Pénzügyőrséghez.	560
9. Határozat a Magyar Nemzeti Banktól 5 milliárd pengőnek kincstári jegy-kölcsön formájában való felvételéről.	561
36. 1945. június 20. A) kötet	567
1. Tájékoztató a Szövetséges Ellenőrző Bizottság illetve a Szovjetunió által kölcsönként nyújtott élelmiszerszállítmányról; határozat a Sztálinnak küldendő köszönő táviratról.	567

2. Tájékoztató a Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal folytatott megbeszélésekről felszerelések biztosítása, vagonok, gyarak visszaadása ügyében; határozat a Vorosilovnak küldendő köszönő táviratról.	568
3. Határozat az Új Magyarország c. külpolitikai lap megindításáról.	568
4. Kinevezések az Iparügyi Minisztériumhoz.	569
5. A Miniszterelnökség két bejelentésének levétele a napirendről.	569
6. A katonai Mária Terézia Rend feloszlata.	569
7. A rögtönítélő bíraskodás részleges megszüntetése a honvéd büntetőbíraskodás területén.	569
8. Rendelettervezet a népbíróság által elítélt katonák lefokozásáról.	570
9. A mezőgazdasági szakoktatás hovatarozása ügyében tett előterjesztés visszavonása.	570
10. A mezőgazdasági kamarák felfüggesztése ügyében készült előterjesztés tárgyalásának elhalasztása.	570
11. Altiszt kinevezése a MÁV-hoz.	570
12. 7 960 000 pengő hitel biztosítása az országos gépjárműforgalom megindítására.	571
13. Hiteltúllépés engedélyezése a közhasználatú gépjárművek engedélyezési és ellenőrzési költségeire és az Automobil Kísérleti Állomás céljára.	571
14. Rendelet a közforgalmi magánvasutak megváltásáról és az évjáradékok ellenében megváltott helyiérdekű vasutak követeléseinek kiegyenlítéséről; 100 millió pengő hitel biztosítása a rendelet végrehajtására.	571
15. 13 millió pengő igénylése a Győr–Sopron–Ebenfurti Vasút által teljesített szovjet katonai szállítások költségeinek kiegyenlítésére.	571
16. Javaslat a vasút, posta, távbeszélő és táviró működését veszélyeztető bűncselekmények szigorúbb büntetésére.	572
17. A letartóztatottak élelmezési adagjainak megállapítása.	572
18. Javaslat a magánalkalmazotti jogviszony egyes kérdéseinek rendezésére. . .	572
19. A Pénzügyi Központ birtokában volt egyes váltókon alapuló követelések érvényesítése.	573
20. Rendelet a polgári rögtönbíraskodás megszüntetéséről.	573
21. Rendelet a polgári eljárásokban irányadó értékhatárok újabb megállapításáról.	573
22. Javaslat az építőiparok gyakorlására vonatkozó jogszabályok módosítására. .	573
23. Határozat az iparcikkek forgalmának korlátozásáról, és a számlázásról. . . .	573
24. Rendelet a tanoncok és fiatalok fizetési szabadságáról.	574
25. Rendelet az állammal szemben fennálló iparvállalati tartozások bejelentéséről.	574
26. Az ipari alkalmazottak elbocsátásának eltiltásáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	574
27. 750 000 pengő államkölcsön kiutalása a szakmai családpénztárak céljára. . .	575
28. Három közellátásügyi előterjesztés levétele a napirendről.	575
29. Rendelet a tej- és tejtermékek forgalmáról és felhasználásáról.	575
30. 17,5 millió pengő folyósítása a Terményhivatal és a Burgonya Hivatal részére. .	575
31. 5 millió pengő folyósítása a Közellátásügyi Minisztérium részére gépkocsik beszerzésére, a termés begyűjtésével kapcsolatos feladatok ellátásához. . . .	576

32. 20 millió pengő folyósítása a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete céljára. . .	576
33. 1,5 millió pengő folyósítása a Posta Betegségi Biztosító Intézete részére. . .	576
34. 12 millió államsegély folyósítása az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet részére.	576
35. 100 000 pengő kölcsön folyósítása a báró Radvánszky-féle Sajókazai Kőszénbánya bányatársaságnak részére.	576
36. Tompos Endre szolgálaton kívül eltöltött idejének beszámítása.	576
37. A szabadtörműves intézmények ingatlanaira vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	577
38. 1 millió pengő folyósítása a Népgondozó Hivatal részére.	577
39. Rendelet a magyarországi szélsőjobboldali németekről és a Népgondozó Hivatal hatáskörének kiterjesztéséről.	577
40. 1,5 millió pengő folyósítása a Közigazgatási Bíróság épületének helyrehozatalára.	578
41. A Demokratikus Köztársaságiak Országos Ligája nevű szervezet működésének engedélyezése.	578
42. 4 millió pengő folyósítása a Magyar Nemzeti Múzeum szükségleteire. . . .	578
43. Határozat az új vállalatok alakuló közgyűléseinek megtartásáról.	579
44. Rendelet a zsidótörvény alapján megvont italmérési engedélyek, felszerelések visszajuttatásáról.	579
37. 1945. június 27. A) kötet	584
1. Tájékoztató a salgótarjáni munkásság élelem-ellátásáról, az élelmiszerszállítás céljára biztosított 15 autóról.	584
2. Rendelet a Fővárosi Közmunkák Tanácsának újjáalakulásáról.	585
3. Határozat Mocsáry Dániel, Battha Pál, Néray László államtitkárok kinevezésének hatálytalanításáról; Farnos Dezső, Mendelényi László és Kádár Levente kinevezésének fenntartásáról.	585
4. Határozat Bajcsy-Zsilinszky Endre özvegyének, illetve a többi vértanú hozzátartozóinak gondozásáról.	586
5. Egyes külügyi tisztviselők felmentése a képesítési kellékek megszerzése alól. . .	586
6. Tájékoztató az amerikai ünnepen való magyar részvételről; a magyar-szovjet kereskedelmi egyezmény szükségességéről; az amerikai autók megvételeinek, illetve a Nyugatra került magyar teherautók visszaszerzésének lehetőségéről.	586
7. Rendelet az igazolási ügyekben keletkező fellebbezési eljárásokról.	587
8. Rendelet egyes követelések bírói úton való érvényesítésének korlátozásáról. . .	589
9. Rendelet a megsemmisült telekkönyvek pótlásáról.	589
10. Rendelet egyes értékpapírok megsemmisítéséről.	589
11. Rendelet a magánalkalmazottak igazolásáról.	589
12. Rendelet a háborús események folytán megrongálódott épületek bérlő általi helyreállításával járó költségek megtérítéséről.	590
13. Határozat a rendeleteknek a Magyar Közlönyben való közzétételének módjáról.	590
14. Rendelettervezet a népbíróság hatáskörébe tartozó bűncselekmények ügyében folyó nyomozások gyorsításáról, határozat a gyömrői eset kivizsgálására. . . .	591

15. Az igazságügyi szervek elhelyezésére szolgáló épületek helyreállításához szükséges hitelfedezet kérdésének levétele a napirendről.	592
16. Előterjesztés a községi közigazgatási tanfolyamok rendezése ügyében.	592
17. A közigazgatás területi beosztásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	593
18. Rendelet a közszolgálati illetményekről és a nyugellátásról.	593
19. Miniszteri titkár kinevezése a Pénzügyminisztériumhoz és mentesítése a képesítési előírások alól.	594
20. Rendelet az általános kereseti adóról és a társulati adóról.	594
21. A földadó búzában való lerovásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	594
22. A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium rehabilitációs és képzési kellekek alóli felmentési ügyeket tartalmazó javaslatának levétele a napirendről.	595
23. Határozat a kiviteli engedélyek megszüntetéséről, valamint a behozatali engedélyek kiadásának a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság hatáskörébe utalásáról.	595
24. 460 millió pengő hitel engedélyezése a felrobbantott államvasúti hidak roncsainak kiemelésére.	595
25. A vasúti járművek gyártásának és javításának meggyorsítása érdekében létrehozott tárcaközi bizottságról szóló rendelet kiegészítése.	596
26. Határozat a vasúti pályaudvarokon levő raktárak bérletéről.	596
27. Határozat a vasúti díjtételek felemeléséről.	596
28. Tájékoztatás a Magyar Duna–Tengerhajózási Részvénytársaság pénzügyi helyzetéről szóló előterjesztés körözés útján történt jóváhagyásáról.	596
29. 30 millió pengő folyósítása a MÁV-nál bevezetendő béremelés céljára.	596
30. Az Urikány–Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya Rt. egyes ingatlanainak megvétele.	597
31. 3 millió pengő folyósítása az Iparügyi Minisztériumnak gépkocsi beszerzés céljára.	597
32. A Vacuum Oil Company Rt. üzemeinek visszaszolgáltatása eredeti tulajdonosainak.	597
33. A Magyar–Amerikai Olajipari Rt. üzemeinek visszaszolgáltatása eredeti tulajdonosainak.	598
34. Két földművelésügyi előterjesztés levétele a napirendről.	598
35. Rendelet a mezőgazdasági szakoktatási intézmények egységes felügyeletéről.	598
36. Határozat a gimnáziumi különbözeti érettségiről.	598
37. Rendelet a börgazdálkodásról.	598
38. 20 millió pengő folyósítása a zsiradékellátás céljára.	599
39. Rendelet a kenyérgabona besolgáltatásáról, forgalmáról és felhasználásáról.	599
40. Rendelet a terménybesolgáltatásról és a mezőgazdasági termelők iparcikkokkal való ellátásáról.	599
41. Rendelet egyes bánya- és gyáripari termékek, valamint a gazdasági jellegű szolgáltatások árának rendezéséről.	600
42. Határozat a tárcák járművásárlásainak a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériummal való egyeztetéséről.	601

38. 1945. július 4.	A) kötet	615
1. Határozat egy közellátásügyi tisztviselő képesítési kellékek alóli mentesítéséről.		615
2. Határozat egyes pénzügyi tisztviselők képesítési kellékek alóli mentesítéséről.		616
3. Határozat Baki László, Endre László, Paul Iván, Antal István, Rakovszky Iván, Bonczos Miklós, Arnóthy-Jungerth Mihály, Markos Olivér, Jaross Andor, Schell Péter, Vasváry Lajos, Vér Tibor, Mester Miklós, Fluk István és Splényi István kinevezésének hatálytalanításáról; Horváth Béla és dr. László Géza államtitkár kinevezésének hatályban tartásáról.		616
4. A Fővárosi Közmunkák Tanácsának újbóli megalakítása, a tanács tagjainak kinevezése.		618
5. A tudomány, az irodalom és a művészet támogatására 40 millió pengő biztosítása.		619
6. Címek adományozását illető jogkörök kérdésének levétele a napirendről. . .		619
7. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium egyik tisztviselőjének mentesítése a képesítési kellékek megléte alól.		620
8. A belügyminiszter javaslata Kiss Roland nyugellátása ügyében.		621
9. Határozat egy dohányjövédéki alkalmazott rehabilitásáról.		621
10. Rehabilitációval egybekötött kinevezés a Pénzügyminisztériumnál.		621
11. Kinevezés a Pénzügyminisztériumhoz.		622
12. Özv. Ágoston Péterné, özv. Kunfi Zsigmondné, özv. Somogyi Béláné özvegyi ellátmányának, illetve nyugdíjának rendezése.		622
13. Rendelet a közigazgatás területi beosztásának ideiglenes rendezéséről. . . .		623
14. Rendelet az útlevelügy kérdéseinek rendezéséről.		623
15. Rendelet az államrendőrségi illetmények és nyugellátások rendezéséről; állásfoglalás a rendőrök ezzel kapcsolatos tüntetését illetően.		625
16. Rendelet a köztartozások késedelmes fizetése esetében felszámítható késedelmi kamatról és adópótlékról.		626
17. 10 millió pengő kölcsönállomány létesítése az Erdélyi Ipari Munkaszervező Intézet részére.		626
18. Rendelet a földadó bűzában való fizetéséről.		627
19. A Vörös Hadsereg által lefoglalt 1000 pengős bankjegyek letétbe helyezésével kapcsolatos kérdések rendezése.		627
20. A miniszterek és az államtitkárok működési pótdíjának megállapítása. . . .		627
21. Kinevezés a Földművelésügyi Minisztériumhoz.		628
22. 75 millió pengő kölcsön engedélyezése a földreformmal kapcsolatos költségekre.		628
23. A mezőgazdasági jóvátételi szállítások ügyében az Árucsereforgalmi Intézet Rt.-vel kötött megállapodás jóváhagyása.		628
24. Határozat a Jóvátételi Hivatal felállításáról.		629
25. Határozat a mezőgazdasági kamarák önkormányzatának felfüggesztéséről. . .		629
26. Rendelet a vadászat szabályozásáról.		629
27. Rendelet a nemzeti szempontból fontos magángyűjtemények őrizetbe vételéről.		630
28. Állásfoglalás a szlovák nyelvű iskolák létesítése ügyében.		630

29. 20,3 millió pengő hitel folyósítása a Pázmány Péter Tudományegyetem helyreállítására.	630
30. 2 millió pengő folyósítása az Országos Levéltár tatarozására.	630
31. Kinevezések a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz.	631
32. Kinevezés az Iparügyi Minisztériumhoz.	631
33. Rendelet a bányailletékek újbóli megállapításáról.	631
34. Rendelet a gyermeknevelési pótlékról.	631
35. A baleseti biztosítási díj megállapításáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	632
36. 15 millió pengő segély folyósítása a lengyel menekültek részére.	632
37. Tabódy Zsolt kinevezése altábornaggyá.	632
38. Rendelet a kereskedés jogosulatlan gyakorlásának megakadályozásáról.	632
39. Az ipari szakmai családpénztárak céljára 750 000 pengő kiutalása.	633
40. Az ipari jóvátételi szállítások belföldi árkérdéséről szóló előterjesztés levétele a napirendről.	633
41. Rendelet a lefoglalt fonalkészletek áráról.	633
42. Miniszteri osztályfőnök kinevezése a Belügyminisztériumhoz.	633
39. 1945. július 11. <i>A) kötet</i>	646
1. Határozat a borsodi szénbánya kölcsönének további folyósításáról.	646
2. Határozat a kőszén árának felemeléséről.	646
3. S. Szabó Ferenc földművelésügyi politikai államtitkár felmentése és kinevezése adminisztratív államtitkárrá.	647
4. Zöld Sándor belügyi politikai államtitkár felmentése.	647
5. Farkas Mihály belügyi politikai államtitkár kinevezése.	647
6. Szeged városának 5 572 250 pengős kölcsönkérelme az orosz katonakórházak élelmezésére.	647
7. Szeged város 13,2 millió pengős kölcsönkérelme az orosz katonai parancsnokság elhelyezésére szolgáló épületek tatarozására.	648
8. Szeged város részére 1 millió pengő folyósítása az orosz katonakórházak szükségletére.	648
9. Kinevezések a Pénzügyőrséghez.	648
10. Határozat a Központi Statisztikai Hivatal egy volt munkatársának özvegyi nyugdíjáról.	648
11. Baloldali magatartásuk miatt korábban hátrányt szenvedett tanárok és tanítók rehabilitálása.	649
12. Városok és vármegyék támogatására 30 millió pengő folyósítása.	649
13. Baloldali politikai meggyőződés miatt elítéltek rehabilitálása a vármegyei, városi és községi alkalmazottak körében.	649
14. Hozzájárulás a Pénzügyőrök Országos Egyesületének ajándékozni szándékolt 726 négyszögöl területre vonatkozó ajándékozási szerződés megkötéséhez.	650
15. Pénzügyi tisztviselők előléptetése.	650
16. Felhatalmazás a pénzügyminiszter és az újjáépítési miniszter számára az egyes tárcák részéről felmerülő újjáépítési igények egyeztetésére.	650

17. A származásuk miatt sérelmet szenvedett közszolgálati alkalmazottak ügyében készített előterjesztés levétele a napirendről.	650
18. A Nemzetvédelmi Kereszt jelvény, valamint a felvidéki, erdélyi és délvidéki emlékérmek viselésének megtiltása.	651
19. A honvédelmi tárca és egyes vállalatok között fennálló kölcsönös tartozások rendezésére vonatkozó rendelettervezet levétele a napirendről.	651
20. Kender természetésének és felhasználásának szabályozásáról szóló rendelet. . .	651
21. A Földművelésügyi Minisztériumhoz kinevezendő egyik tisztviselő mentesítése a képesítési kellékek megléte alól.	651
22. A tűzifa és tüzelőanyag forgalmáról és az Országos Tüzelőanyag Iroda felállításáról szóló tervezet levétele a napirendről.	651
23. Tájékoztató a Tanácsköztársaság után elbocsátott postai alkalmazottak visszavételéről szóló tervezet körözés útján történt jóváhagyásáról.	652
24. A Ferenc Csatorna Rt. részére 50 000 pengő kölcsön folyósítása.	652
25. A légi forgalom részére 1,8 millió pengő kölcsön folyósítása.	652
26. A magánalkalmazotti jogviszony módosításáról szóló rendelet kiegészítése. . .	652
27. A jelzálogintézeteket a záloglevelekkel kapcsolatban terhelő közzétételi kötelezettség felfüggesztése.	652
28. Határozat az igazoló eljárásokkal kapcsolatos megkeresésekről.	653
29. Ügyészségek és az ügyészségi tagok elnevezéséből a királyi, illetve kincstári megjelölés elhagyása.	653
30. Rendelet a háborús bűnösök letartóztatásával és kiszolgáltatásával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről.	653
31. Az egyes követelések bírói úton való érvényesítésének korlátozásáról szóló rendelet módosítása.	653
32. Az iparcikkek forgalmának korlátozásáról és árának megállapításáról szóló rendelet kiegészítése.	653
33. Az egyes ipari faanyagok bejelentéséről szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	654
34. A bányák megindítására és jótéteti szállításaik ellenértékéért igényelt összegre vonatkozó előterjesztés levétele a napirendről; állásfoglalás az állami kölcsönt igénybe vevő vállalatoknak a pénzügyi, iparügyi és az újjáépítési miniszter ellenőrzése alá vonása ügyében.	654
35. Az OTI részére 40 millió pengő kölcsön folyósítása.	654
36. Az OTI-nál az 1943/44. évekre fizetendő baleseti biztosítási járulékok mértékének megállapítása.	654
37. A Magyar Hajózási Betegségi Biztosító részére 5 millió pengő kölcsön folyósítása.	655
38. A Rimamurányi–Salgótarjáni Vasmű Rt. bányanyugbéresei részére 4 millió pengő OTI államkölcsön folyósítása.	655
39. Rendelet a hadisegélyezéssel kapcsolatos egyes kérdésekről.	655
40. Rendelet a hadisegélyek összegének, valamint a polgári gondozottakat megillető járadékok és egyéb rendszeres gondozási díjak megállapításáról. . . .	655
41. Gyógyszerkészítmények árszabályozásánál huszonöttszörös szorzószám engedélyezése.	655

42. Felülnyomásos általános forgalmú bélyegek forgalomba bocsátásának tudomásulvétele.	656
43. A Tompa–kelebiai gazdaság területén tároló 1000 m ³ épületfa Jugoszláviába szállításának engedélyezése.	656
40. 1945. július 18–19. A) kötet	667
1. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa részére 400 000 pengő kölcsön folyósítása. . .	667
2. Kinevezés a Fővárosi Közmunkák Tanácsához.	668
3. Kinevezés a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	668
4. A pénzügyi tárca rendelkezése alatt álló egyes szakokba tartozó alkalmazottaknak a hatályos rendeletről eltérő kinevezése.	668
5. Árucserforgalmi kereskedelmi szerződés megkötése a Szovjetunióval. . . .	670
6. A Belügyminisztérium beszerzési csoportja részére 500 000 pengő igénybevétele.	670
7. A Belügyminisztérium várbeli épületének helyreállítására 420 000 pengő felhasználásának engedélyezése.	671
8. Rendelet az áttelepülők magyar állampolgárságának ideiglenes igazolásáról. . .	671
9. A távollévő közalkalmazottak családtagjainak ellátásáról szóló rendelet kiegészítésének levétele a napirendről.	671
10. Határozat az 1937. december 31-i határokon kívül eső területekről visszavert közalkalmazottak jogviszonyainak rendezéséről.	671
11. A rendőrség magánjogi tartozásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	672
12. Az Államrendőrség részére igénybeveendő gépkocsik kérdésének levétele a napirendről.	672
13. Rendelet a mozgófényképezemek üzembehelyezéséről.	672
14. Határozat a Külügyminisztériumhoz való kinevezésről.	672
15. Határozat egy külügyi tisztviselő képesítési kellék alóli mentesítéséről. . . .	673
16. Az „Új Dunántúl” c. időszaki lap betiltása.	673
17. A származásuk miatt sérelmet szenvedett közszolgálati alkalmazottak ügyében készült rendelettervezet levétele a napirendről.	673
18. Határozat a Pénzügyminisztériumhoz való kinevezésről.	674
19. Határozat a Pénzügyminisztériumhoz való kinevezésről és a képesítési kellékek alóli mentesítésről.	674
20. Javaslat a fogyasztási adó és kincstári árrészesedés felemelésére és az ásványolaj adó-kedvezmény megszüntetésére.	674
21. Határozat 5 milliárd pengő kincstári jegykölcsön felvételéről.	674
22. Rendelet az alkalmazottak kereseti adójáról.	674
23. Az egyes mezőgazdasági terményeket, termékeket, valamint állatokat értékesítő szervek felügyeleti jogáról szóló tervezet levétele a napirendről. . . .	675
24. A földművelésügyi igazgatás részére 10 millió pengő hitel folyósítása. . . .	676
25. Kinevezés a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	676
26. Rendelet az egyetemi vagy jogakadémiai tanulmányaikban önhibájukon kívül akadályozott hallgatók tanulmányi kedvezményéről.	676
27. Határozat egy korábban elmozdított tanár özvegyének nyugellátásáról. . . .	676

28. Határozat Pogány Kálmánnak, a Művészeti Direktórium egykori vezetőjének a rehabilitálásáról.	676
29. Határozat a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium számvevőségi és kezelési szakának létszámába történő kinevezésekről.	677
30. Kinevezések a Nemzeti Múzeumhoz.	677
31. A Kálvin téri templom rendbehozatalára 1,5 millió pengő hitel folyósítása.	677
32. Az iparoktatási intézmények felügyeletének és igazgatásának újabb szabályozása.	677
33. Rendelet az ipari faanyagok bejelentéséről.	678
34. Az iparügyi miniszter hiteligényének levétele a napirendről.	678
35. Rendelet az üzemi felszerelési tárgyak és anyagkészletek igénybevételéről.	678
36. A kereskedelmi szakoktatási intézmények felügyeletének újabb szabályozása.	678
37. A vasúti fuvarozás egyes kérdéseinek szabályozása.	679
38. Határozat egyes közforgalmú vasúti részvénytársaságok közgyűléséről.	679
39. A Margit híd újjáépítési költségeire 550 millió pengő engedélyezése.	679
40. Rendelet a szabadpályán működő értelmiségi foglalkozásúak igazoló jelentésének benyújtási határidejéről.	679
41. Szalontai Elek kinevezése a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumhoz.	680
42. Határozat a házasságon kívül született gyermekek kegyelmi úton való törvényesítéséről.	680
43. Özv. Tartsay Vilmosné és özv. Kiss Jánosné nyugdíj ügye.	680
44. Bejelentés a Neményi Papírgyár havi teljesítőképességéről.	680
45. Rendelet az egységes bírói és ügyvédi vizsgával kapcsolatos kérdésekről.	680
46. Rendelet a bűnvádi ügyekben alkalmazott szakértők díjazásáról.	681
47. A népbíróság körében szolgálatot teljesítő közszolgálati alkalmazottak pótdíjának megállapítása.	681
48. A Vörös Hadseregnek visszaszolgáltatandó 180 000 q gabona felvásárlására szolgáló hitel folyósítása.	681
49. Rendelet a gyermekágyi segély felemeléséről.	681
50. Rendelet a terhesség korai megszüntetése tárgyában.	681
51. Szakmai családpenztárak részére 14,5 millió pengő kölcsön folyósítása.	681
52. Határozat az Újjáépítési Minisztérium létszámáról és javadalmazásáról.	682
53. Javaslat a Budapesten és környékén található épületek javítására és tetőfedésére.	682
41. 1945. július 25. A) kötet	688
1. A budai várpalota további pusztulástól való megmentésére 12,63 millió pengő póthitel biztosítása.	688
2. A Miniszterelnökség autóvásárlására 3 millió pengő hitel biztosítása.	688
3. A Kórvegytani Intézet helyreállítására 500 000 pengő hitel folyósítása.	689
4. Tájékoztató a béke-előkészítéssel kapcsolatos kérdésekről, a szövetséges hatalmakhoz és a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz intézett emlékiratokról.	689
5. Budapest főváros polgármesteri hivatala vezetőjének a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése.	690

6. Budapest főváros egyik tanácsnokának képesítési kellékek megléte alóli mentesítése.	690
7. A volksbundista németek kitelepítéséről és a Népgondozó Hivatal hatáskörének kiterjesztéséről szóló rendelet kiegészítése.	690
8. Rendelet az önkormányzatok által 1945. évre kivethető pótagó mértékéről.	691
9. Rendelet a törvénykezési illetékek újabb megállapításáról.	692
10. Két pénzügyminisztériumi előterjesztés levétele a napirendről.	692
11. Mátrai László főigazgatói kinevezése az Egyetemi Könyvtárhoz.	692
12. Ortutay Gyula kintüntetése egyetemi nyilvános rendes tanári címmel.	692
13. Navratil Ákos egyetemi tanárnak tényleges szolgálatban való visszatartása.	693
14. Szentpéteri Kun Béla egyetemi tanárnak a tényleges szolgálatban való visszatartása.	693
15. Katonabetegek ellátási költségeire 500 000 pengő hitel folyósítása.	693
16. A Gazdasági Szakoktatási Tanács újjáalakítása.	693
17. Kinevezések a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	694
18. A földművelésügyi miniszter egyik javaslatának levétele a napirendről.	694
19. Rendelet a gyógyáruellátás biztosításáról.	694
20. A Postamesterek Országos Nyugdíjgyesülete részére 1,4 millió pengő kamatmentes kölcsön folyósítása.	694
21. Rendelet a bányailleték újabb megállapításáról.	694
22. Az iparigazolványok új rendjéről szóló tervezet levétele a napirendről.	695
23. A Szabadalmi Bíróságnál új állás szervezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	695
24. Az iparügyi miniszteri biztosok működésével kapcsolatban felmerült kiadások fedezésére 2 675 000 pengő hitel folyósítása.	695
25. Az Országos Fagazdasági Iroda céljára szolgáló 2,5 millió pengő kölcsönre vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	695
26. A honvédség öltözeti szabályainak módosítása.	696
27. Özv. Stromfeld Aurélné és Tombor Jenő nyugellátása.	696
28. Az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeteknél tartandó közgyűlésről szóló tervezet levétele a napirendről.	696
29. Kerekes István kinevezése a Magyar Kúria elnökévé.	697
30. Az Igazságügyminisztérium beszerzési csoportja részére 3 millió pengő forgótőke kölcsön folyósítása.	697
31. 1,2 millió pengő folyósítása az Igazságügyminisztériumnak autóvásárlási célra	697
32. A Közellátásügyi Minisztérium főosztályvezetőinek és osztályvezetőinek működési pótdíjára vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	697
33. A Közellátásügyi Minisztérium tisztviselőinek ellátására 50 000 pengő forgótőke biztosítása.	697
34. Jóvátéti célra szemestengeri vásárlásának engedélyezése.	697
35. Jóvátéti célra sertések igénybevételeének engedélyezése.	698
36. Jóvátéti célra búza vásárlásának engedélyezése.	698
37. A jóvátéti szállítások biztosítása érdekében hitelkeret nyitás a bánya- és ipari munkásság kenyérgabona ellátására.	698
38. A vidéki bánya- és ipari munkásság ellátására hitelkeret biztosítása.	698

39. A zsidó üzlethelyiségek, berendezések és anyagkészletek ügyében készült előterjesztés levétele a napirendről.	698
40. Rendelet a textiláru kereskedői forgalmának szabályozásáról.	699
41. 500 000 pengő kölcsön folyósítása a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium beszerzési csoportja részére.	699
42. 65 millió pengő biztosítása a Duna medvei hídjának építésére.	699
43. 20 millió pengő kölcsön folyósítása a MÁV beszerzési csoportja részére. . .	699
42. 1945. augusztus 1. B) kötet	9
1. Az először megjelenő Oltványi Imre, Rónai Sándor és Ries István miniszter üdvözlése; miniszterelnökségi titkárok kinevezése.	9
2. Kinevezések a Legfőbb Állami Számvevőszékhez.	10
3. A Miniszterelnökség képviselte a külkereskedelmi tárcaközi értekezleten.	10
4. Határozat egy volt statisztikai ellenőr reaktiválásáról.	10
5. Tanácselnök kinevezése a Magyar Kúriához.	10
6. A Belügyminisztériumhoz kinevezett egyes tisztviselők képesítési kellékének elengedése.	10
7. Kinevezés a Pénzügyminisztériumhoz.	11
8. Keresztury Dezsőnek, az Eötvös Kollégium igazgatójának átsorolása az V. fizetési osztályba.	11
9. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium volt irodafőnökének rehabilitálása.	12
10. Kolozsváry Bálint egyetemi tanár szolgálatban való visszatartása.	12
11. Zichy Istvánnak, a Nemzeti Múzeum igazgatójának nyugdíjazása.	12
12. Miniszteri osztálytanácsos kinevezése az Iparügyi Minisztériumhoz és a képesítési kellékek alóli mentesítése.	12
13. Közellátásügyi segédtitkár rehabilitálása.	12
14. Határozat Sztójay Döme, Huszovszky Lajos és Kolosváry-Borcsa Mihály kinevezésének hatálytalanításáról.	13
15. A Legfőbb Állami Számvevőszék elhelyezésére szolgáló épület tatarozására 2 millió pengő engedélyezése.	13
16. Csorba János közigazgatási bírósági elnök korábbi szolgálati idejének beszámítása.	13
17. Bojta Ernő miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár szolgálati idejének megállapítása.	13
18. Miniszterelnökség részére autótársarlási célra 3 millió pengő kiutalása. . . .	14
19. Abonyi András, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium miniszteri titkára részére 25 000 pengő segély kiutalása.	14
20. A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége részére 100 000 pengő segély kiutalása.	14
21. A Magyar Partizánok Bajtársi Szövetsége részére 500 000 pengő segély kiutalása.	14
22. Nagy Ferenc felszólalása a 100-200 holdas birtokok védelmében, a földreform végrehajtása során észlelt túlkapások ellen.	14
23. Miniszterek reprezentációs költségének felemelése 20 000 pengőre.	15
24. A mesterséges édesítőszerke engedélyilletékének újabb megállapítása. . . .	15

25. Javaslat a Hangya pénzügyi helyzetének rendezésére.	15
26. A korlátolt felelősségű társaságok ügyében benyújtott előterjesztés levétele a napirendről.	16
27. A melasz után fizetendő fogyasztási adó megállapítása.	16
28. A Magyar Háziiparosok céljára 10 millió pengő kiutalása.	16
29. A pénzügyminiszter három előterjesztésének levétele a napirendről.	16
30. Rendelet a zsidótörvény alapján megvont italmérési engedélyek visszaadásáról.	17
31. Hitelkeret biztosítása a Szövetséges Ellenőrző Bizottság 1945 augusztus–szeptemberi ellátására.	17
32. A Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság és a Jótételi Kormánybizottság létrehozása.	17
33. A katonai egyének elleni nyomozati eljárás módosítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	17
34. A honvéd büntető-bíraskodás körében a kártalanítási eljárás szabályozása.	18
35. A becsület védelmére szolgáló tisztí fegyverhasználat megszüntetése.	18
36. Szent-Györgyi Albert biokémiai intézetének fejlesztésére 1 millió pengő igénylése.	18
37. A Műegyetem épületeinek helyreállítására póthitel igénylése.	18
38. Földművelésügyi tárca beszerzési csoportja részére 1 millió pengő kamatmentes hitel folyósítása.	18
39. Miniszteri tanácsos kinevezése a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	19
40. A házassági jogról szóló eljárási rendelkezés kiegészítésének levétele a napirendről.	19
41. A népbíraskodási eljárásra vonatkozó szabályok kiegészítése.	19
42. Az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezetek közgyűléséről szóló előterjesztés levétele a napirendről.	20
43. Rendelet a büntetőjogi értékhatárok mértékének felemeléséről.	20
44. Határozat az 1937. december 31-e előtti határokon túli területekről átköltözött ügyvédek kamarai felvételéről.	20
45. Rendelet egyes részvénytársaságok és szövetkezetek korábbi cégének visszaállításáról.	20
46. A gazdasági munkavállalók társadalombiztosításának átmeneti rendezéséről szóló rendelet elvi elfogadása.	21
47. Határozat az állam szociálpolitikai feladatairól és a szociálpolitikai szervekről.	21
48. A Népjóléti Minisztérium alapfelszerelésének kiegészítésére 1,8 millió pengő biztosítása.	21
49. Magyar Zsidó Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság kérelme 1000 személy balatoni üdültetése ügyében.	21
50. Az újjáépítési miniszter három javaslatának levétele a napirendről.	22
51. Határozat államtitkári és gazdasági miniszteri értekezletek tartásáról.	22
52. Határozat a rendkívül sürgős előterjesztések soron kívüli megtárgyalásának módjáról.	22

43. 1945. augusztus 8. B) kötet	31
1. Legfőbb Állami Számvevőszéknek személygépkocsi beszerzésére 800 000 pengő engedélyezése.	31
2. Határozat a VIII. és az ennél magasabb fizetési osztályba történő kinevezések előterjesztésének módjáról.	31
3. Kinevezés a Legfőbb Állami Számvevőszékhez.	32
4. A sportnapok támogatására 2 millió pengő folyósítása.	32
5. Kinevezés a Pénzügyminisztériumhoz.	32
6. Az Ujjáépítési Minisztérium ügyköréről és szervezetéről szóló rendelet kiegészítése tárgyában készített előterjesztés levétele a napirendről.	32
7. A közérdekű munkakötelezettség szabályozásáról szóló tervezet levétele a napirendről.	33
8. Az Államrendőrség felállításáról szóló rendelet kiegészítése.	33
9. Rendelet a német nemzetiségű területekkel kapcsolatos közigazgatási kérdésekről, kormánybiztosok kinevezéséről.	33
10. A vármegyei érdekű közigazgatási határozatok közszemlére tételéről, kihirdetéséről és a jogorvoslati határidők szabályozásáról szóló tervezet levétele a napirendről.	33
11. A közalkalmazottak igazolásáról szóló rendelet módosítása.	34
12. Rendelet a mezőgazdasági motorok hajtására szolgáló olajtermékek kedvezményeinek megszüntetésére.	34
13. Határozat a hadikárok esetén a földadó elengedéséről.	34
14. Az italmérési engedélyilletékek előírása az 1945-ös évre.	34
15. A háborús helyzet következtében vetetlenül maradt szántóterületek földadójának elengedése.	35
16. Rendelet az ásványolaj termékek utáni kincstári részesedésről.	35
17. Határozat az 5 milliárd pengő névértékű államkölcsön felvételéről.	35
18. Határozat a háborús rombolások fényképfelvételeinek elkészítéséről.	35
19. Határozat a békeelőkészítési munkálatok összehangolásáról.	36
20. A Műegyetem Erdőmérnöki Karának a felügyeletéről szóló javaslat levétele a napirendről.	36
21. Tájékoztató a színházak működését gátló anyagi természetű kérdésekről. .	36
22. A „Köznevelés” c. lap papírigényének biztosítása.	36
23. Határozat Hevesi Ferenc budapesti főrabbi tábori vezetőlelkészévé váló szerződéses alkalmazásáról.	37
24. Határozat az ipari növénytermesztés biztosításáról.	37
25. Kinevezések a vízügyi szolgálathoz.	37
26. A magvak tisztítására szolgáló telepek működésének szabályozása, figyelemmel a jóvátételi szállításokra.	37
27. Határozat egyes mezőgazdasági termények jóvátételi szállításának korlátozásáról.	38
28. Határozat az államvasutak szénellátásáról.	38
29. A vasúti alkalmazottak szolgálatban való visszatartásáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	38
30. Határozat a vasúti üzletszabályzat rendelkezéseinek módosításáról.	38

31. Tájékoztató a MÁV július havi helyreállítási munkálataira 220 millió pengő hitel körözés útján történt jóváhagyásáról.	38
32. Tájékoztató a Magyar Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat helyreállítására vonatkozó előterjesztés körözés útján történt jóváhagyásáról.	39
33. Tájékoztató Valentiny Ágoston nyugdíjbeszámítási ügyének körözés útján történt jóváhagyásáról.	39
34. A Kereskedelem és Közlekedésügyi Minisztérium épületének helyreállítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	39
35. Határozat a Közlekedési Tanfolyamok épületének helyreállításáról.	39
36. Határozat a Ferenc Csatorna Rt. engedélyének meghosszabbításáról.	39
37. Vontatóhajók építésére 13 millió pengő hitelfedezet biztosítása a MFTR részére.	40
38. Tankuszályhajó építésére 5 millió pengő biztosítása a MFTR részére.	40
39. Kinevezések az Igazságügyminisztériumhoz.	40
40. Határozat a Hatásköri Bíróság tagjainak javadalmazásáról.	40
41. A népbírók és az igazolóbizottságok tagjainak fizetett díjazás felemelése.	40
42. Rendelet az egyes váltókon alapuló keresetek és visszakeresetek elévüléséről, valamint a jelzálogjogi ranghely előzetes biztosítására vonatkozó feljegyzés hatályának meghosszabbításáról.	40
43. Határozat a közszolgálati alkalmazottak pótdíjáról.	41
44. Rendelet a munkaközvetítés szabályozásáról.	41
45. A népruházati akció pénzügyi lebonyolítására 250 millió pengő biztosítása.	42
46. A bányá- és iparvállalatok támogatására 500 millió pengő biztosítása.	42
47. Iparügyi Minisztérium beszerzési csoportja részére 1 millió pengő forgótőke kölcsön engedélyezése.	42
48. Rendelet az elhagyott javak tekintetében az ipari érdekek biztosításáról.	43
49. A Csepeli Üveggyár 50 millió pengős hitel igényének levétele a napirendről.	43
50. Közellátási tisztviselők kinevezése és esetükben képesítési kellékek meglétének elengedése.	43
51. Rendelet bőrkészleteknek jóvátételi célra történő igénybeviteléről.	44
52. Határozat az export-import kötések szabályozásáról.	44
53. A Magyar Vöröskereszt felügyelete tárgyában készült előterjesztés levétele a napirendről.	44
54. Határozat a családi pótlékról szóló törvény módosításáról.	44
55. Rendelet a magyar szociálpolitika feladatairól és a szociálpolitikai szervekről.	44
56. A Népjóléti Minisztérium beszerzési csoportja részére 750 000 pengő forgótőkehitel engedélyezése.	45
44. 1945. augusztus 13. B) kötet	58
1. A volkbundista és hitlerista német lakosság kitelepítésének előkészítése a pártok képviselőinek bevonásával	58
45. 1945. augusztus 16. B) kötet	75
1. Sulyok Dezső kinevezése a Pénzügyi Központ elnökévé.	75
2. Farkas Ferenc kinevezése az Országos Földhitelintézet elnökévé.	76
3. Propper Sándor kinevezése az Országos Központi Hitelszövetkezet elnökévé.	76

4. Kinevezés a Miniszterelnökséghez.	76
5. Vásáry István volt pénzügyminiszter nyugdíjba számítható szolgálati idejének megállapítása.	76
6. A kormány tárgjainak részvétele az augusztus 20-i körmeneten.	76
7. Az esztergomi bazilika helyreállításának az államkasszából való biztosítása.	77
8. A Győrffy Kollégium épületének helyreállítására 20 millió pengő folyósítása.	77
9. A villanyszolgáltatás árkérdésének rendezése.	77
10. A csendőrség feloszlatásáról és az Államrendőrség felállításáról szóló rendelet kiegészítése.	78
11. A folyamrendőri szolgálatról szóló rendelet módosítását cázló javaslat levétele a napirendről.	78
12. A tűzoltóság megszervezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	78
13. 220 000 pengő engedélyezése a Közigazgatási Bíróság alkalmazottainak élelmszerellátására.	79
14. A közszolgálati alkalmazottak lakbérpótlékának engedélyezése.	79
15. Határozat a cukor-fogyasztási adóból származó kincstári részesedés felemeléséről.	79
16. A Pénzügyminisztérium felügyelete alá tartozó jogszabályok módosítása, illetve kiegészítése.	79
17. A kiskereskedői hitelakció körének kiszélesítése és az e célt szolgáló hitelek 45 millió pengőre való felemelése.	80
18. A Pénzügyminisztérium felügyelete alá tartozó szervektől nyugállományba helyezett egyes tisztviselők nyugdíjának megállapítása.	80
19. A Magyar Nemzeti Bank Főtanácsának újjáalakításáig megbízott ügyvezetőség működési feltételeinek meghatározása.	80
20. Határozat a konzuli illetékek felemeléséről.	81
21. Tájékoztató a szövetségesek kormányaihoz a háború befejezése alkalmából küldött üdvözlő táviratokról.	81
22. Javaslatok a győri püspöki szék betöltésére.	81
23. Vita az egyházi és alapítványi kulturális célvagyonoknak a földbirtokreform során történő igénybeviteléről.	81
24. A Magyar Filmügyek Országos Bizottságának létesítése ügyében készült előterjesztés levétele a napirendről.	82
25. Határozat nőknek a jogi és államtudományi karra való felvételéről.	82
26. Határozat az általános iskola szervezéséről.	82
27. Határozat a haditörvényszékek megalakításáról.	83
28. A háború idejére szóló rendkívüli büntetőjogi rendelkezések hatályon kívül helyezése.	83
29. Határozat a honvédségi szolgálati szabályzatnak a szolgálati elsőbbséget és a felállítási sorrendet illető részének megváltoztatásáról.	83
30. A háziállatok marhalevéllel való ellátása s az állatállomány fejlesztése tárgyában készült előterjesztés levétele a napirendről.	83
31. A mező- és erdőingatlanok forgalmának szabadabb tétele ügyében készült előterjesztés levétele a napirendről.	84
32. Kinevezések a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	84

33. Kinevezés a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	84
34. 20 millió pengő hitel folyósítása az ármentesítő és belvízszabályozó művek háborús kárainak helyreállítására.	85
35. A halászatra vonatkozó jogszabályok módosítása és kiegészítése.	85
36. 10 millió pengő hitel folyósítása a haltermelés fokozására.	85
37. 2,5 millió pengő folyósítása az államépítészeti hivatalok székházainak helyreállítására.	85
38. 540 000 pengő hitel folyósítása a Mértékügyi Intézet épületének helyreállítására.	86
39. Az egyes értékpapírok megsemmisítéséről szóló rendelet módosítása és kiegészítése.	86
40. A legfőbb igazságügyi fegyelmi bíróság szervezetének módosítása.	86
41. Határozat a német állampolgárságú háborús bűnösök magyarországi cselekményeinek felkutatására irányuló nyomozás hatékonyabbá tételéről.	86
42. Határozat egyes fasisztának minősített hírközvetítő részvénytársaságok vagyionának elkobzásáról.	86
43. Az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezetek közgyűléséről szóló javaslat levétele a napirendről.	87
44. Horváth Ákos volt államügyész özvegyének nyugellátása.	87
45. Rendelet a házassági jogról szóló törvény és a kapcsolatos eljárási rendelkezések kiegészítése, illetve módosítása tárgyalásában.	87
46. Határozat az árdrágítási visszaélések büntetésének szigorításáról.	88
47. A népbíráskodásról szóló rendelet kiegészítése.	88
48. Tájékoztatás az Iparügyi Minisztériumnál történt egyik kinevezés és képeztési kellekek alóli mentesítés körözés útján történt jóváhagyásáról.	88
49. Az üzemi felszerelési tárgyak igénybevételéről szóló rendelet módosítása.	88
50. Határozat a szabadalmi ügyvivők igazolásáról.	89
51. Az iparjogosítvány kiadásáról, új üzlethelyiségek nyitásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	89
52. 1 millió pengő államkölcsön folyósítása a Takarékpénztárak és Bankok Országos Nyugdíjpénztára részére.	89
53. 44 millió pengő államkölcsön folyósítása az OTI részére.	89
54. Határozat az egyesített gyógyszerár szabás módosításáról.	90
55. A hazatért deportáltak és hadifoglyok balatoni üdültetésére fordítandó összeg meghatározása.	90
56. Határozat a baleseti biztosítási díj mértékéről.	90
57. Határozat a magánjogi szolgálati viszony alapján járó nyugdíj felemeléséről.	91
58. 25 millió pengő újabb államkölcsön folyósítása a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete részére.	91
59. Határozat a társadalombiztosításra vonatkozó egyes rendelkezések módosításáról és kiegészítéséről.	91
60. Rendelet a sokgyermekes anyák megsegítéséről.	91
61. Rendelet a közérdekű munkakötelezettségről.	92

46. 1945. augusztus 22.	B) kötet	111
1. Üdvözlés, napirend előtti felszólalás engedélyezése.		111
2. Tájékoztatás Bagdasar román közegészségügyi miniszter, valamint Nicolau, Stefan és Parhon, Constantin professzorok budapesti látogatásáról és Molnár Erik bukaresti meghívásáról.		111
3. Napirend előtti felszólalás engedélyezése.		112
4. Észrevétel a közellátási szempontokkal nem egyeztetett magyar–csehszlovák árucsereforgalmi megállapodást illetően.		112
5. A minisztériumok munkaidejének megállapítása.		113
6. Kinevezések a Pénzügyminisztériumhoz, illetve özvegyi nyugdíjak megállapítása.		113
7. Határozat egyes pénzügyi tisztviselők képesítési kellékek alóli mentesítéséről.		114
8. 30 millió pengő segély folyósítása a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség részére.		114
9. Schell Péter volt államtitkár, illetve belügyminiszter felülvizsgálati ügyének levétele a napirendről.		115
10. Kinevezés a Pénzügyminisztériumhoz.		115
11. A nagy-budapesti választások ügyében készült javaslat vitája, illetve levétele a napirendről azzal, hogy pártközi értekezlet tárgyalja meg előbb.		115
12. Napirend előtti felszólalás engedélyezése.		116
13. Tájékoztatás a Szovjetunióban lévő magyar hadifoglyok hazabocsátásáról.		116
14. Tájékoztatás a németek kitelepítése ügyében nyert értesülésről.		117
15. Tájékoztatás a szlovákiai magyarok kitelepítése ügyében kialakult csehszlovák álláspontról.		117
16. Javaslat a Vörös Hadsereg által lefoglalt magtárakból kölcsön igénybevétele.		118
17. Bejelentés a vetőmagvak és a jószágok lefoglalás alóli felszabadításának gazdasági minisztertanácsi ülésen történő megtárgyalásáról.		118
18. Pótlólagos tájékoztatás a Romániába került hadifoglyok hazabocsátásáról, valamint a németek kitelepítéséről.		118
19. 15 millió pengő folyósítása a főispánok és a rendőrség céljait szolgáló gépkocsik beszerzésére.		119
20. Rendelet a vallásváltoztatások jóváhagyásáról.		119
21. A közszolgálati alkalmazottak illetményéről és nyugellátásukról szóló rendelet módosítása.		120
22. A közszolgálati alkalmazottak kiküldetési és átköltözködési illetményének újbóli megállapítása.		120
23. Rendelet a vámszedési jog újbóli tényleges gyakorlásáról.		120
24. Határozat a kegyelmi ellátás engedélyezésének a Nemzeti Főtanács hatáskörébe utalásáról.		120
25. Határozat a fizetési eszköz jellegüket elvesztett 1000 pengős bankjegyek utólagos letérbe helyezéséről.		121
26. A számolólapok illetékéről szóló rendelet hatályon kívül helyezése.		121
27. Az állandó összegű okirati és közigazgatási illetékekre vonatkozó jogszabályok kiegészítése.		122

28. Határozat újabb 15 milliárd pengő kincstári jegykölcson felvételéről és több régi kincstári jegykölcson visszafizetéséről.	122
29. Határozat a Magyar Nemzeti Bank Főtanácsának újjáalakításáról.	122
30. Határozat a valuta, illetve devizaforgalom szabályozásáról.	122
31. A Magyar Nemzeti Bank elnökének, Oltványi Imrének a felmentése és Kárársz Artur kinevezése.	123
32. Határozat a nyomdatermékek köteles példányainak beszolgáltatásáról.	124
33. 300 000 pengő rendkívüli hitel folyósítása az Országos Magyar Iparművészeti Iskola tanműhelyeinek helyreállítására.	124
34. A Kolozsvári Nemzeti Színház felszerelési tárgyainak átadása a Romániai Magyar Népi Szövetségnek.	124
35. Török István kinevezése a református hittudományi kar rendes tanárává.	124
36. 4 millió pengő hitel folyósítása a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium távbeszélő berendezésének költségeire.	124
37. 2 millió pengő hitel folyósítása a Magyar Tudományos Akadémia épületének javítására.	124
38. 370 millió pengő hitel folyósítása a postaszolgálat újjáépítésére.	125
39. Rendelet a készbőraru és a lábbeli forgalmának szabályozásáról.	125
40. A zsidók és baloldali magatartású személyek korábban elvesztett üzlethelyiségeinek, berendezéseinek, készleteinek visszaadásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	125
41. 358 millió pengő póthitel engedélyezése a Buda és Pest közötti összeköttetés ideiglenes helyreállítására.	126
42. 455 millió pengő hitel folyósítása a felrobbantott hidak helyreállításának legsürgősebb munkálataira.	126
43. Tájékoztatás az Újjáépítési Minisztérium valamint a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium együttműködésének zavarairól a postaszolgálat újjáépítési programját illetően.	126
44. 268 millió pengő folyósítása a MÁV és a MÁVAUT céljaira.	126
45. Határozat az ellenállási mozgalomban vértanúhalált halt személyek nevének jegyesükre történő átruházásáról.	127
46. Az igazolóbizottsági tagok napidíja ügyében benyújtott tervezet levétele a napirendről.	127
47. Az értékpapírok megsemmisítéséről szóló rendelet módosításáról szóló tervezet levétele a napirendről.	127
48. Az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezetek közgyűléséről készült tervezet levétele a napirendről.	127
49. László Jenőné özvegy nyugdíjának megállapítása.	128
50. Az iparügyi valamint a kereskedelem- és postaügyi miniszterről szóló törvény végrehajtását illető rendelettervezet levétele a napirendről.	128
51. Határozat az Ipari Anyaghivatal és az Ipari Anyaggazdálkodási Tanács megszüntetéséről.	128
52. 700 000 pengő folyósítása az Iparügyi Minisztérium épületének helyreállítására.	129
53. Rendelet az iparjogosítványok kiadásáról, új üzlethelyiségek nyitásáról, át-helyezéséről.	129

54. Rendelet mezőgazdasági termés beszolgáltatásáról, forgalmáról szóló rendelet kiegészítéséről.	129
55. Határozat a gabona és olajos magvak behozatalának szabályozásáról.	129
56. Határozat a társasháztulajdonról szóló törvény hatályának az újjáépítési szempontokat figyelembe vevő kiterjesztéséről.	130
57. Határozat a társadalombiztosító intézetek orvosi tanácsi hatáskörének ellátásáról.	130
58. 8 millió pengő állami kölcsön engedélyezése az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet részére.	130
47. 1945. augusztus 29. B) kötet	137
1. Határozat az állami kiadások fedezésére szolgáló hitelek körözés útján történő engedélyezéséről.	137
2. Az 1848–49-es honvédek hátramaradottainak gondozásával kapcsolatos ügykör áttétele a Népjeléti Minisztériumhoz.	137
3. Kinevezések a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	138
4. Csukásy G. Lajos kinevezése a Miniszterelnökséghez.	138
5. 1,5 millió pengő folyósítása a Nemzeti Szalon helyreállítására.	138
6. Határozat az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1945. szeptember 5-i ülésének napirendjéről.	139
7. Engedély napirend előtti felszólalásra.	141
8. A kenyérgabona forgalmát és árát illető kérdésnek a gazdasági minisztertanács elé utalása.	141
9. Beszámoló a magyar–szovjet árucsereforgalmi és a gazdasági együttműködési egyezmény megkötéséről.	141
10. Vita a törvényhatósági illetve képviselőtestületi választásokról szóló javaslatról.	142
48. 1945. augusztus 31. B) kötet	147
1. Kinevezések a Pénzügyminisztériumhoz.	147
2. A törvényhatósági, illetve képviselőtestületi tagok választásáról szóló javaslat folytatólagos tárgyalása.	148
3. Napirend előtti felszólalás engedélyezése.	156
4. A hazaérkező hadifoglyok fogadásának előkészítése, javaslat kormánybiztos kinevezésére.	156
5. Berkesy László egyetemi tanári kinevezése.	157
6. Harrer Ferenc egyetemi tanári kinevezése.	157
7. Yolland Artur egyetemi tanári kinevezése.	157
8. Szabó Árpád egyetemi tanári kinevezése, állásfoglalás a kinevezések egyidejű foganatosításáról.	157
9. Incze Gyula egyetemi tanári kinevezése.	158
10. Szalay Sándor egyetemi tanári kinevezése.	158
11. Czeglédy Sándor egyetemi tanári kinevezése.	158
12. 80 millió pengő hiteltúllépés engedélyezése iskolák tatarozása és újjáépítése céljára.	158

13. 15 millió pengő hitelkeret engedélyezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium részére.	159
14. 786 000 pengő engedélyezése az első képességmegállapító versenyvizsgálat céljára.	159
15. 10 millió pengő engedélyezése az állami kezelésbe vett szegedi Nemzeti Színház céljaira.	159
16. Határozat kincstári szavatosság vállalásáról a mezőgazdasági termelési hitelek ügyében.	159
17. Határozat a dohány fogyasztási adójának és engedélyilleték tételeinek újabb megállapításáról.	160
18. Rendelet az ingatlanok áremelkedésével kapcsolatos adózásról.	160
19. Határozat a Honvéd Ruházati Anyagszertár átalakításáról.	160
20. Határozat az egyes katonai bűncselekmények hátrányos jogi következményeinek megszüntetéséről.	161
21. Határozat néhai Lenkey Géza vezérőrnagyi előléptetéséről.	161
22. Határozat néhai Pétery Béla nyugállományú vezérőrnaggyá való előléptetéséről; Csetey Károly altábornaggyá való kinevezésének levétele a napirendről.	161
23. Határozat az erdő- és mezőgazdasági ingatlanforgalom korlátozásának megszüntetéséről.	162
24. Határozat egyes hasznos háziállatok marhalevéllal való ellátásáról és az állatállomány fejlesztéséről.	162
25. Kinevezés a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	162
26. Állami gazdasági felügyelő kinevezése.	162
27. 67 millió pengő folyósítása a BSZKRT hiányának fedezésére.	163
28. Határozat a zsidókra hátrányos jogszabályok alapján vagy baloldali magartás miatt elvett üzlethelyiségek, készletek visszaadásáról.	163
29. 12,5 millió pengő hitelkeret engedélyezése egyes magánvasutak megváltására.	163
30. 162 000 pengő kölcsön folyósítása az Államépítészeti Hivatal és az állami útgépjavitó műhely beszerzési csoportja részére.	163
31. Bejelentés az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeti közgyűlésekről szóló rendelet körözés útján történő jóváhagyásáról.	164
32. A házfelügyelőről és segédházfelügyelőről szóló javaslat levétele a napirendről.	164
33. Határozat a házasságkötések anyakönyvezése terén felmerült szabálytalanságok rendezéséről.	164
34. A szövetséges hatalmak által Magyarországnak átadott büntettek szökésének megakadályozására vonatkozó előterjesztés levétele a napirendről. . . .	164
35. Kerekesházy József népfőügyész felmentése és Szűcs János népfőügyészi kinevezése.	165
36. Engedély az igazságügyminiszter számára soronkívüli javaslat megtételére. . . .	165
37. Hitelek engedélyezése az Igazságügyminisztérium számára.	165
38. 18 210 000 pengő hitel engedélyezése az Iparügyi Minisztérium épületének helyreállítására.	166
39. A kéményseprő ipar gyakorlására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. . .	166

40. 200 000 pengő folyósítása a Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet műszerkocsijának javítására.	166
41. Az egyes ipari alapanyagok árai tárgyában benyújtott javaslat levétele a napirendről.	167
42. Határozat a Vörös Hadsereg által zárolt készletek felszabadításának kezdeményezéséről.	167
43. 25 millió pengő hitel folyósítása a Hús- és Zsír hivatal megszervezésére. . .	167
44. 400 millió pengő folyósítása a hatósági árucserforgalom lebonyolítására. .	167
45. Határozat a munkások családi pótlékáról.	168
49. 1945. szeptember 4. délelőtt 10 óra <i>B) kötet</i>	178
1. 100 millió pengő folyósítása az amerikai szállási övezetből hazatérő hadifoglyok, menekültek és deportáltak ellátására.	178
2. Határozat a Vörös Hadsereg által kibocsátott pénzjegyek forgalmának beszüntetéséről.	179
3. Bejelentés az 5000 vagy 10 000 pengős pénzjegyek esetleges kibocsátásáról. .	179
4. Határozat a Nemzetgyűlés szeptember 5-én tartandó ülésének lefolytatásáról, az egyes megerősítésre váró rendelkezések előadóirol.	180
5. Állásfoglalás a szlovákiai magyarság helyzetével kapcsolatos kérdés nemzetgyűlési exponálásáról.	181
6. Határozat az országos választójogi törvénytervezet megtárgyalásának módjáról.	182
7. A törvényhatósági és képviselőtestületi választásokról szóló rendelet szövegének módosítása az Országos Nemzeti Bizottság létrejötté következtében. .	182
8. Határozat a miniszterelnök és a Nemzetgyűlés elnöke által a Nemzetgyűlésben tartandó beszéd előzetes megvitatásáról.	183
50. 1945. szeptember 4. este 9 óra <i>B) kötet</i>	188
1. Zsedényi Béla bejelentése Cseh János, Dobó István és Dancza Lajos nemzetgyűlési képviselők előzetes letartóztatásáról.	188
2. Vita az Ideiglenes Nemzetgyűlés ülésén tartandó miniszterelnöki beszédnek a szlovákiai magyarok sorsát érintő részéről, illetve a kérdés felvetéséről. . .	190
3. A miniszterelnöki beszéd további kérdéseinek jóváhagyása.	192
4. A Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt kérése az Ideiglenes Nemzetgyűlés időbeosztását illetően.	192
5. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöke által tartandó beszéd ismertetése és megállapodás a házszabályok előzetes jóváhagyásának módjáról.	192
6. Javaslat az Ideiglenes Nemzetgyűlés bizottságainak megalakítására és határozat a 4. napirendi pontban felvetett kérdés teljesítéséről.	192
51. 1945. szeptember 10. <i>B) kötet</i>	193
1. Határozat egy belügyminisztériumi tisztviselő szolgálati idejének megállapítása ügyében.	193
2. Segédtitkár kinevezése a Miniszterelnökséghez.	194
3. 6 millió pengő póthitel engedélyezése a Miniszterelnökség épületeinek helyreállítására.	194

4. A nemzetgyűlési választásokról szóló törvényjavaslat elfogadása.	194
5. Hozzájárulás az új, „E” sorozatú kincstári jegykölcson kibocsátásához. . . .	196
6. Határozat az erdélyi magyar iskolák támogatásáról.	196
52. 1945. szeptember 11. B) kötet	200
1. Állásfoglalás a Moszkva melletti hadifogolytábor magyarországi német származású foglyainak Magyarországra szállítása ügyében.	200
2. Állásfoglalás az egyesülési joggal kapcsolatban az Ideiglenes Nemzetgyűlés ülésén felvetett kérdésre adandó választ illetően.	202
3. A „E” sorozatú kincstári jegykölcson kibocsátásának tudomásulvétele. . . .	202
53. 1945. szeptember 12. B) kötet	204
1. Javaslat a Budapest ostromakor elesett szovjet katonák emlékének törvény alakjában való megörökítése ügyében.	204
2. Tájékoztató Bély Alajossal kapcsolatban a Világosságban megjelent köz- leményről.	205
3. Javaslat a kormány felhatalmazásának kiterjesztését illető törvény megalko- tására.	205
54. 1945. szeptember 17. B) kötet	207
1. Tájékoztató Mindszenty József esztergomi érsekké történt kinevezéséről. . . .	207
2. Napirend előtti felszólalás engedélyezése.	208
3. Tájékoztató Jugoszlávia Triesztre vonatkozó igényéről, elvi állásfoglalás az igény támogatását illetően.	208
4. A Szakszervezeti Világkongresszuson résztvevő magyar küldöttség költsé- geire 18 millió pengő engedélyezése.	209
5. Határozat a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátásával kapcsolatos igények felülbírlásáról.	209
6. Határozat a nyári időszámításra vonatkozó rendelet érvényének meghosz- szabbításáról.	209
7. Határozat a budapesti közalkalmazottak közlekedési segélyének felemelésé- ről.	210
8. Határozat a közalkalmazottnak nem minősülő személyek pénzügyi és hitel- ügyi jellegű külföldi kiküldetésének engedélyezéséről.	210
9. Hozzájárulás Merényi Scholtz Gusztáv orvos-ezredes előléptetéséhez. . . .	210
10. Hozzájárulás a Legfőbb Állami Számvevőszék egyik tanácsosának kineve- zéséhez.	210
11. Határozat Hlatky Endre volt miniszterelnökségi államtitkár feleségének folyósítandó illetmény ügyében.	211
12. Rendelet a nemzeti ellenállási mozgalomban és a németellenes szabadság- harcban szerzett érdemek elismeréséről.	211
13. Az újonnan felvett közalkalmazottak felmondásáról szóló tervezet levétele a napirendről.	211
14. Legéndi Rudolfnak, az elhagyott javak kormánybiztosának felmentése és helyére Zombori Gyula kinevezése.	212

15. 1 millió pengő hitel engedélyezése a gr. Teleki Pál Intézet helyreállítására.	212
16. Múzeumi gondnok kinevezése.	212
17. 500 000 pengő kiutalása a Dissertationes Pannonicae c. kiadványsorozat engedélyezésére.	213
18. A Műegyetem mezőgazdasági és erdőmérnöki osztályainak sorsára vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	213
19. Gönczi Jenő, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium volt államtitkárának rehabilitálása és nyugdíjának megállapítása.	213
20. Napirend előtt felszólalás engedélyezése.	213
21. Tájékoztató a budapesti törvényhatósági választásokat előkészítő gyűléseken tapasztalt rendbontásokról.	213
22. Határozat a tudományos intézmények, illetve munkatársaik támogatására szolgáló 40 millió pengő folyósításáról és szétosztásáról.	215
23. 2 millió pengő folyósítása a Fórum Club részére.	215
24. Határozat postatakarékpénztári alkalmazottak rehabilitásáról.	215
25. Rendelet az ecetsav után fizetendő kincstári részesedés és az ellenőrzési illetékek újabb szabályozásáról.	216
26. Vita a rendkívüli kinevezéseknél és soronkívüli előléptetéseknél követendő irányelvek tárgyában készült előterjesztéséről.	216
27. Határozat az államtitkárok, főosztályvezetők, osztályvezetők működési pót-díjáról.	217
28. Határozat pénzügyminisztériumi tisztviselők szolgálatban való visszatartásáról.	218
29. Határozat a dohányjövedéki főigazgató kinevezéséről.	218
30. Határozat a korábbi kormányzat által vállalt kincstári kötelezettségek tárgyában.	218
31. Határozat a biztosítási díjtételekkel terhelt ingatlanok újjáépítési költségeiről, valamint a Futura kötelezettségeinek állami szavatosság alapján való rendezéséről.	218
32. Vita a baloldali magatartásuk, vagy származásuk miatt sérelmet szenvedett közszolgálati alkalmazottak helyzetének rendezésénél követendő eljárás összhangjának biztosításáról.	219
33. Rendelet a behozható és a külföldre kivihető pengő bankjegyek és érmék értékhatáráról.	219
34. Határozat egy volt állampénztári tisztviselő rehabilitásáról.	219
35. Határozat egy volt állampénztári tisztviselő rehabilitásáról.	220
36. Határozat egy volt adóhivatali tisztviselő rehabilitásáról.	220
37. Határozat egy vámszaki tisztviselő rehabilitásáról.	220
38. Határozat egy volt állampénztári tisztviselő rehabilitásáról.	220
39. Határozat egy volt állampénztári tisztviselő rehabilitásáról.	220
40. Vita a Kárpát-Ukrajnából történő sóbehozatal ügyében folytatandó tárgyalásról.	220
41. Az Országos Hitelügyi Tanács ügyének levétele a napirendről.	221
42. Külföldi magyar gyermekek ellátásáról szóló bejelentés tudomásulvétele.	221
43. Határozat a honvédségi nyugállományba helyezésnél követendő alapelvekről.	221

44. Határozat Órley Zoltán, Kőváry Marcell, Virágh László, Schultheisz Miksa, Szász Ferenc, Székely László, Dumbovich Emil, Szalay Tibor, Almássy Pál és Vörös Gyula vezérőrnaggyá; Székely János altábornaggyá és Molnár Pál vezérőrnaggyá való előléptetéséről.	221
45. A honvédség főparancsnoki állásának megszervezéséről szóló javaslat levétele a napirendről.	223
46. Határozat a Honvédelmi Minisztérium régi megrendeléseinek rendezéséről.	223
47. Pokorny Hermann és Vásárhelyi Andor nyugállományú altábornagyk előléptetésének elodázása.	223
48. Hozzájárulás a Magyar Folyami és Tengerhajózási Részvénytársaság részére 27 002 000 pengő hitel folyósításához.	223
49. Határozat a Magyar Államvasutak részére 257 millió pengő hitel folyósításáról.	223
50. Határozat 400 millió pengőnek a törvényhatósági útalapok részére történő folyósításáról.	224
51. Kinevezés a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumhoz.	224
52. Határozat az IBUSZ számára 23 millió pengő támogatás folyósításáról.	224
55. 1945. szeptember 20. B) kötet	239
1. 500 000 pengő hitel engedélyezése a Miniszterelnökség beszerzési csoportja részére.	239
2. Határozat az Iparügyi Minisztériumhoz egy osztályfőnök kinevezéséről; vita a minisztériumok létszámának mérsékléséről, a határokon túlról áttelepülő tisztviselők elhelyezéséről.	240
3. Engedély napirend előtti felszólalásra.	240
4. Határozat az egyetemi és főiskolai hallgatók elszállásolásának rendezéséről.	241
5. Engedély napirend előtti felszólalásra.	241
6. Tájékoztató a közellátás helyzetéről és a termésről, valamint a jótételei szállításokról, illetve a terménykölcson visszaszolgáltatásának nehézségeiről.	241
7. Engedély napirend előtti felszólalásra.	242
8. Tájékoztató a Szövetséges Ellenőrző Bizottság, illetve a Vörös Hadsereg ellátásának költségeiről; javaslat a fegyverszüneti egyezmény értelmezésének felülvizsgálatára.	242
9. Horti László, Borbély János, Ferencz Tibor és Vaday Sándor kinevezése népfőügyészé.	243
10. Határozat a kenyér árának megszabásáról.	243
11. A mezőgazdasági termények, termékek és cikkek hamisításának tilalmáról szóló törvény kiegészítése.	244
12. Földművelésügyi kinevezési javaslatok levétele a napirendről.	244
13. A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumhoz történt kinevezés és a képesítési kellékek megléte alóli felmentés tudomásulvétele.	244
14. Az Országos Gépjármű Tanács létesítésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	244
15. A szovjet-magyar áruszállítási egyezmény lebonyolítására alakuló részvénytársaságra vonatkozó javaslat tudomásulvétele.	244
16. Határozat Horváth Ákos volt államügyész özvegyének nyugdíjáról.	245

17. Rendelet a tetőfedési kölcsönök biztosítására szolgáló jelzálogjog telek- könyvi bejegyzéséről.	245
18. Rendelet a Szovjetunióban kötött házasságokkal kapcsolatos kérdések sza- bályozásáról.	245
19. Rendelet a hitbizományokhoz tartozó épületek helyreállításának előmozdí- tásáról.	246
20. Rendelet az 1942. október 21-én és 1943. december 6-án kelt közkegyelmi elhatározások alkalmazásának megszüntetéséről.	246
21. Rendelet a Magyar Nemzeti Bank és az Országos Központi Hitelszövetke- zet kötelékébe tartozó hitelszövetkezetek birtokában volt egyes váltókról. .	246
22. Rendelet az ügyvédi meghatalmazásokon az ügyvédi jóléti hozzájárulás le- rovásának szabályozásáról.	246
23. Határozat a letartoztató intézeti alkalmazottak illetményeinek és nyugellá- tásának rendezéséről.	246
24. Az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeteknél tartandó közgyű- lésekről szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	247
25. Elvi hozzájárulás az egyetemi és főiskolai hallgatók igazolásáról szóló ren- delet tervezetéhez.	247
26. Határozat a Magyar Bányatermék- és Fémértékesítő Rt. részére folyósítan- dó 250 000 pengő államsegélyről.	247
27. 3 millió pengő hitel engedélyezése az Iparügyi Minisztérium részére az At- tila krt. 13-21. sz. bérház helyreállítására.	248
28. Rendelt az Országos Ipari Munkaügyi Felügyelőség megszüntetéséről. . .	248
29. A bányahatósági helyreállítási és újjáépítési alap létesítésére vonatkozó ja- vaslat levétele a napirendről.	248
30. 1 180 600 pengő póthitel engedélyezése az Iparügyi Minisztérium hivatala- inak elhelyezésére.	248
31. A részvénytársasági és szövetkezeti közgyűlések megtartásának tilalmát ki- mondó rendelet módosítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. . .	249
32. A szolgálati jogviszony egyes kérdéseinek szabályozására, valamint a kemé- nyítőipar támogatására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	249
33. 350 000 pengő engedélyezése az ipari újjáépítést ismertető film céljaira. . .	250
34. 1,25 milliárd pengő engedélyezése a Vörös Hadsereg részére történt szállí- tások kiadásainak kiegyenlítésére.	250
35. 6 milliárd pengő folyósítása jóvátételi szállításokra.	250
36. Határozat az ipari jóvátételi szállítások belföldi áráról.	250
37. A közellátásügyi miniszter árszabályozó hatásköréről szóló előterjesztés le- vétele a napirendről.	251
38. A „Népegészségügy” és a „Magyar Orvosok Lapja” részére 1,2 millió pen- gő államsegély engedélyezése.	251
39. Határozat a zsidó származás, vagy baloldali magatartás miatt elhurcolt, il- letve összeköltöztetett személyek lakásbérleti viszonyainak szabályozásáról. .	252
40. Határozat a gyógyszerészeti jóléti intézményekre vonatkozó törvénycikk módosításáról.	252
41. 800 000 pengő államkölcsön folyósítása Karcag város szülőotthona céljára. .	252

42. A szabadpályán működő értelmiségiek és hatósági jogosítvánnyal rendelkezők igazolási eljárására vonatkozó rendelet módosítása.	252
43. 100 000 pengő államsegély folyósítása az országos orvoskongresszus előkészítésére.	253
44. Az Újjáépítési Minisztérium 1945. évi augusztus havi költségvetésének jóváhagyása.	253
45. Az Újjáépítési Minisztérium 1945. évi szeptember havi költségvetésének jóváhagyása.	253
46. Az 1937. évi határokon kívüli területekről visszatért önkormányzati alkalmazottak illetményeiről szóló előterjesztés levétele a napirendről.	253
47. Tájékoztatás a Közigazgatási Bíróság autóbekészítésére és épületének helyreállítására igényelt, összesen 2 315 000 pengő hitelre vonatkozó javaslat körözés útján történt jóváhagyásáról.	253
48. Határozat volt belügyminisztériumi tisztviselők rehabilitálása, illetve kinevezése ügyében.	254
49. 94 544 000 pengő hitel folyósítása a Népgondozó Hivatal 1945. augusztusi szükségletének fedezésére.	254
50. 120 000 pengő hitel folyósítása a Magyarok Világszövetsége részére.	254
51. A közalkalmazás körében való nyugdíjazásokra vonatkozó rendelet kiterjesztése a vármegyei, városi és községi alkalmazottakra.	255
52. Határozat az Államrendőrség budapesti főkapitányságának megszervezéséről és az Államrendőrséget érintő egyes kérdésekről.	255
53. Több belügyminisztériumi alkalmazott képesítési kellekek alóli felmentésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	255
54. Hozzájárulás a nemzetgyűlési választások céljára 80 millió pengő felhasználásához.	256
55. Hozzájárulás a választói joghoz megkívánt helybenlakás alól egyes személyeknek a felmentéséhez.	256
56. Rendelet az Országos Hitelügyi Tanács ujjáalakításáról.	256
57. Határozat pénzügyi kezelők rehabilitálásáról.	256
58. Határozat egy állami gimnáziumi rendes tanár kinevezéséről.	257
59. 1 millió pengő engedélyezése a Nemzeti Sportbizottság számára.	257
60. Rendelet a Magyar Művészeti Tanács létesítéséről.	257
61. Határozat tanügyi főtanácsosok kinevezéséről.	257
62. Határozat a honvédségi szolgálati szabályzat megváltoztatásáról.	258
63. Bejelentés az Egyesült Államoknak a diplomáciai kapcsolat felvételét illető szándékáról.	258
56. 1945. szeptember 25. B) kötet	274
1. Az Egyesült Államok, valamint a Szovjetunió kormányának a diplomáciai viszony felvételére irányuló szándékának bejelentése és határozat az átiratokra adandó válaszról.	274
2. Határozat az országos választások november 4-i határnapjának kitűzéséről.	278
3. Bejelentés a Kisgazdapárt mintegy 120 tagjának Hódmezővásárhelyen történt rendőrségi őrizetbevételéről.	279
4. Az Egyesült Államoknak a diplomáciai kapcsolat felvételével kapcsolatban adott válasz szöveg módosításának indoklása.	279

57. 1945. szeptember 26.	B) kötet	280
1. Balogh István államtitkár felszólítása a miniszterelnöki bejelentések megtételére.		280
2. Határozat Linder Béla nyugalmazott honvédelmi miniszter szolgálaton kívül töltött idejének a nyugdíjába való beszámításáról.		280
3. Hozzájárulás Gyöngyösi János külügyminiszter katonai szolgálatban töltött idejének a nyugdíjába való beszámításáról.		281
4. Szobek András felmentése és Keresztes Mihály kinevezése Békés vármegye főispánjává.		281
5. Karácsonyi Ferenc részleges felmentése és Vörös József kinevezése Szeged város főispánjává.		281
6. Somogyi Miklós közellátási államtitkár felmentése, Szobek András kinevezése.		282
7. Határozat egyes pénzügyi tisztviselőknél az érvényes rendelkezésektől eltérő feltételek szerinti kinevezéséről.		282
8. 10,6 millió pengő engedélyezése a Szent Korona Javakhoz tartozó egyes épületek helyreállítására.		282
9. A közszolgálati illetményekről és a nyugellátásról szóló rendelet módosítása.		282
10. 23 millió pengő folyósítása a Központi Statisztikai Hivatal épületének helyreállítására.		283
11. Határozat a Külföldre Hurcolt Magyar Nemzeti Vagyon Kormánybiztosságának a létrehozásáról.		283
12. Vita és határozat Andaházy Kasnya Bélának a külföldre hurcolt magyar nemzeti vagyon kormánybiztosává való kinevezéséről.		283
13. Határozat a miniszterek reprezentációs költségeinek felemeléséről.		284
14. Határozat a külföldi tulajdonban volt s a földreform során igénybe vett ingatlanokért fizetendő kártérítésről.		284
15. Dr. Száva Kováts József egyetemi tanár kinevezése.		284
16. Dr. Baráth Jenő egyetemi rendkívüli tanári címmel való kitüntetése.		284
17. 1 500 000 pengő hitel engedélyezése a Biokémiai Intézet fejlesztésére.		285
18. 7 millió pengő engedélyezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium számára gépkocsik vásárlására.		285
19. Vita és határozat az Operaház ügyeinek felülvizsgálatára kiküldendő bizottságról.		285
20. Határozat a szeptember 30-ára tervezett felvonulással kapcsolatban a Nemzeti Sportbizottság által tett észrevétel megválaszolásáról.		286
21. Folba János vezérőrnagy római katolikus táborigazgatóvá való kinevezése.		286
22. Rendelet a katonai büntetőbírászkodásban alkalmazható egyes büntetések végrehajtásának módosításáról.		287
23. Vita a honvéd vezérkari főnöki állás megszüntetéséről.		287
24. 50 millió pengő biztosítása a törvényhatósági apaállattenyésztési alapszámmára.		288
25. 12 millió pengő hitel engedélyezése az állami borpincék hordóállományának kiegészítésére.		288
26. 86 100 000 pengő ellátmány biztosítása a dunai kisvízi kitérőszolgálat céljára.		288

27. Vita és rendelet a Magyar Agrártudományi Egyetem megszervezéséről.	288
28. A vasúti üzletszabályzat módosításáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	290
29. A BSZKRT részére engedélyezett 67 845 000 pengő hitel folyósításának tudomásulvétele.	290
30. Az Országos Gépjármű Tanács létesítésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	290
31. Rendelet a hatóság által igénybe vett egyes ingatlanok helyreállításával kapcsolatos költségek megtérítéséről.	290
32. Rendelet az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeteknél tartandó közgyűlésekről.	291
33. Rendelet a szövetkezetek és egyes részvénytársaságok közgyűléseinek engedélyezéséről, egyes részvénytársaságokhoz felszámolók kirendeléséről.	291
34. Egyes bűncselekmények tekintetében a bűnvádi eljárás kizárása tárgyában készült javaslat levétele a napirendről.	292
35. Az egyes ipari vállalatokhoz hatósági vezető kirendeléséről és a jótételteli szállítások biztosításáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	292
36. Rendelet az ipari termelés megindítását szolgáló hitelek szabályozásáról.	292
37. Rendelet az ipartestület által kiszabható pénzbírságról.	293
38. Rendelet a szabadalmi bíróságnál tanácselnöki állás szervezéséről.	293
39. Rendelet a kollektív szerződésekből megállapított munkabérek felemeléséről.	293
40. 200 000 pengő engedélyezése a jótételteli és újjáépítési üzemek üzemi bizottságai részére tartandó tanfolyam céljára.	293
41. A kórházak és egészségügyi intézmények zavartalan működésének biztosításáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	294
42. A tűzoltóság újjászervezése tárgyában készült, korábban elfogadott javaslat levétele a napirendről.	294
43. Vita és határozat az Államrendőrség budapesti főkapitányságának létszámáról.	294
44. Rendelet a régi mozgófényképezési engedélyek érvényességi idejének meghosszabításáról.	295
45. Határozat az 1937. előtti határokon kívül eső területekről visszatérő önkormányzati alkalmazottak illetményeiről.	295
46. A beosztási pótdíjról és külön jutalomról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	295
47. Volt állampénztári tisztviselő rehabilitálásának levétele a napirendről.	295
48. Határozat egy volt pénzügyi segédtitkár rehabilitálásáról.	296
49. Határozat egy volt állampénztári tisztviselő nyugellátásának megállapításáról.	296
50. Kinevezés pénzügyőri törzsfelügyelővé.	296
51. Közellátásügyi tisztviselők képesítési kellékek megléte alóli mentesítése.	296
52. Az újjáépítési közmunkakötelezettségről szóló rendelet módosítása és kiegészítése.	296
53. A Külföldre Hurcolt Magyar Nemzeti Vagyon Kormánybiztosságának létesítésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	297

58. 1945. október 3.	B) kötet	308
1. Bartók Béla elhunytának bejelentése; javaslat emlékének megőrkítésére, hamvainak hazahozatalára.		308
2. Engedély napirend előtti felszólalásra.		308
3. Nagy Ferenc köszönete édesanyja elhalálása alkalmából a kormány részvétnyilvánításáért.		309
4. Balogh István miniszterelnökségi államtitkár felkérése a miniszterelnökségi bejelentések megtételére.		309
5. A kormány tagjainak részvétele Mindszenty József esztergomi érsek székfoglalóján.		309
6. A Legfőbb Állami Számvevőszék részére 6 millió pengő hitel engedélyezése teherautó vásárlására.		309
7. Özv. Bajcsy-Zsilinszky Endréné nemzeti gondozási díjának megállapítása.		309
8. Határozat az Igazságügyminisztériumhoz való kinevezésről és a képesítési kellékek alóli mentesítésről.		309
9. Vázsonyi Vilmos özvegye részére nyugdíj biztosítása.		310
10. Kecskemét város szeszfőzdéjének igénybevételével kapcsolatos bejelentés levétele a napirendről.		310
11. 800 000 pengő hitelkeret engedélyezése az Újjáépítési Minisztérium tisztviselői részére tűzifa beszerzésére; határozat a kérdés egységes rendezéséről.		310
12. Határozat az őszi mezőgazdasági munkák biztosítása céljából alakuló bizottságról.		311
13. Engedély a Külügyminiszter részére a tárgysorozattól eltérő sorrendben való felszólalásra.		312
14. 1,8 milliárd pengő hitelkeret biztosítása a Szövetséges Ellenőrző Bizottság 1945 október-decemberi szükségletére.		312
15. Határozat a Külügyminisztériumhoz történő kinevezésről és a képesítési kellékek alóli mentesítésről.		313
16. Határozat a vasúti üzletszabályzat módosításáról és kiegészítéséről.		313
17. Határozat a magánhasználatra engedélyezett vasúton idegen áruk fuvarozásának szabályozásáról.		313
18. Tárcaközi bizottság létesítése az elsüllyedt hajók, úszatógépek és úszóművek kiemelésére.		314
19. 15 millió pengő hitel biztosítása a Magyar Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat helyreállítására.		314
20. 1 millió pengő póthitel engedélyezése a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium épületének helyrehozására.		314
21. A szovjet-magyar gazdasági együttműködési egyezmény tárgyában tartandó rendkívüli minisztertanácsi ülés bejelentése.		314
22. Puskin szovjet követi megbízásának, valamint Svédország részéről a diplomáciai kapcsolat felvételére irányuló szándék bejelentése.		315
23. Hozzájárulás egy törvényszéki bíró ügyvédi gyakorlatának a szolgálati idejébe való beszámításához.		315
24. Igazságügyminisztériumi tanácsos képesítési kellékek alóli mentesítése.		315
25. Az Iparügyi Minisztérium tárgysorozaton szereplő előterjesztéseinek levétele a napirendről.		316

26. Határozat a kórházak és egészségügyi intézmények zavartalan működésének biztosítása tárgyában.	316
27. Határozat a hadisegélyek, a hadigondozási és polgári gondozási pénzellátás rendezéséről.	316
28. Vita és határozat az újjáépítési közmunkakötelezettségről szóló rendelet módosításáról.	316
29. Határozat a 2 millió pengőt meg nem haladó hitelkérelmek körözés útján való engedélyezéséről.	318
30. A csehszlovák-magyar árucserével kapcsolatos javaslat levétele a napirendről.	318
31. A központi fűtőberendezések helyreállításával kapcsolatos javaslat levétele a napirendről.	318
32. Határozat a közületeknek folyósított helyreállítási és építkezési hitel felhasználásának ellenőrzéséről.	319
33. Határozat az Újjáépítési Minisztérium tisztviselői létszámáról.	319
34. Határozat 20 milliárd pengő államkölcsön felvételéről.	320
35. Az egyes meghatározott rendeltetésű hitelek felhasználásának ellenőrzéséről; valamint a beosztási pótdíj és külön jutalom engedélyezéséről szóló előterjesztések levétele a napirendről.	321
36. 6 millió pengő engedélyezése a Magyar Postatakarékpénztárnak teherautók beszerzésére.	321
37. Bíró József és Morvay Géza kinevezése a Magyar Postatakarékpénztár vezérigazgatójává, illetve vezérigazgatóhelyettesévé.	321
38. Rendelet a földművesszövetkezetek adó- és illetékmentességéről.	321
39. A módosított valutarendelet tervezetének levétele a napirendről.	321
40. Vita és határozat a Magyar Központi Híradó Rt. által igényelt 220 millió pengő kölcsönről.	322
41. A közigazgatási tanfolyamok szervezéséről szóló előterjesztés levétele a napirendről.	323
59. 1945. október 12. B) kötet	335
1. Vita és határozat a szovjet-magyar gazdasági együttműködési egyezményről.	335
2. Tájékoztatás a közellátás javítása ügyében a Miniszterelnökségen járt munkásdelegáció kívánságairól.	343
3. Vita a 10 000 pengős címletű bankjegyek nyomásáról, a kötött gazdálkodás bevezetéséről, valamint a közellátás helyzetéről; a közellátásügyi miniszter széleskörű felhatalmazása az utóbbi ügyek rendezésére.	343
4. Határozat a munkavállalók bérének, a közszolgálati alkalmazottak illetményének felemeléséről, valamint egy munkabérszínvonal megállapító bizottság létesítéséről; vita a kötött gazdálkodásról.	348
5. 1,5 millió pengő és 600 angol font engedélyezése a MADISZ öt vezetőjének a londoni ijuási kongresszuson való részvételére.	350
6. A következő minisztertanácsi ülés időpontjának meghatározása.	351

60. 1945. október 13.	B) kötet	361
1. Vita és határozat a Szakszervezeti Tanácsnak a dolgozók rossz anyagi helyzetéről, egyesek fényűző életvitelének megszüntetéséről és az adózás reformja ügyében készített beadványról.		361
2. Határozat a közpénztárakban bünyügyi letétként kezelt külföldi fizetési eszközök beszolgáltatásáról.		364
3. Rendelet a közszükségleti cikkek engedély nélküli kivitelének megtorlásáról.		364
4. Javaslatok a közellátás fokozottabb biztosítására.		364
5. Határozat a termény beszolgáltatásának támogatása ügyében a nemzeti bizottságokhoz és a pártokhoz intézendő felhívásról.		365
6. Határozat a burgonyabeszolgáltatás biztosítását szolgáló intézkedésekről. .		365
7. Határozat a Tárcaközi Közellátási Bizottság megszervezéséről.		365
8. Határozat a Nagy-Budapest, valamint a bányavidékek ellátását szolgáló élelmiszer-tartalék képzésére.		367
9. Határozat a közellátási kormánybiztosok mellé az egyes pártok által kiküldendő megbizottakról.		368
10. Határozat az egyes termények beszolgáltatási határidejéről.		369
11. Határozat a beszolgáltatott termények árának kifizetéséről.		369
12. Határozat a termények tárolására alkalmas helyiségek térítés nélküli igénybeviteléről.		369
13. Határozat a kötött gazdálkodással kapcsolatos visszaélések megtorlásáról. .		369
14. Határozat a malmok és olajütők ellenőrzéséről.		369
15. Vita az ipari, valamint a mezőgazdasági termékek és termények kötött gazdálkodásának, a forgalom és az árak szabályozásának bevezetéséről.		370
16. A baromfira vonatkozó árszabályozás levétele a napirendről.		370
17. Rendelet az 1945-re szóló kenyérgabona-beszolgáltatási kötelezettség megszegésének büntetéséről.		371
18. Vita dr. Dulin Jenő igazságügyi politikai államtitkárrá való kinevezéséről; a kérdés levétele a napirendről.		371
19. Vita dr. Eröss János belügyi politikai államtitkárrá történő kinevezéséről; a kérdés levétele a napirendről.		371
20. Határozat a nyári időszámítás megszüntetéséről.		373
21. 2 151 000 pengő hitel engedélyezése a Magyar Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalatnak teherautó beszerzésére.		373
22. Műszaki tanácsos kinevezése a Fővárosi Közmunkák Tanácsához.		374
23. Határozat mezőgazdasági főiskolai tanárok kinevezéséről.		374
24. A Magyar Központi Híradó Rt. szénszükségletével kapcsolatos előterjesztés levétele a napirendről.		374
25. Javaslat Pokorny Hermann vezérezredessé történő kinevezésére.		375
26. 200 millió pengős állami hitelgarancia-vállalás burgonyavásárlásra.		375
61. 1945. október 15.	B) kötet	378
1. Tájékoztató a tatabányai munkásküldöttség által előadott, főleg közellátási panaszokról, részükre 20 millió pengő folyósításáról.		378
2. Vita a közellátási gondokról, a kötött gazdálkodás bevezetéséről; határozat a szénkormánybiztosság felállításáról.		379

3. Balogh István államtitkár felszólítása a miniszterelnöki bejelentések megtétele.	384
4. Határozat a Szovjetunióból hazatérő egyes volt emigránsoknak a választói névjegyzékbe való felvételéről.	384
5. Szilágyi Jenő kinevezése a honvédség élelmezési kormánybiztosává.	384
6. Gál András kinevezése burgonyakormánybiztossá.	385
7. 500 000 pengő folyósítása a görögkeleti magyar egyház számára az Almássy téren épülő templom céljára.	385
8. 1 millió pengő államsegély engedélyezése a Ferenc József Rabbiképző Intézet Rökk Szilárd utcai épületének helyreállítására.	385
9. Szekfü Gyula kinevezése moszkvai követté; Szegedy Maszák Aladár megbízása a washingtoni politikai misszió vezetésével.	385
10. Bejelentés a kisgazdapárti gyűlések kommunista részről történt zavarásáról; a Belügyminisztérium, illetve a rendőrség passzív magatartásáról.	386
11. A közigazgatási tanfolyamok indítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	390
12. Rendelet a német állampolgárok honosításának és visszahonosításának hatálytalanításáról.	390
13. Határozat a németek által lakott területeken az önkormányzatok testületi hatóságainak szünetelése folytán szükségessé vált különleges közigazgatási szabályokról.	390
14. A rendőrségnél tervezett rehabilitációra vonatkozó előterjesztés levétele a napirendről.	391
15. Rendelet a fényűző vendéglátó üzemek bezárásáról.	391
16. Határozat egy volt pénzügyminisztériumi osztályfőnök rehabilitásáról.	392
17. Határozat pénzügyőri főfelügyelői cím adományozásáról.	392
18. Az értékpapírforgalomról szóló rendelet módosítása.	392
19. Határozat a mezőgazdasági termelési hitelekéről.	392
20. Az üzleti biztosítékul és bánatpénzül elfogadható értékekre vonatkozó rendelet módosítása.	393
21. Határozat a társasháztulajdon alapítással kapcsolatos adó- és illetékmenteségről.	393
22. Határozat egy pénzügyőrségi tiszt kinevezéséről.	393
23. Rendelet a valuta- és aranyforgalom szabályozásáról.	394
24. Rendelet az I-II. fizetési osztályban lévő közszolgálati alkalmazottak, bíróságok elnökeinek, alelnökeinek és a Legfőbb Állami Számvevőszék alelnökének pótlékáról.	394
25. Állami kezességvállalás a Futura részére a Magyar Nemzeti Bank által folyósított hitelek kapcsán.	395
26. Bartha Albert katonai rangjának visszaadása és vezérezredessé történő előléptetése.	395
27. Határozat miniszteri osztályfőtanácsosoknak a Földművelésügyi Minisztériumhoz való kinevezéséről.	395
28. Földművelésügyi kinevezési javaslat levétele a napirendről.	395
29. Határozat az árubehozatali korlátozások kiterjesztéséről.	396

30. Hozzájárulás a posta és távközlési forgalom újrafelvétele ügyében a szomszédos országokba tervezett kiküldetésekhez.	396
31. A papíros kereskedelmi forgalmának szabályozásáról, továbbá a Kereskedelmi Szakoktatási Tanács és a Kereskedelmi Szakoktatási Bizottság szervezésére vonatkozó javaslatok levétele a napirendről.	396
32. Határozat a postabélyegek külföldi értékesítésének megszervezéséről.	396
33. Az egyes ipari vállalatokhoz hatósági vezető kirendeléséről, valamint a jóvátételi szállítások biztosításáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	397
34. Rendelet az ipari tanulói tanviszonyról.	397
35. Rendelet a malmok létesítésének, bővítésének, újjáépítésének korlátozásáról.	397
36. A Papírosgazdálkodási Iroda létesítésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	398
37. Határozat a népruházati akció első részletének lebonyolításáról.	398
38. 3,5 milliárd pengő hitel biztosítása a bányá-, illetve iparvállalatok támogatására.	398
39. 15 milliárd pengő hitelkeret biztosítása a jóvátételi szállítások kiegyenlítésére.	398
40. A Vörös Hadsereg részére teljesített szállítások ellenértékének kiegyenlítésére 2,5 milliárd pengő hitel engedélyezése.	399
41. Határozat a közellátásügyi miniszter árszabályozó hatásköréről.	399
42. Határozat a gabonára és a kukoricára megállapított külön árral kapcsolatos árkülönbözet terhének viseléséről, a szükséges hitelkeret biztosításáról.	399
43. Határozat a csehszlovák üvegbehozatalról és benzin kivételről.	400
44. Rendelet a szocialista, antifasiszta és demokratikus magatartás miatt egyes személyeket ért hátrányok megszüntetéséről.	400
45. Rendelet a büntető ítélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények korlátozásáról és megszüntetéséről szóló rendelkezések kiegészítéséről.	401
46. 36 millió pengő biztosítása az Igazságügyminisztérium gépkocsibeszerzésére.	401
47. Rendelet a rögtönbíráskodás kihirdetéséről.	401
48. Határozat a téli étkeztetési akció megszervezéséről.	401
49. Határozat egy miniszteri tanácsosnak a Népjóléti Minisztériumhoz történő kinevezéséről és a képesítési kellékek alóli felmentéséről.	402
50. Határozat a külügyminiszternek a Nemzeti Főtanács előadójaként betöltött szerepéről.	402
51. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatala által a megnövelt költségeiről készített tájékoztatójának jóváhagyása.	402
62. 1945. október 24. B) kötet	423
1. Tájékoztatás a szovjet-magyar hosszabb távú gazdasági együttműködési megállapodás ellen az Amerikai Egyesült Államok és az angol kormány részéről nyilvánított észrevételekről; a közös-listás választási terv elleni angol tiltakozásról; vita a Vörös Hadsereg ellátásáról, a Szovjetunióba irányuló jóvátételi szállítások halasztásáról és más ezzel kapcsolatos kérdésekről.	423
2. Rendelet a hadi- és polgári gondozásra szorulóknak az összeírásáról.	426
3. Határozat egy nyugalmazott statisztikai felügyelő nyugdíjának megállapításáról.	426

4. A Központi Statisztikai Hivatal munkatervének jóváhagyása.	426
5. A földbirtokreform során igénybe vett egyházi és más kulturális célvagyonok alkalmazottainak és nyugdíjasainak ellátásáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	427
6. Az Elhagyott Javak Kormánybiztosságáról és a Kormánybiztosság Elnöki Tanácsáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	427
7. 1 millió pengő kölcsön engedélyezése a Központi Statisztikai Hivatal beszerzési csoportja részére.	427
8. Határozat a háborús cselekmények által okozott károkra és a jóvátételi szállításokra vonatkozó adatoknak a gyűjtéséről.	428
9. Határozat a Kormányzói Kabinetiroda megszüntetéséről; az államfő használatára rendelt koronajavak felügyeletére és kezelésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	428
10. A budai várpalota helyreállítására szolgáló 36 millió pengő póthitel engedélyezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	428
11. 6 millió pengő póthitel engedélyezése a Legfőbb Állami Számvevőszéknek teherautó vásárlásra.	429
12. 50 millió pengő államkölcsön engedélyezése a Központi Híradó Rt. részére. . .	429
13. 4 millió pengő hitel engedélyezése a békeelőkészítési munkálatokra.	429
14. 10 millió pengő folyósítása a Szövetséges Ellenőrző Bizottság részére. . . .	430
15. Sebestyén Pál kinevezése követté és meghatalmazott miniszterré, egyben adminisztratív államtitkárrá és Bede István követ kinevezése adminisztratív államtitkárrá.	430
16. 3,8 millió pengő folyósítása a magyarországi csehszlovák állampolgárok repatriálási költségeire.	430
17. 306 150 pengő folyósítása a bulgáriai magyarok támogatására.	431
18. Magasabb címek használatának engedélyezése egyes külügyi tisztviselők részére.	431
19. Határozat a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium egy volt altisztjének özvegye számára magasabb ellátmány engedélyezéséről.	431
20. Határozat a zárolt takarékbetét-követelésekre történő állami kölcsön folyósításokról.	431
21. Határozat a Csehszlovákiából menekült tanulók elhelyezéséről.	432
22. Határozat az ifjúsági sportról.	432
23. Határozat a Művészeti Tanácsnak folyósított segélyekről.	432
24. Határozat a Győri Zenekonzervatórium államosításáról.	433
25. 300 000 pengő engedélyezése a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karának beszerzési csoportja részére.	433
26. Határozat a Tihanyi Magyar Biológiai Kutató Intézet kibővítéséről.	433
27. Határozat az üresedésben lévő és az újonnan szervezett egyetemi tanszékekről és egyetemi tanárok kinevezéséről.	433
28. Dr. Deér Józsefnek a Pázmány Péter Tudományegyetemre való kinevezésének megtagadása.	435
29. Határozat a Ferenc József Tudományegyetem és a Horthy Miklós Tudományegyetem új tanszékeiről és tanári kinevezésekről; vita a két egyetem nevének megváltoztatásáról.	437

30. Határozat a nemzetiségi tanulók oktatásáról.	437
31. Határozat a más célra igénybe vett oktatási, közművelődési épületek visszaadásáról.	437
32. Határozat a honvédségi joggyakorlat teljesítése és a hadbírói vizsga letétele alóli mentesítésről.	438
33. Tájékoztató a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak a honvédség létszámával és szervezésével kapcsolatos rendelkezéséről; felhatalmazás a szükséges intézkedések megtételére.	438
34. Határozat a vetőburgonya átvételéről és kiosztásáról.	439
35. 25 millió pengő hitel engedélyezése a Futura részére a háborús kárt szenvedett tengeriszárító és morzsoló rendbehozatalára.	440
36. Határozat a Jugoszlávia részére teljesített jóvátételi szállítás kifizetéséről.	440
37. 100 millió pengő kölcsön engedélyezése a földbirtokreform költségeire.	440
38. A Magyar Állami Lótenyésztési Felügyelőség szervezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	440
39. Határozat az ipari növények termesztésének kötelezővé tételéről.	441
40. 21 237 700 pengő hitel engedélyezése a zirci apátságtól megszerzett ingatlanok vételárának részleges kifizetésére.	441
41. 16 950 0000 pengő hitel engedélyezése árvízvédelmi célokra.	441
42. 88 500 000 pengő hitel engedélyezése vizitársulatok ártéri járulékaikra.	441
43. Bejelentés Varga László MÁV elnök igazgató, Kopasz Károly igazgatóhelyettes kinevezésének, Szöllősy Ferenc és Gátai Ágoston képesítési kellékek alóli felmentésének és igazgatóhelyettesi kinevezésének körözés útján történt elfogadásáról.	442
44. 400 millió pengő engedélyezése az államvasutak rekonstrukciós munkáira.	442
45. Határozat a Duna-Tengerhajózási Rt. részére folyósítandó állami segélyről.	442
46. Határozat a Kereskedelmi Szakoktatási Tanács és a Kereskedelmi Szakoktatási Bizottság megszervezéséről.	443
47. 1 487 000 000 pengő hitel engedélyezése a felrobbantott közúti hidak helyreállítására.	443
48. 855 millió pengő hitel engedélyezése a Buda és Pest közötti összeköttetés helyreállítására.	443
49. 400 millió pengő hitel engedélyezése a MÁV alkalmazottainak egyenruha szükségletére.	444
50. 50 millió pengő hitel engedélyezése dunántúli híd-újjaépítésre.	444
51. 560 millió pengő rendkívüli póthitel engedélyezése a Posta műszaki szolgálata részére.	444
52. Rendelet a tűzifa-készletek igénybevételéről.	444
53. Rendelet az iparcikkek forgalmának korlátozása, valamint az árának számlázása tárgyában.	445
54. 520 millió pengő engedélyezése a MÁV október havi hiteligényére.	445
55. 55 millió pengő hitel engedélyezése a medvei Duna-híd építésére.	445
56. Tájékoztató a „Nemzeti Segély a vértanúkért” feliratú postai bélyegsorozat kibocsátásáról.	445
57. Határozat a Papírosgazdálkodási Iroda felállításáról.	446
58. 100 millió pengő folyósítása 5000 pár bakancs beszerzésére.	447

59. Határozat a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok folytán elveszett ingóságok megtérítéséről.	447
60. Rendelet a népbíráskodásra vonatkozó rendeletek módosításáról.	447
61. Rendelet a bírói és ügyvédi vizsgára bocsátáshoz szükséges joggyakorlatról. . .	448
62. Rendelet a közjegyzők és egyes közjegyzői intézmények elnevezéséről. . . .	448
63. Rendelet egyes részvénytársaságok és szövetkezetek felszámolásának megszüntetéséről, működésük újrafelvételéről.	448
64. Rendelet a járásbírói eljárásban a kötelező ügyvédi képviselőt alóli ideiglenes felmentéséről.	448
65. Határozat egyes igazságügyminisztériumi tanácsosok és egy kincstári jogügyi igazgató szolgálati idejének nyugdíj szempontjából való megállapításáról.	448
66. 30 millió pengő hitel engedélyezése a Népügyészség és a Népbíróság gépkocsivásárlására.	449
67. Állásfoglalás az árdrágító visszaéléseknek a Népbíróság hatáskörébe utalása, valamint a szakértői és ülnöki intézmény szabályozása ügyében.	449
68. Vita és határozat a munkabérek, valamint a közszolgálati illetmények és nyugellátások újabb felemelése tárgyában.	449
69. Vita és határozat a közellátásról és az árak rögzítéséről.	450
70. Határozat az árrögzítéssel és a béremeléssel egyidejűleg az adózás újabb szabályozásáról.	451
71. Határozat a gazdasági rendőrség létszámának 1000 főre történő felemeléséről.	451
72. Vita a kenyér áráról és Budapest kenyérellátásáról.	451
73. Vita és határozat Alliquander Ödön szángazdalkodási kormánybiztossá; helyettesévé Hajdu Elek kinevezéséről.	452
63. 1945. október 25. B) kötet	478
1. Rendelet a bércsépőiparosok hivatalos érdekképviseléséről.	478
2. Határozat a MÁVAG egy volt géplakatosának rehabilitálásáról.	479
3. Határozat a MÁVAG egy volt munkásának rehabilitálásáról.	479
4. Rendelet az ipartestületi felvételi díj és tagsági díj megállapításáról.	479
5. Kincstári érdekeltségvállalás a Villamosipari Rt. cégben.	479
6. 4 412 000 pengő folyósítása a Magyar Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet helyreállítására.	480
7. Rendelet a Pápirosgazdalkodási Iroda felállításáról.	480
8. Határozat egy közellátásügyi miniszteri tanácsos kinevezéséről.	480
9. Határozat egy közellátásügyi minisztériumi osztályfőnök kinevezéséről. . .	480
10. 80 millió pengő állami ellátmány és 277 millió pengő kölcsön folyósítása az OTI részére.	480
11. 300 millió pengő engedélyezése az Állami Hadigondozási Gyógyintézet helyreállítására.	481
12. 10 millió pengő állami kölcsön engedélyezése a Magyar Hajózási Betegségi Biztosító Intézet részére.	481
13. Rendelet a zsidóktól elvett személyi jogú gyógyszerészeti jogosítványok ügyének rendezéséről.	481

14. Határozat a hadisegélyek, a hadigondozási és a polgári gondozási pénzellátások összegének felemeléséről.	481
15. Határozat a külföldi gyógyszer szállítmányok ügyének a Népjóléti Minisztérium hatáskörébe utalásáról.	482
16. 6 750 000 pengő folyósítása az Országos Családpénztár székházának állagmegóvására.	482
17. A hitelakciók feltételeinek egységesítése ügyében készített előterjesztés levétele a napirendről.	482
18. Határozat a lakások és más helyiségek helyreállítása tárgyában készített rendelettervezetről.	482
19. Határozat a koronajavakhoz tartozó Ybl Miklós téri épületek helyreállításának befejezéséről.	483
20. Határozat egyes belügyminisztériumi tisztviselőknek a kinevezésükhöz szükséges képesítési kellékek megléte alóli mentesítéséről.	483
21. 2,5 millió pengő engedélyezése a Belügyminisztérium beszerzési csoportja részére.	483
22. Határozat egy nyugalmazott belügyminisztériumi számvevőségi tanácsos rehabilitálására.	484
23. 2 410 000 pengő folyósítása a Közigazgatási Bíróság épületének helyreállítására.	484
24. Határozat egy volt belügyminisztériumi alkalmazott kegydíjának és kegynevelési járulékának folyósításáról.	484
25. A Népgondozó Hivatal költségeinek fedezése tárgyában készített javaslat levétele a napirendről.	484
26. A tűzoltóság megszervezéséről szóló előterjesztés levétele a napirendről. . .	485
27. További 24 800 000 pengő engedélyezése a Közigazgatási Bíróság épületének helyreállítására.	485
28. Rendelet a közigazgatás demokratikus szellemű megújítása céljából szervezendő tanfolyamokról.	485
29. Vita és határozat a belügyminisztériumi tisztviselők, illetve a közalkalmazottak tüzelőellátásáról.	485
30. 1 milliárd pengő engedélyezése az Államrendőrség október havi szükségletére.	486
31. Határozat a minisztériumi státusok kimutatásának elkészítéséről és a létszámcsökkenés előkészítéséről.	486
32. Az újabb kincstári jegykölcson felvételére vonatkozó előterjesztés levétele a napirendről.	487
33. Határozat az egyes meghatározott rendeltetésű hitelek felhasználásának ellenőrzéséről.	487
34. Határozat volt postatakarékpénztári alkalmazottak rehabilitálásáról.	487
35. Határozat egy nyugalmazott pénzügyőrségi főtanácsos rehabilitálásáról. . .	487
36. Vita és határozat a nyugatról hazatért közalkalmazottak illetményeinek folyósításáról.	488
37. Vita és határozat az állandó összegű illetékek újabb megállapításáról.	488

64. 1945. október 30.	B) kötet	496
1. Tájékoztató a szállítmányok őrzése terén fennálló állapotokról.		496
2. 200 000 pengő engedélyezése a Legfőbb Állami Számvevőszék beszerzési csoportja számára.		497
3. Az Elhagyott Javak Kormánybiztosságáról és a Kormánybiztosság Elnöki Tanácsáról szóló javaslat levétele a napirendről.		497
4. Határozat Szent-Györgyi Albert tudományos kutatásának folytatására szolgáló havi támogatás 15 millió pengőre való felemeléséről.		497
5. Vita és állásfoglalás a Magyar Természettudományi Akadémia támogatására szolgáló összeg felemeléséről.		498
6. Bejelentés a fizetésemelésről és az árak rögzítéséről szóló rendelkezéseknek a Magyar Közlöny megelőző nyilvánosságra kerüléséről.		499
7. Az újídeki népbírószági tárgyalásokon résztvevő magyar újságírók költségeinek megtérítését illető javaslat levétele a napirendről.		499
8. A Lapkiadók Szövetségének a politikai napisajtó támogatását illető igényének elhárítása.		499
9. Vita és határozat a lapok október 31-ét követő napon való megjelenéséről. ..		500
10. 24 millió pengő támogatás engedélyezése a Művészek Szabad Szakszervezete részére.		500
11. Hozzájárulás az Országos Központi Hitelszövetkezet 184 444 560 pengős alapítványi üzletrész-jegyzési akciójához.		500
12. Hozzájárulás a Wekerle állami munkáslakótelep részére történő tehergépkocsi vásárlásához.		501
13. Határozat a működési pótdíjak újabb megállapításáról.		501
14. Határozat az újabb, „H” sorozatú 50 milliárd pengős kincstári jegykölcson kibocsátásához.		501
15. Az általános lakásadóról szóló tervezet levétele a napirendről.		501
16. A köztartozások késedelmes fizetése esetén felszámítható késedelmi kamat és adópótlék, valamint az adóbehajtási illeték szabályozásáról szóló tervezet levétele a napirendről.		501
17. Határozat egy pénzügyőr állásába való visszahelyezéséről.		502
18. Rendelet az általános fényűzési forgalmiadóval kapcsolatban előírható pénzbírság újabb szabályozásáról.		502
19. Rendelet a származásuk miatt sérelmet szenvedett közszolgálati alkalmazottak helyzetének rendezéséről.		502
20. Rendelet a Pénzügyi Központ alapszabályainak módosításáról.		503
21. A külügyi szolgálat fogalmazói szakában való alkalmazáshoz szükséges kellek meghatározásáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.		503
22. Hozzájárulás Földessy Gyula részére egyetemi rendes tanári cím adományozásához.		503
23. Hozzájárulás Mendöl Tibor egyetemi nyilvános rendes tanár szolgálaton kívül töltött idejének a nyugdíjidejébe való beszámításához.		503
24. A vármegyei, városi és községi alkalmazottak igazolására vonatkozó rendeletek hatályának az egyetemi és vallásfelekezeti alkalmazottakra való kiterjesztéséről szóló tervezet levétele a napirendről.		504

25. Vita és határozat a római katolikus közigazgatási szervek alkalmazottai részére a tiszteletdíjak folyósításáról.	504
26. Vita és határozat a Magyar Filmügylek Országos Bizottságának létesítéséről. . .	505
27. Határozat Baló Józsefnek a Pázmány Péter Tudományegyetem törvényszéki orvostani tanszékére való kinevezéséről; vita Dózsa Jenő, illetve Babics Antal kinevezéséről, majd ez utóbbi kérdés levétele a napirendről; határozat Szarka Sándornak a nőgyógyászati tanszékre való kinevezéséről.	505
28. Határozat a növénynevelés folytonosságának biztosításáról.	507
29. Rendelet a Magyar Állami Lótenyésztési Felügyelőség szervezéséről és a lótenyésztés fejlesztéséről.	507
30. Rendelet az 1945. évi termésű kukoricakészletek vetőmag céljára történő kiosztása tárgyában.	507
31. 3 890 000 pengő hitel engedélyezése az Országos Erdei Alap kezelésében lévő bombasérült házak helyreállítására.	507
32. Havas László Jenőnek az Agrártudományi Egyetemre való kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	508
33. Rendelet a jóvátételi szállításokra előírt egyes vetőmagvak bejelentéséről és forgalmának korlátozásáról.	508
34. Határozat egy volt földművelésügyi minisztériumi állami főmérnök nyugdíjának kedvezőbb megállapításáról.	508
35. 5 millió pengő hitel engedélyezése a Vörös Hadsereg lókorházaiból átveendő lovak árának kifizetésére.	508
36. Határozat a MÁV szállítási díjtételeinek felemeléséről.	509
37. A származásuk miatt nyugdíjazottak rehabilitására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	509
38. Garami Ernő özvegyének kegydíjára vonatkozó javaslat körözés útján történt jóváhagyásának tudomásulvétele.	509
39. 4,8 millió pengő hitel engedélyezése a Csepeli Szabadkikötő alkalmazottainak tüzfűbeszerzésére.	509
40. A 2 db 100 kW-os műsorszóró adóberendezés megrendelésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	509
41. 4 681 000 pengő hitel engedélyezése a Bodrogközi Gazdasági Vasút Rt. új kibocsátású részvényeinek megvásárlására.	510
42. 6,5 millió pengő hitel engedélyezése a Nyíregyházi Kisvasút Rt. új kibocsátású részvényeinek megvásárlására.	510
43. Határozat a Posta tüzelőanyag-ellátásáról.	510
44. 2 151 000 pengő hitel engedélyezése a MFTR részére teherautó vásárlására. . .	510
45. 100 millió pengő hitel engedélyezése a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium részére.	511
46. Rendelet a bírói képesítési pótlék felemeléséről.	511
47. Az ügyvédi kamarák, valamint az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet működésének átmeneti szabályozásáról szóló előterjesztések levétele a napirendről.	511
48. Rendelet a népbírók és az igazolóbizottsági tagok napidíjának újabb megállapításáról.	511
49. Határozat a Péti Nitrogénművek Rt. műtrágya gyárának újjáépítési hiteléről. . .	512

50. 13 milliárd pengő engedélyezése a Vörös Hadseregnek történő szállítások céljára.	512
51. A részvénytársaságok és szövetkezetek közgyűlésének megtartására, egyesülésükre, illetve alaptőkéjük felemelésére vagy leszállítására, valamint az Ipartestületek Országos Központja gépkocsivásárlására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	512
52. 180 900 pengő hitel engedélyezése a közszolgálati textilakció követelésének kiegyenlítésére.	512
53. Tájékoztatás a Budapestre érkező élelmiszerszállítmányokról.	513
54. A népjóléti miniszter egyes kinevezési javaslatainak levétele a napirendről. . .	513
55. Határozat a Népjóléti Minisztériumhoz történő kinevezésekről.	513
56. Rendelet a közegészségügyi felügyelők és az állami tiszti orvosok külön pótlékának megállapításáról.	513
57. Határozat az újjáépítési hitelakciók feltételeinek egységesítéséről.	514
58. Az Újjáépítési Minisztérium október havi költségvetésének jóváhagyása. . .	514
59. A Népgondozó Hivatal 363 617 500 pengőt kitevő költségigényének levétele a napirendről.	514
60. Határozat a tűzoltóság megszervezéséről.	514
61. 24 millió pengő engedélyezése a főispánok számára gépkocsibeszerzésre. . .	515
62. 8 663 000 pengő engedélyezése a Belügyminisztérium gépkocsi vásárlására. . .	515
63. 30 millió pengő engedélyezése a Belügyminisztérium várbeli épületének helyreállítására.	515
64. Rendelet a rendőrség tagjainak egyenruha és fegyverviselési kötelezettségének kiterjesztéséről.	515
65. A csendőrség feloszlásáról szóló rendelet módosítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	515
66. A budapesti fényűző vendéglátóipari üzemek bezárásáról szóló rendelet módosítása.	516
67. Rendelet a külföldiekkel szemben fennálló pénztartozások bejelentéséről. . .	517
65. 1945. november 2. <i>B) kötet</i>	530
1. Tájékoztatás a hadirokkantak sérelméről.	530
2. Tájékoztatás Mindszenty hercegprímás választási pástorleveléről s a pártok erre adott válaszáról.	530
3. Határozat Oltványi Imre pénzügyminiszter katonai idejének a nyugdíja szempontjából való beszámításáról.	531
4. Adorján János újjáépítési minisztériumi államtitkár nyugdíj szempontjából beszámítható szolgálati idejének megállapítása.	531
5. 20 millió pengő hitel engedélyezése a Központi Statisztikai Hivatal épületének helyreállítására.	531
6. Rendelet az Elhagyott Javak Kormánybiztosságáról és a Kormánybiztosság Elnöki Tanácsáról.	532
7. A körözés útján jóváhagyható hiteligenyélések felső határának 5 millió pengőben való meghatározása.	533
8. A Népgondozó Hivatal költségigényéről; a csendőrség feloszlásáról és az Államrendőrség megszervezéséről szóló rendelet módosításáról, valamint a	

fényűző vendéglátóipari üzemeknek az egész ország területén való bezárásáról szóló rendelet módosítása tárgyában készített előterjesztések levétele a napirendről.	533
9. Rendelet egyes személyi- és családjogi kérdésekről.	533
10. 60 millió pengő folyósítása a Magyar Természettudományi Akadémia támogatására.	534
11. Az általános lakásadóra vonatkozó rendelettervezet levétele a napirendről. ..	535
12. Rendelet a közszolgálati alkalmazottak belföldi kiküldetése és átköltöztetése esetén fizetendőapidíj, illetve illetmény újbóli megállapításáról.	535
13. Határozat egy pénzügyminisztériumi pénzügyi főtanácsos rehabilitásáról és előléptetéséről.	535
14. Rendelet a zsidótörvények, illetve rendelkezések alapján postatakarékpénztári letéti számlára történt befizetések visszautalásáról.	536
15. Engedély a Magyar Állami Pénzvédeinek egy tehergépkocsi beszerzésére. .	536
16. Rendelet a külügyi szolgálat fogalmazói szakában való alkalmazáshoz szükséges kellékekről.	536
17. 3 millió pengő póthitel engedélyezése a Pázmány Péter Tudományegyetem II. sz. belgyógyászati klinikájának felszerelésére.	537
18. Babics Antal tanári kinevezése a Pázmány Péter Tudományegyetem urológiai tanszékére.	537
19. Határozat a kolozsvári egyetem részére 1940. szeptember 11-e után a magyar állam által beszerzett, de 1944 folyamán Magyarországra szállított felszerelési tárgyak visszaszállításáról.	537
20. A Szovjetunió részére teljesítendő jóvátételi szállításra szolgáló egyes vetőmagvak bejelentéséről szóló tervezet levétele a napirendről.	538
21. A földbirtokreform során állami tulajdonba jutott erdőgazdaságokban szolgálatot teljesítő alkalmazottak jogviszonyáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	538
22. Határozat 2 db középhullámú 100 kW-os mősorszóró adóberendezés megrendeléséről.	538
23. A polgári repülés megindításához igényelt 1,9 millió pengő hitel körözés útján történt jóváhagyásának bejelentése.	539
24. Rendelet a debreceni népbíróság illetékességének csonka Biha vármegyére való kiterjesztéséről.	539
25. Rendelet az ügyvédi kamarák működésének átmeneti szabályozásáról.	539
26. Rendelet az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet működésének átmeneti szabályozásáról.	540
27. Rendelet az alaptőke felemelése céljából tartandó részvénytársasági közgyűlések kivételes engedélyezéséről.	540
28. A bányák és egyéb ipari vállalatok támogatását szolgáló 8 milliárd pengő hitel engedélyezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	541
29. 20 351 000 pengő hitel engedélyezése az állami bérházak állagmegóvására. .	541
30. A Népjóléti Minisztérium részéről irodai dolgozók kinevezésére tett javaslat levétele a napirendről.	541
31. A Népjóléti Minisztérium által javasolt tisztviselői kinevezések levétele a napirendről.	542

32. 5,2 millió pengő hitel engedélyezése a pestszenterzsébeti és a sashalmi állami lakótelep helyreállítására.	542
33. 100 millió pengő kölcsön engedélyezése a MABI részére.	542
34. Határozat a Népjelölti Minisztériumhoz egy irodatiszt kinevezéséről.	543
66. 1945. november 12. B) kötet	558
1. A kormány átmeneti hivatalban maradásának bejelentése.	558
2. Határozat dálnoki Miklós Béla vezérezredes szolgálaton kívüli állományba helyezéséről.	559
3. Bejelentés az adminisztrációt a lapok részéről ért támadásokról; a közellátási helyzet javításának szükségességéről.	559
4. Határozat Károlyi Mihály állampolgárságának rendezéséről.	560
67. 1945. november 15. B) kötet	562
1. Határozat három államminiszteri állás létesítéséről; a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium szétválasztásáról; a Tájékoztatási Minisztérium megszervezéséről.	562
2. Hozzájárulás Kárász Arturnak, a Magyar Nemzeti Bank elnökének felmentéséhez.	563
3. Hozzájárulás Oltványi Imrének a Magyar Nemzeti Bank elnökévé való kinevezéséhez.	563
4. Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök és a kormány lemondása.	563
5. Dálnoki Miklós Béla munkásságának méltatása lemondása alkalmával.	564

I. sz. Függelék napirendi pontjainak jegyzéke

<i>Belügyminisztérium</i>	<i>B) kötet</i>	567
1. 1945. szeptember 4.		
Hitel engedélyezése a Közigazgatási Bíróság épületének helyreállítására. . .		567
2. 1945. szeptember 4.		
A Közigazgatási Bíróság gépkocsibeszerzése.		567
3. 1945. szeptember 4.		
A Népgondozó Hivatal hiteligénye gépkocsik beszerzésére.		567
4. 1945. szeptember 4.		
A szomszédos államokból átköltözött személyek, vagyonuk és kárak nyilvántartásba vétele.		567
5. 1945. szeptember 21.		
A nagy-budapesti választásokról szóló rendelet kiegészítése.		568
6. 1945. szeptember 22.		
Emigrációból hazatérők felvétele a választói névjegyzékbe.		568
7. 1945. szeptember 25.		
A választói jogosultsághoz megkívánt helybenlakás alóli felmentés lehetőségének szabályozása.		568
8. 1945. október 17.		
Emigrációból hazatérő személynek a választói névjegyzékbe való felvétele.		568
9. 1945. október 19.		
A képviselőjelöltek lajstromainak benyújtására vonatkozó határidő módosítása.		569
<i>Földművelésügyi Minisztérium</i>	<i>B) kötet</i>	569
10. 1945. szeptember (?)		
Engedély egy földművelésügyi minisztériumi főosztályvezetőnek részvénytársasági igazgatósági tagság elfogadására.		569
11. 1945. szeptember (?)		
Miniszteri osztálytanácsos felmentése a gyakorlati közigazgatási vizsga letétele alól.		569
12. 1945 (szeptember ?)		
Kinevezés gazdasági szakoktatóvá.		569
13. 1945. október 10.		
Rendelet a fertőző állatbetegség elleni hatékonyabb védekezésről. . .		569
14. 1945. (október ?)		
Állami jószágfelügyelő kinevezése.		569
15. 1945. október 17.		
Gazdasági segédfelügyelők előléptetése.		570
16. 1945. október 20.		
Nyugalmozott államtitkár rehabilitálása.		570

17. 1945. október 20.	
Nyugalmozott gazdasági főintéző nyugdíjának kedvezőbb megállapítása. . .	570
18. 1945. október 24.	
Földbirtokrendezési szolgálatban dolgozók előléptetése.	570
19. 1945. október 24.	
Minisztériumi dolgozók előléptetése.	570
20. 1945. október 27.	
Miniszteri osztálytanácsos kinevezése.	570
21. 1945. október (?)	
Kinevezések a minisztériumhoz.	570
22. 1945. (október ?)	
Az Országos Selyemtenyészési Felügyelőség veszteségének leírása. . .	570
23. 1945. (október ?)	
Miniszteri számtiszt rehabilitálása.	570
24. 1945. október	
Kinevezések a minisztériumhoz.	570
25. 1945. (november ?)	
A debreceni református Nagytemplom helyreállítása.	571
26. 1945. november 8.	
Kiküldetés Bukarestbe ásványolaj beszerzése céljából.	571
27. 1945. (november)	
Egy mezőgazdasági szakoktató szolgálatban való visszatartása.	571
28. 1945. november 9.	
Kölcsön engedélyezése a földbirtokreformmal kapcsolatos telekkönyvi munkálatokra.	571
29. 1945. (november?)	
Miniszteri osztálytanácsos kinevezése.	571
<i>Igazságügyminisztérium B) kötet</i>	<i>571</i>
30. 1945. április 9.	
Népfőügyész helyettes kinevezése.	571
<i>Iparügyi Minisztérium B) kötet</i>	<i>571</i>
31. 1945. október 15.	
Miniszteri műszaki tanácsos kinevezése.	571
32. 1945. október 16.	
Miniszteri számvevősegi főtanácsos kinevezése.	571
<i>Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium B) kötet</i>	<i>571</i>
33. 1945. november 9.	
Előléptetések a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóságnál, mentesítések a képesítési kellékek megléte alól.	571

I. sz. Függelék napirendi pontjainak jegyzéke

34. 1945. október 31.	
Postai alkalmazottak rehabilitálása, illetve előléptetése; hitel engedélyezése repülőgép beszerzésére.	572
35. 1945. november 9.	
Bebrics Lajos kinevezése adminisztratív államtitkárrá.	572
<i>Közellátásügyi Minisztérium</i>	<i>B) kötet</i> 572
36. 1945. október 4.	
Közellátásügyi tisztviselők előléptetése.	572
37. 1945. október 4.	
Közellátásügyi tisztviselők előléptetése.	572
38. 1945. október 11.	
Előléptetés közellátási tanácsossá.	572
39. 1945. október 11.	
Előléptetés miniszteri osztálytanácsossá.	572
40. 1945. október 22.	
Előléptetés közellátási segédfelügyelővé.	572
41. 1945. október 22.	
Előléptetés miniszteri fogalmazóvá.	573
42. 1945. október 22.	
Előléptetés közellátási felügyelővé.	573
43. 1945. október 22.	
Előléptetés miniszteri irodasegédtitkárrá.	573
44. 1945. október 22.	
Előléptetés közellátási felügyelővé.	573
45. 1945. október 22.	
Közellátásügyi tisztviselők előléptetése és mentesítésük a képesítési kellékek megléte alól.	573
<i>Külügyminisztérium</i>	<i>B) kötet</i> 573
46. 1945. augusztus 30.	
Hitel engedélyezése a minisztérium elhelyezésére szolgáló helyiségek helyreállítására.	573
47. 1945. október 19.	
Hitel engedélyezése külföldről hazahozott magyar gyermekek ellátására, a Magyarok Világszövetsége segítésére és gépkocsi vásárlására.	573
48. 1945. október 26.	
Költségvetési tanácsosi cím használatának engedélyezése egy szerződéses tisztviselő számára.	573
49. 1945. november 7.	
Póthitel engedélyezése a bukaresti követség épületének helyreállítására. ...	573

<i>Népjóléti Minisztérium</i>	<i>B) kötet</i>	573
50. 1945. augusztus 2.		
Tisztviselők kinevezése a minisztériumhoz.		573
<i>Pénzügyminisztérium</i>	<i>B) kötet</i>	574
51. 1945. szeptember 4.		
Az államháztartás vitelére vonatkozó felhatalmazási törvényjavaslat. . .		574
52. 1945. október 11.		
Kincstári szavatosságvállalás az új földbirtokosoknak nyújtott termelési hitelre.		574
53. 1945. október 27.		
Miniszteri titkár kinevezése.		574
54. 1945. november 8.		
Altiszt előléptetése.		574
55. 1945. november 9.		
Állami részvállalás a Pénzintézeti Központ alaptőkéjének felemelésében.		574
56. 1945. november 14.		
Állami részvállalás az Országos Földhitelintézet alaptőkéjének felemelésében.		574
57. 1945. november 14.		
Állami hiányszavatosság vállalása a Magyar Nemzeti Bank által az Országos Földhitelintézetnek és az Országos Központi Hitelszövetkezetnek nyújtott egyes hitelek esetében.		574
<i>Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium</i>	<i>B) kötet</i>	574
58. 1945. szeptember 19.		
Kivételes ellátás engedélyezése egy katolikus népiskolai tanító özvegye számára.		574
59. 1945. szeptember 24.		
Kegydíj engedélyezése egy református népiskolai tanító özvegye számára.		574
60. 1945. szeptember 26.		
Forgótőke-kölcsön engedélyezése egyes művészeti intézmények beszerzési csoportjai számára.		574
61. 1945. november 8.		
Protestáns püspökök és egyházkerületi tisztviselők állami segélyezése. . .		574

A II. sz. Függelék napirendi pontjainak jegyzéke

<i>II. F. 1. 1945. március 10.</i> B) kötet	576
1. Az ár- és munkabérek kérdés szabályozása.	576
<i>II. F. 2. 1945. április 27.</i> B) kötet	584
1. Az új gyáripari árrendszer és árszint kialakítása.	584
<i>II. F. 3. 1945. május 3.</i> B) kötet	584
1. A jótételteli szállítások árának megállapításával kapcsolatos állásfoglalás. . .	584
<i>II. F. 4. 1945. május 11.</i> B) kötet	585
1. Az új gyáripari árrendszer és árszint kialakítása, a munkabérek árkihatalása. . .	585
2. A belföldi termelésű szén bányáinak megállapítása.	586
3. Az utánpótlási árak alkalmazása a gyáripar és kereskedelem árszámításánál. . .	587
<i>II. F. 5. 1945. augusztus 23.</i> B) kötet	588
1. A gazdasági miniszteri értekezlet ügyrendjének megállapítása.	588
2. A gazdasági államtitkári értekezletek rendszeresítésének előkészítése. . .	588
3. A hitelek átértékelése.	588
4. A folyósított hitelek rendeltetésszerű felhasználásának ellenőrzése. . . .	588
5. Az akcióhitelek feltételeinek egységesítése.	588
<i>II. F. 6. 1945. augusztus 30.</i> B) kötet	589
1. Az akcióhitelek felhasználásának ellenőrzését illetően az alsó határ meghatározása.	589
2. Határozat az Újjáépítési Minisztérium képviselőjének az ipari tárca keretében szervezett hitelakció összegeinek szétosztását végző bizottságban való részvételéről.	589
3. A Magyar Gazdaságkutató Intézet által a munkabérek alakulásáról készített kimutatás ismertetése.	590
4. Határozat a szénzállítmányok és a segédanyagkészletek katonai őrsége tárgyában az orosz hatóságokhoz intézendő kérésről.	590
5. Határozat a háztulajdonost terhelő közüzemi költségek áthárításáról. . .	590
6. Határozat az ellátatlanok szükségleteinek fedezésére, valamint a jótételtel céljára szükséges kenyérgabona biztosításáról.	591
7. Javaslat 1 millió mázsa tengeri alkoholgyártásra való felhasználására, kivételére és kenyérgabona behozatalára.	592
8. Határozat a szén, villany, nyersolaj és vasfélgyártmányok áremelésének elhárításáról.	592
9. Határozat a mezőgazdasági jótételteli szállítások céljára 500 millió pengő biztosításáról és az összes ilyen jellegű jótételteli szállítás ügyének a Közellátásügyi Minisztérium feladatkörébe utalásáról.	292
10. Tájékoztató az államháztartás helyzetéről és a szeptember havi előirányzatokról.	593

11. Tájékoztatás az iparvállalatoknak a győri program alapján folyósított beruházási kölcsönökből keletkezett tartozások rendezéséről.	594
12. Határozat a közületi és magánhitelek szétesztását végző államtitkári értekezlet megszervezéséről.	594
13. Határozat a fizetések visszamenőleges rendezésének eltiltásáról.	595
14. Határozat amerikai tehergépkocsik behozataláról.	595
15. Határozat a várhatóan nagy szőlőtermés felvásárlásáról.	595
16. Határozat a Romániából behozatalra kerülő síkűveg árkérdésének rendezéséről.	596
17. Határozat az akcióhitelek kapcsán az egyes vármegyék főispánjainak és az Országos Központi Hitelszövetkezetnek biztosítandó bizonyos keretről. . .	596
18. A következő ülés napirendjének meghatározása.	596
<i>II. F. 7. 1945. szeptember 13. B) kötet</i>	<i>598</i>
1. Az újjáépítési miniszter bejelentései.	598
2. Tájékoztatás az államháztartás helyzetéről és az 1945 szeptember–december havi előirányzatokról.	598
3. Javaslat a magyar-orosz árucserre lebonyolítására alakítandó állami társaság létesítésére.	598
4. Előterjesztés a magyar-orosz árucserével kapcsolatos árak megállapítása tárgyában.	598
5. Javaslat az árak és a bérek rögzítésére.	598
6. Határozat 200 vagon malátának az Egyesült Államokba, illetve Svájcba való kiszállításáról, tehergépkocsik, tenyészállatok és közsükségleti cikkek behozataláról.	598
<i>II. F. 8. 1945. szeptember 21. B) kötet</i>	<i>599</i>
1. A Magyar Gazdaságkutató Intézet által a magyar árszínvonal alakulásáról, a búza áremelkedésének, továbbá a közüzemi szolgáltatások áremelésének várható hatásáról készített kimutatás ismertetése; Miklós Béla tájékoztatója Vorosilov marsallal a gazdasági kérdésekről folytatott megbeszéléséről. . .	599
2. Tájékoztató a rossz termésről, határozat a fogyasztási célú készletek növeléséről.	600
3. Tájékoztató a kollektív szerződéseknek a szakszervezetek részéről történt felmondásáról; vita a MÁV alkalmazottainak őszi segélyezésével kapcsolatos kérésről; határozat a munkabérek 50 %-os felemeléséről, ezzel kapcsolatban a fennállott aránytalanságok megszüntetéséről.	601
4. Tájékoztató a jótételi kötelezettség teljesítése szempontjából nagyfontosságú kohókoksiz és vasérc importálásának helyzetéről; határozat a szénkormánybiztonság felállításáról.	602
5. Határozat a MÁV magyar kezelésbe adásának az illetékes orosz hatóságoknál való szorgalmazásáról.	602
6. Javaslat a jótételi célokra igényelt ajkai erőmű gépeinek leszerelése helyett a gépek Svájcban való megvásárlására.	603
7. Határozat a munkaerőhiány csökkentése céljából a hadifoglyok hazaszállításának szorgalmazásáról; javaslat a munkaerőgazdálkodás szempontjából felhasználható volksbundisták kitelepítésének elhalasztására.	603

II. sz. Függelék napirendi pontjainak jegyzéke

8. A miniszterelnök tájékoztatója Key amerikai tábornokkal a Németországba hurcolt magyar javak sorsáról folytatott megbeszéléséről.	603
9. A Magyar Nemzeti Bank elnökének tájékoztatója a jótételi terhekről. . .	604
10. Tájékoztató a székesfehérvári orosz parancsnok által helyreállítani kívánt 56 épület munkálataihoz szükséges pénz, munkaerő és anyag biztosításával kapcsolatos problémákról.	604
11. Tájékoztató a magyar-orosz árucserével kapcsolatos árproblémákról. . .	605
12. A Magyar Nemzeti Bank elnökének előterjesztése a valutapolitikát illetően; állásfoglalás a Magyar Nemzeti Banknak a külkereskedelmi politika irányításába való bekapcsolása ügyében.	605
<i>II. F. 9. 1945. szeptember 27. B) kötet</i>	<i>607</i>
1. A pénzügyminiszter tájékoztatója az államháztartásról és a pénzügyi helyzetről, valamint a tervszerű gazdasági és pénzügyi politikát illető elgondolásokról; vita a kötött gazdálkodás bevezetésének lehetőségéről, továbbá egyes termékek árainak egymáshoz viszonyított eltolódásáról, a béremelések hatásáról, az alapanyagárak szabályozott felemeléséről, a közszolgáltatások árának emeléséről.	607
2. Határozat a legközelebbi ülés időpontjáról és tárgyáról.	610
<i>II. F. 10. 1945. október 8. B) kötet</i>	<i>611</i>
1. Az újjáépítési miniszter tájékoztatója a gazdasági államtitkári értekezlet megszervezéséről.	611
2. Az újjáépítési miniszter tájékoztatója az adott gazdasági viszonyok között biztosítható élelmezési színvonalakról.	611
3. Tájékoztató egyes alapanyagok és közüzemi díjak árának az árszinttől való elmaradásáról, az államkincstárt terhelő ezzel kapcsolatos árkiegyenlítés tarthatatlanságáról.	612
4. Vita a pénzügyminiszternek az infláció megállítását illető tervéről. . . .	612
5. Tájékoztató az iparügyi miniszter csehszlovákiai utazásának tapasztalatairól, az ottani államosításokról.	613
6. Tájékoztató és vita a baromfi felvásárlási és exportálási tervről.	613
7. A legközelebbi ülés időpontjának meghatározása.	614
<i>II. F. 11. 1945. október 11. B) kötet</i>	<i>615</i>
1. Tájékoztató a bérek alakulásáról, javaslat bérbizottság felállítására, 100 %-os béremelésre és a prémiumbérek, illetve a mozgó bérszála bevezetésére, a kukorica és a burgonyakészletek összegyűjtésére.	615
2. Tájékoztató a bankjegymennyiség további növelésének akadályairól. . .	616
3. Tájékoztató a kötelező beszolgáltatásról készített rendelettervezetről. . .	616
4. A gazdasági és pénzügyi helyzetről készített előterjesztés vitájának folytatása. .	616
5. A baromfi felvásárlására és exportálására vonatkozó javaslat elvetése. . .	617
6. A következő gazdasági miniszteri értekezlet időpontjának meghatározása. . .	617

II. sz. Függelék napirendi pontjainak jegyzéke

<i>II. F. 12. 1945. október 22.</i>	<i>B) kötet</i>	618
1. Vita a munkabérhelyzetről, a közellátásról és az újabb 100 %-os béremelésről, a feketekereskedelem elleni fellépésről, a beszolgáltatásról, ipari áruk rekvirálásáról.		618
2. A legközelebbi gazdasági miniszteri értekezlet időpontjának meghatározása.		620
<i>II. F. 13. 1945. október 25.</i>	<i>B) kötet</i>	621
1. Tájékoztatás a Magyar Nemzeti Bank valutavásárlási tervéről.		621
2. Javaslat a háborús helyzet következtében fennállott statisztikai adatközlési tilalom megszüntetésére.		621

Napirendi pontok tárgymutatója*

Alkotmány, államforma 14/5, 14/17, 33/34, 39/29, 62/62

Államfő, az állami főhatalom gyakorlása

Államfő használatára rendelt koronajavak 34/9, 57/8, 62/9, 63/19

Államfői jogok gyakorlása

- honvédséget illetően 13/6, 14/5, 18/5, 19/16
- kegyelmezés, kegyelmi jogok 4/7, 6/6, 13/6, 40/42, 46/24, 55/20
- régi kitüntetések, címek megszüntetése, újak alapítása 1/6, 21/6, 36/6, 38/6, 39/18

Kormányzó

- felelősségrevonása 6/6
- kabinetirodájának megszüntetése 62/9
- kegyelmi elhatározásainak megsemmisítése 55/20

Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöke, elnöksége → Törvényhozó testület
Nemzeti Főtanács

- megalakulása 21/7
- tagjainak kiegészítése 24/2, 61/50

Állampolgársági ügyek 40/8, 61/12, 66/4

Belügyek

Belügyminisztérium

- államtitkárok kinevezése 1/6, 19/13, 20/36, 39/4-5, 60/19
- államtitkár budapesti útja 9/8
- beszerzési csoportja 40/6, 63/21, 63/29
- épülete 40/7, 64/63
- gépkocsi beszerzése 64/62
- személyi ügyek 14/20, 30/41, 38/3, 38/8, 38/42, 42/6, 51/1, 55/48, 55/53, 63/20, 63/22, 63/24
- volt államtitkárának, illetve miniszterének felülvizsgálati ügye 46/9

Csendőrség felszámolása 16/1, 19/12, 21/3, 21/11, 22/1, 23/5, 45/10, 64/65, 65/8

Egyesületi ügyek → Társadalmi szervezetek

Filmügyek → Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek

Főispánok

- gépkocsi ügyei 46/19, 64/61
- kinevezésük, felmentésük 3/4, 4/6, 8/6, 16/10, 19/12, 21/12, 26/2, 57/4-5
- részvételük hitelakciók lebonyolításában II.F. 6/17

Házbizalmiak, házfelügyelők 26/14, 48/32

Honosítás, állampolgárság → Állampolgársági ügyek

* A címszavak, fogalmi meghatározások után szereplő tört számok számlálója a jegyzőkönyv, a nevezője a napirendi pont számát jelöli; a II. Függelék esetében ezt megelőzi a II.F. jelölés. Az I. Függelék esetében az I.F. jelölés után az egyes tételekre utaló sorszám szerepel.

Internálás, elhurcolás, menekültek, kitelepítés

- büntető alakulatok szervezése 11/17, 13/7
- deportáltak, elhurcoltak szabadonbocsátása, védelme 10/4-5, 18/1, 20/35, 28/1, 31/5, 49/1
- külföldi menekültek segítése 5/21, 10/5, 15/17, 24/19, 25/14, 38/36, 62/21
- magyar lakosság elhurcolása → Szovjet megszállás
- magyar lakosság áttelepítése, menekülése a szomszédos országokból 5/21, 6/16, 7/3, 10/5, 15/17, 18/21, 21/9, 22/8, 24/18, 25/14, 34/14, 40/8, 40/10, 42/44, 46/15, 55/2, 55/46, 57/45, 62/21, I.F. 4.
- magyarországi németek összetelepítése, internálása, kitelepítése 19/12, 20/35, 27/13, 33/1, 34/12, 36/39, 41/7, 43/9, 44/1, 46/14, 46/18, 61/13, II.F. 8/7
- német állampolgárok internálása 10/2
- nyugatra menekültek, illetve családtagjaik ügyei 23/11, 40/9, 49/1, 63/36

Közbiztonság, atrocitások, törvénysértések 1/5, 2/2, 3/1, 4/5, 6/15, 7/2, 8/8, 9/7, 15/25, 20/35, 27/5, 37/14, 50/1, 54/21, 56/3, 61/10

Közigazgatás átszervezése 3/3, 8/4, 13/8, 19/10, 37/17, 38/13, 43/9, 61/13

Közigazgatási Bíróság → Igazságügy

Közigazgatási tanfolyam 37/16, 58/41, 61/11, 63/28

Moziengedély ügyek → Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek

Nemzeti bizottságok 16/1, 18/3, 19/12, 21/2, 49/7

Nemzetiszínű zászló alkalmazása 26/15

Népgondozó Hivatal (menekültügyi hivatal, illetve kormánybiztosság) 7/3, 24/18, 25/14, 26/9, 30/44, 34/12, 36/38-39, 41/7, 55/49, 63/25, 64/59, 65/8, I.F. 3.

Névmagyarosítás 5/14

Önkormányzatok

- alkalmazottai 3/10, 20/29, 26/10, 26/13, 39/13, 41/5-6, 55/46, 55/51, 57/45
- bevételei 15/3, 41/8, 54/50
- BSZKRt → Közlekedés
- budapesti lakbérrendelet → Lakásügyek
- egyes önkormányzati testületek működésének szüneteltetése 43/9, 61/13
- Fővárosi Közmunkák Tanácsa 33/3, 37/2, 38/4, 40/1-2, 60/22
- községi útalap → Közlekedés
- önkormányzatoknál az állami jogszabályok, határozatok kihirdetése 9/6, 43/10
- pótdó kivetése 41/8
- segélyezése, hitele, támogatása → Pénzügyek
- tulajdonának lefoglalása 12/15, 58/10

Racionalizálási kormánybiztos 19/9

Rendőrség

- átszervezése 4/5, 16/1, 19/12, 22/1, 23/6, 26/10, 34/15, 43/8, 45/10, 55/52, 57/43, 65/8
- felszerelése, felfegyverzése 5/13, 64/64
- folyamrendőrség 45/11
- gazdasági rendőrség 62/71
- gépkocsi igénye 34/17, 40/12, 46/19
- határóralakulat 10/12, 34/13
- hiteligénye 63/30

Napirendi pontok tárgymutatója

- magatartásának bírálata 27/5, 33/2, 37/14, 50/1, 56/3, 61/10
- népbíróság hatáskörébe tartozó ügyekben a nyomozás gyorsítása 37/14, 45/41
- politikai rendészet 2/2
- személyi ügyek, illetmények 19/11, 33/1-2, 38/15, 57/43, 61/14
- tartozásainak rendezése 40/11
- tüntető felvonulása 38/15
- vizsgálata, felmérése 9/12, 19/8, 26/11, 27/5, 33/2, 33/27, 37/14
- Tűzoltóság 45/12, 57/42, 63/26, 64/60
- Útlevelügy 38/14
- Választások
 - nemzetgyűlés → Törvényhozó testület
 - törvényhatóság 46/11, 47/10, 48/2, 49/7, 54/21, I.F. 5, I.F. 6, I.F. 7

Csendőrség → Belügyek

Demokratikus, antifasiszta magatartás elismerése, érdemek megörökítése

- Ellenállási érdemek elismerésének szabályozása 54/12
- Honvédségi, katonai érdemek elismerése
 - elismerés szabályozása 21/19, 23/9
 - előléptetés 21/22, 23/16, 38/37, 48/21-22, 54/44, 61/26
 - katonai alakulatok elnevezése 19/15
 - nyugellátás kedvezőbb megállapítása 41/27, 48/22, 57/2
 - özvegyek nyugellátása 22/11, 33/25, 37/4, 40/43, 41/27, 58/7
 - posztumusz előléptetés 18/17, 23/15, 27/2, 48/21-22
- Kitüntetés alapítása → Államfő, állami főhatalom gyakorlása
- Munkásmozgalmi személyiségek hozzátartozói 38/12, 46/49, 64/38
- Tanácsköztársaság alatt és az azt követő időben demokratikus magatartást tanúsítók helyzetének rendezése 11/21, 19/18, 23/13, 61/44
- Vértanúk
 - bélyegsorozat, alkalmi bélyeg kiadása 20/37, 62/56
 - hátramaradottak gondozása 23/12, 46/49
 - katonai alakulatok, laktanyák elnevezése 19/15, 30/16
 - nevének jegyesükre való átörökítése 46/45

Egészségügy

- Gyógyszerellátás 3/15, 5/4, 11/18, 22/19, 22/26, 39/41, 41/19, 45/54, 63/15
- Gyógyszertárak 63/13
- Katonabetegek ellátása 41/15, 63/11
- Kórházak 57/41, 58/26, 63/11, 65/17
- Közegészségügy
 - általános helyzet 3/15
 - közegészségügyi felügyelők 64/56
 - Népegészségügy c. folyóirat 55/38
 - Országos Közegészségügyi Tanács 33/46
- Minisztérium → Népiólét
- Országos Egészségügyi Anyagraktár 20/27

Orvosok

- díjazása, például 12/17, 64/56
- Magyar Orvosok Lapja 55/38
- Országos Orvoskongresszus 55/43
- orvosi rendtartás 30/47
- orvoskamarák → Társadalmi szervezetek
- társadalombiztosító intézetek orvosi tanácsa 46/57

Társadalom- és betegbiztosítás

- balesetbiztosítási díj 38/35, 45/56
- gazdasági munkavállalók biztosítása 20/28, 42/46
- jóléti alapok, intézmények → Népióélet
- Magánalkalmazottak Biztosító Intézete 18/18, 36/32, 45/58, 65/33
- Magyar Hajózási Betegségi Biztosító Intézet 30/48, 39/37, 63/12
- Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet 36/34, 46/58
- Országos Társadalombiztosítási Intézet 11/19, 18/18, 33/49, 39/35-36, 39/38, 45/53, 63/10
- Országos Tisztviselői Betegsegélyező Alap 15/18, 30/21
- Posta Betegségi Biztosító Intézete 36/33
- társadalombiztosításra vonatkozó rendelet módosítása 45/59, 46/57

Terhességmegszakítás 40/50

Vöröskereszt → Társadalmi szervezetek

Egyesületek → Társadalmi szervezetek

Egyházi, vallási ügyek

Egyházi célvagyonok igénybevétele a földreform során 45/23, 62/5

Görögkeleti magyar egyház temploma 61/7

Izraelita egyház

- Pesti Izraelita Hitközség az elhurcoltakért 24/25
- Rabbiképző Intézet 61/8
- tábori lelkészet 43/23
- zsidó iskolák helyreállítása 30/37

Református egyház

- protestáns püspökök és egyházkerületi alkalmazottak segélyezése, I.F. 61
- református népiskolai tanító özvegyének ellátása I.F. 59
- tanári kinevezés a Hittudományi Karra 46/35
- diplomák helyreállítása 40/31, I.F. 25

Római katolikus egyház

- esztergomi bazilika helyreállítása 45/7
- győri püspöki szék betöltése 45/22
- hercegprímás kinevezése, beiktatása 30/1, 54/1, 58/5
- hercegprímás választási pásthorlevele 65/2
- igazgatási dolgozóinak illetménye 64/25
- kormány tagjainak részvétele körmeneten 45/6
- római katolikus népiskolai tanító özvegyének ellátása I.F. 58
- tábori püspök kinevezése 57/21

Napirendi pontok tárgymutatója

- vezéresperes kinevezése 32/2
- zirci apátságtól vásárolt ingatlan 62/40
- Vallásfelekezeti alkalmazottak igazolása 64/24
- Vallásváltoztatások jóváhagyása 46/20

Elhagyott javak

- Bejelentése 24/6, 30/2
- Ipari érdekek biztosítása 43/48
- Kormánybiztos 9/4, 25/13, 26/1, 54/14
- Kormánybiztosság 15/2, 62/6, 64/3, 65/6
- Lakások, lakberek, birtokok 3/9, 4/8, 5/1, 13/9, 15/3, 20/6, 24/6

Elhurcolás → Belügyek

Ellenállási érdemek elismerése → Demokratikus, antifasiszta magatartás elismerése, érdemek megőrkítése

Ellenőrzés

- Államháztartás ellenőrzése 13/4
- Hitelek felhasználásának ellenőrzése
 - iparvállalatok 30/28, 39/34
 - közületi építkezések 58/32
 - meghatározott rendeltetésű hitelek 58/35, 63/33, II.F. 5/4, II.F. 6/1
- Legfőbb Állami Számvevőszék
 - beszerzési csoportja 64/2
 - elnöke, alelnöke 27/3
 - épülete 33/21, 34/10, 42/15
 - gépkocsi igénye 43/1, 58/6, 62/11
 - személyi ügyei 42/2, 43/3, 54/10

Emigráció 10/26, 21/6, 57/2, 61/4, 66/4, I.F. 6, I.F. 8

Építésügy, újjáépítés

- Bányahatósági újjáépítési és helyreállítási alap → Iparügyek
- Építőiparok gyakorlására vonatkozó jogszabályok módosítása 36/22
- Fővárosi Közmunkák Tanácsa → Belügy
- Helyreállítási igények felmérése, költségei 34/4, 39/16,
- Hidak helyreállítása, hidroncsok kiemelése 22/15, 33/44, 37/24, 40/39, 41/42, 46/41-42, 62/47-48, 62/50, 62/55
- Ipar újjáépítését propagáló film → Iparügyek
- Középiletek, létesítmények helyreállítása
 - államépítészeti hivatalok 45/37
 - Állami Hadigondozási Gyógyintézet 63/11
 - Belügyminisztérium 40/7, 64/63
 - budai várpalota 41/1, 62/10
 - bukaresti követség épülete I.F. 49

- debreceni Nagytemplom I.F. 25
- esztergomi bazilika 45/7
- Győrffy kollégium 45/8
- hitbizományi épületek 55/19
- igazságügyi épületek 24/11, 37/15
- Ipari Anyaghivatal 26/28
- Iparügyi Minisztérium 46/52, 48/38, 55/27, 55/30
- Iparvállalatok, üzemek → Iparügy
- iskolák 48/12
- karcagi szülőotthon 55/41
- Kálvin téri templom 40/31
- Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 22/16, 43/34, 58/20
- koronajavak épületei 34/9, 57/8, 63/19
- Közigazgatási Bíróság 36/40, 55/47, 63/23, 63/27, I.F. 1
- Közlekedési Tanfolyamok épülete 43/35
- közlekedési vállalatok → Közlekedés, szállítás, hírközlés
- Központi Statisztikai Hivatal 35/1, 57/10, 65/5
- Külügyminisztérium I.F. 46
- Legfőbb Állami Számvevőszék 33/21, 34/10, 42/15
- Magyar Technológiai Anyagvizsgáló Intézet 48/40, 63/6
- Magyar Tudományos Akadémia 46/37
- Mértékügyi Intézet 45/38
- Miniszterelnökség 51/3
- Műegyetem 42/37
- Nemzeti Múzeum 36/42
- Nemzeti Szalon 47/5
- Országos Családvédelmi Alap 63/16
- Országos Erdei Alap 64/31
- Országos Magyar Iparművészeti Iskola 46/33
- Országos Levéltár 38/30
- Pázmány Péter Tudományegyetem 38/29, 41/3
- Rabbiképző Intézet 61/8
- Teleki Pál Intézet 54/15
- Testnevelési Főiskola 30/39
- Lakóházak helyreállítása 5/16, 6/3, 34/9, 37/12, 40/53, 46/56, 55/27, 57/8, 57/31, 58/31, 63/18-19, 65/29, 65/32,
- Országos építési (újjaépítési) kormánybiztos 6/2, 14/2, 35/3
- Újjaépítési hitelek → Pénzügyek → Iparügy → Közlekedés, szállítás, hírközlés
- Újjaépítési közmunkakötelezettség → Gazdaságpolitika
- Újjaépítési Minisztérium
 - államtitkárai 33/8, 34/8, 65/4
 - előterjesztéseinek levétele a napirendről 42/50, 43/6
 - képvisellete az ipari hitelek szétosztását végző bizottságban II.F. 6/2
 - képvisellete az Országos Gazdasági Tanácsban 33/20
 - költségvetése 55/44-45, 64/58
 - minisztere 27/1

Napirendi pontok tárgymutatója

- személyi ügyei 40/52, 58/33
 - tisztviselőinek tűzifa-ellátása 58/11
 - ügyköre, szervezete 27/30, 31/4, 39/16, 39/34, 43/6, 46/43
- Újjáépítési Pénztár 35/4

Érdekképviseltek → Társadalmi szervezetek

Faji vagy politikai alapon korábban üldözöttek ügyei

Antifasiszta, ellenállási érdemek elismerése, megőrkítése → Demokratikus, antifasiszta magatartás elismerése, érdemek megőrkítése

Deportáltak, elhurdoltak

- hazahozatala, szabadonbocsátása 10/4-5, 23/4, 28/1, 31/5, 49/1
- katonai szolgálat és közmunka alóli mentesítésük 14/11, 25/4
- segélyezésük 49/1
- üdültetésük 42/49, 45/55

Internáltak szabadonbocsátása 10/4

Munkaszolgálatosok

- ingóságainak visszaadása 6/14
- katonai szolgálat és közmunka alóli mentesítésük 14/11

Rehabilitálások

- egyes állami alkalmazottak ügyei 31/2, 33/45, 36/36, 37/22, 38/9-10, 39/11, 39/23, 40/4, 40/27-28, 42/4, 42/9, 42/13, 45/18, 46/6, 48/1, 48/22, 54/19, 54/24, 54/34-39, 55/48, 55/57, 57/2, 57/47-48, 61/14, 61/16, 62/3, 63/2-3, 63/22, 63/34-35, 64/17, 64/34, 65/13, I.F. 14, I.F.16-17, I.F. 23, I.F. 32-34, I.F. 58
- katonák → Demokratikus, antifasiszta magatartás elismerése, érdemek megőrkítése
- közalkalmazottak rehabilitációjának szabályozása 39/17, 40/17, 54/32, 64/19
- önkormányzati alkalmazottak rehabilitálásának szabályozása 39/13
- Szálasi-kormány nyugdíjazási és elbocsátási határozatainak hatályon kívül helyezése 22/4, 30/19
- Tanácsköztársaság idején, majd azt követően is baloldali magatartásukért hátrányt szenvedettek rehabilitálásának rendezése → Demokratikus, antifasiszta magatartás elismerése, érdemek megőrkítése
- tanítók, tanárok rehabilitálása 20/31

Tanulmányaikban önhibájukon kívül akadályozott egyetemi és főiskolai hallgatók kedvezménye 40/26

Zsidók jogainak helyreállítása

- elhurcoltak felsegélyezése 24/25
- gyógyszertárak visszaadása 63/13
- ingóságok visszaszolgáltatása 6/14, 62/59
- italmérési engedélyek visszaadása 36/44, 42/30
- lakásbérleti viszonyok rendezése 55/39
- postatakarékpénztári számlára befizetett pénz visszautalása 65/14
- származásuk miatt nyugdíjazottak helyzetének rendezése 64/37
- üzlethelyiségek anyagkészletének, felszerelésének visszaadása 41/39, 46/40, 48/28

- zsidó iskolák visszaállítása, alkalmazottaik foglalkoztatása 30/37
- Zsidó Szövetség memoranduma 5/20
- zsidótörvények hatályon kívül helyezése 6/20, 9/5
- zsidók védelme 10/5

Fegyverszüneti egyezmény

- Előkészítése 1/3, 2/4, 6/1
- Fegyverszüneti delegáció beszámolója, az egyezmény megvitatása 7/1
- Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság létrehozása 42/32
- Felülvizsgálatra törekvés 55/8
- Kihirdetése 10/1
- Összekötő törzs szervezése 9/10
- Tájékoztatás az egyezmény végrehajtásáról 15/11, 19/2, 26/5
- Végrehajtása tárgyában kiadott alapvető rendelkezések 4/7, 6/6, 9/5, 10/2-10, 39/30

Földművelésügy

Állatállomány

- Állami Lótenyésztési Felügyelőség 62/38, 64/29
- fertőző állatbetegségek elleni védekezés I.F. 13
- halászat, haltenyésztés 45/35-36
- marhalevéllal való ellátás 45/30, 48/24
- tenyészállatok behozatala → Külkereskedelem
- törvényhatósági apaállat tenyésztési alap 57/24
- vadászat szabályozása 38/26
- vágási tilalom 5/8
- Vörös Hadsereg által lefoglalt jószágok → Szovjet megszállás
- Vörös Hadsereg lókorházaiból átvett lovak → Szovjet megszállás

Beszolgáltatás, felvásárlás, termésbegyűjtés → Közellátás

Borpincék hordóállománya 57/25

Földadó

- búzában való lerovása → Közellátás
- felosztott birtokok esetében 33/23
- elengedése 43/13, 43/15

Földbirtokreform

- állami tulajdonba jutott erdőbirtokok alkalmazottainak jogviszonya → Gazdaságpolitika
- egyházi célvagyonok igénybevétele, megvétele 45/23, 62/5, 62/40
- földhözjuttatott törpebirtokosok hitele I.F. 52
- hitbizományokhoz tartozó épületek helyrehozása 55/19
- honvédek földhözjuttatása 23/10
- illetékmentessége 33/16
- Kecskemét város szeszfőzdéjének igénybevétele 58/10
- költségei 22/27, 38/22, 62/37
- külföldiek kártalanítása 57/14
- mező- és erdőingatlanok forgalma 45/31, 48/23
- protestáns püspökök és egyházkerületi alkalmazottak kártalanítása I.F. 61

Napirendi pontok tárgymutatója

- rabgazdaságok mentesítése 30/5
 - rendelet 16/7, 17/1
 - telekkönyvezése I.F. 28
 - végrehajtása során észlelt túlkapások 42/22
- Földművelésügyi Minisztérium
- államtitkár 1/6, 33/8
 - beszerzési csoportja 42/38
 - előterjesztéseinek levétele a minisztertanács napirendjéről 37/34, 41/18
 - igazgatási hitele 40/24
 - személyi ügyek 23/3, 38/21, 39/21, 40/3, 40/25, 41/17, 42/39, 45/32-33, 47/3, 48/25-26, 55/12, 61/27-28, 64/34, I.F. 10-12, I.F. 14-21, I.F. 23-24, I.F. 27, I.F. 29
- Földműves Szövetkezetek 58/38
- Kiőrlési arány szabályozása 11/3
- Magtisztító telepek működésének szabályozása 43/26
- Mezőgazdasági kamarák → Társadalmi szervezetek
- Mezőgazdasági motorokhoz szükséges olajtermékek beszerzése 43/12, I.F. 26
- Mezőgazdasági termékek, cikkek hamisításának tilalma 55/11
- Mezőgazdasági termények, termékek, állatok forgalmának szabályozása, felügyelete 33/50, 40/23, 47/8
- Növénytermesztés
- betakarítás, cséplés befejezése 11/5
 - cukorrépa 20/14
 - ipari növények 20/21, 24/1, 39/20, 43/24, 62/39
 - konyhakertek létesítése 4/3, 5/9
 - napraforgó 22/25
 - növénynemesítés 64/28
 - szőlőtermés II.F. 6/15
 - tavaszi és őszi mezőgazdasági munkák feltételeinek biztosítása 6/7, 58/12
 - terméskilátások 55/6, II.F. 8/2
 - vetetlenül maradt területek földadója 43/15
 - vetőburgonya, kukorica vetőmag 62/34, 64/30
 - Vörös Hadsereg által lefoglalt termények → Szovjet megszállás
- Országos Erdei Alap 64/31
- Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet → Egészségügy
- Országos Selyemtenyésztési Felügyelőség I.F. 22
- Szakoktatás
- Agrártudományi Egyetem 57/27, 64/32
 - Műegyetem Erdőmérnöki Kara 43/20, 54/18
 - Gazdasági Szakoktatási Tanács 41/16
 - mezőgazdasági szakiskolák 27/11, 30/36, 36/9, 37/35
- Termelési hitel → Pénzügyek
- Gazdálaspolitika
- Allamháztartás helyzete, pénzügyi helyzet 2/3, 3/12, 5/2, 15/5, 20/16, 30/20, II.F. 6/10, II.F. 7/2, II.F. 9/1, II.F. 11/4

Anyaggazdálkodás

- anyagkészletek igénybevétele 40/35
- élelmiszerek → Kereskedelem → Közellátás
- bőrök 37/37
- Ipari Anyaghivatal és Ipari Anyaggazdálkodási Tanács megszüntetése 46/51
- ipari faanyagok 39/33, 39/43, 40/33
- ipari növények termesztése → Földművelésügy
- külföldről beszerzendő anyagok → Külkereskedelem
- Országos Fagazdálkodási Iroda 41/25
- papír 10/19, 11/22, 16/4, 43/22, 61/31
- Papirosgazdálkodási Iroda 61/36, 63/7
- szén 9/11, 10/22, 23/29, 43/28, 60/24
- Szénkormánybiztosság 61/2, 62/73, II.F. 8/4
- szőrök és gyapjú 16/6, 30/24
- üzemanyag (benzin, kőolaj) 8/9, 9/3, 22/18, 26/24, 27/12, 43/12,

Árszabályozás

- alapanyagok ára 48/41, II.F. 6/8, II.F. 9/1, II.F. 10/3
- árdragítók megbüntetése 45/46, 62/67, II.F. 12/1
- ár- és munkabérmegállapító bizottság 14/18
- árkiegyenlítés II.F. 10/3
- árkormánybiztos 11/8, 12/10, 13/2, 18/10
- áruk rögzítése, szabályozása 55/36, 60/15-16, 62/69, II.F. 1/1, II.F. 7/5, II.F. 8/1, II.F. 9/1
- árszabályozási hatáskör 55/37, 61/41
- bánya- és gyáripari árrendszer 33/52, 37/41, II.F. 2/1, II.F. 4/1, II.F. 4/3
- baromfi 60/16
- dohány 20/15
- fonalkészletek 38/41
- gabona 12/14, 47/8, 61/42, II.F. 8/1
- gyógyszer 5/4, 22/19, 39/41, 45/54
- iparcikkek 11/6, 38/40, 39/32, 55/36, 60/15, 62/53
- jóvátételi szállítások árkérdése → Jóvátétel
- kenyér 55/10, 62/72
- közszükségleti cikkek 9/6
- közüzemi szolgáltatások II.F. 8/1, II.F. 9/1, II.F. 10/3
- kukorica 61/42
- liszt 18/9
- magyar-országi árucserével kapcsolatos áruk II.F. 7/4, II.F. 8/11
- mezőgazdasági termények, cikkek 11/6, 12/14, 18/8, 60/11, 60/15, 61/42, II.F. 8/1
- nyersolaj II.F. 6/8
- sikküveg II.F. 6/16
- szén 39/2, II.F. 4/2, II.F. 6/8
- utánpótlási áruk II.F. 4/3
- vas-félgártmányok II.F. 6/8
- villanyáram 45/9, II.F. 6/8

Bérek, illetmények, járandóságok, pótlékok

- általános bér- és illetményrendezés 16/4, 21/16, 59/4, 62/68, II.F. 6/3, II.F. 6/13, II.F. 7/5, II.F. 8/3, II.F. 11/1, II.F. 12/1
- bérek alakulásának elemzése II.F. 6/3, II.F. 9/1, II.F. 11/1
- bérek folyósításának biztosítása 3/8, 22/21, 30/4
- bérmegállapító, illetve munkabérszint megállapító bizottság 5/17, 14/18, 59/4
- bírák, igazságügyi tisztviselők illetményei 26/25, 30/4, 30/11-12, 40/47, 43/41, 64/46, 64/48
- családipótlék → Népjólét
- honvédségi illetmények 8/3, 12/4, 14/8-9, 30/17, 33/12
- igazolóbizottsági tagok illetményei 26/25, 30/12, 43/41, 46/46, 64/48
- ipari bérek 9/6, 9/11, 14/18, 16/3-5, 21/16, 33/37-38, 34/5-6, 57/39, 59/4, 62/68, II.F. 8/3
- közszolgálati alkalmazottak 11/10, 11/20, 12/4, 13/3, 20/17, 22/8, 22/23, 25/7, 27/19, 27/23, 30/23, 31/3, 32/1, 33/17, 34/18, 37/18, 38/20, 40/47, 40/52, 43/40, 43/43, 45/14, 46/21-22, 46/46, 54/27, 57/9, 57/46, 58/35, 59/4, 61/24, 62/68, 63/36, 64/13, 65/12
- letartóztatóintézeti alkalmazottak 55/23
- önkormányzati alkalmazottak 3/10, 20/29, 26/13, 54/7, 55/46, 57/45
- postai alkalmazottak 16/5
- rendőrök → Belügyek
- római katolikus közigazgatási szervek alkalmazottai → Egyházi, vallási ügyek
- vasútasok 9/11, 16/5, 22/17, 27/25, 37/29, II.F. 8/3

Földreform → Földművelésügy

Gazdaságirányítás, kutatás szervei

- gazdasági államtitkári értekezlet → Kormány, minisztertanács
- gazdasági miniszteri értekezlet → Kormány, minisztertanács
- Magyar Gazdaságkutató Intézet II.F. 6/3, II.F. 8/1
- Országos Gazdasági Tanács 9/6, 12/3, 20/7, 22/22, 24/10, 33/20

Infláció-ellenes tervek II.F. 10/4

Jóvátétel → Jóvátétel

Kölcsön felvétele → Pénzügyek

Kölcsön folyósítása → Pénzügyek

Kötött gazdálkodás bevezetése 59/3-4, 60/13, 60/15, 61/2, II.F. 9/1

Külföldre hurcolt magyar javak → Külügyek, nemzetközi kapcsolatok

Munkaügy, munkaerőgazdálkodás, munkakörülmények

- állami tulajdonba jutott erdőgazdaságok alkalmazottainak jogviszonya 65/21
- állami ünnepek, munkaszüneti napok → Kormány, minisztertanács
- házfelügyelők, segédházfelügyelők jogviszonya 48/32
- ipari alkalmazottak elbocsátásának eltiltása 36/26
- kollektív szerződések 27/25, 57/39, II.F. 8/3
- közszolgálati alkalmazottak jogviszonya 3/5-6, 14/15, 15/22, 22/2, 22/5, 30/13, 33/30, 35/5, 40/9, 43/11, 54/26, 55/2
- közérdekű és újjáépítési munkakötelezettség 6/4, 14/11, 25/12, 26/12, 27/29, 31/4, 33/35, 34/4, 35/2, 43/7, 45/61, 57/52, 58/28
- magánalkalmazottak jogviszonya 36/18, 39/26

- menekült tisztviselők elhelyezése 6/16, 55/2
 - minisztériumi statushelyek megállapítása, csökkentése 13/4, 20/20, 30/30, 35/5, 40/52, 55/2, 58/33, 63/31
 - minisztériumok munkaideje → Kormány, minisztertanács
 - munkaerőhiánnyal kapcsolatos javaslatok II.F. 8/7
 - munkaközvetítés 43/44
 - nyári időszámítás 21/8, 23/24, 54/6, 60/20
 - Országos Ipari Munkaügyi Felügyelőség megszüntetése 55/28
 - Szálasi-kormány nyugdíjazásainak, elbocsátásainak hatályon kívül helyezése 22/4, 30/19
 - szolgálati jogviszony egyes kérdéseinek szabályozása 55/32
 - tanoncok és fiatalok fizetett szabadsága 36/24
- Szovjet-magyar gazdasági egyezmény → Külső, nemzetközi kapcsolatok
Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátása → Szövetséges Ellenőrző Bizottság
Vörös Hadsereg ellátása → Szovjet megszállás

Hadifogolyügyek

- Amerikai megszállási övezetben lévők hazaszállítása 49/1
Illetményeik 14/9,
Romániába került hadifoglyok 46/18
Hazahozatali kormánybiztos 48/4
Szovjet fogságba kerültek
- átvételük a magyar honvédségbe 9/1, 10/11
 - elhurcolt polgári lakosság → Szovjet megszállás
 - hazatérő hadifoglyok fogadása 48/4
 - helyzetük, hazaszállításuk 31/5, 46/13, 52/1, II.F. 8/7
 - német nevű, illetve származású foglyok 8/8, 52/1, II.F. 8/7
- Szövetséges államok Magyarországra került hadifoglyainak segélyezése 15/17

Háborús ügyek

- Budapest bevétele után szükségessé vált intézkedések 5/19
Elsőtétítés megszüntetése 26/16
Fegyverszünet → Fegyverszüneti egyezmény
Hadifoglyok → Hadifogolyügyek
Hadüzenet Németországnak 1/3, 2/4
Hatodik hadosztálynak a fortra irányítása 21/18
Háborús bűnösök → Jogszolgáltatás
Háborús károkra vonatkozó adatok gyűjtése → Statisztika, adatgyűjtés
Katonai záróvonal 23/7, 26/8
Kiáltvány az ország lakosságához 2/4
Megszállás → Szovjet megszállás
Üdvözlések küldése a szövetségeselekhez a háborús eseményekkel kapcsolatban 6/5, 11/1, 14/1, 18/4, 45/21

Hírközlés → Közlekedés, szállítás, hírközlés → Sajtó, propaganda, tájékoztatás

Honvédelem

Háború → Háborús ügyek → Hadifogolyügyek → Fegyverszünet

Honvédelmi minisztérium 54/46

Honvédség

– baloldali magatartásukért hátrányt szenvedettek rehabilitálása → Demokratikus, antifasiszta magatartás elismerése, érdemek megőrkítése

– élélmezése, élélmezési kormánybiztosa 15/1, 61/5

– felállítása, szervezése 1/4, 5/11, 8/3, 10/11, 12/6, 14/12, 21/18, 23/17

– felszerelése, egyenruhája 9/1, 11/13, 14/10, 20/23, 41/26

– fizetése, zsoldja, illetménye → Gazdaságpolitika

– főparancsnoka, vezérkari főnöke 1/6, 14/5, 14/7, 54/45, 57/23

– gazdasági ügyei, ingatlanai 19/19, 32/6, 39/19, 48/19, 54/46, 61/5

– hadigondozás, hadisegély, családtagok ellátása → Népiólét

– hadipótdíj 30/17

– hadirokkantak → Népiólét

– igazolás → Igazolási ügyek

– katonabetegek ellátása → Egészségügy

– katonái bíraskodás → Igazságügy → Jogszolgáltatás

– katonai kormánytagok katonai szolgálati viszonyának megszüntetése 11/14, 66/2

– katonák földhözjuttatása, jutalmazása 21/19, 23/10

– katonák segélyezése → Népiólét

– kinevezések, előléptetések 1/6, 18/5, 18/17, 21/22, 23/15-17, 27/2, 32/2-4, 38/37, 43/23, 48/21-22, 54/9, 54/44, 54/47, 60/25, 61/5, 61/26

– különleges alakulatai 8/3, 10/12, 11/16-17, 13/7, 20/39

– laktanyák, alakulatok elnevezése 19/15, 30/16

– létszámának csökkentése 62/33

– meghagyások, mentesítések 8/3, 14/11

– mellőzés magasabb állásra való kinevezésnél 23/18

– nyugdíjügyek → Népiólét → Demokratikus, antifasiszta magatartás elismerése, érdemek megőrkítése

– rendfokozatok megváltoztatása 19/17, 21/20, 32/5

– sajtója 3/13

– szervezkedés 14/14

– szolgálati szabályzat, szabályzatok 14/5-6, 16/2, 18/5, 18/16, 41/26, 42/35, 45/29, 54/43, 55/62

– tábori lelkészet → Egyházi, vallási ügyek

Legfőbb Honvédelmi Tanács 19/16

Mártír katonák és hozzátartozóik ügyei → Demokratikus, antifasiszta magatartás elismerése, érdemek megőrkítése

Országos Hadigondozó Szövetség → Társadalmi szervezetek

Régi rendjelek, emlékérmek, kitüntetések megszüntetése, viselésének eltiltása 36/6, 39/18

Volt honvédelmi miniszter nyugellátása 57/2

Vöröskereszt → Társadalmi szervezetek

Ideiglenes Nemzeti Kormány → Kormány, minisztertanács → Miniszterelnökség

Ideiglenes Nemzetgyűlés → Törvényhozó testület

Ifjúságpolitika 11/12, 16/1, 36/24, 46/8, 59/5, 61/34, 62/22

Igazolási ügyek

Bizottsági tagok díjazása → Gazdaságpolitika

Eljárás általános szabályai 21/21, 37/7, 39/28

Igazolások

- egyetemeken 26/32, 30/40, 32/8, 33/10, 55/25, 64/24
- honvédségnél 5/10, 10/11, 11/15, 21/21, 23/14, 30/18
- Ideiglenes Nemzetgyűlés küldötte esetében 10/11
- közalkalmazottak esetében 3/5, 22/2, 30/13, 33/30, 43/11
- Közellátásügyi Minisztériumnál 27/17
- magánalkalmazottak esetében 37/11
- önkormányzati alkalmazottak esetében 64/24
- szabadalmi ügyvivők esetében 45/50
- szabadpályán működő értelmiségiek esetében 22/3, 33/41, 40/40, 55/42
- ügyvédek, közjegyzők esetében 24/8
- Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz tartozó intézményeknél 24/17
- vallásfelekezeti alkalmazottak esetében 64/24

Stójtay-, illetve Szálasi-kormány idején vezető állásokra történt kinevezések felülvizsgálata 37/3, 38/3, 42/14, 46/9, 54/11

Igazságügy

Büntetésvégrehajtó intézetek

- alkalmazottak fizetése 55/23
- rabgazdaságok mentesítése a földbirtokreform alól 30/5

Devizavisszaélési ügyben illetékes bíróság 24/9

Egységes bírói és ügyvédi vizsga 40/45, 62/61

Hatásköri Bíróság 43/40

Igazolás → Igazolási ügyek

Igazságügyminisztérium

- államtitkára 1/6, 60/18
- beszerzési csoportja 41/30
- épülete 24/11
- gépkocsi beszerzése 41/31, 61/46
- hitelkérese 48/36-37
- minisztere 42/1, 43/33
- személyi ügyei 6/10, 23/3, 43/39, 46/49, 58/8, 58/23-24, 62/65

Jogszolgáltatás → Jogszolgáltatás

Katonai bíróságok 26/31, 33/11, 45/27, 62/32

Kegyelmi Tanács 4/7, 6/6

Kincstári jogügyi igazgató 62/65

Közigazgatási Bíróság

Napirendi pontok tárgymutatója

- beszerzési csoportja 45/13
- bírák eskütétele 30/9
- elnöke, alelnök 27/4, 42/16
- épülete 36/40, 63/23, 63/27, I.F. 1
- gépkocsi beszerzése I.F. 2

Közjegyzők, közjegyzői intézmények elnevezése 62/62

Kúria 41/29, 42/5

Legfőbb igazságügyi fegyelmi bíróság 45/40

Népbíróság

- eljárási költségei 29/4
- gépkocsi vásárlása 62/66
- létrehozása, szervezete, hatásköre 4/7, 6/6, 21/10, 23/21, 24/7, 25/2, 26/26, 37/14, 42/41, 45/47, 62/60, 62/67, 65/24
- népbírák díjazása 26/25, 30/11-12, 43/41
- népbírák zavartalan működésének biztosítása 30/7
- népbíróságra berendelt közigazgatási alkalmazottak díjazása 40/47

Népjegyesség

- gépkocsi vásárlása 62/66
- népjegyész 19/14, 48/35, 55/9, I.F. 30
- népjegyészek díjazása 30/11
- népjegyészek zavartalan működésének biztosítása 30/7

Szabadalmi bíróság 41/23, 57/38

Szakértői intézmény, szakértői díjak 40/46, 62/67

Telekkönyvek pótlása, telekkönyvezés 37/9, 55/17, I.F. 28

Törvénykezési illeték 41/9

Törvénykezési szünet, igazságügyi alkalmazottak szabadsága 33/31

Ügyesség

- ügyességi tagok elnevezése 39/29
- ügyészek özvegyeinek nyugellátása 45/44, 55/16

Ügyvédek

- egységes bírói és ügyvédi vizsga 40/45, 62/61
- Gyám- és Nyugdíjintézete 64/47, 65/26
- jóléti hozzájárulás 55/22
- kamarák → Társadalmi szervezetek
- ügyvédi képviselő alóli felmentés 62/64

Ülnöki intézmény 62/67

Vidéki igazságügyi alkalmazottak fizetésének folyósítása 30/4

Internálás → Belügyek

Iparügyek

Anyaggazdálkodás → Gazdaságpolitika

Árszabályozás → Gazdaságpolitika

Bányászat

- bányaadományozási okmányok kiállítása 33/34
- bányahatósági helyreállítási és újjáépítési alap 55/29

- bányailleték megállapítása 38/33, 41/21
- bányák felszabadítása → Szovjet megszállás
- bányák helyzete 4/9
- bányák kölcsöne, állami támogatása → Pénzügyek
- bányászok, bányavidékek közellátása → Közellátás
- bányászok, bányanyugbérések támogatása 16/3, 39/38

Egyes bánya- és iparvállalatok ügyei

- Bányatermék és Fémértékesítő Rt. államsegélye 55/26
- Borsodvölgyi bányák 14/19, 16/3
- Csepel Üveggyár 43/49
- Diósgyőri Vasgyár 14/19, 19/4, 20/1, 20/33
- Ganz Hajógyár 23/27
- Karcagi petróleumfinomító 12/7
- Magyar Állami Pénzverő 65/15
- Magyar Állami Vas- Acél és Gépgyár Rt. 23/25-26, 25/15, 33/35, 63/2-3
- Magyar Amerikai Olajbányászati Rt. 23/28, 37/33
- Magyar Háziiparosok 42/28
- malmok, morzsolók 30/29, 61/35, 62/35
- Neményi Papírgyár 40/44
- Ózdi Vasgyár 14/19
- Péti Nitrogénművek Rt. 64/49
- Radvánszky féle Sajókazai Kőszénbánya 36/35
- Rimamurányi-Salgótarjáni Vasmű Rt. 12/20, 39/38
- Salgótarjáni bányák 14/19
- Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya Rt. 37/30
- Vacuum Oil Company 37/32
- Villamosipari és Kereskedelmi Rt. 63/5
- Weiss Manfréd és Vincze Ernő cég 20/18

Érdekképviselések → Társadalmi szervezetek

Gyártás

- bőrgyárak 39/34
- hajók 43/37-38
- jóvátételre → Jóvátétel
- vasúti járművek, mozdonyok 22/12, 27/27, 37/25
- Vörös Hadsereg részére → Szovjet megszállás

Iparigazgatás

- állami kölcsönt igénybe vevő vállalatok ellenőrzése → Pénzügyek
- bánya- és iparvállalatok támogatása → Pénzügyek
- egyes részvénytársaságokhoz felszámolók kirendelése 57/33
- építőiparra vonatkozó jogszabály módosítása → Építésügy, ujjáépítés
- Erdélyi Ipari Munkaszervező Intézet → Külföldön élő magyarok, magyar intézmények
- fel nem használt iparvállalatok, berendezések, felmérése, igénybevétele 23/22, 45/49
- ipar helyzetének felmérése 3/14, 10/22

Napirendi pontok tárgymutatója

- Ipari Anyaghivatal és az Ipari Anyaggyártó Tanács megszüntetése → Gazdaságpolitika
- ipari érdekek biztosítása az elhagyott javak terén → Elhagyott javak
- ipaigazolványok, jogosítványok szabályozása 41/22, 45/51, 46/53
- ipari munkásság közellátása → Közellátás
- ipari szakmai családpénztárak → Népiólét
- ipari tanulók szabadsága → Gazdaságpolitika
- ipari tanulók tanviszonya 61/34
- iparoktatási intézmények felügyelete 27/11, 30/36, 40/32
- iparügyi miniszteri biztosok 21/15, 41/24,
- iparvállalatok és az állam közötti tartozások rendezése 36/25, 39/19, 54/46
- iparvállalatokhoz hatósági vezető kirendelése 23/23, 57/35, 61/33
- iparvállalatok támogatása → Pénzügyek
- nyomdaipar működésének biztosítása 24/15, 30/3, 33/36
- propagandafilm az ipar újjáépítéséről 55/33
- részvénytársaságok és szövetkezetek korábbi cégének helyreállítása 42/45
- részvénytársaságok és szövetkezetek közgyűlésének tilalma, feloldása 20/10, 33/28, 36/43, 46/48, 48/31, 55/24, 55/31, 57/32-33, 62/63, 64/51, 65/27
- vendéglátóipar 61/15, 64/66, 65/8
- Iparügyi Minisztérium
 - államtitkára 33/8, 33/56
 - beszerzési csoportja 43/47
 - előterjesztésének levétele a minisztertanács napirendjéről 58/25
 - épületeinek helyreállítása 46/52, 48/38, 55/27, 55/30
 - gépkocsi beszerzése 30/26, 37/31
 - hatásköre 39/34, 46/50
 - hiteligénye 30/27, 40/34
 - személyi ügyei 15/24, 23/3, 30/30, 31/1, 33/4, 36/4, 38/32, 42/12, 45/48, 55/2, I.F. 31, I.F. 32
- Iparkamarák → Társadalmi szervezetek
- Jóvátételi ipari szállítások → Jóvátétel
- Korlátolt felelősségű társaságok 42/26
- Munkaügy → Gazdaságpolitika
- Szabadalmi ügyek
 - Szabadalmi Bíróság → Igazságügy
 - szabadalmi ügyvivők 45/50
- Üzemi bizottságok 6/12, 8/2, 57/40
- Vörös Hadsereg által igénybe vett gyárak, vállalatok → Szovjet megszállás
- Vörös Hadsereg részére egyes gyárak által teljesített szállítások kiegyenlítése → Szovjet megszállás

Iskolaügy → Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek

Logszolgáltatás

Büntetőeljárás

- büntetéspénzek befizetése, bűnügyi letétként szereplő valuta kezelése 14/16, 60/2

- büntetőítéletekhez fűződő hátrányos jogkövetkezmények korlátozása 61/45
- büntetőjogi értékhatárok felemelése 42/43
- egyes bűncselekmények esetében a bűnvádi eljárás kizárása 57/34
- háború idejére szóló rendkívüli büntetőjogi rendelkezések hatályon kívül helyezése 45/28
- háborús, illetve népellenes bűnösök 6/6, 10/25, 18/14, 19/1, 20/34, 25/3, 30/6, 33/6, 39/30, 45/41, 48/34
- katonai bírászkodás 13/6, 14/12, 18/14, 26/31, 33/11, 36/7-8, 42/33-34, 45/27-28, 48/20, 57/22
- kormányzó felelősségrevonása → Államfő, az állami főhatalom gyakorlása
- közvagyon, közellátás, közérdek elleni cselekmények, árdragítás megtorlása 25/10, 36/16, 45/46, 60/13, 60/17, 62/67
- letartóztatottak élelmezése 36/17
- népbírászkodás 18/13, 36/8, 37/14, 42/41, 62/67
- rögtönbírászkodás 14/12, 36/7, 36/20, 61/47

Eljárás általános szabályai

- háziőrizet és biztosíték ellenében való szabadlábrahelyezés megszüntetése 23/20
- jogorvoslati határidő módosulása 43/10
- vagyonelkobzást, vagy pénzbüntetést kiszabó határozatok végrehajtása 30/8

Igazolás → Igazolási ügyek

Polgáriperes eljárás

- egyes értékpapírok megsemmisítése → Pénzügyek
- egyes követelések bírói úton való érvényesítése 37/8, 39/31
- okirat megsemmisítési eljárás meggyorsítása 33/29
- polgári eljárásban irányadó értékhatárok újabb megállapítása 36/21
- személyi és családjogi kérdések 40/42, 42/40, 45/45, 48/33, 55/18, 65/9
- üzleti biztosítékul és bánatpénzül elfogadható értékek meghatározása 61/20
- záloglevelekkel kapcsolatos közzétételi kötelezettség felfüggesztése 39/27

Jóvátétel

Adatok gyűjtése 62/8

Jóvátételi Hivatal 38/24

Jóvátételi Kormánybiztosság 42/32

Jugoszláv jóvátétel 62/36

Szovjet jóvátétel

- egyezmény előkészítése, megkötése 10/10, 26/27, 27/8, 28/3, 28/5, 29/1-3, 31/6-7, 33/54
- gyárleszerelések → Szovjet megszállás
- ipari cikkek ára 29/1-2, 38/40, 55/36, II.F. 3/1
- ipari szállítások feltételeinek biztosítása 33/37, 41/37, 43/51, 57/35, 57/40, 61/33
- ipari szállítások költségei 30/27, 39/34, 55/35, 61/39
- külföldi anyagok, gépek behozatala → Külkereskedelem
- mezőgazdasági szállítások 31/7, 38/23, 41/34-36, 43/26-27, 64/33, 65/20, II.F. 6/6, II.F. 6/9, II.F. 8/6
- szállítások halasztása 62/1
- tájékoztató a jóvátételi terhekről 33/54, 55/6, II.F. 8/9

Napirendi pontok tárgymutatója

Katonaság → Honvédelem

Kegyeleti ügyek

Bajcsy Zsilinszky Endre temetése 24/3

Bartók Béla elhunytja 58/1

Elesett szovjet katonák emlékének megőrkítése 53/1

Nagy Ferenc édesanyjának elhunytja 58/3

Vértanúk emlékének megőrkítése → Demokratikus, antifasiszta magatartás elismerése, érdemek megőrkítése

Kereskedelem

Áruforgalom szabályozása, felügyelete

– batyuzás korlátozása 22/10

– bőráru és lábbeli 46/39

– iparcikkek 36/23, 39/32, 62/53

– kenyérgabona 37/39, 47/8

– mezőgazdasági termékek, állatok 33/50, 40/23, 46/54, 64/33, 65/20

– papíros 61/31

– paprika 11/22

– ruházat 34/1, 43/45, 61/37

– tej 33/53

– termény és iparcikkcsere → Közellátás

– textil 41/40, 64/52

– tűzifa és tüzelőanyag 39/22

– valuta és arany 61/23

– Vörös Hadsereg által lefoglalt készletek szabaddátétele → Szovjet megszállás

Fényűző vendéglátóipari üzemek bezárása → Közellátás

Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium

– államtitkára I.F. 35

– átszervezése 46/50, 67/1

– beszerzési csoportja 41/41

– épülete 22/16, 43/34, 58/20

– hatásköre 21/17, 37/42, 46/43

– hitele 64/45

– minisztere 27/1

– személyi ügyek 33/7, 40/41, 43/33, 54/51, 55/13

Kereskedelmi vállalatok, irodák, hivatalok

– Árucsereforgalmi Intézet Rt. 38/23

– Burgonya Hivatal → Közellátás

– Futura 54/31, 61/25, 62/35

– Hangya Szövetkezet 20/24

– Hús- és Zsíradék Hivatal → Közellátás

– Országos Tüzelőanyag Iroda → Közellátás

– Mértékügyi Intézet 45/38

– Papírosgazdálkodási Iroda → Gazdaságpolitika

– részvénytársaságok és szövetkezetek közgyűlései → Iparügyek

- részvénytársaságok és szervezetek régi cégének helyreállítása → Iparügyek
- Szénkormánybiztosság → Gazdaságpolitika
- Termény Hivatal → Közellátás

Kereskedelmi kamarák → Társadalmi szervezetek

Kereskedelmi szakoktatás 27/11, 30/36, 40/36, 61/31, 62/46

Kereskedés jogosulatlan gyakorlásának megakadályozása 38/38

Kereskedők hitelellátása 30/34, 45/17

Külkereskedelem → Külkereskedelem

Részvénytársaságok, szervezetek ügyei → Iparügyek

Üzleti biztosítékek és bánatpénzként elfogadható értékek 61/20

Zsidótörvények alapján elvett italmérségi engedélyek, üzlethelyiségek, készletek visszaadása → Faji vagy politikai alapon korábban üldözöttek ügyei

Kitelepítés → Belügyek

Kitüntetések → Államfő, az állami főhatalom gyakorlása

Kormány, minisztertanács

Államminiszteri állások szervezése 67/1

Államtitkárok 1/6, 5/22, 9/8, 11/24, 19/13, 20/36, 24/24, 25/13, 27/17, 30/46, 33/8, 33/56, 34/8, 39/4-5, 57/6, 60/18-19, 62/15, I.F. 35

Bírálata 65/2, 66/3

Elhelyezése, Budapestre költözése 1/7, 12/21, 13/10, 19/5

Ellátása, étkezése 7/4, 34/1

Főispánok → Belügyek

Gazdasági államtitkári értekezlet 42/51, II.F. 5/2, II.F. 6/12, II.F. 10/1

Gazdasági hivatala 12/21

Gazdasági miniszteri értekezlet (gazdasági minisztertanács) 25/11, 27/15, 42/51, 46/17, 47/8, II.F. 5/1, II.F. 1-13

Hatásköre

- felhatalmazása 34/11, 53/3, I.F. 51

- tárcák hatásköre, ügyköre 6/13, 8/3, 10/17-18, 12/21, 18/5, 27/14, 27/30, 30/21, 37/42, 38/6, 46/43, 46/50, 55/37, 61/41

- viszonya az Ideiglenes nemzetgyűlés elnökségéhez 1/6, 4/11

Kegyeleti ügyei → Kegyeleti ügyek

Kormánybiztosok, kormánybiztosságok 4/1-2, 6/2, 6/15, 7/3, 9/4, 10/24, 11/2, 11/8, 12/10, 13/2, 14/2, 15/2, 18/10, 19/9, 22/9, 24/23, 25/13, 26/1, 26/3, 27/17, 42/32, 43/9, 48/4, 54/14, 57/11-12, 57/53, 60/9, 61/2, 61/5-6, 62/73, 64/3, 65/6

Megalakulása, átalakítása, lemondása 1/2, 1/7, 27/1, 42/1, 66/1, 67/1, 67/3-5

Miniszterek

- katonai kormánytagok katonai szolgálati viszonyának megszüntetése → Honvédség

- működési pótléka 38/20

- Nemzeti Főtanácsban való részvétel → Államfő, az állami főhatalom gyakorlása

- reprezentációs költségei → Pénzügyek

Napirendi pontok tárgymutatója

- szolgálati idő megállapítása 43/33, 45/5, 57/3, 65/3
- új miniszterek üdvözlése 27/1, 42/1

Miniszterelnök → Miniszterelnökség

Miniszterelnökség → Miniszterelnökség

Minisztertanács

- egyes napirendi pontok körözés útján történő jóváhagyása 37/28, 39/23, 43/31-33, 45/48, 47/1, 48/31, 55/47, 58/29, 62/43, 64/38, 65/23, I.F. 1-61
- ügyrendi kérdések 21/6, 42/52, 43/2, 58/29, 65/7,
- üléseinek megnyitása, időpontja, napirendje 1/1, 2/1, 21/1, 23/8, 36/5, 37/34, 41/18, 42/50, 46/1, 46/3, 46/12, 47/7, 48/3, 48/36, 54/2, 54/20, 55/3, 55/5, 55/7, 57/1, 58/2, 58/4, 58/13, 58/21, 58/25, 59/6, 61/3
- üléseiről szóló hírek megjelenése a sajtóban → Sajtó, propaganda, tájékoztatás

Minisztériumok létszámának megállapítása, csökkentése → Gazdaságpolitika

Protokolláris ügyek

- amerikai ünnepen való részvétel 37/6
- állami ünnepek 14/3, 21/14, 25/6
- estély a Szövetséges Ellenőrző Bizottság tiszteletére 18/7
- részvétel az augusztus 20-i körmeneten 45/6
- részvétel Mindszenty bíboros beiktatásán 58/5

Sajtója → Sajtó, propaganda, tájékoztatás

Szervezési ügyek

- adminisztrációs kérdések 1/7, 3/2, 27/24
- minisztériumok munkaideje 46/5

Tárcák költségvetése 12/1, 15/19

Tárcaközi bizottságok 22/13, 27/27-28, 37/25, 42/3, 42/32, 58/18, 60/7

Közalkalmazottak → Gazdaságpolitika

Közellátás

Általános helyzete 3/11, 23/30, 55/6, 59/3, 60/4, 61/2, 62/69, 66/3, II.F. 10/2, II.F. 12/1

Ármegállapítás → Gazdaságpolitika

Beszolgáltatás 22/10, 37/39-40, 46/54, 60/5-6, 60/10-12, 60/17, II.F. 11/3, II.F. 12/1

Élelmezés

- Budapest ellátása 5/23, 6/8, 8/9, 10/20, 11/2, 11/7, 12/14, 13/1, 18/2, 18/22, 19/21, 20/41, 33/9, 60/8, 62/72, 64/53
- ellátatlanok szükségleteinek fedezése II.F. 6/6
- hatósági ellátásra nem igényjogosultak 24/22
- hivatalok, intézmények alkalmazottainak ellátása 7/4, 25/8, 40/6, 41/30, 41/33, 41/41, 41/43, 42/38, 43/47, 43/56, 45/13, 48/30, 55/1, 62/7, 62/25, 63/21, 63/29, 64/2
- honvédség ellátása → Honvédelem
- ipari és bányamunkások ellátása 30/25, 33/9, 34/7, 37/1, 41/37-38, 59/2, 60/1, 60/8, 61/1
- kenyér- és lisztfejadag 11/4, 12/13
- lefoglalt áruk szétosztása 16/8
- letartóztatottak élelmezése 36/17

- szovjet segítség → Külügyek, nemzetközi kapcsolatok → Szovjet megszállás
- Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátása → Szövetséges Ellenőrző Bizottság
- téli étkeztetési akció 61/48
- Vörös Hadsereg ellátása → Szovjet megszállás

Felvásárlás

- baromfi II.F. 10/6, II.F. 11/5
- burgonya 12/14, 36/30, 60/6, 60/26, II.F. 11/1
- dohány 18/6
- gyógynövények 22/26
- kenyérgabona 37/39, 40/48, 47/8,
- kukorica 41/34, II.F. 6/7, II.F. 11/1
- különféle élelmiszerek 27/16, 36/30
- sertés 41/35
- szőlő II.F. 6/15
- tej 33/53, 36/29
- termény 33/50, 36/30-31, 37/40, 41/34, 41/36, 60/5
- tojás 33/51
- zsíradék 37/38

Gyűjtés, készletképzés 4/3, 5/7, 12/14, 36/30-31, 60/8, II.F. 8/2, II.F. 11/1

Közellátási érdekű intézkedések

- export korlátozása 27/10, 43/27, 43/52, 46/4, 60/3
- fényűző vendéglátóipari üzemek bezárása, fényűző életvitel korlátozása 60/1, 61/15, 64/18, 64/66, 65/8
- földadó búzában való lerovása 37/21, 38/18
- hatósági iparcikk és terménycsere 37/40, 48/44
- malmok tevékenységének szabályozása 11/3, 12/15, 60/14
- kenyérgabona, közszükségleti cikkek behozatala külföldről → Külkereskedelem
- konyhakert-akció 4/3, 5/9
- közellátásban résztvevő kiskereskedők hitelezése → Kereskedelem
- közellátási bűncselekmények, árdragítás büntetése 25/10, 45/46, 60/13, 60/17, 62/67
- mezőgazdasági termények forgalmának szabályozása → Földművelésügy
- nők, gyermekek, idősek kitelepítése Budapestről 11/7
- párt-megbízottak a közellátási kormánybiztosok mellett 60/9
- szállítóeszközök biztosítása, szállítmányok őrzése → Közlekedés, szállítás, hírközlés

Közellátási szervek

- Árkormánybiztos → Gazdaságpolitika
- Burgonya Hivatal 36/30
- burgonya kormánybiztos 61/6
- honvédség élelmezési kormánybiztosa → Honvédség
- Hús- és Zsíradék Hivatal 48/43
- közellátási kormánybiztosok 4/1-2, 11/2, 13/1, 60/9
- Országos Tűzelőanyag Iroda 39/22
- Szénkormánybiztoság → Gazdaságpolitika

Napirendi pontok tárgymutatója

- Tárcaközi Közellátási Bizottság 60/7
 - Termény Hivatal 36/30
 - Vörös Hadsereg ellátásának kormánybiztosa → Szovjet megszállás
- Közellátással kapcsolatos panasz 59/2, 60/1, 61/1
- Közellátásügyi Minisztérium
- államtitkárok 24/24, 25/13, 27/17, 30/46, 33/8, 57/6
 - beszerzési csoportja 41/33
 - előterjesztéseinek levétele a napirendről 36/28
 - gépkocsik beszerzése 36/31
 - hatásköre 55/37, 59/3, 61/41, II.F. 6/9
 - igazolások 27/17
 - miniszterváltás 42/1
 - személyi ügyek 33/7, 38/1, 41/32, 42/13, 43/50, 57/51, 63/8-9, I.F. 36-45
- Ruházkodási, iparcikkellátási akciók
- bakancs beszerzés 62/58
 - bőráru és lábbeli forgalom 46/39
 - iparcikk rekvirálás II.F. 12/1
 - népruházati akció 43/45, 61/37
 - nyári ruhaakció 34/1
 - termény ellenében iparcikkellátás 37/40, 48/44
 - textilakció 64/52
- Segélyek gyűjtése
- külföldről 7/4, 11/13, 18/1
 - Vöröskereszt 30/15
- Szén- és tüzelőellátás 4/9, 9/11, 25/9, 33/42, 39/22, 61/2, 62/52, 62/73, 63/29, 64/43

Közlekedés, szállítás, hírközlés

Futárszolgálat 3/2, 5/6, 6/18, 15/4

Gépkocsiközlekedés

- Automobil Kísérleti Állomás 36/13
- gépjármű-állomány újjászervezése 26/30
- gépjárműforgalom megindítása 36/12
- gépjárműközlekedés szabályozása 30/43
- gépjárművek vásárlása tárcák és intézmények részére 9/3, 30/26, 33/43, 34/17, 36/31, 37/31, 40/12, 41/2, 41/31, 42/18, 55/47, 57/18, 58/6, 58/36, 60/21, 61/46, 62/11, 62/66, 64/12, 64/44, 64/51, 64/61-62, 65/15, I.F. 2, I.F.3, I.F. 47
- gépkocsik behozatala → Külkereskedelem
- gépkocsik bejelentése, engedélyezése, ellenőrzése 11/23, 15/12, 22/18, 36/13
- gépkocsivásárlási ügyeknek a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium hatáskörébe utalása 37/42
- MÁVAUT 46/44
- Országos Gépjármű Tanács 55/14, 57/30
- üzemanyag beszerzése 9/3, 22/18
- teherautók rendelkezésre bocsátása 36/31, 37/1

Hajózás

- Csepeli Szabadkikötő 64/39

- dunai kisvízi kitűzőszolgálat 57/26
- elsüllyedt hajók, úszóművek kiemelése 58/18
- Ferenc Csatorna Rt. 39/24, 43/36
- hajók építése → Iparügy
- Magyar Duna-Tengerhajózási Rt. 37/28, 62/45
- Magyar Folyam és Tengerhajózási Rt. 33/39, 43/37-38, 54/48, 64/44
- Magyar Hőzási Betegségi Biztosító Intézet → Egészségügy
- Magyar Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat 43/32, 58/19, 60/21
- Hangszóró alkalmazása → Sajtó, propaganda, tájékoztatás
- Idegenforgalmi, Beszerzési, Utazási és Szállítmányozási Rt. (IBUSZ) 54/52
- Hidak helyreállítása → Építésügy
- Kereskedelem és Közlekedésügyi Minisztérium → Kereskedelem
- Közlekedési Tanfolyamok 43/35
- Közlekedési viszonyokról tájékoztatás 4/10
- Közlekedésügyi Minisztérium → Kereskedelem
- Légi közlekedés
 - hiteligénye 39/25, 65/23, I.F. 34
 - szabályozása 30/35
- Posta
 - bélyegkibocsátás 12/21, 20/37, 39/42, 62/56
 - bélyegek értékesítése 39/42, 61/32, 62/56
 - Betegségi Biztosító Intézet → Egészségügy
 - díjszabás 22/14
 - postaforgalmat veszélyeztető bűncselekmények 36/16
 - postaforgalom helyreállítása a szomszédos országokkal 61/30
 - postai alkalmazottak ügyei 16/5, 39/23, I.F. 34
 - postaszolgálat helyreállítása 46/38, 46/43, 62/51
 - Postatakarékpénztár → Pénzügyek
 - tüzelőellátása 64/43
- Rádió → Sajtó, propaganda, tájékoztatás
- Tárcaközi Közlekedési Helyreállítási Bizottság 27/27
- Távíró
 - kapcsolatok helyreállítása a szomszédos országokkal 61/30
 - működését veszélyeztető bűncselekmények 36/16
- Telefon
 - működését veszélyeztető bűncselekmények 36/16
 - összeköttetés Miskolccal 10/14
 - Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium telefonvonalai 46/36
- Útügyek
 - Államépítészeti Hivatal 48/30
 - Állami Útgépjavító Műhely 48/30
 - községi útalap 54/50
- Vasút
 - Bodrogközi Gazdasági Vasút 64/41
 - Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút 36/15
 - közforgalmi magánvasutak, helyiérdekű vasutak 36/14, 40/38, 48/29, 58/17

Napirendi pontok tárgymutatója

- Magyar Államvasutak vezetőinek, alkalmazottainak ügyei 4/10, 9/11, 16/5, 22/17, 27/29, 33/45, 36/11, 37/29, 41/43, 43/29, 62/43, 62/49
 - Magyar Államvasutak helyreállítási hitele 43/31, 54/49, 62/44, 62/54
 - Magyar Államvasutak szénellátása 43/28
 - Magyar Államvasutak üzletszabályzatának módosítása 43/30, 57/28, 58/16
 - Magyar Államvasutak visszavétele a Vörös Hadseregtől II.F. 8/5
 - működését veszélyeztető bűncselekmények 36/16
 - Nyíregyházi Kisvasút Rt. 64/42
 - pályafenntartás 30/33
 - pályaudvarokon lévő raktárak bérlete 37/26
 - szállítási ügyek 8/9, 9/11, 12/2, 18/2, 18/22, 22/13, 25/10, 33/9, 34/7, 40/37
 - szállítmányok őrzése 18/2, 20/39, 30/4, 64/1
 - tarifák felemelése 20/38, 37/27, 64/36
 - Tárcaközi Bizottság a Vasúti Szállítások Irányítására 22/13
 - vasúti járművek, mozdonyok gyártása → Iparügyek
 - Vasúti Járművek Gyártásának és Javításának Tárcaközi Bizottsága 37/25
- Városi, községi közlekedés
- BSZKRt 48/27, 57/29
 - törvényhatósági útalap 54/50

Közmunkaügyek → Gazdaságpolitika

Közügy → Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek

Külföldre hurcolt magyar javak → Külföldi, nemzetközi kapcsolatok

Külföldön élő magyarok, magyar intézmények

- Amerikában élőkől segítség kérés 11/13
- Bulgáriában élők támogatása 62/17
- Csehszlovákiában élők helyzete, kitelepítése 25/14, 46/15, 49/5, 50/2
- Jugoszláviában integrált csángók 7/3
- Elhurcoltak, deportáltak, foglyok → Hadifogolyügyek
- Külföldről hazahozott magyar gyermekek 32/7, I.F. 47
- Romániában élők
 - Erdélyi Ipari Munkaszervező Intézet kölcsöne 38/17
 - hadifoglyok → Hadifogolyügyek
 - intézményeinek pénzkérése 20/22
 - iskoláinak támogatása 51/6
 - kolozsvári egyetem, színház felszerelési tárgyai 10/23, 46/34, 65/19
 - elhurcolása a Szovjetunióba 6/15
- Szomszédos államokban élő magyarok áttelepítése, menekülése → Belügyek
- Szovjetunióban élők
 - elhurcoltak, hadifoglyok → Hadifogolyügyek
 - emigráció hazatérése → Emigráció

Külkereskedelem

Anyag, felszerelés behozatala jóvátételi célra 30/31, II.F. 8/4, II.F. 8/6
Árubehozatal és kivitel szabályozása 16/9, 27/10, 37/23, 43/27, 43/52, 46/23, 60/3,
61/29

Áruforgalom

- alkohol kivitele II.F. 6/7
- amerikai és angol hadianyagból vásárlás 20/23, 30/45, 37/6, II.F. 6/14
- baromfi kivitel II.F. 10/6, II.F. 11/5
- benzin kivitel 61/43
- cukor behozatal 33/13
- gabona behozatala 46/55, II.F. 6/7
- gépek behozatala II.F. 8/6
- gépkocsik behozatala 22/6, 30/4, 37/6, II.F. 6/14, II.F. 7/6
- gyógyszerbehozatal 63/15
- koks behozatala II.F. 8/4
- kőolaj behozatal I.F. 26
- közszükségleti cikkek behozatala II.F. 7/6
- maláta kivitele II.F. 7/6
- olajosmagvak behozatala 46/55
- síkűveg behozatala 61/43, II.F. 6/16
- só behozatala 33/14, 54/40
- szén kivitele és ellentételezése 21/17, 22/28, 23/29
- szovjet katonai felszerelés vásárlása 20/23
- tenyészállatok behozatala II.F. 7/6
- textilárak határon túli forgalma 27/10
- vasérc behozatala II.F. 8/4

Felhatalmazás külkereskedelmi egyezmények aláírására 34/11

Külkereskedelem szervezése, hovatartozása 12/21, 16/9

Külkereskedelmi kapcsolatok

- Csehszlovákiával 46/4, 58/30, 61/43
- Egyesült Államokkal 20/23, 30/45, 37/6, II.F. 6/14, II.F. 7/6
- Nagy Britanniával 30/45
- Romániával 22/6, 22/28, I.F. 26, II.F. 6/16
- Svájjal II.F. 7/6, II.F. 8/6
- Szovjetunióval 18/1, 20/23, 37/6, 40/5, 47/9, 54/40, 55/15, II.F. 7/3, II.F. 7/4, II.F. 8/11

Külkereskedelmi Hivatal 33/40

Külkereskedelmi Igazgatóság 33/40, 37/23, I.F. 33

Külkereskedelmi részvénytársaság 55/15, II.F. 7/3

Külkereskedelmi tárcaközi bizottság, illetve értekezlet 27/28, 42/3

Külkereskedelmi vám → Pénzügyek

Postabélyegek külföldi értékesítése → Közlekedés, szállítás, hírközlés

Vámörtség 16/9

Külügyi, nemzetközi kapcsolatok

Békeelőkészítés 41/4, 43/19, 62/13

Bulgáriai magyarok támogatása → Külföldön élő magyarok, magyar intézmények
Csehszlovákia

- csehszlovák állampolgárok repatriálása 62/16
- kereskedelmi kapcsolat → Külkereskedelem
- magyarok helyzete → Külföldön élő magyarok, magyar intézmények
- menekült tanulók 62/21
- iparügyi miniszter csehszlovákiai tapasztalatai II.F. 10/5

Egyesült Államok

- amerikai megszállási övezetből hazatérők → Hadifogolyügyek
- békeelőkészítés ügyében készített memorandum 41/4
- diplomáciai kapcsolat felvétele 55/63, 56/1, 56/4, 61/9
- észrevétele a szovjet-magyar gazdasági egyezményrel kapcsolatban 62/1
- felhívás az amerikai magyarokhoz 11/13
- katonai felszerelés vásárlása → Külkereskedelem
- katonai misszió ellátása 15/14
- olajipari vállalatok Magyarországon 23/28, 37/32-33
- üdvözlések 18/4, 45/21
- ünnepén való részvétel 37/6

Fegyverszünet → Fegyverszüneti egyezmény

Jóvátétel → Jóvátétel

Jugoszlávia

- jóvátétel → Jóvátétel
- magyarok helyzet → Külföldön élő magyarok, magyar intézmények
- partizánok atrocitásai 7/2, 15/25
- Tompa-kelebiai gazdaság faanyagának sorsa 39/43
- Triesztre vonatkozó igénye 54/3
- újvidéki népbírósági tárgyalás 64/7

Követi Bizottság (magyar) 10/26

Külföldi kiküldetések, küldöttségek fogadása 1/3, 7/1, 22/6, 46/2, 54/4, 54/8, 61/30

Külföldi magyar gyermekek → Külföldön élő magyarok, magyar intézmények

Külföldi tulajdonú földbirtok 57/14

Külföldre Hurcolt Magyar Nemzeti Vagyontörvénybizottsága 57/11-12

Külkapcsolatok létesítése 1/2, 34/3, 55/63, 56/1, 56/4, 58/22, 61/9

Külügyi szolgálatra vonatkozó rendelkezések 45/20, 64/21, 65/16

Külügyminisztérium

- államtitkára 19/13, 62/15
- épülete I.F. 46
- gépkocsibeszerzése I.F. 47
- miniszter ügyei 57/3, 61/50
- sajtóügyei 27/9, 33/33, 36/3, 40/16
- személyi ügyei 9/10, 14/20, 37/5, 40/14-15, 57/3, 58/15, 61/9, 62/15, 62/18, I.F. 48

Lengyelországból menekültek 38/36

Magyarok Világszövetsége → Társadalmi szervezetek

Nagy-Britannia

- békeelőkészítés ügyében készített memorandum 41/4
- katonai felszerelési tárgyaiból vásárlás → Külkereskedelem

- katonai missziójának elhelyezése 15/14, 34/2
- tiltakozása a közös listás választás és a szovjet-magyar gazdasági egyezmény ellen 62/1
- üdvözlések 45/21

Németország

- elhurcolt magyar javak → Külföldre Hurcolt Magyar Nemzeti Vagyon Környezetbiztosága
- hadüzenet → Háborús ügyek
- magyar gazdasági követelések 35/6
- német állampolgárok elleni intézkedések 10/2, 10/7, 45/41, 61/12
- német hadifoglyok, elhurcoltak 8/8, 52/1
- német tulajdon bejelentése, zár alá vétele 10/7, 12/19, 20/2

Nemzetközi kongresszusokon való részvétel 54/4, 59/5

Románia

- bukaresti követségi épület helyreállítása → Építésügy, újjáépítés
- erdélyi magyarok, magyar intézmények → Külföldön élő magyarok, magyar intézmények
- hadifoglyok → Hadifogolyügyek
- kereskedelem → Külkereskedelem
- meghívás, látogatás 46/2

Svédország

- diplomáciai kapcsolat felvétele 58/22
- Svéd Vöröskereszt 8/3, 12/12

Szovjetunió

- békeelőkészítés ügyében készített memorandum 41/4
- diplomáciai kapcsolat felvétele, elismerés 1/2, 56/1, 58/22, 61/9
- gazdasági együttműködési egyezmény 47/9, 58/21, 59/1, 62/1
- gyárleszerelések → Szovjet megszállás
- hadifoglyok, elhurcoltak → Hadifogolyügyek
- kereskedelmi kapcsolat → Külkereskedelem
- megrendelések 16/5, 27/22, 34/6
- segítségkérés, segítségnyújtás 5/23, 6/7, 9/1, 12/1, 18/1, 33/9, 36/1-2
- Szovjet-Magyar Baráti Társaság → Társadalmi szervezetek
- Szovjetunióban kötött házasságok 55/18
- üdvözlések 6/5, 11/1, 14/1, 18/4, 36/1-2, 45/21

Szövetséges hatalmak, egyesült nemzetek 10/6, 15/17, 41/4, 45/21, 48/34

Lakásügyek

Allagmegóvás, helyreállítás → Építésügy, újjáépítés → Pénzügy

Egyes lakásügyi kérdések szabályozása 33/47

Elhagyott lakások → Elhagyott javak

Központi fűtőberendezések helyreállítása 58/31

Közüzemi költségek áthárítása II.F. 6/5

Lakásadó 64/15, 65/11

Lakbérek 3/9, 15/3, 20/6

Pestszenterzsébeti lakótelep 65/32

Napirendi pontok tárgymutatója

Sashalmi lakótelep 65/32
Társasháztulajdon 46/56, 61/21
Wekerle-telep 64/12
Zsidók, összeköltöztetettek lakásbérlete 55/39

Menekültügyek → Belügyek

Miniszterelnökség

Államtitkárok 1/6, 33/8
Beszerzési csoportja 55/1
Épülete → Építésügy
Gépkocsiügyei 41/2, 42/18
Képviselése a külkereskedelmi tárcaközi értekezleten 42/3
Miniszterelnök
– beszéde az Ideiglenes Nemzetgyűlésben 49/8, 50/2-3
– helyettesítése a Nemzeti Főtanácsban 24/2
– katonai szolgálaton kívüli állományba helyezése 11/14, 66/2
– lemondása 67/4-5
– megbeszélése a Szövetséges Ellenőrző Bizottság vezetőivel II.F. 8/1, II.F. 8/8
– munkásdelegációk fogadása 59/2, 61/1
Személyi ügyek 9/9, 12/9, 42/1, 42/17, 45/4, 47/4, 51/2
Volt miniszterelnökségi államtitkár illetményei 54/11

Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek

Egyetemek

– Agrártudományi Egyetem 57/27
– budapesti Műegyetem 30/38, 41/13, 42/37, 43/20, 54/18, 62/27
– budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem 24/21, 38/29, 41/3, 41/12, 42/10, 42/36, 48/6-7, 57/15-17, 62/25, 62/27-28, 64/23, 64/27, 65/17-18
– budapesti Egyetemi Könyvtár 41/11
– debreceni Ferenc József Tudományegyetem 5/15, 20/30, 41/14, 46/35, 48/8, 48/11, 62/27, 62/29, 64/22
– felvételi rendszer módosítása 30/38, 45/25
– igazolások → Igazolási ügyek
– kolozsvári magyar egyetem 65/19
– pécsi Erzsébet Tudományegyetem 62/27
– szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem 48/5, 48/9-10, 62/27, 62/29
– tanárok kinevezése, visszatartása, szolgálati ideje 24/21, 41/12-14, 42/10, 46/35, 48/5-11, 57/15-16, 62/27-29, 64/22-23, 64/27, 65/18
– tanszékek szervezése 62/27, 62/29

Filmügyek

– filmcenzura 30/42
– ipar újjáépítését propagáló film → Iparügyek
– Magyar Filmügyek Országos Bizottsága 45/24, 64/26
– moziengedélyek 8/5, 34/16, 40/13, 57/44
– Országos Mozgóképvizsgáló Bizottság 30/42

Folyóiratok

- Dissertationes Pannonicae 54/17
- Köznevelés 43/22
- Magyar Orvosok Lapja 55/38
- Népegészségügy 55/38
- Nouvelle Revue de Hongrie 33/33

Főiskolák

- Győri Zenekonzervatórium 62/24
- Iparművészeti Főiskola 46/33
- Keszthelyi Mezőgazdasági Főiskola 60/23
- Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági főiskola 60/23
- Testnevelési Főiskola 30/39

Ipari tanulók tanviszonya → Iparügyek

Irodalom támogatása 38/5

Köz- és magángyűjtemények

- Egyetemi Könyvtár főigazgatójának kinevezése 41/11
- Nemzeti Múzeum személyi ügyei 40/30, 42/11, 54/16
- nemzeti szempontból fontos magángyűjtemények 38/27
- Országos Levéltár védelme, helyreállítása 24/16, 38/30
- tudományos vagy művészeti szempontból jelentős elkobzott tárgyak bejelentése 24/14
- sajtótermékek köteles példányainak összegyűjtése 10/15, 46/32

Kollégiumok, hallgatók elszállásolása 42/8, 45/8, 55/4

Közoktatásügy

- általános iskola megszervezése 45/26
- Csehszlovákiából menekült tanulók ügye 62/21
- erdélyi magyar iskolák támogatása 51/6
- 1944/45-ös tanévre vonatkozó utasítás 15/20
- fővárosi tanítók, tanárok fizetése 20/29
- Gazdasági Szakoktatási Tanács 41/16
- gimnáziumi különözeti érettségi 37/36
- gimnáziumi tanár kinevezése 55/58
- iskolák tatarozása, újjáépítése 48/12
- képességvizsgálat megszervezése 48/14
- Köznevelés c. folyóirat kiadása 43/22
- közoktatás megindításának nehézségei 5/5
- közoktatási igazgatás átszervezése 6/11
- lefoglalt oktatási intézmények visszaigénylése 62/31
- menekült tanárok, tanítók alkalmazása 24/18
- nemzetiségi tanulók oktatása 38/28, 62/30
- Országos Köznevelési Tanács 22/7
- Szakoktatás átszervezése 27/11, 30/36, 36/9, 37/35, 40/36, 61/31, 62/46
- tanárok rehabilitálása, visszavétele 20/31, 30/37, 39/11
- tankerületi főigazgató kinevezése 15/21
- tankönyvek felülvizsgálata 10/9, 23/2, 24/20
- tanulók részvétele politikai pártban 24/13

Napirendi pontok tárgymutatója

- tanügyi főtanácsosok kinevezése 55/61
- zsidó iskolák visszaállítása 30/37

Kulturális célvagyonok igénybevétele a földreform során, alkalmazottaik 45/23, 62/5

Művészeti ügyek

- Magyar Művészeti Tanács 55/60, 62/23
- művészeti intézmények beszerzési csoportjának nyújtott hitel I.F. 60
- Nemzeti Szalon újjáépítése 47/5
- művészet támogatása 38/5, 64/10

Színházügyek

- Kolozsvári Nemzeti Színház felszerelési tárgyai 46/34
- Operaház felülvizsgálata 57/19
- Szegedi Nemzeti Színház 48/15
- színházak működése 43/21

Tanfolyamok 37/16, 57/40, 58/41, 61/11, 63/28

Tudományos ügyek

- Dissertationes Pannonicae kiadása 54/17
- Magyar Tudományos Akadémia elnöke, épülete 24/12, 46/37
- Szent-Györgyi Albert kutatásainak támogatása 19/6, 42/36, 57/17, 64/4
- Természettudományi Akadémia támogatása 64/5, 65/10
- Tihanyi Biológiai Intézet kibővítése 62/26
- tudomány támogatása 38/5, 54/22

Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

- államtitkára 5/22, 11/24
- gépkocsi igénye 57/18
- hitele 48/13
- művelődésügyi intézmények alkalmazottainak szakmai felülvizsgálata 24/17
- személyzeti ügyek 38/7, 38/31, 40/29, 42/19, I. F. 58, I.F. 59
- távbeszélő ügye 46/36

Német lakosság ügyei → Belügyek → Hadifogoly ügyek → Külügyi, nemzetközi kapcsolatok

Nemzetgyűlés → Törvényhozó testület

Nemzeti bizottságok → Belügy

Nemzetiségi kérdés

Kisebbségi Kormánybiztosság 6/15

Nemzetiségi tanulók oktatása 38/28, 62/30

Szlovákok szervezkedése 15/26, 34/14

Szlovák nyelvű iskolák létesítése 38/28

Német nemzetiségűek → Belügyek → Hadifogolyügyek → Külügyi, nemzetközi kapcsolatok

Szomszédos országokban élő magyarok → Külföldön élő magyarok, magyar intézmények

Népgondozó Hivatal → Belügyek

Népjólét

Családvédelem

- családi pótlék 38/34, 43/54, 48/45
- családpénztárak 36/27, 38/39, 40/51, 63/16
- ellenállási mozgalom vértanúi hozzátartozóinak gondozása 23/12
- elmenekültek, távollévő közalkalmazottak családtagjainak ellátása 11/20, 23/11, 40/9
- gyermekágyi segély 40/49
- Nép- és Családvédelmi Alap, közjóléti szövetkezetek 15/15
- sokgyermekes anyák segítése 45/60

Deportáltak, hadifoglyok üdültetése → Faji vagy politikai alapon korábban üldözöttek ügyei

Földreform során igénybe vett vallási és kulturális alapok alkalmazottainak ellátása 62/5

Hadirokkant ügyek 8/3, 65/1

Jóléti alapok, intézmények 55/22, 55/40

Menhelyes gyermekek 5/3

Népjóléti Minisztérium

- beszerzési csoportja, ellátása, felszerelése 15/19, 26/24, 42/48, 43/56
- hatásköre 2/5, 8/3, 10/17, 30/21, 63/15
- személyi ügyei 61/49, 64/54-55, 65/30-31, 65/34, I.F. 50

Nyugdíj, kegydíjügyek

- egyes személyek ügyei 11/14, 19/20, 22/11, 33/25, 37/4, 38/8, 38/12, 39/10, 40/43, 41/27, 45/18, 46/49, 48/21-22, 54/19, 55/16, 57/2-3, 58/7, 58/9, 62/19, 63/24, 64/37-38, 65/3-4
- 1848-1849-es honvédek hátramaradottainak ellátása 47/2
- honvédségi nyugdíjazás szabályozása 54/43
- kegyelmi ellátás szabályozása 46/24
- közszolgálati alkalmazottak nyugdíjazásának szabályozása 34/18, 57/9
- magánjogi szolgálati viszonyban állók nyugdíjazása 45/57
- önkormányzati alkalmazottak nyugdíjazása 55/51
- Postamesterek Országos Nyugdíjgyesülete 41/20
- Szálasi-kormány nyugdíjazásainak hatályon kívül helyezése 22/4, 30/19
- Takarékpénztárak és Bankok Országos Nyugdíjpénztára 45/52
- Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet 65/26

Segélyezés

- drágasági segély 9/6
- gyermekágyi segély 40/49
- hadisegély, hadigondozás 5/12, 6/17, 11/20, 15/16, 18/19, 39/39-40, 58/27, 62/2, 63/11, 63/14
- katonák segélye 13/3
- menekültek segélyezése 15/17, 21/9
- OTBA Betegsegélyezési Alapja 30/21

Napirendi pontok tárgymutatója

- polgári gondozottak, állami alkalmazottak, illetve hozzátartozóik segélyezése 11/20, 13/3, 39/40, 40/9, 58/27, 62/2, 63/14
- sokgyermekes anyák 45/60

Szociálpolitika

- adómentes létmimum határának felemelése 20/12
- állami szociálpolitikai feladatok 42/47, 43/55
- szociális helyzet 3/15

Társadalombiztosítás → Egészségügy

Vöröskereszt → Társadalmi szervezetek

Oktatásügy → Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek

Országhatár

Határvédelem 10/12, 16/9, 34/13

Ország határának változása 10/3

Vámszedési jog gyakorlása → Pénzügyek

Országos Gazdasági Tanács → Gazdaságpolitika

Összeesküvés, szervezkedés, koncepciós ügyek 14/14, 19/4, 20/1, 23/18, 50/1, 53/2

Pártok → Társadalmi szervezetek

Pénzügyek

Állami költségvetés 13/4, 26/19, 30/20, 53/3, I.F. 51

Államháztartás helyzete → Gazdaságpolitika

Állami bevételek, követelések

- adók, kincstári árrészesedés 15/8, 20/3-5, 20/9, 20/12, 20/19, 26/18, 26/22, 30/22, 33/23, 37/20-21, 38/16, 38/18, 40/20, 40/22, 41/8, 42/27, 43/13, 43/15-16, 45/15, 48/17-18, 58/38, 60/1, 61/21, 62/70, 64/15-16, 64/18, 65/11
- bélyegértékesítés → Közlekedés, szállítás, hírközlés
- büntetéspénz, bűnügyi letét → Jogszolgáltatás
- elmenekült háztulajdonosoknak járó lakbér → Lakásügyek
- illetékek 27/21, 30/32, 33/16, 33/24, 38/33, 41/9, 41/21, 42/24, 43/14, 45/20, 46/26-27, 48/17, 54/25, 58/38, 61/21, 63/37
- jövedékek 3/7, 8/1, 15/7, 18/6, 20/15, 20/21, 24/1, 27/20, 35/7
- Németországgal szembeni követelés 35/6
- vagyondézsma 11/9, 15/23, 22/20
- vasúti díjtételek felemelése → Közlekedés, szállítás, hírközlés
- vámügyek 33/15, 46/23

Állami kiadások, kifizetések

- állami, önkormányzati alkalmazottak illetményei, pótlékai → Gazdaságpolitika
- állami ingatlanok, középületek, hidak, üzemek helyreállítása → Építésügy → Iparügy → Közlekedés, szállítás, hírközlés

- állami szervek beszerzési csoportjainak nyújtott kölcsönök 40/6, 41/30, 41/33, 41/41, 41/43, 42/38, 43/47, 43/56, 45/13, 48/30, 55/1, 62/7, 62/25, 63/21, 64/2, I.F. 60
 - állami szervek folyamatos működésének költségei 26/10, 30/44, 36/13, 36/30, 36/38, 40/1, 40/34, 41/25, 45/34, 48/13-15, 48/37, 48/43, 55/44-45, 55/49, 55/59, 63/25, 63/30, 64/45, 64/58-59, 65/8, I.F. 3
 - állami szervek gépkocsi beszerzése → Közlekedés, szállítás, hírközlés
 - állami szervek rendkívüli feladatainak költségei 22/27, 29/4, 32/7, 36/12-13, 38/22, 39/25, 41/15, 41/24, 46/36, 55/33, 55/38, 55/43, 55/54, 57/14, 57/17, 57/24-26, 57/31, 57/40, 62/13, 62/16-17, 62/37, 62/41-42, 65/17, 65/22, I.F. 22, I.F. 47
 - államkincstárt terhelő árkiegyenlítés II.F. 10/3
 - egyes személynek nyújtott kölcsön 22/11
 - fegyverszüneti egyezményből folyó kötelezettségek → Jóvátételi ügyek → Szovjet megszállás → Szövetséges Ellenőrző Bizottság
 - gyáraknak, vállalatoknak nyújtott kölcsönök 12/20, 14/19, 20/33, 22/26, 23/25, 23/28, 25/15, 27/27, 30/29, 30/33, 33/37, 33/39, 34/5, 36/35, 37/28, 39/1, 39/24, 42/25, 42/28, 43/37-38, 43/46, 43/49, 46/38, 46/44, 48/27, 54/48-49, 54/52, 55/26, 57/29, 58/19, 58/40, 61/38, 62/12, 62/35, 62/44-45, 62/49, 62/54, 65/23
 - ingatlan- és ház-újraépítési hitelek 54/31, 55/17, 58/32, 64/57
 - ipari, bányászati hitelakció 38/17, 41/37-38, 42/28, 43/46, 55/29, 55/32, 57/36, 61/38, 65/28, II.F. 6/2
 - jóvátételi kiadások → Jóvátétel
 - kereskedelmi hitelakció 30/34, 45/17
 - közellátási hitelakció 27/16, 30/34, 33/42, 33/51, 37/38, 41/37-38, 58/11, 61/1, 64/39, 64/52
 - mezőgazdasági hitelakció 33/22, 45/36, 48/16, 61/19, I.F. 52
 - miniszterek reprezentációs költségei 42/23, 57/13
 - önkormányzatoknak nyújtott hitelek 21/23, 26/10, 33/55, 39/6-8, 39/12, 48/27, 54/50, 55/41, 57/29
 - sajtó kölcsönigénye → Sajtó, propaganda, tájékoztatás
 - segélyakciók 42/49, 43/45, 45/55, 49/1, 58/27, 61/37, 61/48, 62/58
 - szomszédos államokban lévő magyar intézmények támogatása → Külföldön élő magyarok, magyar intézmények
 - Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátása → Szövetséges Ellenőrző Bizottság
 - támogatások, segélyezések 9/6, 13/3, 15/10, 20/8, 20/22, 20/27, 21/9, 32/7, 33/55, 38/5, 38/36, 38/39, 39/12, 39/39-40, 42/20-21, 43/4, 46/8, 51/6, 54/4, 54/7, 54/17, 54/22-23, 54/42, 55/26, 55/38, 55/43, 55/50, 55/59, 59/5, 61/1, 61/7, 62/17, 62/23, 62/45, 64/4-5, 64/10, 65/10, I.F. 47, I.F. 61, II.F. 8/3
 - társadalombiztosítási intézményeknek nyújtott kölcsönök 30/48, 36/27, 36/32-34, 39/35, 39/37-38, 40/51, 41/20, 45/52-53, 45/58, 46/58, 63/10, 63/12, 65/33
 - Vörös Hadsereg ellátása → Szovjet megszállás
 - zárolt takarékbetétekre állami kölcsön folyósítása 62/20
- Állami szervek és vállalatok egymás közötti tartozásainak rendezése 36/25, 39/19, 54/46, II.F. 6/11
- Infláció elleni tervek → Gazdaságpolitika
- Hitelkérelmek jóváhagyásának egyszerűsítése 47/1, 58/29, 65/7
- Állami tulajdon

Napirendi pontok tárgymutatója

- elidegenítése 33/32, 39/14
- vétel, tulajdonszerzés 36/14, 37/30, 48/29, 62/40, 63/5, 64/41-42
- Magyar Állami Pénzverő 65/15
- Magyar Nemzeti Bank
 - alapszabályának módosítása 26/19
 - bekapcsolása a külkereskedelem irányításba II.F. 8/12
 - birtokában volt egyes váltókon alapuló követelések 30/10, 55/21
 - elnöke 12/8, 46/31, 67/2-3
 - főtanácsa 45/19, 46/29
 - közgyűlése 20/11
 - részvétele állami szavatosságvállalásban 61/25, I.F. 57
 - valutapolitikája II.F. 8/12, II.F. 13/1,
- Magyar Postatakarékpénztár 20/13, 54/24, 58/36-37, 63/34, 65/14
- Minisztériumi státusok csökkentése → Gazdaságpolitika
- Országos Földhitelintézet
 - alaptőke emelése I.F. 56-57
 - elnöke 45/2
- Országos Hitelügyi Tanács 54/41, 55/56
- Országos Központi Hitelszövetkezet
 - alapítványi üzletrész jegyzési akciója 64/11
 - birtokában volt egyes váltókon alapuló követelések 55/21
 - elnöke 45/3
 - hitele I.F. 57
 - részvétele a szövetkezetek hitelezésében II.F. 6/17
- Pénzügyi Központ
 - alapszabályainak módosítása 45/16, 64/20
 - alaptőkéjének felemelése I.F. 55
 - birtokában volt egyes váltókon alapuló követelések 36/19
 - elnöke 45/1
- Pénz- és értékpapírforgalom
 - bankjegyek bevonása 12/2, 26/21
 - bankjegyek kibocsátása 5/2, 26/20-21, 27/18, 49/3, 59/3, II.F. 11/2
 - bankjegyek kölcsönzése a szovjet kormánytól 12/1
 - bankjegyek nyomtatása 8/1, 11/11, 12/3, 15/9
 - bankjegykészletek elvitele a Vörös Hadsereg által → Szovjet megszállás
 - belső kényszerkölcsön 12/3
 - ezerpengős bankjegyek letétbe helyezése 34/19, 38/19, 46/25
 - értékpapírforgalom szabályozása 37/10, 43/42, 45/39, 61/18
 - kincstári jegykölcsön felvétele 26/19, 35/9, 40/21, 43/17, 46/28, 51/5, 52/3, 58/34, 63/32, 64/14
 - külfölddel szemben fennálló pénztartozások bejelentése 64/67
 - pengő bankjegyek, érmék behozatalának és kivitelének szabályozása 34/20, 54/33
 - pénzügyi érmék kibocsátása 25/1, 33/26
 - szükségpénz nyomtatása 11/11
 - takarékpénztárak, pénzügyintézetek helyzete, pénzellátása 12/1, 15/6, 15/27, 22/21, 33/48
 - valuta- és aranyforgalom 20/18, 24/9, 46/30, 58/39, 60/2, 61/23, II.F. 8/12, II.F. 13/1

- Vörös Hadsereg által kibocsátott pengő pénzjegyek → Szovjet megszállás
- Pénz- és hitelgazdálkodás**
 - akcióhitelek elosztása II.F. 6/17
 - állami kölcsönt igénybe vevő vállalatok ellenőrzése 30/28, 39/34
 - hitelakciók feltételeinek egységesítése 57/36, 63/17, 64/57, II.F. 5/5
 - hitelek átértékelése II.F. 5/3
 - hitelek felhasználásának ellenőrzése 58/32, 58/35, 63/33, II.F. 5/4, II.F. 6/1
 - hitelek engedélyezésének megkönnyítése 47/1, 58/29, 65/7
 - infláció ellenes tervek II.F. 10/4, II.F. 11/2
 - kincstári szavatosságvállalás 48/16, 54/30, 60/26, 61/25, I.F. 52, I.F. 57
 - magánkövetelések és tartozások rendezésének szabályozása 33/19, 37/10, 39/27, 39/31, 62/20
 - pénz- és hitelügyi külföldi kiküldetések szabályozása 54/8
 - pénzügyigazgatóságok szervezése 13/5
 - pénzügyi helyzetről tájékoztatás → Gazdaságpolitika
 - pénzügyi tárgyalások figyelemmel kísérése 33/18
 - újjáépítési hiteligények egyeztetése 39/16
- Pénzügyminisztérium**
 - egyes pénzügyi előterjesztések levétele a napirendről 41/10, 42/29
 - hatásköre 33/18, 39/34
 - miniszter 42/1, 45/5, 65/3, 67/3
 - pénzügyi tisztviselők kinevezése 22/29, 26/23, 35/8, 37/19, 38/2, 38/11, 39/15, 40/4, 40/18-19, 42/7, 43/5, 46/6-7, 46/10, 48/1, 54/29, 57/7, I.F. 53-54
 - pénzügyi tisztviselők nyugdíjügyei 45/5, 45/18, 46/6, 57/49, 65/3
 - pénzügyi tisztviselők rehabilitálása 38/9-10, 54/34-39, 55/57, 57/47-48, 61/16, 65/13
- Pénzügyőrség**
 - Pénzügyőrök Országos Egyesülete → Társadalmi szervezetek
 - személyi ügyek 35/8, 39/9, 57/50, 61/17, 61/22, 63/35, 64/17
- Újjáépítési Pénztár 35/4**

Rendőrség → Belügyek

Sajtó, propaganda, tájékoztatás

- Fasiszta sajtótermékek, hírközvetítő intézmények felszámolása 10/9, 45/42
- Filmügyek, mozik → Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek
- Folyóiratok → Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek
- Hangszórós tájékoztatás 20/40
- Közzétételi kötelezettség 39/27, 43/10
- Magyar Közlöny, a kormányrendeletek közzététele 3/2, 6/19, 9/6, 12/19, 18/12, 20/32, 37/13, 64/6
- Magyar Központi Híradó Rt. 58/40, 60/24, 62/12
- Napilapok, hetilapok**
 - betiltása 40/16
 - cenzurázása 12/18, 21/5, 23/1
 - cikkeinek helytelenítése, helyreigazítása 3/13, 20/32, 27/9, 53/2

Napirendi pontok tárgymutatója

- engedélyezése, indítása 10/19, 36/3
 - minisztertanács üléseiről a napilapokban megjelent közlemények 10/21, 12/21,
 - megjelenése november 1-jén 64/9
 - papírellátása 16/4
 - támadása a kormány ellen 66/3
- Nemzetgyűlés naplójának kiadása 8/7
Posta, távbeszélő, távirószolgálat → Közlekedés, szállítás, hírközlés
Propaganda 18/20, 55/33
Rádió 28/2, 64/40, 65/22
Röpcédulák 18/20
Sajtó felügyelete, irányítása 1/8, 4/4
Sajtó támogatása 64/7-8
Sajtótermékek köteles példányai → Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek
Tájékoztatásügyi Minisztérium 67/1

Sportügyek

- Ifjúsági sport, ifjúság nevelése 11/12, 62/22
Nemzeti Sportbizottság 55/59, 57/20
Sportnapok, sportfelvonulás 43/4, 57/20
Testnevelési főiskola 30/39

Statisztika, adatgyűjtés

- Adatközlési tilalom feloldása II.F. 13/2
Elhagyott javak bejelentése 30/2
Elhurcolt javakra vonatkozó adatok gyűjtése 26/6
Élelmiszerkészletek számbavétele 3/11
Fel nem használt iparvállalatok, berendezések és anyagok felmérése 23/22
Gazdasági helyzet felmérése 3/12
Hadi és polgári gondozásra szorulókat összeírása 62/2
Háborús károk, jóvátételi szállítások összeírása, romok fényképezése 43/18, 62/8
Ipar helyzetének felmérése 3/14
Központi Statisztikai Hivatal
 - beszerzési csoportja 62/7
 - épülete 57/10, 65/5
 - munkaterve 62/4
 - személyzetének ügyei 62/3Külföldiekkel szembeni tartozások bejelentése 64/67
Menekültek, vagyonuk, káruk nyilvántartásba vétele 6/16, I.F. 4
Német állampolgárok magyarországi vagyontárgyai 10/7, 12/19
Rendőrfőkapitányságok pártpolitikai szempontból való felmérése 26/11
Szovjet hatóságok által leszerelt üzemi berendezések nyilvántartása 19/3

Szociálpolitika → Népiólét

Szovjet megszállás

- Fegyverszünet → Fegyverszüneti egyezmény

Hadműveleti záróvonal 23/7, 26/8

Szövetséges Ellenőrző Bizottság → Szövetséges Ellenőrző Bizottság

Vörös Hadsereg

- bankok, közintézmények pénzkészletének elvitele 8/1
- Budapest ostromakor elesett szovjet katonák emlékének megőrkötése 53/1
- Budapest szovjet városparancsnoka 19/7
- ellátása 21/23, 22/9, 26/29, 39/6-8, 55/8, 55/34, 61/40, 62/1, 64/50, II.F. 8/10
- ellátásának kormánybiztosa 22/9, 24/23, 26/3, 27/17
- elvitt bankjegyek letétbe helyezése 38/19
- élelmiszer-, illetve terménykölcsön, segély 5/23, 8/9, 10/20, 18/1, 33/9, 36/1-2,
- gabona-kölcsön visszaszolgáltatása 40/48, 55/6
- gyárak, bányák lefoglalása, visszaadása 10/22, 28/4, 36/2
- gyárak leszerelése, berendezések elszállítása 19/3, 26/7, 28/3, 31/6, II.F. 8/6
- hadifoglyok, elhurcoltak → Hadifogolyügyek
- honvédség felállításához kért segítség 9/1, 10/11, 20/23
- iskolák, művelődési intézmények lefoglalása 5/15, 62/31
- jövedékek, jövedéki termékek (cukor, dohány, só) lefoglalása 8/1, 35/7
- katonai kórházainak ellátása 39/6, 39/8
- katonai parancsnokság elhelyezése 39/7
- készletek lefoglalása, zárolása, felszabadítása 3/12, 5/7, 5/23, 46/16-17, 48/42
- köszönetnyilvánítás a segítségért 10/20, 36/1-2
- közbiztonság megteremtéséhez segítségnyújtás 2/2
- közlekedési, szállítási eszközök lefoglalása, használata 8/9, 36/2, 36/15, II.F. 8/5
- lakosság elhurcolása 6/15, 8/8, 18/1
- lókörházainak felszámolása 64/35
- pénzkibocsátása 12/2, 49/2
- pénzkölcsöne 12/1
- szállítmányok és készletek szovjet őrsége II.F. 6/4
- vállalatok, üzemek által teljesített szállítások költségeinek kiegyenlítése 16/5, 20/33, 34/6, 36/15, 55/34, 61/40, 64/50

Szövetkezeti ügyek

Egyes szövetkezetek

- közgyűlése 20/10, 33/28, 41/28, 42/42, 45/43, 46/48, 48/31, 55/24, 55/31, 57/32-33, 64/51
- korábbi cégének visszaállítása 42/45
- működésének újra felvétele 62/63

Földműves szövetkezetek 58/38

Hangya Szövetkezet 20/24, 42/25

Országos Központi Hitelszövetkezet 45/3, 55/21, 64/11

Országos Szövetkezeti Tanács 41/28, 42/42, 45/43, 46/48, 48/31, 55/24, 57/32

Szövetséges Ellenőrző Bizottság

Elhelyezése, ellátása 15/13-14, 19/5, 22/24, 24/5, 27/7, 34/2, 42/31, 54/5, 55/8, 58/14, 61/51, 62/14

Gazdasági Hivatala 9/9, 15/13, 23/19, 24/5, 61/51

Napirendi pontok tárgymutatója

- Kapcsolattartás formája, módja 10/13, 12/5, 14/4
Köszönet nyilvánítás 36/2
Segítség nyújtása 36/1-2
Tárgyalások, jegyzékváltások
– békeelőkészítésről 41/4
– diplomáciai kapcsolatfelvétéléről → Külügyi, nemzetközi kapcsolatok
– élelmiszerkölcsönről 36/1
– fegyverszünetről → Fegyverszüneti egyezmény
– gazdasági kérdésekről II.F. 8/1
– honvédség leszereléséről 62/33
– jóvátételről → Jóvátétel
– lefoglalt készletek, gyárak, vagonok sorsáról 36/2
– Németországba került magyar vagyonról II.F. 8/8
Tiszteletére rendezett estély 18/7
Üdvözlése 36/2

Társadalmi szervezetek

Egyesületek

- egyesülési jog 52/2
 - Demokratikus Köztársaságiak Országos Ligája 36/41
 - fasiszta jellegű egyesületek felszámolása 10/8, 10/18
 - Fórum Klub 54/23
 - Légoltalmi Liga 26/17
 - Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség 16/1, 59/5
 - Magyar Nők Demokratikus Szövetsége 42/20
 - Magyar Partizánok Bajtársi Szövetsége 42/21
 - Magyar Vöröskereszt 6/9, 12/11, 14/13, 30/14-15, 43/53
 - Magyarok Világszövetsége 55/50, I.F. 47
 - Nemzetközi Vöröskereszt 14/13
 - Pénzügyőrök Országos Egyesülete 39/14
 - Svéd Vöröskereszt 8/3, 12/12
 - Szabadkőművesség 36/37
 - Szovjet-Magyar Baráti Társaság 10/16
- ### Érdekképviseleti szervek
- Bércséplő Iparosok 63/1
 - Iparosok Országos Központi Szövetsége 33/5
 - ipartestületek 5/18, 57/37, 63/4, 64/51
 - kereskedelmi és iparkamarák 12/16, 20/25
 - könyvnyomdai munkások 33/36
 - Lapkiadók Szövetsége 64/8
 - Magyar Háziiparosok 42/28
 - Magyar Zsidó Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság 42/49
 - mezőgazdasági kamarák 36/10, 38/25
 - Országos Hadigondozó Szövetség 20/26
 - orvosi kamarák 30/47
 - Postamesterek Országos Nyugdíjgyesülete 41/20

- Romániai Magyar Népi Szövetség 46/34
- társadalombiztosítási önkormányzat 27/6
- ügyvédi kamarák 42/44, 64/47, 65/25
- Zsidó Szövetség 5/20

Pártok

- fasiszta jellegű pártok feloszlata 10/8
- Kisgazdapárt 56/3, 61/10
- Kommunista Párt 13/1, 15/1, 50/4, 50/6, 61/10
- pártokban való részvétel szabályozása 14/15, 24/13
- pártközi értekezletek 19/12, 44/1, 46/11, 65/2
- pártok felfegyverzése 13/1
- pártok megbízottai a közellátási kormánybiztosok mellett 60/9
- Polgári Demokrata Néppárt 21/4
- rendőrfőkapitányságok pártpolitikai szempontból való felmérése 26/11
- Szociáldemokrata Párt 50/4, 50/6
- tagtoborzás 25/5

Szakszervezetek

- közszolgálati alkalmazottak részvétele a szakszervezetekben 14/15
- Művészek Szabad Szakszervezete 64/10
- Szakszervezeti Tanács beadványa 60/1
- Szakszervezeti Világkongresszuson való részvétel 54/4

Társadalombiztosítás → Egészségügy

Törvényhozó testület

Ideiglenes Nemzetgyűlés

- bizottságok megalakítása 14/5, 50/6
- elnöke, elnökség 1/6, 4/11, 49/8, 50/1, 50/5
- házszabályok előkészítése 50/5
- interpelláció 52/2
- jogköre a honvédséget illetően 14/5
- képviselő igazolása 10/11
- kiegészítése 18/11
- Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt kérése az őszi ülésszak időbeosztását illetően 50/4, 50/6
- mentelmi jog megsértése 50/1
- miniszterelnök beszéde az őszi ülésszakon 49/8, 50/2-3
- naplójának sokszorosítása 8/7
- szeptemberi ülésének napirendje 47/6, 49/4
- szlovákiai magyarság helyzetének előadása 49/5

Nemzetgyűlés

- közös listás választás elleni tiltakozás 62/1
- Mindszenty bíboros választások előtti beszéde 65/2
- választások határnapja 56/2, I.F. 9.
- választások költsége 55/54
- választói gyűlések megzavarása 61/10

Napirendi pontok tárgymutatója

- választójogi rendelet egyes előírásai alól felmentés 55/55, 61/4, I.F. 8.
- választójogi rendelet előkészítése 21/13, 49/6, 51/4

Tudományos ügyek → Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek

Újjáépítés → Építésügy, újjáépítés

Üzemi bizottságok 6/12, 8/2, 57/40

Választások → Belügyek → Törvényhozó testület

Vallási ügyek → Egyházi, vallási ügyek

Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium → Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek

Vízügyek, időjárásjelzés

Árvíz kormánybiztos 10/24

Árvízvédelem, ármentesítés 45/34, 62/41-42

Dunai kisvízi kitűzőszolgálat 57/26

Időjárás- és vízjelzőszolgálat 9/2, 43/25

Vízitársulatok 62/42

Vörös Hadsereg → Szovjet megszállás

Zsidótörvények hatályon kívül helyezése, zsidók jogainak helyreállítása → Faji vagy politikai alapon korábban üldözöttek ügyei

Földrajzi nevek mutatója*

- Abaúj vm. A) 114, 337, 390, 603-604
 Abaúj-Torna és Zemplén vm. A) 278, 604
 Abaúj-Zemplén vm. A) 337, 604
 Abesszinia A) 117
 Abony B) 388
 Adonyi járás B) 70
 Ajka A) 448, 461-462, 503-504, 540
 Al-Duna A) 155
 Alföld A) 553
 Alkoven B) 298
 Almáskamarás B) 67-68, 70
 Alsógalla A) 605
 Alsónána B) 67-68, 70
 Alsóörs A) 604-605
 Ambrózfalva A) 256
 Amerika, Amerikai Egyesült Államok, Egyesült Államok, USA, amerikai A) 11, 14, 16, 25, 38, 62-64, 68-70, 75, 78, 99, 102, 105, 136, 154, 158-159, 161-163, 167, 172, 197, 201, 210, 215, 252, 275, 291, 301, 308, 315, 333-334, 337, 364, 402-403, 431, 433, 438, 468, 480, 503, 538, 544, 547, 586-587, 597-598, 617, 673, 702-703, 706, 711, B) 35, 37, 60-61, 72-73, 118, 123, 134, 178, 183, 258, 274-279, 300-301, 308, 327-328, 336-337, 342, 359, 374, 381, 386, 395, 423-425, 455-456, 461, 466-467, 546, 564, 595, 598, 603
 Andornaktálya A) 603
 Anglia, Nagy Britannia, Egyesült Királyság, angol, brit A) 11, 16, 25, 38, 63-64, 68-69, 72, 99, 102, 154, 158-159, 161-163, 167, 197, 201, 203-204, 252, 260, 301, 308, 315, 334, 363, 402-403, 433, 480, 514, 538, 543, 586, 622, 673, 711, B) 20, 118, 134, 157-158, 208, 276, 278, 300-302, 327-328, 336, 338, 342, 353, 381, 389, 413, 424-425, 433, 453, 455-456, 466, 564
 Ankara A) 71, 136, B) 284
 Arad A) 156, 241
 Arad vm. A) 606
 Aszód A) 307
 Auschwitz A) 503
 Ausztria, osztrák A) 63, 67, 71, 77, 150, 220, 337, 388, 402, 503, 526, 546, 617, 632, 701, 705-707, B) 61, 120, 134, 284, 297-298, 336, 363, 396
 Babarc B) 67-68, 70
 Bácsalmás A) 307
 Bácsalmási járás B) 70
 Bács-Bodrog vm. A) 105, 114, 664, B) 70
 Bácska A) 75, 225
 Baja A) 114, 155-156, 388-389, 415, B) 508
 Bajai járás B) 70, 134, 298
 Bajorország B) 134, 298,
 Balaton B) 21, 90, 107
 Balatonfüred A) 605
 Balatonfüredi járás A) 604
 Balatonlelle B) 91, 132
 Balassagyarmat A) 106
 Balf B) 446
 Balkán B) 132
 Balmazújváros A) 150
 Bánffyhunyad A) 362
 Bánhida A) 443, 460, 605
 Barabás A) 149
 Baranya vm. A) 92, 105-106, 389, 623, B) 70, 410-411
 Baranyai háromszög A) 155
 Baranyai járás A) 423

* A földrajzi nevek melléknévi formáit is felvettük a mutatóba; mellőztük viszont az egyes iratok keltezésében, címzésében szereplő „Budapest” megjelölésre, illetve általában az intézményre, folyóiratok, napilapok címében előforduló, továbbá a könyvek megjelenési helyét megjelölő földrajzi fogalmakra való utalást. Az A) és B) jelölés a megfelelő kötetre utal.

- Barcika A) 116
Bátaszék A) 401
Bázel B) 430
Bécs, Wien A) 66, 75, 78, 166, 189, 335, 383, 388, 569, 620, 622, 627, 657, B) 284, 298, 386
Bécsújhely B) 222
Békés vm. A) 73, 104, 156, 256, 264, 307, 552-553, 584, 623, B) 70, 281-282
Békéscsaba A) 73, 408-409, 415, 552, 623, 643, B) 313, 571
Bélapátfalva A) 604
Belgium A) 147, 490, B) 508
Belgrád A) 106, 158, 161, 665-666, B) 132, 430
Bereg vm. A) 106, 149
Bregdaróc A) 149
Beregsurány A) 149
Beregszász A) 149
Berettyóújfalu A) 307, 397, B) 539
Berlin A) 70, 72, 78, 309, B) 11, 19, 274, 384
Bern A) 72, 197, 408, B) 436
Besszarábia A) 503
Beszterce A) 326
Bezdán A) 155
Bihar vm. (Csonka Bihar vm.) A) 92, 105-106, 123, 393, 604, 622, B) 70, 539
Bisse B) 309
Bodrogköz B) 510
Bolívia B) 123
Bonn A) 158
Bonyhád B) 80
Borsod vm. A) 114, 181, 275, 278, 408, 604, 646, B) 43, 189, 257
Borsod-Gömör vm. A) 105
Borsodvölgy A) 243
Börzsöny A) 288
Brăila A) 215
Brassó B) 136, 196, 198-199
Bratislava → Pozsony
Brazília B) 576
Brazovo B) 93
Brit Birodalom → Anglia
Bruxelles B) 381
Brünn → (Brno) B) 244
Buchenwald A) 617
Buda A) 261, 337, 341, 352, 377, 545, 585, B) 173, 222, 443
Budai várnegyed A) 45, 688, B) 428-429
Budaörs A) 157, B) 59, 67-68, 70
Budapest A) 10, 14, 19, 22-23, 31, 34, 36, 42-43, 45, 47, 54, 66-67, 70-71, 75-76, 95, 107, 110, 113, 117, 120, 124, 127-130, 134-135, 141, 143, 145-148, 153, 156-158, 160-162, 169-170, 173-176, 181-182, 195, 200, 205, 211-212, 221, 223, 226-230, 233, 236-238, 241, 244, 249, 251, 258-259, 261-267, 275-277, 282, 284-291, 293-294, 296-298, 301-302, 306-307, 309-310, 314, 316, 322, 331-334, 336-337, 347, 352-354, 361, 363-364, 368, 370, 373, 384, 386, 389, 392, 394, 402-405, 407-409, 415, 422-423, 426, 428-429, 442-443, 446-447, 449, 460, 470, 473-475, 484, 487, 495-496, 500, 502-503, 507, 512-513, 515, 523, 530, 533, 539, 543-544, 548, 552, 556, 560, 569, 575, 580-581, 585-586, 595, 597, 602, 604, 616-618, 622-624, 639-640, 643, 645, 650, 657, 667-670, 677, 682, 686-687, 690, 693, 695-696, 698, 703, 711, 714, B) 10, 12-14, 20-21, 24, 35, 37, 40-41, 63, 68-70, 77, 79-80, 87, 93-94, 99-100, 111-112, 120, 123, 126, 129, 136, 139, 143-145, 149-150, 157-159, 161, 165, 170, 182, 189, 195, 197, 204-205, 218, 243, 245, 247-248, 254-255, 257-260, 266, 272-273, 284, 292, 294, 306-307, 310, 315, 320, 328, 337, 340, 343, 345, 347, 362, 372, 377, 379, 381, 384-385, 387, 392, 394, 415-416, 432-436, 439-440, 443, 456-458, 461, 479, 484, 501, 506, 514-516, 531, 542-543, 547, 552, 556-557, 570, 578-579, 581, 590, 595, 599, 606, 615
Bukarest A) 327, 345, 408, 706, B) 111, 199, 324, 571
Bukovina A) 155, 388, B) 570, 573

- Bulgária A) 63, 150, 160, 442, B) 129, 208, 274-276, 336, 338, 431
 Burgenland A) 392
 Büdöszentmihály A) 406, 446
- Cegléd A) 130, 266, 307, 604, B) 188, 557
 Csallóköz A) 547
 Csanád A) 407
 Csanád vm. A) 256, 552-553, 584, 603, B) 70, 94
 Csanád-Arad-Torontál vm. A) 104-105, Csány A) 407
 Csap A) 149
 Csaroda A) 149
 Csávoly A) 155
 Csehország A) 78, 159, 162, 425, B) 60, 190-191, 613
 Csehszlovákia A) 17, 38, 60, 62, 71, 78, 149, 154, 162-165, 168, 201, 262, 297, 308, 364, 372, 384-385, 388-389, 400, 409-410, 412-413, 434, 489-490, 503, 514, 516, 526, 546-547, 552, 563, 569, 616, 643, 701-707, 710, B) 60, 72, 112, 117-118, 120, 135, 178, 181-182, 190, 211, 260, 297-298, 318, 327, 396, 400, 426, 430, 432, 446, 457-458, 602
 Csepel A) 361, 449, 605, B) 43, 142, 510
 Csík vm. A) 378
 Csikéria A) 664
 Csíkszereda A) 329
 Csolnok B) 67-68, 70
 Csongrád A) 220, 584, B) 163
 Csongrád vm. A) 71, 76, 104-105, 307, B) 70, 281
- Dadai aljárás A) 577
 Dánia A) 526
 Debrecen A) 16-18, 22-24, 31, 37, 43, 54, 57, 59, 69-70, 73, 89-92, 95, 99, 102-112, 114, 116, 121-123, 128-131, 135-136, 138-139, 141-142, 147-148, 156-157, 162, 175-176, 181, 183, 185, 192, 201-202, 204-205, 211, 216, 218, 221-222, 227, 230, 233-236, 241-242, 245, 247, 249, 251-252, 255-256, 259-261, 263, 265-276, 270, 272-274, 279, 281-282, 285, 287-289, 291, 300, 307, 311, 325, 329, 331-333, 335, 347, 351, 356, 365, 368, 379, 386, 406, 407, 430, 442, 484, 496, 510, 516, 548, 604, 650, 669, 683, 693, 697, B) 14, 76, 96, 124, 138-139, 157-158, 192, 222, 242, 353, 434-435, 437-438, 483, 496, 507, 539, 571, 576, 583, 585, 587
- Dél-Bácska B) 499
 Dél-Erdély A) 325, 329, 707
 Délkelet-Európa A) 705, 707-709
 Dél-Magyarország B) 281
 Dél-Pest vm. B) 387
 Délvidék, déli határvidék A) 61-62, 193, 255, 388-389, 547, 651, 656-657, 665, B) 433, 499
 Dés A) 326
 Dévaványa A) 265, 510, B) 388
 Diósgyőr A) 116, 148, 170, 219, 225, 243, 278, 290, 301, 318, 406-407, 464, 544, B) 189, 578
 Doboz B) 386, 388
 Dombóvár A) 261, 669, B) 70
 Dombóvári járás B) 70
 Don A) 159, 241
 Dorog A) 283
 Dorog-újbanya A) 649
 Dráva A) 595
 Duna A) 110, 164, 261, 352, 407, 460, 480, 538, 580, 585, 595-596, 699, 703, 705-706, 708, 710, B) 314, 355, 445
 Dunabogdány B) 59
 Dunaföldvár A) 261
 Dunaföldvári járás B) 70
 Dunakömlőd B) 67-68, 70
 Dunamedence, Dunavölgy A) 491, 703-704
 Dunamellék A) 677, 706
 Dunántúl A) 18, 199-200, 284, 294, 336, 338-339, 346, 383, 386, 388, 405, 409, 448, 461, 482-483, 549, 673, B) 139, 141, 395, 444, 452
 Duna-Tisza köze A) 585, B) 189
 Dunavecsei járás B) 70

Földrajzi nevek mutatója

- Ebenfurt A) 571-572, B) 163
Ebensee B) 298
Ecsér A) 422
Eger A) 468, 510, 604, B) 84
Egyesült Államok → Amerikai Egyesült Államok
Egyesült Királyság → Anglia
Egyházaskozár B) 67-68, 70
Egyiptom A) 514
Endrőd A) 337
Enyingi járás A) 422
Erdély A) 61-62, 68, 160, 297, 315, 325-328, 372, 378, 384, 388-400, 431, 491, 604, 626, 634-635, 651, 656-657, B) 136, 162, 196, 198-199, 576
Erdősokonya A) 649
Észak-Erdély A) 32, 61, 150, 154, 189, 196, 297, 308, 325-326, 328-329, 391, 400, 634-635
Észak-Finnország A) 161
Észak-Irország A) 162, 167, 538
Északkeleti Felvidék A) 491
Északkeleti határ A) 549
Észak-Pest vm. A) 294
Esztergom A) 78, 336, 397, 510, B) 77, 93, 207, 386
Esztergom vm. B) 70, 309, 548
Észtország B) 460
Etyek B) 67-68, 70
Európa A) 12-13, 60, 63, 215, 294, 456, 480, 491, 569, 623, 710, B) 61, 72, 102, 123, 182, 191, 227, 237, 264-265, 313, 322, 350, 424, 433, 461, 467, 508, 544, 557, 595

Fejér vm. A) 337, B) 70
Fejércse A) 149
Fejérvári járás B) 70
Felsőgalla A) 605
Felső-Magyarország A) 87
Felsőörs A) 605
Felsőrönök B) 70
Felvidék A) 62, 140, 491, 616, 651, 656-657
Ferenc-csatorna A) 652, B) 39
Ferihegy A) 491
Fertőrákos B) 67-68, 70
Fertődvidék B) 163
Finnország A) 63, 83, 159-161, 465, B) 274-276, 336
Fiume A) 364, 624, B) 430
Floschenburg B) 298
Foksani A) 289
Földes A) 264, 407
Franciaország A) 68, 227, 230, 308, 388, 508, 622, 705, 709, B) 118, 188, 414, 508
Frankfurt B) 157
Fülöpszállás A) 649
Füzesabony A) 228
Füzesgyarmat A) 264, 407
Fűzfő A) 443

Galac A) 215
Genf A) 408, 411, 484, 533, 706, B) 123, 413, 416
Gergelyi A) 149
Giulia tartomány B) 208
Gödöllő A) 267, 289, 407-408, 413, 503, B) 428
Gmunden B) 298
Gömör vm. A) 105
Gönc A) 32, 261, 310, 414
Görögország A) 710
Grúzia A) 71
Gulács A) 149
Günskirchen B) 298
Gyergyószentmiklós A) 326
Gyoma A) 122
Gyömrő A) 422, 591-592
Gyömrői járás A) 422
Gyöngyös A) 670, B) 438
Gyöngyösorosi A) 597
Gyönk A) 669
Győr A) 571-572, 669, B) 81, 93-94, 163, 298, 433, 507, 594
Győr vm. A) 333, 699
Győr-Moson-Pozsony vm. A) 336-337, B) 70
Gyula A) 252, 257, 333, 407-408, 415, 668
Gyulafehérvár A) 372, 468

- Hajdú vm. A) 76, 95, 104-105, 109, 147, 181, 202, 307, 337, 604
 Hajdúböszörmény A) 135, 307, 601
 Hajdúdorog A) 249, 264, B) 523
 Hajdúhadház A) 307, 401
 Hajdúnánás A) 135
 Hajdúszoboszló A) 407, 674
 Hajmáskér A) 409
 Hajós B) 67-68, 70
 Hallein B) 298
 Hárságy B) 67-68, 70
 Hatvan A) 145, 406, 446, 460, 540
 Hegyháti járás B) 70
 Helsinki A) 161
 Hercegfalva B) 441
 Hercegszántó A) 32, 261, 310, 414
 Herend B) 67-68, 70
 Hese A) 149
 Heves A) 669
 Heves vm. A) 104-105, 604
 Hidas A) 623, B) 67-68, 70
 Hódmezővásárhely A) 36, 104-105, 146, 220, 264, 407, B) 279, 281
 Hollandia A) 413, 490, B) 414
 Hont vm. A) 106
 Hortobágy A) 407
 Horvátország A) 78
 Horvát-Szlavonország A) 624
- India A) 147
 Innsbruck B) 94
 Insel B) 298
 Ipolybalog A) 261
 Isztria B) 208
 Itália → Olaszország
 Izland B) 467
- Jalta A) 78, 275, B) 424
 Jánd A) 149
 Jánoshalma A) 255
 Jánoshalmi járás B) 70
 Jászárokszállás A) 266, 407
 Jászberény A) 174, 307, 669
 Jász-Nagykun-Szolnok vm. A) 92, 105, 174, 181, B) 453
 Jolsva A) 450
- Jugoszlávia A) 17, 32, 38, 61-62, 70-71, 75, 78, 114, 154-155, 159, 161-165, 168, 174, 193, 201, 255, 262, 308, 364, 372, 384, 388, 409, 412, 425, 433-434, 442, 489-490, 526, 547, 552, 656, 664-666, 673, 706-707, B) 61, 72, 117, 119-120, 132, 135, 208-209, 280, 327, 396, 440
- Kaba A) 145, 266
 Kabul A) 158
 Kalocsa A) 422, 468, B) 76, 207, 543
 Kalocsai járás B) 70
 Kanada A) 105, 241, 351, B) 188, 208
 Kaposvár A) 669, B) 453, 510
 Karcag A) 222, 407, B) 252
 Kárpátalja A) 32, 62, 149, 297, 318, 336, 372, 388-389, B) 15, 216, 313
 Kárpát-medence A) 179, B) 547
 Kárpát-Ukrajna A) 78, B) 221
 Kassa A) 372, 516, 703, B) 523
 Kaukázus A) 301
 Kazány A) 431
 Kecskemét A) 69, 73-74, 114, 137, 146, 274, 393, 405, 407, 604, 669, B) 310, 387, 460
 Kelebia A) 388, 547, 656, 664-665
 Kelenföld A) 409, 443, 460
 Kelet-Ausztria B) 336
 Kelet-Európa A) 12, 160, 673, B) 274
 Kelet-Kent A) 72
 Kelet-Magyarország A) 325-326, 328
 Kerekegyháza B) 135
 Keszthely B) 374, 538
 Kina A) 71, B) 118
 Kiscell (Óbudán) B) 35
 Kiskőrös A) 382, 405, 422, B) 386
 Kiskőrösi járás B) 70
 Kiskunfélegyháza A) 669
 Kiskunhalas B) 189
 Kismaros A) 261
 Kispest A) 228, 446, 649, 669, B) 80
 Kistarcsa A) 337
 Kisújszállás A) 92, 146, 261, 415, B) 483
 Kisvárda A) 264, 389, 407
 Kolin A) 569

Földrajzi nevek mutatója

- Kolozsvár A) 70, 92, 289, 326-328, 400, 634, 669, B) 12, 63, 111, 124, 132, 136, 257, 434-437, 459-462, 537-538, 569
- Komárom A) 603
- Komárom vm. A) 336, B) 70
- Komárom-Esztergom vm. A) 337
- Konstantinápoly B) 436
- Kőbánya (Budapest) A) 449
- Kökény B) 67-68, 70
- Kőszeg B) 161
- Közép-Európa A) 160, 623, 705, B) 208
- Közép-Finnország A) 161
- Krím A) 294
- Krivoj-Rog B) 602
- Krumau B) 298
- Kunbaja B) 67-68, 70
- Lakihegy A) 442, B) 444, 557
- Landorf B) 298
- Langsberg B) 298
- Lattenmühle B) 298
- Lavocsne A) 149
- Lengyel B) 64
- Lengyelország A) 149, 308, 334, 408, 410, 632, 705, B) 60, 118
- Letten B) 298
- Léva B) 257
- Ligetújfalu A) 547
- Linz B) 298
- Lipcse B) 508
- Lipótváros (Budapest) B) 215
- Lispe A) 176, 348
- Lisszabon A) 158
- Lókút B) 67-68
- London A) 78, 126, 158, 197, 334, 408, B) 132, 209, 275, 284, 350, 415, 430, 436, 444, 453, 508
- Losonc A) 620
- Lőcse A) 586
- Madrid A) 158
- Maglód A) 422
- Mágocs B) 67-68, 70
- Magyarország, magyar A) 9-18, 25-27, 32-35, 40, 43, 46-47, 49, 57, 59-63, 66-67, 69-72, 75-76, 78, 87, 89-90, 93-95, 99-104, 108, 113, 122, 125-126, 128, 130, 135-136, 140, 148-150, 152-153, 155, 157-160, 162-173, 176, 178, 180-181, 184-185, 189-194, 196, 200-201, 203-204, 211, 215-217, 220, 223, 231-232, 238, 241-242, 249, 251, 255, 261-263, 270, 272, 277-280, 284-287, 290-291, 295, 297, 299, 301, 310, 318, 322, 325-329, 332-335, 338-339, 343-345, 348, 351, 358-359, 363-364, 372, 385-386, 391, 399-403, 405, 408-410, 412-413, 423, 433, 435, 438-439, 442-443, 446, 450, 456-457, 459-462, 465, 467-468, 483, 489, 496, 503, 525-527, 531, 534, 537-542, 544, 546-547, 552, 561-565, 568, 577, 580, 593, 597-598, 603, 616-619, 624, 632, 634, 636-638, 640-644, 657, 660-661, 664-665, 671, 673, 689-690, 700-711, 713, B) 19-20, 23, 25-27, 35, 47, 49, 51, 58-63, 65-67, 69-71, 73-74, 77, 86, 105-106, 108, 112, 117-119, 123, 131-135, 139, 141-142, 148, 175, 179, 181, 185, 188, 190, 196, 198-201, 207-209, 213, 240, 244, 258, 261-262, 264-267, 274-278, 299-303, 314-315, 322, 326, 335-340, 342, 353, 355-359, 367, 376, 384, 386, 390, 394, 404, 408-409, 414-415, 418, 420, 423-424, 428, 430-431, 440, 443, 453-457, 462-468, 472, 508, 517-518, 537-538, 544, 547, 557, 563-564, 568, 571-572, 576, 591, 594-595, 598, 600-601, 603-606
- Magyaróvár → Mosonmagyaróvár
- Makó A) 669, B) 80
- Máramarossziget A) 693
- Marcali járás A) 525
- Margitsziget (Budapest) B) 126
- Márok A) 149
- Marosújvár A) 406
- Marosvásárhely A) 154, 326, B) 537
- Mátészalka A) 114, B) 80
- Mátravidék A) 443, 446, 460
- Mauthausen A) 442, B) 161
- Medve (Medved'ov) A) 699, B) 445
- Mende A) 422

- Mezőbánd A) 326
Mezőcsát A) 242
Mezőhegyes A) 264, 406
Mezőkövesd A) 604
Milánó A) 569
Miskolc A) 75, 87, 105, 114, 130, 135, 181, 193, 261, 264, 267, 278, 291, 406, 450, 604, 669, B) 80, 189, 222, 572
Mocsolád B) 510
Mohácsi járás B) 70
Moldva A) 155, B) 573
Monor A) 145-147, 669
Mórágyp B) 67-68, 70
Móri járás B) 70
Mosonmagyaróvár A) 633, B) 374
Mosonszentjános B) 67-68, 70
Mosonszentpéter B) 67-68, 70
Mosonszolnok B) 67-68, 70
Moszkva A) 9-12, 23-24, 27, 34-35, 54-55, 60, 69-70, 74, 84, 89, 96, 101, 103, 105-106, 113, 125-126, 142, 151-152, 155-158, 160-162, 166, 169, 171, 188, 209, 220, 258, 264-265, 277, 284, 299, 301, 325, 431, 433, 496, 503, 534, 538, 616, 670, B) 58, 118, 200-202, 278, 336-337, 351-354, 358, 384, 386, 423-424, 431, 444, 455-456, 542, 568
Mödling B) 222
Mucsi B) 67-68, 70
München B) 298

Nádudvar A) 407
Nagybánya A) 149, 326
Nagy-Britannia (Anglia
Nagy-Budapest A) 18, 64, 206, 242, 275, 277, 285, 293-294, 500-501, 548, 567, 608, 612, 681, 686-687, B) 115, 139-140, 142, 155, 194, 248, 256, 367, 568, 581
Nagyilonda A) 669
Nagykanizsa B) 393
Nagykálló B) 80
Nagykőrös A) 307
Nagymányok A) 407
Nagyszalonta A) 148
Nagyszében A) 372, B) 537

Nagyszentiván B) 94
Nagyszentmihály B) 94
Nagyvárad A) 122, 148, 326, 400, 622, B) 513, 523
Németboly B) 67-68, 70
Német Demokratikus Köztársaság A) 71
Németország, német A) 9-11, 14-16, 18-19, 25-26, 33, 59-60, 62-63, 69, 73, 78, 83-84, 89, 93, 96-97, 100-102, 126, 145, 152-153, 155, 157-161, 163-167, 172, 174, 188, 190, 197, 200, 204, 215-217, 225, 241, 254, 261-262, 271, 282, 286, 291, 307-309, 311, 327, 338, 388, 399, 411, 433, 462, 465, 482-483, 490-491, 503, 514, 521, 526, 547, 560-564, 569, 572, 617, 671, 689, 701, 706-708, B) 20, 35, 43, 60, 71-72, 105, 118-119, 125, 134-135, 140, 158, 180-181, 202, 222, 225-226, 244, 278, 284, 297-298, 336-340, 352, 367, 386, 395, 408, 425, 428, 454, 488, 508, 528, 568, 572, 594, 603, 621
Német Szövetségi Köztársaság A) 90
New York B) 415, 444, 461
Nógrád vm. A) 106, 388, 585, 623
Nógrád és Hont vm. A) 106
Nordweissenbach B) 298
Nürnberg A) 144, B) 117, 298
Nyárádszereda A) 326
Nyíregyháza A) 105, 146, 297, 307, 337, 374, 668-669, 676, B) 372, 387, 496, 510
Nyugat-Európa B) 415
Nyugat-Bihar vm. A) 47
Nyugati határ A) 547
Nyugat-Magyarország A) 18, B) 488

Obermühl B) 298
Óbuda A) 352, B) 126
Oklahoma B) 467
Olaszország, Itália A) 69, 158, 160-161, 388, 617, 706, B) 208
Oroszháza A) 146
Oroszország (lásd még Szovjetunió) A) 69, 71-72, 111, 689, B) 568-569

- Osztrák → Ausztria
Osztrák-Magyar Monarchia A) 69, 364, 408, 569, 696, 705, B) 173
Ottava B) 433
Ózd A) 225, 243, 258, 264, 290, 407, 544, 605, B) 382
Örkénytábor B) 508
- Pakisztán B) 208
Paks A) 135
Palánk A) 669
Pannonhalma A) 468, B) 436
Pápa A) 669, B) 75, 124, 243
Párizs A) 71, 161, 334, 498, 520, 581, 620, B) 123, 132, 208-209, 284, 350, 430, 572
Pécs A) 93, 106, 156, 238, 261, 275, 307, 339, 350, 364, 407, 669, B) 99-100, 222, 280, 387, 434-435, 460
Pécs-Baranyai Köztársaság B) 280
Pécsi járás B) 70
Pécsváradi járás B) 70
Peking A) 105
Peremarton A) 383,444
Pest A) 54, 127, 129, 147, 162, 175, 195, 213, 220, 223, 233, 241, 320, 337, 341, 352, 374, 392, 408, 423, 472, 500, 585, 618 B) 37, 222, 432, 443, 578
Pest m. → Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.
Pesterzsébet → Pestszenterzsébet
Pest-Környék, Pestvidék A) 460, 586, B) 161, 165, 245, 513
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. A) 105, 114, 137, 293, 604, 617, 623, B) 41, 70, 162, 193
Pestszenterzsébet A) 72, 669, B) 222, 242
Pestszentlőrinc A) 392, B) 131, 479
Pét A) 349, B) 512
Péteri A) 422
Pétfürdő B) 512
Pitvaros A) 256
Póla A) 705
Portugália A) 69
Potsdam A) 12, 16, 62-64, 78, 563, 704, 707, 710, B) 60-61, 65, 67, 73, 118, 134, 258, 274, 336, 338, 342, 352-353, 594
Pozsony (Bratislava) A) 256, 450, 552, 702, 710, B) 430, 436
Pozsonyiligetfalu A) 702
Prága A) 71, 158, 514, 620, B) 112, 324, 436
Predeal A) 705
Pusztavám B) 67-68, 70
Püspökladány A) 145, 226
Püspöknádasd B) 67-68, 70
- Radnót B) 569
Rajna-vidék A) 150
Rákosliget A) 649
Rákospalota A) 649
Recsk A) 241, 337, 597
Reichenberg A) 512
Rimamurány A) 225, 243, 264, 655, B) 298, 612
Rimaszombat A) 668, B) 570
Róma A) 161, 706, B) 73, 572
Románia A) 32, 38, 60, 63, 65, 67, 71, 78, 83, 92, 117, 135, 150, 154, 160, 163, 196, 248, 267, 289, 297, 325, 327-328, 339, 345, 350, 372-373, 389, 400, 409, 442, 465, 470, 503, 516, 521, 526, 538, 546-547, 635, 701, 706-707, 710, B) 43, 61, 72, 111, 117-118, 120, 124, 129, 132, 136, 162, 199, 221, 274-276, 324, 336, 338, 396, 400, 424, 460, 537-538, 572, 576, 596, 600, 605
Rosztov B) 434
Rozsnyó B) 523
Ruszinszko A) 400, B) 435
- Sajó balpart A) 275
Sajókaza A) 576
Sajószentpéter A) 116, 449, 604
Sajóvölgy A) 116
Salgótarján A) 243, 257, 264, 267, 290, 349, 383, 407, 544, 584, 623, 655, B) 43, 298, 612
Sambr B) 222
San Francisco A) 703
Sárbogárdi járás B) 70

- Sarkad A) 264, 406
 Sarkadi járás A) 407
 Sárospatak B) 96
 Sárrét A) 407
 Sashalom B) 131, 542
 Sátoraljaújhely A) 604
 Selmecbánya B) 48-49, 93
 Siklósi járás B) 70
 Simontornyai járás B) 70
 Somogy vm. A) 76, 337, B) 70, 189, 379-380, 389
 Sopron A) 336, 408, 571-572, 611, 627, 668-669, B) 48, 50, 70, 94, 115, 163, 387
 Sopron vm. A) 336-337, B) 70, 387
 Sopronbánfalva B) 67-68, 70
 Sopronkőhida A) 408, 507, B) 576
 Söjtör B) 574
 Spanyolország B) 549
 Staadl-Panza B) 298
 Steier B) 298
 St. Germain A) 705
 Stockholm A) 96
 Svábhegy (Széchenyi hegy) A) 403
 Svájc A) 75, 150, 241, 244, 337, 348, 526, 533-534, B) 79, 102, 380, 414-415, 508, 576, 592, 598, 603, 605-606
 Svédország A) 63, 173, 223, 526, B) 107, 315, 433, 605
- Szabadka A) 664-665, B) 132
 Szabolcs vm. A) 47-48, 76, 105, 107, 135, 304, 577, 584, 621, B) 387
 Szabolcs-Szatmár vm. A) 337
 Szabolcs-Ung vm. A) 105, 576-577
 Szajol A) 145
 Szamos-Tiszaköz A) 149
 Szamosújvár A) 326
 Szantinihetán B) 436
 Szarvas B) 80
 Szászvár A) 407
 Szatmár B) 523
 Szatmár vm. A) 114, 337
 Szatmár-Bereg-Ugocsa vm. A) 105, 337
 Szatmárnémeti A) 326
 Szeged A) 11, 31, 36, 38, 73, 76, 87, 104, 117, 147, 154-155, 190, 203, 219, 229, 261, 267, 291, 335, 340, 373, 407-408, 415, 448-449, 510, 545, 647-648, 677, B) 12, 24, 80, 94, 158-159, 163, 211, 222, 242, 254, 281, 387, 434-437, 459, 461, 507
 Szeged-Alsóváros A) 72
 Szeged-Móraváros B) 94
 Szeghalom B) 275
 Székelyudvarhely A) 669
 Székesfehérvár A) 337, 408, 503, 540, 669, B) 37, 243, 257, 328, 604
 Szekszárd A) 401, B) 242, 254, 371
 Szentendre B) 70
 Szentes A) 86, 407, 510
 Szentgotthárd A) 578
 Szentlőrinci járás B) 70
 Szerb határ A) 155
 Szerbia → Jugoszlávia
 Szerencs A) 261, 264, 406
 Szibéria B) 546
 Szicília A) 161
 Szirák A) 669
 Szíria A) 673
 Szlovákia A) 60, 256, 372, 552-553, 699, 702-703, B) 60-61, 63, 72, 117-118, 135, 181-183, 190-191, 208
 Szob A) 389
 Szófia A) 71, 136, 158, 408, 616
 Szolnok A) 261, 264, 266-267, 307, 406, 415, 471, 604, 669, B) 386, 388, 453, 557
 Szolnok vm. A) 47, 76, 174
 Szolyva A) 149
 Szombathely A) 668, B) 94, 257, 507, 574
 Szomor B) 527
 Szovjetország → Szovjetunió
 Szovjetunió, 1917 utáni Oroszország, orosz A) 9-17, 25, 28, 31-40, 47-48, 57, 59-71, 77-78, 83-85, 87, 90-96, 98-103, 106-108, 110, 116-117, 122-128, 134-136, 143-147, 149-150, 152-153, 155-160, 162-173, 175, 179-181, 183-185, 192-196, 201, 205, 209, 211, 213, 216-224, 227-229, 231, 235, 238, 241,

- 251, 255, 259, 261-262, 264, 266-267, 269-270, 275-276, 282, 288, 290-291, 297-300, 308-309, 314-315, 317-318, 322, 324-325, 358-359, 363-364, 372, 399-402, 405-406, 414, 418, 430, 434, 438, 442-443, 446, 453, 456-457, 459-461, 465-467, 488-490, 515, 525, 537-542, 544, 546-547, 563, 586, 597, 622, 627-628, 638, 640-641, 644, 647-648, 665-666, 670, 689-690, 700-701, 703-704, 709, 711, B) 19, 43, 52, 59-60, 67, 71, 74, 79, 81, 116-118, 126, 134-135, 141-142, 160, 174-175, 180, 183, 185, 188, 204, 221, 225, 231, 241-245, 258, 261-262, 264-268, 274-278, 288, 290, 306, 313-315, 327-328, 335-340, 342-343, 351-353, 355-359, 363, 367, 378, 380, 384, 386-387, 389-390, 404, 414, 418, 423-425, 428, 440, 454-456, 466-467, 500, 538, 563, 568, 578, 584, 590, 592, 598, 600-605
- Szóny A) 603
Sztryj A) 149
Szudán A) 514
Szudéta-vidék B) 60
Szulok B) 67-68, 70
- Tamási járás A) 525, B) 70
Tákos A) 149
Tápióság A) 422
Tápiósüly A) 422
Tarpa A) 149, 368
Tartu B) 460
Tata B) 378
Tatabánya A) 275, 383, 605, B) 403
Teherán A) 12, 78
Temesvár A) 337, 507, B) 94
Teplitz-Schönau B) 298
Tével B) 67-68, 70
Théba A) 78
Tihany B) 433, 436
Tihanyi-félsziget A) 520
Tisza A) 86, 193, 267, 595, B) 355
Tiszakeresztény A) 149
Tiszalök A) 407
- Tiszántúl A) 106, 148, 256, 260, 378, 693, B) 95, 138, 275, 579
Tivadar A) 149
Tokod A) 383
Tolna vm. A) 47, 337, 388, B) 70, 371, 410
Tolnai központi járás B) 70
Tomba A) 155, 388, 656, 664-665
Torna vm. A) 389, 603
Torontál vm. A) 256, 603
Tószeg A) 604
Tósziget-csilizközi járás A) 699
Tótkomlós A) 256
Törökbálint B) 91
Törökország A) 522, 581, 710, B) 129
Törökszentmiklós B) 211
Trianon A) 149-150, 155, 196, 297, 308, 384, 407, 526, 552, 603-604, 657, 664-665, 705, 707, 710, B) 48, 59, 231
Trieszt A) 106, B) 208
Turán A) 191
Túrkeve A) 407
Ugocsa vm. A) 106
Újkígyós B) 571
Újpest A) 402, 446, 515-516, 649, B) 193, 391
Újszász B) 301
Újvidék A) 154, 331, 407, 665-666, B) 132, 433, 499
Ukrajna A) 12, 73, 83, 87, 159, 184, 265, 301, 309, 372
Ung vm. A) 48, 106
Ungvár A) 669, B) 12
Uri A) 442
Urikány-Zsilvölgy A) 597
Úrkút A) 461
Üllő A) 476
- Vác A) 267, B) 298, 388
Váci járás B) 388
Váli járás B) 70
Vámosatya A) 149
Várhegy (Buda) B) 443
Városliget (Budapest) A) 586
Városlőd B) 67-68, 70
Vas vm. A) 336-337, 388 B) 70

- Vásárosnamény A) 149
Vaskút B) 67-68, 70
Vatikán A) 68, 78, 96, 197, B) 93, 207
Vecsés A) 157
Veszprém A) 78, 148, 337, 604, B) 70
Veszprém vm. A) 76, 422, 605
Vichy A) 72
Villányi járás B) 70
Vlagyivoszto A) 71
Voronyezs A) 159
Vöcklaubruck B) 298
Völgységi járás B) 70

Washington A) 158, 161-162, 544, 547,
B) 275, 300, 386, 431
Wien → Bécs
Wilheim B) 298

Zágráb B) 132
Zagyvapálfalva A) 406, B) 569
Zala vm. A) 337, 388, 605, B) 70, 242,
426
Zalánta A) 261
Zalaegerszeg A) 604, B) 80
Zeewaldstein B) 298
Zemplén vm. A) 114, 149, 512, 604
Zirc B) 441
Zombor A) 155
Zsámbék B) 67-68, 70
Zsarolya B) 574
Zsdenova B) 43
Zsilvölgy A) 597
Zsolca A) 406

Személynevek mutatója*

- Abonyi B) 553
Abonyi András dr. A) 631, B) **14**
Abonyi Ferenc A) 329
Aczél István B) 542
Ádámcsik Jánosné A) 669
Ádámfi János B) 508
Adorján János B) 207, 239, 253, **531**
Ady Endre B) 503
Ágh Zoltán B) 570
Ágoston Péter A) **622**
Ágoston Péterné A) 622
Ajtai Miklós B) 573
Alföldi Béla A) 329
Alföldi István → Szabó István
Alimăniș teanu, Dumitru B) **199**
Alliquander Ödön B) 452
Almássy Pál B) 221-222
Alpári Imre A) 302
Altorjai Lóránt B) 113
Ambrózy Gyula A) 545
Ambrus József A) 203
Andaházy Kasnya Béla B) 283-284
Andics Erzsébet B) 568
András Dénes A) 648
András Sándor A) **361**
Andrássy Dániel A) 105
Andrássy siklósi család A) 150
Andreánszky Gábor br. B) 434, **436**
Andréka Ödön A) 329
Antal István A) 203, 616-617
Antal Márton B) 30
Antal Sándor B) 374
Antall József A) 392-393, B) 589, 597,
599, 606, 618, 620
Antók István B) 216
Apor Vilmos br. B) 81, 94
Apponyi Albert gr. A) 533
Arfvedson, Lennart Rolf, A. Gerhard
B) 315
- Árkos Frigyes A) **301**, 311
Arnóthy Jungerth Mihály A) **616**
Astrovszky → Osztrovskij
Aszjuhin → Oszokin
Attle, Clement Richard B) 81
- Babalka Tivadar B) 255
Babanyecz Balázs A) 351
Babics Antal B) 434-435, 505-506, 537
Bacsó Béla A) 622
Bacsó Ferenc A) **358**, 618
Bácsy Lajos A) 648
Bagdasar, Dumitru B) **111**
Bagdi A) 181
Bagi István A) 668
Bajcsy Zsilinszky Endre A) 105, 319,
368, 408, 421, 518, 696, B) 210, 549
Bajcsy Zsilinszky Endréné A) 586, B)
309
Bajor Géza B) **499**
Bak F. Ferenc B) **391**
Bakách Besseney György A) 12, **71**
Bakk Béla B) 113
Bakó László B) 570
Bakos István A) **674**
Baky László A) 203, 616-617
Balabán Péter A) 533
Balás-Piri Elemér B) 460-461
Balás-Piri László A) 330
Balassa Endre B) 147
Balassa Gyula A) **106**
Balázs Barna B) 396
Balázs József B) **296**
Balfour, Arthur John A) 158, 162
Bálint Elemér A) **649**
Balla Antal B) **436**
Baló József B) 434-435, 505
Balogh Barna B) 10
Balogh György B) 37, 571

* Nem vettük fel a mutatóba a tér, utca, hely, híd, intézmény, gyár, kiadóvállalat elnevezéseként szereplő személyneveket.
Az A) és B) jelölés a megfelelő kötetre utal; a vastagított számmal szereplő oldalon található közelebbi adat az egyes személyekről.

- Balogh Győző A) 117, 147
Balogh István A) 22, 24, 31, 33, 38, 54-55, 72, 89-91, 94-97, 101, 103, 113, 115, 152, 154, 163, 188, 195, 205, 208, 214, 218-220, 224, 229, 233, 237, 249-250, 256, 273, 276, 282-285, 288-290, 292, 296-297, 300, 311, 316-317, 332-334, 343, 350, 357-358, 368, 372, 381-382, 390, 421-422, 442, 464, 468-470, 479, 500, 507, 510, 512, 525, 543, 545, 554, 560, 567-569, 579, 584-586, 592, 615-622, 629, 646-649, 656, 667, 680, 688-689. B) 9-14, 16, 19, 31-32, 36, 75-76, 81, 87, 111, 113-115, 137-139, 141, 147, 178, 181-182, 184, 188, 190, 192-194, 200, 204, 207, 209-212, 239-240, 243, 274, 280-283, 308-311, 314, 317, 322, 335-339, 341-342, 344, 347, 361-362, 371-375, 378, 380, 382, 384-385, 404, 423, 426-430, 449, 452, 454, 456, 478, 483, 496-500, 504, 518, 530-532, 536, 549, 558-566
Balogh István A) 222
Balogh István A) 329
Balogh István A) 337
Balogh Kálmán B) 114
Balogh Pál B) 513
Balogh Sándor A) 72, 74, B) 212, 337
Bán Antal A) 39-40, 75, 438, 510, 525, 543-544, 547-550, 554, 567-568, 573-575, 584, 591-592, 597-598, 615, 646, 653-654, 667, 677-678, 688. B) 9, 31, 58, 75, 111, 142, 147, 166, 178, 188, 191, 193, 200, 202, 204, 208, 239-240, 247-250, 274, 280, 292-293, 304, 336, 338, 343, 346-348, 351, 359, 361-363, 366, 372-374, 378, 382-383, 389, 397-400, 423, 425, 444, 449, 451-452, 478-480, 482, 496, 500, 504-505, 512, 514, 516, 530, 549, 558, 562, 589, 594, 599, 601, 607, 615
Bán László A) 669
Bán Mihály A) 330
Bánáss László A) 115, 147-148, 468
Bánki Róbert A) 330
Bánó Mihály B) 387, 390
Bányai Béla A) 668
Barabás Emil A) 203
Barankovics István A) 333
Baranyai Jenő B) 570
Baranyai Károly A) 648
Baranyai Lipót A) 220
Baranyai Zoltán A) 710
Baráth Endre A) 76, 174, B) 453
Baráth Jenő B) 284
Baráth Magdolna A) 76, 266, 297, B) 135
Baráth Tibor A) 203
Barcsay Edit A) 586
Barcza György A) 197, B) 93
Bárczay János A) 329
Bárczy István B) 147
Bardóczy Ferenc A) 330
Bárdos Kálmán B) 113
Bárdossy László A) 101, 203
Barlay Ervin A) 676
Barnaky Tibor B) 147
Barta Emilné A) 652
Barta Sándor A) 534
Bartha Albert B) 395
Bartha István A) 408
Bartha Károly A) 203
Bartók Béla B) 308
Basch Ferenc A) 203
Báthori Béla 631
Báthory Hüttner János A) 203
Batta Andor A) 291
Battha Pál A) 585
Battyáni József Dezső A) 669
Bebrits Lajos A) 431, B) 572
Bechtler Péter A) 205, B) 58, 62
Bede István B) 430
Bedő Ödön A) 652
Beér János A) 73
Beke Gábor B) 10
Béldy Alajos A) 203, 311, B) 205
Beljanov, Alexandr Mihajlovics A) 193, 201, 204, 261, 265, 393, B) 117, 388
Belov, Pavel Alexejevics A) 193
Bencs Zoltán A) 471
Benedek Jenő A) 214
Beneš, Eduard A) 62, 78, 372, 552, 706, B) 191

- Benkő András B) 147
Berde (Bardenich) Ernő A) 652
Bereczky Albert A) 128, **334**, 510, 520,
543, 667, 676-677, B) 308, 378, 397,
408, 432
Bereczky Gábor B) 386
Beregffy Károly A) 203
Berend Elza → Fogarasi Béláné
Béres József B) 576
Beresztóczy Miklós B) 81, **93**
Berinkei Dénes A) 335, 618, 696
Berkesy László B) **157**
Bernák Aladár B) **433**
Bessenyei Lajos A) 330
Bessenyei Sámuel A) **668**
Bessenyei Zénó A) **512**
Bethlen István gr. A) 28, 73, B) 211
Bibó István A) 72, 74, **618**, B) 11, 62
Bicskey A) 487, 528, 564, 566, 583, 635,
639, 641, 684-685, B) 171, 334, 495,
520
Bikfalvi Miklós A) 631
Birkás Géza B) 10
Bíró György A) 526
Bíró (Buchberger) István B) **254**
Bíró József B) 321
Bíró Lajos Pál B) 36
Bissa Ferenc A) 203
Bisztray Gyula B) **434-435**
Bobori György A) 203
Boczonádi Szabó Imre A) 203
Bódi Lajos A) 649
Bodnár Béla A) 648
Bodnár István A) 330
Bodnár István B) **211**
Bodnár János A) 147-**148**, 223
Bodor Márton A) 329
Boér Ágoston A) 329
Boér Elek B) 460-**461**
Bognár József A) **408**
Bojta Ernő Béla A) 55, 77, 222, 348,
543, 551, 554, 561, 566-567, 579-580,
584, 601, 615, 634, 646, 656, 667, 683,
688, 699, 713, B) 9, 13, 22, 31, 45, 58,
62, 75, 92, 111, 130-131, 137, 146-147,
168, 178, 184, 188, 192-196, 200, 203-
204, 206-207, 224, 232, 239, 258, 274,
279-280, 284, 289, 291, 297, 308, 323,
335, 351, 361, 375, 378, 402, 422-423,
452-453, 478, 488-489, 517, 530, 538,
543, 558, 560-562, 564, 566, 569
Bokros Elek Béla B) 147
Boldizsár Iván A) 568, B) 211
Bolgár Elek B) 434, **436**
Bonczos Miklós A) 616-**617**
Bónis György B) 460-**461**
Bonkáló Sándor B) 434-**435**
Borbély Andor A) 330
Borbély Endre A) **337**
Borbély János B) **243**
Borbély Kálmán A) **364**
Borbély Macky Emil A) 203
Boreczky Beatrix A) 76, B) 588
Bornemissza Gábor A) 203
Bornemissza Géza A) 203
Boros István A) 105-**106**
Boros Pál A) 668
Borsos István B) **115**
Bosnyák Zoltán A) 203
Bóta Jenő B) **84**
Botár István A) 329
Both Béla A) **649**
Böcskey Imre B) 254
Bölöny József A) 20, 238
Börcs János A) 329
Böszörményi Imre B) 571
Böszörményi Magyar Andor A) 668
Brandt Jakab A) 329
Brecsán János B) 10
Bresztov B) 604
Bresztovszky Ede A) 330
Brinzely György A) 203
Bródy Ernő A) 471, B) 214
Bródy György B) 572
Buchinger Manó B) 195
Budai Imre A) **621**
Budai Károly B) 216
Budinszky László A) 203
Buótz Béla A) 203
Búza László B) 460-**461**
Byrnes, James Francis B) 275

- Churchill, Sir Winston Leonard
Spencer A) 673
Cicmil, Obrad B) 208
Császár Ernő B) 10
Csávosity László br. A) 330
Csécsy Imre B) 549
Cseh Gergő Bendegúz A) 76, 266, 297, B) 135
Cseh János B) 188
Cseh Jenő A) 358
Cseh-Szombathy László A) 601, B) 378,
401-402
Csehi Ferenc A) 330
Csekey István B) 460
Cseley Rezső B) 580
Cselle Lajos A) 330
Csengery-Szegzárdy József → Szegzárdy-
Csengery József
Cser Sándor A) 336-337
Cserny János A) 356
Csernyisov A) 174, 229, 377
Csetey Károly B) 166
Csia Sándor A) 203
Csicseri Rónay István A) 204
Csiffáry Ágoston A) 650
Csikós Nagy Béla B) 147, 599, 606, 610
Csilléry András A) 330
Csincsek Imre B) 147
Csizik Béla A) 75
Csizmadia Andor B) 93
Csizy István A) 651
Csomor Gusztáv A) 631
Csondor István B) 513
Csorba János A) 230, 422, B) 13
Csögör Lajos B) 111
Csuka József B) 113
Csukásy G. Lajos A) 55, 77, 83, 90, 94,
97, 109, 112, 117, 121, 130, 142, 151-
152, 156, 170, 176, 179, 183, 188, 192,
197, 205, 211, 214, 216, 218, 220, 225-
227, 232, 234, 236-237, 244-245, 249-
250, 252, 255, 257, 273, 278, 282, 285,
288, 290, 298, 300, 306, 311, 320, 332,
340, 343, 351, 357, 365, 368, 374, 381,
385, 390, 398, 421, 432, 442, 445, 464,
466, 468, 485, 500, 505, 507, 510, 513,
525-526, B) 138
Czapik Gyula A) 468
Czeglédy Sándor B) 158
Czinkótszky Jenő B) 313
Dabasi Schweng Loránd A) 667, 673-
675, 688, 692, B) 48, 193, 196, 200,
202, 204, 215-221, 225, 233, 272, 308,
312, 317-319, 322-323, 334-335, 341,
343, 346, 348-349, 361-363, 366-368,
370, 374-375, 493, 520, 522, 553, 606,
611, 615
Dancza Lajos B) 188-189
Dankó Pál A) 669
Dants Sámuel A) 648
Dargay Bertalanné B) 573
Darvas János A) 330
Darvas József B) 165, 549
Darvas Lajos B) 535
Darvas Szilárd B) 573
Deák Ferenc A) 330
Deák László A) 204
Deák Leó B) 499
Decleva Zoltán A) 192, 211
Decsényi Béláné Szemző Piroska A)
677
Deér József B) 434-436
de Gaulle, Charles A) 227-228
Dekanozov, Vlagyimir Gavrilovics A)
11, 71, 153, 154, 157-158, 162
Dékány Imre B) 388
De Lux A) 161
Demel Aladár A) 329
Demeter Béla A) 289
Demeter Géza A) 117, 287, 289
Demeter János A) 289, B) 111
Demény Pál B) 189
Dercsényi Dezső A) 677
Deseő Antal B) 147
Dessewffy A) 407
Deutsch Ödön A) 668
Dienes Gedeon B) 431
Dinnyés Lajos A) 582
Dirsztay Andor br. B) 147
Dobák Berta → Horváth Ákosné
Dobák Dénes A) 330
Dobay Elekné B) 216

- Dobi István B) 141
Dobó Emil B) 113
Dobó-Schimmer István A) 115, B) 188-189
Dobos György A) 335
Dobos László B) 257
Dobray Endre B) 147
Dobri Gyula A) 669
Dobrovoczky Ferenc A) 648
Dohnányi Ernő A) 204
Domján János A) 648
Domokos Pál Péter B) 573
Donáth Ferenc A) 285, B) 181
Donáth György A) 329
Dorics György B) 574
Dózsa Jenő B) 434-435, 505
Dövényi Nagy Lajos A) 203
Drahos János B) 81, 93
Drégely-Dreyer József B) 254
Dulin Elek A) 204
Dulin Jenő B) 371
Dumbovich Emil B) 221-222
Dücső Jánosné A) 330
- Ebergényi Gyula B) 513
Ebneht István A) 668
Edgcumbe, Oliver Pearce A) 16, 72, B) 424, 467
Ékes István B) 10
Elek Lajos B) 387
Elekes Boldizság A) 330
Elekes Lajos A) 408
Ember Endre B) 210
Ember László B) 542
Ember Sándor A) 329
Encsey István A) 291
Endre László A) 203, 616-617, B) 193
Eördögh János B) 572
Erdei Ferenc A) 21, 24, 36, 40, 73, 83, 85-87, 90, 94, 96-97, 103-104, 109, 112-117, 121, 124-130, 142, 146-147, 149-153, 156-157, 183, 188, 190, 193-195, 197, 204-205, 207, 211, 214, 218, 226-227, 233-234, 236, 238-240, 244, 249, 256-257, 273-274, 277-278, 282-284, 288, 292-295, 298, 300, 302-304, 306, 311, 318-320, 332-333, 336, 340, 343, 351, 357, 359, 365, 368, 370, 372-374, 381, 384-385, 389-390, 392-394, 398, 416, 421-423, 427, 432, 442, 445, 464, 466, 468, 470, 479-480, 498, 500-501, 503-504, 509-513, 525, 534, 543, 546-550, 553-554, 567, 576-578, 580, 582, 584, 591-593, 606, 615, 620, 623, 625-627, 633, 646, 667, 670-672, 688, 690-691, 711, B) 9, 15, 31, 33-34, 48, 58-59, 61-62, 67-68, 71, 74-75, 78-79, 82, 111, 115-117, 119-120, 123, 137, 142-157, 178, 180, 182, 188-190, 193-195, 200, 202, 204, 207, 213, 215, 239, 243, 253-256, 274, 278-280, 294-295, 307-308, 335, 341, 350, 361-363, 372, 378, 381, 384, 387-391, 409, 412, 423, 451, 478, 483-486, 496, 505, 514-516, 527, 529-530, 558, 560, 562
Erdei József B) 147
Erdei Károly → Erdélyi Károly
Erdélyi József A) 330
Erdélyi Károly A) 105-106
Erdődi Ernő A) 668
Erdőhegyi Lajos A) 220
Erney Tibor B) 10
Eröss A) 276
Eröss János A) 76, 105, 106, 114, 276, B) 371-373
Esterházy Móric gr. A) 533
- Fábián Ferenc B) 11
Fabinyi Tihamér A) 203
Fall Endre A) 471
Faragho Gábor A) 10, 12, 24, 34, 38-39, 54, 70, 83-85, 88-90, 94-97, 103, 107-109, 112-117, 121-122, 124-126, 130, 136-137, 142, 145-147, 151-152, 156, 170, 172-176, 178-179, 183, 188, 195, 197, 205-207, 211, 214, 218, 221, 223, 225-228, 230, 233-234, 236, 242-244, 249, 252, 257, 273, 277-278, 282-284, 288, 290, 292, 298, 304, 306, 311, 319-320, 332, 339-340, 343, 345-346, 351, 357, 359, 365, 368, 373-374, 381, 383-385, 390-392, 397-398, 420-421, 425-

- 428, 432, 438-439, 442-443, 445, 464, 466, 468, 471, 475, 480, 500, 504, 507, 509-510, 515, 524-525, 543, 545-546, 548, 554, 567, 575-576, 584, 592, 598-600, 612, 615, 633, 645-646, 654, 667, 682, 687-688, B) 576, 580, 587
- Faragó Ede A) 329
- Faragó György B) 448
- Faragó László B) 141, 181, 195
- Farkas Bertalan → Fekete Bertalan
- Farkas Ernő B) 12
- Farkas Ferenc A) 619, B) 76, 141, 195, 272, 456, 549
- Farkas Ferenc A) 203
- Farkas Mihály A) 11, 71, 146, 647, B) 117, 141, 156, 372
- Gy. Farkas Sándor B) 254
- Farnadi (Dietl) Fedor A) 586
- Farnos Dezső A) 585-586
- Fazekas A) 345
- Fazekas A) 127
- Fáy István A) 329
- Fedák Sári A) 330
- Feitl István A) 77
- Féja Géza A) 330
- Fejér László A) 669
- Fejes László B) 257
- Fekete Bertalan A) 242
- Fekete Ilona A) 631
- Fekete Imre B) 189
- Fekete Lajos B) 502
- Feketehalmy Czeydner Ferenc A) 204
- Feldner Áron B) 80
- Fényes Jenő B) 499
- Fényes Zsigmond A) 670
- Fenyves Ödönné B) 478
- I. Ferenc József király, Habsburg B) 405
- Ferencz Tibor B) 243
- Festetich Bruno gr. A) 203
- Festetich Domokos gr. A) 204
- Fiala Ferenc A) 204
- Fiala Jenő A) 669
- Fiedler János B) 298
- Fierlinger, Zdeňek A) 162
- Filipovits Károly A) 309
- Fisher József A) 236, 502, 512
- Fisher, Max A) 240
- Flórián Györgyné B) 542
- Fluck István A) 616-617
- Fodor Jenő A) 471
- Fodor László B) 448
- Fodor Mór A) 669
- Fogarasi Béla B) 568
- Fogarasi Béláné Berend Elza B) 568
- Fogel Ábrahám B) 80
- Folba János A) 507, B) 286, 309
- Forbáth Róbert A) 444, 459
- Forró Kornél B) 572
- Föglein Gizella A) 72, 238
- Földes Imre A) 141
- Földes Imre B) 11
- Földesi Margit A) 72
- Földessi Gyula B) 503
- Földy József B) 426
- Fraknói László B) 84
- Francisci Mihály A) 256, 552
- Franisku → Francisci Mihály
- Fricke Valér A) 204
- Friedmann Sándor A) 668
- II. Frigyes király, Hohenzollern A) 569
- Frigyes Andrea B) 255, 483
- Furdek Mátyás B) 296
- Fülei Szántó Endre B) 285-286
- Füleki Kázmér B) 218
- Fülöp József A) 291
- Fürjes Vilmos B) 10
- Fürst Sándor B) 446
- Füssy Kálmán A) 329
- Füsty Molnár Sándor B) 570
- Füzéri Lajos B) 10
- Füzési Endre A) 669
- Füzi Jakab A) 668
- Gaál Etelka → Rabéczy Józsefné
- Gaál Lajos A) 204
- Gábor Áron A) 90
- Gábor József A) 12, 24, 35, 39, 71, 83, 89-91, 94, 97, 103, 109, 112, 116-117, 121, 124-126, 128-130, 142, 145-147, 151-152, 156, 170-171, 173, 175-176, 179, 182-183, 188-190, 193, 197, 214,

- 218-219, 222, 224-232, 234, 238, 273,
275-276, 278, 282-284, 288, 290, 292,
297-298, 311, 314-315, 317, 319-320,
332, 340, 343, 345-348, 351, 357, 364-
365, 368, 374, 381, 383, 385, 390-392,
395-398, 403, 421, 427, 430, 433, B) 9
Gáborjáni Szabó Kálmán A) 122
Gách (Gács) Ganz Lajos A) 514, B) 298
Gács József A) 669
Gadanez Béla B) 442
Gál András B) 385
Gál Csaba A) 204, 329
Galántai József A) 710
Galdin A) 402
Gáll B) 108
Gallia Béla B) 10
Gallyasy Imre A) 192, 211
Garami Dezső B) 84
Garami Ernő B) 509
Garami Ernőné Olsavszky Anna B) 509
Garami Pál A) 669
Gascoigne, Alvary Douglas Frederick
A) 16, 72, 369, B) 424, 453, 466
Gáspár Ferenc A) 222, 293, 332, 442,
585, B) 272
Gáspár Jenő A) 330
Gasparri, Pietro B) 93
Gátai Ágoston B) 442
Géczy József B) 113
Gellért György → Kisházi Iván György
Gellért Jenő A) 669
Gellért Ödön B) 113
Gergely Albert B) 113
Gergely Jenő A) 78
Gergely László B) 570
Gergő Pál A) 669
Germanus Gyula B) 434-436
Gerő Ernő A) 11, 22, 24, 35, 39-40, 63,
70, 89, 104-105, 113, 115, 146, 291,
294, 335, 421, 423, 426-427, 430-432,
438, 442, 444-445, 464-470, 475-478,
480, 500-504, 507-513, 515, 520-525,
543, 545, 548-551, 554, 559, 561, 567-
568, 570-571, 574, 579, 584, 587, 590-
592, 594-596, 598-599, 601, 615, 627,
630, 632, 634, 646, 651-652, 656, 667,
670, 678-680, 683, 688-689, 694, 698-
699, B) 9, 31, 75, 111, 137, 141-142,
146-147, 163, 168, 178, 181, 183-184,
188-190, 192-193, 196, 200-204, 207-
208, 214, 216-217, 219, 221, 223-225,
239-241, 244-245, 258, 274, 276, 279-
280, 283-284, 286-287, 290, 297, 308,
310, 313-314, 316-318, 320, 322-323,
335-336, 338, 340-343, 346-347, 351-
352, 358-359, 361, 363-364, 366-368,
370-375, 378-380, 382-383, 385, 388,
391, 394, 396, 398-400, 402, 423, 428-
429, 432, 436-438, 441-447, 450-453,
478, 482, 488-489, 496-498, 500-501,
504-505, 509-511, 517, 530, 533, 537-
539, 541, 543, 558, 562, 589, 593, 599,
601-602, 604, 607-609, 611-612, 614-
616, 618-619
Gezámics András A) 648
Ghiczy Jenő A) 203
Gjurov, Alexander B) 431
Glattfelder Gyula B) 94
Gombó István A) 244, 257
Gombosi Zoltán A) 386, 427, B) 240
Gonda Béla A) 141
Gonda Béla B) 395
Gondi Ferenc A) 586
Gosztonyi Péter A) 69
Gosztonyi Sándor A) 329
Gömbös Gyula A) 28
Gönczi Jenő B) 213
Göndör Aladár B) 80
Görgey Vince A) 330
Görgényi László A) 669
Grassy József A) 204
Grigorjev, Béla Janovics A) 95, 101,
149, 218, 318, 357, 426, 433, 503, B)
277
Groza, Petru A) 62, 78, 345, 372, B) 199
Grósz József A) 468, B) 76, 207, 543
Gruber Lajos A) 204
Gruber Mór B) 216
Grün Adél → Házy Lászlóné
Grünwald Samu B) 80
Gudenus Leo br. A) 330
Gulácsi György A) 581

- Gulyás József A) 650
Gyöngyösi János 24, 38-39, 54, 60, 62, 73, 83-84, 86, 90, 94-97, 101, 103, 109, 115, 117, 130, 149, 151-156, 163, 170, 172, 174-176, 179, 182-183, 188-190, 193-194, 196-197, 205, 207, 214, 218-221, 223-229, 231, 234, 236, 240-241, 244, 249, 252, 255-257, 267, 273, 277-278, 282-284, 288-291, 294, 297-298, 300, 304, 306, 311, 314-315, 317-320, 325, 332-333, 339-340, 343, 349-351, 357-358, 362, 365, 368-370, 372-374, 381, 383-385, 390-392, 398-400, 405-406, 421, 425-426, 432-433, 435, 442, 445, 464-466, 468, 480, 500, 502-504, 507-510, 517, 525, 543-544, 546-547, 554, 567, 578, 584, 587, 591-592, 615, 629-630, 632, 641, 646, 656, 667, 672-673, 689, 699, 711, B) 9, 17, 31, 35-36, 58, 60, 62, 75, 81, 111, 116, 118, 137, 141, 147, 178, 181-182, 188, 190-191, 193, 196, 201-202, 204-205, 207-209, 221, 239, 242, 245, 247, 258, 274-275, 277, 279-281, 284, 302, 308, 312-313, 315, 328, 335, 339-342, 361, 373, 375, 381, 383, 385-389, 402, 423, 425-426, 430-431, 433, 436-437, 454, 456, 478, 496, 503, 530, 536, 558, 562
Gyöngyösi Jánosné A) 101
Györfly István B) 77
Györi Imre B) 296
Györi Tibor A) 669
Gyurta Lajos B) 254

Haala Róbert A) 329
Haendel Vilmos A) 204
Haimann János B) 618-619
Hain Péter A) 203
Hajdú Elek (Elemér) B) 452
Hajdú Endre b) 309-310, 315
Hajnal Ferenc B) 40
Halasi János B) 216
Halasi László A) 332, 585, B) 272
Halassi A) 211
Halász György B) 11
Halász József B) 392

Halász Pál B) 81, 94
Halbai Endréné A) 669
Halmágyi Alajos B) 571
Halmágyi Tibor B) 147
Halmai János A) 329
Halmos József B) 80
Halmosy Dénes A) 72, 78, 294, 563, B) 118, 274, 336, 425
Hám Tibor A) 336- 337
Hankiss János A) 330
Harangozó Antal A) 569
Haraszi Károly B) 147
Hardi Róbert A) 345, B) 576
Harrer Ferenc A) 618, B) 157
Harriman, William Averel A) 158
Hartmann Béla B) 113
Hátszegi (Hatz) Ottó A) 136, 181-182, 192, 211, 221-222, 362
Hatvani Béla B) 542
Havas László Jenő B) 508
Háy László B) 384
Háy Lászlóné Grün Adél B) 384
Haynau, Julius Jakob br. B) 405
Hazai László A) 668
Hegedűs Gyula A) 618
Hegedűs Gyula B) 138
Hegedűs János B) 570
Helischauer Hugó B) 479
Hellenbronth Vilmos A) 203
Henkey János A) 330
Herboly Zoltán A) 114
Herczeg Ferenc A) 669
Hertelendy Miklós A) 329
Heszlényi József A) 203
Hetényi László B) 147
Hevesi Ferenc A) 582, B) 37
Himmler Márta A) 620, 631
Hindy Iván A) 203
Hirsch Dezső B) 573
Hitler, Adolf A) 64, 93, 143, 158-159, 166, 215, 254, 546, 577
Hlatky Endre B) 211
Hódi Imre A) 652
Hoffmann Ottó B) 446
Holéczy Béla B) 80
Hollós Ervin B) 132

Személynevek mutatója

- Hollós László B) 147
Hóman Bálint A) 203, B) 435-436
Homonnay Hugó A) 291
Horthy Miklós A) 9-12, 18, 24, 34-35, 60, 68, 69, 70, 84, 108, 144, 190, 192, 474
ifj. Horthy Miklós A) 70
Horti László B) 243
Horkay Nándor B) 147
Horony Pálffy László B) 10
Hortobágyi József A) 669
Horváth Akos B) 87, 245
Horváth Ákosné Dobák Berta B) 87, 245
Horváth Barnabás B) 460-461
Horváth Béla A) 616-617
Horváth Ferenc A) 329
Horváth Gedon A) 631
Horváth Géza A) 329
Horváth István A) 421-422
Horváth Jenő B) 571
Horváth József A) 648
Horváth László A) 438-439
Horváth Sándor A) 330
Horváth Sándor A) 645, 687, 715, B) 52
Hosszú Zoltán A) 330
Hoványi Pál B) 147
Hubay Kálmán A) 203
Hubay Miklós A) 533
Hunyady Búzás Endre A) 329
Hunyady Ferenc gr. A) 329
Huszovszky Lajos B) 13
Huth Tivadar B) 434-435
Hübner Gizella B) 10
- Ignotus Pál A) 101
Illéssy Artur A) 668
Imrédy Béla A) 203, 534
Inánts Elemér A) 329
Incze Gyula B) 158
Inczédy Ákos A) 668
Inotai Ferenc A) 669
Iván Gyula B) 43
Iványi János A) 648
Iványi József B) 396
Izsák Lajos A) 74
- Jaczkó Pál A) 336-337
Jakab Mihály A) 422
Jalanik Árpád A) 668
Jancsár József B) 576, 579, 607, 609, 611, 613, 615
Jankovics Péter B) 147
Jánossy Dénes B) 12
Jány Gusztáv A) 203
Jaross Andor A) 203, 616
Jászi Oszkár B) 549
Jávor Lajos A) 674
Jékely Béla B) 189
Jemnitz Sándor B) 285-286
Jenei Károly A) 442
Jerem Géza B) 480
Jeszenszky Ferenc B) 285-286
Joannovics Emil A) 336-337
Jócsik Lajos B) 141, 181-182, 195
Johann Kálmán A) 669
Jolsvay Győző A) 330
Jóna Antal B) 478
Joszovits Dávid A) 514
Józsa Dénes B) 147
József főherceg, Habsburg A) 203, 371
Juhász Géza A) 255, B) 434
Juhász Miklós B) 572
Juhász Nagy Sándor A) 115, 335, 582
Juhász Vilmos A) 513
Juhos László B) 84
Jurcsek Béla A) 203, 242, 612, 638
- Kabay Zoltán A) 330
Kabók Lajos B) 446
Kádár János A) 114, B) 141
Kádár Lajos A) 330
Kádár Levente A) 585-586
Kaffka Zoltán A) 291
Kállai Gyula A) 55, 77, 514, 518, B) 35, 75, 131, 137, 140, 147, 178, 193, 200, 202, 204, 239, 274, 280, 308, 335, 361, 378, 423, 453, 478, 489, 562
Kállay Miklós A) 242, 436, 492, 617, B) 252
Kállay Viktor gr. A) 329
Kalmár Endre A) 330
Kaló Andor B) 434-435

- Kaposi Lajos B) 573
Kappel Gyula B) 414
Kaptánffy Albin A) 330
Kapy Rezső A) 330
Karácsonyi Ferenc A) 104-105, B) 281
Karamuza → Kara Muza
Kara Muza A) 264-265, 407
Kárász Artur B) 123, 563, 589, 594, 599,
603-605, 607, 609, 611, 613-615, 618-
619
Karcsay Sándor B) 255, 483
Karczag Iván B) 11
Károlyi József B) 216
Károlyi Mihály gr. A) 334-335, 581,
618, B) 254, 280, 509, 560
Kárpáti Lajos A) 669
Karsai Elek A) 76, 115
Kászonyi István B) 391
Katona János A) 336-337
Katona János B) 12
Kaufer Jenő A) 669
Kaufmann József A) 669
Keck Antal A) 204
Kecskési (Tollas) Tibor A) 149
Keinzel Ede A) 329
Kekels L. A) 136
Keledy Tibor A) 330
Kelemen Gyula A) 514-515, 525, 615,
631, 633, 688, 694-695, B) 9, 22, 31-32,
41-43, 58, 61, 63, 75, 82, 88-89, 111,
113, 128-129, 207, 530, 540-541, 543,
618
Kelemen Jenő A) 124-125
Kelemen Krizosztom A) 468
Keleti Imre B) 84
Keller Oszkár B) 374
Kemény Ferenc B) 431
Kemény Gábor A) 203
Kenessey Pongrác A) 422
Kenéz Vilmos B) 542
Keno, Pritula A) 127
Kenyeres Lajos A) 670
Kerecsendi Kiss Miklós A) 330
Kerék Mihály A) 358
Kerekes István A) 697
Kerekes József A) 340
Kerekes Nándor B) 219
Kerekes Sándor B) 572
Kerekesházy József A) 304, B) 165
Keresztes Mihály A) 73, B) 281
Keresztes Zoltán A) 669
Keresztúry Dezső B) 11
Kéri Kálmán A) 125, 136, 362
Kerner János B) 431
Kerner Jánosné B) 431
Kertész István A) 78, 689-690, 711, B)
73-74
Késmárky B) 205
Kéthly Anna A) 471, B) 141, 190
Key, William Shaffer B) 466-467, 603
Kilár Károly B) 574
Király László A) 508
Kirimi Irén B) 570
Kisházi (Gellért) Iván György A) 223,
240
Kisházi Ödön B) 141
Kiss András A) 648
Kiss Ferenc A) 204
Kiss Gyula B) 570
Kiss István A) 101, 136, 192, 211
Kiss János A) 296, 473, B) 222
Kiss János A) 106
Kiss János A) 304
Kiss Jánosné A) 680, B) 309
Kiss Károlyné A) 652
Kiss Roland A) 75, 304, 318-319, 580,
621, 646, 649, B) 10, 48, 58-59, 62,
308, 317, 320, 323, 530, 533
Kiss Sándor B) 20
Kiss Sándor Mihály A) 622
Kiss Szilárd B) 588
Kiss Tibor B) 434, 436
Klementisz Ervin A) 330
Kner Izidor A) 122
Knurr Pálné B) 446
Koczor Pál A) 652
Kodály Zoltán A) 619
Kokas Lajos B) 147
Kolosváry Borcsa Mihály A) 203, B) 13
Kolozsváry Bálint B) 12
Koltay József A) 329
Koltay Zsigmond A) 669

Személynevek mutatója

- Koltói Anna B) **446**
Komáromy Pál B) **285-286**
Komló László B) **10**
Komocsin Zoltán A) **285**
Koncz Pál B) **513**
Kondorosi György B) **132**
Kondratov, Alex Mihajlovics A) **201,**
261, 266, 315, 348, 406, B) 439, 467
Koos Béla B) **133**
Kopár Ferenc → Kopár József
Kopár József B) **393**
Kopasz Károly B) **442**
Korah Mórné B) **216**
Korányi Jenő B) **296**
Kormoss István A) **631**
Kornitzer Béla A) **514**
Kornis Gyula A) **370-371**
Korom Mihály A) **69, 72, 74, 78, 162**
Korompay A) **204**
Korpás Gy. A) **185**
Kosáry Domokos A) **408**
Kosdy János A) **650**
Kossa István B) **141, 209**
Kossuth Lajos A) **215, B) 437**
Koszmály László A) **631**
Koszov, Vlagyimir Fedorovics A) **193,**
265-266
Kosztrabszky Ferenc B) **487**
Kotsis Iván A) **618**
Kotzián Emil B) **138**
Kovács Béla A) **91-92, 135, 152, 182,**
316, 511, B) 141, 372, 549
Kovács Ferenc A) **330**
Kovács Ferenc IV. A) **330**
Kovács Gyula, szendrői A) **329**
Kovács Imre B) **58, 63, 141, 165**
Kovács István B) **505**
Kovács János A) **115**
Kovács János A) **335**
Kovács J. István A) **582**
Kovács Kálmán A) **91-92, 146, 152, 336,**
688, 696-697, B) 181
Kovács Máté A) **631**
Kovács Zoltán B) **147**
Kovarcz Emil A) **203**
Kováts Lajos A) **669**
Kozár Elemér A) **330**
Kozma Viktor B) **114**
Kozmorszky Tibor A) **330**
Kőfalvi Róbert A) **694**
Kölcsey István A) **329**
Köpf Károly B) **573**
Kővágó József B) **214**
Kővári Marcell A) **249, 291, B) 221-222**
Kramer Gyula B) **499**
Krammer Mária → Szántó Béláné
Kranc Raymund A) **329**
Krause Rudolf A) **309**
Krausz György A) **156**
Kreschka Frigyes A) **330**
Kretzoi Miklós A) **677**
Krno, Dalibor Milos A) **384-385, 490**
Krudý Ferenc A) **329**
Krzemien L. (J.) A) **632**
Kudriczy István A) **330**
Kuhajda Vilmos A) **329**
Kulcsár István A) **204**
Kun Béla, szentpéteri A) **693**
Kun Miklós A) **74**
Kuncze Géza A) **329**
Kunder Antal A) **203**
Kunéry Kálmán A) **649**
Kunfi Zsigmond A) **622**
Kunfi Zsigmondné Rónai Erzsébet A)
622
Kunosi, Alexander B) **112**
Kurkó Gyárfás B) **136**
Kurucz István B) **189**
Kuthy László A) **507**
Kuznyecov, Fjodor Iszidorovics A) **94,**
149, 154
Kügyi Virágh László A) **330, 513**
Kürthy István B) **572**

Laczkó Géza A) **649**
Ladányi Jenő B) **392**
Lajos Iván A) **631**
Lakatos (Schwarz) Éva Bella B) **568**
Lakatos Géza A) **617, B) 238**
Lakatos Miklós A) **545**
Laky Dezső A) **513**
Langlet, Valdemar A) **173**

- László Dezső A) 330
László Dezső B) 315
László Géza A) 617
László Jenő B) 128
László Jenőné B) 128
Lauriszin Lajos A) 330
Lázár Imre B) 569
Lázár János B) 576
Lázár Vilmos A) 648
Lázár Vilmos B) 19, 569
Legéndi Rudolf A) 390, 468-469, B) 212
Leitner Dezső → Leitner Jenő
Leitner Jenő A) 141, 148-149
Lenárt János v. A) 329
Lendvai István A) 513
Lengyel Balázs B) 11
Lengyel Sándor B) 189
Lenin, Vlagyimir Iljics Uljanov A) 62, 703, 709
Lenkei Dezső B) 286
Lenkey Géza B) 161
Lersch Andor B) 147
Lettrich, Jozef A) 702
Lévay Zoltán A) 104
Levuskin, Iván Ivánovics A) 201, 309, 402
Lill János A) 203
Lindenbach József B) 220
Linder Béla A) 582, B) 280
Lipcsey Márton A) 329
Lipők Károly B) 484
Lipők Károlyné B) 484
Lippai Imre A) 350
Lippai István A) 350
Liszt Nándor A) 330
Ljevuskin → Levuskin
Loguskin → Levuskin
Lomb (Lemberger) Marcell B) 37
Lonkay Ferenc A) 669
Losonczy Endre B) 576
Lovik Károly A) 330
Luczay Béla A) 668
Lukács Béla A) 203
Lukács György B) 162
Lukács György B) 434-435
Lukács Imre A) 471
Lukász Alfonz B) 396
Lyachovits Sándor A) 374
Máday István A) 363
Magasházy László A) 192, 211, 306
Magyar Gyula B) 570
Magyar Jánosné A) 670
Magyarossy Sándor B) 255
Major Jenő A) 330
Major Máté A) 407
Makai Gábor B) 569
Makay Miklós B) 576
Makray Sándor A) 330
Malinovszkij, Rogyion Jakovlevics A) 87, 136, 154, 172, 236, 382
Mándics Mihály A) 155
Mándy Lajos A) 220
Maniu, Juliu A) 32, 61-62, 78, 160, 327
Mannheim A) 141
Mannheln → Mannheim
Márffy Albin B) 147
Mária Terézia királynő, Habsburg A) 569
Marik Pál A) 586, B) 431
Marjay Frigyes A) 330
Markos Olivér A) 617-618
Markovits István A) 512
Markovits Józef B) 220
Márkus Ferenc A) 114
Márkus István B) 126
Márkus Imre A) 669
Márky Tamás B) 10
Marosán György A) 205, B) 165
Maróthy (Meisner) Károly A) 204
Marsall → Vorosilov
Marschalkó Lajos A) 203, 330
Marschall, George Catlett A) 158
Márton Áron A) 468
Marton Béla A) 203
Márton Endréné A) 631
Marton János A) 438, B) 611, 613
Mártonffy Károly B) 434-435
Martonyi János B) 460-461
Martsa Dénes B) 257
Martsekenyi Imre A) 329
Mátay Florence A) 101

- Mátéffy Géza A) 374, B) 619
Mátéffy Sándor B) 569
Matolay Géza A) 330
Matolcsi Miklós A) 668
Matolcsy Mátyás A) 204
Matolcsy Tamás A) 329
Mátrai László A) 692
Matuska Márton A) 155
Mátyás Károly B) 512
Matyasovszki-Látesz Kornél A) 330
Medgyesy László B) 431
Medgyessy Anna B) 215-216
Medgyessy Béla B) 572
Medzihradzky Gusztáv B) 147
Megay Károly A) 329
Megyeri Ella A) 330
Méhely Lajos A) 204
Melegh Gábor A) 330
Meleghegyi Sándor B) 542
Mendelényi László A) 585-586
Mendöl Tibor B) 503
Mentler Mihály A) 679
Merényi Scholtz Gusztáv B) 210
Meskó Illés B) 147
Meskó Zoltán A) 203
Meskó Zoltán A) 203
Messik János A) 361
Mester Lajos B) 391
Mester Miklós A) 204, 616-617
Mészáros István A) 586
Metzger Simon B) 487
Mezei Mihály A) 114
Mezey Lajos A) 329, 471
I. Mihály román király, Hohenzollern A) 160
Mihajlovics, Draža A) 155
Mihályffy Béla A) 330
Mikes Alfréd A) 618
Miklós Aladár, dálnoki B) 453
Miklós Béla, dálnoki A) 9-10, 12, 24-25, 32, 34, 39, 45, 48, 50, 52, 59, 61-62, 66, 69-70, 77, 83-90, 93-97, 99, 103, 108-109, 111-117, 121-124, 126-128, 130, 134-137, 142-144, 146-147, 149-153, 155-157, 170, 172-173, 175-183, 188, 190-193, 195-196, 204-205, 210-211, 213-214, 216, 218-229, 231-234, 236, 239-240, 244-247, 249, 254-255, 257, 260, 267, 273-279, 282, 284-289, 291-295, 298, 300-306, 320, 331-332, 334-336, 338-340, 342-343, 345, 350-351, 353, 356-360, 362-363, 365, 374, 381-383, 385, 390-392, 394-395, 398, 405, 415-416, 420-421, 423, 427-428, 430, 432-433, 437-438, 442, 444-445, 460, 464-466, 468, 480, 504-505, 509-514, 525, 528-529, 533-534, 540, 543-546, 549, 551, 554, 561, 566-569, 579, 584-587, 591-592, 601, 615, 627, 634, 641, 646-647, 656, 667, 673, 683, 687-690, 699, 704, 712-713, B) 9, 22, 31, 36, 45, 58-60, 62, 75, 79, 92, 111, 113, 115-117, 130, 137, 139-140, 142-143, 146-147, 155-156, 162, 165, 168, 178, 180-182, 184, 188-190, 192-193, 195-196, 200-209, 213-215, 219, 221, 224, 226, 239-243, 253, 256, 258, 260, 273-274, 276-280, 289, 297, 320, 323, 335, 337-338, 340-351, 361-363, 367, 371-372, 375, 378, 381-384, 386, 388-390, 402, 404, 423-426, 428, 439, 452, 455, 465-467, 469, 488-489, 496-498, 502, 504, 506-507, 517-518, 520, 531, 543, 549-550, 558-565, 576-577, 599, 602-604
Mikó Tibor B) 10
Mikojan, Anasztasz Ivanovics B) 142, 358-359
Milassin Kornél A) 104-105
Millok Sándor A) 514, B) 156
Milotay István A) 204, 336
Mindszenty József A) 69, 78, 333, 408, 468, B) 207, 309, 404, 530, 543, 547-550
Miszkács László → Niszkács László
Mocsáry Dániel A) 585
Módos Elemér B) 396
Mokcsay Dezső A) 203
Molnár Erik A) 24, 36, 39, 55, 73, 83, 91, 94, 96-97, 103, 109, 112-114, 116-117, 121-123, 130, 142, 146-147, 149, 151-152, 156, 170, 176, 179-180, 183, 188, 194, 197, 205, 212, 214, 218, 224,

- 226-228, 230-231, 233-234, 244, 249, 253-254, 256-257, 270, 273, 278, 282-284, 288, 295-298, 300, 303-304, 306, 311, 316, 319-320, 332, 340, 343, 348, 351, 356-357, 360, 365, 368, 370, 374, 381, 384-385, 390, 396, 398, 421, 424, 426, 430, 432, 442, 445, 464, 466, 468-469, 480, 500, 502, 504, 507, 509-510, 523, 525-526, 543, 551, 554, 561, 567, 576, 579, 584, 591-592, 601, 615, 632, 634, 646, 654-656, 667, 681, 683, 688, 699, B) 9, 21-22, 31, 44-45, 57, 75, 88-91, 108, 111, 130, 137, 146-147, 156, 168, 177-178, 184, 188, 192-193, 196, 200, 204, 207, 217, 239, 251-253, 274, 280, 291, 294, 308, 316, 320, 335, 349, 351, 361, 375, 378, 423, 447, 453, 478, 496, 517, 530, 541-543, 547, 562
- Molnár Ferenc B) 32
 Molnár Győző B) 453
 Molnár Imre A) 669
 B. Molnár József A) 337
 Molnár Kálmán A) 115, B) 140-141, 434-435
 Molnár Károly B) 147
 Molnár Pál B) 222, 466
 Molotov, Vjacseszláv Mihajlovics Szkrjabin A) 10-12, 27, 70, 153-154, 157-161, B) 276
 Mónus Illés B) 446
 Moor Gyula A) 371, B) 456
 Morvay Géza B) 321
 Mosonyi Kálmán A) 329
 Muhoray Pálffy Zoltán → Pálffy Muhoray Zoltán
 Muráti Lili A) 330
 Mühl Henrik A) 204
 Müller Antal A) 329
- Nádas Lajos A) 330
 Nádasdy Kálmán B) 286
 Nagy Ferenc A) 39-40, 74, 421, 423, 438, 442, 464, 468, 475-476, 480, 500-502, 505-507, 509-511, 526, 543, 546, 548, 554, 559, 567-568, 575, 577, 584, 587, 592, 614, 623, 646, 667, 682, 688-689, B) 9, 14-15, 21-22, 30-33, 58, 60, 75-76, 87, 92, 111, 116, 130, 137, 139, 141, 144, 147, 152, 178, 188, 190, 193, 195, 200-201, 204, 207, 214, 239, 274, 279-280, 283, 287, 289, 292, 296-297, 299, 308-309, 312-313, 316-320, 332, 335-336, 339, 343, 347, 349, 361-363, 365-366, 368, 370-373, 378-380, 383, 386, 388-389, 393, 398-400, 423, 425, 429, 432, 435, 445, 449, 452, 478, 481-482, 496, 500, 506, 514, 530-531, 558, 562-564, 589-590, 592, 595-597, 599-601, 604, 606-607, 610-612, 614-615, 617-618, 620
 id. Nagy Ferencné B) 309
 Z. Nagy Ferenc B) 388
 Nagy György A) 581
 A. Nagy György 570
 Nagy Imre A) 11-12, 24, 35-36, 39, 70, 73, 83-92, 94-97, 103, 108, 112-115, 121-122, 124-128, 130, 142, 144-147, 152, 170-172, 175, 179-180, 188-189, 191-192, 194, 196-197, 205, 207-211, 213, 218-219, 223, 226, 236, 239-240, 249, 273, 277, 282-283, 285, 332-333, 343, 345, 357-358, 368, 370, 372, 408, 421, 426, 433, 442-443, 464-465, 468-470, 475, 480, 500, 504-505, 507, 509-510, 512, 516, 520, 524-526, 534, 543, 548-549, 551, 554, 567, 570, 575, 579, 584, 615, 618, 620, 628-629, 634, 646, 651, 656, 667, 675-676, 683, 688-689, 693-694, 699, B) 9, 15, 18-19, 22, 31-32, 37-38, 45, 58, 62, 75, 81-85, 87, 111, 114, 116, 118, 137, 145-147, 162, 168, 188, 192-193, 196, 200, 203-204, 206-207, 213, 216, 225, 239, 241, 244, 258, 274, 279-280, 287-288, 297, 308, 310-311, 323, 335, 347, 361, 368, 372, 375, 378, 380, 389, 392, 395, 397, 400, 402, 423, 478, 496, 517, 558, 562, 576-577, 580, 589, 592, 596, 599, 607, 611, 615
 Nagy Imre B) 446
 Nagy István A) 648
 Nagy Iván A) 586, B) 431

Személynevek mutatója

- Nagy Jenő A) **296**
Nagy Jenő I. A) 668
Nagy Kázmér B) 10
Nagy Lajos A) **523, 579**
Nagy László A) 329
Nagy Sándor A) **182, 225, 250**
Nagy Vilmos, nagybacsoni A) 192
Nagy Vince A) 582
Nagy Zoltán A) **104-105, 115**
Nagyatádi Szabó István A) **74-75, 333**
Nánássy László B) **391**
Navratil Ákos A) **693**
Nechay Olivér B) **84**
Négyesi Imre A) 652
Neller Mátyás A) 330
Nemes József A) **89-90, 146, 156, 214**
Nemestóthy A) 204
Németh Andor A) 329
Németh Gyula B) 147
Németh István A) 115
Németh Jenő A) 330
Németh László A) 669
Néray László A) 585
Nesz Ferenc A) 330
Ney Károly A) 204
Nicolau, Stefan B) **111**
Nizskács László B) 160, 168, **431**
Nonn György B) **576**
Novobátzky Károly B) **434, 436**
Nyerges Dániel A) **649**
Nyigry Imre A) 330
Nyilas Ilona A) 631
Nyírjesy D. Sándor B) **257**
Nyíró József A) 330
Nyisztor Zoltán A) 330
- Oláh György A) 203
Oláh Károly B) **162**
Olsavszky Anna → Garami Ernőné
Oltványi Imre A) 39, 50, 54, 75, 220,
222, 258, 335, 464-465, 640, B) 9, 15-
17, 21-22, 31-32, 34-35, 75-77, 79-80,
82, 87, 111, 114, 116, 120-123, 137,
141, 143-144, 147, 159-160, 171, 178-
179, 181-182, 186, 188, 193, 198, 200,
204, 207, 209, 215, 229, 232, 239-241,
247, 250, 256, 274, 280, 283-285, 289,
292, 294-297, 308, 319-322, 335, 361,
378, 380-381, 383, 388, 390-395, 399-
400, 423, 429, 433, 436-437, 447, 449-
450, 478, 482-483, 486-488, 495-503,
509, 514, 517, 530-531, 534-536, 541,
556, 558, 562-563, 589, 593, 599, 607-
609, 615-616, 618-619
Onódy Béla A) 648
Orsós Ferenc A) 330
Oroszlán Zoltán B) **434, 436**
Ortutay Gyula A) **442, 692, B) 322**
Oskó Károly A) 330
Oszip István A) **114, 278, 301, 311**
Oszokin, Borisz Pavlovics A) **124, 127,**
134, 153, 255, 273, 291, 297, 308, 400,
503, B) 200
Osztapenko, J. A. A) 157
Osztrovszkij, Iván Ivánovics A) **201**
Ottlík György A) **408**
- Örley Zoltán A) 115, 291, B) 141, 221-
222
Öry István A) 76, **104-105, 115, 192**
- Paál Gyula A) 669
Paál Jób A) 162, 205, 252, 285
Paczolay György A) 329
Padányi Gulyás Jenő A) 329
Páger Antal A) 330
Pajor Győző A) 204
Pajor Sándor B) **615**
VI. Pál pápa A) 78
Páláthy József A) 669
Pálffy Fidél gr. A) 203
Pálffy József gr. A) **332-333, 471**
Pálffy Muhoray Zoltán A) **125, 241**
Pálffy Gyula A) **337**
Pálffy Gyula B) 216
Pálffy Sándor A) 203
Palla Vidor A) 330
Palló Imre A) 329
Pálmai Sándor B) 37
Pálmány Béla A) 478
Palotás Pál A) 291
Pándy Antal A) 329

- Papp Antal A) 128
Papp József A) 329
Papp Kálmán B) 94
Papp Mihály A) 329
Parcher Félix A) 96
Parhon, Constantin B) 111
Parlagi A) 203
Parragi György A) 513
Pásint Ödön A) 233, 618
Páskándy A) 510-511
Patacsy Dénes A) 204
Pataki József A) 255
Pataki Szilveszter B) 10
Paul Iván A) 616-617
Pauler Tivadar A) 123
Pehr Sándor B) 43
Peidl Gyula A) 514, 618, 622
Pelczér László B) 147
Pellet Péter B) 147
Perényi Imre B) 384
Pesthy Endre A) 330
Péter Gábor B) 189, 506
Pétery Béla B) 161
Pető Iván A) 78
Petrovich Simon A) 351
Peyer Károly A) 93, 618
Pfeiffer Zoltán B) 139
Pintér Armand A) 330
Pintér Béla A) 329
Pintér Géza A) 669
Pintér János A) 523, 579, B) 141
Pintér József A) 582
Pirisi Antal A) 652
XI. Pius pápa B) 77
XII. Pius pápa B) 207, 544
Pogány Imre A) 330
Pogány Kálmán A) 676
Pokorny Hermann A) 182, 192, 202,
204, 211, 258, 263, 267, 270, 309-310,
390, 392, 405, 413, 433, 435, 464, 504,
525, 629, B) 223, 367, 375
Pokorny Miklós B) 81, 94
Poli Jakab B) 479
Pollákné Stern Szeréna A) 690
Polnai György A) 668
Polonyi Rezső A) 586
Polyák Imre A) 570
Popini Albert A) 676
Popini Albertné A) 676
Popovics Milán B) 499
Poprádi Pál B) 189
Pordány Ferenc B) 402
Pordány Tibor B) 32
Porochnavetz Iván A) 514
Porzerinszky György A) 203
Póta László B) 113
Pozsgay Gyula A) 92-93, 115, 152, 236,
300, 353, 441, B) 9, 22, 31, 38-40, 75,
85-86, 111-112, 125-126, 204, 576,
579-580
Praznovszky Iván A) 533
Prém Loránd A) 501
Preszler Miklós B) 216
Princz Gyula B) 434, 436
Prónay Pál A) 204
Proper Sándor B) 76
Pulay Gábor A) 586
Puskin, Georgij Maximovics A) 11, 33,
71, 95-96, 99-101, 124, 174-175, 201,
205, 213, 218, 236, 288, 290-291, 298,
315, 325, 334, 339, 345, 368, 373, 399,
426, 433, 503, 546-547, 690, 704, B)
60, 71, 118, 191, 202, 212, 258, 261,
315, 339, 354, 426, 456
Quaroni, Pietro A) 158, 160
Rab Gusztáv A) 330
Rab (Raab) Gyula → Zombori Gyula
Rabéczky Józsefné Gaál Etelka B) 256
Rácz Erzsébet A) 330
Rácz Gyula A) 621
Rácz Gyula B) 570
Rácz Jenő A) 203
Rácz Mihály B) 574
Raczkó Lajos A) 330
Radnai Endre A) 330
Radó Antal A) 162, 205, 252, 285
Radó Endre, A) 330
Radó Ernő A) 649
Radocsay László A) 203
Rádóczy Gyula A) 122

Személynevek mutatója

- Rados Jenő B) 434, 436
Radvánszky Antal br. A) 533-534
Radványi Imre A) 652
Radványi Mihály B) 216
Radványi Mihályné B) 216
ifj. Rainprecht Antal A) 76, 337
Rajcsányi Miklós A) 560
Rajk László A) 241, 244, B) 141, 214, 549
Rajk Lászlóné B) 14
Rajniss Ferenc A) 203, 336
Rákosi Mátyás A) 11, 71, 462, B) 58-61, 63, 141, 182, 189, 389, 549, 565, 576, 579
Rákosi Sándor A) 281, 290
Rákosy Jenő A) 616
Rakovszky Iván A) 616-617, 618
Rapcsányi László A) 329
Rátkay Kálmán A) 330
Ratucu B) 111
Ravasz László A) 129-130
Réczei László A) 147, 345, B) 448
Reinitz Pál A) 141
Reményi Schneller Lajos A) 330
Rendessy Endre B) 147
Rényi Béla B) 147
Répás Lea Mária B) 255
Répay Béla B) 88
Rerich Béla A) 631
Rét Károly A) 517
Révai József A) 11, 35, 71, 108, 115, 146, 285, 335, 390, B) 19, 141, 195, 387, 547
Révész Imre A) 115, 147-148, B) 96
Révész Imre A) 669
Rex József A) 672-673
Riapcsenko A) 435
Ries István A) 39-40, 75, 204, B) 9, 19-21, 31, 40-41, 75, 105-107, 111, 116, 127-128, 144-145, 147, 164-165, 174, 178, 180-182, 188, 190, 193, 195, 200, 204-205, 207, 211, 214, 239-240, 245-247, 257-258, 268, 274, 280, 285-287, 289-292, 295, 297, 304, 308, 315, 322-323, 335, 346-348, 361, 363-364, 368, 370-371, 378, 381, 394, 397, 400-401, 420, 423, 432, 444, 447-449, 471, 474, 476-478, 488, 498-500, 504-506, 511, 530, 534, 536, 538-540, 558, 562
Riesz Frigyes B) 434, 436
Romhányi Jenő B) 220
Rónai Erzsébet → Kunfi Zsigmondné
Rónai Sándor A) 39-41, 75, B) 9, 15, 31, 43-44, 52, 58, 61, 75, 77, 86-88, 111-112, 114, 118, 129, 137, 141, 147, 167, 175, 178, 188, 193, 200, 204, 207, 216, 219, 239, 241-243, 250-251, 271, 274, 280, 296, 308, 311, 335, 344-349, 361-370, 372, 378-380, 383-385, 399, 402, 404, 423, 449-451, 478, 480, 484, 496, 512-513, 516, 530, 558, 562, 589, 591-592, 599, 601, 605, 607-608, 616, 618-619
Rónai Zoltán A) 622
Rónay Kamil A) 631
Rónay Zoltán A) 631
Ronkay Ferenc A) 329
Roosevelt, Franklin Delone A) 318
Rosta László A) 690
Rostás József A) 335
Rostássy István A) 447, 459
Rotta, Angelo A) 68, 78
Rózsa Ferenc B) 446
Rózsa László A) 648
Róder Jenő A) 192, 211
Róder Vilmos A) 192, 203
Rubner György A) 669
Rudnyánszky István B) 572
Rupert Rezső B) 195, 206
Rupprecht Olivér A) 203
Ruttkay Ernő B) 570
Ruttkay Kálmán B) 203
Ságvári Endre B) 446
Sajben András B) 387, 390
Salacz Pál B) 506
Saláta Kálmán B) 588
Sallai Imre B) 446
Sámy Zoltán A) 330
Sánta Kálmán A) 335
Sárga Ferenc A) 330
Sárközi György B) 446
Sármásy Árpád B) 218

- Sárosdi Jenő A) 694
Sáska Elemér A) 330
Scharbert Gyula A) 364
Schäffer A) 407
Scheiben András → Sajben András
Schell Péter A) 616-617
Schell Zoltán A) 203
Schenker Imre A) 669, B) 480
Schimmer (Dobó) István → Dobó-Schimmer István
Schmiedt Rezső B) 113
Schmoling Béla B) 391
Schneller Károly B) 460-461
Schoenfeld, Arthur B) 258, 275, 277, 424, 455, 546
Schöber Tibor A) 669
Schön Bernátné A) 652
Schönherz Zoltán B) 446
Schrecker Rudolf → Legéndi Rudolt
Schreiner Jenő A) 514-515
Schultheisz Miksa B) 221-222, 466
Schwartz József B) 80
Scserbakov B) 277
Sebes Salamon B) 80
Sebestyén Pál B) 430
Seres Tibor B) 244
Serédi Jusztinián A) 129, 468, B) 93, 207
Serényi Antal B) 257
Serényi Miklós gr. B) 329
Shvoy Lajos A) 408
Sibelka-Perleberg Artur A) 628
Sík Endre B) 568
Sík Imre B) 570
Simič, Stanoje A) 155, 161
Simon Ákor B) 542
Simon István A) 511
Simon László A) 214
Simonffy András A) 241
Simonffy Tóth Ernő A) 125, 136, 241
Simor István B) 11
Sipos Péter B) 142, 275, 277, 337
Sivirsky Tibor A) 560
Skolnyik József B) 189
Solymosi Sándor A) 560
Somlyai Magda A) 76, 115
Somogyi Béla A) 622
Somogyi Béláné A) 622
Somogyi Ferenc A) 615
Somogyi Iván B) 147
Somogyi Lajos A) 648
Somogyi Miklós A) 514, 667, 681, 688, 697-698, 715, B) 282
Somogyi Sándor B) 570
Soós Imre A) 203
Soós László B) 147
Sóváry Tihamér A) 361
Spitzár Frigyesné B) 216
Sitzer István A) 396
Splényi István br. A) 616-617
Stachurszky → Sztahurszkij
Steinfeld A) 407
Steinmetz Miklós A) 157
Stemmert Ilona B) 527
Sternád Gyula B) 194
Stiller József A) 699
Stitz János A) 329
Stomm Marcell A) 153
Stromfeld Aurél A) 696
Stromfeld Aurélné Urbányi Adrienne A) 696
Sulyok Dezső A) 155, B) 75, 141
Supka Géza A) 580
Sümeghy Imre B) 484
Sütő Gyula A) 329
Sylvester Domokos B) 244, 395
Szabó Árpád B) 157-158
Szabó Árpád B) 386
Szabó Bálint A) 281, 290
Szabó Éva A) 72
S. Szabó Ferenc A) 92, 146, 180, 288, 390, 514-515, 554, 584, 587, 598, 600, 647
Szabó György A) 652
Szabó Gyula A) 648
Szabó Gyuláné A) 648
Szabó Imre A) 203
Szabó Imre B) 147
Szabó István A) 92, B) 423, 453, 478, 480-482, 489, 496, 505, 513, 576, 579
Szabó István A) 337

Személynevek mutatója

- Szabó István A) 649
B. Szabó István A) 91, 92, 121, 125-126,
152, 205, 211, 236, 554, B) 178, 181,
335, 340, 362, 378, 395, 507
Szabó Jenő 514
Szabó József A) 105-106
Szabó József B) 10
Szabó László B) 147
Szabó Lőrinc A) 330
Szabó Mihály → Szabon János
Szabó Mihály II. A) 669
Szabó Miklós A) 156
Sz. Szabó Pál B) 141
Szabó Tamás A) 586
Szabó Zoltán, B) 132, 350
Szabon András → Szabon János
Szabon János A) 514-515, B) 308, 315,
611-615, 617
Szakasits Antal A) 500
Szakasits Árpád A) 333, 513, B) 141,
182, 212, 549
Szakasits György A) 513
Szakács Pál A) 329
Szakács Sándor A) 78
Szálasi Ferenc A) 9, 18, 26, 32, 36, 43-
44, 69, 101, 126, 150, 203, 220-221,
241, 244, 277, 284, 289, 304, 329-330,
334, 361, 472, 483, 578, 640, 672, B)
161, 222, 225, 238 395, 505, 512
Szalay Géza B) 11
Szalay László A) 329
Szalay Sándor B) 158
Szalay Tibor A) 245, 251, 362, B) 221-
222, 466
Szalánczi Béla A) 335-336
Szále János B) 147
Szalkai József B) 212
Szalkai Schwartz Margit → Vázsonyi
Vilmosné
Szalontai Elek A) 680, B) 224
Szánthó Katalin A) 101
Szántó Béla B) 568
Szántó Béláné Krammer Mária B) 568
Szántó Emánuel B) 296
Szántó Erzsébet → Szöllösi Jenőné
Szántó János B) 216
Szántó Jenő B) 487
Szántó Zsuzsa B) 384
Szarka Sándor B) 506-507
Szarvas János B) 574
Szarvas Kálmán A) 648
Szász Ferenc A) 649
Szász Ferenc B) 221-222
Szász Lajos A) 203
Szászy Ferenc A) 291
Szászy István B) 434-435
Szatmári Endre A) 669
Szatmári István A) 670
Száva Kováts József B) 284
Szávay Sándor A) 330
Szebenyi Andor Endre A) 244, 257, B) 11
Széchenyi Lajos gr. A) 204
Széchenyi Pál gr. A) 361
Szedler Ferenc A) 75, B) 140-141
Szegedy-Maszák Aladár B) 386
Szegzárdy-Csengery József A) 673
Székány Béláné Wizinger Ilona A) 649
Székely B) 469
Székely Béla A) 337, 510-511
Székely István B) 460-461
Székely János B) 222
Székely Jenő A) 668
Székely László A) 192, 211, 245, 291, B)
221-222
Székely Mihály B) 286
Székely Miklós B) 589
Szekeres Imre A) 669
Szekeres János A) 390
Szekeres Vince B) 374
Szekfü Gyula B) 278, 385-386
Szele Mihály A) 358, 433, 435, 444
Szeleczy Gyula A) 543
Szeleczy Zita A) 330
Szeles Pál B) 254
Személyi Kálmán B) 460-461
Szemző Piroska → Decsényi Béláné
Szende Ferenc A) 330
Szendy László B) 81, 94
Szendy-Moldován László B) 138
Szent-Györgyi Albert A) 298, 301-302,
345, 358-359, 373, 495, 689, B) 18, 24-
26, 141, 215, 285, 497-498, 518, 534-535

- Szent-Györgyi András A) 495
Szentgyörgyi László A) 330
Szent István király, Árpádházi B) 546-547
Szent-Iványi Domokos A) 10, 12 70, 84
Szentiványi József B) 11
Szent-Iványi Sándor A) 74, B) 58, 63,
141, 214, 456
Szepesy Géza A) 633
Szepesy Mihály B) 295
Szepessy-Schanek Ottokár A) 361
Szijj Rezső B) 189
Szilágyi Antal A) 513
Szilágyi Gábor A) 442
Szilágyi Gyula A) 649
Szilágyi János → Szilágyi Jenő
Szilágyi Jenő B) 376, 384
Szimon István B) 135
Szittnyai Zoltán A) 330
Szívós István B) 571
Szobek András A) 104-105, 156, 256,
552, B) 281-282, 335, 347, 361, 368,
378-379, 383, 402, 404
Szolár László A) 335
Szolcsányi Gyula B) 10
Szombathelyi Ferenc A) 203
Szongoth Miklós B) 576, 579
Szova Ira, Jurij Ivanovics A) 201, 262,
265-266, 309, 418, B) 425
Szögi Géza A) 203
Szőkefalvi Nagy Béla B) 437
Szöllösi Jenő A) 203
Szöllösi Jenőné Szántó Erzsébet A) 649
Szöllösy Ferenc B) 442
Szönberg Rudolf A) 669
Szőnyi Kálmán A) 594
Szőnyi Sándor B) 40
Szörffy S. György B) 244, 395
Szóts Zoltán A) 669
Sztahurszkij, Mihail Mihajlovics A)
108, 202, 252, 265-267, 383, 397, 399,
433-434, 464-465, 546, 568
Sztálin, Joszip Visszarionovics, Dzsug-
gasvili A) 11, 32, 62, 71-72, 90, 205,
236, 291, 568, 703, 709, B) 81, 117
Sztójay Döme A) 203, 242, 304, 491-
492, 617, B) 13, 238, 512
Szula András A) 115
Szuszajkov, Iván Zaharovics A) 83-85,
90, 98-102, 110, 114, 122, 126, 130,
135, 145-146, 149, 153, 155-157, 170
Szuszmanovics A) 127, 150, 301, 314,
392
Szűcs Ferenc B) 132
Szűcs Gyula A) 245
Szűcs Imre B) 80
Szűcs János B) 165
Szűcs László A) 75, 525
Szűcs Zoltán B) 10
Szügyi Zoltán A) 320
Szvirdov, Vlagyimír Petrovics B) 58-
59, 62, 69, 117, 133-134
Tabody Zsolt A) 632
Taby Árpád A) 329
Takács Ernő B) 11
Takács Ferenc A) 24, 36-37, 39, 73, 83,
87, 90, 103, 109, 112-113, 116-117,
121-122, 125, 128, 130, 142, 146-148,
151-152, 156, 170-172, 175-176, 179-
183, 188-189, 195-197, 214, 218-220,
222, 225-227, 231, 234, 236, 242-244,
249-250, 257, 273, 275-276, 278, 284-
285, 298, 306, 332, 338-340, 343-344,
347, 351, 357, 363-365, 368, 370, 374,
381, 383, 385, 390, 392, 397-398, 421,
426-427, 432, 435, 442-445, 462, 464-
466, 468, 475-477, 480, 500, 503-504,
507, 509-510, 520-521, 525, B) 141,
576, 578
Takács György B) 147
Takács József A) 514, B) 496, 507-508
Takáts Károly B) 147
Takáts-Tolvaly József A) 329
Tallós György A) 134
Tálossy József B) 220
Tamássy Jenő B) 10
Tarczali Kornél B) 11
Tardieu, André A) 705-706
Tarnay István A) 101, 227, 345, 470
Taródi Nagy Béla B) 76
Tartsay Vilmos A) 296, 361
Tartsay Vilmosné A) 346, 680, B) 309

- Tasi Kálmán B) 147
Tasnády Nagy András A) 203
ifj. Tatár Imre A) 329
Tătăărăscu, Gheorghe B) 199
Tauffer Gábor A) 204
Teleki Géza gr. A) 10, 12, 24, 34, 38-39, 57-56, 70, 83-84, 88-90, 94, 103, 109, 112-113, 117, 121, 123-124, 127, 130, 142, 144-145, 147-148, 150-152, 154-156, 170-173, 176, 182-183, 188-189, 191, 193-194, 197, 214, 226-232, 234, 236-238, 240, 243-244, 252, 254-255, 257, 273-276, 278, 282-285, 320, 332-333, 336, 340, 343, 345, 351, 357, 359, 365, 368, 370-374, 381, 384-385, 387, 390, 395, 398, 421, 423, 426, 430, 432, 442, 444-445, 464, 466, 468, 478-480, 500-501, 504, 507, 509-510, 525-526, 534, 543, 554, 567, 578, 584, 592, 598, 615, 620, 630-631, 646, 667, 688-689, 692-693, B) 9, 14-15, 18, 22, 26, 31, 36, 58, 61, 63, 75, 81-83, 96, 111, 114, 116, 124, 130, 136-137, 143-144, 147, 154, 157-159, 178, 193, 200, 204, 207-208, 212-213, 239-241, 257, 274, 279-280, 284-286, 288-289, 308-309, 323, 335, 340-342, 350, 378, 423, 432-433, 435-438, 443, 496, 498, 503-506, 517, 530, 532, 535, 537-538, 543, 547, 559, 561
Teleki János gr. A) 329
Teleki Mihály gr. A) 203
Teleki Pál gr. A) 70, 533
Temesváry László A) 330
Tempefői → Sibelka Perleberg Artur
Tesléry Károly B) 257
Téry Gyula A) 291
Tildy Zoltán A) 44, 50, 275, 291, 333, B) 58, 63, 115-116, 141, 143, 165, 182, 195, 371, 373, 387, 456, 531, 538, 549, 558, 564-566, 572, 576, 578, 580
Tildy Zoltánné B) 14
Tisza Kálmán gr. A) 28
Tito, Joszíp Broz A) 62, 78, 155, 255, 372
Tolbuhin, Fedor Ivanovics A) 150, 236
Toldi Dezső B) 80
Tolnai Gábor A) 677
Tolnay Dezső A) 361
Tombor Jenő A) 696, B) 284
Tompá Zoltán B) 160, 168, 431
Tompos Endre A) 576-577
Tószögy Géza A) 668
Tóth Agnes B) 310
Tóth Béla A) 114
Tóth Béla A) 444, 459
Tóth István A) 125, 241
Tóth István B) 147
Tóth János A) 329
Tóth József A) 329
Tóth Miklós A) 330
Tóth Sándor B) 543
Totth Kálmán B) 138
Tóvári (Termann) Ferenc A) 652
Tőkés Ottó B) 10
Tömöry Jenő A) 330
Tömpe András B) 156
Töreky Géza A) 330
Török Ernő A) 649
Török István B) 124
Török József A) 125, 241
Törs Tibor A) 203
Trajanovits Lajos B) 147
Trajnyin, Pavel Alexejevics A) 201-202, 261-262
Trócsányi Zoltán B) 434-435
Truman, Harry S. B) 81
Tukats Sándor A) 203
Tunyoghi Szűcs Lajos B) 589
Turánszky Pál A) 329
Turcsányi Gyula A) 426
Turóczi-Trostler József B) 434, 436
Tury S. Kornél B) 460
Udvarhelyi Károly B) 298
Újfalvi Ármin B) 113
Újházy László A) 444, 459, B) 244, 395
Újhelyi Szilárd A) 358
Újváry Dezső B) 572
Undy Imre A) 330
Urbányi Adrienne → Stromfeld Aurélné

- Vácsi György A) 329
Vácsi József A) 115
Vadas Sára → Vas Zoltánné
Vaday Sándor B) 243
Vágó Pál A) 203
Váhl Miklós A) 669
Vajda Adolf B) 80
Vajda Béla B) 255, 483
Vajda Ernő A) 668
Vájlók Sándor A) 586
Vajna Gábor A) 203
Vajta Ferenc A) 330
Valentiny Ágoston A) 24, 36-37, 39, 73, 83, 86-87, 90, 94, 103, 105-106, 109, 112, 114-115, 117, 121, 124, 128-130, 142-144, 147, 150-152, 154-156, 170-173, 176, 179-181, 183, 188-191, 197, 205, 210-214, 218-221, 226-227, 233-234, 236-237, 239-240, 242-244, 249-250, 255-257, 273-275, 277-278, 282-284, 288, 293-295, 300, 304-306, 311, 317-320, 332, 335-336, 340, 343-344, 351, 357-359, 361-362, 365, 368-370, 374, 381, 383-385, 390, 395, 397-398, 421, 423, 430, 432, 442, 445, 464-466, 468-473, 480-481, 483, 500, 502, 504, 507, 509-510, 512-513, 515, 519, 525, 530, 543, 546, 549, 554, 567, 572-573, 584, 587, 589-592, 601-602, 615, 646, 652-653, 660, 667, 680-681, 688, B) 9, 39, 165
Vallus Pál B) 573
Vámbéry Rusztem A) 334
Vándori Emil A) 669
Vanek Géza B) 257
Várady László A) 329
Varga Béla A) 205, 471, B) 35, 141, 354, 456
Varga Elek A) 569
Varga Ferenc B) 298
Varga Géza B) 301
Varga Imre A) 422
Varga István B) 349, 434-435, 607-608, 609-611, 613-615, 617, 621
Varga József B) 220
Varga Károly A) 648
Varga Kiss Ernő B) 374
Varga László B) 442
Varga Sándor A) 669
Varga Ubul A) 303
Várhelyi József B) 114
Variházy Oszkár A) 261
Varjas Béla A) 677
Várkonyi Hildebrand B) 434, 436
Várkonyi Péter A) 544, B) 275
Váró Andor A) 330
Vas Balázs A) 514
Vas-Witteg Miklós B) 195, 377
Vas Zoltán A) 153, 205, 207, 219, 227-230, 265, 306, 345, 390-391, 502, B) 138, 343, 384, 387
Vas Zoltánné Vadas Sára B) 542
Vásárhelyi Andor B) 156, 223
Vásárhelyi István B) 362, 425, 611, 615
Vásáry István A) 24, 37-39, 54, 73, 77, 83, 85, 87, 90, 94-97, 103, 106-107, 109, 112-117, 121-123, 127-130, 134, 142-143, 146-148, 150-153, 156, 170-173, 176, 179, 205, 214, 218-220, 225-227, 229-234, 236-237, 239, 242-244, 249-252, 254, 256-260, 272-274, 276-278, 282-284, 288-289, 291-295, 297-298, 300, 303-304, 306, 311-317, 319-320, 325, 332-333, 340, 343-345, 347-349, 351, 357-359, 361, 365, 368-369, 373-374, 381, 383, 385, 390-391, 393, 395-396, 398, 417, 421, 423, 425, 428-430, 432-433, 442-445, 464, 466, 468, 470, 474-476, 480, 487, 500-501, 503-504, 507, 509-510, 516-519, 524-525, 528-529, 543, 548-551, 554, 560-561, 564, 566-567, 572, 574, 578-579, 583-584, 587, 592-594, 601, 615, 623, 626-627, 634-635, 639, 641, 646, 650, 656, 667, 684-685, 688, B) 9, 76, 386, 576-577, 579
Vásáry József A) 55, 77, 92, 103, 109, 147, 152, B) 386, 423, 439-441, 447, 478, 576
Vass Istvánné B) 14
Vasváry Lajos A) 329, 616-617
Vaszary János A) 330

- Vay László A) 204
Vay Miklós br. A) 329
Vázsonyi Vilmos B) 310
Vázsonyi Vilmosné Szalkai Schwarz Margit B) 310
Vecsey József B) 548
Veér Imre A) 581, B) 141, 202
Végh Zoltán B) 84
Véghelyi Tibor A) 631
Véghelyi Viktor B) 571
Végváry Ferenc B) 570
Vékony Zoltán B) 147
Vér Tibor A) 616-617
Veres Péter A) 546, B) 182, 550, 576-579
Veress Lajos, dálnoki A) 9, 27, 33, 69
Veress Sándor B) 286
Vértés József A) 649
Vértés Lajos A) 330
Verzár Gyula A) 148
Veszprémi József B) 216
Vezensyi Lajos A) 669
Vida István A) 69, 74, B) 142, 212, 275, 277, 337, 559
Vida János B) 216
Vida Sándor A) 669
Vidovics Ferenc A) 76, 337, B) 453
Victorisz Géza B) 387
Victorisz József A) 364
Vincze György B) 388
Vincze Ernő A) 314
Virágh László A) 361, B) 221-222
Visy Lajos A) 236-237
Vital Zoltán B) 414-415
Voit Pál A) 677
Vorosilov, Kliment Jefremovics A) 16, 33, 50, 72, 154, 160, 162, 180, 191, 193, 198, 202, 209, 221, 236, 263, 265, 277, 284, 286-288, 297, 299, 301, 315, 320, 325, 334, 345, 370, 390, 399, 433, 439, 462, 503, 511, 525, 540, 544, 568, 690, B) 58-60, 66-67, 116, 133-134, 188, 205, 241, 243, 277-278, 328, 339, 341-345, 385, 404, 424-426, 454, 466, 558, 600, 604
Vörös Gyula A) 136, 192, 211, 245, b) 222
Vörös János A) 9-10, 12, 24, 33, 39, 54, 69, 83-86, 89-90, 92, 94, 96-97, 101-103, 126, 136, 152, 154-156, 158, 163, 170, 172-173, 176, 178-179, 181-183, 185, 188, 192-194, 197, 205, 208, 210-211, 213-214, 216-219, 221, 226-227, 230, 232, 234, 236-241, 243-247, 249, 251, 254, 257, 273-274, 278, 282-284, 288-289, 295-296, 298, 300-301, 304-306, 311, 314-315, 318-320, 332, 336, 339-340, 342-343, 348, 351, 357-362, 365, 368, 374, 381, 385, 390, 392, 398, 421, 423, 425-426, 432, 442-445, 464, 466, 468, 470, 473-474, 480, 485, 500, 503-504, 507-510, 515-516, 526, 543, 548, 554, 567, 569-570, 584, 591, 615, 620, 623, 632, 646, 651, 667, 688, 696, B) 9, 17-18, 31, 37, 58, 63, 75, 83, 111, 137, 145-147, 156, 160-161, 178, 181, 188, 190, 193, 196, 200-201, 203-208, 221, 223, 225, 238-239, 242, 258, 274, 279-280, 286-288, 297, 303, 308-309, 312, 314, 316, 320, 322-323, 335, 339-340, 351, 378, 423, 426, 432, 438-439, 450, 452-453, 466, 469, 478, 486, 496, 506-507, 517, 530, 538, 558, 562
Vörös József B) 281
Vörös Tibor v. A) 136, 192, 211
Wallenberg, Raoul A) 173, 223
Washington, George A) 586
Wenzky Károly A) 421-422
Werth Henrik A) 203
Weyermann, Hans A) 241
Wilson, Woodrow A) 709
Wizinger Ilona → Székány Béláné
Wlassics Gyula br. A) 710
Wollner Sándor B) 12
Wolsky Sándor B) 434, 436
Yolland Artur B) 157
Zách (Nack) Emil A) 204
Zák Ferenc B) 11, 168, 193-194
Zalatnay Ottó B) 218

Zamercev, Ivan Tyerentyjevics A) 301,
B) 385
Zamierkov → Zamercev, Ivan Tyeren-
tyjevics
Zemlényi-Kovács László B) 147
Zentai (Hoffmann) Dezső A) 500
Zentay Béla A) 618
Zeöld Imre A) 329
Zerinváry Szilárd A) 329
Zichy István B) 12
Zilahy László B) 11
Zolnai Béla B) 434, 436
Zombori Gyula A) 75, B) 212
Zombory Gyula B) 499
Zorin, Leonid Ivanovics A) 309-310,
435, B) 118

Zöld József A) 175
Zöld Sándor A) 91, 92, 170, 173-174,
647
Zöldi Márton A) 204
Zsámboky Pál A) 329
Zsedényi Béla A) 87-90, 97, 115, 117,
143, 149, 284-287, 293, 303, B) 115,
139, 141, 165, 180, 182, 188-189, 191-
192, 304, 309, 422, 454, 546, 558, 560-
561, 564-565,
Zsedényi Zoltán A) 330
Zsigmond Zoltán Dezső A) 669
Zsoldos Béla A) 669
Zsupán Kálmán A) 214

Jegyzék a források hivatkozásánál használt rövidítésekről

Könyvtári források

INN = Az 1944. évi december hó 21-ére Debrecenbe összegyűlt, majd később Budapestre összehívott Ideiglenes Nemzetgyűlés naplója. Hiteles kiadás, Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája (é.n.)

MK = Magyar Közlöny

MRT = Magyar Rendeleték Tára

Levéltári források

BKMÖL = Bács-Kiskun Megye Önkormányzatának Levéltára

FO = Foreign Office (Külügyminisztérium, London)

HIL = Hadtörténeti Intézet Levéltára

HM = Honvédelmi Minisztérium

MOL = Magyar Országos Levéltár

XVIII-3 = Ideiglenes Nemzetgyűlés

XVIII-5 = Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottsága

XIX-A-1-j = Miniszterelnökség

XIX-A-58 = Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság

XIX-B-1-c = Belügyminisztérium törvényelőkészítő osztály

XIX-B-1-n = Belügyminisztérium, Erdei Ferenc miniszter

XIX-C-1-n = Népjóléti Minisztérium, Molnár Erik miniszter

XIX-D-1-a = Újjáépítési Minisztérium elnöki és általános iratok

XIX-E-1-i = Igazságügyminisztérium nemzetközi osztály

XIX-F-1-kk = Iparügyi Minisztérium, Bán Antal miniszter

XIX-G-1-a = Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium elnöki iratok

XIX-G-1-b = Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium általános iratok

XIX-I-1-s = Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium elnöki osztály

XIX-J-1-f = Külügyminisztérium, lejárt nemzetközi szerződések

XIX-J-1-j = Külügyminisztérium titkos ügykezelésű iratok

XIX-J-1-k = Külügyminisztérium általános iratok

XIX-K-1-b = Földművelésügyi Minisztérium elnöki főosztály

XIX-K-1-d = Földművelésügyi Minisztérium közgazdasági főosztály

XIX-L-1-a = Pénzügyminisztérium debreceni iratok

XIX-L-1-b = Pénzügyminisztérium elnöki főosztály

XIX-L-1-h = Pénzügyminisztérium közgazdasági ügyosztály

XXVI-A-14 = Magyar Távirati Iroda

XXVIII-M-1 = Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy

XXIX-L-1-d = Magyar Nemzeti Bank elnöki osztály

PIL = Politikatörténeti Intézet Levéltára

274.f.7.cs. = Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségének főtítkársága, titkárai

283.f.4.cs. = Szociáldemokrata Párt elnöksége, Politikai Bizottsága

283.f.10.cs. = Szociáldemokrata Párt Főtítkársága

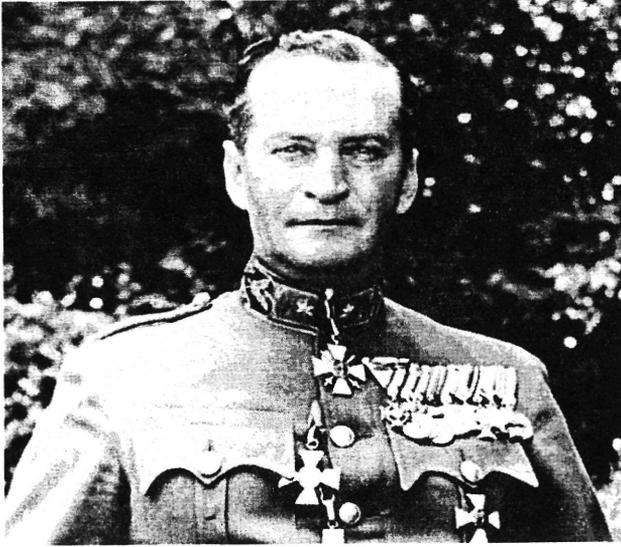
Jegyzék a források hivatkozásánál használt rövidítésekről

- 285.f.5.cs. = Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt nemzetgyűlési képviselőcsoportja
508.f.1.cs. = Nyugat-Európából és az Amerikai Egyesült Államokból származó magyar vonatkozású iratmásolatok, Anglia
867.f. = Visszaemlékezések gyűjteménye

Jegyzék az iratanyagban előforduló, nem teljesen közhasználatú rövidítésekről

BE, Be = Békeelőkészítő
BM = Belügyminisztérium
Bp = büntető perrendtartás
BSZKRT = Budapest Székesfőváros Közlekedési Rt.
Büm. = belügyminiszter, illetve Belügyminisztérium
DTRT = Duna-Tengerhajózási Rt.
egy.ny.r. = egyetemi nyilvános rendes (tanár)
Ell.Biz. = (Szövetséges) Ellenőrző Bizottság
Eln., eln. = elnöki
FM = Földművelésügyi Minisztérium
FO = Fegyverszüneti osztály
Gestapo = Gesheime Saatspolizei (német állami titkosrendőrség)
G.H. = Gazdasági Hivatal (a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnál)
gm = gazdasági minisztertanács
GMÉ = Gazdasági Miniszteri Értekezlet
gk. = gépkocsi
GYOSZ = Gyáriparosok Országos Szövetsége
Habp = Hadrakelt sereg büntető perrendtartása
Háto. = Hátország
Hhf = Hadihíradás főnöke
hds = hadsereg
hdt.pság = hadtestparancsnokság
hfp. = hadsereg főparancsnokság
HM = Honvédelmi Minisztérium
ho. = hadosztály
HONSZ = Hadirokkantak, Hadiözvegyek, Hadiárvak Országos Nemzeti Szövetsége
ig.biz. = igazolóbizottság
IM = Igazságügyminisztérium
IMI = Ipari Munkaszervező Intézet
IpM = Iparügyi Minisztérium
IPOK = Ipartestületek Országos Központja
JOINT = Joint Distribution Committee (Általános Szétesztő Bizottság)
Kbp = katonai büntető perrendtartás
Kh = karhatalom
KI = Katonai Iroda
kieg. = kiegészítő (parancsnokság)
KKM = Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium
KM = Közellátásügyi Minisztérium
k.m.f. = kelt mint fent
k.sz.v. = központi szállításvezetőség
Ktbtk = katonai büntetőtörvénykönyv
KüM = Külügyminisztérium

- küm. = külügyminiszter
lgv. = légvédelmi
MABI = Magánalkalmazottak Biztosító Intézete
MADISZ = Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség
MATEOSZ = Magyar Teherfuvarozók Országos Egyesülete (Szövetsége)
MAFIRt. = Magyar Filmiroda Rt.
MÁK = Magyar Állami Kőszénbánya Rt.
MÁVAG = Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyár
MÁVAUT = Magyar Államvasút Központi Gépkocsi Üzeme
MATESZ = Mezőgazdasági Termelők Egyesült Szövetkezete
MFTR = Magyar Folyami és Tengerhajózási Rt.
MNB = Magyar Nemzeti Bank
MOVE = Magyar Országos Véderő Egylet
M.P. = Manu propria (saját kezűleg)
MÜGE = Magyar Üzemi Gépjárművállalatok Egyesülete
MÜNE = Magyar Ügyvédek Nemzeti Egyesülete
NM = Népjóléti Minisztérium
OGT = Országos Gazdasági Tanács
OKH = Országos Központi Hitelszövetkezet
OMBI = Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet
ONCSA = Országos Nép- és Családvédelmi Alap
OTBA = Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap
OSZT = Országos Szövetkezeti Tanács
OTI = Országos Társadalombiztosító Intézet
P = pengő
PM = Pénzügyminisztérium
Pság = parancsnokság
SZEB = Szövetséges Ellenőrző Bizottság
Szf. = Székesfőváros
szgk. = személygépkocsi
TÉBE = Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete
tthtes. = tiszthelyettes
ts. = tisztos
UNRRA = United Nations Relief and Rehabilitation Administration (az egyesült nemzetek segélyezési és helyreállítási hivatala)
v. = vitéz
vkf = vezérkari főnök
vm. = vármegye
zlj. = zászlóalj

1.

Miklós Radóczy

6.

Csorba

7.

Károly János

4.

Tellus Géza

5.

Nagyföldi

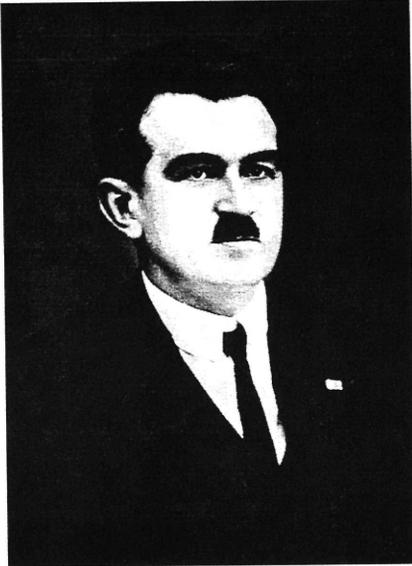
6.

Vinogradov

7.

Vasvári István

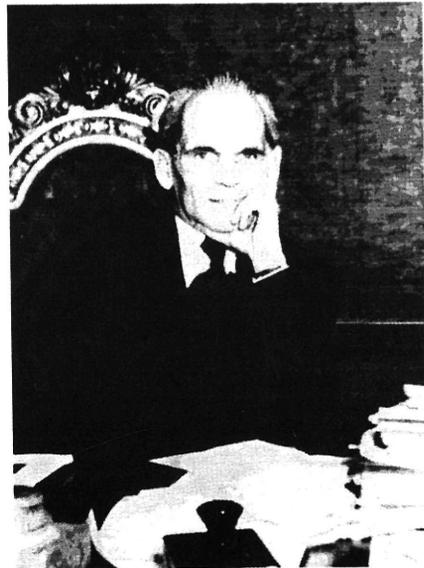
8. Nagy Imre

9. Kádár János

10. Károlyi László

11. Károlyi Mihály

12.

Miklós Bók

13.

István Árkai

14.

László János

15.

József Ruzsák

16. *Bány*

17. *Georg Rany*

18. *Rónai Csaba*

19. *S. Károlyi*

20.

21.

2-es számú Minisztertanácsi Jegyzőkönyv

felvétel 1944 évi december hó 28-án 10 óra 30 perctől 12 óra 30 percig a miniszterelnöki tanácsteremben lefolyt minisztertanácsról.

Jelen vannak: Miklós Béla min.eln., Dr. Erdei Ferenc, Dr. Vásáry István, Dr. Gyöngyösi János, Vörös János, Nagy Imre, Gábor József, Faragho Gábor, Molnár Erik, miniszterek, Balogh István dr. miniszterelnökségi államtitkár, Csukásy-G. Lajos jkv. vezető.

Miklós a minisztertanácscon megjelent Urakat üdvözlí, majd felkéri az előadó Urat, hogy a mai minisztertanács programját ismertesse.

Balogh felolvassa a minisztertanács csatolt programját, majd annak befejezése után felkéri a minisztertanácsot, hogy a 2-ik pontban felvett hadüzenet, mint utolsó pont tárgyalassák, miután a távollévő Dr. Valentiny, Takács és Gróf Teleki miniszterek beérkezésére ezen időpontig talán számolni lehet.

Nagy a programhoz hozzászólva, felhívja a figyelmet, hogy a sajtó feletti vita félbe lett szakítva az utolsó minisztertanácscon.

Balogh közli, hogy a sajtóval csak akkor lehet érdemben foglalkozni, ha a felmerült kérdések tisztázódtak.

Molnár a népjóléti miniszter ügykörének leszűgését kéri.

Nagy javasolja, hogy kevesebb pontot tárgyaljanak.

Miklós kifejti, hogy csak általánosságban kell a felvetett kérdésekkel foglalkozni, viszont szükség van rá, mert nélkülök a gazdasági élet nem fog megindulni.

Erdei közli, hogy Kuznyecow helyettesével folytatott a közbiztonság és közrend érdekében megbeszéléseket. Neki a közönséges bűncselekményekre, illetve az azokkal szembe való eljárásra vonatkozólag semmi észrevétele nem volt. Annál többet tárgyaltak a politikai rendészetről, amellyel összefüggésben több általános tanácsot és javaslatot tett. Felvetette a kérdést, hogy mi az orosz parancsnökságnak az álláspontja a közrendészeti szervek felfegyverzését és hatáskörét illetőleg. Kijelentette, hogy a helyi hatóságoknak általános rendelkezést fognak kiadni, amihez azonban szükséges, hogy mi készítsünk el egy tervet. A terv elkészítésének egyik jelenleg leküzdhetetlen akadálya, hogy szakember nem áll rendelkezésére. Az általános rendelkezések kiadásáig

4

./.
zájárul a javaslatához.

Miklós: megállapítja, hogy a minisztertanács a földbirtok-reform rendelettervezetet egyhangu lelkesedéssel fogadta el, és annak minél szélesebb körben való terjesztését Balogh államtitkár-ra bízta.

Balogh: bejelenti, hogy a sajtóban, Közlönyben következő napon napvilágot fog látni. Ugyancsak a Tass iroda és a moszkvai sajtó is publikálni fogja. Plakátokon az egész országban közlik. Azonkívül röplapokat nyomattak, melyet ugyancsak az egész országban, de főként a Dunántulon még ma is ellentünk harcoló magyar csapatok felvilágosítására repülőgépen fognak terjeszteni. Szükségesnek találja, hogy a pártok az országot maguk között szétosztva az embereket vegyék kézbe, szervezzék, vezessék és oktassák ki hogy a föld-igénylésben és a földreform végrehajtásában helyesen tudjanak eljárni. Bejelenti egyben, hogy az Ellenőrző Bizottság erre a célra autókat fog rendelkezésre bocsátani és hogy megengedték a rövidhullámú adónak Debrecenben létesítését.

Gyöngyösi: kéri a miniszterelnök hozzájárulását, hogy a földreform rendelettervezetet a Vorosilow marsallhoz átvigye és azt jelentését megtegye.

Ezzel a rendkívüli minisztertanács véget ért.

K.M.F.

csuklás
Udvarhelyi György
Stájer János
János
W. M. P. S. S.
Saragyszó
G. M. S. S. S.
T. K. S. S. S.
Köszvényes
Csóka

A földreform máhiggy
a feltétlen érdekel
magam is máhiggy mel
tatom. De nem al-
kotmányos ellenes forsu-
bam edint ahogy ke-
reztél ezt vité. Tör-
vényjavaslatnak ke-
nűt is törvény be-
sítatással helyet vité
kerem két vité. a nem
tegyő is, de vité. ma
a horev anyanyulborat
nem jöszörle. Balogh
államtitkár munká-
sallamjéle jeltatás.
szarast nagy meggé
nem a d. t. t. t. t. t.
horev anyanyulborat
a horev anyanyulborat
a horev anyanyulborat
a horev anyanyulborat

Magyar Országos Levéltár

100 MAGYAR HÉLYPONTI LEVÉLTÁR

24. MOL XIX-A-83-a

33-as számú Minisztertanácsi

J E G Y Z Ó K Ö N Y V.

Felvétetett Budapesten 1945 évi június hó 8-án 15 órakor a miniszterelnökségi tanácssteremben tartott minisztertanácson.

Jelen vannak: Miklós Béla min. elnök, Vásáry István, Faragó Gábor, Erdei Ferenc, Nagy Ferenc, Nagy Imre, Valentiny Agoston, Vörös János, Bán Antal, Molnár Erik, Gerő Ernő, Takács Ferenc, Gyöngyösi János, miniszterek, Teleki Géza kultuszminister helyett Bereczky államtitkár, Balogh István miniszterelnökségi államtitkár és Csukásy G. Lajos a minisztertanács jegyzője.

A minisztertanácson részt vett még Takács volt iparügyi miniszter is.

Erdei: napirendelőtt szót kért és hiányolta két sürgős rendelettervezetnek a tárgysorozatból való kihagyását, még pedig a sváb kérdést és a rendőrség kérdésének tisztázását.

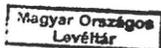
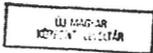
Miklós külön minisztertanácsra tázi ki a tárgyalását, ahol megállapodás kell, hogy történjék a rendőrségi illetmény szabályozása tárgyában.

Erdei: közölte, hogy eddig több vármegyében megkezdtek a rendőrségi visszasságok vizsgálatát és magasrangú rendőrtisztviselőket küldött ki tisztogatásra.

A minisztertanács tudomásul vette.

Miklós: bejelenti, hogy a Parasztpárt részéről vidéki főkapitány-nyá való kinevezésre Székely Béla, jelenleg esztergomi főispánt hozták javaslatba. Egyik helyettese Páskándy főtanácsost a Szociáldemokrata Párt részéről javasolták, míg a másik helyettest a kisgazda párt fogja jelölni.

A minisztertanács tudomásul vette.

MOL-XIX-A-83-a

13

45-ös számú

MINISZTERTANÁCS TITKÁRSÁGA
KÖZPONTI TITKOS
IRATTÁRJ e g y z ő k ö n y v

az 1945. évi augusztus hó 16-án d.u. 3 órakor dálnoki
Miklós Béla elnöklelte alatt tartott Minisztertanácsról.

Jelen voltak:

Dr. Erdei Ferencz belügyminiszter

Dr. Oltványi Imre pénzügyminiszter

Dr. Gyöngyösi János külügyminiszter

gr. Teleki Géza vallás- és közoktatás-
ügyi miniszter

Vörös János honvédelmi miniszter

Nagy Imre földművelésügyi miniszter

Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedés-
ügyi miniszter képviseletében Pozsgay
Gyula államtitkár

Dr. Ries István igazságügyminiszter

Bán Antal iparügyi miniszter képvise-
letében Kelemen Gyula államtitkár

Rónay Sándor közellátásügyi miniszter

Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter

Nagy Ferencz ujjáépítési miniszter

Dr. Balogh István min. elnökségi
államtitkár

Kállai Gyula min. elnökségi államtitkár

Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi
adminisztratív államtitkár, a Minisz-
tertanács jegyzője.

Erdői
Oltványi
Gyöngyösi

Teleki

Vörös
Nagy

Pozsgay Gyula
Ries

Bán Antal
Rónay Sándor

Molnár Erik

Nagy Ferencz

Balogh István

Kállai Gyula

BU MINTA
KÖZPONTI TITKÁR

Magyar Országos
Központi Titkár

HOC - XIX - A - 83 - 2

116

MAGYAR BELÜGYMINISZTER.

Szám: 20.818/1945.I.

Tárgy: A szomszédos államok területéről átköltözött személyeknek, valamint azok vagyonának és az őket ért károsodásnak nyilván-tartásbavétele.

Minisztertanácsi körözhvény.

Tisztelettel kérem Miniszterelnök, Miniszter Urat, hogy az idemellékelte fenti tárgyban készült minisztertanácsi elő-terjesztéséhez hozzájárulni sziveskedjék.

Budapest, 1945. évi szeptember hó 4-én.

Ecsedi
belügyminiszter.

Magyar Országos
Lévelező

Elviklá
miniszterelnök.

Deák Ferenc
pénzügyminiszter k.

Mohai Pál
népjóléti miniszter

Györfi
külügyminiszter

Pozsgay Gyula
kéregk.-és közl. min. k.

B. László
honvédelmi miniszter

Salamon Béla
iparügyi miniszter k.

Dr. Rácz
igazságügyminiszter

Rónai László
közellátásügyi miniszter

Rece
váltás-és közokt. min.

ujjépítési miniszter helyett
Hosszúházi Antal, hogy a Magyar Köztársaság
Rendőrségét a Székelyföldön és a Kárpátok
területén a Magyar Állam által

Vasváry
földművelésügyi min.

L. Hozzájárulunk ezzel, hogy az 5. § /1/ bekezdését en szerinti mód 5. § /2/,
amely a 5. § /1/ bekezdésére kell hivatkozni

MINISZTER
KÖZPONTI HATÁROZAT

27. MOC- XIV. H. - 1 - 1945 - III - 8150

Fényképek jegyzéke

1. Dálnoki Miklós Béla
2. Erdei Ferenc
3. Vásáry István
4. Teleki Géza gr.
5. Nagy Imre
6. Vörös János
7. Valentiny Ágoston
8. Takács Ferenc
9. Gábor József
10. Faragho Gábor
11. Gyöngyösi János
12. Molnár Erik
13. Oltványi Imre
14. Nagy Ferenc
15. Ries István
16. Bán Antal
17. Gerő Ernő
18. Rónai Sándor
19. Balogh István
20. A Kormány debreceni ülésterme
21. A Kormány egyes tagjai a Budapestre érkezés idején
22. Az 1944. december 28-án tartott minisztertanácsi ülés jegyzőkönyvének (2. sz. jegyzőkönyv) első oldala.
23. Az 1944. december 28-án tartott minisztertanácsi ülés jegyzőkönyvének (2. sz. jegyzőkönyv) utolsó oldala.
24. Az 1945. március 17-én tartott minisztertanácsi ülés jegyzőkönyvének (17. sz. jegyzőkönyv) utolsó oldala.
25. Az 1945. június 8-án tartott minisztertanácsi ülés jegyzőkönyvének (33. sz. jegyzőkönyv) első oldala.
26. Az 1945. augusztus 16-án tartott minisztertanácsi ülés jegyzőkönyvének (45. sz. jegyzőkönyv) felzete.
27. A belügyminiszter 1945. szeptember 4-én kelt körözüvényének (I.F.4.) felzete.

RÉSUMÉ

*Minutes of meetings of the Provisional National Government
(23 December 1944 - 15 November 1945)*

National Archives of Hungary preserves minutes of Cabinet meetings of more than these a century. Publication of these sources is one of the most important aims of our institute.

This volume containing the minutes of *dálnoki* Miklós Béla's cabinet is in close connection with this publication program.

The Act No. III. passed in 1848 relating to the independent government responsible to Parliament did not mention the "cabinet meeting", nevertheless the regular meetings of ministers constituted the Council of Ministers being responsible to Parliament. Thus the Council of Ministers became the supreme body of executive power besides the head of state.

It is indisputable that minutes of cabinet meetings by virtue of the important role of this body are essential sources of latest history of the country. This considerable role of the government was even more characteristic at extraordinary periods when Parliament didn't work or hardly functioned and the power of head of state became unstable so duty and responsible of these bodies fell to the Council of Ministers.

Such an extraordinary situation arose at the end of 1944. The circumstances of formation of the government were extraordinary, too. Firstly the government was formed in Moscow subordinated to the interests of the foreign occupying forces and its forming was forced to meet the expectations of this foreign power. Secondly it was formed against the Szálasi-cabinet which ruled over the larger part of the country. Thirdly this government obtained its legitimacy from the Provisional National Assembly which had been formed by delegates elected by acclamation in the smaller part of the country on the basis of nomination of newly re-organized political parties.

This government functioned under extraordinary conditions regarding its sphere of authority since all the mines, factories and transport services were operated by the occupying Soviet army for its own profit. Soviet forces seized all finished products and raw materials, took away the money supply and deposits of Hungarian banks. This situation continued up to the middle of 1945 and mostly for a long time after. The government only had authority outside of the front zone (beyond 100 kilometers from the front line). Up to June 1945 it was the area south-east of Gönc-Hercegszántó line. The Allied Control Commission for Hungary which had been formed in accordance with the Armistice Agreement had right to revise previously all governmental or local measures and to control everything through its central and local bodies.

To a certain extent the Provisional National Government was restricted in its action by local authorities called National Committees. These bodies were formed at the end of 1944 and at the beginning of 1945. Especially the National Committee of Budapest in the actual economic, political and cultural center of the country func-

tioned as radical counterpoint of the government which resided in the country town of Debrecen. In some respects the government was deprived of independent expression of its opinion and the initiatives by regular inter-party conferences.

In spite of the mentioned obstacles the work of the government was surprisingly wide-ranging.

On the basis of authorization obtained from the Provisional National Assembly the government declared war on Germany on 28 December 1944, signed the Armistice Agreement with representatives of Allied Powers on 20 January 1945, nullified the territory expansions of 1938-1941, repealed acts and decrees of racial discrimination; measures were taken in connection with the rehabilitation of victims of racial or political persecution; fascist and extreme right political and military organizations were dissolved. The government arranged for banning and destruction of anti-Soviet and right wing printed matters, enforced the freedom of the press, made the land reform, established the people's court, reorganized the Hungarian Army, the police force, the public administration and public education; elections were held. It signed the Soviet-Hungarian Reparation Agreement and began to fulfill it and also signed the Soviet-Hungarian goods exchange agreement, took the preliminary steps in connection with the Soviet-Hungarian Economic Cooperation Agreement, established diplomatic relations with the United States of America and Soviet Union. The Provisional National Government also took the preliminary steps in expatriation of the members of German popular movement called Volksbund, took care of the Hungarian ethnic minority in neighboring countries and the life of Hungarian displaced persons and prisoners of war, dealt with the goods removed from the country and the abandoned property inside the country, prepared for the Peace Treaty. Measures were taken for reconstruction of the Hungarian economy and keeping the inflation in hand and for reduce the burden fell to the country as a consequence of the Armistice Agreement and the Soviet-Hungarian Reparations Agreement.

Thus the Provisional National Government made the most of its authorization obtained from the Provisional National Assembly though this authorization was a controversial issue. The Government took certain measures which would have fallen within the competence of a freely and secretly elected Parliament.

Some of this measures (e.g. the land reform) were inevitable because of extraordinary circumstances but some others (e.g. amendment the law of marriage) were not. The government had possibility to exceed its authority in consequence of contradictions of governmental system. On the one hand the activity of the Provisional National Assembly was suspended between December 1944 and September 1945 so the government was not under permanent control of the Parliament and the Political Committee of the Provisional National Assembly could not fulfill this function of controlling. On the other hand the power of the head of state was unstable due to the divided state of it.

In consequence of the coalition-type governing there were sharp debates on the above mentioned matters and other issues at the cabinet.

The Provisional National Government held 67 meetings, discussed about 1800 items on the agenda and issued 367 decrees between 23 December 1944 and 15 November 1945.

The original minutes of cabinet meetings were handed over to the National

Archives by the Prime Minister's Office in 1990. The reference number of these records in the National Archives is XIX-a-83-a. All of the published minutes can be found under this reference number.

This publication has been compiled from the fair copies of minutes of the cabinet meetings. Original minutes were signed and in some places corrected by the Premier, cabinet members or the recorder.

You will be informed about the notes belonging to the minutes. We have published the most important notes in full although some of these notes could be found in other group of records. The less important notes are summarized in footnotes. We have mentioned the existence of a note even if it didn't contain detailed information.

During compilation of this volume we adhered to the literal publication.

Appendix I. contains the list of notes which were approved by circulation and were not included in the minutes of cabinet meetings.

Appendix II. contains the items on the agenda of the economic cabinet meetings.

We tried to give the most important information on the circumstances of the activity of the National Provisional Government in the introductory chapter of this volume.

List of items on the agenda of cabinet meetings, indexes of three different kinds, table on the participants of the meetings and list of abbreviations also can be found in this volume.

